MARCI ANTONII

SABELLI

J. C. MUTILIANENSIS

VARIÆ JURIS

RESOLUTIONES.

IN QUIBUS QUAMPLURES QUÆSTIONES Forenſes, quotidiè occurrentes, perſtrictè, & ſummatim juxtà veriores, & approbatas Doctorum opiniones, ac præcipuè Sacræ Rotæ Romanæ, deciduntur.

OPUS OMNIBUS JUDICIBUS, ADVOCATIS, aliiſque in foro verſantibus apprimè utile & profuturum; dum multa tum ad Theoricam, tum ad Praxim neceſſaria, & quæ paſſim uſui ſunt, habentur. Additionibus in corpore, ac novis Reſolutionibus locupletatum.

CUM DUPLICI INDICE,

Quorum alter, qui ponitur in principio, continet res notabiles, quæ habentur in Deciſionibus, & Allegationibus tomi præcedentis, alter verò, qui ponitur in fine, continet res notabiles, quæ habentur in Reſolutionibus præſentis tomi.

TOMUS SEXTUS.

PARMÆ. MDCCXXXIII.
Apud Hæredes Pauli Monti ſub Signo Fidei
SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
RERUM NOTABILIUM,
Quæ continentur
IN MANTISSA
AD QUATUOR TOMOS
SUMMÆ SABELLIANÆ.
AUCTORE
LEOPOLDO JOSEPHO CRESCINI J. C.,
Et in Parmenſi Univerſitate primùm Legum criminalium, deindè Juris Canonici Interprete modò verò Commiſſario Complani.

ABLATIVUS.

Ablativus abſolutus importat novam diſpoſitionem tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 35.

ABSENS ABSENTIA.

Longa abſentia morti naturali æquiparatur t. 4. cap. 11. n. 27.
Vide Donatio, Stipulatio.

ABSOLUTIO.

Præſumptiones ſufficiunt ad abſolvendum, quamvis non ſufficiant ad condemnandum t. 4. c. 9. n. 7. & 51.
Vide Expenſæ, Innocentia, Proceſſus, Reus.

ABSURDUM.

In qualibet diſpoſitione ſemper ea facienda eſt interpretatio, per quam abſurda removeantur, licèt recedendum eſſet a Juris regulis t. 3. c. 19. n. 54.
Abſurda, & ſuperfluitates ſemper ſunt evitanda præſertim in interpretationibus t. 4. c. 12. lit. L. 1.

ACCEPTATIO.

Qui acceptat teſtamentum tenetur ſervare tom. 3. c. 7. num. 29.
Vide Donatio, Obligatio.

ACCESSORIUM.

Acceſſorium confunditur cum ſuo principali t. 2. c. 15. num. 25.
Niſi teſtes probent homicidium, non poſſunt probare ejus acceſſorium t. 3. c. 14. n. 35.

ACCIDENTALIA.

Quod ſe habet per accidens, non immutat rei ſubſtantiam t. 3. c. 19. n. 27.

ACCUSATOR.

Accuſator qualiter efficiatur; Ad expenſas, & damna quando teneatur, & juſtus dolor eum ſemper non excuſat t. 1. c. 8. n. 52.
Accuſator, & Officiales tenentur inſolidum erga indebitè vexatum ibid. n. 54.
Vide Acta, Confeſſio, Reus.

ACQUISITA.

Bello acquiſita dicuntur ea, quæ cogente neceſſitate victori offeruntur t. 2. cap. 7. art. 1. n. 76.

ACQUISITIO.

Acquiſitio dominii rei obligatæ, non debet nocere creditori t. 2. c. 8. n. 229.
Momentanea acquiſitio hæredis ad commodum fideicommiſſarii non eſt conſiderabilis t. 3. c. 9. n. 23.
Aliquis poteſt acquirere filiis, & deſcendentibus nondum natis t. 3. c. 16. n. 48.
Et hoc caſu non eſt opus, quod filii, & deſcendentes ſint hæredes illius acquirentis ibid. n. 49.
Nec hoc caſu talis acquiſitio poteſt revocari ante ratificationem ibid. n. 50.
Favore infantium, & eorum, qui nondum nati ſunt, qui conſentire non poſſunt, ſtatim acquiritur jus, nec expectatur in futurum aliqua ratificatio, ib. n. 51.

Vide Gravatus.

ACTA.

Officiales non tenentur recipere copias actorum, ſed accuſator tenetur illas edere ſindicatoribus, t. 3. c. 11. num. 11.
Acta, geſta ex falſo ſuppoſito, & per errorem, ſunt nullius momenti, t. 4. c. 1. n. 492.
Vide Legitimatio.

ACTIO.

Actio competit de Jure canonico pro quocumque debito ex conſenſu vero, non interpretato in eſſe producto, t. 2. c. 1. n. 339.
Secus de jure Civili, idque obtinet etiam in foro ſæculari in Ditione Eccleſiaſtica, ibid. n. 341.
Actio extincta, ſi reſtituatur, non eſt eadem, ſed alia utrius, vel dativa, non autem nativa, t. 2. c. 8. n. 220.
Actiones perſonales procedunt ab ipſis obligationibus, t. 2. c. 15. n. 17.
Actio popularis, poteſt proponi à quolibet de populo, t. 4. cap. 1. n. 538.
Vide Cenſus, Hæres, Legitima, Stipulatio.

ACTOR.

Sufficiat vincere per non jus actoris t. 4. c. 3. ſub n. 25.
Vide Executio, Forum, Probatio, Reus.

ACTUARII.

Actuarii debent parere Magiſtratibus, & non tenentur de illorum facto, t. 3. cap. 11. n. 9.
Vide Conſuetudo, Notarius.

ACTUS.

Actus affectati, etiam aliàs liciti, nullatenus ſunt attendendi, t. 1. c. 7. n. 95.
Actus contra diſpoſitionem legis nullus eſt, t. 2. c. 8. nu. 32.
Actus, ut legitimè fiat, quæ requirantur, ib. n. 35.
Subſtantia, ſeu natura actus, quæ ſit, ibid. n. 195.
Quando dicatur aliquid fieri contra naturam actus, ib. num. 196.
Conſecutiva actus quæ ſint, ibid. n. 201.
Actus qui fiunt, ex neceſſitate legis, non regulantur ſecundum ea, quæ fiunt voluntariè per partes, remiſſivè, ibid. n. 236.
Actus attribuitur mandanti, t. 3. c. 11. n. 7.
Actus attribuendus eſt fini, pro quo apparet factus, t. 3. c. 12. n. 92.
Actus antiqui probant contra tertium, t. 4. c. 1. nu. 31. & 390.
Actus antiqui plenè probant contra tertium, ſi adminiculis fulciantur, ibid. n. 33.
Actus antiqui ſaltem ſemiplenè probant contra tertium, cum non poſſit reiterari, ibid. n. 32.
Actus duo, ſecuti ſpatio 20. annorum, non ſunt ità multiplices, ut præſumatur ex iis ſententia, ibidem num. 510.

Digitized by Google

Actus facti pendente lite tanquam attentati, nullam poſſeſſionem manutenibilem inducunt, ibid. n. 534.
Actus facultativi non inducunt conſuetudinem, niſi fiant animo eam inducendi, ibid. n. 214.
Actus facultativi non inducunt conſuetudinem, niſi fuerit doctum de contradictione, & quieſcentia inhibiti, ibid. n. 215.
Actus, noti conductoribus, veriſimiliter præſumuntur noti etiam locatoribus ex actuum pluralitate, & notorietate, ibid. n. 38. & n. 507.
Actus poſſeſſorii continuati demonſtrant poſſeſſionem ejus, qui eoſdem actus exercuit, ibid. n. 29.
Actus, qui habent conexionem cum juribus tertii, probant contra ipſum, ibid. n. 34.
Actus, cujus nullitas non dependet ab approbato, non poteſt convalidari, t. 4. c. 2. n. 302.
Actus agentium juxta eorum intentionem regulantur, ibid. n. 317.
Actus propter agentis intentionem non operantur, ibid. n. 318.
Actus, ubi pendet ex ſola voluntate proteſtantis, non tollit proteſtationem, ſed corruit actus, ib. n. 319.
Nemo præſumitur voluiſſe fovere actum, ex quo redarguendus eſſet, t. 4. c. 2. n. 90.
Nemo præſumitur ſequi modum, per quem irritetur, & ſubvertatur actus, quem gerit, ibid. n. 272.
Pro validitate actus ſumenda eſt omnis interpretatio, t. 4. c. 3. n. 314.
Actus præſumitur factus, prout de jure permittebatur, ibid. n. 315.
Actus ſemper præſumitur factus per eum, ad quem ſpectabat jus illum faciendi, ib. n. 316.
Actus validus reputatur, quem nemo impugnavit, ib. n. 317.
Actus cenſentur facti ex titulo præambulo, ib. n. 375.
Vide Finis, Forma, Tractatus.

ADITIO.

Aditio operatur, ut jure fictæ ſolutionis debitum naturale hæredis extinguatur t. 2. c. 1. nu. 357. Ratioque ponitur, & exornatur, ibid.

ADMINISTRATIO, ET ADMINISTRATOR.

Adminiſtratores Civitatum poſſunt ſolitas expenſas facere, & ſtatur illorum aſſertioni, t. 3. cap. 11. n. 3.
Adminiſtratores Civitatum, Tutores, & ſimiles non poſſunt donare, ibid. n. 125.
Quando poſſint donare, & ſtetur illorum aſſertioni circa merita, ibid. n. 126.
Poſſunt facere expenſas moderatas ſolitas pro decore publico, ibid. n. 127.
Adminiſtratio proprietatum ſpectat non ad uſufructuantem, ſed ad proprietarium, t. 4. c. 2. n. 114.

ADMISSUS AD CAUSAM.

Vide Tertius.

ADMISSUS AD DEFENSIONES.

Admiſſio ad defenſiones uno ex duobus delinquentibus condemnatis ad mortem, ſuperſedendum eſt quoad alium condemnatum uſque ad exitum defenſionum, t. 3. cap. 10. n. 2. Quod intellige, ut n. 10.

ADULTERIUM.

Adulter pro pluribus adulteriis una tantum pœna punitur, t. 1. c. 16. n. 6.

AFFECTIO.

Ex invocatione Sancti arguitur affectio, t. 1. c. 12. n. 9.
Item ex invocatione Confraternitatis ad funus, ex priori nominatione, ex legato, ex patria, & aliis pluribus, quæ tamen reiciuntur, ibid. nu. 10. & nu. ſeq. per tot.
Locus frequentatus eſt magis dilectus, ibid. n. 16.
Non poteſt conſiderari major affectionis ratio erga eaſdem perſonas in primo, quàm in ſecundo caſu, tom. 4. c. 4. n. 72.
Affectio Teſtatoris ſi fuerit erga omnes æqualis, par etiam debet eſſe in ſucceſſione conditio, ibid. n. 73.

AFFINIS.

Conſanguinei, & affines uxoris unius fratris non ſunt conſanguinei, & affines alterius fratris, t. 3. c. 10. n. 38. & 60.

AGGERES.

Vide Via.

AGGRESSIO, AGGRESSUS.

Aggreſſus non tenetur fugere, ſed poteſt aggreſſorem interficere, maxime ſi fuga eſſet ſibi in dedecus, tom. 1. cap. 15. n. 6.
Aggreſſio fit etiam verbis, ibid. n. 19.
Succurrens aſſaliato, eum declamanti, dicitur diffidatus ab aſſaliante, & ceſſat proditorium ſi à ſuccurrente occidatur, t. 2. c. 6. n. 52. 52. 78. & 80.
Probationes, quæ ſufficiant ad probandam aggreſſionem, ibid. n. 53.
Acclamationes probant clamantem eſſe aggreſſum ex vicinorum atteſtatione, ibid. n. 55.
Conjecturæ aggreſſionis ſunt, Acclamationes à ſolito rixare, ex ſolito vulnerare, ibid. n. 55. & ſeqq.
In præſenti caſu occiſus præſumitur Aggreſſor, & referunt probationes, & inditia ib. n. 68. 69. 70 71. 72. 73. 74.
Aſſaltatio ſuccurrere licèt, etiam non clamanti, ibid. num. 79.
Inſultator, & aggreſſus quis præſumitur ex minis antecedentibus ad injuriam inferendam tendentibus, t. 4. c. 9. n. 11.
Quando dicatur inquiſitus poſt primos inſultus fuiſſe iterum inſultatus, & aggreſſus, ibid. n. 14.
Improviſa inſecutio ſecum fert non ſolum injuriam conſiſtentem in fugando adverſarium, verùm etiam actum proximum iteratæ percuſſioni, vel vulnerationi, novamque probat aggreſſionem, & offenſam ib. n. 15.
Inſequens, qui fuit primus in inſultando, magis rixoſus, & fortis debet etiam iterum cenſeri inſultator, & aggreſsor, ibid. n. 16.
Quando conſtat de provocatione prævia, ac ſucceſſiva aggreſſione præſumitur indè inſultatus vulnerando, vel occidendo aggreſsorem, id feciſse ad ſui neceſsariam defenſionem, ita quod nihil aliud probare teneatur, ibid. n. 18.
Quod amplia, & declara, ut ibid. n. 19. & 20.
Quando in hac materia timor dicatur juſtus, & rationabilis, non autem ſtupidus, t. 4. c. 9. n. 36.
Prior inſultans, & ad iterum offendendum ſe præparans præſumitur habere animum iterum gravius offendendi, & eadem facilitate, qua ſine juſta cauſa pugnis inſultatum irruit, præſumitur poſſe iterum invadendo illum armis vulnerare, præſertim iracundiæ, ac rixæ calore magis efferveſcente, ibid. n. 37.
Primi motus non ſunt in noſtra poteſtate, & inopinata inſecutio, & aggreſſio adimit tempus cogitandi, ac conſulendi, & metus inſtantis periculi tollit conſilium deliberandi, & intenſus dolor antecedentis offenſæ, ac iracundiæ furor tollit plenitudinem intellectus, & operatur, ut diſcerni nequeat eligibile a non eligibili; Quapropter exceſſus ex defectu propoſiti, & appenſamenti non eſt imputabilis excedenti, ibidem num. 38.
Quod amplia, ut ibid. n. 39.
Exceſſus dicitur leviſſima tantum culpa commiſſus, cum ſolum prætendi poſſit moderamen non fuiſſe ſervatum circa unum ex tribus requiſitis ad illud ſervandum neceſſariis, ibid. n. 40.
Et hoc caſus exceſſus, dicitur impunibilis, ibid. n. 41.
Lata culpa dolo æquiparari non poteſt in hoc propoſito, ibid. n. 42.
Alium invadens, & in anguſtiis ponens non dicitur occiſſus ab inſultato, ſed a ſeipſo, ſuaque temeritate ibid. n. 48.
Vide Defenſio.

AGNATIO, AGNATUS.

Quando dicatur teſtator voluiſſe conſervare agnationem hæredis extranei inſtituti, vel ſubſtituti, t. 1. cap. 3. n. 8.
Expreſſio maſculinitatis maximè pluriès facta, & repetita per verba perpetuitatem denotantia in quolibet ſubſtitutionis gradu infert rationem conſervandæ agnationis, ibid. n. 9. Et hoc amplia, ut n. 10. & 11.
De Jure communi ſublata eſt omnis ſexus agnationis, & cognationis differentia, ibid n. 12. & n. 22.
Recenſentur nonnullæ conjecturæ inferentes rationem conſervandæ agnationis volitam per teſtatorem, ibid. num. 17.
Quomodo dignoſcatur, an fuerit contemplata agnatio, ibid. num. 19.
Fœmina, licet extra familiam nupta dicitur agnata, & de eadem agnatione, & familia, & illam conſervat donec vivit, ibid.

Non

Digitized by Google

Non tanta militat agnationis ratio in hæreditate fæminæ, prout in hæreditate maſculi, tom. cap. 5. n. 9.

Agnatio propriè conſervatur per maſculos, non per fœminas, maximè quando tranſierunt in alienam familiam, ibidem.

Ex fæminarum & illarum deſcendentium vocatione excluditur agnationis, & familiæ conſervatio, tom. 1. cap. 1. n. 10.

Deſcendentes ſororum dicuntur cognati, & ideo per eos non conſervatur agnatio, nec familia teſtatoris, ibid.

Ratio agnationis conſervandæ debet eſſe expreſſa, ut dictum ſtatutum dicatur favorabile, & non ſufficit tacita, tom. 1. cap. 5. n. 22.

Ratio agnationis poteſt conſiderari in ſucceſſione paſſiva fæminarum, quando eſt expreſſa, ſecùs, ſi tacita, ibid. num. 23.

An ex repetita vocatione maſculorum dicatur contemplata agnatio, tom. 1. cap. 6. n. 55.

Tunc licitum eſt arguere à contemplatione agnationis, quando ratio agnationis eſt expreſſa, ſecùs quando eſt tacita, & præſumpta, ibid. n. 56.

Ratio contemplationis agnationis habet ſolum locum in caſibus, & gradibus expreſſis, ibid. n. 58.

Agnationis ratio ex maſculinitate conſiderata pernecеſſe non includitur, tom. 2. cap. 1. n. 152. Contrarium ibid. num. 79.

Contentivæ agnationis ratio exploditur, ſi unicus ſubſtitutionis gradus ad proximiores reſtrictus, non ad ulteriores ſucceſſivo reſtitutionis onere progreſſivus factus fuerit, ibid. n. 144.

Ubi, & qua ratione effectivæ agnationis contemplatio exploſa remaneat, ibid. n. ſeq.

Ex facultate alienandi tacito teſtatoris, vel juris permiſſu competenti oppugnatur, ibid. n. 155.

Ex fæminarumque admiſſione, ibid. n. 135.

Protenſionem oneris reciproci è Patruis in nepotes non inducit, ibid. nu. 156. Declaratur, ibid. n. 158. diſtinctioniſque fædere diverſæ Rotæ reſponſa concordantur. Si activum dumtaxat intellectum recipiat, ſubſtitutiones ex parte paſſiva extendere nequit, ibid. n. 157.

Ex fæminarum excluſione, ex qualitate maſculinitatis ſæpius repetita, ex injuncto onere aſſumendi nomen, & arma, ex prohibitione alienationis cum ratione conſervandi bona in familia, ſeu tranſmittendi totaliter ad inſtitutos, & ſubſtitutos reſultat contemplatio conſervandæ agnationis: Quæ omnia ſejunctim conſiderata, non operantur eundem effectum, ut bene declaratur, tom. 2. cap. 11. n. 47. & n. 48. & plurib. ſeq.

Admiſſa regula, quod quæ ſingula non proſunt, collecta juvent, ex ſuperiùs recenſitis, ubi ſupra, deducitur contemplatio conſervandæ agnationis, & inducitur fideicommiſſum agnatitium, tom. 2. cap. 11. n. 54.

Non tamen deduci valet excluſio Monaſterii à temporanea admiſſione, ibid. n. 55.

Si ratio conſervandæ agnationis excludere debet Monachum à ſucceſſione temporanea, ex quo uxorem ducere non poſſit, & ſic aptus non ſit ad propagandam prolem, deberet etiam excludi ſæcularis niſi prius per experientiam doceret de ejus aptitudine, quod eſt abſurdum, ibid. n. 69.

Item excludi ſemper deberent omnes Clerici ſæculares, cum tale impedimentum liberos ſuſcipiendi cadat in illis æquè ac in Monachis, ibid. n. 70.

Ex identitate nominis, agnationis ſubſtantiæ identitas præſumitur; Et licèt hæc non ſit plena probatio, hoc tamen transfert onus probandi contrarium, tom. 3. cap. 17. n. 20. Quod tamen intellige ut ibid. n. 21.

Ad effectum ſucceſſionis non eſt ſufficiens probatio, ſi cum nominatione, & cognomine adjunctus ſit tractatus, niſi concurrant alia adminicula, quando ſumus in petitorio, ibid. n. 22.

Ex ſcripturis antiquis, in quibus enunciatur aliquis agnatus non probatur agnatio, niſi ſint inſtrumenta antiqua, neque ſufficit unicum inſtrumentum ad probandos ſingulos gradus, ſed plura requiruntur, ibid. n. 23. & 30.

Ex nominatione, & tractatu aſcendentium utriuſque lineæ, qui ſe reputant deſcendentes ab eodem ſtipite, ita demum aliquis conſtituitur in poſſeſſione agnationis, ſi ſit facta ab iis, qui notam habere poterant veritatem, aliter ſecus, ibid. n. 24.

Agnatio, & deſcendentia ſunt difficilis probationis, & probari poſſunt per conjecturas, præſumptiones, & inditia, ibid. n. 26.

Denominatio, & tractatus conſtituunt aliquem in quaſi poſſeſſione agnationis, & conſanguinitatis, ibid. n. 27.

Et hæc quaſi poſſeſſio ſufficit ad petitorii deciſionem cum aliis adminiculis, ibid. n. 28.

Quando aliquis fuit negletus à teſtatore, qui notus fuit eidem teſtatori, eruitur argumentum omnimode diverſitatis agnationis, ibid. n. 79.

Sicut quilibet præſumitur de agnatione teſtatoris, ſi fuit admiſſus cum aliis conſanguineis ad præſentandum, ita è contra arguitur diverſitas familiæ eorum, qui cum aliis non præſentarunt, ibid. n. 80.

Contemplatio agnationis cum ſaltem implicitum ſecum trahat futuri temporis tractum, ſola etiam ſat eſt pro excludenda Cumani theorica, atque ad inducendum perpetuum fideicommiſſum, to. 3. cap. 18. n. 16.

Tunc dicitur contemplata agnatio, quando filii vocantur cum qualitate lineæ maſculinæ, ibid. n. 17.

Agnatio dicitur contemplata ſtantibus verbis = quia mens finalis, & intentio ipſius D. Donatoris fuit, & eſt ut omnia ejus bona conſerventur jure Primogenituræ inter filios, & deſcendentes maſculos dicti Illuſtriſſimi D. Alphunſi, ibid. n. 18.

Quotieſcumque fæminæ agnatæ vocantur ſolum poſt extinctos omnes maſculos, nihil dicitur actum, quod ſit contrarium contemplationi agnationis, ibid. n. 25.

Immò ex hujuſmodi ſubſidiaria fæminarum vocatione magis ſemper vehemens reſultat præſumptio, quod ejus agnationem diſponens contemplari voluerit, ibid. n. 26. & aſſignatur ratio, ibid. n. 27.

Fæminæ quouſque vivunt, agnationem eo modo, quo poſſunt, conſervant, ibid. n. 27.

Non eſt abſurdum, aut inconveniens conſervationi agnationis, quod fæminæ ſuccedant primo loco durante earum vita, ac quod deinde fideicommiſſum tranſeat ad remotiores agnatos, ibid. n. 28.

Primogenituræ potiſſimum ordinari ſolent, ut familiæ, & agnationes illis mediantibus conſerventur, ibidem num. 29.

Ex qualitate bonorum arguitur in diſponente firma voluntas conſervandi agnationem, ibid. n. 30.

Perſonæ nobiles ut plurimum fide commiſſa ordinant, ad eum finem, & effectum, ut familiæ dignitas ſalva ſit, & ut bona ſemper remaneant in agnatione, ibid. num. 31.

Quoties fæminæ præferuntur maſculis, agnatio contemplata non cenſetur, to. 3 cap. 19. n. 20. & 22.

Agnationis conſervandæ conjecturæ quæ ſint, tom. 4. cap. 2. n. 92.

Teſtator ex quibus deprehenditur per fideicommiſſum voluiſſe bona ſua conſervari in agnatione, tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 181.

Voluntas teſtatoris conſervandi agnationem expreſſa in prohibitione alienationis in Fiſcum, præbet ſaltem argumentum efficax pro declaratione ejus mentis, quod voluerit in antecedentibus bona legata conſervari in agnatione Legatariorum, tom. 4. cap. 5. n. 31.

Dum Teſtator voluit bona conſervari in agnatione Legatariorum, voluit conſervari eorumdem agnationes, ibid. n. 37.

Ad demonſtrandum teſtatorem habuiſſe rationem conſervandæ agnationis, exigitur expreſſa mentio agnationis, ibid. n. 41.

Satis expreſſa dicitur ex verbis deficiente altera ex dictis caſatis, ibid. n. 42.

Expreſſa dicitur habita ratio agnationis per teſtatorem, qui de ea mentionem facit in prohibitione alienationis, & hoc caſu excluditur fæmina, ibid. n. 43.

Satis expreſſa dicitur agnatio, etiamſi mentionem de ea non fecerit teſtator, ſi ſolum deducatur ex conjecturis, ibid. n. 44.

Idem operatur tacita expreſſio agnationis ex conjecturis, & ex diſpoſitis in teſtamento elicita, ac expreſſa mentio ipſius agnationis, ibid. n. 45.

Vide Conſanguinitas, Caſata, Deſcendentes, Familia, Fæmina, Fideicommiſſum, Jus paſcendi, Lis, Maſculus, Præſentatio, Præſumptio, Sententia, Statutum, Succeſſio.

ALIENATA.

Alienata nedum imputantur in detractiones, ſed & eas com-

coæquare præſumuntur, ſi hæres inventarium non confecerit, tom. 2. cap. 1. n. 521. cum ſeqq.
Nec ſola hæredis aſſertione negativa inſufficientiæ comprobatur ibidem n. 523., ubi & n. ſeqq. alia plura circa hanc materiam.

ALIENATIO.

Terminus alienationis verificatur *in* nova attributione ejus, quod non fuit, non in continuatione ejus, quod erat, tom. 1. cap. 13. n. 5.
Alienatio facta in artem cambi non fuit alienatio, ſed pignoratio, tom. 2. cap. 7. art. 1. n. 135.
Et quod non valet conſequentia fuerunt alienata, ergo alienabilia, ibid. n. 67.
Vide Alienationis prohibitio, Appellatio, Aqua, Regularis.

ALIMENTA.

Alimenta decernenda ex fructibus ob paupertatem, to. 2. cap. 7. art. 5. in princip.
Alimenta aliquando fuerunt decreta in ſumma ſcutorum 200. ibid. n. 1.
Filiæ vaſſalli inopes alendæ ab Agnatis, quibus feudum devolvitur, ibid. n. 2. & ſeq.
Imperfecto, cui feudum admittitur, aut non defertur, alimenta decernuntur, ibid n. 5. & ſeq.
Alimentorum cauſa longè favorabilior, quàm dotis, ibid. n. 14. & ſeq.
De dote ad alimenta valet argumentum affirmativum, non negativum, & contra de alimentis ad dotem, ibid. n. 13. & 16.
Mater, filia, ſpuria ſoror uterina alendæ non dotandæ, ib. num. 17.
Multa de privilegiis, & ſpecialitate alimentorum, ibid. n. 18. & ſeq.
Alimenta prædicta fuerunt conceſſa, licet non petita, ib. n. 25., & aſſignatur ratio, ibid.
Legitima ſuccedit loco alimentorum, tom. 3. cap. 3. num. 25.
Et in alimentis proceditur de plano, dieque feriata, ib. eod. n. 25. in fin. Vide Judicium.

ALLEGANS.

Allegans ſolutionem non fatetur debitum, tom. 2. cap. 9. num. 75.

ALLODIUM.

Vide Feudum.

ALLOCUTIO.

Ex allocutione non poteſt elici aliquod argumentum, vel adminiculum inferens ad delictum, tom. 3. cap. 15. num. 12.

ALTERNATIVA.

Alternativæ partem ſufficit verificari, t. 4. cap. 2. n. 396.
Limita pluribus modis remiſſivè ibidem n. 397. & declara, ut ibid. n. 401. & ſeqq. & n. 413.
Alternativa in copulativam reſolvitur in deſcendentibus, & e contra favore liberorum tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 24. 132. & 133.
Alternativa denotat ſucceſſionem unius poſt alterum uſque ad ultimum deficiente primo invitato, ibidem nu. 31. & 33.
Alternativa quid alternet, & quæ requirantur ad reciprocam, ibid. n. 198.

ALVEUS.

Alveus fluminis publici eſt publicus, t. 4. cap. 1. n. 60.

AMICUS, AMICITIA.

Amicus caſu potius, quàm dolo occiſus præſumitur, to. 1. cap. 15. n. 18.
Probata amicitia, intrat præſumptio excluſiva delicti, tom. 3. cap. 13. n. 31.
Amicus Plato, amicus Socrates, ſed magis amica veritas, tom. 4. cap. 2. n. 130.
Vide Proditorium.

AMITA.

Vide Excluſio, Succeſſio.

AMOR.

Vide Inhoneſtas.

ANIMUS.

Animus non trahitur ad incognita, & ignorata, tom. 1. cap. 2. n. 25. & 27.
Animus, & intentio diſtinguunt maleficia, & data ignorantia omnis excluditur dolus, ibid. n. 29.
Ab eventu dignoſcitur, qualis fuerit animus agentis, ib. num. 39.
Ex poſtea geſtis, qualis animus præcedens fuerit rectè dignoſcitur, tom. 3. cap. 5. num. 7.
Animus, & propoſitum diſtinguunt maleficium, tom. 4. cap. 1. n. 135.
Animus attenditur in delictis, ibid. n. 140.
Vide Vulnus.

ANNUS.

Annus inceptus non habetur pro completo in odioſis, tom. 2. cap. 6. n. 89.

ANTECEDENS.

Antecedenti ſublato aufertur conſequens, tom. 1. cap. 1. num. 281.
Ceſſante antecedenti neceſſariò ceſſat etiam conſequens, tom. 4. cap. 3. n. 120.
Antecedenti non dato, nullum datur ſubſequens, ibidem num. 411.

ANTECESSOR.

Vide Succeſſor.

ANTIQUA.

In antiquis admittitur probatio præſumptiva, tom. 3. cap. 17. n. 25.
In antiquis ſcripturæ etiam informes probant, t. 4. cap. 3. n. 213.
Vide Dominium, Enunciativæ, Identitas, Tempus.

APPELLATIO.

Appellatio ſuſpendit ſententiam, & remanere facit omnia in eo ſtatu, in quo ante ſententiam reperiebantur, tom. 2. cap. 8. n. 178.

APPELLATIONE.

Appellatione *fratris* continetur etiam ſoror tàm in diſpoſitione Legis, quàm hominis, t. 1. cap. 5. n. 24.
Sed hoc intellige, ut ibid.
An ſub nomine *filiorum* poſſint venire nepotes per ſaltum de una linea ad aliam, tom. 1. cap. 6. n. 1.
Sub nomine *liberorum* an veniant omnes deſcendentes ibidem n. 3.
Sub nomine *filiorum* ſecundum proprietatem, & communem uſum loquendi non veniunt nepotes, ibidem n. 16. & 22.
Quod amplia, ut ibidem n. 17. & n. 21.
Sub nomine *filiorum* aliquando veniunt nepotes, ſed non ſecundum proprietatem, & communem uſum loquendi; Quod amplia, & declara, ut n. 22. & ſeqq.
Sub nomine *filiarum* veniunt neptes, quando teſtator uſus fuit his verbis *filiarum*, *& neptum* promiſcuè, & eadem verba habuit pro ſynonymis ibidem num. 36.,
Quod tamen declara, ut 37. 104. 125. & 145.
Nepotes propriè non veniunt ſub nomine *deſcendentium* ibid. n. 38.
Nepotes non veniunt appellatione *filiorum*, quando teſtator uſus fuit diſcretiva loquutione ibid. n. 39.
An quando teſtator declaravit ſub nomine *filiorum* non comprehendi monaſterium, voluerit accipere nomen filiorum in lata in ſignificatione, an verò in ſtricta ibid. n. 40. & 103.
Sub nomine *filiorum* per fictionem, & interpretationem aliquando venit monaſterium, ibid. n. 42.
An, quando filiæ ſunt vocatæ in parte conditionali, facilius neptes comprehendantur ſub nomine *filiarum*, ibid. n. 43.
An ſub nomine filiarum veniant neptes, quando militat eadem ratio, ibid. n. 44. & 102.
In illa quæſtione an ſub nomine *filiarum* veniant neptes, adducitur, & declaratur illud argumentum, ſi teſtator de hoc interrogatus fuiſſet, quid veriſimiliter reſpondiſſet, ibid. n. 48.
An neptes veniant ſub nomine *filiarum* quando diſpoſitio effectum non habuit in filiabus, quæ non erant vivæ de tempore purificatæ conditionis, ibid. n. 49.
Alia plura de hac quæſtione, an ſub nomine *filiarum* veniant neptes ibidem num. 50. 51. 54. 59. 60. 61. 71. 72. 107. 111. & ſeqq. 123. & 127.
Sub nomine *filiorum* non veniunt nepotes, quando teſtamentum eſt vulgari lingua conditum, vel quando teſtator eſt imperitus, ibid. n. 67.
Quando teſtator in aliis vocationibus proximiorum, & magis dilectorum, tàm maſculorum, quàm fœminarum ſub nomine *filiorum* non intellexit nepotes, tanto magis ita credendum eſt in filiabus fratrum magis remotis, & minus dilectis, ibid. n. 68.
Plura de illa quæſtione, an *filiorum* appellatione veniant ne-

nepotes ibidem n. 71. 72. 77. 78. 80. 81. 82. & 84. & 123.
Quæſtio illa an ſub nomine *filiorum* veniant nepotes, dicitur aſpera, graviſſima, & nodoſa, ibid. n. 91.
In extraneis, & tranſverſalibus, ubi non verſamur in conditione negativa, nec agitur de inſtitutione, vel ſubſtitutione directa, ſed fideicommiſſaria, appellatione *filiorum* non continentur nepotes, nec ſub nomine *filiarum* neptes comprehenduntur, ibid. n. 92.
An, & quando ſub nomine *filiorum* veniant nepotes, ibi. num. 95.
Referuntur plures conjecturæ in hac materia, ibid. n. 118.
Appellatione *bonorum* cum dictione univerſali *omnium* bona omnia mobilia, immobilia, jura, & actiones activè, & paſſivè ſub jure quodam univerſali comprehenduntur, tom. 3. cap. 1. n. 6.
Filiorum appellatione quando veniant nepotes, præſertim in deſcendentibus ſubſtitutis in tota, & ultimo, quo caſu omnes reciprocè cenſentur invitati, tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 81. 82. 105. 106. & 108.
Appellatione *liberorum*, & *filiorum* in ultimis voluntatibus veniunt omnes deſcendentes, ibid. n. 165.
In fideicommiſſis appellatione filiorum non veniunt nepotes ex propria ſignificatione, maximè in tranſverſalibus, ſed tantum per extenſivam interpretationem, & aſſignatur ratio, tom. 4. cap. 5. n. 15.
Nepos non venit appellatione *filiorum*, nec parit deffectum conditionis *ſi ſine filiis*, ibid. n. 16.
An appellatione *filiorum* veniant nepotes in Legato, vel Fideicommiſſo ordinato inter extraneos, ibidem num. 17.
Appellatione *deſcendentium* veniunt omnes in infinitum, ibid. n. 36.
Appellatione *alienationis* venit quæcumque alienatio, per quam transfertur dominium, ibid. n. 59.
Vide Caſata, Curia, Debitum, Deſcendentes Fæmina, Filius, Frater.

APPROBATIO.

Approbatio præſumitur in forma communi, t. 3. c. 11. n. 123.
Quod ſemel placuit, amplius diſplicere nequit, t. 4. c. 2. n. 187.
Vide Teſtamentum.

AQUA.

Aqua eſt de ſubſtantia molendini, t. 4. c. 1. n. 50.
Aqua præſumitur deſtinata, ut percipiatur a linea molendinorum, ibid. n. 51.
Aqua in Territorio Parmenſi non poteſt haberi, niſi ex conceſſione Principis, vel Concilii generalis, ibidem num. 78. & 368.
Aqua penes duos eſſe non poteſt ibid. n. 112.
Aquam retinens, allegando eſſe in poſſeſſione, & habere jus eam retinendi, excuſatur à dolo, & procedendum eſt civiliter, ibid. n. 169.
Aqua non fluit naturaliter, ubi requiritur ad ejus decurſum opus manufactum, ibid. n. 188.
Aqua macinatoria, imò nec triens macinatoriæ non decurrit per naviliam tempore æſtivo, ibid. n. 208. 423. & 427.
Aqua ex flumine non navigabili, nec aliud reddens navigabile poteſt per quemcumque extrahi, ibid. n. 229.
Aqua erumpens in fundo privato eſt privata, etiamſi perennis, ſi non erumpat in tam magna quantitate, ut publico deſervire poſſit, ibid. n. 255.
Aqua ſi in tam magna quantitate erumpat, ut ſit apta ad navigandum, eſt publica, ibid. n. 256.
Aqua, erumpens in fundo privato, ſi per Principem deſtinetur ad uſum publicum, non poteſt diverti per Dominum fundi, ibid. n. 257.
Aqua erumpens in fundo privato, ſi deſtinetur, poſtquam exit a fundo, ad uſum publicum, poteſt diverti a Domino fundi, dum eſt in proprio fundo, ibid. num. 258.
Aqua, ut ſit deſtinata ad uſum publicum, debet conſtare de deſtinatione, ibid. n. 264.
Aqua dicitur indiviſibilis, ubi pro pluribus non ſufficit pro irrigatione eodem tempore, ibid. n. 268.
Aqua, quæ meum ingreditur fundum, mea eſt, t. 4. c. 1. n. 272. & n. 425.
Aquam e fluminibus publicis non regalibus cuique licet ducere, niſi ſit vetitum a Principe, ibid. 362.
Aqua poteſt derivari a quocumque a flumine non navigabili, ibid. n. 397.
Aqua fluminis non navigabilis ſit primò occupantis etiam ſine præſcriptione, ibid. n. 381.
Aqua a flumine publico non navigabili non poteſt duci, ſi Princeps vetat, ibid. n. 382.
Aqua tota non poteſt diverti in præjudicium molendini, ibid. n. 544. Intellige, ut n. 545.
Aqua Naviliæ deſervit pro irrigatione agrorum, & cum non ſit ſufficiens pro Molendini laborerio, & pro irrigatione, tota poteſt diverti, ibid. n. 549.
Aqua tota poteſt extrahi a flumine ad irrigandas terras per exiſtentem in poſſeſſione antiquiſſima, ib. n. 568.
Aquæ multæ quæ decurrunt ad Naviliam, tempore irrigationum ad eam non decurrunt, ibid. n. 569.
Aqua dicitur propria illius, cujus in fundo naſcitur, ſeu per cujus fundum pertranſit, vel communis reſpectivè reputatur, t. 4. c. 3. nu. 2. 79. & ſeqq. 105. & 446. & ſeqq.
Dominium integrum, & abſolutum aquæ non poteſt allegari, quando allegans illud non eſt dominus omnium prædiorum, per quæ aqua fluit, ibid. n. 4. 93. & ſeqq. 105. & ſeqq.
Dominus aquæ, ubi aqua ejus fundum fuit egreſſa, non poteſt prohibere, quominus ab aliis ad eorum uſum aliundè deducatur, ibid. n. 24. ſed vide n. 330.
Uſus aquæ non poteſt prohiberi, quando aqua non naturaliter deſluit, ſed per clavicam conſtructam, & manufactam ad bonorum irrigationem, ibid. ſub nu. 25. 27. 31. 36. 336. & 354.
Aqua poſtquam fundum alterius ingreſſa eſt, quamvis per prius fuerit in alterius dominio, deſinit eſſe ſub priori poteſtate, & tranſit in dominium domini fundi inferioris cum facultate de illa diſponendi, ibid. num. 26.
Quamvis inferior non poſſit aquam ducere invito domino fundi ſuperioris, hoc tamen ſolùm procedit aqua in fundo domini ſuperioris exiſtente, ſecus ubi fuit fundum ſuperiorem egreſſa, ibid. n. 28.
Quomodo probetur acquiſita ſervitus negativa, ſeu prohibitiva in materia uſus aquarum, n. 29.
Poteſt extendi præſcriptio a decurſu aquæ ad impedimentum aquæ n. 30.
Ob deficientiam juris non aliundè deducibilis, quàm ab origine, vel tranſitu aquarum, non poteſt competere jus divertendi aquas, n. 32.
Ratione publicitatis, & præoccupationis aquarum, non poteſt aliquis aquas etiam naſcentes in proprio fundo, aut decurrentes per eum, divertere d. n. 32.
De differentia conſuetudinis a præſcriptione in materia ſervitutis aquarum, ibid. n. 33.
Quando aquæ longiſſimo, & immemorabili tempore per canale manufactum in fundis ſuperioribus per inferiores deffluxerunt, non poteſt in horum præjudicium antiquus illarum curſus turbari, & in aliam partem diverti per dominum fundi ſuperioris ibid. n. 34. 174. 175. cum ſeqq.
Aqua in proprio fundo erumpens poteſt à Domino fundi in aliam partem ad ſui libitum diverti, etiamſi diuturno, ac longiſſimo tempore in contrarium fuerit ſubſecuta obſervantia, ibid. n. 35. Quod intellige, ut num. 36.
Stante uſu immemorabili aquarum favore inferiorum dominus fundi ſuperioris non poteſt divertere, nec retinere aquas n. 46. Quid intellige, ut ibid.
Mandatum & ſucceſſiva recognitio importat poſitivam alienationem Jurium in aquis monaſterio competentium ſine debitis ſolemnitatibus, ibid. n. 52.
Aqua competens alicui fundo, ſeu ad illius irrigationem deſtinata, in ejus fundi alienatione comprehenſa intelligitur, etiamſi nihil dictum fuerit, n. 53.
Quando aqua pro irrigando non poteſt aliundè haberi cenſetur comprehenſa in venditione fundi, ibid. n. 55.
In venditione aquæ non comprehenditur cavum, per quod aqua ducitur, ibid. n. 56.
Vendito fundo cum juribus aquæ, non intelligitur vendita ſervitus tranſeundi per fundum, per quem aqua ducitur, ibid. n. 57.
Elementorum omnium præcipuum eſt aqua, t. 4. c. 3. num. 59.
Aqua præcæteris elementis eſt neceſſaria ibid. n. 60.
Aquæ nomen unde ſumptum, ibid. n. 61.
Aqua neceſſaria etiam in ſpiritualibus, n. 62.

Digitized by Google

Et in Sacramento Baptiſmi, n. 63.
Cur Elemento aquæ conſtituta ſedes ſuper terram, n. 64.
Uſus aquæ eſt jure naturali communis, ibid.
Elementum aquæ, licèt unum, juxta tamen diverſitatem temporum, & locorum diverſam habet nomenclaturam, ibid. n. 65.
De aqua diurna, noctura æſtiva, & hyemali, nu. 66. & 67.
De aqua publica, & de privata, ibid. n. 68.
Dominium aquæ eſt ſub ejus dominio, cujus eſt fundus, in quo oritur ibid. n. 70.
Aqua inter fructus connumeratur, ibid. n. 71.
Aqua viva eſt pars fundi, ibid. n. 76.
Aqua, quæ ſcaturit, dicitur aqua viva, & pars fundi, num. 77.
Aqua eſt qualitas prædii valorem augens, d. n. 77.
Tempore æſtivo magna jurgia, & lites excitantur aquarum occaſione, n. 78.
Dominus fundi, in quo oritur aqua, poteſt ad ſui libitum aquam divertere, quo maluerit in præjudicium etiam fundi inferioris, licèt per mille annos in eumdem fundum inferiorem fluxerit, n. 79. Sed hoc intellige ut n. 81. & 82.
Aqua ingrediens fundum meum, mea fit, & eam divertere poſſum, quò volo, etiam in præjudicium inferioris fundi, n. 80.
Sed hoc intellige, ut n. 81. & 82.
Quomodo dignoſcatur, an aqua fluat jure facultativo, vel jure ſervitutis, n. 83.
Caput aque dicitur locus, in quo originem ſumit, ib. num. 86.
Ex conceſſione aquæ acquiritur ejus dominium, n. 87.
Ex conceſſione aquæ probatur dominium aquæ, ibid.
Sententia lata ſuper aquarum uſu eſt ſervanda, t. 4. c. 3. n. 89.
Ædificium factum ad extrahendam aquam probat ſervitutem, & jus aquæ n. 90.
Aqua mea, ubi egreſſa eſt a meo fundo, & in alienum fundum ingreditur, non eſt amplius mea, ſed fit ejus, cujus fundum ingreſſa eſt, n. 92.
Si Rivus ſit communis, aqua quoquè fit communis inter dominos rivi, n. 93. Quod intellige, ut n. n. ſeqq.
Socius non poteſt uti aqua communi ad ſui libitum invito ſocio, n. 94. & 97
Quod intellige, ut n. 97. 99. & a n. 109.
Aqua oriens in rivo, per quem quis ducit aquam, fit ducentis, n. 104.
Condomini poſſunt agere pro tota aqua communi, ib. num. 109.
In materia aquæ ſtandum eſt ſententiæ latæ, n. 176.
Licitum eſt cuicumque in proprio fundo conſtruere regiſtrum aquæ abſque periculo ullius ſervitutis, n. 179.
Aqua quando dicatur publica, & quando privata, diſtinguuntur plures caſus, num. 198. & ſeqq. nu. 204. & 213.
Habentes dominium aquæ poſſunt ad eorum libitum illam divertere, n. 281.
Ex quibus probetur dominium aquæ n. 283.
Exercentes actus poſſeſſorios ad eorum libitum in tota aqua cenſentur habuiſſe, & habere in ea jus dominii, & poſſe eam divertere ad eorum libitum, num. 318. & 319.
Scientia, & patientia adverſariorum in materia aquarum quomodo probetur, n. 321.
In præjudicium Eccleſiæ Dominus fundi inferioris, in quem ingreditur aqua, non poteſt eam retinere, nec divertere, n. 330.
Quando aqua ducitur jure ſervitutis, non poteſt retineri per dominum fundi inferioris, in quem ingreditur, n. 331. & ſeqq.
In materia aquarum ſtandum eſt conventionibus, n. 358.
Aqua ad irrigandas terras non poteſt deflecti ſuper humetis, nec manu, n. 398.
An qui habet jus irrigandi terras, ſi aliquam ex iis vendat, in emptorem tranſeat jus irrigandi petiam terræ venditam, n. 399.
Jus aquæ eſt perſonale, n. 400.
Conceſſio an ſit realis in materia aquarum, n. 401.
Aquæ ductus an ſit jus reale, ibid. n. 402.
In venditione aquæ non cenſetur venditus aquæ ductus, ibid. n. 405. Quod intellige ut n. n. ſeqq.
Aquæ ductus eſt neceſſarius, tanquam quid antecedens ad irrigationem; Et qui non habet aquæ ductum non videtur jus irrigandi habere, quod eſt ſubſequens, ib. num. 410.
In petitorio non attenditur poſſeſſio ſervitutis aquarum, ibid. n. 417.
Jus aquæ competens Univerſitati, non competit ſingulis de Univerſitate, n. 420.

AQUÆ DUCTUS.

Vide Aqua.

ARBITRIUM.

Arbitrium Judicis regulatur a Jure, t. 2. c. 8. n. 167.
Quæ in jure non ſunt definita, remittuntur Judicis arbitrio, t. 4. c. 2. n. 427.
Vide Judex.

ARBOR.

Arbores vi ventorum evulſæ, & exſiccatæ debentur proprietario, non uſufructuario, t. 4. c. 12. Litt. B. 6.

ARCHIDIACONUS.

Archidiaconus dicitur Vicarius natus, & a Jure conſtitutus, t. 4. cap. 11. n. 4.
Antiqua vicarialis poteſtas Archidiaconi de communi conſuetudine receſſit, omniſque Archidiaconorum juriſdictio extincta eſt, ib. n. 5.
Sive reſtricta eſt ad quædam ceremonialia ibid. n. 6.
Archidiaconus remanſit cum ſola præeminentia ſedis, ac loci a principio aſſignati ſine aliquo juriſdictionis exercitio, ibid. n. 7.
Hodierni Archidiaconi abuſi potius ſunt, quàm veri, & ſolo nomine contenti, ib. n. 8.
Quando poteſtas, & juriſdictio Archidiaconi ceſſet, & quando non, ibid. n. 9. & ſeqq. & n. 14.
Innocentius, & Hoſtienſis de Archidiacono Parmenſi Scribentes quomodo intelligendi, ibid. n. 13. & ſeqq.
Canonici non ſunt propenſi in commendanda præeminentia Archidiaconi, & illam ægrè ferunt, n. 23.
Quid agant Canonici Parmenſes in admiſſione Archidiaconi in ordine capitulari, n. 24.
Plura de auctoritate, & dignitate Archidiaconi Parmenſis, ibid. n. 27. & ſeqq.
Vide Vicarius.

ARGUMENTUM.

Valet argumentum a diſpoſitione teſtatoris ad diſpoſitionem legis, vel ſtatuti, t. 1. cap. 5. n. 17.
Non valet argumentum a tacito ad deſtructionem expreſſi, ſed bene è contra, t. 1. c. 6. n. 8. & n. 9., Et 10. adducuntur ratio.
Quando militet argumentum deſumptum ab identitatis ratione, ibid. n. 45.
In ſubſtitutionibus non ſolum non procedit argumentum deſumptum ab identitate, ſed nec etiam à majoritate rationis, ibid. n. 47.
Petitione principii argumentum ſolvere, nefas eſt, ib. num. 76.
Argumentum a ſimili legis primariæ veteris non tenet, ſi ſimile legis novæ jure diſſimile redditum ſit, t. 2. c. 1. n. 251.
Quod Nepotes non ſint melioris conditionis, quàm filii, fallax eſt, conticeſſitque in vocatione paſſiva, ib. num. 193.
Nec abſonum eſſe a rectæque rationis tramite aberrans oſtenditur, ibid.
Argumentum à contrario ſenſu non valet, quando decidit caſum, qui aliter de jure deciſus reperitur, t. 2. c. 8. n. 110.
Argumentum à ſufficienti partium enumeratione quando valeat, ibid. n. 254.
Valet argumentum à pupillo, & Eccleſia ad fiſcum, t. 2. c. 9. n. 86.
Argumento deſumpto à contrario ſenſu uti valet in ultimis voluntatibus, t. 2. c. 11. n. 30.
Non valet argumentum ad ea, quæ procedunt de toto ad totum, procedere etiam debeant de parte ad partem, quando militat diverſa ratio, ibid. n. 65.
Argumentum ab incerto non relevat, t. 3. c. 9. n. 27.
Argumentum à communiter accidentibus, vel ab his, qui frequentius eveniunt, validum, & urgens, t. 3. c. 9. n. 71.
Argumentum non valet à jure poſſidendi, ad jus prohibendi, t. 4. c. 1. n. 446.
Argumentum ab uſu loquendi teſtatoris valet, ibidem c. 2. n. 47. & n. 48.

Ar-

Digitized by Google

Argumentum a toto ad partem validum eſt, ibid. n. 326. & 329.
Argumentum a ſupplemento legitimæ ad ipſam legitimam ductum valet, ibid. n. 328.
Arguere non licet a diverſis, ibid. n. 100.
Valet argumentum a parte ad totum etiam in materia aquæ, t. 4. c. 3. n. 195.
Sicuti etiam valet argumentum a toto ad partem, ib. n. 196.
Maximè ſi non adſit diverſitatis ratio, ib. n. 197.
In dictis Doctorum argumentum a contrario ſenſu non admittitur, ibid. n. 203.
Valet argumentum negativè a communiter contingentibus, n. 237.
Argumentum a pari in Jure eſt validum ibid. n. 265.
Valet argumentum a paritate rationis, ib. n. 403.
Argumentum ex inveriſimilitudine pretii quando procedat in materia ſervitutis aquarum ibid. n. 415.
Valet argumentum a tempore ad rem, tom. 4. c. 12. Litt. H. 5.

ARMENDÆ.

Vide Fiſcus.

ARS.

Ars naturam imitatur, t. 4. c. 5. n. 55.

AS.

As hæreditarius non unica ratione dimenſionem recipit, ſed variimodam, t. 2. c. 1. n. 303.
Idque latè explicatur, ibid. n. ſeqq.
In reſtitutione non accipitur pro omni jure defuncti, ſed reſtrictè ad bona reſtitutioni obnoxia, ib. n. 300.
Ubi ad multa in praxi perutilia ſubtiliter infertur, ib. num. ſeq.

ASCENDENTES.

Vide Legitima.

ASSERENS.

Aſſerenti incumbit onus probandi ea, quæ ſunt facti, t. 4. c. 3. n. 206. & 209.

ASSERTIO.

Aſſertio viri nobilis, & probi in articulo mortis quantum operetur, t. 2. c. 4. n. 13.
Vide Conſanguinitas, Præjudicium.

ASSESSOR.

Aſſeſſores, & Conſultores an teneantur de malo conſilio, t. 3. c. 11. n. 10.

ASSISTENTIA.

Aſſiſtentia delicto in dubio præſumitur caſualis, t. 1. c. 2. n. 26.

ASSOCIATIO.

Per Fiſcum probanda eſt ſcientia delicti in aſſociante, ut puniri poſſit, t. 1. c. 2. n. 27.
Quando aſſociatio poſt delictum ſit punibilis, ibid. nu. 34. & n. n. ſeqq.
Scientia delicti probanda eſt in Aſſociante, ut puniri poſſit, aliàs aſſocians delinquentem, & ignorans ab eo delictum commiſſum fuiſſe, prout præſumitur ignoraſſe, nulla pœna punitur, ibid. n. 35.
Aſſociatio non meretur nomen delicti, quando non fuit perfecta, & quomodo dicatur perfecta, ibid. n. 38.

ATTESTATIONES.

Vide Teſtis.

AUCTOR.

Vide Aggreſſor, Rixa.

AUCTORITAS.

Auctoritas D.D. conſulentium non attenditur, ſed quod inde judicatum, t. 2. c. 10. n. 10.
Auctoritas D.D. non eſt attendenda, quando auctoritates ab eiſdem allegatæ non faciunt ad rem, ib. n. 11. & 16.
Corruente Anteſignano, corruunt omnes ſequaces, ib. num. 14.

AVUS.

Vide Legitima, Nepos, Suitas

AUXILIATOR, & AUXILIUM.

Auxiliator eadem pæna punitur, t. 1. cap. 2. n. 12.
Auxilium in delictis poteſt tribus temporibus præſtari, ſcilicèt ante delictum, in delicto, & poſt delictum. Primis duobus modis auxiliator, & aſſiſtens eadem pæna, qua principalis delinquens, punitur, ibid. n. 19.
Quomodo puniatur auxiliator præſtans auxilium poſt delictum, ibid. n. 21. & 22.
Quomodo quis dicatur auxilium præſtare ante delictum, ibid. n. 23.
Et quomodo in delicto, ibid. n. 24. & n. 26.
Opem ferens illi, qui rem alterius furto ſubtrahebat, quam tamen ipſe fur auxiliatori aſſerebat ſuam eſſe, de Jure excuſatur, ibid. n. 28.

BANNA.

Vide Delictum.

BANNIMENTA.

Vide Capitula Bannimentorum, Statuta in ſpecie.

BANNITUS.

Receptans Bannitum, quem eſſe talem ſuſpicatur, non eſt puniendus, tom. 1. cap. 2. n. 31.
Bannitus reſtitutus ad gratiam ex Principis benignitate reputatur, & eſt novus homo, t. 2. cap. 15. n. 19.
Bannitus ſi poſt remiſſionem bona acquireret, in bonis poſt remiſſionem quæſitis, moleſtari non poteſt, ibid. num. 20.
Vide Confiſcatio.

BARATTERIA.

Baratteria quando committatur, tom. 3. cap. 11. n. 24.
Vide Dolus.

BELLUM.

Vide Acquiſita.

BENEFICIATUS.

Simplex Præbendarius, vel alius Beneficiatus æquiparatur uſufructuario, vel uſurario, to. 1. cap 4. n. 23.

BENEPLACITUM.

Vide Tranſactio.

BONA.

Bona facilius tranſeunt de una muliere ad aliam, quam de maſculo ad fæminam, tom. 1. cap. 5. n. 12.
Bona quanto tempore conſumpta probentur, tom. cap. 1. num. 287.
Arbitrio Judicis linquendum oſtenditur, ibid. num. 289. & ſeq.
Cavendumque eſſe ab aſſertione D. Merlini ex quinquennio conſumptionem definientis. Quanto autem tempore Rota eam argueris, ibid. n. 293.
Bona non dicuntur, niſi ære alieno deducto, quod quomodò intelligatur in ſubſtitutione facta in bonis, to. 3. cap. 1. n. 12. & n. 13. 14. 15. 16.
Bona, quæ ex confiſcatione tranſeunt in Principem, non evadunt de regalibus, tom. 4. cap. 2. n. 365.
Vide Delinquens, Fiſcus, Individuitas.

BONA FAMA.

Probatio bonæ vitæ, conditionis, & famæ omne inditium eludit reſultans ex depoſitione ſocii criminis, quod procedit etiam in criminibus exemptis, tom. 1. cap. 2. n. 64. & n. ſeq.
Quando probatio bonæ vitæ, conditionis, & famæ proſit ad præmiſſum effectum, ibid. n. 68.
Fama bona prodeſt ad excluſionem falſitatis, tom. 3. cap. 12. n. 88.
Fama bona tollit tantum Juditium malæ famæ, ibidem num. 89.
Signum probitatis magnum eſt, ab optimo Principe pro tali reputari, ibid. n. 91.
Vide Pœna, Retentio.

BONA FIDES.

Probatio bonæ famæ diluit omnem ſuſpicionem furti, & alia ad excludendam dictam ſuſpicionem furti, to. 1. cap. 2. n. 6.
Sed hoc limita, quando in emente hujuſmodi rem furtivam verè extat bona fides, ibid. n. 8.
Bonæ fidei poſſeſſor facit fructus ſuos, tom. 2. cap. 8. n. 23.
Vide Statutum.

BONUS.

Quilibet præſumitur bonus, donec contrarium probetur, tom. 1. cap. 2. n. 5.
Vide Natura.

BRACHIUM.

Brachium Regium non cenſetur conceſſum niſi expreſsè ſit dictum, tom. 1. cap. 10. n. 2.
Brachium Regium quando ſoleat concedi, ibid. n. 4.
Ex quibus clauſulis dicatur conceſſum, vel non, ib. n. 5.

BUCHELLI.

Buchelli in flumine Naviliæ ad extrahendam aquam pro irrigatione terrarum, ſunt ſupra macinatoriam, tom. 4. cap. 1. n. 5.
Buchelli regulati ſupra macinatoriam, non reperiuntur in Ripis Naviliæ, ibid. n. 199.

Digitized by Google

CADAVER.

Status cadaveris repertus à Curia, & peritis in hac cauſa qualis fuerit, tom. 1. cap. 8. n. 60.

CALCULUS.

Vide Partitæ.

CALUMNIA.

Quando proceſſit diffamatio contra Inquiſitum à denunciatione Sindici, tunc excuſatur à præſumpta calumnia, qui adhæret talj diffamationi, & ideò non condemnatur in expenſis, tom. 1. cap. 8. n. 41.

Calumnia, quæ aliquando præſumitur in accuſatore, nunquam præſumitur in Conſanguineo, adeòque excuſatur à condemnatione expenſarum, ibid. n. 42.

Vide Expenſæ.

CALUMNIATOR.

Regum officium eſt malos comprimere, & bonos ſublevare de manu calumniatorum, tom. 3. cap. 11. nu. 49. & num. 89.

CAMPARIUS.

Camparii pro aquis Naviliæ ab annò 1568. uſq. ad annum 1677. fuerunt electi per Auctores D. Lalatæ & per ipſum, tom. 4. cap. 1. n. 13.

Camparios exercuiſſe ſuum offitium eſt valdè conſiderabile, ibid. n. 14.

Campariorum electio pro ſuſtenda aqua Canalis intelligitur pro toto Canali, ibid. n. 17. & 18.

Campariorum electio pro Cuſtodia Naviliæ non importat dominium Naviliæ, ſi Navilia eſt publica, ibidem num. 456.

Campariorum electio pro cuſtodia aquæ, Importat ſolum jus aliquod, non Dominium, ibid n. 457.

Campariorum electio probat Dominium, ibid. n. 462.

Campariorum electio pro cuſtodia aquæ Canalis, præſumptivè probat dominium Canalis, ;cum aliis conjecturis, ibid. n. 463.

Campariorum electio pro cuſtodia aquæ Canalis, probat dominium favore eligentis, ſi nullus alius eligat Camparios, ibid. n. 464.

Camparii electi per D. D. Co: Co: Taurellos pro aquis Naviliæ non exercuerunt eorum offitium, ibid. n. 465.

Camparii ab anno 1600. ad 1667. nulli ſuper Navilia fuerunt electi a D. D. Co: Co: Taurellis, nec à Sereniſſima Camera, ibid. n. 477. & n. 480.

Pro Canale publico non eligitur Camparius à Privatis, ſed ſolum pro Canale privato, to. 4. cap. 3. n. 238.

Camparius aquarum jurat in officio Cavamentorum Agri Parmenſis, ibid. eod. n. 238.

CANALE CANALIA.

Canale eſt publicum, in quo licet cuique piſcari, to. 4. cap. 1. n. 271.

Canale non dicitur publicum per hoc, quod terminet in Canale publicum, ibid. n. 274.

Canalia Molendinorum Civitatis tempore irrigationum terrarum, ſunt ſine aqua, ibid. n. 546.

In dubio Canale cenſetur Principis, Canale publicum eſt extra dominium privatorum, tom. 4. cap. 3. nu. 12. Sed vide à n. 193.

Flumina cenſentur publica propter perennitatem aquarum, licet ortum habeant in loco privato, ibid. n. 13. & n. ſeq. Quod extende etiam ad Canales, ibid. num. eod., Sed vide infra à n. 198.

Flumina, & Canales cenſentur publici, quando decurrunt ad publicam utilitatem, & ingrediuntur Canale publicum, ibid. nu. 17. & nu. 21. Sed vide n. 208., & à num. 217.

Canale, quod menſuratur, non videtur poſſe conſtitui in dominio privatorum, ibid. n. 20. & vide à dict. nu. 221., & à n. 240.

Propter publicum ſtatum Canalis licitum eſt obiicere de præoccupatione aquę, cujus vigore poteſt haberi Jus contra quoſcumque alios per prius non occupantes, ibid. n. 23.

Quando per expurgationem canalis non aquiratur Jus ſervitutis, ibid. n. 181.

Cava, & Canalia publica expenſis communibus expurgari ſolent. Et hæc conſuetud tanquam conformis Juri communi eſt ſervanda, ibid. n. 234. & n. 235. & n. 236.

Pro Canale publico non eligitur Camparius à privatis, ſed ſolum pro Canale privato, ibid. n. 238.

Canalia publica Territorii Parmenſis deſcribuntur in Statuto Parmæ, lib. 5. ibid. n. 239.

Aſſignantur rationes, ob quas canalia non ſo'ent menſurari in venditione terrarum eiſdem adnexarum, ibidem n. 244. & n. n. ſeq.

Vide Dominium, Flumen, Navilia, Servitus.

CANCELLARIUS.

Cancellarii acta ſcribunt, & tenentur ſuis parere ſuperioribus, tom. 3. cap. 11. n. 2. & 9.

Cancellarii Communitatum non veniunt ſub nomine Rectorum Juſtitiæ, & eorum officialium, ibid. n. 57.

Vide Loca Montium, Miniſtri, Dominus.

CANONICUS.

Vide Archidiaconus.

CAPITULUM.

Aliud eſt Capitulum, aliud ſinguli de Capitulo, to. 4. cap. 3. n. 423.

CAPITULA BANNIMENTORUM.

Cap. 17. Banniment. Officii Cavamentorum prohibent extrahi aquam abſq; licentia ſuperintendentis, vel Commiſſarii, tom. 4. cap. 1. n. 37.

Cap. 24. Banniment. dicti offitii cavament. permittit fieri cluſas in Canalibus pro irrigatione terrarum, ibid. num. 58. 453. & 537.

Cap. 24. Banniment. Offitii Cavament. loquitur de rivis, & aquæductibus, non fluminibus publicis, ibid. nu. 59. & n. 578.

Cap. 24. Banniment. offitii Cavamentorum permittit fieri cluſas in Canalibus ab illis, qui habent jus, & clavicas regulatas, ibid. n. 61.

Cap. 8. Banniment. Officii Cavament. loquitur in perſonam, ibid. n. 146.

Cap. 17 Banniment. Gen. Officii Cavament. procedit in fluminibus publicis, ibid. n. 575.

Cap. 17. Banniment. Gen. recipit interpretationem à l. unic. ff. ne quid in flumin. public., ibid. n. 576.

Cap. 24. Banniment. Officii Cavament. procedit in Canali Naviliæ favore P. P. S. Martini, qui habent clavicas regulatas in eo, ibid. n. 579.

CARCERATIO.

Carceratio juſta non inducit metum, t. 2. cap. 5. n. 5.

Vide Pæna.

CASATA.

Appellatione Caſatæ venit Agnatio, to. 4. cap. 5. n. 26.

Si deficiente una Caſata voluit Teſtator bona devenire in alios ſubſtitutos, profectò gravavit ultimum de caſata, ſeu agnatione reſtituere bona aliis ſubſtitutis, ibid. num. 27.

CASTRA.

Caſtra in dubio præſumuntur libera, to. 2. cap. 7. art. 1. num. 11.

Vid. Dos, Feudum, Muri, Territorium.

CASUS.

Caſus indeciſus ſi definiri poſſet tam per ſimile legis primariæ regularis, quam per ſimile legis novæ limitantis, utique à ſimili legis limitativè definitionem mutuatur, tom. 2. cap. 1. n. 252, ubi & ratio.

CAUSA.

Cauſa quando eſt merè prophana, & agitur inter perſonas laicales, & ſuper bonis merè laicalibus eſt facienda à Principe Sæculari, t. 1. cap. 7. n. 2.

Proponitur exceptio prima Partis adverſæ ſuper pretenſa individuitate, vel connexitate Judicii, ib. n. 22.

Item proponitur ſecunda, quod data etiam individuitate poſſit D. Marchioniſſa Maria comparere pro ſuo Jure, & intereſſe tamquam Tertia, ib. n. 23.

Examinatur prima exceptio concernens, an petitio hæreditatis ſit individua, tam ex natura rei, quam ex diſpoſitione Juris, ibid. n. 24.

In Cauſis communibus, ac individuis inter plures omnes licet diverſi fori apud unum Judicem conveniri debent, ibid. n. 25.

Afferuntur Jura, ac quatuor fundamenta Partis adverſæ ad oſtendendum, quòd Cauſa petitionis hæreditatis ſit ex natura rei individua, ibid. n. 27.

Et hic examinatur individuitas ex diſpoſitione Juris, ibid. n. 28.

Juditium petitionis hæreditatis eſt univerſale, & conſequenter connexum, ac individuum, ib. n. 29.

Quando cauſæ ſunt mixtæ, aut communes, ut in Judiciis mixtis familiæ erciſcundæ, vel ſimilibus, coram Judice veniunt tractanda, ibid. n. 30.

Ubicumque connexio, ac individuitas procedit ex quadam

Digitized by Google

dam complicatione oriente ex diverſis petitionibus Partium, quæ ſint diverſi fori, quid agendum, ibid. num. 31.

Probatur novem fundamentis hæreditatem ex natura rei non poſſe conſiderari individuam, ſed eſſe omnino dividuam, ut patet ex numeris ſeq. ibid. n. 40.

In Jure, quæ appellentur dividua, & viceverſa, quæ individua, ibidem num. 42.

Expenditur Text. in l. minor 61. ff. de acquir. hæredit. ubi clare probatur una cum Rot. Rom. hæreditatem eſſe dividuam, ibid. n. 43.

Item Text. in l. nam, & ſi parentes 15. §. Filius ff. de inoff. Teſtam. ibid. n. 44.

Licèt hæreditas reſpectu unius, & ejuſdem perſonæ ſit individua, reſpectu tamen diverſarum perſonarum dicitur dividua, ibid. n. 45.

Conſideratur hæreditas, aut reſpectu ſui, vel ratione quotæ, ſive ratione ſubſtantiæ, ibid. n. 46.

Quæ Theorica examinatur, & explicatur ad caſum noſtrum, ibid. n. 47.

Afferuntur plures res Judicatæ, atq; motiva punctualia Rotæ Florentinæ firmantia hæreditatem eſſe dividuam, ibid. n. 48.

Continentia cauſæ, an, & quando dividi valeat, ibid. num. 60.

Quamvis judicium petitionis hæreditatis ſit univerſale, ſivè ſit ſuper tota hæreditate, ſive quota, attamen ad effectum, ut alia Juditia ſuper portionibus ejuſdem hæreditatis ſilere faciat, & ad ſe attrahat, debet eſſe ſuper tota hæreditate, ibid. n. 86.

In actione inofficioſi, & quæ idem eſt ac petitio hæreditatis, poſſunt moveri diverſa Judicia, & ſequi diverſæ ſententiæ, ibid. n. 89.

Refertur facti ſpecies, ibid. n. 211.

Quando res, quæ eſt ſub lite, dicitur individua, tunc tota lis debet tractari coram uno Judice, ib. n. 212.

Quando verò res eſt dividua, tunc ſubdiſtinguitur, ib. num. 113. & ſeqq.

Quando Actores diverſi fori, qui litigant contra unum Reum ſæcularem, litigant etiam inter ſe ſe opponendo viciſſim prætenſionibus, quas unuſquiſque movet contra communem adverſarium, omnes dictæ cauſæ fiunt unum continens, & de omnibus debet cognoſcere unus Judex, & aſſignatur ratio, ibid. n. 217.

Et in hoc caſu debet de omnibus cognoſcere Judex Eccleſiaſticus, quia eſt dignior, ib. n. 218.

Aſſignantur rationes concluſionis, de qua ſupra, nu. 217. ibid. n. 219.

Confirmatur concluſio, de qua ſupra d. n. 217. ibidem num. 224.

Exceptio ne continentia cauſæ dividatur, poteſt opponi poſt litem conteſtatam, & in quacunque parte Judicii, ibid. n. 241.

Cauſæ primæ Inſtantiæ debent tractari in partibus ex diſpoſitione Sacri Concilii Tridentini, ibid. n. 256.

Viſum, & repertum probat factum, ideſt cauſam materialem, tom. 2. c. 6. n. 21. Cauſa efficiens, quæ facientem concernit aliundè probari debet, ib. n. 22.

Cauſa legis ceſſante, ceſſat lex, præſertim ſi cauſa ſit finalis, t. 2. c. 8. n. 89.

Limitata cauſa limitatum producit effectum, ib. n. 96.

Cauſæ coram ſupremo Magiſtratu, qui Principem repreſentat, omnes ſunt ſummariæ, t. 3. c. 2. n. 5.

Cauſæ mixtæ, quæ ſint, t. 3. c. 12. n. 64.

Ordo naturalis Judiciorum poſtulat, ut prius expediatur cauſa criminalis, quam civilis, t. 3. c. 12. n. 101.

Cauſa Criminalis uti præjudicialis, & ob præeminentiam ſuſpendit civilem, ibid. n. eod. & n. 106.

Cauſa civilis quandoque prius terminanda, quam criminalis, ibid. n. 103.

Cautione præſtita de reſtituendo, vel de ſolvendo, ſedatur controverſia cauſarum præjudicialium, ib. n. 104.

Cauſa criminalis quomodo ſit præjudicialis civili, ibid. n. 106.

Cauſa Criminalis per mortem inquiſiti remanet extincta, ibid. n. 107.

Cauſa criminalis, & civilis poſſunt ſimul terminari, ib. num. 108.

Cauſa cognoſcitur ex effectu, t. 1. c. 8. n. 78.

Agitur de diviſione cauſarum earumque effectibus, ib. n. 86. & 88.

Sabelli Index Mantiſs.

Cauſarum lucrativarum concurſus in eadem re, & perſona permittetur; ſi diverſo tempore contingat, t. 2. cap. 1. n. 217.

Ceſſante cauſa ceſſat effectus, t. 4. c. 3. n. 120.

Cauſa limitata limitatum producit effectum, ib. n. 130.

Cauſatum regitur à cauſa, & cauſæ, & cauſati idem eſt Judicium, ibid. n. 131.

Plus juris eſſe non poteſt in cauſa, quam in potentia cauſæ, ibid. n. 132.

Vide Decretum, Delictum, Delinquens, Expenſæ, Juditium, Litigantes, Præventio, Suſpicio, Tertius.

CAUSA PIA.

Favendum eſt etiam piæ cauſæ in dubio, tom. 4. cap. 3. num. 427.

Vide Succeſſio.

CAUTELA.

Cautela ponendi exploratores cum carceratis damnatur. tom. 1. cap. 10. n. 26.

Cautela *Cuman.* non eſt tuta, & impugnatur communiter à Doctoribus. tom. 4. cap. 2. n. 187.

Cautela *Cuman.* habet locum, ubi filius relinquitur uſufructuarius hæreditatis opulentæ, & vivens percepit fructus æquivalentes legitimæ, nec reclamavit, ibidem num. 190.

Cautela *Cuman.* non attenditur, ſi non habet admixtam cautelam *Soccin. Jun.* ibid. n. 191.

Cautela *Cuman.* habet locum, ubi Pater prohibuit filio legitimam, ibid. n. 192.

Cautela *Socin. Jun.* procedit, quando Pater inſtituit Filium in tota hæreditate cum prohibitione detractionis legitimæ, & in caſu, quo filius vellet detrahere legitimam, cum inſtituat in ſola legitima, & alium hæredem ſcribat, ibid. n. 193.

Cautela *Socin. Jun.* improbatur à pluribus D. D ib. n. 194.

Cautela hæc *Socin. Jun.* habet locum, quando Pater inſtituit Filium hæredem univerſalem ſub prohibitione detractionis legitimæ, & ſi eam detrahat, eum privahæreditate, & inſtituit alium, ibid. n. 195.

Vid. Stuprum.

CAUTIO.

Vide Cauſa.

CENSUS.

Cenſus extinctio requirit numerationem pecuniæ in reſtitutione pretii vigore Bullæ Pii V. tom. 2. cap. 8. num. 1. & n. 2.

Cenſus extinctio requirit actum retroſimilem conſtitutioni, nempè conſenſum, & pretii reſtitutionem ibidem num. 3., Declara, ut n. 93. & ſeq.

Cenſus poteſt extingui reſtitutione pretii in alia re, quàm in pecunia numerata, conſentiente creditore, ibid. nu. 4., Declara, ut n. 96. & ſeq.

Eo autem invito nequaquam. ibid. n. 5., Declara, ut n. 101. & ſeq.

Debitor Cenſus non eſt propriè debitor, ſed ſub conditione, ibid. n. 12. & n. 25., Declara, ut n. 64. 104. & 105.

Fructus Cenſus deſinunt currere facta creditori actuali pretii reſtitutione, ibid. n. 17., Declara, ut n. 168.

Cenſus extinctio, cum non requirat pro forma pecuniam numeratam inſpecta Conſtit. Pii V. reducitur ad terminos juris communis, quoad modum extinguendi, tanquam caſus omiſſus à Conſtitutione, ibid. n. 24.

Cenſus extingui poteſt reſtitutione pretii in bonis debitoris invito creditore, vel ex beneficio l. fin. §. & ſi præfatam, C. de Jur. delib. vel ex beneficio Auth. hoc niſi debitor C. de ſolut. concurrentibus requiſitis, & redditur ratio, ibid. n. 43. 44. circa fin. & n. 165.

Cenſus impoſitio eſt quædam hypotheca, quæ contrahitur ſuper fundo, ibid. n. 53.

Creditor cenſus habet ſolum jus percipiendi fructus in fundo remanentibus illius dominio, & poſſeſſione penes debitorem, ibid. n. 54.

Jus creditoris Cenſus, tanquam reale, licet habeat aliquam ſpeciem ſervitutis, non eſt ſervitus, nec realis, nec perſonalis, ſed eſt hypotheca, ibid. n. 55.

Actio perſonalis in cenſu non eſt principalis, ſed acceſſoria, ibid. n. 61.

Actio perſonalis cenſus contra hæredes cum beneficio legis, & Inventarii datur, ut ſolvant ex bonis inventariatis, ibid. n. 62.

Diſdicta cenſus poteſt fieri quocunque modo, dummodò ex ea appareat voluntas debitoris extinguere volentis, ib. n. 63.

Creditor Cenſus poteſt pretium repetere ab invito debitore poſt diſdictam, ibid. n. 64. & n. 105.
Fructus Cenſus non debentur amplius, poſtquam creditor poſt diſdictam poteſt petere pretium ſuo arbitrio, ibid. n. 65.
Non poteſt ſtare ſimul, ut cenſus duret, & creditor poſſit pretium repetere, ibid. n. 66.
Cenſus poteſt extingui arbitrio debitoris, ibid. n. 72.
Bullæ Pii V. verba *in verſ. hunc autem* quomodo intelligantur, ibid. n. 85.
Bulla Pii V. de cenſibus, fuit edita ad tollendas fraudes uſurarum, ibid. n. 86.
Bulla Pii V. non habet locum in extinctionibus Cenſuum, ibid. n. 88.
Bulla Pii V. eſt regiſtranda in exorbitantibus à Jure, ut minus illud corrigat, ibid. n. 90.
Et ab ea non eſt ſumendum argumentum, ibid. n. 91.
Cenſus extinctio deſiderat actum retroſimilem, quia ſolo conſenſu abſque reſtitutione pretii, & ſola pretii reſtitutione abſque animo extinguendi, cenſus non extinguitur, ibid. n. 93.
Deciſiones Rotæ Romanæ declarantur, ibid. n. 94.
Debitor cenſus reſpectu ſortis principalis ante diſdictam non eſt proprie debitor, ſed ſub conditione, ibid. nu. 104. & n. 13.
Poſt diſdictam eſt proprie debitor, ibid. n. 105. & n. 64.
Cenſus, & pretium illius ſunt diverſa, & ab uno ad aliud non poteſt inferri, ibid. n. 128.
Creditor cenſus à nemine ex obligatis, poteſt pretium repetere, & exigere, ibid. n. 129.
Cenſum redimere poteſt, qui ſolvendo debitum extinguit, ibid. n. 132.
Cenſus non poteſt extingui, niſi diſdicta præcedat, ibid. num. 140.
Cenſus extinguendi facultas non poteſt tolli, nec alterari, ibid. n. 141.
Fructus Cenſus ſpectant ad Dominum illius, ib. n. 171.
Fructus Cenſus non debentur amplius oblato, conſignato, & depoſitato pretio, ibid. n. 172. & n. 46. & 48.
Fructus Cenſus indebitè præcepti, vel poſſunt repeti, vel debent in ſortem computari, ibid. n. 173. & num. 70. & 71.
Creditor Cenſus non poteſt illud extinguere, etiam pacto interveniente, ibid. n. 208.
Debitor Cenſus poteſt illum extinguere quandocumque, & creditorem cogere ad retrovendendum, ibid. n. 209.
Cenſus extinguitur ſtatim, ſecuta retrovenditione, ibid. num. 210.
Cenſu extincto, nulla actio remanet creditori, ib. n. 211.
Debitor Cenſus, offerens creditori fundum cenſuatum, vel alia bona pro extinctione cenſus, non auditur, ibid. n. 241.
Cenſus extinctionis effectus eſt, ut eo extincto omnes obligationes tollantur, ibid. n. 244.
Creditor Cenſus poſt diſdictam dicitur in mora retrovendendi, ibid. n. 267.
Debitor Cenſus non tenetur ad fructus à die moræ retrovendenti, ibid. n. 268.
Vid. Compenſatio, Oblatio.

CENTENARIA.

Centenaria præſcriptio ſinè probatione ſcientiæ Principis currit contra Principem in extractione aquarum è fluminibus, tom. 4. cap. 1. n. 375.
Vid. Immemorabilis.

CERTUM.

Certum dicitur, quod poteſt ex conjecturis certificari, to. 1. cap. 12. n. 7.

CHIRURGUS.

Vide Vulnus.

CIRCUITUS.

Circuitus inutiles vitandi, tom. 2. cap. 5. nu. 26. & cap. 9. n. 117.

CIRCULUS.

Circulus nullibi admittit diverſitatem Juris, tom. 2. cap. 10. num. 20.

CITATIO.

Citatio relaxata ad domum ſolitæ, & ultimæ habitationis in perſonam fratris non afficit delinquentem, quando frater non eſt confidentialis, aut eſt inimicus fratris delinquentis, & aſſignatur ratio, tom. 3. cap. 10. num. 1.
Vid. Sententia.

CIVITAS, CIVIS.

Piſani ad Civilitatem Florentiæ admiſſi ſubſtinentes onera, & honores in Civitate Florentiæ, veri Cives Florentini ſunt, & frui poſſunt ſtatutis Florentinis in Succeſſionibus, tom. 3. cap. 1. n. 83.
Subditi in Civitate dominanti non dicuntur forenſes, ibid. n. 84.
Pro acquirenda naturali, & vera civilitate ſufficit, quod aliquis ſit natus ex Cive effecto, etiam ex Privilegio, & fortius ſi Pater firmaſſet domicilium, ibid. nu. 91. 92. & 94.
Per Baptiſmum quis efficitur Civis loci, in quo baptizatur, ibid. n. 93.
Non eſt incompatibile, quod duarum Civitatum quis Civis ſit, ibid. n. 96.
Civis ex privilegio ſi onera, & honores ſubſtineat, dicitur verè Civis, & ſic filii nati ex eo, quamvis privilegium ſit reſtrictum ad ſupervenientes, ibid. n. 97.
Mulier nupta in loco viri dicitur Civis illius loci, ibid. n. 98., Contra ibid. n. 99. diſtinguitur, ibid. n. 100.
Mulier Civis Civitatis Dominantis nupta in Civitate ſubdita, non dicitur ſuppoſita legibus Civitatis ſubditæ, ibid. n. 101.
Cives Florentinus non ligatur Statutis Civitatum ſobiectarum, tom. 3. cap. 8. n. 55.
Cives Florentini non ſubjacent ſtatutis locorum ſubditorum, tom. 3. cap. 11. n. 73.
Civitas Parmæ tranſtulit omnia Jura ſua in Sereniſſimum Principem, tom. 4. cap. 1. n. 76.
Civitas quæcunque leges ſibi condidit, quæ municipalia jura dicuntur, ibid. n. 124.
Vid. Adminiſtrator, Muri, Statutum.

CLARA.

Ubi verba ſunt clara non admittuntur conjecturæ, aut interpretationes, tom. 2. cap. 6. n. 14.
In claris non eſt opus conjecturis, to. 4. cap. 12. litt. C. 3.
In claris non eſt ad conjecturas reccurrendum, tom. 4. cap. 4. n. 38.
Contrarium, ibid. nu. 87. 88. 89. 90. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129.

CLAVICA.

Clavica recenter facta, & non probata ſcientia, & patientia Domini, non probat ſervitutem, tom. 4. cap. 1. n. 90. & 433.
Clavica non probat ſervitutem aquæ ducendæ, niſi fuerit facta cum proteſtatione, quod fiebat jure ſervitutis, ibid. n. 91.

CLAUSULA.

Clauſula *ſine præjuditio jurium tertii* intelligitur de alio præjuditio, & non de expreſſo, tom. 4. cap. 1. num. 15. & 467.
Clauſula *ſine præjudicio jurium alterius*, præſervat jura aliis, & reddit actum conditionalem, ita ut ſi reſultet præjuditium alteri, nil actum eſſe dicatur, ibid. n. 466.
Clauſula *ſine præjuditio jurium tertii* intelligitur de alio prejuditio, non de expreſſo in contractibus, ibid. n. 468.
Clauſula, *ita quod actus potius corruat*, *quàm proteſtatio*, regulat diſpoſitionem, tom. 4. cap. 2. n. 314.
Clauſula, *ſub vinculo ſinceræ, & immaculatæ fidei*, non operatur perjurium & reatum animæ, Ibid. n. 465.
Clauſula *omni meliori modo &c.*, non poteſt tribuere interpretationem ultimis voluntatibus contra mentem Teſtatoris, tom. 4. cap. 4. n. 20.
Nec operatur circa non diſpoſita cum ſit addita ſolum ad convalidanda ea, quæ ſunt ordinata, ibidem num. 21.
Contrarium eſt verius, ibid. n. 60. 113. 114.
Clauſulæ interpretationem recipiunt à ſubſtantia contractus, & voluntate diſponentis, to. 4. cap. 12. litt. N. 1.
Clauſulæ *nec aliter*, *nec alio modo* excludunt quemcumque caſum præter expreſſum, ibid. litt. F. 5.
Et inducunt limitationem, & reſtrictionem temporis, & portionis, ibid. litt. G. 5.
Quia valet argumentum à tempore ad rem, ibid. H. 5.
Clauſulæ generales extendi non poſſunt ad Jus futurum, ibid. T. 5.
Dictæ clauſulæ minus extenduntur ad incogitata per contrahentes, ibid. V. 5.
Vide, Oratio, Teſtator, Verba in ſpecie.

CLAU-

Digitized by Google

CLAUSULA CODICILLARIS.

Clauſula Codicillaris operatur, ut ſi teſtamentum non valet ut teſtamentum, valeat ut fideicommiſſum, to. 4. cap. 2. n. 244.
Intellige, ut ibid. n. 280. & 281.
Clauſula Codicillaris operatur, ut veniens ab inteſtato, cenſeatur rogatus, reſtituere hæreditatem hæredi ſcripto, ibid. n. 245.
Clauſula Codicillaris non extenſa debet extendi juxta ſtylum Notarii, qui Teſtamentum recepit, ib. n. 246.
Clauſula Codicillaris non extenſa, ſi non conſtet de Stylo Notarii rogati, debet extendi ad dictamen ſapientis, ibid. n. 247.
Clauſula Codicillaris concipi poteſt per verba futuri, vel præſentis temporis, ibid. n. 248.
Clauſula Codicillaris concepta per verba futuri temporis operatur, ut hæres ſuccedens ab inteſtato teneatur reſtituere hæredi ſcripto hæreditatem, ſecùs ſi ſit concepta per verba præſentis temporis, ibid. n. 249.
Clauſula Codicillaris, quocunque modo ſit concepta operatur validitatem Teſtamenti in vim fideicommiſſi, ibid. num. 250.
Clauſula Codicillaris concepta per verba futuri temporis, ſive præſentis; in vim fideicommiſſi non ſuſtinet Teſtamenta, ibid. n. 251.
Clauſula Codicillaris potius de Stylo Notarii, quam de voluntate Teſtatoris cenſetur adjecta, ibid. n. 252.
Clauſula Codicillaris nullum effectum operatur in Teſtamento Idiotæ, cui non fuit vulgarizata per Notarium, ibid. n. 253.
Clauſula Codicillaris, ut operatur in Teſtamento, requiritur ut ejus virtus ſit nota Teſtatori, ibid. n. 254.
Alia plurima de eadem Clauſula Codicillari, ibid. num. 259. & ſeq.

CLERICI.

Clerici negotiatores non ſunt exempti à Gabellis, vel aliis oneribus, tom. 2. cap. 9. n. 11. & 31.
Vide Eccleſiaſtici, Defenſio, Præventio.

CODICILLUS.

Vide Clauſula Codicillaris.

COGNATIO.

Vide Conſanguinitas, Statutum.

COGNITIO.

Cognitio limitata à ſenſibili limitato inducitur, tom. 2. cap. 1. n. 530.

COGNOMEN.

Vide Familia.

COITUS.

Vide Inhoneſtas, Stuprum.

COLLATERALES.

Vide Succeſſio.

COLLATIO.

Vide Imputatio.

COLLECTA.

Conductor habet etiam retentionem pro collectis ab eo ſolutis, tom. 1. cap. 4. n. 18.
Solutio collectarum ſpectat ad Dominum, & locatorem, non ad conductorem, niſi probetur conſuetudo in contrarium, vel niſi aliter pacto conventum ſit, ib. n. eod.
Pro collectis bona ſunt tacitè hypothecata, & tranſeunt ad quemcunque poſſeſſorem cum onere, donec fuerit ſolutum, ibid. n. 19.

COLLUSIO.

Rot. Romana ſemper tenuit actum, qui ex colluſione reſultat, haberi pro nullo, tom. 1. cap. 7. n. 186.
Colluſio ſemper eſt illicita, ac à jure damnata, quotieſcunque illa eſt contra diſpoſitionem legis, vel ſub mendicato velamine tendit ad evertendas ipſas juris regulas, ibid. n. 187.
Affertur cauſa colluſionis conſiſtens in majori utilitate Parti adverſæ cauſam agendi coram Judice Eccleſiaſtico, ibid. n. 193.
Quando concurrunt plures conjecturæ, iſtæ ſolæ de per ſe ſufficiunt abſque cauſa ad juſtificandam colluſionem, ibid. n. 194.
Prima deducitur ex eo, quod non ſolum in præſens, ſed etiam in præteritum ſemper tentavit avocare Cauſam ad Tribunalia forenſia, ibid. n. 195.
Secunda ex longo ſilentio, ibid. n. 196.
Tertia, quia pars adverſa, licèt citata nihil coram eodem ſupremo Magiſtratu reſpondit, ſed adivit Curiam Archiepiſcopalem, & provocavit Moniales ad movendum Judicium contra Dom. Philippum, ibid. n. 197.
Quarta quia nulla adfuit legitima cauſa, ob quam pars adverſa provocaret Moniales etiam contra eam, ibid. num. 198.
Ratio, quare ex petitione medietatis hæreditatum petitæ à Monialibus clarè convincitur dicta colluſio, ibidem num. 199.
An, & quando Reus valeat allegare adverſus ejus adverſarium Actorem rem Judicatam emanatam in Foro Eccleſiaſtico, ibid. n. 207.
Quando intrare valeant pœnæ colluſionis, ibid. n. 254.
Vide Tertius.

COMMUNICATIO.

Vide Privilegium.

COMMODUM.

Vide Negligentia.

COMMUNITAS.

Communitates ſubditæ non poſſunt facere leges, vel ſtatuta ſine Principis approbatione, t. 3. cap. 11. n. 122.
Communitas faciendo contra ſuas leges non lædit Principem, ibid. n. 124.
Vide Fiſcus.

COMPARATIO LITTERARUM.

Comparatio litterarum, quam probationem faciat, tom. 3. cap. 12. n. 34.

COMPARITIO.

Vide Fuga.

COMPENSATIO.

Compenſatio non oppoſita inducit præſumptionem non exiſtentiæ crediti, tom. 2. cap. 4. n. 20.
Cenſus poſt diſdictam extinguitur per petitam compenſationem crediti liquidi debitoris invito creditore cenſus, tom. 2. cap. 8. n. 97.
Compenſatio petita fit ipſo Jure, quando creditum hinc indè eſt liquidum, ibid. n. 98.
Compenſatio dicitur ſolutio, ibid. n. 99.
Vide Inveriſimilitudo.

COMPLICES.

Vide Delictum, Innocentia.

CONCESSUM, CONCESSIO.

Quod à lege non prohibetur, præſumitur conceſſum, tom. 1. cap. 7. n. 252.
Per ſpecialem conceſſionem uni factam, cenſetur ablata poteſtas aliis, tom. 3. cap. 11. n. 6., & 115.
Conceſſio probat ſolum contra conceſſionarium, non contra tertium, tom. 4. cap. 1. num. 116.
Conceſſiones aquarum, factæ in præjuditium Molendini Cohentii, potuerunt revocari per Principem, ibid. nu. 117. & 414.
Conceſſiones aquarum non officiunt exiſtenti in poſſeſſione macinatoriæ, ibid. nu. 118. & 418.
Conceſſio aquæ Principis facta à Privato eſt nulla, ibid. n. 119. & 419.
Conceſſiones antiquæ probant Dominium rei conceſſæ fuiſſe apud concedentes contra tertium, ibidem num. 235. & 411.
Conceſſiones, ſicuti non poſſunt fieri niſi à veris Dominis, ità demonſtrant dominium rei conceſſæ eſſe apud concedentem, ibid. n. 237.
Quilibet in conceſſione rei propriæ poteſt apponere conditiones ſibi benè viſas, ibid. n. 413.
Conceſſum ſub una conditione, ſub contraria cenſetur ademptum, tom. 4. cap. 2. n. 73.
Conceſſum ex gratia ſpeciali non debet trahi in obligationem, tom. 4. cap. 3. n. 370.
Vide Uſus.

CONCLUSIO.

Concluſio allata per Adden. ad Stat. Parm. ſub rub. qualiter nemini liceat auferre aquam lib. 5. fol. 182. à tergo, eſt controverſa, uti ipſi afferunt, tom. 4. cap. 1. num. 374.

CONCURSUS.

In concurſu cum ſæcularibus Religioſi excludi, & Sæculares admitti debent; Et quando dicatur adeſſe concurſus, tom. 2. cap. 11. n. 61. & 62. & ſeq.
Concurſus fit ex pluribus ſingulatim vocatis ad eandem rem, pro ut ſi agereur de integro Aſſe fideicommiſſario una tantum ex diſpoſitione Teſtatoris aſſignando, quo caſu ratione individuitatis, diceretur verè concurſus, ibid. n. 62.

Digitized by Google

Et in terminis etiam hujus concurſus admittitur Monaſterium ad temporaneam ex perſona Monachi, ibid. num. 63.

Concurſus procedit in rebus de ſui natura ex diſpoſitione individuis, ibid. n. 66.

Hac individuitate ceſſante omnes admittuntur pro virili, ibid. n. 67.

Et ceſſat concurſus ad prælationem obtinendam, quia paritas ubi eſt, prælatio non datur, ibid. n. 68.

Vide Judicium.

CONDEMNATIO.

Plures ſocii alium nominantes, concurrente alio adminiculo ſufficiunt etiam ad condemnandum pœna ordinaria delicti, tom. 1. cap. 2. n. 52.

Certiſſima eſt Juris regula ad Rei condemnationem requiri probationes perfectas, pleniſſimas, & concludentes, & luce meridiana clariores, tom. 3. cap. 10. n. 8.

Vide Abſolutio, Probatio, Sententia.

CONDEMNATUS.

Vide Admiſſus ad Defenſiones.

CONDITIO.

Conditio individuæ eſt naturæ, ideoq; implementum in minimo deficiens totam corrumpit, tom. 2. cap. 1. n. 3.

Declaratur in conditionibus extrinſecis, non autem in intrinſecis ubi ratio ſubnectitur, & quænam ſint, explicatur, ibid. n. 30. & ſeqq.

Fallit etiam in conditione reſpiciente perſonas gravatas, quia diviſionem patitur, ibid. n. 33. & n. 66.

Conditio (*ſi ſine filiis*) ad maſculos non compeſcitur, tametſi in alia parte maſculorum mentio facta ſit, ibid. num. 142.

Legato particulari, ſeu inſtitutioni univerſali adiecta à Teſtatore conditio impoſſibilis de Jure habetur pro non ſcripta, & res legata, ſeu hæreditas debetur ac ſi purè eſſet relicta etiam favore extranei, tom. 3. cap. 2. n. 22.

Conditio, quæ imponitur à Patre ſuper legitima filii, cum à lege non approbetur, dicitur impoſſibilis de Jure, non ex parte rei, ſed ex privilegio perſonæ, & cauſæ, ibid. num. eod.

Conditio nihil ponit in eſſe, tom. 4. cap. 3. n. 129.

Conditio negativa habet tractum ſucceſſivum, to. 4. cap. 4. n. 134.

Conditio *ſine liberis* reſpicit omnes deſcendentes, & cur, tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 14.

Conditio negativa eſt indefinita quo ad tempus, ibidem num. 15. & 17.

Quomodo non ſit pura negativa, & comprehendat omnes, ibid. n. 16.

Et inducat in omni caſu abſolutum fideicommiſſum, ibid. n. 18.

Conditio *ſine liberis*, quando poſiti in conditione ſunt vocati non deficit relictis filiis propter eorum exiſtentiam, ibid. n. 80.

Conditio *ſi ſine liberis* ſupplenda eſt, ut actus valeat, ibid. n. 142. & 143.

Mens tacita Teſtatoris, & conditio quid operetur, ibid. num. 199.

Verba conditionalia ſunt diſpoſitiva, ibid. n. 201.

Verba *una cum* conditionem important, tom. 4. cap. 12. I. 1.

Verba futuri temporis important conditionem, & intervallum temporis, ibid. M. 4.

Ubi ſunt duæ conditiones non ſufficit implementum unius, ſed requiritur ambarum, ibid. L. 5.

Vide Conceſſio, Contractus, Extenſio, Fundatio, Monialis, Poſiti in Conditione, Utile.

CONDITIONALIS.

Pars conditionalis reſtricta ad partem diſpoſitivam ab illa regulari debet, tom. 1. cap. 6. n. 90.

CONDUCTOR.

Sicuti durante tempore locationis conductor non poteſt à contractu recedere, ità non poteſt expelli, tom. 1. cap. 4. n. 2.

Semper in contractibus ſubintelligitur clauſula *rebus ſtantibus, pro ut ſtant*, & ſub ea conditione videtur contractum, ſi res manſerit in eodem ſtatu, ibid. n. 3.

Facultas expellendi conductorem pro uſu proprio tanquam privilegium perſonale non tranſit in ſingularem ſucceſſorem, ibid. n. eod.

Ut poſſit conductor ex cauſa mali uſus ante tempus expelli, tria copulativè requiruntur de quibus, ibid. n. 4.

Expulſus ex cauſa mali uſus non perdit melioramenta, ſi quæ fecerit, ibid. n. 6.

Et an teneatur ſolvere penſionem pro toto tempore, quo conducerat, ibid. n. eod.

Traditur cautela, ut conductor ſit omninò tutus, ne poſſit ante tempus expelli, ibid. n. 11.

Stantibus pluribus expenſis, ſeù melioramentis neceſſariis, & utilibus per conductorem in re locata factis, competit ipſi conductori retentio, donec ſibi de illis fuerit ſatisfactum, ibid. n. 13.

Conductor quas expenſas poſſit repetere. ibid. eod. nu. 13. & n. 14. & ſeqq.

Conductori non competit retentio pro quantitate impenſæ, ſed pro æſtimatione augmenti valoris rei melioratæ de tempore reſtitutionis, & quid conductor ad hunc effectum probare debeat, ibid. n. 16.

Conductor habet etiā retentionem pro collectis ab eo ſolutis, ibid. n. 18.

Solutio collectarum ſpectat ad Dominum, & locatorem, non ad conductorem, niſi probetur conſuetudo in contrarium, vel niſi aliter pacto conventum ſit, ib. n. eod.

Conductor anticipatè integram penſionem pro toto tempore ſolvens, non poteſt à locatore expelli, etiam in caſibus, alias exceptis, ibid. n. 21.

Conductor ſi impediatur facto locatoris uti re conducta, poteſt non ſolum repetere, quod ſoluit per actionem ex conducto, ſed etiam ad damna, & intereſſe agere, ibid. eod. n. 21.

CONFESSIO.

Fiſci, & Accuſatoris confeſſio probat ad favorem Rei; Non admittit probationem in contrarium, tom. 1. cap. 8. n. 45.

Confeſsio extrajudicialis per duos teſtes probanda, etiam in atrociſſimis, tom. 1. cap. 10. n. 19.

Confeſſio qualificata quando non poſſit ſcindi, tom. 1. cap. 16. nu. 17.

Confeſſio qualificata excuſat à pœna ordinaria, ibid. n. 18.

Confeſſio ſpontanea prodeſt ad diminutionem pœnæ, ibid. num. 19.

Confeſſio facta Inſtrumento, & capitulis, vel articulis, quid, & quantum operetur non docto de errore, tom. 2. cap. 2. n. 2. 3. & 23. & ſeq.

Confeſſio Judicialis geminata perſonæ conjunctæ veriſimiliter informatæ, ac intereſſatæ ſuperabundè, probat factum, tom. 2. cap. 4. n. 3.

Volens uti facto alterius tenetur etiam ſtare illius declarationi, & confeſſioni, ibid. n. 18.

Confeſſio inquiſiti non præcedentibus legitimis inditiis, an ſufficiat ad condemnandum, t. 2. cap. 5. n. 3.

Confeſſio an poſſit dici per carcerationem metu extorta, ibid. n. 4.

Confeſſio non poteſt revocare niſi probato errore, ib. n. 6.

Confeſſus ſi fuerit admiſſus ad probandam innocentiam, debet abſolvi, etiam aliter non docto de errore, ib. n. 7.

Confeſſio qualificata, an poſſit ſcindi à qualitate, per quos DD. tractetur, tom. 2. cap. 6. nu. 24., & quando ſcindi poſſit, ibid. n. 25.

Pœna ordinaria non punitur delictum probatum confeſſione qualificata, ibid. n. 110.

Confeſſio de recepto officialis fiſci quando ſufficiat, vel non, to. 2. cap. 9. n. 38. & ſeq. 70. & ſeq. 79. 84. & 122.

Confeſſio de recepto probat inter mercatorem, ibid. n. 126.

Confeſſio facta per tutorem illegitimum, quando liberationem inducat, & præjudicet pupillo, ibid. num. 127. & 128.

Confeſſio in Judicio criminali probat in civili inter eaſdem perſonas, & adminiculata nocet etiam tertio, ibid. num. 140.

Confeſſio qualificata non poteſt dividi, ſed prout jacet, eſt acceptanda, præcipuè quia Fiſcus non habet in proceſſu informativo probationem, quæ convincat confitentem, vel inditia graviſſima, ob quæ poſſit condemnari in pœnam ordinariam, tom. 2. cap. 14. n. 9.

Confeſſio non poteſt dividi, quando non tendit ad omnimodam impunitatem, ſed ſolum ad diminutionem delicti, ibid. n. 10.

Quando fiſcus utitur confeſſione ad probandum delictum, tunc confeſſio dividi non poteſt, quando qualitas confeſſioni adiecta, aliundè probatur, ibid. eod. n. 10.

Quando unico verborum contextu emanavit qualitas, & confeſsio, Reus liber dimittendus eſt, & de ratione, ibid. n. 11.

Con-

Digitized by Google

Confeſſio fiſci facit ſtatum ad favorem Inquiſiti, ibid. num. 35.
Confeſſio debiti facta in oratione ſeparata ab exceptione ſolutionis poteſt acceptari rejecta tali exceptione, tom. 3. cap. 8. n. 17.
Et hoc quoque procedit in confeſſione emiſſa in teſtamento, ibid. n. 18.
Confeſſio debet eſſe certa, clara, & undequaque invulnerabilis, tom. 3. cap. 14. n. 34.
Confeſſio mandatarii debet in omnibus ſuis partibus verificari, ibid. eod. n. 34.
Durum videtur, quod ſimplici confeſſioni aſſerti mandatarii, nullo alio nec minimo adminiculo roboratæ, ſit præſtanda fides, ibid. n. eod.
Nuda confeſſio mandatatii non debet tertio præjudicare, ibid. n. 35.
Pars nequit venire contra propriam aſſertionem, & confeſſionem, tom. 4. cap. 3. n. 374.
Confeſſio extrajudicialis adminiculata probat, tom. 4. cap. 10. num. 50.
Quando ſtante ſpontanea qualificata confeſſione, tam judicialiter, quam extrajudicialiter emanata ab aliquo inquiſito de homicidio in caſuali, & inopinata rixa ad ſui defenſam commiſſo, inquiſitus omninò excuſandus ſit, & quatenus aliquis punibilis emergat exceſſus ad ſummum extraordinaria mulcta, & quidem mitiori, coporali excluſa coercendus, tom. 4. cap. 9. n. 2.
Confeſſio qualificata inquiſiti, quæ aliunde juſtificatur, & aliis probationibus, ac præſumptionibus coadjuvatur, Fiſcoque, nec verè nec præſumptivè contrarium probante, ſcindi non poteſt, ſed debet in totum acceptari, ibid. n. 5.
Vide Fiſcus, Mandatum, Procurator, Solutio, Suggeſtio.

CONFESSIO DE RECEPTO.

Vid. Solutio.

CONFINES.

In materia Territorii, & confinium exiſtimationi, inſtrumentis antiquis, nec non & adminiculis ſtandum eſt, tom. 4. cap. 3. n. 22.
In antiquis duo confinia, ſeu duæ demonſtrationes ſufficiunt, ibid. n. 102.

CONFIRMATIO.

Confirmatio ſupponit actum præcedentem, tom. 4. cap. 12. H. 4.

CONFISCATIO.

Regula generalis eſt, quod omnia Jura activa, & paſſiva banniti tranſeunt per confiſcationem in Fiſcum, to. 2. cap. 15. n. 2.
Et fiſcus ſuccedit in locum ipſius, cui bona confiſcantur, ibid. n. eod.
Fiſcus dicitur ſucceſſor univerſalis, & habetur loco hæredis extranei; Et dicitur hæres anomalus, ibid. n. 3.
Bona banniti per confiſcationem tranſeunt in fiſcum cum ſuis oneribus, & Fiſcus tenetur ſatisfacere Creditoribus, ibid. n. 4.
Et creditores debent agere, & dirigere actiones contra Fiſcum, ibid. n. 5.
Fiſcus tenetur ad debita, præcipuè contracta ante delictum, ibid. n. 6.
Debitum ſpreti præcepti & contractum ante Confiſcationem, ibid. n. 7.
Statim commiſſo delicto, quæritur Jus Fiſco, ibid.
Fidejuſſor ipſius rei, ſecuta confiſcatione generali bonorum Rei, liberatur à fidejuſſione facta, ibid. n. 8.
Quod amplia ut ibid.
Fiſcus tenetur fidejuſſorem indemnem conſervare, ſicut tenebatur ipſe delinquens, ibid. n. 9.
Fidejuſſor tunc videtur liberatus, quando confuſa eſt actio, ibid. n. 10.
Quando Fiſcus creditor ſuccedit Bannito debitori Jura Fiſci remanent extincta ſi non per confuſionem, ſaltem per veram, & realem ſolutionem, ibid. n. 12.
Vigore generalis confiſcationis, & tranſlationis Jurium, & actionum factæ in Fiſcum à perſona Inquiſiti, Inquiſitus ipſe remanet nudus, & liberatus ab omni obligatione, ibid. n. 23.
Et dicitur homo novus, qui nihil negocii amplius habet cum creditoribus, ibid.
Et facta bonorum publicatione bannitus habetur pro mortuo, ibid. n. 14.
Et mortuo omninò æquiparatur, ac ſi non eſſet in rerum natura, ibid.
Quia omnis obligatio eſt funditus ſublata, vel ſaltem in fiſcum tranſlata, & ſic tàm civilis, quàm naturalis obligatio ceſſat, ibid. n. 16.
Bannitus, nec Publico nomine, nec à quocumque creditore poteſt conveniri, ibid. n. 17.
Reus poteſt in pluribus pœnis tàm corporalibus, quàm pecuniariis damnari, & non obſtante confiſcatione generali bonorum, valet etiam in pœnam pecuniariam mulctari, quæ cum pœna delicti principalis non confunditur, ibid. n. 21.
Quod tamen intellige, ut ibid. n. 22. 23. 24. 25.
Inconveniens eſt, quod remaneat obligatus ille, qui nudus exulavit, imò iniquum eſt, dari actionem contra eum, cui omnia ſua bona per generalem confiſcationem fuerunt ablata, & in fiſcum redacta, ibid. n. 26.
Si bannitus haberet bona feudalia, quæ regulariter non confiſcantur, ſed tranſeunt ad hæredes ex iis nihil ratione confiſcationis perciperet fiſcus, ſed ratione mulctæ exigeretur per fiſcum condemnatio in fructibus bonorum feudalium, ibid. n. 27.

CONGREGATIO officii CAVAMENTORUM.

Congregatio officii Cavam. inſtante D. Lalata, mandavit, quod reaptaretur Buchellus poſitus per Patres S. Martini in ipſa Naviliæ juxta reſcriptum Congregationis, t. 4. cap. 1. n. 26.
Congregatio Officii Cavamentorum fundata eſt auctoritate Apoſt., ibid. n. 62.

CONJECTURA.

Conjecturæ veriſimiliores attenduntur, tom. 1. cap. 12. n. 8. & n. 15. & ſeq. & n. 23.
Non numerus, ſed pondus conjecturarum attendi debet, tom. 2. cap. 11. n. 12.
Ex uno inditio, vel conjectura quandoque poteſt aliquid indubitate, & pernecesſè elici, ibid. n. 13.
Et hoc caſu talis conjectura, ſeu Juditium ità indubitatè reſultans æquipollet veræ demonſtrationi, imò definitur, quod ſit demonſtratio, ibid. n. 14.
Conjecturæ graves, quæ dicantur, tom. 3. cap. 12. n. 20.
Conjecturæ duæ an ſufficiant, & an ſeparatim, vel conjunctim conſiderandæ, ibid. n. 21.
Cumulatio conjecturarum non admittitur quando fuit illis ſingillatim reſponſum, ibid. n. 78.
Et quando non ſunt in ſuo genere perfectæ, ibid. n. eod.
Nec quando adſunt aliæ conjecturæ in contrarium, ibid. num. 79.
Conjectura deſumpta ex affectione naturali, & charitate cæteris eſt præponenda, tom. 4. cap. 2. n. 91.
Conjecturæ in tranſverſalibus debent eſſe plures, & violentæ, tom 4. cap. 4. n. 43.
Vide Certum, Præſumptio, Probatio.

CONJUNCTIO.

Verbis conjuncti ſunt, quos complexus nominum jungit, tom. 4. cap. 12. G. 1.
Conjunctio verbalis non ex natura copulæ, ſed ex unitate ſermonis inducitur, ibid. H. 1.
Verba *una cum* conditionem important, ibid. I. 1.
In una oratione conjuncti, ſi poſtea diſiungantur in diverſis, non prima conjunctio, ſed ultima ſeparatio, & diſiunctio attenditur, ibid. K. 1.
Conjuncti reſpectu verborum in eadem oratione, quantum ad jus accreſcendi non habentur pro conjunctis, ibid. A. 3.
In una oratione conjuncti in diverſis poſtea ſi diſiunguntur, attenditur diſiunctio, non prima conjunctio, ibid. B. 3.
Proviſio hominis facit ceſſare proviſionem legis, & expreſſa voluntas eſt potentior tacita, illa facit, ut verè, & propriè conjuncti dicantur, alia tacita potius diſiunctos eſſe oſtendit, ibid. D. 3.
Tacitè per legis diſpoſitionem relictum non facit rei conjunctionem, ibid. E. 3.
Conjuncti quo ad figuram verborum, non ſunt conjuncti quo ad jus accreſcendi, ſi vocentur ad res diverſas, ibid. I. 3.
Si per poſteriorem diſpoſitionem legatum, etiam pro parte adimitur, non cenſentur legatarii re conjuncti, nec inter eos jus accreſcendi, aut non decreſcendi conſiderari poteſt, ibid. K. 3.
Conjunctio verbalis tantùm non eſt, ubi partes non aſſignantur, ibid. R. 3.
Ta-

Digitized by Google

Tacita partium diſtributio non tollit realem conjunctionem, in ultimis voluntatibus, ſed è contrà tollit in contractibus, ibid. S. 3.
Nomina conjunguntur, cum copula ponitur inter nomina, ibid. T. 3.
Qui vocantur ad partes expreſſas à Teſtatore non ſunt re conjuncti, ibid. A. 4.
Verba *una cum* non conjungunt æquè principalitèr, ſed tantùm acceſſoriè, ibid. B. 4.
Re, & verbis conjuncti, qui ſine parte instituuntur non habent jus accreſcendi, neque non decreſcendi, ib. C. 4.
Uxor vocata ad alimenta non poteſt concurrere cum hærede, & alimenta ſunt diverſa ab uſufructu legato, unde dubitari non poteſt nullam inter eos eſſe realem conjunctionem, ita ut neque quæſtio propter diverſitatem fieri poſſit, ibid. C. 5.
Vid. Jus accreſcendi, Legatum.

CONNEXA.

Capita connexa quæ dicantur, to. 2. cap. 8. n. 263.

CONSANGUINEUS, CONSANGUINITAS.

Verbum, *Parente*, eſt verbum ambiguum, & poteſt referri ad conſanguinitatem, & affinitatem, & ad cognationem ſpiritualem, to. 3. cap. 17. n. 39. & 63.
An per litteras aſſertorias conſanguinitatis, probetur conſanguinitas, ibid. n. 41. & 64.
Per ſolam fratris, vel conſanguinei vocationem non probatur conſanguinitas, ibid. n. 42. & 65.
Qui nulla ſanguinis neceſſitate ſe attingunt, ſibi conſanguinitatis nomina adſiſcunt, & uſurpant, ibid. n. 43.
Conſanguinitatis qualitas eſt plenè probanda, ibid. n. 44.
In Probatione conſanguinitatis quomodo procedat regula, ſingula, quæ non proſunt, &c. ibid. n. 45. & 77.
Præſumptiones, conjecturæ, & adminicula efficaciora, perfectiora, & fortiora excluſiva conſanguinitatis prævalere debent, ibid. n. 46.
Duplex eſſe poteſt conſanguinitas, vel cognationis, vel agnationis, ibid. n. 72.
Vide Affinis.

CONSENSUS.

Ex factis, & etiam ex non factis poteſt probari alicujus conſenſus, tom. 3. cap. 1. n. 58.
Permittere, & conſentire quis dicatur, tom. 3. cap. 15. num. 4.
Conſenſus liber non eſt, ubi ab alieno pendet arbitrio, & conſentire non videtur, qui diſſentire nequit, ib. n. 32.
Vid. Scientia, Voluntas.

CONSEQUENS.

Qui vult conſequens, vult etiam neceſſarium antecedens, tom. 4. cap. 5. num. 28.
Vid. Antecedens.

CONSERVATIO.

Teſtator, qui enixè bonorum conſervationem exoptavit, diviſionem abhorruit, to. 3. cap. 19. n. 6.
Quando votum conſervationis bonorum apparet expreſſum in principio, medio, & fine, tunc diſponentis voluntas magis enixa, & penè ad evidentiam effulget, ibid. n. 7.

CONSTITUTIO.

Reſpondetur ad conſtitutionem Synodalem anni 1517. tom. 1. cap. 7. n. 146.
Conſtitutio quando eſt correctoria Juris communis, & canonici, an poſſit recipere interpretationem ab ipſis, ibid. num. 147.
Affertur Monach. deciſ. Flor. 67. à nu. 11. uſq. ad n. 21., qui optimè tuetur conſtitutionem Synodalem non comprehendere hunc caſum mixtum, ibid. n. 148.

CONSUETUDO.

Ex duabus deciſionibus, vel rebus judicatis inducitur conſuetudo judicandi, to. 5. cap. 7. n. 50.
Quam Judex tenetur omnino ſervare etiam ſi contraria opinio eſſet verior, ibid. n. 51.
Regula, quod conſuetudo non valeat, ut perſonæ Eccleſiaſticæ poſſint conveniri coram Judice ſæculari declaratur duobus modis, ibid. n. 52.
Et præſertim ubi conſuetudo non tribueret juriſdictionem Judici laico circa perſonas Clericales, ibid. n. 53.
In hac Civitate, & toto ejus dominio ſemper in judicando fuit inviolabiliter obſervata conſuetudo judicandi, ibid. n. 54.
Conſuetudo, & praxis formiter probanda cum requiſitis, tom. 2. cap. 3. n. 4.
Conſuetudo contra legem, & abuſus inductiva non relevat, ibid. n. 5.
Conſuetudo probanda in actu individuo, ibid. n. 6.
Solitum, vel conſuetudo, an poſſint induci ſine Principis ſcientia, an ſufficiat illa Miniſtrorum &c. to. 3. cap. 11. n. 118.
Conſuetudo vim legis habet, & venit appellatione Juris, to. 3. cap. 13. n. 51.
Adeſt conſuetudo Florentiæ, ut in omnibus cauſis criminalibus à Magno Duce delegatis adſit actuarius, ibid. num. eod.
Conſuetudo viget in Territorio Parmenſi, quod macinatoria aquæ in Canalibus decurrat ad Molendina, ita ut Buchelli pro extractione aquæ ad irrigandas terras, ſint ſuprà macinatoriam, & alia, to. 4. cap. 1. n. 1. 2. & 3.
Conſuetudo eſt in territorio Parmenſi, quod aqua è Fluminibus, vel Canalibus publicis, non extrahatur ad Irrigandas terras, niſi à Nonis Sabbatorum, uſque ad Nonas Dominicarum, & à Nonis vigiliarum Feſtivitatum Sanctorum uſque ad Nonas ipſarum Feſtivitatum; & alia, ut ibid. n. 6. 7. 8. 9. & n. 454.
Conſuetudo in materia aquarum attenditur, ibid. n. 10.
Conſuetudo in materia aquarum eſt attendenda, ibidem num. 200.
Conſuetudo cum ſit ſtricti Juris, non extenditur de re ad rem, nec de perſona ad perſonam, ibid. n. 201.
Conſuetudo non attenditur, niſi probetur in ſpecie caſus controverſi, ibid. n. 202.
Conſuetudo non præſumitur, ſed eſt probanda per allegantem, ibid. n. 203.
Conſuetudo non dicitur introducta, ſi unicus actus difformis ſit ſecutus, ibid. n. 205. & 216.
Conſuetudo redditur inutilis, vel ſaltem æquivoca ex rumore incontrarium, ibid. n. 206.
Conſuetudo tollitur per unicum actum difformem, etiamſi mille uniformes ſint ſecuti, ibid. n. 207. & 217.
Conſuetudo non extenditur ad aliam rem, ibid. n. 210.
Conſuetudo non inducitur ex actibus facultativis, ibid. n. 211. 212.
Conſuetudo negativa non inducitur, niſi fuerit inhibitum, & inhibitus quieverit, ibid. n. 218.
Conſuetudo dicitur interrupta per actus difformes, ibid. num. 321.
Conſuetudo differt à præſcriptione, quia vertitur circa mores, itaut novum jus univerſale ex illa introducatur, præſcriptio non inducit novum Jus, ſed tollit dominium, quæſitum quoad particulares, ibid. n. 322.
Conſuetudo non poteſt extendi ad caſum diverſum, maximè in materia juriſdictionali, & quando Jus reſiſtit, tom. 4. cap. 11. n. 15.
Vide Judex, Lex.

CONSULTOR.

Vide Aſſeſſor.

CONTINENTIA.

Vide Cauſa.

CONTRACTUS.

Contractus excluditur ex defectu voluntatis, & conſenſus, tom. 2. cap. 3. n. 2.
Ex falſis documentis veritas contractus non probatur, ibid. n. 3.
Contractus initus ſuper diverſis rebus, ſi ſit læſivus enormiſſimè quoad aliquas res redditur nullus quoad omnes, tom. 4. cap. 2. n. 450.
In contractibus non habent locum fictiones; neque admittuntur interpretationes, ſed ſtrictè, & abſque extenſionibus ſtandum eſt ad propriam vim verborum, tom. 4. cap. 12. V. 4.
Vide Exceptio, Inſtrumentum, Verba.

CONTRADICTOR.

Contradictor legitimus dicitur, qui eſt in poſſeſſione bona fide, ac titulo, & ad quem ſpectat principaliter defenſio cauſæ, tom. 4. cap. 2. n. 98.

CONTRAHENS.

Quilibet tenetur perquirere auctoritatem ejus, cum quo contrahit, to. 2. cap. 2. n. 19.

CONTRARIA.

Ferro quaſi ſibi viam aperit, qui per contraria tranſit, tom. 1. cap. 6. n. 35.
Contraria, quæ dicantur, tom. 2. cap. 1. n. 602., ubi declarantur S. Rotæ deciſiones.
Contraria ſe ad invicem expellunt ab eodem ſubjecto, to. 4. cap. 1. n. 245.

Digitized by Google

Contrario uno poſito, removetur alind, ibid. n. 246.

CONTRARIUM.

Contraria cognoſcuntur, cognitis contrariis, tom. 2. cap. 8. n. 256.

Quæ non ſunt contraria, ſtare ſimul non prohibentur, tom. 4. cap. 1. n. 336.

Contraria ſunt, quæ repugnant inter ſe reſpectu ejuſdem finis, tom. 4. cap. 2. n. 30.

Contraria dicuntur, quæ ſe invicem ab eodem ſubiecto expellunt, ibid. n. 309.

Contraria ſunt, quorum uno poſito removetur aliud, ibid. num. 310.

CONTRAVENIENS.

Vide Legitima, Voluntas.

CONTUMAX, CONTUMACIA.

Stante contumacia, teſtis, quamvis unicus, qui de confeſſione extrajudiciali deponit plenè probat, to. 3. cap. 10. n. 45.

Statutum, vigore cujus contumax habetur pro confeſſo, & condemnatio ex eo ſecuta, locum habent, quando de delicto adſunt probationes, quia ſola contumacia non ſuccedit loco probationum, to. 3. cap. 14. n. 31.

Quando non conſtat de corpore delicti, contumacia nullum operatur effectum, & Reus non ſolum damnari non poteſt, ſed nec etiam citari, ibid. n. eod.

Non poteſt dici contumax, qui ſe obtulit paratum comparare coram aliis Judicibus, & ſupplices libellos dedit, &c. ibid. n. 32.

Timor à contumacia excuſat, ibid. n. 33.

Vide Corpus Delicti.

CONVENTIO.

Conventa ſervari oportere, omnia jura clamant, tom. 4. cap. 7. n. 4.

Et hoc procedit maximè in ſpiritualibus, ibid. n. 5.

COPULA.

Copula, *Et*, ſtat augmentativè, tom. 4. cap. 4. part. 2. num. 133.

Vide Inhoneſtas, Stuprum.

CORPUS DELICTI.

Quotuplex ſit corpus delicti, tom. 1. cap. 8. n. 1.

Corpus delicti facti permanentis probari debet per probationem ocularem, ibid. n. 2.

In delictis facti tranſeuntis, vel difficilis probationis corpus delicti probatur præſumptionibus, & aſſignatur ratio, ibid. n. 3.

Aliud eſt corpus delicti, aliud eſt delictum, & aliud delinquens, ibid. n. 4.

Ad cognoſcendum an de delicti corpore conſtet, quid cogitandum ſit? ibid. n. 5.

Deficiente corpore delicti ſilebit proceſſus, ibid. n. 51.

Probatio facta per inſpectionem ocularem cadaveris, differt à probatione facta per teſtes, qui teſtantur illud vidiſſe, ſunt omnes eorum natura facti permanentis, licet poſterior caſus difficiliùs probetur, ibid. n. 57.

Cauſæ ex quibus conſtat delictum, & cujuſque illarum natura, & operatio, ibid. n. 58.

Ut conſtet de corpore delicti debet liquere Corpus eſſe ſcelere interemptum, ibid. n. 89.

Semper conſtare debet de corpore delicti, ſed diverſimodè conſtare poteſt, nam aliter conſtare dicitur in delictis facti permanentis, aliter in delictis facti tranſeuntis, & difficilis probationis, ibidem num. 90.

De corpore delicti verè, & non præſumptivè conſtare debet, tom. 1. cap. 10. n. 59.

Corpus Delicti quomodo probetur, to. 2. cap. 5. n. 2.

Corpus Delicti eſt fundamentum, & baſis totius proceſſus criminalis, & de eo ante omnia conſtare debet per liquidiſſimas probationes, & quando eſt facti permanentis ante oculos Judicis ſubiici debet, tom. 2. cap. 13. n. 1.

Nec ex confeſſione Rei probatur corpus delicti, quando aliunde de ipſo non conſtat: ſed hoc limita quoad publicos latrones viarum, ibid. n. 2.

Corpus delicti in delictis occultis, & difficilis probationis probatur per inditia, & conjecturas, ibid. n. 3.

Quando per Fiſcum fuit omiſſa diligentia, ſeu perquiſitio, per quam corpus delicti oculus ſubiiciebatur, non poteſt amplius per conjecturas, nec per teſtes probari, ibid. n. 5.

Præcipue quando nec ex actis conſtet de difficultate probationis, ibid. n. eod.

Si Fiſcus poſſet in hoc caſu probari corpus delicti per Inditia, & conjecturas, requirentur præſumptiones Juris, & non hominis, niſi eſſent tales, quæ à Jure eſſent approbatæ, ibid. n. 6.

Corpus delicti in triplici conſiſtit differentia, & triplex eſt inquiſitio corporis delicti pro triplici effectu, una ſcilicet ad in inquirendum, alia ad torquendum, tertia ad condemnandum, ibid. n. 7.

Ad effectum condemnandi requiritur, quod cadaver ſubiiciatur oculis Judicis, ut liquidè, & certo per evidentiam facti conſtet de corpore delicti, ibid. eod. n. 7.

Vel ſaltem quod cadaver fuerit viſum à teſtibus, quod procedit in delicto latrocinii, quod ex propoſito cum ruberia perpetratur, in quo etiam unus teſtis de cadavere occiſi atteſtans probat corpus delicti, dummodò aliquod adminiculum concurrat, ibid. n. eod.

Et ſi cadaver fuerit ablatum, requiritur depoſitio teſtium, qui illud viderint, ibid. n. 8.

Corpus delicti probatum per indicia, quando delictum eſt facti permanentis, non ſufficit, ibid. n. 39.

Quando non conſtat de corpore delicti, nec contumax condemnari poteſt, ibid. n. 55.

De Corpore delicti ante omnia conſtare debet, tom. 3. cap. 14. n. 10.

In caſu mandanti duplex eſt corpus delicti, unum reſpiciens principale delictum, alterum arguens mandatum, ibid. eod. n. 10.

Hoc ſecundum delicti corpus conſiſtit in tractatu inito inter mandantem, & mandatarium, ibid. n. eod.

Et niſi de hoc tractatu conſtet, non dicitur conſtare de corpore delicti, ibid. n. eod.

Quod amplia procedere, etiam ſi agatur de mandato per præſumptiones, & inditia, d. tom. 3. cap. 14. n. 11.

Ad hoc ut conſtet de mandato ad occidendum tria debent probari, quibus non probatis, non dicitur conſtare de corpore delicti, & probatio debet eſſe liquida, non præſumptiva, alias non poteſt procedi ad inquiſitionem, nec ad capturam, ibid. n. 12.

Corpus delicti eſt fundamentum cujuslibet criminalis proceſſus, tom. 3. cap. 15. n. 1.

De Corpore delicti, Judici, antequam agat, conſtare debet, ibid. eod. n. 1.

Quando deficit hoc eſſentiale requiſitum, ulterius procedendum non eſt, ibid. n. eod.

Quomodo probari debeat corpus delicti in crimine Pæderaſtiæ, ibid. n. 2.

Corpus delicti in crimine Pæderaſtiæ probatur præſumptionibus, & conjecturis, ibid. num. 6. quod intellige ut num. 7.

Quando in Inquiſitione tranſmiſſa ob crimen Sodomiæ adeſt qualitas fracturæ, tunc corpus delicti non probatur præſumptionibus, & conjecturis, ſed de ipſa fractura conſtare debet per peritorum depoſitionem, ibid. num. 7.

Et quomodo probari poſſit hæc fractura, ibid. n. 7.

Vide Falſitas, Inquiſitio, Pœna, Probatio.

CORRECTIO.

Correctio juris eſt evitanda, tom. 2. cap. 8. n. 92.

Correctio, ut evitetur, capienda eſt omnis interpretatio, tom. 4. cap. 2. n. 35. & 37.

Correctio non inducitur, niſi expreſsè dicatur. ibid. n. 36.

Correctio legum quantum fieri poteſt ; eſt evitanda etiam in dubio, ibid. n. 223.

CORRELATIVA.

Correlativorum idem eſt Juditium, tom. 1. cap. 4. n. 1.

CORREUS.

Vide Factam.

CREDITOR.

Creditor plurium obligatorum inſolidum poteſt, quem vult convenire, tom. 2. cap. 8. n. 10.

Creditor recipiendo bona pro pecuniis ſentit damnum, ibid. n. 154.

Creditor recipiens bona ſui debitoris in ſolutum pecuniis, non poteſt redire ad primæva Jura, ſi bona illa evincantur, ſed agere debet utili actione exempto, ib. num. 214.

Vide Cenſus, Debitor, Ceſſio, Hæres, Solutio, Stipulatio.

CREDULITAS.

Quælibet credulitas levis, fatua, temeraria, & injuſta excuſat à dolo tom. 4. cap. 1. n. 154.

Quæ-

Digitized by Google

Quælibet credulitas fatua, temeraria, ac injuſta excuſat à dolo, ubi Statutum eum exigit in turbativis, ib. n. 155.

CULPA.

Culpa levis, & leviſſima, quid ſit, tom. 2. cap. 9. n. 114.
Culpa quando dicatur ad caſum præordinata, ut obliget culpoſum, ibid. n. 115. 116.
Culpæ, & Negligentiæ Capſerii, ibid. num. 138. & ſeq. 147. & ſeq.
Culpa lata eſt ignorare artem, quam quis profitetur, ibid. num. 139.
Culpa gravis in omiſſionibus, & commiſſionibus circa proprium officium, ibid. n. 141. & ſeq.
Culpa non adhibere diligentias ſolitas, circa cognitionem perſonarum, & alia, ibid. n. 147. & ſeq.
Culpa magna non advertere, & non videre id, quod quilibet alius advertiſſet, & vidiſſet, ib. n. 148. & ſeq.
Conflictus culparum, quid operetur, ibid. n. 162. & ſeq.
Culpæ quænam attendendæ, & inter partes quomodò compenſentur, ibid. n. 163. & ſeq.
Lata culpa non æquiparatur dolo, ubi ſtatutum loquitur in Perſona, tom. 4. cap. 1. n. 145.
Vide Depoſitarius, Homicidium, Procurator, Socius.

CUMULATIO.

Non datur Cumulatio niſi in remediis uniformibus, Dictio, *altri*, ſimilitudinem denotat, & eſt relativa, & repetitiva ſimilium eum eiſdem qualitatibus, tom. 1. cap. 7. n. 178.
Idque etiam ſi apponatur verbum univerſale, *quibuſcunque*, ibid. n. 179.

CURIA.

Curiæ appellatione intelligitur territorium, tom. 2. cap. 7. art. 2. n. 2.
Curiæ appellatione territorium ſignificatur ſecundum uſum, & conſuetudinem loquendi contrahentium, ibid. num. 3.
Curia denotat univerſitatem agrorum, quæ principaliter juriſdictionem ſecundario Dominium complectitur, ibid. n. 13.
Curia conceſſa Dominium conceſſum eſſe dicitur omnium bonorum intra territorium, ibid. n. 14.
Comites fundatam habent intentionem in omnibus partibus Territorii, & in tota Curte, ibid. n. 20.
Reſpondetur ad authoritates contrarias, ib. n. 22. & ſeq.

DAMNUM.

Vide Lucrum.

DATIO IN SOLUTUM.

Creditor plurium obligatorum in ſolidum poteſt, quem vult convenire, tom. 2. cap. 8. n. 10.
Secus autem qui in ſolutum dat, quia tunc ſola traditione liberatur, ibid. n. 226.

DEBITOR, DEBITUM.

Debitor propriè dicitur, à quo invito pecunia exigi poteſt, d. tom. 2. cap. 8. n. 13.
Debiti appellatione ſimpliciter, & propriè intelligitur de eo, quod exigi poteſt, ibid. n. 14.
Debita in diem, vel ſub conditione non ſunt propriè debita, ibid. n. 15.
Obligatio ſolvendi quid annuum, quando eſt fundata ſuper aliqua re, poteſt debitor ſe ab illo annuo onere liberare, tradendo creditori rem illam, ibid. n. 107.
Privilegium militum quod non poſſint conveniri niſi prævia notificatione bandarum habet locum, in actione perſonali tantum, ibid. n. 134.
Debitor proprie non eſt, qui rem meam poſſidet, ibidem num. 135.
Debitor, qui poteſt eſſe ex una cauſa, & creditor ex alia, & quando ſecus, tom. 3. cap. 12. n. 53.
Timens valde de exitu ſuæ cauſæ redditur ſuſpectus de læſa conſcientia, ibid. n. 54.
Ex non verificatione ſuæ aſſertionis, & ex aliis redditur magis ſuſpectus, ibid. n. 55.
Debitum quadrifariam diſtingui latè oſtenditur, tom. 2. cap. 1. n. 330. & ſeq.
Naturale dupliciter conſideratur, ibid. n. 335. & ſeq. & num. 343.
Civile verò tripliciter, ibid. n. 363.
Prætorium explicatur, ibid. n. 369. & ſeq.
Naturale actionem efficacem jure civili, vel canonico pariens, non tamen conſervatam ex præexiſtenti concomitantia civilis poſtmodum ſublatæ legitimum præcellere noviter oſtenditur, ibid. n. 336. & ſeq.
Ejus exempla utroque jure recenſentur, ibid. num. 338. & ſeq.
Naturale autem actione deſtitutum, nulloq; veſtimento irregulari, & extraordinario veſtitu quonam modo legitimam diminuat noviter traditur, ibid. n. 343. & ſeq.
Ejus exempla remiſſivè, ibid. n. 350.
Et quid ſi hæredi debitum ita eſſet à defuncto, ibid. num. 352.
In Falcidiæ ratione ponenda deducitur ad inſtar legitimi, ibid. n. 355.
Civile quonam modo legitimam præcellat, ibid. num. 336. & ſeq.
Prætorium ceci plenum, & efficax præ legitima ſtatuendum eſſe, ibid. n. 370.
Naturale bonæ fidei poſſeſſor deducit, ſecùs malæ, quia non deducit, niſi peritoris interſit, ibid. n. 356.
Debita conditionalia, & in diem veniunt ſublatiſſima debitorum interpretatione, tom. 2. cap. 8. n. 139.
Vid. Allegans, Cenſus, Confeſſio, Fiſcus, Nomina debitorum, Oblatio, Obligatio, Procurator, Solutio, Stipulatio.

DECEPTUS.

Deceptis, & non decipientibus, & doloſè delinquentibus ſubveniri debet, tom. 3. cap. 10. n. 49.
Deceptis, & non decipientibus, & doloſè delinquentibus ſubveniri debet, tom. 3. cap. 10. n. 49.

DECIPIENTES.

Vid. Deceptus.

DECLARATIO.

Quando dubia ſunt verba teſtamenti, tunc Judici licèt voluntate teſtatoris declarare, ſecus quandò verba ſunt clara, tom. 1. cap. 6. n. 11.
Una pars teſtamenti aliam declarat, ibid. n. 69.
Declaratio circa clara non vertitur, ſed circa ambigua, tom. 2. cap. 1. n. 172.
Ubi ſubſtitutionem ambiguam ex alia declarati tantum poſſe ſtatuitur, ibid. & n. ſeq.
Volens uti facto alterius tenetur etiam ſtare illius declarationi, & confeſſioni, tom. 2. cap. 4. n. 18.
Una pars teſtamenti aliam declarat, to. 3. cap. 18. n. 23.
Voluntas teſtatoris ex antecedentibus declarari ſolet, tom. 3. cap. 19. n. 24.

DECLARATORIA.

In hujuſmodi Judiciis præventivis declinatoria Fori tam verificatur in Actore originario, quam Reo, tom. 1. cap. 7. n. 13.
In declinatoria quoque Fori Reus, & Actor non debent ad imparia judicari, ibid. n. 14.
Gravis fit injuria Judici, ac Principi per declinationem eorum Tribunalium, ideoq; imponuntur graves pænæ, Advocatis, ac Procuratoribus allegantibus declinatoriam, ibid. n. 17.
Declinatoria Fori poteſt peti à Laicis, quamvis perſonæ Eccleſiaſticæ eas non propoſuerint, ibid. n. 32.

DECRETUM.

Decreta Magiſtratus cum cauſæ cognitione habent præſumptionem juſtitiæ, tom. 3. cap. 11. n. 111.
Attribuuntur cauſæ naturali juſtitiæ, & non ſuaſionibus aliorum, ibid. num. 112.
Cauſæ in decretis ex pæna præſumuntur veræ, ib. n. 119.
Decretum nullum in Territorio Parmenſi viget, prohibens in Canali Naviliæ molitoribus retinere ſemper elevatam unam paratoriam Molendini, ibid. n. 163.
Vide Donatio, Minor.

DECRETUM IRRITANS.

Decretum irritans formam inducit, tom. 2. cap. 8. n. 27.
Decretum irritans Bullæ Pii V. de cenſibus reſpicit formam creationis, non autèm extinctionis Cenſus, ibid. num. 28.
Decreti irritantis deffectus efficit, ut actus, citra formam expreſſam in Conſtitutione, valeat, ibid. n. 29.

DEFENSIO

Exceſſus in defenſione quando non ſit conſiderabilis, tom. 1. cap. 15. num. 11.
Moderamen defenſionis in quibus conſiſtat, ib. n. 14.
Solutionem, & defenſionem alienam quando ſuſcipere dicamus, tom. 2. cap. 8. num. 245.
De Jure communi non ſunt denegandæ defenſiones reo etiam confeſſo, & convicto; Amplia etiam in crimine læſæ Majeſtatis tom. 2. cap. 13. n. 12.
Reus quocumque tempore defenſiones petierit, eidem ſunt

Digitized by Google

ſunt concedendæ, ibidem num. 13.

Per Pontificem fuit annullata ſententia per Imperatorem lata contra Siciliæ Regem, cui facultas ſe defendendi fuit denegata, ibid n. eod.

Referuntur verba Senec. lib. 2. cap. 29. de Ira, ibidem num. 14.

Ad ſenſum ſtatutorum Illuſtriſſimæ Religionis Hieroſolymitanæ ſunt denegandæ defenſiones, ibid n. 15.

Defenſiones tunc dicuntur denegatæ, quando copia Judiciorum non conceditur, quæ omninò Reo danda eſt, ut ſuas parare poſſit defenſiones, ibid. n. 18.

In crimine attrociſſimo, & ubi adſunt inditia indubitata, ſufficit audire Reum, ejuſque defenſorem, qui oretenus defenſiones ex informativo reſultantes deducant, & ſi quas alias relevantes habeant, ibid. n. 20.

Judex Laicus (quidquid ſit in relaxato Curiæ ſæculari per Tribunal Sanctæ Inquiſitionis) in conſignato ab alio Tribunali pro alio delicto, quam fidei, poteſt defenſiones admittere, quia iſti dantur ſententiandi, non ſententiati, & ideo defectus proceſſus ſupplere poteſt, ibid. num. 42.

Defenſio propriæ vitæ à natura provenit, quæ ſi intra terminos inculpatæ tutelæ perſiſtat, nullo ſtatuto, lege, vel conſuetudine tolli poteſt, to. 2. cap. 14. n. 1.

Vim vi repellere licet, ibid. eod. n. 1.

Omne animal, natura Duce, ad conſervandum ſe, & ſpeciem ſuam impellitur, ibid. n. eod.

Clericus ad ſui defenſionem irregularitatem non incurrit, ibid. n. 2.

Immò Sacerdos aggreſſus in actu celebrationis Miſſæ, poteſt aggreſſorem occidere, & Miſſam poſteà proſequi, ibid. n. 3.

Nec Eccleſiam polluit, qui in ipſa homicidium ad ſui neceſſariam defenſionem committit, ibid. n. 4.

Ad cognoſcendum an in defenſione fuerit ſervatum moderamen incupatæ tutelæ, inſpicitur modus, tempus, & cauſa, ibid. n. 5.

Modus reſpicit genus armorum, ibid. n. 6.

Tempus reſpicit defenſionem incontinenti factam; ibid. num. 7.

Cauſa concernit, ut quidquid fit ad defenſionem fiat, non ad vindictam, ibid. n. 8.

Inſulto probato, defenſio ejus, qui contra reſiſtit, ac invaſorem interficit, probata eſt, ibid. n. 29.

Eo ipſo quod terror Armorum infertur, intelligitur, quod quis ſit in cauſa defenſionis, & in periculo vitæ conſtitutus, ibid. n. 30.

Et qui aggreſſorem interficit, ſui defendendi cauſa interfeciſſe intelligitur, ibid. eod. n. 30.

Omniſque culpa penes eum, qui prior invaſit, reſidet, ibid. n. eod.

Percutiens eum, qui erat in actu percutiendi, dicitur feciſſe ad ſui defenſionem, ibid. n. 31.

Etiam ſi offenſio non ſit in actu, ſed in potentia, quia nemo cogitur primum expectare ictum, ibid. n. 32.

Quando incontinenti extitit facta defenſio, & ad defenſionem, & non ad vindictam omnia geſta fuerunt, tunc dicitur homicidium neceſſitate commiſſum, & impunibile eſt, ibid. n. 33.

Quando exceſſus non fit ex propoſito, nullam pœnam meretur; Quod tamen intellige; ut ibid. n. 34

Abſonum eſt tueri, quod contra alios defendere quis debet, tom. 3. cap. 8. n. 42.

Renunciari non poteſt defenſionibus, nec præſcriptioni, & an cum Juramento, tom. 3. cap. 11. n. 44. & num. 65. & ſeq.

Judex debet ex proceſſu deſumere defenſiones ad eruendam innocentiam Inquiſitorum, ut cognita eorum innocentia, à condemnatione abſtineat, tom. 3. cap. 14. num. 37.

Neceſſitas defenſionis quando probata dicatur, tom. 4. cap. 9. n. 17.

Probata defenſione ſemper cenſetur probata neceſſitas defenſionis, ſi tria concurrant, ibid. n. 21. de quibus ib.

Aggreſſus aliter invaſionem, & novam imminentem offenſam, ſi nequeat evadere, hoc caſu non ſolum neceſſaria eſt, ſed omnino licita, & impunibilis cenſetur defenſio, & ſi ſequatur cum armis, ibid. n. 22.

Quando quis dicatur aliter imminentem offenſam evadere non potuiſſe, ibid. n. 23.

Quando quis non teneatur dare ſe fugæ, ſed poſſit inſultantem occidere, ibidem num. 24.

Omnia Jura clamant ſatius eſſe intactum corpus ſervare, & prævenire non expectato ictû, quam poſt vulnus acceptum remedium quærere, accedente præſertim probabili gravis offenſionis timore, ac adverſarii præparatione ad iterum offendendum, ibid. n. 25.

Quando defenſione omiſſa, omittens eſſet veriſimiliter, vel peritus, vel ſaltem efficiendus deterior, hoc caſu talis defenſio diceretur prorſus neceſſaria, & impunè eligibilis, ibid. n. 26.

Moderamen inculpatæ tutelæ circa tria verſatur, circa ſcilicèt tempus, cauſam, & modum, ibid. n. 27.

Quando defenſio dicatur facta incontinenti, ib. n. 28.

Repercuſſionis timor ob recens factum prius inſultantis, & ſe præparantis ad iterum offendendum operatur, ut offenſa ab iterum aggreſſo facta ob novam cauſam, & ad defenſam, non autem ad vindictam prioris injuriæ conſumata reputetur, ibid. n. 29.

Aliquando licet inæqualiter ſe defendere, ibid. n. 30.

Inermis armis poteſt quis reſiſtere, ſi invaſor ſit fortior, & magis aſſociatus, invaſus vero debilior, & ita in anguſtiis poſitus ut imminentem offenſam aliter non poſſit declinare, ibid. n. 31.

Proportio in offenſam, & defenſam eſt potius geometrica, quàm arithmetica, ibid. n. 32.

Si fortis, & armatus aggreſſor ſolo pugno, vel manu vacua inſultum faciat, & invadat aliquem, cui in promptu non ſit aliud Inſtrumentum, quo ad ſui tutelam uti poſſit, quam pugio, vel gladius, is benè hujuſmodi armis ſe valet defendere abſq; eo quod moderamen inculpatæ tutelæ, quo ad modum exceſſiſſe dicatur, ibidem num. 33.

Ad propulſandam ſolam perſonalem injuriam imminentem, licet armis prævenire, & adverſarium vulnerare, immò occidere, dummodo imminens perſonalis offenſa aliter non poſſit evitari, ibid. n. 34.

Amplia quando concurrit terror armorum lethalicum, quibus aggreſſor eſt armatus, qui de ſe ſufficit, ut aggreſſus dicatur in vitæ diſcrimen adductus, & licèt armis ſe defendere poſſit, ibid. n. 35.

Quænam ſint conjecturæ Animum præcisè ſe defendendi demonſtrantes, ibid. num. 46.

Vid. Admiſſus ad deffenſiones, Aggreſſio, Agreſſus.

DEFINITIO.

Definitio debet converti cum ſuo definito, alias non eſt bona, tom. 4. cap. 1. n. 194.

Definitio explicat ſubſtantiam, & naturam rei, & convertitur cum definito, tom. 4. cap. 2. n. 185.

DELEGATUS, DELEGATIO.

Plures delegati non habent juriſdictionem in ſolidum, tom. 3. cap. 13. n. 35.

Adeo ut, ſi unus ſine alio procedat, proceſſus ſit notoriè nullus, ibid. n. 36.

Quod etiam procedit in Confeſſione facta per Reum coram duobus ex tribus Judicibus delegatis, ib. n. 37.

DELICTUM.

Si delictum non eſt poſſibile in principali, tanto minus poteſt puniri in ſociis, & opem ferrentibus, tom. 1. cap. 8. n. 33.

Propter enormitatem delicti licitum eſt Jura tranſgredi, ibid. n. 33.

In delictis atrocibus, & occultis ſufficiunt Inditia leviora, etiam ad effectum torturæ, ibid. n. 37.

Ad hoc ut delictum dicatur atrociſſimum non receditur à regulis Juris; quod tamen declara ut ibid. n. 64.

Non poteſt dari delictum ſine delinquente, nec delinquens ſine delicto, ibid. n. 87.

In delictis difficilis probationis admittuntur duo ſpecialia, & deſumitur præſumptum de præſumpto, ibidem num. 91.

Cauſa delinquendi deficiente, deficit pæna, tom. 2. cap. 6. num. 37.

Actor in hoc Judicio, pro cauſa delicti, deducit furtum, & indignationem, ibid. n. 38. 39. 40.

Qui non facit diligentias, ad quas tenetur, delinquit in committendo, tom. 2. cap. 9. n. 144.

Sumenda eſt omnis interpretatio excluſiva delicti, & interpretatio excluſiva delicti prævalere debet, tom. 2. cap. 13. n. 28.

Delicta occulta ſunt in duplici differentia, & quomodo puniantur, ibid. n. 46.

Digitized by Google

Teſtes qui patiuntur plures defectus, & exceptiones nullum conſtituunt probationis gradum; Et quid in delictis commiſſis de tempore noctis. Quod declaratur, to. 3. cap. 10. n. 10.

In delictis occultis, & difficilis probationis ſufficiunt præſumptiones, & conjecturæ ad illius probationem, ibid. n. 11.

Et admittuntur ad illius probationem etiam teſtes inhabiles, ibid. n. 12.

Teſtes ſimpliciter inhabiles admittuntur ad probandum delictum commiſſum de nocte, & difficilis probationis, ibid. n. 13.

Secus verò teſtes pluribus defectibus notati, & qui patiuntur plures exceptiones, tam quoad eorum perſonas, quàm quoad eorum dicta, ibid. eod. n. 13.

Et in omni caſu quando in delictis nocturnis, & difficilis probationis attendendi eſſent teſtes pluribus defectibus, & exceptionibus notati, hoc ſolum procederet ad effectum imponendi pœnam extraordinariam, non verò ad infligendam pœnam ordinariam, ib. n. 14.

In delictis de nocte, & rure commiſſis non debet Fiſcus probare alios teſtes non adeſſe, cum ſupra dicta qualitas ſufficiat ad delictum conſtituendum difficilis probationis, ibid. n. 28. & vide n. 54.

Et ita hoc caſu ſufficit à communiter contingentibus non potuiſſe adeſſe alios teſtes, circa quod multum valet Judicis arbitrium, ibid. n. 29. & d. n. 54.

In delictis difficilis probationis teſtes inhabiles admittuntur ſolum ad effectum inquirendi; ibid. n. 32. Sed contra ibid. n. 55.

In delictis parum attendi debet repulſa teſtium maxime poſt ſententiam, quamvis circumſcriptam, ibid. n. 34.

Delicta quando probentur per ſcripturas, tom. 3. cap. 11. num. 51.

Quid conſiderandum in maleficiis, ibid. n. 52.

Delicta quanto tempore præſcribantur Florentiæ, ibidem num. 55.

Tempora præſcriptionum ſunt continua à die commiſſi delicti, etiam in occultis, ibid. n. 56.

Præſcriptio in delictis continuatis incipit ab ultimo actu, niſi ſint deducta per capita ſeparata, ibid. n. 83.

Banna loquentia de committentibus delictum non comprehendunt mediatores, & complices, quidquid ſit quoad pœnas juris communis, ibid. n. 85.

Permiſſio non eſt delictum in eo, qui non habet facultatem impediendi, ibid. n. 86.

Præſcriptio annalis quibus Florentiæ ſuffragetur in delictis, ibid. n. 87.

Delicta non ſunt ſupponenda, ibid. n. 99.

Cauſa delinquendi eſt anima cujuslibet delicti, ibidem num. 109.

Delictis obviare tenentur omnes, & præcipuè Officiales, quando non obviantes poſſint excuſari, ibid. n. 113.

Morte delinquentis ante ſententiam extinguitur delictum, & pœna, tom. 3. cap. 12. n. 16.

Doctores exemplificant attrociſſima delicta in aſſaſſinio, hæreſi, falſa moneta, & aliis non autem in homicidio, tom. 3. cap. 13. n. 2.

Amplia etiam ſi homicidium ſit commiſſum ictu ſcopitæ, & pro eo imponatur pœna furcarum, ibid. eod. num. 2.

Qualitas attrociſſimi non diſtinguitur ex qualitate pœnæ mortis, cum capitis obtruncatione, vel cum laqueo, ſed ex exacerbatione mortis qualificatæ, ut quando lex jubet Reum igne comburendum, in fruſta ſecandum, & ſimilia, ibid. n. 3.

Judicis arbitrium locum habet in Judicando, quænam ſint delicta attrociſſima: Et in hoc attenditur conſuetudo locorum. Et quid ſervetur Florentiæ, ibid. n. 4.

Tormentum Capræ non intrat, niſi in delictis attrociſſimis, ibid. n. eod.

In omni delicto in primis, & ante omnia cauſa delinquendi inquiritur, quia nullum maleficium ſine cauſa procedit, ibid. n. 27.

Ceſſante cauſa delinquendi delictum non præſumitur, ibid. n. 28.

Delictum, ubi non eſt, pœna abeſſe debet, tom. 4. cap. 1. n. 132.

Delictum punibile non datur abſq; dolo, ibid. nu 133.

Delictum punibile in foro externo non datur, niſi ſit voluntarium, ibid. n. 142.

Vide Allocutio, Aſſociatio, Corpus Delicti, Delinquens, Ætas, Extenſio, Facta, Falſitas, Fuga, Identitas, Inquiſitio, Mandatum, Miniſtri, Minor, Officiales, Ommiſſio, Probatio, Statutum, Teſtis, Venenum.

DELINQUENS.

Delinquens penitus negans delictum an ſit convictus per tres teſtes de viſu, & conteſtes ſaltem quoad pœnam ordinariam, tom. 3. cap. 10. nu. 5., & vide ibid. num. 6. 9. 13. 23.

Deceptis, & non decipientibus, & doloſè delinquentibus ſubveniri debet, ibid. n. 49.

Hæredes, & bona delinquentis defuncti ante ſententiam, ad quid teneantur, tom. 3. cap. 12. n. 96.

Hæredes delinquentis defuncti debent citari pro omni eorum intereſſe, & poſſunt de illius innocentia docere, ibid. n. 111.

Solon decrevit diſtinguendos eſſe delinquentes ab errantibus ob imprudentiam, tom. 4. cap. 1. n. 139.

Satius eſt de miſericordia reprehendi, quam de ſeveritate, tom. 4. cap. 9. n. 49.

Vid. Admiſſus ad defenſiones, Citatio, Ætas.

DENOMINATIO.

Denominatio loci generalis in antiquis ſufficit ad demonſtrandam idemtitatem, tom. 4. cap. 3. n. 256.

Mare denominationem deſumit ex loco, in quo reperitur, & adducuntur exempla, ibid. n. 257.

Vide Flumen, Nomen.

DENUNCIATIO.

Denunciatio Canonica Judicialis in ſolà peccati correctione non conquieſcit, ſed rei reſtitutionem etiam proſequitur, tom. 2. cap. 2. n. 334.

Ejus materia remiſſivè, ibid. n. 342.

Vide Inquiſitio.

DENUNCIATOR.

Vide Inſtigator.

DEPOSITARIUS.

Depoſitarius ſolvendo mandata falſa, quando ſibi imputet damnum, & furtum pecuniarum, tom. 2. cap. 9. num. 156.

Depoſitarius pecuniæ publicæ, quando teneatur etiam de leviſſima culpa, ibid. n. 157.

Suo periculo adminiſtrat, & deceptus ſolvens, de proprio ſolviſſe dicitur, ibid. n. 158.

Tenetur probare ſe caruiſſe culpa, ibid. n. 159.

DEPOSITIONES.

Vide Teſtis.

DESCENDENTES.

Sub nomine, & vocatione deſcendentium maſculorum veniunt tantum maſculi deſcendentes ex maſculis, non autèm deſcendentes ex fæminis, maximè in materia fideicommiſſi ſtrictè interpretanda, & non de perſona ad perſonam extendenda, tom. 1. cap. 3. n. 4.

Quando aliquo modo fuit per teſtatorem habita ratio conſervandæ agnationis ſive ipſius teſtatoris, ſive hæredum inſtitutorem, vel ſubſtitutorum, appellatione deſcendentium maſculorum non comprehenduntur deſcendentes ex fæminis, ibid. n. 6.

Nec neceſſe eſt ad hunc effectum, quod ratio agnationis conſervandæ ſit à teſtatore expreſſa, ſed ſufficit illam ex conjecturis deſumi, ibid. n. 7.

De Jure communi, & ex proprietate ſermonis ſub nomine deſcendentium maſculorum, veniunt etiam maſculi deſcendentes ex fæminis, ibid. n. 12. & 22.

Concluſio de qua ſupra n. 2. non procedit ex communi intelligentia ſtantibus, ubique generaliter ſtatutis fæminarum, & earum deſcendentium excluſivis, favore agnationum conditis, ibid. n. 13. 18. & 23.

Stante ſtatuto fæminarum excluſivo propter maſculos, fæminæ & earum deſcendentes non comprehenduntur etiam ſub verbis aptis illas comprehendere, ibid. eod. num. 13.

De quæſtione an ſub appellatione deſcendentium maſculorum veniunt tàm maſculi deſcendentes ex maſculis, quàm deſcendentes ex fæminis, ibid. n. 14. Affertur opinio diſtinguens, quæ eſt magis communis, ibidem num. 15.

Appellatione lineæ, deſcendentes continentur, tom. 1. cap. 6. n. 121.

Deſcendentium nomine omnes à teſtatore oriundi, ne dum in tempus remotum, & remotiſſimum, ſed etiam

Digitized by Google

in infinitum comprehenduntur, ibid. n. 150.
Vide Legitima, Succeſſio.

DESCENDENTIA.

Vide Agnatio.

DETERMINATIO.

Determinatio una reſpiciens plura determinabilia, ea æqualiter determinat, tom. 4. cap. 2. n. 208.

DETRACTIONES.

Detractiones licet de corporibus hæreditariis fiant, de ipſa tamen hæreditate fieri non dicuntur, tom. 2. cap. 1. num. 309.
Duarum quartarum utroque jure in fideicommiſſo conditionali permiſſa eſt, ibid. n. 214.
Et ratio ſubnectitur, ibid. n. 215.
Nec impeditur ex omiſſione inventarii, ibid. n. 218. & ſeq. Ampliatur, ibid. n. 220.
Detractio legitimæ competit hæredibus filii, non obſtante prohibitione detractionis facta à Patre, etiam ſi filius non reclamaverit, tom. 4. cap. 2. n. 173.
Detractiones legitimæ, & Trebellianicæ competunt filio præterito, & ob clauſulam Codicillarem obligato reſtituere hæreditatem hæredi ſcripto, ibid. n. 282.
Contrarium ſentiunt aliqui D. D., quorum ſententia non habet locum, ubi inſtitutus eſt extraneus, & præteritus eſt filius primi gradus, ibid. n. 283. & 284.
Vide Imputatio, Trebellianica.

DICTIO.

Dictio *aut* propriè eſt disjunctiva, & diſgregativa, tom. 2. cap. 6. n. 146.
Maxime quando teſtator uſus fuit tali dictione in ſenſu diviſo, ibid. n. 147.
Dictio *aut* aliquando ſtat cumulativè, ſed impropriè, ibid. n. 148.
Dictiones variæ explicantur, *Uterque*, & *omnes*, ſunt collectivè, tom. 2. cap. 1. n. 22.
Effectualiter collectivarum in reſolvenda pluralitate, ibid. n. 16. & 17.
Tunc, & *eo caſu* latè explicatur, ibid. n. 39. & ſeq., & 48., & ſeq.
Aliquis eſt terminus diſtributivus, effectum diſpoſitivum in quolibet particulari ponens, in unoque verificatur, ibid. n. 71.
Omnis eſt univerſalis individualis expreſſionis vim obtinens, ibid. n. 93.
Reſtrictionem tamen patitur à natura ſubjectæ, materiæ, ibid. n. 205.
Et à veriſimili mente teſtatoris, ibid. n. 206.
Deceſſerit inſtantaneum mortis actum reſpicit, qui durationem ante, vel poſt non admittit, ibid. n. 139.
Dictis vis, & effectus expromitur, ibid. n. 208. *Et ſupraſcriptis*, ibid. n. 431.
Etiam in materia tametsì ſtricta diſpoſitionem auget, ad aliumque caſum extendit, ibid. n. 353. Ampliatur, ibid. n. 354.
Taxativæ dictionis natura eſt ſolum extranea, & diſſimilia excludere, ibid. n. 270.
Proximiores eſt collectiva perſonarum non gradum, ibid. num. 148.
Dictio *tutto* latinè ſonat totum, tom. 4. cap. 2. n. 8.
Dictio *totum* eſt univerſalis, & omnia ſine diminutione includit, ibid. n. 10.
Dictio *totum* idem ſignificat, ac totaliter, quæ eſt univerſalis, ibid. n. 11.
Dictio *omnis*, & dictio *totum* parificantur, ibid. n. 12.
Dictio *totum* ſignificat ſimpliciter, & abſolutè; ibidem num. 14.
Dictio *però* eſt limitativa præcedentium, ibid. n. 42.
Dictio *tamen* vulgariter *nientedimeno* eſt limitativa præcedentium, ibid. n. 43.
Dictio *però* latinè *ideò* ex ſe non eſt limitativa, ſed illativa, ibid. n. 44.
Dictio *ideò* idem importat ac dictio *idcircò*, quæ ſtat illativè, & denotat cauſam, ibid. n. 45.
Dictio *Si* importat conditionem, ibid. n. 48.
Dictio *ut infra* eſt relativa, & operatur, ut pars relata ſit in referente, ibid. n. 50. & 71.
Dictio *Et* connectit immediatè præcedentia cum ſequentibus, ibid. n. 74.
Dictio *Et* non copulat, ubi in contrarium eſt mens veriſimilis Teſtatoris, ibid. n. 78.
Dictio relativa non ſtat reſtrictivè, ſi ſequatur abſurdum, ibid. num. 75.
Dictio *ut infra* ſtat in dubio demonſtrativè, ib. n. 80.
Dictio *totaliter* eſt univerſalis, ibid. n. 103.
Dictio *Et* copulat diverſa, ibid. n. 109.
Dictio *ſecundum* eſt reſtrictiva, & limitativa præcedentis diſpoſitionis, ibid. n. 224.
Dictio *ſecundum* eſt relativa, ibid. n. 225.
Dictio *Ad* denotat terminum ad quem, adeo ut nec eum locum ad quem includat, & afferuntur exempla, tom. 4. cap. 3. n. 262.
Sed excludit, tamquam terminum extrinſecum, ibidem num. 263.
Dictio *donec* reſtringit diſpoſitionem ad tempus, cui eſt adjecta, & ad illud limitat eandem diſpoſitionem, ibid. num. 340.
Dictio *alle volte*, latino ſermone *quandoquè* denotat regulam eſſe in contrarium, ibid. n. 366.
Idem importat dictio *aliquando*, ibid. n. 367.
Dictiones *tunc*, & *in eo*, *in caſu*, *vel dicto caſu adveniente*, ſunt dictiones limitativè taxantes, & reſtringentes diſpoſitionem, tom. 4. cap. 4. n. 36.
Dictio, *ut ſupra*, repetit qualitates perſonarum ſupra vocatarum, ibid. n. 48.
Dictio *vel* poſita inter perſonas vocatas importat ordinem ſucceſſivum, quod ſcilicet prius ſint vocati maſculi, eiſque deficientibus, poſtea ſint vocatæ fæminæ, ibid. n. 47.
Dictio *tunc*, & eo caſu admittit extenſionem, tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 8. 12. 64. & 65.
Dictio *Ac etiam* importat diverſas ſubſtitutionum ſpecies expreſſis, ibid. n. 30.
Vide Verba.

DICTUM.

Quando dicatur magis dictum, quam ſcriptum, tom. 1. cap. 6. n. 2.
Vide Stuprum, Teſtis.

DIFFAMATIO.

Diffamatio non exigitur, ſi intentetur unum quodq; remedium l. ſcilicèt ſi contendat, & l. diffamari, tom. 4. cap. 1. n. 45.

DIFFICILE.

Vide Impoſſibile.

DIGRESSUS.

Digreſſus ad plures ſubſtitutionum gradus, quomodo conceptus eſſe debeat, tom. 2. cap. 1. n. 160. & ſeq.
Ejus effectus differitur, ibid. n. 163. & ſeq.

DILATIO.

Plures dilationes Reo ſunt concedendæ, tom. 2. cap. 13. num. 18.

DILECTUS.

An abſurdum, quod minus dilecti præferuntur magis dilectis, efficiat quod ſub nomine filiarum veniant nepotes, tom. 2. cap. 6. n. 61. & 96.
In ſucceſſionibus aliquandò minus dilecti ſunt melioris conditionis, quàm magis dilecti, quandò ſcilicèt conſtat de voluntate teſtatoris, ibid. n. 63.
Quando in fæminis non perſeverat illa qualitas, & limitata cauſa maſculinitatis, propter quam teſtator inſtitutum prædilexit, neque in eis effectus prædilectionis perſeverat, ibid. n. 96.
Vide Affectio.

DILIGENS.

Diligens in uno præſumitur diligens in alio ejuſdem generis, tom. 4. cap. 1. n. 520.
Quiſquis præſumitur diligens in iis, quæ concernunt proprium commodum, ibid. n. 517.

DISCURSUS.

Vide Probatio.

DISPOSITIO.

Vocationes, & diſpoſitiones litterales, & expreſſæ excludi non debent per præſumptiones, & conjecturas contrarias, tom. 1. cap. 6. n. 6.
Diſpoſitio præcedens quot modis influat in ſequentem, tom. 2. cap. 1. n. 171.
Diſpoſitio non habet locum, quando ejus ſuppoſitum non verificatur, tom. 2. cap. 8. n. 125.
Diſpoſitio generalis comprehendit etiam caſus privilegiatos, niſi doceatur particulare privilegium habere in caſu, de quo agatur, ibid. n. 165.
Nomina, & effectus, ubi non conveniunt, non adaptatur diſpoſitio, tom. 3. cap. 11. n. 58.

Una, & eadem diſpoſitio non debet diverſo Jure terminari, tom. 3. cap. 18. n. 22.
Quilibet poteſt arbitrio ſuo diſponere de re propria, to. 4. cap. 1. n. 213.
Diſpoſitio quælibet Intelligitur intrà terminos habiles dict. tom. 4. cap. 1. n. 550.
Diſpoſitio generalis non trahitur ad id, ſuper quo ſpecificè fuit diſpoſitum, tom. 4. cap. 2. n. 106.
Diſpoſitioni factæ ſubalternativa eſt locus, verificata parte alternativæ, ibid. n. 234.
Quando idem loquendi modus, & eadem ratio, conſequenter eſt eadem diſpoſitio, tom. 4. cap. 3. n. 264.
Cui conveniunt verba, convenit diſpoſitio, & cui verba non conveniunt, nec convenit diſpoſitio, tom. 4. cap. 5. n. 80.
Interpretatio facienda eſt, ne depoſitio fiat eluſoria, to. 4. cap. 12. I. 2.
Si per ſecundam diſpoſitionem cenſeatur receſſum à prima, is tantum ad rei petitionem admittitur, qui poſteriore loco vocatus eſt, ibid. K. 2.
Vide Donatio, Expreſſum.

DISPOSITIVA.

Vide Conditionalis.

DISPOSITUM.

Vide Suppoſitum.

DISSOLUTIO.

Nihil eſt tam naturale, quàm eo genere quodque diſſolvere, quo colligatum eſt, tom. 3. cap. 16. n. 2.

DIVERSA.

Ex diverſis non fit illatio, tom. 2. cap. 8. n. 102.
Ex diverſis bona non ſequitur illatio, t. 4. cap. 3. n. 109.
Diverſa non poſſunt cenſeri eadem, neque una, atque eadem res poteſt diverſo Jure cenſeri, to. 4. cap. 12. L. 3.
Vide Argumentum.

DIVERSITAS.

Vide Conjunctio.

DIVISIO.

Teſtator, qui enixè bonorum conſervationem exoptavit, diviſionem abhoruit, tom. 3. cap. 19. n. 6.
Vide Majoratus, Obligatio.

DOCTOR, DOCTRINA.

Doctores intelligendi ſunt jura, & doctrinas allegatas, tom. 1. cap. 10. n. 63.
Doctores intelliguntur ſecundum allegata, tom. 2. cap. 8. n. 348.
Doctori non creditur niſi auctoritatem alleget, ibidem num. 249.
Plures Doctores de hac materia tractantes in gurgite confuſionis involuti naufragarunt, to. 2 cap. 11. n. 15.
Corruente Anteſignano, coruunt omnes, qui cum ejus auctoritate proceſſerunt, ibid. n. 81. & tom. 4. cap. 11. num. 26.
Non eſt attendendum quid à Conſulentibus in eorum conſiliis ad favorem Clientis fuit conſultum, ſed quod fuit ſuper cauſis aſſumptis judicatum, tom. 3. cap. 2. num. 48.
Doctores cenſentur loqui juxta auctoritates, quas allegant, tom. 4. cap. 2. n. 178.
Doctrinæ ſpeciales, & individuæ ſunt attendendæ, omiſſis regulis generalibus, tom. 4. cap. 4. n. 108.
Doctor eſt accipiendus juxta caſum, quem feriunt Auctoritates per eum cumulatæ, tom. 4. cap. 11. n. 18.
Doctor habens contra ſe unanime Doctorum placitum non meretur adduci, ibid. n. 19.

DOLUS DOLOSUS.

Dubitanti dolus imputari non poteſt, & in hoc caſu ignorantia præſumitur, niſi probetur ſcientia, tom. 1. cap. 2. n. 30.
Omnis doli, & mali præſumptio ceſſat in eo, qui ex maleficio utilitatem non percipit, & adducitur ratio, ibid. num. 32.
Quod permittitur apertè fieri, non præſumitur dolo factum, etiamſi fiat clandeſtinè, tom. 1. cap. 7. n. 250.
Dolo petit, qui mox reſtituturus eſt, tom. 2. cap. 9. n. 119.
Replicatio de Dolo non datur contra exceptionem doli, ibid. n. 120.
Dolus quid ſit, quomodo probandus, t. 3. cap. 11. n. 18.
Dolus excluditur ex actu palam facto, ibid. n. 19.
Cauſa quælibet, & credulitas excuſat à dolo, ibid. n. 20.
Dolus, ubi reparari poteſt actione civili ex contractu, ceſſat criminalis querela, ibid. n. 21.
Dolus, & Baratteria quomodo probanda, ibid. n. 26.
Dolus non verificatur in eo, in quo delinquendi voluntas non concurrit, tom. 3. cap. 1. n. 134.
Dolo ceſſante, ceſſat pæna, ibid. n. 136.
Dolo ceſſante, ceſſat pæna, tàm in civilibus, quàm in criminalibus, ibid. n. 137.
Dolo ceſſante, ceſſat pæna in turbativis, ibid. n. 138.
Doloſi qualitas eſt probanda per allegantem per veras probationes non præſumptivas, ut ſit locus pænæ, ibid. num. 148.
Dolus ubi à Statuto in aliquo actu exigitur, ut locus ſit pænæ, eſt probandus à Fiſco, & ab eum allegante, cum non præſumatur, ibid. n. 147.
Dolus excluditur ab actibus palam factis, & probatur bona fides, ibid. n. 158.
Dolus excluditur ab actu, qui ſecutus eſt ſine utilitate Agentis, ibid. n. 159.
Dolus, ubi purgari poteſt civiliter, non eſt locus criminalitati, ibid. n. 165.
Qui habet cauſam cogitandi actum, quem gerit eſſe Juſtum, excuſatur à dolo, & pæna, to. 4. cap. 1. n. 164.
Vide Error.

DOMICILIUM.

Animus Domicilium firmandi, & acquirendi ex quibus dignoſcatur, tom. 5 cap. 1. n. 94. & 95.

DOMINIUM.

Dominium diviſionem non recipit in partes diviſas, in partes tamen indiviſas dividi poteſt eodem modo, quo dividitur hæreditas, tom. 1. cap. 7. n. 59.
Dominii vox æquivoca, & denotat ſolum præeminentiam, tom. 2. cap. 7. art. 1. n. 41.
Dominum rei emptæ probatur favore emptoris per emptionem, tom. 4. cap. 1. n. 232.
Dominium probatur ex conceſſionibus, ubi à nullo fuit contradictum, ibid. n. 238.
Dominium probatur ex actibus poſſeſſoriis antiquis contra tertium, ibid. n. 239.
Dominium probatur ex actibus poſſeſſoriis, junctis adminiculis, ibid. n. 241.
Dominium in antiquis probatur ſolis inditiis, & conjecturis, cum ſit difficilis probationis, ibid. n. 342.
Dominium canalis publici tàm quoad proprietatem, quàm quoad poſſeſſionem eſt apud Principem, ibid. n. 247.
Dominium non poteſt eſſe apud duos inſolidum, ibid. num. 248. & 448.
Dominium aquæ preſumitur ex poſſeſſione, ib. n. 293.
Dominium Naviliæ eſt apud Patres ex immemorabili, ib. num. 386.
Dominium eſt libera facultas diſponendi de re ad arbitrium, ibid. n. 397.
Dominium ejuſdem rei eſſe apud duos diverſo tempore non implicat, ibid. n. 407.
Dominium Canalis Naviliæ non eſt apud Dominum Lalatam, ibid. n. 433.
Dominium Canalis in uno loco poteſt eſſe pænes unum, & in alio pænes alium, ibid. n. 459.
Dominium Fluminium Navigabilium mediatè, vel immediatè eſt Principis, ibid. n. 72.
Dominium omnium Fluminium publicorum eſt Principis, ibid. n. 73. & 282.
Dominium Fluminium non navigabilium eſt Civitatum, per quarum Territorium decurrunt virtute pacis Conſtantiæ, vel ex generali conſuetudine, ib. n. 74., & 283.
Dominium ejuſdem rei non poteſt eſſe pænes duos inſolidum, ibid. n. 85.
Dominium non poteſt eſſe pænes duos inſolidum, to. 4. cap. 2. n. 167.
Dominium eſt jus diſponendi de re ſua ad libitum, ibid n. 182. & 207.
Dominium integrum, & abſolutum aquæ non poteſt allegari, quando allegans illud non eſt Dominus omnium prædiorum, per quæ aqua fluit, tom. 4. cap. 3. nu. 4. & vid. n. 93. & ſeq. & n. 105. & ſeq.
In Jure idem judicatur de parte quoad totum, quod de toto quoad partem, ibid. eod. n. 4.
Ratione confuſionis impoſſibilis redditur probatio dominii, ibid. n. 5.
Implicat, quod aliquis ſit dominus rei alienæ, ibid.
Domini dicuntur, vel quaſi domini habentes promiſcuum uſum rei, ib. n. 6.
In

Digitized by Google

In Judicio petitorio dominium debet probari directè de jure gentium, vel Civili, ibid. n. 7.
Ex poſſeſſione Canalis non poteſt inferri ad dominium aquæ, ibid. n. 8.
Pænes unum poteſt exiſtere dominium Canalis, & pænes alterum Dominium aquæ, ibid. n. 9.
Canale exiſtens inter prædia dominorum adjacentium eorum eſſe cenſetur, ibid. n. 10.
Ubi agitur ſolum de Jure, & non attenditur, quis detineat, vel poſſideat, debet dominium probari, ibid. n. 84.
In antiquis dominium conjecturis, & præſumptionibus probatur, ibid. n. 103.
Dominium quando eſt fundamentum intentionis agentis, vel excipientis, alitèr eſt probandum, quàm per præſumptivam probationem, ibid. n. 183.
Conceſſio ſicut, & locatio ſola cum ſubſequenti affictus ſolutione probat dominium rei conceſſæ, & locatæ, ib. num. 290.
Preſtationes annuæ valdè conducunt ad probationem dominii, ibid. n. eod.
Per ſolutionem cenſus probatur dominium, ibid. n. 291.
Ex inſtrumentis antiquis conceſſionum probatur dominium, ibid. n. 197. & n. 301.
In antiquis dominium probatur fama, maximè adjunctis etiam adminiculis, ibid. n. 302. & n. 303.
Dominium non ſolum eſt difficilis probationis, ſed & ferè impoſſibilis, ibid. n. 304. & ſeq.
Dominium conjecturis probatur, maxime in antiquis, ib. num. 306.
Dominium in antiquis probatur ex ſolis enunciativis, ibid. n. 307.
Electiones Campariorum, ac cuſtodum probant dominium rei cuſtodiendæ, ibid. n. 308. Amplia ut n. ſeq.
Refertur Statutum Parmæ *lib. 5. rubr. quod haben. canal. prop. vel com. teneat. de menſ. Februar. eligen. Camp.* ibid. n. 309.
Sententia probat dominium, ibid. n. 310.
Ex longiſſima poſſeſſione probatur dominium, ibidem num. 312.
Etiam quoad probationem dominii procedit regula, ſingula quæ non proſunt, juncta juvant, ibid. n. 329.
Et de hac regula vide n. 393.
Recognitio favore concedentis probat dominium contra recognoſcentem, & ejus ſucceſſores, tam particulares, quam univerſales, ibid. n. 355.
Sola locatio facta uti à domino probat dominium, ibid. num. 357.
In concurſu dominii, & ſervitutis in dubio favendum eſt Domino, ibid. n. 428.
Dominium transfertur in ultima voluntate, tom. 4. cap. 5. num. 60.
Vid. Aqua, Aquiſitio, Feudum, Moneta, Servitus.

DOMINUS.

Mons, ſive Dominus non obligatur pro Miniſtro extra Officium delinquente, tom. 2. cap. 3. n. 8.
Dominus non obligatur, ſi miniſter excedat modum, etiam occaſione, & prætextu officii, ibid. n. 9.
Contrahens cum Miniſtro quando non poſſit conqueri de Domino, ibid. n. 11.
Mons, ſive Dominus præponens quando teneatur, vel non ex delicto, & falſitate Cancellarii, ibid. n. 12. & n. 24. & ſeq.
Adminiſtrator, Famulus, Inſtitor, vel Factor qualiter obligent dominum, tom. 2. cap. 9. n. 95.
Dominus qualiter teneatur de facto Inſtitoris, ib. n. 136.
Dominus aquæ præſumitur ille, qui eſt in poſſeſſione eam derivandi, donec probetur contrarium, tom. 4. cap. 1. n. 240. & n. 293.

DONATIO.

Donatio facta à Patre filio in poteſtate non ſubſiſtit, maxime ſi filius ſit abſens, & ſine inſinuatione, tom. 3. cap. 1. nu. 114. Declaratur. ibid. n. 116. 117. 118. 119. 120. 122.
Ex ſtipulatione Notarii pro Donatario non acquiritur Jus irrevocabile ante ratificationem, quia Donatarius poteſt eam repudiare, ſed tamen donans pœnitere non poteſt, nam quoad eum donatio eſt perfecta, maxime ſtante clauſula conſtituti, & promiſſione jurata donantis de non recuſando. ibid. n. 123. & 124.
In donatione non onoroſa ſufficit ratificatio tacita deducta ex ſcientia donatarii. ibid. n. 125.
Donatio facta ſi ſit per Nuntium, vel Epiſtolam, neceſſe eſt, ut Epiſtola, vel Nuntius ſpecialis ſit. ibidem num. 130.
Donatio ſemel perfecta, non poteſt teſtator mandare, ut imputetur in legitimam filiorum, quando hoc ſit verum. ibid. n. 131. & 132.
Pater poteſt donationem facere hac contemplatione, ut filius eam imputet in legitimam, & quod etiam imputent nepotes. ibid. n. 133.
Donatio facta à Patre imputatur, ſi ſit in magna ſumma, & equivalens legitimæ, vel ſi inter filios reſultaret inæqualitas. ibid. n. 134. 136. 138. 139. 140. 147. 148. 149. 150. 151. 152. & 153.
Quæ dicatur pura, mera, & ſimplex donatio. ibidem num. 142.
Donator poteſt donationem factam, quando eſt dubia declarare, ſecùs ſi eſt clara, ſimplex, & pura, quia tunc eſſet ſupplere, & alterare. ibid. n. 179. & 180.
Donationes ſemper in favorem donantium ſunt interpretandæ. t. 3. c. 4. n. 57.
Donatio ſicuti non poteſt retractari à donante, ita nec ab ejus hæredibus. tom. 3. cap. 5. n. 24.
Validè revocatur donatio etiam facta Eccleſiæ, ubi Eccleſia nondum acceptavit, & nondum venit tempus, & tàm donans, quàm donatarius revocationi conſentiant. t. 3. c. 6. n. 3.
Quando ex diſpoſitione contrahentium venit Jus tertio acquirendum in aliquem futurum eventum, poteſt mutuo conſenſu ipſorum contrahentium diſcedi à contractu ad excluſionem tertii, cui nondum eſt perfectè jus acquiſitum. ibid. n. 4. & n. 46. & 50.
Solemnitates Decreti Mediolani editi *de anno* 1487., & apponendæ in donationibus non ſunt neceſſariæ in inſtromento concepto per modum tranſactionis, ibid. num. 56.
Donatio ſub conditione, vel ſub modo ad terminos, *l. quoties C. de Donat. quæ ſub mod.* non cadit ſub decreto Mediolani, quod intelligendum eſt de donationibus puris, & abſolutis. ibid. n. 61.
Rectè ſatisfit per æquipollens Decreto ad evitandas fraudes emanato. ibid. n. 62.
Donatio inter vivos magis comparatur contractibus, quam ultimis voluntatibus ad differentiam donationis cauſa mortis, quippè eſt ſpecies illi oppoſita. t. 4. c. 2. A. 1.
Donatio inter Virum, & Uxorem eſt tertia ſpecies, quæ non ut poſtrema voluntas, ſed ut contractus eſtimatur. ibid. B. 1.
Donatio inter vivos requirit tres teſtes, cauſa autem mortis quinque eodem tempore preſentes. ibid. C. 1.
Donatio dicitur, & reputatur inter vivos, quando ipſe Donator in Chyrographo donationis exprellit. ibidem D. 1.
Donatio facta abſenti non valet, niſi interveniat nuntius, vel Epiſtola, aut Notarii ſtipulatio pro abſente. ibid. Q. 1.
Acceptatio, & juramentum non revalidant donationem jam nullam ab initio poſt jus tertio quæſitum. ibid. R. 1.
Donatio regulariter non præſumitur, & in caſu interpretationis ſemper debet fieri interpretatio pro non donatione. ibid. S. 1.
Donatio indiſtinctè adimit. ibid. L. 2.
Donatio inter virum, & uxorem tanquam morte confirmatur, dicitur, & habetur, ut relictum, ib. R. 5.
Donatio inter virum, & uxorem valet tantùm de jure ſingulari, & confirmatur morte, & Juramento. ibid. Q. 5.
Vid. Adminiſtrator, Jus accreſcendi, Jus quæſitum, Nemo, Primogenitura, Querela, Stipulatio, Titulus.

DOS.

Dos Matris delata filio deſinit de ejus hæreditate, & tranſit in patrimonium filii reſoluto primo ſtatu. t. 3. cap. 9. n. 6.
Dotis ſubrogatio in legitimam quotupliciter fiat. t. 2. c. 1. n. 396.
Et quando ſubrogata cenſeatur ex teſtatoris diſpoſitione. ibid. n. 403.
Ubi, quæ requiruntur, & quando ex ſtatuti diſpoſitione. ibid. n. 397. & ſeq.
Dotes nurum teſtatoris quando legitimam precellant, no-

Digitized by Google

noviter explicatur. ibid. n. 374. & ſeq.
Filiabus legatæ quomodo detrahendæ ſint eleganter traditur. ibid. n. 406. & ſeq.
Ad Dotem reſtituendam, quando Pater teneatur, vel filius, vel uterque obligatus ſit. ibid. n. 378.
An Caſtrum Caſtagneti, & ejus bona, aut ſaltem fructus, & utilitates poſſit judicari Dominæ Eufroſinæ in cauſa dotis, vel promiſſæ, vel conſtituendæ, vel ſibi, aut matris hæredi reſtituendæ. t. 2. cap. 7. art. 3. n. 1. in princip.
Feudalia bona non poſſunt ex cauſa Dotis alienari, nec pignorari. ibid. n. 11.
Filia neque in ſubſidium ex fundo dotari poteſt. ibid. num. 26.
Authentica *reſque* non habet locum in feudis. ibid. n. 27. & ſeq.
Filia ſuccedens in fundo poteſt feudum inæſtimatum in dotem dare, ibid. n. 34.
Agnatus ſuccedens in feudo non tenetur ad ſolutionem Dotis per partem promiſſæ, etiam ſi non habuiſſet niſi feudalia. ibid. n. 38.
Etiam ſi cætera bona non feudalia deficiant. ibidem num. 42.
Viri negligentia in exigenda Dote, agnatos nocere non debet. ibid. n. 46.
Agnati, licèt tenerentur ad dotandam filiam vaſſali, non quidem ad ſolvendam dotem jam nupræ, ibid. num. 49.
Agnati verè non tenentur dotare filiam Vaſſali defuncti, quantumvis inopem. ibid. n. 50. & ſeqq.
Rationibus, & authoritatibus contrariis reſpondetur, ib. n. 52. & ſeq.
Pro reſtitutione dotis bona feudalia nec obligari, nec hypothecari poſſunt. ibid. n. 60. & ſeq.
Donatio facta à Patre pro dote filiæ irrevocabiliter acquiritur etiam abſenti, tom. 3. cap. 1. n. 48.
Actio dotis ſtipulata pro filia ſoluto matrimonio eſt ſolius filiæ ad ejus hæredes tranſitoria, ibid. n. 49.
Conſenſus Patris in patiendo, ut dos ſtipuletur pro filia, poteſt elici etiam ex ejus epiſtolis, quamvis, poſtea ſcriptis. ibid. n. 50. & 51.
Non valet conſequentia, Dos non tranſmittitur, ergo filii non ſuccedunt titulo hæreditario, cum bene invicèm poſſint convenire, ibid. n. 77.
Ex conſuetudine Martini dos matris prædefunctæ ſpectat ad filios non Jure hæreditario, ſed ex quadam æquitate, à Patre dicta conſuetudo eam avocat, & dat filiis, qui Avo potius, quam matri ſuccedunt. ibid. n. 82.
Dos data Nepti ab Avo Materno an imputetur in legitimam Nepotis, atque reſpectivè dotatæ fratris, qui uti Patris hæres tenebatur dotare, & quid ſi ſit inops. t. 3. c. 5. n. 5.
Dos quando dicatur ab Avo Nepotibus data earum intuitu, vel potius Nepotum ipſarum fratrum, ibidem num. 6. & 7.
Dos ſoluta ab Avo Neptibus, quando cenſeatur donata, vel potius imputetur in legitimam Nepotum. ib. num. 8.
Controverſia an dos, ut ſit congrua, debeat aſcendere ad legitimam, definiri vel ex jure communi, vel municipali poteſt t. 4. c. 2. n. 469.
Dos data filiæ non eſt in bonis Patris, ſed detrahitur tanquam æs alienum, & poſtea detrahitur legitima. t. 4. c. 2. n. 201.
Dos ſoluto Matrimonio reverſa eſt ad Patrem, dicitur eſſe in bonis Patris, ſecus, ubi Pater deceſſit conſtante Matrimonio. ibid. n. 202.
Dos dicitur eſſe in bonis Filiæ nuptæ cum vir promiſit eam reſtituere, nec revertitur ad Patrem, nec eſt proprofectitium peculium, & in eam ſuccedunt fili, non tanquam filii, ſed uti hæredes. ibid. n. 204.
Dos ex diſpoſitione Statuti Parmenſis non revertitur ad dotantem, ſivè filia nupta decedat cum filiis ſive non poſt annum contracti Matrimonii. ibid. n. 205.
Dos de Jure communi debet coæquare legitimam. ibid. n. 472.
Dos congrua in vita Patris poteſt eſſe minor legitima. ibid. n. 473.
Dos an ſit congrua remittitur arbitrio Judicis. ibidem num. 474.
Dos incompetens dicitur, ſi filia ſit enormiſſimè læſa, & dos competens eſt, quæ abſorbet quintam, vel quartam partem patrimonii dotantis. ibid. n. 475.
Dos major debetur filiæ, ſi nullus alius adſit filius, ib. num. 476.
Dotis appellatione in ſtatuto tàm venit dos ſoluta, quàm promiſſa, & non ſoluta. ibid. n. 209.
Quando Dos eſt æſtimata ea æſtimatione, quæ facit emptionem, & venditionem, idem eſt ac ſi bona fuiſſent empta. t. 4. c. 5. n. 74.
Vid. Alimenta, Judicium, Legitima, Lucrum, Statutum Florentinum; Stuprum.

DUBITANS.

Vide Dolus.

DUBIUM.

Vide Interpretatio.

ECCLESIA.

Licèt Eccleſia poſſit pœnitere, & contractus favore ipſius dicatur claudicare ob defectum beneplaciti Apoſtolici. tom. 1. c. 7. n. 140.
Attamen ſi beneplacitum fuit in tranſactione reſervatum, & poſtea impetratæ litteræ *Si in evidentem*; ſed non executæ non poteſt Eccleſia ante confirmationem executoris à contractu recedere ibid. n. 141.
Affertur diſtinctio in tranſactione facta in beneficialibus, & matrimonio, & inter alias materias. ibid. n. 142.
Quando tranſactio eſt inita cum pacto ſolvendi Eccleſiæ aliquam ſummam conſiderabilem pecuniæ, licèt conventum beneplacitum nondum advenerit, non licèt tamen Eccleſiæ à dicta tranſactione recedere abſque novo beneplacito. ibid. n. 143.
Tranſactio quando eſt ſuper hereditate, & bonis nondum Monaſterio incorporatis, ſed adhuc poſſeſſis ab alia parte eſt magis recepta opinio non eſſe neceſſarium beneplacitum. ibid. n. 144.
In dubio Eccleſiæ eſt favendum. t. 4. c. 3. n. 426.
Vide Defenſio, Immunitas, Juriſdictio, Sepulcrum.

ECCLESIASTICI.

Eccleſiaſtici an ſint ſubjecti Statutis Florentinis in materia ſucceſſionis. t. 1. c. 7. n. 83.
Eccleſiaſtici in Judicio Univerſali petitionis hæreditatis, vel concurſus creditorum, ſi fuerit præventum coram Judice laicali, poſſunt trahi, & non trahere. ibid. n. 90.
Et abſq. ulla difficultate, quando ipſi Clerici ſunt actores voluntarii, & non poſſident. ibid. n. 91.
Eccleſiaſtici tenentur comparere coram Judice Sæculari vigore edicti publicati, quod qui habet jus in aliquò Canali compareat ad deducenda ſua jura, ex l. ſi contendat, ff. de Fidejuſſ. & l. diffamari Cod. Ingen. & manumiſſ. tom. 4. cap. 1. n. 40.
Eccleſiaſtici ligantur l. ſi contendat, & l. diffamari. ib. num. 43.
Eccleſiaſti non poſſunt cogi ad comparendum coram Judice ſæculari ſub pœna privationis Jurium. ibidem num. 541.
Vide Edictum, Statutum.

EDICTUM.

Edictum Principis ſecularis, quod qui habet jus in aliquo Canali, compareat, ad deducenda propria jura, quocunque jure cenſeatur Edictum, ligat Eccleſiaſticos. t. 4. cap. 1. n. 46.

ÆDIFICIUM.

Ædificium an, & quando cedat ſolo. t. 1. c. 4. n. 15.
Sublato fundamento corruit ædificium, tom. 2. c. 8. num. 108.
Vide Fundamentum.

EFFECTUS.

Vide Cauſa.

ELEMENTUM.

Vide Acqua.

ELIGENS ELECTIO.

Eligens quando non teneatur pro electo. t. 2. c. 9. n. 62. Sed vide n. 108. & ſeq.
Eligentes ex neceſſitate officii, an, & quando teneantur pro electo. ibid. n. 108. & ſeq.
Electio etiam ex neceſſitate qualiter facienda. ibidem n. 109.
Facultas eligendi à Principe conceſſa quomodo intelli-

Digitized by Google

ligenda, & quid operetur. ibid. 110. & 111.
Eligentes ex neceſſitate quando teneantur pro electis, quid in Principe, & alia. ibid. eod. n. 111.
Eligentes tenentur ad damna, ibid. n. 162.
Vide Exactor. Solutio.

EMANCIPATIO.

Emancipatio abſentis non valet, niſi ſuperveniente illius approbatione, nec retrotrahitur. t. 1. c. 14. n. 5.
Emancipatio facta in fraudem alicujus eſt nulla, & ex quibus arguatur fraus, & ſimulatio. ibid. nu. 6. & n. 7. & 8. per tot.

EMPHYTEUSIS, EMPHYTEUTA.

Emphyteuſis, ubi eſt ſimpliciter conceſſa pro ſe, & filiis, non intelligitur conceſſa pro fœminis. Sed contra, quando conceſſa fuit facta à Fœmina, vel alicui fœminæ. t. 1. c. 5. n. 14. & 15.
Vaſſallus & emphyteuta tenentur oſtendere quænam ſint bona feudalia, & quænam emphyteutica, aliàs omnia præſumuntur Feudalia, & Emphyteutica. t. 2. c. 7. art. 2. n. 30.
Vide Primogenitura.

EMPTIO.

Emptio Molendini, Aqualium, & aquæductus comprehendit aquam, & Canale. t. 4. cap. 1. num. 231. 404. 406. & 410.

EMPTOR IN GENERE.

Emptor non tenetur ſtare locationi per venditorem alteri factæ. tom. 1. c. 4. n. 7., quod amplia, & limita, ut ibid. & n. n. ſeqq.
Emptor quando non poteſt excipere de re ſibi non liberæ tradita. ibid. n. 12.
Vide Furtum, Loca montium.

EMPTOR REI FURATÆ.

Vide Furtum.

ENS.

Non entis nullæ ſunt paſſiones. t. 4. cap. 3. n. 136. & eod. tom. 4. cap. 1. n. 488.
Vide qualitas.

ENUNCIATIVÆ.

Enunciativæ in præjuditium tertii non probant. t. 3. c. 17. n. 32.
Enunciativæ antiquæ habent vim famæ. ibid. n. 35.
Enunciativæ antiquæ inſtrumentorum ad hoc, ut probent veritatem, requiritur, quod ſint factæ in diverſis temporibus inter divarſas perſonas, & à diverſis Notariis, ibid. n. 36.
Enunciativæ antiquæ non probant, quando principaliter dubitatur de enunciato. ibid. n. 37., Quod intellige, ut ibid. n. 38., & à n. 69.
Enunciativa eò minus probat, ſi fuerit dubitativè expreſſa. ibid. n. 68.
Enunciativa malitioſè emiſſa non relevat. ibid. n. 71.
Enunciativæ antiquæ probant Dominium enunciatum contra tertium. t. 4. c. 1. n. 234. & 424.
Enunciativæ plures antiquæ, contentæ in inſtrumentis, probant immemorabilem indirectè, ibid. n. 340.
Enunciativæ emanatæ extra tempus ſuſpectum à Perſonis ſuſpectis, multum opera tur, ibid. n. 344.
Enunciativæ emanatæ à perſonis ſuſpectis, ex ſe ſolis non probant, ſecus, ſi cum aliis probationibus conjungantur. ibid. n. 345.
Enunciativa verba non probant nec contra enuncìantem in favorem abſentis, maximè ubi principalitèr diſputatur de enunciato. t. 4. c. 3. n. 277.
Vide Verba in ſpecie.

EPISCOPUS.

Vide Archidiaconus, Regularis, Vicarius

EPISTOLA.

Principis ſententia lata in certa cauſa, univerſale jus fecit, ſic, & Epiſtola certæ Perſonæ directæ. t. 2. c. 6. n. 94.

ÆQUALITAS.

Æqualitatis ſervandæ ratio in caſu dubio tantum ſubſervit, ubi teſtator inæqualitatem expreſſim indixit. t. 2. c. 1. n. 179.
Æqualitas periculoſa eſt ad reciprocum onus nepotibus indicendum ad Patruorum favorem, immo exploditur, ib. nu. 198. & ſeq.

ÆQUIPARATA.

Æquiparatorum idem eſt Jus, & Judicium. t. 1. cap. 6. num. 117.
Diſpoſitum in uno ex æquiparantibus, diſponitur, & in altero. t. 2. cap. 8. n. 60.

ÆQUITAS.

Æquitas proprio Judicantis ſenſu conficta damnanda. t. 2. cap. 7. art. 5. n. 25.

ERROR ERRANS.

Refertur communis error Typographorum in impreſſionibus Cod. Juſtiniani tam antiquis, quam recentibus in d. l. Turres novi muri. t. 2. c. 10. n. 5. & n. 8.
De regulis gramaticalibus, parum curant Doctores: Et error in gramatica non vitiat. ibid. n. 6.
Ceſſante ſuppoſito erroneo, ceſſat quoque Doctorum opinio erronea in eo fundata. ibid. n. 9.
Qui ſe fundat in errore concludenter non præſumptivè probare debet. t. 3. c. 8. n. 28.
Error potius, quam dolus præſumitur. tom. 3. cap. 11. num. 100.
Errantis nullus eſt conſenſus, & voluntas. t. 4. cap. 1. n 493.
Error excludit conſenſum. ibid. n. 494.
Quando conſtat de erroneitate, factum erroneum non attenditur, nec nocet t. 4. c. 3. n. 276.

ÆS ALIENUM.

Exceptio deductionis æris alieni, ſicuti bonorum reſtitutioni ſubjectorum, dicitur exceptio, quæ ex natura ineſt petitioni, & juditio legitimæ. t. 3. c. 3. n. 23.
Quia quota bonorum nequit cognoſci, ſeu æſtimari, niſi deducto ære alieno, cum bona noſtra non dicantur, niſi ea, quæ remanent ſoluto debito, & per conſequens etiam deductis omnibus bonis, quæ defunctus poſſidebat cum onere, & obligatione reſtituendi, t. 3. c. 3. n. 10. & n. 15.
Vide Legitima.

ÆTAS.

Ætas probatur ex aſpectu. t. 2. cap. 6. n. 86., ex libro Baptiſmali. ibid. n. 87.
Dies delicti in computanda ætate inſpicitur. ib. n. 88.
An minor ætas delinquentis de tempore delicti poſſit excuſare illum ab exequtione pœnæ ordinariæ furearum. t. 3. cap. 10. n. 3., & latè à nu. 44. cum ſeqq. & à n. 60. cum ſeq.
Minor ætas non excuſat in atrocibus, & atrociſſimis. ibid. n. 4. & vide n. 6. 7. 44. 64. & 65.
Vide Minor; Pœna.

EVICTIO.

Hæres Beneficiatus non tenetur de evictione. t. 2. c. 8. n. 161.
Evictio intelligitur promiſſa, licèt non exprimatur. Et ſi non præſtetur, habetur in conſideratione reſpectu pretii. ibid. n. 162. & n. 163. in fin.
Creditor, recipiens bona ſui debitoris in ſolutum, poteſt proteſtari, quod in caſu evictionis liceat ei redire ad primæva jura. ibid. n. 181.
Creditor, qui recipiendo bona ſui debitoris in ſolutum, proteſtatur, quod in caſu evictionis redire poſſit ad primæva Jura, poteſt illa experiri, evictionis caſu adveniente, tàm contra Fidejuſſores, quàm tertios poſſeſſores pignorum, & hypothecarum. ibid. n. 184.
Vide Exceptio.

EXACTOR.

Eligentes, vel præponentes an teneantur pro exactore. tom. 2. cap. 9. n. 44. & ſeq. & n. 162.
Solvens ex actori putativo quando liberetur, vel non. ibid. n. 45. & ſeq. n. 55. & ſeqq. 76. & ſeq.
Vide Solutio.

EXCEPTIO.

Exceptio non firmat regulam in caſu conſimili, ſed ad eum ex rationis identitate porrigitur, t. 2. c. 1. n. 254.
Exceptio non numeratæ pecuniæ quando opponi non poſſit. t. 2. cap. 9. n. 70. & ſeq. & 123. & ſeq.
Quem de evictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio, ibid. n. 118.
Exceptio firmat regulam in non exceptis. tom. 3. c. 1. num. 249.
Exceptio ſeparationis Patrimoniorum ſi eſt facilis digeſtionis, utrum admitatur ad retardandam executionem ſententiæ latæ ad favorem legitimæ filii. tom. 3. cap. 2. n. 10. & n. 13. 14. & 15.
Exceptio requirens altiorem indaginem debet ad merita reſervari. ibid. n. 68.
Ab excipiendo repellitur impugnans factum, quod contra

Digitized by Google

tra alios ſubſtinere, & tueri debet. ibid. n. 69.
Exceptiones an requirant altiorem indaginem, hoc Judicis arbitrio relinquitur. ibid. n. 73.
Inſtrumenta; quæ exceptiones etiam coloratas patiuntur, dicuntur requirere altiorem indaginem, ibid. 79.
Exceptiones dicuntur requirere altiorem indaginem, ſi ſint in facto, & Jure dubiæ, quo caſu non dicitur oriri quæſtio juris, ſed mixta, hoc eſt facti, & Juris. ibid. n. 81.
Exceptio conſiſtens in articulo juris, quod debeat ſtatim decidi, nec reſervari valeat, procedit quando jus Eſt clarum. ibid. 83.
Et quando pro exceptione ſtaret Doctorum communis opinio, ſecùs è contrà, quia tunc dubietas juris æquiparatur dubietati facti, ita ut diceretur requirere altiorem indaginem. ibid. n. 84.
Exceptiones omnes ſilent in eo, qui fundamentum non habet. ibid. n. 85.
Exceptio Fideicommiſſi, quando agitur de liquidanda quantitate, & valore bonorum fideicommiſſo ſubjectorum ad effectum detractionis legitimæ, vel de liquidandis perſonis ad fideicommiſſum vocatis, requirit altiorem indaginem, nec admittitur in cauſis Summariis. ibid. n. 86.
Exceptio in jure conſiſtens an dicatur obſcura, & continere dubietatem, atque requirere altiorem indaginem reponitur in arbitrio Judicis. ibid. n. 87.
Reus tenetur proponere ſuas exceptiones clarè, & apertè, & quidem non continentes repugnantiam, implicationem, vel incompatibilitatem. ib. n. 90. & 91.
Exceptiones habentes profundam indaginem non poſſunt retardare expeditionem petitionis Actoris, ſi clarè de ea liquet, ſed ſunt reſervandæ ad opportuniorem reſolutionem juxta communem praxim. ibid. n. 94.
Patiens diſcuti ſuper exceptionibus reſpicientibus dominium, ſeu merita cauſæ ſibi præjudicet in Judicio Summario per ipſum intentato, ſecus è contra. ibid. num. 98.
Quæ autem cautela ſuper exceptionibus propoſitis contra legitimam adhiberi poſſit pro ſecuritate excipientis. ibid. n. 104.
In Judiciis ordinariis omnes exceptiones admittuntur, atque veniunt cognoſcendæ, licèt requirant altiorem indaginem. t. 3. c. 3. n. 28.
In Judiciis verò Summariis, & Executivis. Exceptiones requirentes altiorem indaginem non admittuntur. ibid. n. 29.
Exceptiones, quæ jam ſunt probatæ, non dicuntur requirere altiorem indaginem, & admittendæ veniunt, licèt aliàs de eadem natura, non eſſent recipiendæ. ibid. n. 49. & n. 50.
Exceptio fundata in articulo Juris dicitur certa, nec requirit altiorem indaginem. In ea procedit regula, hodiè conſtat, hodiè agatur, & Judex tenetur ſuper ea pronunciare, ibid. n. 51.
Amplia etiam ſi eſſet juris dubii. ibid. n. 52.
Maxime quando cauſa tractatur coram Tribunalibus ſupremis. ibid. n. 53. & 54
Exceptio, quæ non debebat admitti, ſed pars paſſa fuit ſuper ea probari, admitti, & cognoſci, nec contradixit, venit attendenda, cum in judicialibus patientia habeatur pro conſenſu. ibid. n. 55.
Exceptiones deductæ in cauſa ſummaria, quando ſint reſervabiles. t. 3. c. 4. n. 42.
Exceptiones juris quando executionem non retardent, ſed ſint reſervandæ, & æquiparentur quæſtionibus facti. ibid. n. 60. & n. 61. & 62.
Reſervatio aliorum hinc inde deductorum facta non retardat executionem ſententiæ jam latæ, etiam quando ex reſervatis exceptionibus minui poſſet ſuma in ſententia contenta, t. 3. c. 8. n. 68.
Exceptiones reſervatæ referendæ ſunt ad Juditium ſupplementi, ad quod impediendum fuerunt oppoſitæ. ibid. n. 69.
Exceptio firmat regulam in caſu non excepto. ibidem num. 77.
Exceptio, quod negotium habet originem à contractu, excuſat à dolo, & pœna. tom. 4. cap. 1. n. 168.
Exceptio firmat regulam in non exceptis. tom. 4. c. 2. num. 111.
De Exceptione, quòd tua non intereſt. t. 4. c. 3. n. 25.
Exceptio de Jure tertii poteſt opponi, quando eſt excluſiva intentionis Adverſarii. ibid. n. 58.
Exceptio de Jure tertii, quæ dicatur, & non admittitur. ibid. n. 96., & n. 106. intellige ut à n. 107.
Reus tenetur probare ſuam exceptionem. ibid. n. 284.
Reus in exceptione gerit vices actoris. ibid. n. 285.
Exceptio de Jure Tertii quando poſſit allegari. ibidem num. 419.
Vide Es alienum, Fideicommiſſum, Juditium, Lis, Numeratio, Replicatio, Tranſactio.

EXCESSUS.

Exceſſus non dicitur probatus, data poſſibilitate in contrarium. t. 3. c. 8. n. 52.
Vide aggreſſio, Defenſio.

EXCLUSA, EXCLUSUS.

Tollitur objectum, quod excluſa à ſucceſſione habeatur pro mortua, tom. 1. cap. 7. n. 205.
Et quando etiam haberetur pro mortua, in omnem caſum id eſſet intelligendum, quo ad commodum illius, à quo excluditur, & non aliorum, ibid. n. 206.
Excluſa filia, magis excluſa nuptis cenſetur, tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 68.
Semel excluſus ſemper remanet excluſus, tom. 4. cap. 5. n. 20.

EXCLUSIO.

Non poteſt plus unum caput includere, quam aliud excludat, tom. 4. cap. 8. n. 8.
Amita per Matrem de Jure communi remanet excluſa, ibid. n. 18.
Perſona ſemel excluſa ſemper remanet excluſa, ibid. n. 19.
Edictum per quod Mater per ſtatutum excluditur à ſucceſſione, dicitur privatorium, ibid. n. 26.
Quando ſtatutum favet agnatis, & excludit Matrem exiſtentem in medio, excluditur etiam Amita, ib. n. 30.
Omne, qui dicit, nihil excludit, tom. 4. cap. 2. n. 13.
Vide Fæmina, Monaſterium, Præſumptio, Statutum, Succeſſio, Incluſio.

EXCUSSIO.

An ulterius ſit neceſſaria Excuſſio eligentium exactorem, tom. 2. cap. 9. n. 44.

EXECUTIO.

Executio ſit diverſo modo contra hæredem beneficiatum, quàm contra defunctum, tom. 2. cap. 8. n. 121.
Executio primæ ſententiæ recte fuit conceſſa, to. 3. cap. 7. n. 31.
Executio poteſt concedi pro virtualitèr in ſententia contentis, ibid. n. 32.
Poſt rem judicatam ſolum de executione quæritur, ibid. num. 33.
Quando ſumma eſt liquida pro parte actoris conceditur executio, vel ſaltem aſſignatur brevis terminus Reo, ad probandas exceptiones, quo elapſo relaxatur executio, ibid. n. 34.
Executio ſententiæ diei 28. Septembris in qua ſumma verificetur, & habeat locum, ibid. n. 35. & 36.
Objectum quod ſententia diei 28. fuerit illiquida ob reſervatas imputationes eſt inefficax, & quare, ib. n. 37.
Reſervatio in prima ſententia cur fuerit facta ſuſpenſa executione, ibid. n. 38.
Quare ſecus in ſecunda ſententia, ibid. n. 39. & 40.
Quando actor non habet intentionem fundatam, non poteſt deveniri ad executionem, tom. 4. cap. 8. n. 60.
In Bonis ſitis in Territorio collis uti liberis, Teſtatoris pro relictis ab eo poteſt fieri executio, ibid. n. 63.
Præſertim pro debito ipſius hæredis, ut ſunt legitimæ fructus, ibid. n. 64.
Reſervatio facta in ſententia non reddit illiquidam ſummam, neque ſententiam inexequibilem, ibidem num. 66. & 67.
Reſervatio aliorum hinc inde deductorum facta non retardat executionem ſententiæ jam latæ, etiam quando ex reſervatis exceptionibus minui poſſet ſumma in ſententia contenta, ibid. n. 68.
Non probata innocentia condemnati, debet exequi ſententia mortis contra condemnatum, etiam ſi contumacia ſit circumſcripta, non ratione contumaciæ, ſed ratione probationum in proceſſu factarum in quibus rectè fundatur nova ſententia, tom. 4. cap. 10. n. 24.
Vide Sententia.

EXEMPLA.

Rerum judicatarum exempla ſaltèm afferri poſſunt, non

ut

ut ex eis judicetur, ſed ut veritas comprobetur, tom. 1. cap. 7. num. 55.

EXPENSÆ.

Quæ ſint expenſæ reſpicientes perpetuam utilitatem, to. 1. cap. 4. n. 17.

In Judice non ſufficit præſumpta calumnia ad effectum, ut locus ſit condemnationi expenſarum contra ipſum, ſed requiritur Calumnia cum dolo poſitivo, tom. 1. cap. 8. num. 71.

Non differunt principalis accuſator, & adhærens accuſatori ad effectum condemnationis expenſarum, ibid. num. 72.

In patre accuſante aliquem de morte filiæ non præſumitur calumnia, ibid. n. 73.

Adhærens quando condemnari poſſit in expenſis in cauſa criminali, ibid. n. 83.

Partes ob mutuam Victoriam ab expenſis abſolvi debent, tom. 3. cap. 5. n. 31.

Expenſæ ſolitæ ſunt admittendæ, tom. 3. cap. 11. n. 107.

Victus in cauſa præſumitur non habuiſſe juſtam litigandi cauſam, & ſuccumbit in expenſis, tom. 3. cap. 12. num. 109.

Victus Victori in expenſis condemnatur ſine dubio, ſtante ſtatuto ita diſponente, ibid. n. 110.

Vide Accuſator, Calumnia, Conductor, Funus, Litigantes.

EXPLORATORES.

Vide Cautella.

EXPRESSIO.

Expreſſio eorum, quæ tacitè inſunt, nihil operatur, to. 2. cap. 8. n. 163.

EXPRESSUM.

Expreſſum facit ceſſare tacitum, ſed non è contra, to. 1. cap. 6. n. 7.

Expreſſum facit ceſſare tacitum, non tacitum derogat expreſſo, tom. 4. cap. 2. n. 65.

Expreſſa diſpoſitio Teſtatoris facit ceſſare tacitam legis diſpoſitionem, & jus accreſcendi, to. 4. cap. 12. V. 2.

Tacitum non operatur in re prohibita quantum expreſſum, ibid. O. 4.

Vide Argumentum, Tacitum, Conjunctio.

EXTENSIO.

Extenſio prohibita in Criminalibus, to. 3. cap. 11. n. 60.

In conditionibus voluntariis ſit extenſio de caſu ad caſum, de perſona ad perſonam ratione Agnationis, & quomodo, tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 7. & n. 11. & 46.

Vide Multiplicatio.

EXTORSIO.

Extorſio quando committatur, tom. 3. cap. 11. n. 25.

EXTRACTIO.

Vide Immunitas.

FABRICA S. PETRI.

Fabrica S. Petri habet privilegium capiendi incerta relicta, & alia privilegia, tom. 1. cap. 12. n. 2. & 6.

Decreta Sacræ Congregationis Fabricæ habent vim legis, ibid. n. 3.

Fabrica non debet pervertere defunctorum voluntates, ibid. n. 6.

FACERE.

Idem eſt non facere, & inutiliter facere, tom. 1. cap. 8. n. 93.

FACTOR.

Vide Dominus.

FACTUM FACTA.

Quando jus eſt certum, & determinatum ſolum cenſetur propoſita quæſtio facti, tom. 1. cap. 7. n. 118.

Factum unius ex correis alteri correo non nocet, & factum unius tertio non præjudicat, nec alter alterius odio gravatur, tom. 2. cap. 8. n. 131.

Facta infecta eſſe non poſſunt, ibid. n. 99.

Paria ſunt non facere, & minus legitimè, ibid. n. 165.

Ex facto certo jus oritur, non ex incerto, & quando dicatur quæſtio facti, non Juris, tom. 3. cap. 4. n. 47.

Quæſtiones orientes ſuper facto, nempè an fuerit plenè, & concludenter probatum necne, dicuntur non juris, ſed facti, quamvis in his diſcutiendis aliquis juris articulus emergeret, adhuc dicerentur facti quæſtiones, vel mixtæ, quæ facti quæſtionibus æquiparantur, ibid. n. 49.

Contraria procedunt quando ex actis, & proceſſu reſultaret factum certum, & indubitata probatio, ib. n. 50.

Secus ſi ſuper facto dubitari poſſet, immo ſufficiens dubitatio eſſet, quæ deduceretur ex negatione partis adverſæ, ibid. n. 51.

Indagatio voluntatis, quando ad juris, non facti quæſtionem attineat, ibid. n. 52. & 53.

Facta non præſumuntur, niſi probentur, tom. 3. cap. 14. n. 1.

Quod multo magis procedit in delictis, quæ non præſumuntur, ibid. n. eod.

Factum juſtè non punitur, tom. 4. cap. 1. n. 484.

Factum contra jus, pro non facto habetur, ibid. n. 489.

Factum non reputatur, quod non habuit effectum, ibid. num. 512.

Facta non præſumuntur, tom. 4. cap. 3. n. 207.

Ea, quæ ſunt facti non præſumuntur, ſed ſunt probanda, ibid. 396. & n. 397.

Vide Conſenſus, Dominus, Jus, Magiſtratus, Voluntas.

FACULTAS.

Facultas cogendi ad Molendum in aliquo Molendino, eſt de Regalibus ſi ſit adnexa feudo, tom. 4. cap. 1. num. 551.

FALSITAS.

Inveriſſimile eſt invenire perſonas multa conſpirantes ad falſitates, & furta pro modicis ſummis, tom. 2. cap. 9. num. 145. & 146.

Falſitas quid ſit, & quod modis committatur, tom. 3. cap. 11. n. 29.

Falſitas non præſumitur, & ex quibus excludatur, ibid. num. 30.

Morte delinquentis ante ſententiam, extinguitur delictum, & pæna, tom. 3. cap. 12. n. 16.

Falſitas non præſumitur, ſed ea probanda, & an probetur ex conjecturis, & quibus, ibid. n. 17.

Suſpicio falſitatis in civilibus habetur pro falſitate, & quomodo, ibid. n. 18. & n. 66.

Inſtrumentum non dicitur authenticum, ſi ſit ſuſpectum de falſo, ibid. n. 19.

Producens inſtrumentum, ſi ei opponatur de falſitate, debet ejus fidem probare, ibid. eod. n. 19.

Suſpicio falſitatis ſufficit etiam in cauſis gravibus, licèt pars inſtrumenti tantùm redarguatur, ibid. n. 22.

Falſitatem neceſſariò non ſequi, data poſſibili veritate ſcripturæ, quomodo intelligatur, ibid. n. 23.

Inſtrumentum quando dicatur verè falſum, vel de falſo ſuſpectum, ibid. n. 24.

Falſitas, ut puniatur pæna ordinaria, requiruntur plenè probationes, ad procedendum verò, vel ad torturam, vel pænam extraordinariam ſufficiunt conjecturæ, & ad tollendam fidem ſcripturæ ſuſpicionis, ibid. n. 25.

Falſi in crimine ſatius eſt relicta tortura condemnare ad pænam extraordinariam cum declaratione ſuſpicionis falſitatis ad tollendam fidem ſcripturæ, ibid. n. 26.

Falſitatis conjectura ſumitur ex inſolita forma, & modo ſubſcribendi, ibid n. 27.

Falſitatis conjectura ex inſolita forma, vel ex ſolemnitate ſolita non adhibita, habetur pro vitio viſibili, & quid operetur, ibid. n. 31.

Falſitatis præſumptio eſt, quando mutatur ſtylus, ac inducit ſuſpicionem Juris, & de Jure, ibid. n. 32.

Peritorum recognitio detegit falſitatem, ibid. n. 33.

Falſitas detegitur ex juditio peritorum, ibid. n. eod.

Falſitatis conjectura deducitur ex impoſſibili, vel valdè difficili, ibid. n. 41.

Falſitas ſufficit quid arguatur per inveriſſimile, licèt non ſit impoſſibile, ibid. n. 43.

Falſitas ex non repetitione, & occultatione, vel non productione librorum arguitur, ibid. n. 56.

Maximè quia ex confeſſione Inquiſiti in eis aderat computum prætenſæ litteræ cambii, ibid. n. 57.

Falſitas arguitur ex variationibus, & contradictionibus Inquiſiti, ibid. n. 58.

Falſitas arguitur ex viglietto de carceribus ſcripto, in quo implicitè quodamodò videtur fateri delictum, ib. n. 59.

Falſitas ex tot Inveriſimilitudinibus, & aliis apparet detecta, ibid. n. 60.

Falſitatis ſuſpicio in civilibus, quod habeatur pro falſitate quomodo intelligendum, ibid. n. 66.

Suſpicio falſitatis, ut habeatur pro falſitate qualiter probanda ſi vitium non ſit viſibile, & una ſufficiat, ibid. eod. n. 66.

Non procedit, quando aliæ adſunt in contrarium conjecturæ, ibid. n. 67. & 74.

Præſumptiones illæ, quæ falſitatem, vel aliud delictum excludunt, in dubio præferuntur, ibid. n. 68. & 74.
Falſitas, ut excludatur, ſumenda eſt omnis poſſibilis interpretatio, ibid. n. 69. & 74.
Conjecturæ falſitatem excludentes, quæ ſint remiſſivè, ibid. n. 70.
Plures ſunt, qui ad evitandam ſolutionem, falſitatem opponunt, quàm qui falſitatem aſtruant, ibid. n. 71.
Dolus in crimine falſi neceſſarius, & probandus à querelante, & eo non probato dicitur conſtare de non dolo, ibid. n. 72.
Falſitas ſcripturæ qualiter evidenter probanda ſit ſecundum aliquos, ibid. n. 75. ſed vid. n. 87.
Nec admitti præſumptiones, nec conjecturas, etiam plures cumulatas, ibid. n. 76. ſed vid. n. 87.
Niſi civiliter tantum agatur ad tollendam fidem ſcripturæ, ibid. n. 77.
Falſitas ſi evidenter non conſtet, dicitur non conſtare de corpore delicti, ibid. n. 80. 86. & 87.
Falſitas debet conſtare per teſtes, ut in delictis facti permanentis, ibid. n. 81. & 87.
Corpus delicti in falſitate conſtat per exiſtentiam ſcripturæ falſæ in actis, ibid. n. 86.
Veh mercatoribus, & aliis, ſi teſtes deberent eſſe præſentes, dum efficiuntur ſcripturæ falſæ, ibid. n. 87.
Falſitas litteræ, ex quibus fuerit detecta, & redduntur ſuſpecti non nulli teſtes, ibid. n. 94.
Deciſio Rotæ Criminalis Januenſis in ſimili caſu, ibid. num. 95.
Deciſio prædicta approbata per Rotam Civilem Florentiæ, cum adjunctis, ibid. n. 97.
Idem per non reſolutum in præſenti cauſa, ibid. n. 98.
Falſitas non præſumitur facta cum dolo aſſerti rei falſitatis, tom. 4. cap. 1. n. 160.
Vide Conjectura, Libri, Proceſſus, Querela, Rimationes.

FAMA.

Fama ſine requiſitis non facit inditium, & quare, tom. 1. cap. 10. n. 27.
Fama ex numero teſtium probatur ſine requiſitis, ibidem num. 28.
Fama poſt capturam, & inquiſitionem non facit inditium, ibid. num. 29.
Fama de delicto diſſimili non facit inditium, ibid. n. 33.
Fama niſi ſit inconcuſſa, & cum auctore non afficit, ib. num. 39.
Teſtes de fama debent eſſe omni exceptione majores, ibid. n. 40.
Quando unus ſolus deponit de fama, & nullum, alii de fama, verbum faciunt, eſt ſuſpectus de falſo, tom. 2. cap. 14. n. 20.
Fama non probatur per unum teſtem, ſed duo ad minus requiruntur: Et quæ requiſita ſint neceſſaria ad probationem famæ, ibid. n. 19.
Quando teſtis deponit de fama, & nullam reddit rationem de cauſa ſcientiæ, tunc dicitur vana vox Vulgi, ibid. n. eod.
Nullum eſt deterius teſtimonium fama, & plura adducuntur in deteſtationem famæ, ibid. n. 21.
Fama, quæ habet originem à perſonis, quæ plenam tenent notitiam facti, multum, attendi debet, tom. 3. cap. 10. n. 35.
Fama mala negantis litteram cambii, ex levibus deducitur, ſed ex operibus notoriis, & permanentibus optima demonſtratur, tom. 3. cap. 12. n. 90.
Fama abſque neceſſariis requiſitis non probat, tom. 3. cap. 15. n. 13.
Fama debet capturam præcedere, ut poſſit fiſco juvare, ibid. num. 14.
Fama non probat quando habet originem à perſonis ſuſpectis, ibid. eod. n. 14.
Ex optima fama probata per inquiſitum confunditur mala fama probata per fiſcum, & tolluntur inditia, ibid. num. 15.
Ex fama negativa per Inquiſitum probata diluuntur omnes ſuſpiciones, ibid. n. eod.
Ex frequentia Sanctiſſimorum Sacramentorum, & converſatione cum piis, ac religioſis viris deſumitur probitatis argumentum, ibid. n. 16.

FAMILIA.

Familia accipitur dupliciter, effectivè ſcilicet, & contentivè, vel in genere, & in ſpecie, Et in ſpecie, ſive effectivè ſumpta aliis duobus modis accipitur, tom. 1. cap. 1. n. 12.
Et debet probare ſe eſſe de Familia, Caſata, & Agnatione, vel effectivè, vel contentivè, tom. 3. cap. 17. n. 2. & n. 57. cum ſeq.
Non poteſt quis dici de familia contentiva, quando non probat ſe proveniſſe ab aliquo communi ſtipite, à quo provenit ille, de cujus familia agitur, ibid. n. 4. & n. 57. cum ſeq.
Sola cognominis identitas eſt nimis debilis probatio, ibid. n. 5. & n. 15. & 57. cum ſeq.
Non cognomen, ſed agnatio, & deſcendentia ab uno ſtipite, quamvis remotiſſimo familiæ identitatem operatur, ibid. n. 6. 15. 16. & 75.
Probatio ab inſignibus deſumpta non eſt concludens probatio, ibid. n. 7. 15. & 57. cum ſeq.
Ex paritate inſignium paritas originis verè demonſtrari non poteſt, ibid. n. 8. & 57. cum ſeq.
Quod maxime procedit, quando in regione non adeſt prohibitio aſſumendi aliena inſignia; quæ prohibitio viget in Germania, ibid. n. 9.
Vocata familia non veniunt omnes, qui geſtiunt idem cognomen, & inſignia, ſed omnino requiritur concludens probatio deſcendenti æ à communi ſtipite, ibid. num. 10.
Licèt familiæ appellatione, lato modo ſumpto vocabulo, veniant omnes, qui ferunt eadem arma, & inſignia, attamen in teſtamento familiæ appellatione, quando ſunt plures familiæ ejuſdem cognominis, ex præſumpta quadam mente venit dumtaxat illa, de qua ipſe teſtator natus eſt, ibid. n. 11.
Quando agitur de ſucceſſione ſub vocatione familiæ non eſt accipienda familia in genere univerſaliſſimo, ſed in ſpecie ſcilicet, vel familia effectiva, vel contentiva, ſub qua attento aliquo communi ſtipite continetur teſtator, ibid. n. 12. & 58.
Mediolani familia Vicecomitum eſt ampliſſima, & Papiæ familia Beccaria eſt numeroſa, & omnes deferunt eadem arma, & tamen non ſunt invicem agnati, ibid. n. 15 & n. 74.
Nomine familiæ ſignificatur agnatio, ibid. n. 16.
Parmæ extabant plures familiæ Lalatta, quæ nullo jure ſanguinis erant inter ſe conjunctæ, ib. n. 51. & 75.
Cognomen alicujus familiæ poteſt alicui ex gratia concedi, ibid. n. 54.
De familia contentiva proxima, & remota, ibid. n. 61.
Vide Agnatio.

FAMULUS.

Famuli non ſunt in dolo, nec puniuntur pro operibus factis de mandato Domini, tom. 4. cap. 2. n. 161.
Vide Dominus.

FEDERICUS, & OTTHO IMPERAT.

Federicus, & Ottho declararunt, quod per privilegia conceſſa Communitati Parmæ, noluerunt præjudicare conceſſionibus factis Eccleſiis Parmæ, tom. 4. cap. 2. num. 290.

FÆMINA.

Ex Fæminarum, & illarum deſcendentium vocatione excluditur agnationis, & familiæ conſervatio, tom. 1. cap. 1. n. 10.
Quando teſtator vocavit tantum deſcendentes maſculos, fæminæ non ſunt comprehenſæ, immò ſunt excluſæ, tom. 1. cap. 3. n. 2.
Quando vocantur deſcendentes maſculi tantùm, deſcendens à fæmina tanquam proveniens à radice infecta, & excluſa non poteſt admitti ad fideicommiſſum, ib. n. 3.
Non vocata perſona matris, neque etiam cenſetur vocata perſona filii, & aſſignatur ratio, ibid. n. eod.
Fæminæ de Jure communi admittuntur cum maſculis ad ſucceſſionem, tom. 1. cap. 5. n. 19.
Replicatur ad objectum novæ complicationis judicii ob punctum, qui debet diſputari, an portiones fæminarum excluſarum, ſolis maſculis, an vero fæminis etiam excluſis accreſcant, tom. 1. cap. 7. n. 94.
Fæminæ ſemel excluſæ, ſemper cenſentur excluſæ ſi excluſio ſit abſoluta continuativa, non ſuſpenſiva, & temporalis, tom. 1. cap. 9. n. 7.
Fæmina excluſa tempore delatæ ſucceſſionis, multo magis debet excludi, quando defertur ut de hereditate fratris, ibid. n. 8.
Fæminæ filiorum nuncupatione comprehenduntur, to. 1. cap. 1. n. 135.

Etiam

Digitized by Google

Etiam in datione tutoris, ibid. n. 136.
Diſtinguitur tamen, ibid. n. 139.
Veniunt etiam proximiorum nomine, ibid. n. 140., Et familiæ, ibid. n. 141.
Ubi ampliatur etiam ſub agnationis, & cippi domus denominatione ex ſermonis proprietate contineri, ibid.
Fæmina deſcendens ex maſculo excluditur, tom. 2. cap. 7. art. 1. n. 94.
Etiam ſi dictum fuerit ſibi, & familiæ, ſibi, & proli ſuæ, pro ſe, & ſuis de domo ſua, & ſimilibus, ibid. n. 95.
Excluſio fæminarum, quæ religionem ingrederentur, non eſt conjectura excluſionis etiam religioſorum, to. 2. cap. 11. n. 20.
Quod tamen intellige, ut ibid. n. 21.
Fæminæ religioſæ poſſunt eſſe excluſæ, vel propter religionem, vel propter fæmineitatem, ibid. d. n. 21.
Excluſio omnium fæminarum arguit excluſionem non propter religionem, ſed propter fæmineitatem, ibidem num. 22.
Quando conſtat litteralitèr in diſpoſitione fæminas eſſe compræhenſas, ceſſat omnis qualitatis maſculinę repetitio, t. 3. cap. 19. n. 38.
Maſculinitatis expreſſio non operatur fæminarum proximiorum excluſionem, ſed tantumodò prælationem maſculorum in pari gradu exiſtentium, ibid. n. 39.
In dubio pro fæmina pronunciandum eſt, ibid. n. 43.
Fæmina dicitur de agnatione Patris, & eam conſervat, tom. 4. cap. 2. n. 93.
Fæminarum vocatio non tollit rationem agnationis, & cur, tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 66. & 151.
Fæminarum vocatio poſt maſculos oſtendit enixam voluntatem conſervandi agnationem, ibid. n. 67.
Vide Agnatio, Filia, Linea, Monialis, Primogenitura, Statutum, Teſtator.

FERRUM.

Vide Fiſcus, Regalia.

FEUDUM.

Contractus rei feudalis licèt reſolvi poſſit propter defectum aſſenſus, tamen interreà valet, & perfectus eſt, t. 1. c. 7. n. 239.
Bona quia in capitulatione non fit mentio de feudo, præſumuntur non eſſe feudalia, t. 2. c. 7. art. 1. n. 3.
Recomendatio facta à Comitibus Communi Florentiæ dicebatur excludere feudum, ibid. n. 6. & 7.
Caſtra in dubio præſumuntur libera, ibid. n. 11.
Principes potius donare, quàm infeudare præſumuntur. ibid. n. 12.
Principes committendo vices ſuas præſum. conceſſiſſe in allodium, ibid. n. 14.
Concedere, niſi addatur in feudum, importat potius donationem, quàm feudum, ibid. n. 15.
Etiam quod concedatur Caſtrum aliàs in feudum datum, ibid. n. 16.
Inveſtitura ſolemnis requiritur in feudo, & quæ ſit inveſtitura ſolemnis, ibid. n. 17. & ſeq.
Feudum excluditur ex omiſſa præſtatione ſervitii, homagii, & fidelitatis, ibid. n. 20.
Obſervantia ſubſecuta excludit feudum, quia nunquam renovarunt Comites, ibid. n. 22.
Quia non nulla bona in fœminas, vel extraneos videntur tranſlata, ibid. n. 23.
Caſtrum Caſtagneri cum aliis poſt exactiſſimam diſcuſſionem per Dominos fuit declaratum feudale, ibid. num. 34.
In Inſtrumento capitulationis concurrunt omnia requiſita Feudi, ibid. n. 35.
Feudi primum requiſitum, ut ſpontè datum ſit, concurrit, ibid. n. 36.
Vicariatus perpetuus feudum nobilius, & præclarius, ibid. n. 37.
Dicitur Feudum dignitatis, qualis Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, ibid. n. 38.
Caſtrum quotieſcumque conceditur cum hominibus, & juriſdictione ſine dubio feudale, ibid. n. 39.
Feudi ſecundum requiſitum ſcilicet ſervatio directi dominii habetur in capitulatione, ibid. n. 40.
Tanta feudi ſigna in caſu de quo agitur, ut dominii vox ad dominium directum referri poſſit, ibid. n. 42. & ſeq.
Feudi tertium requiſitum concurrit, ſcilicèt quod Comitibus à Republica utile tantùm Dominium fuerit conceſſum, ibid. n. 46.
Feudi quartum requiſitum concurrit, ut ſcilicet conſiſtat in immobilibus, ibid. n. 47.
Feudi quintum requiſitum concurrit, ut ſcilicèt perpetuò tranſeat ad maſculos, ibid. n. 48.
Feudi ſextum requiſitum concurrit, ut ſcilicèt præſtentur fidelitas, & ſervitia, in quibus præcipuè conſiſtit ſubſtantia feudi. ibid. n. 49.
Feudum illi conceſſum intelligitur, qui ſe fidelem aſſerit, ibid. n. 50.
Regulariter juramentum fidelitatis non ſufficit ad probationem feudi, ibid. n. 51.
Feudum à fide, & Vaſſallus fidelis dicitur, ibid. n. eod.
Servitia non ſunt de ſubſtantia Feudi, ibid. n. eod.
Servitia cum adminiculis probant feudum, ib. n. 54.
Feudi ſeptimum requiſitum, ut ſcilicet gratis concedatur, concurrit, ibid. n. 58.
Feudi effectus præciſus, ut ad fœminas non devolvatur, ſed jure ſanguinis ad maſculos tantùm deferatur, ib. num. 59. & ſeqq.
Titulus feudi probatur, ex eo quo quis profitetur ſe ſervitorem Domini, ibid. n. 62.
Servitoris, & Feudatarii nomen idem ſignificat, ibid. num. 63.
Feudum à Fędere, ibid. n. 64.
Ad gratiam recipi importat feudalitatem, quia feudum propriè dicitur gratia, ibid n. 66.
Feudum, de quo agitur, eſt ex pacto, & providentia, ibid. n. 90.
In feudo ex pacto, & providentia ſucceditur primo acquirenti, ibid. n. 92.
De feudo licèt mentio non fiat in conceſſione, ex aliis feudum probari poteſt, ibid. n. 95. & ſeq.
Ea, quæ non ſunt privatorum, vel ad Principem, vel ad Feudetarios pertinent, ibid. art. 2. n. 12.
Comites non ſolvunt decimam bonorum in territorio Caſtagneri, nec ad æſtimum poſita ſunt, unde ſequitur eſſe Feudalia, ibid. d. art. 2. n. 14.
Feudalia bona non poſſunt ex cauſa dotis alienari, nec pignorari, ibid. art. 3. n. 11.
Mulier eſt incapax feudi, ibid. d. art. 3. n. 16.
Feudum non poteſt obligari pro anima, ibid. n. 18.
Rationibus, & authoritatibus pro contraria adductis reſpondetur, ibid. n. 20. & ſeq.
Feudum nec ad vitam dotantis alienari poteſt, ibidem num. 21.
Feudorum origo eſt quædam benignitas, & gratioſitas, ibid. art. 5. n. 25.
Qui feudum acquirit ad libitum poteſt alienare, etiam ſine conſenſu filiorum, dummodo aliquem nomine proprio non expreſſerit, tom. 3. c. 16. n. 5. & Aſſignatur ratio ibid., & vid. n. 25. 46. & 55.
Primus ſimplicis feudi acquiſitor poteſt ſucceſſoribus præjudicare, non tamen poteſt feudi primogenii acquiſitor, etiam ſi ſit primus inſtitutor primogenituræ, ibid. n. 11. Quod declara ut ibid. & n. 12.
Doctores diſputantes, an Pater refutare, & cedere poſſit feudum novum in præjuditium filiorum, declarantur, ibid. n. 25.
Vide Alimenta, Dos, Inveſtitura, Juramentum, Palatium, Primogenitura, Vaſſalus.

FICTIO.

Idem operatur fictio in caſu ficto, ac veritas in caſu vero, tom. 3. cap. 2. n. 32.
Fingere contra veritatem in jure non admittitur, tom. 3. cap. 3. n. 42.
Vide Contractus.

FIDEICOMMISSARIUS.

Fideicommiſſario incumbit probatio exiſtenti rerum, & mobilium, t. 2. c. 1. n. 295. & 465.
Quinimmo, & liquidationis, ibid. n. 296.
Etiam non confecto Inventario, ibid. n. 299.
Nec Juramentum in litem ei datur, hacque occaſione adnotatur diſcrimen inter tutorem, & hæredem, ib.
Maximè ſi quæſtio eſſet contra hæredem gravati, ib. n. 466.
An quis ſit Fideicommiſſarius univerſalis, vel particularis, ex mente teſtatoris, & ex conjecturis deſumitur, t. 3. cap. 1. n. 4.
Dato univerſali fideicommiſſario, alii tales inſolidum eſſe non poſſunt, ad inſtar hæredis, ibid. n. 5.

Digitized by Google

Non implicat contradictionem, quod fideicommiſſarius particularis ſit prohibitus alienare, & cognomen, & arma Teſtatoris aſſumere, ibid. n. 40.

Fideicommiſſarius effectus pro hærede habetur, & in eum tranſeunt actiones activæ, & paſſivæ, tom. 3. cap. 9. num. 21.

Vide Acquiſitio, Jus accreſcendi, Sepulcrum.

FIDEICOMMISSUM.

Adducuntur requiſita neceſſaria ad inducendam ſubſtitutionem fideicommiſſariam inter plures vocatos, & ſubſtitutos, t. 1. c. 1. n. 3.

Ubi conſtat de voluntate Teſtatoris, non ſunt neceſſaria omnia requiſita, de quibus ſupra, ibid. n. 4.

In fideicomiſſis attenditur voluntas Teſtatoris, nedum expreſſa, ſed etiam tacita, ibid. n. 5.

Adducuntur conjecturæ ad inducendum reciprocum fideicomiſſum inter ſubſtitutos, ibid. n. 6. & plur. ſeqq.

Fideicommiſſum reciprocum, vel reciproca ſubſtitutio nunquam intelligitur inducta inter duas lineas ſeparatas, niſi ex verbis expreſſis, vel conjecturis omninò neceſſariis inferatur, ibid. n. 14.

Illi de una linea dicuntur ſubſtituti eorum aſcendenti, & invicem inter ſe ſubſtituti, non autem aliis de alia linea alterius inſtituti, ibid. n. 15. Quod intellige, ut n. 17. & 18.

Fideicommiſſum incompatibile cum alio acquiſito, vacat ad favorem cohæredum per jus accreſcendi, t. 1. cap. 14. n. 2.

Qualiter nati, vel habilitati poſt caſum ſucceſſionis delatæ avocent fideicommiſſa à ſuccedentibus in gradu remotiori, ibid. n. 3.

Fideicommiſſum ingreſſum in unam lineam, in ea debet continuare, quouſque evacuetur, ibid. n. 4.

Fideicommiſſum reciprocum favorem magis redolere cenſetur, t. 2. cap. 1. n. 89.

Contra, quod ad incomodum magis ſe protendat, ib. num. 203.

Idcóque de legitima reiicitur, ibid. n. 240.

Reale ſivè in rem ſeipſum hæreditatem, ac quemlibet poſſeſſorem non perſonas afficit, ibid. n. 210.

Univerſale in hæreditate principaliter conſiſtere, conſecutivè in rebus, pulchrè explicatur, ibid. n. 313.

Non comprehendit bona gravati, ibid. n. 410.

Filiis injunctum ad nepotes non porrigitur, ib. n. 118.

Ampliatur, & declaratur, ibid. n. 210.

Graduatorium ſucceſſivum quando ex collectivo nomine inducatur, ibid. n. 160.

Duplici fideicommiſſo quem prægravatum eſſe abſurdum non eſſe oſtenditur, ibid. n. 62.

Et quomodo primus ſubſtitutus tunc admittatur, ibid. num. 63.

Et in Fideicommiſſaria ſuccedendi effectus, licèt verificatus ob veriſimilem tamen teſtatoris mentem ſuſpenditur, ibid. n. 72.

Interimque hæredes ab inteſtato gravato ſuccedunt, ibid. & n. ſeq.

Sicut fideicommiſſa univerſalia univerſalibus, ſic particularia particularibus ſunt exæquata, t. 3. c. 2. n. 9.

Propoſitio illa, fideicommiſſum extare, vel non extare, eſſe quæſtionem juris quomodo intelligenda, t. 3. cap. 4. n. 59.

Fideicommiſſi turbidi exceptio reiicitur ad petitorium, tom. 3. cap. 6. n. 34.

Turbiditas Juris, & facti hic adeſt, ibid. num. 35. 36. & 37.

Objectum circa turbiditatem, ibid. n. 38. & 39. Reſponſum, ibid. n. 40.

Exceptio fideicommiſſi Domini Franciſci quoad loca pia eſt exceptio de Jure tertii, & non admittenda, tom. 3. cap. 8. n. 41.

Quando non agitur de novo fideicommiſſo inducendo, ſed ſolum de jam conſtituto declarando quæritur, leviores ſufficiunt conjecturæ, tom. 3. cap. 19. n. 3.

Fideicommiſſum injunctum filiis non cenſetur injunctum Nepotibus, tom. 4. cap. 4. n. 4. & 41.

Etiam ſi fuerit dictum ſine liberis, ibid. n. 2.

Contrarium habetur, ibid. n. 42. 56. 63. 64. 93. 96. 106. 126. 130. & 31.

Fideicommiſſi extenſio non fit de perſona ad perſonam, neque ex conjecturata mente Teſtatoris, neque ex Identitate rationis, neque ob cauſam conſervandæ agnationis, & multo minus fieri poteſt è filiis gravatis ad Nepotes non gravatos, ibid. n. 3. & 4.

Contrarium habetur, & ponuntur exempla, ibid. nu. 70. 71. 74. 75. 76. 77. 80. 86. 119. 120. 121. 122.

Quando plures ſunt vocati ad Fideicommiſſum per vulgarem cum conditione ſi ſine Filiis, tunc uno decedente cum filiis ceſſant omnes aliæ ſubſtitutiones, ibidem num. 5.

Fallit data reciproca inter inſtitutos, ibid. n. 51.

Expirato Fideicommiſſo libera eſt diſpoſitio, ibid. n. 6.

Fideicommiſſum factum in caſu delicti non extenditur ad caſum mortis, ibid. n. 7.

Contrarium eſt verius, ibid. n. 83.

Et impugnatur Carena, qui tenuit contrarium, ibidem num. 84.

Et per clauſulam ipſis omnibus non extantibus, conſideratur caſus delicti, & caſus mortis, ibid. n. 85.

Conjecturæ non ſufficiunt, niſi colligantur ex verbis à Teſtatore prolatis, etiam ſi agatur de deſcendentibus, ibid. n. 8. 9. 10. & 11.

Contrarium eſt verius, ibid. n. 44. 45. 62. 63. 95. 97. 98. 99. & 118.

Adducuntur plures aliæ conjecturæ circa hanc quæſtionem à n. 12. ad 49. & per tot., ubi plura alia de hac materia.

Fideicommiſſum dicitur favorabile, & pro illo eſt judicandum, maximè cum agatur de deſcendentibus, & de fideicommiſſo reciproco, ibid. n. 92.

Repetitio fideicommiſſi inducitur ex verbis ipſis omnibus non extantibus, ibid. n. 133.

Prohibitio detractionis legitimæ, & Trebellianicæ poſita in cap. prohibitionis in caſu delicti eſt ſufficiens ad inducendum ſucceſſivum, & perpetuum fideicommiſſum, ibid. n. 136.

Subſtitutio in ſtirpes eſt fideicommiſſaria, & verè, ibid. num. 137.

In fideicommiſſis teſtatoris eſt lex, & quomodo colligatur, nec eſt divinandum, tom. 4. cap. 2. part. 2. nu. 2. 4. 32. 51. & 65.

Ratio agnationis ubicunque conſiderata ampliat Fideicommiſſum, ibid. n. 19.

Ratio conſervandi bona in remotioribus inducit reciprocum, & abſolutum fideicommiſſum, ibid. n. 27. 28.

Ratio agnationis tacita idem operatur, ac expreſſa quomodocumque concepta, ſivè de per ſe, ſivè conſecutivè, ibid. n. 49. 50 51. 56. & 57.

Quomodo colligatur, ibid. n. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 61. 83. 99. & 101.

Et inducit reciprocum fideicommiſſum, ibidem num. 52. 58. 59.

Reciprocum Fideicommiſſum ex quibus colligatur, ibid. num. 67. 82. 103. 107. & 182.

Fideicommiſſi tranſmiſſio non impeditur vocatione propriis nominibus facta, ibid. n. 70., aut de ſuperſtite, ibid. num. 71.

Fideicommiſſi tranſmiſſio eſt favorabilis, & multo magis favorabiles in deſcendentibus illius conjecturæ, ibidem num. 69.

In fideicommiſſis Aſcendentis habet locum repræſentatio, ibid. n. 91.

Caſus fideicommiſſi ordinati in caſu mortis quando dicatur eveniſſe, tom. 4. cap. 5. n. 3.

Obſervantia ſubſecuta eſt attendenda in Fideicommiſſis, ibid. n. 18.

Ex qualitate perſonarum in caſu delicti vocatarum arguitur ad qualitatem perſonarum vocatarum in caſu mortis, ibid. n. 33.

Ex quibus ſequatur, quod teſtator voluerit ordinare Fideicommiſſum reciprocum abſolutum inter omnes deſcendentes tàm in caſu alienationis, quàm mortis, ibid. num. 38.

Teſtator ordinare dicitur Fideicommiſſum inter deſcendentes Legatariorum, quando concurrunt tria illa ad reciprocam ſubſtitutionem requiſita, ibid. n. 39. de quibus, ibid. n. eod.

Stante hujuſmodi reciproco Fideicommiſſo fœminæ, ſivè nuptæ, ſivè innuptæ cenſentur excluſæ ab eo, & conſequenter fœminæ non fuerunt poſitæ in conditione, minuſque potuerunt parere hujus conditionis *ſi ſine Filiis*, deffectum, ibid. n. 40.

Vid. Conditio, Immiſſio, Legitima, Prohibitio alienationis, Subſtitutio.

FIDEJUSSOR.

Fidejuſſor, & Coreus debendi datur, ut creditor alios habeat, à quibus exigere poſſit, tom. 2. cap. 8. n. 126.

Fidejuſſor, & alius obligatus pro cenſu, poteſt cenſum à domino emere pro ſe liberando, tam ut alios ſibi obligatos retineat, quam ut eos liberet redimendo, ita ut ſemper à domino cenſus liberentur, ibid. n. 233.

Fidejuſſor dicitur eligens pro electo, & nominato, tom. 2. cap. 9. n. 99.

FIDES.

Fides Officialis deputati plenè probat, tom. 3. cap. 17. num. 47.

Fides facta ſub juramento importato per clauſulam, *ſub vinculo ſinceræ, & immaculatæ fidei* vigore Conſtit. Ducal. probat, tom. 4. cap. 3. n. 389.

Et cum fides ſit circa factum proprium ipſius atteſtantis, nedum pluſquam ſemiplenè, ſed etiam plenè probat, ibid. n. 390.

Fides in Judicio non facit fidem; Sed hoc limita concurrentibus conjecturis, & adminiculis, ibid. n. 394.

Vide Sacerdos.

FILIA.

Statutum excludens matrem à ſucceſſione Filii, non cenſetur illam excludere à ſucceſſione filiæ, tom. 1. cap. 5. num. 11.

Filia multoties venit appellatione filii, ibid. n. eod.

Filia ſtatuto excluſa an in præjudicium filiorum ad ſuitatis jura reſtitui poſſit à Patre, controverſum eſt, to. 2. cap. 1. n. 401.

Tria tamen ad effectum iſtud redintegrativum copulativè expoſcuntur, ibid. n. 403.

Partem facit, vel non facit, prout magis filiis expedit, ibid. n. 409. ubi ratio.

Filia non dicitur præterita, ſi fuerit inſtituta in dote, ei à Patre data, tom. 4. cap. 2. n. 196.

Contrarium verius eſt, ſi in aliquo ſaltem denario non inſtituatur, ibid. n. 197. & 210.

Amplia hanc ſententiam, etiamſi receperit dotem inter vivos, & eam teneatur imputare in legitimam, ibid. n. 198. & 199.

Filia renuncians bonis Patris, habetur pro mortua quoad ſucceſſionem, ibid. n. 227.

Filia dotata, quę renunciavit bonis, reputatur extranea, & præteriri poteſt à Patre, ib. n. 232.

Filiæ dotatæ, non obſtante renunciatione facta, ſi inſtituatur à Patre in aliqua re, debetur in bonis Patris legitima, ibid. n. 235.

Maxime ſi ſit facta mentio legitimæ, ibid. n. 236.

Filia competenter dotata non poteſt reclamare contra dotem receptam, licèt tenuem, ibid. n. 453.

Filia, quæ in dote recepta eſt enormiſſimè læſa, ſi ſit viro digno nupta, non admittitur ad impugnandas renunciationes factas, ibid. n. 454. & 461.

Filiam eſſe competenter dotatam, & nuptam eſſe viro condigno, idem eſt, ibid. n. 455.

Filia non poteſt impugnare renunciationes juratas, ibid. num. 456.

Filia, quæ renunciavit bonis paternis, ac legitimæ ſub juramento, habet jus ad conſequendam legitimam, ibid. num. 460.

Filia minor, ſi in dote recepta ſit læſa enormitèr, poteſt reclamare contra renunciationes juratas, ibidem num. 477.

Filia minor 25. annis non poteſt reclamare contra renunciationes juratas, niſi ſit læſa enormiſſimè, ibid. n. 478.

Filia, quæ fuit læſa in legitima in dotatione, poteſt petere poſt mortem Patris ſupplementum non dotis, ſed legitimæ, ibid. n. 490.

Vide Alimenta, Monialis, Suitas.

FILIATIO, FILIUS.

Filiorum appellatione ex vero naturalique intellectu nepotes non contineri, etiam in ultimis voluntatibus firmatur, tom. 2. cap. 1. n. 111. & ſeq.

Communiſque uſus loquendi adſtipulatur, ibid. n. 113.

Maximè ſi termino diſcretivo, vel reſtrictivo ad filios concepta ſit diſpoſitio, ibid. n. 120. & ſeq. ubi exempla.

Et ſi nepotes nec nati, nec concepti eſſent tempore Teſtamenti, ibid. n. 125.

Diſpoſitioque in filiis ſortita eſſet effectum, ibid. n. 126.

Limitatur, ſi teſtatoris mens extenſionem ſuadeat, ibid. num. 206.

Et ſi de fideicommiſſi excluſione ageretur ſecundum receptam diſtinctionem Cæphal. ibid. n. 117. Prout etiam non procedit in favorabilibus, ibid. n. 205.

Filius eſt una perſona cum Patre, to. 4. cap. 2. n. 84.

Filius poteſt diſponere de legitima ſtatim ſecuta morte Patris, eamque ad extraneos hæredes, etiam non agnitam tranſmittit, ibid. n. 157.

Filiorum cauſa eſt magis privilegiata, quam cauſa pia, ibid. n. 28.

Filius tranſmittit legitimam non agnitam ad extraneos hæredes, non ratione ſuitatis, ſed ex privilegio legitimæ, ibid. n. 158.

Filius in uſufructu inſtitutus, dicitur præteritus, tanquam in nihilo inſtitutus, ibid. n. 159.

Filius inſtitutus in uſufructu ſolo, cenſetur inſtitutus in proprietate, ibid. n. 160.

Intellige ubi filius eſt inſtitutus in ſolo uſufructu, nullo hærede proprietario inſtituto, ibid. n. 161. 162. & 163.

Filius inſtitutus in uſufructu ſimpliciter, dicitur inſtitutus in ſolo uſufructu formali, ibid. n. 164.

Amplia multò magis ſi inſtitutio ſit ſolum ad vitam filii, ibid. n. 165.

Filius imputat in legitimam quidquid recepit quocumque titulo ex bonis Patris, ibid. n. 212.

Contrarium, ibid. n. 213.

Limita concluſionem primò ubi unicum legatum factum fuit filio, ſecus verò ubi relicta eſt legitima, & poſtea fuit factum aliud legatum, quod ultimum legatum non imputatur in legitimam, ibid. n. 214.

Limita ſecundò ubi legatum factum fuit purè, & ſine ulla conditione, ſecùs verò ſi ſub conditione de futuro, ibid. n. 215.

Limita tertiò de jure ff., de Jure Auth. ibid. n. 216.

Filius, qui renunciavit bonis paternis, ſi inſtituatur in aliqua re, efficitur ſuus hæres, & acquirit Jus ſuitatis, ibid. n. 238.

Filius ex agnatione legati, pro legitima facti, approbat Teſtamentum paternum, nec illud amplius impugnare poteſt, ibid. n. 286.

Contrarium, ibid. n. 321. 322. & 323.

Filius acceptans legatum factum pro legitima non poteſt impugnare Teſtamentum paternum, non obſtante proteſtatione de ſibi non præjudicando Juribus ſibi competentibus, ibid. n. 288.

Filius nunquam ſibi præjudicat in legitima, non obſtante tacitatione facta per Patrem in Teſtamento, ſi expreſsè non renunciavit legitimę, ibid. n. 327.

Filius ſuccedit cum Patre in hęreditate prædefuncti fratris, ibid. n. 429.

Filii an, & quomodo intrent in locum Patris, tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 84. & 87.

Qualitas Filiationis cum ſit facti non pręſumitur, ſed eſt probanda per allegantem, tom. 4. cap. 5. n. 53.

Filius alienus legitimari non poteſt, ibid. n. 54.

Filiatio non probatur contra tertium ex aſſertione petentis legitimationem, ibid. n. 56.

Vide Acquiſitio, Appellatio, Dos, Legitima, Mater, Monaſterium, Soror, Stipulatio.

FINIS.

Finis actus eſt expetendus, tom. 4. cap. 1. n. 511.

Vide Actus.

FISCUS.

Privilegia conquaſſantur inter fiſcum, & dotem, tom. 2. cap. 3. n. 22. & 23.

Magona an ſit Fiſcus, & gaudeat privilegiis Fiſcalibus, tom. 2. cap. 9. n. 3. 4. 6. & ſeq. & n. 13. & ſeq.

Bona, quæ dicantur Fiſcalia, ibid. n. 9. & 15.

Fiſcus non ſoluit Gabellam, & ſolutam repetit, ibidem num. 5. & 10.

Bona Cæſaris, & Auguſtæ gaudent privilegiis Fiſcalibus, ibid. n. 15. & n. 18.

Fiſcus quæ comprehendat, ibid.

Fiſci munus regalia tueri, ibid. n. 20.

Communitas, vel Magiſtratus poteſt habere jura Fiſcalia ex conceſſione, ibid. n. 24.

Fiſcus an poſſit vendere habita fide de pretio, ibid. num. 27. & 28.

Pro Fiſco quando judicandum in dubio, ibid. n. 29.

Fiſcus mercator an gaudeat privilegiis Fiſcalibus, ibid. num. 30.

Confeſſio de recepto official. fiſc. quando ſufficiat, vel non,

Digitized by Google

non, ibid. n. 38., & ſeq. 70. & ſeq. 79. 84. & 122.
Debitor fiſci ſolvens non ſervata forma l. 2. C. de conven. fiſc. deb. tenetur iterum ſolvere, ib. n. 66. & ſeq.
Vis d. l. 2. conſiſtit non in cauſa debiti, ſed in annotatione in libris fiſcalibus, ibid. n. 67. & ſeq.
Confeſſio Procuratoris Fiſcalis de recepto quando liberet ſoluentem, vel non, ibid. num. 70. & ſeq. 79. 84. & 122.
Fiſcus quando habeat regreſſum contra debitores ſuos, qui ſolverunt officiali, ibid. n. 72. & ſeq.
Sub optimo Principe, ac rectiſſimo Judice ſemper cauſa Fiſci mala, ubi Fiſcus nullum ſpeciale privilegium habet Jure privati uti debet, to. 2. cap. 15. n. 28.
Vide Confeſſio, Confiſcatio, Loca montium, Princeps, Tariffa, Teſtis.

FLUMEN.

Flumina in dubio cenſentur publica, to. 4. cap. 1. n. 66.
Flumen in tota ſua latitudine eſt congregatio aquarum, ibid. n. 190.
Flumen differt à Rivo in magnitudine, ibid. n. 192.
Fluminum alia ſunt publica, alia privata, ibid. n. 197.
Flumen eſt privatum, non publicum, ubi non habet à natura, ſeu ab aqua erumpente alveum, ſed manufactum, ibid. n. 219.
Flumen ut ſit publicum ex natura ſua, exigit alveum ab aqua erumpente, & abſque impenſis factum, ib. n. 220.
Flumen publicum habet Aluvionem, cum ſit ad inſtar cenſitorum, ibid. n. 221.
Flumen privatum non facit alluvionem, ibid. n. 222.
Flumen eſt privatum ſi aggerum confectio, & reparatio ſpectet ad privatos, ibid. n. 224.
Flumen, ſi privatorum expenſis eſt excavandum, eſt privatum, ibid. n. 226.
Flumen publicum eſt excavandum ſumptibus publicis, non privatis, ibid. n. 227.
Flumen eſt privatum, ſi eſt in uſu privato, ibid. n. 228.
Flumen, à quo non licet cuique derivare aquam, eſt privatum, ibid. n. 230.
Flumen in dubio cenſetur publicum, ibid. n. 251.
Flumen eſt publicum ſi ſit perenne, ibid. n. 252.
Flumen non eſt publicum ob ſolam perennitatem, ibid. num. 253.
Flumen non eſt publicum, etiam ſi initietur à propriis fontibus, niſi in ipſis fontibus erumpat aqua in magna quantitate, ſed eſt rivus privatus, ibid. n. 254.
Flumen privatum eſt ſi tempore æſtivo exſiccatur, ut te lavare non poſſis, ibid. n. 260.
Flumina omnia Territorii Parmenſis fuerunt conceſſa per Imperatores Eccleſiæ Parmenſi, ibid. n. 288.
Flumina alia ſunt navigabilia, vel aliud reddunt navigabile, & alia non ſunt navigabilia, nec aliud reddunt navigabile, ibid. n. 358.
Flumina navigabilia ſunt Principis tàm quoad Juriſdictionem, quàm quoad proprietatem, ibid. n. 359.
Flumina non navigabilia, nec aliud navigabile reddentia, quoad Dominium juriſdictionis ſolum ſunt apud Principem, ibid. n. 360.
Flumina cenſentur publica propter perennitatem aquarum, licèt ortum habeant in loco privato, tom. 4. cap 3. nu. 13. & ſeq.
Quod extende etiam ad Canales. Sed vide infra, ibid. à num. 198.
Flumina, & Canales cenſentur publici, quando decurrunt ad publicam utilitatem, & ingrediuntur canale publicum, ibid. n. 13. & n. 21. Sed vide num. 208., & à num. 217.
Flumina, & Canalia deſumunt nomen à loco, in quo initiantur, & habent caput, & contrarium aſſerens debet probare, ibid. n. 255.
Vide Alveus, Dominium, Navilia, Ripa.

FORMA.

Modus, & forma à lege præſcripta omninò ſervanda, tom. 2. cap. 3. n. 14.
Forma inducitur, quando lex, vel conſtitutio annullat actum contra proviſionem expreſſam factum, ſecus ſi non annullat, tom. 2. cap. 8. n. 26.
Forma non poteſt immutari, etiam de conſenſu partium, ibid. n. 30.
Forma non poteſt per æquipollens adimpleri, ibid. n. 31.
Limita, ut ibid. n. 95.
Ceſſante forma, ceſſat formatum, ibid. n. 33.
Conſenſus partium non poteſt mutare formam conſtitutionis, ibid. n. 34.
Forma poteſt per æquipollens adimpleri, quando datur ad certum effectum, qui dummodo ſortiatur, formæ ſatisfactum intelligitur, ibid. n. 95.
Actus non ſubſiſtit, ſi non ſit ſervata forma ejuſdem, nec admittit aliquam interpretationem, aut præſumptum favorem, tom. 4. cap. 12. F. 1.
Vide Decretum Irritans.

FORTALITIA.

Vide Muri.

FORUM.

Probatur deficere aliud ſecundum ſuppoſitum Partis adverſæ, nempè competentia Fori Eccleſiaſtici, tom. 1. cap. 7. n. 145.
Florentiæ cuique notorium eſt Magiſtratum Supremum, nedum eſſe Forum proprium quoad conjunctos, verum etiam privativum, quoad omnes alios hujus Sereniſſimæ ditionis, ibid. n. 175.
An, & quando reus valet allegare adverſus ejus Adverſarium actorem rem judicatam emanatam in Foro Eccleſiaſtico, ibid. n. 207.
Quando Reo competant plura Jura, electio ſpectat ad actorem, ibid. n. 228.

FOSSA.

Vide Foveæ, Rivus

FOVEÆ.

Foveæ, & foſſata perennia cenſentur publica, tom. 4. cap. 3. n. 16.

FRATER.

Fratris appellatione non venire ſorores demonſtratur ad intelligentiam Rubricæ 105. Statut. Piſtor., & tres adducuntur rationes, tom. 1. cap. 9. n. 28. 29. 30. 31.
Vide Legitima, Succeſſio.

FRAUS.

Fraudes imputantur Miniſtro, qui poterat illas evitare per diligentias omiſſas, tom 2. cap 9. n. 143.

FRUCTUS.

Fructus indebitè percepti ante reſtitutionem ſortis, computantur, tom. 2. cap. 8. n. 71.
Poſſidens abſque titulo, vel titulo invalido, & putativo, non tamen improbo, facit fructus ſuos, quia ad acquiſitionem fructuum, ſufficit, quod abſit mala fides, ibid. n. 174.
Fructuum liquidatio fieri poteſt per numerationem annorum ex computo arithmetico, quod enim ex calculo poteſt liquidari liquidum ſatis dicitur, tom. 3. cap. 2. num. 101.
Fructus legitimæ, ſi hæreditas conſiſtat in bonis ſtabilibus, liquidantur ad rationem quinque pro ſingulo centenario, & anno. Et fructuum intereſſe legitimæ an, & quando debeatur, tom. 3. cap. 5. n. 9. & 10.
Locorum montium fructus ad quam ſummam liquidentur, ibid. n. 11.
Fructus legitimæ debentur à die mortis parentum, quod verum eſt, non in filiis primi gradus, ſed etiam in Nepotibus, & aliis deſcendentibus, quibus legitima debetur, ibid. n. 12. & 13.
Fructus ex corporibus hæreditatis non fructiferis, uti mobilibus, creditis, & pecunia, an debeantur, & quando, ibid. n. 14.
Fructus legitimè debentur proportionabilitèr habito reſpectu ad bona fructifera, & non fructifera, ibid. num. 15. & 16.
Quando legitima ſolvitur in bonis ſtabilibus, non in pecunia, fructus debentur, ibid. n. 17.
Filii in legitima, & ejus fructibus magis privilegiati ſunt, quàm loca pia, quæ tenentur erga filios ad fructuum legitimæ reſtitutionem, ibid. n. 18.
Etiam ſi fructus ipſi bona fide fuiſſent percepti, & conſumpti, ibid. n. 19.
Fructus legitimæ debentur ab illo, qui eos percepit, ibid. num. 20.
Fructus percepti in legitimam non imputantur, ſed compenſandi ſunt non cum ſorte legitimæ, ſed cum fructibus ipſius, ibid. num. 21.
Fructus proveniunt ex bonis tanquam ex cauſa, tom. 4. cap. 2. n. 110.
Fructus ſunt imputandi in legitimam, quam excedit uſusfructus relictus à Patre Filio, etiam ſi non titulo inſtitutionis ſed alio fuerit relictus juxta Cautelam Cuman. ib. n. 137. & 138. Fru.

Digitized by Google

Fructus percepti per filium imputantur in legitimam, ſi Pater eum inſtituat cum prohibitione detractionis legitimæ, cui prohibitioni non quieſcentem filium in ſola legitima inſtituit juxta Cautelam Socin. Jun. ibid. num. 140.
Fructus ſequuntur fundum, cum ſint ejus pars, nec tanquam quid diverſum à fundo conſiderantur, tom. 4. cap. 3. n. 72. & 73.
Fructus ad eum ſpectant, qui fundi eſt poſſeſſor, cum ad poſſeſſorem fundi veniant acceſſoriè fructus, & ad dominium ſpectant, ibid. n. 74.
Fructus quando veniunt principalitèr in quæſtione debentur, non à die motæ litis, ſed à die obligationis, t. 4. cap. 12. C. 6.
Vide Acqua, Cenſus, Imputatio, Legitima, Liquidatio, Oblatio.

FUGA.

Fuga, & latitatio non probat delictum, ſed facit inditium ad torturam, ſequuta ante querelam, tom. 3. cap. 12. nu. 37.
Maxime quando non poteſt alteri cauſæ attribui, ibid. num. 38.
Fugæ inditium non ſemper tollitur per ſpontaneam comparitionem, ibid. n. 39.
Comparitio ſpontanea, quæ dicatur, & an tollat inditium fugæ, ibid. eod. n. 39.
Fuga ex carcere cum fractura, licèt optatum finem non habuerit, quale faciat inditium, ibid. n. 40.
Quid ſi fugiens ſponté fuerit reverſus, ibid. eod. n. 40.

FUNDAMENTUM.

Fundamento corruente, corruit Ædificium ſuper eo conſtructum, tom. 4. cap. 1. n. 266.
Vide Ædificium.

FUNDATIO.

Qualiter admittantur in Fundationibus beneficiorum, etiam conditiones contra jus, tom. 2. cap. 13. n. 8.

FUNDUS.

Vide Acqua.

FUNUS.

Funeraria impenſa quomodo accipiatur, tom. 2. cap. 1. num. 321.
Ejus juxta Priſcorum ritum elegantiſſima deſcriptio remiſſivè, ibid. n. 323.
Præfertur omnibus habentibus tacitas hypothecas privilegiatas anteriores. Quin immò & expreſſas, ib. n. 320.
Legitimam quomodò præcellat, explicatur, ib. n. 325.
Animadverſione facta in traditionem D. Merlini, ibidem num. 327.
Ad detrahendi autem effectum latius accipitur, ibidem num. 421.
Compenſanda tamen videtur ex æquitate, cum ſpoliis mobilium in hæreditate exiſtentium, ubi Inventarium non ſit confectum, ibid n. 422.

FURTUM.

Quando agitur de pæna furti indicenda contra virum probum, bonæ conditionis, & famæ, vel ſaltem quem non conſtat eſſe malæ conditionis, & famæ, omnis ceſſat contra eum furti præſumptio, to. 1. cap. 2. n. 5.
Probatio bonæ famæ diluit omnem ſuſpicionem furti, & alia ad excludendam dictam ſuſpicionem furti, ibid. num. 6.
Emptor rei furatæ tenetur reſtituere eam vero Domino, nullo ſibi reddito pretio, ibid. n. 7.
Et ampliа concluſionem, ut ibid. n. eod.
Sed hoc limita, quando in emente hujuſmodi rem furtivam verè extat bona fides, ibid. n. 8.
Emptor redimens rem ab hoſtibus, vel latrunculis exteris, & piratis poteſt recuperare pretium à vero Domino, & aſſignatur ratio, ibid. n. 9.
Judæi fœneratores in multis locis habent privilegium retinendi res furtivas illis pignoratas, vel venditas, donec per veros Dominos pretium reſtituatur, ib. n. 10.
Opem ferens illi, qui rem alterius furto ſubtrahebat, quam tamen ipſe fur auxiliatori afferebat ſuam eſſe, de Jure excuſatur, ibid. n. 28.
In furto probanda eſt lucri participatio, & aſſignatur ratio, ibid. n. 32. & 33.
Fur tribus furtis, vel uno magno Furca ſuſpendendus, tom. 2. cap. 16. n. 1.
Furtum, licèt pluriès iteratum, quando dicatur continuatum, & unicum, ibid. n. 2.
Furti pæna ex quibus mitiganda, ibid. n. 3.
Furta ut ſint plura, debent eſſe ſeparata re, loco, & tempore, ibid. n. 4.
Contrectationes poſſunt eſſe plures quo ad numerum, & non quoad pænam, ibid. n. 5.
Furtum quando reputetur magnum, vel non ad effectum pænæ mortis, ibid. n. 9.
Emptor rei furtivæ ex quibus arguatur in mala fide, to. 2. cap. 9. n. 87.
Emptor rei furtivæ cum bona, vel mala fide ad quid teneatur, ibid. n. 88. 89. 132. & ſeq.
Contra culpoſum præſumitur, quod furta non eſſent ſecuta, ſi debitas feciſſet diligentias, ibid. n. 104.
Emens ignoranter rem furtivam ad quid teneatur, ib. num. 132. & ſeq.
Scientia rei furtivæ in emptore ex quibus excludatur, ibid. n. eod.
Emptor rei furtivæ ſolvendo cum bona fide ei, qui habebat mandatum tacitum, vel præſumptum liberatur, ibid. n. 133. & ſeq.
Conductor ſolvendo prædoni, à quo conduxit, liberatur, ibid. n. 134.
Inveriſimile eſt invenire multas perſonas conſpirantes ad falſitates, & furta pro modicis ſummis, ibid. num. 145. & 146.
Furtum non ſolet evenire ſine culpa, ibid. n. 159.
Furtum quid ſit, & quando excludatur, tom. 3. cap. 31. num. 31.
Participans de re furtiva ignorantèr non tenetur, ibid. n. 33. & 95.
Pecunia furtiva bona fide recepta, & conſumpta non ſubjacet reſtitutioni, ibid. n. 34. & 94.
Furta plura minuta an uniantur, & coaleſcant ad faciendum furtum conſiderabile obligans ad reſtitutionem, ib. num. 96.
Vide Socius.

GENERALITAS.

Sermo generalis quando non tranſit in novam diſpoſitionem, reſtringitur ad perſonas vocatas, & expreſſas, tom. 1. cap. 6. n. 53.

GRADUS.

Vide Digreſſus.

GRATIA.

Gratia intelligitur ſecundum uſum, & ſolitum, tom. 2. cap. 15. n. 18.

GRAVAMEN.

Gravamen non conſideratur, in eo, quo ſibi non debetur, tom. 3. cap. 3. n. 21.

GRAVARE.

Quando teſtator gravavit primos inſtitutos, & ſubſtitutos, multò magis intelligendum eſt voluiſſe etiam gravare alios deſcendentes remotiores, tom. 1. cap. 1. n. 14.

GRAVATUS.

Gravatus quandoque in univerſi reſtitutione duplici reſpectu adſtringitur nimirum ut gravatus, ac ut hæres ab inteſtato, tom. 2. cap. 1. n. 76. ubi ſubtiliter explicatur.
Gravatus purè habet momentaneam acquiſitionem non attendibilem, quia cœpiſſe non dicitur, qui ſtatim reſtituturus eſt, tom. 3. cap. 9. n. 22.

HÆREDITAS.

Res incorporea, & in jure conſiſtens, prout hæreditas dividitur in partes indiviſas, ſive diſcretas intellectu, & mente, tom. 2. cap. 7 n. 58.
Hæreditas juris nomen eſt, ſineque corpore aliquo nomen ſuum retinet, tom. 2. cap. 1. n. 310.
Secernitur à rebus ipſis hæreditariis, ib. n. 311.
Ex deductionibuſque proinde non immutatur ejus ſubſtantia, quæ eſſentialiter in jure perſonæ repræſentativè conſiſtit, conſecutivè in rebus, ibid. n. 312.
Remanetque poſt quamlibet deductionem intellectualitèr legali conſideratione eadem hæreditatis univerſitas, tametſi diminuta, ibid. n. 417.
Negativa, quod hæreditas non ſit ſolvendo, probatur per aſſertionem hæredis, qui contrarium prætendit, tenetur probare, to. 2. cap. 8. n. 144.
Hæreditas præſumitur opulenta, niſi contrarium probetur, ibid. n. 145.
Status hæreditatis qualiter probari debeat ab eo, qui relicto contradicit, tom. 3. cap. 6. n. 60.
Res importat duas tertias partes, tom. 4. cap. 2. n. 423.
An, & quando Teſtator ſub nomine Hæreditatis ſuæ com-

Digitized by Google

compræhendere voluerit etiam bona legata, tom. 4. cap. 5. n. 75.
Hæreditas compræhendit partes, quæ ſunt legata, ibid. num. 79.
Vide As.

HÆRES.

Ex lege duodecim Tabularum cautum eſt, ut nomina defuncti ſive ſuum, ſive alienum eſſet, pro cujuſque parte inter hæredes diviſa ſint, tom. 1. cap. 7. n. 41.
Attenta quoque diſpoſitione Juris communis, ſi ſint quinque hæredes, non valet quiſque petere, niſi quintam partem hæreditatis, ibid. n. 93.
Hæres deducere poteſt omnia credita ſibimetipſi quomodocunque debita, ratioque ſubnectitur, tom. 2. cap. 1. num. 443.
Ampliatur, etiamſi inventarium non ſit confectum, ib. & n. ſeq.
Ratioque inſignis ponitur, ibid. n. 445.
Ei pro creditis ante aditionem formatis competit irrevocabilis retentio pretio tempore mortis defuncti ſpectato. At ſecus pro creditis poſtmodum adeptis, ibid. nu. 453. & ſeq. & 460. ubi ratio diſcriminis.
Ampliatur, ut nec impetratione dominii indigeat, ibid. num. 457.
Niſi rem aliquam particularem pro creditis eligeret, quia factum Judicis requiritur, ibid. n. 458.
Quod tamen declaratur, ibid. n. ſeq. & n. 613.
Ut detrahere poſſit, veram debitorum ſolutionem probare debet, ibid. n. 439. Ubi ratio n. & ſeq.
Sufficit tamen probatio ſimplicis ſolutionis reprobato Caſtrenſe, ibid. n. 442.
Quinimmò ope etiam actionis hæredi conſultum eſſe ad detractiones capeſcendas luculenter probatur, ibid. num. 593. & ſeq.
Multiplicemq; actionem competere, ibi. n. 598.
Limitatur in debitis naturalibus, pro quibus ſola retentio conceditur, ibid. n. 599.
Declaranturque hac occaſione duo reſponſa S. Rot. Romanæ, ibid. n. 600. & ſeq.
Adducuntur varia remedia hæredi competentia; Retentionis, ibid. n. 603. & ſeq.
Conditionis indebiti, ibid. n. 606.
Actionis contra fideicommiſſarium ad ſolvenda credita in pecunia, ibid. n. 607.
Impetrationis dominii, ibid. n. 610.
Separationis bonorum, ibid. n. 611. & 597.
Electionis denique remedium excutitur, ibid. n. 613.
Obligatio jurata tranſit ad hæredes, quoad vinculum, & robur obligationis, non autem quoad animam, quæ concluſio procedit etiam in hærede cum beneficio inventarii, quia eſt verè hæres, & conditio obligationis non immutatur in illo, cum inventarium in præciſa obligatione non prodeſt, tom. 2. cap. 8. n. 8.
Declara, ut n. 113. & ſeq.
Actiones activè, & paſſivè tranſeunt ad hæredes, & in hæredem, ibid. n. 9.
Declara, ut n. 121. & ſeq.
Hæres beneficiatus non poteſt ex bonis hæreditariis ſolverè ea debita quæ propriæ debita non ſunt, ibid. n. 11.
Declara ut n. 132. & ſeq.
Hæres cum beneficio legis, & inventarii, ſi hæreditas eſt opulenta, tenetur ſolvere pecunias, ibid. n. 16.
Declara, ut n. 144. & ſeq., ſecus ſi ſit inopulenta.
Hæres debitoris cenſus poteſt illum quandocunque extinguere, ibid. n. 36.
Etiamſi in pacto de redimendo nulla fieret mentio de hærede, ibid. n. 37.
Hæres eſt ejus poteſtatis ac juris, cujus fuit defunctus, ibid. n. 38.
Hæres cum beneficio inventarii poteſt offerre bona hæreditaria creditoribus in extinctionem debitorum hæreditatis, ibid. n. 39.
Hæres beneficiatus, quando non invenitur emptor rerum hæreditatis poteſt dare bona pro pecuniis, etiam quando hæreditas ſit ſolvendo. Unde poteſt duobus caſibus dare bona pro pecuniis, nempe, quando hæreditas non eſt ſolvendo, ac quando eſt opulenta ſi emptor rerum hæreditatis non invenitur, quibus caſibus ceſſat regula, aliud pro alio; Rovit. in conſ. 18. contrarium tenens reiicitur, ibid nu. 42.
Hæres beneficiatus poteſt compellere creditorem invitum ad recipiendum bona hæreditaria pro extinctione debitorum in pecunia numerata exiſtentium; quia dictio vel poſita inter plura ſtat alternativè, & in alternativis electio eſt debitoris, ibid. n. 41.
Hæres abſolutus, adeundo dicitur quaſi contrahere cum creditoribus defuncti, & una, & eadem perſona cum eo reputatur, ibid. n. 116.
Hæres beneficiatus in hæreditate opulenta non tenetur ſolvere pecunias, ſi non extant, ibid. n. 146.
Sed tenetur facere diligentias de vendendo, & ſi non reperit emptorem, vel invenit, qui velit emere cum promiſſione evictionis poteſt tradere bona pro pecuniis, ibid. n. 147.
Hæres beneficiatus non tenetur vendere res hæreditarias, ut ſolvat pecunias, ibid. n. 150.
Hæres beneficiatus poteſt dare bona pro pecuniis, nulla facta diligentia vendendi, ſi hæreditas non eſt ſolvendo, ſecus ſi ſit opulenta, ibid. n. 148.
Hæres beneficiatus tenetur vendere, dum tamen non obligetur, ibid. n. 152.
Conciliantur opiniones contrariæ ſupradicta diſtinctione de hæreditate opulenta, vel non, & declarantur multi auctores, ibid. n. 153.
Hæres beneficiatus, quando tenetur vendere, intelligitur juſto pretio, nec aliter, ibid. n. 158.
Hæres ab inteſtato non poteſt tuta conſcientia voluntatem defuncti impugnare etiam minus ſolemnem, tom. 2. cap. 12. n. 3.
Hæredis ſcripti malitia a Jure coercetur, tom. 3. cap. 6. num. 17., & 18.
Hæres ſupponens exceſſum probare tenetur, ibid. n. 58.
Hæres non poteſt impugnare aſſertionem Teſtatoris, to. 3. cap. 8. n. 30.
Etiam quod repugnaret depoſitionibus Teſtium, ibidem num. 31.
Hæres liber habet contra ſe præſumptionem exiſtentiæ aliorum bonorum, ibid. n. 53.
Hæres extraneus eſt, qui non eſt ſub patria poteſtate, tom. 4. cap. 2. n. 275.
Hæres extraneus in materia ſucceſſionis dicitur, qui non eſt ſuus, & neceſſarius hæres, ibid. n. 276.
Hæres ſuus dicitur, qui eſt ſub patria poteſtate in proximiori gradu, ibid. n. 277.
Prædilectio abſque dubio facit potiorem cauſam hæredis excluſo Legatario in Jure accreſcendi, tom. 4. cap. 12. O. 5.
Vide Acquiſitio, Delinquens, Evictio, Inſtitutio, Inventarium, Legitima, Sepulchrum, Solutio, Stipulatio, Teſtamentum, Uſusfructus.

HYPOTHECA.

Hypotheca bonorum Officialis pro mala adminiſtratione incipit à die ſuſcepti Officii, & non commiſſi delicti, tom. 2. cap. 3. n. 20.
Diſpoſitum in pignore, habet locum in hypotheca, tom. 2. cap. 8. n. 56.
Inter pignus, & hypothecam, quoad actionem hypothecariam nihil intereſt, ibid. n. 57.
Beneficium hypothecæ ſolum à jure concedi pro pleniori, & uberiori executione ultimarum voluntatum defunctorum, tom. 3. cap. 3. n. 37.
Vide Cenſus, Legatum, Legitima.

HOMICIDIUM.

Homicidium omni jure prohibitum, & pœna mortis puniendum, niſi fiat ad ſui defenſionem, tom. 1. cap. 15. n. 3. & 4.
Vel niſi fiat ad defenſionem honoris, ibid. n. 5.
Homicidium, nec aliud maleficium ſine cauſa committitur, ibid. n. 17.
Amicus caſu potius, quam dolo occiſus præſumitur, ibid. n. 18.
Homicidium, quando non dicatur deliberatum, ib. n. 20.
Homicidium culpoſum qualiter puniatur, ibid. n. 22.
Ordinaria pœna homicidii non habet locum in occidente in rixa, in minore, & in confitente, cum qualitate, tom. 2. cap. 6. n. 100.
Homicidium die commiſſum ex ſua natura non eſt delictum occultum, nec difficilis probationis, & cum de eo remaneant veſtigia, non ſufficiunt probationes, & conjecturæ inefficaces, ſed requiruntur indubitatæ probationes, tom. 2. cap. 13. n. 4.
Inquiſitio ſpecialis, quæ Reo tranſmittitur ſuper homicidio

Digitized by Google

cidio proditorio, debet continere clauſulam illam; *nulla præcedente inimicitia*, quæ ſi ommittatur, proceſſus corruit, ibid. n. 9.
Et per Fiſcum probandum eſt nullam interceſſiſſe rixam inter occiſum, & occiſorem, ibid. eod. n. 9.
Homicidium in rixa commiſſum eſt ſimplex, & non deliberatum, tom. 3. cap. 14. n. 36.
Ad imponendam pænam homicidii duo copulativè requiruntur, factum ſcilicèt, & conſilium, ibid. n. 37.
Ceſſante dolo nunquam imponitur pæna capitalis, & præcipuè mediante rixa, ibid. eod. n. 37.
Amplia etiamſi homicidium eſſet culpoſum, ibid. n. 38.
Homicidium præmeditatum, & per inſidias, ubi lex imponit pænam furcarum, dici debet proditorium, & attrociſſimum, & æquiparatur crimini læſæ Majeſtatis, to. 3. cap. 10. n. 21.
In hoc crimine homicidii ita commiſſo admittuntur etiam probationes minus concludentes ad plenè illud probandum, & admittuntur teſtes inhabiles, ibid. n. 22. & vide ibid. n. 54.
Homicidium commiſſum lata culpa, arbitraria pæna juxta facti, & perſonarum qualitatem, corporali ſecluſa puniendum eſt, & qua pæna poſſit puniri, tom. 4. cap. 9. num. 43.
Vide Confeſſio, Corpus delicti, Interfectus, Occiſor, Proditorium, Vulnus.

HONESTAS.

Vide Inhoneſtas.

HONOR.

Honor æquiparatur vitæ, tom. 1. cap. 15. n. 1.
Vide Agreſſus, Homicidium.

JACTARE.

Jactare ſuum nemo præſumitur, to. 2. cap. 4. n. 6.

IDENTITAS.

Identitas non præſumitur ad incluſionem delicti, tom. cap. 16. n. 8.
Identitas probanda eſt per fiſcum, nam ad incluſionem delicti non præſumitur, to. 2. cap. 13. n. 36.
Identitas ſcripturarum, & non pluralitas præſumitur, maximè ad vitandum delictum, tom. 3. cap. 11. n. 103.
De Identitate rationis ad effectum, de quo agitur, to. 3. cap. 19. n. 19.
Ex rationis identitate plus dictum à Teſtatore, & minus ſcriptum à Notario cenſetur, ibid. n. 56.
In antiquis ſigna, & demonſtrationes ſufficiunt ad demonſtrandam identitatem, t. 4. cap. 3. n. 251. & 260.
Tabula geographica probat confinia, & identitatem, ibid. n. 252.
Identitas probatur ex teſtibus antiquis, ibid. num. 266. 274. & 279.
Allegans identitatem alicujus rei coarctatur illam probare, ibid. n. 272.
Per Inſtrumentum antiquum probatur Identitas, & confines, ibid. n. 273.
Quando delictum, & delicti pæna evitatur, præſumenda eſt unitas, & identitas perſonæ, tom. 4. cap. 10. n. 21.
Vide Agnatio; Denominatio, Familia, Succeſſio.

IGNORANTIA.

Probabilis ignorantia excuſat, eaque Juramento ipſius inquiſiti probari poteſt, tom. 1. cap. 2. n. 36.
Ignorantia quando non ſuffragatur, tom. 2. cap. 9. n. 101.
Ignorantia legum, etiam civilium, & municipalium non præſumitur, & eſt turpis atque indecora in magiſtratibus, tom. 3. cap. 11. n. 128.
Ignorantia virtutis clauſulæ codicillaris præſumitur in Teſtatore, tom. 4. cap. 2. nu. 255. & 260.
Ignorantia juris præſumitur in Milite, ibid. n. 258.
Ignorans non dicitur velle, nec nolle, ibid. num. 270., & 294.
Amplia in Teſtamentis, quoad effectum clauſulæ codicillaris, ibid. n. 271.
Ignorantia Juris præſumitur in muliere, ibid. n. 291.
Ignorantia Juris præſumpta immunem reddit mulierem à quocunque præjuditio, ibid. n. 292.
Ignorantia præſumitur, maxime ubi intervenit læſio enormiſſima, ibid. num. 486.
Ignorantia Juris ſibi competentis in bonis Patris, ac valoris bonorum ejuſdem præſumitur in filia renunciante, quæ non fuit certiorata, nec creditur Notario atteſtanti de cercioratione, ibid. n. 487.
Decreti ignorantia an, & quando excuſet, t. 4. c. 3. n. 351.
Ignorantia Juris non excuſat à culpa, nec à pæna, ibid. num. 353.
Quod extende, ut ibid.

ILLATIO.

Illatio non fit ex diverſis, tom. 1. cap. 10. n. 38.
Vide Argumentum.

IMMEMORABILIS.

Immemorabilis poſſeſſio qualiter probetur per teſtes ſuper ea deponentes, tom. 4. cap. 1. n. 294.
Ubi de initio poſſeſſionis conſtat, ceſſat immemorabilis, tom. 4. cap. 3. n. 117.
Immemorabilis de ſui eſſentia, & natura excludit initium, ibid. eod. n. 117.
Immemorabilis continet negativam eam, quod non ſit memoria hominum in contrarium, non ſolum de viſu, ſed nec de auditu, ibid. n. eod.
Ceſſante Immemorabili poſſeſſione, ceſſat etiam titulus, qui ex ea inferri poſſet, ibid. n. 118.
Centenaria non æquipollet immemorabili, nec eſt immemorabilis, ibid. n. 121.
Majoris roboris eſt immemorabilis, quàm centenaria, ibid. eod. n. 121.
An ad centenariam requiratur tempus præciſum centum annorum phyſicè, ibid. n. 122.
De differentiis inter immemorabilem, & centenariam, ibid. n. 123.
Ubi conſtat de initio poſſeſſionis infecto, tunc ex ulla poſſeſſione, ſive immemorabili, ſive centenaria nunquam poteſt allegari titulus ſufficiens ad præſcriptionem, quia deficit bona fides, & ſuccedit mala fides præſumpta, ibid. n. 124.
Initium poſſeſſionis poſt aliquam ſententiam eſt infectum, non aptum ad ullam præſumptionem, quando ſententia reſervat jus partibus in petitorio, ibid. n. 125., Maximè ut n. 126.
Quando nulla præſcriptio allegari non poſſit, niſi immemorabilis, ibid. n. 149
In centenaria ubi præſumptio eſt contra præſcribentem, vel præſcriptio eſt contra Jus, requiritur tituli probatio, ibid. n. 150.
An centenaria præſcriptio ſufficiat contra Eccleſiam Romanam & de privilegio Eccleſiæ Mantuanæ, ibid. n. 161. & n. 163.
Vide Acqua, Poſſeſſio, Titulus.

IMMISSIO.

Stante certitudine bonorum, & fideicommiſſi, illoque purificato, & aperto, & aliis etiam requiſitis, nempe, deſcendentia, & utroque poſſeſſionis extremo concurrentibus datur immiſſio in poſſeſſionem bonorum, to. 1. cap. 3. n. 1.
Immiſſionem concedi fideicommiſſario duplici jure oſtenditur tom. 2. cap. 1. n. 580.
Quando alterutro modo concedatur, ibid. n. 58.
Et quando utroque modo deneganda ſit, ibid. n. ſeq.
Ubi referuntur duæ ſententiæ conformes in quadam cauſa Forvienſ. Fideicommiſſi, & legitimæ, ibid.
Vide Subſtitutus.

IMMUNITAS.

Extracto invito ab Eccleſia ad illam competit reſtitutio, tom. 2. cap. 6. n. 4.
Extractio ab Eccleſia, & Eccleſiæ competit remedium poſſeſſorium, ibid. n. 5.
Omnis confugiens ad Eccleſiam regulariter gaudet illius immunitate, ibid. n. 16.
Etiam pro quocunque Crimine, ibid. n. 7.
Bulla Gregoriana firmat regulam immunitatis, & exceptuat aliquos caſus expreſſos, ibid. n. 8.
Qui ſe fundat in qualitate exceptuativa immunitatis illam probare debet, ibid. n. 11.
Diſſentiunt D. D. circa probationes faciendas in cauſa qualitatis Bullæ Gregorianæ, & ſunt in triplici diſcordia recenſita ſub n. 15. 16. 17., & verior opinio habetur ſub n. 18., & ibi redditur ratio, ibid. n. 14.
In ſubjecta materia favori Eccleſiæ, & Rei Judex annuere debet, ibid. n. 19.
B. Joannis de Capiſtrano caſus recenſetur, ibid. n. 20.
Minores ætate præſervantur ad immunitatem gaudendam ex litteris Papæ Clementis VIII. quæ recenſentur, ibid. nu. 90., quod habebant vim legis, ibidem num. 91. 92. 93.
Papa poteſt declarare, reſtringere, vel ampliare Bul-

Digitized by Google

lam Gregorij XIV. ſuper immunitate editam, ibidem num. 95.
Ubi pæna ordinaria delicti non habet locum, ibi non excluditur delinquens ab Immunitate, ibid. n. 99.
Ceſſante delicti ordinaria pæna, an ceſſet excluſio ab immunitate, adducuntur rationes, authoritates, & reſolutio, ibid. n. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. & 129.
Pro immunitate, & favore Rei in dubio eſt judicandum, ibid. n. 131.
Vide Reus.

IMPEDIMENTUM.

Impedimentum non præſtat, quod de Jure non ſortitur effectum, tom. 4. cap. 2. n. 242.

IMPERATOR.

Vide Federicus.

IMPOSSIBILE.

Argumentum ab impoſſibile fortiſſimum, tom. 3. cap. 12. num. 42.
Falſitas ſufficit quod arguatur per inveriſſimile, licèt non ſit impoſſibile, ibid. n. 43.
Impoſſibile dicitur etiam quod eſſe poteſt, ſed cum magna difficultate, & quod à voluntate pendet aliorum, ibid. num. 44.
Inveriſſimile, & difficile, æquiparatur impoſſibili, ibid. num. 45.

IMPUGNANS.

Vide Exceptio, Legitima, Nemo, Voluntas.

IMPUNITAS.

Vide Socius Criminis.

IMPUTATIO.

Imputantur in detractiones alienata, to. 2. cap. 1. n. 520.
Quin immò coæquare cenſentur, ſi inventarium confectum non fuerit ab hærede, ibid. & n. ſeq.
Et qua ratione negativam, ſcilicet alienata non ſufficere, probare poſſit, latè edocetur. Bona quoque mobilia uſu non conſumptibilia, ut argentea, aurea, & ſimilia imputationi ſubiacent, ibid. n. 294.
Secus eſt in conſumptibilibus, ibid. nu. 278.
Declaratur niſi iſta hæredis facto doloſo, vel culpoſo extare deſierint, ibid. n. 279.
In Jumentis quoquè, ac mancipiis non cadit imputatio, ibid. num. 280.
Ratioque neceſſaria ponitur, ibid. n. ſeq.
Fructus quoquè in legitimam deſcendentium non imputari certiſſimum eſt, in aſcendentium verò controverſiſſimum dicitur, ibid. n. 221.
Ratioque aſſignatur, ibid. n. ſeq.
In Trebellianicam pariter quoad filios primi gradus dumtaxat, tametſi teſtator imputationem juſſiſſet, ibidem num. 226.
Ampliatur etiam ſi duæ quartæ detrahendæ ſint; ac etiam ſi reſtitutio alteri filio, vel etiam extraneo facienda ſit; lactèque contrariis ſententiis profligatis demonſtratur, & enucleatur, l. Jubemus C. ad Trebell. ibid. nu. 229. & ſeq. & n. 239. & ſeq.
Percepti fructus pendente conditione imputantur in vera hæredis credita, aliiſque perſoluta etiam legatariis, ibid. num. 448. & ſeq.
Ratione ceſſantis imputationis ob imaginariam ſolutionem ab hærede ſibimetipſi factam non undequaque recipitur contra Socin. Merlin. & alios, ibid. n. 450. & ſeq.
Nec minus imputantur in melioramenta neceſſaria, vel utilia, ibid. n. 473.
Declaratur non procedere in ſimplici poſſeſſore bonæ fidei, ibid. n. 474.
Nec in melioramenta præſentem tantum utilitatem reſpicientia; quæ autem præſentem tantum, vel perpetuam utilitatem reſpicere dicantur aliter declaratur, quàm Gloſſ. & Joſeph. Aſſiſ. ibid.
Ampliatur etiam in fructibus extantibus tempore mortis defuncti, ibid. n. 273.
Niſi Filiorum indigentiam ſuperaſſent. Ratioq. ponitur.
Declaratur tamen, ut n. 176.
Limitantur omnia, niſi teſtatoris mens etiam tacita imputationem urgeret, ibid. n. 447.
Rev. D. Jo. Baptiſta Ferrus jam Vicarius Generalis Forolivii laudatur, ibid. n. 584.
Imputatio propriè cadit in ſucceſſionem filiorum in legitimam, non autem in ſucceſſionem ad univerſam hæreditatem, in quo habet locum collatio ad ſervandam æqualitatem, tom. 3. cap. 1. num. 161.
Collatio longè origine, natura forma, & uſu differt ab imputatione, ibid. n. 162.
Imputatio non eſt terminus habilis pro ſervanda æqualitate, ſed non imputatio, ibid. n. 163.
Pro ſervanda æqualitate in legitima eſt proditum remedium inofficioſæ donationis, vel quod res donata in cumulum hereditatis computetur, ut æſtimetur legitima, & ſolvatur de bonis extra donationem, ſi ſufficiant, ibid. n. 164. & 165.
Imputatio in legitimam, & computatio in cumulum hæreditatis pro detrahenda legitima aliquando promiſcuè ſumuntur, & fraternizant, ibid. n. 166. 167. & 168.
Quando non debetur legitima non habet locum imputatio in eam, ibid. n. 171. & 172.
Non valet conſequentia imputat mater, ergo debent imputare etiam filii, ibid. n. 173. & 174.
Materia imputationis dotis æquiparatur cum materia imputationis donationis inter vivos quoad nepotes, ibid. n. 175.
Imputationem, qui allegat faciendam, fatetur ſe adhuc totum debere, ſed ut minus mox debeat, velle fieri imputationem, licèt imputatio de per ſe conſiderata fiat de re jam habita, tom. 3. cap 4. n. 33.
Imputatur in legitimam filii quidquid pro eo à Patre ſolutum fuit, & ab eodem Patre imputari mandatur, t. 3. cap. 5. n. 2.
Sola parentis voluntas, quod filii ſint eidem debitores, ſufficit pro imputatione, ibid. n. 3.
Præſertim ſtante declaratione à Patre facta, etiam ex intervallo, pro imputatione, ibid. n. 4.
Dos data Nepti ab Avo Materno, an imputetur in legitimam Nepotis, atque reſpectivè dotatæ fratris, qui uti Patris hæres tenebatur dotare, & quid ſi ſit nepos, ibid. num. 5.
Dos ſoluta ab Avo Nepribus, quando ea cenſeatur donata, vel potius imputetur in legitimam Nepotum, ibid. n. 8.
Imputatio debiti, quod filius habet cum Patre in legitimam non admittitur, ſi pater inter alias imputationes hoc non expreſſit, ibid. n. 26.
Imputationis qualitas à legitima reiici poteſt, to. 3. cap. 8. num. 15.
Qualitas imputationis, & ſolutionis eſt idem, quia utraque ſupponit delictum, ibid. n. 16.
Stante injuſtitia imputationis à Teſtatore ordinatæ, poteſt ſcindi ejus confeſſio, etiam aliàs individua, ibid. num. 19.
Qualitas imputationis uti conſiſtens in jure ſemper reici poteſt, ibid. n. 20.
Vide Legitima, Spes.

INCERTITUDO.

Facti ſpecies circa incertitudinem executoris teſtamentarii, tom. 1. cap. 12. n. 1.
Fabrica S. Petri habet privilegium capiendi incerta relicta, & alia privilegia, ibid. n. 2. 6. & ſeq.
Decreta Sacræ Congregationis fabricæ habent vim legis, ibid. n. 3.
Incertitudo non vitiat quando poteſt verificari in aliquo certo, ibid. n. 4.
Incertitudo ſubmoveri poteſt ex conjecturis ad ſuſtinendam diſpoſitionem Teſtatoris, ibid. n. 5.
Vide Certum.

INCLUSIO.

Regula quod incluſio unius ſit excluſio alterius, procedit in diſpoſitione Legis, non verò in diſpoſitione hominis, tom. 1. cap. 6. n. 41.
Incluſio aliquorum, eſt excluſio aliorum, tom. 3. cap. 17. num. 48.

INCOMPATIBILITAS.

Vide Fideicommiſſum.

INCOMPETENTIA.

Vide Præventio.

INDEFINITA.

Indefinita ab homine prolata æquipollent univerſalibus, non ex proprietate verborum, ſed ex benigna interpretatione, tom. 3. cap. 1. n. 19 & 20.

INDITIUM.

Nominatio mandatarii non facit inditium ad torturam contra mandantem nominatum, niſi aliquod aliud adminiculum concurrat, tom. 1. cap. 2. n. 45.

Ex

Ex nominatione facta à ſociis reſultat inditium ad ſpecialiter inquirendum contra nominatum, ibid. n. 48.
Sed hoc inditium non eſt ſufficiens ad torturam, niſi aliud adminiculum concurrat, etiam ſi eſſemus in caſibus exceptis, & reprobatur, Cabal. reſol. crim. caſ. 84. nu. 7. contrarium tenens, ibid. n. 49.
Duo, vel plures ſocii criminis concordes deponentes cum eorum juramento contra alium conſocium faciunt contra eum inditium ſufficiens ad torturam; non autem ad condemnandum, ibid. n. 51.
Plures ſocii alium nominantes, concurrente alio adminiculo, ſufficiunt etiam ad condemnandum pœna ordinaria delicti, ibid. n. 52.
Inditia deſumenda ſunt ab antecedentibus, concomitantibus, & ſubſequentibus, tom. 1. cap. 8. n. 24.
Inditia debent eſſe per duos teſtes probata, tom. 1. cap. 10. num. 43.
Inditia Judici arbitraria, ibid. n. 45.
Inditia etiam urgentiſſima, & indubitata, ac probationes per torturam tolluntur, ibid. n. 48. & 53.
Inditia quæ dicantur indubitata, ibid. n. 49.
Inditia indubitata ad condemnandum debent eſſe ſaltem duo nec unum ſufficit, ibid. n. 50.
Inditia indubitata ſufficiunt tantum pro pœna extraordinaria relicta via torturæ, ibid. n. 52.
Quænam ſint inditia indubitata, tom. 2. cap. 13. n. 22.
Inditia indubitata ſunt in duplici differentia, ibid. n. 23.
Quid requiratur, ad hoc ut inditium dicatur indubitatum, ibid. n. 24. & 25.
Ad hoc ut ſit locus condemnationi, inditia debent eſſe ſaltem duo, nec unum ſufficit, ibid. n. 26.
Referuntur non nulla exempla inditiorum indubitatorum, ibid. n. 27.
Ex ſanguine reperto in pluribus locis non prodit inditium indubitatum, ſed ſolum quoddam adminiculum, ibid. n. 28.
Inditium remotum duobus teſtibus omni exceptione majoribus probari debet. Amplia etiam in delictis attrociſſimis, ibid. n. 35.
Inditia non poſſunt dividi, ut benè explicatur, ibidem num. 55.
Inditia remota ſunt duobus teſtibus conteſtibus, omni exceptione majoribus probanda, to. 3. cap. 13. n. 32.
Vide Conjectura, Fama, Inimicitia, Monera, Nullitas, Pœna, Retentio, Rivalitas, Tortura, Venenum.

INDIVIDUITAS.

Dividuitas, vel Individuitas cauſæ ad effectum, ut privilegium Fori communicetur cum aliis litis conſortibus, deducenda eſt ex natura rei, ſuper qua vertitur litigium, tom. 1. cap. 7. n. 77.
Et juxta hanc diſtinctionem dividui, vel individui regulatur tàm reviſio, & reſtitutio in integrum, quàm materia ſtipulationum, ibid. n. 78.
Servitutes omnes perſonales, quæ incorporales ſunt, individuæ ſunt, excepto uſufructu, ibid. n. 79.
Uſusfructus quomodo dividi valeat, quamvis ſit jus incorporale, ibid. n. 80.
An requiratur ſola individuitas procedens ex connexione accidentali, & ſic ex diſpoſitione Juris, vel potius requiratur utraque ſcilicet etiam ex natura rei, ibidem num. 81.
Individuitas, vel connexio ex diſpoſitione juris, an, & quando ſemper excludatur, ibid. n. 82.
Replicatur ad objectum, quod cognitio præſentis articuli, dividuitatis, vel individuitatis ſpectet ad judicem Eccleſiaſticum, ibid n. 96.
Ratio individuitatis bonorum militat tàm in lineis maſculorum, quàm fœminarum, to. 3. cap. 19. n. 51.
Vide Cauſa.

INFANS.

Vide Acquiſitio.

INHONESTAS.

Si mulier ampleclatur, & oſculetur paſſivè, & activè, & ſi ſola cum ſolo converſetur in cubiculis, & aliis locis obſcuris dici non poteſt, quod honeſtè vivat, tom. 4. cap. 10. n. 9.
Immò actus inhoneſtior iſtis inveniri non poteſt, & ex ipſis copula deducitur, ibid. n. 10.
Sufficit probare quod Mulier ſit inventa ſola cum ſolo tangente, vel oſculante, ut dicatur inventa cum aliquo in rebus Venereis, ibid. n. 11.
Ex ingreſſu, & egreſſu Viri in domum Mulieris, & è contra copula præſumitur, ibid. n. 14.
Quando non eſt de neceſſitate probandum in ſpecie certum factum, ſed in genere Mulierem eſſe inhoneſtam, ſufficiunt teſtes ſingulares, quorum unus probat de una re inhoneſta, alius de alia, ibid. n. 15.
Teſtis, licèt ſocius, vel particeps criminis probat inhoneſtatem Mulieris, ibid. n. 17.
Ex amore inter mulierem, & plures alios inito dici non poteſt, quod ipſa caſtè, & honeſtè vixerit, ib. n. 18.
Ex paupertate præſumitur, quod Mulier fuerit cognita, ibid. n. 19.
Enumerantur plures conjecturæ inhoneſtatem mulieris inferentes, ibid. n. 20.
Vide Raptus, Stuprum.

INIMICITIA, INIMICUS.

Converſans cum inimicis præſumitur inimicus, & non probat, tom. 1. cap. 2. n. 63.
Ex verberibus capitalis oritur inimicitia, tom. 2. cap. 14. n. 13.
Teſtis inimicus non admittitur, nec etiam in cauſa fidei, ibid. n. 14.
Quando inimicitia ſufficiat ad repulſam teſtium, tom. 3. cap. 10. n. 37.
Quando occiſus habebat plures inimicos, inimicitia nullum facit inditium, tom. 3. cap. 13. n. 31.
Vide Mandatum.

INJURIA.

Verba injurioſa contra virum uxoratum, tom. 1. cap. 15. nu. 2.
Vide Socius itineris, Voluntas.

INJURIATUS.

Injuriatus petulanter verbis, poteſt injuriantem occidere, dict. tom. 1. cap. 15. n. 7.
Injuriatus an teneatur adire Magiſtratum, ibid. n. 9.

INNOCENTIA.

Ex negativa complicium in tortura juſtificatur aliorum innocentia, tom. 1. cap. 10. n. 17.
Quando probata remanet negativa, & innocentia Rei innoteſcit, abſolutio ſequi debet, tom. 2. cap. 13. n. 10.
Vir probatæ vitæ omnem innocentiæ habet præſumptionem pro ſe, tom. 4. cap. 9. n. 45.
Vide Inquiſitus.

INQUISITIO, INQUISITUS.

Juri, ac Juſtitiæ, publicæque utilitati convenit innocentiam inquiſiti patefieri, atque declarari, tom. 1. cap. 2. num. 1.
Quando inquiſitio dicatur nulliter facta, ibid. n. 2.
Judex procedens ad Inquiſitionem non præcedentibus legitimis indiciis poteſt in ſyndicatu ad damna, & intereſſe conveniri, ibid. n. 4.
Quid requiratur ad hoc ut validè tranſmitti poſſit inquiſitio ſpecialis, tom. 1. cap. 8. n. 6.
Denunciatio Rectoris, ſive Syndici maleficiorum aperit viam ad inquirendum de delicto denunciato, ib. n. 8.
In delictis occultis ad tranſmittendum Inquiſitionem ſuffic t fama de corpore delicti, ibid. n. 35.
Declaratur Concluſio, de qua ſupra numero præcedenti, ibid. n. 36.
Exceptio circa Corpus delicti, quando non eſt oppoſita à Reo, nihil operatur contra tranſmiſſionem Inquiſitionis, ibid. n. 40
Quando præceſſit diffamatio contra inquiſitum à denunciatione Syndici, tunc excuſatur à præſumpta calumnia, qui adhæret tali diffamationi, & ideo non condemnatur in expenſis, ibid. n. 41.
Quid ſit agendum in Inquiſitione generali, ante inquiſitionem ſpecialem, ibid. n. 43.
Quando in Inquiſitione apponitur per Fiſcum certa dies ex propria voluntate, & non ad Inſtantiam Rei, licèt delictum probatur, ſed alia die commiſſum, Reus eſt abſolvendus, tom. 2. cap. 13. n. 10.
Perquiſitio à Curia facta ſicut Reo obeſt, ita eidem prodeſſe debet, ibid. n. 31.
Querelæ falſæ, & inquiſitiones injuſtæ recenſentur, to. 3. cap. 11. n. 35.
Quæ requirantur ad ſpecialem inquiſitionem, tom. 3. cap. 14. n. 13.
Inter alia debent præcedere legitima inditia, ibid. d. num. 13.
Quænam eſſe debeant inditia ad ſpecialem inquiſitionem tranſ-

Digitized by Google

tranſmittendum, vel ad examinandum Reum, ibid. n. 14. & vide ibid. n. 15. cum ſeqq.

Inquiſitio quandoque poteſt eſſe majoris præjuditii, quam tortura, ibid. n. 16.

Diffamatio, vel ſaltem, fama contra contumacem requiritur in tranſmittendis Inquiſitionibus, ibid. n. 36.

Inquiſitio, quæ die, & menſe caret, non ſubſiſtit, tom. 3. cap. 15. nu. 18.

Inquiſitio eſt libellus Judicij Criminalis, tom. 4. cap. 1. n. 249. & 483.

Inquiſitio ſi eſt nulla, nullæ etiam ſunt ſubſecutæ condemnationes, ibid. n. 485.

Satius eſt de miſericordia reprehendi, quam de ſeveritate, tom. 4. cap. 9. n. 49.

Quando mitius ſit agenudm cum inquiſito, ibid. n. 50.

Vide Confeſſio, Expenſæ, Homicidium, Ignorantia, Judex Officiales, Probatio, Socius criminis.

INSIGNIA.

Vide Familia.

INSPECTIO.

Loci differentiæ inſpectio ſuperat cæteras probationes in civilibus, & criminalibus cauſis, to. 1. cap. 8. n. 49.

INSTANTIA.

Inſtantia in Criminalibus non tranſit in hæredes, nèc contra hæredes, ſed ſolvitur Juditium, tom. 3. cap. 12. num. 73.

INSTIGATOR.

Sententia condemnatoria Inſtigatoris, ſubornationes, & alia facti ponuntur, tom. 3. cap. 11. n. 37.

Teſtis primus examinatus habetur pro denunciatore, & inſtigatore, ubi proceditur per relationem Amici ſecreti, ibid. n. 38.

INSTITOR.

Officium Inſtitoris menſæ numulariæ quale ſit, tom. 1. cap. 1. n. 1.

Inſtitor non poteſt ex natura Negotii contrahere cambia fixa, & paſſiva ex defectu poteſtatis legalis, & eo minus ex defectu poteſtatis ex conventione hominis, ibid. num. 2.

Dominus recipiendo merces dicitur approbare inſtitorem, tom. 2. cap. 9. n. 60.

Adminiſtrator, famulus, inſtitor, vel factor qualiter obligent dominum, ibid. n. 95.

Vide Dominus, Præpoſitus.

INSTITUTIO.

Inſtitutio filii in uſufructu continet jus percipiendi fructus, quod eſt in bonis Patris, & eſt pretio æſtimabile, tom. 4. cap. 2. n. 136.

Inſtitutio filii eſt de ſolemnitate teſtamenti intrinſeca, & de ipſius ſubſtantia, ibid. n. 267

Teſtator prædictis verbis prohibuit alienationem per Hæredis Inſtitutionem non compræhenſam in antecedentibus verbis, tom. 4. cap. 5. n. 65.

Hæredis Inſtitutio importat alienationem, ibid. n. 66.

INSTRUMENTUM.

Minuta Inſtrumenti, licèt non ſtipulati, quando probet veritatem contractus, to. 2. cap. 4. n. 11.

Inſtrumentum facit probationem probatam, rem certam, & manifeſtam, tom. 2. cap. 6. n. 1.

Inſtrumentum quando eſt integrum, tunc habet ſuas prærogativas, ibid. n. 2.

Debet attendi pars Inſtrumenti, quæ reſpicit ſubſtantiam illius, non quæ reſpicit executionem, tom. 3. cap. 1. n. 62.

Pars executiva Inſtrumenti quæ ſit, ibid. n. 63.

Teſtes inſtrumentarii deponentes contra Inſtrumentum tollunt illi omnem fidem, t. 3. cap. 11. n. 45. & 67. &c.

Inſtrumentum emptionis probat, rem emptam eſſe privatam, ibid. n. 233.

Inſtrumentum in antiquis habet vim famæ, per quam probatur dominium contra tertium, ibid. n. 236.

Inſtrumentum, non faciens mentionem initii poſſeſſionis non excludit immemorabilem, ibid. n. 335.

Inſtrumentum ſi diſcordat à Capitulis, poſtpoſito inſtrumento, ſola capitula attenduntur, to. 4. cap. 2. n. 414.

Amplia multo magis, ſi ſit facta relatio ad Capitula, ibid. n. 415.

Inſtrumenta probant inter, & contra contrahentes, & eorum ſucceſſores, tom. 4. cap. 3. n. 356.

Vide Exceptio, Falſitas.

INSULTOR.

Vide Aggreſſor, Defenſio.

INSULTUS.

Vide Defenſio.

INTERDICTUM.

Interdictum uti poſſideris competit turbato, tàm civilitèr, quàm criminalitèr, tom. 4. cap. 1. n. 128.

INTERFECTUS.

Interfectus concurrente ſenſualitate, & cauſa peccandi, Juditio Dei, id eveniſſe præſumitur, to. 2. cap. 6. n. 67.

INTERPRETATIO.

Correctio Juris communis ſemper eſt odioſa, & ſemper capi debet interpretatio illa, quæ minus Jus commune lædit, tom. 1. cap. 5. n. 20.

Verba potius interpretationem recipiunt ſecundum conſuetum ſenſum, & modum loquendi teſtatoris, quàm juxta eorum proprietatem, tom. 3. cap. 19. n. 30.

Interpretatio ea eſt ſumenda, per quam evitatur contradictio, tom. 4. cap. 2. n. 31., Amplia, ut ibid. n. 32.

In caſu claro omnis interpretatio dicitur calumnioſa, tom. 4. cap. 4. part. 1. n. 32.

Omnis diſpoſitio capit interpretationem a ſolito, tom. 1. cap. 15. n. 18. circ. finem.

Ubi verba ſunt clara, nulla eſt opus interpretatione, t. 4. cap. 3. n. 362.

In dubio conceſſio eſt interpretanda favore concedentis, ibidem num. 364.

Interpretatio fieri debet, ut minus recedatur a ſtatuto, & ejus diſpoſitione, tom. 4. cap. 12. Litt. n. 4.

Tacita, & præſumpta mens teſtatoris no poteſt conſiderari in contractibus per viam extenſivæ interpretationis, ibid. litt. p. 4.

Interpretatio ea facienda eſt, per quam teſtamentum ſuſtinetur, ibidem litt. S. 4.

Vide Contractus, Declaratio, Diſpoſitio, Superfluitas, Teſtamentum, Teſtator.

INTERROGATIO.

Confeſſus de unum delictum non poteſt de aliis interrogari, nec torqueri, niſi de illis extent legitima inditia, tom. 1. cap. 2. n. 46.

Judex non poteſt, nec debet interrogare in non exceptis, niſi aliquod inditium præcedat, ibid. n. 58.

Vide Socius in genere, & Socius criminis.

INVENTARIUM.

Inventarium efficit, ut hæreditas non dicatur adita, ſed jacens, to. 2. cap. 8. n. 117.

Efficit, ut hæres non cenſeatur eadem perſona cum defuncto, ibid. n. 118.

Cauſat, ut hæres non teneatur præciſis obligationibus defuncti, ibid. n. 119.

Executio fit diverſo modo contra hæredem beneficiatum, quàm contra defunctum, ibid. n. 121.

Hæres debitoris cenſus poteſt carcerari, & arreſtari pro annuo cenſu ſolvendo: ſecus ſi ſit cum beneficio inventarii, ibid. n. 122. & 123.

Obligatio damnoſa non tranſit in hæredem beneficiatum, ibid. n. 124.

Beneficium inventarii latiſſimè interpretatur, tanquam beneficium Principis, ibid. n. 138.

Inventarium non debet retorqueri in odium hæredis, ibid. num. 142.

Inventarium liberat hæredem a vexatione facti, quæ vexatio conſiſtit in onere vendendi; Et habetur intellectus l. fin. §. etſi præfatam C. de Jur. delib. ibid. n. 151.

Beneficium inventarii competens hæredi principalis debitoris non prodeſt fidejuſſori, tom. 2. cap. 8. n. 237.

Hæres beneficiatus principalis debitoris non poteſt uti beneficio inventarii in utilitatem fidejuſſoris, ibid. n. 238.,

Declara tamen, ut n. 239.

Beneficium inventarii non competit in damnum creditorum, ibid. n. 240. Contra n. 246.

Hæres beneficiatus non poteſt uti ſuo beneficio in extinctione debiti, quando pro eodem adſunt alii obligati, ſecùs ſi non adſunt ibid. nu. 242., Quod intellige, ut num. 249.

Beneficium inventarii eſt damnoſum creditoribus, ibid. num. 246.

Vide Hæres, vetus Jus.

INVERISIMILITUDO.

Inveriſimile, & difficile æquiparatur impoſſibili, to. 3. cap. 2. num. 45.

In-

Digitized by Google

Inveriſimilitudo arguitur ex magno pondere monetæ aſſeriæ ſub pallio portatæ, ibid. n. 46.

Inveriſimile eſt, quod quis tradat monetam recipiendo ſcripturam ſibi non cognitam, & alia, ibid. n. 48.

Vel cum receptis ſine nomine, maximè ſi timebat de decoctione ſui debitoris, ibid. n. 49. & alia n. 50.

Inveriſimile eſt, quod qui eſt creditor alterius faciat ſe ejuſdem debitorem, ibid. n. 51.

Inveriſimilitudo habet falſitatis imaginem, nu. 61.

Inveriſimilitudo habetur pro vitio viſibili, ſaltem oculo intellectus, ibid. n. 62.

Inveriſimilia deponens ſpeciem falſitatis præſefert, tom. 3. cap. 15. n. 15.

Inveriſimile quod eſt, pro falſo habetur, tom. 4. cap. 2. num. 82.

Vide Impoſſibile, Moneta, Veriſimilitudo.

INVESTITURA.

Inter plures inveſtitos pro ſe, & eorum filiis filii cujuslibet intelliguntur vocati tantùm pro portione eorum patris, & non patrui, tom. 1. cap. 1. n. 16., Quod intellige, ut n. 17. & 18.

Inveſtitura non eſt de ſubſtantia feudi, tom. 2. cap. 7. art. 1. n. 118.

Inveſtitura tunc requiritur, quando quis rem propriam Principis habet in feudum, non quando propriam recognoſcit, ibid. n. 119.

In capitulatione poteſt dici, quod intervenerit inveſtitura, nam recognitio in ſe continet brevem, quaſi traditionem, ibid. n. 120.

Inveſtitura diuturnitate temporis præſumitur, ib. n. 121.

Renovationis non petitæ exceptio ſoli Domino competit, ibid. n. 124. Et alia de renovatione, ibid. n. 125.

Vide Feudum.

INVOCATIO.

Ex invocatione Sancti arguitur affectio, tom. 1. cap. 12. num. 9.

IRATUS.

Iratus ab inſano tempore tantùm diſtat, tom. 1. cap. 15. num. 21.

IRRIGATIO.

Irrigatio terrarum reſpicit publicam utilitatem, cum ob eam uberiores colligantur fructus, to. 4. cap. 1. n. 547.

ITER.

An vendito fundo cenſeatur venditum iter, to. 4. cap. 3. num. 409.

JUDÆI.

Judæi fœneratores in multis locis habent privilegium retinendi res furtivas illi pignoratas, vel venditas, donec per veros Dominos pretium reſtituatur, to. 1. cap. 2. nu. 10.

JUDEX.

Judici aſſerenti famam publicam præceſſiſſe, vel delictum eſſe notorium, non creditur, t. 1. c. 2. n. 3.

Judex procedens ad inquiſitionem non præcedentibus legitimis Indiciis poteſt in ſyndicatu ad damna, & intereſſe conveniri, ibid. n. 4.

Quando præſumuntur pro Judice, & geſtis ab illo, ib.

Malè faciunt Judices procedentes ſuper dicto unius teſtis inhabilis tom. 1. c. 2. n. 12.

Res eſt in claris, quod ubi agitur circa poſſeſſionem bonorum hæreditariorum cognitio ſpectet ad judicem ſæcularem tom. 1. c. 7. n. 108.

In materia etiam ſpirituali habetur quod Judex laicus poſſit de per ſe cognoſcere exceptionem incompetentiæ, vel declinatoriæ, ibid. n. 109.

Hæc conſuetudo viget Florentiæ, & in Regnis Luſitaniæ, & alia de hac materia, ibid. n. 111. & ſeqq.

An, & quando Judex poſſit ad ulteriora procedere non obſtante remiſſione cauſæ petita a Clerico, ib. n. 118.

Quando determinatio rei ſpiritualis eſt notoria, vel ex actis, vel ex jure, eam Judex ſæcularis determinare poteſt, ibid. n. 126.

Miniſtri Regis an, & quando poſſit extraordinariè tractare cauſam poſſeſſoriam, in qua de poſſeſſione beneficii diſputetur, ibid. n. 127.

Judicis arbitrio committenda ſunt ea omnia, quæ ob varietatem definiri, ſub certaque regula circumſcribi nequeunt tom. 2. c. 1. n. 201.

Judex quomodo ſe gerere debeat, antequam venditioni rerum minorum Decretum interponat, ib. n. 574.

Judex diffamati competens eſt in remedio l. diffamari, ibid. n. 626.

Judex non petenti ſuum non partitur officium, tom. 2. cap. 3. n. 17.

Judex debet judicare ſuper omnibus petitis, aliàs ſententia non valet, maximè in connexis tom. 2. c. 8. n. 261. Declara, ut, n. 271. Fallit, ut ibid. n. 262.

Judex appellationis non poteſt pronunciare ſuper non petitis coram primò Judice, nec ſuper non cognitis ab eo ibid. n. 287.

Judex non poteſt judicare ſuper petitis per modum cauſæ ſi hæc non ſint principaliter proſecuta, & ſuper illis lis conteſtata, ibid. n. 288.

Judex non dicitur extra petita pronunciare, ſi pronunciet ſuper illis, quæ virtualiter, & neceſſariò inter petita continentur, ibid. n. 291.

Judex, antequam procedat ad condemnationem, præſertim in pœnam ordinariam, omnem hæſitationem tam actualem, quàm virtualem exuere debet, t. 2. c. 13. n. 47.

Judex litibus diuturnis finem imponere debet, tom. 3. cap. 1. n. 3.

Judex in arbitrariis redargui non poteſt, ejuſque judicio ſtandum eſt, t. 3. cap. 2. n. 74.

Judex in ſententiandò debet ſequi partium voluntatem, tom. 3. cap. 5. n. 1.

Judex debet adhibere Notarium, nec ipſe Judex debet ſcribere acta, ſed per Notarium ſunt ſcribenda, aliàs nulliter proceditur, t. 3. cap. 13. n. 43.

An in parvis Terris poſſint Judices acta ſcribere, ib. num. 52.

Judex delegatus in primis debet inſpicere, quæ facultas ſit ipſi in reſcripto attributa, tom. 4. c. 1. n. 175.

Judex delegatus, ſi ſuæ delegationis formam non ſervat, proceſſum reddit nullum, ibid. n. 176.

Judex procedens ſola facti inſpecta veritate non judicat ſuper non deductis, licèt probatis in Juditio, ibidem num. 180.

Judex non poteſt ſupplere, quæ ſunt facti, ibid. n. 204. & cap. 3. n. 148.

Eſt arbitrarium Judicis, an actus ſequuti probent contra Teſtium, ibid. n. 35. dict. cap. 1. tom. 4.

Judex de notorio poteſt ſumere informationes in cubiculo, t. 4. cap. 2. n. 206.

Judicis arbitrium debet regulari juxta a Jure diſpoſita, & Doctorum placita, ibid. n. 428.

Judex debet judicare ſecundum allegata, & probata, t. 4. cap. 3. n. 232.

Judex debet potius errare ſequendo, quod ſcriptum eſt, quàm voluntatem, quam non videt, t. 4. c. 4. part. 1. num. 33.

Judicis cura, & ſtudium favore Rei, t. 4. c. 9. n. 1.

Vide Cauſa, Defenſio, Delegatus, Judicium, Juriſdictio, Pauper, Pœna, Poteſtas, Probatio, Reus, Suſpicio, Veritas.

JUDICIUM.

In Judiciis duplicibus cauſa tractari debet coram uno Judice, tom. 1. c. 7. n. 229.

Quando Judicia dicantur duplicia, ibid. n. 230.

Tunc cauſæ debent tractari coram uno Judice, quando judicia ſe habent tamquam genus, & ſpecies, ib. num. 231.

Judicium petitionis hæreditatis eſt univerſale, ibidem num. 233.

Judicium concurſus debet eſſe unum, & individuum, ibid. n. 234.

Judicium quod ſit ordinarium, & ſimul ſummariè veniat tractandum, non eſt inconveniens, tom. 3. c. 2. n. 7.

Etiam in Judiciis ſummariis non eſt prohibitum libellum offerre, litem conteſtari, & ſententiam diffinitivam pronunciare, ibid. n. 8.

Judiciorum connexitas ſcindi non poteſt, ibid. n. 96.

Patiens diſcuti ſuper exceptionibus reſpicientibus dominium, ſeu merita cauſæ, ſibi præjudicat in judicio ſummario per ipſum intentato, ſecùs è contra, ibid. num. 98.

Summarietas Judiciorum quot modis, & qualitèr conſideretur, tom. 3. cap. 4. n. 7.

Dotis cauſa an ſit ſummaria, ibid. n. 8.

Differentia inter judicium ſummarium, & ordinarium ibid. n. 9.

Alimentorum cauſa an ſit ſummaria, ibid. n. 12.

Actiones, & exceptiones quando in Judiciis pari paſſu ambulent, ibid. n. 16.

Ju-

Digitized by Google

Judicium legitimæ eſt ſummarium, tom. 3. cap. 7. n. 15.
Poſt rem judicatam verò exequtivum, ibid. n. 16.
Exceptiones altiorem indaginem requirentes non admittuntur in judicio ſummario, ibid. n. 17.
Judicium non ſubſiſtit, nec ſententia ferri poteſt deficientibus actore, & reo, tom. 3. cap. 12. n. 73.
Judicium criminale eſt in cauſa turbativæ, ſi pœna tota applicatur fiſco, nec eſt mixtum, t. 4. c. 1. n. 131.
Judicium merè criminale non poteſt cumulari cum civili, ibid. n. 179.
Vide Cauſa, Declinatoria, Legitimatio, Notarius, Solemnitas, Tribunal.

JURA.

Reſervantur jura, non conſtito ſufficienter de meritis alicujus puncti, tom. 3. cap. 12. n. 112
Jura omnia defuncti tranſeunt in hæredem, tom. 4. c. 2. n. 166.

JURAMENTUM.

Juramentum in caſu, de quo agitur, eſt juramentum ſubjectionis, & non juramentum fidelitatis tom. 2. c. 7. art. 1. n. 21.
Homagii, & juramenti fidelitatis prætenſus defectus non obſtat, ibid. a n. 126.
Juramentum præſtitum in inveſtitura fuit, & eſt juramentum fidelitatis, ibid. a n. 129.
Juramentum ex temporis antiquitate cenſetur remiſſum, ibid. a n. 134.
Debitor promittens cum juramento ſolvere pecuniam, poteſt dare alia bona, ſi factis diligentiis pecuniam invenire non potuit, t. 2. c. 8. n. 114.
Juramentum quoad robur contractus tranſit diverſo modo in hæredem abſolutum, quàm in beneficiatum, ibid. n. 115.
Juramentum eſt ſervandum in forma ſpecifica, ibidem num. 120.
Juramentum generaliter præſtitum plures defectus ſanare poteſt, tom. 3. c. 1. n. 121.
Per juramentum, ſeu clauſulam juramentalem, & ſtipulationem notarii jus acquiritur abſentibus, quamvis non agatur de pia cauſa, t. 3. cap. 16. n. 26.
Quamvis partes quoad ſe poſſint remittere juramentum, & a contractu recedere, attamen quoad filiorum, & deſcendentium præjudicium non poſſunt à contractu recedere, ibid. n. 27.
Juramentum operatur rem non eſſe integram, adeout contractus, aliàs per pœnitentiam revocabiles, reddantur irrevocabiles, ibid. n. 28.
Actus factus contra juramentum vallet, quando juramentum non firmavit contractum aliquem irrevocabilem, at ubi contractus redditus fuit irrevocabilis, actus contrarius non reddit irritum contractum firmatum juramento, ibid. n. 29.
Juramentum redit actus ſua natura revocabiles, irrevocabiles, ibid. n. 31.
Majoratus redditur irrevocabilis, quando pacto de non revocando adjectum eſt juramentum, ibid. n. 32.
Juramentum non firmat contractum metu, vel dolo extortum, ſi dolus ſit ex propoſito, ſive ex re ipſa, t. 4. c. 2. n. 444., Quod amplia, ut ibid. n. 445.
Juramentum non eſt vinculum iniquitatis, ibid. n. 446.
Juramenti vinculum ſemper eſt ſervandum, quoties poteſt abſque interitu ſalutis æternæ, t. 4. c. 7. n. 18.
Vide Clauſula, Donatio, Feudum, Fides, Hæres, Sponſalia.

JURISDICTIO.

Declarantur aliqui Doctores volentes utramque juriſdictionem, tàm ſpiritualem, quam temporalem reſidere apud eccleſiam, tom. 1. c. 7. n. 3.
Ad firmandam juriſdictionem alicujus Judicis, aut laici, aut eccleſiaſtici ſufficit, quod in libello exhibito ab altera ex partibus ſit narrata qualitas juxta theoricam, Bart. ibid. n. 33.
Et data etiam dubietate qualitatis deductæ in libello adhuc tamen ad judicem eccleſiaſticum pertinere videtur reſolutio articuli, ibid. n. 34.
Auditores Juriſdictionis S.C.S. ſolent in negotiis magis arduis uti opportunis remediis, ne lædatur ejus juriſdictio, ibid. n. 103.
Ad fundandam juriſdictionem Judicis reſpicitur ad formam petitionis, non verò ad litis eventum, ibidem num. 157.
Si Reus conventus in foro eccleſiaſtico neget qualitatem tribuentem juriſdictionem non impedit proceſſum, ſed retardat illum, ibid. n. 158.
Privatus non poteſt juriſdictionem a lege ſublatam prorogare, t. 3. cap. 11. n. 43.
Juriſdictionem metimur ex delegationis reſcripto, t. 4. cap. 1. n. 172.
Juriſdictio delegati non extenditur ultra expreſſa in reſcripto, ibid. n. 173.
Vide Princeps.

JUS IN GENERE.

Jus aliquando dici poteſt difficilis ſolutionis, t. 1. c. 6. num. 155.
Liberis naſcituris per parentes poteſt jus acquiri, tom. 2. cap. 7. art. 1. n. 29.
Jus quæſitum maſculis ordine ſucceſſivo non poteſt auferri per alienationem, aut diſpoſitionem præcedentis in gradu, ibid. n. 91.
Eadem res non poteſt diverſo Jure cenſeri tom. 2. c. 8. num. 143.
Qui utitur jure ſuo, nemini injuriam facit, ib. n. 159.
Jus oritur ex facto, ibid. n. 243.
Jura magis inclinant ad liberandum, quàm ad obligandum, t. 2. cap. 9. n. 45.
Jus, cum certum ſit, ex librorum revolutione facillimè poteſt decidi, tom. 3. c. 2. nu. 75. Intellige, ut ibid. n. n. ſeqq.
Ex facto certo, non ex incerto Jus metitur, ib. n. 82.
Propoſitio illa fideicommiſſum extare, vel non extare, eſſe queſtionem Juris, quomodo intelligenda, t. 3. c. 4. n. 59.
Exceptiones juris quando exequtionem non retardent, ſed ſint reſervandæ, & æquiparentur quæſtionibus facti, ibid. n. 60.
Jus cum facto moritur tom. 4. cap. 2. n. 2.
Vide Correctio, Donatio, Factum, Præoccupatio, Stipulatio, Vetus Jus.

JUS ACCRESCENDI.

Inter plures inveſtitos pro ſe, & eorum filiis, filii cujuſlibet intelliguntur vocati tantùm pro portione illorum patris, & non patrui tom. 1. c. 1. nu. 16. Quod intellige, ut n. 17. & 18.
Quando vocati dicantur re, & verbis conjuncti; & ſtante hac conjunctione habet locum jus accreſcendi, & quando habeat locum jus non decreſcendi, ib. n. 19.
Ad hoc ut habeat locum jus accreſcendi, ſufficit verbalis conjunctio inter ipſos vocatos; Et quando dicatur adeſſe hæc verbalis conjunctio, ibid. n. 20.
Quod amplia, ut ibid. Et de hac conjunctione ibidem num. 21.
Referuntur requiſita conjunctionis, & juris accreſcendi, ibid. n. 22. & n. 24.
Magnus eſt effectus ſuccedendi per jus accreſcendi, vel per jus decreſcendi, ibid. n. 23.
Jus accreſcendi non habet locum in diſpoſitionibus limitatis, ibid. n. 25. & ſeqq.; ubi latè.
An ſtante conjunctione verbali habeat locum jus accreſcendi, affertur magiſtralis diſtinctio, ibid. n. 30.
Quando quis particularis, vel univerſalis ſucceſſor dicatur, ut locus ſit juri accreſcendi, tom. 3. c. 1. n. 21.
Jus accreſcendi datur proportionabilitèr fideicommiſſario, & primo hæredi pro Trebellianica retenta, t. 3. c. 9. n. 22.
Jus accreſcendi non habet locum, ſi unus vocetur ad uſumfructum titulo donationis, alter titulo legati, & diverſo jure ſuccedant, ſi unus habeat portionem ab inteſtato, alter ex teſtamento, t. 4. c. 12. litt. a 2. & alia de hac materia, ibid. litt. ſeqq.
Quoties per poſterius legatum prius etiam pro parte adimitur, non cenſentur legatarii re conjuncti, nec inter eos jus accreſcendi, vel non decreſcendi conſiderari poteſt, & alia ad rem, ibid. litt. M. 2.
Unitas rei, ſeu identitas requiritur ad hoc, ut jus accreſcendi conſiderari poſſit, ibid. litt. O. 2.
Juris accreſcendi, & non decreſcendi cauſa eſt concurſus, ibid. litt. M. 3.
In uſufructu conſtituto etiam per contractum daretur jus accreſcendi, ſi eſſet conjunctio realis, & concurſus, non autem his deficientibus, ibid. litt. N. 3.
Decreſcere non poteſt id, quod datum non eſt, ibid. litt. O. 3.

Ju-

Digitized by Google

Jus non decreſcendi eſt id, per quod retinetur ſolidum a diſponente datum ceſſante concurſu, ibid. litt. P. 3.
Conjunctio mixta non inducit jus non decreſcendi in contractibus, ibid. litt. Q. 3.
Re, & verbis conjuncti, qui ſine parte inſtituuntur, non habent jus accreſcendi, nequè non decreſcendi, ibid. litt. C. 4.
Jus accreſcendi eſt de ſubtilitatibus Juris, & inducitur fictione, & interpretatione extenſiva, & præſumpta, ibid. litt. E. 4.
In contractibus regulariter non datur jus accreſcendi, ibid. litt. F. 4.
An jus accreſcendi detur in donatione inter virum, & uxorem, ibid. litt. G. 4.
In uſufructu non datur jus accreſcendi inter ſuccedentes diverſo jure, ibid. litt. K. 4. & pariter, ibid. litt. D. 5.
In verbis tantùm conjunctis, & in uſufructu communior ſententia eſt, quod non detur jus accreſcendi, ibid. litt. L. 4.
Statutum tollere, & prohibere poteſt jus accreſcendi tacitè, & expreſsè, ibid. litt. Q. 4.
In contractibus lucrativis non debet habere locum jus accreſcendi, maximè quando non intereſt debitoris, ibid. litt. R. 4.
Qui per contractum diſponit favore duorum, vel plurium cenſetur velle, ut quilibet habeat partem, non totum, eaque ratione ſi in unius perſona contractus non ſubſiſtat, aut effectum non habeat, conjunctus non conſequitur totum, ſed partem, quia reſpectu alterius partis ceſſat voluntas contrahentis, & ſic cauſa juris accreſcendi, ibid. litt. T. 4.
Taciti, & expreſſi non eſt par virtus in materia conjunctorum, & juris accreſcendi, nec tacitum ullo modo attenditur in dictis conjunctionibus, ibid. litt. X. 4.
Jus accreſcendi eſt relictum, & ſtatutum prohibens relictum prohibet jus accreſcendi, ibid. litt. A. 5.
Statutum limitans potentiam diſponentis, & capacitatem, ſeu portionem vocati prohibet jus accreſcendi, ibid. litt. B. 5.
Inter ſuccedentes jure ſingulari, & jure communi, præterquam in hæreditatibus jus accreſcendi non admittitur, ibid. litt. E. 5.
Ceſſante jure accreſcendi uſuſfructus conſolidatur cum proprietate, ibid. litt. P. 5.
Attenta prædilectione, & jure ſingulari, quo mulier ſuccedit potentius jure accreſcendi eſt jus conſolidationis, ibid. litt S. 5.
Renunciationes ſatis utiles ex aliis cauſis non operantur renunciationem juris accreſcendi, ibid. litt. X. 5. & alia ibid. litt. Y. 5.
Vide Conjunctio, Tranſmiſſio.

JUS ACQUISITUM.
Vide Acquiſitio, Jus quæſitum.

JUS DE PRÆSENTI.
In his, quæ pendent a contractibus competit Jus de præſenti, ſecùs in his, quæ pendent ab ultimis voluntatibus, t. 3. c. 1. n. 155. & 156.

JUS DUCENDI AQUAM.
Jus ducendi aquam a flumine publico regali, ſeu navigabili non acquiritur privato, niſi per conceſſionem Principis, vel per immemorabilem, tom. 4. cap. 1. num. 361.

JUS FIDANDI.
Vide jus paſcendi.

JUS HONORIFICUM.
Nemo præſumitur eſſe animi ità abjecti, ut jus ſuum honorificum, & utile conſervare non curet, t. 3. c. 17. n. 50.

JUS IRRIGANDI.
Jus irrigandi quando ſit reale, t. 4. cap. 3. n. 414.
Jus irrigandi unam petiam terræ non poteſt extendi ad alias, ibid. n. 418.
Vide Aqua.

JUS LIGNANDI.
Vide jus paſcendi.

JUS NON DECRESCENDI.
Vide Jus accreſcendi.

JUS PASCENDI.
Rota licèt definiverit bona omnia in feudum contineri non tamen diſcutit, an jus paſcendi, & lignandi ſit de regalibus, tom. 2. cap. 7. art. 2. n. 77. & alia circa hanc materiam, ibid. n. 78. & ſeqq.
Jus paſcendi tamquam de regalibus ad ſucceſſores in feudo pertinere debere ex pluribus probatur, ibidem num. 99.
Exempla plurima quod paſcua ſpectent ad Principem, ibid. n. 101.
Reſpondetur ad objecta, quod ſcilicèt jus paſcendi non ſit de regalibus, ibid. n. 109.
Rota dicit clarum eſſe, quod jus paſcendi ſit de regalibus, & pertinentiis feudi, ibid. n. 120.
Jus paſcendi dividitur in quatuor ſpecies, ibid. n. 121.
Fide ſolutio eſt quoddam vectigal, quod ſolvitur pro armentis paſcendis, ibid. n. 125.
Idem, quod dictum eſt de jure paſcendi, dicendum cenſet Rota, etiam de jure lignandi, ibid. n. 126.
Vide Alienatio.

JUS QUÆSITUM.
Poſt jus quæſitum ex donatione irrevocabili filiæ, & nepotibus pater, & avus reſpectivè non poteſt in inſtrumento præjudicare eiſdem, t. 3. c. 1. n. 61.
Ubi eſt alicui ex diſpoſitione, vel facto alterius jus acquiſitum, etiamſi competat jus in ſpe, non poteſt ei etiam ex voluntate ipſius auferri, tom. 3. c. 16. n. 19. & ſeqq.
Per juramentum, ſeu clauſulam juramentalem, & ſtipulationem Notarii jus acquiritur abſentibus, quamvis non agatur de pia cauſa, ibid. n. 26. Intellige tamen, ut n. 30.
Vide Donatio.

JUS SEPULCHRI.
Vide Sepulchrum.

LABORATOR.
Laboratores in alieno de mandato alicujus excuſantur a dolo, tom 4. cap. 1. n. 162.

LACUS.
Stagna, Lacus, & hujuſmodi poſſunt eſſe juris privati tàm quoad proprietatem, quàm ad poſſeſſionem, tom. 4. cap. 3. n. 405.

LÆSIO.
Quænam ſit læſio enormiſſima, tom. 4. cap. 2. nn. 422. & 424.
Et quid favore minoris, ibid. n. 425.
Læſio enormiſſima quæ ſit, remittitur Judicis arbitrio, ibid. n. 426.
Læſio enormiſſima continet dolum ex re ipſa, qui æquiparatur dolo ex propoſito, ibid. n. 442. & 457.
Læſio conſideratur, non ſolum in quæſitis, ſed etiam in quærendis, ibid. n. 459.
Læſio in dote conſideratur tempore dotationis, ibidem num. 467.
Læſio in dote conſideratur tempore mortis patris, ibid. num. 468.
Læſio quotuplex ſit, ibid. n. 417.
Læſio enormiſſima quomodo ſit diſcernenda, Doctores non conveniunt, ibid. n. 418.
Alia de læſione enormiſſima ibid. n. 419. & 420., ubi in quo conſiſtat.
Læſio, aut conſideratur ab eventu litis poſtea ſubſequuto, aut de tempore conventionis, & quando conſideretur ab eventu, tom. 4. cap. 6. n. 21.
Læſio quando dicatur enormiſſima, ibid. n. 22.
Læſio quando conſiderari non poſſit in contractu, ibid. num. 23.
Quæ incerta ſunt, æſtimationem etiam recipiunt, ut de jactu retis, & de litis eventu, & proindè intrat læſio, ibid. n. 24.
Quod capax eſt æſtimationis, eſt etiam capax læſionis, ibid. n. 25.
Læſio naſcitur ex modicitate, vel ſuperfluitate pretii, ibid. n. 26.
Læſio conſideratur in tranſactione, habito reſpectu ad dubium litis eventum, & in venditione, ſeu ceſſione juris litigioſi, & dubii litis eventus, ibid. n. 27.
In venditione ſimilium dubiorum eventuum, ſi reperiatur læſio ſufficiens, locus eſt reſciſſioni ad normam l. 2. C. de reſcind. vend. ibid. n. 28.

Ubi

Ubi actus æquè poteſt ſe habere ad damnum, ac ad lucrum, non intrat læſio.
Vide Poſſibilitas, Primogenitura, Reſtitutio.

LAICUS.

Laici non ligantur ſtatutis Laicorum reſpectu juris individui, quod habent cum perſonis Eccleſiaſticis, tom. 1. cap. 7. n. 26.
Ratio, quare ſubditis laicis ſit melius, & utilius litigare coram judicibus ſæcularibus, quam eccleſiaſticis, ibid. n. 115.

LEGATUM, LEGATARIUS.

Legatum an intuitu qualitatis, vel perſonæ cenſeatur relictum, tom. 1. cap. 12. n. 20.
Legata etiam pia legitimam non diminuunt, to. 2. cap. 1. n. 411.
Legata ab hærede ſoluta deduci poſſunt, ibid. n. 424.
Deductioni tamen non ſuffragatur præſumpta ſolutio, ibid. n. 439.
Amplia, ut ibid. n. 425. & 428.
Legata relinqui poſſunt etiam ab inteſtato, tom. 2. cap. 12. num. 4.
Legatum factum per ſtipulationem ſuſtinetur etiam tamquam contractus, ibid. n. 5.
Legatum valet, non ſolum ſi teſtator verbis expreſſit, ſed etiam ſi nutu reſponderit, ibid. n. 9.
Legatum reſultat, ſi quis dixerit ſe velle hæredem centum dare Cajo, ibid. n. 10.
Legatum uxori cenſetur intuitu pietatis, & probatur per duos teſtes, ibid. n. 12.
Legatum valet favore uxoris etiam in actu minus ſolemni, ibid. n. 13.
Legatarius poſſidens poteſt propria auctoritate capere, ibid. n. 15.
Legatarius poſſidens habet jus retinendi ex voluntate etiam minus ſolemni, ex qua oritur obligatio, & aliquando etiam civilis, ibid. a n. 18.
Loci adjectio declarat, reſtringit legatum, ibid. n. 21.
Legatum quando comprehendat etiam de proximo aſportanda, ibid.
Frumentum, & vinum venditum an veniat in legato, ibid. n. 22. & 23.
Legata in hæreditate teſtatoris, & ad titulum hæredis, ſaltem ante legatarii agnitionem remanent, licèt ab univerſali inſtitutione eſſent excepta, tom. 3. cap. 1. num. 17.
Teſtator ſi faciat duo Legata, unum purum, & alterum conditionale, utrumque præſtare voluiſſe dicitur, primum ſtatim, ſecundum purificata conditione, ibid. n. 181., amplia ut ibid. n. 182.
Ex diverſitate temporis, tituli, & rei arguitur diverſa ſubſtantia legatorum, ut unum in aliud non confundatur ibid. n. 184., amplia ut ibid. n. 185.
Legatum conditionale, quando in legitimam ſit imputandum, ibid. n. 186.
Sub univerſali ſubſtitutione comprehenditur etiam legatum particulare præſtandum a ſubſtituto univerſali conditione purificata, ibid. n. 248.
Legata de Jure habent hypothecam, to. 3. cap. 3. n. 30.
Pro Legatis competit via exequutiva juxta Statut. Flor. ibid. num. 31.
Imò etiam de Jure communi ſecundum opinionem Rot. Rom. ibid. n. 32.
Legatum factum conjunctæ perſonæ latam recipit interpretationem, tom. 4. cap. 2. n. 126., amplia, ut ibid. num. 127.
Legatum factum filio abſque expreſſione Legitimę, ſi fiat aliud Legatum pro Legitima non imputatur in Legitimam, ibid. n. 333.
Legati imputatio, vel non imputatio in Legitimam pendet a voluntate Teſtatoris, ibid. n. 334.
Legatum condirionale non imputatur in Legitimam, ibid. num. 336.
Legatario in dubio magis eſt favendum, quàm hæredi, ibid. n. 128.
Verbum *legari* importat alienationem per ultimam voluntatem, tom. 4. cap. 5. n. 61.
Legatum quid ſit, ibidem n. 62.
Legatum includit donationem cauſa mortis, ibid. n. 63.
Legatum nihil aliud eſt, quàm donatio cauſa mortis, to. 4. cap. 12. litt. M. 1.
Ademptio totius legati in dubio non præſumitur, ibid. litt. Q. 2.
Bis expreſſa quantitas inducit multiplicationem Legati, & cenſentur relictæ diverſæ ſummæ, ideoque vocati non cenſentur re conjuncti, ibid. litt. R. 2.
Commemoratio repetitiva inducit confirmationem Legati, ibid. litt. T. 2.
Tranſlatio Legati non ſolùm verbis, ſed animo teſtatoris inducitur, ibid. litt. F. 3.
Si conjunctim res legetur, conſtat partes ab initio fieri, ibid. litt. G. 3.
Si uni totum, & alteri poſtea pars legetur, a primo adimitur, quod in ſecundum transfertur, ſic non erunt re conjuncti, ibid. litt. H. 3.
Per quantitatem, aut ſummam bis expreſſam inducitur diverſitas, & multiplicatio ſummæ, ideoque Legatarii tamquam ad diverſas ſummas vocati non cenſentur re conjuncti, ſed diſiuncti, ibid. lit. Y. 3.
Diverſitas conſiſtit in tempore, quia partes expreſſæ dantur initio, tacitæ verò, ſi concurrant Legatarii, ibid. litt. D. 4.
Statutum Parmenſe in materia Legatorum favore uxoris præter alimenta procedit annullando, ibid. litt. I. 4.
Vide Conjunctio, Hæres, Jus accreſcendi, Legitima Stipulatio, Subſtitutio.

LEGATUS.

Legatus de latere non poteſt procedere contra formam Juris, tom. 1. cap. 10. n. 3.

LEGITIMA.

Avus maternus nepotibus ex filia prædefuncta legitimam relinquere tenetur, tom. 3. cap. 1. num. 1., amplia ut num. 42.
Legitima deſcendentibus omni jure debetur, ibid. n. 2.
Dos matris prædefunctæ non imputatur in legitimam debitam nepotibus in bonis Avi ſecundum Baldum ibid. n. 43. Contra ibid. n. 44., Sed diſtingue, ut n. 45.
Si pater patiatur, ut ſtipuletur dotem filiæ reddi, eidem filiæ dicitur donata, nec imputatur in legitimam nepotum ibid. n. 46. amplia, ut n. 47.
Ex patris ſola voluntate pendet dotem profectitium reddere adventitiam, & de imputabili reddere non imputabilem ibid. n. 52. Amplia, ut ibid. n. 53. & 60.
In legitimam filiorum ea tantum imputantur, quæ de parentum tempore mortis immediatè capiuntur, ibid. num. 110.
Nepotes non ſibi imputant in legitimam donata inter vivos validè ab avo eorum matri, quia in hac ſuccedunt, uti hæredes matris, ibid. n. 111. & n. 112.
Vivente patre filio nulla debetur legitima, ibid. n. 143.
In legitima calculanda ſolùm tempus mortis patris attenditur, & quando hoc ſit verum, ibid. n. 144.
Renunciatio legitimæ ſine juramento non attenditur, ibid. n. 146.
Donatio facta a patre imputatur in legitimam, quando inter filios reſultaret magna inæqualitas, ibid. n. 154. Declara, ut n. 155. & ſeqq.
Quando non debetur legitima, non habet locum imputatio in eam, ibid. n. 171.
Legitima eſt nomen juris, ibid. n. 196.
Non eſt quærendum de imputatione in legitimam, niſi quando ageretur de ſupplemento ad ſubſtinendum teſtamentum debito, non quando legitima non peteretur ex diſpoſitione teſtatoris, ibid. n. 205.
Quando integra legitima relinquitur, adhùc eſt locus imputationi, ſed declaratur hæc propoſitio, ibid. nu. 206. & ſeqq.
Quando fiat imputatio in legitimam, ibid. n. 215. & 216.
Onus in legitima appoſitum vitiatur, ſed non vitiatur diſpoſitionis ſubſtantia, ibid. n. 223.
Onus in legitima removetur non contra voluntatem patris, ſicut & ſupplementum datur a lege non contra ejus voluntatem, ibid. n. 224., Sed declaratur, ibid. num. 225.
Argumentum valet a ſupplemento ad rejectionem oneris,

& e contra in legitima, ibid. n. 226.
Pro legitima relicta datur actio perſonalis ex teſtamento, & hypotheca legalis, tom. 3. cap. 1. n. 227.
Teſtatorem aliter non fuiſſe legaturum, allegans probare tenetur, ibid. n. 228.
Adducitur dictum D. Auguſti relatum in cap. ult. 17. q. 4. ibid. num. 229.
Ut aliquid in legitimam poſſit imputari, tria requiruntur, res, cauſa, & tempus, ibid. n. 231.
Non poteſt fieri imputatio de re, quæ nondum debita erat, ibid. n. 232.
Legitima exacta non recipit imputationem, ibid. n. 233.
Legitima a die obitus teſtatoris ab ejus ſubſtantia a lege intelligitur ſeparata, & filiis acquiſita, ibidem num. 239.
Ea omnia, quæ poſt mortem teſtatoris filio quæruntur, non imputantur in legitimam, ibid. n. 240.
Refertur diſtinctio Bart., & ponderatur diſtinctionis ratio in hac materia, ibid. n. 234. & n. 241. & ſeqq.
Legitima eſt jus univerſale, & quota bonorum, & recipit augumentum ex fructibus, ibid. n. 259.
Et ideo debetur cum fructibus, ibid. n. 260. & ſeq.
Etiam contra piam cauſam, quamvis fructus bona fide conſumpti ſint, ibid. n. 262.
Legitimæ judicium eſt ſummarium, tom. 3. cap. 2. n. 2. & 6. Intellige, ut d. n. 6.
Legitima ſine mora præſtanda eſt, ibid. & n. 59. & 62.
Sententia, quæ declaravit liberam deberi legitimam, & immunem ab imputationibus, intelligitur condemnaſſe debitorem legitimæ ad illam liberè præſtandam, ibid. num. 3.
Exceptio ſeparationis patrimoniorum, ſi eſt facilis digeſtionis, utrum admittatur ad retardandam exequutionem ſententiæ latæ ad favorem legitimæ filii, ibidem n. 10. 13. 14. & 15.
Filius reiiciens onus impoſitum a Patre in legitima, hoc facit contra voluntatem Patris, ibid. num. 11. 30. 44. cum ſeqq.
Nec valet poſt oneris rejectionem petere legitimam in ea quantitate, vel ſpecie a teſtatore eidem relicta, ſed ſolùm ei debetur illa quota, quæ reſultabit ex ſtatus hæreditarii liquidatione, ibid. n. 12. Contrarium n. 25. Intellige, ut n. 34. cum ſeqq.
Pater aliquid certum filio pro legitima relinquens, ſicut ei facere licet, ſi aliquam conditionem, modum, dilationem, vel onus extrinſecum adiiciat, pro non ſcriptis, ſeu adjectis habentur, ac ſi purè relictum eſſet, adeout iis rejectis poſſit filius ſpeciem, vel quantitatem ei relictum petere, ibid. n. 16. & 26.
Imò ei datur actio ex teſtamento, ibid. n. 27.
Competitque ei etiam hypotheca, ibid. n. 28.
Pater ſi aliquid certum filio pro legitima relinquat, minus tamen in quantitate debita, ſeu cum aliquo onere, & filius ſimpliciter acceptet, non per hoc ſibi præjudicat, quin poſſit poſtea impoſitum onus reiicere, ac ſupplementum petere, ibid. n. 17.
Filius a patre in certis rebus hæres inſtitutus cum onere a lege rejecto, ſi res relictæ legitimam non æquant, ſupplementum poſtulare non prohibetur, ibid. n. 18.
Quod quidem ſupplementum præſupponit præcedentem acquiſitionem dominii, ibid. n. 19.
Filius poteſt relictum ei a Patre conſequi ad computum ſuæ legitimæ, reiiciendo onus a Patre ſuper re relicta impoſitum, ibid. n. 20., Quod amplia, ut n. 21.
De Jure antiquo teſtamentum Patris, in quo legitima integra tàm in quantitate, quàm in onere non fuiſſet titulo inſtitutionis filio relicta, corruebat. Juſtinianus autem Imperator ad ſubſtinendum teſtamentum, hoc obrogavit, tribuendo tamen filio actionem petendi ſupplementum, ſi minus legitima relictum fuiſſet, atque reiiciendo quodcumque onus, dilationem, modum, ſeu conditionem, quæ legitimæ adjecta fuiſſet, ibid. n. 23.
Onus ipſum à patre impoſitum in legitima vitiatur, non inſtitutio particularis facta in legitima, ibid. n. 24.
Valet argumentum à conditionibus impedientibus matrimonium ad conditiones impedientes libertatem legitimæ, ibid. num. 31.
Filius inſtitutus etiam in ſola legitima tenetur ſtare aſſertioni, & declarationi factæ, per teſtatorem ſuper legitimæ qualitate, ibid. num. 37.
Filius aſſerens legitimam ſibi relictam non eſſe integram petendo ſupplementum tenetur probare, & liquidare ſtatum hæreditatis paternæ, quia legitima à patre relicta præſumitur integra, ibid. n. 38.
Legitima eſt quota ſingulorum bonorum patris, deducto ipſo jure ære alieno, ibid. n. 39.
Pater poteſt pro menſura quotæ debitæ filio pro legitima quantitatem aliquam ex ſuis bonis per filium percipiendam arbitrari, ibid. n. 40.
Legitimam eſſe portionem debitam ab inteſtato in triente, vel ſemiſſe, quomodo intelligendum, ibid. n. 41.
Argumentum à ſupplemento legitimæ ad revocationem oneris, quod legitimæ opponitur, quomodo procedat, ibid. num. 45.
Supplementum legitimæ reſpectu quantitatis ſupplendæ, eſto quod fiat contra voluntatem teſtatoris, tamen reſpectu rejectionis oneris dicitur juxta illius voluntatem, atque petitur actione ex teſtamento, licèt oneri de aliud plus non petendo filius non acquieſcat, ibid. num. 46.
Filio pro legato legitimæ competit hypotheca, quamvis onus illi adjunctum ipſe reiiciat, ibid. n. 47.
Supplementum legitimæ filio non debetur ex diſpoſitione teſtatoris, ſed contra ejus voluntatem, & petitur conditione ex lege, ibid. num. 49. Contra quod peti poſſit actione ex teſtamento, & quidem ex diſpoſitione, & voluntate teſtatoris, ibid. n. 51.
Pro ſupplemento legitimæ juxta opinionem Rotæ Romanæ non competit hypotheca, ſed ſolum conditio ex lege, ibid. n. 50.
Sola pars legitimæ legata ad effectum illam petendi integram habetur, ac ſi tota legitima legata eſſet, quaſi quod minus ſcriptum, quàm dictum eſſet, ibid. n. 52.
Legitimæ ſupplementum, quando pater certam rem legavit, & prohibuit plus petere, debetur contra teſtamentum patris, nec competit hypotheca, ſecùs, ſi non expreſsè prohibuit, ibid. n. 53. Et declarantur nonnulli Doctores, ibid.
Conditiones, dilationes, & onera extrinſeca in legitima appoſita dicuntur merè qualitates accidentales, ib. n. 56.
Filius quando dicatur gravatus in legitima, & cum quibus oneribus, & de differentia inter unum, & alterum onus, ibid. n. 57.
Legitima filio ſine dilatione eſt præſtanda, adeo quod hæres illam dare differens uſque ad ſententiam, tenetur illam ſolvere in duplum, ibid. n. 60.
Dos imputatur in legitimam, ibid. n. 63.
Filii in legitima debent eſſe æquales, ibid. n. 64.
Legitima non detrahitur ab eo, qui ab inteſtato ſuccedere nequit, ibid. n. 67.
Ob quæſtionem ſuper fideicommiſſo non debet fieri retardatio legitimæ, ibid. n. 72.
Hæres tenetur ſolvere integram quantitatem legitimæ filio relictam, ſi inventarium non confecerit, & hoc amplia, ut ibid. n. 99.
Legitima debetur filio cum fructibus qui pares legitimæ dicuntur, atque fructibus augetur, & pari paſſu fructus cum ea procedunt, ibid. n. 100.
Fructus legitimæ ſunt reſtituendi ab eo, qui eos percepit, ibid. 102.
Pendente quæſtione fideicommiſſi, ſeu detractionum, legitimam interim filius conſequi debet, ibid. n. 103.
Quæ autem cautela ſuper exceptionibus propoſitis contra legitimam adhiberi poſſit pro ſecuritate excipientis, ibid. n. 104.
Legitima non debetur, niſi deducto ære alieno, tom. 3. cap. 3. num. 2.
Legitima ſecundum veriorem ſententiam eſt quota bonorum, tom. 3. cap. 3. n. 3.
Contrarium, quod ſit quota hæreditatis, ibid. n. 4.
Intellige, ut n. 5. 6. 7. 8. 13. & 16.
Legitima, quando eſt quota bonorum, non poteſt filius illam conſequi, niſi liquidatis liquidandis, ibid. n. 9.
Filio eſſe conſignandam legitimam præſtita, per eum cautione de ſolvendo ære alieno, ibid. n. 11., cõtra n. 12.
Legitima debetur filio ſine onere. Et ſtatim mortuo patre abſque ulla mora, ibid. n. 17. & 18.
Intellige, ut ibid. n. 19. & 20.
De Legitima non eſt quærendum, ſi æs alienum ſuperet bonorum defuncti valorem, ibid. n. 22.
Proceditur via ordinaria, & ſecundum ordinem judiciorum in petitione legitimæ, ibid. n. 25. & 27.

Legitima ſuccedit loco alimentorum, ibid. n. 27.
Petens in judicio ſibi decerni legitimam in ſumma certa non dicitur agere remedio aliquo ſummario immiſſionis, ſed tantùm via ordinaria, ibid. n. 33.
Ut filius poſſit frui remediis à jure conceſſis pro legitima ipſi relicta, debet illam petere eo modo, quo à teſtatore fuit relicta, aliàs ſecùs, ibid. n. 34.
Merlin. de Pignor. lib. 3. tit. 1. quæſt. 14. volens, quod filio agenti ad ſupplementum legitimæ, quia pater minorem quantitatem profitetur filio pro ſupplemento, competere hypothecam, eſt contra communem, ibid. n. 35. & 47. Et quo caſu procedat ibid. n. 36. & ſeqq.
Supplementum legitimæ filius habere dicitur ex judicio teſtatoris ibid. ſub n. 39., Intellige, ut d. n. 39.
Legitima non debetur filiis ex bonis ſuppoſitis fideicommiſſo reciproco, & correſpectivo abſque ulla ſuſpicione fraudis purificato in fratre obtinente ex onerosa, & reciproca conventione, ibid. n. 68.
Legitima non debetur, nec detrahitur ex fideicommiſſo particulari, niſi in caſu, quo alia bona prorſus deficiant, ibid. num. 69.
Legitimæ cauſa an ſit ſummaria, vel potiùs ordinaria, tom. 3. cap. 4. n. 1. 3. 6. 11. & 15.
Legitima prius detrahitur, etiamſi hæres prius vellet deducere æs alienum, quod non niſi cum longo temporis intervallo detrahi poſſit, præſtita tamen per filium cautione de reſtituendo, quidquid ultra portionem debitam conſecutus eſſet, ibid. n. 2.
Legitima an ſit quota bonorum, vel hæreditatis, maximè quando agitur de ſupplemento illius conditione ex lege debito, & in quo ſenſu, ibid. n. 17. & ſeqq.
A ſupplemento à teſtatore relicto ad legitimam à teſtatore legatam an valeat argumentum, ibid. n. 23.
Hypothecaria an competat pro legitima legata, & an pro illius ſupplemento, & alia ibid. n. 24.
In legitimam imputabilia non ſunt niſi ea, quæ judicio defuncti à filio capiuntur, ibid. n. 27.
Utile legatum legitimæ non vitiatur ex inutili oneris adjectione, ibid. n. 27.
Pro legato legitimæ an detur via executiva, ibid. n. 30.
Hypothecaria, & remedium *l. fin. C. de Edict. D. Adr. toll.* quando pro legitima competat, ibid. n. 31.
Supplementum eſt additamentum legitimæ non integrè relictæ ipſo jure à Lege factum, ibid. n. 32.
Onus, conditio, vel dilatio legitimam minuens habentur pro non appoſita, ſed tamen relictum validum remanet, & debetur ibid. n. 36.
Legitima, ſi fuerit in minori quantitate relicta, ſuppletur per adiectionem quantitatis, ibid. n. 37.
Idem, ſi fuerit relicta cum onere filiis præjudiciali, quod legitimam minuere faciat, quia tunc ſuppletur per ſubductionem oneris, quæ oneris remotio appellatur etiam ſupplementum ex conditione, vel oneris ſubductione, ibid. n. 37.
Liquidatio ſtatus hæreditarii pro ſupplemento legitimæ, quando non ſit neceſſaria, ibid. n. 40.
Supplementum legitimæ an dicatur deberi contra voluntatem teſtatoris conditione ex lege, ibid. n. 41.
Confeſſio teſtatoris dicentis tantam eſſe legitimam præjudicat hæredi non conficienti inventarium, qui de errore, vel mendacio eam convincere non poteſt, ibid. num. 43.
Pro decernenda legitimæ quantitate, quæ veniant diſcutienda, & conſideranda, ibid. n. 46.
Ad effectum impinguandi legitimam bona donata quando connumerentur, ibid. n. 67.
Onus a legitima pretendens filius rejicere non dicitur contravenire voluntati teſtatoris, etiamſi in Judicio ſuccumberet, & indignus non debet reputari ad hoc, ut legitima, & legatis ſit privandus, ibid. n. 29.
Teſtamenti approbatione quando filius non ſibi præjudicet in legitima, ibid. n. 30.
Legitima quare ſic dicta, tom. 3. cap. 6. n. 5.
Aſcendentium erga deſcendentes onus circa ſubſtantias, ibid. n. 6. cum ſeqq.
Aſcendentium cenſura circa legitimam, ibid. n. 10. & ſeq.
Manutentio datur legitimato, ibid. n. 23. & 24.
Immiſſio proſequenda ex vi legitimæ, & rei judicatæ, ibid. n. 25. & 26., Et quare ex vi legitimæ, ibid. n. 26. cum ſeqq.
Legitima eſt quota hæreditatis quoad favorem Legitimarii, ibid. n. 29. cũ ſeqq., Amplia, ut ibid. n. 32. & 33.
Pater onerat, non honorat filium, dum ei legitimam relinquit, ibid. n. 41.
Filius Patri pro legitima ei a patre relicta non tenetur gratias agere, ibid. n. 42.
Pater juſſus legitimam relinquit, ibid. n. 43.
Parentes, velint, nolint, tenentur legitimam relinquere deſcendentibus, ibid. n. 44.
Deſcendentes à Lege, non à Parentibus legitimam relictam agnoſcunt, & quare ibid. n. 45. & ſeq.
Legitimam relictam in continenti poteſt filius capere, vel in pecunia relictam non acceptare, ibid. n. 48.
Deſcendentes Legitimam eis cum onere relictam, uti liberam capere poſſunt, ibid. n. 49., aſſignatur ratio, ibid. num. 50.
Onera appoſita Legitimæ pro non adiectis habentur, & nõ egent confutatione Legitimarii, ibid. n. 51. & ſeq.
Legitima peti poteſt ex teſtamento, etiam impugnato onere, ibid. n. 54.
Plures actiones dantur ad petendam legitimam, ibid. n. 55.
Legitima in teſtamento relicta præſumitur eſſe ad menſuram legalem, ibid. n. 58.
Legitimarius ſupponens relictum pro Legitima eſſe minus debito tenetur probare, ibid. n. 59.
Confeſſio teſtatoris relevat Legitimarium ab onere probandi ſtatum hæreditatis ibid. n. 61.
Capto relicto poteſt peti Legitimæ ſupplementum, etiamſi relictum caperet exceſſum, ibid. n. 63. & 64.
Niſi cautè teſtator diſpoſuerit, & qualiter ibid. n. 65.
Rei judicatæ vigore immiſſio debetur Legitimario, ibid. n. 67. & ſeqq., Licèt in prima ſententia non ſit expreſſa ſumma, ibid. n. 70.
Verior eſt opinio, quod Legitima à Patre relicta cum onere, eo rejecto peti poteſt à filio actione ex teſtamento, tom. 3. cap. 7. n. 1. & 14.
Nec tenetur filius probare ſtatum hæreditatis, ibid. n. 2.
Pater relinquere poteſt certam ſummam pro Legitima, ibid. n. 3. Et laude dignus eſt, ſi hoc faciat ibid. n. 4.
Pater ſi relinquat legitimam filio in majori ſumma, quàm debeatur, an gravare poſſit ibid. n. 5.
Filius Legitimam exceſſivam, vel acceptare tenetur cum onere relicto, vel petere illam à Jure debitam, ibid. n. 6.
Hæres, qui dicit exceſſum eſſe in Legitima relicta propobare debet, ibid. n. 7.
Filius in relicto patris habet intentionem fundatam quoad quantitatem legitimæ, ibid. n. 8.
Verba teſtatoris oſtendunt Legitimam non eſſe exceſſivam, ibid. n. 9.
Filius ſi agit ad ſupplementum tenetur probare ſtatum hæreditatis patris, ibid. n. 10.
Fatuitas eſt contendere Legitimam Avi nepotibus, ibid. num. 28.
Legitima relicta cum onere peti poteſt, etiam quod onus rejiciatur actione ex teſtamento; Et peti poteſt quantitas relicta; Fabri, & Giovagn. opinio rejicitur, tom. 3. cap. 8. ibid. n. 7. & ſeqq.
Confeſſio teſtatoris reddit liquidam ſummam in favorem Legitimarii, ibid. n. 13.
Confeſſio teſtatoris circa ſummam Legitimæ non poteſt impugnari ab hæredibus, qui rationem præciſam non reddunt, in quo conſiſtat error, ibid. n. 14.
Impugnationis qualitas à legitima rejici poteſt, ibid. n. 15.
Quando teſtator minus relinquit, quia putavit ſic deberi, ſupplementum debetur ex teſtamento ſecundum præſumptam voluntatem teſtatoris, ibid. n. 22.
Confeſſio circa quantitatem Legitimæ non poteſt dici erronea, quia Teſtator poſuerit in calculo Patrimonii rejectas imputationes, & quare ibid. n. 25. & ſeqq.
Legitimario, etiam via ordinaria agenti, quando probavit ſuam intentionem, aſſignatur legitima, non obſtantibus omnibus exceptionibus turbidis hæredis, ibid. n. 47.
Legitima exigenda eſt ſine mora, ibid. n. 48.
Legitimæ cauſa, licèt ordinaria, ſummariè tractatur ibid. num. 49.
Certificatio ſummæ legitimæ executivè, & ſummariè, non ordinariè eſt facienda, ibid. n. 50., & alia ibid. n. 51.
Reintegratio non operatur, quod pater poſſit apponere onus filiæ in Legitima reintegratæ, ibid. n. 57.
Legitima petita in certa quantitate à teſtatore relicta non eget alia liquidatione, neque diſtinctione, an ſit quota bonorum, vel hæreditatis ibid. n. 65.

Legi-

Digitized by Google

Legitima aſcendenti debita eſt tertia totius ſubſtantiæ, ſicut illa filiorum tom. 3. cap. 9. n. 3.
Si tamen fratres, vel ſorores defuncti utrinque conjuncti concurrant cum aſcendente, eorum favore minuitur legitima, ibid. n. 4.
Legitima non debetur fratribus, niſi inſtituta ſit turpis perſona, ibid. n. 5.
Fratres utrinque conjuncti in eo, quod capiunt ex hæreditate quovis titulo, minuunt directè hæreditatem, & legitimam cauſativè, ſecùs in extraneis ibid *n.6.&11.*
Ceſſante favore fratrum utrinque conjunctorum ceſſat diminutio legitimæ, ibid. n. 7.
Legitima quando ſit tertia portionis debitæ ab inteſtato, vel tertia totius, ibid. n. 8.
Legitima aſcendentis minuitur ad limites favoris fratrum conſucceſſorum, & non aliorum ibid. n. 9.
Legata particularia fratribus facta an, & quando minuant Legitimam aſcendentis, vel non ibid. n. 11. cum ſeqq.
Legitima aſcendentis minuitur per verum concurſum fratrum, ibid. num. 29.
Bona donata per donationem ſimplicem à Patre filio non imputantur in legitimam tom. 4. cap. 2. n. 439.
Legitima relinquenda eſt per Patrem filio titulo honorabiliori inſtitutionis, ibid. n. 131. Intellige, ut n. 117. & num. 118.
Legitima quoad ſubſtantiam eſt de jure naturæ relinquenda filio, quoad quotam verò eſt de jure civili taxata, ibidem n. 133.
Legitima, ſi filii ſint quatuor, aut infra, eſt triens, ſi quinque, aut ſupra, eſt ſemis ibid. n. 134. Contra ibid. num. 143.
Legitima poteſt relinqui per Patrem filio in uſufructu, ibid. n. 135., Declara, ut n. 135. 169. & 170.
Legitima eſt relinquenda ex patris ſubſtantia, ibid. n. 144.
Legitima eſt portio bonorum, quæ filius ab inteſtato eſt habiturus, quæ portio non poteſt conſiſtere in uſufructu, ibid. n. 147.
Legitima debetur filio ſtatim, ac Pater deceſſit, ibid. n. 156.
Legitimam in uſufructu acceptare, vel non, pendet à voluntate filii, ibid. n. 171.
Legitima debetur filio unà cum fructibus, etiam ſine interpellatione, ibid. n. 175. Et idem in ſupplemento, ut ibid. n. 331., Intellige, ut n. 332.
Legitima utpotè debita filio, non ex diſpoſitione hominis, ſed legis, dicitur pars ex lege filio debita, ibid. n. 188.
Legitima non poteſt per Patrem minui, nec in ea imponi aliquod onus, ibid. n. 189.
Legitimæ, nec ejus ſupplemento non cenſetur renunciatum per filium ſine expreſſa renunciatione, non obſtante tacitatione, ac acceptatione legati cum expreſſa prohibitione, de non plus petendo, facta à Patre, ibid. num. 491.
Vide Argumentum, Fructus, Imputatio, Nepos, Pater, Statutum Florentinum, Trebellianica.

LEGITIMATIO.

Legitimatio perſonæ in Judicio fieri debet, tom. 3. cap. 17. num. 31.
Acta pro nihilo habentur, niſi verè ſit legitimata perſona agentis, ibid. n. 67.
In Legitimatione facta per Principis reſcriptum ſi addita eſt clauſula *ſine præjudicio prolis legitimæ, ſi aliqua ſuperſtes fuerit, & cujuslibet tertii*, nullum præjudicium inferri poteſt Tertiis habentibus jus in ſpe jure probata ex cauſa de præterito, tom. 4. cap. 5. n. 57.

LIGITIMITAS.

Qualitas legitimitatis non operatur, quando agitur de ſucceſſione Tranſverſalium tom. 4. cap. 4. n. 105.
Vide Fideicommiſſum.

LEX.

Quiſque rebus ſuis legem, quam velit, dicere poteſt tom. 2. cap. 7. art. 1. n. 27.
Quod Lex non dicit, neque nos dicere debemus, tom. 2. cap. 8. n. 164.
Diſpoſitio Legis ſolùm poteſt referri ad ea, quæ principaliter poſita ſunt, non verò ad ea, quæ acceſſoria ſunt, & cauſa demonſtrationis appoſita, tom. 2. cap. 10. num. 7.
Lex eſt impoſita rebus, & non verbis tom. 2. cap. 9. n. 20.
Lex, ſi voluiſſet, expreſſiſſet tom. 3. cap. 11. n. 59.
Lex generalis non derogat ſpeciali, ibid. n. 79.
Lex facta in augumentum, & non diminutionem aliarum legum quando intelligenda, ibid. n. 81.
Lex, vel ſtatutum loquens de furto, & falſitate intelligitur in proprio, & potiori ſignificatu, & non de permittente, conſentiente, vel mandante, ibid. n. 84.
Leges quando per deſuetudinem abrogari poſſint, ib. n. 120.
Ceſſante Legis ratione, ceſſat diſpoſitio Legis tom. 4. cap. 2. num. 466.
Ubi Lex non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus, tom. 4. cap. 3. n. 228.
Lex generaliter loquens, generaliter eſt intelligenda, ibid. n. 229.
Vide Communitas, Correctio, Ignorantia, Obſervantia, Teſtator.

LIBELLUS.

Libellus eſt Judicii fundamentum, quo ſublato corruit totum fundamentum, tom. 4. cap. 1. n. 150.
Libelli famoſi requiſita remiſſivè, tom. 3. cap. 11. n. 101.

LIBERATIO.

Vide Confeſſio, Jus, Procurator, Solutio.

LIBERI.

Vide Appellatio.

LIBERTAS.

Caſtra in dubio præſumuntur libera, tom. 2. cap. 7. art. 1. num. 11.
Reſpondetur ad præſumptionem, quod bona ſint libera, ibid. n. 116.

LIBRI.

Libri Gabellæ, vel Doanæ quando probent contractum, tom. 2. cap. 9. n. 74.
Liber continens multas partitas falſas non meretur fidem quoad alias, ibid. n. 151.
Vide Officialis.

LINEA.

Quando dicatur incipere linea, tom. 1. cap. 6. n. 66. & 106.
An, & quando fœmina proveniens à maſculo ſit de linea maſculina, ibid. n. 89.
Fideicommiſſum ingreſſum in unam lineam, in ea debet continuare, quouſque evacuetur tom. 1. cap. 14. n. 4.
Ut quis dici poſſit comprehenſus in lineis vocatis, debet ille hoc probare plenè, clarè, & cōcludenter, nec dubia probatio ſufficit, tom. 3. cap. 17. n. 2.
Quid ſit linea, ibid. n. 13.
Vide Deſcendentes, Fideicommiſſum.

LINGUA.

Lingua eſt nuncia cordis, tom. 1. cap. 6. n. 12.

LIQUIDATIO.

Suppoſita certitudine ſummæ legitimæ verba concernentia liquidationem referuntur ad fructus, non ad ſortem tom. 3. cap. 8. n. 45.

LIS.

Exceptio litis pendentiæ eſt adeo valida, ut ſtatim impediat proceſſum coram alio Judice, quamvis competenti tom. 1. cap. 7. n. 153.
Nemo debet in litibus defatigari, itaut poſt longa litigia incipiendum veniat novum judicium, tom. 3. cap. 4. num. 66.
Lites deteſtabiles ſunt tàm de jure divino, quàm humano tom. 4. cap. 2. n. 4.
Amplia inter genitores, & genitos ibid. n. 5.
Lites inter agnatos ſunt ſedandæ amicabiliter, ibid. n. 7.
Litigantes injuria ſe ſe afficere ſolent, ibid. n. 3.
Vide Judex.

LITIGANTES.

Non habentes juſtam cauſam litigandi condemnantur in expenſis, tom. 3. cap. 12. n. 99.

LITTERÆ.

Vide Comparatio, Falſitas.

LITTERÆ CAMBII.

Litteræ cambii ſubſcribuntur ſimpliciter, etiam inter Armenos tom. 3. cap. 12. n. 27. & 30.
Subſcriptio Litteræ cambii, quatenùs vera eſſet, fuit ad alium finem facta, ibid. n. 93.

LOCA MONTIUM.

Emens Loca montis non recognoſcit pro auctore venditorem, ſed Principem tom. 2. cap. 3. n. 13.
Emptoris, an Montis onus ſit, obtinere, vel approbare ceſſiones Locorum, ibid. n. 16.
Cancellarius non obligat Montem, niſi adimpletæ ſint conditiones, & qualitates requiſitæ ibid. n. 18.
Fiſcus repræſentatur per Montem, & habet hypothecam, ibid. n. 21.

Digitized by Google

Emptor locorum montium an poſſit ſolvere pretium Cancellario, ſeu Secretario Montis ibid. n. 31.
Pecunia, quæ ſolvitur pro acquiſitione locorum montium non dicitur pretium, ſed remuneratio, & adimplementum contractus innominati, ibid. n. 32.
Vide Fructus.

LOCUPLETATIO.

Locupletatio non præſumitur, tom. 3. cap. 11. n. 97.

LOCUS.

Vide Inſpectio.

LOCUTIO.

Locutio ſub duplici negativa concepta ſic *Signor nò ſe non* importat affirmativam, tom. 4. cap. 1. n. 530.

LOQUENDI USUS.

Vide Teſtamentum.

LUCRUM.

Lucrum, quo quis privatur contemplatione alicujus, illi ſoli applicatur, cujus contemplatione privatur tom. 1. cap. 7. n. 204.
Differt lucrum dotale mariti à ſucceſſione filiorum in dote matris tom. 3. cap. 1. n. 102.
Spes lucri compenſatur cum timore damni, tom. 4. cap. 6. n. 30. Intellige, ut ibid. n. 31.

MACINATORIA.

Macinatoria aquæ, licèt decurrere habeat in canalibus, in quibus introducitur aqua ex fluminibus publicis, hic tamen non habet locum in Navilia, tom. 4. cap. 1. n. 198. & 493.

MAGISTRATUS.

Magiſtratus Florentiæ gaudent privilegiis fiſcalibus, & præcipuè l. 2. C. de conven. fiſc. debi. libr. 10. tom. 2. cap. 9. n. 13.
Præſumptio ſtat pro facto Magiſtratus, tom. 3. c. 11. n. 8.
Vide Actuarius, Fiſcus

MAGONA.

Vide Fiſcus.

MAJOR.

Vide Minor.

MAJORATUS.

Monaſterium admittitur durante vita Monachi etiam in majoratibus, tom. 2. cap. 11. n. 75.
Sed hoc limita, ut n. 77.
Quid ſit majoratus, ibid. n. 76.
Ratio ſplendoris excluſiva Religioſorum procedit ſolùm in majoratibus magnæ conſiderationis, ibid. n. 89., Et intellige, ut ibid. n. 90.
Nihil magis ex diametro repugnat majoratuum naturæ, quàm quod in his bonis ſimul, & eodem tempore plures ſuccedere debeant, bonaque inter ipſos dividenda veniant, ibid. n. 91.
Ex bonorum diviſione dignitas, memoria, & ſplendor familiarum potius deſtruitur, ibid. n. 92.
Majoratus redditur irrevocabilis, quando pacto de non revocando adjectum eſt juramentum, tom. 3. c. 16. n. 32.
Vide Præſcriptio, Primogenitura.

MALEFICIUM.

Vide Delictum.

MANDANS.

Vide Actus.

MANDATARIUS.

Vide Inditium, Mandatum, Nominatio.

MANDATUM.

Mandatum eſt ſervandum ſecundum omnes ſui qualitates, tom. 4. cap. 1. n. 558.
Quando mandatarius dicatur excedere fines mandati. tom. 4. cap. 3. n. 372. & 373.
Mandatum an inducatur ex ſcientia, & taciturnitate, tom. 2. cap. 9. n. 48. & 59.
Mandati exceſſus ſuppletur ex ſcientia, & pacientia ibid. n. 59. & ſeqq.
Mandatum ſpeciale ad exigendum requiritur, ibid. n. 80.
Mandatum debet eſſe expreſſum, & quare ibid. n. 81.
Quomodo probari debeat, ibid. n. 82.
Mandatum ad exigendum non extenditur ad confitendum de recepto, & quando extendatur ibid. n. 84.
Mandati qualitas reddit delictum de atrocibus, & atrociſſimis tom. 3. cap. 10. n. 4.
Mandatum ad delinquendum tamquam ad actum illicitum non præſumitur, tom. 3. cap. 14. n. 1.
Mandatum indiciis, & conjecturis vehementiſſimis probatur, ibid. n. 2.
Quæ debeat concurrere ad hoc, ut mandatum præſumatur, ibid.
Quæ inimicitia requiratur ad præſumendum mandatum, ibid. num. 3. Et quomodo probanda ſit ad præſumendum illud, ibid. dict. n. 3. & 5.
Quomodo debeant deponere teſtes ad effectum præmiſſum ibid. n. 4.
Secreta allocutio ad aures ad præſumendum mandatum quomodo debeat eſſe facta? Et quomodo debeat probari, ibid. n. 6.
Quod geritur poſt delictum non poteſt ſe habere ad præcedens mandatum, quia deducitur à cauſa, quæ non fuit contemporanea cum actu commiſſi delicti, ib. n. 9.
Sententia contra mandatarium contumacem non officit mandanti, ibid. n. 35.
Si mandatarii dictum admitteretur contra mandantem, quando nulla minima probatio, vel adminiculum adeſt, quod mandatarius delictum commiſerit, eſſet ipſe utique accuſator, & teſtis, vel in cauſa propria teſtimonium diceret, quod neutrum eſt admittendum, ibidem.
Mandatum non præſumitur, quando mandatarius eſt æqualis, vel melioris conditionis mandantis, ibid. n. 37.
Vide Confeſſio, Corpus delicti, Ratificatio, Socius criminis, Solutio.

MANUTENTIO.

Manutentio in jure paſcendi contra dominum directum non datur ex poſſeſſione acquiſita contra Emphyteutam, tom. 4. cap. 1. n. 500.
Prædoni non datur mandatum de manutenendo, tom. 4. cap. 3. n. 140.
Mandatum de manutenendo non infert præjudicium in poſſeſſorio plenario, minuſque in petitorio, ibid. n. 141.

MARE.

Veneti præſcripſerunt dominium maris, tom. 2. cap. 7. art. 2. num. 42.

MASCULINEITAS.

Vide Aguatio, Fideicommiſſum, Maſculus.

MASCULINUM.

Vide Statutum.

MASCULUS.

Vocatio maſculorum cum repetita expreſſione maſculineitatis nihil aliud importat, quàm prædilectionem ſexus maſculini, tom. 2. cap. 11. n. 23.
Quando verbum *maſculus* eſt qualificatum à ſequentibus aliis *de familia ipſius* debet intelligi de ſolis maſculis agnatis, tom. 3. cap. 18. n. 19.
Quando maſculi proximiores non cenſeantur vocati, niſi contemplatione agnationis, ibid. n. 20.
Vide Fœmina, Jus.

MATER.

Non vocata perſona matris, neque etiam cenſetur vocata perſona filii, & aſſignatur ratio tom. 1. cap. 3. n. 3.
Mater non poteſt vocari in Jus à filio ſine venia, tom. 4. cap. 2. num. 6.
Mater teſtatoris dicitur extranea hæres reſpectu poſthumi præteriti, ibid. n. 278.
Mater tranſiens ad ſecunda vota tenetur conſervare filiis bona ſibi ex hæreditate alterius filii prædefuncti obventa, ibid. n. 432.
Vide Dos, Excluſio.

MATRIMONIUM.

Matrimonium non liberat à patria poteſtate filium, tom. 3. cap. 1. n. 113. & 115.
Valet argumentum à conditionibus impedientibus matrimonium ad conditiones impedientes libertatem legitimæ tom. 3. cap. 2. n. 31.
Vide Sponſa, Sponſalia.

MEDIATOR.

Vide Delictum.

MEDICUS.

In materia veneficii ſtandum eſt peritis, tom. 1. cap. 8. n. 15. & à n. 20., Sed hoc intellige, ut n. 16.
Improbatur ars medica, ibid. n. 17.
De inventione artis medicæ, ejuſq; progreſſu ibid. n. 18.
Referuntur nonnullæ laudes ejuſdem artis medicæ, ibid. num. 19.
Medicis non ità de facili credendum, ibid. n. 20.
Medici cum non habeant certas, & determinatas regulas, deponant de ſua credulitate, & non de veritate ibid. n. 23.

Medi-

Digitized by Google

Medicus novus eſt homicida parentum, & non debemus confidere de novo medico, ibid. n. 25.
Medicorum relationes ſunt fallaces, ibid. n. 68.
Judex debet audire inſtructiones medicorum, ſed neceſſariò non tenetur illas ſequi, ibid. n. 70.
Peritia medicorum non ſubjacet oculis, ibid. n. 69.
Quid ponderare debeant medici pro dando recto judicio in cauſa veneficii, ibid. n. 79.

MEDIUM.

Vide Opinio, Via.

MELIORAMENTA.

Modus, & praxis deducendorum melioramentorum, & quæ, & qualia ſint deducenda, tom. 1. cap. 4. n. 17.
Meliorationum diviſio, tom. 2. cap. 1. n. 479. & ſeq.
Quæ ſint voluptuariæ, & quomodo deduci poſſint, ibid. num. 481.
Neceſſariæ, quæ ſint, & qua ratione deducantur ib. n. 483.
Utiles quoq; definiuntur, ac deducendarum earum ratio ponitur, ibid. num. 474.
In neceſſariis, ac utilibus permittitur deductio, etiam perempta re; ſed diſtinguitur ibid. n. 487., amplia, ut ibid. n. 489.
Et alia plura de hac materia, ibid. n. 491. & ſeq.

MEMORIA.

Aliquid ſcriptum pro memoria à teſtatore an attendendum ſit, & quando faciat probationem, tom. 1. cap. 6. n. 65. 105. & 140.

MENDACIUM.

Mendacium debilitat dictum teſtis, tom. 3. cap. 10. n. 40., & vide n. 59.
Mendacium inducit mali animi ſuſpicionem, ibd. cap. 12. num. 36.
Vide Severitas.

MŒNIA.

Vide Muri.

MENS.

Mens principalis teſtatoris attenditur, tom. 4. c. 2. n. 51., Intellige, ut num. 52.
Mens teſtatoris redditur certa per ipſius declarationem, ibid. num. 70.
Mens teſtatoris ubi eſt expreſſa, non eſt locus contrariis conjecturis, ibid. n. 120.
Mens teſtatoris demonſtratur ſolùm præſumptionibus, & conjecturis concludentibus, non autem æquivocis, & non concludentibus, ibid. n. 121.
Mens utriuſque contrahentis in contractibus attenditur, ibid. num. 404.
Vide Teſtator.

MERCATOR.

Mercatores probant circa illorum ſtylum per atteſtationes, etiam formiter non examinati, tom. 3. cap. 12. n. 28.
Litteræ cambii ſubſcribuntur ſimpliciter, ibid.
Mercatorum Florentinorum peritia, & atteſtationes magnifaciendæ, ibid. n. 29.
Vide Falſitas.

MERCATURA.

Mercatura an præjudicet nobilitati, tom. 2. cap. 9. à n. 15.

METUS.

Promiſſio facta per vim, & metum non attendenda, maximè cum præcedente, etſi occulta proteſtatione, tom. 2. cap. 4. n. 14.
Metus cadens in conſtantem virum deducitur ex cauſa evitandæ decoctionis, ibid. n. 15.
Metus arguitur etiam ex conqueſtionibus ante, poſt, & in ipſo actu, ibid. n. 17.

MILES.

Vide Privilegium, Reſtitutio.

MINÆ.

Declaratio, & minæ antecedentes indicant malum animum, tom. 3. cap. 12. n. 35.

MINISTRI.

Miniſter quando dicatur in officio delinquere, & alia tom. 2. cap. 3. n. 10. & per tot.
Contrahens cum Miniſtro quando non poſſit conqueri de Domino, ibid. n. 11.
Vide Dominus, Fraus, Judex, Officialis.

MINOR.

Romæ minor annis 30. nunquam punitus fuit pœna ordinaria, tom. 2. cap. 6. n. 97.
Clemens Papa VIII. Summus Juriſta, credi debet quod intellexerit in dictis litteris exceptuare minores à Cenſura Gregoriana, ibid. n. 98.
Minori minoratur pœna ex debito juſtitiæ, etiam in graviſſimis delictis, non ex ſola Judicis pietate, ibid. n. 103.
Dolus verus, & perfectus non cadit in minore delinquente, ibid. n. 104.
Minor etiam Litteratus, & Doctor, non ideo eſt prudens, maximè infra vigeſimum annum, ibid. n. 105.
Si minorum ætati lex non ignoſceret, careret adultis, qui gubernare poſſent Rempublicam, ibid. n. 106.
Minori peccanti ſecundum naturam juventutis eo facilius eſt ignoſcendum, ibid. n. 107. Explicatur in Iraſcibili, & ſenſu ibid. n. 108.
Quod ignoſcitur ætati, procedit etiam in proditorio, in furto, in monialem cognoſcente, & in aliis graviſſimis, & præcipuè in minore, etiam anno vigeſimo incepto, ibid. num. 109.
Majores viginti annis ex ſtatuto Pallavicino habentur pro majoribus; Et hoc ſtatutum eſt validum, tom. 3. cap. 16. n. 40. & 42.
Minor per viam contractus poteſt primogenituram, & fideicommiſſum abſque decreto, & aliis ſolemnitatibus inſtituere, & aſſignatur ratio ibid. n. 41.
Quando ſtatutum diſponit quod majores viginti annis habeantur pro majoribus, tunc eiſdem minoribus non competit reſtitutio in integrum, ibid. n. 42.
Ex quibus probetur minorilis ætas, tom. 4. cap. 6. n. 7.
Minor biſſariè in contractu lædi poteſt, ibid. n. 9.
Contractus minoris cum Judicis Decreto ex falſa cauſa extorto nullus eſt omninò, & invalidus, æquè ac ſi nullæ interveniſſent ſolemnitates, ibid. n. 13. Amplia, & declara, ut ibid. dict. n. 13.
Conventio minoris, & Judicis decretum nulla ſunt, & invalida ex cauſa inſubſiſtenti, & non neceſſaria ib. n. 19.
Non quælibet cauſa, etiam vera, ſed ea tantùm quæ juſta ſit, & neceſſaria convalidat minorum obligationes cum Judicis decreto factas, ibid. n. 20.
Vide Ætas, Immunitas.

MINUTA.

Vide Inſtrumentum, Teſtamentum.

MISERICORDIA.

Vide Inquiſitus.

MODERAMEN.

Vide Aggreſſio, Defenſio.

MODUS.

Vide Forma.

MOLENDINUM.

Molendina etiam inter regalia, ſaltem de conſuetudine recenſentur, tom. 2. cap. 7. art. 2. n. 67.
Comites uſi ſunt facultate prohibendi, ne mulina ædificarentur, ibid. n. 70.
Molendinum habens ſuperius poteſt retinere totam aquam in præjudicium molendi inferioris, ſi nulla in contrarium ſit conſuetudo, nec ullum pactum ſit initum, & ignoretur, quodnam molendinum fuerit prius conſtructum, dummodò non retineatur, ut noceatur alteri, & aqua ſit in tam exili quantitate, ut omnibus deſervire non poſſit, tom. 4. cap. 1. n. 267. & 571.
Molendinum cauſam publicam concernit, ibid. n. 47. 542. & 543., amplia ut ibid. n. 48.
Nullum adeſt proclama, aut decretum per quod prohibeatur generaliter omnibus molitoribus tenere depreſſas omnes paratorias molendini tempore irrigationis, ibid. num. 491.
Molitores molendini Fraxanariæ ad Inſtantiam D. Lalatæ fuerunt condemnati annis 1667. 1672. & 1673., quia dimiſſas retinebant omnes paratorias molendini, & obtinuerunt pacem à D. Lalata, ibid. n. 28.
Vide Emptio.

MONASTERIUM.

Monaſterium ex perſona Religioſorum capit eorum portiones, tom. 2. cap. 11. n. 2.
Monaſterium quando venit ex perſona Monachi, habet intentionem fundatam, & ſemper admitti debet, illius vita naturali durante, ibid. n. 3.
Quod declara, ut n. 4. & 5.
Quando non adeſt expreſſa voluntas teſtatoris, quænam conjecturæ ſufficiant ad præmiſſum effectum, ibid. num. 6.
Lex præſupponit teſtatorem non cogitaſſe caſum ingreſſus in religionem in ſuis inſtitutis, & ſubſtitutis, & ideo non poteſt dici ipſum voluiſſe excludere religioſos, ibid. n. 7.

Quod

Digitized by Google

Quod intellige, ut ibid. num. 8.
Omnis interpretatio ſumi debet ad evitandam Religioſorum excluſionem, ibid. n. 9.
Religioſus, etiam poſt ingreſſum Religionis retinet jura ſucceſſionis, tàm ex teſtamento, quàm ab inteſtato, ibid. num. 10.
Si deeſt expreſſa Religioſorum excluſio, tacita ex conjecturis elicita, non ſufficit, niſi per neceſſe, aut indubitatè reſultet, ibid. n. 11.
Duo caſus diſtinguendi ſunt in hac materia, ut ibid. n. 16.
Nomen filii ex communi D. D. errore monaſterio attribuitur ibid. n. 17.
Quando hæreditas fundatur in perſona monaſterii ſemper conſiderari, & attendi debet perſona monaſterii, & non monachi, ibid. n. 18.
E contra verò, quando hæreditas fundatur in perſona Monachi, ſemper conſiderari, & attendi debet perſona Monachi, & ad ipſius Monachi perſonam dirigi, & applicari debent omnia, quæ habentur in teſtamento ad dignoſcendum, an ex eis in perſona Monachi applicatis tacita perneceſſe, & indubitatè reſultet excluſio, ibid. num. 19.
Excluſio fœminarum, quæ religionem ingrederentur, non eſt conjectura excluſionis etiam Religioſorum, ibid. num. 20.
Quod tamen intellige, ut ibid. n. 21.
Conjectura pro excluſione Religioſorum deſumpta ex eo, quod teſtator vocavit inſtitutorum, & ſubſtitutorum filios legitimos, & naturales, & de corpore procreatos, quando procedat ibid. n. 24.
Monaſterium, licèt habeatur à lege pro filio gravati religionem ingreſſi, attamèn eſt filius fictus, & alia ib. n. 25.
Conjectura pro excluſione Religioſorum deſumpta ex eo, quod teſtator prohibuit in teſtamento immobilium alienationem, quando procedat ibid. n. 27.
Non eſt conjectura excluſionis monaſterii à temporanea admiſſione ex perſona monachi, etiamſi ſi teſtator dixerit, ut bona totaliter perveniant ad inſtitutos, & ſubſtitutos ibid. n. 36.
Rejiciuntur aliæ conjecturæ adductæ ad præmiſſum effectum, ibid. à n. 37. & n. 46.
In terminis majoratuum magis repugnat admittere Monachum, quàm in fideicommiſſis non ad Primogenituram erectis, ibid. n. 40.
Nulla Lege, nulloque Canone reperitur vetitum Monachis profeſſis in Religione capaci, & in qua retinent tàm jura naturalia ſanguinis, quàm civilia cognominis, & armorum propriæ Domus, aliud ſtemma ſuo annectere, ibid. n. 41. & 42. cum ſeqq.
In fideicommiſſis agnatitiis, in quibus non adſit ex verbis expreſſa, vel ex conjecturis indubitata excluſio, ſemper admittitur monaſterium ad temporaneam ſucceſſionem, durante ſcilicet vita Monachi, ibid. n. 59.
Monachi cenſentur excluſi ex ratione conſervandæ agnationis, ibid. n. 60., & aſſignatur ratio ibid.
In concurſu cum ſæcularibus religioſi excludi, & ſæculares admitti debent, ibid. n. 61., Et quando dicatur adeſſe concurſus, ibid. n. 62.
Ut monachi ſuccedere valeant eorum vita naturali durante, inſpiciendum ſolummodò eſt, an ſint de ſanguine, ſeu agnatione vocata ibid. n. 71.
Monaſterium, uti monaſterium non eſt de agnatione teſtatoris, neque familiam teſtatoris conſervare poteſt, & in his terminis loquitur Dec. *conſ.* 258. *ſeu* 259., & excludit monaſterium à ſucceſſionem perpetua, & ita intelligendi ſunt DD. omnes citantes Dec. ibid. n. 72.
Reprobantur D. D., qui utuntur auctoritate Dec. pro excluſione Monaſterii etiam à temporanea ibid. n. 73.
Monaſterium non excluditur à temporanea, quando ſcilicèt venit ex perſona Monachi, ejuſque vita durante, quia Monachus, cujus perſona conſideranda eſt, benè conſervat agnationem, & familiam, donèc vivit ibid. n. 74.
Monaſterium admittitur durante vita Monachi, etiam in majoratibus ibid. n. 75., Sed hoc limita ut n. 77.
Ratio conſervandi bona perpetuò in familia poteſt eſſe conjectura excluſiva monaſterii ab admiſſione ad temporaneam, ibid. n. 78.
Monaſterium immediatè ſuccedit abſque ullo facto Monachi ibid. n. 96., Sed hoc intellige, ut n. 97.
Vide Agnatio, Concurſus, Prohibitio alienationis.

MONETA.

Inſtrumenta ad cudendam monetam in Domo Inquiſiti reperta magnum faciunt indicium cum mala fama, tom. 1. cap. 10. n. 13. & 42., Non tamen indubitatum, ibid. num. 51.
Moneta debet oculis peritorum ſubiici, ut conſtet de corpore delicti, ibid. n. 30. & 57.
Inſtrumenta ad aliud apta, non præſumuntur pro fabricatione monetæ retenta, ibid. n. 42.
Monetæ dominium non arguitur ex numeratione, ib. n. 61.
Inveriſimilitudo arguitur ex magno pondere monetæ aſſertæ ſub pallio portatæ, tom. 3. cap. 12. n. 46.
Moneta debet intelligi de qualitate expreſſa, non de fictitia, & ſubintellecta ibid. n. 47.

MONIALES.

Filia Monialis quando non poſſit parere defectum conditionis, tom. 4. cap. 5. n. 4.
Vide Statutum.

MONOPOLIUM.

Monopolium licitum Principi ex cauſa, tom. 2. c. 9. n. 21.

MONS SALIS.

Vide Dominus, Miniſtri.

MOTIVUM.

Vide Sententia.

MOTUS.

Motus primi nō ſunt in poteſtate noſtra, tom. 1. c. 15. n. 16.

MULIER.

Mulieris cercioratio requiritur in his, quæ ſunt in corpore Juris, tom. 4. cap. 2. n. 293.

MULTIPLICATIO.

Multiplicatio onerum, & extenſionum fideicommiſſorum de perſona ad perſonam ſemper eſt fugienda, tom. 1. cap. 6. n. 74.

MURI.

Muri Civitatum ſunt ſemper publici, nec poſſunt effici de dominio illorum Privatorum, qui in dictis muris habent ædes vel affixas, vel inhærentes; Et remanent ſemper ſub dominio Reipublicæ, nec poſſunt inter Cives dividi quoad dominium, ſed ſolùm quoad commoditatem inhærendi, quæ dividitur inter ipſos proportionabiliter, tom. 2. cap. 10. n. 18.
Muri, qui Caſtrum circuunt, dicuntur publici ubique, & ideò mœnia appellantur, ex quo muniunt Caſtrum, ibid. n. 19.
Murus unius qualitatis in una parte, in quacumque alia parte ejuſdem cenſeri debet, ibid. n. 22.
Qualitas accidentalis unius muri privati ſuperimpoſiti non immutat naturam, ſeu ſubſtantiam publicitatis, & Caſtellaneitatis ibid. n. 23.
Præfectus Fortalitiorum quid facere debeat ſingulis annis circa muros Fortalitiorum, ibid. n. 27.
Mænia Loci, & præcipuè, qui clauditur, ſunt ſancta, & nullius unquam effeci poſſunt, ibid. n. 29.
Servitus de Jure permittitur etiam ſuper muris Caſtellanis favore privatorum, ibid. n. 31.
Commoditas, ſeu ſervitus activa oneris ferendi in parte muri Caſtellani non poteſt inducere obligationem reſtaurandi dictum murum in eo, qui dictam commoditatem, ſeu ſervitutem activam habet, ſed tenetur Univerſitas ipſa ad reſtaurationem ejuſdem muri Caſtellani ibid. num. 32.
An obligatio reſtaurandi muros Caſtellanos pertinere poſſit ad Supremum Principem Loci, ibid. n. 34.

MUTATIO.

Nemo poteſt in alterius præjudicium conſilium mutare, tom. 3. cap. 16. n. 47.
Omnis Juris præſumptio militat contra voluntatis mutationem, tom. 3. cap. 19. n. 53.
Mutatio voluntatis incontinenti non præſumitur, tom. 4. cap. 12. Litt. T. 1.
Mutatio voluntatis incontinenti, nec correctio diſponentis præſumitur, aut præcedentis actus deſtructio, ibid. Litt. S. 2.

NATURA.

Natura ad bonum tendit, ad bonumque conſpirat facultate ſaltem ab alio, & directa, quia omne à bono, ut à parente pendens, imaginem ſervat boni, malum autèm ſolum ex eventu appetit, tom. 2. cap. 1. n. 564.

NAVILIA.

Et flumen publicum, & ità appellatur à ſtatuto Parmenſe, tom. 4. cap. 1. n. 64.

Eſt

Digitized by Google

Eſt Canale privatum, ibid. n. 567.
Appellatur flumen in pluribus ſcripturis, ibid. n. 65.
Eſt flumen publicum, quia eſt perennis, ibid. n. 67.
Eſt publica, quia in ea licet cuique piſcari, ibid. n. 70. & num. 271.
Eſt flumen publicum, quia habet proprios fontes, a quibus initiatur, ibid. n. 68. & n. 261.
Eſt flumen publicum, quia inſeruit publicæ utilitati molendinorum, & irrigationis ibid. n. 69. & n. 263.
Navilia fuit dicta flumen publicum à Doctore Pezzalio, ibid. n. 71. & 272.
Naviliæ aqua poteſt haberi, vel jure præoccupationis, vel jure dominii, vel jure ſervitutis ibid. n. 79. & 377.
Navilia non dicitur vendita, ubi datur pro confine rei venditæ, ibid. n. 113. & 409.
Navilia eſt cavum manufactum ad congregandas ſuperiores aquas plurium Canalium, ibid. n. 181.
Navilia habet initium ab aqua fluente ſubtus mœnia Civitatis Parmæ, ibid. n. 182.
Navilia appellatur Cavum, Cavamentum, & Canale in pluribus ſcripturis, ibid. n. 189.
Navilia ſi haberet proprios fontes, à quibus initiaretur, non eſſet flumen, ſed fluvius ibid. 191.
Navilia fuit appellata, tàm flumen, quàm canale in ſcripturis antiquis, ibid. n. 195.
Navilia appellatur flumen à ſtatuto Parmæ, ibid. n. 250.
Navilia non habet proprios fontes, à quibus initiatur, nec alveum naturalem ac propterea eſt privata ibid. n. 262.
Patres S. Martini anno 1666., inſtante D. Lalatta, condemnati fuerunt ad demoliendam clavicam per ipſos conſtructam in ripa Naviliæ, ibid. n. 24. & 535.
Alia plura de Patribus S. Martini in hac materia, ibid. n. 25. 77. 80. 94. 121. 378. 422. 529. & 452.

NECESSITAS.
Vide Pœna.

NEGATIVA.
Per negativam coarctatam loco, & tempore quam optimè probatur innocentia Inquiſiti; Et poteſt probari hæc negativa etiam per teſtes domeſticos, & familiares; Et alia plura de hac negativa, tom. 1. cap. 2. ſub num. 13.
Quæ oculus videt, nemo feliciter negat ibid. cap. 6. n. 4.
Negativæ multiplex ſpecies, tom. 2. cap. 1. n. 526.
Negativa an poſſit probari directè, ibid. n. 528. cum ſeqq.
Quæ negativa indirectè tantum probetur, ibid. n. 532.
Quandoquè tamen cùm directæ probationis eam obtinere dicitur, ibid. n. 533.
Et quando vim præſumptivæ probationis habeat, ibid.
Negativa ſimplex improbabilis, & cur ibid. n. 536.
Negativa teſtatorem alia bona non habuiſſe, dupliciter probari poteſt ibid. n. 541. ſcilicet directè, & obliquè ib.
Quæ ſit probatio directa & quæ obliqua ibid.
Et quomodo probetur directè, & obliquè n. 545. cũ ſeqq.
Negativa nõ exiſtentiæ perſonarum probatur ex relatione plurium nunciorum ſaltem ad transferendum onus probandi, tom. 2. cap 9. n. 152.
Negativa non remanet probata, exiſtente poſſibili contrario, tom. 4. cap. 1. n. 306.
Negativa actorum probatur ex revolutione eorumdem actorum, ibid. n. 504.
Negativa requirit concurſum omnium particularium, tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 164.
Vide Hæreditas, Locutio.

NEGLIGENTIA.
Non præſumitur in proprio intereſſe, tom. 2. cap. 9. n. 64. & num. 113.
Magna eſt lata culpa, ibid. n. 102.
Quando tranſeat in delictum, ibid. n. 103.
Ex quibus probetur, ibid. n. 160.
Nemo præſumitur negligens, ubi agitur de proprio ejus commodo, & lucro tom. 3. cap. 17. n. 49.

NEGOTIUM.
Quid importent verba *per il mio negozio*, *& al mio negozio*, tom. 1. cap. 11. n. 5.
Negotium ubi habet originem à contractu, procedendum eſt civilitèr ex Decreto vigente Mediolani, & Parmæ tom. 4. cap. 1. n. 167.
Vide Inſtitor, Socius negotii.

NEMO.
Nemini licet derivare totam aquam à flumine publico, tom. 4. cap. 1. n. 51. & 566.
Nemo dat, quod non habet, ibid. n. 395.
Nemo præſumitur jactare ſuum, ibid. n. 516.
Nemo quod proprium commodum concernit, impugnat, nec impugnare poteſt ibid. n. 525.
Nemo poteſt cogi ad producendum titulum ſuæ poſſeſſionis, nec à Principe per Edictum, ibid. n. 540.

NEPOS.
Nepotes quando ad Patruorum portiones etiam invitati cenſeantur, tom. 2. cap. 1. n. 71.
Quando in paſſiva vocatione, appellatione filiorum contineantur, ibid. n. 91. cum ſeqq.
Eos non afficit prohibitio facta filiis, ibid. n. 119.
Amplia, ut ibid. n. 199.
Nepotes ſuccedentes cum materteris dicuntur ſuccedere in locum eorum matris, & ideò imputant dotem illius in legitimam debitam in bonis avi, tom. 3. cap. 1. n. 103. Contra ibid. n. 106. & 108.
Nepotes in bonis avi ſuccedunt ex perſona propria, quamvis repræſentent matrem, & ejus locum ſubintrent, ibid. n. 104.
Ex perſona propria, & ex proprio jure dimetienda eſt ſucceſſio nepotum in hæreditatem avi ex Lege debitam illis, ibid. n. 105.
Quamvis mater, ſi vixiſſet, imputaſſet dotem in legitimam ſuam, non tamen imputant nepotes, qui eam capiunt ex ſubſtantia matris, ibid. n. 107.
Quotieſcumque nepotes capiunt dotem, uti hæredes matris, vel ex ſtipulatione, aut alio modo, concurrant, vel non concurrant cum matertera, non imputant dotem in legitimam ſibi debitam in bonis avi; Et ſic conciliantur opiniones Bart. & Baldi, ibid. n. 109.
Nepotes non ſibi imputant in legitimam donata inter vivos validè ab avo eorum matri, quia in hæc ſuccedunt, uti hæredes matris ibid. n. 111.
Regula generalis traditur, quod ea, quæ capiunt filii à matre, uti ejus hæredes non imputant in legitimam illis debitam in bonis avi, ibid. n. 112.
Nepotum vocatio quomodò, & ex quibus deducatur tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 96. & ſeq. & 111. & 170.
Nepotes cenſentur comprehenſi in reciproca inducta inter inſtitutos, ibid. n. 114., Et gravati ibid. n. 118.
Nepos ſubſtitutus Patruis, an tacitè cenſeatur ſubſtitutus Patri, & quomodò ibid. n. 178. & ſeqq.
Vide Appellatio, Subſtitutio.

NOMEN.
Nomen, & denominatio rei non attenditur, ſed rei natura tom. 4. cap. 1. n. 196.
Vide Appellatio, Deſcendentes, Significationes.

NOMINA DEBITORUM.
In ſucceſſionibus, quoad nomina debitorum, attenduntur ſtatuta originaria perſonæ defunctæ, tom. 3. cap. 1. num. 85.
Nomina debitorum de quo loco eſſe dicantur, ibid. n. 86., & num. 90.

NOMINATIO.
Nominatio mandatarii non facit inditium ad torturam contra mandantem nominatum, niſi aliquod aliud adminiculum concurrat, tom. 1. cap. 2. n. 45.
Ex nominatione facta à ſociis reſultat inditium ad ſpecialiter inquirendum contra nominatum, ibid. n. 48.
Sed hoc inditium non eſt ſufficiens ad torturam, niſi aliud adminiculum concurrat, etiamſi eſſemus in caſibus exceptis; Et reprobatur Cabal. contrarium tenens ibid. num. 49.

NOTORIUM.
Satis eſt allegari, nec indiget probatione tom. 4. cap. 1. n. 11., & 209., & 399.
Eſt, quod ab omnibus ſciri poteſt, ibid. n. 435. & tom. 4 cap. 3. num. 323.
De notorio Judex poteſt etiam in cubiculo informationes ſumere, tom. 4. cap. 3 n. 210.
In notoriis Judex poteſt extra acta, & ex informationibus extrajudicialibus habitis moveri ad judicandum. ibid. num. 212.
Notorium dicitur illud, quod conſtat ex actibus Judicis, tom. 4. cap. 3. n. 322.
Notoria ab omnibus cognita præſumuntur, ibid. n. 324.

NOTARIUS.
Judex debet adhibere notarium, nec ipſe Judex debet ſcribere acta, ſed per notarium ſunt ſcribenda, aliàs nulliter proceditur tom. 3. cap. 13. n. 43.

Judi-

Digitized by Google

Judicium abſque Notario conſiſtere nequit, ibid. n. 44.
Si Notarius non ſcribat in actis, Judici non creditur ibid. n. 46.
Amplia, etiam ſi Judex eſſet Notarius, ibid. n. 47.
Amplia etiam in cauſa delegata, ibid. n. 48., Sed intellige, ut ibidem.
Etiam de conſenſu partium non poſſunt acta per alium transſcribi, ſtante ſtatuto quod acta non per Judicem, ſed per Notarium ſcribantur, ibid. n. 49.
An in parvis Terris poſſint Judices acta ſcribere, ib. n. 52.
Vide Pauper, Stipulatio.

NOTIFICATIO.

Notificatio formalis futuræ venditionis an ſit neceſſaria, vel ſufficiat, quod vicinus aliundè notitiam illius habuerit, ut excludatur per lapſum temporis à ſtatuto ad retrahendum præfixi, tom. 2. cap. 2. à n. 38.

NUMERATIO

Numerationem important verba *por o contanti*, & ſimilia tom. 2. cap. 9. n. 123.
Exceptio non numeratæ pecuniæ ex quibus excludatur, ibid. dict. n. 123. & ſeqq.
An hodie attendatur, & quare ibid. n. 125.
An inter mercatores, ibid. n. 126.

NUMULARII.

Numularii qualiter debeant eſſe cauti, tom. 2 cap. 9. n. 156.

NULLITAS.

Ex denegata indiciorum copia nullitas omnium actorum, & agendorum emergit tom. 2. cap. 13. n. 19.
Nullum, quod eſt nullum parit præjudicium, tom. 4. cap. 1. num. 435.
Nullum, quod eſt, nullum poteſt parere effectum, tom. 4. cap. 2. num. 243.

OBEDIENTIA.

Non poteſt dari citra jus, & nomen ſubjectionis tom. 2. cap. 7. art. 1. n. 104.

OBJECTA.

Tolluntur ex facto, tom. 3. cap. 12. n. 74.

OBLATIO.

Verbalis non impedit curſum uſurarum, tom. 2. cap. 8. num. 18. & 20.
Limita, ut ibidem num. 19.
Sola, quando agitur de lucrando fructus, non ſufficit pro liberando debitore ab illorum ſolutione, ſed debet ſequi conſignatio, & depoſitio ibid. num. 22.
Judicialis bonorum immobilium habet vim conſignationis, & depoſitionis ibid. n. 49. & 170.
Oblatio fit propriè non petenti, ibid. n. 40.
Bonorum in judicio facta auctoritate Legis, idem operatur, quod oblatatio, depoſitio, & conſignatio pecuniarum quoad liberationem à ſolutione fructuum, ibid. num. 45.
Oblatio pretii cenſus, ad effectum extinguendi una cum conſignatione, & depoſitione liberat debitorem à ſolutione fructuum cenſus, ſi fiat purè, & integrè, tam pro ſorte, quàm pro fructibus ibid. num. 46.
Oblatio judicialis inducit liberationem, ſicut extra judicium facit oblatio, conſignatio, & depoſitio ibid. n. 47.
Oblatio ſola impedit curſum uſurarum non inchoatarum, ſed cum depoſitione, & conſignatione, etiam uſuras inchoatas ceſſare facit, ibid. n. 48
Oblatio, quæ tollit uſuras, habet locum in uſuris debitis ex contractu, ibid. n. 50.
Et una oblatio ſufficit, ibid. n. 51.
Oblatio judicialis liberat pignus, & hypothecam reſolvit ibid. num. 52.
Oblatio judicialis non tollit actionem perſonalem, niſi ſequatur conſignatio, & depoſitio ibid. n. 59. & 169.
Fructus, & uſuræ perceptæ poſt oblationem debiti minuunt ſortem ibid. n. 70. & 173.
Fructus ceſſant, ſi creditor non vult oblatam debiti ſolutionem à debitore recipere, ibid. n. 168.
Debitor ut liberetur, non eſt opus creditorem recipere ſolutionem, quia ſi recuſet, debitor nihilominus liberatur creditore invito, offerendo, conſignando, & deponendo ibid. n. 169.
Leges, quæ ad liberandum debitorem vount, ut fiat oblatio, conſignatio, vel depoſitio, non habent locum in rebus immobilibus, ibid. n. 170.
Oblatio pretii cenſus non legitimè facta non relevat, ibid. num. 264.
Oblatio pretii cenſus legitimè facta habet vim diſdictæ, ibid. unm. 266.

OBLIGATIO.

Non acceptata, vel recuſata non producit effectum, tom. 2. cap. 4. n. 23.
De fructibus non extenditur ad ſortem, ibid. cap. 8. n. 127.
Aliquandò ſuſpenditur, & aliquandò tollitur ibid. n. 212.
Quandò ſuſpendatur, & quandò tollatur, & extinguatur ibid. n. 213.
Semèl extincta non reviviſcit, ibid. n. 216.
Extincta reviviſcere poteſt, ſed hoc ſit ſpecialis cauſa, ibid. n. 218.
Fidejuſſoris non transfertur in novam cauſam abſque ejus novo conſenſu, ibid. n. 221.
Extincta reſtituitur, quando datur nova res pro alia re, ſi res data evincatur, ibid. n. 222., Declara, ut ibi. n. 224.
Extinguitur, ſi creditor efficiatur dominus rei ſibi obligatæ, ſed ſi res illa evincatur, primæva jura reſtituuntur, quia rem revocabiliter acquiſivit, & redditur ratio, n. 223. 227. & ſeqq.
Non extinguitur, quando datur una res pro alia, niſi poſtquam res data ſit irrevocabilitèr accipientis, ibid. num. 224.
Extinguitur per confuſionem jurium, qua confuſione ceſſante, reviviſcit ibid. n. 227.
Quandò dantur bona in ſolutum, non extinguitur per confuſionem jurium, & dominii acquiſitionem, ſed quia à priori contractu receditur, ibid. n. 228.
Solvitur ſolutione debiti, ibid. n. 230.
Ut tollantur, multùm intereſt, an receptio bonorum in ſolutum fiat voluntariè, vel neceſſariò ibid. n. 233.
Quilibet ex obligatis in ſolidum poteſt totum debitum ſolvere, & alios liberare ibid. n. 250.
Naturale eſt obligationem tolli eo modo, quo fuit inducta tom. 2. cap. 9. n. 130.
Beneficium diviſionis debiti quandò competat inter plures obligatos in ſolidum, ibid. n. 164.
Semèl extincta per mortem civilem, ſæpè adæquatam naturali, amplius non reviviſcit tom. 2. cap. 15. n. 15.
Quia omnis obligatio eſt funditùs ſublata, vel ſaltèm in Fiſcum translata, & ſic tàm civilis, quàm naturalis obligatio ceſſat ibid. n. 16.
Cum non ſuperveniat obligatio, non poteſt dari actio perſonalis, ibid. n. 17.
Actiones perſonales procedunt ab ipſis obligationibus, ibidem.
Vide Creditor, Hæres.

OBSERVANTIA.

Induit declarationem naturæ actus præcedentis, tom. 2. cap. 7. art. 1. n. 24.
Eſt optima interpres mentis contrahentium, tom. 4. cap. 3. num. 50. & n. 412.
Subſequuta irrigandi probat aquam venditam fuiſſe, ibid. num. 54.
Subſequuta declarat, qualis fuerit mens Legislatoris, ibid. num. 231.
Scriptura privata in antiquis exequutioni demandata, ac obſervata continuè, concludentèr, & pleuè probat ibid. num. 287.
Obſervantia ſubſequuta operatur, ut adhibeatur fides ſcripturis etiam informibus, & etiam contra Tertium ibid. num. 289.
Obſervantia ſubſequuta, cum ſit quid facti, probanda venit ibid. num. 371.
Vide Feudum, Fideicommiſſum, Titulus.

OCCISOR.

Ex parte occiſoris caſus ex improviſo præſumitur, tom. 2. cap. 6. a n. 75.

OCCULTATIO.

Vide Probatio.

ODIUM.

Ceſante cauſa odii, illud ceſſat, tom. 4. cap. 7. n. 31.
Vide Sponſalia.

ODIOSA.

Sunt ſemper reſtringenda, tom. 4. cap. 3. n. 171.

OFFENSIO.

Vide Præparans.

OFFICIALIS.

Officiales formantes ſpecialem inquiſitionem ſine legitimis extremis ad quid teneantur, perperàm faciunt, & præſumuntur corrupti, t. 1. c. 8. n. 53.
Accuſator, & officiales tenentur in ſolidum erga indebitè vexatum, ibid. n. 54.

Quan-

Digitized by Google

Quandò a Lege requiritur factum plurium officialium, factum unius tantùm non obliget præponentem, t. 2. cap. 3. n. 15.
Quandò dicatur in officio delinquere, ibid. n. 34.
Quandò, & quomodò teneatur de delictis Miniſtrorum, tom. 2. cap. 9. n. 100. & 107.
Miniſtri principales quandò teneantur pro ſubalternis, ibid. n. 105.
Delinquere in officio quis dicatur, ibid. n. 106.
Eligentes ex neceſſitate officii an, & quandò teneantur pro electo, ibid. n. 108.
Officialis inferior non habet auctoritatem in his, quæ ſuperior decernit, tom. 3. cap. 11. n. 9.
Officiales non tenentur recipere copias actorum, ſed accuſator illas edere ſyndicatoribus, ibid. n. 11.
Officiales non ſyndicantur de injuſtis, & nullis ſententiis, ſed tantùm de dolo, barattaria &c. ibid. n. 17.
Officiales habent præſumptionem boni pro ſe, tom. 3. c. 11. n. 22.
Officiales non tenentur de acceptis juxta ſolitum, ibid. num. 23.
Officiales ſemèl ſyndicati non poſſunt iterùm pro eiſdem querelari, ibid. n. 28.
Officiales perpetui poſſunt contrahere, convenire, & conveniri, viſitari &c, ſecus in temporalibus, ibid. n. 62.
Differentiæ inter officiales ad beneplacitum, ſivè perpetuos, & temporales, ibid. n. 61.
Officiales dicuntur, qui juriſdictionem habent, & non alii ea carentes, ibid. n. 80.
Officiales Communis Florentiæ quinam ſint, ibid. n. 81.
Officialis principalis non tenetur criminalitèr pro ſuis ſubſtitutis, & illos exhibendo in Judicio liberatur etiam civilitèr, ibid. n. 92.
Officialis quilibet poteſt uti ſubſtitutis, & illis mediantibus ſcribere acta, & alia, ibid. n. 93.
Officiales non tenentur criminalitèr de negligentiis, & omiſſionibus, niſi ſint doloſæ, ibid. n. 108.
Officiales faciendo id, quod erant ſolitum, non poſſunt redargui, ibid. a n. 116.
Libri, & ſcripturæ officialium probant etiam pro ſcribente, ibid. n. 130.
Vide Delictum, Depoſitarius, Dominus, Fides, Hypotheca, Miniſtri, Omiſſio, Tariffa.

OFFICIUM.

Subſtituti in officio præſumuntur idonei, & fideles, t. 3. cap. 11. n. 12.
Subſtituens in officio an teneatur pro ſuis ſubſtitutis, ibid. n. 13.
Nemo poteſt fungi duplici officio, t. 3. c. 13. n. 47.

OFFICIUM CAVAMENTORUM.

Vide Congregatio Officii Cavamentorum.

OMISSIO.

Quoad Officiales eſt eadem ratio delicti omiſſionis, & commiſſionis, tom. 2. cap. 9. n. 104.
Et quandò poſſint excuſari, ibid. & n. 143. & ſeqq.
Delictum omiſſionis quandò efficiatur commiſſionis, ibid. n. 144.

OMISSUM.

Dicitur, quod non exprimitur, tom. 2. c. 8. n. 257.
In ſententia dicitur, quod in ea ſcriptum non eſt, ibid. num. 258.
In ſententia habetur pro omiſſo, tom. 4. c. 1. n. 473.

ONUS.

Semper facienda eſt interpretatio excluſiva onerum favore hæredum, tom. 1. c. 6. n. 75.
Quem non honoro, onerare non poſſum, t. 4. cap. 5. num. 30.
Vide Legitima, Multiplicatio, Utile.

OPINIO.

Diſtinguens, Epychæjamque redolens, ſeu medium juſtum inter aſpera extrema amplectenda eſt, tom. 2. cap. 1. n. 408.
Humanior rigoroſæ præfertur, tom. 2. cap. 7. art. 5. num. 24.
Vide Error, Reus.

OPPOSITIONES.

Oppoſitiones ad originem revocare, refutare eſt tom. 3. cap. 2. n. 66.

OPPOSITOR.

Vide Tertius.

OPPOSITUM.

Idem operatur oppoſitum in oppoſito, quod propoſitum in propoſito, tom. 2. cap. 8. num. 234. & tom. 3. cap. 12. n. 105.

ORDO.

Actu inter vivos nedùm in feudalibus, emphyteuſis &c., ſed etiam in aliis efficacitèr conſtituitur in certis rebus ordo ſucceſſivus, tom. 2. cap. 7. art. 1. n. 26.

ORATIO.

Quandò dicatur una tantùm oratio, vel potiùs oratio diverſa, & alia, tom. 3 cap. 18. n. 12.
Quando oratio dicatur continuata ad effectum, de quo ſupra, tom. 3. cap. 19. n. 18.
Clauſulæ, quæ reguntur a duobus verbis, uno expreſſo, altero verò intellecto, conſtituunt binas orationes, t. 4. cap. 12. Litt. E. 1. & ibid. Litt. X. 3.

PACTUM.

De retrovendendo minuit pretium rei venditæ pro ſexta parte, tom. 2. cap. 8. n. 79.
De retrovendendo cujus ſit naturæ, ibid. n. 197.
De redimendo permittitur in cenſu, & eſt ſubſtantiale in illo, ibid. n. 198.
Promiſſio D. Claudii circa teſtamentum D. Franciſci, uti continens pactum ſucceſſorium fuit invalida, t. 3. cap. 8. n. 37. Amplia, ut ibid. n. 38.
Vide Conventio.

PALATIUM.

Palatium Caſtagneti inter feudalia, & regalia recenſetur, tom 2. cap. 7. art. 2. a n. 59.
Palatium, etiamſi ædificatum fuiſſet poſt conceſſionem adhùc feudo annexum, ibid. n. 64.

PALIUM.

Palium pro recognitione probat ſervitia, tom. 2. cap. 7. art. 1. n. 56.
Palii oblatio an, & quando feudum importet, ibid. a num. 142.

PAPA.

Vide Immunitas.

PARS.

Reſpectu ſui ipſius quælibet pars dicitur totum tom. 4. cap. 12. Litt. E. 2.
Vide Conditionalis.

PARTITÆ.

Omnes in calculo uniformitèr deſcriptæ in eamdem cauſam cedunt, tom. 2. cap. 4. n. 9.
Informes lite pendente extractæ non citata parte nihil probant, ibid. n. 19

PATER.

Amat magis proprias filias, quàm neptes, etiamſi neptes provenerint a filiis maſculis, tom. 1. c. 6. n. 83.
Quandò ſolus, vel fidejuſſorio nomine filii, vel quandò etiam non teneatur ad reſtituendam dotem nurus, diſtinguitur tom. 2. cap. 1. n. 379. & ſeqq.
Ubi fidejuſſorio nomine teneatur, facultates filii neceſſariæ explorationi ſubjacent, vel ſolidi refuſioni cum moderamine tamen *l. in conditione de regul. Jur.* ibid. num. 375. & 385., ubi confutantur Olaſ. Boer. Corn; Repetitque eo caſu Pater adinſtar extranei, ſecùs ſi de peculio ſolviſſet, & aſſignatur ratio, ibid. num. 389.
Pater an poſſit in præjuditium agnatorum diſponere, t. 2. cap. 7. art. 1. n. 89.
Pater tenetur filium, vel alium deſcendentem primam cauſam ſucceſſionis habentem hæredem inſtituere nominatim, vel exhæredare, aliàs teſtamentum ex præteritione eſt nullum, tom. 3. cap. 1. n. 190.
Satis tamèn erat olim Patri relinquere filio quartam partem bonorum ſuorum, ſed integram ſine onere, & dilatione, aliàs filius teſtamentum de inofficio redarguere poterat, & petere bonorum poſſeſſionem contra tabulas, quod ſervatum fuit uſque ad tempora Imperatoris Zenonis, ibid. 191. & 192.
Quid hac in re decreverit Zeno Imperator ibid. n. 193. & ſeqq., & alia ibid.
Juſtinianus Imper. *in l. omnimodò & in l. ſeq. C. de inofficioſo teſtam.* ſtatuit, ut, ſi pater minus quarta relinquat, ſit locus ſupplemento non querelæ inofficioſi, ibid. n. 197. & alia circa hanc materiam, ibid.
Legitimam etiam deberi ſine onere, & dilatione, & quod filiis relinquatur honorabili titulo inſtitutionis, ibid. n. 200.

Pater non poteſt vocari in jus a filio ſine venia, t. 4. cap. 2. n. 6.
Pater præſumitur amare filium, ibid. n. 82.
Pater dicitur magis amare filios, quàm ſe ipſum, & eis velle theſaurizare, ibid. n. 83.
Pater in dubio cenſetur velle providere filio, ib. n. 85.
Pater ſemper præſumitur pro filio capere conſilium, ib. num. 86.
Pater repræhenſione dignus eſt, qui contra affectum naturalem operatur, ibid. n. 89.
Patris diſpoſitio, in qua privat filiam in odium mariti, eſt nullius momenti, ibid. n. 129.
Pater inſtituendo in aliqua re filiam, quæ renunciavit bonis, dicitur agnoſcere eam in ſuam, & res redacta dicitur ad terminos juris, ibid. n. 137.
Pater tranſiens ad ſecunda vota tenetur conſervare filiis bona materna ſibi ex hæreditate filii prædefuncti obventa, ibid. n. 433.
Amplia etiam quoad Legitimam, ibid. n. 434.
Pater, ſive Mater tranſiens ad ſecunda vota non tenetur conſervare filiis bona, nec paterna, nec materna, quæ acquiſierunt ex hæreditate filii prædefuncti, ibidem num. 436.
Pater tenetur ad dotandam filiam, ibid. n. 462., & eam nuptui tradere, ibid.
Paternum onus eſt dotare filiam, ibid. n. 451.
Amplia, etiamſi filia ſit dives, ibid. n. 452.
Vide Jus, Legitima, Primogenitura, Profectitium, Stuprum.

PATRIA.

Virtutes, honores, & dignitates nunquàm, aut rarò in Patria comparantur, tom. 2. cap. 11. n. 94.
Nemo propheta in Patria tom. 2. cap. 11. n. 95.

PAUPER.

Advocati Pauperibus gratis debent patrocinium præſtare in eorum cauſis, amplia, ut ibid. tom. 4. cap. 6, num. 15.
Quod etiam procedit in Procuratoribus, Notariis, & Judicibus ibid. n. 16.
Et commiſſarij teſtes recipere, ac eorum officium, & laborem gratis debent impertiri, ibid. n. 17.
Judex ipſe ex officio, & nemine inſtante propriam aſſiſtentiam præſtare debet, ut gratis Judicium ab Advocatis, & Procuratoribus ducatur, ibid. n. 18.
Vide Inhoneſtas.

PECCATUM.

Non eſt, ſi non ſit voluntarium, tom. 4. cap. 1. n. 141.

PECULIUM.

Profectitium, tàm quoad proprietatem, quàm quoad uſumfructum eſt penes Patrem, t. 4. cap. 2. n. 203.
Vide Regularis.

PECUNIA.

Nomen pecuniæ non minus ad numerationem, quàm ad quamcunque aliam ſatisfactionem refertur, tom. 2. cap. 8. n. 81.
Pecuniarum appellatione continentur ea, quæ in noſtro patrimonio ſunt, ibid. n. 82.
Vide Numeratio.

PEDERASTIA.

Crimen Pederaſtiæ eſt difficilis probationis, & facti tranſeuntis, tom. 3. cap. 15. n. 6.
Vide Corpus Delicti.

PŒNA.

Corporalis extraordinaria etiam triremium an, & quando poſſit imponi, vel non Reo torto, vel negativo, tom. 1. cap. 10. n. 54.
Judices poſſunt ex cauſa minuere, ſeu augere pœnas, tom. 1. cap. 16. n. 10.
Minori mitigatur pœna, etiam in atrociſſimis ex cauſa, ibid. n. 11. & alia ibid.
Specialia plura non attenduntur ad inferendam mortis pœnam, ibid. n. 14.
Statutum abbrevians minorem ætatem non aufert commutationem pœnæ, ibid. n. 15.
Extrema neceſſitas confert ad pœnæ diminutionem, ibid. n. 16.
Confeſſio ſpontanea confert ad diminutionem pœnæ, ibid. n. 19.
Minoratur ordinaria pœna, ſuccedit arbitraria, pecuniaria, vel levis confinii, tom. 2. cap. 6. n. 101.
Arbitraria pœna imponitur pro homicidio comiſſo in rixa, vel inter plures, tom. 2. cap. 6. n. 102.
Pœna ordinaria non punitur delictum probatum confeſſione qualificata, ibid. n. 110.
Pœna ordinaria nunquam ex indiciis indubitatis imponitur, quod obſervatur ferè in omnibus Curiis diverſarum Provinciarum, quæ enumerantur, tom. 2. cap. 13. n. 37.
Quando de delicto non conſtat, niſi per indicia, & conjecturas, tunc non eſt locus pœnæ ordinariæ, ib. num. 38.
Reus ad ordinariam mortis pœnam damnari non poteſt, niſi cadaver inſpectum non ſit, ibid. n. 39.
Imò non ſolùm, quando abſolutè non conſtat de corpore delicti, ſed etiam quando corpus delicti ex turbida confeſſione Rei reſultat, non eſt locus pœnæ ordinariæ, ibid., Et vide n. 40.
Supremi ſenatus in delictis occultis, & difficilis probationis, relicta via torturæ, ſeu pœnæ extraordinariæ, in pœnam ordinariam ex indiciis indubitatis condemnare poſſunt; Secùs autem Judices inferiores, ibidem num. 41.
Judex ſæcularis poteſt minorem pœnam imponere, imò poteſt etiam abſolvere, ibid. n. 43.
Judex ſæcularis eſt competens quoad pœnæ impoſitionem, nàm conſignatus Curiæ ſæculari non debet haberi ſtatim pro convicto, ibid.
Quotieſcumque pœna minuitur, nunquàm imponitur corporis afflictiva, tom. 2. cap. 14. n. 39.
Quis videtur pœnam luiſſe per longam carcerationem, & proceſſuram, ibid.
Pœna delicti auctores non egreditur, t. 3. cap. 11. n. 14.
Pœna excluditur per quamcunque cauſam levem, & injuſtam, tom. 4. cap. 1. n. 156.
Diuturna, ac ærumnoſa plurium menſium carceratio loco pœnæ ſuccedit perſoluta, tom. 4. cap. 9. n. 44., & cap. 10. n. 55.
Vide Confiſcatio, Delictum, Furtum, Homicidium, Identitas, Minor, Præſumptio, Stuprum.

PERCUSSUS.

Sic aperitur caput, dum moritur percuſſus, & non conſtat per ſigna exteriora, tom. 1. cap. 8. n. 48.

PERITUS.

Ab aliis Peritis veritas requiri poteſt, tom. 1. c. 8. n. 46.
Judicium Peritorum poſtremo loco receptum ex officio, ibid. n. 61.
Peritus debet reddere rationem ſui dicti, etiam non interrogatus, ibid. n. 77.
Standum eſt Peritis in arte, ibid. n. 82. Quod tamen intellige, ut ibid.
Standum eſt peritioribus ibid. n. 83.
Quando dicta Peritorum retractari poſſint, etiamſi poſt ſententiam, ibid. n. 84.
Periti quot ſint eligendi, quando non probent, & alia, tom. 1. cap. 10. n. 18.
Peritorum judicio ſtandum eſt, tom. 2. cap. 13. n. 29.
Peritus, qui nullam reddit rationem ſui dicti, parvi pendendus, t. 3. cap. 15. n. 3.
Magis eſt credendum Peritis, qui a Fiſco fuerunt inducti, & qui pro Reo, & ad delicti excluſionem deponunt, & reddunt optimam rationem, ib. n. 4.
Peritus, licèt unius, cum deponat de facto proprio, & ad defenſam plenè probat, ibid. n. 17.
Vide Falſitas, Venenum.

PERJURIUM.

Non purgatur per torturam, tom. 3. cap. 13. nu. 15., Quod amplia, ut ibid.

PERMISSIO.

Vide Conſenſus, Delictum.

PERMUTATIO.

Permutans, & dans rem pro alia, tenetur facere rem recipientis irrevocabilitèr, tom. 2. cap. 8. n. 225.

PERPETUUM.

Eſt ſine temporis præfinitione, & legibus exoſum, t. 3. cap. 11. n. 77.

PERQUISITIO.

Vide Inquiſitio, Suſpicio.

PERSONA.

Vide Identitas, Legitimatio, Negativa.

PETITIO HÆREDITATIS.

Judicium petitionis hæreditatis eſt univerſale, tom. 1. cap. 7. n. 233.

Digitized by Google

Vide Cauſa.

PETITORIUM.

Petitorium, ubi de eo conſtat abſorbet poſſeſſorium, t. 4. cap. 3. n. 85.

PIA CAUSA.

Vide cauſa pia.

PIGNUS.

Vide Hypotheca.

PISANI.

Vide Civitas.

PISCATIO.

Quiſquis piſcatur in Canalibus privatis in Territorio Parmenſi ex permiſſione Dominorum, tom. 4. cap. 1. num. 272.

Vide Navilia.

PLURALITAS.

Semper reſolvitur in ſingularitates, ubi nihil abſurdum, nihilque juri naturali, vel rationi civili, vel teſtatoris menti obſiſtat, tom. 2. cap. 1. n. 18.

In fideicommiſſaria facilius pluralitas reſolvitur in ſingularitatem, ibid. n. 21.

Sed aſſignantur plures limitationes, ibid. a n. 6.

PORTIO.

Portio ex reſervata legitima ſucceſſione obvenra ut gravari poſſit, duo requiruntur, tom 2. cap. 1. n. 132.

POSITI IN CONDITIONE.

Dicuntur ex conjecturis inter ſe reciprocè gravati, t. 4. cap. 4. part. 1. n. 91.

Vocatis filiis ſubſtituti minus dilectis cenſentur vocati filii filiorum in conditione politi, ibid. n. 115.

Ex verbis univerſalibus teſtatoris inducitur comprehenſio omnium filiorum in conditione poſitorum, ibid. n. 117.

Politi in conditione quando cenſeantur vocati, & gravati, tom. 4. cap. 4 part. 2. a n. 9.

Ex quibus præſertim cenſeantur diſpoſitivè vocati, & gravati, ibid. n. 149. & 171.

Poſitorum in conditione vocatio eſt per fideicommiſſariam, non per vulgarem, ibid. n. 173.

Sicuti a reciproco fideicommiſſo in diſpoſitivis ordinato rejiciuntur, & Excluſæ ſunt fœminæ ità quoquè non cenſentur, nec dicuntur poſitæ in conditione *ſine filiis*, tom. 4. cap. 5. n. 47.

In conditione *ſine filiis* ſolùm poſiti dicuntur, qui ſunt de genere vocatorum, & de iis, qui in parte diſpoſitiva ſunt vocati, ibid. n. 48.

Quando ſub conditione *ſi ſine filiis* fuerunt poſiti legitimi, & naturales, ac de legitimo matrimonio nati, filius naturalis legitimatus per reſcriptum Principis, & ſic non natus ex legitimo matrimonio non fuit poſitus in dicta conditione, ac proinde per ejus ſuperveneientiam non deficit eadem conditio, ibid. n. 52.

POSSESSIO.

Teſtes in antiquiſſimis de auditu probant uſum, & poſſeſſionem, tom. 2. cap. 7. art. 2. n. 105.

Poſſeſſio P.P. S. Martini derivandi totam aquam a Navilia, non eſt pacifica, tom. 4. cap. 1. n. 92.

In dubio præſumitur cumulativa, non prohibitiva, ib. num. 93. & 438.

Immemorabilis eſt difficilis probationis, & de facili ſubvertitur, ibid. n. 94. & 314.

Immemorabilis interrumpitur ex unico actu contrario, ibid. n. 96.

Immemorabilis eliditur ex ſolo rumore contrario, ibid. num 97.

Immemorabilis non probatur per teſtes non coarctantes negativam, aſſerendo, alitèr non poſſe eſſe, quin ipſi ſcivillent, ibid. n. 98.

Immemorabilis non probatur, ubi de initio conſtat, ib. n. 99. n. 333.

Immemorabilis non probatur per ſcripturas, ibid. num. 100. & n. 141.

Immemorabilis non probatur ex enunciativis antiquis, emiſſis a perſonis ſuſpectis, ibid. n. 101. & 343.

Centenaria non ſuffragatur, niſi opponatur, ibid. n. 102.

Poſſeſſio immemorabilis trahit ſecum titulum meliorem de Mundo, ibid. n. 295.

Immemorabilis trahit ſecum vim Privilegii, & conceſſionis, etiamſi agatur de Regalibus, ibid. n. 296.

Immemorabilis eximit a ſolutione Decimarum, ibid. num. 297.

Immemorabilis probatur per teſtes, etiamſi non coarctent negativam, ibid. n. 299.

Immemorabilis probatur, etiamſi teſtes non deponant, majores ſuos, a quibus audiverunt, non vidiſſe, nec audiviſſe contrarium, ibid. n. 300.

Immemorabilis extra cauſam Primogeniorum probatur per teſtes, etiamſi non deponant, ſe a majoribus audiviſſe, & majores audiviſſe ab aliis ſuis majoribus, ibid. num. 301.

Immemorabilis an probetur per teſtes non deponentes, ſe audiviſſe a majoribus, & majores ab aliis ſuis majoribus, remittitur arbitrio Judicis, ibid. n. 302.

Immemorabilis ſuper actu poſitivo probatur per teſtes, etiam non coarctantes negativam, ibid. n. 304.

Immemorabilis ſuper negativa non probatur per teſtes, qui non coarctant negativam loco, & tempore, & aſſerant non poſſe, alitèr eſſe, qui ipſi ſciviſſent, ibid. num. 305.

Immemorabilis ſuper actu poſitivo probatur per teſtes, etiamſi non coarctent negativam; ſecùs verò ubi agitur de probanda negativa, ibid. n. 313.

Immemorabilis non ſubvertitur ex contradictionibus factis, ubi poſſeſſor non quievit, ſed non obſtante contradictione perſeverat in poſſeſſione, ibid. n. 315.

Immemorabilis, & privilegium poſſunt ſimul allegari dict. tom. 4. cap. 1. n. 329.

Immemorabilis non probatur directè, ſed indirectè ex ſcripturis, ibid. n. 342.

Poſſeſſionis cumulatio non datur in aquis, ubi aqua non eſt ſufficiens pro pluribus, ibid. n. 441.

Poſſeſſio etiam colorata, ac habens admixtum juris errorem excuſat a dolo, ibid. n. 152.

Poſſeſſio ubi allegatur per aſſertum turbatum, cauſa civilitèr eſt tractanda, ibid. n. 166.

Immemorabilis poteſt eſſe ſuper actu poſitivo, vel affirmativo, & ſuper negativo, ibid. n. 303.

Poſſeſſio cujuſque rei non poteſt eſſe penes duos, ibid. n. 442.

Poſſeſſio probatur ex actibus poſſeſſoriis, ibid. n. 482.

Qui ſuam poſſeſſionem continuat, non dicitur alium turbare, nec eſſe in dolo, ibid. n. 151.

Cum initium poſſeſſionis ſit cum conditione, quod reſervatum ſit Jus utrique parti in petitorio, poſſeſſio hæc nunquàm poteſt auferre titulum excluſivum alterius partis, cum initium habile non ſit, tom. 4. cap. 3. num. 127.

Poſſeſſum dicitur tali modo, qualis fuit titulus ab initio, ibid.

Poſſeſſio præſumitur cum qualitate reſervationis Juris, prout in ſententia ibid. n. 128.

Poſſeſſio ſi ſit conditionalis, nihil poteſt operari quoad Jus, ibid.

Tali pacto præſumitur poſſeſſum, quo ab initio fuit titulus, ibid. n. 175.

Per actus, qui fieri ſolent ſolùm a veris Dominis, probatur poſſeſſio, ibid. n. 311. & 313.

Vide Aqua, Dominium, Immemorabilis, Titulus.

POSSESSOR.

Adinſtar actionis negatoriæ valet agere poſſeſſor, licèt Reus originarius, ut declaretur nullum Jus competere, & eum abſolvi a quacumque prætentione, tom. 2. cap. 7. n. 171.

Quod intellige, ut ibid. n. 172.

Si poſſideo aliqua bona, & prætendo me jus habere in illis, poſſum agere, ut declaretur illud mihi competere, ibid. n. 173.

Quando quis dicatur poſſidere, tom. 4. c. 3. n. 384.

Vide Bona fides.

POSSESSORIUM.

Mandatum de manutenendo non infert præjudicium in poſſeſſorio plenario, minuſque in petitorio, tom. 4. c. 3. n. 141.

Sententia lata ſuper poſſeſſorio ordinario declarat de poſſeſſione vera, ibid. n. 142.

Sententia ſolùm pronuncians ſuper detentione, & in ſiſtentia facti expectat alteram ſententiam in petitorio, & poſſeſſorio ordinario, ibid.

Poſſeſſorii ſententia non extinguit petitorium, ibid.

Judicium manutentionis eſt præparatorium ad aliud poſſeſſorium ordinarium, & petitorium, ibid. n. 143.

Petitorium, & poſſeſſorium diſtant toto cœlo, ibid.

Vide Petitorium.

POSSIBILITAS.

Poſſibilitas majoris lucri, vel minoris damni non attenditur ad redarguendum contractum de læſione, & injuſtitia, tom. 2. cap. 4. n. 22.

Vide Probatio.

POSSIDENS.

Poſſidens Molendinum ſuperius non poteſt uſurpare totam aquam in præjudicium molendi inferioris, tom. 4. cap. 1. n. 53. & 570.

Poſſidens prædia ſuperiora non poteſt divertere totam aquam Canalis in præjudicium molendini inferioris inſervientis publicæ utilitati, ibid. n. 49.

Poſſidens ſuperiores agros prius poteſt irrigare eos cum tota aqua, ſi non ſit ſufficiens pro irrigatione aliorum inferiorum eodem tempore, ibid. n. 270.

POSTERIORA.

Poſteriora verba derogant prioribus, ubi ſunt clara, t. 4. cap. 2. n. 117.

POTESTAS.

Non licet uni poteſtati alterum turbare, eoque minus id licitum eſt ſubditis, tom. 1. cap. 7. n. 4.

Quoad probatur ex pluribus ſacris paginis, ibid. n. 5.

Utraque poteſtas, ſæcularis ſcilicet, & eccleſiaſtica quando reſpectivè turbatur in ejus juriſdictione, an habet ejus remedia, & qualia, ibid. n. 6.

Et iſta repreſſio eo magis licita eſt utrique Poteſtati reſpectu ejus ſubditorum, qui tentant turbare eorum juriſdictionem, ibid. n. 7.

Cum deficit poteſtas, non eſt de voluntate curandum tom. 2. cap. 8. n. 215.

PRÆBENDARIUS.

Vide Beneficiatus.

PRECARIUM.

Per precarium alicui porrectum ille recognoſcitur a porrigente pro Domino, tom. 4 cap. 3. n. 49.

Poſſidens virtute precarii non ſibi, ſed ei, a quo precarium obtinuit, poſſidere dicitur, ibid. n. 360.

PRÆDILECTUS.

Vide Dilectus.

PREDO.

Vide Manutentio.

PRÆJUDICIALITAS.

Præjudicialitatis materia confuſa, & intricata, tom. 3. cap. 12. n. 102.

Præjudicialitas cauſarum in quo conſiſtat, dict. cap. 12. num. 106.

Vide Cauſa.

PRÆJUDICIUM.

Aſſertio ſola in Tertii præjudicium non admittitur, ſed major probatio requiritur, tom. 3. cap. 17. n. 33.

Res inter alios acta Tertium non afficit, ib. n. 34.

Res inter alios acta Tertio non citato non præjudicat, tom. 4. cap. 1. n. 389. & n. 496.

Vide Enunciativæ, Jus quæſitum, Mutatio.

PRÆLATUS.

Vide Solutio.

PRÆOCCUPATIO.

Præoccupationis Jus ſolùm habet locum in iis, quæ ſunt communia, & ſic ſunt in nullius bonis, tom. 4. cap. 1. n. 81.

Præoccupatio non habet locum, ſi Princeps, vel Senatus vetet aquam duci ex flumine publico, ibid. num. 82. & 383.

PRÆPARANS.

Præparantem ſe venire contra me, poſſum invadere, & præveniendo offendere, tom. 2. cap. 6. n. 83.

PRÆPONENS.

Præponens tenetur civilitèr ad damna pro præpoſito delinquente, tom. 2. cap. 9. n. 56. & ſeqq. & nu. 100. & ſeqq. & n. 162. cum ſeqq.

Procedit etiam in foro conſcientiæ, ibid. n. 57.

Sciens, & patiens dicitur approbare inſtitorem, ibid. num. 60.

Præponens non tenetur, ſi præpoſitus delinquat extra officium ſuum, ibid. n. 61.

Vide Eligens.

PRÆPOSITUS.

Præpoſitus, Inſtitor, & Procurator idem important, tom. 2. cap. 9. n. 58.

Vide Præponens.

PRÆSCRIPTIO.

Semper poteſt opponi in delictis, & quid operetur de Jure communi, & municipali Florentiæ, tom. 3. cap. 11. n. 39. & n. 55. cum ſeqq. & n. 65. & ſeqq.

Etiam non oppoſita debet attendi in delictis, ibidem num. 40.

Præſcriptioni an renunciari poſſit, ex quibus renunciatio reddatur inveriſimilis, ſuſpecta, & alia, ibid. nu. 41. & a n. 65.

An cum juramento renunciari poſſit præſcriptioni, ib. num. 44.

Non currit non valenti agere, ibid. n. 63.

Florentiæ an procedat in furtis rerum publicarum, & falſitatibus adminiſtratorum ibid. n. 69.

Municipali an procedat in falſitatibus, ibid. n. 70.

Eſt favorabilis, & in æquitate fundata, ibid. n. 78.

In delictis continuatis incipit ab ultimo actu, niſi ſint deducta per capita ſeparata, ibid. n. 83.

Ei non obſtat præſcriptio, qui agere non poteſt, ut in fideicommiſſis agnatitiis, & in primogeniis, tom. 3. cap. 16 n. 64.

Unde ſi primus non revocat alienationem de feudo factam, illam poteſt revocare ſecundus, & ſi ſecundus negligit, poterit tertius, & ſic deinceps, ibidem num. 66.

In bonis majoratus, primogenituræ, & ſimilium præſcriptio longi temporis decem, vel viginti annorum nullo pacto admittitur, ibid. n. 67., Quod amplia, ut ibid. n. 68.

In bonis majoratui, vel fideicommiſſo ſubjectis admittitur ſolùm præſcriptio 30., vel 40. annorum, ibid. num. 69.

Quod intellige, ut ibid. n. 70.

Sola præſcriptio immemorialis, vera, & propria, non autem impropria, & abuſiva adverſus majoratum conſtitutum admittitur, ibid. n. 71.

Contra Cameram Sereniſſimam, nec contra eum, in quem ſunt translata ipſius Cameræ jura, nulla currit præſcriptio, niſi immemorabilis, tom. 4. cap. 1. n. 88.

Præſcriptio centenaria ex actibus contrariis tollitur, ib. 103.

Immemorabilis ſolùm operatur contra habentem Jura Sereniſs. Camer. ibid. n. 104.

Immemorabilis importat tempus infinitum, a quo ſi dematur aliud tempus, adhuc quod remanet eſt infinitum, ibid. n. 323. & 328.

Immemorabilis non interrumpitur per litis conteſtationem, ibid. n. 325.

Immemorabilis non interrumpitur per actum correlativum, ibid. n. 327.

Immemorabilis non interrumpitur per actum ſequutum per plures annos ante centenariam ibid. n. 329.

Centenaria non tollitur per actus ante eam ſequutos, ibid. n. 330.

Non tollitur per actus contrarios, ſi hi non advenerunt ad notitiam præſcribentis, ibid. n. 331.

Non interrumpitur, niſi per actum validum, ibidem num. 326.

Immemorabilis non tollitur, niſi per contrarios actus ibid. n. 332.

Præſcriptio 40. annorum ſufficit ad præſcribenda, quæ ſunt Principis contra privatum ſine ſcientia Principis ibid. n. 364. & 419.

Centenaria habet locum in rebus Principi reſervatis etiam ſine ſcientia Principis, ibid. n. 347.

Centenaria currit contra Eccleſiam Romanam, ibidem num. 348.

Præſcriptio 40. annorum contra Eccleſiam currit, ibid. num. 367.

Præſcriptio 40. annorum currit contra Principem data ejus, ſeu ejus Officialium ſcientia, ibid. n. 376.

Præſcriptum tantum dicitur, quantum poſſeſſum, ibid. num. 523.

Præſcriptio eſt menſura poſſeſſionis, & tantum præſcriptum, quantum poſſeſſum, tom. 4. cap. 3. n. 31.

Poteſt extendi præſcriptio a decurſu aquæ ad impedimentum aquæ, ibid. n. 30.

Privilegia Monachorum non officiunt centenariæ, ſed ſolùm ſe extendunt ad præſcriptionem, ibid. n. 44.

Contra Eccleſiam Romanam obſtat præſcriptio centenaria, ibid.

Digitized by Google

Præſcriptionis interruptio introducta per litem non ceſſat, etiam deſerta inſtantia, ibid. n. 113.
Poſt deſertam inſtantiam, ſeu litem finitam opus eſt initio novæ præſcriptionis, ibid. n. 114.
Quæ ſunt juris facultativi ſunt impræſcriptibilia, ibid. num. 115. & 116.
Unum ex requiſitis præſcriptionis eſt bona fides, ibid. num. 151.
Aliud præſcriptionis requiſitum eſt poſſeſſio tempore habili ad præſcribendum, ibid. n. 155.
Præſcriptiones limitantur ad terminos, & cancellos actuum qui exercentur, ibid. n. 156.
Inhærens præſcriptioni tenetur probare requiſita ad illam, ibid. n. 157.
Contra P.P. Caſſinenſes, minuſque contra eorum monaſteria nulla præſcriptio, nec centenaria, nec immemorabilis currit ex privilegio conceſſo per Henricum Sextum Imper., Et fuit extenſum per Summos Pontifices ad omnia ejuſdem Religionis monaſteria, ibid. num. 158. & 159.
Dictio *omnis* eſt univerſalis omnem præſcriptionem continens, & nullam excludens, ibid. n. 159.
In ſupremis tribunalibus, in quibus agitur, ſola veritate facti inſpecta, nulla attenditur præſcriptio, ibidem num. 165.
Nitentes præſcriptioni aſſimilantur piſcanti anguillas, & aſſignatur ratio, ibid. n. 166.
Præſcriptio difficilimè probatur, ibid. n. 167.
Eſt miſerum ſubterfugium, ibid. n. 168.
Eſt iniquum, & improbum lucrum contra æquitatem naturalem, ibid. n. 169.
Tanquam odioſum remedium eſt ſtrictiſſimè coercendum, ibid. n. 170.
Quantum fieri poteſt, eſt reſtringenda, ac refrenanda, ibid. n. 170.
Eſt vitanda, ibid. n. 172.
Quando locus non ſit præſcriptioni, ibid.
Vide Aqua, Centenaria, Delictum, Immemorabilis, Sententia, Servitus.

PRÆSENTATIO.

Admiſſus una cum conſanguineis ad præſentandum præſumitur de agnatione fundatoris, tom. 3. cap. 17. n. 66.

PRÆSUMPTIO.

Præſumptiones non ſunt cumulandæ, tom. 1. cap. 6. num. 57.
In conjecturis procedit regula, & quæ non proſunt ſingula, juncta juvant, ibid. n. 86.
Quando conjecturæ ſunt numero plures, præponderant aliis, ibid. n. 87.
Item quando ſunt pondere graviores, ibid.
Item præponderant conjecturæ, quibus regula aſſiſtit, ibid. Et vide ibid. n. 93.
Præſumptionum concurſus dari non poteſt, niſi quando una venit in conſequentiam alterius, tom. 2. cap. 11. num. 57., & vide ibid. n. 58.
Præſumptiones, etſi plures cumulatæ, ac vehementes non ſufficiunt ad pœnam ordinariam, ſed prætenſus Reus debet in totum abſolvi, ibid. n. 83.
Quod tamen intellige, ut ibid. n. 84. & 85.
Quando in inquiſitione tranſmiſſa ob crimen ſodomiæ adeſt qualitas fracturæ, tunc corpus delicti non probatur conjecturis, & præſumptionibus, ſed de ipſa fractura conſtare debet per Peritorum depoſitionem, t. 3. cap. 15. n. 7.
Præſumptiones aliæ ſunt legis, aliæ ſunt hominis, ibid.
Præſumptio una tollit aliam, tom. 4. cap. 2. n. 122.
Præſumptiones pauciores a pluribus deſtruuntur, ibid. num. 124.
Præſumptio fortior proſternit debiliorem, ibid. n. 123.
Alia eſt hominis, alia eſt juris, alia juris, & de jure, & explicantur, tom. 4. cap. 3. a n. 184. & 192.
Juris, & de Jure non admittit probationem in contrarium, ibid. n. 188.
Ubi eſt præſumptio Juris, & de Jure nulla alia exigitur probatio, ibid. n. 189.
Juris, & de Jure eſt liquidiſſima probatio, ibid. n. 190.
Juris, & de Jure transfert onus probandi in adverſarium, & ipſa ſola eſt ſufficiens probatio, ibid. n. 191.
Quando probatio præſumptivè concludens ſufficiant ad victoriam, ibid. n. 191.
Præſumptio hominis ſola non probat, quando eſt fundamentum intentionis, ſed eſt aliundè probanda, ibid. num. 240.
Præſumptio facti non probat per neceſſe, & aſſignatur ratio, ibid. n. 241.
Conjecturæ non ſeorſim, ſed conjunctim, ſunt attendendæ ad conſtituendam unam, & totalem, ac perfectam probationem, ibid. n. 280.
Conjecturæ, & rationes conjunctim ſunt attendendæ, cum invicem ſe coadjuvent, & fulciantur, tom. 4. c. 5. n. 51.
Vide Abſolutio, Conjectura, Magiſtratus, Probatio, Veritas.

PRÆSUMPTUM.

Vide Delictum.

PRÆSUPPONENS.

Præſupponens non diſponit, tom. 4. cap. 1. n. 275.

PRETIUM.

Pretium rei in pecunia numerata conſiſtit, tom. 2. c. 8. num. 2.
2. cap. 8. n. 2.
Pretii loco, eſt quidquid datur in recompenſationem rei emptæ, ibid. n. 25.
Nomen *pretium* non includit neceſſitatem ſolvendi pecuniam, niſi exprimatur, ibid. n. 80.
Pretii mentio in venditionibus non fit ad inducendam præciſam neceſſitatem numerandæ pecuniæ, ſed ſolum ad demonſtrandam ſpeciem contractus, & pretii quantitatem, quia nulla emptio ſine pretio eſſe poteſt, & pretium certum eſſe debet, ibid. n. 83. & 84.
Pretium rei furatæ vide Furtum.

PRÆVENTIO.

Nec ſubſequens novum privilegium, neque ſtatus mutatio poteſt ullum afferre præjudicium Judici præventivo, tom. 1. cap. 7. n. 99.
Obviandum eſt hominum malitiis, ne variis artibus tollatur Juriſdictio Judici præventivo, ibid. n. 100.
Tota cauſa venit terminanda ab ipſo Judice, coram quo fuit præventum, & judicium inchoatum, ib. n. 98.
Exceptio litis pendentiæ eſt adeo valida, ut ſtatim impediat proceſſum coram alio Judice, quamvis competenti, ibid. n. 153.
Et ſtante præventione, nec minus Cardinalis de latere poteſt agnoſcere, atque avocare cauſam jam prius pendentem coram Ordinario, ibid. n. 154.
Ad evitandam hujuſmodi præventionem non ſufficit prætextus neceſſitatis defenſionis, nec etiam legitima ſtatus mutatio, ibid. n. 155.
Qualis ſit principalis præventionis effectus, ibid. n. 156.
Statim ac per citationem legitimam fuit præventa juriſdictio, neque actor, neque reus, altero invito poteſt forum ex quacumque cauſa mutare, ibid. n. 158.
Afferuntur fundamenta pro ſubvertendo judicio præventivo, ibid. n. 161. & n. ſeqq.
Reſpondetur ad prædicta fundamenta, ibid. a nu. 165 & a n. 176. & a n. 180.
Ubi ſimpliciter, & abſque ulla mixtura Judicii diffamatorii fuit petitum a poſſeſſore declarari nullum jus competere, & ipſum abſolvi diffinitivè a quacumque illius prætenſione, a nemine dubitatur inductam fuiſſe præventionem, etiam quoad ipſa merita cauſæ, ibid. n. 169
Ubicumque ſperatur ſententia ferenda, quæ debeat parere exceptionem rei judicatæ in meritis, tunc ſemper inducitur præventio, ibid. n. 170.
Doct. tenentes remedium *l. diffamari*, & *l. ſi contendat* non inducere præventionem, quid ſupponant pro indubitato, ibid. n. 174.
Quando privilegium fori, ſeu exemptionis eſt colluſivè procuratum, nullatenus præjudicare poteſt præventioni, ibid. n. 183.
Præventionis effectus eſt conſolidare omnem juriſdictionem, quam habent plures Judices, ibid. n. 188.
Facta præventione per legitimam citationem, non poteſt deinceps, neque actor, neque reus, altero invito forum mutare ex quocumque etiam foro ſupervenienti de Jure communi, ibid. n. 189.
Clerici effecti poſt præventam cauſam a ſæculari Judice debent coram eodem proſequi judicium, ibid. n. 190.
Oſtenditur præjudicium maximum, ſi judicium inceptum eſſet deferendum, ibid. n. 191. & ſeq.
An per remedium *l. diffamari*, & *l. ſi contendat* inducatur præventio, ibid. n. 239.

Quan-

Digitized by Google

Quando intrare poſſit præventio, ibid. n. 340.

Exceptio præventionis, & exceptio incompetentiæ ſunt incompatibiles, & aſſignatur ratio, ibid. n. 342.

Præventio inducitur ex captura, tom. 3. cap. 12. n. 100.

Vide Præparans.

PRIMOGENITURA.

Primogenitura maxima ex parte accedit ad naturam feudi, tom. 3. cap. 16. n. 6.

Pater Primogenitis acquirens poteſt illis præjudicare, ibid. ſub n. 8.

Ex conſtitutione Primogenituræ jus ſtatim, & ab initio fuit Primogenitis acquiſitum in ſpe firma, & irrevocabili, ibid. n. 9. Quod amplia, ut n. 10.

Primus ſimplicis feudi acquiſitor poteſt ſucceſſoribus præjudicare, non tamen poteſt feudi primogenii acquiſitor, etiamſi ſit primus inſtitutor primogenituræ, ibid. n. 11. Quod declara, ut ibid. n. 12.

In ſimplici approbatione, vel acceptatione Primogenituræ, qui ſemel conſenſit, pœnitere amplius non poteſt, ibid. n. 13.

Primogenitura revocari non poteſt, etiam a primo Conſtitutore, quando eſt facta in contractu, ibid. n. 14.

Statim creata Primogenitura omnibus futuris Primogenitis, nedum natis, ſed etiam naſcituris dicitur jus quæſitum, etiam vivente prædeceſſore, & primo inſtitutore, maximè ſi fuit pro futuris primogenitis acceptata, ibid. n. 15.

Maximè ubi intervenit ſtipulatio Notarii, ibid. n. 16.

Quando Primogenitura fuit erecta contemplatione filiorum, & deſcendentium primogenitorum, non poteſt eis præjudicari, ibid. n. 33.

Quod procedit etiam in Emphyteuſi, ibid.

Eo ipſo quod Primogenitus naſcitur, ſtatim eidem cum jure Primogenituræ ſpes quædam certa, ac incommutabilis, ac jus ſuccedendi in habitu ad Primogenituræ ſucceſſionem ſuis loco, & tempore conſequendam, ibid. n. 34.

Hoc jus in vita parentum ſuſpenſum eſſe dicitur, ſed tamen illis non poteſt auferri, & ad primogenitum tranſmittitur, ibid. n. 34. & 35.

In quo differat Jus ſucceſſionis a Jure Primogenituræ, ibid. n. 36.

Jus primogenituræ eſt tranſmiſſibile, ibid. n. 37.

Jus Primogenituræ eſt tantùm in ſpe vivente patre, quoad actum ſuccedendi, ſed quoad alia jura competit etiam vivente patre, ibid. n. 38.

Spes Primogenituræ Jus tribuit, quia eſt certiſſima infallibilis, & firma, & a qua primogenitus per aliquem excludi non poteſt, ibid. n. 39.

Contra tranſactionem, in qua fundata fuit Primogenitura, non datur reſtitutio, niſi probata enormiſſima læſione, ibid. n. 44.

Læſio non poteſt cadere, ubi Primogenitura fuit erecta ob decorem agnationis, & conſervationem familiæ, cum ſit opus pietatis, ibid. n. 45.

Primogenituræ inſtitutio eſt quædam donatio, quæ ſub modo ſequitur, quod perſonæ vocatæ ita ſe habeant, acſi unaquæque ex illis nominatim, ac ſpecificè nominata fuiſſet, ibid. n. 54

Primogenitura poteſt ordinari etiam ſuper oppido dignitatis, & juriſdictions, quamvis eſſet ex pacto, & providentia, præſertim accedente ſupremi Principis conſenſu in ejuſdem conſtitutione reſervato, quatenus opus eſſet, ibid. n. 57.

Valida eſt Primogenituræ inſtitutio facta favore compræhenſorum in inveſtitura, in quos validè feudum alienatur, Principis aſſenſu etiam non requiſito ibid. n. 59. Quod amplia, ut ibid. n. 60.

Primogenitura, quæ in favorem Primogenitorum, ac totius familiæ fuit conſtitura non annullatur ex defectu inſinuationis, ibid. n. 63.

Fideicommiſſum inſtitutum cum ordine Primogenituræ facit recedere a *Cuman.* regula, tom. 3. cap. 18. n. 14.

Conſtituta Primogenitura, volita cenſentur per conſtituentem illa omnia, quæ ad Primogenituræ perpetuitatem ſunt neceſſaria, & ſic quod in primis vocatis hæc non expiret, ſed quod continuetur in aliis ſecundò, & ultrò genitis juxta ejus eſſentiam, & naturam, ibid. n. 15.

Primogenituræ potiſſimum ordinari ſolent, ut familiæ, & agnationes illis mediantibus conſerventur, ib. n. 29.

Primogenituræ inſtitutio non minus a conjecturis deſumitur, quàm ſi litteralitèr expreſſa liqueat, tom. 3. cap. 19. num. 3.

Nullum eſt Primogenium ità pingue, quod ex multiplici diviſione ad nihil redigatur, ibid. n. 6.

Primogenituræ ſolent plerumque ordinari ad hunc peculiarem finem, ut bona indiviſa ad unum tantummodò perveniant, ibid. n. 5.

Quando teſtator diſpoſitionem ad bona direxit, cum ſit realis, ex hoc quoquè perpetuitas ſucceſſionis in Primogenitura elicitur, ibid. n. 9.

Primogenitura inducta dicitur, quando in proœmio de ea facta fuit mentio, etſi nihil ſit dictum in diſpoſitivis, ibid. n. 10., Quod amplia, ut ibid. n. 11.

Ad effectum concludendi primogenialem ordinem conjecturæ ſunt conjunctim ponderandæ, ibid. n. 15.

Non repugnat ordini primogeniali, quod fœminæ vocatæ fuerint ſub nomine lineæ, quantumvis collectivo plurium perſonarum & aſſignatur ratio, ibid. n. 23.

Primogenitura nihil aliud eſt, quàm fideicommiſſum, ibid. n. 25.

De differentia inter fideicommiſſum, & Primogenituram, ibid. n. 26.

Nullum eſt diſcrimen inter Primogenituram, & Majoratum, ſi teſtator hujuſmodi voces pro Synonymis habuit, ibid. n. 31.

Primogenitura, utpotè favorabilis eſt amplianda, & in dubio pro ea judicandum, ibid. n. 32.

Fœminæ in Primogenituris ſuccedunt par æque ac maſculi ibid. n. 33., Quod amplia, ut n. 34. Et intellige, ut n. 35. cum ſeqq.

In Primogenii ſucceſſione quatuor ordinatim ſunt ſervanda, nempe linea, gradus, ſexus, & ætas, ib. n. 40.

Nullus ſuccedere valet in Primogenio, niſi ſit in linea, ac inter exiſtentes in linea, niſi gradu proximior, ibid. num. 41.

Longa, & enixè repetita primogeniturarum ſeries demonſtrat ad oculum maximam teſtatoris propenſionem ad primogenituram, ibid. num. 49.

Omnes Primogenitorum amantiores ſunt, ibid. n. 50.

De regula, quod nempe ubi teſtator voluit Primogenituram expreſſit, ubi verò non expreſſit, eam noluiſſe cenſendus eſt, ibid. n. 55.

Primogenituræ inſtitutio fuit inventa ad effectum, ut bona indiviſa continuò conſervari valeant in una tantùm perſona, ibid. n. 58.

Vide Præſcriptio.

PRINCEPS.

Laicus, ne injuria fiat per indirectum ejus juriſdictioni, quid facere valeat, tom. 1. cap. 7. n. 121.

Tuendo propriam juriſdictionem non peccat, imò rectè facit, nec contra Eccleſiaſticam libertatem operari dicitur, ibid. n. 122.

Principibus incumbit ſuorum ſubditorum defenſio ex ratione proprii officii, ibid. n. 123.

Modus procedendi, quo extrajudicialiter utuntur Principes in tuendo eorum juriſdictione, & de modo practicato Florentiæ, ibid. n. 124.

Et hæc cognitio dicitur facti, etiamſi habeat mixtionem juris, ibid. n. 125.

Ea, quæ non ſunt Privatorum, vel ad Principem, vel ad Feudatarios pertinent, tom. 2. cap. 7. art. 2. n. 12.

Princeps quotuplicis generis bona habeat, tom. 2. cap. 9. a num. 9.

Princeps an gaudeat privilegiis fiſcalibus pro bonis negociationi expoſitis, ibid. n. 10. & ſeqq.

Bona Cæſaris, & Auguſtæ gaudent privilegiis fiſcalibus, ibid. n. 15. & 18.

Ærarium Principis ex quibus conficiatur, & alis, ibid.

Bonorum Principis differentiæ ſublatæ, ibid. n. 16. & 17.

Placita Principum ſunt tamquam Lex ſervanda, ibid. num. 24.

Defectus conſenſus Principis allegari poteſt ſolùm ab eodem Principe, tom. 3. cap. 16. n. 58.

Princeps poteſt dicere aquæ legem, quam vult, ſi eſt in ejus dominio, tom. 4. cap. 1. n. 63.

Si de duobus petitis unum ſolùm concedat, aliud denegare dicitur, ibid. n. 178.

Non cenſetur velle præjudicare in conceſſionibus quas facit, juri quæſito ab aliis, ibid. n. 289.

Non poteſt tollere ſtatuto jus quæſitum ante ſtatutum, ſed

ſed ſolùm poteſt ſtatuere circa jus acquirendum, ibid. num. 384.
Nullam habet juriſdictionem contra Eccleſiaſticos, ibid. num. 416.
Non poteſt ſtatuere quidquid contra bona patrimonialia eccleſiaſticorum, ibid. n. 417.
In conceſſionibus nunquam cenſetur velle præjudicare juri alijs quæſito, ibid. n. 417.
Poteſt alteri præjudicare in jure acquirendo, ibid. n. 564.
Vide Calumniator, Monopolium, Privatum, Publicum,

PRIORA.

Vide Poſteriora,

PRIVATIO.

Præſupponit habitum, & gravamen infert vocationem tom. 1. cap. 6. n. 53. & tom. 2. cap. 8. n. 176. & tom. 4. cap. 8. n. 27.

PRIVATUM.

Dicitur, quod eſt proprium, tom. 4. cap. 5. n. 243.
Dicitur quod eſt juris privati, ibid. n. 244.
Privata translata in Principem retinent naturam privatorum, ibid. n. 287.

PRIVILEGIUM.

An, & quando ceſſet communicatio privilegii fori Eccleſiaſtici, tom. 1. cap. 7. n. 39. & n. 129.
Beneficium juris, ſeu privilegium indultum ob aliquam cauſam, non juvat illum, qui eam cauſam etiam licitè affectavit, ibid. n. 184. & n. 185.
Privilegia conquaſſantur inter Fiſcum, & dotem, tom. 2. cap. 3. n. 22. & 23.
Privilegium militum, quod non poſſint conveniri niſi prævia notificatione bandarum, habet locum in actione perſonali tantum, tom. 2. cap. 8. n. 134.
Verba privilegiorum, & in materia ſtricti juris ſtrictè interpretantur, ibid. n. 137.
Communicatio privilegiorum quid operetur, tom. 2. cap. 9. n. 8. & tom. 4. cap. 3. n. 160.
Vide Colluſio, Federicus.

PROBATIO.

Quot ſint gradus probationis, tom. 1. cap. 8. n. 9.
Referuntur probationis gradus, ibid. n. 10.
Quænam probationes ſufficiant in delictis occultis, & difficilis probationis, ibid. a n. 11.
Probatio æquivoca, vaga, & incerta non concludit, to. 1. cap. 10. n. 58.
Probatio duplex eſt, directa, ſeu inartificialis, obliqua, ſeu artificialis, tom. 2. cap. 1. n. 541.
Utraque deſcribitur, & iſta ſubdividitur, ibid. n. 561.
Fortior aliam proſternit, & benignior pro fortiori habetur, ibid. n. n. ſeqq.
Benignior præſumitur excludens malignam præſumptionem ſubtractionis, fortiorque eſt naturali bonitati conveniens, eique cedit ea, quæ ex civili ratione provenit, ibid. n. n. ſeqq.
Ex qualitate perſonæ omnis probatio incrementum fidei recipit, ibid. n. 572.
Probatio omnis præſumitur eſſe in ſcripturis ſubtractis, & occultatis, tom. 2. cap. 4. n. 12.
Facta domi difficilis probationis ſunt, & a Domina Domus probantur, ibid. cap. 6. n. 54.
Negativa, quod hæreditas non ſit ſolvendo probatur per ſolam aſſertionem hæredis, & qui contrarium prætendit, probare tenetur, ibid. cap. 8. n. 144.
Quando ex aſſertione elicitur probatio qualitatis, non ſolùm delicti diverſificativæ, ſed quæ delictum de una in aliam, & duriorem ſpeciem, eoque graviorem vertit, probari debet concludenter, & per legitimas probationes, tom. 2. cap. 13. n. 21.
Si Judex haberet facultatem judicandi, ut Deus, attamen ejus arbitrium debet eſſe limitatum per rationem naturalem, & poſitivam; Et ſic non poſſet credere probationi non concludenti, ibid. n. 51.
Probatio per diſcurſum intellectus non eſt Inferior ea, quæ ſenſibus percipitur, tom. 3. cap. 12. n. 63.
Ex probatione æquivoca non poteſt deſumi validum argumentum, tom. 3. cap. 15. n. 5.
Quæ dicatur probatio æquivoca, ibid.
Probatio debet concludere per neceſſe, ibid.
Probatio dubia non relevat, tom. 3. cap. 17. n. 40.
Teſtium depoſitio de publica voce, & fama conjuncta cum pluribus conjecturis, & adminiculis facit plenam probationem, ibid. n. 52. & 81.
Sola poſſibilitas in contrarium probationem enervat, ubi probatio perneceſſe non concludit, ibid. n. 55.
Non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe, tom. 4. cap. 1. n. 307. & 469. & cap. 3. n. 233.
Probatio præſumptiva non admittitur in iis, quæ ſunt fundamentum intentionis agentis, vel excipientis tom. 4. cap. 3. num. 10.
Ocularis inſpectio ſuperat omnes alias probationes, & numquam cenſetur excluſa, ibid. n. 91.
Probationes debent concludere per neceſſe, tom. 4. cap. 3. num. 242.
Vide Agnatio, Aggreſſio, Antiqua, Aſſertio, Condemnatio, Corpus Delicti, Conſanguinitas, Delictum, Deſcendentia, Enunciativa, Inſpectio, Inſtrumentum, Libri, Proteſtatio.

PROBITAS.

Vide Fama,

PROCESSUS.

Falſitas in parte proceſſus, quando totum proceſſum reddat falſum, tom. 3. cap. 11. n. 46.
Proceſſus quando debeat circumdari, vel inquiſitus abſolvi ex capite innocentiæ cum victoria expenſarum, damnorum &c. ibid. n. 47.

PROCLAMA.

Proclama publicatum per Magiſtratum Sereniſſimæ Cameræ Parmæ de anno 1666., quod qui habent jus in aquis Naviliæ producerent ſua jura coram ipſo ſub pœna privationis jurium, nullius fuit momenti, nec ſortitum fuit effectum, tom. 4. cap. 1. n. 539.

PROCURATOR.

Solvens procuratori putativo quando liberetur, tom. 2. cap. 9. n. 76. & ſeqq.
Confeſſio Procuratoris putativi, qui non ſit ſolvendo, non prodeſt ſolventi, ibid. n. 79.
Debitor quantitatis ſolvens falſo Procuratori non liberatur etiam ex juſta credulitate, ibid. n. 83.
Confeſſio ſimplex Procuratoris de recepto non præjudicat Domino, & quando ſecus ibid. n. 84. & ſeqq.
Solvens procuratori putativo Eccleſiæ, vel pupilli non liberatur, niſi doceat de verſione, vel exactor ſit ſolvendo, & idem in debitore Civitatis, ibid. n. 86.
Procurator de quibus culpis teneatur erga Dominum, ibid. n. 155.
Procurator excedens fines mandati nihil agit, tom. 4. cap. 1. n. 557.

PRODITORIUM.

Ab homicidio infertur dolus, non proditio, tom. 2. cap. 6. num. 23.
Vulnerum qualitas an, & quando inferat proditorium, ibid. n. 26.
Proditorium requirit appenſamentum in agente, & affidationem in patiente, ibid. n. 28.
Amicitia antecedens an inferat ad proditorium in occaſione ſubſequuta, ibid. n. 29., & vide ibid. n. 30.
Proditorium ſubmovetur, ſi cauſa interpoſita eſt; aliàs ſecus, ibid. n. 34., Et vide n. 35. & 36.
Indignationis ſigna probant diffidationem indignati; Et removent proditorii qualitatem in occidente, ibid. n. 47.
Succurrens aſſaltato, eum declamanti, dicitur diffidatus ab aſſaltante, & ceſſat proditorium, ſi a ſuccurrente occidatur, ibid. n. 51.
Proditorium non præſumitur, & alia ad proditionem excludendam, ibid. n. 85.

PRODUCTIO.

Jurium ſuper meritis operatur, ut ſit judicandum ſuper petitorio, omiſſo poſſeſſorio, tom. 4. cap. 1. n. 170.
Scriptura contra producentem probat, tom. 4. cap. 3. num. 339.
Vide Titulus.

PROÆMIUM.

Denotat cauſam finalem, tom. 2. cap. 8. n. 87.
Verba proœmii an ſint attendenda, tom. 2. cap. 11. n. 87.

PROFECTITIUM.

Quidquid filio ex patris ſtipulatione quæritur, judicatur profectitium, tom. 3. cap. 16. n. 7.
Quid dicatur profectitium, ibid.
Profectitium ſemper poteſt in filiorum præjudicium revocari non ſolum expreſsè, ſed etiam tacitè, ibid. n. 8.

PROHIBITIO.

Sub prohibitione de non alienando immobilia non venit alienatio, quæ fit per transfuſionem Omnium jurium

Digitized by Google

rium ex profeſſione reſultantem, tom. 2. cap. 11. n. 28.

Sub prohibitione de non alienando immobilia dumtaxat, non comprehenditur alienatio uſusfructus vita durante, ſeu ſimplex commoditas percipiendi fructus vita pariter naturali durante, ibid. n. 29.

Vera etiam alienatio videtur quodammodò permiſſa ad tempus, ſcilicèt durante vita vocati, ibid. n. 31.

Intentio prohibentis ſpectanda eſt, & ab ea regulandus eſt effectus prohibitionis, ibid. n. 32.

Ratio addita prohibitioni ſcilicèt, ut perpetuò conſervetur nomen familiæ, & caſatæ ipſius teſtatoris operatur ſuum effectum, nempe perpetuandi prohibitionem alienationis, quæ aliàs eſſet duratura ad nonnullas tantùm generationes, & ſic inducit fideicommiſſum perpetuum, & abſolutum, ibid. n. 33.

Quando verba poſſunt diverſa interpretatione declarari, non poteſt ex tali etiam expreſſa prohibitione alienationis elici conjectura excluſionis a temporanea admiſſione, ibid. n. 34.

Quando agitur de temporanea admiſſione Monaſterii ex perſona Monachi non dicitur alienatio, ſed ſolùm commoditas percipiendi fructus, ibid. n. 35.

Prohibitionis ratio, quando eſt immediatè, & incontinenti appoſita poſt præcedentes ſubſtitutiones, videtur ſtare continuativè, acceſſoriè, dependenter, relativè, ſeù illativè, & ab illis regulari, nec novum inducere fideicommiſſum, tom. 1. cap. 1. nu. 31., ſed hoc declara ut n. 33.

Quando prohibitio alienationis inducit abſolutum fideicommiſſum reſtitutorium poſt mortem, intelligitur etiam prohibita ſucceſſio illorum, qui non ſunt de comprehenſis, & aſſignatur ratio, ibid.

Stante prohibitione alienationis fideicommiſſum inducente in caſu alienationis per acquiſitionem ab extraneis factam, dicitur ſecuta alienatio contra præceptum, & voluntatem Teſtatoris, & ideò factus locus fideicommiſſo ità ut poſſint bona per vocatos contra poſſeſſores vindicari, ibid. n. 36.

Prohibitio alienationis ex quibus dicatur indumenta ſumere, ibid. n. 34.

Alienationis prohibitio, quando eſt poſita continuativè ad præcedentem ſubſtitutionem in caſu delicti, & non ſtat principaliter, de per ſe non inducit fideicommiſſum in caſu mortis, tom. 4. cap. 4. part. 1. n. 40.

Prohibitio alienationis ratione agnationis veſtita, ſivè tacita, ſeu expreſſa ſit extendibilis ultra perſonas in ea contentas facta ſub nominibus collectivis, tom. 4. cap. 4. part. 1. n. 20. & ſeqq. & n. 34. & 62.

Prohibitio alienationis afficit perſonas non expreſſas, & expreſſas, ſed præter caſum expreſſum quomodo, & cur, ibid. n. 36. & ſeqq.

Prohibitio eſt realis, ſi afficit rem, non perſonam, ibid. num. 39. & 42.

Prohibitio alienationis ampliſſimis verbis concepta cum irritatione, ac annullatione cujuſcumque alienationis, nec non pluribus cauſis veſtita, & aliis concurrentibus quomodo conſiderari debeat, tom. 4. cap. 5. n. 22.

Prohibitio quando dicatur realis, ibid. n. 69.

Prohibitio alienationis realis comprehendit omnem alienationem tàm ex teſtamento, quàm ab inteſtato, & inter vivos, ibid. n. 70.

Bona alienari prohibita ampliſſimis verbis ex inſtitutione univerſali dicuntur alienata, ibid. n. 71.

Ex hujuſmodi alienatione prohibita locus fit ſubſtitutioni, ibid. n. 72., Quod amplia, ut n. 73.

Quando teſtator prohibuit alienationem bonorum ſuæ hæreditatis, prohibuit etiam alienationem bonorum legatorum, ibid. n. 78.

Dum aliquis non recuperat bona alienata, tacitè dicitur conſentire huic alienationi, ibid. n. 81.

Ex negligentia in recuperando bona alienata quis remanet privatus omni jure ſuo, ibid. n. 82.

Et tunc alii ſubſtituti poſſunt agere ad bona alienata conſequenda, ibid. n. 83.

PROMISSIO.

Vide Metus.

PRONOMEN.

Pronomen *eorum* eſt æquivocum, & quomodo declarandum, tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 166. & 167.

Eſt repetitivum, & reſtrictivum, ibid. n. 168.

PROPRIETARIUS.

Vide Arbores,

PROPRIETAS.

Prævalere debet jus proprietatis juri ſervitutis, tom. 4. cap. 3. n. 429.

PROROGATIO.

Vide Juriſdictio.

PROTESTATIO.

Proteſtatio ſine præjudicio probationum quando ſit in tortura adhibenda, tom. 1. cap. 10. n. 64.

Proteſtatio, etſi clandeſtina præſervat, & removet ſenſum ab actu futuro, tom. 2. cap. 4. n. 16.

Proteſtationi dicitur conſentire, qui non contradicit citatus, ibid. cap. 8. n. 67.

Proteſtatio unica ſufficit, præſertim quando non ſtat per proteſtantem, quin ſequatur effectus, ibid. n. 69.

Proteſtatio conſtituit in mora, & culpa illum, contra quem fit, ibid. n. 175.

Proteſtatio reſervat jura proteſtantis, ibid. n. 182.

Proteſtatio ſupradicta operatur, ne ſequatur novatio, ibid. n. 183.

Creditor, qui recipiendo bona ſui debitoris in ſolutum, proteſtatur, quod in caſu evictionis redire poſſit ad primæva jura, poteſt illa experiri, evictionis caſu adveniente, tàm contra fidejuſſores, quàm tertios poſſeſſores pignorum, & hypothecarum, ibid. n. 184.

Sed dubitatur, an hæc proteſtatio idem operetur in extinctione cenſus, ibid. n. 185.

Proteſtatio contraria facto nihil operatur, ibid. n. 186.

Proteſtatio contraria facto dicitur, quando verſatur circa idem, & actum contrarium reſpicit, ibid. n. 187.

Proteſtatio ad reſervationem juris competentis non eſt contraria facto, ibid. n. 188.

Proteſtatio dicitur contraria facto, quando totum factum deſtruit, ſecùs autèm, ſi tendat ad illum limitandum ibid. nu. 189., Quod declara, ut num. 192. & ſeqq. & num. 235.

Proteſtatio reſpiciens actum diverſum non eſt contraria facto, ibid. n. 190., Diſtingue, ut n. 191.

Proteſtatio reſpiciens limitationem actus, qui ſe cum proteſtatione non compatitur, valet, ſi limitatio non eſt contra naturam ejuſdem actus, ibid. n. 192.

Secùs, ſi eſt contra illam, ibid. n. 193.

Proteſtatio contra naturam actus non valet, ibid. n. 194.

Proteſtatio in impoſſibili nihil operatur, ibid. n. 200.

Proteſtatio reſpiciens conſequutiva actus, qui cum proteſtatione non compatitur, valet, ſi actus ille pendet a voluntate proteſtantis, ibid. n. 202.

Proteſtatio contraria actui dependenti a ſola voluntate proteſtantis valet, ibid. n. 204.

Proteſtatio pro conſervatione juris competentis valet in voluntariis, ſecùs forſitan in neceſſariis, ibid. n. 205. 233. & 234.

Proteſtatio circa conſequutiva actus, qui ſe cum proteſtatione non compatitur, non valet, ſi actus non a voluntate proteſtantis, ſed ex diſpoſitione legis, vel alterius voluntate pendet, ibid. n. 206.

Proteſtatio nihil operatur in iis, quæ ex juris diſpoſitione, vel voluntate alterius dependent, ibid. n. 207.

Proteſtatio in parte, & partibus, adhibita in productione ſcripturæ, nihil operatur, ubi pars adverſa acceptat favorabilia, quæ producit, tom. 4. cap. 1. n. 186.

Proteſtatio in parte, & partibus, adhibita in productione diſpoſitionum teſtium nil operatur ratione juramenti, ibid. n. 187.

Proteſtatio non juvat proteſtantem, ſi pars adverſa contradicit, tom. 4. cap. 2. n. 289.

Proteſtatio reſervatoria removet conſenſum ab actu, nec proteſtans ſibi præjudicat in juribus competentibus, ibid. n. 304.

Proteſtatio, ſi fiat ſub initio contractus non dicitur contraria facto, nec tollitur per ſubſecutum actum, ibid. num. 305.

Proteſtans non cenſetur ſe in continenti corrigere, ibid. num. 306.

Proteſtatio non eſt contraria facto, quando ordinatur non ad tollendum actum, ſed ad tollendam mentem, ibid. n. 311.

Proteſtatio non eſt contraria facto, quando aliquid reſervabile ſupereſt, quod ſimul compatitur cum actu geſto, ibid. n. 307. & 308.

Pro-

Digitized by Google

Proteſtatio contraria aditioni hæreditatis non vitiatur, ſed vitiat actum aditionis, ibid. n. 312.
Proteſtatio facta cum clauſula *quod potius corruat actus, quàm proteſtatio* importat electionem nullitatis actus, ibid. n. 313.
Proteſtatio, ubi conſtat de mente expreſſa proteſtantis non tollitur, ſed corruit omninò actus, ibid. n. 315.
Proteſtatio ob defectum voluntatis tollit conſenſum ab actu, ibid. n. 316.
Proteſtatio ſuum effectum operatur, non obſtante rejectione ipſius facta per adverſarium, quando proteſtans non quieſcit rejectioni, ibid. n. 320.
Proteſtatio ſemper cenſetur repetita in quolibet actu poſt proteſtationem ſequutam, ibid. n. 325.
Proteſtatio præſervat jura illæſa, tom. 4. cap. 3. n. 182.
Proteſtatio facta a producente in parte, & partibus favorabilibus, non juvat, quando eadem productio fuit etiam facta ab adverſario, ibid. n. 342. & 343.

PROVISIO.

Proviſio ſpecialis non trahitur ad generalia, tom. 4. cap. 2. num 408.
Vide Conjunctio.

PROVOCATOR.

Vide Aggreſſor, Rixa.

PROXIMIOR.

Vide Excluſio.

PUBLICUM.

Publica, quæ per Principem conceduntur privato, evadunt privata, tom. 4. cap. 1. n. 285.
Vide Renunciatio, Univerſitas.

QUALITAS.

Adiecta filiabus ſubſtitutis *ſendo vive* neceſſariò reſtringit vocationem ad filias primi gradus, tom. 1. cap. 6. num. 111.
Aſſignatur ratio dictæ concluſionis, ibid. n. 112.
Qualitates, & conjecturæ facilè mutantur ex diverſitate diſpoſitionum, & ſubjecti, cui adhærent, ibid. n. 113.
Qualitas adveniens enti perfecto non mutat ens, tom. 1. cap. 8. n. 59.
Qui ſe fundat in qualitate, illam probare debet, tom. 2. cap. 6. n. 9.
Qualitas, ſi eſt cauſa tribuendi juriſdictionem, probari debet ab illo, qui ſe fundat in ea, ibid. n. 10.
Qui ſe fundat in qualitate exceptuativa immunitatis illam probare debet, ibid. n. 11.
Quando qualitas eſt cauſa, iſta probari debet ab allegante, ibid. n. 12.
Qualitas adjecta enti, fit ens alterius naturæ, & illud reponit in diverſam ſpeciem, ibid. n. 125.
An qualitas adjecta ſubſtitutioni præcedenti cenſeatur repetita in ſubſtitutionibus ſubſequentibus, to. 3. cap. 19. nu. 46.
Quando non agitur de extendenda ſubſtantia ſubſtitutionis, ſed de ea qualificanda, quæcumque etiam leves conjecturæ ſufficiunt, ibid. n. 47. & 57.
Vide Confeſſio, Delictum.

QUERELA.

Inofficioſæ donationis, ſicuti inofficioſi teſtamenti poteſt ſolùm deduci a filiis, non a Tertio, tom. 3. cap. 1. num. 169.
Querelæ falſæ, & inquiſitiones injuſtæ recenſentur, to. 3. cap. 11. n. 35.
Querela data, nulla inde ſequuta ſententia, eſt nullius roboris, tom. 4. cap. 1. n. 21.
Querelæ datæ aliis non præjudicant illis, cum quibus nihil habent commune, ibid. n. 524.

QUERELANS.

Querelantes quando poſſint de injuriis reaccuſari, to. 3. cap. 11. n. 48.

QUOTA.

Vide Legitima.

RAPTUS.

Ex quibus inditiis, & conjecturis conſtat de ſpontanea voluntate mulieris raptæ, tom. 4. cap. 10. n. 29.
Data libera voluntate mulieris de jure communi non eſt locus pænæ ordinariæ, etiamſi non concurreret conſenſus Parentum, ſub quorum cuſtodia erat conſtituta, ibid. n. 30.
Declaratur textus in l. unic. C. de rapt. Virg. ib. n. 31.
Munuſcula præcedentia non operantur violentiam, & ſeductionem, ibid. n. 32.
Violentia, & ſeductio non præſumitur in muliere, quæ prius fuerit cognita a prætenſo raptore, & in muliere penitus inhoneſta, ibid. n. 33.
Rapiens mulierem inhoneſtam, licèt non meretricem, pæna raptus non tenetur, ibid. n. 34.
Quando proviſum fuit per Statutum circa raptorem mulieris honeſtæ ceſſat textus in dict. l. unic. ibid. n. 35.
Quando probata non fuit honeſtas mulieris, tunc raptor puniri non debet in pænam ordinariam, ad quam vigore ſtatuti tenetur raptor mulieris honeſtæ, ibid. num. 36.
Honeſtas licèt præſumatur, id tamen non procedit, ſi a jure communi requiratur, ſecùs verò, quando honeſtas requiritur a ſtatuto, ibid. n. 37.
Licèt raptus mulieris inhoneſtæ extra ordinem coerceri ſoleat, hoc tamen procedit, ſi invita, non autem volens abducta fuerit, ibid. n. 38.
Defectus voluntatis in parentibus nihil poteſt operari in caſu mulieris inhoneſtæ, ibid. n. 39.
Accuſatus de raptu mulieris inhoneſtæ, & maritatæ, ſi non conſtet de violentia poſitiva, abſolvitur, ibid. num. 40.
Ut crimen raptus dicatur commiſſum, non requiritur ſimpliciter abductio, ſed concurrere debet animus detinendi, & occultandi, ibid. n. 41.
Ad effectum raptus requiritur, quod fiat violentia, vel mulieri, vel ipſius raptæ parentibus, vel utriſque ſimul, ibid. n. 42.
Ex quibus conjecturis probetur ſcientia, conſenſus, & approbatio parentum ad præmiſſum effectum, ib. n. 46.
Accuſatio data, & repugnantia Patris recipiendi in domo filiam poſſunt eſſe calidæ finctiones Patris, ut ampliorem fortunam conſequatur, ibid. n. 48.

RATIFICATIO.

Potentior ex facto, quàm ex verbis, tom. 2. cap. 9. n. 49.
Æquiparatur mandato, & illud ſupplet etiam ſpeciale, ibid. n. 50.
Actus nulli non habetur, niſi in ratificante probetur ſcientia nullitatis actus, qui dicitur ratificatus per veras probationes, tom. 4. cap. 2. n. 295.
Quod amplia, ut ibid. n. 296.
Ratificatio, & approbatio teſtamenti per multiplicatos actus obſervationis, ac executionis ejuſdem non habetur, niſi doceatur de ſcientia ſpecifica nullitatis, ibid. num. 298.
Actus præſumitur per lapſum quinquenii poſt læſionem, ibid. n. 480.
Actus nulli non habetur ſine ſcientia expreſſa nullitatis, & juris competentis in eo, qui dicitur ratificare, ibid. num. 482.
Amplia ad excluſionem *l. fin. C. ſi minor major factus*, ibid. n. 483.
Actus nulli non habetur ſine ſcientia expreſſa, & ſpecifica nullitatis tàm juris, quàm facti cum omnibus ſuis qualitatibus, ibid. n. 484.
Ex ſcientia, & patientia abſque reclamatione inducitur ratificatio actus, tom. 4. cap. 3. n. 376. & ſeq.
Ratificatio convalidat actum, cæteroqui nullum, ibidem num. 378.
Operatur idem ac ſi ab initio actus fuiſſet a ratificante geſtus, ibid. n. 379.
Æquiparatur mandato Speciali, ibid. n. 380.
Ratum quis habere non poteſt, quod ipſius nomine non eſt geſtum, tom. 4. cap. 11. litt. P. 1.
Vide Donatio.

RATIO.

Ubi militat diverſa ratio, militat quoquè diverſa juris diſpoſitio, tom. 2. cap. 8. n. 232.
Ratio reſtringit, ampliat, & regulat dictum, ibid. n. 278.
Quid ſit ratio ad effectum, de quo, tom. 2. cap. 9. n. 18.
Ratio ubi eſt eadem, ibi viget eadem juris diſpoſitio, to. 4. cap. 2. n. 330.
Rationes, & conjecturæ conjunctim ſunt attendendæ, cum invicem ſe coadiuvent, & fulciantur, tom. 4. cap. 5. n. 51.
Vide Identitas.

RATIONES.

Rationes ſemel reviſæ inducunt rem judicatam, & non poſſunt iterum revideri, & quando ſecùs, tom. 3. cap. 11. n. 27. & 98.

Digitized by Google

RECEPUTÆ.

An ſufficiant, ubi ſolutio non eſt regiſtrata in libris ſolitis, tom. 2. cap. 9. n. 46.

RECOMENDATIO.

Facta a Comitibus Communi Florentiæ dicebatur excludere feudum, tom. 2. cap. 7. art. 1. n. 6. & 7.

Recomandati dicuntur liberi, non vaſſali, ibid. a n. 7.

Mutiliana Communi Florentiæ recomendata, ibid. n. 7.

Recomendare verbum interpretatur, ibid. n. 107. & ſeqq.

Vide Feudum.

REDDITIO.

Vide Rationes.

REGALIA.

Regalia ut conceſſa dicantur fieri debet mentio ſpecifica, tom. 2. cap. 7. art. 2. n. 32. & ſeqq.

Regalia majora quæ, ibid. n. 34.

Regalia ſecundi generis quæ, ibid. n. 35., Et an conceſſa, ibid.

Regalia tertii generis, ſeu minora quæ, ibid. n. 35. & ſeqq.

Quæ regalia in hoc caſu conceſſa, ibid. n. 36. & ſeqq.

De regalibus quando quid ſpeciale reſervatum, tunc cætera conceſſa præſumuntur, ibid. n. 38. cum ſeqq.

Regalia præſcribuntur, ibid. n. 42.

Regalia veniunt appellatione fructuum caſtrorum, ibid. n. 44. & ſeqq.

Redditus cauſarum, tàm civilium, quàm criminalium computantur inter regalia, ibid. n. 50.

Exempla plurium regalium, ibid. a n. 51.

Quæ veniant ſub appellatione regalium, ibid. n. 56.

Molendina etiam inter regalia ſaltem de conſuetudine recenſentur, ibid. n. 67.

Venditio ferri quando ſit de regalibus, tom. 2. cap. 9. num. 23.

Regalia, & jura aquarum fuerunt translata in Civitatem Parmæ ab Ottone IV., & a Federico II. Imperatoribus, tom. 4. cap. 1. n. 75. & 284.

Regalia per Principem conceſſa privato præſcribuntur ſpacio 30. vel 40. annorum, ibid. n. 286.

Regalia alia ſunt reſervata Principi in ſignum ſuperioritatis, & privilegii inhærentis perſonæ, & alia commodum pecuniarum mediatè, vel immediatè attingentia, ibid. n. 349.

Regalia, quæ ſunt Principis in ſignum ſuperioritatis dicuntur majora, ibid. n. 350.

Regalia, quæ ſpectant ad commodum Principis, dicuntur minora, ibid. n. 351.

Regalia majora non veniunt in conceſſione generali Caſtri, & bonorum, ibid. n. 352.

Regalia majora non ſolent concedi alteri per Principem, ibid. n. 354.

Regalia majora non poſſunt præſcribi per immemorabilem, ibid. n. 355.

Regalia minora præſcribuntur, cum ſoleant concedi alteri per Principem, ibid. n. 356.

Regalia minora præſcribuntur centenaria poſſeſſione, imò ſat eſt præſcriptio 40. annorum, ibid. n. 357.

Regalia, quæ per Principem privato conceduntur, ammittunt privilegium regalium, ibid. n. 352. & 366.

Vide Fiſcus, Jus paſcendi, Molendinum, Palatium.

REGRESSUS.

Regreſſus ad bona renunciata non datur, tom. 4. cap. 2. num. 233.

REGULA.

Regula, quod tibi non nocet, quomodo intelligatur, tom. 2. cap. 8. n. 156.

Regulæ ſtandum eſt, donèc de limitatione doceatur, ibid. n. 219. & tom. 4. cap. 3. n. 194.

De Regula, ſi vinco vincentem te, multo magis vinco te, dict. cap. 3. n. 337. & cap. 8. n. 29.

Semper ſecundum regulam eſt judicandum, niſi ex adverſo limitatio aliqua probetur, tom. 4. cap. 7. n. 17.

Vide Exceptio

REGULARIS.

Regularis ex licentia ſuperioris poteſt habere adminiſtrationem, & uſum peculii; Et multò magis ex licentia Summi Pontificis abſque læſione voti paupertatis etiam in proprio domo, tom. 1. cap. 13. n. 1.

Epiſcopis regularibus a S. Sede Apoſtolica datur etiam facultas teſtandi, & diſponendi de fructibus, ſicut ſæcularibus, ibid. n. 3.

Epiſcopus regularis poteſt non ſolùm habere uſumfructum bonorum ſua vita durante, ſed etiam recuperat jus ſuccedendi in proprietate ad favorem Eccleſiæ, ibid. num. 4.

Cum conditione bona donata Religioſo, acquiruntur monaſterio, qualiter conditio reiiciatur, ſed monaſterium pati debet, ut religioſus habeat adminiſtrationem, & uſum ſua vita durante, ibid. n. 6.

Quidquid ex largitionibus fidelium traditum eſt Religioſo, non cedit commodo Religionis, ſed ſervanda eſt voluntas tradentium, ibid. n. 7.

Data pro alimentis, & ſubſtentatione perſonæ tranſeunt cum religioſo ad aliam religionem migrante, secùs in datis religionis intuitu, ibid. n. 9.

Qualiter ſuperiores præſertim auctoritate Pontificis poſſint alienare aliquid in recompenſationem meritorum Religioſi, ibid. n. 10.

Permittitur uſusfructus Religioſo, & juſtiſſimus eſt Pontificis aſſenſus, cum utilitate Conventus, & ſic mutua compenſatione, ibid. n. 11.

Qualiter poſſint ſuperiores concedere Religioſo ſua arte multa comparanti Monaſterio ut donet, & alia faciat, ibid. n. 12.

An poſſit Religioſus ſub nomine amici cum contra apoca pecunias inveſtire, ut poſſideat nomine ejuſdem Religioſi ejus vita naturali durante, illæſa proprietate favore monaſterii, ibid. n. 13.

In ſtatu Eccleſiaſtico Religioſi habent majorem aditum perveniendi ad dignitates, quàm habeant ſæculares, & de ratione, tom. 2. cap. 11. n. 88.

Vide Majoratus.

REINTEGRATIO.

Vide Legitima.

RELATIO.

Non fit ad ea, quæ non ſunt, tom. 2. cap. 8. n. 277.

Relatum, non referens attenditur, tom. 4. cap. 1. n. 556.

Relatio fit ad ea, quæ ſunt compatibilia, non ad incompatibilia, tom. 4. cap. 2. n. 54.

Relatio operatur, ut pars relata ſit in parte referente cum omnibus ſuis qualitatibus, ibid. n. 72. & 226.

Relatio non fit ad id, quod repugnantiam implicat, ibid. num. 76.

Relatio ceſſat, ubi in contrarium ſtat mens expreſſa teſtatoris, ibid. n. 77.

Relatio ſtat demonſtrativè, ubi diſpoſitio, cui adnectitur, eſt clara, & perfecta, ibid. n. 78.

Relato magis ſtandum eſt, quàm referenti, ibid. n. 416.

Relatio ad quæ debet fieri, & qualis eſt natura illius, to. 4. cap. 4. part. 2. n. 127. & ſeqq.

Relatio debet ità fieri, ne plus, aut minus ſit in referente, quàm in relato, ibid. n. 129.

Relatio fit ad ea, in quibus adeſt qualitatum conformitas, ibid. n. 152.

Relatio debet fieri ad ea, in quibus militat eadem ratio, ibid. n. 156.

Quidquid continetur in termino referente debet contineri in relato propriè, naturaliter, petentèr, ibid. nu. 153. & 154.

Relatum conſiderandum eſt, non referens, ibid. n. 157.

Relatio fit cum omnibus ſuis qualitatibus reſpectu temporis, modi ſuccedendi, & perſonarum, ibid. n. 158.

Relatum eſt in referente cum omnibus ſuis qualitatibus, ibid. n. 159.

Relativum nedùm refert ſubſtantiam, verùm etiam omnes qualitates, quidquid contineatur in ſcriptura relata, ibid. n. 160.

Quod declara, ut n. 161.

Relatio non fit ad caput continens ſpecialem proviſionem, ibid. n. 161.

Relatio non fit ad caſum magis dubium, ibid. n. 162.

Relatio non refert expreſſa in termino referente, nec fit ad id, de quo fit ſpecialiter proviſum, ibid. n. 163.

Referens debet eſſe in relato cum omnibus ſuis qualitatibus, tom. 4. cap. 12. lit. O. 1.

RELIGIO HIEROSOLYMITANA.

Contra Equites Hieroſolymitanos non admittitur probatio per teſtes inhabiles, ſed debent eſſe teſtes integræ fidei, tom. 2. cap. 13. n. 45.

Vide Defenſio.

RELIGIOSUS.

Vide Monaſterium, Regularis.

RE-

Digitized by Google

REMEDIUM.
Vide Leges in ſpecie in fine Indicis.
RENUNCIATIO.
Legi, vel Statuto renunciari non poteſt, quando Lex, vel Statutum annullat actum ipſo jure, tom. 3. cap. 13. n. 49.
Quæ introducta ſunt in favorem publicum, nullatenus immutari poſſunt, nec eis aliter renunciari poteſt, ibid. num. 50.
Renunciationes dicuntur factæ ex falſo ſuppoſito, ubi demonſtratur rem aliter ſe habere, quàm fuit ſuppoſitum, tom. 4. cap. 2. n. 488.
Renunciationes factæ ex falſo ſuppoſito ſunt nullæ, etiamſi ſint juratæ, ibid. n. 489.
Renunciationes factæ per filiam dotatam Patri ſapiunt donationem, ibid. n. 448.
Sed limita, ut n. 449.
Renunciationes factæ per filiam in dubio non ſuſtinentur, ibid. n. 479.
Renunciatio generalis facta per filiam comprehendit, etiam legitimam, ibid. n. 228.
Maximè ſi ſit jurata, ibid. n. 229.
Quod amplia, ut ibid. n. 231.
Renunciatio hæreditati viventis non ſuſtinetur, ib. n. 239.
Quod intellige, ut ibid. n. 240.
Idemque amplia, ut ibid. n. 241.
Renunciatio generalis facta per filiam reſtringitur favore aliorum liberorum, licèt pater ſtipulatus fuerit pro ſe, & hæredibus, ibid. n. 410.
Renunciatio generalis facta per filiam patri eſt contractus gratuitus, ibid. n. 421.
Renunciationes de bonis paternis, & maternis factæ per filiam non comprehendunt bona fraterna, ibid. n. 438.
Renunciationes filiæ enormiſſimè læſivæ ſunt reſcindendæ, ibid. n. 440.
Renunciationes filiæ enormiſſimè læſivæ ſunt nullæ ipſo jure, ibid. n. 441. & 458.
Renunciationes factæ per filiam Patri præſenti, ſtante læſione enormiſſima, præſumuntur factæ ob metum reverentialem, & ſic nulliter, ibid. n. 443.
Renunciationes factæ per filiam Patri, ſi adſit enormiſſima læſio, ſunt nullæ, non obſtante quod fuerint ſervatæ ſolemnitates ſtatutariæ, ibid. n. 447.
Quando quietationes importent renunciationem realem, & abdicativam cujuſcumque juris tàm de præſenti, quàm de futuro renuncianti competentis, & competituri, tom. 4. cap. 5. n. 5.
Per pactum de nil unquam ulterius petendo renunciatio fit realis, & abdicativa, ibid. n. 6.
Hoc pactum eſt potentius renunciatione, ibid. n. 7.
Renunciatio facta a Novitio ſemper præſumitur realis, ibid. n. 8., Quod intellige, ut ibidem dict. n. 8.
Ubi renunciatio eſt realis, & abdicativa nullum jus transfertur in renunciatarium, ſed renuncians ita tollitur de medio, ac ſi natus non fuiſſet, & aperit viam vocato, & ſubſtituto, ibid. n. 9.
Renunciatio eſt realis ex nimio, effrænato, ac fuſo ſermone renunciantis, qui proinde habetur pro mortuo, ibid. n. 10.
Et in hoc caſu ad bona renunciata non datur regreſſus, ibid. n. 11.
Bonis fideicommiſſariis eſt expreſsè renunciandum, ibid. n. 12., Sed limita, ut n. 13.
Renunciationes ob ingreſſum religionis ſunt latè interpretandæ, & magis, quàm quę fiunt a nubentibus, ibid. num. 14.
Vide Jus accreſcendi, Legitima, Pręſcriptio.
REPETITIO.
Repetitio eſt ejus naturæ, ut præcedentia nullo excepto includat, latitudinemque operandi naturaliter inſitam retinere debet, quatenùs naturæ proprietas compatiatur, tom. 2. cap. 1. n. 433., Quod amplia ut ibid., Sed limita, ut n. 182., Et declara ut n. n. ſeqq.
Repetitio eſt materia flexilis, & cerea, ibid n. 181.
Repetitio ex qualitate ſubjecti, in quod agit, ſuum eſſe, vel affirmativum, vel negativum recipit ibid. n. n. ſeqq. ubi declaratur, & n. 188.
Repetitio teſtium non fit ad effectum convalidandi teſtium depoſitiones, ſed ne Rei defenſio pereat, & ſic hujuſmodi repetitio inſtante Reo, nedum poſt examen ad defenſam admitti debet, ſed etiam poſt concluſum in cauſa, & in grado appellationis, tom. 3. cap. 13. num. 19.
Et ſic non poteſt denegari, maximè quando Reus eſt carceratus, ibid. n. 20.
Maxime ſtante conſuetudine, & ſtylo, qui ſtylus admittitur favore carceratorum, & obſervari debet, ibid. num. 21
Teſtibus in repetitione eſt legendum primum examen, illudque confirmare debent, alias nulliter proceditur, ibid. n. 33.
Socius criminis eſt repetendus ſuper interrogatoriis Rei, licèt fuerit confrontatus, ibid. n. 40., Et vide n. 41.
Triplex qualitas requiritur ad ſumendam tacitam repetitionem, nempe copula, periodus continuata, & rationis identitas, tom. 3. cap. 19. n. 16., Sed vide n. 21.
REPLICATIO.
Dubietas nihil refert, an inſurgat ex probatione actoris, vel potius ex replicatione rei, quia ſemper dicitur requirere altiorem indaginem, tom. 3. cap. 2. n. 88.
Replicatio facit, quod exceptio dicatur altioris indaginis, quando tamen illud, quod continetur in replicatione eſt de intentione Rei, ibid. n. 89.
REPRESENTATIO.
Clauſula *in ſtirpes* admittit repræſentationem, tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 92. & 104.
REPULSA.
Quando inimicitia ſufficiat ad repulſam teſtium, tom. 3. cap. 10. n. 37.
Teſtes ob criminalitatem non poſſunt repulſati, quando delicta non inferunt infamiam, & quando non fuerunt condemnati, ibid. n. 39.
REPUTATIO.
Reputatio communis ex quibus inducatur, & quid operetur, tom. 2. cap. 9. n. 51. & 54.
Etiam ad effectum obligandi, ibid. n. 52.
RESCRIPTA.
Reſcripta ſemper debent partibus intimari, tom. 4. cap. 11. nu. 54.
Reſcripta in una cauſa Florentiæ an poſſint allegari, & ad exemplum trahi in aliis cauſis, ibid. n. 72.
Verba in reſcriptis debent aliquid operari, tom. 3. cap. 13. n. 48.
RESERVATIO.
Ex reſervatione remanet illæſum Jus partibus in petitorio, maximè, ùt tom. 4. cap. 3. n. 125. & 126.
Verba *reſervato Jure* ſunt prolata per ablativum abſolutum, quod importat conditionem, ibid. n. 126.
Stante reſervatione jurium, nullum naſcitur præjudicium, ibid. n. 181.
Vide Exequutio, Jura, Poſſeſſio.
RES JUDICATA.
Res judicata facit de albo nigrum, & de indebito debitum, tom. 4. cap. 2. n. 94. & cap. 3. n. 310.
Vide Sententia.
RESPUBLICA.
Regitur legibus, quibus Virtus præmiatur, & delicta puniuntur, tom. 4. cap. 1. n. 122.
Reſpublica ea eſt ſalva, in qua præmiis boni invitantur, & delinquentes puniuntur, ibid. n. 123.
RESTITUTIO.
Reſtitutioni non ſubjacent bona poſt aditam hæreditatem quæſita, tametſi ex fructibus hæreditariis, & hæreditario nomine comparata eſsent, tom. 2. cap. 1. n. 467.
Nec ſeparabiliter adjecta bonis fideicommiſſariis, ibid. n. n. ſeqq. Quod limitatur n. 469.
Nec hæres cedere iſta cogitur, nec fideicommiſſarius ad ea perſolvenda compelli poteſt, n. n. ſeqq.
Nec portio cohæredis ab inteſtato obventa ſubjacet, ibid. n. 472.
Reſtitutio integrum non datur ſine læſione, tom. 2. cap. 4. num. 1.
Reſtitutus ad gratiam non reſtituitur ad bona, ſi in reſcripto nulla fiat mentio bonorum, tom. 2. cap. 15. num. 1.
Reſtitutio ad Patriam per viam gratiæ obtenta trahitur tantùm ad pœnam perſonæ, non ad bona, ibid. n. 18.
Bannitus reſtitutus ad gratiam ex Principis benignitate reputatur, & eſt homo novus, ibid. n. 59.
Beneficium reſtitutionis in integrum non datur, nec juvat, non probata læſione, tom. 3. cap. 16. n. 43.
Reſtitutio in integrum debetur filiæ adverſus renunciationes-

Digitized by Google

tiones factas de bonis paternis, ſi fuit læſa, tom. 4. cap. 2. n. 492.
Probata minorili ætate de tempore conventionis, & ſufficienti læſione ſui facilitate cauſata, conceditur reſtitutio, tom. 4. cap. 6. n. 2.
Reſtitutio quando dicatur incidentèr petita, ibid. n. 3.
Reſtitutio incidentèr petita a quocumque Judice ſive ordinario, ſivè delegato concedi poteſt, ibid. n. 4.
Amplia, ut ibid. n. 5.
Et intellige, ut ibid. n. 6.
Læſio eſt requiſitum probatur neceſſarium per minorem ex capite læſionis petentem reſtitutionem in integrum adverſus contractum ſolemniter geſtum, ibid. n. 8.
Ubi minori contrahere non expedit, cum intereſſe ſit inæſtimabile, læſio dicitur ſemper gravis, & enormis, & minori competit reſtitutio in integrum ad rem alienatam recuperandam, ibid. n. 10.
Ubi in pretii quantitate minor læditur, adverſus contractum, licèt ab eo ſolemniter geſtum, probata tamen læſione, reſtitui debet, ibid. n. 11.
Quod tamen intellige, ut ibid. n. 12.
Quando contractus eſt ipſo jure nullus, non eſt opus reſtitutione, ibid. n. 14.
Quænam læſio requiratur, ut læſus reſtituatur in integrum, tom. 4. cap 6. n. 32.
Beneficio reſtitutionis in integrum uti non poteſt ille, qui intra quadriennium continuum a die, quo factus eſt major, non reclamavit ibid. n. 3., Quod limita, ut ibid. n. 34. & 35.
Quadriennium ad petendam reſtitutionem in integrum, licèt ſit continuum poſtquam inchoatum eſt, a principio tamen eſt utile, ibid. n. 36.
Ubi ob aliquam juſtam cauſam ex clauſula generali datur in integrum reſtitutio, hoc quadriennium ab initio non currit, aliàs dari deberet reſtitutio ad reſtitutionem obtinendam, ibid. n. 37.
Cauſæ, quibus reſtitutio in integrum conceditur inter cætera ſunt paupertas, & ignorantia, ibid. n. 38.
Competit reſtitutio ex capite militiæ, & ignorantiæ, tom. 4. cap. 12. lit. A. 6.

RETENTIO.

Retentionem hæredi competere pro detractionibus, ejuſque vim, & effectum vide tom. 2. cap. 1. a num. 589. & in verb. Hæres.
Retentio datur illis, qui poſſident abſque vitio, etiam in bonis fideicommiſſo ſubjectis, tom. 3. cap. 8. n. 62.
Retentio ſola rei falſæ, vel vitioſæ penes perſonam bonæ famæ, quæ dat auctorem, nullum facit inditium, tom. 3. cap. 11. n. 106.

RETRACTUS.

Venditor an poſſit gratificare vendendo uni ex pluribus, quibus competat retractus, tom. 2. cap. 2. n. 47. & ſeqq.
Retrahere volens an teneatur probare dominium fundi ſui vicini, vel ſufficiat poſſeſſio, ibid. n. 68.
Vide Jus congrui, Notificatio.

REUS.

Reus quare aliquando jus ſuum præter neceſſitatem deducat, tom. 2. cap. 6. n. 41.
Accuſatio ſola neminem facit reum, ibid. n. 42.
Judex tenetur ſequi favore Rei opinionem probabilem contra magis probabilem, ibid. n. 132.
Favore rei in dubio eſt judicandum, dum pro eo res eſt clara, vel eſt dubida; At favore Fiſci tantum, dum res omninò eſt clara, maximè in materia immunitatis, in qua concurrit favor Eccleſiæ, ibid. n. 133.
Judex nunquam poteſt privare Reum immunitate ſine cauſa juſtificatiſſima in facto, & in jure, ibid. n. 134.
Legis perpetua intentio eſt parcere noxiis multis, potius quam innoxium unum exponere periculo pœnæ, ibid. n. 135.
Actore non probante Reus abſolvitur, t. 3. cap. 5. n. 25.
Reus affectus ex inquiſitione nulla, nec torqueri, nec puniri poteſt, to. 4. cap. 1. n. 486.
Vide Confeſſio, Confiſcatio, Defenſio, Dilatio, Exceptio, Immunitas, Inquiſitus, Judex.

REX.

Vide Calumniator.

RIGOR.

Vide Opinio.

RIMATIONES.

Rimationes, & alia de falſo ſuſpecta narrantur, t. 3. cap. 11. n. 36.

RIPA.

Licèt ripa dicatur acceſſoria flumini publico, nihilominùs debet menſurari cum fundo adhærente, tom. 4. cap. 3. n. 246. & 247.

RIVALITAS.

Ex rivalitate inditium ad torturam proficiſcitur, & ex ea implacabilis inimicitia oritur, tom. 3. cap. 13. n. 29.
Ut ex rivalitate inditium ad torturam oriatur, tria copulativè requiruntur, ibid. n. 30.

RIXA.

Rixæ auctor deſumitur ex conjecturis, de quibus, tom. 2. cap. 6. a n. 61.
Aſſidamentus oritur ex rixa cum alio incepta, ibid. n. 80. junctis aliis, de quibus n. 78. & 79. ibid.
Vide Aggreſſor, Homicidium.

RIVUS.

Rivus eſt locus depreſſus per longitudinem, quo aqua decurrit, tom. 4. cap. 1. n. 193.
Rivus, & foſſa publico uſui deſtinata, publica dicuntur licèt aliàs privata cenſerentur, tom. 4. cap. 3. n. 18.
Quomodo acquiratur jus ſervitutis in fundo communi, ibid. n. 98.
Vide Aqua.

RUBRICA.

Rubrica declarat Statutum, to. 4. cap. 1. n. 369. & n. 374.
Rubrica habens perfectam orationem attenditur, ibidem num. 370.
Vide Statutum.

RUSTICI.

Ruſticis parcendum, & favendum eſt, tom. 4. cap. 1. num. 153.

SACERDOS.

Sacerdoti magis eſt credendum, tom. 4. cap. 3. n. 391.
Vide Agnatio, Concurſus, Defenſio, Monaſterium.

SALARIUM.

A Principe conſtitutum tamquam ſolitum eſt ſolvendum, tom. 3. cap. 11. n. 131.

SANUS.

Mente, & intellectu quilibet præſumitur, etiam in articulo mortis, tom. 2. cap. 12. n. 1.

SCIENTIA.

Scire eſt rem ratione, & per cauſas cognoſcere, tom. 1. cap. 8. n. 75.
Idem eſt ſcire, ac ſcire debere, to. 1. cap. 11. n. 3.
Habens copiam inſtrumenti apud ſe, præſumitur contentorum in eo habere ſcientiam, tom. 3. cap. 1. nu. 56. maximè concurrentibus aliis, de quibus, ibid.
Ex longa taciturnitate præſumitur ſcientia, & conſenſus, ibid. n. 57.
Scientia præſumitur ex conjecturis, uti ex ſanguinis conjunctione, & aliis, ibid. n. 126. & ſeqq.
Scientia Miniſtrorum an Principi præjudicet, & ex quibus arguatur, tom. 3. cap. 11. n. 121.
Scientia præſumitur ex multiplicitate actuum, diuturnitate temporis, & eorum notorietate, tom. 4. cap. 1. n. 37. 434. & 505.
Scientia ejus, contra quem præſcribitur in præſcriptione longi temporis requiritur, ſecus verò in immemorabili, ibid. n. 317.
Scientia Principis in præſcriptione immemorabili non requiritur, ſicut nec bona fides, ibid. n. 373.
Scientia non præſumitur, cum ſit quid facti, ib. n. 501.
Scientia eſt probanda per allegantem, ibid. n. 502.
Scientia eſt probanda per veras, & concludentes probationes nec, ſufficit præſumpta contra locatorem, ibid. num. 503.
Scientia ex multiplicitate actuum, diuturnitate temporis, & vicinitate loci deducitur tantùm præſumptivè, & eſt ſcientia præſumpta, ibid. n. 106.
Scientia expreſſa nullitatis debet probari per allegantem per veras, & concludentes probationes, & præſumptivas, tom. 4. cap. 2. n. 485.
Scire, & de facili ſcire poſſe paria ſunt, tom. 4. cap. 3. num. 325.
Vide Aqua, Conſuetudo.

SCRIPTURA.

Scriptura, vel calculus, licèt non ſubſcriptus probat contra ſcribentem, tom. 2. cap. 4. n. 8.
Scriptura producta probat contra producentem, tom. 4. cap. 1. n. 183.
Scripturam producens approbat omnia in ea contenta, ibid. n. 184. Scri-

Digitized by Google

Scriptura producta cum proteſtatione in parte, & in partibus probat contra producentem, ſi ſit fundamentum proteſtationis, ibid. n. 531.
Vide Falſitas, Identitas, Obſervantia, Officialis, Probatio.

SENTENTIA.

Abſurdum, ne contrariæ ſententiæ ſuper eadem hæreditate emanent, in quo caſu ceſſet, tom. 1. cap. 7. n. 61.
Non eſt novum, quod ſuper eodem facto, ac ſucceſſione aliquando ſententiæ contrariæ colleterentur, ibid. n. 62. & 63.
Reſpondetur ad Doctores contrarium tenentes ibid. nu. 63. cum ſeqq.
In actione inofficioſi, & quæ idem eſt, ac petitio hæreditatis, poſſunt moveri diverſa judicia, & ſequi diverſæ ſententiæ, ibid. n. 89.
Sententia ſine plena cognitione cauſæ eſt ipſo jure nulla, tom. 1. cap. 8. n. 76.
Sententia quando afficiat, etiam non citatos, tom. 1. cap. 12. num. 19.
Principis ſententia lata in certa cauſa univerſale jus facit, ſic & Epiſtola certæ perſonæ directa, tom. 2. cap. 6. n. 94.
Sententiæ circa Vicariatum proſunt etiam agnatis non citatis, tom. 2. cap. 7. art. 1. num. 144., Et vide art. 2. num. 71. ibid.
Sententia eſt ſtricti juris, & ſtrictè eſt interpretanda, tom. 2. cap. 8. n. 259.
Sententia infirmans ſententiam in una parte, in alia omiſſa confirmat, ſi unum caput, aut plura connexa continet, ibid. n. 260. Sed vide n. 269. & 282.
Sententiæ tot ſunt, quot ſunt capita, ibid. n. 270.
Sententia in una parte revocata, in alia remanet in ſuo robore, ibid. n. 272.
Et tranſit in rem judicatam in parte non revocata, ibid. num. 273.
Sententia tranſit in rem judicatam in ea parte, a qua non fuit appellatum, ibid. n. 274.
Sententiæ validitas non poteſt ſtare in ſuſpenſo, ibid. num. 275.
Verba ſententiæ impropriantur, ut ſententia juſtificetur, ibid. n. 279.
Sententia propter clauſulam *omni meliori modo* dicitur lata, prout melius ſuſtineri poteſt, ibid. n. 280.
Quod tamen intellige, ut ibid. n. 281.
Antecedens neceſſarium in ſententia ſubintelligitur pro illa juſtificanda, ibid. n. 283.
Sententia debet interpretari, ut injuſtitiam non contineat, ibid n. 285.
Sententia lata extra petita non valet, ibid. n. 286.
Sententia contra principalem non nocet fidejuſſori, & in eum non exequitur, ibid. n. 289.
Sententia debet intelligi, ut non contineat contrarietatem, & repugnantiam, ibid. n. 290.
Sententia continet etiam ea, quæ neceſſariò ex illius verbis inferuntur, ibid. n. 292.
Sententia, quæ declaravit liberam deberi legitimam, & immunem ab imputationibus, intelligitur condemnaſſe debitorem legitimæ ad illam liberè præſtandam, tom. 3. cap. 2. n. 3.
Sententia, ex qua quis declaratur debitor, operatur, quod iſte cenſeatur condemnatus ad ſolvendum, cum etiam in materia ſententiæ antecedens qui vult, cenſetur velle conſequens neceſſarium, ibid. n. 4.
Sententia ſemper cenſetur lata, prout de jure ferri debebat, ibid n. 93.
Sententia lata ſuper validitate teſtamenti, non ſolùm nocet hæredibus, ſed etiam aliis, qui intereſſe prætendere poſſent, ibid. n. 97.
Sententia ſuper ſtatu quando non citatos afficere valeat, tom. 3. cap. 4. n. 63.
Rei judicatæ vigore immiſſio debetur Legitimatio, licèt in prima ſententia non ſit expreſſa ſumma, tom. 3. cap. 6. n. 67. & ſeqq.
Motivum Rotæ clarificat ſententiam, cujus pars eſt, ibid. n. 71.
Sententia refertur ad libellum, tom. 3. cap. 7. n. 21.
Mens judicis attendenda eſt circa ſententiæ interpretationem, ibid. a n. 22.
Habenda eſt ratio etiam ad ea, quæ virtualiter inſunt in ſententia, ibid. n. 24.
Motiva ſunt pars ſententiæ, ibid. n. 25.
Sententia refertur ad libellum, & ad acta, tom. 3. cap. 8. num. 2. & 3.
Sententia declaratur a motivis, ibid. n. 4.
Sententia ante excuſſionem reſervatorum poteſt exequi, ibid. n. 46.
Explicita ſummæ condemnatio non requiritur in ſententia, ſed ſatis eſt declaratio de debito, ibid. n. 70.
Sententia incerta certificatur ex actis, & exequutioni demandatur, ibid. n. 72.
Quod amplia, ut ibid. n. 73.
Sententia præſupponens aliquid circa ſuppoſitum non diſponit, tom. 4. cap. 2. n. 276.
Sententia recipit interpretationem ab actis, ibidem n. 387.
Sententia præſumitur lata correſpectivè ad contenta in libello, & actis, ibid. n. 388.
Sententia lata contra legitimum defenſorem probat indiſtinctè contra tertium, ibid. n. 391.
Sententia lata inter alios, facit ſaltem præſumptionem contra tertium, ibid. n. 392.
Sententia eſt ſtricti juris, & ita ſtrictè eſt intelligenda, ut nihil contineat præter id, quod importat proprius verborum ſonus, ibid. n. 470.
Sententia tantùm continet, quantum ſonat, ibidem nu. 471. & 497.
Sententia non extenditur ad ea, quæ in verbis non continentur, ibid. n. 472.
Sententia præſumitur lata ex allegatis in libello, ibidem num. 490.
Sententia lata ex falſo ſuppoſito eſt nulla, ibid. n. 495.
Sententia inter alios lata Tertio non citato non præjudicat, ibid. n. 497.
Sententia contra conductores lata non præjudicat locatori, ibid. n. 498.
Sententia lata inter alios Tertio non præjudicat, tom. 4. cap. 2. n. 95.
Sed hoc limita, ut ibid. n. 96.
Sententia lata contra legitimum defenſorem in connexis præjudicat tertio, ibid. n. 97.
Sententia lata inter alios ſemipleneè probat contra tertium, imo etiam plenè in dubio, ibid. n. 102.
Sententia in judicatum tranſacta, & exequuta tribuit jus, & titulum, & ceſſat omnis diſputatio, tom. 4. cap. 3. num. 88.
Sententia lata ſuper aquarum curſu eſt ſervanda, ibid. num. 89.
Sententia non tribuit titulum, ſed illum ſupponit, ibid. ſub n. 133.
Sententia an tribuat titulum ad præſcribendum, ibidem num. 138.
Sententia judicans pro jure non tribuit jus, ſed illud ſupponit, ibid. n. 139.
Sententia tribuens mandatum de manutenendo an ſupponat poſſeſſionem, ibid.
Sententia concedens mandatum de manutenendo non judicat ſuper poſſeſſione, ſed ſuper detentione facti, nec privat poſſeſſione, nec tribuit poſſeſſionem, ibidem num. 139.
Vide Exceptio, Executio, Forum, Judex, Judicium, Mandatum, Poſſeſſorium, Res judicata, Verba.

SEPARATIO.

Vide Exceptio.

SEPULCRUM.

Jura ſepulchri hæreditarii non tranſeunt ad fideicommiſſarium univerſale, vel particularem, tom. 3. c. 1. n. 22.
Differt ſepulchrum a jure ſepulchri, & a jure inferendi mortuum in ſepulchrum, & in quo hæc differant inter ſe, ibid. n. 23.
Proprietas ſepulchri eſt quid religioſum, & in nullius bonis, ibid. n. 25.
Ut ſepulchrum ſit quid religioſum, debet intervenire licentia Epiſcopi, vel alterius ſuperioris Eccleſiaſtici in ejus conſtructione de jure canonico, quidquid ſit de jure civili, ibid. n. 26.
Jus ſepulchri, aut eſt familiare, aut hæreditarium, ibid. num. 28.
Jus ſepulchri familiare tranſit in fideicommiſſarium, ſi ſit de familia teſtatoris, quamvis non ſit hæres, ib. num. 29.
Jus ſepulchri familiare non tranſit in hæredem, qui non ſit de familia teſtatoris, ibid. n. 30.

Jus

Digitized by Google

Jus ſepulchri hæreditarium remanet apud hæredem, nec tranſit ad fideicommiſſarium univerſalem, niſi teſtator aliud diſponat, cum legari poſſit, ibid. n. 31. & 32.

Jus ſepulchri hæreditarii eſt jus quodam honorificum religioſum, non reſpiciens commodum pecuniarium, & adhæret perſonæ hæredis, itaut ab ea evelli non poſſit ibid. n. 33.

Jus inferendi mortuum in ſepulchrum poteſt acquiri, & transferri ab eo, qui habet jus ſepulchri, in aliquem, quamvis non ſit hæres, nec de familia teſtatoris, & poteſt donari, & legari, & hoc reſpectu poteſt etiam in fideicommiſſarium ex diſpoſitione teſtatoris tranſire, ibid. n. 35.

Jus inferendi mortuum in ſepulchrum differt a jure ſepulchri, uti commoditas, ſeu utilitas uſusfructus a jure uſusfructus, & qui hoc jus habet, aliis illud concedere poteſt, ibid. n. 36. & 37.

Qui habet jus ſepulcri, ſi decedat nullo relicto hærede, vel de familia, tale jus conſolidatur in eccleſia, in qua ſepulchrum eſt conſtructum, quæ alteri jus ſimile, vel inferendi mortuum in dictum ſepulchrum concedere poteſt, ibid. n. 38. & 39.

SERICUM.

Sericum quàm olim fuerit pretioſum, tom. 2. c. 9. n. 22.

SERVITIA.

Vide Feudum.

SERVITUTES.

Servitus non præſumitur, ſed eſt probanda per allegantem eam, t. 4. c. 1. n. 86.

Servitus eſt probanda per clara verba conventientis, ibid. num. 87. & 428.

Servitus divertendi aquam, cum requirat factum hominis, dicitur diſcontinua, ibid. n. 89. & 430.

Servitus activa poteſt allegari per P.P.S. Martini in aquis Naviliæ, ibid. n. 427. & vide n. 451. 482.

Servitus continua, non diſcontinua eſt, ubi aqua ducitur per clavicam, perpetuo exiſtentiam in aquis canalis, licèt requiratur elevatio paratoriæ, ibid. n. 431.

Servitutem activam an habeat Dominus Lalata in aquis Naviliæ, ibid. a n. 439., & vide 451. 460.

Servitus activa ejuſdem rei non poteſt prætendi per hoc, quod in eodem loco alius habeat ſervitutem, ibidem num. 443.

Servitus negativa non datur, niſi habens ſervitutem activam fuerit inhibitus, & quieverit inhibitioni, ibidem n. 449. 450. & 522.

Servitus cum conſiſtat in incorporalibus, eſt jus, ibidem num. 458.

Servitus eſt ſtricti juris, nec recepit extenſionem, ſed reſtringenda eſt ad limites poſſeſſionis, ibid. n. 528.

Per prohibitionem, & ſubſequutam obſervantiam, maximè longævam contra Dominos fundi ſuperioris inducitur ſervitus negativa, itaut in præjudicium fundi inferioris nullo fieri poſſit aquarum diverſio, t. 4. c. 3. num. 38.

Quando dicta ſervitus dicatur legitimè conſtituta; Et de regeſtro, per quod aque dividuntur, ibid. n. 39.

Quando canale expurgatur ab inferioribus, ſequitur, quod aqua ad inferiores non jure facultativo, ſed jure ſervitutis, vel ex mutuo conſenſu, vel peculiari conventione decurrere, ibid. n. 40.

Ad effectum ſervitutis probandæ ſufficit probare dominium per ſolam conceſſionem, ſeu locationem cum perceptione affictus, ibid. n. 320.

Ubi requiritur opus manufactum, ſervitus non eſt continua, ſed diſcontinua, ibid. n. 346.

Ad præſcribendam ſervitutem diſcontinuam ſufficit ſolum immemorabilis, ibid. n. 347.

Res propria nemini ſervit, tom. 4. cap. 2. n. 154.

Vide Aqua, Dominium, Individuitas, Muri, Proprietas, Rivus, Via.

SEVERITAS.

Nimia ſeveritas extorquet plerumque credulitate mendacium tom. 3. cap. 13. n. 38.

Vide Inquiſitus.

SEXUS.

In Primogenoii ſucceſſione quatuor ordinatim ſunt ſervanda, nempè Linea, Gradus, Sexus, & Ætas, t. 3. cap. 19. n. 40.

Non eſt curandum de ſexu, niſi ſit in eodem gradu, ibid. n. 42.

SIGNIFICATIO.

Nomen idem habere poteſt varias ſignificationes, tom. 2. cap. 9. n. 20.

SIMULATIO.

Ubi eſt actus licitus, tunc ceſſat omnis ſimulatio, quæ in hoc caſu allegari nequit, t. 1. cap. 7. n. 249.

Ubi ceſſat cauſa ſimulandi, ceſſat etiam ſuſpicio ſimulationis, ibid. n. 251.

Simulatio eſt conventio latens, & doloſa, & ſic non poteſt convenire actui manifeſto, & licito, ibid. n. 253.

Simulatio alia propria, alia impropria, & de diverſis earum effectibus. Item de cauſa ſimulandi, quæ ſufficiat, ac de conjecturis ſimulationem indicantibus, conjunctim ſaltèm conſideratis, tom. 2. cap. 2. n. 51. & ſeqq.

SINGULA.

Singula, quæ non proſunt, juncta juvant, tom. 4. cap. 1. n. 249. & cap. 2. n. 115.

SINGULARITAS.

Vide Pluralitas.

SOCIETAS.

Socius non obligatur, niſi pro ea quantitate, quam habet in ſocietate, tom. 1. cap. 11. n. 8. & 14.

Quid requiratur ad hoc ut ſocietas obligetur ex eo, quod alicujus pecunia repoſita eſt in arca communi, ibid. n. 23.

SOCIUS BONORUM.

Socius bonorum an probet in favorem conſocii, & quid dicendum de ſocio criminis, tom. 1. cap. 2. n. 72.

Socius quando non teneatur defurto miniſtri, ſed damnum ſit totius ſocietatis, tom. 2. cap. 9. n. 63., Et vide nu. 112.

Socius non tenetur de culpa ad caſum non præordinate, ibid. n. 65. & 114. & ſeqq.

Socii ad quid teneantur inter ſe, ibid. n. 112.

Socius dicitur Dominus rei communis ſaltem impropriè, tom. 4. cap. 3. n. 110.

Totam rem communem ſocius pro indiviſo poſſidere poteſt, ibid. n. 111.

Socius impedire non poteſt ſocium, quin utatur re communi ad uſum deſtinatum, ibid. n. 112.

Vide Aqua.

SOCIUS CRIMINIS.

Furtum non connumeratur inter illa delicta, in quibus Inquiſitus de ſociis interrogari poteſt, tom. 1. cap. 2. n. 42.

Sed contra, ibid. n. 47.

Regula negativa eſt, quod aliquis inquiſitus de crimine non poſſit interrogari de ſociis, exceptis certis quibuſdam caſibus; Et ennumerantur iſti caſus, ibidem num. 43.

Confeſſus de ſe non poteſt de ſociis interrogari, niſi in caſibus exceptis de jure, aut de conſuetudine, ibidem num. 44.

Ex nominatione facta a ſociis reſultat inditium ad ſpecialiter inquirendum contra nominatum, ib. n. 48.

Sed hoc inditium non eſt ſufficiens ad torturam, niſi aliud adminiculum concurrat, etiamſi eſſemus in caſibus exceptis. Et reprobatur Cabal. contrarium tenens ibid. n. 49.

Duo, vel plures ſocii criminis concordes deponentes cum eorum juramento contra alium conſocium faciunt contra eum inditium ſufficiens ad torturam, non autem ad condemnandum, ibid. n. 51.

Plura ſocii alium nominantes concurrente alio adminiculo ſufficiunt etiam ad condemnadum pœna ordinaria delicti, ibid. n. 52.

Socius criminis ut faciat inditium contra nominatum debet ultra juramentum ſpecialiter torqueri ad purgandam maculam infamiæ, ibid. n. 54.

Socius criminis poteſt torqueri, licèt tamquam manifeſtator delicti obtinuerit immunitatem, vel veniam a Principe, ibid. n. 55.

Ut ſocius criminis aliquam fidem faciat contra ſocium nominatum, plura requiruntur, de quibus, ibid. n. 57.

Quomodo intelligenda ſint ſtatuta de hac materia diſponentia, ibid. n. 58.

Judex non poteſt, nec debet interrogare in non exceptis, niſi aliquod inditium præcedat, ibid.

Socius criminis, quando ultra maculam delicti patitur plures alios defectus tàm in perſona, quàm in dictis, licèt deponat in terminis, nedùm in delictis non exceptuatis,

Digitized by Google

tuatis, ſed nec etiam in delictis exceptis, & atrociſſimis, difficiliſque probationis, minimum inditium, etiam ad inquirendum, nec levem aliquam ſuſpicionem producit, ibid. n. 59.
Socius criminis nullum inditium facit, ſi antequam fuerit de ſe confeſſus, vel convictus, alium ſpontè nominaverit ad ſe exonerandum a delicto ei imputato, ibid. num. 60.
Socius criminis de aliis pluribus delictis, imò de ſola graſſatione vivere ſolitus, vilis, abjectus, pauper, & mendicus, abſque dubio nullam fidem meretur, etiamſi in tormentis depoſuerit, ibid. n. 61.
Socius criminis, qui patitur plures defectus, non probat contra nominatum, etiamſi nominatus eſſet malæ vitæ, conditionis, & famæ, ibid. n. 64.
Probatio bonæ vitæ, conditionis, & famæ omne inditium elidit reſultans ex depoſitione ſocii criminis, quod procedit etiam in criminibus exceptis, ibid. n. 64.
Et amplia etiam ſi plures eſſent ſocii deponentes, ib. n. 67.
Quando probatio bonæ vitæ, conditionis, & famæ proſit ad præmiſſum effectum, ibid. n. 68.
Ad hoc ut ſocius criminis probet contra ſocium nominatum, requiritur ſpecialis tortura ad purgandam maculam, & quod in ipſa tortura nominationem confirmet, ibid. n. 69.
Immo hæc confirmatio in tormentis facienda eſt ad faciem ipſius nominati ibid. dicto n. 69. quod tamen intellige, ut ibid. n. 71.
Socius criminis non probat in favorem conſocii, ibid. num. 72.
Tres ſocii criminis ſufficiunt ad convincendum ſocium nominatum, & ideò multo magis debent illum convincere tres ſocii itineris, tom. 3. cap. 10. n. 27.
Sicuti depoſitio trium ſociorum delicti, etiam paucis adminiculis fulcita, ſufficit ad convincendum alium Socium, etiam pro infligenda pœna ordinaria, multò magis hoc procedere debet in Sociis itineris, conjecturis urgentibus, & præſumptionibus adminiculatis, ibid. num. 37.
Socius delicti unicus, & cum aliis exceptionibus nihil probat, tom. 3. cap. 11. n. 102.
Socius criminis non facit inditium contrà ſocium, niſi concurrant requiſita ſeptem, de quibus Menoch. tom. 3. cap. 14. n. 19.
Confeſſio mandatarii, qui ſe facit ſocium criminis, nullam facit probationem contrà mandantem, dict. n. 19.
Quò ad torturam ex dicto ſocii criminis non reſultat inditium, niſi in caſibus, in quibus de conſociis poteſt interrogari, & concurrente cum dicto ſocii aliqua alia præſumptione, vel adminiculis, ibid. n. 20.
In homicidio non poteſt Judex de ſociis interrogare de ſe confeſſum, dict. n. 20.
Ad formandam, & tranſmittendam ſpecialem inquiſitionem dictum ſocii criminis non ſufficit, niſi aliqua præſumptione, aut adminiculis roboratum, præſertim in delictis non exceptis, & aſſignatur ratio, ibid. n. 21.
Socius criminis, qui non ad judicis interrogationem, ſed ſua ſponte, & ultroneus deponit, nihil penitus probat, & loco accuſatoris habetur, ibid. n. 22.
Socius criminis, qui deponit ſub ſpe impunitatis, & cum ipſa impunitate nihil probat, & adducitur ratio, ibid. num. 23.
Socius criminis non ſolum facit inditium ad inquirendum, ſed nec etiam admittitur in Teſtem, etiam quando veritas aliundè haberi non poteſt, quando plures patitur deffectus, & exceptiones, ibid. n. 29.
Non ſimplex nominatio Socii criminis facit inditium ad torturam ex conſuetudine, ſed ſi ſit adjuncta cum adminiculo malæ conditionis, & famæ nominati, vel cum alio adminiculo, tom. 3. cap. 15. n. 10.
Vide Repetitio.

SOCIUS ITINERIS.

Injuria facta uni ex Sociis itineris afficit alios ſocios, t. 3. cap. 10. n. 15., quod amplia, ut ibid. n. 16., & adducitur ratio, ibid. n. 17., & 20.
Et quid ſi aſſociatio ſit accidentalis, ibid. & n. 36., & n. 51. cum ſeqq.
Et an tales Socii probent, ibid.
Socii itineris debent auxiliari Socio ab inimicis offenſo, ibid. n. 18.
Amplia etiam ſi Socius ſit inimicus Sociorum, ibid. n. 19.
Socii itineris an, & quando faciant probationem contrà occidentem unum ex dictis Sociis, ibid. n. 25., & 26. & 51. cum ſeqq.
Socius itineris an, & quando probet delictum commiſſum contra alium Socium, ibid. n. 15. 25. 36. 51. & 58.

SOLEMNITATES.

Etiamſi procedatur ad modum belli, brachio regio, ſola veritate facti inſpecta, per has, & omnes alias clauſulas non tolluntur ea, quæ ſolemnitates juris reſpiciunt, nec ea, quæ concernunt defenſionem, tom. 2. cap. 13. num. 30.
Omnia præſumuntur facta ſolemniter in antiquis, t. 4. cap. 1. n. 436.

SOLITUM.

Vide Interpretatio.

SOLUTIO.

Solvens pro alio acquirit privilegium Creditoris, etiam ſine ceſſione, ſaltem ad effectum retinendi, ſi penes ſe habeat rem obligatam cum titulo, t. 1. cap. 4. n. 20.
Conductor anticipatè integram penſionem pro toto tempore ſolvens non poteſt à Locatore expelli, etiam in caſibus, aliàs exceptis, ibid. n. 21.
Conductor ſi impediatur facto Locatoris uti re conducta, poteſt non ſolùm repetere, quod ſolvit per actionem ex conducto, ſed etiam ad damna, & intereſſe agere, ibid. dict. n. 21.
Solutio facta an moderationem recipiat ad cenſuram l. A Divo Pio ff. ſi ſuper rebus ff. de Re Judic. æquiſſimè declaratur, tom. 2. cap. 1. n. 463.
Solutio præſumitur facta ex cauſa præcedentis conventionis, & illam probat non conſtito de alia cauſa, tom. 2. cap. 4. n. 5.
Solutio ex quibus probata dicatur, ibid. n. 7.
Solutio anticipatè facta ex conventione in minori ſumma pro majori in diem debita ſuſtinetur, & liberat ſolventem a toto debito, ib. n. 21.
Aliud pro alio invito Creditore non ſolvitur, quæ regula procedit, etiam in Creditore pecuniæ, & contrà Hæredem beneficiatum, t. 2. cap. 8. n. 6., limita ut n. 42. 111., & 112.
Promittens cum juramento ſolvere pecuniam, non poteſt dare aliam rem, ibid. n. 7., declara, & limita, ut n. 113., & ſeqq.
Obligatio ſolvendi quid annuum, quando eſt fundata ſuper aliqua re, poteſt debitor ſe ab illo annuo onere liberare, tradendo Creditori rem illam, ibid. n. 107.
Regula, quod aliud pro alio invito Creditore non ſolvitur, non habet locum in Hærede beneficiato, ibid. num. 111.
Neque in Debitore, qui neceſſitate ductus tradit rem pro pecunia, quam invenire non potuit, ibid. n. 112.
Hæres beneficiatus poteſt ſolvere ex bonis Hæreditariis, jurata promiſſione defuncti de ſolvendo pecuniam numeratam non obſtante, ibid. n. 113.
Debitor promittens cum juramento ſolvere pecuniam, poteſt dare alia bona, ſi factis diligentiis pecuniam invenire non potuit, ibid. n. 114.
Regula aliud pro alio, quando procedat, ibid. n. 155.
Beneficium Auth. hoc niſi Cod. de ſolut. non habet locum in debito jurato, & niſi concurrat etiam promiſſio de evictione, ibid. n. 160., declara, ut ibid. num. 161., & ſeqq.
Solutionem recipere, nemo cogitur, ibid. n. 231.
Bona fides ſolventis, ex quibus arguatur, tom. 2. cap. 9. n. 47., & ſeqq.
Deputatus ad ſollicitandas exactiones an cenſeatur deputatus etiam ad recipiendas ſolutiones, ibid. dicto n. 47.
Solutio facta Prælato intruſo an liberet ſolventem, ibid. num. 53.
Solutio facta malo adminiſtratori, cujus damno cedat, ibid. n. 55., & ſeqq.
Debitoris principaliter intereſt habere confeſſionem de recepto, quando ſolvit, tom. 3. cap. 1. n. 54.
Homines non ſunt ſoliti ſolvere ſine cautionibus de recepto benè ſtipulatis, ibid. n. 55.
Promittens ſolvere Piſis, vel Florentiæ poteſt ad electionem Creditoris ibi conveniri, ſi eſt Florentinus Civis, ibid. n. 88., & 89.
Exactor privativus ſi ſit ſolvendo, debet excuti, antequam ſolventes iterum exigantur, t. 2. cap. 9. n. 93.
Solvens ei, cum quo contraxit, qualiter liberetur, ib. n. 121. & ſeq. & 129. cum ſeq. Con-

Digitized by Google

Confeſſio de recepto adminiculata probat ſolutionem, ibid. n. 122.

Solvens, cum quo contraxit, an liberetur, ſi ſtipulatio ſit ad favorem alterius, & ſciat ad alium pertinere, ibid. n. 129.

Diſtinctio, an Procurator ſit ſolvendo, vel non, ibidem num. 131.

Emptor rei furtivæ ſolvendo cum bona fide ei qui habebat mandatum tacitum, vel præſumptum, liberatur, ibid. n. 133. & ſeqq.

Conductor ſolvendo Prædoni, à quo conduxit, liberatur, ibid. n. 134.

Solvens Monacho, falſo Procuratori, aut Tutori, quando liberetur, ibid. n. 135.

Mandatum ſolvendi probatur ex ſtylo Officii, ibid. n. 153., ſed intellige, ut ibid. n. 154.

Depoſitarius ſolvendo mandata falſa, quando ſibi imputet damnum, & furtum pecuniarum, ibid. n. 156.

Solvens mandata falſa, quando ſibi imputet damnum, ibid. n. 156.

Solvens integrum, quando poſſit ab aliis pro rata repetere, ibid. n. 164.

Solutio à Lege inducitur, quoties creditor debitori ſuccedit, t. 2. cap. 15. n. 12.

Vide Allegans, Cenſus, Datio in ſolutum, Dominium, Exactor, Fiſcus, Hæreditas, Procurator, Receptæ.

SOROR.

Filius Sororis inter Agnatos, licèt impropriè, reputatur, & eorum loco habetur, t. 1. cap. 3. n. 20.

Vide Legitima, Succeſſio.

SPECIALIA.

Specialia non ſunt multiplicanda, t. 2. cap. 11. n. 56.

Specialia non ſunt multiplicanda, nec duo ſpecialia poſſunt concurrere in eodem ſubiecto, tom. 2. cap. 13. n. 48. & 49.

Quod ſpecialiter declaratur, validius operatur, tom. 4. cap. 2. n. 119.

Vide Delictum Pœna.

SPECIES.

Majus, & minus non variant ſpeciem, tom. 3. cap. 9. num. 26.

SPES.

Spes quando ſit imputabilis, & quomodo poſſit æſtimari, vendi, cedi, & alienari, tom. 3. cap. 1. n. 250., & ſeqq.

SPIRITUALIA.

Spiritualia non recipiunt æſtimationem, tom. 4. cap. 7. num. 6.

Vide Conventio.

SPONSA.

Quando compelli omninò poſſit Sponſa ad promiſſi Matrimonii celebrationem, tom 4. cap. 7. n. 2.

An ad præmiſſum effectum poſſit procedi ad declaratoriam poſt relaxatas litteras executoriales, ibid. n. 3.

SPONSALIA.

Sponſalia liberè contracta, & juramento firmata neceſſitatem inducunt ad Matrimonium palam celebrandum, tom. 4. cap. 7. n. 8.

Et recuſans poteſt Cenſuris Eccleſiaſticis compelli, ibid. num. 9. ſed limita, ut n. 10.

Poſt contracta Sponſalia, ſivè jurata, ſivè non, poteſt cogi pars ad celebrandum Matrimonium, ibid. n. 11. ſed intellige, ut ibid.

Poſt Sponſalia contracta, ſi alter conſentiat eorum diſſolutioni, alter verò non, recuſans compellitur celebrare Matrimonium, & conſumare contractum per cenſuram Eccleſiaſticam, ibid. n. 12. ſed intellige, ut n. 13., & aſſignatur ratio, n. 14.

Pars recuſans eſt precisè compellenda, ibid. n. 15. & 20.

Stat regula, quòd jurans contrahere, cogendus ſit de jure Canonico ad contrahendum de præſenti, ibidem num. 16.

Si quis juraverit contrahere Matrimonium per verba de præſenti, licèt poſteà privata lege ductus ſuſpiret ad meliorem frugem, tutius eſt, juramenti religione ſervata prius contrahere, & poſteà ad Religionem migrare, ibid. n. 19.

In materia Sponſalium compellitur ad factum præcisè, cum non poſſit ſolvi intereſſe, ibid. n. 20.

Renuens, licèt perſeveraverit contumax, ſemper eſt cogendus, niſi evidentiſſima ſubſit cauſa, ibid. n. 21.

Reſpondetur ad textum in cap. requiſivit de Sponſalib. ibid. num. 22.

Verbum *potius* exponi poteſt prò verbo *prius*, ibid.

Scandala, odia, aut alia mala conſiderantur prò rationabili cauſa reſiliendi à Sponſalibus, ibid. n. 23.

Quando pars magis urgeri poſſit ad contrahendum, ibid. num. 24.

Perpetuæ diſſentiones, & jurgia inter Nobiles Conjuges prò juſta cauſa habentur ad effectum abſtinendi à coactione, ibid. n. 25.

Quænam ſit juſta cauſa excuſans ab executione Sponſalium remittitur Judicis arbitrio, ibid. n. 26.

Cauſa debet eſſe evidentiſſima, ac præſumptio ſcandalorum vehemens, ibid. n. 27.

Alia circa hanc materiam, vide ibid. n. 28., 29., & 30.

Si cauſa odii ſit levis, & quæ fortè per ſubſequens Matrimonium tolli poſſit, non eſt curanda, ibid. n. 32.

Matrimonia debent eſſe libera, ibid. n. 33.

Et alia circà hanc Concluſionem, ibid. n. 34. & ſeqq.

Declaratur illud dictum, quod Sponſi poſſunt à Sponſalibus reſilire uſque ad ſcabellum, ibid. n. 37.

STATUTUM.

Quando caſus eſt omiſſus à Statuto, recurritur ad Jus commune, tom. 1. cap. 5. n. 4.

Statutum fæminarum excluſivum eſt juris communis correctorium, & omninò odioſum, & nullatenus extendendum, ibid. n. 5.

Et inducit quædam exhæredationem, & repugnat vinculo æquitatis naturalis, & debet ſtrictè intelligi, & alia ibid. n. 6.

Statuta excluſiva fœminarum, licèt videantur reſpicere favorem agnationis, ſunt odioſa odio irrationabili, immò irrationabiliſſimo, ſunt iniqua, & contrà naturalem rationem, & æquitatem; Quod maximè procedit, ut ibid. n. 7.

Licèt ſtatuta antedicta præſumantur condita cauſa agnationis conſervandæ, hæc tamen ratio non cenſetur unica, nec ab ea licitum eſt arguere, ubi non eſt expreſſa, & non eſt licita extenſio ad excluſionem Perſonarum in caſibus ſpecificè à Statuto non deciſis, ibid. num. 8.

Statutum loquens de ſucceſſione paſſiva Maſculi non porrigitur ad ſucceſſionem paſſivam Fæminæ, ibid. n. 10.

Statutum excludens Sorores, & illarum deſcendentes à ſucceſſione Fratris non cenſetur illas excludere ab Hæreditate alterius Sororis, ibid.

Statutum excludens Matrem à ſucceſſione Filii non cenſetur illam excludere à ſucceſſione Filiæ, ibid. n. 11.

In Statutis odioſis ex vi, verbis, & propria ſignificatione Maſculinum non concipit Fæmininum, ibid. n. 13.

Valet argumentum à diſpoſitione Teſtatoris ad diſpoſitionem Legis, vel Statuti, ibid. n. 17.

Maſculinum quando non concipiat Fæmininum in materia Statutaria, ibid. n. 16.

Statuta Fæminarum excludentia propter Maſculos cenſentur favore agnationis condita, ità ut hæc ratio, tamquam unica ſemper habenda ſit prò expreſſa ibid. n. 21., & ideò cenſentur favorabilia, & ſunt extendenda, concordant cum jure Divino, & Legibus duodecim Tabularum, ibid. n. 21.

Ratio agnationis conſervandæ debet eſſe expreſſa, ut dictum Statutum dicatur favorabile, & non ſufficit tacita, ibid. n. 22.

Declarantur Doctores volentes, quod ſtatutum loquens de excluſione Sororum, & earum deſcendentium ab Hæreditate, & ſucceſſione Fratrum, intelligatur etiam illas excludere à ſucceſſione Sororum, ibid. n. 25. & 26.

Eccleſiaſtici an ſint ſubjecti Statutis Florentinis in materia ſucceſſionis, tom. 1. cap. 7. n. 83.

Juxtà veriorem, ac magis receptam opinionem Statutum excluſivum Fæminarum propter Maſculos afficit etiam Fæminas Profeſſas in Religione ibid. n. 100., & vide alia, ibid. n. 101. & 102.

Statutum loquens in caſu ſimplici non habet locum in caſu mixto, ibid. n. 238.

Quando Statutum excludit Fæminas propter Maſculos, tunc portio excluſarum accreſcit Maſculis, & non Hæreditati, ibid. n. 247.

Utrum Statutum excluſivum Fæminarum habeat locum in bonis exiſtentibus extrà Territorium, ibid. n. 248.

Quando Statutum excluſivum Fæminarum propter Maſculos reſpicit ad tempus mortis Patris, vel Fratris, non comprehendit Fæminas ingreſſas in Monaſterium ante dictam mortem, ibid. nu. 269.

Sta-

Digitized by Google

Statutum vocans Fœminas poſt certos gradus Maſculorum inter præſcriptos cenſetur favere agnationi, tom. 1. cap. 9. num. 3.
Fœmina licet Paternæ agnationis ſit finis, eſt tamen caput alterius Agnationis ſui, ſcilicet Viri, ad quam ipſa, & Statutum præſumuntur reſpicere, ibid. n. 4.
Extenſio facienda eſt in Statuto, licèt juris communis correctorio reducente diſpoſitionem ad Jus primævum antiquum, ibid. n. 5.
Fœminæ ſemel excluſæ, ſemper cenſentur excluſæ, ſi excluſio ſit abſoluta continuativa, non ſuſpenſiva, & temporalis, ibid. n. 7.
Fœmina excluſa tempore delatæ ſucceſſionis, multò magis debet excludi, quando defertur, ut de hæreditate Fratris, ibid. n. 8.
Vinculum cognationis judicatur impertinens in Statuto vocante Agnatos Maſculos ad conſervandam Familiam ibid. n. 11.
Statuto corrigente Jus commune non eſt facienda Interpretatio, ut minus voluerit corrigere idem Jus, quod plenè correxit, ibid. n. 12.
Alia plura circa hanc materiam vide, ibid. nu. 9., & ſeqq., & n. 21., & ſeqq.
An in defectu Statuto Civitatis Subditæ recurrendum ſit ad Statutum Civitatis Dominantis, an ad Jus commune Romanorum, maximè in materia Criminali, tom. 3. cap. 10. n. 46. & n. 61.
Et quid fuerit obſervatum Piſis in hac Celebri, & ardua quæſtione, ibid. n. 47. & 61.
In Delictis gravibus attenduntur Statuta Civitatis Dominantis, & non locorum Subditorum, tom. 3. cap. 11. n. 74.
Correctio Statutorum colligitur ex proœmio novæ legis, & ex Incompatibilitate, ibid. n. 75.
Reſervatio Statutorum quomodo intelligenda, ibidem num. 76.
Lex, vel Statutum loquens de furto, & falſitate intelligitur in proprio, & potiori ſignificatu, non de permittente, conſentiente, vel mandante, ibid. n. 84.
Statutum Parmenſe excludens Fœminas ob Maſculos, non habet locum, ubi Patris dotantis adeſt ſola Fœmina, tom. 4. cap. 2. n. 471.
Statutum Parmenſe *ſub rubr. de Succeſſ. Frat. ab inteſtat. lib. 1. fol.* 83. excludit Fœminas à Succeſſione Fratris extante Patre, vel Fratre, ibid. n. 430.
Statutum excludens Fœminas ob Maſculos non procedit in bonis Maternis, ibid. n. 431.
Statutum excludens Fœminas propter Maſculos non habet locum contrà diſpoſitionem *l. Fœminæ C. de ſecund. Nup.* ibid. n. 437.
Statutum excludens fœminas propter Maſculos, ſi mandet prius dotari fœminas, & poſtea eas excludit, dos congrua dicitur, ſi legitimam exæquet, ſi verò prius excludat, & poſteà mandet dotari, poteſt eſſe minor legitima, ibid. n. 470.
Quando per Statutum aliquis actus prohibetur, in contrafaciente non poteſt eſſe bona fides, ſed immò mala præſumitur. tom. 4. cap. 3. n. 349.
Statuta ſemper ſunt reducenda ad concordiam, tom. 4. cap. 8. n. 5., & 20.
In caſu mixto non habet locum diſpoſitio Statuti loquentis in caſu ſimplici, ibid. n. 6. & 21.
Caſus omiſſus habendus eſt prò omiſſo in Statuto exorbitanti à Jure Communi, ibid. n. 9.
Statuti exorbitantis non datur extenſio, nec ex identitate, nec ex majoritate rationis, ibid. n. 10.
An Statuta Fœminarum, & Cognatorum excluſiva ob conſervationem Agnationis ſint favorabilia, & extendenda, ibid. n. 33.
Statutum non debet producere effectum contrarium fini, & intentioni Statuentium, ibid. n. 38.
Statutum debet intelligi, ut corrigit Jus Commune, quantò minùs fieri poteſt, & ſi verba Statuti eſſent impropriända, tom. 4. cap. 10. n. 52.
Vide Civis Contumax, Excluſio, Interpretatio, Pœna, Socius, Succeſſio.
Vide Statuta in ſpecie, in fine hujus Indicis.

STIPULATIO.

Non poteſt quis ſibi debitori ſimul, & Creditori fructus ſtipulari tom. 1. cap. 1. n. 6.
Ex ſtipulatione facta in Donatione, utilis actio acquiritur ſubſtituto ignoranti etiam abſenti, tom. 2. cap. 7. art. 1. n. 26.
In conceſſionibus gratuitis non neceſſaria ſtipulatio, ibid. n. 30.
Notario ſtipulante, & abſenti, & non nato jus quæritur, ibid. n. 32., & 33.
Valet ſtipulatio prò Legatario abſente cum Hærede præſente, multò magis ipſo Legatario præſente, tom. 2. cap. 12. n. 6., & 7.
Non poteſt revocari dicta ſtipulatio etiam ſuperviventa Teſtatore ex natura Contractus, ibid. n. 8.
Relinquens Legatario præſenti, & expreſsè ſtipulanti facit donationem inter vivos, & non Legatum, ibid. num. 11.
Aliud eſt ſtipulari prò aliquo ex Filiis, aliud pro aliquo ex Hæredibus, tom. 3. cap. 1. n. 176.
Ex ſtipulatione Notarii pro abſente jus irrevocabile abſque ulla ceſſione, etiam antè acceptationem acquiritur, tom. 3. cap. 16. num. 17.
Stipulatio Notarii operatur, ut jus ex contractu ipſo Jure communi quæratur abſenti, & conſequenter Filiis, & deſcendentibus Maſculis, & quod in eorum præjudicium contrahentes non poſſunt à contractu recedere, ibid. n. 18.
Pater directò ſtipulari poteſt, tàm prò Filiis in poteſtate, quàm emancipatis, & tàm prò natis, quàm prò naſcituris, ibid. n. 22.
Patris ſtipulatio reddit Jus Filio irrevocabile, etiam reſpectu Patris, ibid. n. 23.
Si ſtipulatio in extraneis nomine abſentium eſt adeò efficax, & tenax, ut eis invitis remitti non poſſit, fortius ſtipulatio Patris nomine Filiorum, & alligata tur ratio, ibid. n. 24.
Per Juramentum, ſeu clauſulam juramentalem, & ſtipulationem Notarii Jus acquiritur abſentibus, quamvis non agatur de pia cauſa, ibid. n. 26.
Suppletur etiam prò abſolutè, & indiſtinctè vera opinione negativa per ſtipulationem Notarii non acquiri Jus irrevocabile abſenti ante ratificationem, nihilominus, ſtante promiſſione de perpetuò attendendo, & non contraveniendo, cum clauſula Juramenti promiſſorii evadit prorſus irrevocabile Jus, etiam antè acceptationem, ibid. n. 30.
Vide Clauſula, Donatio, Primogenitura.

STUPRUM.

Stuprata quale faciat inditium contrà Stupratorem, t. 2. cap. 5. n. 1.
Pœna Stupri cum violentia, vel raptu, vel cum Virgine immatura, qualis ſit, tom. 2. cap. 5. nu. 8. 10. & ſeqq.
Pœna ſimplicis ſtupri eſt Judicis arbitraria, ibid. n. 9.
Pater Stupratoris an teneatur dotare ſtupratam, imputando dotem in legitimam Filii, ibid. n. 14.
Stuprata poteſt petere dotem contrà Hæredes Stupratoris morte ſublati, ibid. n. 15.
Stuprator, qui Stupratam in uxorem non ducit, ex quacumque cauſa pœnam dotationis non evadit, ibid. num. 16.
Cautella, ut Pater teneatur dotare filiam ab alio Stupratam, ibid. n. 17.
Cautella alia quomodò intelligenda, ibid. n. 18.
Inhoneſtas facit ſtuprum impunibile, tom. 4. cap. 10. num. 2.
Si Puella conſenſerit ſine precibus, & vehementiſſimis promiſſionibus, nulla pœna Stuprator tenetur, tom. 4. cap. 10. n. 25.
Amplia, ut ibid. n. 26.
Quando concurrit Scientia, & voluntas Parentum, tunc non eſt amplius quærendum de dote, ibidem num. 27.
Quando Mulier cecidit in Statum malæ vitæ, & cum Amaſio receſſit, tunc Stuprator excuſari debet à pœna Stupri, ibid. n. 28.
Vide Virginitas.

STYLUS.

Vide, Mercator.

SUBSCRIPTIO.

Vide, Litteræ Cambii.

SUBINGRESSUS.

Subingreſſus in locum alicujus, eumdem etiam ſuccedendi gradum, & prærogativam conſequitur, tom. 1. cap. 6. n. 144.

SUBROGATIO.
Vide, Statutum.
SUBSTANTIA, SUBSTANTIALIA,
Vide, Accidentalia, Qualitas, Solemnitates.
SUBSTITUTIO.
In ſubſtitutionibus non ſolum procedit argumentum deſumptum ab identitate, ſed nec etiam à majoritate rationis, tom. 1. cap. 6. n. 47.
Subſtitutio ab ultimo relinqui poteſt, & verè, & interpretativè, tom. 2. cap. 1. n. 59., & quando interpretativè facta dicatur ibid., nec requiruntur verba formalia, & expreſſa, ut ab ultimo relicta dicatur, ib. num. 14., & formula iſta *illis ſubſtituit*, ſignificat ſubſtitutionem ſingullariter omnibus factam, non ultimo morienti tantum, ibid. n. 61.
Ex reciproca inter honoratos præcedentes arguitur ſubſtitutio noviſſimò inducta, ibid. n. 13.
Proximiorum ſubſtitutio, quando progreſſiva ſit ad omnes per fideicommiſſum, vel quando primis admiſſis expiret, diſtinguitur, ibid. n. 147.
Subſtitutio à pluribus relicta ſub conditione collectivè concepta non defficit, licet prima conditio defecerit, ſi in ultimo verificetur, ibid. n. 16. amplia, ut ibid. n. 25., limita, ut ibid. n. 66., & ſeqq.
Subſtitutione ità concepta ſub conditione *ſi plures ſine filiis moriantur*, quando ſubſtitutus admittatur ad portionem primi impleta in eo conditione, vel omnium mortem expectare cogatur, ibid. n. 53.
Subſtitutio ſemel deffecta non reviviſcit, licèt veriſimilis Teſtatoris mens id ſuaderet, ibid. n. 128.
Subſtitutio ſimpliciter facta quid comprehendat, ibid. num. 69.
Subſtitutio recipit ſuum quale à verborum forma ab initio conſiderata, non ab extrinſecis accidentibus, ibid. num. 107.
Unicus Subſtitutionis gradus quando cenſeatur, non plures, ibid. n 161., & ſeq.
Subſtitutio pupillaris tacita reciproca induci nequit, ſi inæqualis ſit ſubſtitutorum ætas, ibid. n. 200.
Subſtitutio vulgaris etiam in Fideicommiſſi fieri poteſt, ibid. n. 147., ex ea ſucceſſivo tamen ordine vocati cenſentur proximiores, ibid.
Subſtitutio reciproca Nepotibus ad Patruorum favorem ex conjecturis indicta indicatur, ibid. n. 77., pluresque conjecturæ examinantur, ibid. n. 78., digreſſus ad plures ſubſtitutionum gradus, ibid. n. 81., & aliæ n.n. ſeqq., latiſſimè tamen refelluntur, contrariumque in propoſito verius oſtenditur, ibid. n. 134.
Subſtitutio tacita reciproca non inducitur in Fideicommiſſis, niſi vis verborum, diſpoſitaque in Teſtamento eam neceſſariò inferant, ibid. num. 100., nec Jure ſcripta reperitur, niſi concurrant vulgata tria requiſita n.n. ſeqq., contrarium ex conjecturis etiam induci, oſtenditur, ibid. n. 90.
Si Fideicommiſſariam contineat Filiis adſcripta ad Nepotes non protenditur, ibid. n. 110.
A reciprocæ primæva, regularique natura abhorret converſio in Fideicommiſſariam, ibid. nu. 102., & tunc onus continere dicitur, n. ſeq.
Subſtitutio an ſit univerſalis, vel particularis, non à verbo, ſed à qualitate rei, de qua diſponitur, cognoſcitur, tom. 3. cap. 1. n. 8.
Subſtitutio dicitur univerſalis, etiamſi tota hæreditas inter plures per quotas fuerit à Teſtatore diſtributa, ib. num. 10.
Compatibile eſt, quod quis univerſaliter per fideicommiſſum ſit ſubſtitutus, & alter in rebus certis particularibus legatis ſit honoratus, ibid. n. 11.
Subſtitutio facta ei, qui naſcetur ex veriſimili mente diſponentis, comprehendit etiam caſum, quo natus non ſit tom. 3. cap. 3. n. 63.
Subſtitutio compendioſa, ex quibus verbis reſultare dicatur, ibid. n. 64.
Subſtitutus per vulgarem, educto primo gradù ſubſtitutionis, ſubintrat in illius locum, ac ſi immediatè eſſet ſubſtitutus Hæredi privato præſertim ſi exindè caducaretur, ibid. n. 65. de ſubſtitutione piæ cauſæ, ibid. n. 66., fortius accedente declaratione diſponentis, cui ſtandum eſt, quamvis ex intervallo facta, quatenus verba eſſent dubia, ibid. n. 77.
Ex antecedentibus ſubſtitutionibus ſubſequentes declarantur, tom. 3. cap. 19. n. 4.
Verba perpetuitatem denotantia ad omnes ſubſtitutiones referuntur, ibid. n. 8.
Verbum *quamdocumque* inducit compendioſam, tom. 4. cap. 4. part. 1. n. 77.
Ex compendioſa poſiti in conditione cenſentur vocati, ibid. n. 58.
Requiſita neceſſaria ad inducendam reciprocam, ibid. num. 68.
Quando inter poſitos in conditione adeſt reciprocum fideicommiſſum, tunc receditur à Conſilio Oldradi, ibid. num. 69.
Ratio, qua poteſt moveri Teſtator ad faciendam aliquam ſubſtitutionem, habetur prò expreſſa, ibid. n. 79.
Poſiti in conditione dicuntur ex conjecturis inter ſe reciprocè gravati, ibid. n. 91.
Subſtitutio facta ultimo ex Filiis decedenti inducit expreſſam reciprocam, ibid. n. 103.
Subſtitutio in deffectum Filiorum ſimpliciter purificatur, tàm defficientibus Filiis, quàm Nepotibus ſine Filiis, tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 9. 29. 47., & 103.
Subſtitutio directa quommodo obliquetur, ibid. nu. 101., & 109.
Reciproca quommodo, & cur reſolvatur in Fideicommiſſariam, ibid. n. 100., & 172.
Reciproca ex quibus inducatur in deſcendentibus, ibid. num. 112.
Reciproca ex quot, & quibus inducatur, ibid. nu. 113., & 118.
Reciproca quommodo inducatur de linea ad lineam ibid. n. 115., & ſeqq. & 136.
Idem eſt ſubſtituere ultimo, & gravare ultimum, ibid. num. 119.
Hæreditas nequit plenè, & integrè ad ſubſtitutum devenire, niſi prius vocati ſint activè, & paſſivè reciprocè honorati, & gravati, ibid. n. 120.
Subſtitutio in deffectum Liberorum habet locum contrà Conſ. 21. Oldradi tam deffientibus inſtitutis ſine Liberis, quàm eorum Liberis ſine Filiis, & cur, ibid. n. 124.
Reciprocæ non obſtat alternativa, nec conditio, ibid. num. 135., & 136.
Reciproca inducta inter Inſtitutos cenſetur repetita inter illorum deſcendentes de linea ad lineam, ibid. nu. 137. & ſeqq.
Subſtitutio facta alicui, poſtquam fuerit Hæres, eſt fideicommiſſaria, ibid. n. 145.
Verbum *quamdocunque* adjectum ſubſtitutioni fideicommiſſum induci, ibid. n. 147.
Subſtitutio in Stirpes eſt fideicommiſſaria, & cur? ibid. n. 174. & 176.
Subſtitutio ordine ſucceſſivo ex quibus dignoſcatur, ibid. num. 175.
Nepos ſubſtitutus Patruis, an tacitè cenſetur ſubſtitutus Patri, & quommodò, ibid. n. 178. & ſeqq.
Reciproca comprehendit in conditione poſitos, & quommodò, ibid. n. 191. & ſeqq.
In ſubſtitutione comprehenſus activè, cenſetur comprehenſus paſſivè, ibid. n. 194., & ſeqq.
Reciproca inter Filiorum Filios inducta cenſetur, quando inferioribus fuit facta, ibid. n. 197.
Subſtitutus quid debeat probare ad immiſſionem obtinendam, tom. 4. cap. 5. n. 2.
Vide Bona, Caſata, Fideicommiſſum, Nepos, Qualitas, Teſtator, Vocatio.
SUBSTITUTUS.
Vide, Officium.
SUCCESSIO.
De Jure communi, quando quis decedit ab inteſtato, non relictis poſt ſe ullis deſcendentibus, nec aſcendentibus, vocantur collaterales ad ſucceſſionem illius juxta gradus prærogativam, tom. 1. c. 5. n. 1.
Inter Collaterales primo loco admittuntur Fratres, & Sorores utriuſque conjuncti, & poſt eos, eorum Filii, & Filiæ æqualiter in capita, & non in ſtirpes, niſi concurrant cum aliquo Patruo ſuperſtite, ibid.
De Jure comuni non diſtinguitur inter Conjunctos ex linea Fratris, & conjunctos ex linea Sororis, & ſublata eſt omnis differentia ſexus, & agnationis, ibid. num. 2.
Hæreditaria ſucceſſio eſt verè, & propriè univerſalis, t. 3. cap. 1. n. 72.

Suc.

Digitized by Google

Succeſſio univerſalis in dotem debetur Filiis, qui eam non aditam tranſmittunt, uti tranſmittunt legitimam, ibid. n. 76.
Non valet conſequentia, dos non tranſmittitur, ergo Filii non ſuccedunt titulo hæreditario, cum benè invicem poſſint convenire, ibid. n. 77.
In ſucceſſionibus, quo ad nomina Debitorum, attenduntur Statuta originalia Perſonæ defunctæ, ibidem num. 85.
In ſuccedendo ſtatuta illius loci, in quo bona ſunt ſita, maximè ſi concurrat utraque ſubjectio, attendenda ſunt, ibid. n. 87.
Vitanda eſt difformitas in modo ſuccedendi, t. 3 cap. 19. n. 44.
Attenta identitate rationis idem ſucceſſionis ordo in omnibus lineis eſt ſervandus, & cum ejuſdem qualitatibus, ibid. n. 522
Deſcendentium à Teſtatore ſucceſſiò eſt favorabilior Pia Cauſa tom. 4. cap. 4. part. 1. n. 138., & ibidem part. 2. n. 204.
Teſtator etiam prohibuit ſucceſſionem ab inteſtato per verba de quibus tom. 4. cap. 5. n. 67.
An ſit locus excluſioni Agnati maſculi quarti gradus a legali ſucceſſione in hæreditate, quando ſupereſt Amita, tom. 4. cap. 8. n. 1.
Quæ Amita non excluditur niſi per Agnatum maſculum tertii gradus ex forma Statuti Parmæ ib. n. 2.
Quò ad Agnatos ulterioris gradus intrat Jus commune, tom. 4. cap. 8. n. 3.
Declaratur Statutum Parmæ in eadem materia, ibid. num. 4., & per tot.
In Succeſſione Statutaria ut intret ſubrogatio, requiritur, ut Perſona ſuccedat, quodque deindè ei Statutum ſucceſſionem auferat, & aliis applicet, ibid. n. 7. & vide n. 23. cum ſeqq.
Non poteſt plùs unum caput includere, quàm aliud excludere, ibid. n. 8.
Quid dicendum ſi cum Agnato quarti gradus, & Amita concurrat etiam mater in ſucceſſione, ibidem n. 12. & n. 22. & per tot.
Adducitur, & declaratur Card. De Luc. *de Succeſſ. diſc.* 3. ibid. n. 13.
Non eſt abſurdum in Jure, quod exiſtentia Perſonæ non ſuccedentis aperiat locum alteri, quæ non erat ſucceſſura, ibid. n. 14.
De Jure communi proximior in gradu præfertur exiſtenti in gradu ulteriori, ibid. n. 17.
Edictum, per quod Mater per Statutum excluditur à Succeſſione, dicitur privatorium, ibid. n. 26.
Paria ſunt non extare, & non ſuccedere, ibid. n. 32.
Vide Agnatio, Excluſio, Ordo, Monaſterium, Pactum, Regula, Statutum in genere, & in ſpecie.

SUCCESSOR.

Succeſſor tenetur ſolvere debita pro utilitate Eccleſiæ contracta, tom. 1. cap. 4. n. 23. & ſeqq.
An, & quando ex alienatione, & facto prædeceſſoris teneatur ſucceſſor, ibid. n. 22.
An ſingularis ſucceſſor teneatur ſtare locationi? Diſtinguitur, & affertur communis opinio, ibid. n. 22. & ſeqq.
Qui ſeminavit, & aravit, debet etiam metere, & recolligere, & ſic pro anno cepto ſingularis ſucceſſor ſemper tenetur ſtare locationi, ibid. n. 24., Quod amplia, ut ibidem.
Singularis ſucceſſor ſemper tenetur ſtare locationi pro toto tempore, ſi anteceſſor non morte, ſed facto proprio a beneficio receſſerit, ibid. n. 25.
In caſibus, in quibus ſucceſſor non tenetur ſtare locationi per ſuum anteceſſorem factæ, ita neque poteſt conductorem cogere ad continuandum in conductione, & e contra in caſibus, in quibus tenetur ſucceſſor ad obſervantiam contractus, tenebitur etiam conductor, ibid. n. 26.
Succeſſor particularis, ut eſt emptor, ſuccedit ſolum in jus cohærens rei emptæ, non in jus perſonale venditoris, tom. 4. cap. 1. n. 555.
Vide Jus accreſcendi.

SUGGESTIO.

Confeſſio extrajudicialis per ſuggeſtionem, & mendacium extorta non afficit Reum, to. 1. cap. 10. n. 24.
Suggeſtio ex quibus arguatur, tom. 1. cap. 10. n. 25.

SUPERFLUITAS.

Superflua ſunt evitanda, tom. 3. cap. 13. n. 48.
Superfluitas ſemper eſt vitanda, tom. 4. cap. 12. litt. I. 3.
Interpretatio fieri debet, ut evitentur ſuperfluitates, & abſurda, ibid. litt. K. 5.
Vide Abſurda, Reſcripta.

SUPERIOR.

Vide Regularis.

SUPERIORITAS.

Superioritas omnis tollitur per poſſeſſionem centum, & plurium annorum, tom. 4. cap. 1. n. 363.

SUPPLEMENTUM.

Vide Legitima.

SUPPLETIO.

Suppletio quando ceſſet, vel admittatur, tom. 2. cap. 1. num. 168. & 174.
Suppletio non datur, nihilo præſuppoſito, tom. 4. cap. 2. num. 222.
Vide Judex.

SUPPOSITUM.

Ceſſante ſuppoſito, ceſſat diſpoſitum, t. 3. cap. 8. n. 21.
Suppoſito non verificato, diſpoſitum non habet locum, tom. 4. cap. 1. n. 277.
Vide Diſpoſitio, Error.

SUSPECTUS.

Vide Debitor.

SUSPICIO.

Ex perquiſitione, & non repetitione excluditur ſuſpicio, tom. 1. cap. 50. n. 14.
Suſpiciones orientes ex vitio viſibili in civilibus habentur pro probatione, tom. 3. cap. 12. n. 74.
In criminalibus quælibet levis cauſa ſuſpicionis excuſat, nec ejus expreſſio requiritur, tom. 3. cap. 14. n. 33.
Stante ſuſpicione non ſolum Judex principalis, ſed etiam ejus aſſeſſor excluditur, ibid.
Vide Fama.

SUITAS.

Avus inſtituendo Filias in bonis à Statuto excluſas, eas reſtituit ad ſuitatem, tom. 3. cap. 10. n. 56.

TABULARIUS.

Tabularii nomine quis intelligatur? tom. 2. cap. 9. num. 35., & 39.

TACENS.

In Judicialibus tacens dicitur conſentire, tom. 2. cap. 8. num. 68.

TACITUM.

Tacitum, quod continetur in expreſſo, corruit corruente expreſſo, tom. 3. cap. 8. n. 27.
Taciti, & expreſſi eadem eſt virtus, to. 4. cap. 5. n. 23.
Tacitum in ultimis voluntatibus habetur pro expreſſo, ibid. n. 46.

TARIFFA.

Fiſcus debet oſtendere tariffam Mercedum, ut poſſit Officialem redarguere de exceſſu, alias ſtandum eſt ſolito, tom. 3. cap. 11. n. 90.
Tariffæ, vel Taxæ mercedum antiquæ quando non obligent, licèt juratæ, ibid. n. 91.

TEMPUS.

Tempus inutiliter non conterendum in non controverſis, tom. 3. cap. 12. n. 113.
Quod geritur poſt delictum, non poteſt ſe habere ad præcedens Mandatum, quia deducitur à cauſa, quæ non fuit contemporanea cum actu commiſſi delicti, tom. 3. cap. 14. n. 9.
In Jure unum tempus non confunditur cum alio, ibid. num. 9.
Tempus ubi eſt de ſubſtantia probationis, probatio debet percutere ipſum tempus, alias nihil concludit, to. 4. cap. 1. n. 527.
Tempus quando dicatur antiquum, to. 4. cap. 3. n. 297., & ſeqq.
Verba futuri temporis important conditionem, & intervallum temporis, tom. 4. cap. 12. litt. M. 4.

TERRITORIUM.

Curiæ appellatione intelligitur territorium, tom. 2. cap. 7. art. 2. n. 2.
Curiæ appellatione territorium ſignificatur ſecundum uſum, & conſuetudinem loquendi contrahentium, ibid. num. 3.
Caſtro conceſſo de jure Territorium conceſſum dicitur, ibid. n. 3., & 4.

Digitized by Google

Et juriſdictio conceſſa, quia juriſdictio cohæret Territorio, ib. n. 5.
Omnia bona in Territorio Caſtagneti ſunt etiam quò ad Dominium Feudalia, ibid. n. 6., & ſeqq.
Vide Curia, Confines.

TERTIUS.

In quocumque Judicio tertius pro ſuo intereſſe admitti poteſt, tom. 1. cap. 7. n. 36.
Regula, quod ubicumque Tertius venit ad excluſionem utriuſque, non faciat acta ſua, videtur introducta in ejus favorem, ibid. n. 37.
Tertius quando venit, ut Actor, Forum Rei conventi tenetur ſequi, ibid. n. 150.
Ideòque iſte tertius ſi præventus fuerit coram alio Judice, non poteſt ſua voluntate declinare juriſdictionem Judicis ſæcularis, ibid. n. 150.
Quod amplia, ut ibid. n. 152.
Tertius duobus modis poteſt ad cauſam venire, ibidem num. 236.
Probata colluſione poteſt Tertius veniens ad Cauſam expelli à Judicio, ibid. n. 245.
Referuntur conjecturæ inferentes colluſionem ad præmiſſum effectum, ibid. n. 246.
Tertius oppoſitor veniens ad cauſam facit ſuperſedere in expeditione primæ cauſæ inter primos litigantes, tom. 3. cap. 3. n. 56.
Contrarium verius n. 57., maximè quando tertius poſſidet, ibid. n. 58., prima opinio procedit, ſi in Decreto admiſſionis, admiſſio facta fuit ſine impedimento progreſſus in expeditione cauſæ inter primos litigantes, ibid. n. 59.
Tertius admiſſus ad cauſam ſimpliciter ad effectum audiendi, non eſt de neceſſe citandus in prolatione Sententiæ, ibid. n. 60., & amplia, ut n. 91.
Admiſſus ad cauſam, quando expeditionem retardare nequeat, ſi tamen ſententia eum lædere valeat, debet audiri, tom. 3. cap. 4. n. 64. & 65.
An viſitatio facta ab aliquo Officiale circà Canalia, aquas, & hujuſmodi afficiat tertium, tom. 4. cap. 3. num. 275.
Res inter alios acta tertiis non præjudicat, ibid. n. 383.
Vide Exceptio, Præjuditium.

TESTAMENTUM.

Indignum eſt defunctorum voluntates ſubvertere, tom. 1. cap. 6. n. 13.
In Teſtamentis nuda voluntas ſtat prò ratione, ibidem num. 46.
Magis iniquum, & durum eſt Teſtatoris voluntatem ſubvertere, quàm excluſis proximis, in remotos Hæreditatem defferre, ibid. n. 64.
Qui prò per ſe verba non dubia habet Litteram Teſtamenti, & Mentem Teſtatoris dicitur habere Legem prò ſe, ibid. n. 128.
Sufficit obiicere adverſario de te non loquitur Teſtamentum, ibid. n. 129.
Minuta Teſtamenti plurimùm confert ad interpretandam voluntatem Teſtatoris, tom. 1. cap. 12. n. 22.
Non poteſt ſimul ſtare, quod quis decedat Teſtatus, & inteſtatus, tom. 3. cap. 2. n. 92.
Teſtamenti approbatione, quando Filius non ſibi præjudicet in legitima tom. 3. cap. 5. n. 30.
Teſtamentum dat eſſe Hæredibus, tom. 3. c. 6. nu. 2., & 3.
Hæredes Teſtamentarii utuntur Teſtamento ad duos contrarios effectus, ibid. n. 4.
Teſtamenti pars declarat aliam, ſi ſunt in eadem Oratione, ſecus, ubi in diverſa, tom. 4. cap. 1. n. 25.
Teſtamenti una pars non declarat aliam, ſi ſequatur odium Perſonæ dignæ, ibid. n. 27.
Teſtamentum, in quo Filius fuit inſtitutus in ſolo uſufructu, non eſt nullum, ibid. n. 172. & 219.
Teſtamentum eſt nullum, ſi legitima non relinquatur Filio in uſufructu, & proprietate, ibid. n. 150.
Teſtamentum non ſuſtinetur, etiamſi filius ſit inſtitutus in uſufructu, qui æquivaleat legitimæ, ibidem num. 176.
Teſtamenta ſunt inventa, ut quis poſſit diſponere de propriis bonis, ibid. n. 200.
Teſtamentum nullum non dicitur approbatum ob executionem illius ſine nullitatis cognitione, & ſcientia, ibid. n. 290.
Teſtamentum nullum non dicitur approbatum per acceptationem Legati ſine expreſſa ſcientia hujus nullitatis, ibid. n. 297.
Teſtamentum nullum ipſo jure, & facto ob deffectum ſolemnitatis intrinſecæ non poteſt approbari, ibidem num. 299.
Teſtamentum nullum ob deffectum voluntatis Teſtatoris non poteſt ratificari, ibid. n. 300.
Teſtamentum nullum ob præteritionem Filii non poteſt convalidari, ibid. n. 301.
Teſtamenti partes non ſunt membratim dilaniandæ, t. 4. cap. 4. part. 2. n. 5.
Vide, Acceptatio, Declaratio, Querela, Regularis, Sententia.

TESTATOR.

Teſtator voluit facere novam diſpoſitionem, quando verba ſuperaddita ſtarent otioſè, & nihil operarentur, tom. 1. cap. 1. n. 34.
Quando apparet de mente teſtatoris, quod bona ſua conſerventur inter deſcendentes ſubſtitutos, non poteſt negari abſolutum fideicommiſſum poſt mortem, & defectum unius lineæ ad favorem alterius ſuperſtitis, ibid. n. 34.
In ultimis diſpoſitionibus attendenda eſt voluntas teſtatoris, tom. 1. cap. 3. n. 16.
Voluntas teſtatoris, tamquàm totum efficiens in teſtamentis quomodocumque appareat ex conjecturis, & præſumptionibus, illa ſemper eſt attendenda, ibidem dict. n. 16.
Recenſentur nonnullæ conjecturæ inferentes rationem conſervandæ agnationis volitam per teſtatorem, ibid. num. 17.
Voluntas teſtatoris, etiamſi verba eſſent impropriãnda, ſemper illorum rigori, & proprietati prævalere debet, ibid. n. 21.
In diverſitate diſpoſitionum juris communis, & ſtatutorum cenſetur teſtator ſe voluiſſe conformare potius cum ſtatutis, quàm cum jure communi, ibid. n. 24.
In dubio pro interpretatione verborum, & voluntatis teſtatoris recurrendum eſt ad ſtatuta, & non ad jus commune, ibid. n. 24. Quod etiam amplia, ut ibid. num. 25.
Ex ſtatutorum fœminarum excluſivorum communi uſu, & obſervantia per totam Italiam reſultat notorius, & inveteratus communis loquendi, ac intelligendi teſtatorum uſus, quod appellatione deſcendentium maſculorum veniant tantum deſcendentes per lineam maſculinam, non autèm deſcendentes per lineam fœmininam, ibid. n. 27.
Ex præſumpta mente teſtatoris vocatio deſcendentium maſculorum reſtringitur ad maſculos deſcendentes ex maſculis, ibid. n. 28.
In ultimis voluntatibus attendenda eſt mens teſtatoris, tamquam Domina, & Regina, tom. 1. cap. 6. n. 5.
Amplia, etiamſi ſit præſumpta, ibid.
Mens, & voluntas Teſtatoris verbis Teſtamenti præferenda, ibid. n. 120.
Teſtator inter Tranſverſales liberam diſponendi habet facultatem, cuicumque etiam remotiori proximiori omiſſo, relinquendi, niſi eradatur de corpore juris, ibid. n. 138.
In conjecturanda tacita Teſtatorum mente propter nimiam ſubtilitatem, ſæpe Homines errant, & aſſignatur ratio, ibid. n. 139.
Nullum abſurdum conſiderari poteſt, ubi conſtat de voluntate Teſtatoris, ibid. n. 159.
Teſtatorum mentis nullum majus Teſtimonium, quàm verba, quippè ſunt forma intrinſeca, & eſſentialis Teſtamenti, tom. 2. cap. 1. n. 437.
Ex verbis mens non deprompta imaginaria dicitur, ib. num. 106.
Menti tamen præſumptæ cedit verborum rigor, ibid. num. 27.
Mens unica fuit ratio, cur Leges conditionum intrinſecarum diviſionem, pluraliſatiſque reſolutionem induxerit, ibid. n. 37., abſurdum ſemper in interpretatione reiicit, ibid. n. 85.
Ex communi uſu loquendi intellectum aſſumit, ibid. num. 115.
Teſtator de rebus ſuis ad libitum diſponere poteſt, & ejus voluntas habenda eſt pro Lege, tom. 3. cap. 1. num. 41.

Lex

Digitized by Google

Lex declarat mentem Teſtatoris, quod cenſeatur minus ſcriptum, quàm dictum, tom. 3. cap. 3. n. 41.
Voluntas Teſtatoris an ſit diviſibilis, tom. 3. cap. 4. num. 35.
Voluntas Teſtatoris per clauſulam Codicillarem ſuſtinetur in vim Fideicommiſſi annullato Teſtamento, tom. 3. cap. 9. n. 2. 10., & 12.
Diſpoſitio Teſtatoris habet vim legis, ibid. n. 16.
Teſtator ſenſiſſe cenſetur id, quod vir prudens ſentire debuiſſet, tom. 3. cap. 19. n. 13.
Quando dici poſſit aliquid plus Teſtatorem voluiſſe, quàm per Notarium ſcriptum, ibid. n. 14.
Teſtator omnes alias extraneas interpretationem ceſſare facit, ibid. n. 28.
Quemadmodum Teſtator in una Teſtamenti parte verbum aliquod accipit, eodem modo in alia acceptum cenſetur, ibid. n. 29.
Ex rationis identitate plus dictum à Teſtatore, & minus ſcriptum à Notario cenſetur, ibid. n. 56.
Teſtatoris Mens eſt ſervanda, etiam ſi verba impropriianda eſſent, ut deſervirent Menti Teſtatoris, tom. 4. cap. 2. n. 18., & 19.
Teſtatoris mens eſt Regina diſpoſitionum, & habetur pro Lege ibid. n. 20. & 21.
Teſtatoris voluntas veriſimilis eſt ſervanda, etiam non attento verborum cortice, ibid. n. 39., & 40.
Teſtator, quod ſcivit, & potuit exprimere, & non expreſſit, noluiſſe dicitur, ibid. n. 46., & n. 335.
Teſtatoris mens redditur certa per declarationem ipſius, ibid. n. 70.
Teſtator plus diligere cenſetur legatarium in re legata, quàm Hæredem, ibid. n. 125.
Mens Teſtatoris eſt attendenda, quando eſt ſignificata per verba Teſtamenti tom. 4. cap. 4. part. 1. nu. 23., contrarium, ut infrà.
Teſtator noluit, quod non expreſſit, ibid. nu. 24. contrarium, ut infrà.
Periculoſum eſt perſcrutari mentem Teſtatoris, quæ non expreſſa, ibid. n. 25. contrarium, ut infrà.
Voluntas Teſtatoris, quæ in diſpoſitionem non tranſit, non eſt attendenda, ibid. n. 26. contrarium ut infrà.
De mente Teſtatoris non eſt curandum, niſi verba poſſint illi applicari propriè, vel impropriè, ibidem num. 27. contrarium, ut infrà.
Ad inducendam ſubſtitutionem non ſufficit conjecturata Mens Teſtatoris, ubi verba defficiunt, ibid. n. 28. contrarium ut infrà.
Ubi verba Teſtatoris non conveniunt, nec diſpoſitio convenire debet, ibid. n. 29. contrarium, ut infrà.
Voluntas Teſtatoris expreſſa verbis pro Lege eſt habenda, ibid. n. 31. contrarium, ut infrà.
Teſtatori eſt imputandum, cur apertius non ſit locutus, ibid. n. 34. contrarium, ut infrà.
Tollerabilius eſt inutilem reddi diſpoſitionem, quàm quod valeat contrà voluntatem Teſtatoris, ibid. nu. 39. contrarium, num. 87., & ſeqq., & 123. & ſeqq.
Mens tacita Teſtatoris, & conditio quid operetur, t. 4. cap. 4. part. 2. n. 199.
Verba Teſtatoris idiotæ quommodo intelligenda, ibid. num. 148.
Quando Teſtator voluit bona legata conſervari in Agnatione Legatariorum, Fœminæ non veniunt ſub vocabulo apto eas comprehendere tàm in diſpoſitivis, quàm in conditionalibus, nec faciunt defficere conditionem *ſi ſine Filiis*, tom. 4. cap. 5. n. 24.
An, & quando Teſtator ſub nomine Hæreditatis ſuæ comprehendere voluerit etiam bona legata, ibidem num. 71.
Ex uſu loquendi Teſtatoris demonſtratur, qualis ſit ejus voluntas, ibid. n. 76.
Uſus loquendi Teſtatoris prævalet propriæ verborum ſignificationi, ibid. n. 77.
Vide Argumentum, Fœminæ, Gravare, Interpretatio, Mens, Memoria, Succeſſio, Tranſmiſſio.

TESTIS.

Teſtis unicus, qui non eſt omni exceptione major, ſed patitur plures deffectus, non facit inditium ad torturam, tom. 1. cap. 2. n. 12.
Quommodo deponere Teſtis deponens aliquem vidiſſe de nocte, ibid. n. 13.
Teſtis deponens id, quod ſecundum naturam eſſe non poteſt, nihil probat, ibid.
Per negativam coarctatam loco, & tempore optimè probatur Innocentia Inquiſiti: & poteſt probari hæc negativa, etiam per Teſtes domeſticos, & Familiares, ibid.
Teſtes non repetiti, vel aliter non legitimato proceſſu non probant, tom. 1. cap. 10. n. 8.
Teſtes infames, & inveriſimilia deponentes, non probant, ibid. n. 20.
Teſtes patientes plures exceptiones non probant, etiam cum tortura, ibid. n. 21.
Teſtes contrarii etiam in non ſubſtantialibus, ſi ſint aliundè ſuſpecti, non probant, ibid. n. 23.
Teſtis affirmans audiviſſe ab aliis non probat, niſi dicat à quibus, ibid. n. 31.
Teſtis inimicus non probat, nec admittitur, ibidem n. 32. & 35.
Teſtis alternativè vel cum dictione *in circa* deponens non probat, ibid. n. 34.
Teſtes de fama debent eſſe omni exceptione majores, ibid. n. 40.
Teſtes diſcordantes in tempore non probant, ibid. n. 60.
Teſtis deponens ad ſui exonerationem, & in cauſa propria non meretur fidem, ibid. n. 62.
Teſtibus, quibus magis credendum, tom. 1. cap. 15. num. 13.
Teſtis dans alium in Conteſtem, ſi ille neget, non probat; tom. 1. cap. 16. n. 7.
Teſtium depoſitiones defectivæ ſupplentur ex numero, & qualitate Teſtium, ac ex aliis adminiculis, tom. 2. cap. 4. n. 2.
Teſtes de veritate facti deponentes qualiter probent contrà inducentem, & conjunctum intereſſatum, ac contrà tertium, ibid. n. 4., & 10.
Unicus Teſtis Fiſci plenè probat contrà Fiſcum, qui non poteſt perſonales exceptiones objicere, tom. 2. cap. 6. num. 59., & 60.
Et dicitur Teſtis Fiſci, ille, qui fuit examinatus uti principalis quò ad ſe, & Teſtis, quò ad alios, ibid.
Quando Teſtes duo, eodemque tempore cum eorum dicto conſtituunt delictum, & delinquentem ad hanc operationem non ſufficiunt Teſtes ſingulares, etiam ſi eſſent mille, & etiam ſi extaret Statutum, hoc in individuo determinans, quia non valeret, tom. 2. cap. 13. n. 11.
Atteſtationes prò Curiæ informatione receptæ nihil penitùs probant, nec authenticæ, nec legitimæ dici poſſunt, niſi denuò Teſtes citata parte ad danda interrogatoria repetantur, ibid. n. 16. amplia, ut ibid. n. 17.
Quando adeſt contrarietas manifeſta in dicto Teſtis, nihil probat, ibid. n. 20.
Teſtis de auditu non probat, quando ille, à quo audivit, non probaret, ibid.
Teſtes à Fiſco inducti, & per Fiſcum examinati, contrà ipſum plenè probant, ibid. n. 28.
Teſtis de mendatio convictus, & inter duo juramenta poſitus, nihil probat, ibid. n. 31.
Teſtis mendax nihil probat, quia mendax in uno, mendax in omnibus, ibid. n. 32.
Ex perjurio, ex variatione, & contradictionibus propriis ità exceptionibus gravatus Teſtis, ut nullam fidem faciat, nec ad probandam admittitur, ibid. n. 33. quod amplia, ut ibid.
Teſtis inimicus non probat, etiam in cauſa Fidei, ibid. n. 36., & 55.
Teſtis de auditu nullum gradum probationis conſtituit, ſed nec etiam facit præſumptionem, ſi authorem non nominet, tom. 2. cap. 14. n. 12., & 13.
Teſtis inimicus non admittitur, nec etiam in cauſa Fidei, ibid. n. 14.
Et admiſſus nullam facit probationem, licet eſſet bonæ Famæ, ibid. n. 15.
Nec Princeps poteſt habilitare Teſtem inimicum capitalem, ibid. n. 16.
Quando fuit oppoſitum de inimicitia, non requiritur inimicitia capitalis ad repellendum Teſtem, ibid.
Teſtis citatus ad ſe repetendum, ſi non comparuit, nihil probat, ibid. n. 16. 21. & ſeqq.
Quando Teſtis deponit de fama, & nullam reddit rationem de cauſa ſcientiæ tunc dicitur vana vox vulgi, ibid. n. 19.
Quando unus ſolus deponit de fama, & nullum alii de

Digitized by Google

de fama verbum faciunt, eſt ſuſpectus de falſo, ibid. num. 20.
Teſtes examinati abſque partis citatione, non probant, ibid. n. 24.
Et nullum faciunt inditium, nec etiam aſſaſſinium probant, ibid. n. 25.
Et hæc concluſio in Tribunalibus Eccleſiaſticis tranſit ſine difficultate, ibid. n. 26.
Teſtes, qui ad ſe repetendum non comparent, ſunt de falſo ſuſpecti, & ut tales puniri poſſunt, ibid. n. 27.
Et eamdem falſitatis præſumptionem in alios quoque Teſtes inducunt, ibid. n. 27.
Teſtes ejuſdem factionis cenſendi ſunt inimici, ibid. n. 28.
Teſtes examinati, & poſiti ad partes, dicuntur extrà acta, tom. 3. cap. 2. n. 77.
Teſtes examinati æquiparantur Inſtrumentis, ibid. n. 78.
Teſtes ſi ſint admiſſi, ſalvis partium exceptionibus, & poſiti ad partes antequam una ex partibus uti poſſit depoſitionibus eorum, debet inſtare, ut illæ ponantur in actis, quod quidem agendum eſt citata, & audita parte, & per Judicis decretum, quibus in actis poſitis Pars adverſa audiri debet ſuper propriis exceptionibus circà dictorum Teſtium reprobationem, tom. 3. cap. 4. nu. 44., & 45.
Teſtes in Teſtamento ſunt de forma ſubſtantiali, tom. 3. cap. 8. n. 34., tam quoad Legata, quàm quoad Fidei commiſſa, ibidem num. 35.
Solemnitas Teſtium à Jure requiſita non ſuppletur per confeſſionem Hæredis, quod Fideicommiſſum fuerit relictum, ibid. n. 36.
Teſtes dicuntur omni exceptione majores, quando non notantur aliquo delicto, quod eos reddat infames, to. 3. cap. 10. n. 23.
Mendacium debilitat dictum Teſtis, ibid. n. 40., & 59.
Teſtes varii quò ad accidentalia an mereantur Fidem, ibidem num. 41.
An Teſtes concorditer factum deponentes præſumendi ſint falſi, ibid. n. 42.
Numerus trium Teſtium ſupplet defectum, quando non patiuntur defectus ſubſtantiales, ibid. n. 43.
Stante contumacia, Teſtis, quamvis unicus, qui de confeſſione extrajudiciali deponit, plenè probat, ibid. n. 45.
Quando Teſtes inhabiles ſunt adminiculati aliis veriſimilibus inditiis, conjecturis, & præſumptionibus, plenam fidem faciunt ibid. n. 56.
Teſtes inſtrumentarii deponentes contrà Inſtrumentum tollunt illi omnem fidem, tom. 3. cap. 11. n. 45., & 67. cum ſeqq.
Teſtes habentes intereſſe in cauſa, ut conjuncti, non probant, ibid. n. 104.
Teſtes non per nominationem, ſed per inductionem, & productionem approbantur, ibid. n. 105.
Falſitas debet conſtare per Teſtes, ut in delictis facti permanentis, tom. 3. cap. 12. n. 81. & 87.
Teſtes deponere debent de certa ſcientia, ut quia fuerint præſentes, ibid. n. 82., & 87.
Teſtis nocturnus de colore deponens, nihil probat, to. 3. cap. 13. n. 5.
Quando Teſtis habuit commoditatem alloquendi cum parte, tunc attenditur primum, & non ſecundum dictum ob præſumptam ſubornationem, ibid. n. 6.
Quod etiam intellige, ut ibid. n. 7., & 8.
Teſtes perjurio notati non attenduntur, ibid. n. 8.
An attendendum ſit primum, an ſecundum dictum ibid. n. 9. cum ſeqq.
Teſtes varii, & perjurii non ſunt attendendi, ibid. n. 12.
Varius dicitur Teſtis, qui in primo examine dicit nihil ſcire, & in ſecundo deponit de facto, ibid. n. 12.
Teſtis varians in ſuis conſtitutis perjurius dicitur, ibid. num. 13.
Teſtis, qui non fuit tortus ad videndum in quo dicto perſiſtat, nullam fidem meretur, ibid.
Nec ex dictis ſimilium Teſtium formari poteſt ſpecialis inquiſitio, ibid.
Sed tales Teſtes in totum ſunt à Teſtimonio repellendi, nec ipſorum dictum adminiculis ſuppletur, etiamſi fuerint torti, ibid. n. 14.
Ex depoſitione Teſtis patientis exceptiones in dictis, & Perſona nulla oritur probatio, nec inditium, nec præſumptio, ibid. n. 16.
Teſtes vocati ad ſe repetendum ſuper interrogatoriis à Reo exhibitis, fugam arripientes, ſuſpecti de falſo habentur, & nihil probant, & alia, ibid. n. 17. 23., & 24.
Declaratio facta per Reum, habendi Teſtes prò informatione Curiæ receptos prò ritè receptis, quando afficiat Reum, ibid. n. 18., & ſeqq. & n. 22.
Fiſcus tenetur citare partem ad videndum jurare Teſtes, alias nihil probat, ibid. n. 22.
Teſtis, qui non ſolum comparuit ad ſe repetendum, ſed etiam confrontationem recuſavit, de falſo eſt ſuſpectus, ibid. n. 25.
Teſtes inimici nihil probant: & licèt inimicitia non appareat, dum conſtat de cauſa Teſtis repellitur, ibid. n. 26.
Inditia remota ſunt duobus Teſtibus Conteſtibus omni exceptione majoribus probanda, ibid. n. 32.
Quando omnes Teſtes ſunt perjurii, contrarii, viles, ac varii ex eorum dictis non prodit inditium ad torturam, ibid. n. 32.
Teſtes de jure debent examinari coram Judice, & coram illo jurare, aliàs nulliter proceditur, ſed hoc limita de conſuetudine, & intellige, ut ibid. n. 34.
Teſtes producti per Fiſcum abſque ulla proteſtatione plenè probant contrà illum, ibid. n. 42.
Teſtis varius nihil probat, & Teſtis bannitus à ſuo Territorio tamquam infamis non probat, tom. 3. cap. 14. n. 24., & 25.
Teſtis pauper, & vilis à Teſtimonio omninò repellitur, ibid n. 26.
Luſor alearum repellitur à Teſtimonio, ibid. n. 27.
Teſtis concubinarius repellitur à teſtimonio, ibid. n. 28.
Teſtis, qui in pluribus diſcordat cum duobus ex Teſtibus ab ipſo in Conteſtes datis, de falſo redditur ſuſpectus, ibid. num. 28.
Socius criminis non facit inditium ad inquirendum, imò nec etiam admittitur in Teſtem, ibid. n. 29., & amplia, ut ibid.
Niſi Teſtes probent homicidium, non poſſunt probare ejus acceſſorium, ibid. n. 35.
Teſtes inter alios examinati non probant contrà tertium, tom. 4. cap. 1. n. 474.
Teſtes examinati ſummariè in ſummariiſſimo poſſeſſorio, non probant in poſſeſſorio ordinario, nec in petitorio inter eaſdem Perſonas, ibid. n. 475.
Teſtis depoſitio probat, ſi ſit defunctus, depoſitione non revocata, ibid. n. 36.
Teſtis, quamvis unicus, contrà producentem probat, maximè accedente reproductione ejuſdem Teſtis, ac ejus atteſtationum, ibid. num. 387.
Teſtis productus à Fiſco, licèt unicus, plenè probat contrà Fiſcum, & ad defenſam Rei, tom. 4. cap. 9. n. 4.
Fiſcus tenetur Teſtium dicta in totum acceptare, ſi ab eo fuerunt inducti, ibid. n. 8.
Teſtium depoſitio eſt individua, ibid. n. 9.
Teſtes, qui facto non interfuerunt, nec de Homicidio, nec de ejus qualitatibus de viſu, & per proprium ſenſum deponunt, ſed dubitativè, vel de auditu, vel per verba de neceſſitate, delictum non inferentia teſtantur, nec Homicidium probant, nec qualitatem confeſſioni adjectam excludunt, ibid. n. 13.
Vide Delictum, Falſitas, Fama, Homicidium Inſtigator, Repetitio, Repulſa.

THESAURERIA.

Theſaureria Mediolani, quid ſervet, to. 2. cap. 9. n. 42.

TIMOR.

Quando timor dicatur juſtus, & rationabilis, non autem ſupinus, tom. 4. cap. 9. n. 36.

TITULUS.

Titulum reſultantem ex immemorabili habens, poteſt ad cautellam novum titulum acquirere, tom. 4. cap. 1. num. 337.
Titulorum multiplicatio præſumitur, ſi ſuperveniens titulus ſit compatibilis cum primo, ibid. n. 338.
Quando adeſt Titulus cum ſubſecuta obſervantia, & conſuetudine comprobatus, & confirmatus, reſultat implicantia manifeſta cum permiſſione facultativa, tom. 4. cap. 3. n. 37.
Poſſeſſio maximè diuturna potius eſt referenda ad titulum, quàm ad facultatem, ibid.
Ex actibus, qui evenerunt vigore ſententiæ in poſſeſſorio, reſſervatis juribus in petitorio, etiam ſi copulativè ſumantur, non poteſt alius titulus deduci, niſi ex eadem ſententia proveniens, ibid. n. 41., ſed intellige, ut ibid. n. 42.

Digitized by Google

Ubi conſtat de titulo, cujus vigore aliquid fuit geſtum, excluditur præſumptio melioris tituli, ibid. n. 41.
Ubi conſtet de titulo contrario, ſatis conſtat de initio vitioſo præſcriptionis, & intrat regula præſcriptionis excluſiva, ſtante mala fide, ibid.
Non eſt prohibita titulorum multiplicatio, quoties poſſunt ſtare ſimul, ibid. n. 43., & vide n. 134., & 135.
Poteſt una cum titulo infecto allegari legitimus, & validus, qui ſit cum illo compatibilis, & alia, ib. n. 43.
Qui adducit centenariam, & immemorabilem, adducit meliorem titulum de mundo, qui ſtat loco probationis, ibid. n. 45.
Nullus titulus ſufficiens ad præſcribendum ex centenaria, ſeù etiam millenaria poteſt allegari, aut præſumi, quando de veritate tituli invalidi reſultantis ex ſententia conſtat, ibid. n. 133.
Sententia non tribuit titulum, ſed illum ſupponit dicto num. 133., ſed vide n. 136., & ſeqq.
Producens aliquem titulum, non præſumitur alium habere, ibid. n. 143.
Producens titulum infectum non aptum ad præſcriptionem, nec adducit alium titulum, quem poſſet allegare ex immemorabili, non poteſt obtinere, ibid. n. 146.
Melius eſt nullum titulum allegare, quàm infectum, ibid. n. 147.
Quando agitur contrà proprietarios, requiritur expreſſa tituli probatio, ſecus, quando agitur inter tertios, ibid. n. 150.
In centenaria, ubi præſumptio eſt contrà præſcribentem, vel præſcriptio eſt contrà Jus, requiritur tituli probatio, ibid.
Titulus infectus inducit malam fidem, ibid. n. 153.
Titulus certitudinariè allegandus eſt in principio, ibid. num. 345.
Superveniente titulo fortiori evacuatur primus donationis, qua adhuc irrevocabiliter non tenebat, tom. 4. cap. 12. lit. X. 2.
Vide Nemo, Poſſeſſio, Sententia.

TORMENTUM.

Non vigilantur Rei, niſi duo copulativè concurrant, videlicet primò, quòd delictum ſit atrociſſimum, ſecundò quòd inditia ſint urgentiſſima, & plura, ac plenius probata, t. 3. cap. 13. n. 1.
Tormentum capræ non intrat, niſi in delictis atrociſſimis, ibid. n. 4.
Vide Tortura.

TORTURA.

Nominatio mandatarii non facit inditium ad torturam contrà mandantem nominatum, niſi aliquod aliud adminiculum concurrat, tom. 1. cap. 2. n. 45.
Confeſſus unum delictum non poteſt de aliis interrogari, nec torqueri, niſi de illis extent legitima inditia, ibid. num. 46.
Nominatio facta à Sociis non eſt ſufficiens inditium ad torturam, niſi aliud adminiculum concurrat, etiamſi eſſemus in caſibus exceptis, ibid. n. 49.
Duo, vel plures Socii criminis concordes deponentes cum eorum juramento contrà alium Conſocium faciunt contrà illum inditium ſufficiens ad torturam, non autem ad condemnandum, ibid. n. 51.
Socius criminis de pluribus aliis delictis infamatus, immò de ſola graſſatione vivere ſolitus, & aliis exceptionibus laborans, abſque dubio nullam fidem meretur, etiamſi in Tormentis depoſuerit; & tortura unum defectum, & non plures ſupplet, ibid. n. 61.
Tortura non inferenda ex Proceſſu informativo etiam contra Monetarios, quare, & quando ſecus, tom. 1. cap. 10. n. 1. 7., & ſeqq.
Quid ſervandum, antequam procedatur ad torturam ex Proceſſu informativo, ibid. n. 6., & 11. cum ſeqq.
Inditia quæ requirantur ad procedendum ad torturam ex abrupto, maximè ad capram, ibid. n. 7., & 44.
Tortura cum negativa purgat inditia, ibid. num. 41. 47., & 48.
Capræ tormentum per quot horas dari poſſit, ib. n. 46.
Negativus in tormento debet abſolvi, ibid. n. 47.
Tortura non poteſt inferri ſuper inditiis ſeparatis, licèt Judex proteſtetur ſibi aliqua reſervare, ibid. n. 55.
Tortura non purgat plures defectus, ſed unum tantum, nec per torturam in criminalibus purgatur perjurium, tom. 2. cap. 13. n. 34., Et vide tom. 3. cap. 14. n. 30.
Variationes, mendacia, tomores, & hujuſmodi quando faciant indicia ad torturam, tom. 3. cap. 14. n. 61.
Tortura non poteſt inferri, niſi conſtet de delicto in genere, tom. 3. cap. 15. n. 11.
Vide Probatio, Proteſtatio, Socius criminis, Tormentum.

TOTUM.

Totum qui dicit, nihil excludit, tom. 4. cap. 2. n. 13.

TRACTATUS.

Actus præſumitur factus in executionem præcedentis tractatus, tom. 4. cap. 12. Litt. T. 1.
Vide Enunciativæ.

TRANSACTIO.

Exceptio tranſactionis parit exceptionem litis finitæ, t. 1. cap. 7. n. 84.
Tranſactio nihil aliud eſt, quàm receſſus à lite, & actione mota, atque movenda, ibid. n. 131.
Tranſactio vim rei judicatæ obtinet, ità ut nulla ſuper ipſa amplius controverſia moveri poſſit, ibid. n. 132.
Oſtenditur validitas tranſactionis ſtantè concurſu duorum requiſitorum, ibid. n. 133.
Prò tranſactionis validitate ſumenda eſt omnis interpretatio, ibid. n. 134.
Status validitatis tranſactionis perdurat uſque quò per tres ſententias conformes ab eadem recedatur, ibidem num. 135.
Non debet reſidere in voluntate unius partis à tranſactione validè facta recedere, ibid. n. 136.
Reſpondetur ad objectum prætenſæ nullitatis tranſactionis ob defectum Beneplaciti Apoſtolici, ibid. n. 137.
Tranſactio cum Eccleſia celebrata cum legitima cautâ, & Solemnitatibus de jure requiſitis, ſi deficiat Beneplacitum Apoſtolicum, habet implicitum ſtatum validitatis, ibid. n. 138.
Tranſactio an, & quando habeat implicitum ſtatum validitatis non obſtante defectu Beneplaciti, ibid. n. 160.
Vide Eccleſia.

TRANSMISSIO.

Teſtator poteſt facere tranſmiſſibile in tranſmiſſibile, & quommodo, & cur, tom. 4. cap. 4. part. 2. num. 6. 10. 83. 94., & 100.
In Hæreditate Aſcendentium eſt locus tranſmiſſioni Fideicommiſſi conditionalis, ibid. n. 85., & 90., etiam vocato ſuperſtite, ibid. n. 93.
Præcedente reciproca inter inſtitutos ſemper tranſmittitur, ibid. n. 86
Jus accreſcendi facit tranſmiſſibile Fideicommiſſum, ibid. n. 88.
Sine conſcientiæ ſcrupulo prò tranſmiſſione judicandum eſt in Deſcendentibus, ibid. n. 89.

TRANSITUS.

Vide Regularis.

TREBELLIANICA.

Trebellianica, quanam ratione deducenda ſit, latè diſſeritur, tom. 2. cap. 1. n. 414., & ſeqq.
Trebellianica, quam retinent Fratres gravati, minuit legitimam aſcendentis, tom. 3. cap. 9. n. 24.
Trebellianica eſt præmium reſtitutionis Fideicommiſſi, ibid. n. 25.

TRIBUNALIA.

Suprema Tribunalia procedentia in Judiciis, ſola facti veritate inſpecta, ommiſſo poſſeſſorio, judicant ſuper petitorio, tom. 4. cap. 1. n. 171.

TURBANS, TURBATUS.

Turbans alium in poſſeſſione in Civitate Parmæ vigore *cap. 29. Banniment. generalium* punitur, tom. 4. cap. 1. num. 125.
Turbatus in ſua poſſeſſione poteſt agere tam civilitèr, quàm criminalitèr, ibid. n. 127.
Turbatus ſi agat actione injuriarum, judicium eſt merè criminale, ibid. n. 129.
Turbatus, ſi querelat turbatorem, & inſtat condemnari in pœnam comminatam Turbatori per Jus municipale, juditium eſt merè criminale, ibid. n. 130.

TUTOR.

Vide Adminiſtrator.

VARIATIO.

Vide Tortura, Vultus.

VASSALLUS.

Vaſſallus, & Emphyteuta tenentur oſtendere, quænam ſint bona feudalia, & quænam emphyteutica, aliàs omnia

Digitized by Google

nia præſumuntur feudalia, & emphyteutica, tom. 2. cap. 7. art. 2. n. 30.

VENDITIO.

Vide Aqua, Iter.

VENDITOR.

Vide Retractus.

VENEFICIUM, ET VENENUM.

Veneficium eſt delictum difficilis probationis, to. 3. cap. 8. num. 7.
In materia Veneficii ſtandum eſt Peritis, ibid. n. 15., & 20. cum ſeqq.
Sed hoc intellige, ut ibid. n. 16., & ſeqq.
Adducuntur inditia excluſiva veneni propinati, ibidem num. 26.
Referuntur è contra inditia importantia venenum, ibid. num. 27.
Inditia, quæ convenire poſſunt etiam veneno ingenito, quando dicantur ſolùm convenire veneno propinato, ibid. n. 28.
Venena quomodo generentur in corpore, ibid. n. 29.
Quommodo differant venena propinata à venenis ingenitis, ibid. n. 30.
Livor corporis an ſit ſignum veneni propinati, ibidem num. 31.
Veneficium eſt delictum attrociſſimum, ibid. n. 34.
In Veneficio, tamquam in delicto occulto ſufficiunt præſumptiones, & conjecturæ non ſolum ad effectum torturæ, ſed etiam ad effectum condemnationis, ibidem num. 38.
Quando ambigitur, an venenum ſit ingenitum, an verò propinatum, ſi concurrant alia inditia prò veneno propinato, tunc credendum eſt venenum eſſe propinatum, ibid. n. 39.
Aperire cadaver venenati eſt modus proprius indagandi veritatem, ibid. n. 47.
Peritorum juditium in cauſa veneni quale eſſe debeat, & quam probationem faciat, ibid. n. 50.
Signa externa in cadavere venenato qualia, ibid. n. 55.
Caſus deficientis hominis in Civitata non convenit caſui aſſerti veneni, ibid. n. 56.
Veneficium eſt difficillimæ probationis, tàm ex parte facti, quàm ex parte facientis, ibid. n. 62.
In hoc delicto probatur tam corpus delicti, quàm delinquens inditiis, & conjecturis, ibid. n. 63.
Quando concurrunt plura inditia in delicto veneficii, non ſolum locus eſt inquiſitioni ſpeciali, ſed etiam tormentis, ibid. n. 65.
Mors repentina in corpore ſano, & benè diſpoſito eſt ſignum veneni propinati, ibid. n. 66.
Non poteſt mors repentina accidere, niſi præcedant accidentia, quæ conſtituant corpus in habitu malæ valetudinis, ibid. n. 67.
Quid pondetare debeant Medici prò dando recto Juditio in cauſa Veneficii, ibid. n. 79.
Adducuntur diverſa genera venenorum, & eorum effectus, ibid. n. 80.
Quando in corpore reperto cum viſceribus inteſtinis ſanis ſine aliqua cauſa productiva morbi acuti, evenit Mors repentina, inditium eſt veneni propinati, ibidem num. 81.
Difficile eſt diſtinguere venenum genitum à propinato, ibid. n. 88.
Si ſint aliqua ſigna venenationis in aliquo mortuo, erit inditium indubitatum, ſi probetur, quòd ille, de quo ſit ſiniſtra, vel veriſimilis ſuſpicio emerit venenum, ibid. n. 92.

VENETI.

Vide Mare.

VENIENS AD CAUSAM.

Vide Tertius.

VERBA.

Verbum *cujuslibet* omnes diſtributivè comprehendit, ac ſingulis jus ſeparatim tribuit, tom. 1. cap. 4. n. 14.
Verbum *voluit*, & *vult* quando inducat abſolutam, & perfectam diſpoſitionem, ibid. n. 34.
A proprietate, & ſignificatione verborum non aliter recedi poteſt, quàm cum manifeſtum eſt aliud ſentiſſe Teſtatorem, tom. 1. cap. 6. n. 119.
De mente Teſtatoris quærendum non eſt, ubi de illius clara voluntate per verba, & mentis, & voluntatis expreſſiva, eaque non dubia evidenter apparet, ibidem num. 130.
A verbis Teſtatoris non niſi ex magna cauſa, & ratione eſt recedendum, ibid. n. 131.
Ubi in verbis non eſt ambiguitas, non eſt facienda voluntatis quæſtio, ibid. n. 132.
Verba reſtrictiva dicuntur perſonaliſſima, & ideò non ad caſum, ſed Perſonas referibilia, ibid. n. 135.
Talis præſumitur mens Teſtatoris, qualem verba præſeferunt, ibid. n. 136.
Verbis Teſtatoris ſtandum eſt, etiamſi diſpoſitio ſit indirecta, ibid. n. 137.
Mens Teſtatoris non eſt deſumenda à verbis impropriè ſumptis, ibid. n. 149.
Verba irrita, & ab operandi effectu vacua jacere non debent etiam in materia ſtricta, & odioſa, tom. 2. cap. 1. num. 435.
Ampliatur, ut ibid. n. n. ſeqq.
Verba indefinita æquipollent univerſali, tom. 4. cap. 3. num. 225.
Verba contractus ſunt ſtrictè interpretanda, tom. 2. cap. 8. n. 130.
Verba perſonalia, & perſonaliſſima non excedunt perſonam, tom. 4. cap. 12. Litt. X. 1.
Verba tertiæ ſententiæ referuntur, & examinantur, & interpretatur ſententia, tom. 2. cap. 8. n. 251.
Verba *benè judicatum* important confirmationem antecedentis ſententiæ, & *malè judicatum*, revocationem, ibid. n. 252.
Verba cui non conveniunt, nec illorum diſpoſitio adaptatur, ibid. n. 253.
Verba ſententiæ debent aliquid operari, non autem ſuperflua eſſe, prò ut in aliis diſpoſitionibus, ibid. n. 255.
Ubi in verbis non eſt ambiguitas, non datur voluntatis quæſtio, tom. 3. cap. 3. n. 61.
Verba in contractibus ſtrictiſſimè ſunt intelligenda, & ut minus obligent, tom. 3. cap. 4. n. 56.
Verba Teſtatoris ſunt reſtringenda ab antecedentibus verbis repetitivis, & relativis præcedentium qualitatum, tom. 3. cap. 17. n. 19.
Verba prolata incidenter non per ſe, ſed propter aliud ſunt enunciativa, tom. 4. cap. 1. n. 278.
Verba enunciativa non diſponunt, nec probant contrà enunciantem, ibid. n. 279.
Verba enunciativa non probant contra enunciantem, quando diſceptatur principaliter ſuper enunciato, ibidem num. 280.
Verba cui conveniunt, convenit & diſpoſitio, ib. n. 400.
Verba cui non conveniunt, nec convenit diſpoſitio, ib. num. 401.
Verba in contractibus ſtare non poſſunt ſuperfluè, ibid. num. 402.
Verba in contractibus intelliguntur cum effectu, ibidem num. 403.
Verba ſunt intelligenda juxtà ſenſum naturalem, tom. 4. cap. 2. n. 9.
Verba clara nullam admittunt interpretationem, nec voluntatis quæſtionem, ibid. n. 15., & 29.
Verba ubi ſunt clara, nihil ulterius eſt quærendum ibid. n. 16., & 116., & verba ubi ſunt clara, non eſt locus conjecturis, ibid. n. 17.
Verba antecedentia declarant ſubſequentia ibid. nu. 22.
Quod intellige, ut ibid n. 23.
Verba ſubſequentia declarant antecedentia, ibid. n. 24.
Verba antecedentia non declarant ſubſequentia, ubi eſt diverſitas Perſonarum, ibid. n. 26.
Verborum ſupplerio permittitur, ubi eſt veriſimilis Teſtatoris voluntas, ibid. n. 38.
Verba ſunt ſupplenda, ubi apparet per Teſtatorem plus fuiſſe dictum, quàm ſcriptum, ibid. n. 41.
Verba diſpoſitiva primariò attenduntur, alia verò interpretantur, ut ipſis famulentur, ibid. n. 53.
Verba enunciativa non diſponunt, ſed diſpoſitum præſupponunt de præterito, ibid. n. 55.
Verba de præterito in dubio ſtant demonſtrativè, non diſpoſitivè, ibid. n. 56.
Verba enunciativa, & præſupponentia non diſponunt, ibid. n. 57.
Verbum *doverebbe* eſt temporis imperfecti ſubjunctivi modi, nec importat diſpoſitionem, ibid. n. 58.
Verba enunciativa prolata ab habente facultatem diſponendi important diſpoſitionem ibid. n. 59.
Sed hoc limita, ut ibid. n. 60. & ſeqq.

Ver-

Digitized by Google

Verba enunciativa præjudicare non poſſunt veritati, ibid. num. 63.
Verba enunciativa declarantur juxta primam diſpoſitionem, ibid. n. 64.
Verba enunciativa teſtatoris important diſpoſitionem, ubi per ſe proferuntur, non ubi ad alium finem, quàm diſpoſitionis diriguntur, ibid. n. 66.
Verba enunciativa non per ſe, ſed propter aliud ſunt, cum enunciant de præterito, ibid. n. 67.
Verba enunciativa non probant, nec attenduntur, ubi principalitèr diſceptatur ſuper enunciato, ibid. n. 68.
Verba dubia ità ſunt accipienda, ut ſibi ad invicem correſpondeant, & a verbis claris declarantur, ibid. n. 69.
Verba generalia reſtringuntur ad rationem, & cauſam, ob quam fuerunt prolata, ibid n. 105.
Verba generalia reſtinguntur ad evitandum abſurdum, ibid. n. 107.
Verba generalia pluribus modis reſtringuntur remiſſivè, ibid. n. 108.
Verba *indefinita* æquipollent univerſali in caſu, de quo ibid. n. 112. & cap. 3. n. 225.
Verba ſpecialia magis attenduntur, quàm generalia, t. 4. cap. 2. n. 118.
Conjecturæ, & præſumptiones debent eſſe valdè efficaces, ut poſſit recedi a proprietate verborum, t. 4. cap. 4. n. 35.
In dubio non debet a propria verborum ſignificatione recedi, ibid. n. 37.
Verbum *ſoſtitui* facile obliquatur tom. 1. cap. 6. n. 94.
Reſpondetur ad præſumptionem deſumptam ex verbo *concedo*, tom. 2. cap. 7. art. 1. n. 117.
Dictio *etiam* eſt augmentativa, tom. 2. cap. 8. n. 74.
Verbum *poteſt* eſt extenſivum, & poſitum in diſpoſitione affirmativa non includit neceſſitatem præciſam, ſed cauſativam, ibid. n. 75. & 76.
Verbum *poteſt* non deſiderat impoſſibile, ibid. n. 77.
Dictio *Idem* relata ad pretium cenſus in Conſtit. Pii V. ſtat demonſtrativè quantitatis, non qualitatis, ibid. a num. 78.
Dictio *forſitan* quid importet, ibid. n. 149.
Dictio *præmiſſa* eſt repetitiva præcedentium, ib. n. 276.
Dictio relativa *eorum* concepta in numero plurali, & in genere neutro debet referri ad utrumque nomen maſculinum, & fœmininum; Et idem dicendum de dictione *quorum*, & de dictione *ipſa*, tom. 2. cap. 10. n. 4.
Quid operetur dictio *incirca* tom. 2. cap. 13. n. 36.
Verbum *lego* conſideratur in diſcernenda ſubſtitutione obliqua a directa, non an ſubſtitutio ſit univerſalis, vel particularis, tom. 3. cap. 1. n. 7.
Dictio *ideſt* non ſemper ſtat demonſtrativè, ſed aliquando limitat, ibid n. 18.
Dictio *liberè* importat libertatem quoad omnia ſine ullo onere, & ſine aliqua obligatione, tom. 3. cap. 3. num. 13.
Verbum *mancaſſero* poſitum in ſubſtitutione ex proprietate ſermonis, tàm caſum non exiſtentium, quàm caſum exiſtentium, & poſtea deficientium comprehendit, ibid. n. 62. Et de hoc verbo vide cap. 4. n. 55. tom. 4.
Verbum *exigere* propriè ſignificat per viam juris, & judicio extorquere, tom. 3. cap. 4. n. 4.
Verba *ſine mora* quid importent, ibid. n. 5.
Verba teſtamenti *beni rimaſti a ſua libera diſpoſizione* verificantur quoad legitimam tàm in toto aſſe hæreditario D. N. N., quàm in detractionibus ipſi teſtatori, uti hæredi gravato competentibus, tom. 3. cap. 8. n. 40.
Dictio *ipſa* eſt reſtrictiva & relativa ad præcedentes, to. 3. cap. 17. n. 14.
Verbum *aliæ* denotat omnem ſimilitudinem cum ſuperius expreſſis, & implicat ſimilia, ibid. n. 17.
Verba *ipſa*, & *iiſdem* ſunt relativa ad lineas, & familias ſuperius expreſſas, & reſtrictionem denotant, ibid. num. 18.
Verbum *proximiores* dicitur verbum collectivum plurium perſonarum, ſed non graduum, tom. 3. cap. 18. n. 4.
Verbum *ſuccedat* ſignificationem habet actus momentanei, & magis convenit vocationi per vulgarem, quàm per fideicommiſſariam, ibid. n. 5.
Dictio *tunc* regulariter diſpoſitionem ad proximiores de tempore purificatæ conditionis exiſtentes reſtringit, ibid. n. 6.
Verba *ſemper*, *in perpetuum*, *in infinitum*, ac his ſimilia dicuntur importare tractum futuri temporis, & uno ex his concurrente receditur a regula Cuman. *in l. Gallus n. 8. ff. de lib. & poſt. & in l. cum ita §. in fideicommiſſo n. 4. ff. de legat.* 2. ibid. nu. 8. & 9., Et intrat limitatio; Et vide n. 13., ubi adducuntur alia verba.
Per dictionem *ſemper*, ubi hæc fuit in aliqua diſpoſitione appoſita, inducitur ſimplex, & abſolutum fideicommiſſum ibid. n. 9., Et aſſignatur ratio n. 10., Sed intellige, ut ibid. n. 11.
Quando verbum *maſculos* eſt qualificatum a ſequentibus aliis *de familia ipſius* debet intelligi de ſolis maſculis agnatis, ibid. n. 19.
Verbum *cæteri* poteſt referri ad res, & ad perſonas, ibid. num. 21., Quod declara, ut ibid. n. n. ſeqq.
Verba *ardiſca*, *e preſuma* appoſita *in cap.* 8. *Bannim. Offic. Cavament. Parm.* edito contra turbantem alios in poſſeſſione aquarum, exigunt in turbante dolum, ut ſit locus pœnæ in turbante, to. 4. cap. 1. n. 143.
Verba *ſi quis turbaverit aliquem in ſua poſſeſſione* exigunt dolum, & malum animum in turbante, ut puniri poſſit pæna turbationis, ibid. n. 144.
Verba *cum ſolitis aquis* in venditione important jus aquarum, ſi quod habebat venditor, ibid. n. 562.
Verba *cum ſolitis aquis* in venditione adiecta important venditionem aquarum, quæ erant apud venditorem, ibi. num. 561.
Dictio *omnis* eſt univerſalis omnem præſcriptionem continens, & nullam excludens, tom. 4. cap. 3. n. 159.
Dictio *tutte*, quæ latinè dicitur omnis, eſt dictio univerſalis, quæ omne compræhendit, & nihil excludit, ibid. n. 226. & 227.
Verba vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum cenſentur appoſita de ſtylo Notarii, tom. 4. cap. 4. part. 1. nu. 22.
Verbum *aliquis*, vel *aliqui* omnes compræhendit, tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 121.
Verbo *ultimo eorum* gravatur ultimus ex linea nepotum, ibid. n. 122. & 123.
Verbi *ſuccedat* qualis ſit vis, & quanta virtus, ibid. n. 144.
Verbum *in perpetuum* importat tractum temporis in infinitum, & non poteſt verificari in ſolis filiis primi gradus, ſed compræhendit omnes filios, tam primi quàm ſecundi, & ulterioris gradus, tom. 4. cap. 5 num. 34.
Teſtator quandò habeat pro ſynonimis verbum *filios*, & verbum *deſcendentes*, ibid. n. 35.
Verba *alio quovis modo*, *& titulo* important diverſitatem, & diverſa ab expreſſis, ut de dictione *alio*, & de verbo *quovis*, & de verbis *quovis modo*, quæ compræhendunt majora expreſſis, & important univerſalitatem, & in ſpecie de verbis *alio quovis modo*, ibidem num. 64.
Verbum *aliæ* diverſitatem a ſupra expreſſis, & diverſa ab expreſſis includit, tom. 4. cap. 8. n. 16.
Verba *una cum* conditionem important, tom. 4. cap. 12. Litt. I. 1.
Verba *cui*, *& eumdem* ſunt relativa, tom. 4. cap. 12. Litt. V. 3.
Aggreſſio fit etiam verbis, tom. 1. cap. 15. n. 19.
Vide Clauſula, Conditio, Copula, Generalitas, Injuria, Interpretatio, Pronomen, Reſervatio, Subſtitutio, Teſtator, Voluntas, Uſusfructus.

VERISIMILITUDO.

Veriſimile eatenus infert, quatenùs aliud ſimile non adſiſtat, tom. 2. cap. 1. n. 440.
Veriſimilitudo, & inveriſimilitudo quid operetur in judicando, & quando dicatur aliquid eſſe inveriſimile, tom. 2. cap 9. n. 146.
Veriſimilitudo quantum operetur, to. 3. cap. 12. n. 60.
Veriſimile, quod eſt, habetur pro vero, tom. 4. cap. 1. num. 515.
Veriſimile pro veritate habetur, tom. 4. cap. 3. n. 271.
Veriſimilitudo in ultimis voluntatibus, tamquam ſal condit, & præbet ſpiritum diſpoſitioni, to. 4. cap. 5. n. 50.

VERITAS.

Præſumptio cedit veritati, to. 1. cap. 10. n. 15.
Veritas in tormento præſumitur dicta, ibid. n. 16.
Veritas errore non vitiatur etiam per Sententiam, tom. 2. cap. 8. n. 177.
Veritas ſuper omnia amenda eſt, ibid. n. 293.
Judices, & Advocati veritatis debent eſſe Tutores, ibid. n. 294.

Vide Fictio.

VETUS JUS.

Veteris Juris cenſura illibata manet prò Hærede inventario non confecto adverſus Fideicommiſſarium univerſalem, ſecùs adverſum particularem, vel Legatarios, tom. 2. cap. 1. n. 592.

VIA.

Media via aliquando in judicando eligenda eſt, tom. 1. cap. 6. n. 152.

Refertur contraria opinio, ibid. n. 153.

Conciliantur antedictæ contrariæ ſententiæ, ib. n. 154.

Via quando dicatur, vel præſumatur, à quo probanda, & quibus modis, alia publica, alia vicinalis, alia privata, ità ut dividat agros, quos intermediat, vel diſſecat, tollat confinia, & faciat ceſſare, vel non jus congrui, ſive retractus vigore Statuti competens vicinis, vel habentibus prædia contigua, & quid in flumine, latè agitur, tom. 2. cap. 2. à n. 1. & ſeqq.

Via publica non poteſt impediri, & illa diruta qualiter poſſit ambulari per fundum Vicini, an ſit ſolvendum pretium prò nova via facienda, & alia, ibid. num. 15., & ſeqq.

Ageres, & via quamvis ſint publici juris, etiam ſi de tali dimenſione non ſit cautum in Inſtrumento venditionis, menſurantur, tom. 4. cap. 3. n. 248.

VICARIUS.

Vicariatus perpetuus, Feudum nobilius, & præclarius, to. 2. cap. 7. art. 1. n. 37.

Dicitur feudum dignitatis, qualis Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, ibid. n. 38.

Recenſentur nonnulli Vicarii ad præmiſſum effectum, dict. n. 38.

Vicarii Feudatarii ſunt adeò nobiles, ut exceptis reſervatis, poſſint in Vicariatù quidquid poteſt Imperator in Univerſo, ibid. n. 39.

Vicariatus, licèt nomen officii, adhuc Feudi, & dignitatis, ibid. n. 113.

Sententiæ circa Vicariatum proſunt etiam agnatis non citatis, ibid. n. 144.

Vicarius perpetuus reſpectu ſubditorum, & territorii habet plenum dominium, reſpectu Domini habet ſolum utile, ibid. n. 145.

Mortuo, ſivè naturaliter, ſivè civiliter Epiſcopo, facultas deputandi Vicarium ſpectat ad Capitulum, tom. 4. cap. 11. n. 1.

Capitulum per ſolam abſentiam Epiſcopi non conſtituit Vicarium, ſi inopinatè Epiſcopi Vicarius defficiat, ibid. n. 2.

Epiſcopi incæperunt eligere Vicarios ad coadiuvandam eorum ſollicitudinem, & ad eorum vices ſupplendas poſt annum Chriſti milleſimum, ibid. n. 10.

Et tunc remanſit vacua, & inanis Archidiaconorum Juriſdictio, dum munera, quæ Jus Archidiacono demandaverat, explebantur egregiè per Vicarios electos, ibid. num. 11.

Hæc conſuetudo, quæ brevis facta eſt univerſalis, irrepſit etiam Parmæ, prope annum 1243. ibid. n. 12.

Vide Archidiaconus.

VICTOR.

Vide expenſæ.

VICTUS.

Vide expenſæ.

VIGILIA.

Vide Tormentum.

VIRGINITAS.

Virginitas, licèt ſit qualitas a natura proveniens, & ſatis probata dicatur per aſſertionem ſaltem juratam Mulieris prætenſæ ſtupratæ, ità quòd Viro contrarium dicenti, onus probandi incumbat, id tamen procedit, quando puella eſt bonæ vocis, & famæ, ſecus è contrà, tom. 4. cap. 10. n. 1.

Virginitatis præſumptio tollitur, & corruit, ſi conſtet de inhoneſtate per præſumptiones, & conjecturas, ibid. num. 3.

Præſumptio Virginitatis ceſſat, quando ſumus in Muliere paupercula, & vilis conditionis, ibid. n. 5.

Quod intellige, ut ibid. n. 6.

Quando Mulier continuò converſatur, & alloquitur cum Scholaribus, & Juvenibus, ceſſat præſumptio Virginitatis, ibid. n. 7.

Nedum difficile eſt, ſed impoſſibile, ut Virgo converſetur in domibus Meretricum, & Virgo reputetur, ibid. num. 8.

Præſumptio Virginitatis procedit, quando agitur civilitèr, ſecùs autèm ſi agatur criminalitèr ad pœnam, ib. num. 22.

Licèt probata copula, & ſic delicto principali ſtetur Juramento, & aſſertioni ſtupratæ circa circumſtantiam, & qualitatem Virginitatis, illud tamen procedit, quando Mulier ſemper in ore ſuo habuit veritatem, ſecùs verò ſi mendacium dixerit, ibid. n. 24.

Vide Stuprum.

VISITATIO.

An viſitatio facta ab aliquo Officiale circa Canalia, Aquas, & hujuſmodi afficiat Tertium, tom. 4. cap. 3. num. 275.

VISUM, ET REPERTUM.

Vide Cauſa.

VITA.

Vide Honor.

UNIVERSITAS.

Quæ ſunt univerſitatis, ſi non ſunt in uſu publico, non ſunt publica, tom. 4. cap. 3. n. 216.

Jus aquæ competens univerſitati non competit ſingulis de univerſitate, ibid. n. 420.

Plurimum diſtant ſinguli ab Univerſitate, ibid. n. 421.

Aliud eſt Univerſitas, aliud ſingulæ Perſonæ, ib. n. 422.

VOCATIO.

An pluribus in aliqua diſpoſitione vocatis per nomen collectivum, illi intelligi debeant vocati per vulgarem, an potius per Fideicommiſſariam, tom. 3. cap. 18. n. 1.

Communis regula firmata per Cumanum in *l. Gallus n. 8. ff. de lib., & poſth., & in l. cum ità §. in Fideicommiſſo n. 4. ff. de legatis* 2. docet intelligi inter ipſos vocatos per vulgarem, & non per fideicommiſſariam, ibid. n. 2.

Quæ regula ampliatur etiam, ut ibid. n. 3.

Proximiorum vocatio intelligi debet per Fideicommiſſariam, & non per vulgarem, quoties in diſpoſitione aliqua verba concurrunt tractum futuri temporis importantia, vel aliæ conjecturæ, vel circumſtantiæ, quæ diverſam Teſtatoris voluntatem ſuadere valeant, & receditur a Regula Cumani, de qua ſuprà, ibid. n. 7.

Vide Deſcendentes, Diſpoſitio, Familia, Linea, Mater.

VOLUNTAS.

Voluntas in mente retenta nihil operatur, t. 1. cap. 6. n. 85.

Ex quibus conjecturis arguatur voluntas contrahentium ex nova cauſa, tom. 1. cap. 11. n. 7. 9., & ſeqq.

Voluntas Teſtatoris probatur per Teſtes, quibus fuit nota, etiam ſi non ſint formiter examinati, tom. 1. cap. 12. n. 15. 17. & 18.

Verba demonſtrant voluntatem dicentis, tom. 1. cap. 8. num. 73.

Ejus eſt velle, cujus eſt poſſe, ibid n. 203.

Tàm verba, quàm facta demonſtrant volnotatem alicujus, qualis ab initio fuerit, t. 3. cap. 1. n. 59.

Non acquieſcens voluntati Teſtatoris, quando Teſtamenti Beneficio non privetur, tom. 3. cap. 5. n. 27.

Voluntas, & conſenſus probatur ex præſumptionibus, & conjecturis, tom. 4. cap. 10. n. 47.

Volenti non fit injuria, ibid. n. 54.

Vide Declaratio, Factum, Interpretatio, Mens, Mutatio, Teſtamentum, Teſtator, Verba.

VOX.

Voces, ſeù ea, quæ ſunt in voce ſunt ſigna, ſeù notæ paſſionum animi noſtri, tom. 4. cap. 4. part. 1. n. 30., contrarium, ut infrà.

USUFRUCTUARIUS.

Vide Arbores.

USURÆ.

Vide Oblatio.

USUS.

Conceſſio uſus præſupponit privationem proprietatis, maximè reſpectu illius, qui poterat privare tom. 2. cap. 10. n. 30.

USUSFRUCTUS.

Uſusfructus eſt jus utendi, & fruendi re aliena arbitrio boni viri, ſalva rerum ſubſtantia, tom. 4. cap. 2. n. 113. & 152.

Uſusfructus non eſt de ſubſtantia Patris, nec de ejus bonis, ibid. n. 145., & 151.

Uſusfructus, & fructus in ſubſtantia non differunt, ſi fructus

Digitized by Google

ctus ſumatur de jure, quod eſt in uſufructu, ibid. n. 149.
Uſusfructus formalis enumeratur inter Servitutes, ibidem num. 153.
Uſusfructus formalis diſtinctus à proprietate non datur in re propria, ibid. n. 155.
Uſusfructus formalis eſt imputabilis in legitimam, volente Filio, ibid. n. 172.
Uſusfructus alius formalis, alius caſualis, ibid. n. 181.
Uſusfructus formalis eſt Jus utendi, & fruendi re aliena arbitrio boni viri, ibid. n. 182.
Uſusfructus caſualis non diſtinguitur à Dominio proprietatis, ibid. n. 183.
Uſusfructus caſualis eſt pars proprietatis, ſub cujus definitione comprehenditur, ibid. n. 184.
Uſusfructus formalis eſt pretio æſtimabilis, ſed non eſt in bonis Teſtatoris, ibid. n. 186.
Verba *plenum*, *& integrum* operantur, ut non reſtringatur uſusfructus ad alimenta ſecundum conſuetudinem Bulgari, tom. 4. cap. 12. litt. G. 2.
Hæres univerſalis debet concurrere in uſufructu cum Legatariis, ubi pleno jure, vel plenariè fuit inſtitutus, ibid. Litt. N. 5.
Vide Individuitas.

USUS LOQUENDI.

Vide Teſtator.

U T I L E.

Utile per inutile non vitiatur, quando onus, vel conditio per Teſtatorem oppoſita, à jure reprobatur, ſed rejicitur onus firmo remanente relicto, t. 3. cap. 2. n. 42.
Præcipuè ſi onus fuit impoſitum, non per viam modi, nec conditionis, ſed per viam Fideicommiſſi, ibid. n. 43.
Utilitas publica major eſt præferenda minori, t. 4. cap. 1. num. 548.

V U L N U S.

Ex unico vulnere non animus occidendi, ſed ſe defendendi arguitur, t. 1. cap. 15. n. 10.
Chirurgis ſtandum circa vulnera, ibid. n. 12.
Vulnera non dantur ad menſuram, ibid. n. 15.

V U L T U S.

Vultus eſt ſermo tacitus Mentis, t. 3. cap. 12. n. 64.

U X O R.

Legatum Uxori cenſetur intuitu Pietatis factum, & probatur per duos Teſtes, tom. 2. cap. 12. n. 12.
Et valet ad favorem Uxoris etiam in actu minus ſolemni, ibid. n. 13.
Diſpoſitiones inter virum, & uxorem non requirunt ſolemnitatem, ibid. n. 14.
Uxor vivente Marito dicitur poſſidere jure familiaritatis, & poteſt juſtè retinere pro Legato, ibid. n. 16., & 17.
Vide Legatum.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
DIVERSARUM DECLARATIONUM,
Circà varios Textus Juris Canonici, & Cæſarei, circà varias Bullas, & Conſtitutiones, circà varia Statuta, & circà varias Deciſiones, & Doctores.

CIRCA VARIA CAPITULA JURIS CANONICI.

TExt. in *cap. afferte mihi gladium de præſumpt.* adducitur *tom. 1. cap. 6. n. 152.*

Text. in *cap. Judex Laicus de ſent. excomm.* declaratur *tom. 1. cap. 7. n. 105.*

Text. in *cap. requiſivit de Sponſ.* declaratur *tom. 4. cap. 7. n. 22.*

Text. in *cap. Raynutius de Teſtam.* declaratur *tom. 2. cap. 1. n. 232.*, & conciliatur cum *leg. jubemus C. ad Treb.*

Text. in *cap. quamvis de pact. in 6.* declaratur *to. 4. cap. 2. n. 463.*

CIRCA VARIAS LEGES JURIS CÆSAREI.

Text. in *Leg. cum Avus ff. de condit., & demonſt.* declaratur, *tom. 1. cap. 6. n. 88. 124., & 143.*

Text. in *leg. 1. ff. de quib. reb., & in Leg. 1. ff. Famil. ercifc.* explicatur *tom. 1. cap. 7. n. 56., & 57.*

Text. in *Leg. diffamari C. de ingen., & manumiſſ.* & in *Leg. ſi contendat ff. de Fidejuſſ.* referuntur, & declarantur *tom. 1. cap. 7. n. 162., & n. 239., & tom. 2. cap. 1. n. 616., & ſequent., & tom. 4. cap. 1. n. 44.*

Text. in *Leg. 15. §. ſi Filius ff. de inoffic. teſtam.*, adducitur, & declaratur *tom. 1. cap. 7. n. 225.*

Text. *in Leg. 78. ff. de Legat. 2.*, & in *Leg. 24. ff. de inoffic. teſtam.*, & in *Leg. nam duobus C. eod.* referuntur *tom. 1. cap. 7. n. 226.*

Text. in *leg. nulli C. de Judic.*, & in *Leg. 1. ff. quib. reb.* referuntur *loc. ſup. cit. n. 235, & n. 243.*

Text. in *leg. ſancimus C. commun. de ſucceſſ.* declaratur *tom. 1. cap. 9. n. 24.*

Text. in *leg. defuncto C. ad Tertull.* adducitur *loc. ſup. cit. dict. n. 24.*

Text. in *Leg. penul. C. de impub., & in aliis* declaratur, concordaturque cum *§. cum ita. Leg. Hæredes mei 57. ff. ad Treb. tom. 2. cap. 1. n. 19., & 33.*

Text. in §. *cum ità d. Leg. Hæredes mei* exactiſſimè enucleatur, *ibid. n. 20. & ſeq., & n. 129., & ſeq.*

Text. in *leg. ſi Hæredi plures 5. ff. de cond. inſtit.* declaratur *ibid. n. 30., & ſequent., & n. 56.*

Text. in *leg. codicillis 34. ff. de uſufruct. leg.* explicatur *ibid. n. 64.*

Text. in *leg. Publius 36. §. fin. ff. de cond., & demonſt.* declaratur, *ibid. n. 180. & 142.*

Text. in *leg. jubemus C. ad Trebell.* enucleatur diligentiſſimè, *ibid. n. 229. 239., & 259.*

Text. in *leg. ſi quid poſſeſſor 34. §. ſed ſi is de petit. Hæred.* adducitur, *ibid. n. 356.*

Text. in *leg. Stichum 95. §. aditio ff. de ſolut.* refertur *ibid. num. 357.*

Text. in *leg. 3. §. ſeductum ff. de minor.* declaratur, *ibid. num. 388.*

Text. in *leg. Mulier §. cum proponeretur ff. ad Trebbell.* adducitur *ibid. n. 448.*

Text. in *Leg. quod bonis §. quod Avus ff. ad Leg. Falcid.* refertur, *ibid. n. 447.*

Text. in *leg. quod ſi nulla 64. de Legat. 1.* emendatur, & declaratur *tom. 2. cap. 1. n. 471.*

Text. in *leg. ſi in area 33. ff. de condict. indeb.* refertur *ibid. n. 472., & n. 500.*

Text. in *leg. ſumptus 49.*, & in *leg. Emptor 66. ff. de rei vendit.* declarantur *ibid. n. 474.*

Text in *leg. in fundo 39. ff. de rei vend.* adducitur, *ibid. n. 482. 506., & 515.*

Text. in *leg. in domos 61. ff. de legat. 1.* emendatur *ibid. n. 495., & 517.*

Text. in *leg. 1. §. ſed quod natura ff. ad Leg. Falcid.* noviter perpenditur *ibid. num. 346.*

Text. in *leg. in imponenda 6. C. ad Leg. Falcid.* inducitur, *ibid. n. 352.*

Text. in *l. non omnes 5. §. à barbaris ff. de re milit.* inducitur *ibid. n. 369.*

Text. in *leg. ita tamen 27. §. ſi ex Trebell. ff. ad Trebell.* adducitur *ibid. n. 593.*

Text. *in leg poſtulante 44. ff. eodem* refertur *ibid. n. 593.*

Text. in *leg. fin. §. præfatam C. de Jur. delib.* extenditur *ibid. n. 608.*

Text. *in leg. 3. ff. de conſtit. pec.* declaratur *ibid. n. 366.*

Text. in *leg. Cohæredi 41.* & in *leg. qui duos ſeq. ff. de vulg.* declarantur, & concordantur *ibid. n. 74.*

Text. in *leg. fin. §. Filium ff. de leg. 2.* & in *leg. Lucius 78. §. Cajo ff. ad Trebell.* declarantur *ibid. n. 40.*

Text. in *leg. liberorum 220. ff. de verb. ſignif.* & in *leg. quid ſi Nepotes 6. ff. de Teſtam. Tutel.* expenduntur *ibid. n. 111.*

Text. in *leg. duos 69.*, & in *leg. Avia 76. ff. de cond., & demon.* declarantur *ibid. n. 178.*

Text. in *leg. Judex 28.*, & in *leg. Julianus 60. ff. de condict. indeb.* explicantur *ibid. n. 325.*

Text. in *leg. libera 21. §. primo ff. de ann. leg.* inducitur *ibid. n. 428.*

Text. in *leg. cum Hæres 51. ff. ad Trebell.* novitèr inducitur *ibid. n. 430.*

Text. in *leg. à Divo Pio §. ſi ſuper rebus ff. de re judic.* explicatur *ibid. n. 464.*

Text. in *leg. 3. ff. de impenſ. in reb. dotal. fact.* declaratur *ibid. n. 476., & ſequent.*

Text. in *leg. 4. eod.* extenditur *ibid. n. 488.*

Text. in *auth. hoc niſi ff. de ſolut.*, & in *leg. fin. §. & ſi præfatam C. de Jur. delib.* declarantur *tom. 2. cap. 8. n. 43. & 44., & n. 141.*

Text. in *leg. 2. C. de convent. Fiſc. deb.*, & in *leg. omnes §. ad hæc ff. de quadr. præſcrip* latè explicantur *tom. 2. cap. 9. ferè per tot.*

Text. in *leg. Turres novi muri 17. C. de oper. pub.* latè declarantur *tom. 2. cap. 10. per tot.*

Text. in *leg. ſicut §. primo ff. ſi Servus vindic.* adducitur *tom. 2. cap. 10. n. 15., & 16.*

Text. in *leg. hactenus ff. de uſufruct.* refertur *ibid. n. 25.*

Text. in *leg. quoniam in prioribus C. de inoffic. Teſtam.* expenditur *tom. 3. cap. 1. n. 220*

Text. *in leg. Sejus, & Augerius ff. ad leg Fal.* adducitur *ibid. n. 221.*

Text. in *leg. ſimus §. cum autem C. de inoffic. teſtam.* declaratur, *ibid. n. 222.*

Text. in *leg. fin. C. de Fideicomm.* refertur *tom. 3. cap. 2. n. 70.*

Text. in *leg. ſancimus ff. de inoffic. teſtam.*, & in *leg. quoniam in prioribus C. eod.* explicantur *tom. 3. cap. 3. n. 24.*

Text. in *leg. quæ nuper 31.* & in *leg. quoniam in prioribus 32.*, & in *leg. ſcimus 36.*, & in *leg. omnimodò 39. C. de inoffic. teſtam.* referuntur *tom. 3. cap. 3. n. 39.*

Text. in *leg. cum Avus ff. de cond., & demonſt.*, & in *leg. cum acutiſſimi*, & in *leg. generaliter §. cum autem C. de inſtit., & ſubſtit.* declarantur, *ibid. n. 43.*

Text. in *leg. ſi unquam C. de revoc. donat.* quando non procedat, *ibid. n. 44.*

Text. in *leg. ſi Mater 3. C. de revoc. donat.*, quando non intret, *ibid. n. 45.*

Text. in *leg. ille, aut ille §. cum in verbis ff. de legat. 2.* refertur *tom. 3. cap. 4. n. 54.*

Text. in *leg. 2. §. ſi ſit Agnatus, & §. ſit conſanguinea ff. ad Tertull.* declaratur *tom. 4. cap. 8. n. 36.*

Text. in *leg. unica C. de rapt. Virg.* declaratur *t. 4. cap. 10. n. 31. & 35.*

Text.

Digitized by Google

Text. in *leg. unic. §. ſin autem C. de cad. toll.* adducitur, & declaratur *tom.* 3. *cap.* 19. *n.* 48.
Text. in *l.* 1. *ff. de flumin.* qualiter procedat, declaratur *tom.* 4. *cap.* 1. *n.* 259.
Text. in *leg. uxori uſumfructum ff. de uſufruct. legat.*, & in *leg. odium ff. de uſufruct.* fuerunt correcti *tom.* 4. *cap.* 2. *n.* 168.
Text. in *leg. generaliter C. de Hæred. inſtit.*, & in *leg. Lucius ff. de Hæred. inſtit.* ſunt exorbitantes à jure, *ibid. n.* 406.
Text. in *leg. generaliter C. de Hæred. inſtit.*, & in *d. leg. Lucius ff. de Hæred. inſtit.* qualiter procedant, *ibid. n.* 407., & 409.
Text. in *leg. Fœmina C. de ſecund. nupt.* declaratur, *ibid. num.* 435.
Text. in *leg. fin. C. ſi min. maj. fact.* quando procedat, *ib. num.* 481.

CIRCA VARIAS BULLAS, ET CONSTITUTIONES.

Affertur Bulla Innocentii X. edita *ſub die* 25. *Jan.* 1654. relata à Thom. del Bene *de immunit. Eccl.*, & declaratur, *tom.* 1. *cap.* 7. *n.* 35.
Bulla Gregoriana affertur, & declaratur *tom.* 2. *cap.* 6. *n.* 8. 13., & 14., & *per tot.*
Conſtitutio Innocentii XI. *ſuper ſtatut. ſucceſſ. poſita in fin. part.* 18. *rec. tom.* 2. adducitur *tom.* 4. *cap.* 8. *n.* 34.

CIRCA VARIA STATUTA.

Statut. Mutilianæ *rub.* 48. *libr.* 2. adducitur *tom.* 1. *cap.* 5. *n.* 2., & declaratur *ibid. n.* 15. & *ſeqq.*
Statut. Florentinum *rubr.* 130. *lib.* 2. adducitur *tom.* 1. *cap.* 5. *n.* 26.
Idem ſtatut. Florentinum *rubr.* 18., & 20. *lib.* 2. adducitur, & declaratur *tom.* 1. *cap.* 7. *n.* 8., & *ſeqq.* 12. 15. 18. & *ſeqq.*
Idem Statut. Florentinum *rubr.* 18. & *rubr.* 20. *lib.* 2., & *rubr.* 82. *lib.* 3. declaratur, *ibid. n.* 237.
Idem Statut. Florentinum *rubr.* 129. *lib.* 2. declaratur *tom.* 3. *cap.* 1. *n.* 64. 66. 67. 71. 73. 78. 80., & *ſeqq.*
Idem Statutum Florentinum *rubr.* 2. *lib.* 3. refertur *tom.* 3. *cap.* 13. *n.* 48.
Statut. Piſtorienſe fœminarum excluſivum declaratur *tom.* 1. *cap.* 9. *n.* 1., & *ſeqq.*
Idem Statut. Piſtorienſe *rubr.* 105. declaratur *ibid. n.* 28. 32., & 33.
Statut. Parmenſe circà Canalia *lib.* 5. *rubr. qualit. aqua ſi' conced. fol.* 182. adducitur *tom.* 4. *cap.* 1. *n.* 4.
Statut. Parmenſe *lib.* 5. *rub. qualit. quis poſ. fac. Camp. fol.* 184. refertur *ibid. n.* 12., & 455.
Statut. Parmenſe *lib.* 5. *rubr. quod nem. lic. auferre aqu. fol.* 182. adducitur *ibid. n.* 54. 285., & 572.
Statut. Parmenſe *lib.* 5. *rubr. qualit. aqu. poſ. extra. è flumin. fol.* 182. declaratur, *ibid. n.* 56., & 285.
Id. Statut. *d. lib.* 5., & *d. rub. qualit. nem. lic. aufer. aqu. fol.* 182. *terg. §. ſalvo* explicatur, *ibid. n.* 83., & 84
Statut. Parmenſe *lib.* 5. *rubr. de agger. Navil. fol.* 180. adducitur, *ibid. n.* 223.
Statut. Parmenſe *lib.* 5. *rubr. qualit. poteſt. fol.* 180. refertur *ibid. n* 225.
Idem Statut. Parmenſe refertur, *ibid. n.* 20.
Idem Statut. Parmenſe *lib.* 2. *rub. quod Fil.* & *al. fœmin. deſcen. fol.* 83. adducitur *tom.* 4. *cap.* 2. *n.* 471.
Idem Statut. Parmenſe *lib.* 2. *rubr. de ſucceſſ. Fratr. ab inteſt. fol.* 83. refertur *ibid. n.* 430., & *ſeqq.*
Statut. Parmenſe *lib.* 5. *rubr. quod haben. canal. prop.*, *vel comm.* declaratur *tom.* 4. *cap.* 3. *n.* 309.
Statuta Parmenſia intelligenda ſunt ad litteram, prout jacent, ex Decreto poſt illorum finem appoſito, *tom.* 4. *cap.* 8. *n.* 35
Bannimenta generalia Parmæ *cap.* 9. declarantur, *tom.* 4. *cap.* 10. *n.* 52.
Statutum Parmenſe, vide Legatum, Succeſſio.

CIRCA VARIAS DECISIONES SACRÆ ROTÆ ROMANÆ.

Rot. *deciſ.* 107. *part.* 5., & *deciſ.* 167., & 206. *part.* 6. *rec.* refellitur *tom.* 1. *cap.* 9. *n.* 27.
Rot. *deciſ.* 369. *part.* 12. & *deciſ.* 301. *n.* 2., & *deciſ.* 427. *part.* 13. *rec.* in quibus terminis loquatur *tom.* 3. *cap.* 3. *n.* 48.
Rot. *deciſ.* 316. *n.* 12., & 13. *part.* 13. *rec.* declaratur *tom.* 3. *cap.* 4. *n.* 29.
Rot. *deciſ.* 96. *n.* 16. *in fin. part.* 17. declaratur *tom.* 4. *cap.* 1. *n.* 310.
Rot. *deciſ.* 139. *n.* 9. *part.* 18. declaratur *ibid. n.* 312.
Rot. *deciſ.* 150. *in fine part.* 3. *recen.* explicatur *ib. n.* 320.
Rot. *deciſ.* 57. *part.* 13. *rec.* declaratur *tom.* 2. *cap.* 11. *num.* 82.
Rot. *part.* 7. *deciſ.* 135. *rec.* explicatur *ibid. n.* 85.
Rot. *deciſ.* 207. *part.* 16. *rec.* adducitur, & declaratur, *ibid. n.* 86.
Rot. *deciſ.* 218. *n.* 7. & *ſeqq. part.* 7. *rec.* declaratur, *tom.* 4. *cap.* 3. *n.* 144.
Rot. apud Celſ. *deciſ.* 339. declaratur *tom.* 2. *cap.* 11. *n.* 83.
Rot. coram Bich. *deciſ.* 343. *n.* 17. explicatur, *ib. n.* 84.
Rot. apud Celſ. *deciſ.* 211. *n.* 8. adducitur, & declaratur, *tom.* 4. *cap.* 1. *n.* 308.
Rot. apud Bich. *deciſ.* 528. *n.* 16. declaratur, *ibid. n.* 309.
Rot. apud Ludoviſ. cum Beltramin. *deciſ.* 162. *n.* 15. explicatur, *ibid. n.* 320.
Rot. apud Merlin. *deciſ.* 836. declaratur *tom.* 4. *cap.* 1. *num.* 99.
Rot. apud Seraph. *deciſ.* 1385. explicatur *ibid. n.* 179., & 180.

CIRCA VARIOS DOCTORES.

Card. De Luc. *de Fideicomm. diſc.* 71. *n.* 13. declaratur *tom.* 1. *cap.* 6. *n.* 98.
Idem De Luc. *de legit. diſc.* 29. *n.* 10. in quo caſu loquatur; & contrà illius ſcripta *ibid.* Rot. Romana judicavit *tom.* 3. *cap.* 2. *n.* 55., & 57.
Idem de Luc. *in addit. ad diſc.* 3. *de Feud. num.* 3. *in ſupplem. part.* 1. declaratur *to.* 4. *cap.* 1. *n.* 553., & 565.
Idem De Luc. *de Regal. diſc.* 47. *n.* 6. & *de jurepatr. diſc.* 65. *n.* 4., & alii declarantur *tom.* 4. *cap.* 3. *n.* 144.
Idem De Luc. *de ſucceſſ. diſc.* 3. declaratur *tom.* 4. *cap.* 8. *nu.* 13.
Idem De Luc. *de juriſdict. diſc.* 54. declaratur *tom.* 4. *cap.* 11. *n.* 16.
Bald. in *l. qua in Provincia C. ubi de crim. agi poſſ.* declaratur *tom.* 1. *cap.* 7. *n.* 12., & *ſeqq.*
Felin. in *cap. Eccleſia . Mariæ n.* 69. *de conſtit.*, & Genuenſ. *in prax. Archiep. Cur. Neap. cap.* 40. *n.* 5., & 6. declarantur *tom.* 1. *cap.* 7. *n.* 21.
Bart. in *l. ex quacumque ff. ſi quis in jus vocat. non ierit*, & Afflict. *deciſ.* 297. *n.* 1. & 2. explicantur *tom.* 1. *cap.* 7. *n.* 97., 101., & 102.
Sperell. *deciſ.* 8. *n.* 23., & alii declarantur *tom.* 1. *cap.* 7. *num.* 104.
Oſaſch. *deciſ.* 78. comprobatur *tom.* 1. *cap.* 7. *à n.* 119.
Covarr. *p. p. q. q. cap.* 13. *nu.* 4. explicatur *ibid. nn.* 157., 159., & 160.
Soccin. *conſ.* 94. *lib* 3., & Covarr. *loco cit.* declarantur *ibid. n.* 165., & *ſeqq.*
Azeved. *tom.* 2. *recomp.* lib. 4. *tit.* 2. *n.* 23. declaratur *ibid. num.* 227.
Sanfel. *deciſ.* 28. declaratur *tom.* 1. *cap.* 8. *n.* 90.
Soccin. *conſ* 89. *lib.* 4., & Covarr. *de ſucceſſ. n.* 8. *verſ. verum loquitur* rejiciunt Caſtrenſem in *l. itaque C. comm. de ſucceſſ.* *ibid. tom.* 1 *cap.* 9 *n.* 10.
Theſaur. deciſio prò Bart. & Caſtr. contrà Bald. perpenditur, & ejus fundamenta corruere demonſtratur, *tom.* 1. *cap.* 9. *n.* 21., & *ſeqq.*
Bart. erravit malè interpretando *l. quod ſcitis*, & vigore ejus limitando *l. ſancimus C. comm. de ſucceſſ.* & *l. defuncto C. ad Tertull. ibid. n.* 24.
Angel de Ubal. *conſ.* 237. in quibus terminis loquatur *to.* 2. *cap.* 3. *n.* 33.
Menoch. *conſ.* 191. declaratur *tom.* 2. *cap.* 7. *art.* 1. *num.* 146., & *ſeqq.*
Jo: Bapt. Lup. *ad leg.* 2. *C. de pact. inter Emp.*, & *vend. comm.* 2. *§.* 3. *n.* 89. Cæſar Barz. *deciſ. Bonon.* 56. *nu.* 36. Felic. de Solis *de cenſib. tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 8. *nu.* 11. *verſ. ſed in ea* Bened. Bon. *de cenſib. art.* 61. *n.* 93. & *ſeqq.* declarantur *tom.* 2. *cap.* 8. *n.* 101.
Felic. de Solis *dict. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 15. *verſ. ſed an illius*. Gaſpar. Roder. *de ann. redd. lib.* 2. *quæſt.* 9. *nu.* 68.

Digitized by Google

68. verſ. in contrarium. Gutier. p. p. q. q. lib. 1. cap. 148. n. 16. & ſeqq. explicantur ibid. n. 103.
Foller. in prax. cenſual. verbo tamquam n. 49. Tiraquell. de retr. lig §. 1. gloſ. 6. nu 21. Intrigliol. ſuper Bullæ de cenſib. quæſt. 98. n. 2. referuntur ibid. n. 106.
Boccac. de cenſib. part. 3. n. 66. adducitur ibid. n. 109.
Caſtr., & Jaſ. & alii relati tom. 2. cap. 8. nu. 41., & 111. declarantur ibid. n. 157.
Cenc. de cenſib part. 3. cap. 1. quæſt. 3. art. 6. nu. 13. defenditur ibid. n. 166.
Felic. de Solis, & Cenc. de cenſib. relati tom. 2. cap. 8. n. 184. declarantur ibid. n. 236.
Cæſar Barz. deciſ. 56. n. 36. declaratur ibid. n. 247.
Jo: de Amic. conſ. 99. Emanuel Alvarez. Pegaſ. in ordin. Regn. Portug tom. 5. §. 43. n. 2. pag. 287. Carolus Rot. ad co ſuetud. Neapol. tit. 20. de ſervit. n. 26. declarantur tom. 2 cap. 10. n. 3.
Caball. conſ. 8. vol. 2. explicatur ibid. n. 33.
Franc. Riguell. ad l. Turres C. de oper. publ. refertur ibid. num. 35.
Alberic. in dict. l. Turres la 17. C. de oper. publ. declaratur ibid. n. 38.
Salicet. Tuſch. & alii declarantur ibid n. 39.
Dec. conſ. 258. ſeù 259. explicatur tom. 2. cap. 11. n. 72.
Sanchez in præcep. Decalog. lib. 7. cap. 15. ſub n. 19., & alii reprobantur ibid. n. 73.
Peregrin. art. 28. n. 82. Covar. var. reſol. lib. 1. cap. 19. n. 11. Fuſar. quæſt. 430. n. 2. declarantur ibid. n. 79.
Mantic. de conject. lib. 8. cap. 12. n. 25., & 26. Cenſal. ad Peregrin. art. 28. n. 82. Cancer. var. reſol. lib. 3. cap. 20. n. 330, & plures alii reprobantur tom. 2. cap. 11. num. 80.
Menoch. conſ. 153., & Urceol. conſult. 85. declarantur tom. 3. cap. 1. n. 160.
Andreol. contr. 5., & Menoch. conſ. 153. declarantur, ibid. n. 177.
Bart. in l. in quartam n. 14. ff ad l. Falcid., & conſ. 134. lib. 1. & alii referuntur ibid. n. 234.
Giovagnon. conſ. 2. à n. 4. lib. 2. reprobatur tom. 3. cap. 2. n. 44., & tom. 3. cap. 4. n. 22., & cap. 7. n. 12., & cap. 8. n. 10.
Altograd. conſ. 84. n. 135. lib. 2. explicatur t. 3. cap. 2. n. 54.
Fab. d ſin. 24. tit. 19. de inoffic. Teſtam lib. 3. Cod. declaratur tom. 3. cap 3. n. 27., & cap. 4. n. 68., & cap. 8. n m 10.
Merlin. de pign. lib. 3. tit. 1. quæſt. 14. eſt contra communem opinionem, & declaratur, tom. 3. cap. 3. n. 35.
Hodier. in l. hac ædic. Font. de pact. nupt. impugnantur ibid. n. 46. & 47.
Bellon. Felic. Altograd. De Luc., & alii referuntur tom. 3. cap. 7. n. 11.
Franch. d ciſ. 62., & alii refelluntur tom. 3. cap. 9. n. 30.
Conciol. Teſt. Miſcel. reſol. 1. n. 12. & ſeqq., & reſol. 2. n. 1. declaratur tom. 3. cap. 13. n. 23.
Sabell. in Summ. verb. Socius n. 57. laudatur tom. 3. cap. 13. n. 39.
Bart. in l. Qui Romæ §. Flavius ff. de verb. oblig. declaratur, tom 3. cap. 16. n. 52.
Alex. conſ. 204. lib. 7. ſub n. 3. declaratur ib. n. 53.
Monald. conſ. 38. n. 4. explicatur ibid n. 55.
Menoch. conſ. 816. declaratur t. 3. cap. 17. n. 53.
Menoch. d. conſ. 816. n. 35. Ciarlin. Sacc. Cæphal. Cioſ. declarantur ibid. n. 76.
Cuman. in l. Gallus ff. de lib., & poſth., & in l. cum ita §. in Fideicommiſſo n. 4. ff. de legat. 2. adducitur, & declaratur t. 3. cap. 18. n. 2., & per tot.
Redenaſch. conſ. 10. n. 5. explicatur ibid. n. 11.
Boccafer. conſ. 12. n. 15. adducitur t. 4. cap. 1. n. 318.
Burſat. conſ. 277. n. 22. declaratur ibid. n. 316.
Cenſal. dec. Luc. 69. n. 62., & ſeqq. declaratur ib. n. 444.
Coſta de ſcient. & ignor. diſt. n. 52., & ſeqq. centur. 2. declaratur ibid. n. 445. & 447.
Pecch. de aquæduct. cap. 7. qu. 4. n. 52. explicatur ibid. n. 319.
Tondut. reſol. Civil. cap. 48. n. 42. declaratur ib. n. 448.
Hondede. conſ. 89. lib. 1. declaratur tom. 4. cap. 2. n. 324.
Jo: Torre olim Excelſi Placentiæ Conſilii Præſidis honorifica mentio ibid. n. 139.
Menoch. conſ. 1079. explicatur ibid. n. 177.
Cyriac. controver. 317. num. 11. declaratur tom. 4. cap. 3. num. 137.
Sacc. conſ. 134. n. 1., & ſeqq. adducitur, & refellitur, ibid. nu. 173.
Pacichel. de diſtan. cap. 8. n. 13 & Rot. poſt eum deciſ. 14. n. 14. declarantur ibid. n. 203.
Pecch. de aquæduc. quæſt. 6. cap. 7. n. 8. explicatur ibid. num. 216.
Ruin. conſ. 191. n. 8. lib. 1., & Donad. conſult. 20. num. 3. declarantur ibid. n. 217.
Caren. reſol. 29. num. 4. declaratur tom. 4. cap. 4. part. 1. num. 84.
Oldrad. conſ. 21. latè explicatur tom. 4. cap. 4. part. 1., & 2. per tot.
Redenaſch. conſ. 13. n. 15., & per tot., & conſ. 14. n. 29., & per tot. refellitur tom. 4. cap. 4. part. 1. n. 104.
Caſanat. conſ. 4. reprobatur tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 138., 141., & 143.
Bald. conſ. 252., & conſ. 295. lib. 5. declaratur to. 4. cap. 8. n. 28., & 31.
Innocentius, Archidiaconus, & plures alii Doctores loquentes de Archidiacono Parmenſi declarantur tom. 4. cap. 11. n. 20. & 25.
Gloſſ. in l. Lucius la 2. quomodo intelligenda tom. 4. cap. 4. part. 2. n. 200.
Ab opinione Gloſſellæ cur aliquando, & ſpecialiter ſit recedendum ibid. n. 202.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

MARCI ANTONII
SABELLI
J. C. MUTILIANENSIS
VARIÆ JURIS
RESOLUTIONES,

IN QUIBUS QUAMPLURES QUÆSTIONES Forenſes, quotidiè occurrentes, perſtrictè, & ſummatim juxtà veriores, & approbatas Doctorum opiniones, ac præcipuè Sacræ Rotæ Romanæ, deciduntur.

OPUS OMNIBUS JUDICIBUS, ADVOCATIS, aliiſque in Foro verſantibus apprimè utile & profuturum; dum multa tum ad Theoricam, tum ad Praxim neceſſaria, & quæ paſſim uſui ſunt, habentur. Additionibus in corpore, ac novis Reſolutionibus locupletatum.

CUM DUPLICI INDICE, ALTERO ARGUMENTORUM, altero verò Rerum Notabilium.

PARMÆ, MDCCXXXIII.
Apud Hæredes Pauli Monti ſub Signo Fidei
SUPERIORUM PERMISſU.

Digitized by Google

INDEX
ARGUMENTORUM, ET MATERIARUM,
Quæ in hiſce Reſolutionibus continentur.

ARGUMENTUM I.

Conductor non ſolvens penſionem qualiter poſſit expelli, quando dicatur tacitè reconduxiſſe, vel non, quouſque teneatur ſolvere penſionem. Scriptura quando dicatur de ſubſtantia contractus, aliqua de remiſſione penſionis, & ſuſceptione caſus fortuiti.

ARGUMENTUM II.

Filii tàm maſculi, quàm fœminæ qualiter ſuccedant matri, & quid in privigno, & qualiter fratres, & ſorores inter ſe, vel unà cum patre tàm de jure communi, quàm attento Statuto Florentino, & quando Statutum Civitatis dominantis ſit ſervandum, cum aliis notabilibus ad intelligentiam Statutorum excludentium fœminas propter maſculos.

ARGUMENTUM III.

Salvianum an competat fideicommiſſario, quid operetur inventarium, quæ requiſita continere debeat, quibus privilegiis gaudeat hæres beneficiatus, & an, & quando conveniri poſſit intra tempus conficiendi inventarium.

ARGUMENTUM IV.

An mulier poſſit eſſe Tutrix, & quæ ſervare debeat, an repetat dotem ante redditionem rationis, an adeundo hæreditatem ſibi, vel filiis poſſeſſionem acquirat, & tranſeundo ad ſecunda vota obligantur bona ſecundi viri pro debito tutelari. Clericus an poſſit eſſe Tutor, quæ requirantur in alienatione rerum minoris. Remedium ſpolii quibus, contra quos, & quando detur, an admittat appellationem, & qualiter fructus debeantur.

ARGUMENTUM V.

Salvianum an competat donatario abſenti ante ratificationem, Donatio revocata quoad primum an debeatur ſubſtitutis, non inſinuata in qua ſumma ſuſtineatur, quid ſtante juramento, & diuturnitate temporis, an poſſit quandocumque inſinuari, inter patrem, & filium quando valeat, omnium bonorum ſuſtinetur quoad præſentiam, & quandò dicatur ſimulata.

ARGUMENTUM VI.

Litigans ut ſibi paret actionem de evictione, & ſic ſtante juſta cauſa an patiatur immiſſionem pro expenſis, quid ſtante Statuto, quod victus victori in expenſis condemnetur, & an ſententia nulla tranſeat in judicatum.

ARGUMENTUM VII.

Servitus diſcontinua qualiter præſcribatur quæ requirat præſcriptio ſtatutaria, & an procedat in bonis emphyteuticis Eccleſiæ. Confeſſio qualificata non poteſt ſcindi, & venditoris an noceat emptori. Oſtium, vel feneſtra an, & quando fieri poſſit in proprio pariete verſus fundum vicini.

ARGUMENTUM VIII.

Manutentio ſuſpendit petitorium, an detur ex poſſeſſione civili, vel naturali, vel vigore conſtituti, & an uxori. Agens pro jure ceſſo repellitur. Soror, quæ renunciavit fratri, an ſibi, vel ei acquirat legatum, vel donationem poſteà ſibi factam. Uxor an præſumatur acquiſiviſſe ex bonis viri, an poſſit petere dotem ante redditam rationem tutelæ. Simplex ſcriptura patris qualiter habeat vim teſtamenti inter liberos, & alia plura.

ARGUMENTUM IX.

Rixa ſequuta inter laicos in loco ſacro ad quem ſpectet cognitio, quando poſſit delinquens duplici pœna puniri, & an abſolutus in foro Eccleſiaſtico poſſit moleſtari in foro Sæculari, & quid ſi fuerit condignè punitus.

ARGUMENTUM X.

Uxor an mortuo viro ſit manutenenda pro dotibus, & legato non compenſabili. Habitatio domus intelligitur de tota. Legatum mobilium quæ contineat, & quando ſit perpetuum. Uxor quando non præſumatur acquiſiviſſe ex bonis viri, & à quo habere debeat veſtes lugubres.

ARGUMENTUM XI.

Liber an probet pro ſcribente præcipuè circa traditionem, & qualiter exceptio rei non traditæ ſemper obſtet agenti.

ARGUMENTUM XII.

Judices omnes, & periti qualiter, & ex quibus cauſis poſſint allegari ſuſpecti. Quomodo ſe gerere debeat Judex in electione peritorum, & quæ ipſi ſervare debeant in relatione.

ARGUMENTUM XIII.

Fructus pendentes tempore mortis emphyteutæ, vaſſalli, emptoris ad vitam, & in ſimilibus, an ſpectent ad dominum, vel pro rata temporis dividantur cum hæredibus defuncti, quid in retractu, in Rectore beneficij, in ſimplici emptore, in uſufructuario, & an ſaltem ſint reſtituendæ expenſæ ſeminis, & culturæ.

Digitized by Google

ARGUMENTUM XIV.

Vendens fundum unum ex duobus contiguis, ad quem ſolebat accedere per fundum retentum, an dicatur transferre in emptorem jus itineris, & viæ, & quid in diviſione. Clauſulæ cæteratæ an extendantur. Præſcriptio qualiter procedat in ſervitute diſcontinua, & an ſervitus debita pro uno fundo extendatur ad fundum cõtiguũ.

ARGUMENTUM XV.

Scala an poſſit muro communi apodiari. Feneſtra an, & quando fieri poſſit in proprio pariete, vel communi elevato non appoſita ferrata. Murus ex quibus dicatur aptus ad ædificandum, quando proprius, vel communis, & an communis pro diviſo, vel pro indiviſo. Appellatio qualiter extinguat judicatum, & quando judicium peritorum non ſit attendendum.

ARGUMENTUM XVI.

Via quando dicatur publica, vel privata, à quibus ſit reficienda tàm intra Burgos, & Civitates, quàm extra, an præſcribatur, cujus latitudinis eſſe debeat, & qualiter Judex teneatur victum in expenſis condemnare.

ARGUMENTUM XVII.

Contractus ſocidæ quomodo ſuſtineatur in animalibus æſtimatis, an illis peremptis damnum ſit commune, & quid ſi ſimpliciter fuerint data in cuſtodiam. Juramentum ſuppletorium quando deferendum. Teſtes deponentes de conſiſtentibus in jure, ſingulares, vel ad exonerandum non probant. Qualiter conſuetudo probetur, & plura alia notabilia.

ARGUMENTUM XVIII.

Creditor miſſus in poſſeſſionem, an poſſit rem vendere, an locare, arbores incidere, an variare. Qualiter teneatur exhibere notulã fructuũ, an teneatur de deterioratione rei, & notabilia.

ARGUMENTUM XIX.

Emptor ſolvendo pretium creditoribus qualiter eorum jura acquirat, quid ſi ſolverit venditori per cujus manus ſint ſatisfacti creditores. Anterior an poſſit revocare pecuniam ſolutam poſteriori, recipiens pecuniam an teneatur cavere de reſtituendo anterioribus, an de evictione, & plura alia notabilia.

ARGUMENTUM XX.

Aggreſſus qualiter ſe poſſit defendere non expectando percuti, & plura in materia defenſionis permiſſæ cum moderamine inculpatæ tutelæ, in quo conſiſtat, & quid ſi fuerit in aliquo exceſſum. Auxiliatores qualiter teneantur, vel excuſentur, & de beneficio pacis, & confeſſionis militibus competente.

ARGUMENTUM XXI.

Agitur de jure offerendi an & quando, quibus, & contra quos competat, & quid ſi plures adinvicem offerre velint. Creditor an poſſit occupare omnia bona debitoris, quid in dote, an admittatur ad offerendum ſubhaſta, & æſtimatio rei vendendæ ſit neceſſaria.

ARGUMENTUM XXII.

Subſtitutio permiſſa in donationibus, & an ſtante illius ignorantia poſſit emptor moleſtari. præſcriptio quæ requirat, an currat cõtra ignorantes, an contra pupillum, & an contra vocatum ante mortem præcedentis gravati. Fœminæ an veniant appellatione filiorũ, vel proximiorum. Aditio ex quibus inducatur, & an poſſit unus vocatus totum petere cæteris nõ petẽtibus. Repreſentatio quando nõ procedat, & an ceſſionarius agens proprio nomine obtineat.

ARGUMENTUM XXIII.

Hypotheca conditionalis an retrotrahatur tàm in contractibus, quàm in ultimis voluntatibus, quando cenſeatur inducta, & an ea quæ ex ordine ſcripturæ apparet anterior, præferatur.

ARGUMENTUM XXIV.

Donatio ex quibus cognoſcatur an ſit cauſa mortis, vel inter vivos, quando utraque poſſit revocari, vel cenſeatur revocata, quid inter patrem, & filium, virum, & uxorem, & quando reſervata habitatione domus intelligatur de tota.

ARGUMENTUM XXV.

Forma quando dicatur inducta, quid operetur, & an obligent forenſes, Statutum requirens certam ſolemnitatem in contractu filii quando nõ habeat locum. Donatio quomodo revocetur ob ſupervenientiam filiorum, & ex quibus cauſis dicatur ſimulata, & multa de Clerico ordinato ad titulum ficti patrimonii.

ARGUMENTUM XXVI.

Laudum quando ob læſionem, vel falſam cauſam dicatur nullum, quid ſi fuerit emologatum, & quando non tranſeat in judicatum. Litteræ miſſivæ an probet, & quid in ſcriptura ſine nomine. Societas an detur inter patrem, & filium, & quomodo dividatur lucrum cum extraneo, & alia multa in materia approbationis laudi nulli.

ARGUMENTUM XXVII.

Statutum excludens fœminas propter maſculos an, & quando dicatur favorabile, vel odioſum, an comprehendat perſonas Eccleſiaſticas, & an ubi adeſt una perſona non excluſa, aperiat viã aliis Repræſentatio an habeat locum ad effectum excluſionis fœminarum, & an filia ſubingrediatur in locum, & ſexum partis ad excluſionem amitæ.

ARGUMENTUM XXVIII.

Fundus in dotem datus an per æſtimationem deſinat eſſe dotalis, an poſſit in ſubſidium vendicari, & an in eo poſſit fieri aliqua executio. Dos an poſſit commutari de re ad pecuniam, & è con-

Digitized by Google

è contrà. An valeat executio facta in veſtibus, & jocalibus de conſenſu uxoris, & quid probare debeant creditores volentes exequi.

ARGUMENTUM XXIX.

Uxor an poſſit repetere dotem non docto de illius ſolutione, quid ſtante negligentia viri in exigẽdo, an poſſit defendere bona viri pro ſuis dotibus, & quid ſtãte fundo dotali, an repetat facto divortio, & quando teneatur ad penſionem domus conductæ, vel mutuum.

ARGUMENTUM XXX.

Fidejuſſor an obligetur pro tacita reconductione, an liberetur per dationem aliorum fidejuſſorũ, an ultimi repetant à primo omne ſolutum, & an ſolvens uti extraneus poſſit ab aliis confidejuſſoribus totum repetere: An creditor poſſit unum ex fidejuſſoribus liberare in præjudicium aliorum, & quibus caſibus inducatur novatio.

ARGUMENTUM XXXI.

Debita ab uno ex ſociis contracta, an de communi ſolvi debeant. Qualis ſocietas præſumatur inter fratres, & an filiæ debeant de communi dotari. Fratres ruſtici qualiter inter ſe dividere debeant fructus communiter recollectos, quid ſi unus habeat majorem familiam, & alia de fratribus.

ARGUMENTUM XXXII.

Statutum excludens fœminas propter maſculos, an extendatur ad bona extra territorium, & quid in mobilibus, & nominibus debitorum, an comprehendat forenſes tàm activè, quàm paſſivè, & excludens nuptas extra territorium quomodo procedat, vel non.

ARGUMENTUM XXXIII.

Gravatus hæreditatem reſtituere, an teneatur conficere inventarium, & ſatiſdare, an reſtituere melioramenta, fructus, prælegata, portiones cohærentem ſuperlucratas, vel emphyteuſim: An poſſit detrahere ſua credita, alienare pro Legitima, & Trebellianica, & an, & quando debeatur Trebellianica.

ARGUMENTUM XXXIV.

Statutum excludens fœminas propter maſculos, an procedat quando ſuccedere volens eſt Clericus, an ubi agitur de hæreditate Clerici, & ſi ſit conditum à laicis, an comprehendat perſonas Eccleſiaſticas.

ARGUMENTUM XXXV.

Conjux tranſiens ad ſecunda vota, quid reſervare teneatur filiis primi matrimonii, multa circa diſpoſitionem l. fœminæ, C. de ſecund. nupt. qualiter injuria illata conjugi, & filiis poſſit remitti, & quando cenſeatur remiſſa, & an voluntas teſtatoris colligatur ex teſtamento nullo.

ARGUMENTUM XXXVI.

Dominus cenſus qualiter præferatur in emptione fundi cenſuati, an teneatur reſtituere melioramenta, quando cenſeatur juri ſuo renunciaſſe, quid ſi plures cenſus ſint ſuper eodem fundo, & onus prævenerit: An poſſint retrahi aliæ res ſimul vẽditæ, & quomodo hypotheca reviviſcat.

ARGUMENTUM XXXVII.

Caupones, nautæ, & ſtabularii qualiter teneantur de furto in hoſpitio, navi, vel ſtabulo commiſſo, & quomodo quantitas rerum derobatarum probetur. An teneantur omnes viatores recipere, & etiam milites, an poſſint impedire ne aliud vicinum hoſpitium aperiatur, & qualiter excuſentur à receptatione bannitorum.

ARGUMENTUM XXXVIII.

Conditiones qualiter ſint implendæ, quæ ſubintelligantur à jure, & multa de cautione mutiana. Legatum uſufructus quid contineat, & quæ adimplere debeat uſufructuarius, quid ſi non habeat cohæredem in proprietate. Legatum factum uxori donec in viduitate vixerit, quomodo reſolvatur, & quando ſit perpetuum.

ARGUMENTUM XXXIX.

Judex quæ conſiderare debeat antequam concedat capturam vigore ſuſpicionis fugæ, & quæ probare teneatur creditor tàm ante, quàm poſt capturam. Debitor ex quibus cauſis dicatur ſuſpectus, qualiter per cautionem liberetur, & quando ſit alendus à creditore.

ARGUMENTUM XL.

Majoratus vel Primogenitura, an mortuo primogenito, vel majore natu primo vocato vadat ad ejus deſcendentes, vel potiùs ad majorem de famiglia licèt ex alia linea.

ARGUMENTUM XLI.

Concluſio in cauſa, quando dicatur facta, & quid operetur. Citatio ad ſententiam, quando remaneat circumducta, & multa de taxatione expẽſarum, à quo ſit facienda, & quæ veniant in ea.

ARGUMENTUM XLII.

Alimenta an, & quando ratione conſanguinitatis, & pietatis intelligantur donata, vel compenſentur cũ operibus, an eorum favore ex triennali præſtatione inducatur obligatio, quomodo probetur ſolutio, & qualiter voluntas diſponentis ex actu nullo, & revocato.

ARGUMENTUM XLIII.

Salarium an debeatur Poteſtati pro tempore, quo fuit carceratus, & an eo mortuo hæredibus pro toto tempore, & illi finiant officium, quid in Canonico an lucretur fructus, & diſtributiones quotidianas dum eſt carceratus.

ARGUMENTUM XLIV.

Salvianum quæ requirat, & quomodo probentur ejus extrema, fidejuſſor antequam ſolverit, an poſſit agere. Exceptio de jure tertii, an admittatur, & qualiter reo negante poſſidere actor ſit mittendus in poſſeſſionem.

AR-

Digitized by Google

ARGUMENTUM XLV.

Repræſentatio quando locum habeat, quid operetur, an procedat ad excluſionem fœminarum, quid in filia, an hoc jure excludat amitam. Dos quæ dicatur congrua, quo tempore debeatur, & quomodo legitima dividatur.

ARGUMENTUM XLVI.

Legitima an ſit ante omnia deducenda per filios primi matrimonii in dote matris, quomodo fiat diviſio inter liberos utriuſq; matrimonii, & utricum, & multa circa ſtatutum de lucro dotis quando deroget, vel non l. hac edictali C. de 2. nupt.

ARGUMENTUM XLVII.

Plures ſpecies curatorum, quando eis ſit locus, & quæ adimplere debeant: an dentur inviti, an poſſint officium deponere, quomodo intelligatur ſtatutum Florentinum de bonis jacentibus, & quando hæreditas repudiata poſſit adiri.

ARGUMENTUM XLVIII.

Donatio facta abſenti an jus tribuit ante ratificationem in præjudicium tertii, quid in præjudicium fiſci, quando præſumatur ratifica, multa de ſimulatione, & quod ubi apparet per inſtrumentum non arguatur falſa ex conjecturis.

ARGUMENTUM XLIX.

Natus, & baptizatus etiam per tranſitum efficitur Civis loci, in quo naſcitur, & qualiter appellatione Civitatis, & Civium veniant etiam commitatini.

ARGUMENTUM L.

Intereſſe dotis quando debeatur etiam ſoluto matrimonio, & in qua ſũma. Qualiter periti diſcordantes in valore rei reducatur ad concordiam.

ARGUMENTUM LI.

Lucrus ceſſans, damnum emergens, an poſſit in pactum deduci in mutuo, & qualiter probandum. Mutuum non præſumitur, & quando dicatur initus contractus trium, & plura alia notabilia ad ſuſtinendum contractum, qui dicebatur illicitus, & uſurarius.

ARGUMENTUM LII.

Debitor nulliter captus quando non debeat relaxari, & multa de confeſſione revocanda ex errore, & falſa cauſa, ſuſpectus de fuga ad quorum inſtantiam, quo tempore, & loco poſſit carcerari, quid ſi ſit minor, ſenex, vel mulier, & an alleget incompetentiam Judicis.

ARGUMENTUM LIII.

Milites, & Doctores an, & quando poſſint carcerari pro debito, an renuncient ſuis privilegiis, quid ſi ſint ſuſpecti de fuga, & plura de notificatione Bandarum.

ARGUMENTUM LIV.

Ceſſio bonorum quando fieri poſſit, & qua forma, pro quibus debitis ſuffragetur, quid operetur, & an poſſit re integra revocari.

ARGUMENTUM LV.

Statutum mandans fieri cõpromiſſum, inter quas perſonas procedat, & in quibus cauſis quoties ſit faciendum, quanto tempore duret, & multa alia in materia compromiſſi ſtatutarii, & laudi.

ARGUMENTUM LVI.

Compenſatio qualiter extinguat debitum, an, & quando, & pro quibus debitis locum habeat per quos opponatur, & plura etiam de retentione.

ARGUMENTUM LVII.

Laudum ſuper bonis Eccleſiaſtici, ſuper futura ſucceſſione, ac ex aliis quando ſit nullum, nec valeat in vim pacti per emologationem. An ſubſcriptio folii albi præjudicet, & an debeat accepta reſtitui.

ARGUMENTUM LVIII.

Emphyteuſis an, & quando ſit tranſitoria ad extraneos hæredes, vel legatarios. Dominus directus quando poſſit pro ſe retinere, vel teneatur proximiores, etiam fœminas, inveſtire.

ARGUMENTUM LIX.

Donatario inter vivos, qualiter poſſit revocari ex conventione, vel ob pacta non ſervata, & an hoc jus tranſeat ad hæredes, & quando promiſſio aliquid faciendi habeatur pro ipſo facto.

ARGUMENTUM LX.

Dos ſororis an ſit detrahenda de hæreditate uti æs alienum, vel ex legitima fratri gravato debita, an, & quando ſuccedat loco legitimæ, quo tempore debeatur, an tranſmittatur, & an, qui non habeat jus ſuccedendi augeat numerum pro calculandi legitima.

ARGUMENTUM LXI.

Donatio facta filio pro adipiſcendo ſacerdotio, an imputetur in legitimam, & cujus temporis æſtimatio ſit attendenda. Legitima, & ſupplementum an tranſmittatur, & intra quantum tempus peti debeat, & an debeatur in bonis emphyteuticis.

ARGUMENTUM LXII.

Incertitudo an, & quando vitiet donationem, vel alius contractus latè, explicatur.

ARGUMENTUM LXIII.

Fons ſuper via publica per quam ducitur acqua ad molendinum, à quo fieri debeat, & quomodo reſcripta Principis intelligantur.

ARGUMENTUM LXIV.

Mandatum ad delictum ex quibus conjecturis probetur, aliqua de corpore delicti, & an teſtes

aliàs

Digitized by Google

aliàs inhabiles admittantur ad defenſam, cum aliis in materia criminali.

ARGUMENTUM LXV.

Emphyteuta ceſſans in ſolutione canonis, quomodo poſſit expelli, an celeri ſatisfactione moram purgare, & an dominus per receptionem canonis ſibi præjudicet.

ARGUMENTUM LXVI.

Scriptura privata, quæ requirat, ut poſſit concurrere cum publico inſtrumento, quomodo recognoſcenda, quid ſtante pacto, vel ſtatuto quod habeat vim publici inſtrumenti. Plura de libris mercatorum, quando inter creditores privilegia conquaſſentur, & alia notabilia in materia prælationis.

ARGUMENTUM LXVII.

Legatum qualiter fiat caducum, an unus ex hæredibus poſſit in ſolidum conveniri pro dote. Gravamen expreſſum in uno caſu, an procedat in alio, & quid ſi teſtator vivens tradat rem legatã.

ARGUMENTUM LXVIII.

Agitur de jure congrui, quibus, quando, & contra quos competat, qualiter excludatur, quis in eo præferatur, quanto tempore præſcribatur, & alia notabilia in hac materia.

ARGUMENTUM LXIX.

Alienatio bonorum Eccleſiæ ex quibus cauſis ſit permiſſa, quas ſolemnitates requirat, qualiter poſſit claudicare, & quando habeatur pro perfecta.

ARGUMENTUM LXX.

Contractus carcerati an, & quando valeat: An ejus fidejuſſor obligetur, ſi ſolverit, an repetat ab eo, quid ſi ſolverit pro liberando detentum à latronibus, plura de metu quando reſcindat contractum, an juramentum operetur, & alia notabilia.

ARGUMENTUM LXXI.

Carceratus pro uno debito an, & quando poſſit recommendari pro alio, & quæ requirantur, quid ſi ſit carceratus pro delicto, an poſſit arreſtari pro debito, vel pro alio delicto, ſive pro expenſis alimentorum.

ARGUMENTUM LXXII.

Conditio impoſſibilis an, & quando vitiet contractus, & ultimas voluntates, quotuplex ſit, qualiter differat à modo, & alia notabilia in materia conditionum.

ARGUMENTUM LXXIII.

Creditor habens generalem, & ſpecialem hypothecam an, & quando teneatur à ſpeciali incipere, quid in muliere, quid in cenſu, & an hæc exceptio admittatur in Salviano.

ARGUMENTUM LXXIV.

Conditiones avertentes à procreandis liberis, velècontrà invitantes ad prolem an, an & quando ſint licitæ. Conditio ſi ſine liberis an ſubintelligatur à jure, quid operetur tàm expreſſa, quàm tacita, de quibus liberis intelligatur, & ſubſtitutionibus mediis caducatis an admittatur ſequentes, & alia plura.

ARGUMENTUM LXXV.

Abſolutio à juramento quando ſit neceſſaria, à quo concedenda, quid operetur, an requirat citationem, & an obtenta lite pendente ſuffragetur.

ARGUMENTUM LXXVI.

Jus accreſcendi an procedat ubi adeſt ſubſtitutus, vel ubi habet locum tranſmiſſio, an in actibus inter vivos, & alia de tranſmiſſione, & jure accreſcendi.

ARGUMENTUM LXXVII.

Mulier an poſſit diſponere de dote ubi vigore Statuti, vel pacti eſt ad alium applicata, quid ſi habeat patrem, & multa de donatione facta viro per uxorem quod ſit nulla.

ARGUMENTUM LXXVIII.

Contumax quis dicatur, an audiatur non refectis expenſis, an poſſit appellare, quid in muliere minore, & ruſtico, multa de citatione ad ſententiam. Poſitiones ut declarentur pro confeſſis, quæ præcedere debeant, & qualiter revocetur hujuſmodi confeſſio.

ARGUMENTUM LXXIX.

Oſtium an fieri poſſit in proprio pariete versùs fundum vicini. Fovea, puteus, vel penus ſubterraneus an poſſit fieri prope fundum alterius. Armatura an ſit permiſſa ſupra ſolum alienum, & an liceat abuti ſua ſubſtantia in damnum alterius.

ARGUMENTUM LXXX.

Fideicommiſſum qualiter efficiatur caducum ante eventum conditionis, & non tranſmittatur; Subſtitutis pluribus quando non admittatur niſi omnibus defunctis, & aliqua de jure accreſcẽdi.

ARGUMENTUM LXXXI.

Clericus an poſſit fidejubere, & quando gaudeat privilegio c. Odoardus de ſolut. & an extendatur ad hæredes, & fidejuſſores. Filiusfamil. quando gaudeat beneficio l. 2. C. quod cum eo, &c. & qualiter uſufructus bonorum filii veniat in hypotheca ad favorem creditorum patris.

ARGUMENTUM LXXXII.

Pater, & mater qualiter ſuccedant filiis cum fratribus, vel eorum filiis tàm de jure communi, quàm attento Statuto Florentino. Teſtamentum fratris, an revocetur per fratrem inſtituta turpi perſona, quid ſi fuit datus ſubſtitutus honeſtus, & an conſerventur legata.

AR-

ARGUMENTUM LXXXIII.

Acquiſita per unum ex filiis an, & quando ſint aliis communicanda, quid in lucro dotali, & ſimilibus.

ARGUMENTUM LXXXIV.

Fidejuſſor evictionis quando præſtari debeat, an creditor teneatur de illa, vel ad pretii reſtitutionem, & an de hoc cavere. Intereſſe dotis an debeatur viduæ, quid ſi tranſeat ad ſecunda vota, & latè quando debeantur fructus recompenſativi, vel non.

ARGUMENTUM LXXXV.

Emphyteuſis an poſſit alienari in extraneum per ultimum de linea, & dominus teneatur conſenſum præſtare. Pater an poſſit præjudicare filiis in emphyteuſi, vel feudo, & alia.

ARGUMENTUM LXXXVI.

Sumptus litis quando præſtari debeant pauperi litiganti ab adverſario, an repetantur in caſu ſuccumbentiæ, vel imputentur in caſu victoriæ. Alimēta an debeantur extra domum, quomodo taxentur, & eorum appellatione quæ veniant.

ARGUMENTUM LXXXVII.

Res quando dicatur litigioſa, & an poſſit alienari. Multa de donatione nulla ob non ſervatam formam ſtatuti, & qualiter in ea poſſit læſio conſiderari, non obſtante juramento, & decreto.

ARGUMENTUM LXXXVIII.

Sententia lata poſt peremptam inſtantiam ſtatuti, an, & quando ſit valida, & quando nullitas non attendenda.

ARGUMENTUM LXXXIX.

Statutum quod hæreditas delata licèt non adita tranſmittatur, quando locum habeat: plura de tranſmiſſione, & qualiter hæreditas dicatur delata, & poſſit adiri, quid in bannito, & an poſſit repudiari in præjudicium creditorum.

ARGUMENTUM XC.

Legitima quanta ſit, an debeatur filiabus in bonis maternis ſtante ſtatuto illorum excluſivo, plura de renuntiatione, quando æqualitas dotis ſit ſervanda inter ſorores, an maſculi ex uno matrimonio excludant fœminas ex alio.

ARGUMENTUM XCI.

Excuſſio qualiter conſideretur, quando dicatur rejecta à ſtatuto, vel non, permiſſa quomodo intelligatur, an admittatur in Salviano, & quæ præcedere debeant antequam tertius poſſeſſor poſſit moleſtari.

ARGUMENTUM XCII.

Executio ante ſententiam an, & quando ſit permiſſa; qualiter probatio debeat eſſe concludens, teſtes an probent non citata parte ad videndum jurare. Judex appellationis an efficiatur Judex novæ cauſæ, quid in manutentione. Actor an ſemper ſequatur forum rei, & plura de interitu inſtantiæ, & refectione expenſarum.

ARGUMENTUM XCIII.

Cautio de non offendendo quos comprehendat, in quibus caſibus rumpatur, vel non, quomodo extinguatur, an pœna ſoluta poſſit repeti, an de proximo banniendus poſſit impunè offendi, & alia notabilia.

ARGUMENTUM XCIV.

Error calculi in quo conſiſtat, quando, & intra quantum tempus poſſit allegari, vel non, & an appellatio devoluat totum negotium ad Judicem appellationis.

ARGUMENTUM XCV.

Sequeſtra an, & quando ſint permiſſa, qualiter juſtificari debeant, quomodo ſatiſdatione tollantur, an invitus quis cogatur *illa* acceptare, & an Princeps poſſit dilationem concedere pro debito jurato.

ARGUMENTUM XCVI.

Juſpatronatus qualiter acquiratur, quando ſit gentilitium, vel hæreditarium, quomodo tranſeat in hæredes, an poſſit cedi, vel donari ſine conſenſu Epiſcopi, an reſignari, & an patronus poſſit ſe ipſum præſentare, cum aliis in hac materia.

ARGUMENTUM XCVII.

Conductor molendini ad quas expenſas teneatur, quando habeat remiſſionē penſionis, an teneatur de caſu fortuito. Molendinum novum an fieri poſſit in præjudiciū alterius, & an quis poſſit cogi ire ad certum molendinum, vel furnum.

ARGUMENTUM XCVIII.

Mulier relicta tutrix gerit uti adminiſtratrix, an poſſit alienare, & quæ requirantur in alienatione. Contractus qualiter debeat in totum approbari, vel reprobari per minorem, plura de verſione, & quando fructus hincindè debeantur ſtante nullitate contractus, & qualiter debeantur melioramenta.

ARGUMENTUM XCIX.

Filius an, & quando præſumatur hæres, ex quibus actibus inducatur aditio, quid in muliere, & minore, & an evicta hæreditate reſolvatur.

ARGUMENTUM C.

Dilatione data ad ſolvendum pretium mercium, vel mobilium qualiter reſultet mutuum implicitum, & an poſſit aliquid recipi citra uſuram, quid ſtante juramento, multa de lucro ceſſante, & damno emergente, an poſſit carius vendi ad tempus, & plura alia notabilia.

ADSIT

Digitized by Google

ADSIT PRINCIPIIS VIRGO BEATA MEIS.

ARGUMENTUM.

Conductor non ſolvens penſionem qualiter poſſit expelli, quando dicatur tacitè reconduxiſſe, vel non, quouſque teneatur ſolvere penſionem. Scriptura quando dicatur de ſubſtantia contractus, aliqua de remiſſione penſionis, & ſuſceptione caſus fortuiti.

SUMMARIUM.

1 *COnductor non ſolvens penſionem cadit à commodo contractus, & poteſt expelli.*
2 *Conductor expulſus culpa ſua tenetur ad penſionem pro toto tempore.*
3 *Conductor finito tempore perſeverans in re conducta dicitur tacitè reconduxiſſe.*
4 *Præcipuè quando non per paucos dies, ſed congruo tempore perſeveravit.*
5 *Reconductio tacita cenſetur facta cum eàdem penſione.*
6 *Conductor, qui finito tempore vult recedere, debet notificare domino.*
7 *Dominus poteſt finito tempore quandocumque conductorem prædii urbani expellere, ſecùs in prædio ruſtico, in quo tenetur præſtare patientiam per alium annum.*
8 *Conductor tenetur ad penſionem, donec reſtituat rem in priſtino ſtatu bonitatis.*
9 *Conductor propter malum uſum rei poteſt expelli.*
10 *Conductor tenetur ad penſionem donec retinet rem contradictam.*
11 *Res non dicitur reſtituta, cum deteriorata reſtituitur.*
12 *Reconductio tacita requirit ſimultaneum conſenſum utriuſque partis.*
13 *Reconductio tacita non procedit in urbanis, ſed tantùm in ruſticis prædiis.*
14 *Molendina an dicantur prædia ruſtica, vel urbana.*
15 *Reconductio tacita non procedit quando locator eſt abſens.*
16 *Prout non inducitur ſtante promiſſione de reſtituendo rem finito tempore, & ſtante generali renunciatione.*
17 *Reconductio tacita intelligitur pro uno anno tantùm.*
18 *Reconductio tacita non procedit, quando locatio fuit contracta in ſcriptis, & quomodo iſtud intelligatur.*
19 *Scriptura quando ſit de ſubſtantia contractus, vel ad ſolam probationem.*
20 *Scriptura in dubio dicitur ad probationem, & non de ſubſtantia.*
21 *Conductor molendini an ſtante deſtructione clauſæ habeat remiſſionem penſionis.*
22 *Caſus fortuiti quando veniant in generali promiſſione, & quales veniant.*
23 *Suſcipiens in ſe caſus fortuitos nõ tenetur de inſolitis.*
24 *Nec de illis qui ex culpa partis, vel facto principis eveniunt.*
25 *FactumPrincipis non excuſat quando fuit præviſum.* Sabelli Reſol.

CAPUT I.

COnductor non ſolvens penſionem tempore conven-
to efficit locationem nullam, & invalidam cadit à
commodo contractus, jus ſuum amittit, & poteſt ante 1
tempus expelli, ita ut non admittatur purgatio moræ
ſtante juramento, Mohed. *deciſ.* 1. *de loc. & conduct.*
Magon. *dec. Luc.* 15. *num.* 5. Gratian. *diſcept. forenſ.*
cap. 19. *num.* 7. *& ſeqq. & cap.* 515. *per tot.* Amat. *deciſ.*
Ferr. 57. *num.* 1. Cancer. *var. reſolut. part.* 1. *cap.* 14.
num. 7. *&* 8. Et ſi ex hac cauſa non ſolutionis penſionis 2
expellatur, & ſic propter culpam ſuam tenetur nihilo-
minus ſolvere pro toto tempore conductionis, ſecun-
dùm Paul. de Caſtr. *in l. diem functo in fine ff. de off.*
Aſſeſſ. ubi etiam Jaſ. *num.* 33. *& ſeq.* & Alexand. *num.*
11. quos vide.
Si autem conductor perſeveravit in re conducta poſt
finitum tempus, prout in caſu noſtro, ex retentione cla-
vium, & aliorum inſtrumentorum molendini, non eſt
dubium quod tenetur ſolvere penſionem, cùm ex hujuſ-
modi perſiſtentia, & retentione reſultet indubitata re- 3
conductio tacita, ut in *l. item quæritur* §. *qui impleto ff.*
loc. & conduc. ubi gloſs. & DD. Faber. *in ſuo Cod. lib.* 4.
tit. 42. *Rub. de loc. & conduc. def.* 45. *in princ. & def.*
48. *num.* 1. Barz. *deciſ.* 60. *num.* 7. Ricc. *in prax. for.*
Eccleſiaſt. deciſ. 92. *n.* 2. Cancer. *d. cap.* 14. *nu.* 57. *&*
ſeq. ubi n. 69. ait hoc verùm etiam in retentione rerum
mobilium conductarum.
Quod præcipuè procedit, quando conductor non per
modicum tempus, & paucos dies permanſit in re con-
ducta poſt finitam conductionem, ſed per congruum 4
tempus perſiſtit, ut notat poſt alios Cancer. *d. cap.* 14.
nu. 58. *verſ. prædicta tamen*, Rot. *Bonon. deciſ.* 20. *nu.*
13. *part.* 1. *diverſ.* ubi *num.* 14. habetur quod tempus
congruum dicitur ſpatium trium menſium, ſi enim mo-
dico tempore, ut per tres, vel pauló plures dies ſtetiſset
conductor in re conducta poſt finitum tempus, non cen-
ſeretur facta tacita reconductio, Bald. *in d.* §. *qui im-*
pleto, & Afflict. *deciſ.* 365. *n.* 14. Et hujuſmodi tacita
reconductio cenſetur facta cum eàdem penſione conven- 5
ta in expreſsa conductione, ut in *d.* §. *qui impleto*, ubi
notant omnes, Faber. *d. def.* 45. *num.* 1. Barz. *d. deciſ.*
60. *nu.* 7. & Cancer. *d. cap.* 14. *nu.* 65. *&c.* Et pro eo-
dem tempore Rot. *Bonon. d. deciſ.* 20. *num.* 2. *&* 3. Af-
flict. *deciſ.* 365. *num.* 10. ubi Urſill. *n.* 13.
Conductor enim, qui finito tempore conductionis 6
non vult teneri ulterius ad penſionem, debet denuncia-
re domino ſe velle recedere à domo conducta, aliàs te-
netur ſolvere donec notificet, præcipuè quando agitur
de re, quæ difficulter locari ſolet, & ſic quando ex tali
receſsu dominus eſset damnum aliquod paſsurus, Jaſ.
in l. ſi ex legati cauſ. n. 14. *ff. de verb. obligat.* Menoch.
conſ. 246. *nu.* 31. cum aliis per Gratian. *diſcept.* 354. *nu.*
20. *& ſeq.* & latè Mantic. *de tacit. & ambig. convent.*
lib. 5. *tit.* 15. *num.* 2. *& per tot.* Urſill. ad Afflict. *deciſ.*
365. *n.* 9. Quamvis dominus finito tempore poſſit quan-
documque illum expellere, quando ſumus in prædio ur-
bano, ſecùs autem in ruſtico, quia tunc tenetur præſtare 7

Digitized by Google

patientiam per alium annum, ex quo ſtante perſeveran-
tia in prædio ruſtico præſumitur tacita relocatio uſque
ad alium annum propter patientiam ipſius locatoris, &
quia fructus niſi per annum capiuntur in prædiis ruſticis
in urbanis verò ſingulis diebus fructus habitationis per-
cipiuntur, & ideò conductor, prout inhabitavit, recon-
duxiſſe videtur, & non ultrà, *l. item quæritur §. qui im-
pleto ff. locat.* ubi Bart. *in ſum.* Afflict. *deciſ.* 365. *n.* 12.
Pract. Papp. *libel. ad ficti præſtat. gloſſ.* 1. *n.* 8. Gratian.
diſcept. 534. *n.* 13. latè Mantic. *loc. cit.* & plenè, ac pul-
chrè more ſuo Mart. Medic. *deciſ. Senenſ. exam.* 59. *n.* 10.

Præterea conductor noſter nedum tenetur ad penſio-
nes decurſas pro tempore, quo retinuit claves, & alia
molendini inſtrumenta, & ſic pro tacita reconductione,
8 ſed etiam ad penſiones decurrendas uſquequò molendi-
num reſtituat, & reducat ad priſtinum ſtatum bonita-
tis, ſicuti de jure conductor tenetur reſtituere rem con-
ductam, *l. cum conductorem* 29. *C. locat.* ubi gloſ. & DD.
*l. ſi merces ſ. conductor, & l. hæc diſtinctio, §. fin. ff.
eod.* Morz. *tract. de contract. tit. de locato cap. de natu-
ra locationis num.* 10. ubi quod de natura locationis eſt,
ut conductor conſervet, & reſtituat rem conductam in
eſſentia, & ſtatu bonitatis, in quo illam recepit, Surd.
deciſ. 131. *num.* 4. Buratt. *deciſ.* 400. *n.* 1. *& ſeq.* cùm
9 etiam conductor propter malum uſum concernentem
perpetuam ſubſtantiæ rei locatæ deteriorationem poſſit
à locatore expelli, Alexand. *conſ.* 11. *lib.* 5. Add. ad
Pract. Papp. *libell. ad ficti præſtat. gloſ. Inveſtivit, verb.
malè verſatur*, Magon. *deciſ. Flor.* 22. *num.* 6. pulchrè
10 Menoch. *de arbitr. caſ.* 78. *per tot.* & Gratian. *diſcept.*
156. *per tot.* Et abſque dubio conductor tenetur ſolvere
penſionem rei locatæ quouſque ipſam rem retinet, &
non reſtituit, ut ſunt text. expreſſi *in d. §. qui impleto,
& l. qui de certum, ff. locati, & in l. legem ſ.* 1. *C. eod.*
11 Res autem locata non dicitur reſtituta, cùm deteriora-
ta reſtituitur, ut latè fuit dictum per Rot. *in d. deciſ.*
400. coram Buratto, & latè probat Altograd. *conſ.* 21.
num. 41. *& lib.* 1.

12 Circa tamen prædicta de tacita rei conductione eſt ani-
madvertendum, quod ad eam inducendam requiritur
conſenſus ſimultaneus utriuſque partis, ſine quo nullo
modo dari poteſt, ad tradita per Alciat. *de præſumpt.
reg.* 2. *præſumpt.* 17. *num.* 7. Caroc. *de locat. tit. de re-
novat. locat. declarat.* 12. *num.* 1. ubi dicit ad hunc ef-
fectum ſufficere animi declarationem factam coram
amicis, aut conjunctis alterius partis.

Prout etiam dicta traditio procedit tantùm in prædiis
ruſticis, in quibus non niſi certis, & determinatis tem-
13 poribus fructus percipiuntur, ſecùs autem in urbanis,
in quibus dietim percipiuntur, & propterea in iſtis ne-
quit induci tacita relocatio pro toto anno, ut contingit
in ruſticis, Bart. *in d. l. item quæritur, §. qui impleto ff.
locat.* Ruin. *conſ.* 61. *num.* 9. *lib.* 1. Afflict. *deciſ.* 365. *n.*
14 12. cum aliis ſupra relatis, &c. An autem molendinum
dicatur prædium ruſticum, vel urbanum, tradit Gra-
tian. *diſcept.* 564. *num.* 9. *& ſeq.* ubi quod eſt prædium
ruſticum ſi compactis tabulis ſit confectum, & in flumi-
ne poſitum ad effectum tantùm molendi, & in illo non
habitetur, ſecùs autem ſi ſit domui junctum, vel ædifi-
catum in ſolo, & in eo habitetur, quia tunc erit præ-
dium urbanum.

Sicut etiam dicta tacita reconductio non inducitur,
quando dominus, & locator eſt abſens, nec habet no-
15 titiam, quod conductor retineat rem conductam, quia
tunc deficit conſenſus ſimultaneus ex parte locatoris,
Afflict. *deciſ.* 365. *num.* 26. Mart. Medic. *deciſ. Senenſ.
exam.* 59. *num.* 26. prout nec quando fuit promiſſum in
16 inſtrumento de facienda reſtitutione liberæ poſſeſſionis
finito tempore locationis, & ſtante clauſula renuncians
omni legum auxilio, & favori, Caroc. *de locat. decla-*
17 *rat.* 7. *fol.* 163. Borgon. *deciſ.* 44. *num.* 89. *part.* 2. Et
in omnem caſum cenſeretur facta tacita reconductio ad
annum tantùm, præcipuè quando prima, & expreſſa
locatio non erat ad longius tempus contracta, *d. l. item
quæritur, §. qui impleto, ff. locat.* Socin. jun. *conſ.* 63.
num. 20. *lib.* 2. Ruin. *conſ.* 61. *num.* 9. *lib.* 1. Bero. *conſ.*
152. *num.* 17. *lib.* 1. Afflict. *d. deciſ.* 365. *num.* 5. Surd.
deciſ. 33. *num.* 11.

Pariter non inducitur tacita relocatio, quando con-
tractus locationis fuit in ſcriptis redactus, Bart. *in d.*
18 *ſ. qui impleto num.* 7. Afflict. *d. deciſ.* 365. *num.* 10.
intelligendo tamen, quando ſcriptura antecedentis ex-
preſſæ locationis fuit facta pro illius ſubſtantia, & vali-
ditate, & quia aliter partes noluiſſent contrahere ſine
ſcriptis, ſecùs autem ſi ad effectum probandi tantùm fue-
rit facta ſcriptura, quia tunc induceretur tacita reloca-
tio ex perſeverantia conductoris in re conducta, & ſcien-
tia locatoris cum patientia poſt finitum tempus non ob-
ſtante ſcriptura in expreſſa locatione adhibita, cùm non
pro ſubſtantia contractus, ſed ad faciliorem probatio-
nem fuerit confecta juxta *l. contractus C. de fide inſtru-
ment.* Azor. *in ſum. C. locati*, Afflict. *deciſ.* 365. *num.*
10. & latè declarat Cancer. *var. reſolut. part.* 3. *cap.* 14.
num. 60. Et idem eſt in aliis contractibus, qui ſolo con-
ſenſu perficiuntur, nam licèt redigantur in ſcriptis, &
appareat partes velle ſuperindè confici inſtrumentum,
dicuntur perfecti ante illius celebrationem, niſi appareat 19
noluiſſe partes aliter contrahere, & habere contractum
pro perfecto ante celebrationem inſtrumenti, quia pri-
mo caſu inſtrumentum fieri dicitur ad probationem, ſe-
cundo autem caſu ad ſubſtantiam ipſius contractus, &
ideò nil mirum ſi primo caſu dicitur perfectus ſine ſcri-
ptura, ſecundo autem caſu non ita, Magon. *deciſ. Luc.*
95. *per tot. deciſ. Flor.* 135. *nu.* 14. Theſaur. *deciſ.* 197.
per tot. Gratian. *cap.* 842. ubi loquitur in venditione,
& cap. 899. *num.* 13. ubi loquitur in donatione *& in
cap.* 564. *num.* 29. ubi quando ſcriptura ex conventio-
ne partium dicatur de ſubſtantia, ut illa nondum perfe- 20
cta contractus habeatur pro imperfecto, & ſit locus pœ-
nitentiæ, & quòd niſi dicatur expreſſè quod fiat inſtru-
mentum, aliàs contractus non valeat, & pro non facto
habeatur, in dubio dicatur fieri ad meram probationem,
& non ad ſubſtantiam, Barboſ. *leg. contractus num.* 3.
C. de fid. inſtrum. Cardoſ. *in prax. Judic. & Advoc.
verb. Contractus num.* 28. *& verb. Inſtrumentum nu.* 10.
Gizzarell. *deciſ.* 75. *num.* 5. *&* 7.

Poſſet tamen conductor Molendini pretendere remiſ- 21
ſionem afflictus, & penſionis propter deſtructionem clu-
ſæ ob impetum aquarum, & ſic ſine culpa locatoris, li-
cèt ipſe conductor eſſet obligatus cluſam de proprio
manutenere, quia non tenetur illam de novo reficere ſi
totaliter fuerit deſtructa, cum id eveniat caſu fortuito
adeò inſolito, ut de illo non teneatur, quamvis in ſe
ſuſceperit caſus fortuitos, & quia hujuſmodi impenſa
eſt magna, & reſpicit perpetuam rei utilitatem duratu-
ram ultra tempus conductionis, ad quam tenetur loca-
tor, & non conductor, Gratian. *diſceptat.* 557. *num.* 63.
& ſeqq. & Burat. *in Ferrarienſis afflictus* 26. *Novembris*
1616. *impreſſ. penes* Gratian. *loc. citat.*

Quia licèt conductor in ſe ſuſcipiat omne periculum, 22
& promittat penſionem omni exceptione remota ſuo ri-
ſico, & periculo, ſi non fecit expreſſam mentionem ca-
ſus fortuiti, non tenetur de illo, ac etiam facta expreſſa
mentione caſus fortuiti non tenetur de inſolitis, & de
quibus non fuit veriſimiliter cogitatum, Boſſ. *tit. de re-
miſſ. merced. n.* 57. *& ſeqq.* Everard. *loc. à vi, & energ.
juram. num.* 34. Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 5. *tit.* 8.
per tot. Petr. Santer. *Luſitan. tractat. de aſſecurat. &
ſponſ. part.* 4. *per tot.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 80. *per to-
tum*, Gratian. *diſceptat.* 195. *&* 557. *num.* 69. Magon.
deciſ. Flor. 67. *per tot.* ubi generaliter de ſuſcipiente in
ſe caſus fortuitos, qui non tenetur de inſolitis, & veri- 23
ſimiliter non cogitatis non obſtante juramento, quod
aliàs ſolet habere vim expreſſionis, ſicut in hujuſmodi
ſuſceptione caſuum fortuitorum nunquam veniunt illi,
qui ex culpa partis occurrunt, Gratian. *diſceptat.* 806.
nu. 8. nec illi, qui ex facto Principis proveniunt, idem 24
Gratian. *diſcept.* 884. *num.* 15. *cap.* 520. *num.* 25. *&* 26.
& cap. 989. *n.* 8. niſi factum Principis futurum fuerit 25
prævium, & cogitatum à partibus, quia tunc non excu-
ſaret, idem Gratian. *diſceptat.* 465. *num.* 2. vide in *cap.*
534. *num.* 31. 52. *&* 57.

ARGUMENTUM.

Filii tàm maſculi, quàm fœminæ qualiter ſuccedant matri, & quid in privigno, & qualiter fratres, & ſorores inter ſe, vel unà cum patre tàm de jure communi, quàm attento Statuto Florentino, & quando Statutum Civitatis dominantis ſit ſervandum, cum aliis notabilibus ad intelligentiam Statutorum excludentium fœminas propter maſculos.

SUM-

Digitized by Google

SUMMARIUM.

1 *FIlii tàm maſculi, quàm fœminæ matri æqualiter ſuccedunt, num. 13.*
2 *Pater in bonis maternis filiorum habet tantùm uſumfructum, & num. 6.*
3 *Succeſſio inter virum, & uxorem regulariter non datur, & quando ſecùs.*
4 *Succeſſio nulla jure affinitatis datur.*
Privignus non ſuccedit Novercæ.
5 *Frater, vel ſoror utrimque conjuncta præfertur alteri fratri conſanguineo tantùm in ſucceſſione fratris prædefuncti.*
6 *Pater æqualiter admittitur in ſucceſſione filii cum fratre vel ſorore utrimque conjuncta defuncto filio.*
7 *Statutum Civitatis dominantis ſervandum in defectum ſtatutorum loci particularis.*
8 *Amplia etiam ſi adeſſet ſtatutum jubens recurri ad jus commune.*
Filia ſuccedit matri ſi extent filii maſculi juxta ſtatutum Florentinum.
9 *Bona materna per aditionem deſinunt eſſe talia, & efficiuntur propria adeuntis.*
10 *Statutum de fratre ſorori præferendo an verificetur in fratre conſanguineo tantùm, ita ut ſororem utrimque conjunctam excludat à ſucceſſione alterius fratris.*
11 *Quod procedit tantum in bonis paternis, ſecùs autem in maternis, quæ reſervantur ſorori utrimque conjunctæ ſaltem pro medietate, & num. 13.*
12 *Filij maſculi ex primo matrimonio non excludunt fœminas ex ſecundo, nec è contra in bonis maternis.*
14 *Statutum excludens ſororem extante fratre intelligitur de fratre primi gradus, & non verificatur in remotioribus.*
15 *Statutum vocans maſculos ad excluſionem fœminarum non procedit, ubi agitur de hæreditate fœminæ.*
16 *Soror excluſa à ſucceſſione fratris non intelligitur excluſa à ſucceſſione ſororis, ſed contrarium.*
17 *Statutum excludens fœminas exiſtentes in pari gradu an intelligatur excludere ſororem à ſucceſſione fratris per exiſtentiam filij alterius fratris, contrarium n. 18.*

CAPUT II.

DOminus Joachinus, prout proponitur in facto, liberis duobus maſculo ſcilicet, & fœmina ex primo matrimonio ſuſceptis ad ſecundas convolavit nuptias, ex quibus alios duos liberos maſculum pariter, & fœminam ſuſcepit.

Defuncta poſteà uxore ſecundi matrimonii relictis poſt ſe dictis filiis maſculo, & fœmina ex ſuo corpore natis, & privigno, ac etiam ſuperſtite dicto D. Joachi-
1 no ejus viro non eſt dubium, quod attenta juris communis diſpoſitione ipſi filii ſecundi matrimonij ſublata qualibet ſexus differentia, & ſic tàm maſculus, quàm fœmina eidem matri ſuæ prædefunctæ ab inteſtato æqualiter ſuccedere debent, ut in *ff. & C. & inſtit. de Sen. Conſult. Orfic. l. ſi matre, C. de ſuis, & legit. & l. 2. ff. unde cognati.*

Neque obſtat exiſtentia D. Joachini ipſorum filiorum patris, & reſpectivè viri matris prædefunctæ, quia ille poſſet tantùm durante vita ſua habere uſumfructum in
2 dictis bonis maternis, quæ in totum ſpectat ad filios quo ad proprietatem, & in eis poſſunt habere hæredem. *l. cum oportet*, ubi DD. *C. de bon. quæ lib.* Boer. *deciſ.*
3 *61. n. 1.* cum aliis per Michalor. *de fratr. part. 1. cap. 3. num. 3.* Inter virum enim, & uxorem regulariter non datur ſucceſſio, niſi deficientibus omnibus deſcendentibus, aſcendentibus, collateralibus conſanguineis intra decimum gradum, ut in *tot. tit. ff. & C. unde vir. & uxor.*

Prout nec pariter obſtat exiſtentia privigni, & ſic fratris conſanguinei tantùm ipſorum ſuccedentium, quia cùm non ſit filius ejuſdem matris, ſed natus, ex alio ma-
4 trimonio, & ſic cùm ipſe non deſcendat à ſecunda uxore, de cujus ſucceſſione agitur, nec ſecunda uxor ab illo, nec ambo ab uno ſtipite, dicitur ſolùm conjunctus Novercæ jure affinitatis, & jure affinitatis nulla ſucceſſio datur, *l. vitrico, & l. affinitatis, C. com. de ſucc.*

Defuncto verò poſteà dicto filio maſculo ſecundi matrimonii ſine liberis ab inteſtato ſuperſtite dicta ejus ſorore carnali utrimque conjuncta, & dicto fratre conſanguineo tantùm ex primo matrimonio pariter non eſt
dubitandum, quod ſucceſſio illius de jure ſpectat in to- 5
tum dictæ ejus ſorori, quæ duplici vinculo agnationis ſcilicet, mediante patre, & cognationis mediante matre reperitur dicto ejus fratri defuncto conjuncta non obſtante altero fratre conſanguineo tantùm, qui licèt ſit in pari gradu, excluditur per dictam ſororem utrimque conjunctam, cùm duo vincula fortius ligent quàm unum, & duæ rationes vincant unam, *C. ſi igitur defunctus, Novell. 118. de hæred. ab inteſt. ven. auth. ceſſante, C. de legit. hæred.* Craſſ. *in §. ſucceſſio, quæſt. 614.* Magon. *deciſ. Flor. 148. n. 1.* Gratian. *diſcept. 661. n.*
16. & ſeq. Et ſi adhuc ſupereſſet communis pater, eſſet 6
æqualiter admittendus unà cum dicta ejus filia, & ſorore reſpectivè utrinque conjuncta ad hæreditatem dicti filii prædefuncti, ita tamen ut ſtante ſimultanea ſucceſſione non acquirat uſumfructum in portione ipſius filiæ, *Auth. defuncto, C. ad Tertull. juncta auth. item hæreditas. C. de bon. quæ lib.* Gratian. *diſcept. 685. n. 3. & 4.* Boer. *deciſ. 185.*

Quæ quidem omnia ſine dubio procedunt inſpecta diſpoſitione juris communis, nam inſpecto Statuto Florentino *Rub. 130. lib. 2.* cum ſua reformatione edita an-
no 1620. quod tamquam Civitatis dominantis ſervan- 7
dum venit in defectum ſtatuti loci particularis, ad latè tradita per Merlin. *de legit. lib. 3. tit. 1. quæſt. 18. n. 70. & ſeqq.* Rot. *in Noviſſ. part. 6. deciſ. 145. n. 28.* etiam ſi in loco ſubjecto adeſſet particulare ſtatutum jubens recurri ad jus commune quia ſtatutum loci ſuperioris vicem obtinet juris communis, Gratian. *diſcept. 7. nu. 1.*
& diſcept. 9. n. 23. & ſeq. licèt contrarium in hoc ulti- 8
mo caſu firmet Magon. *dec. Flor. 78. n. 6.* ubi plures refert, & teſtatur ſic aliàs tenuiſſe Rotam Florentinam, videtur aliter dicendum præcipuè in primo caſu ſucceſſionis prædictæ, ubi agitur de ſuccedendo matri, cui non videntur filiæ ab inteſtato ſuccedere poſſe, ſi eidem matri exiſtant filius, vel filii, maſculus, vel maſculi prout in caſu noſtro.

Sed nihilominus admiſſo etiam, quod per dictum filium maſculum ſecundi matrimonii remanſerit excluſa dicta ejus ſoror vigore ſupradicti ſtatuti à ſucceſſione
matris, & quod bona materna per aditionem facta fue- 9
rint proprium dicti fratris patrimonium, ita ut ampliùs materna dici non poſſint, ſed fraterna, *l. ſed ſi plures, §. filio, ff. de vulg. & pupill.* Gratian. *diſcept. 685. n. 1.*

Sequuta poſtea morte ipſius fratris, ſine filiis ſuperſtite dicta ſorore utrimque conjuncta, ut ſupra per eum excluſa, ipſa nunc venit ad ſucceſſionem dictorum bonorum reintegranda non obſtante ſtatuto prædicto, quia licèt dum facit mentionem de fratre ſorori præferendo, poſſit verificari etiam in fratre conſanguineo tan-
tùm, ita ut ille, qui aliàs de jure communi excludeba- 10
tur per ſororem utrimque conjunctam à ſucceſſione alterius ſui fratris prædefuncti, vigore hujuſmodi ſtatuti ipſam ſororem utrimque conjunctam excludat, Rom. *conſ. 411.* Capr. *conſ. 8. & conſ. 14.* cum aliis per Magon. *deciſ. Floren. 148. n. 2.* Gratian. *diſcept. 661. nu. 13.* ubi quod ſi ambo eſſent maſculi ſtante ratione agnationis conſervandæ conſanguineus tantùm æqualiter ſuccederet cum utrimque conjuncto.

Tamen iſtud intelligendum eſt excepta dote materna, & ſic ſucceſſione matris, in qua non conſideratur agnatio, ita ut talis dos materna dictæ ſorori ex æquitate reſervari debeat non obſtante, quod mater prædeceſſerit, & videatur dicta dos effecta patrimonium fratris ultimo loco defuncti; & qui illa tamquam utrimque conjunctus, & maſculus excludebat, nam in iſto caſu conſideratur duplex patrimonium, paternum ſcilicet, & maternum, ita ut in bonis paternis procedat diſpoſi-
tio ſtatuti favore fratris conſanguinei tantùm, & bona 11
materna reſerventur ſorori utrimque conjunctæ *l. ſi emancipatis, C. de legit. hæred.* & benè declarat Magon. *d. deciſ. 148. n. 16. verſ. Nam inſpectæ uſque ad finem,* & Michalor. *de fratr. part. 3. cap. 14. per tot.* filii, enim maſculi, ex primo matrimonio non poſſunt excludere fœminas ex ſecundo matrimonio, nec è contra reſpectu
bonorum maternorum, Merlin. *de legit. lib. 3. tit. 1. q.* 12
17. n. 43. & ſeq. licèt aliqui prædicta intelligant pro

medietate tantùm dotis maternæ, alia medietate rema-
nente hæredibus fratris prædefuncti, quia hoc modo non
receditur à regulis juris, ſed ſolùm reſtituitur ſorori id
quod abſtulerat ſtatutum, & reſtituitur ſucceſſio ad jus
commune, ſecundùm quod dos matris ſpectat æqualiter
13 filio, & filiæ, ut per Magon. & Michalor. *loc. cit.* & ita
puro tenendum in conſulendo, & judicando, vide Pe-
regrin. *deciſ.* 75. *n.* 6. & *deciſ.* 86. *n.* 8.

Et circa prædicta notandum eſt etiam, quod ſtatu-
tum excludens ſororem extante fratre intelligendũ eſt
14 de fratre primigradus, non autem de fratribus patrueli-
bus, & conſobrinis, quia non poteſt extendi de perſona
ad perſonam, ſed coarctatur ad perſonas proprie expreſ-
ſas, Rom. *conſ.* 411. *n.* 4. cum aliis per Rot. *in Noviſſ.*
p. 6. *deciſ.* 68. *n.* 4. coram Merlino in Romana ſucceſ-
15 ſionis 4. Julii 1631. prout etiam ſtatutum vocans maſ-
culos ad excluſionem fœminarum in ſucceſſionibus
tranſverſalibus non procedit, ubi agitur de hæreditate
fœminæ, & ſic ſoror excluſa à ſucceſſione fratris per e-
xiſtentiam alterius fratris non intelligeretur excluſa à
ſucceſſione ſororis, Surd. *deciſ.* 9. Rot. in Romana ſuc-
ceſſionis 14. Junii 1630. coram Merlino poſt Fenzon.
ad ſtat. Urb. deciſ. 120. Michalor. *de fratr. part.* 3. *c.*
11. *n.* 200. Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 17. *n.* 16.
16 *& ſeqq.* Contrarium tamen latè defendit Curt. jun. *conſ.*
150. *per tot.* Gratian. *diſc. forenſ. cap.* 449. *per tot.* &
ita ad tollendas lites declaravit nova reformatio ad Sta-
tutum Florentinum edita de anno 1620. nempè ſoro-
rem, & illius conjunctos intelligi excluſam à ſucceſ-
ſione alterius ſororis eodem modo, quo excluditur a
ſucceſſione fratrum.

Et ſtatutum excludens fęminas exiſtentes in pari gra-
du non intelligitur excludere ſororem à ſucceſſione fra-
17 tris per exiſtentiam filii alterius fratris, quia tunc fœ-
mina eſt in ſecundo gradu, maſculus autem in tertio,
qui licèt repreſentet perſonam ſui patris, & ſic virtute
repræſentationis videatur in pari gradu, tamen intelli-
gitur repræſentare quoad hoc tantùm, ut admittatur
unà cum fœmina, non autem ut illam excludat, Rot.
in Noviſſ. part. 4. *deciſ.* 385. Sed contrarium videtur
dicendum, quia ſi concedimus repræſentationem, ille
nepos dicitur in pari gradu, ex quo poſteà in neceſſariã
conſequentiam venit excluſio fœminæ attentis verbis
ſtatuti, prout advertit Michalor *de fratr. p.* 3. *c.* 11. *n.*
168. idem videtur ſentire Gratian. *diſcept.* 890. *nu.* 28.
& Merlin. *de legit. l.* 3. *tit.* 1. *q.* 17. *n.* 24.

ARGUMENTUM.

Salvianum an competat fideicommiſſario, quid operetur Inventarium, quæ requiſita continere debeat, quibus privilegijs gaudeat hæres beneficiatus, & an, & quando conveniri poſſit intra tempus conficiendi inventarium.

SUMMARIUM.

1 *Salvianum competit fideicommiſſario probatis requiſitis, ſicut & legatario.*
2 *Quæ ſint requiſita probanda per fideicomiſſarium & num.* 3.
4 *Bona ſubrogata in locum alienatorum eodem modo ſunt fideicommiſſario reſtituenda.*
5 *Subrogatum ſapit naturam ejus, in cujus locum ſubrogatur.*
6 *Quos de evictione tenet actio eoſdem agentes repellit exceptio.*
7 *Hæres non poteſt impugnare factum defuncti.*
8 *Inventarium non opitulatur in rebus hæreditariis.*
Hæres licèt beneficiatus non poteſt vendicare bona alienata per defunctum, ſi tamùm reperitur in hæreditate quantum valet res alienata.
9 *Hæreditas præſumitur opulenta, etiam ſi in ea non fuerint repertæ pecuniæ.*
10 *Æſtimatio rerum hæreditariorum eſt neceſſaria, ut de illis poſſit reddi ratio.*
11 *Inventarium debet continere ſingillatim æſtimationem omnium rerum deſcriptarum. Et debet omnia diſtinctè continere per pondus, numerum, menſuram, qualitatem, & quantitatem.*
12 *Hæres tenetur reddere rationem de bonis inventariatis, aliàs inventarium non juvat.*
13 *Inventarium ut dicatur legitimè factum, debent intervenire* 22. *requiſita, quæ recenſentur, melius, nu.* 19.
14 *Decretum Judicis in inventario licèt nõ neceſſarium inducit præſumptionem validitatis.*
15 *Inventarium de conſuetudine non requirit tot ſolemnitates enumeratas, ſed ſufficit ſervari ſolitas in loco ubi conficitur.*
16 *Inventarium probat ceſſante præſumptione fraudis, licèt ſolemnitates non ſint ſervatæ, & ex quibus dicatur ceſſare dicta præſumptio.*
17 *Conſuetudo prædicta eſſet plenè probanda, aliàs non operatur.*
18 *Inventarium dicitur res ſcrupuloſa, & eſt conficiendum cum grano ſalis.*
20 *Perſonæ Eccleſiaſticæ continentur ſub generali proclamate ad conficiendum inventarium.*
21 *Inventarium valet reſpectu citatorum, licèt quo ad non citatos ſit nullum, niſi non citati degerent extra juriſdictionem.*
22 *Citatio generalis per proclama ſufficit ſtante multitudine creditorum ceſſante fraude.*
23 *Proteſtatio quælibet, & convocatio creditorum ad inventarium ſufficit.*
24 *Inventarium fieri poteſt per procuratorem cum ſpeciali mandato.*
25 *Inventarium præſumitur omnia continere, & plenè probat contra conficientem, ita ut non admittat probationem in contrarium, & n.* 26.
27 *De inventario nihil poteſt diminui, vel caſſari niſi citatis intereſſe habentibus.*
28 *Inventarium factum per hæredem gravatum non prodeſt fideicommiſſario niſi præſumptivè, & n.* 29.
30 *Hæres poteſt cogi per fideicommiſſarium ad faciendum inventarium, vel ſaltem deſcriptionem ſimplicem bonorum.*
31 *Hæres tenetur medio juramento patefacere res hæreditarias.*
32 *Hæres beneficiatus poteſt offerre de bonis, nec tenetur ſolvere in pecunia.*
33 *Hæres beneficiatus non poteſt actione perſonali conveniri, & quomodo intelligatur.*
34 *Hæres intra tèmpus conficiendi inventarium non poteſt moleſtari ab aliquibus creditoribus, vel legatariis.*
35 *Limita in caſu alimentorum.*
36 *Limita in actione reali.*
37 *Limita quando manifeſtè conſtat hæreditatem eſſe locupletem.*
38 *Limita ſi hæres alios conveniret, & ab eis conveniretur.*
39 *Limita in relictis pro anima.*
40 *Hæres non poteſt intra novem dies à die mortis defuncti moleſtari.*
Debitor moribundus, nec ejus domeſtici poſſunt moleſtari.
41 *Hæres beneficiatus poteſt facere ſeparationem bonorum pro ſuo credito.*
42 *Hæres beneficiatus cenſetur ſtatim ſibi ſolviſſe, & facit fructus ſuos.*
43 *Intellige reſpectu creditorum poſteriorum, nam reſpectu anteriorum non procedit hæc imaginaria ſolutio.*
44 *Hæres pronitens ſolvere legata an, & quando cenſeatur renunciaſſe inventario,*
45 *Solvens partem indebiti ad reliquum cogi non poteſt.*
46 *Hæres beneficiatus an poſſit ſolvere creditori prius venienti ſine cautione.*
47 *Inventarii beneficium quando poſſit in executione ſententiæ allegari,*

CAPUT III.

DOminus Octavianus, & Carolus fratres de Regulis, tamquam vocati ad quoddam fideicommiſſum D. olim Octaviani de ejuſdem Regulis moverunt judicium Salviani adverſus duo cubicula olim poſſeſſa per Petrum de Regulis gravatum, qui illa alienavit cum obligatione erogandi pretium in emptionem alio-

rum

Digitized by Google

rum ſtabilium ad commodum dictorum vocatorum, &
nunc poſſeſſa per D. Cæſarem, & ejus nepotem de Ar-
naldis, in quo judicio videbantur obtinere poſſe, cùm
1 non ſit dubium, quod probatis debitis requiſitis Salvia-
num competat etiam fideicommiſſariis, Seraph. *deciſ.*
828. *n.* 1. Scapucc. de Salvian. *lib.* 1. *quæſt* 7. Gratian.
diſcept. 62. *n.* 31. Duran. *deciſ.* 432. *in fine*, ſicut etiam
competit legatariis, idem Duran. *deciſ.* 352. *n.* 1.

Sed nihilominus cauſa prædicta coram me agitata
cenſui de jure prædictos de Arnaldis fuiſſe à petitis ab-
ſolvendos, & dictos de Regulis, uti temerè litigantes
in expenſis condemnandos, & motus fui non ſolùm,
2 quia non fuit probatum de poſſeſſione fideicommitten-
tis, uſque ad ejus obitum, & quod dicta cubicula re-
manſerint in ejus hæreditate, prout neceſſe erat adhoc,
ut poſſent dici in fideicommiſſo comprehenſa, Duran.
deciſ. 358. *num.* 2. *& deciſ.* 458. *n.* 2. neque de identita-
3 te bonorum, neque de illorum legitima deſcendentia
ab ipſo fideicommittente, ad tradita per Rot. in Bonon.
fideicommiſſi de Fornaſariis Ven. 1. *Aprilis* 1650. *co-
ram Veroſpio in princ.* nec denique bona pulſata un-
quam fuiſſe in bonis ſuppoſiti debitoris, quod eſt unum
ex principalioribus requiſitis Salviani, quia cùm prædi-
ctus Petrus teneretur ex propria obligatione bona eme-
re pro inveſtimento certæ ſummæ ad favorem vocato-
rum, dicta cubicula per eumdem empta cenſentur ſta-
4 tim ſubrogata ad formam ſuæ obligationis in locum a-
liorum bonorum alienatorum, illaque veniunt reſti-
tuenda, uti fideicommiſſo ſubjecta ipſi fideicommiſſa-
rio, Paeif. de Salvian. *inſpect.* 3. *cap.* 4. *n.* 215. Igitur
firmanda eſt concluſio numquam illa fuiſſe in bonis
emptoris, verum ipſius fideicommittentis, cùm ſubro-
gata aſſumant naturam eorum, in quorum locum ſub-
5 rogantur, Rot. *in Noviſſ. par.* 5. *dec.* 358. *n.* 7. *& deciſ.*
118. *n.* 21. Gratian. *diſcep.* 491. *n.* 13. *& cap.* 765. *n.* 36.
& n. 63. Et retinent naturam ſubrogantis, & habentur,
ac ſi reperta fuiſſent in hæreditate fideicommittentis,
Rot. *in Noviſſ. d. deciſ.* 118. *n.* 21. *part.* 5.
6 Sed etiam quia cùm dicti de Regulis ſint hæredes pa-
tris, qui dictam partem domus vendidit illis obſtat ex-
ceptio quod quos de evictione teneat actio eoſdem agen-
tes repellit exceptio, juxta *l. vendicantem de evict. &
l. ex qua perſona ff. de reg. jur. DD. in l. fin. §. in com-
putatione, C. de jur. delib. & in l. debitori, C. de pact.*
7 Add. ad Buratt. *deciſ.* 154. Gratian. *diſcept.* 511. *n.* 28.
hæredes enim non poſſunt impugnare factum defuncti
l. cum à matre, C. de rei vendic. idem Gratian. *diſcept.*
401. *n.* 27. & latè declarat Rot. *part.* 2. *diverſ. deciſ.*
210. *per tot.*

Neque obſtat ſi dicatur illos eſſe hæredes cum benefi-
cio legis, & inventarii, quo caſu videntur poſſe habere
bona fideicommiſſo ſubjecta, non obſtante dicta exce-
ptione, quia omiſſo, quod dictum inventarium non
8 fuit productum, & non apparet ſi etiam de illo conſta-
ret utique tantùm operaretur, ut non cogantur ratum
habere factum defuncti ultra vires hæreditatis, non
autem quòd non teneantur quatenus eſt in hæreditate,
illud enim non opitulatur in rebus hæreditariis, & non
liberat hæredes, ut præciſè non teneantur alienationem
ratificare, cum ad hoc teneantur quatenus bona hære-
ditatis æquivalent, Ludoviſ. *deciſ.* 418. *n.* 5. *& 6. ubi
Add. num.* 15. quòd hæres cum beneficio non poteſt
vendicare bona ab auctore alienata, ſi deductis oneri-
bus tantùm remaneat in hæreditate quantum capit va-
lor rei alienatæ, & Gratian. *diſcept.* 511. *num.* 26. *&
ſeq.* Marzar. *de fideicomm. part.* 2. *quæſt.* 46. *numer.*
61. *&* 62.

Et aſſerens bona, quæ remanſerunt in hæreditate
non eſſe æquivalentia tenetur iſtud probare, quia hæ-
9 reditas in dubio præſumitur opulenta, & ſolvendo, ac
lueroſa, & dicitur titulus lucrativus, nec probatur ino-
pulenta ex eo quod in illa non fuerint repertæ pecuniæ,
Buratt. *dec.* 589. *n.* 23. *in Annot.* Gratian. *d. cap.* 511.
10 *num.* 30. *& ſeq. cap.* 729. *num.* 21. & maximè in caſu
noſtro, ubi nulla æſtimatio legitur bonorum reperto-
rum in hæreditate, ut opus eſſet pro redditione ratio-
nis illorum in Rot. *in Noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 2. *nu.* 5.
Inventarium enim ſive ſit factum ab hærede, ſive à
tutore non tantùm debet omnia continere, ſed etiam
11 ſingillatim æſtimationem, & valorem cujuslibet rei,
aliàs eſt nullum, & datur juramentum in litem, Ro-

land. *conſ.* 73. *num.* 50. *& ſeq. lib.* 2. *& in tract. de In-
vent. par.* 3. *qu.* 43. *&* 44. ubi quod debet omnia diſtin-
ctè continere per pondus, numerum, menſuram, &
qualitatem, & quantitatem, Theſaur. *qu.* 10. *num.* 19.
lib. 1. Mont. *de tut. cap.* 32. *reg.* 5. *n.* 77. *& ſeq. cap.* 9.
num. 66. cùm quilibet hæres etiam cum beneficio inven- 12
tarii teneatur ad inſtantiam creditorum, legatariorum,
ſeu quorumcumque aliorum intereſſe habentium red-
dere rationem de bonis inventariatis, Gratian. *diſcept.*
981. *num.* 27. *& ſeq.* qua ratione non reddita intrat præ-
ſumptio conſumptionis bonorum, & non juvatur inven-
tario, Rot. *in Romana ſeparationis bonorum* 24. *Ja-
nuarii* 1631. coram Pirovano *in Noviſſ. par.* 6. *dec.* 2.
n. 5. *& ſeq.* ubi etiam quando ſufficienter reddita ratio.

Et circa prædicta ſciendum eſt, quod in confectio-
ne inventarii hæredis, ut illi proſit ne teneatur ultra vi-
res hæreditarias juxta *l. fin. C. de jur. delib.* viginti duo 13
requiſita ſunt neceſſaria, de quibus Theſaur. *qu.* 10. *lib.*
1. & paſſim per ſcribentes in variis locis, nempè quod
hæres dubitativè adeat hæreditatem cum proteſtatione
adeundi cum beneficio legis, & inventarii, manu pro-
pria ſe ſubſcribat inventario, vel ſignum crucis faciat,
proteſtetur feciſſe exactam diligentiam de reperiendis
rebus hæreditariis, & quod ſi quas in poſterum inveniat,
illas incontinenti addet, & ſi quid errore ſcriptum
erit non hæreditarium ſeparabit, juret nullum dolum,
vel fraudem in eo adhibuiſſe, ſcribatur manu publici
Notarii qui ſit perſona cognita, teſtes adhibiti ſint de
loco, & cogniti, ac ibidem poſſideant bona ſtabilia:
jurent non eſſe conſcios alicujus fraudis, unus ipſorum
ex tribus, vel quatuor adhibendis ſit Notarius, vel
Officialis loci, ſaltem duo à principio uſque ad finem
interſint, & ille teſtis Notarius ſe ſubſcribat loco hære-
dis ſi ipſe ſcribere neſciat, & alii tres interveniant pro
abſentibus, quod inventarium incipiat fieri intra men-
ſem à die mortis, vel aditæ hæreditatis, & perficia-
tur intra alios duos menſes inter præſentes, inter abſen-
tes verò inchoatus intra quatuor menſes, & perficiatur
intra annum, fiat in loco ubi eſt major pars bonorum,
adhibeantur periti æſtimatores, qui jurati conſiderent
qualitatem bonorum, quantitatem, pondus, & men-
ſuram, res ipſæ omnes oculis teſtium ſubiiciantur, de-
ſcribantur tàm mobilia quàm immobilia omnia in hære-
ditate reperta etiam depoſitata, comodata, & aliena
cum expreſſione cujus ſint, citentur omnes creditores,
legatarii, fideicommiſſarii, & omnes intereſſe haben-
tes, qui certi ſunt perſonaliter, & incerti per procla-
ma, exprimatur per Notarium rogatum, in quo loco
cœptum, & actum fuerit, per quem hæredem, coram
quibus teſtibus, fiat dinumeratio foliorum, & ſubſcri-
ptio cum mentione numeri illorum, ac denique res om-
nes hæreditariæ fideliter, & ad unguem deſcribantur,
primò mobilia, deindè immobilia, tertiò jura, actio-
nes, credita, & debita, neque aliquid malitioſè omit-
tatur, aliàs omiſſis hujuſmodi ſolemnitatibus, vel ſi-
milibus à conſuetudine, vel ſtatuto introductis, vel
aliqua illarum vitiatur totum inventarium, licèt ſecun-
dum veriorem opinionem omiſſio levis ſolemnitatis
non vitiet præſertim ſi Judicis præſentia interveniat,
unde bonum eſt adhibere decretum Judicis, per quod
ſupplentur aliquæ ſolemnitates, & oritur præſumptio
validitatis inventarii, Maſcard. *de probat. concluſ.* 940. 14
lib. 2. cum aliis Theſaur. *d. qu.* 10. *n.* 3. *& ſeq.* licèt
de jure non ſit neceſſarium, ut per Gratian. *diſcept.*
797. *n.* 12. *& ſeq.*

De conſuetudine tamen inventarium non requirit ad
ſui validitatem omnes illas ſolemnitates, ſed dicitur le-
gitimè factum, quando fuerunt ſervatæ ſolemnitates 15
ſolitæ in loco ubi conficitur, quod probatur ex inſpe-
ctione ſimilium inſtrumentorum, Durand. *dec.* 387. *n.*
1. *& ſeq.* Gratian. *diſcept.* 59. *n.* 8. Cavaler. *dec.* 408.
inventarium enim fuit ſolummodò inventum ne res
hæreditariæ poſſint occultari, unde ceſſante præſum- 16
ptione fraudis valet quamvis ſit ſimplex deſcriptio nulla
ſervata forma, & ſolemnitate juris, Cravett. *conſ.* 1.
pro Genero, *n.* 476. Cancer. *var. reſolut. lib.* 3. *cap.* 2.
num. 109. *& ſeqq.* cum aliis per Duran. *d. dec.* 387.
n. 18. *& ſeq.* ubi adducit quatuor præſumptiones exclu-
dentes aliam præſumptionem doli reſultantem ex omiſ-
ſione alicujus rei, nempè legalitas perſonæ, probabile
dubium an res omiſſa eſſet deſcribenda, quod fuerit

Digitized by Google

quid immobile, quod celari non potuerit, & quod fue-
rit addita priuſquam de omiſſione eſſet oppoſitum.
Sed ne quiſquam in hoc decipiatur ſciendum eſt,
quod talis conſuetudo eſſet plenè probanda, nec dice-
retur probata ex oſtenſione multorum inventariorum
17 ſub tali forma confectorum, cum etiam requiratur quod
illis fuerit data fides in judicio tamquam legitimè con-
fectis, & quod ad notitiam totius populi, vel majoris
partis devenerit, ita ut dicatur communi omnium,
& unanimi conſenſu approbata, & in ſpecie defectus,
de quo ageretur, ut late per Rot. *par.* 2. *diverſ. deciſ.*
72. *num.* 21. *& ſeqq.* Gratian. *diſcept.* 767. *num.* 6. *&*
ſeqq. capit. 153. *nu.* 24. *& capit.* 998. *num.* 19.
Unde cùm inventarium hæredis ſit res multum ſcru-
puloſa, eſt conficiendum cum grano ſalis, & cum om-
18 ni ſubtilitate, aliàs facillimum eſt errare, & melius eſt
abundare in cautelis, & ſolemnitatibus, quàm deficee-
re, ut videre eſt ex congeſtis per Rot. *dict. dec.* 72.
per totum part. 2. *diverſ.* ubi non obſtantibus multis
pro ſubſtentatione inventarii conſideratis, fuit omninò
nullum declaratum propter defectus aliquarum ex præ-
dictis ſolemnitatibus.
Si tamen inventarium fuerit factum prævia citatione
creditorum, quoad certos perſonaliter, quoad incertos
per proclama, contineat omnia ſtabilia confinibus, &
19 mobilia, cum æſtimatione, ac adhibitis teſtibus bonæ
conditionis, & famæ loco creditorum abſentium, ſi-
gno crucis, aditione hæreditatis, & decreto Judieis,
prout habetur *in l. fin. C. de jur. delib.* eſſe adeò vali-
dum, ut non poſſit aliquo modo impugnari, nec de eo
dubitari dixit Rot. *in Romana ſeparationis bonorum*
24. *Januarii* 1631. coram Pirovano *in Noviſſ. part.*
6. *deciſ.* 2. *num.* 1. ubi refert, & ſequitur Rol. *conſ.* 73.
n. 4. *lib.* 2. & alios, Duran. *d. deciſ.* 387. *n.* 1. *& ſeq.*
Et licèt talis citatio ereditorum, & intereſſe haben-
tium ſit neceſſaria, ita ut ſub generali per proclama
comprehendantur etiam perſonæ Eccleſiaſticæ, Rol.
20 *de Invent. part.* 3. *qu.* 34. Capyc. *dec.* 101. cum aliis
ſupra allegatis, ſi fuerit factum inventarium prævia ci-
tatione alicujus, valeret quoad eum indubitatè, quamvis
21 reſpectu aliorum non citatorum eſſet nullum niſi non
citati eſſent abſentes, & extra locum juriſdicentis,
quia tales non ſunt perſonaliter, nec nominatim citan-
di licèt ſint certi, Phanucc. *de Invent. par.* 3. *n.* 17.
Gratian. *diſcept.* 798. *nu.* 8. *&* 9. immò ceſſante dolo
non poſſet dici nullum inventarium, etiam reſpectu
22 non citatorum, quando multi fuerunt citati, cùm lex
non ſit in totum contempta, & ubi adeſſet multitudo
creditorum licet certorum non eſſet neceſſaria aliqua
particularis citatio, ſed ſufficeret generalis per procla-
ma vel ſaltem eſſet danda reſtitutio in integrum etiam
majori ex hujuſmodi omiſſione, Caccialup. *in l. cun-*
23 *ctos populos, C. de Sacroſ. Eccleſ. col.* 50. Rol. *conſ.* 9.
num. 10. cum aliis per Gratian. *diſcept.* 797. *num.* 16.
& ſeq. Et in omnem caſum videtur ſufficere quælibet
proteſtatio, & convocatio etiam extra judicium facta
per hæredem ad videndum confici inventarium, idem
Gratian. *d. capit.* 797. *nu.* 2. *& capit.* 720. *n.* 2. *& ſeq.*
Quod quidem inventarium confici poteſt etiam per
24 procuratorem habentem ſpeciale mandatum, Duran.
dec. 337. *num.* 7. *& n.* 57. *&* 58. & præſumitur omnia
continere, ita ut qui dicit contrarium teneatur pro-
25 bare maximè ſtante proteſtatione de addendo, & mi-
nuendo, quæ inducit bonam fidem in hærede, Magon.
dec. Luc. 6. *num.* 44. Duran. *deciſ.* 387. *n.* 24. Gratian.
diſcept. 720. *n.* 6. Ac plenè probat contra conficientem,
26 quoad deſcripta in illo, ita ut non admittat probatio-
nem in contrarium, idem Gratian. *diſcept.* 765. *n.* 59.
Duran. *dec.* 337. *num.* 9. *& ſeqq.* etiam ſtante proteſta-
tione, quòd non habeantur pro appoſitis, quæ non eſ-
ſent apponenda, cùm interim ſtetur inventario in præ-
judicium conficientis donec doceatur de errore, & ni-
27 hil poteſt diminui, niſi ſervatis ſervandis, & cauſa co-
gnita per judicem eum citatione, vel præſentia intereſ-
ſe habentium, idem Gratian. *diſcept.* 766. *n.* 48. 49. *&*
28 62. Duran. *deciſ.* 387. *num.* 21. *& ſeq. & dec.* 337. *num.*
62. *&* 63. factum tamen per hæredem gravatum non
prodeſt fideicommiſſario, cui reſtituta fuit hæreditas
ne ultra illius vires teneatur creditoribus hæreditariis,
29 niſi ſibi fuerit ceſſum, Pract. Pap. *hæredit. & teſtam.*
gloſſ. 2. *in fine*, quod immò illi proſit ſaltem præſum-
ptivè, quando fuit legitimè confectum, ita ut ex illo ap-
pareat veritas bonorum hæreditariorum, facit pulchrè,
Duran. *dec.* 487. *nu.* 40. *& ſeqq.* Et quod hæres poſſit
cogi à fideicommiſſario, ſi non ad faciendum ſolemne
inventarium, ſaltem ad faciendam deſcriptionem bo-
norum, aliàs adveniente tempore reſtitutionis poſſit 30
contra eum in litem jurari Gratian. *diſcept.* 215. *per*
tot. vel ſaltem cogi mediante juramento pateſacere bo-
na hæreditaria, idem Gratian. *diſcept.* 59. *num.* 14. *&* 31
d. cap. 215 *num.* 42.
Hæres autem cum beneficio inventarii habet perplura
privilegia ultra illud, quod non teneatur, niſi quatenus
vires hæreditatis patiuntur, retentionis Falcidiæ, &
Trebellianicæ, & ſimilia, quæ ſunt vulgaria, & no-
tiſſima.
Et primò habet privilegium, ut poſſit offerre de bonis
ad juſtam æſtimationem etiam quod hæreditas eſſet
opulenta & ſic non poteſt cogi ſolvere in pecunia nu- 32
merata, prout alii debitores, Rol. *de invent. part.* 4.
q. 23. *& q.* 24. Gratian. *diſcept.* 116. *n.* 4. *& n.* 19.
Secundò hæres beneficiatus nõ poteſt conveniri actio-
ne perſonali, qua defunctus tenebatur, Soc. *conſ.* 120. *n.*
18. Cenc. *de Cenſ. par.* 2. *cap.* 2. *q.* 5. *ar.* 6. *num.* 16. 33
Quod eſt intelligendum, ut non poſſit ejus perſona de-
tineri, arreſtari, vel carcerari pro debito defuncti, ſed
benè poteſt conveniri, ut bona inventariata tradat, Pha-
nuc. *de invent. p.* 5. *nu.* 129. Cenc. *loc. cit.* & Rot. poſt
eum *dec.* 231. *num.* 6. *& deciſ.* 233. *num.* 15.
Tertiò hæres non poteſt intra tempus conficiendi in-
ventarium ab aliquo creditore, vel legatario moleſtari 34
quamvis contra defunctum jam lata eſſet ſententia,
l. fin. §. donec, & §. & ſic præfatam, C. *de jur. delib.*
Petr. Pecc. *de jur. ſiſten. & manu inject. cap.* 4. *num.* 9. 35
niſi ſumus in cauſa alimentorum cùm venter non pa-
tiatur dilationem Gratian. *diſcept.* 236. *num.* 52. vel
niſi agatur in actione reali, Rol. *de invent. par.* 4. 36
quæſt. 9. *DD. in d. §. donec*, & Merlin. *de legit. lib.* 5.
tit. 3. *quæſt.* 5. *nu.* 1. meliùs *in tract. de pign. & hypoth.*
libr. 4. *tit.* 5. *quæſt.* 173. *per tot.* Sicut non juvaretur di- 37
cta dilatione, quando evidenter conſtaret hæreditatem
fore locupletem, ſecundùm Rol. *d. part.* 4. *quæſt.* 13.
nec in relictis pro anima, idem Rol. *d. quæſt.* 9. Nec 38
quando ipſe voluntariè ageret contra alios, à quibus
poſſet reconveniri, vide Rol. *d. tract. part.* 4. *quæſt.* 10. 39
& quæſt. 11. Sicut nec hæres poteſt intra novem dies à
die mortis defuncti moleſtari ab aliquo creditore, aliàs 40
omnia acta ſunt nulla etiam parte non opponente ſtante
ſcientia judicis de hujuſmodi tempore luctus, prout nec
debitor ipſe moribundus, nec ſui domeſtici ſub pœna
amiſſionis jurium, & tantumdem reſtituendo Gratian.
diſcept. 18. *n.* 53. *& diſcept.* 243. *num.* 6. *& ſeqq.* Aſin.
in prax. §. 31. *ampl.* 16. *limit.* 4. *fol. mihi* 173. Menoch.
de arbitr. caſ. 387. Rodriquez *de concur. cred. part.* 1.
art. 3.
Quartò hæres beneficiatus ſi ſit creditor defuncti non
ſolùm non amittit jura ſua per confuſionem, ſed poteſt
citatis creditoribus, & legatariis, ac prævio judicis de- 41
creto facere ſeparationem bonorum pro quantitate ſui
crediti ab aliis bonis hæreditariis, Gratian. *diſcept.* 932.
num. 13. *&c.* Magon. *deciſ. Flor.* 59. *nu.* 10. *&c.* Immò
cenſetur ſtatim ſibi ſolviſſe pro ſuo credito primò de
mobilibus, & illis deficientibus de ſtabilibus, ita ut pro 42
quantitate ſui crediti faciat fructus ſuos, Surd. *de-*
ciſ. 170. cum aliis per Gratian. *diſcept.* 129. *num.* 25. *&*
26. Merlin. *de legit. lib.* 2. *tit.* 2. *quæſt.* 32. *num.* 25. Ma-
gon. *deciſ. Flor.* 59. *num.* 6. Et quod poſſit ſibi rectè
hoc modo ſolvere, idem Gratian. *diſcept.* 214. *num.* 1.
& 860. *n.* 11. Cenc. *de Cenſ. quæſt.* 20. *in fine*, Duran.
deciſ. 348. *nu.* 12. Intelligendo tamen, quoad præjudi- 43
cium creditorum poſteriorum, nam in præjudicium
eorum, qui haberent anteriora jura credito hæredis, non
procederet hæc imaginaria ſolutio, Rot. *in Romana*
ſeparationis bonorum 24. *Januarii* 1631. coram Piro-
vano *in Noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 2. *num.* 8. *& ſeqq. per tot.*
Et licèt promiſerit ſolvere legata non videtur renun- 44
ciaſſe beneficio inventarii, niſi addat obligationem ſuo-
rum bonorum, vel cum clauſula in ſolidum, vel inte-
gre, ſeu per æquipollentia verba, quo caſu diceretur
debitum renovatum ex nova conventione, & non eſſet
locus pœnitentiæ, ſi agatur ex illa nova conventione,
quæ contineat omnia ad ſui validitatem neceſſaria,
Gra-

Digitized by Google

Gratian. *diſcept.* 264. 553. 646. & 916. *num.* 31. ubi etiam quod ſi ſolverit, vel promiſerit unum ex legatis inutilibus non videtur obligatus ad alia, quia ſolvens
45 partem indebiti ad reſiduum cogi non poteſt, Magon. *deciſ. Flor.* 143. *n.* 11. & 12.

Quintò hæres beneficiatus poteſt ſolvere creditori priùs venienti, nec debet moleſtari ſi ſolverit poſteriori etiam ſine cautione, quando ignorabat alios adeſſe creditores, ſecùs autem ſi ſciebat, nam tunc tenetur exi-
46 gere cautionem de reſtituendo anterioribus, Gratian. *diſcept.* 532. *num.* 5. & 767. *num.* 62. Plura alia beneficia, & privilegia reſultantia ex confectione inventarii habentur paſſim per Doctores, ad quos ſufficiat remiſſio, cùm propoſiti mei non ſit de illis tractatum componere, ſicut nec de incommodis ex non confectione ſurgentibus in damnum hæredum, quæ quidem multa ſunt, ut videre eſt in locis ordinariis, &c. Et poteſt beneficium inventarii, quandocumque allegari etiam poſt ſententiam in illius executione, niſi de illo fuiſſet priùs cognitum, & rejectum, Gratian. *diſcept.* 660. *numer.* 26. & *ſeqq.*

ARGUMENTUM.

An mulier poſſit eſſe Tutrix, & quæ ſervare debeat, an repetat dotem ante redditionem rationis, an adeundo hæreditatem ſibi, vel filiis poſſeſſionem acquirat, & tranſeundo ad ſecunda vota obligantur bona ſecundi viri pro debito tutelari. Clericus an poſſit eſſe Tutor, quæ requirantur in alienatione rerum minoris. Remedium ſpolii quibus, contra quos, & quando detur, an admittat appellationem, & qualiter fructus debeantur.

SUMMARIUM.

1 *Mater, & avia poteſt eſſe tutrix filiorum, & nepotum.*
2 *Mater, & avia præfertur omnibus aliis in tutela præterquam teſtamentariis.*
3 *Amplia licèt ſit filiafam. & extet ſtatutum, quod non poſſit obligari ſine patre.*
4 *Limita niſi eſſet minor dummodò aliter ſtatuto, vel conſuetudine non diſponatur.*
5 *Mater in aſſumptione tutelæ debet renunciare ſecundis nuptiis, & Vellejano.*
6 *Debet etiam ſatisdare rem pupilli ſalvam fore.*
7 *Debet ſervare novem requiſita, quæ recitantur.*
8 *Mater dum eſt tutrix non poteſt petere dotes ſuas, niſi prius reddita ratione.*
9 *Mater adeundo hæreditatem acquirit poſſeſſionem filiis, & an poſſit tunc petere inſiſtentiam pro ſuis dotibus.*
10 *Mater ſi tranſeat ad ſecunda vota non reddita ratione tutelæ obligantur bona ſecundi viri, & in eis pro tutelari debito poteſt fieri executio.*
11 *Clerici non poſſunt gerere tutelam teſtamentariam.*
12 *Clerici tenentur petere tutorem pupillis ſuis conſanguineis.*
13 *Alienatio facta per tutores ſtante nullitate tutelæ eſt nulla.*
14 *Alienatio bonorum pupilli non valet niſi extet æs alienum, & cre itores inſtent.*
15 *Alienatio immobilium pupilli non valet niſi prius facta diligenti perquiſitione an extent mobilia, fructus, vel pecuniæ.*
16 *Res minus damnoſa ſemper debet alienari, Pupillus, vel minor poteſt reintegrari ad poſſeſſionem rei nulliter alienatæ.*
17 *Subbaſtatio eſt neceſſaria in alienatione rerum pupilli per 20. dies. Contra num. 19.*
18 *Alienatio bonorum pupilli ut valeat novem requiſita recenſentur.*
20 *Remedium ſpolii, & reintegrandæ competit ſtante nullitate alienationis.*
21 *Remedium c. reintegrandæ tranſit hinc inde ad hæredes.*
22 *Datur etiam pro rebus profanis, & in foro ſæculari.*
23 *Admittit appellationem tamquam proditum à jure canonico.*
24 *Remedium c. reintegrandæ durat 30. annis, ſicque dicitur perpetuum.*
25 *Niſi agatur contra tertium titulo, & bona fide poſſidentem, nam tunc præſcribitur decem annis inter præſentes, & 20. inter abſentes.*
26 *Cenſetur intentatum ſtantibus clauſulis ſalutaribus ſi narrata conveniant, & fuerint probata requiſita.*
27 *Remedium prædictum quas probationes requirat Poſſeſſio junior præſumitur clandeſtina, & vitioſa doctò de anteriori, &c.*
28 *Competit dictum remedium quotieſcumque contractus eſt imperfectus, vel conditionalis.*
29 *Competit etiam pro juribus incorporalibus.*
30 *Fructus in judicio ſpolii debentur à die motæ litis, & quando etiam veniant anteà percepti, & quid in ſpolio judiciali, num. 31.*
32 *Remedium ſpolii ceſſat quando contractus fuit ratificatus.*
33 *An autem ceſſet, quando conſtat de veritate dominii.*
34 *Spoliatus non debet pati fieri probationem concernentem dominium, quod eſt ſuffocativum aliorum jurium.*
35 *Remedium ſpolii non datur ei, qui auctoritate Judicis fuit ſpoliatus.*
36 *Juſtè poſſidet qui auctore Prætore poſſidet, & quando ſecùs.*
38 *Remedium ſpolii non datur ei, qui facto proprio cecidit à poſſeſſione.*
39 *An impediatur per exceptionem melioramentorum remiſſivè.*
40 *Remedium ſpolii non datur contra titulo, & bona fide poſſidentem, ſed contrarium num. 41.*
Præcipuè quando poſſidens habet cauſam ab auctore vitiato, num. 42.
43 *Contrahens non ſervatis ſolemnitatibus dicitur in dolo, & mala fide.*
44 *Quo caſu non admittitur probatio in contrarium, nec contractus ex curſu temporis poteſt dici tacitè ratificatus.*

CAPUT IV.

Alienatio bonorum, de quibus agitur manifeſto ſu- 1
bjacet nullitatis vitio, & per judicium ſpolii intentatum revocanda venit ex pluribus, & primò, quia D. Franciſca aſſerta tutrix, & R. D. Antonius aſſertus contutor non fuerunt legitimi tutores, nec ſervarunt de jure ſervanda ante aſſumptionem tutelæ.

Licèt enim hodie mulier poſſit eſſe tutrix dummodò ſit mater, vel avia, & ſic filiorum ſuorum, vel nepotum juxta *Auth. matri, & aviæ, C. quando mult. tot. offic.* Montan. *de tut. cap.* 7. *num.* 40. & *ſeqq. cap.* 9. *nu.* 50. *ad* 55. itaut omnibus aliis tutoribus legitimis, & dativis præferatur non autem teſtamentariis, idem Montan. *cap.* 15. *num.* 36. & *ſeqq.* & licèt ſit filiaſamil. ac in
poteſtate patris conſtituta, poteſt à marito communibus 2
liberis dari tutrix in teſtamento non obſtante ſtatuto, 3
quod mulier non poſſit obligari ſine præſentia patris
cùm agatur de obligatione à lege inducta, idem Mon- 4
tan. *d. cap.* 9. *n.* 7. & *ſeqq.* niſi eſſet minor vigintiquinque annis, ut per Gratian. *diſcept.* 282. *nu.* 23. & *ſeqq.* & Montan. *d. cap.* 15. *num.* 18. & *ſeqq.* ubi tamen hoc ultimum dictum limitant quando ex conſuetudine prout in Francia, & aliis partibus mulier maritata habeatur pro majore, vel quando ſtatutum admitteret matrem etiam minorem.

Illud intelligendum eſt dummodò in aſſumptione tutelæ renunciaverit ſolemniter cum juramento ſecundis nuptiis, & Vellejano ſicuti pro ſubſtantia, & validitate tutelæ per matrem ſuſceptæ requiritur de jure ma- 5
ximè in legitima, & dativa tutela, Bart. *in d. Authent. matri, & aviæ*, Natt. *conſil.* 147. *num.* 2. cum aliis per Honded. *conſil.* 23. *num.* 21. & *ſeqq. lib.* 2. & Gratian. *diſcept.* 668. *nu.* 12. Montan. *de tut. dict. cap.* 15. *num.*
36. *ſeqq.* Ac dummodò ſatisdederit rem pupilli ſalvam 6
fore finita tutela, & quod utilia faciet, & inutilia, prætermittet, Maur. *de fidejuſſ. part.* 1. *ſect.* 3. *part.* 11. Montan. *d. tract. cap.* 32. *reg.* 7. *num.* 2. Capyc. *deciſ.* 50. *per tot.* ubi ponit novem requiſita neceſſaria in aſſumptione tutelæ ſine quibus omnia ſunt nulla, nempè
decretum judicis, per quod decernatur adminiſtratio, 7
ſe-

Digitized by Google

ſecundò inventarium, tertiò ſatisdatio, quartò jura-
mentum de utilia faciendo, & inutilia prætermittendo,
quintò promiſſio defenſionis, ſextò expreſſa hypotheca
bonorum, ſeptimò renunciatio Vellejani, octavò re-
nunciatio ſecundarum nuptiarum, nonò renunciatio
omni legum auxilio, & favori, vel ſaltem promiſſio ge-
neralis de faciendo, & obſervando ea omnia, ad quæ de
jure tenetur, Alex. conſ. 80. num. 14. Montan. d. cap.
15. num. 56. Capyc. d. deciſ. 50. in fine, & Rot. in No-
viſſ. part. 7. deciſ. 89. num. 14. dummodò poſteà ſuis
loco, & tempore omnia neceſſaria adimpleat.

Et dum eſt tutrix non poteſt petere dotes ſuas, niſi
8 priùs reddita ratione adminiſtrationis, juxta latè tradi-
ta per Gratian. diſcept. 129. nu. 21. & ſeqq. 214. & 563.
num. 42. Montan. de tutel. cap. 38. num. 56. & ſeqq.
Durand. deciſ. 347. num. 19. & deciſ. 258. in fine, &
latè Merlin. de pign. lib. 4. tit. 5. quæſt. 178. per tot. ac
adeundo hæreditatem acquirit poſſeſſionem ipſis filiis,
9 ita ut non poſſit ampliùs pro ſuis dotibus manutentio-
nem, ſive inſiſtentiam aliàs ſibi competentem petere,
Gratian. diſcept. 700. num. 36. Rota in Noviſſ. part. 7.
deciſ. 150. num. 9. ubi videtur intelligere niſi fecerit
cum proteſtatione ſine præjudicio inſiſtentiæ pro ſuis
dotibus, &c. Et ſi tranſiverit ad ſecundas nuptias non
reddita ratione tutelæ filiorum primi viri, obligantur
bona ſecundi mariti, in quibus pro tutelari debito po-
10 teſt fieri executio, l. ſi mater C. quibus cauſ. pign. vel
hypoth. contrah. Neguſ. de pign. part. 2. memb. 4. num.
156. Aſin. in praxi §. 31. limit. 43. num. 3. Gratian. di-
ſcept. 86. num. 54. Montan. de tut. cap. 15. num. 96. &
ſeqq. Merlin. de pign. lib. 3. tit. 1. quæſt. 37. per tot.

Alter autem tutor uti Clericus, qui abſtinere debet ab
omnibus negotiationibus, & externarum rerum mole-
11 ſtiis non potuit ſuſcipere, nec gerere tutelam maximè
teſtamentariam, ut latè per Graſſ. de effect. Clericor. ef-
fect. 1. per tot. Gratian. diſcept. 57. num. 32. & 830. nu.
15. & ſeqq. Barboſ. de jure Eccleſiaſt. tit. 40. num. 113.
Montan. de tut. cap. 23. n. 37. & cap. 35. regul. 1. num.
190. & ſeq. fuit dictum in Romana tutelæ Lunæ 18.
Maii 1618. coram Manzanedo penes Poſt. deciſ. 116.
num. 7. & n. 10. quamvis aliàs teneatur Clericus ſicut
12 Laicus ſub pœna amiſſionis hæreditatis petere tutorem
pupillis ſuis conſanguineis, quorum ſucceſſionem ſpe-
rat, Montan. d. tract. cap. 18. num. 20.

Stante igitur nullitate tutelæ dicti tutores nullam ha-
beant legitimam perſonam adminiſtrandi negotia, &
bona pupillorum, & conſequenter citra vitium nullita-
13 tis aliquam alienationem facere non poterant, Roland.
conſ. 76. n. 4. & ſeq. lib. 1. Borgn. de tut. n. 102. Honded.
conſ. 23. n. 35. & ſeqq. lib. 2. Capyc. deciſ. 50. per tot.

Secunda nullitas deducitur ex eo, quia ad effectum, ut
14 venditio bonorum immobilium pupillorum ſuſtineatur,
requiritur, quod æs alienum exiſtat, & creditores in-
ſtent, ac urgeant pro illorum ſatisfactione, quod non
probatur ex aſſertione partium in inſtrumẽto, ſed aliun-
dè juſtificari debet, l. magis puto §. non paſſim, & §. æs
alienum ff. de rebus eorum, ubi Jacob. de Aren. num. 2.
Alber. Bald. & alii, Hodiern. ad Surd. deciſ. 277. num.
25. & 26. Simoncel. de decret. lib. 1. tit. 1. num. 36. &
37. Honded. d. conſ. 23. n. 26. & ſeq.

Tertia nullitas deducitur ex omiſſione perquiſitionis,
ſeu perſcrutationis, quam Judex diligenter facere debet
in alienatione bonorum pupillorum etiam poſito, quod
15 æs alienum urgeret, debet enim Judex facere diligen-
tem diſcuſſionem bonorum pupilli, & inveſtigare an ha-
beat pecuniam, mobilia, vel fructus, ex quorum diſtra-
ctione poſſit creditoribus ſatisfieri abſque eo quod im-
mobilia vendantur, d. l. magis puto §. non paſſim ff. de
rebus eorum, Dec. conſ. 403. n. 12. Afflict. deciſ. 249.
verſ. 2. & 3. Simoncell. de decret. lib. 1. tit. 1. num. 44.
de arbitr. caſ. 171. num. 1. & 10. ubi quod omiſſa hu-
juſmodi perquiſitione venditio redditur omnino nulla,
& latè quæ ſint neceſſaria in hujuſmodi alienationibus.

In caſu autem noſtro non ſolùm conſtat de hujuſmo-
di perquiſitione, ſed ex inventario exhibito apparet mul-
ta bona mobilia extitiſſe, ex quorum venditione non
modica æris alieni quantitas exſolui poterat, prout
etiam aderat domus, quæ uti res minus fructifera, &
16 ſic minus damnoſa debebat alienari, ex quibus adeò red-
ditur nulla alienatio ſtabilium fructiferorum, ut abſque
ulla reſtitutione in integrum poſſint pupilli, vel minores
ad poſſeſſionem reintegrari, petere, & obtinere, Simon-
cell. loc. cit. num. 46. & Menoch. d. caſ. 171. per tot.

Quarta nullitas elicitur ex defectu ſubhaſtationis bo-
norum venditorum, quæ de jure communi eſt neceſſa- 17
ria, l. & ſi ſine, & ſi in emptione, ff. de minor. Afflict.
d. deciſ. 249. verſ. 8. Neviz. conſ. 85. n. 1. Jodoch. Da-
mhouder. tract. de ſubhaſt. cap. 2. num. 1. ſeq. Menoch.
d. caſ. 171. nu. 28. &c. ubi quòd per viginti dies debent
ad publicam haſtam ſtare.

Ad hoc enim, ut valeat alienatio rerum immobilium
pupilli, vel minoris, ut paucis omnia complectar, re- 18
quiritur, primò, quòd exiſtat cauſa urgens alienandi,
ſecundò, quòd ex bonis mobilibus non poſſit ſuppleri,
tertiò quòd hoc Judici liqueat per diſcuſſionem, quar-
tò, quòd vendatur res minus damnoſa, quintò, quòd
pro parvo debito non vendatur res magni valoris, ſextò,
ut interveniat Tutoris, vel Curatoris auctoritas, ſepti-
mò, ut conſtet de legitima ſuſceptione tutelæ, octavò,
ut interveniat Judicis decretum, nonò, ut fiant ſubha-
ſtationes per viginti dies, & poſteà res vendenda plus
offerenti concedatur præſente pecunia, & non habita
fide de pretio, Afflict. d. deciſ. 249. per tot. ubi latè Ur-
ſil. Menoch. d. caſ. 171. per tot. Jodoch. Damhouder.
cap. 33. per tot. Montan. de tut. cap. 33. per tot. ubi latè
hæc omnia requiſita declarantur, &c. Quamvis quoad 19
ſubhaſtationem contrarium ſervari de generali conſue-
tudine, & de jure canonico latè teſtatur Gratian. diſcep.
564. num. 24. & ſeqq. cap. 479. & cap. 861. num. 19. &
ſeqq. quem pluribus aliis relatis ſequitur Poſth. tract.
de ſubhaſt. inſpect. 2. num. 13. & ſeqq. & inſpect. 4. num.
18. & ſeq. ubi latè.

Quibus omnibus non ſervatis non eſt dubitandum in-
tentatum remedium ſpolii, & reintegrandæ poſſeſſionis
competere ex cap. reintegrandæ 3. quæſt. prout firmat 20
Rolan. conſ. 72. num. 10. lib. 4. & conſ. 41. n. 34. & ſeq.
lib. 3. Neviz. conſ. 84. num. 13. Add. ad Pract. Pap. in
cauſa ſpol. gloſ. 1. verb. Decretaliſtæ, Cravett. conſ. 879.
num. 2. & 9. Menoch. conſil. 314. num. 13. & ſeq. cum
aliis per Honded. dict. conſ. 23. num. 40. ad 49. lib. 2.
Seraphin. deciſ. 135. & Duran. dec. 123. num. 4.

Quod quidem remedium tranſit hinc inde ad heredes, 21
& ſic datur hæredi, & contra hæredes, Add. ad Pract.
Papp. in loc. cit. Magon. deciſ. Luc. 4. num. 9. & num.
14. Gratian. diſcept. 173. num. 4. cap. 477. num. 22. &
cap. 974. num. 10. Duran. deciſ. 113. num. 3. & quam-
vis deſcendat à jure canonico datur etiam pro rebus pro-
fanis, & laicis in foro ſæculari, Marant. part. 4. diſtinct. 22
7. nu. 54. Add. Papp. dict. gloſſ. 1. n. 10. Theſ. dec. 29.
n. 1. in fine, quo caſu recipit appellationem, cùm eo
utens debeat illud acceptare cum omnibus ſuis qualita- 23
tibus, & tanquam proditum à jure canonico ſecundum
quod in poſſeſſoriis datur appellatio, quidquid ſecùs ſit
de jure civili, Pract. Papp. dict. tit. gloſſ. per veſtram
num. 3. cum Addit. & facit Gratian. diſcept. 103. num.
14. per tot. Eſtque perpetuum, & durat triginta annis,
Gratian. diſceptat. 2. nu. 7. & 173. per tot. & cap. 904.
num. 15. niſi ageretur contra tertium cum titulo, & bo- 24
na fide poſſidentem, quia tunc præſcriberetur decem an-
nis inter præſentes, viginti inter abſentes, Theſaur. dict.
deciſ. 29. num. 2. Et cenſetur intentatum ita ut ſuper eo 25
poſſit Judex ferre ſententiam licèt non fuerit expreſſum
in libello ſi adſint clauſulæ ſalutares, petens, &c. dedu- 26
cens, &c. omni &c. & dummodo narrata in aliquo con-
veniant, & ſint probata requiſita, Scapuc. de Salvian.
libr. 1. quæſt. 22. num. 5. & ſeqq. &c. Quas autem pro-
bationes requirat, & quomodo concludere debeat, vide
Gratian. diſcept. 477. nu. 24. & ſeqq. & diſceptat. 494.
num. 21. Et quod non ſit neceſſe probare ſpoliationem, 27
ſive violentiam, ſed ſufficiat docere de antiquiori poſ-
ſeſſione, quaſi poſteà nova non adverſari præſumatur
vitioſa, & clandeſtina, idem Gratian. diſceptat. 173.
num. 13. & ſeqq. ubi etiam an poſſit cumulari cum re-
medio adipiſcendæ, & in cap. 502. nu. 1. & ſeqq. &c. &
competit quotieſcumque contractus eſt imperfectus, vel 28
conditionalis ſi ante perfectionem, & implementum
conditionis alter ingrediatur poſſeſſionem, ut latè per
Gratian. diſceptat. 318. per totum. Sicut etiam compe-
tit pro juribus incorporabilibus, ut per Magon. deciſ. 29
Lucenſ. 4. per totum.

In quo judicio ſpolii veniunt omnes fructus percepti à
die motæ litis, ſicut etiam alii anteà percepti ſi extent,

The-

Theſaur. *deciſ.* 29. *num.* 3. *& ſeqq. ad finem*, Durand.
30 *deciſ.* 272. *num.* 4. ubi quod in ſpolio veniunt fructus de
natura judicii, etiam quod in ſententia nulla mentio
fructuum fuerit facta intelligendo de extantibus, non
autem de conſumptis, nec de illis, qui percipi potue-
runt, quia conſumpti debentur tantùm à die motæ litis
niſi verſemur in ſpolio violento, ſeu attentato, vel no-
torio malæ fidei poſſeſſore, & quòd in ſpolio judiciali
non fiat condemnatio fructuum niſi à die motæ litis,
31 Gratian. *diſceptat.* 206. *num.* 14. *&* 181. *num.* 14. cum
aliis per Duran. *deciſ.* 454. *num.* 6.
Ceſſaret autem remedium ſpolii ſi per petitionem pre-
tii, vel aliter contractus fuerit legitimè ratificatus,
32 Gratian. *diſceptat.* 704. *per totum*. Sicut etiam ubi ex
conventione partium conſtaret de veritate dominii,
33 idem Gratian. *diſceptat.* 494. *num.* 8. *&* 581. *num.* 18.
licèt aliàs non impediatur per exceptionem dominii, ut
per eundem Grat. *diſceptat.* 734. *num.* 15. Circa quod
tamen ſpoliatus debet advertere ne patiatur admitti, &
34 fieri probationes concernentes dominium, quia per hu-
juſmodi probationes abſorberetur poſſeſſorium quod eſt
minoris potentiæ, cùm dominium aliorum ſit ſuffoca-
tivum omnium jurium juxta tradita per Magon. *deciſ.*
Luc. 31. *num.* 37.
Prout tale remedium ſpolii non datur ei qui judiciali
35 auctoritate, & ſervato juris ordine fuit ſpoliatus, Rol.
conſ. 6. *libr.* 3. Neguſ. *de pign. part.* 3. *membr.* 2. *n.* 22.
Duran. *deciſ.* 454. *num.* 1. Et ſic non datur contra eum,
qui reperitur in poſſeſſione auctore Prætore, nam juſte
poſſidet, qui auctore Prætore poſſidet, *leg. juſtè de ac-*
36 *quir. poſſeſſ.* intelligendo tamen donec factum Judicis
eſt juſtum, & dummodò proceſſerit ſervatis ſervandis,
aliàs daretur remedium ſpolii, & diceretur commiſſum
ſpolium judiciale, *cap. ex inſinuatione de Procur.* Rot.
part. 3. *diverſ. deciſion.* 1165. Scapuc. de Salvian. *lib.* 3.
quæſt. 12. *num.* 6. Gratian. *diſcept.* 502. *num.* 13. 734.
num. 5. 907. *num.* 12. ubi loquitur de poſſidente aucto-
ritate Principis, *& cap.* 926. *per tot. &* 974. ubi quod
37 requiritur notoria injuſtitia, quia ad hoc, ut intret
ſpolium judiciale debet conſtare de nullitate, & notoria
injuſtitia ex ejuſdem actis, ita ut non ſufficiat conſtare
ex noviter deductis, Duran. *deciſ.* 454. *num.* 4.
38 An autem competat ei, qui facto proprio cecidit à
poſſeſſione videtur, quod non, etiam ſi ſit mulier, vel
minor, de quo videndus Gratian. *diſcept.* 503. *num.* 27.
581. *n.* 19. 704. *num.* 45. 604. *per tot.* Magon. *deciſ.* 33.
n. 1. & Ciarlin. *controv.* 105. *n.* 7. *& n.* 98. Et qualiter
39 impediatur per exceptionem melioramentorum, Capyc.
deciſ. 17. *num.* 17. cum aliis per Gratian. *diſc.* 494. *nu.*
12. *&c.* Magon. *deciſ. Luc.* 33. *num.* 21. *& ſeqq.*
Nec poteſt obiici quod rei cõventi poſſideant cum titu-
lo, & bona fide, & propterea non potuerint conveniri in-
40 tentato remedio ſpolii, ſeu reintegrandæ, quod non datur
contra eos, qui poſſident cum titulo, & bona fide juxta
opinionem Bart. *in leg. rem quæ num.* 2. *ff. de aquir. poſſ.*
Alex. *conſ.* 118. *libr.* 2. & aliorum relatorum per Me-
noch. *de recuper. poſſ. remed.* 15. *n.* 89. Gratian. *diſcep.*
704. *n.* 28. *&* 318. *n.* 41.
Siquidem reſpondetur quod juxta magis communem
41 ſcribentium ſententiam dictum remedium datur etiam
contra titulo, & bona fide poſſidentes, Bart. *in l. ſi co-*
loni, C. de agr. cenſ. libr. 11. Alex. *conſ.* 200. *n.* 8. *libr.*
2. Surd. *conſ.* 28. *n.* 58. Honded. *conſ.* 17. *num* 83. *libr.*
1. Marant. *in prax. part.* 4. *diſt.* 7. *n.* 58. Rol. *conſ.* 6. *n.*
40. *lib.* 3. Jaſ. *in l rem quæ, ff. de acqu. poſſ.* Add. ad
Pract. Papp. *Cauſ. ſpol. poſſ. gloſſ.* 5. Theſ. *dec.* 29. *n.* 1.
& ſeqq.
Prout etiam ulterius reſpondetur, quod quando poſſi-
42 dentes habent cauſam, & titulum ab auctoribus vitiatis,
& malæ fidei, non eſt dubium remedium ſpolii, ſeu rein-
tegrandæ competere contra illos, Soc. *in d. leg rem quæ*
nu. 12. Surd. *dict. conſ.* 28. *n.* 60. Honded. *dict. conſ.* 17.
n. 79. Menoch. *de recuper. poſſ. d. remed.* 15. *n.* 73.
Quòd autem auctores illi, qui vendiderunt, fuerint,
& ſint vitioſi, ac malæ fidei patet, quia emerant ab aſ-
43 ſertis tutoribus nullis ſervatis ſolemnitatibus de jure ne-
ceſſariis, & non facta ſibi fide de legitima ſuſceptione
tutelæ, quo caſu dicuntur in dolo, & mala fide tan-
quam contra diſpoſitionem juris contrahentes, & illius
44 ſolemnitates contemnentes, Magon. *deciſ. Luc.* 13. *n.*
29. *ad* 35. *&* 750. *n.* 22. & facit Duran. *deciſ.* 256. *n.* 2.
& 3. ita ut cùm iſta ſit præſumptio juris, & de jure non
admittat probationem in contrarium, & non poſſit
contractus ex curſu temporis tacitè ratificari, Magon.
loc. citat. & Gratian. *diſceptat.* 513. *n.* 12. *& ſeqq. ad*
finem.

ARGUMENTUM.

Salvianum an competat donatario abſenti ante ratificationem. Donatio revocata quoad primum an debeatur ſubſtitutis, non inſinuata, in qua ſumma ſuſtineatur, quid ſtante juramento, & diuturnitate temporis, an poſſit quandocumque inſinuari, inter patrem, & filium quando valeat, omnium bonorum ſuſtinetur quoad præſentia, & quando dicatur ſimulata.

SUMMARIUM.

1 *SAlvianum interdictum competit donatario probatis extremis.*
2 *Donatio facta abſenti nullum jus tribuit ante ratificationem.*
3 *Ratificatio eſt facienda tempore habili, non poſt jus alteri quæſitum.*
4 *Donatio merè lucroſa acquiritur abſenti ex ſtipulatione Notarii.*
5 *Maximè ſi ſit facta favore piæ cauſæ.*
6 *Donatio ut poſſit dici ratificata requiritur illius ſcientia in Donatario, Salvianum non datur contra tertium, cui ante ratificationem fuit jus quæſitum.*
7 *Donatio acquiritur etiam abſenti ſi alter condonatarius fuit præſens, & acceptavit etiam pro altero abſente.*
8 *Donatio acquiritur abſenti, quando fuit facta filiis naſcituris.*
9 *Donatio facta pluribus gradatim uni poſt alium, revocata quoad primum, non cenſetur revocata quoad ſubſtitutum, cui fuit jus quæſitum.*
10 *Legato revocato quoad primum honoratum, cenſetur revocatum etiam quoad ſubſtitutum.*
11 *Donatio facta Infanti ſtatim, & irrevocabiliter jus tribuit, & ei datur immiſſio contra tertium, nu.* 12. *præcipuè ſi fuerit ratificata poſtquam infans factus fuit major, n.* 13.
14 *Donatio facta abſenti, quando ſtatim jus tribuat ante ratificationem.*
15 *Donatio non inſinuata poteſt revocari, cùm nullum jus interim tribuat, nec aliquam faciat oriri obligationem.*
16 *Inſinuatio non poteſt fieri mortuo donatore, ſed tempore habili, aliàs res donata poteſt repeti, nec eſt præſcriptibilis.*
17 *Donatio non inſinuata ſuſtinetur hodie uſque ad* 700. *aureos.*
18 *Exceſſus dictæ ſummæ debet probari ab allegante.*
19 *Donatio non ſuſtinetur uſque ad dictam ſummam, quando ſumus inter perſonas prohibitas, & ſic ubi adſunt plures defectus, & prohibitiones.*
20 *Inſinuatio quomodo poſſit ſuppleri per juramentum.*
21 *Juramentum unicum non poteſt plures defectus ſupplere, & n.* 49.
22 *Inſinuatio an, & quando poſſit ſuppleri ex diuturnitate temporis, & an obſervantia, & poſſeſſio donatarii ſit neceſſaria, n.* 23.
24 *Inſinuatio requiritur etiam ſi actum fuerit, quod tot ſint donationes, quot res donatæ.*
25 *Inſinuatio poteſt ſemper fieri, niſi ſtatutum aliter diſponat, vel niſi ejus defectus fuerit oppoſitus à donatore, & quid ſi à tertio.*
26 *Inſinuatio validat donationem prout ex nunc, non prout ex tunc.*
27 *Regiſtrum donationis vigore legis Florentiæ, licèt poſſit quandocumque fieri, non retrotrahitur in præjudicium tertii, cui fuit interim jus quæſitum.*
28 *Inſinuatio non eſt neceſſaria in renunciationibus de jure quærendo.*
30 *Donatio inter patrem, & filium regulariter prohibita,*

Digitized by Google

ta, an firmetur juramento, n. 33.
31 *Pater diſponendo de re donata filio cenſetur revocare, nec morte confirmari poteſt quando res non fuit tradita, & an ſufficiat traditio per conſtitutum.*
32 *Conſtitutum dicitur ſimulatum ſtante ſimulatione contractus principalis, & n. 45.*
34 *Donatio inter patrem, & filium eſt minus probibita quàm inter virum, & uxorem.*
35 *Donatio omnium bonorum non valet, & quando valeat ſaltem in præſentibus, & n. 40.*
36 *Reſervatio pro teſtando debet aſcendere ſaltem ad vigeſimam partem.*
37 *An iſta reſervatio debeat eſſe certa, & quòd ſufficiat de eo quod donatori placuerit, & ſecundùm poſſibilitatem ſuam, ut veriſimiliter poſſit invenire hæredem, n. 38.*
39 *Allegans ſummam reſervatam eſſe modicam debet probare.*
41 *Simulatio ex quibus conjecturis inducatur.*
42 *Cauſa ſimulationis non eſt neceſſaria, niſi petatur, & ſufficit opinata, n. 43.*
44 *Simulatio ex quibus excludatur, & n. 47.*
46 *Conſtitutum non operatur in præjudicium tertii.*
47 *Simulatio non operatur in præjudicium tertii, cui fuit jam jus quæſitum.*
48 *Juramentum in contractu ſimulato nihil operatur.*
50 *Juramentum adbibitum ad unum effectum non poteſt alios defectus ſupplere.*
51 *Conſtitutio Ægidiana locum habet in Romandiola Eccleſiaſtica.*

CAPUT V.

1 IMmiſſionem petitam eſſe concedendam donatario in
caſu de quo agitur, non videtur dubitandum probatis requiſitis in Salviano intentato neceſſariis ut per Rot. *in Rom. donationis* 31. *Januarii* 1648. coram Veroſpio *§. immiſſionem quoque, &c.* Niſi multa alia, quæ percutiunt inſtrumentum donationis, cujus vigore fuit petita immiſſio, obſtarent ad eam impediendam.

Et primò, quia talis donatio fuit facta abſenti, quæ
licèt jurata, & Notario ſtipulante pro donatario ante
ratificationem, & acceptationem ab eo factam nullum
jus tribuit, & non dicitur peracta irrevocabiliter, ſed
2 ſtat in ſuſpenſo, ita ut tacitè revocata cenſeatur ex alie-
natione rei donatæ, facta per donantem ante hujuſmodi ratificationem, Gaſpar. Anton. Theſ. in Addit. ad Theſaur. *deciſ.* 70. *verſ. nota, quod*, cum aliis multis per Rot. *in Faentina dotis* 14. *Maii* 1635. coram Motman. Nec ſit amplius locus ratificationi, quæ erat facienda tempore habili, & re integra non poſt jus alteri
3 quæſitum, Gratian. *diſcept.* 783. *n.* 14. *cap.* 768. *n.* 9.
& cap. 710. *n.* 2.

Et quamvis Rota in dicta Faentina dotis loquatur de donatione onus admixtum habente, quo caſu non inducitur tacita ratificatio ſtante etiam acceptatione alterius, qui non habuit poteſtatem, nec facultatem obligandi donatarium ad onus adjectum, ut per Rot. penes Merlin. *de pign. deciſ.* 86. *n.* 2. *&* 3. quaſi in merè lu-
4 croſa ſufficiat juramentum, & ſtipulatio Notarii ad per-
fectè acquirendum jus abſenti, cùm tunc promiſſio videatur facta Deo, qui ubique eſt, & pro abſente acceptat non autem illum invitum obligat, Buratt. *dec.* 149. cùm aliis per Gratian. *diſc.* 297. *n.* 22. *&* 729. *num.* 19.
5 Tamen ultra quod multi intelligunt iſtud procedere
tantùm favore piæ cauſæ, ut per Tiraquell. *tract. de*
6 *pia cauſ. privileg.* 114. & Magon. *deciſ. Flor.* 69. *nu.* 9.
in fine, fuiſſet neceſſaria ſcientia in donatario ad inducendam hujuſmodi ratificationem, juxta *deciſ.* Cavaler. 12. *per tot.* & Rot. in dicta Faentina dotis *n.* 1. *& n.* 21. quæ quidem ſcientia deſideratur, & potius conſtat de ignorantia; qua ſtante non poteſt præſumi aliqua ratificatio, cùm nemo poſſit ratificare actum, quem ignorat, &c. Et propterea intentatum Salvianum non competit contra tertium poſſeſſorem, cui ante hujuſmodi ratificationem fuit jus quæſitum, Honded. *conſ.* 25. *n.* 50. *lib.* 2. cum aliis per Scapuc. de Salvian. *lib.* 2. *q.* 16. *num.* 11.

Prædicta tamen concluſio plures patitur limitationes. Prima eſt quando donatio fuit facta duobus, quorum alter fuit præſens, & pro ſe, ac pro abſente acceptavit,
tunc enim acceptatio præſentis prodeſt etiam alteri ab- 7
ſenti, & illi perfectè acquirit. Theſ. *deciſ.* 70. *nu.* 13. Seraph. *deciſ.* 472. *n.* 11. Paſcal. *de viribus patr. poteſt. part.* 4. *cap.* 10. *num.* 49. *& ſeqq.* Hodier. ad Surd. *dec.* 111. *n.* 13. Gonzal. *ad reg. Cancel. gloſ.* 26. *n.* 26. Rot. poſt Merlin. *de pign. dec.* 98. *n.* 7. *& ſeq.*

Secunda limitatio eſt quando fuit facta filiis naſcitu-
ris, Penn. *deciſ.* 563. *n.* 3. ita ut ſi contineat plures gra- 8
dus ſubſtitutionis, & fuerit revocata quoad primum donatarium non cenſeatur revocata, & non poſſit revoca-
ri quoad ſubſtitutum, cui fuit jus quæſitum, Gratian. 9
diſcept. 247. *n.* 5. *cap.* 332. *n.* 14. Rot. *in Noviſſ. part.* 7. *deciſ.* 37. *n.* 6. quidquid ſecus ſit in ultimis voluntatibus, in quibus quia tertio non eſt jus quæſitum irrevoca-
biliter, revocato legato quoad primum honoratum, 10
cenſebitur etiam revocatum quoad ſubſtitutum, Bart. *in l. qui Romæ, §. Flavius, ff. de verb. oblig.* Seraph. *deciſ.* 1409. *n.* 6. *&* 7.

Tertia limitatio eſt quando donatio fuit facta infanti,
Notario pro illo ſtipulante, nam tunc ei perfectè, & ir- 11
revocabiliter quæritur jus, & actio contra tertium experibilis, Seraph. *d. deciſ.* 472. *n.* 8. Penn. *d. deciſ.* 563. *n.* 3. Cancer. *var. reſolut. lib.* 1. *c.* 8. *nu.* 58. Ciarlin. *con-*
trov. 137. *n.* 44. *& ſeq.* & dandam eſſe immiſſionem in- 12
fanti donatario contra tertium, dixit Rot. *in Noviſſ. part.* 5. *deciſ.* 308. *n.* 6. *& ſeq.* quamvis ad cautelam bonum eſſet ipſum infantem poſtquam ad majorem æ-
tatem pervenerit, donationem ſibi factam ratificare, ad- 13
tradita per Theſaur. *d. deciſ.* 70. *n.* 15. *&* 16. ubi addu-
cit alias limitationes ad dictam concluſionem, nempè 14
quando conſtat de juramento promiſſorio, quo mediante donans promiſerit non revocare, nec contravenire, vel quando donatio fuit facta in judicio, & cum Judicis decreto, vel ſi præceſſerit cauſa oneroſa, quæ præfertur lucrativæ, præſente parte factæ, vel ubi fuit facta conjunctæ perſonæ, & dilectæ, ut filio, vel nepoti, quibus caſibus donatio dicitur perfecta ſtante ſtipulatione Notarii etiam ante acceptationem, ubi latè per eum.

Secundò, videtur impediri immiſſio ex defectu inſi-
nuationis, donans enim potuit contravenire donationi 15
non inſinuatæ, & illam revocare prout fecit alienando, cùm ante inſinuationem nullum jus fuerit quæſitum donatario, *juxta leg. Sancimus, Cod. de donat.* & ideò nulla ei competit actio, cùm ad ejus favorem, nec naturalis, nec civilis orta fuerit obligatio, Gratian. *diſceptat.* 483. *n.* 9. 16. *&* 24. *& per totum cap.* 854. *n.* 36. *ad* 53. *& cap.* 783. *n.* 6. ubi etiam quod mortuo dona-
tore non eſt amplius locus inſinuationi, quæ fieri debet 16
tempore habili, ita ut ſi res donata fuiſſet tradita, poſſet repeti condictione ſine cauſa, idem Gratian. *diſceptat.* 887. *n.* 17. *& ſeqq.* non eſſet præſcriptibilis, Magon. *deciſ. Flor.* 64. *n.* 75. *&* 76.

Nec reſpondeatur donationem ſuſtineri ſaltem uſque
ad ſummam 500. aureorum, vel ſecundùm hodiernum 17
computum, & valorem uſque ad ſummam aureorum
700. Bellon. *conſ.* 4. Gratian. *diſcep.* 51. *n.* 14. Magon. 18
deciſ. Florent. 64. *n.* 39. Et qui allegat exceſſum, illum probare debeat, Buratt. *deciſ.* 7. *n.* 5. Quia iſtud non procedit inter perſonas ſuſpectas, & prohibitas donare, nam ubi ultra exceſſum metæ legalis, & ſic ultra ſuſpicionem legis concurrunt aliæ prohibitiones, & ſuſpi-
ciones, prout in caſu noſtro ex aliis infra dicendis de- 19
monſtrabitur, in totum vitiatur donatio propter defectū inſinuationis, nec ſuſtinetur uſque ad dictam ſummam 500. vel 700. aureorum quaſi tunc ob duplicem prohibitionem ſit magis neceſſaria inſinuatio, Gratian. *diſcep. forenſ.* 693. *n.* 6. Magon. *dict. deciſ.* 64. *verſ. eam tamen*, ubi quòd indiſtinctè non poteſt ſuppleri per juramentum quando ultra ſuſpicionem legis, aliæ quoque ſuſpiciones concurrunt, *& deciſ.* 71. *n.* 1.

Prout nec objectum removeri poteſt ex eo, quod in
inſtrumento adſit juramentum, quaſi per illud ſupplea- 20
tur defectus inſinuationis, Seraph. *deciſ.* 1184. *num.* 15. Add. ad Buratt. *deciſ.* 924. *n.* 18. Cancer. *var. reſolut. libr.* 1. *cap.* 8. *num.* 5. quia communiſſima, eſt opinio hoc intelligi dummodò inſinuationi ſpecialiter fuerit renunciatum cum juramento, aliàs ſecùs, latè Magon. *d. deciſ.* 64. *n.* 22. *&* 41. *ac per tot.* Ciar. *§. donatio qu.* 18. Gratian. *diſcept.* 409. *n.* 28. *& cap.* 531. *n.* 34. præſertim quando donatio plures alios patitur defectus, ut
in caſu noſtro, cùm juramentum unicum non poſſit 21
plu-

plures defectus ſupplere, ſed unum tantùm, niſi eſſet ampliſſimis verbis conceptum, Seraph. *dict. dec.* 1184. *n.* 15. Ludovıſ. *deciſ.* 391. *num.* 6. Gratian. *diſceptat.* 27. *n.* 37. *& cap.* 231. *n.* 10. Montan. *de tut. cap.* 33. *n.* 598. & pulchrè Magon. *dict. deciſ.* 64. *num.* 27. *ad* 29. Penn. *deciſ.* 637. *n.* 11. Ita ut nec tunc poſſit inſinuatio præſumi ex diuturnitate temporis, cùm agatur de maximo præjudicio tertii, & de ſolemnitate requirente ſcripturam, ac inducta ob publicam utilitatem, ut benè
22 probat Magon. *dict. deciſ.* 64. *n.* 75. 76. Quamvis his ceſſantibus, juxta communem opinionem inſinuatio ex diuturnitate temporis præſumatur, Cavaler. *deciſ.* 575. *n.* 10. Burat. *deciſ.* 120. *n.* 37. Gratian. *diſceptat.* 869. *n.* 4. *&* 5. dummodò tamen concurrat poſſeſſio donatarii, & obſervantia contractus, & ſic tota vis non
23 eſt facienda in tempore, ſed in poſſeſſione, & obſervantia donationis, de qua nullibi apparet in caſu noſtro, Gabriel. *de præſumpt. concluſ.* 1. *num.* 64. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1317. *n.* 48. *&* 49. Surd. *deciſ.* 231. *n.* 19. cum aliis per Gratian. *diſceptat.* 474. *n.* 13. *&* 14.

Supradicta autem inſinuatio eſt neceſſaria etiam ſi actum fuerit, quòd tot ſint donationes, quot ſunt res donatæ ſi ſimul coacervatæ excedunt ſummam legalem,
24 nam ratione ejuſdem actus, loci, & temporis cenſetur unica donatio, & dictum pactum appoſitum in fraudem legis, Gratian. *diſceptat.* 355. *per totum*, *&* 715. *n.* 10. Magon. *dec. Flor.* 129. *per totum*.
25 Et licèt poſſit quandocumque fieri etiam poſt triginta annos niſi ſtatutum aliter diſponat, Gratian. *diſcept.* 783. *n.* 33. Magon. *deciſ. Flor.* 94. *n.* 42. *& ſeqq.* tamen illi non eſt amplius poſtquam ejus defectus fuerit ab ipſo donatore oppoſitus, ſi verò fuerit oppoſitus à tertio poteſt lite pendente adhiberi, & ex jure ſuperveniente ex cauſa de præterito convalidabitur donatio, & judicium,
26 incipiendo tamen effectum ſuum operari ſolùm prout ex nunc ab inſinuationis tempore, & nunc prout ex tunc à tempore factæ donationis, Angel. *conſ.* 179. Menoch. *conſ.* 292. *n.* 3. *&* 4. cum aliis per Gratian. *diſcep.* 531. *per tot.* Magon. *deciſ. Flor.* 124. *n.* 6. *& per tot.* ubi loquitur in terminis reformationis Civitatis Florentiæ de regiſtrandis donationibus intra certa tempora, videtur concludere quod poſſit dictum regiſtrum quandocumque fieri licèt non retrotrahatur in præjudicium
27 tertii, cui medio tempore, & ante factum regiſtrum fuit jus quæſitum, & allegat Natt. *conſ.* 372. *n.* 7.

Non tamen eſſet neceſſaria inſinuatio, ſtante incertitudine futuri eventus, ut quando donatur aliquid annuum, quod reſpectu ſingulorum annorum non excedit
28 metam legalem, licèt reſpectu plurium annorum eam longè excedat, quia donatarius ante completum primum annum decedere poſſet, & ſic ſtante hujuſmodi incertitudine donatio non dicitur excedere ſummam a lege permiſſam, *leg. ſancimus*, *§. ſi quis autem*, *C. de donat.* Rot. *in Signina Caſtrorum* 19. *Junii* 1634. coram Panzirolo *in Noviſſ. par.* 6. *deciſ.* 212. *num.*
29 26. *&* 27. Prout nec eſſet neceſſaria in renunciationibus de jure quærendo, licèt ſpes juris quærendi excederet æſtimationem 500. aureorum, Gratian. *diſceptat.* 132. *num.* 20. *&* 858. *n.* 10. ubi videtur ſibi contrarius, ſequitur Rot. *in Signina Caſtrorum* 4. *Februarii* 1631. coram Coccin. *in Noviſſ. part.* 6. *dec.* 12. *n.* 11. *& ſeq. & dec.* 292. *nu.* 20. *& dec.* 320. *n.* 8. *eadem par.* 6. *Noviſſ.*

Tertiò, videbatur deneganda immiſſio ex eo quia
30 agebatur de donatione facta à patre in filium, quæ regulariter eſt prohibita, *l. donationes*, *C. de donat. int. vir. & uxor.* ita ut non poſſit confirmari juramento juxta opinionem quam ſuſtinet Merend. *lib.* 1. *controv. jur. cap.* 21. nec morte ipſius patris, quando prout in caſu noſtro res donata non fuit tradita, ſed tantùm ſimpliciter promiſſa, Pract. Papp. *libell. donat. gloſ.* 1. *num.*
31 12. Bellon. *conſ.* 4. *nu.* 10. Imò pater interim diſponendo de re donata cenſetur revocare, adeò ut donatio amplius morte confirmari non poſſit, ad tradita per Neguſ. *de pign. par.* 2. *memb.* 1. *nu.* 4. Et licèt aliàs ad hunc effectum confirmationis per mortem ſufficiat tacita traditio per conſtitutum, ut per Michalor. *de fratr. par.* 1. *cap.* 11. *num.* 26. Magon. *deciſ. Flor.* 77. *nu.* 20. tamen cùm nos agamus de donatione ſimulata, ſimu-
32 latum quoque cenſeri debet conſtitutum, & nihil operatur, Gratian. *diſcept.* 255. *n.* 25. *& diſcept.* 479. *n.* 63.

Circa tamen prædicta de confirmatione per juramentum ſciendum eſt, quod quidquid dicat Merend. *loc. cit.* cujus opinio forſan in via diſputationis ſuſtineri poſſet, verior, & receptior eſt opinio contra eum nempè hujuſmodi donationes firmari juramento, ut teſtatur 33
Seraph. *deciſ.* 1184. *num.* 7. Penn. *dec.* 631. *per tot. & dec.* 537. *& in Reggien. bonorum* 25. *Februarii* 1646. coram Corrado *in §. minus reſiſtit*, *&c.* & Cancer. *d. cap.* 8. *n.* 92. & Merend. in ſpecie reprobatur per Michalor. *de fratr. par.* 1. *cap.* 11. *nu.* 5. quamvis aliàs donatio inter patrem, & filium non ſit adeò ſtrictè prohibita 34
prout eſt inter virum, & uxorem ſicuti animadvertit Rot. apud Seraph. *d. deciſ.* 1184. *nu.* 9. *verſ. Addebat etiam unus*.

Quartò non poterat concedi immiſſio quia agebatur de donatione omnium bonorum præſentium, & futuro- 35
rum, jurium, & actionum, quæ tamquam auferens liberam teſtandi facultatem non valuit, Add. ad Pract. Papp. *libell. donat. gloſ.* 4. Clar. *§. donatio quæſt.* 19. ubi multos allegat, & Gratian. *diſcept.* 729. *n.* 7. *&* 8. Ita ut ad effectum convalidandi donationem non ſufficiat quælibet modica reſervatio pro facultate teſtandi, ſed debeat aſcendere ſaltem ad vigeſimam partem om- 36
nium bonorum donatorum, Clar. *dict. q.* 19. *verſ. ſecundo principaliter*, & Gratian. *diſcept.* 479. *num.* 66. Et debet eſſe quid certum, cùm aliàs incertitudo loci, & quotæ vitiet quamcumque diſpoſitionem ad tradita per DD. *in l.* 3. *§. incertam*, *ff. de acq. poſſ.* Magon. *dec.* 37
Luc. 20. *& dec.* 21. *n.* 1. niſi poſſit certificari capiendo tot de bonis donantis arbitrio Judicis, prout paſſim ſervatur, nam ſi erunt dandæ pecuniæ jam nihil eſt incertum, ſi bona remittuntur arbitrio Judicis, Rot. *part.* 3. *recent. dec.* 663. *num.* 3. Imò ſi quis reſervaret ſibi facultatem teſtandi de eo quod ei placuerit, vel ſecun- 38
dùm poſſibilitatem ſuam donatio videtur valida, ut per Fontanel. *dec* 392. *num.* 3. Sufficit enim reſervatio tantæ ſummæ, ut donans juxta perſonarum qualitatem poſſit ſibi veriſimiliter in ea invenire hæredem, juxta tradita per Cagnol. *in l. ult. nu.* 205. *& ſeq. C. de pact.* ubi etiam Purpur. & alii, Covar. *var. reſol. lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 3. *& ſeq.* Mantic. *de tac. & ambig. lib.* 3. *tit.* 31. *num.* 1. *& ſeq. & tit.* 32. *num.* 16. *&c.* Et qui allegat ſummam reſervatam eſſe modicam debet probare, Ca- 39
valer. *dec.* 98. *num.* 8.

Circa quod tamen eſt animadvertendum, quod valeret donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum ſtante juramento quoad bona præſentia, quia tunc donans videtur voluiſſe actum valere omni meliori mo- 40
do, & juramentum operatur duplicem cenſeri factam donationem, alteram de bonis præſentibus, alteram de futuris, ita ut ſi una corruat nempè de futuris, altera ſuſtineatur quoad præſentia, Everard. *locat. à vi*, *& energ. juramen. num.* 27. Oinot. *in §. aliæ autem nu.* 86. *Inſtitut. de donat.* Buratt. *dec.* 7. *num.* 2. ubi Add. *num.* 13. & Rot. *in Romana donationis* 17. *Decembris* 1640. coram Royas *§. in omnem*.

Quintò videtur fortiter obſtare ſimulatio, quæ licèt non præſumatur, & ſit neceſſaria cauſa ſimulandi, tamen ſatis apertè colligitur in caſu noſtro ex eo, quod donatio continet clauſulas inſolitas non revocandi ex quacumque cauſa ingratitudinis promiſſionem legitimæ, ac perpetuæ, & generalis defenſionis, ac evictio- 41
nis, in forma, pactum de non contraveniendo, obligationem omnium bonorum, & hæredum, donans ſemper remanſit in poſſeſſione, donatio fuit ad favorem filiorum, & de omnibus bonis præſentibus, & futuris, prout has omnes conjecturas, & alias ad probandam ſimulationem ſatis ſuperque ſufficientes maximè reſpectu tertii poſſeſſoris, ponderat in puncto Gratian. *diſcept.* 255. *per* 42
tot. ubi etiam *n.* 14. quod eſt neceſſaria expreſſio cauſæ niſi petatur à parte, idem firmat *in diſcept.* 586. *num.* 37. *& diſcept.* 479. *num.* 59. *ad finem*, ubi reſpondet ad id, quod poſſet replicari de conſtituto juramento, & defectu cauſæ, &c. Et ſufficere cauſam fuiſſe opinatam dixit Rot. *in Vetulana Molendini* 12. *Januarii* 43
1651. *coram Ottbobono*, *§. neque hic deeſt*, præſertim cùm nullius temporis obſervantia contractus concurrat, non habuerit fomentum ex aliqua cauſa præceden- 44
ti, nec alia concurrant, quæ conſiderari poſſint ad excluſionem ſimulationis, quæ etiam faciliùs præſumitur, ubi agitur de præjudicio tertii, & ex eventu ſubſequuto alienationis factæ per eumdem donatorem arguitur

Digitized by Google

tur in eo dolus, vel ſaltem quod ſimulare egerit dum
45 donavit, cauſamque præcogitaverit prout accidiſſe creditur in allegata Vetulana Molendini, qua cauſa ſtante tollitur vis conſtituti pro excluſione ſimulationis conſiderati ex *dec.* Cavaler. 14. *n.* 4. ut per Penn. *deciſ.* 446. *n.* 10. & Rot. *in Noviſs. par.* 7. *dec.* 11.
46 Et quod conſtitutum in præjudicium tertii nihil operetur, Grat. *diſcept.* 479. *n.* 63.

Si enim conſtaret de obſervantia contractus per plures annos, excluderetur præſumptio ſimulationis, idem Grat. *diſcept.* 826. *num.* 35. *et* 876. *num.* 18. ubi quòd nec pariter operaretur in præjudicium tertii, cui fuiſ-
47 ſet jam jus quæſitum. Prout nec eſſet attendenda ſi contractus haberet fomentum ex veritate cauſæ præcedentis, Corn. *conſ.* 241. *n.* 6. *lib.* 3. Bart. *in l. ſicut*, *§. ſupervacuum, ff. quibus mod. pign. hypoth.* cum aliis per Rot. poſt Cenſ. *de Cenſ. dec.* 553. *nu.* 6. & ipſe Cenc. *qu.* 48. *n.* 32.

Cùm itaque ſupradicta donatio tot conſiderabiles pa-
48 tiatur defectus non eſt aliqua vis facienda in juramento, non ſolùm quia ſtante ſimulatione illud quoque ſimulatum præſumitur, & nihil operatur, Bellon. *conſ.* 47. *num.* 10. *& conſ.* 48. *num.* 4. Montan. *de tut. cap.* 33. *num.* 591. Gratian. *diſcept.* 255. *n.* 28. *& cap.* 479. *n.* 72. *& cap.* 826. *num.* 31. Sed etiam quia tamquam unicum, & reſtrictum non poſſet ſupplere plures defectus; ſed unum tantùm cæteris remanentibus, Magon.
49 *dec. Flor.* 64. *n.* 27. Penn. *deciſ.* 631. *num.* 11. cum aliis ſuperiùs allegatis.

Quibus addendum eſt, quod cùm ultra inſinuatio-
50 nem eſſet neceſſarium juramentum vigore conſtitutionis Ægidianæ cenſetur præſtitum ſatisfaciendo ſolemnitati ejuſdem conſtitutionis, & tamquam ad hunc ſolum effectum adhibitum non potuit ſupplere alios defectus, Rot. *in Peruſiana hæreditatis* 10. *Decemb.* 1628. coram Virili poſt Gilian. *ad ſtat. deciſ.* 97. *num.* 5. & conſulvit Excellentiſſimus D. meus Franciſcus Borellus in ejus elegantiſſimo reſponſo impreſſo pro Illuſtriſſima D. Alexandra Summaja *num. mihi* 55.

Quod autem conſtitutio Ægidiana locum habeat in
51 his partibus Romandiolæ Eccleſiaſticæ pluries fuiſſe à Rota reſolutum, teſtatur eadem Rot. *in Imolen. Pecuniaria* 16. *Junii* 1608. apud Penn. *deciſ.* 1371. & penes Poſth. *de manutent. deciſ.* 109.

ARGUMENTUM.

Litigans ut ſibi paret actionem de evictione, & ſic ſtante juſta cauſa an patiatur immiſſionem pro expenſis, quid ſtante Statuto, quod victus victori in expenſis condemnetur, & an ſententia nulla tranſeat in judicatum.

SUMMARIUM.

1 *Emptor litigans ut ſibi paret actionem de evictione non eſt in expenſis condemnandus, & quomodo hoc intelligatur, n. 6. & 7.*
2 *Emptor tenetur cauſam defendere, aliàs non agit de evictione.*
3 *Emptor tenetur appellare, & quando ſecùs.*
4 *Juſta cauſa litigandi excuſat ab expenſis.*
5 *Statutum quod victus victori in expenſis condemnetur, procedit etiam ſtante juſta cauſa litigandi, vide diſtinctionem, n. 9. & 10.*
6 *Poſſeſſor conventus Salviano patitur immiſſionem etiam pro expenſis, num. 7.*
9 *Juſta cauſa excuſat ab expenſis, quando verba ſtatuti diriguntur in Judicem.*
10 *Non autem excuſat quando verba diriguntur in litigantes, cùm tunc expenſæ debeantur jure actionis.*
11 *Non condemnatus in expenſis habetur pro abſoluto de jure communi.*
12 *Statutum ſufficit aliquid minimum operari.*
13 *Judex in quem verba ſtatuti diriguntur poteſt ex juſta cauſa abſolvere ab expenſis.*
14 *Sententia ut non tranſeat in judicatum non ſufficit quod ſit nulla, ſed requiritur quod ſit notoriè ex eiſdem actis.*

CAPUT VI.

Emptor litigans ut ſibi paret actionem de evictione, debet in expenſis condemnari, *l. atqui natura* 20. *§. cum me abſente, ff. de negoc. geſt.* Cabal. *conſil.* 39. *n.* 1
12. *lib.* 1. Aſin. *in prax. §.* 42. *cap.* 2. *limit.* 18. & Mangill. *tractat. de evict. qu.* 185. *num.* 17. Et hoc eſt, quia ipſe tenetur cauſam defendere, aliàs non agit de 2
evictione ſi condemnetur, etiam ſi litem denunciaverit venditori, *l.* 1. *C. de peric. et comod. rei vend. et l. ſi ideo*, ubi gloſ. *ff. de evict.* Mangil. *dict. tract. qu.* 184. *num.* 36. niſi omninò certum eſſet, quod etiam cauſa defenſa fuiſſet eodem modo judicatum contra emptorem, Capyc. *dec.* 106. *num.* 4. quinimò tenetur appellare, & appellationem proſequi, niſi ſibi fuiſſet remiſſa neceſſitas appellandi, vel niſi etiam venditor 3
fuerit præſens, vel cauſa fuerit injuſta, *l. Herennius*, *§. Caja*, *ff. de evict.* Pract. Papp. *in Cauſ. vendit. gloſ. Promittens n.* 8. ubi Add. Natt. *conſ.* 208. Capyc. *dict. dec.* 106. *n.* 4. *verſ. Ex prædictis*.

Quod quidem attenta Juris communis diſpoſitione videtur procedere ſine dubio, cùm juſta cauſa litigandi, quam dicitur emptor habere ad effectum prædictum, 4
illum debeat excuſare ab expenſis, ſicuti alios juſtè litigantes excuſat, *qui ſolidum*, *§. etiam*, *ff. de leg.* 2. *DD. in l. properandum*, *§. ſin autem*, *C. de judic.* Aſin. *in prax. dict. §.* 32. *limit.* 2. *num.* 1. Secùs autem ſtante ſtatuto diſponente non ſolùm victum victori in expenſis condemnandum eſſe, ſed ulteriùs 9
utente dictione ſemper, & volente victum pro condemnato haberi, niſi expreſsè fuerit abſolutus, quo 5
caſu ut aliquid operetur ultra jus commune, & ne ſit fruſtratorium, debet victus in expenſis condemnari etiam ſi juſtam, & legitimam cauſam litigandi habuerit, Marſil. *ſing.* 207. *et in tit. de fidejuſſ. nu.* 302. Mandoſ. *ad Regul. Cancel. regul.* 29. *quæſt.* 11. *num.* 4. & de veriori, ac tutiori opinione teſtatur Gratian. *diſcept.* 53. *in princip.* ac ita ſervari de ſtylo Rotæ Romanæ, Duran. *dec.* 382. *num.* 1. *et* 2.

Et in terminis etiam juris communis, quòd poſſeſſor conventus Salviano ſit condemnandus in expenſis non attento, quod habuerit juſtam cauſam litigandi, ut ſibi pararet actionem de evictione, tenet Pacif. de Salvian. *inſpect.* 3. *cap.* 1. *num.* 65. *et ſeq.* ac pro abſoluto ſuppo- 6
nit Saluſt. Tiber. *in prax. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 24. Intelligendo tamen non ut dictas expenſas ſalvat reus, & poſſeſſor conventus, niſi eſſet mentitus circa poſſeſſionem, vel non haberet titulum, qui ei tribuat actionem de evictione, vel ad damna, & intereſſe, ſed ut de il- 7
lis actor ſatisfiat ex fructibus fundi, cujus poſſeſſionem naniſcitur, prout ſervat communis praxis, & ſtylus judiciorum concedendo immiſſionem actori pro ſuo credito, & pro expenſis taxandis, & ita in nihilo gravando de proprio poſſeſſorem conventum, ſed tantum concedendo immiſſionem pro illis in bonis hypothecatis, prout ſemper ſervari vidi, & pluries ego ſervavi, intelligendo hoc modo concluſionem ſupra poſitam, quòd emptor non debeat in expenſis condemnari, ut ſcilicet illas de proprio ſolvat, & actione perſonali ab eo exigantur ſicuti denotat verbum condemnare, ſed benè ut pro illis tamquam acceſſoriis concedatur immiſſio in bonis obligatis, eodem modo quo conceditur pro credito principali, & in his terminis procedunt tradita per Pacif. & Saluſt. Tiber. *in loc. cit.*

Quamvis etiam ſtante dicto ſtatuto, quòd victus victori in expenſis condemnetur, poſſet de jure defendi, intelligendum eſſe, niſi victus habuerit juſtam cauſam litigandi, licèt ſtatutum dicat, quòd victus ſemper debeat in expenſis condemnari, Cravett. *conſ.* 3. *num.* 22. 8
Gabriel. *comm. concluſ. tit. de expenſ. concluſ.* 1. Aſin. *in prax. d. §.* 32. *lim.* 3. *princ. num.* 5. *& ſeq.* Gratian. *diſcept.* 725. *nu.* 38. ubi teſtatur de veriori opinione, &c. Menoch. *de arbitr. caſ.* 177. *nu.* 1. *& ſeq.* ubi etiam quænam ſint iſtæ juſtæ cauſæ, quæ ab expenſis excuſent, & Scapuc. de Salvian. *lib.* 3. *qu.* 11. *nu.* 10. Pacif. *eodem tract. inſpect.* 4. *cap.* 1. *num.* 104. *& ſeq. ad* 112.

Quapropter in hac opinionum varietate, cùm tot, & tanti ponderis hinc inde adducantur Doctores, qui etiam ſibi ipſis contrarii videntur, prout Grat. *diſcept.* 33. *in princ.* ubi firmat primam partem ſupra poſitam, *et diſcept.* 725. *n.* 38. ubi firmat hanc ſecundam contrariam

Digitized by Google

9 riam opinionem, & utrobique de veriori teſtatur, &c.
diſtinctionem adhibendam eſſe arbitror, nam aut ver-
ba ſtatuti ſunt directa in Judicem, puta Judex condem-
net victum, vel paſſivè victus per Judicem condemne-
tur in expenſis, iſto caſu procedat ſecunda opinio,
nempè quòd ſtatutum intelligi debeat ſecundùm jus
commune, & juſta cauſa litigandi excuſet ab expen-
ſis, Matheſil. *ſing.* 80. Covar. *pract. qu.* 27. *nu.* 4. Paul.
de Caſtr. *in l.* 3. *§. ſi non rem n.* 5. *ff. de leg.* 3. cum aliis
per Aſin. *in prax. d. §.* 32. *limit.* 3. *num.* 6. *in fine*.

Aut verba ſtatuti reſpiciunt victum, & victorem,
nempè quòd victus victori teneatur, vel obligatus ſit
in expenſis, & tunc quia expenſæ debentur jure actio-
nis, cùm conſtet mentem ſtatuti eſſe tribuere actionem
victori adverſus victum pro expenſis, juſta cauſa liti-
gandi non excuſat, & ſic procedit prima opinio, quod
victus teneatur ad expenſas vigore ſtatuti, etiam ſi ju-
10 ſtam cauſam litigandi habuerit, *gloſ. in l.* 3. *§. ſi rem*,
ff. de leg. 3. *& in l. non ſolum, ff. de rei vend.* Natt. *conſ.*
108. *nu.* 10. *lib.* 1. cum aliis per Aſin. *d. §.* 32. *limit.*
1. *num.* 3.

Quæ opinio ut juſta cauſa litigandi excuſet ab expen-
ſis, tantò magis procedit quando ſtatutum diſponit,
quod victus ipſo jure intelligatur condemnatus in ex-
penſis, niſi fuerit expreſsè abſolutus, quia tunc diſpo-
11 nit ultra jus commune, ſecundùm quod non condem-
natus haberetur pro abſoluto, *l. terminato, C. de fruct.
& tit. expenſ.* Aſin. *d. §.* 32. *limit.* 3. *num.* 6. & ſic ceſ-
ſat potiſſima ratio ſuperfluitatis, quæ conſideratur pro
altera opinione, & hoc modo ſtatutum aliquid opera-
tur, & in modico receditur à jure communi, cùm ſem-
per ſit capienda illa interpretatio per quam minus lædi-
tur jus commune, ut eo tantùm caſu ſibi locum ven-
dicet ſtatutum quo victus non fuerit expreſsè abſolutus,
& ſic ſtante juſta cauſa debet abſolvi ab expenſis, Ful-
12 goſ. *conſ.* 130. *num.* 3. Jaſ. *in l. properandum, §. ſive au-
tem num.* 6. *C. de jud.* cum aliis per Aſin. *d. §.* 32. *limit.*
3. *num.* 6.

Quando enim ex ipſis verbis ſtatuti non ligantur ma-
13 nus Judici quin aliquando abſolvere poſſit, prout con-
tingit per illam adverſativam, ſi non fuerit expreſsè
abſolutus, colligitur, quòd excuſatio, quam ab expen-
ſis tribuit juſta cauſa litigandi non dicitur excluſa à ſta-
tuto, quia ſi Judex poteſt aliquando abſolvere, utique
non niſi ex juſta cauſa id agere poſſit intelligendum eſt.

Ex quibus corruit fundamentum, quod ſententia in
qua fuit conceſſa immiſſio etiam pro expenſis ſit nulla,
& invalida, & propterea non tranſierit in rem judica-
tam, cùm juxta ſuperiùs dicta etiam contra tertium
poſſeſſorem litigantem, ut ſibi paret actionem de evi-
ctione, ſit danda immiſſio actori pro credito, & expen-
ſis uti acceſſoriis. Et ad hoc, ut ſententia non tran-
ſeat in judicatum non ſufficit, quod ſit nulla, & in-
juſta, ſed requiritur alia qualitas, nempè notorietas
injuſtitiæ reſultans ex eiſdem actis, Rot. *par.* 2. *diverſ.
dec.* 311. *num.* 2. Seraph. *dec.* 711. *num.* 1. *et dec.* 254.
nu. 10. Rota *in Ferrarien. ſpolii* 25. *Junii* 1635. *§. ve-
rùm hodie coram Merlino*.

ARGUMENTUM.

Servitus diſcontinua qualiter præſcribatur, quæ requirat præſcriptio ſtatutaria, & an procedat in bonis emphyteuticis Eccleſiæ. Confeſſio qualificata non poteſt ſcindi, & venditoris an noceat emptori. Oſtium, vel feneſtra an, & quando fieri poſſit in proprio pariete verſus fundum vicini.

SUMMARIUM.

1 *OMnis res præſumitur libera, etiam ſi quis ſit in quaſi poſſeſſione ſervitutis, n.* 2.

3 *Servitus quando dicatur habere cauſam diſcontinuam.*

4 *Servitus diſcontinua non præſcribitur niſi ex immemorabili tempore.*

5 *Præſcriberetur tamen* 10. *annis inter præſentes, &* 20. *inter abſentes ubi conſtaret de titulo, & uſu ſervitutis ex titulo allegato, n.* 6. *&* 7.

8 *Præſcriptio ſtatuti Florentini ſubductis feriis, & aliis ſubducendis tranſcendit annos* 36. *& comprehendit omnes actiones, n.* 9.

10 *Præſcriptio ſtatutaria requirit bonam fidem, & alia de jure communi neceſſaria.*

11 *Standum eſt jure canonico in materia præſcriptionis, & mala fides actoris nocet ſucceſſori, aliquæ cautelæ in contrarium remiſſivè, n.* 12.

13 *Præſcriptio circa modum agendi executivè currit non obſtante mala fide.*

14 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica quoad utile dominium laicorum ſubjacet ſtatuto laicali.*

15 *Præſcriptionem allegans debet probare præſentiam, & domicilium partis per totum tempus.*

16 *Scientia familiarium an præjudicet domino.*

17 *Abſens non dicitur, qui remanſit in fundo per cognationem, & familiam.*

18 *Servitus in re communi non poteſt conſtitui ab uno ex ſociis altero invito.*

19 *Confeſſio venditoris an probet contra emptorem, & num.* 28.

20 *Confeſſio facta ad certum tempus, & certum negotium illo finito amplius non operatur.*

21 *Extraneus non poteſt acquirere ſervitutem fundo alieno.*

22 *Confeſſio qualificata non poteſt dividi, ſed in totum acceptari, ſtante maximè uno contextu, & præſumptione juris pro qualitate adjecta, n.* 23.

24 *Confeſſio ad unum finem facta non debet contrarium operari.*

25 *Confeſſio conditionalis nihil ponit in eſſe.*

26 *Jus ſervitutis perſonalis tantùm, & non realis quando dicatur inductum.*

27 *Jus perſonale non tranſit in ſingulares ſucceſſores.*

29 *Vicinus non poteſt facere oſtium in ſuo pariete, ex quo eatur in fundum vicini, n.* 30.

31 *Semiplena probatio transfert onus probandi in adverſarium, vel facit locum juramento ſuppletorio, num.* 32.

33 *Feneſtra fieri poteſt in proprio pariete, & quando ſecùs.*

CAPUT VII.

QUatuor propoſitæ ſervitutes, judicio meo actori
non debentur, nam quod attinet ad primam viæ,
vel tranſitus per atrium vicini, & ad ſecundam aquæ 1
hauriendæ ex puteo ejuſdem videntur omninò excludi
ex generali regula, quòd omnis res præſumitur libera
habito reſpectu ad originalem habitum, & naturalem
rerum ſtatum, niſi ſervitutis qualitas ab allegante pro-
betur vulgata, *l. altius, C. de ſervit.* Pariſ. *conſ.* 26. *n.*
14. *lib.* 1. Honded. *conſ.* 89. *nu.* 22. *lib.* 1 Maſcard. *de
probat. concl.* 1305. *n.* 1. Gratian. *diſcept.* 572. *num.* 58.
Quod adeò verum eſt ut hæc libertatis præſumptio non 2
elidatur ex quaſi poſſeſſione ipſius ſervitutis, Pract. Pap.
libel. act. confeſſ. gloſſ. pleno iure n. 3. Natt. *conſ.* 69. *n.* 6.
Honded. *d. conſ.* 79. *n.* 23. Maſcard. *d. concluſ.* 1305. *n.*
6. Gratian. *diſcept.* 681. *n.* 35.

Et quamvis ſervitus acquiratur præſcriptione, cùm
verſemur in ſervitutibus cauſam diſcontinuam habenti-
bus, ut itineris, vel tranſitus, & aquæ hauriendæ, in
his enim exercendis requiritur factum, & miniſterium 3
hominis, qui non poteſt continuò tranſire, nec aquam
haurire, & ſic cùm ſemper in uſu, nec actu, nec poten-
tia eſſe poſſint, dicuntur diſcontinuam cauſam habere,
l. ſervitutes cum ibi not. de ſervit. Cæpol. *de ſervit. urb.
præd. cap.* 19. & ideò in illis præſcribendis non ſufficit
tempus decem, viginti, nec triginta annorum ubi titu-
lus non allegatur, ſed immemorabile, ſeu centum an- 4
norum requiritur, Curt. jun. *conſ.* 174. *n.* 28. Honded.
d. conſ. 79. *n.* 6. 33. *&* 65. Natt. *conſ.* 69. *n.* 1. Barz. *dec.
Bonon.* 140. *n.* 27. Cavaler. *dec.* 632. *n.* 8. Quando verò 5
titulus allegari, & probari poſſet, quo caſu juxtà com-
munem omnium ſententiam ſufficeret tempus decem
annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes etiam
in ſervitutibus diſcontinuis, ut per Cæpol. *d. cap.* 19.
verſ. ſecundus caſus, Aret. *in §. æquè n.* 14. *Inſtit. de
act.* Soc. *reg.* 460. Maſcard. *concluſ.* 1220. *n.* 67. Hon- 6
ded. *conſ.* 79. *n* 70. deberet probari uſus ſervitutis ex ti-
tulo allegato cum ſcientia & patientia adverſarii ad

excludendum precarium, vel jus familiaritatis, Alex.
conſ. 108. in fine lib. 2. Cravett. conſ. 226. n. 2. Honded.
d. conſ. 79. n. 72. Maſcard. d. concl. 1220. n. 68. Cabal.
conſ. dec. 92. n. 17. lib. 2. Gratian. diſcept. 560. nu. 30.
& ſeq. & diſcept. 559. n. 11. & ſeq. ubi quod ſervitus
7 eſt adeò probanda, ut non ſufficiat probare uſum illius,
ſed quod uſus fuerit jure ſervitutis, & jure proprio cum
titulo, bona fide, ac aliis requiſitis neceſſariis.

Sed attenta diſpoſitione ſtatuti Florentini lib. 2. Rub.
73. non ſufficeret tam breve tempus decem annorum ad
inducendum præſcriptionem, cùm dictum ſtatutum in
qualibet præſcriptione requirat tempus triginta anno-
8 rum, quod ſublatis feriis, & ſubductis aliis temporibus
ſubducendis tranſcendit ultra triginta ſex annos, ut te-
ſtatur Magon. deciſ. Flor. 105. n. 1. & ſeq. & deciſ. 64.
n. 76. & fuit tantum in Cauſa de Malegonellis 24. Maii
1603. Et non eſt dubium hujuſmodi ſtatutum compre-
hendere has ſervitutes tum ex generali diſpoſitione in
9 principio, Omnis actio, &c. tum ex ſpeciali ibi, realis,
prout eſt natura dictarum ſervitutum, §. æquè Inſtit.
de act. Et quia ſtatutaria præſcriptio loco præſcriptio-
nis juris communis ſubrogatur, & eamdem naturam ſa-
10 pit, ac bonam fidem, & alia requiſita in aliis præſcrip-
tionibus juris communis neceſſaria exigit, Add. ad Mo-
hed. dec. 4. de præſcript. Gratian. diſcept. 403. nu. 19.
11 & 994. n. 5. Nulla enim præſcriptio cum mala fide cur-
rere poteſt præcipuè de jure canonico, cui in hoc ſtan-
dum eſt, adeò ut mala fides auctoris noceat ſucceſſori
12 univerſali, Magon. deciſ. Florent. 95. n. 3. Plures ta-
men cautelas, ut præſcriptio ſtatutaria currere poſſit
etiam cum mala fide, & de jure canonico, docet Fer-
ret. caut. 38. per totum & Cæpol. caut. 46. Et quod non
13 obſtante mala fide currat circa modum agendi execu-
tivè, cùm non agatur de tollenda funditus actione, ſed
tantùm de modo agendi, ita ut poſt tempus triginta
annorum ſit agendum via ordinaria, & non executiva,
quæ anteà competebat pro executione inſtrumenti,
pulchrè idem Magon. deciſ. Flor. 121. n. 1. & ſeq. &
Alex. conſ. 115. libr. 7.

Cui quidem ſtatutariæ diſpoſitioni abſque dubio ſub-
jacet domus de qua agitur, licèt ſit Emphyteuſis Eccle-
ſiaſtica, quia quoad utile dominium laicis competens
14 dicitur eſſe in juriſdictione laicorum, & venit ſub diſ-
poſitione ſtatuti licèt a laicis conditi, Surd. deciſ. 11. n.
4. & deciſ. 160. n. 14. & hanc opinionem pluribus rela-
tis ſequitur Ciarlin. controv. 17. n. 26. Quinimò cùm
idem ſtatutum velit contra abſentes præſcriptionem
non concurrere, & dominus præſentis fundi ſervientis
fuerit abſens per multos annos inanis redditur probatio
uſus ſervitutis tamquam ſe referens ad tempus dictæ ab-
15 ſentiæ, & non anteà, & fundans ſe in præſcriptione de-
beret probare præſentiam, & domicilium utriuſque per
totum tempus, quo cucurrit præſcriptio, Magon. dec.
Flor. 26. n. 35. Seraph. dec. 916. n. 7.

Neque dicatur, quòd licèt dominus fuerit abſens ex-
tra Provinciam, tamen reliquerit in partibus ejus fra-
trem, & familiam, qui ſciverunt, & paſſi fuerunt uſum
dictarum ſervitutum ſine contradictione, quaſi eorum
16 ſcientia, & patientia poſſit illi præjudicare, ad tradita
per Gratian. diſcept. 957. Tiraquell. de retract. conſang.
§. 1. gloſ. 13. n. 29. Magon. deciſ. Luc. 33. n. 46. vel
17 quia abſens propriè non dicitur ille, qui remanſit in fun-
do per cognationem, & familiam ſtante animo rever-
tendi, idem Grat. diſcept. 484. n. 16. & 944. n. 31.

Nam reſpondetur id non obſtare Franciſco domus
condomino, cùm ſervitus conſtitui non poſſit ab uno
18 ex ſociis alio invito, vel ignorante, etiamſi de uſu ſer-
vitutis per tempus ad præſcribendum neceſſarium con-
ſtaret, l. ſi unus ex ſociis, ff. de ſervit. urb. præd. Aret.
in Rub. n. 2. & in §. inter ruſticorum n. 3. Inſtitut. de
ſervit. urb. præd. & in §. æquæ n. 2. Inſtit. de act. Cæ-
pol. de ſervit. urb. præd. cap. 14. Maſcard. de probat.
concluſ. 1220. nu. 81. Menoch. de arbitr. caſ. 442. cum
aliis per Duran. deciſ. 450. n. 13. & ſeqq.

Prout non obſtat, quod de conceſſione dictarum ſer-
19 vitutum dicatur apparere ex confeſſione venditoris,
quæ plenè probat contra emptorem, ad tradita per Fa-
rinac. de teſt. tit. de oppoſ. contr. perſ. teſt. quæſt. 66. n.
331. Siquidem facilis eſt reſponſio, nam hujuſmodi
confeſſio non continet perpetuam ſervitutis conceſſio-
nem, ſed ad tempus, ac ſimilem commoditatem cui-
dam habitatori etiam non domino factam pro trahendo
ſerico, ex qua facultate nulla poteſt dici ſervitus impo-
ſita, tum quia tamquam facta ad tempus, & ad certum
negotium nihil operatur, Cæpol. de ſervit. urb. præced. 20
cap. 17. verſ. ſextum, & quia apparet facta jure familia-
ritatis, quod ſervitutem non arguit juxta ſuperiùs di-
cta, tum etiam, quia talis facultas fuit conceſſa non 21
domino vicinæ domus, ſed extraneo, qui ob id ſervitu-
tem acquirere non potuit, l. 1. in fine, ff. comm. præp.
Aret. in rub. de ſervit. n. 2. Cæpol. eod. tract. capit. 15.
Oinot. in §. ideò autem n. 1. Inſtit. 1. de ſervitut. urb.
præced. Duran. dec. 450. n. 13. & ſeqq. Unde hujuſ- 22
modi confeſſio ex pluribus qualificata reſcindi non po-
teſt, ſed in totum cum annexis qualitatibus, & cir-
cumſtantiis eſt acceptanda, Amat. deciſ. March. 82.
n. 3. Surd. deciſ. 258. n. 4. præcipuè ubi confeſſio eſt
unico verborum contextu, & in eadem oratione ema- 23
nata, & pro qualitate adjecta, ſtat aliqua præſumptio,
ut in caſu noſtro, cùm omnis res de ſui natura præſuma-
tur libera, Marant. in prax. part. 6. art. 5. de confeſſ. n.
27. Menoch. de arbitr. caſ. 93. & latè Gratian. diſcept.
339. cap. 505. cap. 586. n. 47. cap. 780. n. 15. cap. 851.
n. 24. cap. 130. n. 16. & cap. 224. n. 86. Et facit quia
talis confeſſio fuit facta ad oſtendendum de non jure ad- 24
verſarii, & ideò non debet contrarium effectum opera-
ri, l. legata inutiliter, ff. de adimpl. leg. cum aliis per
Thom. Triviſ. deciſ. 46. n. 17. lib. 2. ubi etiam ſubdit, 25
quod tamquam conditionalis confeſſio nihil in eſſe po-
nit per text. in l. 1. §. ſi quis, ff. de verb. oblig.

Et ſuper hujuſmodi confeſſione ceſſat etiam omnis
amaritudo ex eo, quia illa præſefert potius conceſſio-
nem perſonalem, quàm realem, dum in ea non expri-
mitur aliquod ſervitutis jus, ſed ſimplex factum, imò 26
expreſsè ſervitute excluſa, cùm illius verba ſonent in
ſimplex factum ex parte utentis, quo caſu induci ſolùm
perſonalem obligationem, notat Cæpol. de ſervit. c. 2.
verſ. ſecundo caſu cap. 17. Qua obligatione perſonali
ſtante non datur actio contra ſingularem ſucceſſorem, 27
& ſic tale jus perſonale non tranſit in ſingulares ſucceſ-
ſores, ut notat Cæpol. loc. cit. non omittendo etiam, 28
quod talis confeſſio venditoris emptori non nocet,
Surd. deciſ. 218. n. 6. Quidquid ſit quando tamquam
teſtis juratus judicialiter deponeret per prædicta.

Ex quibus ſublata quoque remanet ſervitus oſtii præ-
tenſi verſus ſolum vicini, nam ſtante dicto ſtatuto, &
abſentia non poteſt dici præſcripta, & licèt ſit continua 29
præſcriptionem, vel aliũ titulum requirit, Cæpol. de ſer.
cap. 19. verſ. his itaque, &c. aliàs vicino non permitti- 30
tur in ſuo pariete oſtium facere, ex quo ad ſolum vicini
eatur, præcipuè ubi non habet ſtillicidium, Cæpol. de
ſervit. urb. præced. cap. 40. verſ. aut vicinus, & in c.
42. maximè ſtante diſpoſitione unius teſtis deponentis
hujuſmodi ſervitutem non competere, qui licèt ſit uni-
cus facit ſemiplenam probationem, ex qua onus pro-
bandi contrarium transfertur in adverſarium, Maſcard. 31
de probat. quæſt. 11. n. 9. vel ſaltem quod deferri poſſit
juramentum ſuppletorium, Maſcard. ibid. n. 4. 32

Et quoad ſervitutem feneſtræ ad ſavorem illius, qui
eam fecit, reſolvendum eſt non ex eo, quod ſit ſervitus
continua, quia nec juſta eſſet præſcripta ex ſuperiùs fir-
matis, ſed ex eo, quod unicuique in proprio pariete fe-
neſtram conſtruere licet, quamvis per eam inſpiciatur
in domum, vel aliam rem vicini, niſi fieret ad æmula- 33
tionem, vel niſi probaretur ex adverſo debita ſervitus,
quod ibi non poſſit eſſe feneſtra, Cæpol. de ſervit. cap.
62. de feneſtr. Hippolyt. ſing. 154. Boer. dec. 320. n. 6.
Urſil. ad Afflict. dec. 225. Oinot. in §. prædiorum n. 21.
Inſtit. de ſervit. urb. præd.

ARGUMENTUM.

Manutentio ſuſpendit petitorium, an detur ex poſſeſſione civili, vel naturali, vel vigore conſtituti, & an uxori. Agens pro jure ceſſo repellitur. Soror, quæ renunciavit fratri, an ſibi, vel ei acquirat legatum, vel donationem poſteà ſibi factam. Uxor an præſumatur acquiſiviſſe ex bonis, viri, an poſſit petere dotem ante redditam rationem tutelæ. Simplex ſcriptura patris qualiter habeat vim teſtamenti inter liberos, & alia plura.

SUM-

Digitized by Google

SUMMARIUM.

1 *MElius eſt eſſe reum, quàm actorem in civilibus, quoniam Beati poſſidentes.*
2 *Manutentio eſt cognoſcenda ſuſpenſio petitorio.*
3 *Provocati in judicio manutentionis ſunt præferendi tanquam rei actoribus.*
4 *Poſſeſſio civilis eſt manutenibilis, & quomodo iſtud procedat, n. 5. 6. & 7.*
8 *Poſſeſſio naturalis quando eſt penes alium ſine vitio, ſola civilis non ſufficit.*
9 *Poſſeſſio defuncti an, & quando tranſeat ad hæredes etiam non apprehenſa.*
10 *Poſſeſſio continuata in hæredes ſufficit pro manutentione.*
11 *Uxor vivente viro poſſidet jure familiaritatis.*
12 *Mortuo viro cenſetur ſibi ſtatim mutaſſe cauſam poſſeſſionis, & eſt manutenenda.*
13 *Manutentio competit uſufructuario adverſus dominum, & hæredem.*
14 *Poſſeſſio civilis ſolo animo retinetur.*
15 *Non tamen acquiritur ab initio, niſi naturali apprehenſione mediante.*
16 *Conſtitutum transfert poſſeſſionem in conſtitutarium.*
17 *Salvianum an competat ſtante clauſula conſtituti.*
18 *Conſtitutum transfert civilem, & naturalem poſſeſſionem ad effectum manutenendi, & quoſcumque alios effectus in conſtitutarium.*
19 *Conſtitutum non operatur, niſi conſtet conſtituentem poſſidere tempore conſtituti facti, ſic tempore contractus.*
20 *Conſtitutum extinguitur morte conſtituentis, & quomodo iſtud intelligatur.*
21 *Conſtitutarius retinet ſaltem civilem poſſeſſionem poſt mortem conſtituentis.*
22 *Poſſeſſio civilis quomodo per decennium extinguatur, num. 23.*
24 *Poſſeſſio civilis, quando ſolo animo retineatur per decennium.*
25 *Mater dicitur poſſidere pro filiis, quorum eſt tutrix, & n. 26.*
27 *Poſſeſſio capta non citatis primis poſſeſſoribus eſt nulla.*
28 *Poſſeſſio poſterior præſumitur clandeſtina, & non eſt manutenibilis.*
29 *Hæredes ſunt manutenendi, & de eorum manibus capienda legata, & credita.*
30 *Agens ſine actione poteſt officio Judicis repelli.*
31 *Cedens poſt ceſſionem factam non amplius agere poteſt pro jure ceſſo.*
32 *Ceſſio in ampla forma cum clauſula*, ponens, &c. *transfert omnes actiones etiam directas, quæ ſaltem remanent inefficaces apud cedentem.*
33 *Solvens cedenti poteſt ſolutum repetere etiam non intervenientibus requiſitis l. 3. de Novat.*
34 *Debitor, qui certus eſt de ceſſione non oportet, quod ei notificetur.*
35 *Cedens ſi poſtea agat poteſt reſponderi, Amice ad quid veniſti, ſi jus tuum alteri ceſſiſti.*
36 *Judicium an poſſit convalidari per ſupervenientem Conſenſum.*
37 *Judicium an poſſit alterari per ceſſionem in præjudicium partis.*
38 *Filia renuncians fratri bona paterna, & materna, an poſteà ſibi acquirat relictum, vel potius fratri, cui renunciavit, & ceſſit jura.*
39 *Cedens non poteſt plus juris transferre, quàm ipſe habeat.*
Exceptiones quæ obſtabant cedenti, obſtant etiam ceſſionario.
40 *Manutentio debetur proprietario adverſus hæredes uſufructuarii.*
41 *Niſi hæredes uſufructuarii haberent juſtam cauſam retinendi.*
42 *Uxor quidquid acquirit durante matrimonio, præſumitur de bonis viri.*
43 *Vel ſaltem tenetur reſtituere pretium.*
44 *Mater tutrix non habet actionem ad dotem niſi reddita ratione tutelæ.*
45 *Intellige quando conſtat pecunias ad eam perveniſſe, & ubi adeſt expreſſa hypotheca in ſuſceptione tutelæ, aliàs ſecus, num. 46.*
47 *Liberatio obtenta non prodeſt ex ſola confeſſione, ſed requirit factum, & actualem redditionem rationum.*
Ratio ut dicatur benè, & ſufficienter reddita, quæ requirantur, num. 48.
48 *Juramentum, decretum judicis, & conſenſus conſanguineorum non ſufficit, niſi rectè fuerint conſideratæ omnes partitæ, & electi periti.*
Ratio ut dicatur benè, & ſufficienter reddita, quæ requirantur, num. 48.
49 *Hæredes minoris poſſunt petere redditionem rationis a tutore.*
50 *Hæredes minoris poſſent ex cauſis permiſſis jurare in litem contra tutorem.*
51 *Juramentum in litem nec aliæ pœnæ locum habent contra hæredes tutoris, niſi lis cum eo fuerit conteſtata.*
52 *Juramentum tutelare poteſt remitti à teſtatore tacitè, vel expreſſè.*
53 *Remiſſio dicti inventarii cenſetur facta ne ſecreta domus pandantur, num. 55.*
54 *Liberatio à reddendis rationibus valet.*
56 *Remiſſio inventarii operatur, ut non detur juramentum in litem ex ejus omiſſione.*
57 *Quod eſt extra proceſſum dicitur extra mundum.*
58 *Verba enunciativa non probant, quando diſpoſitio non pendet à proferente.*
59 *Verba relativa non probant, niſi conſtito de relato.*
60 *Liberatio à reddendis rationibus intelligitur de ſcrupuloſa redditione, non autem de rebus, quæ pervenerunt ad manus tutoris, & n. 62.*
61 *Etiamſi fuerit legatum omne id, quod contingat tutorem debere.*
Dolus futurus non poteſt remitti.
63 *Tutor tenetur conficere librum rationis, licèt fuerit remiſſum inventarium.*
64 *Remiſſio inventarii non liberat ſaltem à deſcriptione bonorum.*
65 *Rationes etiamſi fuerint remiſſæ, debet tutor exhibere cartas, in quibus ſunt conſcriptæ.*
66 *Pater non poteſt præjudicare filio in bonis, quæ ex pacto, & providentia ſpectant ad eum poſt ejus mortem.*
67 *Scriptura patris habet vim teſtamenti ſolùm inter liberos, & reſpectu diſpoſitionum, favorem illorum concernentium.*
68 *Datio tutoris in dicta ſcriptura non valet; ſed indiget confirmatione.*
69 *Liberatio relicta uxori in dicta ſcriptura non valet tamquam reſpiciens favorem perſonæ extraneæ.*

CAPUT VIII.

ILluſtriſſima D. Laura Bandinella de anno 1603. nupſit D. Capitaneo, & Bajulivio Anconæ in Illuſtriſſima Religione Sancti Stefani, ſub felicibus auſpiciis Sereniſſimi Magni Ducis Etruriæ Ciro de Pantaleonibus Nob. Imolenſi, cum dote ducatorum Florentinorum 3780. Quo durante matrimonio dictus D. Cirus pro aſſecuratione hujuſmodi dotis aſſignavit eidem D. Lauræ varia bona pro pretio inter eos convento, quæ etiam multa alia immobilia bona ſuo proprio nomine emit, & acquiſivit. Soluto poſtmodum matrimonio per mortem d. D. Ciri anno 1629. relictis D. Angelo Maria poſteà in ejus locum Bajulivio, & D. Hercule Maria filiis communibus in ætate pupillari, dicta D. Laura eorum mater fuit tutrix, & pro tempore curatrix, & tamquam talis abſque ulla Inventarii confectione eorum nomine paternæ ſe immiſcuit hæreditati, illamque tenuit, & adminiſtravit. Finita demum tutela ipſis adhuc in minori ætate exiſtentibus obtinuit liberationem ſuæ adminiſtrationis abſque ulla redditione rationum, & cum quibuſdam pactis, & conditionibus ceſſit omnia ſua jura dotalia, & ſupradictalia eiſdem filiis ſuis eorum vita durante, cum quadam correſpectiva promiſſione certæ annuæ ſummæ, & ſpecierum, de quibus in inſtrumento anni 1635.

Annis elapſis D. Hercules Maria fatis ceſſit ſicuti (ita Deo diſponente) anno præſenti D. Bajulivius Angelus Maria, per quorum obitum ceſſarunt annuæ reſponſiones, & revixerunt jura D. Lauræ, quàm licèt dictus

D. Bajulivius Angelus Maria condito teſtamento, & univerſalibus hæredibus inſtitutis D. Julio, & fratribus filiis D. Equitis Joannis de Pantaleonibus reliquerit uſufructuariam unà cum Illuſtriſſima D. Alexandra Summaja illius uxore Nob. Florentina; cui etiam dotes legavit, ipſa tamen D. Laura renuit acceptare hujuſmodi legatum, & ſub die 4. Aprilis 1651. in ampla forma cum clauſula, *ponens*, *&c.* ac cum ceſſione quarumcumque actionum utilium, & directarum inter vivos omnia ſua bona, & jura exceptis quibuſdam pro facultate teſtandi, & facta ſibi promiſſione de annua ſumma ceſſit, & donavit DD. Annæ Mariæ Viduæ, & Heleonoræ ejus filiabus de Pantaleonibus, & poſteà nomine proprio, & ad propriam utilitatem adverſus dictos hæredes, & uſufructuariam movit judicium manutentionis ſuper poſſeſſione bonorum jam ab ea emptorum, & aliorum ſibi aſſignatorum ut ſuprà, in quo judicio cumulavit etiam executivum, & omne aliud remedium ſibi competens vigore inſtrumentorum obligatione camerali fultorum.

Et quoniam maximum eſt commodum poſſeſſionis, & in civilibus melius eſt eſſe reum, quàm actorem juxta
1 proverbium: *Beati poſſidentes*, & ut pluribus relatis diſcurrit latè Poſth. *tractat. de manutent. obſervat. per tot.* ab altera etiam parte fuit inſtitum, & ſemper replicatum ſibi concedi mandatum de manutenendo, & di-
2 ctas DD. Donatarias, quæ poſt detectam donationem prædictam acceſſerunt ad judicium ſimul cum D. Laura non audiri, niſi refectis expenſis primi judicii moti ſine ulla actione, cùm à ſe abdicaverit omnes actiones per hujuſmodi donationem.

Dicebam igitur pro nunc ſuſpendendum eſſe judicium
3 petitorium, & poſſeſſorium ordinarium, ac cognoſcendum eſſe ſuper manutentione, juxta text. *in l. ordinarii, C. de rei vendit. l. incerti, C. de interdict. et §. retinendæ Inſtitut. eod.* Rota *diverſ. deciſ.* 99. *nu.* 1. *et* 2. *part.* 1. Tuſch. *in verb. Manutentio concluſ.* 79. *n.* 9. Giovagn. *conſil.* 11. *nu.* 4. *lib.* 1. cum aliis latè adductis per Poſth. *dict. tract. de manut. obſerv.* 7. *per tot.* Illamque ex pluribus competere DD. Julio, & fratribus hæredibus inſtitutis, ac Illuſtriſſimæ D. Alexandræ Summajæ relictæque D. Bajulivii Angeli Mariæ, provocati enim fuerunt ad hujuſmodi judicium, & tamquam tales habentur ad inſtar reorum, & ſunt præferendi provocanti, & actori, *c. dilectus de fid. inſtrument. c. ex litteris, de probat.* Gratian *diſcept. for. cap.* 402. *n.* 6. *et* 7. cum declarationibus de quibus per Poſth. *contract. obſerv.* 5. *n.* 16. *et* 17.

Nam etſi poſſeſſio civilis, quam prætendit penes ſe
4 retinuiſſe D. Laura, ſit manutenibilis, Aret. *in §. retinendæ num.* 3. *Inſtit. de interd.* Menoch. *de retinend. remed.* 3. *num.* 22. *etc.* cum pluribus allegatis per Poſth. *d. tract. obſerv.* 16. *num.* 25. Interdictum enim uti poſſidetis hoc caſu habet naturam mixtam, retinendæ ſcilicet reſpectu civilis poſſeſſionis, & recuperandæ reſpectu naturalis, cùm quis non poſſit ſe tueri in ſua civili poſſeſſione, niſi ſibi reſtituatur naturalis ab alio occu-
5 pata, ut benè per Rot. *in Colimbrien. Præſtimoniorum Mercurii* 10. *Decembris* 1631. coram Dunozetto apud Poſth. *deciſ.* 327. *num.* 13.

Tamen intelligitur quando naturalis poſſeſſio eſſet
6 vacans, Rot. *in eadem Colimbrien.* coram eodem *Veneris* 18 *Junii* 1632. penes Poſth. *deciſ.* 330. *n.* 13. *&* 14. vel eſſet penes alium cum vitio de recenti occupata, ut clam, vi, ſive ſpoliativè, nam iſtis caſibus, qui non habuit ſe pro ſpoliato, retinuit civilem, *l. clam poſſidere,*
7 *§. quia ad nundinas, de aqu. poſſ.* quæ civilis retenta trahit ad ſe naturalem, & eſſet tunc manutenenda, Ludoviſ. *deciſ.* 203. *num.* 3. ubi Beltram. *in annot. num.* 6. & latè Poſth. *d. tract. obſerv.* 16. *n.* 31.
8 Secus igitur in caſu noſtro, ubi naturalis poſſeſſio reperitur legitimè, & abſque ullo vitio apud prædictos hæredes, & D. Alexandram uſufructuariam, Menoch. *de retinen. remed. ult. n.* 16. Seraph. *deciſ.* 299. *nu.* 8. cum aliis per Poſth. *d. obſerv.* 16. *n.* 26.

Neque obſtare poteſt, quod poſſeſſio defuncti non tranſeat in hæredes, niſi apprehendatur, maximè ubi non adeſt ſtatutum de continuanda poſſeſſione defuncti
9 in hæredes, quia objectum procederet, quando defunctus poſſediſſet per ſe animo, & corpore, Tuſch. *in verb. poſſeſſio concluſ.* 426. *num.* 2. Poſth. *obſervat.* 55. *nu.* 23. *& num.* 36. ſecùs autem, quando prout in caſu noſtro defunctus poſſidebat animo ſuo tantùm, & corpore alieno per colonos, & laboratores, qui continuarunt poſſeſſionem nomine hæredum, Alex. *in l. qui univerſas, §. quod colonum, ff. de acqu. poſſeſſ.* Afflict. *deciſ.* 167. *nu.* 5. Tuſch. *verb. Poſſeſſio concl.* 406. *n.* 10. *& concl.* 426. *num.* 9. hancque poſſeſſionem ſic continuatam ſufficere pro manutentione, Joſeph. Ludoviſ. *deciſ. Luc.* 20. & ſufficere declarationem colonorum, quod retinuerunt poſſeſſionem nomine hæredum etiam abſque illorum ſcientia, Barz. *deciſ.* 46. *num.* 13. *&* 14. Poſth. *d. obſervat.* 55. *nu.* 37. *& ſeqq.*

Quo verò ad D. Alexandram, quòd ei pariter competat manutentio patet, quia illa vivente viro unà cum 11
eo poſſidebat jure familiaritatis, *l. qui jure, ubi DD. ff. de acquir. poſſeſſ.* eoque mortuo abſque aliqua extrinſeca declaratione pro ſuarum dotium aſſecuratione, & ſic ex nova cauſa, & titulo ſuperveniente cenſetur ſibi ſta- 12
tim mutaſſe cauſam poſſeſſionis, ſaltem accumulativè addendo cauſam eidem poſſeſſioni ex titulo hæreditario, ex haeque cauſa, & mutatione ei proculdubio competit manutentio, cum eo ipſo, quod ſupervenit nova cauſa poſſidendi dicatur continuata poſſeſſio, & numquam fuerit vacans, Rot. *in Romana hæreditatis de Cuccinis Veneris* 9. *Decembris* 1622. apud Poſth. *deciſ.* 169. *&* 325. *& in Ravennat. bonorum Lunæ* 6. *Februarii* 1612. coram Ludoviſ. *inter impreſſ. ejuſdem deciſ.* 546. *cum annot.* Beltram. Grat. *diſceptat.* 700. *nu.* 59. *&* 60. & ſequitur latè Merlin. *poſt hæc ſcripta viſus in tract. de pign. & hypoth. lib.* 3. *tit.* 2. *qu.* 79. *num.* 4. *& ſeqq.*

Et in terminis uſusfructus, cùm uſufructuarius dicatur habere naturalem poſſeſſionem, vel quaſi naturalem, & corporalem, quod ei competat manutentio, etiam 13
adverſus dominum, & hæredem immiſſum vigore *l. fin. C. de edic. D. Adrian. toll.* Menoch. *de retin. remed.* 3. *n.* 70. *& ſeqq.* Rot. apud Pacif. de Salvian. *deciſ.* 156. *n.* 1. *& ſeq.* & Poſth. *obſer.* 16. *n.* 14. *& ſeqq.*

Quod autem facit ceſſare omnem difficultatem eſt, quòd nullibi apparet de poſſeſſione D. Lauræ, undè actore non probante reus, etſi nihil præſtiterit, abſolui debet, cùm non ſufficiat non conſtare de juribus rei, ſed 14
opus ſit conſtare de juribus actoris ad obtinendum, quamvis enim poſſeſſio civilis ſolo animo retineri poſſit tàm in corporalibus, quàm in incorporalibus, *l.* 3. *§. in admittenda, ff. de acqu. poſſ. et l. licet C. eod.* à princi- 15
pio tamen non poteſt acquiri niſi naturali apprehenſione mediante, & ſic animo, & corpore ſimul, Put. *deciſ.* 216. *num.* 2. *lib.* 3. Tuſch. *verb. Poſſeſſio concluſ.* 400. *num.* 34. Poſth. *obſervat.* 17. *num.* 16. *et* 17.

Et quamvis clauſula conſtituti appoſita in inſtrumentis ad favorem D. Lauræ videatur operari translatio- 16
nem poſſeſſionis, quam poteſt ad ſe avvocare creditor per remedium *l. fin. C. de acqu. poſſ.* Pract. Papp. *reſp. act. hypot. gloſſ. exceptionem excuſſionis num.* 9. Neguſ. *de pign. part.* 6. *memb.* 1. *num.* 36. adeò ut nec ſtante 17
hujuſmodi clauſula ſecundùm aliquos poſſit intentari Salvianum, cùm ſit remedium adipiſcendæ poſſeſſionis, quod non datur illi, qui ſemel eam fuit adeptus, ut per Gratian. *diſcept.* 38. *num.* 10. Scapuc. de Salvian. *lib.* 1. *quæſt.* 15. ubi tamen ipſe contrarium firmat, quia etſi conſtituens transferat poſſeſſionem in conſtitutarium hoc evenit fictitiè, & non ob id liberatur ab actuali traditione poſſeſſionis propriæ, & naturalis, & ſic non obſtante conſtituto ſemper conſtituario deficit illud jus naturalis traditionis, ratione cujus deficientiæ poteſt agere vel ex remedio *d. l. fin.* vel remedio Salviani, ut per Carth. *deciſ.* 102. Amat. *deciſ.* 31. *nu.* 25. cum aliis per Scapuc. *d. q.* 15.

Ita ut conſtitutum operetur translationem non ſolùm poſſeſſionis civilis, ſed etiam naturalis in Conſtitutarium ad effectum manutentionis, & quoſcumque alios 18
effectus, Rot. *in Civitatis Caſtelli bonorum Mercurii* 23. *Januarii* 1630. coram Motman. penes Poſth. *de manutent. deciſ.* 271. *n.* 2. ubi de domino directo manutenendo finita emphyteuſi adverſus hæredes emphyteutæ, & Ludoviſ. *deciſ.* 437. *n.* 1. *& ſeqq.* ubi Beltram. *in annot.*

Tamen cùm in caſu noſtro non conſtet, quod conſtituentes ad favorem D. Lauræ poſſederint tempore facti 19
conſtituti nihil operatur conſtitutum ad favorem conſtitutarii, Alex. *conſ.* 70. *num.* 3. *lib.* 5. Afflict. *deciſ.* 335. *nu.* 4. Bellon. *conſ.* 34. *num.* 6. Bart. *in l. quædam mulier, ff. de rei vendic.* maximè quando prout nunc D. Laura non agit contra conſtituentes, vel habentes

cau-

Digitized by Google

cauſam ab eis, quoad bona per eam empta, ſed contra
tertios, prout benè diſcurrit Scapuc. de Salvian. *quæſt.*
28. *per tot. lib.* 1. Et quia conſtitutum fuit extinctum
morte conſtituentium, nec ideò amplius ullum effe-
ctum producere poteſt, cùm devenerit ad tempus inha-
20 bile, & quo omnis poſſeſſio remanſit extincta præcipuè
non appoſita clauſula, *ex nunc, prout ex tunc*, nec facta
mentione hæredum, Neguſ. *de pign. part.* 3. *membr.* 2.
num. 2. & 3. & *part.* 6. *membr.* 1. *n.* 36. Afflict. *deciſ.*
335. *num.* 6. & fuit dictum *in Romana hæreditatis de
Cinciis Lunæ* 19. *Decembris* 1622. coram Pirovano pe-
nes Poſth. *deciſ.* 28. *num.* 4. & *ſeqq.* & *deciſ.* 89. *nu.* 7.
& ipſe Poſth. *obſerv.* 20. *num.* 35. & 36. ubi tamen, quod
iſtud procedit reſpectu conſtituentis, ne videatur illius
hæredibus data facultas, & licentia detinendi, ſecùs au-
tem reſpectu conſtitutarii; qui adhuc poſſeſſionem ac-
quiſitam mediante conſtituto retinet, ut latiùs ibi per
eum.

Sed dato etiam, quod conſtitutarius retineat ſaltem
21 civilem poſſeſſionem (ſi ſecundùm prædicta conſtaret
de poſſeſſione conſtituentis tempore facti conſtituti)
juxta *conſ.* Cravett. 170. *num.* 2. Menoch. *de recuper.
remed.* 14. *num.* 67. Gratian. *diſcept.* 172. *num.* 17. Rot.
penes Poſth. *in d. deciſ.* 28. *num.* 1. tamen hujuſmodi
civilis poſſeſſio non præſumeretur adhuc durare, cùm
22 extinguatur per decennium, Bart. *in l. ſive poſſidetis n.*
8. *ff. de probat.* Rota penes Poſth. *deciſ.* 86. *n.* 4. quia
quamvis tempus non ſit modus amittendæ poſſeſſionis,
23 *l. ſi mulieri* 22. *ff. quibus mod. uſusfruct. vel uſus, &c.*
eſt modus inducendi oblivionem, per quam inducitur
diſpoſitio animi poſſidendi, quæ eſt modus perdendæ
poſſeſſionis, Urſil. ad Afflict. *deciſ.* 394. *nu.* 2. Gratian.
diſcept. 450. *num.* 31. & *diſcept.* 310. *num.* 48.

Imò quamvis poſſeſſio civilis retineatur ſolo animo
per longum tempus, tamen iſtud intelligitur niſi alius
interim verè poſſideat percipiendo fructus uſque ad tem-
pus motæ litis etiam non probata ſcientia alterius par-
tis, Grat. *diſcept.* 450. *n.* 32. & *ſeqq.* Rot. apud Poſth.
24 *deciſ.* 123. & ipſe latiùs *obſerv.* 58. *n.* 11. & 12. *per tot.*
quæ omnia concurrunt in caſu noſtro contra D. Lau-
ram, ut videre eſt ex proceſſu.

Nec etiam dici poteſt D. Lauram, ſaltem poſt mor-
tem D. Bajulivi Ciri ejus viri fuiſſe in vera, reali, &
actuali poſſeſſione prætenſorum bonorum, & ſibi mu-
taſſe cauſam poſſeſſionis, ita ut tunc temporis milita-
rent ad ejus favorem omnia ea, quæ ſupra dicta fuerunt
de D. Alexandra. Quia ſumus in diverſis terminis,
namque D. Laura ſuſcepta tutela ſuorum filiorum eo-
rum nomine paternæ ſe immiſcuit hæreditati, omnia-
que alia ſemper geſſit tutorio nomine ſolvendo publica
25 tributa, & relinquendo dicta bona alibrata ad æſtimum,
& cataſtrum ſuorum filiorum, quæ omnia oſtendunt
poſſeſſionem pupillorum, & filiorum non autem ma-
tris, *l. qui univerſas §. quod per colonum ff. de acqu. poſ-
ſeſſ.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 274. Gratian. *diſcept.*
293. *num.* 17. & 18. Bart. & alii *in l. ultim. §. licentia
C. de jur. delib.* & *l. ult. C. arbitr. tut.* idem Gra-
tian. *diſcept.* 989. *numer.* 13. & *ſeqq.* & latè *in di-
ſcept.* 700. *num.* 36. & *ſeqq.* ubi pulchrè loquitur ad
confirmationem prædictorum: Sicuti ipſa D. Laura
in reſponſione ad poſitiones declaravit omnia geſſiſ-
ſe nomine filiorum, quamvis etiam abſque alia declara-
26 tione præſumatur potius voluiſſe eorum nomine, quàm
proprio continuare poſſeſſionem, cùm in eorumdem tu-
telam ſucceſſerit, ut fuit dictum *Spoletana bonorum* 2.
Aprilis 1616. coram Burat. & *in Narnien. ſucceſſionis
Mercurii* 8. *Junii.* 1631. coram Veroſpio apud Poſth.
deciſ. 325. *n.* 11. Gratian. *diſcept.* 627. *n.* 26. & *ſeqq.*

Nec pariter dictæ D. Lauræ ſuffragari poteſt in hoc
judicio manutentionis, quòd mortuo D. Bajulivio An-
gelo Maria ejus filio auctoritate Prætoris cæperit poſſeſ-
ſionem per præcepta facta colonis, & alias declaratio-
nes de continuando poſſeſſionem, illamque immutan-
do quatenus, &c. quia poſſeſſio capta, non citatis pri-
27 mis poſſeſſoribus, etiam ſi eſſent injuſti detentores, &
occupatores, ſive prædones, eſt nulla ita ut Judex de-
beat intruſum expellere, & expulſum iterùm in ea po-
28 nere, Gratian. *diſcept.* 339. *nu.* 26. & *ſeqq.* & *diſcept.*
431. *n.* 3. & 4. Rot. penes Poſth. *deciſ.* 169. *nu.* 6. & 7.
ubi quod iſta poſſeſſio tamquam poſterior habetur pro
clandeſtina, & turbativa, nec eſt manutenibilis, Rot.

diverſ. par. 1. *deciſ.* 612. *n.* 4. hæredes in poſſeſſione
manutenendos, & de illorum manu capienda legata,
& fideicommiſſa, & alia prætenſa credita, *l. reſtituta ff.* 29
ad trebell. Rol *conſ.* 78. *n.* 14. *et ſeqq. lib.* Joſeph. Lu-
doviſ. *deciſ.* 47. *n.* 15. cum aliis *in d. deciſ.* 169. *n.* 8.

Et quod etiam tollit omnem difficultatem in hoc ju-
dicio, quo ad D. Lauram eſt, quia ipſa egit ſine actione,
quo caſu poterat etiam parte non opponente officio Ju-
dicis repelli, ut latè diſcurrit Ricc. *in collect.* 3699. *per* 30
tot. Jus enim, & actiones, quas habere poterat à ſe ab-
dicavit per donationem cum ampliſſima jurium ceſſio-
ne favorem DD. Annæ Mariæ, & Heleonoræ ejus filia-
rum, ut videre eſt ex citato inſtrumento de die 4. Apri-
lis 1651. quo ſtante non poterat agere ſaltem nomine
proprio, & ad propriam utilitatem prout fecit, Jaſ. *in l.* 31
ſi cum emptor n. 11. *ff. de pact.* Theſaur. *deciſ.* 101. *n.* 7.
Imò ſi prædicti DD. hæredes ſolviſſent ei, quod petebat 32
poſt ceſſionem factam in tam ampla forma cum clauſu-
la *ponens, &c.* Et aliis, ex quibus nullæ actiones etiam
directæ ſaltem efficaces remanſerant penes illam, Crot.
conſ. 1. *n.* 12. & *conſ.* 83. *num.* 12. & 14. *lib.* 1. Cenc. *de
Cenſ. quæſt.* 67. *n.* 6. Gratian. *diſcept.* 20. *n.* 20. poſſent
totum ſolutum repetere per conditionem indebiti ne eſ-
ſent in damno, cùm non potuiſſent præjudicare DD. 33
ceſſionarii, Surd. *conſ.* 22. *num.* 36. Mantic. *de tacit. &
ambigu. convent. lib.* 4. *tit.* 13. *nu.* 4. Caball. *conſ. deciſ.*
81. *n.* 15. *lib.* 2. Cenſ. *d. q.* 67. *n.* 6. Maur. *tract. de ſo-
lut. cap.* 5. *n.* 55. & *ſeqq. ad* 68. ita ut præfati Doctores
amplient iſtud procedere, etiam non intervenientibus
requiſitis *l.* 3. *C. de novat.* & tantò magis cùm in noſtro
caſu præfati hæredes, & D. Alexandra non ſolùm ha- 34
buerint ſimplicem notitiam de dicta ceſſione, & dona-
tione, ſed plenam ſcientiam, quam allegarunt in judi-
cio, undè ceſſabant dicta requiſita, quæ ad aliud non
tendunt, quàm ut ceſſio deducatur ad notitiam debito-
ris, qui ſi jam ſciens, & certus ſit, amplius certiori non
oportet, *c. cum qui certus* 31. *de reg. jur. in* 6. *l.* 1. *§.
ajunt, & §. ſi intelligatur de edilit. edict. & l. ſi tamen,
§. ei qui ſervum eod. tit.* Rot. *part.* 2. *diverſ. deciſ.* 151.
per tot.

Rectè igitur dicti DD. hæredes, & D. Alexandra po-
tuerunt obiicere D. Lauræ illud adagium relatum per
Gratian. *diſcept.* 20. *n.* 27. Amice ad quid veniſti, ſi 35
jus tuum alteri ceſſiſti, & ideò pro jure ceſſo non potes
amplius experiri, quam exceptionem poſſe allegari à
patre conventa, dixit etiam Rot. Rom. *in noviſſ. part.*
6. *deciſ.* 323. *n.* 12. & *in p.* 5. *deciſ.* 411. *n.* 2. & 3.

Quo vero ad prædictas DD. donatarias poſt detectam
donationem conjunctim, & diviſim venientes ad judi-
cium cum D. Laura, omiſſa diſputatione an per illarum
ſupervenientem conſenſum potuerit convalidari judi-
cium nulliter, & ſine actione cæptum, juxta theoricam 36
Bart. *in l. ſi autem plures ff. de aqu. plu. arcen.* cum aliis
per Gratian. *diſcept.* 818. *n.* 25. & an currere poſſit idem
judicium cum donatariis per quarum acceſſum videtur
alterari in præjudicium partis, maximè cum dicta ceſ-
ſio fuerit facta ante illud intentatum, Afflict. *deciſ.* 354. 37
Gratian. *diſcep.* 906. *n.* 15.

Reſervata etiam in judicio ordinario illa ſatis ardua
quæſtione, quæ incipit ſaltem reſpectu D. Heleonoræ,
quæ recepta dote ſatis excedente ſummam ei relictam in
teſtamento D. Capitanei, & Bajulivii Ciri ſui patris in
manibus D. Bajulivii Angeli Mariæ fratris eam dotan-
tis cum juramento renunciavit, & ceſſit omnibus bonis
paternis, & maternis ex quacumque cauſa, & quocum-
que tempore, & titulo ſibi obvenientibus in ampliori
forma, an ſcilicet ſtante dicta renunciatione, & ceſſio-
ne ad favorem fratris ſe penitus reddiderit incapacem
omni relicto, præcipuè cùm hujuſmodi ceſſio fuerit ac-
ceptata per dictum D. Bajulivium Angelum Mariam 38
fratrem pro ſe, & hæredibus, qui hæredes modò prote-
ſtati fuerunt ex hujuſmodi ceſſione fuiſſe ſibi jus quæſi-
tum, & illam acceptare, ita ut ejus vigore omnia jura
donata, & ceſſa per D. Lauram dictæ D. Heleonoræ
modo applicari debeant, & acquiri prædictis hæredibus,
vel potius talis renunciatio, & ceſſio intelligatur ſub
tacita conditione matre ſcilicet perſeverante in eadem
voluntate à qua ſi recedat filiæ donando, vel relinquen-
do, habeatur pro non facta, Afflict. *deciſ.* 350. *n.* 12. &
ſeqq. Caſtr. *in l. tranſactionem C. de pact.* Bart. *in l. ſti-
pulatio hoc modo n.* 4. *ff. de verb. oblig.* latè Surd. *deciſ.*

Digitized by Google

14. & latiùs Theſaur. *quæſt. forenſ.* 95. *per tot. lib.* 1. ubi firmat pro fratre maſculo, cui fuit facta renunciatio maximè ſi filiæ, vel ſorori renuncianti fuerit aliquid datum, vel promiſſum in recompenſationem, & correſpectivitatem hujuſmodi renunciationis, prout in caſu noſtro, de quo etiam videndus Gratian. *diſcept.* 692. *per tot.*

Viſum fuit pro illarum excluſione in hoc judicio ſufficere omnia, quæ ſupra allegata fuerunt contra D.Lauram, ex cujus perſona totum jus ſuum metiuntur, quia illa non potuit plus juris in filias ſuas transmittere, quàm ipſa haberet, reſoluto jure datoris reſolvitur jus accep-
39 tatoris, omneſque exceptiones, quæ obſtant cedenti, obſtare debent etiam ceſſionariis, *l. except. ff. de except.* Bart. *in l. ſi quis rem, ff. de procur.* Surd. *conſ.* 333. *nu.* 15. *&* 16. *lib.* 3. cum aliis per Gratian. *diſcept.* 906. *n.* 9. *&* 10. *&* *diſcept.* 955. *n.* 21. *&* 22.

Nec pariter facere videbatur pro manutentione ad favorem D. Lauræ, quod ipſa de anno 1635. conceſſerit jura ſua titulo tranſactionis ejus filiis cum pacto, quòd illis præmorientibus ceſſio haberetur pro non facta, & ad ipſam redirent eo modo, & ſtatu quo erant tunc temporis, & ſic quòd cùm fuerit reſolutus hujuſmodi contractus per adventum dictæ conditionis ad exemplum proprietarii, & ſimilium, quibus ex eorum ſola
40 civili poſſeſſione debetur manutentio finito uſufructu adverſus hæredes uſufructuarii, ita etiam eidem D.Lauræ ſit debita manutentio, Gratian. *diſcept.* 899. *nu.* 6. *& ſeqq.* Poſth. *d. tract. obſervat.* 16. *num.* 42. *& ſeqq.* ubi multas deciſiones adducit, &c. Quia omiſſo, quod non conſtat D. Lauram tunc temporis poſſediſſe, imò contrarium ex prædictis, & ex inſtrumento conceſſionis his verbis, &c. *à eſſi cede, e rinoncia tutte le ragioni, che hà, e può havere in qualſivoglia modo, &c.* quæ denotat illam bona non poſſediſſe, ceſſat objectum ex juſta cauſa retinendi, quam habent nunc dicti DD. hære-
41 des, & D. Alexandra, cùm proprietas, & jura D. Lauræ non ſint liquida, ut in ſimili de hæredibus manutenendis notat Gratian. *d. diſcept.* 899. *n.* 7. & Poſth. *d. obſervat.* 16. *n.* 42. & de Vaſſallo manutenendo adverſus dominum idem Gratian. *diſcept.* 736. *n.* 8.

Juſta autem cauſa retentionis in præſentiarum dicitur, quia quouſque D. Laura non docuit aliundè habuiſſe pecunias, & res cum quibus acquiſivit dicta bona
42 durante matrimonio, præſumuntur ex bonis viri, & ſic illi, & illius hæredibus acquiſita, juxta *l. quintus Mutius ff. de donat. inter vir. & uxor. l. etiam C. eod.* Ludoviſ. *deciſ.* 539. *n.* 17. & benè Mynſinger. *Cent.* 2. *obſervat.* 92. *per tot.* vel ſaltem ſi aliorum veſtigia ſequi placet quia tenetur ad ſolutionem pretii hæredibus mariti dato, quod ſibi, & non illis bona acquiſiverit, *l.* 1.
43 *& l. multum intereſt C. ſi quis alter. vel ſibi* Oſaſch. *deciſ.* 140. *per tot.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſump.* 51. *n.* 42. *& ſeq.* Gratian. *diſcept.* 696. *n.* 23. *&* 24.

Quo verò ad prætenſa bona ſibi aſſignata pro aſſecuratione dotium, omiſſo an talis aſſignatio facta conſtante matrimonio, & ſine cauſa importet ſolùm hypothecam, & aſſecurationem dotium, vel tranſlationem dominii, & an ex modicitate pretii conventi, & aliis conjecturis fuerit ſimulata, vel poſſit ſaltem retractari per remedium *l.* 2. *C. reſcind. vend.* cùm præſupponatur læſio ultra dimidiam, vel ſit locus novæ æſtimationi, cum ſimilibus inveſtigationibus, quæ concernunt judicium petitorium. Pro nunc juſta cauſa retentionis viſa fuit non redditio rationum adminiſtrationis tu-
44 telæ, & donec ſufficienter reddita fuerit, ut in terminis de matre tutrice, quod ei non competat actio, & petitio ſuarum dotium niſi reddita ratione tutelæ adminiſtratæ, præcipuè ubi prout in caſu noſtro, conſtat de ingenti ſumma pecuniarum ad illius manus perventarum, ex quibus præſumitur ſibi ſolviſſe prout facere poterat,
45 donec aliud ex ſufficienti ratione appareat, Rot. *in Romana adminiſtrationis tutelæ* 2. *Aprilis* 1590. coram Penia, & tantò magis ſtante expreſſa hypotheca facta per matrem in ſuſceptione tutelæ, Soc. *conſ.* 180. Montan. *de jure tutel. cap.* 38. *n.* 62. *fol. mihi* 194. Rol. Dec. & alii, quos refert, & ſequitur Gratian. *diſcept.* 129. *n.* 31. *& ſeqq.* ubi reſpondet contrariis, quod ſcilicet ſolutio dotis non ſit retardanda propter non redditam ratio-
46 nem adminiſtrationis, maximè ſtante obligatione Camerali ut procedant quando non extaret hypotheca expreſſa ad favorem minorum, & hæredum, neque conſtaret ad tutricem perveniſſe pecunias, & bona, ex quibus ſibi potuerit ſatisfacere, Seraph. *in Romana tutelæ* 17. *Februarii* 1603. Gratian. *diſcept. cit.* 129. *n.* 40. *&* 41. & prædicta omnia in terminis noſtris latè probat, & ſequitur Merlin. poſt hæc ſcripta viſus *in tract. de pign. lib.* 4. *tit.* 5. *quæſt.* 178. *per tot.*

Nec facit prætenſa liberatio per dictam D.Lauram obtenta de adminiſtratis, etenim ad hoc ut talis liberatio prodeſſe poſſit, non ſufficit confeſſio, ſed requiritur factum, exhibendo, & tradendo volumina, cautiones, inſtrumenta, inventarium, & alia ad tutelam pertinentia offerendo actualiter rationes legendas, percunctandas, & diſpungendas non confusè, ſed explicitè, & diſtinctè, & omne reliquum exolvendo, aliàs nunquam dici poteſt bona, & perfecta ratio reddita quin iterùm ſit reddenda, Rimin. jun. *conſ.* 338. *n.* 31. *& ſeqq. lib.* 3. Rol. *conſ.* 49. *n.* 37. *& ſeqq. lib.* 1. Munoz. *de ratiocin. adminiſtrat. cap.* 2. *n.* 5. *& cap.* 4. *n.* 6. Rot. *coram Pennia Bononien. redditionis rationis* 12. *Junii* 1606. quos refert, & ſequitur Gratian. *diſcept.* 563. *nu.* 30. *& ſeqq.* & optimè conferunt, quæ latè differit Montan. *de tut. cap.* 38. *n.* 4. *& ſeqq. & n.* 137. *& ſeqq.* Quod ampliat Gratian. *loc. cit.* etiam ſi in dicta liberatione intervenerint juramentum, & Judicis decretum cum conſenſu conſanguineorum, quia nihil horum ſufficit, ſed debent 48
rectè conſiderari omnes partitæ, & ſuper illis eligi periti, aliàs tutor non conſequitur liberationem ex aſſertione minoris, ſi enim ita confusè, & ex abrupto eſſet permiſſum reddere rationes tutelæ, pupillis nihil, aut parum remaneret, prout benè diſcurrit cum aliis Gratian. *d. cap.* 563. *n.* 44. *& ſeqq.*

Et quæ dicta ſunt de minore procedunt abſque dubio etiam in illius hæredibus, qui poterunt petere hujuſmodi redditionem rationum, cùm iſtud non ſit aliquod 49
privilegium perſonale, ſed jus, quod tranſit ad hæredes, *l. à tutoribus §. hæredibus ff. de adminiſtr. tut.* Montan. *de tut. c.* 39. *n.* 118. imò etiam hæredes minoris poſſent 50
eodem modo jurare in litē ex cauſis permiſſis contra tutorem, Caſtr. & Soc. *in l. pen. §. fin. ff. ne quis eum, qui in jus, &c.* quos refert, & ſeq. Montan. *d. tract. reg.* 6. *n.* 15. *fol mihi* 112. quamvis tale juramentū in litem, & aliæ pœnæ inductæ contra tutores ob non confectionem inventarii non habeant locum contra hæredes tutorum, 51
niſi quatenus cum illis fuerit lis conteſtata, Gratian *diſcept.* 711. *n.* 21.

Non obſtat, quod dicta D. Laura prætendat in teſtamento dicti D. Bajulivii Ciri ejus viri ſibi fuiſſe remiſſam neceſſitatem conficiendi inventarium, & reddendæ rationis, prout aſſerit in inſtrumento ſuſceptionis tutelæ, nam quoad inventarium tutelare licet poſſit remitti 52
à teſtatore etiam tacitè, & per verba æquipollentia, *l. fin. C. arbitr. tut.* Clar. *§. teſtamentum quæſt.* 66. *verſ. quoad tertium*, ubi quod hujuſmodi remiſſio cenſetur facta favore pupillorum, quorum interdum intereſſe po- 53
teſt illud non confici ne ſecreta domus, & patrimonii pandantur, *l. fin. C. de alim. pup. præſt.* Montan. *dict. tract. reg.* 5. *n.* 98. & latè Gratian. *diſceptat.* 711. *nu.* 6. *& ſeqq. per tot.* & idem ſit dicendum deliberatione à 54
reddendis rationibus, quod valet cùm voluntas teſtatoris ſit ſervanda pro lege, *c. ultima voluntas* 13. *quæſt.* 2. *& §. diſponat in Auth. de nupt.* facit Montan. *loc. cit. n.* 111. *& cap.* 38. *n.* 26. *& ſeqq.*

Tamen quoad inventarium hujuſmodi non deſunt etiam, qui contrarium, & fortè melius aſſerunt, maximè quando non fuit expreſsè vetitum, Ripa *in l. nemo* 55
poteſt n. 85. *ff. de leg.* 1. Borgn. *de uſufr. n.* 148. & alii per Montan. *d. tract. reg.* 5. *n.* 26. *& n.* 98. licèt prima opinio ſit verior, ut teſtatur Gratian. *d. cap.* 711. *n.* 24. *& ſeqq.*

Sed quidquid ſit de prædictis, & an hujuſmodi remiſſio ſaltem operetur ne contra D.Lauram detur juramentum in litem ob non factum inventarium, & libros rationum, ut diſcurrit Montan *d. tract. reg.* 6. *n.* 18. & 56
Borgn. *de tut. & curat. n.* 207. quod non eſt præſentis inſpectionis, viſum fuit in caſu noſtro ceſſare objectum ex pluribus.

Primò, quia de dicta voluntate, & diſpoſitione D. Bajulivii Ciri nihil conſtat in proceſſu, & quod eſt ex- 57
tra proceſſum dicitur extra mundum, ut dixit Rot. *in Romana teſtamenti Baldaſarris Ruſconi Ven.* 17. *Junii*

Digitized by Google

nii 1621. coram ſacrato, & habetur penes Gratian. *di-*
ſcept. 550. *n.* 36. *& ſeqq.* & idem Gratian. *diſcept.* 725.
num. 33.
Nec quidquam probant verba enunciativa D. Lauræ,
58 cùm talis diſpoſitio non poſſit pendere ex illius aſſertio-
ne, & aſſenſu, ſed ex voluntate dicti ejus viri, *auth. ſi*
quis in aliquo C. de edend. Pract. Papp. *for. ſent. diff.*
gloſ. viaſque litis conteſtatione, & Genua, *tract. de verb.*
enunciat. per tot. & cum ſe referant ad teſtamentum,
59 nihil probant non conſtito de illo uti relato, *l. teſtamen-*
to, ff. de condit. & demonſtrat. Gratian. *diſcept.* 502. *n.*
16. *&* 17.
Secundò, quia quatenus conſtaret de dicta liberatione
operaretur ſolùm ut cenſeatur remiſſa quædam ſcrupu-
loſa, & valdè ſubtilis redditio, non autem, quod non
60 teneatur reddere rationem de pecuniis, & aliis rebus,
quæ ad illam pervenerunt, *l. ſi ſervus vetitus ff. de leg.*
1. *l. non ſolùm §. ult. ff. de liber. l* 9. *l. quidam decedens*
ff. de admin. tut. Pract. Papp. *de redd. rat. tut. gloſ. nu.*
15. Ang. *conſ.* 125. & Montan. *d. cap.* 38. *n.* 26. *& ſeq.*
ubi loquitur in matre tutrice, & in caſu fortiori, quan-
61 do non ſolùm fuiſſet relicta liberatio, ſed etiam omne
id, in quod contingeret eam remanere debitricem gra-
vando hæredes, ut illud totum ei reſtituant: aliàs enim
eſſet remiſſio doli futuri, qui remitti non poteſt ne de-
tur occaſio delinquendi, *l. unus §. illud ff. de pact. do-*
tal. nec ideò per hujuſmodi legatum impedirentur hæ-
redes petere pecunias ad eam obventas, *l. ult. §. inter cæ-*
tera, & § Titia ff. de liber. leg. l. ſi ſervus ff. de leg. 1.
62 Alex. *conſ.* 62. *per tot. lib.* 4. Montan. *loc. cit.* & Borgn.
eodem tract. n. 207.
Imò tutor ſemper tenetur conficere librum rationum
63 quamvis inventarium fuerit ſibi remiſſum, aliàs ex hoc
ſolo defectu contra eum poſſet jurari in litem, Plot. *de*
in lit. jurand. §. 5. *n.* 33. quem refert, & ſequitur Gra-
tian. *diſcept.* 59. *n.* 13. & remiſſio inventarii non libe-
64 rat ſaltem à deſcriptione bonorum ad faciliorem proba-
tionem, & ne permutari poſſint, idem Gratian. *diſcep.*
711. *n.* 51. Et hoc quia etiam ſi vetitum ſit exigi ratio-
65 nes à tutore, nihilominus tenebitur exhibere cartas in
quibus rationes ſunt conſcriptæ, *l. fin. §. inter cætera*
ff. de liber. leg. Montan. *d. cap.* 38. *n.* 10.
Tertiò, quia dicta liberatio eſt nulla, cum patrimo-
nium D. Bajulivii Ciri conſiſtat pro majori parte in bo-
nis emphyteuticis, quæ nunc propter finitam lineam
ſunt devoluta ad Illuſtriſſimam Communitatem Imolæ
penes quam reſidebat directum dominium, & in bonis
ſuppoſitis Commendæ Bajulatus, quod non erat igno-
tum D. Lauræ, ut ipſa fatetur, & horum bonorum reſ-
66 pectu cùm per ejus mortē jus ſuū finiret, & ad filios tran-
ſiret ex pacto, & providentia primorum acquirentium
non potuit diſponere in præjudicium illorum, quibus
ex propria perſona jus competebat, Gratian. *conſ.* 23.
n. 18. *lib.* 1. quem ſequitur Montan. *reg.* 5. *num.* 114. *&*
ſeqq. & faciunt quæ in ſimili notantur de feudo anti-
quo per Soc. jun. *conſ.* 73. *n.* 40. *lib.* 2. Clar. §. *Feudum*
quæſt. 40. *in princ.* cum aliis per Michalor. *de fratr.*
part. 1. *cap.* 38. *n.* 22. *& ſeqq.* de emphyteuſi per eun-
dem Clar. *§. Emphyt. quæſt.* 16. *per tot.*
Quartò, quia, & à pluribus, & maximè ab intereſſe
habentibus audivi, hujuſmodi teſtamentum D. Bajulivii
Ciri nil aliud eſt, quàm ſimplex quædam ſcriptura ejus
manu conſcripta, unde quatenus in illa conſtaret de
67 perfecto conſenſu, poſſet ſolummodo locum habere in-
ter liberos, & reſpectu diſpoſitionū concernentiū illorū
favorem juxta *l. hac conſultiſſima §. ex imperfecto C. de*
teſt. & Clar. §. *teſtamentū q.* 8. *per tot.* Datio autē tuto-
ris cùm nō ſit de uno ex liberis, ſed de uxore, quę in hac
68 materia pro extraneo reputatur, licèt reſpiciat favorem
ipſorum liberorum, cùm etiam tendat in onus, & præ-
judicium alterius non valuit ipſo jure, ſed indigebat
confirmatione, *DD. in d. §. ex imperfecto*, Alex. *conſ.*
140. *num.* 2. *lib.* 1. cum aliis per Clar. *d. §. teſtamentum*
quæſt. 10. Et ſic tantò minus poterit valere dicta libe-
ratio relicta D. Lauræ, cùm illa non ſit de liberis, &
69 tanquam reſpiciens favorem, & commodum extranei,
non ſuſtinetur, ſed habetur pro non facta, ut eſt text.
in d. §. ex imperfecto, & firmant communiter DD.
ut per Clar. *loc. cit.* & latè ad ſaturitatem Gratian. *di-*
ſcept. forenſ. cap. 235. *per tot.*
Cùm itaque conſtaret de poſſeſſione dictorum Domi-
norum hæredum, & D. Alexandræ, de illorum pro-
vocatione ad judicium, de non poſſeſſione D. Lauræ,
de judicio moto ſine actione, de juribus ſatis turbidis,
& non liquidis ob non redditam rationem tutelæ, &
non docto, undè D. Laura habuerit pecunias, ex qui-
bus prætenſa bona comparavit, de non recta liberatione
obtenta, ac de non valida remiſſione prætenſa ſibi facta
à D. Bajulivio Ciro, fuit juxta prædicta denegata ma-
nutentio D. Lauræ, & conceſſa DD. Julio, & fratri-
bus de Pantaleonibus hæredibus inſtitutis, ac Illuſtriſ-
ſimæ D. Alexandræ Summajæ uſufructuariæ relictæ in
teſtamento D. Bajulivii Angeli Marię illius viri, &
hujuſmodi manutentioni tamquam juſtæ pars acquie-
vit proſequendo cauſam in petitorio coram me, & po-
ſteà coram Illuſtriſſimo, & Reverendiſſimo D. A. C.
& per ſignaturam Sanctiſſimi in Rota introductam,
in qua cauſa copioſiſſimum, & doctiſſimum conſilium
edidit Excellentiſſimus D. Franciſcus Borellus Advo-
catus Imolenſis typis impreſſum, & poſt multum tem-
pus fuit eo, & me ſuadente per concordiam terminata.

ARGUMENTUM.

Rixa ſecuta inter laicos in loco ſacro ad quem ſpectet cognitio, quando poſſit delinquens duplici pœna puniri, & an abſolutus in foro Eccleſiaſtico poſſit moleſtari in foro Sæculari, & quid ſi fuerit condignè punitus.

SUMMARIUM.

1 *PRæventioni locus eſt ob rixam inter laicos in loco Sacro ſecutam, ſed quomodo iſtud intelligatur, numeris ſeqq.*
2 *Præventionis natura eſt, ut unus Judex alium excludat, et uno procedente alter ſileat.*
3 *Delicta duo reſultant ex rixa in loco Sacro, vulnera ſcilicet, et Sacrilegium.*
4 *Vulnera ſecuta hinc inde inter laicos in loco Sacro rixantes puniuntur à Judice Sæculari, privativè quoad Eccleſiaſticum.*
5 *Sacrilegium eſt mixti fori, et in eo locus eſt præventioni.*
6 *Delinquens quandoque poteſt duplici pœna puniri, civili, et Eccleſiaſtica.*
7 *Abſolutus in foro Eccleſiaſtico pro delicto communis fori poteſt etiam in foro Sæculari puniri, et quæ ſit ratio.*
8 *Abſolutus cum clauſula rebus ſic ſtantibus, vel ex hactenus, &c. poteſt iterùm pro eodem delicto inquiri, & puniri*
9 *Punitus ſemel pœna condigna non poteſt amplius pro eodem facto puniri.*
10 *Punitus pœna Canonica in foro Eccleſiaſtico poteſt iterùm puniri pœna civili in foro Sæculari, quando pœnæ tendunt ad diverſa.*
11 *Quid fuerit ſervatum in facti contingentia.*

CAPUT IX.

SEcuta rixa cum aliquibus offenſionibus inter Bar-
tholomæum Cremonenſium, aliàs Stagninum, &
Vergilium Beligatium de Imola in loco Sacro Eccle-
ſiæ, ſive Comendæ S. Ioannis Baptiſtæ dictæ Civitatis
Imolæ, licèt ambo dicti rixantes eſſent laici præten-
debat Reverendiſſimus D. meus Hieronymus de Cho-
ris Senenſis Vicarius generalis Eminentiſſimi D. Car-
dinalis Ghiſii, nunc Sanctiſſimi noſtri, & tunc Epiſ-
copi dictæ Civitatis ratione loci commiſſi delicti co-
gnitionem cauſæ ad illum ſpectare, maximè cùm ipſe
prævenerit abſolvendo dictum Stagninum, quaſi tale 1
delictum eſſet mixti fori, & unuſquiſque Judex poſſit
procedere, & ſit locus præventioni præcipuè quando
prout hìc non agitur de pœna ſanguinis, Sperel. *dec.*
3. *num.* 8. *tom.* 2. *verſ. benè verum eſt, quod in praxi*
ſemper ſervatum eſt, ut quoties Eccleſiaſticus præve-
nit, et pro ſacrilegio condignam pœnam impoſuit, vel
ritè abſolvit, Judex laicus non puniat ulterius delin-
quentem etc. & idem firmat idem Sperel. *in deciſ. ſeqq.*
4. *n.* 3. *verſ. verum citra ullam hæſitationem, etc.* ubi
etiam

Digitized by Google

etiam *num.* 4. quod natura præventionis eſt, ut unus
1 alium excludat, & altero procedente alterius forus ſileat, & in Judice procedente omnis conſolidatur juriſdictio, *& nu.* 6. 7. *&* 9. reiicitur opinio contrarium tenentium, & quòd huic opinioni acquievit Fiſcalis Ducalis Parmenſis, qui inſtabat apud Vicarium Parmenſem reformandam eſſe ſaltem inquiſitionem, & tamen non reformanti acquievit, unde tantò magis acquieſcendum aſſerebatur in caſu noſtro, præſertim cùm verſemur in terris Eccleſiæ, & prædictis addebatur etiam auctoritas Ciarlin. *lib.* 1. *controv. jur. cap.* 15. qui in caſu ſimili damnavit ad triremes, judex autem laicus ſtluit.

Verùm ego animadvertendum dicebam, quòd ex facto controverſo nempè ex dicta offenſione inter laicos hinc inde ſecuta in loco ſacro quatenus id verum eſſet, quod tamen non credebatur, cùm in actis Curiæ noſtræ nulla appareret mentio de Eccleſia, vel loco ſa-
3 cro, duæ reſultaſſent diverſæ delictorum ſpecies, nempe ipſa vulnera, & ſacrilegium ratione loci.

Vulnera quidem quæ habentur pro delicto principali, ex quo poſteà reſultat etiam ſacrilegium, cùm ſequta fuerint inter laicos hinc inde non ſunt mixti fori, ut ſupponitur, ſed ſolus Judex laicus pro illis procedere, & inquirere poteſt condemnando, vel abſolvendo, prout ex actis apparebit, ut benè notat Petr. Cabal. *reſolut. crim. caſ.* 194. *num.* 2. *et ſeqq.* ubi citat Clar. Farinac. & alios multos, & prædicta procedere
4 ſine dubio aſſerit, quando prout in caſu noſtro agitur de delicto merè ſæculari, prout ſunt vulnera, licèt in loco ſacro eſſent illata inter laicos, & ita opiniones concordat Menoch. *de arbitr. caſ.* 389. *n.* 40. *et* 41.

Sacrilegium autem quod oritur ratione loci ſacri violati propter dicta vulnera dicitur mixti fori, & ejus reſpectu rectè proceſſit dictus Reverendiſſimus Dominus Vicarius, quatenus prævenit Curiam ſæcularem in procedendo, & abſolvendo, ad quam Curiam ſæcularem cumulativè etiam ſpectat cognitio pro ſacrilegio Petr.
5 Cabal. *dict. caſ.* 194. *nu.* 5. *et per tot.* ubi quòd non eſt inconveniens, ut hoc caſu tales delinquentes puniantur duplici pœna, una ſcilicet civili pro ipſo delicto principali per laicos in loco ſacro commiſſo, & iſta privativè quoad Judicem Eccleſiaſticum imponitur per Judicem laicum; altera autem Eccleſiaſtica pro violatione loci ſacri, & ſic pro ſacrilegio, & iſta eſt infli-
6 genda per Judicem Eccleſiaſticum, quatenus non fuerit præventus à Judice ſæculari, qui etiam pro hujuſmodi ſacrilegio procedere poteſt, ut declarat ibidem Cabal. *n.* 7. *et ſeqq.* Menoch. *d. caſ.* 389. *n.* 34. *et ſeqq.*

Imò quòd abſolutus in foro Eccleſiaſtico per Judicem Eccleſiaſticum pro crimine communis fori, poſſit puniri etiam à Judice ſæculari, cùm talis abſolutio non pariat exceptionem rei judicatæ in foro ſæculari, quaſi Juriſdictio Eccleſiaſtica, & ſæcularis ſint invicem ſe-
7 paratæ, & diſtinctæ una ab altera, & delicto mixti, & communis fori utraque juriſdictio dicatur offenſa, itaut uterque Judex Eccleſiaſticus, & ſæcularis poſſit injuriam propriæ juriſdictioni illatam vindicare, Clar. §. *fin. quæſt.* 57. *verſ. ſed hic occurrit*, cum aliis multis per Guaz. *ad def. def.* 2. *cap.* 7. *nu.* 55. *& def.* 36. *cap.* 11. *&c.* facit Afflict. *deciſ.* 219. *num.* 4. ubi etiam Urſil. *in addit.*

Præcipuè quia dictus Stagninus non fuit definitivè
8 abſolutus, ſed cum clauſula rebus ſic ſtantibus, & ex hactenus deductis prout communiter obſervatur, quo caſu poteſt iterùm pro eodem delicto inquiri, & puniri Guaz. *dict. def.* 2. *cap.* 7. Clar. *§. fin. quæſt.* 57. & latè Petr. Cabal. *reſol. crimin. caſ.* 93. *per tot. & caſ.* 162. *num.* 26.

Neque obſtant ſupra ex Sperello deducta, quia aut ipſe loquitur, & intelligi debet quoad ſacrilegium, quod ut dixi eſt communis fori, & non quoad delictum principale merè laicum, & ſæculare, pro quo ſacrilegio nos etiam dicimus eſſe locum præventioni; aut loquitur contra communem opinionem ſi aliter, & quoad delictum principale intelligatur. Declarationem ad Sperel. per me factam, vide *in mea Summa verb. Delinquens num.* 7.

Caſus autem Ciarlini ultra, quod ipſe potuit eodem affectu decipi, non facit ad rem, licèt in ſe veritatem contineat, quia ſi ille fuit delinquens, fuit per eum tranſmiſſus ad triremes, non poterat iterùm tranſmitti per judicem laicum cùm non ſit pœna eodem tempore reiterabilis, & quia differt caſus abſolutionis à caſu condemnationis, in caſu enim abſolutionis militant, quæ ſupra dicta fuerunt, ſed in caſu punitionis, quando quis fuit ſemel pœna condigna punitus pro aliquo delicto non poteſt amplius pro eodem facto puniri, 9
nè de eodem delicto ſæpiùs quæratur, quando Judices ſunt omnes ſub eodem Dominio, quidquid dici poſſet ſi eſſent ſub diverſis Præſidibus, Clar. *§. fin. d. quæſt.* 57. *verſ. dictum eſt*, Guaz. *ad def. def.* 35. *cap.* 11. *per tot.* Cabal. *reſolut. crimin. caſ.* 162. *num.* 18. *&c.* Imò quando pœnæ non ſunt eædem in utroque foro, & tendunt ad diverſas leges, licèt eſſemus in delicto mixti 10
fori punitus pœna canonica in foro Eccleſiaſtico, poteſt iterùm pœna civili puniri in foro ſæculari, Marant. *in prax. part.* 4. *diſt.* 1. *n.* 27. ubi Foller. in Add. Afflict. *deciſ.* 219. *num.* 2. *& ſeqq. de quo vidend.* Guaz. *dict. def.* 35. *cap.* 11. *per tot.* & Clar. *dict. quæſt.* 57. *verſ. penult.*

Et ita fuit ſervatum Imolæ in caſu prædicto, dum ego eſſem Locumtenens criminalis Gubernatoris, & Prætor, nam negotio benè diſcuſſo cum dicto Reverendiſſimo D. Vicario de Choris, fuit juxta prædictam 11
diſtinctionem judicatum, & conſequenter dictus Stagninus ultra abſolutionem habitam à foro Epiſcopali fuit etiam per me abſolutus pro vulneribus in dicto foro ſæculari Gubernatoris ſub die 26. Julii 1654. prout conſtat in libro querelarum dicti anni exiſtente in Cancellaria criminali dictæ Civitatis Imolæ, & dictus Vicarius acquievit, cùm ita juris eſset per prædicta, adde Tondut. *de prævent. part.* 2. *cap.* 29. *& ſeq. ad* 38. *fol.* 194. ubi idem licèt aliquantum ſuboſcurè firmat, & clarè Balthaſſ. Thomas *tract.* 7. *tit.* 19. *ampliat.* 339. *fol. mihi* 440. Menoch. *de arbitr. caſ.* 389. *n.* 40. *&* 41.

ARGUMENTUM.

Uxor an mortuo viro ſit manutenenda pro dotibus, & legato non compenſabili. Habitatio domus intelligitur de tota. Legatum mobilium quæ contineat, & quando ſit perpetuum. Uxor quando non præſumatur acquiſiviſſe ex bonis viri, & à quo habere debeat veſtes lugubres.

SUMMARIUM.

1 *Voluntas teſtatoris ſervanda pro lege.*
2 *Uxor vivente viro poſſidet jure familiaritatis, & eo mortuo mutata ſibi cauſa poſſidendi eſt manutenenda.*
3 *Vidua poteſt petere fidejuſſores de reſtituendo dotem lapſo anno.*
4 *Legatarius quando poſſit propria auctoritate capere legatum.*
5 *Uxor legataria non dicitur propria auctoritate capere poſſeſſionem, ſed illam quam habebat mutata cauſa continuare.*
6 *Retentio non procedens à principio vitioſo eſt magis privilegiata, quàm immiſſio.*
7 *Dos dicitur debitum voluntarium, quod non compenſatur cum legato, num.* 12.
8 *Niſi extarent conjecturæ denotantes voluiſſe teſtatorem, compenſare.*
9 *Uxor recipit à marito legata, & dotem, & ſic utrumque, niſi legata fuerint ſpecialiter pro dote relicta.*
10 *Debitum neceſſarium compenſatur cum legato.*
11 *Legi omninò parendum eſt.*
13 *Proœmium denotat cauſam finalem.*
14 *Teſtatoris declaratio ob quam cauſam legaverit, debet attendi.*
15 *Compenſatio non intrat in debito neceſſario, quando legatum apparet ex alia cauſa, quàm debiti factum.*
16 *Legatum an debeat compenſari cum debito, vel non pendet à voluntate teſtatoris.*
17 *Verbum*, poſſit, *in oratione affirmativa quid operetur,*

18 *Do-*

18 *Domus appellatione venit tota, quam teſtator habitare ſolebat.*
19 *Domo legata non ſolùm tota venit, ſed et am apotheca ſuotus exiſtens.*
20 *Verbum*, manere, *denotat retinere, & remanere prout antea erat.*
21 *Legatum factum ſine præfinitione temporis, dicitur perpetuum, non obſtante, quod alia legata ſint ad vitam tantùm relicta.*
22 *Habitatio relicta ad vitam non denotat mobilia etiam fuiſſe ad vitam relicta, & quando ſecùs.*
23 *Dictio*, item, *eſt repetitiva, & quando ſecùs, num. 24. 25. & 26.*
27 *Legatum ſuppellectilium dicitur perpetuum, licèt habitatio domus, cui deſerviunt ſit tantùm ad vitam, & n. 28.*
29 *Domus quandoque pro patrimonio uſurpatur.*
30 *Qui dicit omne, nihil excludit.*
31 *Pecunia venit in legato mobilium attenta proprietate verborum.*
32 *Legatum mobilium comprehendit omnia, quæ de loco ad locum moveri poſſunt.*
33 *Dictio*, omnia, & cujuſcumque generis, *facit comprehendi ea, quæ aliàs non comprehenderentur.*
34 *Verba univerſalia nullam interpretationem reſtrictivam patiuntur.*
35 *Legatum mobilium comprehendit omnia, quæ conſueverunt eſſe in domo, licèt tempore mortis non adeſſent.*
36 *Acquiſita per uxorem vivente viro præſumuntur de bonis viri, & num. 37.*
38 *Limita quando de acquiſitis conſtant publica inſtrumenta clara.*
39 *Limita data poſſibilitate lucrandi ex propria induſtria.*
Exceptio l. Quintus Mutius non admittitur in poſſeſſorio.
40 *Legatum liberationis quid operetur, & numeris ſeqq.*
43 *Vidua debet habere veſtes lugubres de domo viri.*

C A P U T X.

PEr obitum D. Equitis Julii à Platea de Mutiljana
fuerunt confirmatæ tabulæ teſtamenti ab eodem
dum in humanis eſſet, conditi, in quo inter cætera
jure legati reliquit, & legavit D. Conſtantiæ de Se-
verolis nobili Faventinæ ejus dilectiſſimę Conjugi unum
prædium nuncupatum Galgada liberum ad illius libi-
tum, & velle.

Secundò, quòd poſſit dicta D. Conſtantia manere,
& habitare in domo dicti D. Teſtatoris quoad vixerit,
& donec ei videbitur, & placebit.

Tertiò, legavit omina mobilia cujuſcumque generis
exiſtentia in domo dicti D. Teſtatoris.

Quartò, reliquit liberationem à quacumque reddi-
tione rationis adminiſtrationis per eam factæ de bonis
dicti D. Teſtatoris, tàm eo vivente, quàm deinceps,
&c. prout præcisè cantant verba Teſtamenti.

Quoad primum legatum cùm nulla poſſit cadere dif-
ficultas, hæredes teſtamentarii dant manus victas, &
1 liberè conſenſum præſtiterunt traditioni poſſeſſionis,
cùm voluntas teſtatoris ſit ſervanda pro lege ſ. *diſpo-
nat auth. de nupt.* & quia ſupradicta D. Conſtantia vi-
vente viro unà cum eo poſſidebat jure familiaritatis,
2 juxta text. *in l. qui jure 41. ubi DD. de acqu. poſſ.* eo-
que mortuo abſque aliqua extrinſeca declaratione ex
nova cauſa, & titulo legati, ac reſtitutionis dotium
ſuperveniente cenſetur ſibi ſtatim mutaſse cauſam poſ-
ſeſſionis, & ratione ſuorum jurium eſt manutenda non
tantùm in prædio legato, ſed in aliis quoque bonis
donec ſibi dos reſtituatur, Rot. *in Romana hæredita-
tis de Cuccinis 9. Decembris* 1622. Duran. *dec.* 328.
nu. 5. Merlin. *de pign. lib.* 3. *tit.* 2. *quæſt.* 76. *per tot.*
3 vel etiam poſſet petere fidejuſſores de reſtituendo do-
tem finito anno, aliàs ſtatim eam conſequi, juxta tra-
dita per Maur. *tract. de fidejuſſ. par.* 1. *ſect.* 3. *cap.* 20.
aliàs 29. *num.* 3.

Et quamvis regulariter legatarius non poſſit propria
auctoritate capere rem legatam, ſed de manu hæredum
capere debeat, tamen quando ſumus in legato ſpeciei,
4 cujus dominium recta via tranſit de teſtatore in legata-
rium, & hæredibus nulla competit detractio, prout in
caſu noſtro poteſt licitè apprehendere poſſeſſionem
etiam propria auctoritate, Gratian. *diſcept. cap.* 771.
num. 49. & captam tueri exceptione *dolo facis peten-
do, quod reſtituturus eris, eidem* Gratian. *cap.* 542.
n. 32. *et ſeqq.*

Quinimò prout addebat Illuſtriſs. D. Chriſtophorus
Martius Medices Sereniſſimi Magni Ducis Etruriæ Au-
ditor, qui poſt me in eadem cauſa elegantiſſimè, & do-
ctiſſimè conſulvit ad favorem dictæ D. Conſtantiæ Flo-
rentiæ non intrat hæc exceptio, quod poſſeſſio ſit ca-
pienda de manu hæredum propter ſtatutum, & propter
plures Rotæ deciſiones, attendenda propter poſſeſſio-
nem jure familiaritatis, quam ut ſupra dixi penes ſe ha-
bebat dicta D. Conſtantia, quæ ideò non poteſt dici,
quod propria auctoritate acceperit, ſed potius, quod 5
poſſeſſionem ſuam continuaverit mutando ſolùm illius
cauſam, & ſit manutenenda etiam ſi aliquæ detractio-
nes fiendæ eſſent, ut in puncto uxoris legatariæ tradide-
runt Aleiat. *conſ.* 67. Socin. *conſ.* 131. *lib.* 1. Præt. *deciſ.*
75. *lib.* 7. Becc. *conſ.* 60. *num.* 5. *lib.* 2. Surd. *conſ.* 253.
num. 21. quos refert, & ſequitur Rot. *in dec.* 315. *nu.* 6.
par. 3. *recent.* ubi clarè habetur, quod jure merito in 6
uxore ceſſat omnis temeritas, cujus cauſa improbatur
apprehenſio legatarii, & loco illius intrat privilegium
retentionis, quæ quandocumque à vitioſo principio non
procedit eſt magis privilegiata, quàm immiſſio, & in
præciſo hoc puncto etiam tradit Poſth. *in tract. manu-
tent. obſervat.* 47. *verſ. quemadmodum.*

Neque prædicta legata poſſunt dici facta animo com-
penſandi cum dote ſupradictæ D. Conſtantiæ, quia dos
tamquam proveniens ex contractu ab initio voluntario
dicitur debitum voluntarium, quod non compenſatur
cum legato, Afflict. cum Ado. *deciſ.* 44. & latè Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 134. *per tot.* & *cap.* 954. *num.* 29.

Et quamvis ex conjecturis poſſet recedi ab hac regula,
ſi ex illis aliter appareret de mente teſtatoris, ut quando
aliàs fideicommiſſum ab eo factum notabiliter remane- 7
ret extinctum, vel legatum conveniat cum credito do-
tali, ſi expreſſerit aliqua bona, cum quibus nolebat com-
penſationem procedere, ſi pænes hæredem nihil ferè
remaneret, eum quo dos ſolvi poſſet, ſi dixerit nolle
uxorem quidquam aliud prætendere poſſe, etiam ſi po-
ſteà dixerit relinquere propter obſequia, & benemerita
uxoris, & ſimilibus, ut latè per Rot. *in Avenionen. fi-
deicommiſſi* 11. *Maii* 1637. coram Panzirolo *in Noviſſ.
par.* 7. *deciſ.* 311. *per tot.* ubi allegat Menoch. *de præ-
ſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 110. Mantic. *de conject. ult. vol.
lib.* 10. *tit.* 2. *num.* 16. & *ſeqq.* alioſque multos Docto-
res, &c. tamen hujuſmodi conjecturæ, & aliæ ſimiles
prorſus ceſſant in caſu noſtro, & ideò ſtandum eſt ſu-
pradictæ regulæ, quæ etiam, ut dicebat idem Illuſtriſſi-
mus D. meus Chriſtophorus Martius Medices vir in om-
ni ſcientiarum genere, & præcipuè legalium conſuma- 8
tiſſimus, prout ejus doctiſſima ſcripta, & opera demon-
ſtrant probatur per clariſſimum, & apertum textum,
qui cavillari non poteſt in *l.* 1. *§. primum itaque C. de
rei ux. act.* punctualiter caſum decidentem hiſce verbis
nullam gloſam recipientibus, *Itaut uxor, & à marito
relicta recipiat, & dotem conſequatur, niſi ſpecialiter
pro dote ejus maritus ea dereliquerit, cùm manifeſtiſſi-
mum ſit teſtatorem, qui non hoc addiderit voluiſſe eam
utrumque conſequi.*

Dominus autem Eques Julius teſtator nullam de dote
mentionem fecit, ſed ſimpliciter D. Conſtantiæ dicta
quatuor legata reliquit, ergo manifeſtiſſimum efficitur, 9
quod & illa, & dotem habere voluerit, ut per ſcribentes
in d. §. primum itaque ſuper quo, Barboſ. *in Collect.* Cy-
riac. *controv.* 261. *num.* 38.

Ex quo textu ſupervacaneum etiam apparet diſputare
an debitum dotis ſit voluntarium, vel neceſſarium, 10
quandoquidem ſi etiam neceſſarium eſſet, quo caſu re-
gulariter compenſaretur, Surd. *deciſ.* 169. *n.* 2. nihilo-
minus recedendum eſſet à regula propter privilegium 11
dotis, vel alio reſpectu ſtante ſupradicta lege, cui om-
ninò parendum eſt, *l. proſpexit ff. qui & à quibus.*

Licèt revera, & abſque dubio dos reſtituenda non ſit
debitum neceſſarium, ſed voluntarium, eùm dependen-
tiam habet à matrimonio, quod maritus ex mera, & li- 12
bera voluntate contraxit, Bart. *in l. hujuſmodi ſ. cum
pater ff. de leg.* 1. Rol. *conſ.* 65. *num.* 18. *lib.* 2. & poſt

Cravett.

Digitized by Google

Cravett. Surd. & alios clarè Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*
134. *num.* 16. *&* 17. *& cap.* 954. *n.* 33. Cyriac. *controv.*
261. *n.* 38.

Quin etiam ſi debitum eſſet neceſſarium, & extra do-
tem poſſet ſuſtineri, quod non ſit compenſabile, quia
13 teſtatori in principio dictorum legatorum, & in eorum
proemio, quod denotat cauſam finalem, *l.* 1. *ff. ad Ma-*
ced. l. fin. ubi Bart. *ff. de hæred. inſtit.* Ludoviſ. *deciſ.*
531. *num.* 5. dixit legata illa relinquere ſuæ dilectiſſimæ
uxori propter maritalem amorem, & benevolentiam
erga illam, quod replicavit etiam in fine illorum adjun-
14 gendo eam eſſe de ſe benemeritam, quare nil ulterius
eſt quærendum, cùm habeamus declarationem ipſius te-
ſtatoris legantis, quod propter hanc cauſam, & non
propter debitum dotis legaverit, ut in puncto Cravet.
conſ. 149. *num.* 4. & poſt illum Gratian. *d. cap.* 134.
num. 2. & ratio eſt, quia quando legatum apparet fa-
ctum ex alia cauſa, quàm ex cauſa debitum ſolvendi,
15 numquam intrat compenſatio, quamvis debitum ſit ne-
ceſſarium, ut probat Rot. *dec.* 245. *num.* 5. *par.* 2. *re-*
cent. Mantic. *de conject. ult. vol. lib.* 10. *tit.* 2. *n.* 10. de-
pendet enim à voluntate diſponentis an legatum ſit nec
16 ne compenſabile, Mantic. *d. tit.* 2. *& num.* 16. Buratt.
deciſ. 580. *nu.* 7. quæ omnia abundant, cùm ſatis fuiſset
allegare ſolùm *d. tex. in l.* 1. *§. primum C. de rei ux. act.*

Circa ſecundum legatum, quod poſſit manere, & ha-
bitare in domo teſtatoris donec vixerit, conſiderandum
eſt illud verbum *poſſit*, quod poſitum in oratione affir-
mativa ponit actum ad liberam voluntatem, & arbi-
17 trium ejus, in quem verba dirigantur, Marant. *in repet.*
l. is poteſt num. 41. *ff. de acq. hæred.* & appellatione do-
mus clarum eſt, quod etiam nullo addito ſigno univer-
ſali venit tota domus, quam teſtator habitare ſolebat,
text. *in l. uxoris* 32. *ff. de leg.* 3. Rebuff. *in loco* 60. *ff. de*
18 *verb. ſignif.* Gabriel. *conſ.* 94. *n.* 7. *&* 8. *lib.* 2. Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 775. *per tot. & cap.* 947. *num.* 3. &
vide Soc. *conſ.* 281. *lib.* 2. Alex. *conſ.* 72. *num.* 2. *lib.* 5.
cum aliis per Magon. *deciſ. Flor.* 84. *num.* 15. adeò ut
19 legata domo non ſolùm domus tota, ſed etiam apothe-
ca ſubtus domum exiſtens legata intelligatur, ut defen-
dit Mantic. *de conject. ult. vol. lib.* 9. *tit.* 2. *num.* 37. *&*
38. Bertazol. *de clauſ. clauſ.* 19. *gloſ.* 7. *num.* 3. Gratian.
d. cap. 947. *num.* 3. ſicut etiam in legato habitationis
domus concludit Gabriel. *d. conſ.* 94. *num.* 7. *& ſeqq.* &
Gratian. *d. cap.* 775. *num.* 2. Unde in caſu noſtro con-
ſequens eſt clarum, quod ſupradicta D. Conſtantia po-
teſt totam domum pro ſua habitatione retinere, præci-
20 puè ſtante etiam illo verbo *manere*, quod importat reti-
nere, & remanere in eadem habitatione, prout anteà
cum viro ſuo habitabat, & prout ipſe vir habitare con-
ſueverat, Bero. *conſil.* 48. *num.* 10. *lib.* 2. Surd. *de ali-*
ment. lib. 1. *tit.* 4. *num.* 7.

Tertium legatum omnium mobilium cujuſcumque
generis factum eidem D. Conſtantiæ in diverſa oratione
per ſe perfecta abſque ulla temporis præfinitione eſt pu-
rum, liberum, perpetuum, & ad hæredes tranſitorium,
21 & nullam patitur reſtrictionem, nec qualitas adjecta præ-
cedenti legato habitationis cenſetur repetita in iſto mo-
bilium, quamvis eſſent deſtinata, & ſolita pro illa ha-
bitatione temporaliter relicta, cùm ſimus in acceſſorio
diviſibili, & ſeparabili, non obſtante dictione, *item*,
&c. vel ſimilibus repetitivis, nam cùm teſtator in ſe-
cundo legato habitationis adjecerit qualitatem tempo-
ris, adjeciſſet etiam in iſto mobilium ſi noluiſſet eſſe li-
berum, & perpetuum, unde ex hujuſmodi locutione
diſcretiva colligitur animus ejuſdem, in qua diſpoſitio-
ne voluerit procedere limitationem temporis, ut plenè
probat in puncto Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 937. *per*
tot. ubi ſatisfacit omnibus contrariis, & teſtatur ita fuiſ-
ſe judicatum per Rot. coram Coccin. 8. *Junii* 1624. &
adde Magon. *dec. Flor.* 84. *n.* 8. *per tot.*

Nec præſumi poteſt (ut addebat dictus Illuſtriſſimus
D. Chriſtophorus Martius Medices, de quo ſemper li-
22 benter mentionem facio propter ſummam obſervan-
tiam, qua debitè illum colo, & ut debitus honor ab acto-
ribus tribuatur) quod ſicuti habitatio domus fuit reli-
cta ad vitam legatariæ, ita etiam mobilia intelligantur
relicta durante ejus vita dumtaxat, & non ultra ſtante
maximè illa dictione, *item*, *&c.* cujus natura eſt repe-
tere omnes qualitates & conditiones, *l. item ff. de*
procur. l. item verum ff. quod cujuſque univerſ. Rebuff.
in l. habeo verſ. item ff. de verb. ſignific. Surd. *conſ.* 455.
num. 12. *cum ſimilibus.*

Nam procedit hoc, quando inſeritur poſt orationem
perfectam in alia oratione defectiva, & imperfecta, vel 23
quando diverſæ orationes reguntur ab eodem verbo, ut
advertit Bertazol. *de clauſ. clauſ.* 20. *gloſ.* 1. *num.* 2. &
poſt alios Barboſ. *in tract. de dict. dict.* 159. *num.* 2.

Sed quando apponitur, prout in caſu noſtro, in capi-
tulo diſtincto, & ſeparato habente orationem perfectam 24
cum ſuo principali verbo, tunc nihil habet commune
cum ſupraſcriptis, ſed ſolùm attenditur, quod in eadem
oratione, & non in præcedenti diſponitur, Bart. &
Clar. *in l.* 1. *de public.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 1165.
& alii multi relati à Simon. de Præt. *de interpretat. ul-*
tim. volunt. lib. 1. *interpret.* 1. *dub.* 2. *ſolut.* 4. *num.* 7.
Vulpell. *de propoſit. & adverb. ſignif. in dictione, item,*
&c. Barboſ. *d. dict.* 159. *num.* 2. Gratian. *diſcept.* 637.
n. 3. *&* 4. Buratt. *dec.* 479. *n.* 5.

Quod tunc præſertim procedit quando ut hic ponitur
in principio orationis, nam tunc ſolùm continuat unum
cum altero legato, oſtendendo quod teſtator non ſolùm 25
tradit, ſeu legat ſuperiora, ſed etiam infraſcripta, ut
ajunt ſupracitati DD. verùm quoad diſpoſita demon-
ſtrat contenta ſub eadem dictione in principio poſita
eſſe penitus diverſa, ac diſtincta à ſuperius expreſſis,
Gemin. *conſ.* 62. *n.* 1. Rot. *in d. dec.* Buratt. 480. *n.* 5.

Sed auſertur omnis difficultas ex quo poſt hoc lega-
tum mobilium fecit, & aliud legatum liberationis cum
eadem dictione, *item*, *&c.* quod abſque dubio nihil ex
ſupraſcriptis omninò diverſis repetere poteſt, unde eò
magis datur intelligi, quod hujuſmodi dictio ſit poſita 26
per continuationem legatorum, & non per aliquam re-
petitionem, cùm igitur D. Eques Julius ſuæ dilectiſſi-
mæ uxori reliquerit priùs habitationem domus ejus vita
naturali durante, & deinceps in alio capitulo ſeparato,
& diſtincto reliquerit omnia mobilia abſque ulla limi-
tatione temporis, datur profectè intelligi, quòd liberè
illa relinquere voluerit, cùm facillimum ei fuiſſet bre-
viter abſque ullo verborum apparatu in unica periodo
dicere relinquo habitationem domus cum omnibus mo- 27
bilibus in ea exiſtentibus donec ex hac vita migrabit, ſi
abſolutè noluiſſet dominium illorum in eam transferre,
nam purè, & ſimpliciter aliquid relinquendo, abſque
ulla præfinitione temporis, relinquere voluiſſe dicitur,
ut in fortioribus terminis tradit Surd. *de aliment. tit.* 2.
quæſt. 1. *n.* 2. *& ſeqq.* Mantic. *de conject. ultim. volunt.*
libr. 9. *tit.* 2. *num.* 7. *&* 29. & in puris terminis noſtris,
quod legatum ſuppellectilium ſit perpetuum, & lega- 28
tum antecedens habitationis domus ſit temporale, du-
rante ſcilicet vita legatarii dumtaxat, latè oſtendit Gra-
tian. *diſcept.* 937. *per tot. ubi inter alia ſub num.* 22. pro-
bat nihil obſtare, quod hujuſmodi ſuppellectilia deſer-
virent pro domo relicta, vel habitatione ſolummodo ad
vitam, quia nihilominus ex quo ſunt à domo ſeparabi-
lia, intelliguntur liberè legata.

Quod quidem legatum mobilium omnium domus, ſi
domum pro patrimonio accipiamus, prout quandoque
apud bonos auctores uſurpatur, teſte Afflict. *dec.* 106. 29
num. 2. *in fine*, quem ſequitur Gratian. *diſcept. forenſ.*
cap. 922. *num.* 15. comprehendit omne id quod in pa-
trimonio dicti D. Teſtatoris reperitur aptum moveri de 30
loco ad locum, nam qui dicit omne, nihil excludit,
Mantic. *de conject. ultim. volunt. lib.* 9. *tit.* 3. *num.* 1. *&*
Merlin. *de pign. lib.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 49. vide latiſſimè Al- 31
tograd. *conſ.* 70. *per tot. libr.* 1. & attenta proprietate
verborum, veniunt etiam pecuniæ juxta text. *in l. ſi*
chorus 77. *§.* 1. *ff. de leg.* Dec. *conſ.* 381. *& conſ.* 472.
quem ſequuta eſt Rot. *diverſ. part.* 3. *deciſ.* 1169. *per*
tot. Menoch. *lib.* 4. *præſumpt.* 138. *per tot.* & Gratian.
diſcept. 811. *per tot.* ubi etiam quando veniant fructus
pendentes. Item vaſa argentea, catenæ aureæ, jocalia,
torques, annuli, monilia, pecunia, frumentum, ve- 32
ſtes, ſupellectilia, penſiones domorum, omnes fructus,
& omnia, quæ ad modum mobilium deſtinata ſunt, &
quæ poſſunt moveri de loco ad locum comprehendun-
tur in hujuſmodi legato, Natt. *conſ.* 117. *num.* 5. *lib.* 1.
Rot. coram Seraph. *in Romana legatorum Ven.* 10. *Fe-*
bruarii 1585. Merlin. *d. quæſt.* 49. *num.* 9. Gratian. *di-*
ſcept. 585. *num.* 14. etiam maximè propter illa duo ſi-
gna univerſalia, ſcilicet *omnia*, & *cujuſcumque generis*, 33
quæ faciunt ſine dubio comprehendi omnia prædicta, &
ſimilia

ſimilia alia mobilia, vel ſemoventia, quæ aliàs non in-
cluderentur, idem Natt. *conſ.* 160. *n.* 29. cum aliis per
Gracum *tract. de dict.* 147. & Barboſ. *eod. tract. dict.*
241. *per tot.* talia enim ſigna univerſalia latiorem vo-
34 luntatem oſtendunt, & nullam interpretationem reſtri-
ctivam patiuntur, Afflict. *d. decis.* 106. *nu.* 6. *&* 7. ubi
etiam Urſil. *num.* 11. *&* 12. & tale legatum intelligitur
35 de omnibus illis mobilibus, quæ conſueverunt eſſe in
domo, licèt tempore mortis teſtatoris non adeſſent,
nam quæ cauſaliter abſunt, non videntur abeſſe, text.
in l. quæſitum 76. *§. fin. ff. de leg.* 3.

Quartum, & ultimum legatum judicio meo tendit
ad tollendam diſpoſitionem *l. Quintus Mutius* 51. *ff. de
donat. inter vir. & ux. & l. etiam* 6. *C. eod.* ſecundùm
36 quæ jura omnia acquiſita per dictam D. Conſtantiam
durante matrimonio præſumerentur quæſita ex bonis
viri, & ad eum, vel hæredes illius ſpectarent ad effu-
37 giendam præſumptionem turpis quæſtus, non docto
undè pecunias habuerit, Myling. *cent.* 2. *obſerv.* 92.
Ludoviſ. *dec.* 539. *num.* 17. vel ſaltem ſi ſibi velit ac-
quirere, teneretur dictis hæredibus pretium reſtituere,
l. 1. *& l. multum intereſt* 6. *Cod. ſi quis alteri vel ſibi*,
Oſaſch. *deciſ.* 140. Menoch. *lib.* 3. *præſumpt.* 51. *num.*
42. Buratt. *dec.* 141. *n.* 7.

Quæ tamen præſumptio adhuc ceſſaret, & veritati ce-
deret, cùm in caſu noſtro de acquiſitionibus factis per
38 dictam D. Conſtantiam extent publica inſtrumenta cla-
ra, & jurata coram Notario, & teſtibus, Cavaler. *dec.*
357. *num.* 4. Et quod data poſſibilitate lucrandi ex pro-
pria induſtria ceſſet præſumptio *d. l. Quintus Mutius*,
39 tradit pulchrè Duran. *deciſ.* 429. *per tot.* & illius exce-
ptio non admittatur in judicio poſſeſſorio, ſed remitta-
tur ad petitorium, idem Duran. *dec.* 393. *num.* 7. *&
aliàs limitationes ad d. l. Quintus Mutius*, vide per
Buratt. *deciſ.* 141. *per tot.* Menoch. *d. præſumpt.* 51.
per tot. Rot. coram Merlin. *dec.* 485. *nu.* 4. Gratian. *di-
ſcept.* 696. *n.* 20. *&c.* & Barboſ. *in l.* 6. *&* 11. *C. de do-
nat. inter vir. & ux. num.* 6. *& ſeqq.*

Sed ad dirimendas lites voluit D. Eques Julius teſta-
tor legare liberationem dictæ D. Conſtantiæ, ut abſque
40 dubio ad ipſam liberè, & abſolutè ſpectarent omnia ac-
quiſita, & etiam ea, de quibus non apparent publica
documenta per tex. *in l.* 2. *ff. de liber. leg.* quod quidem
legatum liberationis ſicuti validiſſimum eſt, ita etiam
41 parit exceptionem ad omnia, quæ ab ipſa tali de cauſa
peterentur, *l.* 3. *§. nunc de effectu ff. de liber. leg.* & ul-
teriùs præſtat actionem ad petendam acceptilationem,
ut in *d. §. nunc de effectu, & in l. quod mihi ff. eod. &
in l. ſi creditoris C. de fideicomm.* adeò ut tale legatum
comprehenderet etiam debita ex quacumque cauſa li-
42 cèt fortuita, *l. non ſolùm §. & ei ff. eo. l.* & nullatenus
poſſit hujuſmodi reſpectu D. Conſtantia vexari.

Quinimò ipſa D. Conſtantia ultra ſupradicta legata
debet etiam habere veſtes lugubres, & viduiles juxta ſta-
tum, & conditionem ſuæ perſonæ, & viri, c m hujuſ-
43 modi triſtis habitus procedat ex domo illius, maximè
ſtante in hoc conſuetudine regionis, Capyc. *deciſ.* 26.
& Fenzon. *ad ſtat. urb. capit.* 136. *per totum* Rot. Flor.
in mot. 12. *Auguſti* 1530.

ARGUMENTUM.

Liber an probet pro ſcribente præcipuè circa traditionem, & qualiter exceptio rei non traditæ ſemper obſtet agenti.

SUMMARIUM.

1 *ABſurdum eſt credere ſcripturæ, qua annotatione propria quis ſibi debitorem conſtituit.*
2 *Liber non probat pro ſcribente niſi adſit ſtatutum, vel conſuetudo.*
3 *Liber non probat traditionem mercium, ſed ſolùm quantitatem, & pretium.*
4 *Exceptio rei non traditæ numquam cenſetur rejecta, & ſemper poteſt opponi.*
5 *Durum eſt, ut quis cogatur ad ſolvendum, non oſtenſa re pro qua convenitur.*
6 *Liber non debet eſſe diverſa manu ſcriptus, neque mendoſus.*
Liber in una parte falſus in totum vitiatur.
7 *Caupones, & tabernarii habent omnem malam præſumptionem contra ſe.*
8 *Teſtes nolentes reſpondere interrogatoriis redduntur ſuſpecti.*
9 *Teſtes non probant niſi citata parte ad videndum illos jurare.*

CAPUT XI.

REctè judicavit D. Capitaneus Juſtitiæ Marradii Ju-
dex, à quo dum abſolvit Marcum Antoniũ de Gat-
toletis à petitis per Joannẽ Mariã de Pennis vigore par-
titarũ cujuſdam libri, qui potius ſcartafacii meretur no-
men, prout ex illius inſpectione dignoſcitur; caret enim
principalioribus requiſitis, quibus debent eſſe muniti
hujuſmodi libri, ut ex eis aliqua oriatur præſumptio in
favorem ſcribentis, cùm abſurdum, & perniciosum eſ- 1
ſet, ut ei ſcripturæ credatur, qua unuſquiſque annota-
tione propria ſibi debitorem conſtitui judicaverit, *Im-
perator in l. exemplo C. de probat.*

Cùm igitur habeamus regulam negativam de jure
cõmuni pro nõ probatione libri, quam firmant commu-
niter DD. teſte Genua *tract. de ſcript. privat. tit. de* 2
lib. mercat. fol. mihi 241. *n.* 2. dato quod hujuſmodi li-
ber nomen libri mereretur eſſet docendum ex adverſo il-
lius fidem provenire vel ex jure municipali, vel ex con-
ſuetudine, quæ concludenter, & rectè articulanda, &
probanda eſſet cum debitis requiſitis, ut per eumdem
Genu. *loc. cit. n.* 46. ac etiam ſi foret probatum hujuſ-
modi ſtatutum, vel conſuetudo, multa alia deficiunt in
caſu noſtro, quæ latè cumulat idem Genu. *d. c. nu.* 48.
& ſeqq. ad 101. & graviora ſunt infraſcripta.

Primò, non conſtat de traditione frumenti, & blada-
rum, quarum pretium ex adverſo prætenditur, & erat
probanda, aliàs parte opponente agens repellitur excep- 3
tione rei non traditę, cùm liber non probet traditionem,
ſed ſolùm quantitatem, & pretium ſic in terminis rela-
to Maſcardo, & aliis tradit idem Genu. *loc. ſup. cit. n.*
82. Nam exceptio rei non traditæ eſt adeò privilegiata,
ut non cenſeatur rejecta per ſtatutum rejciens omnes 4
exceptiones, nec veniat in generali renunciatione,
poſſitque ſemper, & quandocumque opponi etiam in
executione ſententiæ, & contra publicum inſtrumen-
tum juratum, & obligatione Camerali vallatum non
obſtante confeſſione de recepto, & clauſula, *dedit,
conſignavit, & tradidit, &c.* quæ non important realem
traditionem, ſed mentalem, undè prius eſt probanda
traditio rei antequam agatur ad pretium, ita ut ſi ſen-
tentia non obſtante hac exceptione rei non traditæ,
fuerit executioni demandata, poſſit condemnatus age-
re ad rei traditionem, cùm autem nondum ſententia ſit
lata in caſu noſtro, tantò magis fuit rectè, & opportu-
nè oppoſita hujuſmodi exceptio ſicuti multis relatis
omnia prædicta in ſpecie frumenti non traditi compro-
bat Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 471. *per tot.* & facit la-
tè, & pulchrè Magon. *deciſ. Luc.* 11. *per tot.* quæ mul-
tò magis in propoſito caſu obtinere debent ubi tot vin-
cula, & renunciationes, & clauſulæ non concurrunt,
ſed agitur de ſimplici ſcartafaccio nullam fidem meren- 5
te, durum enim eſſe exiſtimant doctores, etiam ſtante
publico inſtrumento, ut quis cogi poſſit ad ſolvendum
pretium non oſtenta, aut conſignata re, pro qua conve-
nitur, Natt. *conſ.* 360. *n.* 9. quem ſequitur Gratian. *di-
ſcept.* 411. *n* 7.

Secundò, neceſſe foret, quod hujuſmodi liber non
eſſet deſcriptus diverſa manu, & attramento, prout eſt,
nec in aliqua parte mendoſus, Genu. *d. c. de lib. mer-
cat. n.* 84. quæ falſi ſuſpicio in aliqua parte totum librum 6
vitiat, ſed prout ex illius revolutione apparet in multis
locis eſt mendoſus, cancellatus, ſuſpectus, & diverſis
manibus conſcriptus, ita ut poſſet eſſe locum juramen-
to in litem contra dominum libri, idem Genu. *loc. cit.
n.* 87.

Tertiò, hujuſmodi prætenſus liber nullam habet in-
ſcriptionem, ſeu intitulationem ſaltem juridicàm, nec
aliqua auctoritate publica munitam, prout requiritur,
& non eſt ritè compaginatus cum nomine producentis,
quinimò fuit confectus, & intitulatus à quodam Cau-
pone, ſeu Tabernario Florentiæ comorante, qui habet 7
omnem malam præſumptionem juris contra ſe, ut vide-
re eſt ex congeſtis per Magon. *deciſ. Flor.* 25. *n.* 14. 15.
&

Digitized by Google

& 16. igitur potiùs ſcartaſaecium, quàm liber appellari
poteſt, Genu. *loc. cit. n.* 96. *& ſeqq.*

Cùm autem omnia requiſita ex parte libri deficiant,
& prætenſus debitor negaverit ſe unquam habuiſſe ali-
quid agere cum adverſario, & ſibi numquam fuiſſe tra-
ditum aliquod frumentum, vel blada, ceſſante etiam
8 in hoc veriſimilitudine, cùm ſit per ſe dives, & non e-
geat alieno frumento, nec bladis, ſequitur in nihilo ad-
hibendam eſſe fidem hujuſmodi ſcartaſaccio per præ-
dicta.

Teſtes etiam ex adverſo examinati patiuntur plures
defectus, ſunt enim pauperes, & viles, coloni, & debi-
tores producentis, ex quo noluerunt reſpondere omni-
bus interrogatoriis, & illa benè evacuare, redduntur val-
dè ſuſpecti, & non probant, Serap. *deciſ.* 836. *n.* 2. Nec
etiam probant, quia pars non fuit citata ad videndum
illis deferri juramentum, *l. ſi quando C. de teſt.* unde
9 nec pro legalitate ſcribentis poteſt in eis fieri aliquod
fundamentum.

Ex quibus exiſtimo partes Excellentiſſimi D. mei Ju-
dicis, ad quem fore, & eſſe in confirmando ſententiam
primi Judicis cum condemnatione partis adverſæ in
omnibus expenſis, &c. Salvo, &c.

ARGUMENTUM.

Judices omnes, & periti qualiter, & ex quibus
cauſis poſſint allegari ſuſpecti. Quomodo ſe
gerere debeat Judex in electione peritorum,
& quæ ipſi ſervare debeant in relatione.

SUMMARIUM.

1 *JUdices omnes poſſunt recuſari ſuſpecti, & quomo-
do.*
2 *Jus civile ſervandum, ubi agitur de materia indiffe-
renti.*
3 *Peritorum judicium fallax, & periculoſum, & ei non
ſtandum ex cauſa.*
4 *Periti debent eligi ab ambabus partibus, & non ab
una tantùm.*
5 *Judex non eligit peritos, niſi poſt moram partium, &
illis diſcordantibus.*
6 *Citatio partis eſt neceſſaria ad videndum eligi peri-
tos.*
7 *Citatio partis eſt neceſſaria in relatione, cùm habeat
vim ſententiæ.*
8 *Periti debent eorum relationes facere cum juramento,
aliàs ei non creditur.*
9 *Juramentum debet præſtari coram Judice, vel No-
tario ſpecialiter deputato, & quando tale juramen-
tum non ſit neceſſarium.*
10 *Periti electi ad petitionem unius partis tantùm poſ-
ſunt uti ſuſpecti recuſari.*
11 *Item commenſales, & qui judicium ſuum propalave-
runt.*
12 *Item inſtigatores, & electionem affectantes.*
13 *Item quando punctus difficultatis conſiſtit in jure.*
14 *Aliæ cauſæ ſuſpicionis, quæ ſint remiſſivè.*
15 *Periti ut plurimum viles, ignari, & modico pretio
corruptibiles.*

CAPUT XII.

JOannes Rondinettus, & Alexander Alexandrinus tam-
quam periti licèt ignari electi, & deputati à Dominis
Capitaneis Partis Civitatis Florentiæ ad ſolam petitio-
nem, & nominationem unius partis ſuper prætenſa lite,
& differentia cujuſdam parietes altera parte non citata,
nec audita, ſunt nulliter electi, ac ut valdè ſuſpecti om-
ninò removendi, & reiiciendi, nec in aliquo eſt adhi-
benda fides eorum ſolicitæ relationi non juratæ, cùm
ſtatim habita notitia de illorum affectata electione fue-
runt allegati, & jurati ſuſpecti ex cauſis infra dicendis,
inter quas cùm multæ per ſe ſingulæ ſufficiant, junctæ
cum aliis magis juvabunt, quod fieri potuiſſe non eſt
dubitandum.

Sicut enim omnes alii Judices tàm ordinarii, quàm
delegati, qui regulariter ſolent eſſe viri probatiſſimi, &
integerrimi poſſunt uti ſuſpecti recuſari, tàm ante litem
conteſtatam, quàm poſteà quandocumque de novo cau-
ſa ſuſpicionis ſuperveniat, vel detegatur, ita ut dicatur
legitimè facta recuſatio, & omnia acta poſtea facta ſint
omninò nulla ſi jurentur ſuſpecti, ac juſtè ſuſpicionis 1
cauſæ deducantur licèt non probentur, cùm earum pro-
batio non ſit neceſſaria de jure civili, ſed juramentum
habeatur pro cauſa legitima, & plena probatione, quid-
quid aliàs de jure canonico ad annullandum proceſſum
per hujuſmodi ſuſpicionem ſit neceſſaria etiam appella-
tio ab ulteriori proceſſu, & probatio cauſarum allegata-
rum, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 100. *num.* 4. *& ſeqq.*
Rot. *in Noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 20. *num.* 26. *& deciſ.* 165.
per tot. & in part. 7. *deciſ.* 7. *n.* 5. Jus autem civile, &
non canonicum prævalere, & ſervari debet in hoc feli-
ciſſimo ſtatu Sereniſſimi Magni Ducis noſtri Etruriæ,
cùm agatur de materia indifferenti, & ſæculari non con-
cernente peccatum, ad tradita per gloſ. *in cap.* 2. *de* 2
reg. juris in 6. & per Leoncil. *deciſ. Ferr* 141.

Tantò magis igitur poſſunt recuſari tamquam ſuſpe-
cti dicti electi, & deputati, qui ſunt quaſi Judices, &
non propriè teſtes, cùm eorum ſententiæ, & relationi
ſtari debeat, unde cùm ſint homines ignari, viles, &
mercenarii, eorum imperitia ſemper poteſt corrigi ſi-
cut imperitia veri Judicis, maximè quia licèt eſſent pe-
riti, (quod nomen ſupradictis non competit) eorum ju-
dicium eſt valdè fallax, & periculoſum, ac propterea 3
Judex multum debet elaborare pro habenda majori cer-
titudine, quando allegatur aliqua juſta cauſa, etiam ſi
fuiſſent electi de conſenſu partium, & cum tertio peri-
to in caſu diſcordiæ inter primos, unde hoc magis eſt
dicendum, quando judicium imperitorum fuiſſe aſſum-
ptum à Judice invitis litigantibus, vel juxta nomina-
tionem unius partis tantùm prout in caſu noſtro, tunc
enim abſque dubio eorum relationes nullum faciunt
præjudicium, ſed ſemper poſſunt retractari, ad latè tra-
dita per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 263. *n.* 15. *& ſeqq.
ad finem cum multis aliis ab eo allegatis, &c.* Et quod
electio peritorum ſit facienda ab ambabus partibus, vel
à Judice ipſis diſcordantibus, & non ab una parte tan- 4
tùm, probatur ex doctrina Bart. *in l.* 2. *n.* 5. *C. de jur.
fiſc. lib.* 10. Ruin. *conſ.* 71. *n.* 3. *lib* 4.

Judex enim debet in hac parte ſe gerere non uti ele-
ctor peritorum, ſed ſolùm uti compulſor ad compellen- 5
dum litigantes eligere, & circa perſonas concordare,
cum ad eum non devolvatur hujuſmodi facultas eligen-
di niſi poſt moram partium, & ipſis diſcordantibus,
text. *in l. hac edictali §. his illud, ibi, quos utraque
pars elegerit, &c.* ubi Bald. *n.* 2. *C. de* 2. *nupt.* Alex. *in
l. inter pares n.* 7. *ff. de re jud.* Dec. *in cap. cum ſpeciali
col.* 2. *in fine n.* 7. *de appellat.* Cagnol. *in l.* 1. *n.* 259. *C.
de reſcind. vend.* tantò minus igitur ſpectabat electio ad
unam partem tantùm, prout ſervatum fuit in caſu no-
ſtro, & hæc omnia refert, & ſequitur Gratian. *diſcept.*
228. *n.* 6. *&* 7. *& n.* 17. *& ſeqq. ad* 22. ubi quod hoc
maximè procedit de conſuetudine, ſecundùm quam
partes eligunt peritos, & non Judex, quæ conſuetudo
eſt conformis juri communi juxta prædicta.

Sicuti etiam erat neceſſaria citatio partis ad viden-
dum eligi peritos, Ludoviſ. *deciſ.* 545. cum Annot. 6
Beltram. & erat neceſſaria citatio in relatione etiam per
illos facta, licèt enim relatio fieri poſſit partibus abſen-
tibus intelligitur, quando prius fuerant citatæ ad inter-
eſſendum electioni peritorum, & examinationi totius
negotii, quia quando ille cujus declarationi ſtandum
eſt, judicat juxta ſenſum ſuum, partis præſentia, vel ci- 7
tatio requiritur, cùm talis declaratio habeat vim ſenten-
tiæ, Bart. *in l. alio verſ. quæro an hæres ff. de alien. &
cib. leg.* cum aliis per Gratian. *diſcept.* 874. *num.* 37. *&
ſeqq.*

Adeſt etiam alia nullitas ob defectum juramenti in
eorum relatione neceſſarii, quia licèt aliàs credatur re-
lationi peritorum intelligendum eſt, dummodo refe-
rant cum juramento, adeò ut tale juramentum ſit ſub- 8
ſtantia ipſius relationis, & non ſolemnitas, & ſit cauſa
ut credatur eis, quibus aliàs non creditur ſine illo, Eve-
rard. *top. leg. loc. à vi, & energ. juram. nu.* 59. Gratian.
diſcept. 572. *n.* 48. & Rot. poſt Merlin. *de legit. deciſ.*
1. *n.* 8.

Quod juramentum debet præſtari coram Judice, vel
coram Notario habente ſpecialem Judicis commiſſio- 9
nem de illo recipiendo, & ſi præſtetur coram alio Nota-
rio

Digitized by Google

rio nihil operatur, Alex. *conſ. 71. nu. 10. in fine lib. 3.* cum aliis per Gratian. *diſcept. 697. num. 18.* Quidquid aliàs hoc juramentum non ſit neceſſarium in relatione quando periti fuiſſent concorditer electi, & approbati à partibus juxta tradita per eumdem Gratian. *diſcept. 929. n. 17. & diſcep. 72. n. 8. & diſcept. 581. n. 31.* ubi tamen quod remiſſio juramenti debet eſſe expreſſa, nec ſufficit non oppoſitio, & nullitas non poteſt ſanari per Principem, ac multò minus per Judicem habentem quodlibet liberum arbitrium procedendi, &c. & quidquid dici poſſit de peritis, qui ab initio ſuſcepti officii juraſſent de benè, & fideliter illud exercendo.

Juſtæ autem ſuſpicionis cauſæ, ut ad illas tamdem deveniamus ſunt multæ, & prima quia fuerunt electi, &
10 deputati ad nominationem, & petitionem unius partis tantùm, altera parte non citata, nec audita, unde ex hoc ſolo capite poſſunt tamquam ſuſpecti recuſari, & debent omninò removeri, Marant. *in prax. part. 6. de appellat. n. 53.* Gratian. *diſcept. 100. n. 45.*

Secunda, quia nimis animosè, & apertè favent dictæ parti, quæ eos elegit, & nominavit, & cujus ſunt quo-
11 tidiè commenſales in tabernis, & pluries anteà de hoc conſulti eorum votum, & judicium in ejus favorem publicè propalaverunt, Marant. *loc. cit. n. 52.* Grat. *diſcep. 701. n. 16.*

Tertia, quia dicti electi fuerunt inſtigatores, & ſollicitatores, ac motores totius differentiæ, & poſteà ſuam
12 electionem procuraverunt, & affectaverunt, Marant. *loc. cit. n. 60.*

Quarta, quia non ſunt periti in negotio, de quo agitur, ſed ignari, & groſſi, punctus enim difficultatis potius conſiſtit in jure, & ideò non erat committendus ta-
13 libus perſonis, quæ nec ſcientiam, nec practicam, vel peritiam, quid in ſimilibus prætenſis caſibus conſueverit obſervari, habent, Jaſ. *in l. apertiſſimi, C. de jud.* cum aliis per Marant. *de appell. n. 67.*

Quinta, quia pars contra quam deponunt juſtis de cauſis noluit uni eorum domum ſuam locare, nec frumentum ad credentiam dare, & lites juſtas adverſus ambos etiam criminaliter ſuſtinuit, propter quod valdè indignati fecerunt conſilium inter ſe, & cogitaverunt omnem malum adverſus eam, undè tamquam verè ſuſ-
14 pecti ſunt omninò repellendi, prout has, & alias juſtas ſuſpicionis cauſas caſui noſtro applicabiles recenſet Marant. *loc. ſup. cit.* Fenzon. *ad ſtat. Urb. cap. 12.* & Guaz. *ad def. 1. cap. 19. 20. & 21.* ubi quinquaginta tres cauſas ſuſpicionis cumulat, quæ licèt loquantur in Judice,
15 magis procedere debent in peritis, qui etiam ſunt tamquam Judices, & non adeò integerrimi, ſed viles, & corruptibiles modico quid promiſſo, vel accepto, ut notiſſimum eſt.

ARGUMENTUM.

Fructus pendentes tempore mortis emphyteutæ, vaſsali, emptoris ad vitam, & in ſimilibus an ſpectent ad dominum, vel pro rata temporis dividantur cum hæredibus defuncti, quid in retractu, in Rectore beneficii, in ſimplici emptore, in uſufructuario, & an ſaltem ſint reſtituendæ expenſæ ſeminis, & culturæ.

SUMMARIUM.

1 *FRuctus pendentes mortuo Vaſſallo qualiter dividantur inter ejus hæredes, & dominum, vel ad quem ſpectent, n. 30.*
2 *Fructus pendentes mortuo emphyteuta dividuntur pro rata temporis inter ejus hæredes, & dominum directum, contra n. 7. & ſeqq. & n. 12.*
3 *Diviſio ratæ, & temporis quomodo reducatur ad praxim.*
4 *Fructus pendentes tempore retractus dividuntur inter retrahentem, & venditorem.*
5 *Fructus pendentes tempore obitus Rectoris dividendi inter ejus hæredes, & modernum rectorem, contra n. 19.*
6 *Idem ſervatur in emptore ad vitam, & ſimilibus caſibus.*
7 *Dominium utile conſolidatur cum directo, ſtante devolutione emphyteuſis.*
8 *Duo domini ejuſdem rei eodem tempore in ſolidum dari non poſſunt.*
9 *Fructus rei ſequuntur dominum.*
10 *Fructus pendentes dicuntur pars fundi.*
11 *Sata cedunt ſolo ſicut ædificium, & planta.*
13 *Fructus pendentes in re vendita ſpectant ad emptorem.*
14 *Excepta parte colonica, niſi venditor ſua manu coluerit fundum.*
15 *Vel niſi venditor ſe jam paraſſet ad recollectionem emptore ſciente.*
16 *Uſufructuarius non facit fructus ſuos, niſi fuerint à ſolo ſeparati.*
17 *Uſufructuarius, & emphyteuta quoad fructus æquiparantur.*
18 *Emphyteuta circa quæ dicatur habere majus jus quàm uſufructuarius.*
20 *Clericus in vita æquiparatur uſufructuario.*
21 *Succeſſor in beneficio non tenetur reſtituere hæredibus prædeceſſoris ſemen dejectum.*
22 *Succedens in beneficio an poſſit prætendere ſemina pro anno ſequenti ab hæredibus prædeceſſoris, qui recollectis fructibus ſtatim deceſſit.*
23 *Argumentum de feudo ad emphyteuſim quando procedat, vel non, et de pluribus differentiis, n. ſeqq.*
28 *Vaſſallus ad quid teneatur erga dominum remiſſivè.*
29 *Æquitas non ſcripta non attenditur, nec eſt deſumenda à caſu diverſo.*
31 *Expenſæ factæ cauſa fructuum an ſint reſtituendæ hæredibus emphyteutæ, et uſufructuarii.*
32 *Expenſæ ſeminis, et culturæ an ſint reſtituendæ hæredibus feudatarii.*
33 *Quid fuerit ſervatum in facti contingentia.*

CAPUT XIII.

DEvoluta emphyteuſi duorum prædiorum ad Illuſtriſſimam Communitatem Imolæ dominam directam per mortem Illuſtriſſimi D. Bajulivii Angeli Mariæ de Pantaleonibus ſine filiis, & ſic ob finitam ejus lineam, prætendebant hæredes extranei ejuſdem Magni Equitis ratam fructuum pendentium tempore 1
mortis illius per text. *in cap. 1. §. bis conſequenter verſ. hic finit. lex in uſibus feudorum*, ubi habetur, quod mortuo Vaſſallo ante Kalendas Martii omnes fructus illius anni ex feudo provenientes ad dominum pertinent, poſt verò Kalendas Martii uſque ad Auguſtum ad hæredes Vaſſalli, & poſt Auguſtum ad ipſum dominum, intelligendo in hoc ultimo caſu de fructibus anni ſequentis, non autem anni à quo defunctus eſt Vaſſallus, & inchoando annum à menſe Septembris, & finiendo in eodem menſe Septembris ſequentis, ut notat Fachin. *controv. jur. lib. 7. cap. 95. ad medium verſ. quod ego ſic declaro*, & Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 810. n. 11. & ſeqq. ad finem*.

Præſertim cùm ſimus in emphyteuſi finita abſque culpa, & delicto emphyteutæ, quo caſu fructus ultimi anni ſunt dividendi pro rata temporis inter hæredes ejuſdem emphyteutæ, & dominum directum, quia em- 2
phyteuta coluit, & curavit fundum toto illo anno propriis expenſis, & laboribus, & fructus dicuntur percipi non ſolùm tempore recollectionis, ſed toto tempore anni quo curantur, aluntur, & creſcunt, unde cùm nihil poſſit ei imputari, debet conveniens reputari, ut hujuſmodi fructus ſuorum laborum, curæ, & vigilantiæ adhibitæ, ſaltem pro rata temporis, & æſtimationis in ſuos hæredes tranſmittat, ut in his terminis concludit Socin. *in d. l. divortio num. 8. ff. ſolut. matrimon.* Tiraquell. *de retract. convent. §. 5. gloſſ. 4. num. 2. ad medium* cum aliis quos refert, & ſequitur Gratian. *d. cap. 810. num. 1. & ſeqq.* ubi quod qui ſectantur contrariam opinionem, ſunt intelligendi, quando emphyteuſis eſſet finita propter canonem non ſolutum, ſive alienationem, ſine conſenſu domini, vel aliter propter delictum, & culpam emphyteutæ.

Quomodo autem ſit facienda hujuſmodi diviſio ra- 3
tæ, & temporis inſpecta natura fructuum, qui quandoque minore, quandoque majore temporis ſpatio, quàm anni colliguntur, tradit pulchrè ad praxim reducendo

Digitized by Google

do Cavalc. *tract. de uſufr. mul. relict. numer.* 245. Roſental. *de feud. cap.* 10. *concl.* 42. *num.* 62. Rol. *conſ.* 86. *num.* 39. *lib.* 5. & multa ad rem facientia remiſſivè notat idem Gratian. *diſcept. cit.* 810. *num.* 20. *& ſeqq.*

Et ſupradicta confirmantur etiam ex eo, quod in ſimili videmus fructus pendentes tempore retractus, non cedere lucro retrahentis in totum, ſed pro rata temporis eſſe dividendos inter illum, & venditorem juxta *l.*
4 *divortio ff. ſolut. matrimon.* Theſaur. *deciſ.* 56. *per tot.* Tiraquell. *de retract. convent.* §. 5. *gloſſ.* 4. *num.* 9. *& ſeqq.* Sicut etiam circumſcripta conſuetudine fructus
5 pendentes tempore obitus Rectoris alicujus beneficii de jure eſſent dividendi pro rata temporis inter hæredes defuncti, & modernum Rectorem per *d. l. divortio ff. ſolut. de matrimon.* ut multis relatis notat Duran. *deciſ.* 448. *n.* 22. Et in emptore ad vitam ſi decedat fructibus pendentibus idem ſervatur, ut fiat eorum divi-
6 ſio pro rata temporis inter hæredes, & venditorem, cui devoluitur res ad vitam vendita, & in ſimilibus caſibus, ut benè probat Gratia. *diſcept. forenſ. cap.* 471. *per tot.* Ludoviſ. *dec.* 347. *nu.* 6. Coſt. *de port. rat. qu.* 87. Vinc. de Franch. *deciſ.* 572. *per tot.* & latè Tiraq. *d. gloſ.* 4. *per tot.*

Verùm dato etiam, quod prædicta ſint vera in feudo, & aliis ſimilibus adductis, tamen in caſu noſtro, ubi agitur de fructibus rei emphyteuticæ ad dominum devolutæ, cùm eſſem Advocatus dictæ Illuſtriſſimæ Communitatis dicebam veritati inhærendo veriorem, & melioribus rationibus, & fundamentis eſſe contrariam opinionem fulcitam, nempè fructus omnes pendentes à die mortis D Bajulivii Mariæ pertinere ad dictam Communitatem, nec aliquam eſſe faciendam di-
7 viſionem pro rata temporis, quia per devolutionem emphyteuſis dominium utile conſolidatur cum directo, & quod duplex erat unum efficitur, quod dicitur plenum §. *fin. Inſtit. de uſufruct.* Corbul. *de emphyt. tit.* 12. *de cauſ. privat. ob lin. fin. nu.* 1. *DD. in l. rectè dicimus ff. de verb. ſignific.* Giovagn. *conſil.* 2. *num.* 8. *lib.* 1. facta autem conſolidatione dominium utile, quod erat penes emphyteutam, cùm tranſlatum fuerit in dominum directum neceſſariò fatendum eſt de eo nihil perveniſſe ad hæredes emphyteutæ, quia duo domini
8 ejuſdem rei, & eodem tempore inſolidum dari non poſſunt. *l. Pomponius §. ſed & his ff. de procur.* Signarol. de Homod. *conſ.* 75. *num.* 9. quod procedit ſignanter etiam in dominio utili, Bald. *conſ.* 116. *ſub nu.* 4. *propè fin. lib.* 1. Alex. *conſ.* 3. *ſub num.* 5. *lib.* 5.

Si igitur dominium utile reverſum eſt ad dominium directum dicendum eſt fructus pendentes in re emphyteutica tempore talis conſolidationis, & cæteros deinceps ſpectare ad dominum directum, cùm certum ſit
9 in jure fructus rei ſequi illius dominum, *l. & ex diverſo §. ubi autem ff. de rei vendic.* Rot. *recent. deciſ.* 310. *num.* 26. *par.* 5. *& deciſ.* 47. *num.* 26. *part.* 6. Unde ſi
10 Illuſtriſſima Communitas habebat dominium fundi, ita pariter erat domina fructuum pendentium, qui ſunt pars ipſius fundi, *l. fructus ff. de rei vendic.* Et
11 quia ſata cedunt ſolo, ſicut cedit ædificium & planta, §. *qua ratione Inſtit. de rer. diviſ. l. qua ratione, & l. adeò ff. de acquir. dom.* cùm turpis ſit pars, quæ ſuo non congruit univerſo.

Et in ſpecie, de qua agimus ſcilicet de fructibus rei emphyteuticæ, ut ſequta morte emphyteutæ, & per eam factam devolutione, & conſolidatione dominii utilis cum directo fructus pendentes ſpectent ad domi-
12 num directum, firmant Munoz. *de ratiocinat. Comput.* 20. *nu.* 18. ex pluribus, quos ibi allegat, & ante eum Baldus *in cap.* 1. §. *his conſequenter ſub num.* 1. *verſ. Item ſi dixiſſet tit. hic finit. lex in uſib. feud.* Ludovic. Molin. *de Majorat. & tribut. tractat.* 2. *diſp.* 635. Caldas *de renovat. emphyt. qu.* 10. *n.* 1. & alter Molin. *de primog. lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 7. facit Tuſch. *tom.* 4. *concluſ.* 495.

Pro quo facit etiam id quod videmus in ſimili, nempè fructus pendentes rei venditæ ſpectare ad emptorem, ſtatim enim atque, quod per traditionem transfertur dominium omnes fructus pendentes tamquam pars rei venditæ efficiuntur ipſius emptoris quamvis de illis ni-
13 hil dictum fuerit, Rot. *in l. fin. ff. de jur. fiſc.* Alex. *conſ.* 184. *in princ. lib.* 6. Tuſch. *tom.* 4. *concl.* 495. & Theſ. *dec.* 55. *per tot.* ubi tamen limitat quoad partem colonicam, quæ ipſi colono cenſetur reſervata niſi
venditor ſua manu, & expenſis coluerit fundum, quia 14
tunc etiam pars colonica ad emptorem ſpectaret, niſi ſit excepta, & reſervata ipſi venditori allegat *gloſ. in l. Julianus §. ſi fructus ff. de act. empt.* Jaſ. *in l. cum filioſ. n.* 180. *ff. de leg.* 1. Rom. *conſil.* 309. *& alios, &c.* & limitat etiam niſi tempore venditionis fructus eſſent plenè, & omninò maturi, ac ſtatim recolligendi, ita ut jam venditor ſe paraſſet ad recollectionem, & manum appoſuiſſet emptore ſciente, dummodò emptor
pluris non emiſſet ratione inſtantium fructuum, & ſic 15
rem hanc pretio dignoſcendam, tradit idem Theſaur. *d. deciſ.* 55. *num.* 6.

Et ſicuti uſufructuarius non facit fructus ſuos, nec
illos tranſmittit ad hæredes niſi fuerint à ſolo ſeparati 16
per ſe, vel per alium, *Is vero Inſtitut. de rer. diviſ. l. defuncta ff. de uſufruct. l. ſi uſufructuarius ff. de quibus mod. uſufruct. amitt. & l. ſingulis ff. de ann. leg. &c.* Ita etiam Emphyteuta finita emphyteuſi non poteſt fructus pendentes ad ſuos hæredes tranſmittere, ſed ad dominum unà cum ipſa re devoluuntur nulla facta diviſione ratæ, cùm in hoc detur paritas inter uſufructuarium, & emphyteutam, §.
adeò Inſtit. de locat. Conrad. *de contract. quæſt.* 12. So- 17
cin. *conſil.* 167. *num.* 12. *lib.* 2. *gloſ. in l.* 1. *C. de jur. emphyt.* Tuſch. *litt. E. concluſ.* 218. Caldas *de renovat. Emphyt. quæſt.* 10. Jaſon. *in l.* 2. *n.* 18. *C. de jur. emphyt.*

Neque obſtat, quod feudatarius, & emphyteuta plus juris habeant quàm uſufructuarius, quia iſtud eorum majus jus non procedit quoad perceptionem, & tranſmiſſionem fructuum pendentium, ſed verificatur in alio,
nempè, quod poſſunt transferre, & donare jus ſuum 18
de licentia domini, ac non finitur per mortem, ſed tranſit in deſcendentes, uſusfructus verò finitur morte, & non poteſt alienari, & ideò propter has cauſas videntur habere plus juris, ſed quoad fructus pendentes aſſimilantur uſufructuario, ut dictum eſt.

Et idem eſt in Clerico beneficiato, qui quidem ad ſuos hæredes tranſmittit fructus ante obitum recollectos, pendentes verò, ſive etiam à ſolo ſeparati, & re-
collecti, non tamen exacti nec adhuc in horreo repoſiti 19
ſpectant ad ſucceſſorem in beneficio, niſi probetur conſuetudo de illis teſtandi, Durand. *deciſ.* 304. *per tot.* &
ratio eſt, quia Clericus in vita æquiparatur uſufructua- 20
rio, ſecundùm Zabarell. Imol. & Barbat. *de pecul. Cleric.* & alios eruditè adductos per Barboſ. *de poteſtat. Epiſcopal. tom.* 3. *allegat.* 117. *num.* 6. Ita ut talis ſucceſſor in beneficio non teneatur hæredibus anteceſſoris reſtituere ſemina projecta, cùm ſemen in fundum de-
jectum illius pars efficiatur, Michalor. *tract. de fratr.* 21
par. 2. *cap.* 35. *num.* 7. An autem poſſit prætendere ſemina pro anno ſequenti à Camera, vel hæredibus defuncti, ſi Camera ob compoſitionem non ſuccedat, quan-
do Anteceſſor deceſſit fructibus recollectis pro affirmati- 22
va opinione videtur text. *in cap. final. §. porrò de offic. ordin. in* 6. *& l. item ſi fundi §. ſeminarios ff. de uſufruct.* & ita obtinuiſſe teſtatur Michalor. *loc. citat. nu.* 8. *& ubi nu.* 13. quod interpoſita appellatione, & productis multis fidibus Commiſſariorum Spoliorum atteſtantium numquam fuiſſe ſoliros ſemina reſervare per compoſitionem fuit in parte confirmata, & in parte revocata dicta ſententia.

Sed ut ad propoſitum caſum revertamur non obſtat Soc. aliique ſupra pro contraria opinione allegati, dum volunt diviſionem fructuum pendentium emphyteuſis devolutæ ob lineam finitam eſſe faciendam eo modo quo fit inter hæredes feudatarii, & dominum feudi
ipſo feudo devoluto, quia etſi aliquando ſumi poſſit ar- 23
gumentum de feudo ad emphyteuſim, tamen in materia iſta dividendorum fructuum non poteſt ſumi, ſed potiùs ut dictum fuit, deſumendum eſt ab uſufructu, Munoz. *de ratioc. Comput.* 20. *n.* 18. ubi reprobat Socin. & alios contrarium tenentes.

Non enim indiſtinctè, nec ſemper procedit ſimilitudo feudi, & emphyteuſis ſed ſecundùm quid, &
non ſimpliciter, Bald. *in cap.* 1. *numer.* 17. *in fine, An.* 24
Agn. vel Filii defunct. in uſib. Feud. Everard. *in loc. à Feud. ad emph. numer.* 47.

Hinc ſequitur non obſtare, quod dicitur argumen-
tum à feudo ad emphyteuſim, valere, & ſic de fructi- 25
bus rei emphyteuticæ ad dominum devolutæ idem di-

cen-

Digitized by Google

cendum eſſe, quod de fructibus feudi ad dominum de-
voluti ut dividi debeant juxta diſtinctionem, de qua *in*
d. cap. 1. §. bis conſequenter tit. hic finit. lex in uſibus
Feud. nam id non procedit, quando ſtatuta in feudo
ſunt contra regulas juris communis Alexand. *conſil.*
106. *num.* 7. *lib.* 4. Eſt autem contra regulas juris com-
munis ſtatuere, ut fructus non ſequantur dominum,
quoniam id vult jus commune, & Rot. ſæpè præconi-
26 zavit hoc axioma, quod fructus ſequantur dominum
ſicuti ſuperius probavimus, ideò in hac materia fru-
ctuum emphyteuſis devolutæ non eſt attendendum quid
fuerit ſtatutum in feudis, nec de feudo ad emphyteuſim
hoc caſu trahendum eſt argumẽtum, quod quidem argu-
27 mentũ, nec etiã procedit, quando in utroque non militat
eadẽ ratio, Everard. *in loc. ab emphyt. ad feud. n. 9. &*
in loc. à feud. ad emphyt. ſub num. 44. *verſ. limitat. ta-*
men. At ſine dubio diverſa ratio viget in caſu propo-
ſito, nam emphyteuta ad nulla onera, nec ad ulla
ſervitia erga dominum tenetur, ſed exiguum ſolum-
modo canonem ſolvit in recognitionem directi domi-
nii, qui canon nullo modo correſpondet utilitati, quam
percipit ex emphyteuſi, feudatarius autem è contra
28 onera gravia ſuſtinet, & perſonæ, & bonorum ob pe-
ricula, & incommoda, ac ſumptus quibus eſt obno-
xius in præſtandis domino ſervitiis feudo annexis, de
quibus *in cap. 1. in princip. quibus modis feud. amitt.* &
ibi DD. Baldus *in dict. §. hic conſequenter ſub num.* 1.
Mart. de Laud. *de feud.* lib. 3. *tit.* 1. *numer.* 13. *&* 14.
Jacob de S. Georgio *eodem tract. verb. Et promiſerunt*
eidem Domino per tot. & propterea magis favetur Do-
mino adversùs hæredes emphyteutæ, quia ab eo nulla
ſervitia recipit, & nullam utilitatem, quàm adversùs
hæredes vaſſalli, & feudatarii, qui pro Domino tot,
& talia onera, atque incommoda ſuſtinere obno-
xius eſt.

Nec relevat, quod prædicta ſtricto jure procedant
non verò de æquitate, quaſi æquum ſit etiam hæredes
emphyteutæ pro rata temporis admittere ad portionem
fructuum pendentium; quia reſpondetur, quod imò at-
tenta ſupradicta differentia quoad onera inter emphy-
teutam, & feudatarium ceſſat talis æquitas, vel etiam
29 quia non eſt ſcripta in hoc caſu, & ideò non atten-
denda, ut enim æquitas præferatur rigori ſcripto debet
eſſe ſcripta in illo caſu, & non deſumpta ex caſu diver-
ſo, Bart. *in l. fidejuſſor. §. quædam ff. mand.* Jaſ. *in l.*
placuit C. de jud. Tuſch. *concluſ.* 486. *nu.* 40. Gratian.
diſceptat. forenſ. cap. 639. *n.* 25.

Præterea illa diſtinctio ſupra relata de tempore mor-
30 tis feudatarii, ſcilicet ante Calendas Martii, vel poſt
Calendas Martii uſque ad Calendas Auguſti, etiam in
feudo intelligitur quando non devoluitur feudum ad
dominum directum, ſed continuat in alios inveſtitos,
ut declarat Tuſch. *litt. F. concluſ.* 494. de quo tamen
articulo videndi Fachin. *controv. jur. lib.* 7. *cap.* 97.
Cavalcan. *de uſufr. num.* 224. Scrader. *de feud.* & aliis
relatis per Gratian. *diſcept.* 830. *num.* 20.

An autem ſaltem teneatur dominus directus reſtitue-
31 re hæredibus emphyteutæ expenſas factas cauſa recolli-
gendorum fructuum, quæ videntur etiã reficiendæ hære-
dibus ipſius uſufructuarii licèt uſusfructus per illius mor-
tem fuerit finitus, & cum proprietate conſolidatus,
pro affirmativa facit textus *in l. fundus, qui ff. famil.*
erciſc. l. ſi apertè §. final. de petit. hæredit. Caſtil. *de*
uſufruct. cap. 77. *num.* 5. *&* 6. Cavalcan. *eodem tit. nu-*
mer. 246. Garz. *de expenſ. & melioram. cap.* 1. *nu-*
mer. 11. Barboſ. *in l. fructus num.* 8. *ff. ſolut. matr.*
ſicuti feudo devoluto ſi dominus, vel agnati velint
32 gaudere emolumento fructuum an teneantur ſolvere
impenſas ſeminis, & culturæ hæredibus feudatarii,
tradit Iſern. *in cap.* 1. *§. bis conſequenter num.* 20. *ad*
finem, tit. hic finit lex, Roſental. *de feud. concluſ.* 42.
cap. 10. *nu.* 66. *&c.* Tiraquell. *de retract. convent.* §. 5.
gloſſ. 4. *num.* 7.

33 Et quamvis prædicta eſſent ſatis clara ad favorem Il-
luſtriſſimæ Communitatis Imolæ, & magis de jure ve-
ra per ſupradictas rationes, & fundamenta, nihilomi-
nus, quia negotia Communitatum, ut plurimum par-
vipenduntur, & nemo eſt qui audacter illa defendat
prout propria, cùm cauſa ageretur coram Illuſtriſſimo,
& Reverendiſſimo Domino meo Benedicto de Citta-
dinis Nobili Mediolanenſi Gubernatore Imolæ anno
1652. viro integerrimo, & magnæ expectationis pro-
pter ſingularia, & ſumma illius merita, illis magis pla-
cuit opinio contraria Gratiani; & aliorum ſupra re-
latorum, & ſententiam tulit ad ſavorem Illuſtriſſimæ
Dominæ Alexandræ Summajæ uſufructuariæ relictæ
quondam Illuſtriſſimi Bajulivii Angeli Mariæ de Pan-
taleonibus pro illa patrocinante Excellentiſſimo D. meo
Franciſco Borello, à qua quidem ſententia cùm fuerit
interpoſita appellatio, propter difficultates hinc inde
conſideratas fuit deventum ad amicabilem compoſi-
tionem, me, & dicto Domino meo Franciſco Borel-
lo ab utraque parte ſuadentibus.

ARGUMENTUM.

Vendens fundum unum ex duobus contiguis, ad quem ſolebat accedere per fundum retentum, an dicatur transferre in emptorem jus itineris, & viæ, & quid in diviſione, Clauſulæ cæteratæ an extendantur. Præſcriptio qualiter procedat in ſervitute diſcontinua, & an ſervitus debita pro uno fundo extendatur ad fundum contiguum.

SUMMARIUM.

1 *Res tranſit cum onere reali ad quoſcumque poſſeſſores.*

2 *Clauſulæ cæteratæ extendendæ juxta conſuetudinem, & quid operentur, num. ſeq.*

4 *Prædium omne liberum præſumitur non obſtante uſu ſervitutis.*

5 *Facta diviſione fundi non poteſt unus per partem alterius tranſire.*

6 *Idem eſt in venditione, et quando ſecùs in utroque.*

7 *Vicinus poteſt compelli dare ſervitutem itineris, quando aliundè haberi non poteſt.*

8 *Inſpectio loci omni probatione præſtantior.*

9 *Quando poteſt aliundè haberi tranſitus non debet fieri cum damno vicini.*

10 *Quod tibi non prodeſt, & alteri nocet non eſt permittendum.*

11 *Veriſimilitudo eſt amica naturæ, & dirimit lites.*

12 *Res propria nemini ſervire poteſt, ne detur actio, & paſſio in eodem ſubjecto.*

13 *Non entis nullæ ſunt qualitates.*

14 *Subſtantia prius apparere debet antequam de accidentibus cognoſcatur.*

15 *Jus perſonale ad ſingulares ſucceſſores non transfertur.*

16 *Clauſulæ cæteratæ quid complectantur.*

17 *Non operantur quando non fuit expreſſa intentio partium.*

18 *Clauſulæ quantumvis geminatæ, & juratæ deficiente conſenſu nihil operantur.*

19 *Interpretatio fit contra ſtipulatorem, & omiſſum habetur pro omiſſo.*

20 *Clauſulæ cæteratæ reſtringuntur ad naturam contractus, & non inducunt novam ſervitutem per prædium à venditore retentum, & num. 21.*

22 *Servitus diſcontinua non præſcribitur niſi immemorabili tempore.*

23 *Præſcriptio non procedit ſine quaſi poſſeſſione in ſervitutibus.*

24 *Quaſi poſſeſſio qualiter acquiratur in ſervitutibus affirmativis, qualiter in negativis, & continuis, & quomodo ſcientia partis requiratur, num. 25.*

26 *Servitus eſt reſtringenda ad tempus neceſſitatis, & debita pro uno fundo non poteſt extendi ad fundum contiguum, & quando ſecùs num. 27.*

27 *Servitus poteſt fieri levior, ſed non durior.*

CAPUT XIV.

Dominus Joannes Andreas Signanus de Mutiliana, cum poſſideret plures tornaturas Vinearum vendidit unam ex illis Domino Camillo de Boſii in eodem loco aliàs Vineas contiguas habenti, & poſteà reſiduum dictarum Vinearum Domino Ambroſio de Sachinis, contra quas Vineas D. Ambroſio venditas prætendunt

Digitized by Google

hæredes dicti D. Camilli ſibi competere ſervitutem in-
greſſus, & egreſſus ſive itineris pro eundo, & redeundo
ad dictam tornaturam ab eorum parte acquiſitam eo ſub
pretextu, quod dum omnes dictæ Vineæ tenebantur à
1 d. Signano ipſe eſſet ſolitus, uti hujuſmodi prætenſo
itinere, & ſic cum illius onere, quod prætendunt reale
tranſiviſſe ad quoſcumque poſſeſſores, Barboſ. *de Axiom.*
2 *jur. Axiom.* 199. *num.* 4. & 5. Rot. *part.* 1. *recent. deciſ.*
199. maximè propter clauſulas, *cum omnibus, &c. &*
cum omni jure, &c. & quas hoc modo cæteratas præ-
ſupponunt adeſſe in Inſtrumento emptionis, & fore ex-
tendendas juxta ſtylum, conſuetudinem, & Formula-
rium Florentinum, ex adductis per Merlin. *de pign. &*
3 *hypoth. lib.* 2. *tit.* 4. *quæſt.* 103. *num.* 3. *&c.* ac operari
quod omnes ſervitutes competentes venditori compe-
tant etiam emptori, Barboſ. *de clauſ. clauſ.* 34.

Cæterum prædictis minimè obſtantibus exiſtimo Do-
minos de Boſiis malum jus fovere, tum quia in facto
non apparet, nec concludenter doceri poteſt D. Joan-
nem Andream Signanum, dum omnes illas Vineas poſ-
ſidebat uſum fuiſſe prætenſo itinere, quia re vera, ut be-
nè norunt ſeniores, habebat aliam portellam diſtinctam
pro accedendo ad vineas in planitie poſitas, cujus adhuc
extant veſtigia in via publica ſubtus columbarium, ubi
etiam modo pertranſeunt poſſeſſores alterius partis di-
ctarum vinearum, quod certè ponit falcem ad radices,
4 ac oſtendit ſubtilitatem prætendentium in contrarium,
certum eſt autem in jure quod quodlibet prædium ſive
ruſticum, ſive urbanum ab omni ſervitute liberum præ-
ſumitur, *leg. altius Cod. de ſervit.* Sperell. *deciſ.* 55. *n.*
3. *lib.* 1. Cyriac. *controv. forenſ. cap.* 28. *n.* 5. & 6. cum
ab origine, & de jure naturali quælibet res libera exi-
ſtat, & nulli ſervituti obnoxia, niſi probetur per pactum
expreſſum, vel ab aliis legitimis modis, quamvis eſſent
in quaſi poſſeſſione ſervitutis, Rol. *conſ.* 82. *num.* 6.
lib. 2. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 681. *num.* 35.

Quòd non ſufficiat probare uſum itineris, niſi quo-
que probetur, quòd talis uſus fuerit jure ſervitutis ad
quod probandum debet conſtare de bona fide, vel titu-
lo, cum reſiſtat juris præſumptio maximè quando adeſt
alia via, quæ recta ducit ad fundum Adverſarii, quia
non eſt permittendum, quòd quis per duas vias ingre-
di velit agrum ſuum in præjudicium alterius, & po-
teſt fieri reſiſtentia etiam contra Clericum citrà exco-
municationem, benè probat videndus Gratian. *diſce-
ptat.* 559. *numer.* 11. *& ſeqq.* Rot. *par.* 14. *recent. deciſ.*
389. *per tot.*

Et ad hoc competat ſervitus itineris vide octo requi-
ſita neceſſaria, per Menoch. *de retin. poſſeſſ. remed.* 5.
num. 18. *& ſeqq. ad* 32. vide Rot. *part.* 14. *recent. dec.*
398. *per tot.*

Tum etiam, quia ſicuti quando inter plures dividitur
fundus, ſeu domus non videtur actum, quòd unus ha-
5 beat aditum per partem alterius, niſi expreſsè reſervetur
quamvis anteà una pars alteri ſerviret, ac quamvis aliun-
dè tranſitus haberi non poſset *leg. via conſtitui* §. *quæ-
cumque ff. de ſervit. rut. præd.* Cæpol. *eod. tit. cap.* 38.
nu. 2. Bertazol. *de clauſ. clauſ.* 23. *gloſſ.* 1. *nu.* 4. Mantic.
de tacit. & ambig. convent. lib. 3. *tit.* 1. *num.* 9. Ciarlin.
controv. forenſ. cap. 76. *num.* 4. *& ſeqq. ad* 10. *lib.* 1.
Tuſch. *litt. S. concl.* 230. *nu.* 8.

Ita etiam vendens fundum unum ex duobus ad quem
6 non poterat, nec ſolebat iter habere, niſi per alterum
ſuum fundum contiguum retentum non videtur in em-
ptorem tranſtuliſſe jus itineris, nec viæ, niſi ita ſpecia-
liter, & expreſsè conventum ſit, cùm ſimus in contra-
ctu, & agatur de ſervitute diſcontinua, quidquid con-
trarium ſtatuatur in ſervitutibus cauſam continuam, &
permanentem habentibus, & quando eſſemus in ultima
voluntate, in qua fit latior interpretatio, vel quando
fuiſſet expreſſa clauſula *cum acceſſibus, & introitibus,*
leg. in vendendo § 1. *ff. de contrah. empt. l. in tradendis,*
§. *interpoſitis ff. comm. præd.* Cæpol. *d. cap.* 38. *nu.* 3.
Capyc. *deciſ.* 187. Surd. *conſ.* 17. *nu.* 6. & 23. Bertazol.
clauſul. 25. *gloſſ.* 1. *num.* 6. Mantic. *de tacit. & ambig.*
lib. 5. *tit.* 26. *num.* 20. *ad* 25. Saluſt. Tiber. *de form. in-
ſtr. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 3. *in fin.* Rot. Ferr. per Leoncil.
deciſ. 102. *num.* 9. & 10. Rota Bonon. penes Giovagn.
reſponſ. 36. *num.* 21. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præ-
ſumpt.* 144. *num.* 9. Ciarlin. *d. controv.* 76. *nu.* 4. *& ſeq.*
Altograd. *conſ.* 58. *n.* 7. *& ſeqq. lib.* 2. & *n.* 20. *&c. ibidem.*

Nec facit ſi dicatur quomodo ergo eſſet conſultum
emptori, ut poſſit ad rem emptam accedere. Quia ubi 7
adeſſet neceſſitas poſſet venditor, vel alius vicinus com-
pelli dare ſervitutem itineris ſoluto ſibi juſto pretio, &
determinato loco opportuno per Judicem, cum minori
illius incommoditate, *l. ſi quis ſepulchrum ff. de relig.*
& ſumpt. fun. Gratian. *diſcept.* 681. *num.* 44.

Sed nos non verſamur in hujuſmodi caſu privilegia-
to, non offertur prætium, nec ulla adeſt neceſſitas, imò
ex inſpectione loci, quæ eſt omni alia probatione præ- 8
ſtantior, Magon. *deciſ. Flor.* 55. *num.* 43. *in fine*, patet
ad ſenſum D. Camillum emiſſe prædictum petium Vi-
neæ ſibi contiguæ, & incorporatæ cum aliis ſuis Vineis
ad illas augendas, & non pro conſtituendo fundo ſepa-
rato, & ſemper tamquam ad unicum fundum ex ſua de-
ſtinatione habuiſſe acceſſum, & iter per propriam anti-
quam illius portellam, quæ licèt etiam non adeſſet poſ-
ſet cum magna facilitate abſque damno, & injuria vici-
norum per viam publicam fieri ad dictum petium em-
ptum à D. Signanio, unde cùm hæredes D. Camilli poſ- 9
ſint aliundè etiam comodius tranſire illis obſtat ratio
text. *in l. præſes C. de ſervit. & acq.* quam in his termi-
nis ponderavit Rot. Ferr. per Leoncill. *deciſ.* 102. *num.*
7. & probavit Rot. Roman. *in Maceratenſ. Fabric.* 26.
Maii 1633. penes Duran. *deciſ.* 550. *num.* 3. Ciarlin.
controv. 13. *num.* 10. *lib.* 1. Et regula quod tibi non pro-
deſt, & aliis nocere poteſt videri potiùs ad æmulatio- 10
nem, quam ad utilitatem, & non eſſe permittendum,
ut notant DD. & præcipuè Faber. *inſt. de leg. Fuſ. Can-
tol.* ob quam rationem veriſimile etiam redditur quon-
dam D. Camillum virum diſcretiſſimum non procuraſ-
ſe ſibi conſtitui hujuſmodi ſervitutem inutilem, veriſi-
militudo autem eſt multum amica naturæ, & ex ea tam-
quam lege omnes lites dirimuntur, Tiraquell. *in leg. ſi* 11
unquam in præfat. num. 38 *Cod. de revoc. donat.* Mon-
tan. *de tut. cap.* 10. *num.* 26.

Neque dicti hæredes D. Camilli juvari poſſunt ex eo,
quod Dominus Signanius uſus fuerit quandoque hujuſ-
modi itinere per Vineam, & portellam, de qua agitur
quando erat omnium vinearum dominus, & poſſeſſor,
tum quia ut dixi id non exiſtit probatum, tum etiam
quia dato, & non conceſſo id verum eſſe, propter con-
fuſionem non poterat dici jure ſervitutis fieri, ex quo
res ſua nemini ſervire poteſt, ne detur actio, & paſſio
In eodem ſubjecto, Bart. *in leg. qui duas areas ff. de* 12
ſervitut. urb. præd. Surd. *conſil.* 17. *num.* 4. & *num.* 10.
Barboſ. *de Axiom. jur. Axiom.* 199. *num.* 10. Rota *in re-
cent. part.* 1. *deciſ.* 199. *num.* 12. *circa medium, & num.*
15. *& in noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 67. *nu.* 12. ubi quod iſtud
vulgaribus regulis repugnat, ideò ſervitus, quæ non
erat, non poterat dici in dictos hæredes tranſlata cùm non
entis nullæ ſint qualitates, *leg.* 3. *ff. de uſufr. & leg. ejus* 13
qui in provincia ff. ſi cert. pet. prius enim apparere debet
de ſubſtantia rei antequam cognoſcatur de illius acci-
dentibus, Baldus *in l.* 2. *ff. de bon. poſſ. ſecund. tab.* Dec.
conſ. 508. *num.* 5. Atque in omnem caſum fuiſſet exer- 14
citium, & factum quoddam perſonale ad ſingulares ſuc-
ceſſores non tranſitorium, ex traditis per Cæpol. *de ſer-* 15
vit. cap. 2. *num.* 5. cum aliis per Rota *recent. d. deciſ.*
199. *per tot.*

Clauſulæ autem cæteratæ quas præſupponunt dicti
hæredes extare in inſtrumento venditionis licèt videan-
tur poſſe extendi tamen complectuntur ſolùm verba de-
ficientia ad perficiendam orationem jam ceptam non
autem complectuntur clauſulas ſubſtantiales non ince- 16
ptas, prout eſt clauſula *cum acceſſibus, & introitibus,*
Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 447. *num.* 12. & 13. latè
explicat Barboſ. *de clauſ. clauſ.* 14. *per tot.* ſequitur latè
Altograd. *conſ.* 75. *nu.* 14. *& ſeqq. lib.* 2.

Nec aliquid operantur quando in inſtrumento non
fuit ad plenum expreſſa intentio partium, Crav. *conſ.* 17
34. *in fine* quem ſequitur Gratian. *d. cap.* 447. *num.* 13.
cum aliis per Saluſt. Tiber. *loc. ſup. cit. cap.* 37. *in fine*,
deficiente enim conſenſu clauſulæ quantumvis gemina-
tæ, ampliſſimæ, & juratæ nullam vim habent, idem 18
Gratian. *diſcept.* 763. *num.* 13. cum in ſtipulationibus
omiſſum habeatur pro omiſſo, *l. quidquid adſtringendæ* 19
ff. de verb. obligat. & eſt facienda interpretatio contra
emptorem, & ſtipulatorem, qui poterat apertius legem
pacti ſibi dicere, *l. veteribus ff. de pact.* Altograd. *conſ.*
52. *num.* 22. *lib.* 2.

Magis

Magis autem ad caſum noſtrum in terminis hujuſmo-
di clauſularum, quod reſtringantur ad ea quæ ſunt de
20 natura contractus, & operentur ſolùm translationem
ſervitutum realium competentium venditori per alie-
num prædium, non verò ind cant novam ſervitutem
per aliud prædium venditoris retentum, Bertazol. *de
clauſ. clauſ.* 26. *gloſſ.* 8. *num.* 2. Coſt. *de clauſ. convent.
clauſ.* 49. cum aliis per eum adductis, & ſequitur Bar-
boſ. *eod. tractat. clauſ.* 34. *num.* 3. Et quòd dictæ clau-
ſulæ operentur ſolùm, ut veniant illæ ſervitutes, ſine
quibus res empta inutilis eſſet apud emptorem, quæ aliàs
non expreſsè non venirent, & emptor patienter ferre
deberet, & ſibi imputare, vide per Altograd. *conſil.* 52.
num. 26. *poſt medium*, & *num.* 28. *lib.* 2. Cùm igitur re-
pugnet regulis noſtris dicere, quod extaret aliqua ſer-
vitus tempore venditionis propter confuſionem, & alias
rationes ſupra adductas manifeſtè apparet non potuiſſe
D. Camillum transferre prætenſum jus eundi per Vi-
neas ultimo loco venditas D. Ambroſio de Sachinis,
etiam dato, & non conceſſo, quod D. Signanius utere-
21 tur d. prætenſo itinere, dum omnes Vineas poſſidebat,
&c. ſed ſat erit dicere, quod operentur quoad ſervitutes
in eſſe deductas tempore venditionis, abſque eo quod
compræhendant clauſulas ſeparatas novam ſervitutem
inducentes contra regulas juris, & conſenſum contra-
hentium etiam per locum ſolitum tempore venditionis,
& ante, prout ultra ſupracitatos DD. in ſimili notat
Gratian. *diſceptat.* 227. & *num.* 44. & Altograd. opti-
mè *conſil.* 75. *nu.* 17. & *ſeqq. lib.* 2. Maximè quia adeſt
fundus intermedius, qui impedit ſervitutem realem con-
ſtituti, Bart. *in leg. Si prius ff. de aq. plu. arcen.* Cæpol.
de ſervit. cap. 18. Bertazol. *clauſ.* 23. *gloſſ.* 2.

Nec replicari poſſe videtur jus ſervitutis eſſe præſcri-
ptum quia cùm agatur de ſervitute diſcontinua (cir-
22 cumſcriptis etiam teſtium depoſitionibus an concludant
juxta formam præſcriptam, & de tempore cum dictione
& *citra* &c. & non à ſecundùm Natt. *conſil.* 69. *num.* 1.
& 2. *lib.* 1.) non ſufficit tempus longum, ſed imme-
morabile requiritur, Cavaler. *deciſ.* 632. *num.* 8. prout
23 etiam requiritur quaſi poſſeſſio, ſine qua nulla procedit
præſcriptio, *cap. ſine poſſeſſione de reg. jur. in* 6. & iſta
quaſi poſſeſſio in ſervitutibus affirmativis, quarum uſus
poteſt eſſe per modum facultatis naturalis, ut ire per
fundum alienum, quod eſt licitum de jure naturali do-
nec prohibeatur à domino, non acquiritur per unum,
24 & ſimplicem actum, ſed continuatus actus, & uſus eun-
di ſaltem per triginta dies continuos requiritur, *leg.* 1.
§. *hoc interdicto*, ubi Bart. & alii *ff. de itin. actuque pri-
vat.* quidquid ſit in aliis actibus, qui non ita conſiſtunt
in mera facultate, ſed potius per modum debiti, & præ-
ſumptione ſervitutis exerceri ſolent, ut immittere ti-
25 gnum in alienum; vel in ſervitutibus negativis, ut al-
tius non tollendi, in quibus acquiritur quaſi poſſeſſio
per unicum actum cum patientia adverſarii, cujus ſcien-
tia etiam requiritur aliàs vi clam, ſive precario atten-
tatum non nocet, prout hæc, & alia ad materiam fa-
cientia, latè explicat Oinot. *inſtit. de ſervit.* §. *fin. num.*
6. & *ſeqq. ad* 19.

Atque in omnem caſum, quod prædicti Domini de
Boſiis aliquod jus prætendere poſſent, quod ex prædi-
ctis non eſt dicendum non poſſent, illud dilatare ſin-
gulis horis, & diebus indiſcriminatim tranſeundo per
dictas Vineas, & illas calcando cum notabili damno, &
reddendo illud duriſſimum extendendo, etiam pro uſu
aliarum ſuarum Vinearum adjacentium, ſed eſſet limi-
tandum arbitrio boni viri, & reſtringendum ad tempus
neceſſitatis pro cultura, & recollectione fructuum dictæ
26 tornaturæ dumtaxat à D. Signanio acquiſitæ, & non
ultra, cùm ſervitus debita pro uno prædio non poſſit ad
aliud prædium contiguum extendi, Surd. *conſ.* 27. *num.*
7. *verſ. neque obſtat*, idem Surd. & *conſ.* 41. *nu.* 1. 2. 6.
& 7. & Theſaur. *quæſt. forenſ.* 81. *per tot. lib.* 1. ubi vi-
27 detur firmare, quod ſervitus debita pro uno fundo poſſit
extendi ad alium contiguum, quia iſti loquuntur quan-
do propter talem extenſionem ſervitus durior non effi-
ceretur, ſecùs autem in caſu noſtro, cùm non duriorem,
ſed leviorem ille, cui debetur facere poſſit, ex traditis
per Carpan. *ad ſtat. Mediolan. cap.* 331. *num.* 12. *vol.* 2.
& *cap.* 338. *num.* 2. *eod. vol.* 2.

ARGUMENTUM.

Scala an poſſit muro communi apodiari. Feneſtra an, & quando fieri poſſit in proprio pariete, vel communi elevato non appoſita ferrata, Murus ex quibus dicatur ad ædificandum, quando proprius, vel communis, & an communis pro diviſo, vel pro indiviſo. Appellatio qualiter extinguat judicatum, & quando judicium peritorum non ſit attendendum.

SUMMARIUM.

1 *SErvitus non debetur niſi probetur.*
2 *Æmulatio non præſumitur, ſed ab allegante probari debet.*
3 *Scala quando poſſit apodiari muro communi, nu.* 22.
4 *Murus communis poteſt cooperiri.*
5 *Damnum modicum vicini non attenditur ſtante utilitate ædificantis.*
6 *Ædificium factum partim ut proſit, & partim ut noceat ſuſtinetur.*
7 *Feneſtra quando poſſit fieri in proprio pariete, & quando in communi, num.* 8.
9 *Feneſtram facere reſpicientem in fundum vicini non eſt ei imponere ſervitutem.*
10 *Feneſtris quòd regulariter non ſint apponendæ ferratæ, & quando ſecùs.*
11 *Stilus contra jus commune non poteſt induci à Judicibus.*
12 *Feneſtræ omnes ſi eſſent claudendæ tota civitas commoveretur.*
13 *Judices tenentur litibus obviare.*
14 *Feneſtra non poteſt fieri pro habendo proſpectu in conventibus, & ſeminariis; flatus ventorum, & aeris non poteſt religioſis impediri per elevationē ædificii.*
15 *Præſcriptio qualiter procedat in ſervitutibus, & quod ſit refugium miſerorum, num.* 16.
17 *Ædificari poteſt in proprio ſolo etiàm cum damno, & incommoditate vicini.*
18 *Ædificari poteſt prope murum communem nullo relicto ſpacio.*
19 *Ædificari quando poſſit in muro communi diviſorio, num.* 21.
20 *Murus ex quibus ſignis dicatur deſtinatus ad ædificandum.*
22 *Ædificari quando poſſit in re communi invito ſocio.*
23 *Ædificans ſciente, & patiente vicino non poteſt cogi ad demoliendum.*
24 *Ædificari quomodo poſſit apodiando ſuper muro diviſorio ſive ſit communis, ſive non.*
25 *Ædificium factum ſuper pariete alieno, quando non demoliendum.*
26 *Regula quod mihi prodeſt, & tibi non nocet, procedit etiam in ædificando.*
27 *Murus ex quibus ſignis dicatur proprius, vel communis remiſſivè.*
28 *Murus communis in dubio dicitur communis pro diviſo, non autem pro indiviſo, & quid importet.*
29 *Appellatio non ſolùm ſuſpendit, ſed extinguit judicatum.*
30 *Judex appellationis in dubio debet revocare ſententiam primi, quare, & quando ſecùs* 31.
32 *Judicium peritorum valdè fallax, & periculoſum.*
33 *Judicium peritorum debet omitti; quando aliundè conſtat de veritate, etiam ſi ſtatutum juberet illos adhiberi.*

CAPUT XV.

DOminus Guidus Sabellus de Mutiliana ſciens pro-
priam ejus domum, & Curtem nullam debere ſer-
vitutem altiùs non tollendi, vel ſimilem alteri domui
ſibi contiguæ, & in hoc habere fundatam intentionem
de jure communi, quo diſponitur ſervitutem non debe-
ri niſi probetur per pactum clarum, & expreſſum, vel 1
præſcriptionem, *l. altius C. ſervit. cum concordantibus*,
Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 572. *n.* 58. ad propriam ip-

ſius utilitatem, vel potiùs neceſſitatem ingrediendi ſe-
2 cundum appartamentum domus ſuæ, & non ad alicu-
jus æmulationem, prout præſumitur, & contrarium ab
allegante probari deberet, Magon. *dec. Luc.* 29. *n.* 13.
& ſeqq. Roman. de Duran. *dec.* 450. *n.* 8. *&* 9. erexit
ſcalam lapideam in ſuo cortili prope murum contiguũ
Franciſco Ragazzino, ubi antea habebat ſtabulum di-
cto muro apodiatum ejuſdem altitudinis cum ipſo mu-
ro, quod fieri potuiſſe non eſſet dubitandum, tum quia
ab antiquo habuit ſemper abſque ulla contradictione in
dicto muro apodium tignorum, & tecti dicti ſtabuli,
tum etiam quia dicta ſcala nullam affert læſionem, non
impedit muri refectionem quatenus opus eſſet, nec ali-
quod aliud opus in eo faciendum, & per ſe ſubſiſtere
poſſet, ac propterea potuiſſent etiam lapides, & ſcalini
3 dictæ ſcalæ immitti in dicto muro, licèt communis eſ-
ſet, cùm ſit multum groſſus, ſufficiens, & idoneus ad
talia, & majora onera ſuſtinenda abſque ulla debilita-
tione, nec idem aliquid vicini intereſſet de hujuſmodi
modica immiſſione, & admodum levi pondere, Cæ-
pol. *de ſervit. urb. præd. cap.* 54. *de ſcalis*, ubi teſta-
tur, ita vidiſſe judicari, Magon. *dec. Florent.* 46. *num.*
10. *&* 11.

In cujus quidem ſcalæ, ac muri ſumitate tecto ſupra-
4 poſito (rectè enim potuit tectum fieri, & etiam coope-
riri paries communis, cùm ex hoc nullum damnum,
ſed potiùs commodum reſultet vicino, Cæpol. *de ſer-
vitut. urb. præd. cap.* 40. *n.* 22.) dictus D. Guidus reli-
quit aperturam reſpicientem ſupra dictum murum non
verſus domum dicti Franciſci, ſed verſus Tramonta-
nam, & quoddam angulum extremitatis ſui cortilis,
quæ apertura, vel feneſtra eſt valdè minor quàm antea
eſſet ubi murus erat in totum apertus, & diſcopertus,
ac ultra ſalubritatem aeris affert lumen dictæ ſcalæ, quę
aliundè illud recipere non poteſt, & uni Cameræ me-
diante oſtio directè contrapoſito abſque ullo prorſus
damno dicti vicini nec actu, nec potentia, cùm non
reſpiciat ſuam domum, nec illam in aliqua parte obſcu-
ret, remanſit enim ex omni latere ſol, & aer liber pro-
5 ut antea erat, licèt ſtante utilitate ædificantis, & ſic
ceſſante æmulatione modicum damnum vicini non eſ-
6 ſet attendendum, Caſtr. *in d. l. altius C. de ſervit.* Gra-
tian. *diſcept. forenſ. cap.* 752. *n.* 92. Immò ſi factum
fuiſſet ædificium mixta ratione, ut ſcilicet vicino no-
ceret, & ædificanti prodeſſet, deberet ſuſtineri ex cau-
ſa, quæ prodeſt, quia judicandum eſt ex effectu non ex
affectu, cùm non lædatur ex conſilio, qui non oſtendi-
tur re ipſa, Bald. *in c. cum Eccleſia Vulterana* 31. *n.* 5.
col. pen. de elect. Jaſ. *in l. quamvis nu.* 34. *col.* 5. *verſ.
quintò principaliter*, ubi Ripa *n.* 29. *de flum.* Surd. *conſ.*
153. *n.* 14. *lib.* 2.

Quibus ſtantibus nullum eſt dubium potuiſſe relinqui
hujuſmodi apperturam per quam potiùs reperitur facta
melior conditio vicini, quàm anteà eſſet quando mu-
rus erat totus apertus cum porta, & feneſtris ſecundi
appartamenti domus dicti D. Guidi deſuper reſpicienti-
bus dictum murum, & cortile vicini, cùm certi juris ſit
7 poſſe fieri feneſtram novam non ſolùm in proprio parie-
te, ubi anteà numquam fuit, licèt per eam poſſent vi-
deri ſecreta vicini, & haberi proſpectus in ejus horto,
quando non probatur debita ſervitus, ut non poſſit fieri
feneſtra, nec ſit ad æmulationem, quæ ut jam dictum
eſt numquam præſumuntur, ſed ab allegante probari
debent, Cæpol. *de ſervitut. urb. præd. cap.* 62. Urſil.
ad Afflict. *deciſ.* 225. *per tot.* Oinot. *in §. prædiorum ur-
banorum n.* 21. *Inſtitut. de ſervitut. præd.* verùm etiam
8 in muro elevato, & altiùs propriis expenſis ædificato
ſupra murum communem ad propriam ædificantis uti-
litatem, præcipuè quando, prout in caſu noſtro, nul-
lum affert feneſtra nocumentum vicino, non mutat fa-
ciem loci, vel in aliquo debilitat parietem communem,
Caſtr. *in l. cos pen. de ſervitut. urb. præd.* & Cæpol. *d.
cap.* 62. *de feneſtra n.* 4. ſequitur latè Altograd. *conſil.*
100. *n.* 41. *& ſeqq. lib.* 1. ubi dicit ſe ſemper in facto,
& de conſuetudine ita vidiſſe obſervari, ut indiſtinctè
permittantur dictæ feneſtræ in muro communi ab uno
ex ſociis elevato, ac poſſe elevari pro indubitato ſupo-
nit, ſicuti nos etiam pauló infrà aliis auctoritatibus de-
monſtrabimus, facere enim feneſtram reſpicientem
9 in fundum vicini non eſt imponere ſervitutem ullam
vicino, ut vulgus putat, ſed uti propria libertate, quæ
omnibus naturaliter competit ad recipiendum aerem
non tantùm hominibus, ſed cæteris quoque animanti-
bus jure naturali communem juxta text. *in §. & qui-
dem inſtitut. de rer. diviſ.* Imò autem imponeretur ſer-
vitus ædificanti contra regulas juris ſi impediretur uti
dicta libertate, & facere feneſtram ad ſui libitum, ut
eſt de mente ſupracitatorum Doctorum, dum volunt
poſſe fieri hujuſmodi feneſtras, niſi probetur debita ſer-
vitus in contrarium, quæ nunquam præſumitur, nec
niſi voluntate domini ex pacto, vel præſcriptione im-
poni, vel acquiri poteſt ex vulgatis juribus.

Adeò ut faciens de novo hujuſmodi feneſtras non
poſſit de jure cogi ad apponendum eis crates ferreas,
vel ferratas, nec ad illa renovandas quatenus priùs ex- 10
tarent in feneſtris antiquis, & eſſent vetuſtate conſump-
tæ, niſi ſit debita talis ſervitus, vel probetur contradi-
ctio, quando quis voluit eas tollere, & acquieſcentia
prohibiti cum tempore habili ad præſcribendum, vel
niſi quis vellet eas tollere ad deſpectum vicini principa-
liter, ut ſibi ſua ſpontè faciliorem pararet aditum in
ejus domum, Cæpol. *de ſervit. urb. præd. c.* 55. *de ferra-
tis*, ſequitur latè Gratian. *diſcept. for. c.* 752. *n.* 81. *ad* 92.
ubi n. 83. *& ſeqq.* quo prætenſus ſtylus contrarius Tri-
bunali Magiſtrorum viarum tamquam deciſorius, &
contra jus commune eſſet formiter, & plenè probandus,
& probatus nihil relevaret, quia cùm ſit contra jus, 11
non potuit introduci à Judicibus deputatis ad jus red-
dendum qui non habent poteſtatem condendi, & indu-
cendi leges contrarias, & correctorias juris, ſed eſſet
neceſſaria lex Principis vel conſuetudo inducta per tot,
& tales actus, qui devenerit ad notitiam majoris partis
populi, adeò ut poſſet dici conſtare de tacito conſenſu,
per quem ſit juri derogatum, ut benè ratiocinatur Gra-
tian. *loc. cit.*

Ac in ſumma, ut inquit idem Gratian. *d. cap.* 752. *n.*
91. *&* 92. ſi omnes feneſtræ, & ambulacra, vulgò *le* 12
loggie, reſpicientia in viridaria, & hortos vicinorum
eſſent reducenda ad ſolum lumen, tota Civitas, & ſta-
tus commoveretur, cùm nullibi adſit viridarium, in
quo vicini non habeant proſpectum, & tamen omnes
acquieſcunt, prout facere debent boni vicini, nec jur-
gia, & lites quærere quibus etiam tenentur Judices ob- 13
viare, *l. æquiſſimum in princ. ff. de uſufruct.* ac ita fuiſſe
deciſum teſtatur.

Contraria autem, quæ poſſent circa hujuſmodi proſ-
pectum allegari, procedunt in caſibus particularibus, &
privilegiatis propter honeſtatem tuendam, ut ſcilicet
non poſſit fieri feneſtra, vel ædificari pro habendo proſ-
pectu in Seminariis juvenum, Conventibus monialium, 14
vel etiam regularium maſculorum, & ſimilibus, quibus
etiam favore religionis per elevationem ædificii non po-
teſt à vicinis impediri flatus ventorum, & aeris ſalubri-
tas, ut plene per Rot. Rom. coram Buratt. *in Romana
altius non tollendi* 30. *Maii* 1622. *& coram Pirovano
Romana Tramontanæ* 17. *Julii* 1623. cum aliis per Fen-
zon. *ad ſtatut. urb. capit.* 104. *per totum*.

Neque dictus adverſarius prætendere poteſt aliquam
præſcriptionem ex eo, quod numquam ibidem fuerit
feneſtra, cùm ut dictum eſt imò per antea major eſſet
feneſtra ſi totus murus erat apertus, & liber cum terra-
cino deſuper totum murum occupante, ex quo eodem,
ac ampliori modo inſpiciebatur in cortile dicti vicini,
nec probet quaſi poſſeſſionem alicujus ſervitutis, ſine
qua in incorporalibus non procedit præſcriptio, quæ 15
quaſi poſſeſſio, cùm eſſemus in ſervitutibus negativis
non eſſet acquiſita, niſi per actum prohibitionis cum
acquieſcentia prohibiti, Oinot. *in §. fin. n.* 7. *&* 8. *Inſt.
de ſervitut. præd.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 89. *num.*
18. *&* 19. ac deficiunt omnia alia requiſita neceſſaria,
quæ tot, & talia ſunt, ut præſcriptio dicatur refugium 16
miſerorum, & eam allegans efficiatur ſimilis piſcatori
auguillarum, quæ ſæpè manus piſcatorum effugiunt
dum illas tenere credunt, Plot. *conſ.* 59. *n.* 3.

Certum eſt autem ſecluſa ſervitute, & æmulatione
poſſe quemlibet non ſolùm in proprio ſolo ædificare, & 17
altius tollere uſque ad cœlum, etiam cum damno, &
incommoditate vicini, *d. l. altius C. de ſervit.* Duen.
reg. 33. *fol mihi* 44. Magon. *deciſ. Luc.* 29. *num.* 7. ſed 18
etiam propè murum communem nullo relicto ſpatio
juxta formam *l. fin. ff. fin. regund.* Theſ. *deciſ.* 115.
num. 2. *&* 3. Merend. *controv. jur. lib.* 7. *cap.* 37. *per
tot.*

Digitized by Google

19 *tot.* & in ipſo muro communi etiam diviſorio, quando ob ejus groſſitatem, & fortitudinem eſt ad id aptus à fundamentis, cùm non ſit incompatibile, ut murus ſit diviſorius, & poſſit etiam ſervire pro ædificio ſtante illius aptitudine, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 542. *n.* 47. & 55. & latè, ac magiſtraliter Theſaur. *dec.* 41. *per tot.* & Merend. *d. controv.* 37.

In caſu autem noſtro ſatis ſuperque ex inſpectione conſtat dictum murum eſſe aptum ad recipiendum quodlibet ædificium, imò ad id præcipuè deſtinatum ex eo quod per continuationem eſt inſeparabiliter conjunctus, & unitus alteri muro, qui à centro uſque ad ſum-
20 mitatem domos ipſas ab intra ſuſtinet, & dividit, benè cæmentatus, & unà cum eo eodem tempore conſtructus cum eiſdem fundamentis, & ejuſdem groſſitatis, planus deſuper, non coopertus, nec cum merlis, vel corona, nec ut vulgo dicitur *a ſchiena d'aſino*, ex quibus ſignis Pedemontanus Senatus teſte Theſ. *d. deciſ.* 41. *n.* 24. *ad finem* judicavit murum eſſe deſtinatum ad ædificandum, & altius tollendum, ac potuiſſe altius tolli, & elevari.

Ad evitandum igitur novam, & majorem impenſam conſtruendi alterum murum unitum propè dictum murum antiquum, prout fieri potuiſſe nullo ſpatio relicto dictum eſt ex Theſaur. & Merend. *loc. ſup. cit.* ſicut jam antea abſque ulla contradictione ſemper fuit ſtabulum, ex quo novo pariete, & ædificio reſultaſſet idem,
21 ac major effectus, & proſpectus in cortile vicini, potuit d. D. Guidus dictam ſcalam apodiare hujuſmodi muro antiquo ſatis groſſo, prout erat ſtabulum appodiatum, imò propriis expenſis potuiſſet ſuper illo ædificare, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 572. *n.* 53. & 54.

Tria enim ſunt quæ permittunt in re communi invito
22 ſocio ædificare, pactum ſcilicet, patientia, & natura rei, Magon. *deciſ. Flor.* 46. *n.* 10. & 11. ubi in terminis quod eſt licitum muro communi ſcalas appodiare, & ſimilia facere, quæ non nocent vicino, prout factum eſt in caſu noſtro juxta naturam, & aptitudinem ſitus dicti muri, circa quod nec deficit ſcientia, & patientia
23 dicti adverſarii de tempore facti ædificii, cùm quotidie videret, & taceret, quo caſu ædificans redditur tutus, & non poteſt compelli ad demoliendum, quaſi vicinus tacendo, & non nunciando novum opus videatur concedere facultatem ædificandi quatenus non competiiſſet, licèt ex prædictis in caſu noſtro non potuiſſet controverti, aliàs ex malo animo, & vitio non nunciantis, & tacentis ſequeretur damnum ædificantis ſi poſt ſumptus factos cogi poſſet deſtruere, quod non eſt ferendum, Caſtr. *in l. ſi precario* 18. *poſt medium verſ. mihi videtur &c. ff. com. præd.* Jo. de Amic. *conſ.* 76. *n.* 2. Honded. *conſ.* 84. *nu.* 55. *lib.* 2. Surd. *conſ.* 233. *n.* 19. *lib.* 2. ſequitur Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 957. *n.* 51. & *ſeqq.*

Et quod poſſit vicinus ædificare, & altius tollere do-
24 mum propriam apodiando ſuper muro communi diviſorio, vel quatenus communis non eſſet ſolvendo pretium partis illius, etiam quod per hujuſmodi ædificium clauderentur, & in totum obſcurarentur feneſtræ domus alterius vicini, dummodò non ſit debita ſervitus altius non tollendi, & non fiat ad æmulationem, Felic. *de ſocietat. cap.* 28. *n.* 21. & *ſeqq.* ac ita fuiſſe in Rot. Romana deciſum, latè teſtatur, & multis fundamentis comprobat Duran. *dec.* 450. *per tot.* quæ pro aliis dicendis ſufficiat.

Quinimò licèt ædificium fuiſſet factum ſuper pariete alterius vicini tantùm, & non communi, Surd. *deciſ.*
25 168. *n.* 5. & *ſeqq.* affirmat Senatum juſſiſſe non demoliri ſoluta per ædificantem muri parte ſtante illius utilitate, & modico præjudicio domini parietis, per *l.* 2. *ſ. item varus ubi DD. ff. de aqu. pluv. arcend.* ſequitur Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 541. *n.* 7.

In ædificando enim locum habet regula, quod mihi
26 prodeſt, & alteri non nocet eſſe permittendum, & ideò ædificari poteſt nedum in communi, ſed etiam in alieno quando ædificanti prodeſt, & domino non nocet, *d. ſ. item varus*, cum aliis per Gratian. *d. c.* 541. *n.* 8. & 9. Quæ tamen dicta ſint ex abundanti, cùm nos verſemur non ſolùm in muro communi, prout prætenditur ab adverſario, ſed potiùs proprio dicti D. Guidi ſicuti conſtat ex ſtructura dicti ſtabuli, & tetracini, quod ſemper fuit dicto muro apodiatum, ac ex aliis multis ſignis, & præſumptionibus, quæ aliàs adducentur ubi opus erit, interim ſufficiat remiſſio, ad notata per Cæpol. *de ſervit. urb. præd. cap.* 40. *num.* 14. & *ſeqq.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 73. *per tot.* Magon. 27
dec. Flor. 55. *n.* 38. & *ſeqq.* Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 263. *per tot.* Altograd. *conſ.* 100. *n.* 13. & *ſeqq. lib.* 1.

Stante autem communione muri dato, quod non eſſet aptus, & deſtinatus ad ædificandum, prout eſſe ad id aptum, & deſtinatum ex multis ejus qualitatibus, & 28
ſignis ſupra demonſtratum fuit, in dubio præſumeretur communis pro diviſo, non autem pro indiviſo, quo caſu, & ſic quando eſt communis pro diviſo, quilibet poteſt pro ſua parte altius tollere invito ſocio, cùm dicatur in re propria ædificare, præſertim, quando eſt in quaſi poſſeſſione parietis, ac agitur de pariete multum groſſo, & hujuſmodi diviſionem commodiſſimè patiente, Ang. *in l. hoc quod dictum ſ. ſi ex tribus ff. de ſervit. urb. præd.* Corn. *conſ.* 90. *nu.* 14. & *ſeqq. libr.* 2. & *conſ.* 184. *n.* 2. *libr.* 1. cum aliis multis, quos refert, & ſequitur Menoch. *d. præſumpt.* 73. *n.* 23. & *ſeqq ad finem*, & eſt diſtinctio communis ab omnibus approbata Boer. *conſ.*... Cæpol. *de ſervit. urb. præd. cap.*....

Neque obſtat contraria relatio facta per quemdam peritum ignarum, quia appellatio interpoſita non ſolùm ejus judicium ſuſpendit, ſed omnem præſumptionem ex eo reſultantem omninò elidit, & extinguit, juxta *l.* 29
1. *ff. ad Turpil.* Oſaſc. *deciſ.* 13. *num.* 4. Magon. *deciſ. Flor.* 132. *n.* 11. Ita ut Judex appellationis ad evitandam conformitatem, ac ut cauſæ melius ventilentur, & damno partis conſulatur debeat in dubio potius revocare ſententiam primi, quàm illam confirmare, Cabal. 30
conſ. 85. *n.* 8. & *conſ.* 118. *n.* 6. *lib.* 1.

Præcipuè, quando prout in caſu noſtro, opus eſt corrigere iniquitatem, & injuſtitiam primi referentis, quidquid ſecùs ſit, quando eſſemus in ſententia rectè lata, quæ in pejus non deberet reformari, Gratian. *diſcept.* 31
965. *n.* 35. *&c.* Judicium enim etiam peritorum, eſt valdè fallax, & periculoſum, & proptereà quotieſcumque judici datur major certitudo, & allegatur juſta cau- 32
ſa, ex qua appareat de imperitia, & injuſtitia debet illam corrigere, etiam ſi plures periti fuiſſent de conſenſu partium electi, & cum tertio perito in caſu diſcordiæ inter primos, Gratian. *diſcept.* 263. *per tot.* ubi etiam habetur plena reſponſio ad rationem, in qua dubitatur feciſſe fundamentum ineptum peritum omninò legum ignarum, & quod ubi conſtat de veritate dominii parie- 33
tis, prout in caſu noſtro, ex depoſitionibus teſtium examinatorum debet omitti judicium peritorum tamquam fallaciſſimum, etiam ſi ſtatutum mandaret illos adhiberi.

ARGUMENTUM.

Via quando dicatur publica, vel privata, à quibus ſit reficienda tàm intra Burgos, & Civitates, quàm extrà, an præſcribatur, cujus latitudinis eſſe debeat, & qualiter Judex teneatur victum in expenſis condemnare.

SUMMARIUM.

1 *Via publica à nemine occupari poteſt, n.* 4.
2 *Via quando dicatur publica, vel privata, &c. num.* 3.
5 *Via, et jus eundi non præſcribitur.*
6 *Via jure ſervitutis debita quanto tempore præſcribatur.*
7 *Via publica intra Civitatem, et Burgos eſt reficienda per vicinos quatenus latitudo eorum bonorum ſe extendit, et quid extra Civitatem, num.* 12.
8 *Via publica extra Civitatem debet refici per impoſitionem collectæ.*
9 *Via privata prout eſt ſervitus debet refici ab eo qui habet eam, cùm dominus ſoli teneatur tantùm pati.*
10 *In ſervitute oneris ferendi, qui eam debet non ſolùm pati, ſed etiam facere tenetur.*
11 *Via privata ab ipſis privatis eſt reficienda.*
13 *Via eſt reficienda ab eo, qui eam devaſtavit, et occupavit.*
14 *Probatio, quæ fit ex inſpectione loci dicitur omni alia præſtantior.*

15 *Via*

Digitized by Google

15 *Via devaſtata caſu fortuito debet Judex præcipere aliam viam fieri in fundo contiguo.*

16 *Via devaſtata poteſt tranſiri per fundum vicinum, et animalia duci.*

17 *Via cujus latitudinis eſſe debeat, num. 18.*

19 *Pes dicitur conſtare quindecim digitis.*

20 *Victus debet in expenſis condemnari maximè ſtante ſtatuto.*

21 *Appellari poteſt ab omiſſa condemnatione expenſarum.*

22 *Judex omittens condemnare in expenſis ſine legitima cauſa tenetur de proprio illas reficere.*

CAPUT XVI.

ANtonius Lombardus de Villa Cultæ Comitatus
Duadùlæ non ſolùm pro ſuo intereſſe uti vicinus,
ſed etiam tamquam unus de populo egit adverſus Matthæum,
& Caſſianum fratres de eadem Villa officium
Judicis implorando, ut quatenus eorum bona ſe exten-
1 dunt, reſtituant in priſtinum ſtatum quandam viam
ab ipſis arando deſtructam, & occupatam incipientem
à via regali Caſtricarii verſus Florentiam, & tranſeuntem
per dictam villam prope bona, & in bonis dictorum
reorum, & exitum habentem in aliam viam regalem
verſus Mutilianam, ac omninò obtinere debet, juxta
petita per tex. *in l. 2. ſ. prætor ait ff. ne quid in loc. publ.*

Nam licèt dicta via appellari poſſit aliquo reſpectu vicinalis,
& privata, ex eo ſcilicet, quod principaliter vicinis,
& hominibus dictæ Villæ deſerviat, & conſiſtat
in agris privatorum, tamen in effectu vim publicæ viæ
2 obtinet, tum quia non ducit ad certum fundum, vel
domum alicujus tantùm, prout eſt de natura viæ privatæ,
& vicinalis, ſed generaliter omnibus patet cauſa
eundi ad dictam Villam, Mutilianam, Caſtrumcarum,
& alibi, nec extat memoria initii illius, quo caſu quamvis
ex agris privatorum collatione facta fuerit, publica,
& non privata dici debet, *l. fin. ff. de loc. & itin. publ.
gloſſ. in l. 2. §. vicinales ff. ne quid in loc. publ.* cum aliis
per Cæpol. *de ſervitut. ruſt. præd. cap. 3. num.* 17. 18.
et 28. Urſil. ad Afflict. *dec. 62. n. 1. &* 3. Tum etiam
3 quia dicta via incipit, ut dictum eſt, ab uno capite viæ
regalis, & exitum habet in aliam viam regalem, quo
caſu privata dici non poteſt, ſed publica, cùm tunc
privata dicatur, quando conſiſtit in agro alicujus tantùm,
& non habet exitum ad aliam partem, Gratian.
4 *diſcept. forenſ. cap. 559. num.* 5. Quapropter tamquam
publica nullo modo potuit ab aliquo privato occupari,
deſtrui, vel claudi, etiam ſi nemini hoc eſſet nocivum,
cùm ſit in uſu publico, & publicè omnibus pateat,
l. 2. ff. ne quid in loc. publ. cum concordantibus
per Cæpol. *d. cap. 3. num. 26. 27. & 28.*

Nec ideò jus eundi per dictam viam potuit per dictos
adverſarios præſcribi prætenſo lapſu temporis, quo
cæperunt illam occupare, & in proprios, ac privatos
uſus arando convertere adverſus dictum Antonium
5 actorem, nec alium, quia etiamſi per centum annos
itum fuerit non præſcribitur jus eundi favore publicæ
utilitatis, *l. viam publicam, ubi gloſſ. ff. de via publ.*
Cæpol. *d. cap. 3. num.* 20. quidquid aliàs concurrenti-
6 bus aliis requiſitis neceſſariis poſſet ſufficere tempus
decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes
ad præſcribendam libertatem favore ipſius libertatis,
& in odium negligentis, uti jure ſuo, vel tempus
duplicatum, quoad præſentes in ſervitutibus cauſam
diſcontinuam habentibus, ſi ageretur de via jure
ſervitutis dicto Antonio tantùm debita, Oinot. *inſt. de
ſervit. §. fin. n. 26. & ſeqq.* cum declarationibus ibidem
per eum adductis, ſed ut jam oſtendimus nos verſamur
extra hunc caſum ſervitutis, & agimus de via publica,
favore publico conſervanda.

Quinimò tenentur dicti Matthæus, & Caſſianus dictam
viam propriis expenſis manutenere, munire, &
reficere, quia ſicuti de jure regulariter via publica eſt
reficienda intra Civitatem, vel burgos à quolibet vicinorum
juxta domum ſuam quatenus ſe protendit latitudo
domus, vel cujuslibet fundi exiſtentis in Civitate,
vel oppido, ſive ſit domus, ſtabulum, ſive hortus,
vel fundus ruſticus, qui poteſt eſſe etiam in Civitate,
cùm non locus, ſed materia faciant fundum ruſticum, 7
vel urbanum, etiamſi eſſet via publica, & regalis, quæ
tranſiret per medium Civitatis, vel per burgos, ita ut
nullum genus perſonarum ab hoc onere reficiendi viam
juxta fundum ſuum ſit exemptum, *l. ædiles ubi gloſſ.
in verb. Civitate ff. de via publ.* Extra verò Civita-
tem, vel burgos, via publica eſt reficienda expenſis 8
communibus per impoſitionem collectæ pro rata patrimonii
cujuslibet, Bart. *in l. Bythiniam C. de imm. ne
conced. lib.* 10. & via privata prout eſt ſervitus eſt refi- 9
cienda ab eo, qui illam habet, cùm Dominus ſoli,
qui eam debet, teneatur tantùm pati, *l. refectionis ff.
comm. præd. & l. quoties ſ. ſervitutum, ff. de ſervitut.*
quidquid ſpeciale ſit in ſervitute oneris ferendi, ut qui
eam debet teneatur non ſolùm pati, ſed facere, *l. cùm* 10
debere ff. de ſervit. urb. præd. Cæpol. *eod. tit. cap.* 37.
num. 3. Oinot. *in ſ. prædiorum urbanorum num. 4. inſtitut.
de ſervit. ruſt. & urb. præd.* Et prout via privata
eſt facta collatione privatorum ad ipſos privatos ſpe- 11
ctat refectio, *l. 2. ſ. viarum ff. ne quid in loc. public.*
latè Cæpol. *de ſervitut. ruſt. præd. dict. cap. 3. num.* 47.
ad 59. Ita etiam cùm de conſuetudine in partibus noſtris
non imponantur collectæ, niſi pro reaptandis, &
reficiendis viis regalibus, & communalibus, cæteræ autem
viæ reficiantur à vicinis quatenus eorum bona ſe
protendunt, quod convenit ſupradictæ juris diſpoſitioni
circa vias publicas exiſtentes intra Civitatem, vel
burgos, idem omninò dicendum erit de aliis viis pu- 12
blicis extra Civitatem, pro quibus non conſuevit collecta
imponi, ut ſint reficiendæ à quolibet vicinorum
quatenus latitudo bonorum cujuslibet ſe extendit per
rationem tex. *in d. l. ædiles ff. de via publ.* & Bart. *in
d. l. Bithyniam*, ac ita diſponit ſtatutum Duadulæ *lib.
5. Rub. 5. de viis, &c.*

Quod caret omni difficultate quoad dictos adverſarios
in caſu noſtro vigore dicti ſtatuti, & quia via prædicta,
de qua eſt quæſtio non fuit deſtructa ex antiquitate,
vel caſu fortuito, & inopinato, qui non potuerit
prævideri, & impediri, ſed ex facto illorum, & negli- 13
gentia in avertendo aquas à dicta via, & opere manufacto,
cùm araverint illam magnis ſulcis, & ligone foderint,
ubi boves arare non potuerunt, & ſic viam hoc
modo deſtruxerunt, quo caſu ipſi tamen quatenus ſunt
ſolvendo tenentur abſque dubio hujuſmodi viam reaptare,
explanare, & ad priſtinum ſtatum reducere propriis
expenſis, *l. ſi in agrum in fine ff. de via publ.* Cæpol.
d. cap. 3. num. 57.

Ac quamvis etiam fuiſſet caſu fortuito deſtructa,
quod non eſt in caſu noſtro, ut conſtat ex inſpectione 14
loci, quæ dicitur major probatio, quæ fieri poſſit, &
cunctis aliis præſtantior, Magon. *deciſ. Flor. 55. num.*
43. *in fine*, deberet Judex præcipere novam viam per 15
illorum fundum contiguum, Guid. Papp. *deciſ.* 444.
num. 4. Oinot. *inſtit. de ſervitut. ſ. fin. num.* 24. aliàs
licitum erit non ſolùm dicto actori, ſed aliis quoque
tranſeuntibus ire, & tranſire per agros dictorum adver- 16
ſariorum, & etiam pecudes, ac alia animalia ducere,
nec potuerunt accuſari de damno dato, ſi quantum in
ſe erit civiliter agant, & à damno animalia abſtinere
procurent, Cæpol. *d. cap. 3. n.* 38.

Ad evitanda igitur ſcandala, quæ ex hoc oriri poſſent,
debet prudens, ac ſapiens Judex in ſententia condemnatoria
brevem terminum præfigere dictis adverſariis
cum cominatione, &c. ad explanandum dictam
viam, quam araverunt, & foderunt, ac ad reducendam
eam in priſtinum ſtatum, & practicabilem, ubi 17
indiget refectione in illo rivo latitudinis ubique octo pedum
in porrectum, in anfractum verò ubi via flexum
habet in angulis ſexdecim pedum, *l. via latitudo ff.
de ſervit. ruſt. præd.* ad ſimilitudinem viæ jure ſervitutis
debitæ, quæ à lege duodecim tabularum hoc
modo determinatur ceſſante pacto, quo mediante la- 18
tior, & anguſtior eſſe poteſt, dummodo ſit talis latitudinis,
ut per eam vehiculum ire poſſit, aliàs non eſſet
via, ſed iter, Oinot. *inſtit. de ſervit. ruſt. præd. in Rub.* 19
& princ. tit. n. 22. fol. mihi 106. ubi etiam, quod pes
conſtat quindecim digitis ſecundùm *gloſſ. not. in cap.
17. quæſt.* 4. vel juxta conſuetudinem, & ſtatuta loci,
ut per Cæpol. *d. cap. 3. n.* 6. prout in caſu noſtro
prædictum ſtatutum diſponit latitudinis trium brachiorum
florentinorum.

Ac

Digitized by Google

20 Ac iidem adverſarii tamquam temerè litigantes de-
bent in omnibus expenſis condemnari, cùm debuiſſent
primo præcepto obtemperare, & nullam cauſam juſtam
litigandi habuerint, quinimò ſtante conſuetudine, vel
ſtatuto quod victus victori in expenſis condemnetur ne
ſit fruſtratorium, ut aliquid operetur ultra jus com-
mûne, etiamſi aliquam cauſam litigandi habuerint,
quod ex prædictis negatur, hujuſmodi condemnatio-
nem in expenſis adhuc evadere non poſſent, Marſil. *in
repet. rub. ff. de fidejuſſ. num.* 302. Gratian. *diſcept. fo-
renſ. cap.* 33. *in princ.* ac ita ſervari de ſtylo teſtatur
Durand. *deciſ.* 382. *num.* 1. *&* 2. adeò ut ſi Judex ex-
penſas petitas non audacter, & abſque legitima cau-
21 ſa in expenſis condemnari omittat, non ſolùm ſit li-
cita appellatio ab hujuſmodi omiſſione, præcipuè ſi vi-
ctus non appellavit ab ipſa ſententia, Add. Pract. Papp.
22 *for. act. real. gloſſ. & expenſis litt. P. in fine*, ſed ipſe
Judex facit litem ſuam, & illas de proprio reſarcire
tenetur, Aſin. *in prax. ſ.* 32. *cap.* 2. *ampliat.* 39. *n.* 5.
& 6. ubi etiam an poſteà ſaltem à parte victa illas re-
petere poſſit.

ARGUMENTUM.

Contractus ſocidæ quomodo ſuſtineatur in animalibus æſtimatis, an illis peremptis damnum ſit commune, & quid ſi ſimpliciter fuerint data in cuſtodiam. Juramentum ſuppletorium quando deferendum. Teſtes deponentes de conſiſtentibus in jure, ſingulares, vel ad ſe exonerandum non probant. Qualiter conſuetudo probetur, & plura alia notabilia.

SUMMARIUM.

1 *TEſtis unicus probat contra producentem de credulitate tamen deponens.*
2 *Societas, an locatio dicatur, quando dantur boves ad collaticum, num.* 3.
4 *Conſuetudo facit præſumere titulum ad juſtitiam, & validitatem contractus.*
5 *Capitale poteſt aſſecurari in ſocietatibus remiſſa parte lucri pro aſſecurationis pretio.*
6 *Aſſecuratio poteſt fieri cum ſocio, cum extraneo, implicitè, vel explicitè, ſtatim vel per intervalla.*
7 *Bulla Sixti V. prohibens aſſecurationem capitalis, vel certi lucri, quomodo intelligatur.*
8 *Voluntas implicita contrahendi eo modo quo de jure licèt ſufficit.*
9 *Contractus viduarum mutuantium cum pacto certi lucri ſalvo capitali quomodo ſuſtineatur.*
10 *Juſtitia pretii aſſecurationis quomodo adſit in ſocida bovum. Contractus multi ſiunt liciti per tacitam aſſecurationem.*
11 *Damnum contingens ſine culpa alicujus in ſocida animalium commune eſſe debet.*
12 *Æſtimatio animalium datorum in ſocidam facit emptionem, & venditionem, num.* 36.
13 *Periculum caſus fortuiti ſpectat ad unumquemque prorata ſui dominii, num.* 37.
14 *Uſuræ pretii non ſoluti debentur ratione fructuum perceptorum etiam in mobilibus.*
15 *Æquitas legis curabit C. de act. empt. procedit etiam in pretio rerum mobilium fructiferarum. Procliviores eſſe debemus ad approbandum, quàm ad reprobandum contractum.*
16 *Probatio à communiter accidentibus, & ſervari ſolitis ſufficit.*
17 *Juramentum ſuppletorium quando ſit deferendum.*
18 *Societas poteſt contrahi, ut unus ponat capitale alter induſtriam, quo caſu amiſſo capitali caſu fortuito, damnum commune eſſe debet, num.* 41.
19 *Socius, qui eſt in mora, vel culpa totum damnum ſubire debet.*
20 *Æſtimatio animalium attenditur de tempore mortis ſtante mora ſocii, & probatur per juramentum in litem.*
21 *Teſtis deponens de his, quæ conſiſtunt in jure nihil probat.*
22 *Poſitioni conſiſtenti in jure non eſt reſpondendum cùm jus ſemper ſit certum.*
23 *Teſtis deponens ad ſe exonerandum nihil probat.*
24 *Conſuetudo quomodo probetur, & quæ requirat.*
25 *Conſuetudo quando incipiat præſcribi.*
26 *Teſtes ſingulares etiamſi eſſent mille non probant.*
27 *Judex per imperitiam malè judicans tenetur ad damna, & expenſas partis.*
28 *Imperiti, & illiterati non poſſunt obtinere munus judicandi.*
29 *Princeps poteſt etiam indignum eligere, & de hoc eſſet ſacrilegium diſputare.*
30 *Ignorare non eſt vitium, ſed natura.*
31 *Animalia ſimpliciter data ad cuſtodiam alterius, cujus damno pereant, numeris ſeqq.*
35 *Dicta de animalibus groſſis procedunt etiam in minutis, num.* 40.
36 *Æſtimatio in ſocidis facit emptionem, & venditionem & quomodo, num.* 39.
38 *Pactum, quod pecora mortua reſarciantur de fœtibus communibus, licitum eſt.*
42 *Pactum, quod ſocius pro medietate lucri concurrat ad conſervationem capitalis, valet.*
43 *Pactum quod fœtus omnes gregis ſpectent ad eum, qui dat animalia in ſocidam, donec fuerit de toto capitali reintegratus, & poſteà grex ſit communis valet, & quomodo non dicatur grex immortalis, num* 44.
44 *Grex ſi interim pereat in totum nihil poteſt dominus conſequi à ſocio.*
45 *Uſura non poteſt dari ſine mutuo implicito, vel explicito.*
46 *Clauſula ſe referens ad Bullam non aliter, nec alio modo præſervat contrahentes à pœna.*
47 *Intentio præciſa contrahentium arguitur ex dicta clauſula.*

CAPUT XVII.

Hilarius quondam Sebaſtiani de Liveranis de anno
1655. dedit in ſocidam cuidam Antonio de Raſ-
polis pro colendo prædio ab ipſo conducto, & pro aliis
laboreriis unum par bovum aratoriorum æſtimatorum
pro pretio ſcutorum quadraginta duorum ad medieta-
tem lucri, & damni circa pretium, & cum pacto ſex-
tariorum quinque frumenti pro collatico, & lucro ope-
rarum dictorum bovum juxta generalem conſuetudi-
nem regionis, de qua nedum plenè conſtat ex depoſi-
tionibus teſtium pro eo examinatorum, ſed etiam ex
reſponſionibus factis ad interrogatoria per teſtes exad- 1
verſo examinatos, quo caſu etiam unicus probat con-
tra producentem, licèt deponeret tantùm de credulita-
te, Rom. *conſ.* 104. cum aliis per Gratian. *diſcept. fo-
renſ. c.* 468. *n.* 47. *& c.* 950. *n.* 38.

Quibus bobus poſteà ſub die 20. Auguſti 1656. ſagit-
ta de Cœlo emiſſa peremptis, quæſitum fuit cujus dam-
no perierint, & omiſſis ſuperfluis, quamvis aliqui mi-
nus juridicè tenuerint hujuſmodi contractum eſſe loca-
tionis, prout demonſtrare videbatur illa certa quanti-
tatis frumenti loco mercedis (ut ajunt) promiſſa, ac 2
contra naturam locationis eſſe, ut conductor teneatur
de periculo rei conductæ, vel etiam dato quod eſſet con-
tractus ſocietatis, capitale videretur eſſe in tuto, quod
nulla ratione fieri poſſe exiſtimant Pet. de Ubald. *tract.
de duobus fratr. part.* 5. *quæſt.* 26. & alii relati per
Borg. *deciſ.* 3. *par.* 2.

Alii tamen communiter, & Summiſtæ ferè omnes au-
dacter, & melioribus fundamentis tenent hujuſmodi
contractum dici potiùs ſocietatis, & juxta illius regulas 3
non verò locationis judicandum eſſe, ſicuti conclu-
denter denotat illa communicatio lucri, & damni in
pactum deducta, facit Diana *par.* 1. *tract.* 8. *reſolut.* 89.
Silveſter *in verb. Societas nu.* 6. Graff. *lib.* 1. Surd. *dec.
part.* 1. *cap.* 120. Sot. *de juſt. & jur. lib.* 6. *quæſt.* 6. *art.*
1. *&* 2. cum aliis quos refert, & ſequitur in puncto vi-
dendus Michalor. *tract. de fratr. part.* 3. *cap.* 59. *n.* 40.
& ſeqq. & cùm paſſim ab omnibus fiant tales contra-
ctus recepto etiam collatico cum pacto, ut tam lu-
crum, quàm damnum circa pretium ſit commune, di-
cuntur approbati à conſuetudine, quæ facit præſumi titu-
lum requiſitum ad illorum juſtitiam, & validitatem, *cap.*
ſu-

Digitized by Google

ſuper quibuſdam de verb. ſignif. Navar. *in Manual. cap.*
17. num. 255. *& ſeqq.* Cravett. *conſ.* 245. *nu.* 12. Magon.
deciſ. Flor. 1. *num.* 31. & Michalor. *loc. cit.* ubi reſpon-
det ad objectum certæ quantitatis frumenti illius taxa-
tionem ſuſtineri per tacitam aſſecurationem, quotieſ-
cumque enim negotium regulariter ſolet reddere duo-
decim v. g. pro centenario, poſſunt partes ad tollenda
computa, & difficultates liquidandi lucrum paciſci ab
5 initio de aliqua certa portione puta de octo, reliqua qua-
tuor remittendo ſocio pro pretio aſſecurationis, & tan-
tam eſſe in caſu noſtro remiſſionem lucri, (ſicuti infrà
clarius demonſtrabitur) ut etiam capitale poſſet aſſecu-
rari, quod licitum eſſe docet Molin. *de juſt. diſp.* 417.
num. 8. Rot. *deciſ.* 34. *num.* 7. *tom.* 1. apud Farinac. &
coram Coccin. *in una Romana ſocietatis 3. Junii* 1602.
Dian. *par.* 1. *tract.* 8. *reſolut.* 2. Eſcobar. *in Theol. mo-
ral. exam.* 13. *cap.* 2. *num.* 77. Trulench. *in Decal. lib.*
7. *cap.* 13. *dub.* 44. Card. de Lugo *de juſt. diſp.* 31. *ſect.*
4. Hanc rationem licèt in aliis terminis ſequitur Alto-
grad. *conſ.* 6. *num.* 86. *lib.* 1. & alii paſſim, ſive iſte con-
6 tractus aſſecurationis fiat cum ipſo ſocio ſive cum ex-
traneo, unico contextu, ſive per intervalla, implicitè,
vel explicitè prout loquuntur ſupra relati DD. qui etiam
reſpondent ad Bullam Sixti Quinti prohibentem fieri
aſſecurationem capitalis, vel certi lucri in ſocietatibus
animalium, illam loqui in ſimplici ſocietate ſejuncta à
contractu aſſecurationis, ſecùs autem concurrente aſ-
ſecuratione, & pro ea ſoluto juſto pretio mediante re-
7 miſſione partis lucri judicio prudentum, & prohibere
illos dumtaxat contractus, qui à jure communi ſunt re-
probati, non verò contractus trium qualis eſt noſter,
nempè ſocietatis, & duplicis aſſecurationis, partis ſcili-
cet capitalis, & certi lucri, quibus addo Leotard. in ter-
minis noſtris idem tenentem *in tract. de uſur. quæſt.* 31.
num. 13. cum multis aliis ab eo allegatis.

Sufficit enim implicita voluntas contrahendi eo mo-
do, quo permiſſum eſt de jure, ut monent ſupradicti DD.
8 qui propterea tamquam bonos, & licitos admittunt con-
tractus viduarum, & hujuſmodi perſonarum, quæ bona
fide pecunias ſuas mercatoribus tradunt cum pacto certi
lucri ſalvo ſemper capitali, quaſi taciti, & expreſſi ſit
9 idem judicium, Morl. *in empor. jur. part.* 1. *tit.* 8. *quæſt.*
24 Ugol. *de off. Epiſcop. par.* 2. *cap.* 7. *num.* 14. Leo
in Theſ. for. Eccl. part. 3. *cap.* 7. *nu.* 6. Sanchez *de Ma-
trim. libr.* 1. *diſp.* 65. *& lib.* 4. *diſp.* 6. *num.* 36. vide Al-
tograd. *conſ.* 6. *num.* 86. *lib.* 1. Capyc. *deciſ.* 19. *nu.* 8.

Neque dubitari poteſt in caſu noſtro adeſſe talem re-
miſſionem lucri, quæ ſufficere poſſit pro pretio aſſecura-
tionis, cùm ex teſtibus examinatis conſtet veriſimiliter
poſſe ruſticum cum uno pari bovum junctis ſuis operi-
bus recolligere quinquaginta corbes frumenti, & alias
ſegetes, quarum omnium medietas ſpectat ad dominum
ſoli, altera verò medietas deberet iterùm dividi, & pro
rata ſuis operibus, & laboribus, pro alia verò rata, &
ſic pro quarta parte totius recollectus ei, qui dedit bo-
ves ad arandum, quorum opera abſque dubio, & ut no-
torium eſt æquivalet, & ſuperat operas ruſtici, qui nul-
la ferè impenſa cum herbis, & paleis itidem communi-
ter recollectis hujuſmodi boves alit, & ſic hac evidenti
ratione, quam approbant teſtes periti patet, quod qui
dat boves ad arandum in ſocidam conſequeretur ultra
duodecim corbes frumenti, quæ ſunt pluſquam quadra-
ginta octo ſextaria, & alias ſegetes, ſi igitur eſt con-
tentus prout in caſu noſtro quinque ſextariis frumenti
pro collatico, & parte ſui lucri ex labore, alia ad ſe ſpe-
ctantia remittendo pro pretio aſſecurationis, potuit uti-
que non ſolùm taxari, & aſſecurari ab initio dicta mo-
dica quantitas lucri, ſed etiam capitale ſtante juſtitia
dicti pretii judicio prudentis cujuslibet viri, etiam ſi di-
ceremus, eum qui dat boves in ſocidam attento dicto
calculo teneri pro rata ſemini concurrere, & aliquid
etiam tribuere pro alimentis bovum ultra id quod ex
10 eorum laboribus in prædicto recolligitur, ut habetur ex
ſupra relatis Theologis, & DD. quibus addendus eſt
Covar. *lib.* 3. *var. reſol. cap.* 2. ubi tradit de pluribus con-
tractibus, qui prima facie videntur illiciti, & damnati,
ſed per hujuſmodi tacitas aſſecurationes fiunt liciti, &
permiſſi, ac optimè etiam ratiocinatur Michalor. *d. par.*
3. *d. c.* 59. *per tot.*

Stante igitur ex prædictis juſtitia, & validitate talis
contractus virtute triplicis, vel etiam ſi eſſemus in ſim-
plici ſocietate nullum eſt dubium, quod etiam ceſſante
dolo, lata, vel levi culpa ſocidæ, & dato non tamen
conceſſo, quod vere caſu fortuito abſque mora dicti bo-
ves periiſſent, cùm pro communi lucro, & damno in
ſocietate præcedente æſtimatione poſiti fuerint hujuſ-
modi damnum commune eſſe deberet, juxta text. *in le-* 11
ge cum duobus §. damnum ff. pro ſocio, ubi quod ſi ali-
qua culpa poſſet imputari ſocidæ, qui æſtimatos boves
accepit, proprium ejus detrimentum eſſe deberet, Rot.
Flor. per Magon. *deciſ.* 111. *num.* 40. *in fine*, Rot. Rom.
in Anagnina uſurarum 4. Martii 1607. coram Manza-
nedo penes Michalor. *d. cap.* 59. *verſ. quia præcodium*,
&c. Trombett. *in tract. de Societ. cap.* 9. *nu.* 94. Joſeph
Ludoviſ. *deciſ. Peruſ.* 10. *part.* 1. Bertachin. *in ſuo re-
pertor. verb. Animal. part.* 1. Joſeph Felin. & Cerezo *in
ejus Margarita verb. Animal fol.* 13. Leotard. *de uſur.
d. quæſt.* 31. *num.* 8. *& ſeqq.* & patet pro tyronibus, &
Notariis ex lectura Formularii Senenſis, ac etiam Flo-
rentini in Inſtrumento ſocidæ animalibus, idem latè
comprobat Gratian. *deciſ.* 30. *per tot.*

Cujus deciſionis manifeſta redditur ratio tum ex na-
tura ſocietatis, tum etiam ex pretio prædicto, quia 12
ſtante æſtimatione cenſetur facta emptio, & venditio,
ac translatum dominium pro parte, cùm concurrant
omnia ejus requiſita, nempè conſenſus, res, & pretium,
*arg. text. in l. æſtimatæ ff. ſolut. matr. & l. plerumque §.
ſi ante matrimonium ff. de jur. dot.* Natt. *conſ.* 650. *nu.*
2. *lib.* 4. Ang. de Perigl. *tract. de ſociet. part.* 2. *nu.* 19.
Bald. *in l. paſcenda*, ubi Caſtr. Alex. & alii *C. de pa-
ctis*, Leotard. *d. q.* 31. *n.* 8.

Qui enim ponit in ſocietate boves æſtimatos cenſetur
medietatem illorum ſocidæ vendere, & de pretio illius
medietatis fidem habere, donec durat ſocietas, quo ca-
ſu dominium pro medietate vendita transfertur in ſoci- 13
dam, & ſic uterque periculum caſus fortuiti ratione ſui
dominii pro medietate ſubire debet per *reg. text. in l. pi-
gnus 9. C. de pign. act.* & benè declarant DD. *in d. l.
cum duobus §. damna*, Jaſ. & alii ſupra relati *in d. l. pa-
ſcenda*, Michalor. *d. cap.* 59. *verſ. quibus ſtantibus*, &
Rot. *in d. Anagnina uſurarum verſ. quia præcodium.*

Neque obſtat, quod hac ratione attenta, qui dat bo-
ves in ſocidam non potuit conſequi illam portionem
fructuum, quam ſupra eidem attribuimus, cùm non di-
catur habere in ſocietate niſi unum bovem, & ſic non
remittere ſocio tantam partem lucri, quæ ſufficiat pro
pretio aſſecurationis. Quia reſpondetur quod non ſo-
lùm debetur lucrum ratione bovis, cujus dominium re-
tinet, ſed etiam pro pretio alterius bovis, de quo fi-
dem habuit, cùm ſtante æſtimatione ſit contracta em-
ptio, & venditio, & non ſit æquum ſocidam uti re, &
pretio, undè certum eſt uſuras dicti pretii deberi ratio-
ne fructuum, juxta text. *in l. curabit C. de act. empt.*
cujus æquitas, & diſpoſitio procedit etiam in pretio re-
rum mobilium fructiferarum, Sigiſmond. Scacc. *de* 14
commerc. §. 1. *quæſt.* 7. *part.* 2. *ampliat.* 8. *num.* 173.
cum aliis per Leotard. *de uſur. d. quæſt.* 31. *num.* 9. ubi
propterea infert, quod cùm procliviores eſſe debeamus
ad comprobandum contractum, quàm ad reprobandum, 15
ut ait text. *in l. cum hic ſtatus 32. §. 4. ff. de donat. in-
ter vir. & uxor.* ſuſtineri quòd illud lucrum, quod do-
minus animalium ſtipulatur ultrà eorum æſtimationem,
non excedit rationem fructuum.

De qua quidem æſtimatione in caſu noſtro dubitari
non poſſet, cùm teſtes ad illam probandam inducti de
ea deponant, & præcipuè unus qui fuit præſens contra-
ctui, & accordio inter partes ſequuto pro dicto pretio
ſcutorum 42. ac etiam alii teſtes ex adverſo inducti id
probant à communiter accidentibus, & ſervari ſolitis
in hujuſmodi contractibus, quæ probatio ſufficit, ad
tradita per Everard. *in topic. Legal. loc. à communiter ac-* 16
cid. per tot. Rot. poſt Cenc. *de Cenſ. deciſ.* 35. *num.* 4.
cum aliis per Duran. *deciſ.* 401. *n.* 7.

Et quatenus omnia incumbentia actoris non videren-
tur religioni Judicis plenè probata, quod non creditur ſi
attentè perpendantur poſitiones hinc inde factæ ac te-
ſtium dicta ſuper eis examinatorum, tamen cùm abſque
dubio fuerint pluſquam ſemiplenè probata, & agatur
de cauſa civili modici ponderis debet ipſi actori, per
Judicem deferri juramentum ſuppletorium, quod dici- 17
tur neceſſarium tum ex parte Judicis, qui concurren-
tibus requiſitis prout in caſu noſtro, tenetur illud actori

im-

Digitized by Google

imponere, tum etiam ex parte ipſius actoris qui tenetur
jurare, nec poſſet referre, *l. in bon. fidei C. de reb. cred.*
l. admonendi 31. *ff. de jur. jur.* plenè Afflict. *deciſ.* 36.
per tot. Oinot. *in* §. *item ſi quis num.* 39. *& ſeqq. Inſti-*
tut. de act. Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *quæſt.* 82. *&*
quæſt. 83. *per tot.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 144. *nu.*
41. *& cap.* 537. *num.* 8.

Quinimò licèt boves, vel alia animalia non darentur
æſtimata, & ſic quamvis ceſſaret ratio translationis do-
minii pro medietate in ſocidam, ſed eſſemus in illa ſpe-
18 cie ſocietatis, in qua unus ponit capitale, & alter indu-
ſtriam, adhuc dicendum eſſet, quod perempto, vel
amiſſo capitali aliquo caſu fortuito damnum commune
eſſe deberet, ſicuti multis auctoritatibus, & rationibus
relatis reprobando contrarium tenentes, & eorum argu-
mentis reſpondendo latè probat Michalor. qui pro om-
nibus ſufficiat *d. tract. de fratr. part.* 3. *cap.* 59. *nu.* 13.
& ſeqq. per tot. & Crivel. *deciſ.* 38. *per tot.*

Quæ omnia procedunt ceſſante mora, & culpa ipſius
ſocidæ, ſed cùm in caſu noſtro, ut omnes teſtes depo-
nunt teneretur dictus Antonius juxta generalem con-
ſuetudinem reſtituere boves ſub die decima quinta Au-
guſti, & fuerit in mora reſtituendi, omnis caſus fortui-
tus poſteà ſuccedens ad ipſum ſocidam moroſum in to-
19 tum ſpectare debet, ſi enim tempore debito boves reſti-
tuiſſet, certè non periiſſent in ejus ſtabulo, & ſic negari
non poteſt quin fuerit in culpa, & totum damnum ſu-
bire debeat juxta text *in d. l. cum duobus* §. *damna ff.*
pro ſocio, cum aliis quos ſapientiſſimo Judici indicare
vanum reputatur, &c. ita ut cùm poſt moram commiſ-
ſam perierint eorum tunc temporis valor, & æſtimatio
probari debeat per juramentum in litem deferendum di-
20 cto Hilario actori per Judicem, *l. in actionib.* §. *planè de*
in lit. jurand. Oinot. *in d.* §. *item ſi quis nu.* 35. *de act.*
Menoch. *de arbitr. caſ.* 208. *in princ.*

Nec quidquam faciunt teſtes exadverſo inducti ad
probandam quod ſocida non teneatur ad caſus fortui-
tos, tum quia fatentur ſtante mora, & culpa prout in
caſu noſtro teneri in totum, tum etiam quia in eorum
21 dictis nullum poteſt fieri fundamentum, cùm deponant
de his, quæ conſiſtunt in puncto juris, & non in facto,
non enim eſt in eorum facultate hujuſmodi lites per
ſuas idiotas depoſitiones prout prætendunt, decidere, ad
tradita per Cabal. *reſol. crim. caſ.* 180. *num.* 6. *& ſeqq.*
22 *per tot.* exemplo etiam poſitionum conſiſtentium in ju-
re, quæ non ſunt admittendæ, nec illis eſt reſponden-
dum cùm ſemper jus ſit certum, Pract. Papp. *for. ex-*
cept. contr. poſit. gloſſ. potius in jure.

Præterea quatenus dicunt ſibi eveniſſe caſum, & non
fuiſſe coactos aliquod damnum ſubire nondum lapſum
eſt tempus contra illos agendi, quod eſt triginta anno-
rum, & ſi aliqui voluiſſent ſuum jactare, non poſſunt
aliis præjudicare, ac repelluntur propter intereſſe, quod
habent in cauſa cùm teſtificentur, & tractent de ſe exo-
23 nerando à debito, ad quod per prædicta etiam ipſi te-
nentur, *l. omnibus C. de teſt.* Gratian. *diſcept. forenſ.*
cap. 998. *num.* 5. *&* 7. Pract. Papp. *for. oppoſ. contr. teſt.*
gloſ. in facto proprio num. 7. quod eſt indubitatum, cùm
ex hac cauſa poſſit illis commodum ſaltem per exem-
plum reſultare, per quod alii detereantur jura ſua pro-
ponere.

Et ideò ex illorum depoſitionibus non poteſt dici pro-
bata aliqua prætenſa conſuetudo contra diſpoſitionem
legum, cùm ultrà prædictos defectus neſciant etiam in-
terrogati de illa aliquam reddere rationem, nec appa-
reat illam eſſe legitimè præſcriptam, nec tacito con-
ſenſu populi inveteratam, nec actuum uniformitate fre-
24 quentatam, nec alia requiſita neceſſaria concurrant,
de quibus Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 8. *per*
tot. ubi quod eſt valde difficile probare conſuetudinem,
& tradit Oinot. *inſtit. de jur. nat. gen. & civili* §. *ex ſcri-*
pto per tot. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 79. *num.* 4. *&*
ſeq. ubi etiam quod actuum frequentia debet eſſe unifor-
mis, aliàs unicus actus interveniens contra prætenſam
conſuetudinem interrumpit illius præſcriptionem, &
quod requirit ſpecialem probationem in individuo, de
quo agitur.

Ac ulterius debuiſſet probari, quòd alii in dicto caſu
allegaverint hujuſmodi prætenſam conſuetudinem, &
25 fuerit ipſis contradictum, ac poſteà contradicentes ac-
quieverint, aliàs numquam incipit conſuetudo præſcri-
bi, nec dicitur probata etiam ſi teſtes eſſent habiles,
prout omninò repellendos eſſe ſupra demonſtravi, idem
Gratian. *diſcept. for. cap.* 740. *num.* 23. Et patet etiam
ex eo quod nulli ſunt conteſtes, ſed ſingulares omnes
ſingularitate diverſificativa, qui nihil probant latè Ca-
bal. *reſolut. crim. caſ.* 293. etiam ſi forent mille, cùm
mille teſtes ſingulares tantùm probent quantùm unus, 26
& reputentur pro uno ſolo, qui nihil probat, Gratian.
diſcept. for. c. 909. *n.* 6.

Prædictis tamen non obſtantibus, cùm cauſa ageretur
coram Judice neceſſitatis, & ſic ſine lege, idiota, & im-
perito, cujus proprium eſſe ſolet peritorum conſilia ſper-
nere, & cum opinionibus vulgi tamquam cum habenti-
bus ſymbolum facilius tranſire licèt nulla ratione ſulci-
tis, contrarium fuit judicatum abſque conſilio alicujus
ſapientis, quem conſulere tenebatur ſi ipſe judicare ne-
ſciebat, prout poſt latam ſententiam habito conſilio à
viris doctis ipſe invitus faſſus fuit, & cognovit malè
judicaſſe, & cùm ego conſulviſſem remedium appella-
tionis, & fuerit interpoſita, quia agebatur inter pau-
peres ne conſumerentur in expenſis cauſa fuit per con-
cordiam terminata, non ob id tamen talis Judex excu-
ſari poteſt quin teneatur parti læſæ omnia damna, &
expenſas reficere, cùm minus viribus ſuis impar aggre- 27
di non debuerit, & ideò imperitia culpæ annumeratur,
ut latè tradit Menoch. *de arbitr. jud. caſ.* 339. *per tot.*
& quod imperitus, & illiteratus non poſſit obtinere 28
munus judicandi eſt text. *in Auth. de judicibus in prin.*
verſ. non enim exiſtimavimus, ubi gloſ. *in verb. habere*
intelligit tam in ordinario, quàm in delegato.

Verùm quia in **dubium** tevocare an is dignus ſit,
quem Princeps elegerit, ad inſtar ſacrilegii reputatur,
l. ſacrilegii inſtar. 5. *C. de diverſ. reſcript. & l.* 2. *C.*
de crim. ſacril. ulterius non progredior, ſed unà cum
Bald. *conſ.* 42. *&* 44. *lib.* 2. in ſubſcriptione me igno- 29
rantiæ inimicum profiteor, & propriæ ſemper paratum
corrigi, quia ignorare non eſt vitium, ſed natura, *l. Sti-* 30
chum ff. de leg. 3.

Quæ autem dicta ſunt de animalibus datis in ſoci-
dam æſtimatis ſunt intelligenda in ſuis terminis, quan-
do qui illa recipit participat de eorum fructibus, & lu-
cro juxta ſuperiùs dicta, nam ſi dentur ſimpliciter ad
cuſtodiam, & qui recipit nihil participet de fructibus,
& lucro, ſed cuſtodiæ ſuæ tantùm mercedem recipiat
reſervatis omnibus fructibus, & lucro domino, ut con-
tingit quando quis conducit famulum pro cuſtodiendo
grege, vel armento, vel animalia alteri cuſtodienda
ſoluta cuſtodiæ mercede tradit, abſque eo quod reci-
piens poſſit illis uti, tunc ſi pereant aliquo caſu fortui-
to, ſic diſtingui ſolet, aut pereunt caſu fortuito, qui
regulariter ſine culpa cuſtodis evenire non ſolet, ut 31
furtum, incendium, & ſimilis, & pereunt periculo cu-
ſtodis niſi probet carere culpa, Maſcard. *de probat. con-*
cluſ. 467. *n.* 5. Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſumpt.*
3. *n.* 128. *& lib.* 6. *præſumpt.* 61. *n.* 34.

Aut pereunt caſu, qui regulariter ſine culpa cu-
ſtodis contingere ſolet, ut incurſus hoſtium, impetus
aquarum, & ſimiles, & periculum ſpectat ad dominum, 32
niſi probet culpam cuſtodis, Menoch. & Maſcard. *in*
loc. cit.

Aut pereunt caſu, in quo lex nihil præſumit, & qui
ſolet evenire cum culpa, & ſine culpa, ut eſt mors, &
tunc debet probari caſus, & genus mortis, ex quo con-
ſtabit an culpa præceſſerit, vel abfuerit, quidquid ſit
in argentariis, & cuſtodibus carcerum, qui ratione pu-
blici officii tenentur præſtare cuſtodiam, & docere ſe 33
caruiſſe culpa, prout omnia prædicta, & alia congerit
Michalor. *de fratr. part.* 2. *capit.* 47. *per tot.* Caſus enim
fortuitus debet probari ab allegante, ſicut è contra aſſe-
renti culpam præceſſiſſe incumbet onus probandi, niſi 34
verſemur ut ſupra in caſibus, qui evenire non ſolent ſine
culpa, quia tunc præſumeretur culpa, ſed leviſſima,
Bart. *l. ſi quis* §. *an vero, ff. de edend.* Menoch. *loc. ſup.*
cit. cum aliis latè per eumdem Michalor. *d. tract. de*
fratr. part. 2. *c.* 46. *n.* 13. *& d. cap.* 47. *per tot.* Et ideò
in prædictis caſibus erit animadvertendum an cuſtos te-
neatur culpa leviſſima, de qua regulariter non tenetur,
ſed illa præſumptio operatur, ut in eum transferatur
onus probandi.

Et quoniam ſupradicta omnia de bobus, & animali-
bus groſſis, tam ratione juſtitiæ contractus, quàm ratio-
ne

Digitized by Google

ne periculi ſubeundi procedunt etiam in pecudibus, &
35 aliis animalibus minutis, prout loquitur Rot. in d. Agnanina uſurarum placuit deciſionem tanquam pulchram, & notabilem in hac materia ſubiicere.

Anagnina uſurarum 4. Martii 1607. coram R. P. D. Manzanedo.

De anno 1591. fuit ad quinquennium inita ſocietas inter Julium de Proſperis ex una, & Jo: Compagnonum, & Fabritium Ferrarium ex alia, in qua Julius quoddam præcodium ovium appoſuit concorditer æſtimatum ad ſcuta 1020. tali pacto, quod fructus ex præcodio provenientes pro dimidia, quolibet anno dividerentur, & capitale integrum Julius haberet, item cum pacto quod quolibet anno pecora præcordii mortua deberent ex fœtibus illius anni reſarciri.

Ex quo ultimo pacto oritur dubium an hujuſmodi contractus fuerit illicitus, & prohibitus, & an ſententia de partibus illum tamquam illicitum damnans veniat confirmanda, vel infirmanda, & cauſa in Rota per me propoſita Julio tantùm informante Domini conſulverunt illum contractum non uſurarium, ſed licitum eſſe, & per conſequens prædictam ſententiam eſſe revocandam.

Quia præcodium fuit Jo: & Fabritio traditum æſtima-
36 tum, quo caſu cenſetur emptio, & venditio, *arg. l. æſtimatæ, ff. ſolut. matrim. l. plerumq. §. ſi ante matrimonium ff. de jur. dot.* & in terminis caſus noſtri tradit Ang. de Perigl. *tract. de ſociet. par. 2. nu. 19.* & Bald. *in l. paſcenda C. de pact.* ubi Corn. Paul. de Caſtr. & Dec. *n. 18.* & Alex. *in fine*, tradit Ambroſ. de Vignate *tract. de uſur. in cap. ſalubriter ante n. 189.* quo caſu iſti
37 DD. conſiderant, quod qui tradit pecora æſtimata cenſetur medietatem animalium paſtori vendere, & de pretio illius medietatis illi fidem facere, & tunc dominium pro medietate vendita transfertur in paſtorem, & periculum uterque pro medietate ſubit *per reg. text. in l. pignus 9. C. de pign.* & in terminis noſtris ex tex. *in l. cum duobus §. damna §. pro ſoc. ubi DD.* & tradunt Bald. & Paul. de Caſtr. *in d. l. ſi paſcenda*, ubi Jaſ. *num. 2.* & Dec. *n. 16.* Corn. *n. 4. & 5.* Vignat. ubi ſupra.

Unde infertur, quod cùm dominium medietatis hujus præcodii ſpectaret ad Jo: & Fabritium fuit licitum
38 paciſci, quod pecora mortua reſarcirentur de fœtibus communibus, æquum eſt enim quod cùm damnum reſarciendum eſſet ex comuni, deberet itidem ex fœtibus communibus reſarciri.

Quibus non obſtat quod in eodem contractu dicitur nempe, quod ſi totum præcodium vendi contigiſſet cum lucro æqualiter lucrum divideretur, & Julius haberet ſuum capitale: Quia non ex eo ſequitur medieta-
39 tem præcodii ex æſtimatione à principio Jo: & Fabritio venditam non fuiſſe, nam cùm de pretio illius medietatis fuiſſet habita fides à Julio, voluerunt partes, quòd caſu quo præcodium venderetur cum lucro, quod lucrum divideretur, & quod Julius haberet totius præcodii æſtimationem, medietatem pro ſuo capitali, & medietatem pro pretio, quo medietas præcodii Jo: & Fabritio æſtimata, & ſic vendita fuerat.

Nec etiam obſtat quod aliqui ex ſupradictis Doctoribus velint, quæ dicuntur de pecoribus æſtimatis datis
40 intelligi de animalibus groſſis, ut ſunt boves, quia ex identitate rationis idem eſt dicendum de animalibus minutis, ut benè notat Ang. de Perigl. *ubi ſupra n. 14. in fine*.

Ulterius quia etſi prædicta æſtimatio non præceſſiſſet, & dominium totius præcodii penes Julium remanſiſſet, & ſupradicti Jo: & Fabritius tantummodo in iſta ſocietate eorum induſtriam poſuiſſent, prout iſto modo ſo-
41 cietas coiri valet, juxta *text. in l. 1. & in l. ſocietas ff. pro ſocio §. de illa inſtit. eod.* Corrad. *de contract. quæſt. 88. concluſ. 6. verſ. Et quod ſi ſocietas*, & Sot. *de juſt. & jur. lib. 6. quæſt. 6. art. 1.* etiam iſto caſu prædictum pactum fuiſſet licitum cùm oves perituræ non venirent reintegrandæ ex bonis ipſius Jo: & Fabritii, ſed ex fœtibus ipſis, & Julio competentibus, potuit namque in
42 pactum deduci, ut Jo: & Fabritius pro dimidio lucri concurrerent ad conſervationem capitalis Julii, juxta doctrinam Corrad. *ubi ſupra quæſt. 97. in 4. caſ.* ubi diſtinguit, quòd aut Jo: & Fabritius tenentur ex pacto oves perituras ex fœtibus tantùm in eorum parte illis contingentibus reintegrare, & tunc pactum eſſet illicitum, aut verò ad prædictam reintegrationem tenentur de fœtibus tam ipſis, quàm Julio communibus, & tunc pactum erit licitum, quia in illo neuter gravat alterum plus juſto, cùm non Jo: & Fabricius tantùm, ſed etiam Julius ad iſtam reintegrationem contribuant.

Et in fortioribus terminis facit, quod notat Laurent. de Rodulf. *tract. de uſur. cap. 2. quæſt. 22.* & D. Anton. *eod. tract. §. 39. n. 61.* quos refert, & ſequitur Lup. *eod. tract. coment. 3. §. 1. n. 14.* nempè valere contractum ſocietatis quo quis alteri dat pecora cum pacto quod fœ- 43
tus omnes ipſorum integrè ad ipſum ſpectent uſquequò ſit reintegratus de toto ſuo capitali, & poſtea pecora ſint communia, quem contractum dicunt ſupra relati DD. non eſſe uſurarium, & reddunt rationem, quia ex iſto pacto quamvis capitale reintegretur de fœtibus gregis, non tamen de ſpectantibus ad paſtorem conferentem in ſocietate ſuam induſtriam, ſed omninò de ſpectantibus ex conventione ad illum, qui contulit gregem in ſocietate taliter, quod ſi pereat ad totum grex antequam de fœtibus ſit ſatisfactus nihil dominus gregis vult habere à ſocio, & ſic non dicitur illi tradidiſſe
gregem immortalem, neque per modum mutui cum u- 44
ſuris, ut declarat Corrad. *ubi ſupra d. caſ. 4.*

Ex quibus infertur, quod ſi ſumus in caſu, quo medietas præcodii non obſtante æſtimatione non fuerit vendita Jo: & Fabritio, nec illius dominium in ipſos translatum, ſed totum remanſerit penes Julium, quod etiam iſto caſu cùm Jo: & Fabritius ex pacto non teneantur ad reintegrationem ovium, quæ periiſſent ex proprio, ſed ex fœtibus communibus, nec in caſu quo omnes oves periiſſent, ita quod ſi non eſſent fœtus, ex quibus reintegrari poſſent, non periiſſent periculo Jo: & Fabritii, nec illi ad aliquid tenerentur ex ſupradictis ſequi-
tur pactum eſſe licitum, nec aliqualiter poſſe reduci ad 45
mutuum, ſine quo non poteſt dari uſura, ex text. *in c. conſuluit de uſur.* Archid. *in c. 1. 14. quæſt. 7.* Abb. *in c. navigandi n. 6. eod. tit.* Et ex eadem ratione colligitur ex iſto pacto non poſſe dici capitale ſalvum conſervari, cùm ſi in totum periiſſet, periculo tantum Julii periiſſet ex ſupradictis.

Et utcumque ſit, Julius excuſatur à pœna Conſtitutionis felicis recordationis Sixti V. ſuper contractibus ad caput ſalvum ex clauſula in fine contractus appoſita, in qua partes ſe referunt, & remittunt ad illam Conſtitutionem, & quod iſta ſocietas juxta illam intelligatur facta, & non aliter, nec alio modo, prout de ſimili 46
clauſula expreſſa in conſtitutione cenſus tenuit, Rot. *in una Forolivien. cenſus 23. Novemb. 1589. coram Orano*, & fuit dictum in alia Beneventana cenſus 29. Martii 1593. coram Pamphilio, quæ fuit confirmata die 23. Decembris 1595. coram Mantica, & ad id faciunt tradita à Bart. *in l. non ſolùm §. morte num. 24.* & ibi Alex. *num. 13. &c. ff. de nov. oper. nunc.* & à Gabriel. *conſ. 47.* 47
num. 8. lib. 2. Ex iſta namque clauſula arguitur præciſa contrahentium intentio non contraveniendi dictæ Conſtitutioni, ſed juxta illam contrahendi, *arg. text. in l. non aliter ff de leg. 3.*

ARGUMENTUM.

Creditor miſſus in poſſeſſionem, an poſſit rem vendere, an locare, arbores incidere, an variare. Qualiter teneatur exhibere notulam fructuum, an teneatur de deterioratione rei, & alia notabilia.

SUMMARIUM.

1 *Creditor miſſus in poſſeſſionem pro credito, an & quando poſſit ipſam rem vendere.*
2 *Debitori competit remedium ex reintegrandæ pro recuperanda poſſeſſione occupata per creditorem, & quid probare debeat.*
3 *Creditor qualiter teneatur exhibere notulam fructuum ſingulo anno, vel conficere librum in quo deſcribantur.*
4 *Creditor immiſſus tenetur ſtare locationi factæ per debitorem.*
5 *Creditor immiſſus tenetur locare bona, & fructus per-*
cipe:

Digitized by Google

cipere, aliàs ſibi imputantur fructus quos locando percipere potuiſſet.

6 *Culpa lata dicitur non arare, nec percipere fructus ex re fructifera.*

7 *Creditor debet in locando carere culpa, aliàs ei imputatur ſumma, pro qua debuiſſent bona locari.*

8 *Creditori imputatur deterioratio bonorum ſequuta ex ejus culpa, & n. 10.*

9 *Creditor non poteſt arbores incidere, niſi agatur de ſylvis cæduis.*

11 *Immiſſus in poſſeſſionem pro fructibus cenſus decurſis habet retentionem etiam pro decurrendis.*

12 *Retentio datur quando de novo eſſet concedenda immiſſio.*

13 *Immiſſus pro certa ſumma non excluditur ab aliis ſummis ſibi debitis.*

14 *Immiſſus in poſſeſſionem fundi, & pertinentiarum quæ poſſit occupare, appellatione pertinentiarum quid veniat.*

15 *Creditor una via electa quando, & quomodo poſſit ad aliam redire, donec fuerit ſatisfactus.*

16 *Electio ſpectat ad creditorem in alternativis remediorum.*

Promittens ſolvere, vel repræſentare debitorem poteſt præcisè compelli ad ſolutionem prout placebit creditori, cujus eſt electio.

17 *Promittens ſolvere, vel dare pignora poteſt præcisè cogi ad ſolvendum, nec auditur volens dare pignora.*

CAPUT XVIII.

CLarum eſt, quòd creditor miſſus in poſſeſſionem ex remedio Salviani non poteſt rem vendere, ſed
1 tantùm retinere donec ex fructibus fuerit ſatisfactus, prout ſervat communis uſus, & praxis judiciorum, & ſibi debet imputare creditor, qui hanc viam privilegiatam eligit, cùm potuiſſet actionem hypothecariam intentare, qua mediante ſi poſſeſſionem adeptus fuerit, poſſet præcedente intimatione facta debitori ad reluendum pignus, & rem obligatam, illam ſervatis ſervandis vendere, quod non eſt permiſſum in Salviano, niſi poſt adeptam poſſeſſionem iterùm agatur in judicio petitorio, quòd prius fuerat ſuſpenſum, & illo mediante res ad publicam haſtam diſtrahatur, quæ ſi de facto abſque
2 alio judicio alienetur ſtatim debito perſoluto ex fructibus, vel alio modo poteſt per debitorem recuperari remedio *cap. reintegrandæ* probatis extremis, nempè ſua antiqua, & anteriori poſſeſſione, & moderna ipſius creditoris, vel alterius rem per eum alienatam poſſidentis unà cum ſatisfactione, & ſolutione ipſius debiti, pro quo fuerat conceſſa immiſſio, aliàs autem donec iſtud fuerit probatum datur manutentio ipſi immiſſo, ut latè omnia prædicta probat Scapuc. de Salvian. *lib.* 3. *quæſt.* 10. 11. & 12. *per tot.*

At quoniam difficile eſſet ipſi debitori liquidare per judicium ordinarium quantitatem fructuum perceptorum per creditorem poſſidentem, tenetur ipſe creditor poſſidens ex Salviano ad effectum ſibi de fructibus ſatiſ-
3 faciendi inſtante debitore, vel alio, qui poſſeſſione fuerit ſpoliatus ſingulo quoquo anno exhibere notulam fructuum juratam, & conficere librum, in quo omnes fructus recollecti ſcribantur, aliàs poſſet contra eum in litem jurari, & æſtimari debet ſecundùm valorem loci, in quo recolliguntur, & de tempore recollectionis, Gratian. *diſcept. for. c.* 706. *nu.* 62. *&c.* Scapuc. de Salvian. *lib.* 3. *quæſt.* 13. *per tot.* ubi inſerit unam deciſionem, quæ hanc concluſionem declarat in terminis unius creditoris cenſus immiſſi tàm pro decurſis, quàm pro decurrendis.

Et cùm talis creditor non acquirat plenum jus, ſed tantùm poſſeſſionem ad effectum conſequendi fructus,
4 tenetur ſtare locationi factæ per ipſum debitorem, maximè quando erat facta ante litem motam pro ſolita penſione abſque aliqua fraude, quia Judex ſemper intelligitur reſervare jus tertii, & ſic conductori nolle præjudicare, Duen. *reg.* 240. *limit.* 6. Grat. *diſcept. forenſ. c.* 38. *n.* 4. *& ſeqq.* Magon. *deciſ. Luc.* 97. *n.* 8. *& deciſ. Flor.* 140. *n.* 7. & latè Pacif. de Salvian. *inſpect.* 3. *c.* 1. *n.* 5. *& ſeqq.*

Si tamen bona in quibus creditor fuit immiſſus non reperirentur locata, tenetur ipſe donec poſſidet illa locare, de illius curam habere, & fructus percipere ad effectum ſibi ſatisfaciendi, aliàs cùm poſſit locare, & non locat, nec fructus percipit, dicitur eſſe in dolo, vel ſaltem lata culpa, & tenetur computare in ſortem fructus, quos locando percipere potuiſſet, & non percipit, *l. in venditione* §. 1. *ff. de bon. auct. jud. poſſid.* ubi gloſ. Bart. & Neguſ. *de pign. part.* 5. *membr.* 5. *n.* 6. Rot. *in Ariminen. ſpolii Veneris* 9. *Februarii* 1629. coram Merlino penes Poſth. *de manut. deciſ.* 255. *n.* 7.

Eſt enim ſatis lata culpa non arare, nec ſerere fun- 6
dum, & non percipere fructus ex re fructifera, qui per diligentes homines percipi conſueverunt, Natt. *conſ.* 494. *n.* 6.

In qua quidem locatione debet omnino ſine fraude ſe gerere, & non pro minori pretio in fraudem debitoris, vel aliorum creditorum locare, ex qua locatione pro inſolita, & minima mercede in longiùs protrahatur ſua 7
poſſeſſio, aliàs tenetur in ſuum creditum imputare non ſolùm fructus perceptos, ſed etiam eos, qui veriſimiliter percipi potuiſſent, ſi fraus non eſſet adhibita, & ſic pro illa ſumma, pro qua debuiſſent bona locari, *l.* 2. *C. de pign. act.* Neguſ. *d. par.* 5. *memb.* 5. *n.* 5. facit Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 37. *n.* 5.

Sicut etiam ſi dolo, vel culpa ſua bona fuerint deteriorata, æſtimatio deteriorationis cedere debet in extin- 8
ctionem debiti *d. l.* 2. ubi gloſ. Salic. & Neguſ. *loc. cit. n.* 2. Debet enim in hujuſmodi bonis creditor immiſſus ſe gerere uti bonus paterfam. & non illa deteriorare, vel devaſtare, unde non poterit arbores incidere, cùm ex 9
tali inciſione fundi ſubſtantia notabiliter minuatur, niſi ageretur de ſilvis cæduis, cùm tunc inciſio pertineat ad fructum recollectionem, secùs autem ſi non eſſent cæduæ, & ſi ante debitum tempus inciderentur, Duran. *dec.* 345. *n.* 5. *& ſeqq.* Si tamen ipſe creditor non inciderit, nec de illius mandato fuerint inciſæ, ſed ab extraneis illo ignorante, & prohibere non valente, ac poſteà non ratificante, & ſic ceſſante omni prorſus ſuſpi- 10
cione doli, & culpæ, deberet excuſari, ut per Duran. *d. deciſ.* 345. *n.* 8. quamvis non excuſetur pro malè geſtis per ſuum officialem, vel de ejus mandato, Natt. *conſ.* 477. *n.* 7 cum aliis per Duran. *loc. cit. n.* 4. 7. & 8.

Immiſſus autem in poſſeſſione pro fructibus cenſus decurſis habet retentionem etiam pro decurrendis, quamvis de illis nulla fuerit facta mentio in ſententia, Pacif. de Salvian. *inſpect.* 4. *cap.* 1. *nu.* 222. Neguſ. *de* 11
pign. part. 5. *memb.* 4. *n.* 2. *& ſeqq.* quia cùm apertè conſtat de credito datur retentio etiam nulliter in poſ-
ſeſſione immiſſo, donec totum conſequatur, & ideò 12
non revocatur tenuta, quæ de novo eſſet concedenda propter bonum jus poſſeſſionis, Grat. *diſcept. forenſ. c.* 914. *nu.* 25. *& cap.* 706. *nu.* 11. ubi etiam *n.* 13. quod agens ad nullitatem tenetur debitum offerre.

Nec ſibi præjudicat, qui pro certa ſumma petit im-
miſſionem in judicio abſque aliqua conditione taxativa, 13
quin poſſit reliqua ſibi de jure debita petere, cùm ob id non intelligatur fateri ſibi plus non deberi, Rot. *in Bonon. ſucceſſionis* 11. *Maii* 1635. coram Motman. *in noviſſ. par.* 7. *deciſ.* 45. *n.* 22. Duran. *dec.* 419. *n.* 8. Altograd. *conſ.* 24. *n.* 43. *lib.* 1.

Et quando creditor fuit immiſſus in poſſeſſionem fundi, & pertinentiarum poteſt etiam occupare, & capere in cauſam judicati boves aratorios, pecora, & ſues ibi- 14
dem cauſa culturæ exiſtentes, non quidem ad effectum vendendi, ſed ad effectum percipiendi fructus illorum in ſatisfactionem crediti, cùm hujuſmodi animalia, & ſimilia veniant appellatione pertinentiarum, non tamen licitum eſſet occupare fructus jam à ſolo ſeparatos, cùm illi remaneant in dominio debitoris, & poſſint ad ejus libitum extrahi, & aſportari pro illo, ut probat Duran. *deciſ.* 345. *n.* 2. & 3.

Et circa prædicta eſt etiam animadvertendum, quod creditor, qui petiit ſe mitti in poſſeſſionem bonorum debitoris, & fuit immiſſus, non prohibetur propterea hac via electa ad aliam redire, & perſonam illius urge-
re, ac carcerare facere, cùm talia remedia cumulativè 15
tendant ad eumdem finem ſatisfaciendi creditori, & per electionem unius, alterum non tollatur, intelligendo tamen quando verſamur in cauſis executivis, quia tunc executione facta realiter, vel perſonaliter non prohibetur creditor ad aliam viam redire, ſed poteſt variare etiam de principali ad fidejuſſorem, de una re ad aliam,

de perſona ad rem, & de re ad perſonam donec ſit ſatiſfactus, Natt. *conſ.* 496. *num.* 18. *lib.* 3. Dec. *conſ.* 460. Petr. Pecch. *de jur. ſiſten. & manu inject. cap.* 4. *n.* 15. Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 118. *n.* 40. *c.* 164. *n.* 18. *& c.* 593. *n.* 7. ſequitur Merlin. *de pig. lib.* 4. *tit.* 4. *q.* 125. *n.* 10. Rot. *in Noviſſ. par.* 6. *dec.* 161. & videndus Scapuc. de Salvian. *lib.* 2. *q.* 15. *per tot.*

16 Quando enim ſumus in alternativis remediorum, & actionum non autem rerum, & ſic quando creditori cōpetunt plura remedia alternativa tendentia ad eumdem finem electio ſpectat ad creditorem, & quamvis ſemel unā viam elegerit poteſt ad aliā redire, donec remaneat ſatisfactus, ut videmus in promittente ſolvere creditori, vel repræſentare debitorem ad carceres, qui poteſt præcisè ad electionem creditoris compelli ad ſolvendum, nec auditur volens præſentare debitorem ad carceres, ut latè per Gratian. *diſcept. for. cap.* 338. *per tot.* ſequitur Magon. *dec. Luc.* 16. *n.* 3.

Sicut etiam promittens ſolvere infra aliquod tempus,
17 vel dare pignora poteſt præcisè compelli ad ſolvendum, nec auditur volens dare pignora, cùm electio ſit creditoris, ad cujus majorem cautelam intelligitur appoſita hujuſmodi alternativa, Marant. *in l. ſi actor n.* 34. *ff. de procur.* ubi ponit alias novem electiones creditori competentes, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 164. *num.* 16. *& ſeqq.* quem ſequitur late Merlin. *de pign. d. quæſt.* 125. ubi teſtatur de magis communi opinione, licèt dicat contrarium eſſe fortè de jure verius, & ſibi magis placere, & aliqua in contrarium adducit idem Gratian. *diſcept.* 544. *in princ.* Et quando electio ſit debitoris, tradit Magon. *deciſ. Luc.* 16. *per tot.*

ARGUMENTUM.

Emptor ſolvendo pretium creditoribus qualiter eorum jura acquirat, quid ſi ſolverit venditori per cujus manus ſint ſatisfacti creditores: Anterior an poſſit revocare pecuniam ſolutam poſteriori, recipiens pecuniam an teneatur cavere de reſtituendo anterioribus, an de evictione, & plura alia notabilia.

SUMMARIUM.

1 *Emptor quando acquirat jura creditorum anteriorum ad effectum excipiendi, & agendi.*

2 *Emptor ſolvens creditori anteriori habet jus excipiendi adverſus poſteriores, etiam non reportata ceſſione.*

3 *Emptor ſi ſolverit poſterioribus poteſt conveniri ab anterioribus licèt emerit ad publicam haſtam.*

4 *Emptor debet procurare fidejuſſorem evictionis.*

5 *Fidejuſſor evictionis non debet præſtari niſi ab initio fuerit actum de illo, vel niſi in limine contractus immineat evictio.*

6 *Emptor debet deponere pretium cum conditione, ut gradatim ſolvatur anterioribus, & ab illis exigatur cautio, quo caſu quomodo dicatur ſecurus.*

7 *Pecunia ſoluta cum dicta cautione habetur pro extanti.*

8 *Creditor anterior an poſſit revocare pecuniam ſolutam poſteriori.*

9 *Pecunia quomodo veniat in tacita, & expreſſa hypotheca, num.* 10. *&* 11.

12 *Hypotheca ſuper pecunia quomodo extinguatur per illius conſumptionem, vel commixtionem, num.* 13. *&* 14.

15 *Creditores in actione tributoria, & concurſu tenentur præſtare cautionem de reſtituendo pecuniam eis ſolutam quatenus.*

16 *Emptor ſolvens partim anterioribus creditoribus, & partim poſterioribus, an & quando poſſit conveniri pro rata ſoluta poſterioribus, num.* 17.

18 *Creditores vendentes bona debitoris, an & quomodo teneantur de evictione.*

19 *Creditores non comparentes factis gridis videntur jus ſuum remittere.*

20 *Judex poteſt aſſignare terminum ad agendum, & elapſo illo pronunciare non amplius audiendos creditores, & non audiuntur.*

21 *Creditores intervenientes venditioni pignoris ſibi præjudicant.*

22 *Creditores qui factis gridis tempore confiſcationis non comparverunt amplius non audiuntur nec contra fiſcum, nec contra debitorem reſtitutum etiam ad bona.*

23 *Emptor ſolvendo de pretio rei emptæ non videtur ſibi aliquod jus quærere.*

24 *Retentio datur ſolùm quando ex titulo dationis in ſolutum vel pignorationis res pervenit ad emptorem, quomodo iſtud intelligatur, n.* 26.

25 *Sed contrarium verius de æquitate, etiam ſine ceſſione, & pacto.*

27 *Emptor ſolvens non creditoribus, ſed ipſi venditori eorum jura non acquirit licèt ejus pecunia per manus venditoris ad eos pervenerit, niſi interveniat pactum, vel ceſſio, vide n.* 29. *&* 30.

28 *Debitor ſolvendo proprium debitum non poteſt reportare aliquam ceſſionem, & quando ad hunc effectum dicatur debitum proprium.*

29 *Emptum ex pecunia piæ cauſæ, pupilli, vel dotali, an efficiatur ementis, vel eorum, quorum eſt pecunia, & quid in aliis.*

CAPUT XIX.

Volens emere bona pluries obligata, & intricata cum diverſis creditoribus, & cupiens cautè ſe gerere, ut aliquo modo ſit ſecurus à moleſtiis debet paciſci cum venditore de ſolvendo pretium creditoribus anterioribus, & ab illis jurium ceſſionem reportando,
quo caſu præcedente dicto pacto, & illo ad effectum per- 1
ducto per ceſſionem ſibi factam in actu ſolutionis acquirit jura, & hypothecas primorum creditorum non ſolùm ad effectum excipiendi, & ſe tuendi, ſed etiam ad effectum agendi, *l. ariſto ff. quæ res pign. oblig. poſſ. & l. qui à debitore ff. qui pot. in pign. hab.* Scapuc. de Salvian. *lib.* 2. *q.* 6. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 269. *nu.* 2. *& ſeqq. c.* 670. *nu.* 10. *& cap.* 772. *nu.* 3. adde latè Urceol. *conſult.* 4. 24. *&* 49.

Imò etiam ſi nullo præcedente pacto, nec reportata aliqua jurium ceſſione emptor hujuſmodi bonorum ſol-
verit pretium anterioribus creditoribus acquirit jus ex- 2
cipiendi, & retinendi adverſus poſteriores creditores ex æquitate, cùm ad effectum excipiendi ſufficiat pecuniam emptoris perveniſſe per ejus manus ad anteriores creditores, & non poterit conveniri per poſteriores, niſi jure offerendi, Rot. coram Mantic. *deciſ.* 69. *per tot.* Gratian. *d. cap.* 269. *num.* 8. *& ſeqq. & cap.* 670. *num.* 10. *& cap.* 772. *num.* 3. Magon. *deciſ. Flor.* 59. *n.* 3. *&c.* cum aliis per Merlin. *de pign. lib.* 4. *q.* 44. *per tot.*

Debet autem in hoc multum advertere, & curare emptor, ut pecunia deveniat ad creditores anteriores, aliàs ſibi deberet imputare ſi ſolverit aliquibus creditoribus poſterioribus, & poſteà ab aliis moleſtetur quamvis mediante ſubhaſtatione, & deliberatione ſibi facta per Judicem ad publicam haſtam inſtantibus credito-
ribus emerit, quia nihilominus poterit conveniri hy- 3
pothecaria, vel Salviano ab aliis anterioribus, qui ſubhaſtationi non interfuerunt, eorum enim jus, & hypotheca non remanet extincta per ſolutionem factam illis quibus de jure non erat facienda, & ſic poſterioribus, *l. cum notiſſimi* §. 1. *C. de præſcript.* 30. *ann.* Rot. per Seraph. *deciſ.* 1597. *ſeu in Romana ſubhaſtationis,* 20. *Junii* 1597. & Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 37. *n.* 37. *& ſeqq.*

Ad hoc itaque ut emptor ſit aliquo modo ſecurus, debet procurare, ut ſibi præſtetur fidejuſſor evictionis,
Magon. *deciſ. Flor.* 30. *num.* 10. & de hoc agere à prin- 4
cipio, quia niſi inter partes de præſtando fidejuſſore evictionis ab initio actum fuerit, & conventum, vel niſi in limine contractus immineat evictio, non cogitur
venditor illum præſtare, ſed tantùm ſe ipſum obligare, 5
Maur. *tract. de fidejuſſ. part.* 1. *ſect.* 3. *cap.* 18. *nu.* 19. *& ſeqq.* Vel deponere pretium cum conditione ut ſolvatur gradatim anterioribus creditoribus, qui etiam ſatiſdent, vel ſaltem ipſi ſe obligent de reſtituendo prio-
ribus, & anterioribus ſi in poſterum detegantur, per 6
quam ſatiſdationem, vel promiſſionem conſulitur non ſolùm creditoribus, ſed etiam ipſi emptori, cujus intereſt pretium converti in ſatisfactionem creditorum an-

terio-

teriorum, rationo cujus intereſſe ſi ipſe moleſtetur po-
teſt agere via executiva contra poſteriores creditores,
vel eorum fidejuſſores, ut reſtituant pecuniam anterio-
ribus, qui etiam habent electionem agendi, vel contra
poſſeſſorem, & emptorem bonorum, vel contra poſte-
riores, qui pecuniam receperunt cum dicta promiſſio-
ne, ut latè probat Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 37. *n.*
37. *et ſeqq. ad finem*, & Rot. in allegata *deciſ.* coram
7 Seraphin. quaſi tunc pecunia habeatur pro extanti, &
poſſit executivè avocari, Franch. *deciſ.* 75. *numer.* 9.
Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 701. *num.* 1. quando au-
tem detur appellatio in dicta cauſa avocationis, vel
non, tradit idem Gratian. *diſcept.* 672. *nu.* 6.

Quamvis aliàs ceſſante dicta promiſſione creditor pri-
mus, & anterior non poſſit per hypothecariam revoca-
8 re pecuniam ſolutam ſecundo, & poſteriori creditori
quando fuit bona fide conſumpta, & commixta, niſi
primus creditor ultra anterioritatem haberet etiam cau-
ſam privilegiatam, vel niſi ex cauſa lucrativa pecunia
deveniſſet ad ſecundum creditorem, ſive pecunia
adhuc extaret, vel dolo fuerit conſumpta, Afflict.
deciſ. 190. *per tot.* ubi etiam latè Urſil. in Add. Capyc.
deciſ. 78. Brun. *de ceſſ. bon. quæſt.* 24. *princ. per tot.*
Seraph. *deciſ.* 1074. *num.* 3. Thomat. *deciſ.* 51. *n.* 65.
Maur. *tract. de ſolut. cap.* 68. *per tot.* Pacif. de Salvian.
inſpect. 3. *cap.* 2. *nu.* 229. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*
304. *per tot. cap.* 943. *num.* 7. *& cap.* 964. *num.* 12. *&c.*
facit Neguiſ. *de pign. membr.* 1. *part.* 5. *nu.* 48. & la-
tiſſimè Merlin. *de pign. lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt.* 28. *per tot.*
in quibus locis plenè habetur quando primus creditor
poſſit avocare pecuniam à ſecundo, qui prævenit in exi-
gendo, & cui debitor voluit ſolvendo gratificare, &c.
Quod procedit etiam ſi primus creditor habeat hypo-
9 thecam, quia licèt pecunia veniat in generali obliga-
tione bonorum, intelligendo de aliundè quæſita
10 quàm ab ipſo creditore, ne debitor impediatur illa uti,
Neguſ. *de pign. part.* 2. *membr.* 2. *nu.* 11. *&c.* ita ut ve-
niat etiam in tacita hypotheca inducta à lege in caſi-
bus expreſſis præterquam in illa, quæ competit ſuper
11 invectis, & illatis in re conducta, idem Neguſ. *d. part.*
2. *memb.* 4. *num.* 166. & ſuper hujuſmodi pecunia com-
petat etiam remedium Salviani, juxta latè tradita per
12 Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 943. *per tot.* Tamen intel-
ligitur niſi ſit bona fide conſumpta, vel commixta,
cùm requiratur quod extet, vel dolo fuerit conſum-
pta, Scapucc. de Salvian. *lib.* 2. *quæſt.* 13. *per tot.* Rot.
part. 3. *diverſ. deciſ.* 542. Gratian. *diſcept. forenſ.*
cap. 304. *numer.* 1. *& cap.* 649. *numer.* 7. cum
13 aliis ſupra relatis, quia per immixtionem cum pro-
priis pecuniis extinguitur hypotheca, idem Gratian.
cap. 797. *num.* 1. *&c.* Sicut etiam per conſumptionem
14 extinguitur dominium, & hypotheca, & efficitur re-
cipientis, & conſumentis quamvis eſſet aliena, niſi
recipiens fuerit in mala fide, idem Gratian. *diſcept.*
649. *num.* 7.

Quamquidem cautionem ſupra tactam de reſtituendo
15 pecuniam potioribus, & anterioribus creditoribus ſi in
futurum detegantur, tenentur præſtare creditores, qui-
bus ſolvitur pretium quando ſumus in actione tributo-
ria, & concurſu creditorum, Duran. *deciſ.* 421. *n.* 10.
& ſeqq. Rot. poſt Pacif. de Salvian. *deciſ.* 15. facit
Rot. *part.* 2. *diverſ. deciſ.* 281. *n.* 36. ac indiſtinctè eſſe
præſtandam tenet idem Pacif. *d. tract. inſpect.* 5. *cap.*
2. *num.* 49. licèt ejus opinionem non eſſe nimis tutam
dicat Merlin. *de pign. lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt.* 34. *per tot.*
ubi illam aliquibus modis declarat. Sed non ob id re-
cedendum puto à ſupra firmata concluſione, ita ut
Judex in dictis caſibus debeat etiam ex officio ad con-
ſulendum creditoribus abſentibus, ac ipſi emptori in
ejus ſententia graduatoria decernere, & mandare, quod
in actu receptionis pecuniarum præſtetur dicta cautio,
ſicuti pluries ego practicavi cum conſilio Clariſſimo-
rum noſtri temporis juriſperitorum DD. Jo: Pauli, &
Franciſci fratrum de Borellis Advocatorum Imolen-
ſium, dum ibidem Judex eſſem nonnullarum cauſa-
rum mihi delegatarum ab Eminentiſſimo, & Reveren-
diſſimo D. Cardinali legato Provinciæ Romandiolæ, &
ab Illuſtriſſimo, & Reverendiſſimo D. A. C. & omnes
acquieverunt, ac idoneas fidejuſſiones, ut ſupra præſti-
terunt cùm ita juris eſſet per prædicta, & continet ma-
gnam æquitatem, de qua cautione Franc. *dec.* 75. *n.*
9. Grat. *diſcept.* 950. *n.* 16.

Quòd ſi emptor ſolverit pretium partim anterioribus
creditoribus, & partim poſterioribus poteſt conveniri
pro rata ſoluta poſterioribus, & tenetur ſolvere, aut 16
pati avocationem rei ratione hypothecæ aliorum cre-
ditorum anteriorum reſpectu hujuſmodi ratæ ſolutæ
poſterioribus, Cavaler. *deciſ.* 653. *num.* 4. *&* 5. intelli-
gendo quando poſſidet uti ſimplex emptor, nam ſi uti
creditor hypothecarius acquiſiverit rem, & pro confir-
matione ſuæ hypothecæ ſolverit partem pretii alicui 17
anteriori, non poteſt conveniri pro alia rata niſi jure
offerendi, ut declarat Rot. *in Firmana Salviani* 24.
Maii 1633. *per tot.* coram Pirovano *in Noviſſ. part.*
6. *deciſ.* 135.

Et ſi creditores volunt vendere jure creditorum rem
illis obligatam quamvis regulariter non teneantur de
evictione, tamen ſi volunt emptorem reperire coguntur
promittere de evictione, & tamquam domini non jure
creditorum tantùm vendere, & ſic cauſativè tenentur
de evictione, de qua etiam tenentur quando non docue-
runt de illorum credito, & hypotheca, ac ſe eſſe omni-
bus aliis anteriores, & potiores, quia tunc ſi alius an- 18
terior evincat ab emptore, poſteriores, qui vendiderunt
tenentur de evictione, ſicut etiam ſi ſcirent rem vendi-
tam non eſſe debitoris, vel ſibi non licuiſſe illam ven-
dere, Neguſ. *de pign. part.* 6. *memb.* 1. *nu.* 40. Merlin.
de pign. lib. 4. *tit.* 3. *quæſt.* 101. & poſt *tract. de ſubhaſt.*
inſpect. 63. *&* 64. *per tot.* & Rot. poſt illum *deciſ.* 4.
num. 3. *& per tot.* adde Rot. *part.* 2. *diverſ. deciſ.* 281.
num. 33. *& ſeqq.*

Solet etiam adhiberi alia cautela pro emptore, ut ſci-
licet Judex mittat proclamata per Civitatem, quod qui-
cumque velit contradicere venditioni talis rei, vel ſu-
per ea aliquod jus prætendere, debeat infra certum tem-
pus comparere, & de juribus ſuis docere aliàs amplius 19
non audietur, quo termino elapſo ſi nullus comparve-
rit, videntur creditores non comparentes conſentire, &
jus ſuum remittere, juxta text. *in l. ſi eo tempore C. de*
remiſſ. pign. cum ibi traditis per Bart. & alios circa for-
mam hujuſmodi proclamatum, Alex. *conſ.* 106. *lib.* 5.
& Neguſ. *de pign. part.* 6. *membr.* 3. *num.* 25.

Quando enim Judex aſſignavit terminum ad agen-
dum, & eo elapſo pronunciavit non eſſe amplius au- 20
diendos alios creditores, amplius non audiuntur, Cæ-
pol. *caut.* 167. Paul. de Caſtr. *conſ.* 243. *col. fin. lib.* 1.
Petr. Caball. *reſolut. crim. caſ.* 233. *num.* 32.

Ac creditores conſentientes ſimpliciter, vel interve-
nientes venditioni pignoris factę per debitorem non mi-
nus ſibi præjudicant, quam ſi ipſimet venderent, *l. cre-* 21
ditor 118. *ff. de reg. jur.* cum aliis per Duran. *deciſ.* 445.
nu. 57. *& dec.* 449. *num.* 4. *& ſeqq.* declarando tamen
juxtà latè tradita per Neguſ. *dict. par.* 6. *memb.* 3. *nu.*
12. *& ſeq. per tot.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 38. *nu.*
19. *& cap.* 730. *num.* 10. *& num.* 40.

Pro quo facit ſimile quòd tenent Doctores de debito-
re, cujus bona fuerunt publicata factis edictis, ut om-
nes prætendentes in certo termino comparere debeant
ad docendum de illorum juribus, aliàs amplius non
audiantur, qui ſi non comparverint in dicto termino
cridarum, & jura ſua proponere neglexerint licèt eſ- 22
ſent veri, & legitimi creditores amplius non audiun-
tur, nec contra fiſcum, nec contra ipſum debitorem
ſi fuerit reſtitutus ad bona, quæ in eos tranſeunt, &
redeunt libera ſtantibus dictis proclamatibus, & cridis,
ac negligentia creditorum in deducendo jura ſua, quæ
ideò per taciturnitatem videntur extincta, & remiſſa,
nec amplius reviviſcere poſſunt, Anguiſol. *conſ.* 10.
num. 17. *&c. lib.* 3. Odd. *de reſtitut. in integr. part.* 2.
quæſt. 97. *art.* 3. *nu.* 15. *& ſeqq.* cum aliis per Cabal.
reſol. crim. d. caſ. 233. *per tot.*

Et quatenus dictum eſt ſupra emptorem poſſe à cre-
ditoribus venditoris reportare jurium ceſſionem ad effe-
ctum agendi, & excipiendi, ac etiam ſine hujuſmodi
ceſſione habere jus retinendi, non obſtat quod emptor
ſolvendo de pretio rei emptæ dicatur ſolvere de pecu-
niis debitoris, qui vendidit, & non poſſit ſibi aliqua
jura quærere non contra bona, quorum ipſe eſt domi- 23
nus, nec contra perſonam venditoris cùm de illius pe-
cuniis ſolvat, & ſic ceſſio ſibi non ſuffragetur ſi ab aliis
etiam poſterioribus moleſtetur, maximè non præceden-
te pacto cum venditore ſuccedendi in locum credito-

Digitized by Google

rum, prout viſa eſt ſentire, Rot. penes Pacif. de Salvian. *deciſ.* 164. & poſt Cenc. *de Cenſ. deciſ.* 559. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 963. *n.* 19. & 20. Neguſ. *de pign. part.* 5. *membr.* 3. *num.* 45. quaſi retentio detur tantùm in duobus caſibus, nempè quando titulo da-
24 tionis in ſolutum, vel pignorationis res pervenit ad eum qui vult retinere, ſecùs autem quando ſumus in extraneo emptore, Caſtr. *in l. petenti* 27. *nu.* 3. *ff. de pign. act.* cum aliis per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 269. *n.* 33.

Quia reſpondetur, quod hujuſmodi objectio non at-
25 tenditur de æquitate, & procederet ſolùm ad effectum agendi, ſecus autem quoad effectum excipiendi, & retinendi, quod competit emptori, qui ſolvit anterioribus creditoribus, etiam abſque alia ceſſione, & conventione, ut per Mantic. *d. deciſ.* 69. & penes Gratian. *d. cap.* 269. *in fine*, & idem Gratian. *cap.* 734. *num.* 18. & *cap.* 772. *num.* 3. Benintend. *deciſ. Bonon.* 50. *per tot.* cum aliis latè deductis per Merlin. *de pign. lib.* 4. *quæſt.* 44. nec diſſentit Rot. *in allegat. deciſ.* 559. poſt Cenc. *de Cenſ.* & poſt Pacif. de Salvian. 164. ſi benè perpendantur, & Caſtr. autem, & Gratian. dum videntur firmare, quod ſolùm detur retentio, ubi quis poſſit uti creditor, aut loquuntur contra communem opinionem, aut in diverſis terminis, nempè in ter-
26 tio poſſeſſore creditore non hypothecario, & quando nulliter poſſidet, ut patet ex traditis per Neguſ. *de pign. part.* 5. *membr.* 4. *n.* 4. *verſ. intellige tamen*, ubi citat Caſtr. *in d. leg. petenti*, & ambo citantur à Gratiano, qui propterea ſecundum eorum dicta debet intelligi, ſicut etiam dum Judex eſſet Forolivii per me de hoc conſultus reſpondit idem D. Mercur. Merlin. cui tamquam in hac materia verſatiſſimo credendum exiſtimo.

Benè verum eſt, quod ſi emptor ipſe non ſolveret, nec exburſaret pecuniam creditoribus venditoris, ſed ipſi venditori, qui licèt poſteà ſolveret de per ſe, & ſatisfa-
27 ceret ſuis creditoribus etiam cum pecunia ipſius emptoris nullum jus excipiendi, vel retinendi haberet, cum tale jus competat ſolummodò quando ipſe emptor ſolvis creditoribus, & non venditori, quo caſu ſibi deberet imputare ſi non reportavit jurium ceſſionem, vel ſaltem fecit pactum de ſuccedendo in locum primorum creditorum, nam aliàs venditor ſolvens de pecuniis ſuis præſumitur ſolviſſe animo adimplendi id ad quod tenebatur, & non animo acquirendi jura pro emptore, Fulgoſ. *in l.* 1. *ff. quibus mod. pign. vel hypoth. ſolu. in prin.* Magon. *deciſ. Flor.* 59. *n.* 14. *ad finem verſ. & allegata*, Gratian. *diſcept. forenſ. d. c.* 269. *n.* 34. & *ſeqq.* licèt
28 videatur ſibi contrarius ſub *n.* 8. & *ſeqq.* & ſolvendo debitum proprium non poteſt reportare aliquam jurium ceſſionem, Duran. *deciſ.* 253. *n.* 2. niſi verè ſpectaret ad alium, quia licèt diceretur proprium reſpectu creditoris, tamen reſpectu veri debitoris, & ejus pro quo ſolveretur, diceretur alienum, & poſſet reportari ceſſio contra illum, cujus vigore competeret prælatio quoad alios poſteriores, Duran. *d. deciſ.* 253. *per tot.*

Si tamen eſſemus in pecunia Eccleſiæ, piæ cauſæ, vel pupilli, ſive etiam dotali fortè poſſet attentare, quod ſicuti res empta ex illorum pecuniis eorum favore non efficitur ementis, ſed ipſorum, quorum eſt pecunia, ita
29 ut eis competat rei vendicatio, & prælatio adverſus quoſcumque alios creditores, quidquid ſecùs ſit in emptis ex pecunia aliorum privatorum non privilegiatorum, non præcedente pacto, & reſervatione, quod res ſit illis ſpecialiter obligata, *l. ſi ex pecunia C. de rei vindic.* Everard. *loc. à milit. ad Eccl. vel piam cauſ. num.* 7. & *loc. à dot. ad piam cauſ. num.* 7. Neguſ. *de pign. part.* 2. *membr.* 4. *num.* 163. & *part.* 5. *memb.* 2. *num.* 19. Rodriguez *de concur. cred. part.* 1. *art.* 7. *num.* 6. *verſ. tertio*, Gratian. *diſcept. for. cap.* 955. *num.* 8., & *cap.* 489. *num.* 25. & 26. Pacif. de Salvian. *inſpect.* 3. *cap.* 4. *num.* 678. Montan. *de tut. cap.* 21. *effect.* 4. *num.* 7. & 8. ac latè Merlin. *de pign. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 25. & *ſeqq.* Sic pari modo, & eodem favore hujuſmodi perſonis acquiratur jus excipiendi, & retinendi etiam in dicto caſu ſolutionis factæ ipſi venditori poſteà de illorum pecuniis ſolventi creditoribus ſuis, præcipuè quando de illorum voluntate, & commiſſione ſic fuiſſet ei ſolutum, vel alter expreſsè, ſive tacitè conſtaret de animo ſuccedendi in locum creditorum, quibus ſolvitur pecunia, & acquirendi, vel emendi eorum jura exemplo prædictorum in aliis emptionibus.

ARGUMENTUM.

Aggreſſus qualiter ſe poſſit defendere non expectando percuti, & plura in materia defenſionis permiſſæ cum moderamine inculpatæ tutelæ, in quo conſiſtat, & quid ſi fuerit in aliquo exceſſum. Auxiliatores qualiter teneantur, vel excuſentur, & de beneficio pacis, & confeſſionis militibus competente.

SUMMARIUM.

1 *Aggreſſus non tenetur expectare ſe percuti, ſed poteſt prævenire.*
2 *Vis præparata quando poſſit repulſari ante aggreſſionem.*
3 *Aggreſſorem eſſe, & non inſultatum ex quibus cauſis cognoſcatur.*
4 *Inſultatus etiam ſine armis quomodo poſſit inſultantem, vel ſolùm minantem offendere.*
5 *Excommunicatio non incurritur quando offenſio Clerici eſt cauſa defenſionis.*
6 *Abſolutio debet impetrari ad cautelam.*
7 *Inſultatus an præſumatur ſe defendere cum moderamine, & in quibus conſiſtat, n.* 8.
9 *Moderamen quando fuit exceſſum quomodo excedens puniatur.*
10 *Exceſſus in armis non eſt conſiderabilis niſi ſit ex propoſito.*
11 *Defenſio eſt permiſſa non ſolùm corporis, ſed rerum, propinquorum, amicorum, & ſociorum, & quomodo.*
12 *Banna prohibentia uſum armorum non procedunt quando ſit ad defenſam.*
13 *Arma capiens de domo, apotheca, vel latere alterius pro ſe defendendo non incidit in pœnam, cum ſit delatio momentanea.*
14 *Delatio armorum ad perſecutionem bannitorum eſt permiſſa.*
15 *Aggreſſus poteſt pro ſui defenſione etiam exonerare ſclopum ſine pœna.*
16 *Banna punientia exonerationem ſclopi cum offenſione intelliguntur de offenſione per tactum corporis, & quid in ſtatu Florentino, n.* 18.
17 *Banna imponentia graviores pœnas quàm jus commune dicuntur ad terrorem.*
19 *Auxiliatores in delictis quomodo puniantur, ſive ante, ſive poſt, ſive in ipſo delicto auxilium præſtiterint, n.* 21.
20 *Auxiliatores non tenentur quando principalis fuit abſolutus, nec in aliis caſibus, & præſumuntur caſu adfuiſſe.*
22 *Milites gaudent beneficio confeſſionis pro quarta parte, etiamſi confeſſio videatur qualificata, cùm habeatur pro pura non probata qualitate.*
23 *Beneficium pacis quomodo deducatur de reſiduo pœnæ deducto beneficio confeſſionis, Legitima, & Trebellianica quomodo deducantur de hæreditate.*
24 *Beneficium pacis prodeſt tantùm comparentibus, & illam producentibus, non contumacibus.*
25 *Beneficia pacis, & confeſſionis procedunt tantùm in pœnis quantitativis, ſecùs in pœnis corporalibus, vel conſiſtentibus in ſpecie inalterabili.*

CAPUT XX.

Antonius primus inquiſitus pro vulneribus in rixa illatis Chriſtoforo eſt abſque dubio in caſu abſolutionis, conſtat etenim dictum Chriſtophorum prius incepiſſe verba contumelioſa proferre, & arma denudare contra dictum Antonium, qui propterea tamquam aggreſſus, & inſultatus præſumitur ſe credidiſſe conſtitutum in periculo vitæ, & potuit, ac debuit ſe, & hono- 1
rem ſuum tueri, abſque eo quod teneretur expectare ſe percuti, ſed licitè potuit ipſe incipere, & prævenire, quia dicitur defenſio, etiam antequam ab adverſario offenderetur, ut injuria propulſetur, & offenſa repellatur, *l. ſi quis percuſſorem, C. ad l. Cornel. de ſicar.* Clar. *in* §. *homi-*

Digitized by Google

§. homicidium verſ. ſed quomodo, &c. Ang. *de maleſ. verſ. Et ſi dicto Titio ſe defendente n.* 13. & Petr. Cabal. *reſolut. crimin. caſ.* 88. *n.* 4. *& in tract. de omn. gen. homicid. n.* 31. & Guaz. *ad deſ. def.* 29. *cap.* 4. *nu.* 20. *& ſeqq.*

Imò non ſolùm vim inſtantem reprimere licitum eſt, ſed etiam ſolummodò præparatam, dum enim inimicus facit apparatum gentis armatæ, vel ponit inſidias, non eſt neceſſe expectare actum aggreſſuræ, ſed poteſt præ-
2 veniri curando repellere injuriam imminentem, & obviando à principio offenſioni, ne fiat prorumpendo etiã ad offendendum ipſum præparantem, antequam aggrediatur, præcipuè quando aliter periculum evitari non poſſet ſine dedecore, Bald. *l. in lege* 32. *ff. locat.* Jaſ. *in l. ut vim. nu.* 9. *ff. de juſt. & jur.* cum aliis per Clar. *d. §. homicidium verſ. ſed quomodo in fine*, Pet. Cabal. *d. caſ.* 88. *n.* 5.

De qua quidem aggreſſione nedum plenè conſtat ex prædicto actu denudationis armorum, ſed etiam præſu-
3 mitur ex eo quod dictus Chriſtophorus armis munitus acceſſit ad locum ſequtæ rixæ, ac ex eo quod ipſe ſe fortiorem, & validiorem jactare ſolebat, & quia ſui natura eſt ſolitus rixari, & demum quia remanſit vulneratus, ac quia ſicuti aliàs faſſus eſt occidiſſe fratrem dicti Antoni inquiſiti, cenſetur, etiam denuò ipſum offendere voluiſſe ad extorquendam pacem, ex quibus cauſis quis præſumitur aggreſſor, & non inſultatus Grammat. *vot.* 24. cum aliis per Menoch. *de arbitr. caſ.* 363. *per tot.* ubi etiam adducit aliàs præſumptiones, quibus dignoſcitur quem fuiſſe alterius aggreſſorem, & Petr. Cabal. *reſolut. crimin. caſ.* 231. *n.* 6. *& ſeqq.*

Adeò ut etiam inſultatus, & provocatus ſine armis ab adverſario volente ei alapam manu vacua præbere poſſit eum licitè offendere ſi ſibi dedecus eſset per aliam viam evadere, quinimò etiam ſolùm minantem offendere ſi ſit homo ſolitus, & potens minas exequi, quia tunc minatus non tenetur expectare, ut minæ ad effectũ deducantur, ſicut etiã poteſt inſultatus percutere inſultantem, & vulnerare cauſa honoris ſui tuendi ſi con-
4 tra eum proferantur injuriæ tangentes honorem, nec tenetur aufugere, Guaz. *d. def.* 29. *cap.* 4. *nu.* 25. *&c.*
5 Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 837. *num.* 5. *& ſeqq.* ubi etiam quod non incurritur excommunicatio quamvis offenſus, vel vulneratus ex cauſa defenſionis eſſet Clericus, cum naturalis defenſio peccatum non habeat *DD. in leg. vi cum ff. de juſt. & jur.* Caball. *de omn. gen.*
6 *homicid. n.* 68. ad cautelam tamen, & pro ſecuritate animæ pro qua ſemper tutior par eſt eligenda deberet impetrari abſolutio, ut advertit Gratian. *loc. cit.*

Eſtque juris præſumptio, quod inſultatus ſe defenderit ſervato moderamine inculpatæ tutelæ ſtante dicta
7 aggreſſione, paritate armorum, & defenſione ſequta in eodem inſtanti, Cabal. *reſolut. crim. caſ.* 88. *n.* 4. Guaz. *d. def.* 29. *cap.* 4. cum hujuſmodi moderamen inculpa-
8 tæ tutelæ conſiſtat in tribus, nempè circa modum, ut fiat eodem genere armorum, circa tempus, ut fiat incontinenti, & circa cauſam, ut fiat ad defenſam, & non ad vindictam, quo ſervato omnis offenſa, inde ſequta eſt omninò impunibilis, *l.* 1. *C. unde vi*, Cabal. *de omn. gen. homicid. n.* 67. *& n.* 92. *cum ſeqq.* Et ſi fuerit exceſſum in aliquo excedens punitur dumtaxat pro exceſſu arbitrio Judicis, niſi tamen exceſſus conſiſteret
9 tantùm in uno ex prædictis requiſitis, quia tunc excedens diceretur ſolummodò in leviſſima culpa, ac in nihilo puniretur, ſicut etiam ſi calore iracundiæ fiat exceſſus, cùm primi motus non ſint in noſtra poteſtate ſi ita tamen judicis arbitrio videbitur, & quia ſe defendens non poteſt menſurare ictus, nec habere ſtateram (ut ajunt) præmanibus cum metus inſtantis periculi tollat rectum judicium, & intellectum, latè Cabal. *de omn. gen. homicid. n.* 98. *& ſeqq.* & Guaz *d. def.* 29. *cap.* 5. *per tot.*

Et quod dicitur de paritate armorum non reperitur aliquo jure cautum, nec exceſſus in armis eſt aliquo
10 modo conſiderabilis niſi ſit ex propoſito, & deliberatione, cùm aliàs licitum ſit inſultato ſe defendere cum armis, quæ habet ad manum, licèt inæqualibus, & longè melioribus, ut enſe, pugione, ſclopo, vel alio inſtrumento contra adverſarium habentem ſolummodò baculum, ſaxum, vel etiam pugno, & manu vacua tantùm offendere volentem, quando præcipuè aliter injuria cum honore evadi non poteſt, etiam ſi mors inſultantis, ſequatur Bart. *in l.* 1. *num.* 7. *C. unde vi*, Cabal. *reſolut. crim. caſ.* 248. *n.* 31. *& ſeqq.* Grat. *diſcept. for. c.* 837. *n.* 4. cum aliis per Guaz. *d. def.* 29. *c.* 4. *n.* 28.

Atque eſt adeò permiſſa defenſio, ut ſervato moderamine prædicto licitum ſit inſultantem offendere non ſolùm pro defenſione proprii corporis, & honoris, qui vitæ æquiparatur, ſed etiam pro defenſione rerum, quæ 11
dicuntur ſecundus ſanguis, & pro defenſione propinquorum, ſeu amicorum extraneorum, vel ſociorum interficiendo, etiam mediatores rixæ, ſi aliter fieri non poſſit, quod procedit non ſolùm in foro fori; ſed etiam in foro conſcientiæ, ſeu poli, ut alii dicunt, ita ut nec irregularitas, vel excommunicatio incurratur, quamvis inſultatus poſſet fugiendo ſe ſalvare ſine periculo, cùm non teneatur fugere, maximè quando ſumus inter æquales, vel inter milites, quibus fuga eſt ignominioſa, Clar. *in §. homicidum verſ. evacuatur autem, cum pluribus ſeqq.* Petr. Cabal. *reſolut. crimin. caſ.* 294. *num.* 41. Farinac. *quæſt.* 125. & Guaz. *dict. def.* 29. *c.* 4. *nu.* 13. *& ſeqq.*

Et banna prohibentia armorum delationem, & uſum non habent locum, quando quis utitur armis ad ſui, vel alterius defenſionem in caſibus à jure permiſſis, quia permiſſa defenſione videtur permiſſum omne id, ſine 12
quo illa fieri non poteſt, & ideò ſi aliquis etiam non habens facultatem armorum ad effectum prædictum, aſſumat arma de domo, vel apotheca, ſeu de latere alterius non incidit in pœnam delationis, vel uſus armorum, ut latè probat Cabal. *reſolut. crim. caſ.* 62. *per tot. & caſ.* 88. *in fine n.* 8. quia delatio armorum momentanea non punitur, nec comprehenditur in ſtatuto prohi- 13
bente delationem armorum, etiam quod fieret ad offendendum aliquem ſuum adverſarium, offenſione tamen non ſubſequta, Farinac. *quæſt.* 108. *n.* 43. Guaz. *d. def.* 29. *c.* 2. *n.* 17. ſicut nec punitur ſi fiet ad perſecutionem 14
bannitorum, niſi hoc ſimularetur ad alium malum finem, ut per Cabal. *reſol. crim. caſ.* 45. *per tot.*

Cùm etiam banna punientia pœna mortis exonerantem ſclopum contra aliquem animo offendendi non ha- 15
beant locum quando aliquis fuit aggreſſus, & exoneravit ſclopum pro ſui defenſione, quia talia banna non intelliguntur, nec poſſunt tollere naturalem defenſionem, ſed illam potius ſemper reſervare Alexander *conſ.* 113. *n.* 8. *lib.* 5. Marſil. *ſingul.* 59. cum aliis per Cabal. *dict. caſ.* 88. *n.* 1. *& ſeqq.*

Et quando banna imponunt pœnam ultimi ſupplicii, & confiſcationis bonorum contra exonerantem ſclopum cum offenſione alterius, quamvis non fiat ad defen- 16
ſam, debet intelligi de offenſione facta per tactum corporis, nec ſufficit offenſio facta in veſtibus ad tradita per Guaz. *d. def.* 29. *cap.* 2. *n.* 12. *ac in tract. de pace & treg. part.* 1. *quæſt.* 52. *n.* 4. quia banna imponentia graviorem pœnam, quàm faciat jus commune dicuntur edita potius ad terrorem quàm ad comminatæ pœnæ 17
executionem, & ideò non ſunt extendenda, ſed ſtrictè interpretanda, & Judex poteſt ex aliqua juſta cauſa ab illorum rigore in judicando recedere Bertach. *in repert. verb. bannum. n.* 35. cum aliis per Guaz. *d. def.* 29. *c.* 2. *n.* 23. ubi propterea dicit non eſſet inhærendum opinioni illorum, qui autumant ad unguem eſſe ſervanda cum ſummum jus, ſumma injuria reputetur quamvis non ignorem ex legibus municipalibus in ſtatu Florentino, ac etiam alibi ad reprimendum delinquentium audaciam pro maleficio attentato, & conatu cum archibuſis, 18
etiam nulla ſequta offenſione, ſed ex ſolo conatu, & attentatione exonerandi archibuſium contra aliquem licèt verè exoneratus non fuerit, nec pila emiſſa impoſitam eſſe pœnam furcarum, & confiſcationis bonorum, & tantò magis ſi ſequta fuerit exoneratio licèt non offenderit perſonam, nec veſtes tetigerit, ut teſtatur Petr. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 152. *n.* 1.

Cùm itaque ex prædictis appareat eſſe abſolvendum Antonium principalem prætenſum delinquentem, eo magis erunt abſolvendi etiam Paulus, Carolus prætenſi auxiliatores in ipſo actu rixandi, quia quamvis auxiliatores, & opem præſtantes ad delinquendum ſive ante delictum, ut commodando arma, equos, vel aliter de- 19
linquentem inſtruendo, ſive in ipſo delicto aſſiſtendo, & admenando, vel delinquentem audaciorem reddendo eadem pœna puniantur qua punitur ipſe delinquens prin-

Digitized by Google

principalis, Boer. *q.* 16. Marſil. *in prax. §. conſtante n.* 56. & quamplures alii relati per Menoch. *de arbitr. caſ.* 349. *n.* 3. *& ſeqq.* Clar. *§. fin. quæſt.* 90. *per tot.* & Farinac. *quæſt.* 130. tamen cùm ut dictum eſt ſit abſolvendus principalis, & ſit immunis à pœna, tantò magis debent eſſe immunes, qui pretenduntur auxiliatores, & præcipuè quando ignoranter, prout præſumitur auxilium præſtiterunt, & quando non conſtat plenè, & ve-
20 rè de delicto principalis, ita ut non ſufficiat principalem fuiſſe in contumaciam condemnatum, nec ejus confeſſio, vel ſententia contra eum lata niſi proceſſus agitetur, & probetur pariter contra ipſos auxiliatores, qui nec puniri poſſunt ſi doceant ſe in actu delicti nihil egiſſe, ſed ipſum principalem potuiſſe per ſe delictum committere, cùm præſumatur à jure aliquem adfuiſſe delicto caſu, & fortuito non autem ſcienter, & dolosè, niſi probetur aliquis actus in contrarium, Marſil. *conſil.* 24. *n.* 23. Pariſ. *conſ.* 164. *nu.* 18. *libr.* 4. Jaſ. *conſ.* 157. *libr.* 1. cum aliis latè adductis per Menoch. *de arbitr. caſ.* 349. *n.* 6. *& ſeqq. per tot. & caſ.* 350. *in fine*, ac plures modos, & cautelas defendendi hujuſmodi auxiliatores, tradit Guaz. *def.* 33. *cap.* 10. *per tot.*

Ubi verò auxilium præſtatur poſt delictum ad eva-
21 dendum, & occultandum delinquentem tenentur auxiliatores pœna, *l.* 1. *& leg. fin. C. de his qui latit.* quæ eſt extraordinaria Judicis arbitrio, niſi præceſſiſſet aliquis tractatus de auxilio poſt delictum præſtando, quia tunc eadem pœna, qua principalis tenerentur, Menoch. *d. caſ.* 349. *n.* 21. *& ſeqq.* & Clar. *§. fin. q.* 90. *verſ. aut verb.*

Quatenus autem prædictus Antonius poſſet aliqua pœna pecuniaria puniri, cùm ſit deſcriptus in militia Sereniſſimi Magni Ducis noſtri, & ſpontè faſſus fuerit delictum licèt cum illa qualitate ad ſui defenſionem, quam etiam poſtea probavit, deberet vigore privilegiorum ban-
22 darum S. C. S. editorum de anno 1646. *cap.* 13. *num.* 2. gaudere beneficio confeſſionis pro quarta parte, cum dicta confeſſio quamvis qualificata habeatur pro pura, & ſimplici confeſſione, nec in aliquo gravet fiſcum onere probandi, ſed ex illa ſequi potuiſſet condemnatio, niſi qualitas adjecta fuiſſet probata, Cabal. *reſol. crim. caſ.* 56. *n.* 29. *& ſeqq.* Grat. *diſcept. for. cap.* 109. *n.* 44.

Ac de reſiduo pœnæ detracta illa quarta parte vigore confeſſionis, cùm etiam habuerit pacem ab offenſo deberet remitti alia medietas pro beneficio pacis, quæ medietas eſt deducenda non quidem habito reſpectu ad in-
23 tegram ſummam pœnæ, ſed ad id quod remanet deducta quarta parte vigore confeſſionis juxta veriorem opinionem, & in judiciis frequentatam exemplo legitimæ, & trebellianicæ, quæ deducuntur à filio ſub conditione gravato deducendo prim legitimam habito reſpectu ad totam hæreditatem, & poſteà trebellianicam de eo tantum quod ſupereſt in hæreditate deducta legitima, Ang. *de malef. verb. deducta quarta num.* 7. Cabal. *reſolut. crim. d. caſ.* 56. *num.* 144. ubi latè de modo calculandi diminutionem, vel augumentum pœnarum quando ex aliqua cauſa minuitur, vel augetur pœna delicti.

Iſtud tamen beneficium pacis circa diminutionem pœnæ prodeſt ſolummodò comparentibus in judicio, ac
24 illam producentibus implorando beneficium legis, vel ſtatuti, non autem contumacibus illam non producentibus, quamvis eſſet producta ab aliis ſociis criminis, Vulpell. *tract. de pace qu.* 65. & Cabal. *reſol. crim. caſ.* 75. *per tot.*

Ac etiam dicta beneficia procedunt tantum ubi agitur de pœnis quantitativis diminutionem, vel augumentum
25 recipientibus, ut ſunt pœnæ pecuniariæ, non verò ubi ageretur de pœnis corporalibus, vel conſiſtentibus in aliqua ſpecie inalterabili, Cabal. *reſol. crim. caſ.* 56. *n.* 113. *& ſeqq. ad* 125. ubi pulchrè hanc materiam declarat.

ARGUMENTUM.

Agitur de jure offerendi, an & quando, quibus, & contra quos competat, & quid ſi plures adinvicem offerre velint. Creditor an poſſit occupare omnia bona debitoris, quid in dote, an admittatur ad offerendum ſubhaſta, & æſtimatio rei vendendæ ſit neceſſaria.

SUMMARIUM.

1 *Creditores poſteriores quomodo habeant jus offerendi adverſus anteriores.*
2 *Jus offerendi ceſſat quando res fuit vendita cuidam extraneo per creditorem anteriorem jure creditoris vendentem, ſecùs ſi non jure creditoris, ſed jure venditoris vendiderit, num.* 3.
4 *Jus offerendi competit quando res fuit vendita non extraneo, ſed alteri creditori cui poteſt offerri non ſolùm per poſteriores, ſed per ipſummet debitorem.*
5 *Venditio quando dicatur facta jure creditoris, ut ceſſet jus offerendi.*
6 *Creditor anterior, an poſſit cogi per poſteriores ad vendendum, & ſibi, ac illis ſatisfaciendum de pretio.*
7 *Creditor poteſt occupare omnia bona debitoris donec ſibi ſolvatur.*
8 *Mulier pro ſua dote, an poſſit occupare omnia bona viri donec ſibi dos reſtituatur, vel teneatur unum tantum fundum eligere pro concurrenti quantitate.*
9 *Jus offerendi ceſſat quando ab initio fuit conventum, quod res poſſit vendi, vel in ſolutum accipi.*
10 *Stante obligatione Camerali, vel quarantigia pignus cenſetur ſubmiſſum cuilibet compulſioni ad libitum creditoris, & ceſſat jus offerendi.*
11 *Obligatus in forma Cameræ, vel per quarantigiam habetur pro condemnato, & poteſt executivè conveniri.*
12 *Jus offerendi ceſſat quando creditori uti extraneo oblatori fuit res vendita.*
13 *Creditor admittitur ad licitandum ſicut quilibet extraneus.*
14 *Creditor cognatus debitoris cæteris paribus eſt præferendus in licitatione.*
15 *Æſtimatio eſt neceſſaria quando res adjudicatur creditori, num.* 16.
17 *Adjudicatio fit creditori in ſubſidium tantum.*
18 *Res non debet viliori pretio vendi, ſed pro juſto creditori etiam invito adjudicari.*
19 *Æſtimatio non eſt neceſſaria ubi agitur de debito privato, ſed tantum ubi agitur de debito fiſcali, vel exactione publicarum functionum, num.* 20.
21 *Deliberatio bonorum ſub haſta non poteſt fieri niſi præſente pecunia.*
22 *Jus offerendi competit etiam primo creditori poſſidenti adverſus ſecundum offerentem, ſicuti cuilibet poſſeſſori extraneo, num.* 23.
24 *Jus offerendi competit cuilibet extraneo, num.* 25.
25 *Quilibet extraneus ſolvere poteſt pro debitore, & eum liberare etiam creditore invito, non tamen reportat jurium ceſſionem.*
26 *Poſſeſſor poteſt deponere ſi creditor recuſet pecuniam oblatam recipere, & ceſſio habetur pro facta.*
27 *Volens uti jure offerendi an, & quando teneatur omne debitum, & expenſas offerre, & quando detur retentio pro melioramentis, & num.* 28.
28 *Poſſidens pro ſuo credito non tenetur offerre, niſi creditum, quod eſt anterius ſuo.*
29 *Jus offerendi an, & quando locum habeat in dote, num.* 30.
31 *In jure offerendi melior eſt conditio poſſidentis ſi primus, & ſecundus creditor ſibi invicem, & viciſſim offerant, & contendant.*
32 *Si nec primus, nec ſecundus creditor poſſideant, ſed quidam tertius, & omnes uti velint jure offerendi primus præfertur ſecundo, & tertius poſſidens ambos excludere poteſt, num.* 33.
34 *Jus offerendi competit quandocumque etiam poſt ſententiam, num.* 35.
36 *Jus offerendi debitori non competit poſt adjudicationem factam creditori, & quando ſecus, num.* 37. *&* 38.
39 *Oblatio debet eſſe realis, nec ſola verbalis ſufficit.*

CAPUT XXI.

Non eſt dubium, quod creditores ſecundi, & poſteriores habentes hypothecam poſſunt offerre primis creditoribus anterioribus licet hypothecariis illorum credita, & liberare bona hypothecata pro confirmatione

Digitized by Google

mationе ſuarum hypothecarum poſteriorum intentando
contra dicta bona Salvianum, vel hypothecariam actio-
nem ad effectum reportandi jura primorum, & in eo-
1 rum locum ſuccedendi, quando nulla præcedente con-
ventione fuerunt data in ſolutum, vel vendita per ip-
ſummet debitorem ipſis primis creditoribus, vel etiam
extraneis, qui illis ſolverunt pretium pro eorum ſatisfa-
ctione, quamvis dicti primi creditores alteri extraneo
poſteà vendidiſſent, cùm non vendiderint jure credito-
rum, ſed vigore acceptationis in ſolutum eis factæ, vel
emptionis, & ſic cum tranſmiſerint dominium affectum
dicto onere juris offerendi, juxta *deciſ. tex. in l. 1. in 2.
reſponſo C. ſi antiq. cred.* Afflict. *deciſ.* 16. *nu.* 2. & *per
tot.* ubi Urſil. *num.* 1. & idem Afflict. *deciſ.* 259. latè
Neguſ. *de pign. part.* 5. *membr.* 3. *n.* 1. & *ſeqq.* & Poſth.
tract. de ſubb. inſpect. 66. Capyc. 202. *num.* 5. Gratian.
diſcept. for. cap. 269. *nu.* 30. &c. & pulchrè Duran. *de-
ciſ.* 445. *num.* 1. & *ſeqq.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 3.
præſumpt. 121. *num.* 1.

Sed quando primus creditor hypothecarius jure cre-
ditoris auctoritate legis, vel pacti vendit rem ſui de-
bitoris cuidam extraneo facit illum ſecurum, ut non
poſſit conveniri jure offerendi à ſecundo, & poſteriore
creditore, quia iſto caſu primus creditor vendens jure
2 crediti ſui transfert in emptorem dominium non affe-
ctum, cùm tempore contractæ hypothecæ habuerit à
debitore licentiam alienandi, & illa utendo reſolvitur
jus ſecundi creditoris, ac ſi illi hujuſmodi res numquam
fuerit obligata, cùm talis facultas vendendi præceſſerit
eius obligationem *d. l. 1. C. ſi antiqu. cred.* Afflict. *dict.
deciſ.* 16. *n.* 2. Neguſ. *d. par.* 5. *membr.* 3. *n.* 4. Menoch.
d. præſumpt. 121. *n.* 5. *lib.* 3. cum aliis ſupra relatis.

Si tamen non jure creditoris, ſed jure venditoris pri-
mus creditor vendat, ut quando prius ipſe emit, vel in
ſolutum accepit, & deinde alteri vendit remanet ſal-
3 vum jus offerendi ſecundo creditori juxta ſuperiùs dicta
Duran. *deciſ.* 445. *num.* 21. & *ſeqq.* Sicut etiam compe-
teret jus offerendi ſi primus creditor vendidiſſet etiam
jure creditoris non extraneo, ſed alteri creditori, vel
fidejuſſori ejuſdem debitoris, quaſi tunc ſecundus cre-
4 ditor, vel fidejuſſor, emens à primo ejuſdem debitoris
creditore non tàm acquirendi dominii cauſa, quàm
ſervandi ſui pignoris præſumatur emiſſe, & ideò per
alios creditores poſteriores, ac etiam per ipſummet de-
bitorem poteſt ei offerri, *l. 2. ff. de diſtract. pign. l. cùm
ſecundus* §. *fin.* & *l. ſeq. ff. eod.* Neguſ. *d. memb.* 3. *part.*
5. *num.* 5. Duran. *d. deciſ.* 445. *num.* 6. & 7. latè Me-
noch. *d. præſumpt.* 122. *num.* 6. & *ſeqq. ad finem*, ubi
tamen quod iſta præſumptio admittit probationem in
contrarium, ita ut ſi conſtatet uti extraneum emiſſe
ceſſaret jus offerendi.

Quando autem primus creditor adivit Judicem, & ab
eo obtinuit mediante ſubhaſtatione vendi bona ſibi obli-
gata pro ſatisfactione ſui crediti, dicitur proculdubio
5 facta venditio jure creditoris, & non eſt locus juri offe-
rendi, ſicuti multis relatis latiſſimè probat Duran. *d. de-
ciſ.* 445. *num.* 5. & *ſeqq. ad* 93. Imò ſi ita non feciſſet
primus creditor potuiſſet per poſteriores creditores in
executione judicati compelli, vel ut conſentiret vendi-
tioni pignoris, & rei hypothecatæ, vel ipſe venderet ad
hoc ut ex pretio primo eidem anteriori ſatisfiat, & ex
6 reſiduo ſequentibus, & poſterioribus, quidquid aliàs vi-
deatur anteriorem creditorem cogi non poſſe rem obli-
gatam vendere, ſed poſſe eam retinere loco pignoris do-
nec ſibi ſolvatur, *l. quanvis ff. de pign. act.* Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 941. *num.* 3. ac pro indubitato vide-
tur admittere Duran. *d. deciſ.* 445. *in princ.* Rot. *in no-
viſſ. part.* 7. *deciſ.* 180. *num.* 4. & 5. cùm poſſit creditor
7 hypothecarius occupare omnia bona ſui debitoris do-
nec ſibi ſolvatur, *l. creditoris ff. de diſtract. pign. l. quam-
diu C. eod.* Neguſ. *de pign. part.* 5. *membr.* 1. *num.* 33.
quod procedit etiam in uxore ipſius debitoris, quæ ſolu-
to matrimonio ob mortem viri poteſt pro ſua dote reti-
8 nere omnia illius bona donec ſibi dos reſtituatur non at-
tenta menſura debiti, niſi eſſemus in caſu reſtitutionis
propter inopiam, quia tunc non poſſet omnia occupa-
re, ſed tantùm eligere unum fundum de melioribus, &
ſibi benè viſum pro concurrenti æſtimatione ſuæ dotis,
ne ſit in ejus poteſtate, dum videt virum facultatibus
labentem illudere alios creditores, Neguſ. *d. memb.* 1.
part. 5. *num.* 33. Alex. *conſ.* 4. *nu.* 8. *lib.* 2. Maſtril. *de-
ciſ.* 142. cum aliis per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 961.
nu. 7. & 8. ubi hoc modo diſtinguit Magon. *deciſ. Flor.*
68. *num.* 1. Et ita etiam ad obviandum fraudibus ante-
rior poteſt compelli per poſteriores vendere rem hypo-
thecatam ab eo poſſeſſam, vel venditioni conſentire,
cùm ſua non interſit dummodò ſibi primo ſatisfiat de
pretio.

Prætereà creditor poſterior excluditur à jure offerendi
quando ab initio in conſtitutione pignoris fuit conven-
tum inter debitorem, & primum creditorem ut ei liceat 9
poſt moram accipere rem hypothecatam in ſolutum, ſi
deindè mora commiſſa primus creditor vigore dicti pa-
cti accipit in ſolutum à debitore, quia tale pactum præ-
ceſſit hypothecam poſterioris creditoris, quæ ideò illo
ad effectum perducto remanet extincta, & ſublata, &
ſine illa jus offerendi non competit, Theſ. *deciſ.* 157. *n.*
2. cum aliis per Duran. *d. deciſ.* 445. *n.* 32. & *ſeqq.*

Et ſtante obligatione Camerali, ſive quarantigia loco
illius in aliquibus partibus, ut in Tuſcia uſitata cenſe-
tur pignus ſubmiſſum cuilibet compulſioni ad libitũ cre-
ditoris, & data omnis facultas ab initio, ut poſſit ſibi 10
de illo ſatisfacere per ſubhaſtationem, & conſequenter
ceſſat jus offerendi, ut pulchrè declarat idem Duran. *d.
deciſ.* 445. *num.* 82. *ad* 85. quia obligatio Cameralis,
vel quarantigia facit jus certum; & indubitatum, ac 11
inducit confeſſionem judicialem, & taliter obligatus
habetur pro condemnato, ac ut ex re judicata poteſt
executivè conveniri, idem Duran. *deciſ.* 383. *n.* 2. & 3.

Itaut creditor poſterior non habeat jus offerendi etiam 12
quando primo creditori, non tamen uti creditori, ſed
tamquam penitus extraneo oblatori fuit res à Judice
mediante ſubhaſtatione deliberata, Felician. *de cenſ.
lib.* 2. *cap.* 2. *nu.* 13. & *ſeqq.* cum aliis per Duran. *d. de-
ciſ.* 445. *num.* 86. niſi conſtaret emiſſe potius ſui juris
conſervandi gratia, quàm acquirendi dominium, &c. 13
Poteſt enim creditor in venditione rei ſibi hypothecatæ
admitti ad offerendum, & licitandum ſicuti quilibet
alius extraneus, *l. 2. C. ſi in cauſ. jud.* Rot. *in Imolen.
pecuniaria Lunæ* 16. *Junii* 1608. *num.* 9. *coram Penia*,
habetur penes Poſth. *de manutent. deciſ.* 109. & inter
impreſſas ejuſdem Peniæ *deciſ.* 1371. Imò in licitatione 14
bonorum creditor cognatus debitoris data paritate obla-
tionis eſt aliis præferendus, *l. 1. ff. de privil. cred.* Gra-
tian. *diſcept. for. cap.* 978. *num.* 13.

In omnem tamen caſum, quando judicatio fiat ipſi
creditori ad evitandas fraudes debet præcedere æſtima-
tio de juſto pretio, & valore bonorum adjudicando-
rum, aliàs deliberatio eſſet nulla, Caſtr. *in l. ſi quos* 16. 15
C. de reſcind. vend. & Gratian. *diſcept. forenſ.* 686. *nu.*
3. ſive agatur de debito privato, ſive de exactione pu-
blicarum functionum, vel de debito fiſcali quando ob
non exiſtentiam aliorum licitatorum, vel oblatorum fit 16
adjudicatio ipſi creditori, idem Gratian. *diſcept. forenſ.
cap.* 7. *nu.* 19. & 20. nam adjudicatio creditori eſt fa-
cienda tantùm in ſubſidium conſtito, quod in ſubhaſta- 17
tione non fuerunt reperti alii emptores pro juſto pretio,
aliàs eſſet nulla maximè non præcedente dicta æſtima-
tione, Duran. *deciſ.* 37. *nu.* 11. 12. & 13. Seraph. *deciſ.*
984. *num.* 1. Ludoviſ. *deciſ.* 12. *cum annot.*

Si enim non reperiatur emptor pro juſto pretio conſi-
derando ab expertis, attentis omnibus qualitatibus in-
trinſecis, & extrinſecis ipſorum bonorum, non debent 18
viliori pretio vendi, ſed juſto pretio adjudicari ipſi cre-
ditori etiam invito, cùm paria ſint emptorem non re-
periri, vel juſtum pretium non offerri, *l. 1. C. ſi in cauſ.
judic.* Afflict. *deciſ.* 358. *nu.* 5. Rot. penes Poſth. *tract.
de ſubbaſt. deciſ.* 1. *per tot.*

Quod autem dictum eſt de æſtimatione intelligen-
dum eſt quando proceditur per viam dationis in ſolu- 19
tum, ſecùs autem quando proceditur per viam oblatio-
nis in concurſu aliorum licitatorum, & oblatorum,
quaſi tunc poſſint bona conſignari etiam ipſi creditori
plus offerenti ſine alia æſtimatione, præcipuè ubi agitur
de debito privato, Penia *in d. Imolen. Pecuniaria de
Pantalconibus deciſ.* 1371. *nu.* 8. & 9. cùm etiam regu-
lariter dicta æſtimatio non ſit neceſſaria de jure com-
muni juxta veriorem opinionem ante ſubhaſtationem, 20
& adjudicationem ubi agitur de debito privato, ſed tan-
tùm quando agitur de debito fiſcali, vel de exactione
publicarum functionum, ut latè probat videndus Poſth.
tract. de ſubbaſtat. inſpect. 47. *per tot.* & teſtatur idem

Gratian.

Digitized by Google

Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 545. *num.* 24. & *cap.* 706. *num.* 7.

Illud etiam ſciendum eſt in hac materia, quod deliberatio bonorum, quæ ſub haſta venduntur non poteſt fieri, niſi præſente pecunia, aliàs eſſet nulla, niſi aliter
21 probetur de conſuetudine ſervari in ſpecie, vel niſi conſentiret creditor, qui tamen conſenſus debet eſſe talis, ut debitor remanet liberatus, & in ipſo actu intervenire non poteſt, ſicut etiam eſſet neceſſarius conſenſus ipſius debitoris ſi eidem aliquod reſiduum pretii deberet reſtitui, Urſil. ad Afflict. *deciſ.* 358. *nu.* 4. Ludoviſ. *deciſ.* 25. *per tot.* ubi Beltram. *in annot.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 7. *nu.* 6. *cap.* 321. *num.* 5. & *cap.* 326. *num.* 1. & *num.* 14. ubi plura, & quod tamen non referat an ſatisfactio, & ſolutio fiat in pecunia, vel alia re, ſed nullatenus ſufficere promiſſionem de accollando tot debita, cum talis promiſſio non ſit accollatio, nec liberet debitorem prout requiritur.

Et quoniam dictum eſt ſecundo creditori competere jus offerendi adverſus primum, non eſt omittendum, quod ſi primus creditor reperiatur in poſſeſſione bonorum ſibi obligatorum, & conveniatur à ſecundo credi-
22 tore hypothecario jure offerendi, quamvis non cogatur illi ſolvere, nec offerre, tamen ſi velit poteſt etiam ipſe primus creditor è converſo; dum poſſidet offerre ſecundo creditori, quod ei debetur, & rem poſſeſſam retinere ſi ſua interſit, ſicut poteſt offerre quilibet extraneus poſſeſſor, *gloſ. in l. potior §. fin. ff. qui pot. in pign. hab. l. mulier ff. eod. gloſ. in l.* 1. *Cod. eod.* Neguſ. *de pign.*
23 *part.* 5. *membr.* 3. *num.* 17. quod procedit etiam poſt oblationem, depoſitionem, & obſignationem factam à ſecundo, nam prius adhuc poſſidens poteſt offerre, & illum repellere, Neguſ. *loc. cit. num.* 20. Oblatio enim pecuniæ debitæ poteſt fieri à quocumque tertio poſſeſſore convento hypothecaria, vel Salviano, quamvis nul-
24 lum aliud jus in re haberet, & imò à quocumque penitus extraneo, cùm non interſit creditoris an ab uno, vel ab alio recipiat ſolutionem, Rol. *conſ.* 14. *num.* 9. *lib.* 1. Afflict. *deciſ.* 259. *num.* 3. Scapuc. de Salvian. *lib.* 2. *qu.* 3. *per tot.* Duran. *deciſ.* 421. *n.* 1.

De jure enim quilibet etiã nõ poſſidens habet jus offerendi, & ſolvendi etiam invito creditore ad effectum
25 extinguendi obligationem debitoris, & eum liberandi ſimul cum re hypothecata, non autem ad effectum reportandi jurium ceſſionem, *l. ſolvendo ff. de neg. geſt.* & *l. nulla C. de ſolut.* Neguſ. *loc. ſup. cit. nu.* 26. *verſùs finem*, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 793. *num.* 18. & *cap.* 686. *num.* 8. Capyc. *deciſ.* 202. *num.* 5.

Et ſi creditor recuſet recipere ſuum creditum ei oblatum, eſt locus depoſito, per quod liberatur poſſeſſor, cui etiam eſt facienda quietantia cum ceſſione jurium adeò ut eo recuſante habeatur ipſo jure pro facta, & confirmet hypothecam poſſeſſoris, vo ens tamen uti
26 jure offerendi, tenetur non ſolùm offerre totum debitum, & utrumque debitum quando creditor agit ex pluribus creditis, ſed etiam expenſas, Duran. *d. deciſ.* 421. *num.* 2. & *ſeqq.* Niſi poſſeſſor feciſſet melioramenta in re poſſeſſa, nam tunc ſufficit, quod offerat pre-
27 tium rei, illis detractis, licèt creditor non conſequatur totum creditum ſuum, quidquid aliàs, ut dixi teneatur totum offerre, Petr. Cabal. *conſ. deciſ.* 14. *lib.* 1. Cyriac. *contr. jur. cap.* 194. Magon. *deciſ. Flor.* 51. Neguſ. *de pign. part.* 5. *membr.* 4 *num.* 21. & *ſeqq.* Et plura alia qualiter pro melioramentis detur retentio, vel actio, tradit Gratian. *diſcept. for. cap.* 193. *per tot. cap.* 494. *num.* 12. & *c.* 926. *n.* 17. idem Magon. *deciſ. Flor.* 49. *num.* 23.

Intelligendo tamen id, quod dicitur de toto debito offerendo quando ſumus in ipſo debitore, vel in ſimplici poſſeſſore non habente aliquod jus crediti in bonis
28 poſſeſſis, ſecùs autem quando ſumus in ſecundo creditore offerente, qui non tenetur offerre niſi creditum, quod eſt anterius ſuo, ſi primus creditor, cui offertur habeat plura credita partim anteriora, & partim poſteriora, *l. quærebatur ff. qui pot. in pign. hab.* Neguſ. *de pign. d. part.* 5. *membr.* 3. *num.* 31. & 32.

Ita ut prædicta de jure offerendi procedant etiam in dote, quam tertius poſſeſſor conventus, vel alii creditores mariti pro redimenda re hypothecata poſſunt offerre uxori eam ſoluto matrimonio repetenti ad effectum reportandi ceſſionem jurium dotalium, quod tamen non eſſet permiſſum ubi uxor dotem repeteret pro- 29
pter inopiam viri, vel alterius ad eam obligati, quia tunc in caſu inopiæ poſſet inſiſtere in bonis, & per oblationem dotis non poſſet repelli, ſicut contingit ſoluto matrimonio, ut communiter diſtinguunt Doctores, Giovagn. *reſponſ.* 73. *nu.* 119. *lib.* 1. Neguſ. *d. part.* 5. *membr.* 4. *num.* 31. Gail. *obſervat.* 91. *lib.* 2. Merlin. *de pign. lib.* 4. *tit.* 2. *quæſt.* 67. Ciarlin. *contr. jur. cap.* 94. *n.* 23. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 38. *num.* 36. *cap.* 489. *num.* 21. *cap.* 660. *num.* 13. & *cap.* 700. *num.* 47. Et hæc diſtinctio videtur procedere poſſe, etiam quando mulier agit in ſubſidium contra rem æſtimatam ſibi in do- 30
tem traditam ea æſtimatione, quæ facit emptionem, & venditionem vigore *l. in rebus C. de jur. dot.* Socin. *conſ.* 224. *lib.* 2. Gratian. *d. cap.* 38. *num.* 36. & *ſeqq.* quamvis multa in contrarium adducat Neguſ. *d. part.* 5. *membr.* 3. *n.* 28.

Si verò primus creditor non poſſidet rem hypothecatam, ſed agit contra ſecundum creditorem illam poſſidentem, qui ſecundus offerat primo, ut ſibi hypothecam, & poſſeſſionem confirmet, non poteſt primus 31
creditor replicando offerre ſecundo, & rem hypothecatam obtinere, quia in pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis, & in dubio judicandum eſt pro reo, Salic. *in l. cùm notiſſimi §. eodem C. de præſcript.* 30. *annor.* cum aliis per Neguſ. *d. part.* 5. *memb.* 3. *num.* 18.

Si tamen nec primus, nec ſecundus poſſideret rem hypothecatam, ſed quidam tertius, & ambo aliqua ratio- 32
ne, vel affectione contenderent, & cuperent obtinere rem obligatam offerendo alteri, primus deberet præferri ſecundo per text. *in l.* 3. *§.* 1. *ff. qui pot. in pign. hab.* & tradit Neguſ. *loc. cit. num.* 19. Niſi iſte tertius poſſeſſor vellet ipſe illis offerre, quia volens poſſet ambos illos 33
excludere, cùm in iſto jure offerendi plus conſideretur poſſeſſio, quàm jus crediti, & reſpectus poſſeſſionis prævalet hypothecæ, & credito illorum quoad jus offerendi, gloſ. & Salic. *in d. l. cum notiſſimi §. eodem.* Et ſi obtulit primo, & in ejus locum ſucceſſit, & illius creditum abſorbeat totum pretium rei, puto quod non teneatur offerre ſecundo, ſed per anterioritatem poſſit illum excludere, niſi iſte ſecundus vellet offerre pecuniam primo ſolutam, quo caſu poſſidens jura primi poſſet pariter offerendo illum excludere, & rem pro ſe retinere ſi ſua putet intereſſe juxta ſuperiùs dicta.

Quæ quidem oblatio in caſibus ſupradictis fieri poteſt perpetuò, ideſt per modum agendi uſque ad 30. annos, per modum verò excipiendi, quandocumque, & ſem- 34
per, cùm annua ad agendum ſint perpetua ad excipiendum, *l. purè in fine ff. de except.* Neguſ. *part.* 5. *memb.* 3. *num.* 52. Scapuc. de Salvian. *lib.* 2. *quæſt.* 3. *num.* 6. Ac fieri poteſt etiam poſt latam ſententiam, & in ju- 35
dicatum tranſactam cùm illam non improbet, ſed potius confirmet, Neguſ. *d. memb.* 3. *num.* 51. Scapuc. *d. quæſt.* 3. *num.* 4. Magon. *deciſ. Flor.* 132. *n.* 12. Afflict. *deciſ.* 16. *n.* 5. ubi Urſil. *n.* 4. *in fine.*

Non tamen dicta oblatio eſſet permiſſa quoad debitorem poſt adjudicationem factam creditori, & dominio in eum irrevocabiliter translato, etiam ſi offerretur du- 36
plicatum pretium, quia facta adjudicatione nullo modo debitor auditur, Capyc. *deciſ.* 202. Neguſ. *d. memb.* 3. *num.* 8. ubi dicit ſecùs eſſe quoad ſecundum creditorem, cui remanet ſalvum jus offerendi, & aliis modis declarat, ut ibi per eum, quem ſequitur Magon. *d. deciſ. Flor.* 132. *nu.* 1. & *ſeqq.* Niſi fuiſſet appellatio in- 37
terpoſita, quia appellatio reſervaret jus offerendi, etiam ipſi debitori, de quo tradit ex profeſſo Capyc. *d. deciſ.* 202. *per tot.* vel niſi adjudicatio fuiſſet nulla ob non 38
ſervatam formam ſtatuti, quaſi tunc improba alienatio non auferat jus proprietatis, *l. ſi reſiduũ C. de diſtract. pign.* Magon. *d. deciſ.* 132. *n.* 8. & *ſeqq.*

Et hujuſmodi oblatio debet eſſe realis, cùm verba- 39
lis non ſufficiat, niſi quando creditor reſpondit ſe nolle recipere, Magon. *d. deciſ.* 132. *num.* 17. & *deciſ.* 118. *num.* 5. quam materiam latè proſequitur Neguſ. *de pign. d. part.* 5. *membr.* 3. *per tot.* ubi quibus competat jus offerendi, qualiter oblatio fieri debeat, & de effectibus reſultantibus ex ipſa oblatione, de qua nos ſatis ad rem noſtram diximus.

AR-

Digitized by Google

ARGUMENTUM.

Subſtitutio permiſſa in donationibus, & an ſtante illius ignorantia poſſit emptor moleſtari. Præſcriptio quæ requirat, an currat contra ignorantes, an contra pupillum, & an contra vocatum ante mortem præcedentis gravati. Fœminæ an veniant appellatione filiorum, vel proximiorum. Aditio ex quibus inducatur, & an poſſit unus vocatus totum petere cæteris non petentibus. Repræſentatio quando non procedat, & an ceſſionarius agens proprio nomine obtineat.

SUMMARIUM.

1 *SUbſtitutio poteſt fieri, etiam in contractibus, & revocata donatione quoad primum an cenſeatur revocata quoad ſubſtitutum.*
2 *Actio perſonalis tantùm competit ſubſtituto abſenti in donatione.*
3 *Actio perſonalis non datur contra tertium poſſeſſorem.*
4 *Emptor bonorum fideicommiſſariorum an, & quando conveniri poſſit à vocatis ſtante ignorantia fideicommiſſi in alienante, & in ipſo acquirente.*
5 *Emptor rei ſubjectæ fideicommiſſo in contractu, niſi fuerit particeps fraudis non poteſt conveniri.*
6 *Ignorantia præſumitur non docto de ſcientia. Agens ad rem ſubjectam fideicommiſſo alienatam tenetur probare ſcientiam alienantis.*
7 *Præſcriptionis requiſita.*
8 *Quæ ſint detrahenda de tempore præſcriptionis.*
9 *Præſcriptio trigenaria deductis deducendis aſcendit ad 35. vel 36. annos.*
10 *Præſcriptio longiſſimi temporis currit contra ignorantes, & numer. 11.*
12 *Præſcriptio cœpta cum defuncto currit etiam contra pupillum.*
13 *Præſcriptio non currit vocato ad fideicommiſſum ante mortem præcedentis gravati, quia non valenti agere non currit, n. 14.*
15 *Quæ regula procedit tàm in impedimento facti, quàm juris.*
16 *Quem de evictione tenet actio, eumdem agentem repellit exceptio.*
17 *Fœmina an veniat appellatione ſupraviventium filiorum, & deſcendentium.*
18 *Hæres hæredis dicitur primi teſtatoris hæres.*
19 *Aditio hæreditatis ex quibus actibus inducatur, n. 20. & ſeqq.*
21 *Filius poſſidendo bona patris in dubio præſumitur hæres.*
22 *Vocatus ad rem aliquam cum aliis poteſt totam rem petere cæteris non petentibus ſuas partes præſtita cautione, &c. quando omnes ſunt in eodem gradu.*
23 *Proximus non admittitur ad ſuccedendum donec proximior adeſt, etiam ſi ſatiſdare vellet, quia non habet intereſſe.*
24 *Vocatus non poteſt petere niſi portionem ſibi tangentem aliis vocatis adeuntibus.*
25 *Proximior quis præſumitur donec contrarium probetur probata conſanguinitate.*
26 *Quis præſumitur ſine filiis deceſſiſſe, dum contrarium non probatur.*
27 *Repræſentatio non habet locum, quando fuerunt vocati ſopraviventes proximiores.*
28 *Item non habet locum ſtante clauſula æqualiter.*
29 *Sicut non habet locum quando deficit qualitas, quæ requirebatur in patre.*
30 *Ceſſionarius debet agere ceſſionario nomine, & non proprio, num. 32.*
31 *Ceſſio quando dicatur ſimulata, & calumnioſa.*
33 *Fœmina quando veniat appellatione liberorum, & proximiorum.*
34 *Quando veniat ſub nomine agnationis.*

CAPUT XXII.

SUbſtituto fideicommiſſaria poteſt fieri etiam in contractibus, & donationibus inter vivos, prout facta
fuit in caſu, de quo agitur, & dabitur actio ex fidei-
commiſſo, & licèt poſteà fuerit revocata donatio quoad
primum donatarium non cenſebitur revocata quoad
ſubſtitutum, cui per ſtipulationem donantis, vel dona-
tarii fuit quæſita actio, & ſecundùm multos ipſo jure
dominium adveniente caſu ſubſtitutionis, ita ut tunc
competat rei vendicatio, Magon. *deciſ. Flor.* 71. *num.* 1
6. *& ſeqq.* latè Gratian. *diſcept.* 247. *n.* 1. *& ſeqq. cap.*
381. *num.* 22. *cap.* 405. *num.* 20. *& cap.* 575. *num.* 8. *&*
ſeqq. Rot. *in noviſſ. part.* 7. *deciſ.* 37. *num.* 6. Ex hu-
juſmodi tamen ſtipulatione donantis, vel donatarii li-
cèt valida tamquam ſuper re ſtipulatoris interpoſita ori-
tur tantum actio perſonalis ad favorem ſubſtituti abſen-
tis ante illius ratificationem, præcipuè quando primo 2
donatario res non fuit tradita juxta veriorem opinio-
nem per text. *in l. Quoties, C. de donat. ſub modo*,
Cavaler. *deciſ.* 12. Guid. Pap. *deciſ.* 512. *verſ. Nec*
obſtat, Magon. *deciſ. Flor.* 71. *num.* 8. *& deciſ.* 102.
per tot. cum aliis per Gratian. *diſcept.* 332. *num.* 1. *&*
ſeqq. per tot.

Quæ quidem actio tamquam perſonalis non datur
contra tertios poſſeſſores, ſed tantùm contra hæredes
primi donatarii ad tradendum, & expediendum ſibi res
donatas, præſertim quia licèt verſemur in ſubſtitutio- 3
ne ex diſpoſitione donatoris, qui voluit bona donata
ſemper devenire ad ſuos deſcendentes ſupervivente s,
tamen ſtante ignorantia dictæ ſubſtitutionis in emptore
bonorum non poteſt ipſe moleſtari, ſed ſolùm tenen-
tur hæredes alienantis ad reſtitutionem pretii, juxta
diſpoſitionem *l. fin. §. fin. ff. de leg.* 2. Et quamvis ſe-
cundùm magis communem opinionem ad hoc, ut iſtud
procedat ſit etiam neceſſaria ignorantia ſubſtitutionis
in ipſo vendente, & alienante, & obtineat tantum in 4
fideicommiſſo conditionali cum aliis declarationibus
latè adductis per Gratian. *diſcept.* 656. *nu.* 24. *& ſeqq.*
Rot. *part.* 2. *diverſ. deciſ.* 49. *per tot.* Fuſar. *de ſubſtitut.*
& fideicomm. cap. 586. *num.* 1. *& ſeqq.* Fontanell. *de*
pact. nupt. clauſ. 4. *gloſ.* 9. *part.* 5. Intelligendum eſt de
ſubſtitutione facta in ultima voluntate tamquam ma-
gis favorabili, ſecùs autem in ſubſtitutione facta in 5
contractu inter vivos, quæ non eſt adeò favorabilis, &
ideò iſto caſu non poteſt emptor moleſtari etiam in
ſubſidium niſi fuerit doli particeps, ſed tantùm dabi-
tur actio ad pretium contra alienantem, vel ejus hæ-
redes, præcipuè quando emptor poſſidet ex cauſa one-
roſa; quidquid ſecùs eſſet ſi poſſideret ex cauſa lucrati-
va, vel ſtante ejus dolo, & participatione fraudis,
vel ubi eſſemus in fideicommiſſo inducto in ultima vo-
luntate, ut benè declarat Magon. *deciſ. Flor.* 102. *nu.*
12. *& ſeqq. per tot.* quem pluribus aliis relatis ſequitur
Gratian. *diſcept.* 332. *num.* 9.

Et non docto de ſcientia alienantis præſumitur igno-
rantia, nam qui vult agere ad rem alienatam per hære-
dem uti ſubjectam fideicommiſſo debet probare ſcien-
tiam alienantis, & tantò magis acquirentis, in quo fa-
ciliùs præſumitur ignorantia, Alex. *conſ.* 184. *num.* 6. 6
lib. 2. *conſ.* 3. *n.* 3. *lib.* 3. *& conſ.* 186. *num.* 5. *lib.* 5. cum
aliis per Seraph. *deciſ.* 916. *num.* 8.

Prætereà actrici videtur etiam obſtare præſcriptio lon-
giſſimi temporis, cùm in poſſeſſore concurrant omnia 7
requiſita neceſſaria, nempè bona fides, juſtus titulus,
res non vitioſa, traditio, & poſſeſſio continuata ad tra-
dita per DD. & præcipuè Oinot. *Inſtit. de uſucap. &*
long. temp. præſcript. §. 1. *nu.* 13. *& ſeqq.* ita ut etiam
detractis detrahendis nempè tempore minoris ætatis,
belli, peſtis, feriarum, luctus, ſedis vacantis, abſentiæ
Reipublicæ cauſa, & ſimilibus temporibus quibus jus
non redditur, prout hæc eſſe detrahenda in præſcri-
ptionibus probat Gratian. *diſcept.* 403. *n.* 22. *& ſeqq.*
& cap. 433. *nu.* 86. quem refert Merlin. *de legit. lib.*
5. *tit.* 3. *quæſt.* 10. *num.* 6. ubi tamen *n.* 31. ſequitur ſo- 8
lùm quoad minorem ætatem, non verò quoad ferias
maximè in præſcriptione triginta annorum, quidquid
ſit in decenaria, vel vigenaria, refert Laderch. *conſ.* 75.
num. 8. Honded. *conſ.* 83. *num.* 62. *lib.* 1. & Rot. Luc.
per Genit. ſuum *deciſ.* 70. *num.* 42. Et quod pupillaris
ætas deducatur ex omni præſcriptione, etiam longiſ-
ſimi temporis, Montan. *tut. cap.* 37. *num.* 64. Imò 9
Florentiæ de ſtilo deducuntur omnes dies feriati, ita ut
illis deductis triginta anni aſcendant ad 35. vel 36. an-
nos, ſicuti dies abſentiæ ex cauſa neceſſaria, vel pro-
babi-

Digitized by Google

babili, ut teſtatur Magon. *deciſ. Flor.* 105. *num.* 1. &
10 *ſeqq.* & *deciſ.* 64. *nu.* 76. Poſſit nihilominus dici com-
pleta præſcriptio longiſſimo tempore, quæ currit etiam
contra ignorantes, ut firmat Gratian. *diſcept.* 433. *nu.*
67. & *num.* 92. & *cap.* 475. *num.* 20. quamvis iſta igno-
rantia poſſet eſſe juſta cauſa reſtitutionis in integrum,
11 Duran. *deciſ.* 426. *n.* 12. Et in omnem caſum deberet
cauſa ignorantiæ probari, & non ſuffragatur eis, in qui-
bus caderet præſumpta ſcientia, Scapuc. de Salvian. *lib.*
2. *quæſt.* 21. *num.* 4. Gratian. *diſcept.* 118. Magon. *de-
ciſ. Flor.* 26. *nu.* 12. & *ſeqq.* & *deciſ. Luc.* 31. *num.* 23.
ubi *Addit.* Et quod præſcriptio cœpta cum defuncto
majore currat etiam contra pupillum, ex Caſtr. *conſ.*
12 229. *lib.* 2. firmat Card. Tuſch. *verb. Præſcriptio concluſ.*
548. *num.* 7. facit Magon. *d. deciſ. Luc.* 31. *num.* 21.
ubi quod in conventionalibus currat etiam minori ſine
ſpe reſtitutionis, &c. Intelligendo hoc de omni præ-
ſcriptione favorabili, excepta præſcriptione triginta
annorum, quæ tamquam odioſa non currit pupillis, ſed
dormit durante pupillari ætate etiam ſi cœpta fuerit
cum defuncto majore, Guid. Pap. *quæſt.* 31. *num.* 3.
cum aliis per Gratian. *diſcept.* 78. *num.* 45. *cap.* 403.
num. 23. & *cap.* 475. *num.* 24. Duran. *deciſ.* 476. *n.* 11.
ubi quod durante pubertate nulla incipit præſcriptio
longiſſimi temporis.

Verùm quia multoties inanis redditur exceptio præ-
ſcriptionis, quæ refugium miſerorum appellatur, & ut
plurimum ad inſtar anguillarum fugit à manibus eo-
rum, qui in ea ſe fundant, prout in caſu noſtro evenit
ex eo quod cum actrix veniat jure proprio tamquam
13 vocata in inſtrumento donationis antequam venerit
caſus ſuæ vocationis, non poterat agere, & ideò con-
tra eam nulla poterat currere præſcriptio ex regula
14 quod non valenti agere non currit præſcriptio, & in
terminis quod vocato, ante mortem præcedentis gra-
vati nulla currat præſcriptio, tenuit Rot. *in Romana
fructuum cenſus* 22. *Junii* 1646. coram Cerro, & co-
ram Duran. inter impreſſ. ejuſdem *deciſ.* 426. *n.* 7. Quæ
quidem regula procedit tàm in impedimento juris, qua-
le erat iſtud, quàm in impedimento facti, quale erat
15 ignorantia hujuſmodi juris ei competentis, Fontanell.
de pact. nupt. clauſ. 4. *gloſ.* 12. *n.* 64. & *ſeqq.* & Duran.
dict. deciſ. 426. *num.* 6.

Propterea actrici fortiùs obſtare viſa fuit regula, quod
16 quem de evictione tenet actio eumdem agentem repellit
exceptio, juxta *l. vendicantē C. de evict.* Ipſa enim licèt
potuiſſet venire ex propria perſona tamquam vocata in
donatione, niſi obſtaſſet dubium an uti fœmina venire
poſſet appellatione ſupraviventium filiorum, & deſcen-
dentium, quod certè non caret ſuis difficultatibus, ma-
17 ximè ſtantibus ſtatutis excluſivis fœminarum, cùm qui-
bus donator præſumendus eſt ſe voluiſſe conformare,
& pro negativa, & ſic pro ejus excluſione cum in con-
tractibus maſculinum non concipiat fœmininum vide-
tur communis opinio ex traditis per Magon. *deciſ. Luc.*
7. *num.* 4. & 26. & *ſeqq. ad* 32. Theſ. *deciſ.* 37. *per tot.*
Gratian. *diſcept.* 664. *n.* 15. & *ſeqq. cap.* 832. *nu.* 6. &
866. *per tot.* Rot. *diverſ. deciſ.* 125. *part.* 2. *per totam*,
cum aliis per Gabriel. *comm. concl. tit. de verb. ſignif.
concluſ.* 6.

18 Egit uti hæres ſui patris, qui fuit hæres Sylveſtri alie-
nantis, undè cùm hæres hæredis dicatur primi teſtatoris
hæres, *l. hæredis appellatione* 160. & *l. ſciendum* 70. *ff.
de verb. ſignif.* optimè applicatur regula ſupradicta, *l.*
19 *vendicantem C. de evict.* Neque dubitari poteſt quod
ejus pater fuerit hæres dicti Sylveſtri alienantis, tum
quia id plenè, & clarè confeſſa fuit in poſitionibus, tum
etiam quia colligitur ex ſolutione plurium debitorum
per eum facta diverſis creditoribus dicti Sylveſtri, ad
tradita per Magon. *deciſ. Flor.* 44. *n.* 5. Gratian. *diſcep.*
150. *n.* 22. idem Magon. *dec. Flor.* 148. *n.* 7. ac ex re-
tentione bonorum ejuſdem, filius enim poſſidendo bo-
na patris in dubio non docto de alia cauſa præſumitur ti-
20 tulo hæreditario poſſidere, idem Magon. *deciſ. Flor.*
64. *n.* 34. Et plura alia quando tàm verbis, quàm factis
21 induceatur aditio hæreditatis, latè tradit Menoch. *de
præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 100. *n.* 101. *per tot.* Marant.
in repet. l. is poteſt ff. de acq. hæred. n. 42. & *ſeqq. uſ-
que ad* 90.

Ad id autem quod dicitur poſſe actricem totam do-
mum petere cæteris vocatis non petentibus ſuas portio-
nes propter jus accreſcendi, maximè præſtita cautione
de reſtituendo illis quando voluerint juxta *deciſ.* Mer-
lin. *in Imolen. Salviani* 17. *Novembris* 1634. *n.* 17. & 22
18. *inter impreſſ. ejuſdem deciſ.* 652. Gratian. *diſcept.*
330. *n.* 8. & 12. Reſpondetur verùm eſſe ſi omnes voca-
ti reperirentur in eodem gradu, ſecùs autem ubi adſunt
proximiores, nam proximus non admittitur ad ſucceſ-
ſionem donec proximior adeſt, licèt vellet ut ſupra ſa-
tiſdare, ſufficit enim exiſtentia proximioris, licèt non
adeuntis niſi expreſsè repudiet cum habeat triginta an-
nos ad adeundum, & interim non poteſt alius admitti,
quia exiſtente proximiore non habet intereſſe, Gratian.
diſcept. 653. *n.* 35. *ad* 43. *cap.* 330. *n.* 8. *cap.* 694. *n.* 23.
Duran. *dec.* 448. *n.* 10. & 11. Imò ſecundùm aliorum 23
opinionem quando proximus admittitur propter æqua-
litatem gradus cum aliis, & ſic etiam ſtante gradus pa-
ritate non poteſt petere majorem partem, quàm habitu- 24
rus eſſet cæteris adeuntibus, licèt non adeant, Theſ.
deciſ. 4. *n.* 8. *per tot.* quem videtur ſequi Duran. *d. deciſ.*
448. *n.* 4. & 5 Gratian. *d. cap.* 653. *n.* 37. Probata ta-
men conſanguinitate quis præſumitur proximior donec 25
probetur contrarium Duran. *d. deciſ.* 448. *n.* 8. & *dec.*
443. *n.* 2. Et quando quis fuit vocatus ſub conditione
ſi alter deceſſerit ſine filiis præſumitur ſine illis deceſ- 26
ſiſſe dum contrarium non probatur Alex. *in l. is poteſt
nu.* 15. ubi etiam Jaſ. *nu.* 58. *ff. de acqu. hæred.* Fuſar.
de ſubſtit. quæſt. 436. *num.* 3. cum aliis per Duran. *dec.*
301. *n.* 5. & *dec.* 438. *n.* 4.

Neque Lucia actrix poteſt dici in eodem gradu repe-
riri cum Franciſco ejus patruo per repræſentationem
perſonæ ſui patris, qui ſi viveret eſſet in eodem gradu 27
cum illo, quia cùm fuerint vocati ſupraviventes proxi-
miores ceſſat effectus repræſentationis, Magon. *deciſ.
Flor.* 37. *n.* 39. Theſ. *deciſ.* 65. Gratian. *diſcept.* 419. *n.*
6. Sicut etiam ceſsat repræſentatio ſtante illa clauſula, 28
quod vocati æqualiter admittantur, idem Gratian. *di-
ſcept.* 774. *n.* 51. Et quia in dicta Lucia deficit qualitas
maſculinitatis à donatore conſiderata in ſubſtitutione 29
facta, idem Gratian. *diſcept.* 695. *n.* 12. & non venit
appellatione filiorum juxta ſuperiùs dicta.

Nec pariter juvari poteſt ex aſſerto inſtrumento re-
nunciationis, & ceſſionis ad ejus favorem factæ per di-
ctum Franciſcum ejus patruum, tum quia numquam
quam egit uti ceſſionaria, prout neceſſe fuiſſet, ſed uti
principalis, quo caſu ceſſio non ſuffragatur cum ceſſio- 30
narius videatur illa uti non voluiſſe, Penn. *deciſ.* 1371.
n. 5. Poſth. *de manutent. obſerv.* 82. *nu.* 1. Gratian. *di-
ſcept.* 699. *n.* 28. & 29. Tum etiam quia ceſſio videtur
ſimulata tamquam facta nulla cauſa præexiſtente, & ca-
lumnioſa ad vexandum poſſeſſorem conventum, cùm 31
ſine dubio aptior fuiſſet litibus Franciſcus ejus patruus
qui ceſſionem fecit, ſed illam fraudulenter ſubmiſit
tamquam minorem magis privilegiatam, & nihil poſſi-
dentem in quo executio judicati fieri poſſet in caſu ſuc-
cumbentiæ, quapropter videtur intrare diſpoſitio *l. per
diverſa C. mand.* & latè Gratian. *diſcept.* 286. *num.* 9.
cap. 459. *n.* 17. & *c.* 826. *per tot.* Magon. *dec. Flor.* 64.
num. 60.

Quatenus autem dictum eſt neceſſarium agere ceſſio-
nario nomine forſan non procederet ubi vigore ſtatuto-
rum agitur ſola facti veritate inſpecta, & in libello ad- 32
ſunt ſolitæ clauſulæ ſalutares *deducens &c. Non ſe, &c.
Et jus, & juſtitiam, &c.* Quia tunc non ſuper petitis
tantùm, ſed ſuper probatis ſententia ferri debet, juxta
tradita per Pacif. de Salvian. *inſpect.* 1. *cap.* 3. *num.* 40.
& *ſeqq.* Rot. *part.* 4. *recent. deciſ.* 669. *in princ.* vel ſal-
tem poteſt in qualibet parte judicii produci ceſſio, & re-
pudiatio alterius, Fuſar. *de ſubſtitut. & fideicomm. qu.*
609. *n.* 8. & 9.

Et quod dictum eſt fœminas non venire appellatione
filiorum ſupraviventium, & proximiorum intelligen-
dum eſt in contractibus prout in caſu prædicto, vel niſi
conſtet de contraria mente diſponentis, nam in ultimis
voluntatibus, in quibus fit latior, & benignior inter-
pretatio, niſi conſtet teſtatorem habuiſſe reſpectum ad
agnationem conſervandam, appellatione liberorum, &
proximiorum veniunt tàm maſculi, quàm fœminæ de
proprietate ſermonis, juxta text. *in l.* 1. *§. ſi proximus
ff. unde cognati*, Tiraquel. *de rect. lignag.* §. 1. *gloſ.* 9. *n.* 33
203. & *ſeqq.* Salic. *inter conſ. Anchar.* 95. *n.* 5. Menoch.
in terminis quando proximior fuit vocatus *conſ.* 522. &
conſ.

Digitized by Google

conſ. 833. Peregr. *de fideic. art.* 21. *n.* 33. Quinimò &
agnationis nomine includuntur fœminæ, cùm fœminæ
de familia ſint agnatæ, *l. pronunciatio §. familiæ ff. de*
34 *verb. ſignif. & in §. item vetuſtas, inſtitut. de hæred.*
quam ab inteſ. defer. l. voluntas, ubi Bald. *C. de fidei-*
comm. Pariſ. *conſ.* 35. *lib.* 3. ubi quod fœminæ agnatæ
ex teſtatoris ſtipite ſub cippi domus vocatione propriè
continentur, & in terminis ſubſtitutionis proximiorum
de domo fœminas cenſeri vocatas, latè probat Rot. *part.*
2. *recent. dec.* 282. & penes Ludoviſ. *dec.* 164. *per tot.*
Gratian. *diſcept.* 930. *n.* 29. Præcipuè verò ubi mens te-
ſtatoris nullam reſtrictionem ad maſculos ſuadet, ut ſi
aliàs fœminas inſtituit, nec agnationis aut contentivæ,
aut effectivæ aliquam rationem habuit, nec illius con-
ſervandæ votum, aut verbis expreſſum, aut mente con-
templatum, oſtendit Curt. ſen. *conſ.* 44. *n.* 23. *&c.* Ce-
phal. *conſ.* 45. *lib.* 1. Gabriel. *conſ.* 88. *n.* 9. *lib.* 2. Se-
raph. *deciſ.* 1216. *n.* 10. *&c.* ubi loquitur etiam ſi filiæ
propriæ eſſent excluſæ à teſtatore. Et noviſſimè com-
probat accutiſſimus Pontirol. *in Reſponſ. pro Mambel-*
lis num. 135. *& ſeqq. ad* 144.

ARGUMENTUM.

Hypotheca conditionalis an retrotrahatur tàm in contractibus, quàm in ultimis voluntatibus, quando cenſeatur inducta, & an ea quæ ex ordine ſcripturæ apparet anterior, præferatur.

SUMMARIUM.

1 *HYpotheca conditionalis ex contractu an retrotrahatur adveniente conditione ad tempus initii, et factæ obligationis.*

2 *Quid in conditione poteſtativa.*

3 *Hypotheca competens pro legato conditionali, an retrotrahatur ad tempus mortis teſtatoris, n.* 4.

5 *Quid ſi legatum non conſiſtat in quantitate, ſed in bonis.*

6 *Hypotheca tacita pro legatis competit in bonis teſtatoris, & quando ſecùs, n.* 7.

8 *Hypotheca competens pro legatis habet naturam diverſam ab aliis.*

9 *Non datur in bonis hæredis, niſi fuerint expreſſè obligata, n* 10.

11 *Hypotheca cenſetur inducta quando aliquid promittitur ſuper bonis.*

12 *Secùs autem ſi promittatur de bonis, vel ex bonis, niſi agatur cum pia cauſa.*

13 *Hypotheca in lucitur ex licentia capiendi, vel alienandi pro ſuo credito.*

14 *Hypotheca, quæ ex ordine ſcripturæ appareat anterior in contractibus præfertur, ſecùs in ultimis voluntatibus, & quomodo etiam iſtud intelligatur in contractibus, & n.* 15. *&* 16.

15 *Legatarii in ultimis codicillis æqualiter concurrunt cum primis.*

17 *Fructus rei legatæ non debentur quando ſumus in legato quantitatis, ſecùs in legato ſpeciei, n.* 18.

CAPUT XXIII.

QUamvis hypotheca tàm expreſſa, quàm tacita
competens ex contractu conditionali adveniente
conditione retrotrahatur ad initium, & tempus
1 contractæ obligationis quando ſumus in conditione ca-
ſuali, vel mixta non dependente à poteſtate debitoris;
quia videtur ab initio conſtituta, undè licet pendente
conditione non ſit nata actio, tamen purificata poſteà
conditione ſub qua erat contracta hypotheca, illa con-
ditio trahitur retro ad diem conſtitutæ hypothecæ tàm
pro ſorte principali, quàm pro fructibus, & uſuris tam-
quam acceſſoriis, Bart. & alii *in l. filius, ff. de verb. ob-*
lig. Neguſ. *de pign.* 5. *membr.* 1. *n.* 12. *& ſeqq.* Gratian.
diſcept. 804. *n.* 8. Merlin. *de pign. lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt* 121
Rot. *in Romana Salviani de Caffarellis* 13. *Martii*
1637. coram Buccabella *in Noviſſ. part.* 7. *deciſ.* 204.
num. 10.

Quando verò ageretur de debito contracto ſub condi-
tione poteſtativa, & ſic dependente à voluntate & pote-
ſtate ipſius debitoris non retrotrahetur hypotheca ad
tempus contractæ obligationis in præjudicium illius, 2
cui interim, & medio tempore fuiſſet jus quæſitum, ſed
iſta retrotractio in hoc caſu conditionis poteſtativæ pro-
cederet tantùm re integra, & ſic quando alteri non ſit
jus quæſitum, Magon. *dec. Luc.* 21. *n.* 14. *&* 15. Neguſ.
de pign. par. 5. *memb.* 2. *nu.* 10. *verſ. Sextodecimo*, &
videndus Gratian. *diſcept.* 964. *n.* 13. *&* 14. ubi videtur
extendere hujuſmodi retrotractionem, etiam reſpectu
conditionis poteſtativæ concurrente cauſa privilegiata
dotis.

Tamen ſecus eſt in ultimis voluntatibus, in quibus
hypotheca ſive tacita, ſive expreſſa competens à die
mortis teſtatoris pro legato conditionali ex quo non ori-
tur actio, niſi demum purificata conditione non retro-
trahitur ad tempus mortis, ſed attenditur tempus exi- 3
ſtentis conditionis, & ex illo tempore tantùm incipit
hypotheca habere effectum ſuum in præjudicium tertii,
tàm pro legato, quàm pro uſuris quando ſumus in caſu,
quo illæ debeantur, unde ſi bona reperiantur penes hæ-
redem alteri non obligata, rés non patitur difficultatem,
ſed ſi fuerint alienata, vel alteri hypothecata pendente
conditione legati eſſet præferendus emptor, vel credi-
tor, cui fuerunt obligata pendente conditione, cùm re-
periatur prior in tempore, Neguſ. *de pign. par.* 5. *memb.*
1. *n.* 19. *& ſeqq. & ead. par.* 5. *memb.* 2. *n.* 10. *verſ. Sed*
licet ita ſit, &c. Scapuc. *de Salvian. lib.* 1. *quæſt.* 13. *n.*
3. etiam Gratian. *diſcept.* 53. *n.* 1. *& cap.* 62. & pulchrè
omninò *in capit.* 856. *per tot.* & latè Merlin. *de pign. lib.*
4. *tit.* 1. *q.* 12. *per tot.*

Sed ne ſit in facultate hæredis eludere legatarios ſua
conditione contrahendo interim debita, vel alienando,
prout ſequeretur attenta dicta communi traditione de
non retrotrahendo conditionem ad tempus mortis teſta-
toris, & ut voluntates defunctorum omnibus modis, 4
prout decet impleantur, articulo latè in Rota Romana
diſcuſſo, fuit contrarium firmatum, quòd imò hypo-
theca conditionalis competens pro legatis incipiat non
à die exiſtentis conditionis, ſed à die mortis teſtatoris,
etiam in præjudicium creditorum, quibus interim ante
eventum conditionis fuerit jus quæſitum, *ut in Roma-*
na de Ghezzis 17. *Martii* 1634. coram Panzirolo *in*
Noviſſ. part. 6. *deciſ.* 269. *per tot.* & latiùs in eadem
cauſa coram eodem ſub die 9. *Februarii* 1635. *in Noviſſ.*
part. 7. *deciſ.* 17. *per tot.* Et certè iſta opinio videtur
magis tuta; & per eam obviatur fraudibus, quæ com-
mitti poſſent per hæredes in ſolutione legatorum, ut
patet ad ſenſum, cùm etiam nulla concludens ratio di-
verſitatis inter contractus, & ultimas voluntates aſſi-
gnari poſſit per Doctores, licet id multum elaboraverint, unde Rota quæ eſt ſummopere cultrix æquitatis,
& aliena à juris rigoribus, præcipuè ubi agitur de ob-
viando fraudibus, & malitiæ hominum, quæ hodiè
crevit ad ſummum jure meritò amplexa eſt hanc opi-
nionem, quam etiam olim inter antiquos Scriptores
fuiſſe multum controverſam, & hanc tenuiſſe plures
Advocatos Florentinos patet ex traditis per Bald. No-
vel. *tract. de dot. part.* 10. *in fine*, Soc. *conſ.* 41. *libr.* 4.
cum aliis per Neguſ. *de pign. d. part.* 5. *membr.* 1. *n.* 12.
& ſeqq.

Ex quibus in quadam cauſa coram me agitata judica-
vi ad favorem legatarii ſub conditione concedendo ei
gradum, & locum in concurſu aliorum creditorum à
die mortis teſtatoris, & non à die purificatæ conditio-
nis, præcipuè cùm ageretur de legato non conſiſtente 5
in quantitate, ſed in certis bonis, quo caſu purificata
conditione omnis obligatio facta per hæredem de hujuſ-
modi bonis legatis fingitur retrò nulla, & eſt ac ſi num-
quam fuerint obligata, & ſic iſto caſu hypotheca com-
petens pro legato retrotrahitur ad tempus mortis, de
quo tempore reperitur anterior, & ideò præferenda, *l.*
fin. §. ſi autem ſub conditione C. com. de leg. Jaſ. *in l. ſi is*
qui ff. de uſucap. cum aliis per Neguſ. *d. par.* 5. *memb.*
2. *n.* 10. *verſ. Sed licet ita, &c. in fine*, Gratian. *diſcep.*
256. *n.* 15. & Rot. *in d. Romana de Ghezzis* 9. *Febr.*
1635. *in Noviſſ. par.* 7. *dec.* 12. *n.* 2.

Quod autem tacita hypotheca inducatur à jure in bo-
nis teſtatoris pro legatis ab eo factis, etiam ſi aliquam 6
rem in ſpecie teſtator obligaverit eſt text. *in l.* 1. *C. com.*
de leg. & latè probat Neguſ. *de pign. part.* 2. *membr.* 4.
n. 157.

Digitized by Google

n. 157. *& ſeqq.* Scapucc. de Salvian. *lib.* 1. *q.* 7. *per tot.* & Merlin. *de pign. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 14. *per tot.* Intelligendo tamen in bonis, quæ remanent libera, & alteri
7 non legata, vel niſi teſtator remiſerit hujuſmodi hypothecam, prout eam remittere poteſt, vel niſi eſſemus in donatione cauſa mortis, pro qua non inducitur tacita hypotheca, ut declarat Neguſ. *loc. cit.* ubi etiam. *n.* 158. *limitat*, ut non procedat in ipſa re legata, cùm ejus dominium recta vi tranſeat à die mortis teſtatoris in legatarium, cui propterea hypothecata eſſe non poteſt, cùm res ſua nemini ſervire poſſit.

Quæ quidem hypotheca habet naturam diverſam ab aliis hypothecis, quæ dantur in ſolidum, ſed iſta commenſuratur actioni perſonali, & datur contra quemlibet
8 pro rata, pro qua eſt hæres, cùm ipſo jure inter hæredes dividatur obligatio, & quilibet repræſentet perſonam defuncti pro ea parte tantùm, pro qua eſt hæres, & non ultra, idem Neguſ. *loc. cit. num.* 160. & latè Gratian. *diſcept.* 16. *n.* 7. *cap.* 36. *n.* 41. *cap.* 150. *nu.* 10. *cap.* 323. *per tot. cap.* 766. *nu.* 32. *& cap.* 641. *nu.* 20. Duran. *dec.* 454. *n.* 2. *& ſeqq.* & datur ſolùm ad rem æquivalentem rei legatæ, ac pro menſura debiti, & non ſuper omnibus bonis, idem Gratian. *diſcept.* 489. *num.* 19. *&* 20. *& c.* 541. *n.* 41.

Neque datur in rebus hæredis, quia in eis lex non operatur effectum, prout in rebus teſtatoris, Duran. *deciſ.* 327. *num.* 1. *&* 2. ſi tamen hæres non ſolveret legatum,
9 poſſet fieri immiſſio in bonis illius ad inſtantiam legatarii, & per talem immiſſionem conſtitueretur pignus prætorium, *l. certa C. ut in poſſeſſ. leg.* ubi Bald. & Salyc. cum aliis, Neguſ. *d. part.* 2. *membr.* 4. *n.* 159. Sicuti etiam contra bona hæredis poſſet intentari Salvianum, & hypothecaria ſi fuerint per teſtatorem expreſſè obli-
10 gata, quia licèt talia bona hæredis non veniant in tacita hypotheca, nec in generali obligatione bonorum, tamen benè poſſunt expreſſè obligari, & hæredes adeundo cenſebitur hujuſmodi obligationem ratificare, Afflict. *dec.* 200. Neguſ. *de pign. par.* 2. *memb.* 2. *num.* 55. Scapuc. de Salvian. *lib.* 2. *qu.* 12. Pacif. *cod. tract. inſpect.* 3. *cap.* 2. *n.* 283. Gratian. *diſcept.* 225. *n.* 73. 443. *n.* 20. 540. *n.* 56. Magon. *dec. Flor.* 124. *n.* 11.

Et dato etiam, quod eſſemus in caſu ubi à jure non eſſet inducta tacita hypotheca, ſi teſtator, vel alius mandaverit aliquid præſtari ſuper bonis ſuis, vel aliquid
11 ſuper illis promiſerit, cenſebitur inducta hypotheca ſtante illa dictione *ſuper*, quæ ſignificat jus in re, & hypothecam tribuit in quacumque diſpoſitione favorabili, vel odioſa, & tàm in contractibus, quàm in ultimis voluntatibus, ut latè probat Gratian. *diſcept.* 683. *per tot. cap.* 848. *n.* 18. *cap.* 853. *n.* 87. *& cap.* 963. *n.* 18. Magon. *dec. Flor.* 62. *n.* 14. Quidquid ſecùs ſi quando quis promitteret, vel mandaret ſolvi aliquid de fructibus, ſive ex fructibus ſui fundi, quia tunc iſta verba, *de*, & *ex*,
12 non inducerent hypothecam, niſi eſſemus in diſpoſitione ad pias cauſas, vel niſi eſſet data facultas, & licentia capiendi poſſeſſionem bonorum deſignatorum propria
13 auctoritate, vel aliquid alienandi pro ſuo credito, nam talia verba operantur tranſlationem hypothecæ in quacumque diſpoſitione, quamvis non adſit aliqua expreſſa obligatio, ut latè per Gratian. *d. cap.* 683. *num.* 11. *& ſeqq. ad finem.*

Et quamvis in contractibus hypotheca illa, quæ appa-
14 ret anterior ex ordine ſcripturę præferatur alteri poſteriori in eadē ſcriptura cōtentę, ad tradita per Neguſ. *de pign. part.* 2. *membr.* 4. *n.* 110. *& par.* 5. *memb.* 2. *n.* 45.
15 ſecùs tamen eſt in ultimis voluntatibus, in quibus non attenditur ordo ſcripturæ, cùm inſtantanea ſit omnium contentorum in teſtamento confirmatio per mortem, ita ut legatarii in poſterioribus codicillis æqualiter concurrant cum legatariis nominatis in priori teſtamento, quia ultimæ voluntates uno, & eodem tempore confirmantur morte, & à tempore mortis, & non ante robur accipiunt unde non poteſt dari prioritas temporis tamquam ſimus in eodem actu eodem tempore perfecto, in quo non datur prius, aut poſterius, *l. quia autem ff. ſi quis omiſſ. cauſ. teſtam. l. quantitate §. fin. ff. ad l. falcid.* Peregr. *de fideicomm. art.* 4. *nu.* 60. *&* 61. cum aliis per Gratian. *diſcept.* 646. *num.* 18. *&* 19. *& cap.* 586. *n.* 32. ſequitur Merlin. *de pign. lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt.* 4. *per*
16 *tot.* Quinimò juxta veriorem opinionem etiam in contractibus non datur prius, nec poſterius in eodem inſtrumento ex ſolo ordine ſcripturæ cum eodem tempore, & eodem inſtanti lecto inſtrumento per Notarium approbentur omnia in eo contenta, & ideò non eſt dare prius, vel poſterius in eodem actu, qui mediante inſtantaneo conſenſu ſtatim, & ictu oculi perficitur quoad omnia, *l. contractus C. de fid. inſtrum.* ubi Bart. *num.* 3. *&* 4. Surd. *conſ.* 217. *num.* 9. Contraria autem procedere poſſunt quando manu ejuſdem Notarii eſſent eàdem die rogata duo inſtrumenta ejuſdem debitoris, nam creditor qui ex ordine ſcripturæ anterior reperitur in protocollo erit præferendus alteri poſteriori ex ordine ejuſdem ſcripturæ protocolli, vel quando in diverſa oratione omninò ſeparata idem debitor primò ſe obligaverit uni, deinde alteri creditori, licèt in eodem inſtrumento, ita ut appareat de anterioritate actus perfecti prius ad favorem unius, & poſteà ad favorem alterius, ut quando in eodem inſtrumento celebrantur plures contractus, & uno perfecto ſit approbatio ſeparata per partes, quoad eum delato ſibi juramento per Notarium, & deinde ſequitur alter contractus in eodem inſtrumento, prout in his terminis videtur intelligendus Neguſ. *loc. cit.* aliàs ejus opinio non tranſit ſine difficultate per prædicta.

Quatenus autem ſupra fuit facta mentio de uſuris, & fructibus legati ſolvendis legatario ſciendum eſt, quod in legato quantitatis, in quo non conſideratur tranſla- 17
tio dominii ipſo jure tales fructus non debentur quamvis eſſemus in pecunia locis piis relicta, cùm fructus debeant eſſe illius, qui habet dominium, niſi plenè probaretur quod pecunia erat inveſtita in aliqua negotiatione, & fructum reddebat, aliàs non poſſent hæredes ad tales fructus condemnari, Caſtr. *conſ.* 125. *lib.* 1. cum aliis per Gratian. *diſcept.* 618. *num.* 19. *& ſeqq. & cap.* 400. *per tot. & cap.* 848. *num.* 2. *& ſeqq.* In legato autem ſpeciei cujus dominium recta via fuit tranſlatum in 18
legatarium, fructus debentur quandoque à die mortis teſtatoris, quandoque à die aditæ hæreditatis, ut latè declarat idem Gratian. *diſcept.* 250. *per tot. & cap.* 590. *nu.* 7. *&* 16. Magon. *deciſ. Flor.* 83. *in fine*, & facit in *deciſ.* 91. *n.* 21.

ARGUMENTUM.

Donatio ex quibus cognoſcatur, an ſit cauſa mortis, vel inter vivos, quando utraque poſſit revocari, vel cenſeatur revocata, quid inter patrem & filium, virum & uxorem, & quando reſervata habitatione domus intelligatur de tota.

SUMMARIUM.

1 *Donatio cauſa mortis eſt ſpecies teſtamenti, & poteſt revocari ſicut legatum.*
2 *Donatio ex quibus cognoſcatur eſſe cauſa mortis.*
3 *Donatio cauſa mortis revocatur per mortem donatarii ante donatorem.*
4 *Donatio cauſa mortis revocatur per voluntariam alienationem, vel pignorationem.*
5 *Donatio cauſa mortis revocatur ex ſola pœnitentia.*
6 *Mentio de hæredibus qualiter conveniat, etiam donatario cauſa mortis, n.* 9.
7 *Donatio facta per maritum uxori ea præmoriente reſolvitur, n* 21.
8 *Subſtitutio evaneſcit, ſi non habet locum inſtitutio à qua dependet.*
10 *Donatio quomodo dicatur inter vivos, etiam facta mentione mortis.*
11 *Donatio dicitur inter vivos quando fuit aliquid reſervatum.*
12 *Mentio hæredum denotat donationem inter vivos, etiam ſi fiat in teſtamento.*
13 *Donatio inter vivos arguitur quando fuerunt adhibiti tamùm duo teſtes.*
14 *Teſtes duo ſufficiunt in contractibus.*
15 *Donatio inter vivos ex quibus aliis ſignis arguatur.*
16 *Donatio inter vivos non revocatur per mortem donatarii ante donatorem.*
17 *Etiam ſi res non fuerit tradita, tranſit ad hæredes donatarii.*
18 *Donatio perfecta nec auctoritate Principis reſcindi poſſet.*

19

Digitized by Google

19 *De poteſtate Principis abſoluta diſputare non permittitur.*
20 *Donatio facta per patrem filio ſi fuit valida mortuo filio ante patrem ad eum non revertitur, ſed tranſit ad hæredes filii.*
21 *Donatio facta filio ſi indiget mortis confirmatione mortuo filio ante patrem ad eum revertitur, n. 7.*
22 *Donatio inter patrem & filium, inter virum & uxorem quando valeat, remiſſivè.*
23 *Pater ſi ſit hæres filii donatio ad eum revertitur.*
24 *Donator poteſt agere ad rem ſibi reſervatam.*
25 *Donatio facta ſub modo aliquid præſtandi, ſi non præſtetur poſſit revocari.*
26 *Pacta non ſervare eſt inter maximas cauſas ingratitudinis.*
27 *Donatio quare poſſit ex cauſa ingratitudinis revocari.*
28 *Amplia etiam ſtante pacto in contrarium cùm tale pactum non valeat.*
Pactum contra bonos mores, & invitans ad delinquendum non valet.
29 *Donans qui ſibi reſervavit habitationem poteſt totam demum habitare, excluſis donatariis, vel locare, n. 30.*
31 *Habitatione domus reſervata, & non in domo debet reſervans habere totum domum, n. 33.*
32 *Appellatione domus venit tota.*
34 *Vendens rem modico pretio, & donans emptori illud plus, quod valet quem contractum faciat remiſſivè.*

CAPUT XXIV.

FActa permutatione domorum, de quibus agitur cum pacto, quod illud plus, quod valet altera ex dictis domibus permutatis intelligatur, donatum poſt mortem ipſius permutantis alteri ſecum contrahenti, & ejus hæredibus ſalva tamen, & reſervata dicto domino domus majoris pretii libera ipſius domus habitatione, donec naturaliter vixerit.

Videbatur, quod hujuſmodi diſpoſitio eſſet habenda pro tacita donatione cauſa mortis, quæ eſt ſpecies teſtamenti, & eodem modo revocari poſſet per contrariam voluntatem, ſicut legatum, *l. fin. C. de donat. cauſ. mort. l. ad rem legatam ff. de adimpl. leg.* Dyn. & Bald.
1 *in l. Stichum, qui meus erit in princ. ff. de leg. 1.* maximè quia verba ſonant, quod illud plus remaneat poſt mortem donantis donatario, quo caſu ex ſui ſignificatione, & natura videntur importare donationem cauſa mortis, *l. Seja ff. de donat. cauſ. mort.* & notatur *in l.*
2 *quæ dotis ff. ſolut. matrim. & l. fin. C. de pact.* quia quotieſcumque habetur cogitatio mortis, & confertur in tempus illius, donatio cauſa mortis inducitur, *Inſtit. de donat. poſt princip. d. l. Seja ff. de donat. cauſa mort.* Oinot. *d. tit. n. 4.*

Ex quibus inferebatur quod præmortuo donatario ante donatorem hujuſmodi diſpoſitio, & aſſerta donatio evanuerit, & fuerit extincta, donatio enim cauſa mortis revocatur ex eo ſolo, quod donatarius moriatur ante
3 donatorem, & non tranſmittitur ad hæredes, *l. ſi à filio & l. ſi mortis cauſa ff. de donat. cauſa mort.* Oinot. *in*
4 *ſtit. de donat. in princ. num. 23.* Sicut revocatur per voluntariam alienationem, vel pignorationem rei donatæ, Gratian. *diſcept. 251. num. 32. cap. 172. in princ. & cap. 975. num. 16. & ſeqq.* ubi etiam, quod ipſo jure revertitur dominium in donantem, & repetuntur fructus pendentes, & percepti à tempore donationis, ac ex ſola pœnitentia donantis revocari poſſe non eſſe dubitan-
5 dum, ſive enim donator expreſsè pœnitendo revocet, ſivè tacitè alteri legando, vel aliter obligando rem donatam, donatio revocatur, *l. cum pater §. mater ubi gloſſ. ff. de leg. 2.* Oinot. *loc. ſup. cit. nu. 22.* Pract. Papp. *cauſ. donat. gloſſ. 3. n. 9.*

Neque obſtare quod fuerit facta mentio de hæredibus, quia hoc non videtur magis arguere donationem inter vivos, quàm cauſa mortis, cum in utraque veniant hæ-
6 redes ſtantibus terminis extremis habilibus, quod donatio cauſa mortis fuerit acquiſita donatario, & ſic mediante priori ſucceſſione ex perſona donatarii, aliàs autem ceſſante iſto medio donatio remanet extincta, Dec. *conſ. 513. num. 14. lib. 2.* maximè quando fuit facta intuitu certæ perſonæ propter affectionem erga illam, quo caſu ſive cauſa mortis, ſive inter vivos non tranſmittitur ad hæredes, ut dicitur de donatione facta uxori à 7
marito, quæ uxore donataria præmoriente reſolvitur, & non tranſit ad hæredes, *l. à marito C. de donat. inter vir. & uxor. l. ſi inter virum in princ. ff. de rebus dub.* data enim paritate terminorum, non videtur differentia inter donationem cauſa mortis, & donationem inter vivos. Sicuti videmus in ſimili, quod ſubſtitutio evaneſcit, ſi non habeat locum inſtitutio principalis, à qua 8
dependet, *l. qui habebat ff. de vulg. & pupill.* cum aliis juribus per Gratian. *diſcept. 536. num. 33. & num. 54.* Et ita mentio de hæredibus penitùs non excludit donationem cauſa mortis, ſed ut illi comprehendantur neceſſe eſt, quod prius fuerit acquiſita donatario, quo mediante ad illos tranſmittetur; debet enim intelligi ſecundum ſubjectam materiam, videlicet quod donatio habuerit locum prius in perſona donatarii, non autem ut incipiat ab ipſis hæredibus nova donatio ex perſonis illorum, *l. 1. ut act. ab hæred.* Bald. *conſ. 361.* ſequitur Altograd. *conſ. 43. num. 53. lib. 2.* ubi tamen loquitur in diverſis terminis. Quia abſurdum eſſet, quod hæredes venirent ſupra donationem à donatario non acquiſitam, Bald. *conſ. 306. lib. 5.* ubi quod ſi fuerit facta donatio filiæ, & ejus hæredibus non valet quoad filiam quæ erat in poteſtate, & ideò ad hæredes tranſmitti non poteſt, & ſic donatio cauſa mortis tranſit ad hæredes ſucceſſivè, non autem immediatè. 9

Sed prædictis omnibus rectè conſideratis licèt in ſe veris neceſſe eſt fateri, quod per prædicta verba in caſu noſtro, non fuerit inducta donatio cauſa mortis, ſed potius donatio ſub modo inter vivos, in qua donans voluerit effectum donationis tantum, & non ſubſtantiam 10
transferre poſt mortem, & ſic mentio mortis fuit facta ad oſtendendum tempus, in quo donatio effectum ſortiri deberet, & producit tantùm effectum dilativum, non ſuſpenſivum inducendo donationem cauſa mortis, ſed inter vivos, non ſecùs, ac ſi donator dixiſſet volo, quod illud plus, quod hodie tibi in vita dono, habeas poſt mortem meam, *l. ubi ita donatur ff. de donat. cauſa mort.* Natt. *conſ. 104. num. 12.* Rol. *conſ. 61. nu. 50. lib. 2.* cum aliis per Gratian. *diſcept. 657. nu. 4. & 5.*

Quod magis dicendum videtur concurrentibus pluribus aliis conjecturis, & præſumptionibus denotantibus potius donationem inter vivos, quàm cauſa mortis, & primò quidem ſtante reſervatione habitationis, quæ operatur, ut donatio ipſa tranſitum faciat in donationem 11
inter vivos non obſtante mentione mortis, quæ potius cauſam inductivam, quàm nomen ipſius contractus indicat Pract. Papp. *libell. donat. gloſſ. 1.* ubi Abd. Bald. *conſ. 107. col. 2. lib. 2.* ubi ait, quod donatio cenſetur inter vivos, etiam facta mentione mortis propter reſervationem uſufructus, per quam videtur tranſlatum dominium in donatarium cum res ſua nemini ſervire poſſit, ad quid enim reſervatio iſta ſi noluiſſet donare inter vivos, cùm totum revocare eſſet aliàs poſitum in ſua poteſtate *DD. in l. quiſquis C. de donat.* Gratian. *diſcept. 310. num. 22.*

Secundò ſtante mentione facta de hæredibus donatarii, ex qua colligitur donantem habuiſſe intentionem donandi inter vivos, Bald. *in l. C. de jur. dot.* Rol. *conſ. 61. num. 37. & 38.* Ferret. *caut. 30. per tot.* Gratian. *diſcept. 586. nu. 11.* Licèt enim in dubio dicatur donatio 12
cauſa mortis, quando eſt facta mentio de morte, tam ſi pro ſe, & hæredibus ſtipulatus fuerit donatarius, tunc dicitur donatio inter vivos, quia mentio hæredum donatarii adaptatur potius ad donationem inter vivos cum illa tranſmittatur ad hæredes, & ſit irrevocabilis, etiam ſi fiat ab aliquo dum teſtatur Caſtr. *in l. non omnis ff. ſi cert. pet. l. ſi donationem, l. ſi velles C. de revoc. donat.* Gratian. *d. cap. 586. n. 6. & 7.*

Tertiò, quia in dicta diſpoſitione, ſeu aſſerta donatione fuerunt adhibiti tantùm duo teſtes, quo caſu intelligitur facta donatio inter vivos cum in donatione cauſa mortis requirantur quinque teſtes, *l. fin. C. de donat. cauſ. mort.* Ruin. *conſ. 51. num. 1. lib. 1. & conſ.* 13
7. num. 14. lib. 3. Pariſ. *conſ. 90. col. 1. vol. 3.* ex numero enim teſtium arguitur, quod donans voluerit donare inter vivos cùm in donatione inter vivos ſufficiant duo teſtes, ſicuti in reliquis contractibus, *l. ubi numerus ff. de teſt.* Corn. *conſ. 126. verſ. 3. nu. 1.* facit Gratian. *d. cap. 586. num. 13. & ſeqq.* ubi latè multa adducit quando donatio judicetur inter vivos quamvis in 14

ea fuerit facta mentio mortis, & adhibiti quinque teſtes, & conſiderat juramentum, quod adeſt etiam in caſu noſtro, & facit tranſire donationem cauſa mortis, in donationem inter vivos, & reddit actum irre-
15 vocabilem quamquis aliàs de ſui natura eſſet revocabilis, ſicut etiam conſiderat clauſulam *omni meliori modo, &c.* clauſulam *ad habendum, &c.* conſtitutionem procuratoris in rem ſuam, mentionem hæredum, & ſimilia, quæ etiam in contractu, de quo agitur concurrunt, & demonſtrant eſſe contractum inter vivos, & latè Rot. *coram Merlino in Anconitana prædii* 24. *Januarii* 1635. *in noviſſ. part.* 7. *deciſ.* 9. Magon. *deciſ. Flor.* 64. *nu.* 5. *& ſeqq. ad* 21. ubi novem fundamenta adducit pro donatione inter vivos contrariis reſpondet, & cum illa tranſit ſicuti in dubio faciendum eſſe docet.

Ex quibus ſequitur, quòd cùm fuerit donatio inter vivos non potuit, neque poteſt revocari, nec revocata cenſetur ex eo, quod donatarius mortuus fuerit antè
16 donatorem, ſed ad hæredes fuit tranſmiſſa poſtquam enim fuit ſemel perfecta amplius revocari non poteſt, & tranſit ad hæredes, *§. ſciendum inſtit. de donat. et in*
17 *C. tit. de revocand. donat.* Quod procedit etiam ſi res donata, non fuiſſet tradita, quia poteſt donator compelli ad tradendum ſicut venditor, & ſi non habet facultatem tradendi tenetur ad intereſſe, *d. §. ſciendum, et §. aliæ inſtit. de donat. et in l. ſi quis argumentum §. fin. C. eod. l.* 1. *ubi gloſ. et DD. ff. de act. empt.*
18 ita ut donatio perfecta nec auctoritate, & reſcripto Principis reſcindi valeat, *l. ſi donationem C. de revocan. donat.* quia Princeps ex poteſtate ordinaria, & ſine juſta cauſa non poteſt jus alteri quæſitum tollere, ut per Bellon. *conſ.* 2. *per tot.* Curt. jun. *conſ.* 1. *num.* 19. *lib.* 1. & Gratian. *diſcept.* 891. *nu.* 29. *& ſeqq.* Quamvis aliàs de Principis poteſtate non ſit diſputandum, & qui au-
19 dent de illius plenaria auctoritate diſputare, & illam controvertere videntur ſe facere ſuperiores illi, & ponere ſedem ſuam ab Aquilone, tentando illi eſſe ſimiles, quod non permittitur, *l. diſputare C. de crim. Sacrileg.* Cravet. *conſ.* 241. *num.* 3. cum aliis per Gratian. *diſcept.* 724. *num.* 8. & Magon. *dec. Flor.* 88. *n.* 18.

Et quod donatio inter vivos non extinguatur per mortem donatarii ante donatorem, vendicat ſibi locum, etiam in donatione facta à patre in filium, quæ
20 poſtquam fuit valida, & efficax ab initio mortuo filio donatario ante patrem donantem ad ipſum patrem non revertitur, ſed tranſit ad hæredes, & deſcendentes maſculos, vel fœminas ipſius filii, cùm prima cauſa ſuccedendi ſit deſcendentium, juxta *auth. de hæred. ab inteſt. §.* 1. *& auth. in ſucceſſione C. de ſuis, & legit. hæred.* & tradit Guid. Pap. *deciſ.* 147. *per tot. Add.* Intelligendo hoc quando, ut dixi, donatio fuit ab initio valida, cùm aliàs regulariter donatio inter patrem, & filium non ſubſiſtat, quo caſu quando non eſſet va-
21 lida, & indigeret mortis confirmatione, ſi moriatur filius ante patrem ad ipſum patrem donantem revertitur, ut dictum eſt ſupra de donatione facta uxori per
22 *l.* 2. *de bon. quæ lib.* quando autem, & quibus caſibus valeat donatio inter patrem, & filium, latè tradit Michalor. *de fratr. part.* 1. *cap.* 11. *per tot.* Soc. *reg.* 103. Clar. §. *donatio quæſt.* 8. & quando valeat inter virum, & uxorem *tot. tit. ff. & C. de donat. inter vir. et uxor.* Theſaur. *deciſ.* 32. *per tot.* Item intelligendo prædicta quando filius donatarius reliquit filios, vel etiam filias attenta diſpoſitione juris communis, secùs autem ſi non
23 reliquerit deſcendentes, adeò ut pater ſit hæres filii, vel ſi reliquerit ſolùm fœminas, quæ vigore ſtatuti excludantur per patrem defuncti, prout tale ſtatutum viget Florentiæ, & Mutilianæ, nam iſtis caſibus bona donata redirent ad patrem, ſi non virtute reflexus donationis, ſaltem jure hæred tario ab inteſtato ſalvis dotibus dictis filiabus fœminis.

Undè pro veritate cõſulendo in caſu prædicto, dixi uni-
24 cum tutũ remedium competere dicto permutanti, & donatori, nempè agendi ad conſequendam habitationem ſibi reſervatam ejus vita durante juxta pactum initum, animus enim contrahentium fuit principaliter facere contractum permutationis, & acceſſoriè contractum locationis ipſiuſmet domus majoris pretii, niſi reſervanti ejus habitationem donec vixerit relinquendo, & tradendo pro penſione fructus illius pluris, quod valet alteri parti, cui in recompenſationem dictæ habitationis, voluit illud plus remanere poſt ejus mortem ex titulo donationis, & propterea debet præſtari dicto permutanti, ſive conductori, & donatori libera habitatio dictæ domus ejus vita durante, aliàs donatum, atque remiſſum ex hujuſmodi cauſa condici, & repeti poteſt, quia 25
donatio, quæ apparet facta ſub modo aliquid præſtandi, ſi non præſtetur revocari poteſt, & competit rei donatæ repetitio, ac utilis rei vendicatio, per text. *in l.* 1. *C. de donat. quæ ſub mod.* Bald. *conſ.* 212. *nu.* 1. *&* 2. *lib.* 2. Addit. ad Pract. Papp. *libell. donat. gloſſ.* 1. *in fine*, Magon. *dec. Flor.* 76. *num.* 20. *& ſeqq.* Gratian. *diſcept.* 381. *num.* 20.

Adeò ut cùm inter maximas cauſas ingratitudinis numeretur pacta non ſervare, *l. fin. C. de revoc. donat.* 26
& cap. fin. extr. de donat. & tradit Bald. *conſ.* 18. *nu.* 1. *lib.* 1. ſi donatarius negligat dare, quod tenetur vigore pacti poſſit, ex vitio ingratitudinis privari re donata, & donatio revocari, cùm non ſit licitum alienas res capere, & frugalitatem donatoris, ipſumque donatorem irridere, ut habetur *in d. l. fin. C. de revoc. donat.* non 27
enim decet ab illo pati injuriam, cui quis contulit beneficium, ſed liberalitas donantis ad obſequia inclinare magis quàm ad inſolentiam erigere debet, ut dicitur in *l.* 1. *C. de revoc. donat.* & cum ingratitudo tollat etiam debitum naturæ, ſit ventus urens, exſiccans fontem miſericordiæ, rorem pietatis & fructum gratiæ, ut inquit D. Bernard. non eſt mirum ſi graviter, & prudenter ſancitum fuerit *in d. l. fin.* donationem ex hac cauſa revocari poſſe, etiam ſi in inſtrumento adeſſet 28
clauſula, quod nec ob ingratitudinem ullo tempore revocare poſſit cum tale pactum, tamquam contra bonos mores initum, & invitans ad delinquendum non valeat, *l. pacta, C. de pact. l. ſi unus, §. pacta, ff. eod. l. illud convenit, ff. de pact. dot.*

Et poteſt, ac debet idem reſervans, & donator, ſive conductor vendicator, & habere habitationem totius dictæ domus ejus vita durante excluſis hæredibus donatarii, qui eo invito in ea permanere non poterunt, quia hic non agitur de habitatione legata ad diſtinguendum 29
an ſit ſervitus juris, vel facti, ſeu facultas habitandi limitata, ſed agitur de habitatione ſi non expreſsè, ſaltem tacitè conducta, & per pactum reſervata pro pretio illius pluris, quod ſupereſt de pretio ad pretium domorum inter contrahentes permutatarum, dum voluit idem donator, quod remaneat donatario, & ejus hæredibus poſt mortem ſuam pro raguaglio, & compenſatione dictæ habitationis, ut apparet ex verbis Inſtrumenti, quæ videntur importare habitationem titulo locationis, & conductionis, unde naturaliter poſſidet tamquam uſufructuarius, *l. naturaliter, ff. de acq. poſſ.* ac habet plenum jus habitandi totam domum, & partem, 30
quæ ei ſupereſt locandi, *l. cæterum, §.* 1. *ff. de uſu, & habit. l. uſufructu legato, ff. de uſufr. & l. antiquitas, C. eod.* ita ut non poſſit donatarius, vel ejus hæredes eo vivente in ea habitare, Dec. *conſ.* 355. *num.* 1. *lib.* 2. Cabal. *conſ.* 137. *num.* 16. adde Afflict. *deciſ.* 401. *per tot.* ubi benè hæc omnia ſequitur, & declarat, & vide ibidem Urſil. an & quando talis donator poſſit 31
alteri locare. Fuit enim reſervata habitatio domus, & non in domo, quod denotat totam domum, & non partem, ut per Dec. & Cabal. *loc. cit.* & regulare 32
eſt, quod appellatione domus, etiam nullo addito ſigno univerſali, veniat tota domus, & non pars illius per text. *in l. uxori, ff. de leg.* 3. Gratian. *diſcept.* 755. *cap.* 946. *num.* 23. *& cap.* 947. *num.* 3.

Cùm igitur illud plus, quod valet domus donatoris importet ſcuta ducentum, quorum fructus reſpectivè important annuatim penſionem ipſius domus, cujus habitatio fuit reſervata tranſlato hinc inde domorum per- 33
mutatarum dominio, congruum eſt, quod ipſi donatori competat plenum jus habitandi, vel locandi ejus vita durante prout inter partes fuit conventum, *l. cæterum, l. non ſolum, & l. plenum, ff. de uſu, & habit.*

Et de ſimilibus contractibus, quando quis vendit rem pro modico pretio, & donat emptori illud plus, 34
& quod valeret, vide Theſ. *dec.* 165. *nu.* 8. & Gratian. *diſcept.* 273. *num.* 38. *& ſeqq.* ubi plures allegat, & Tiraquell. *de retract. lignag. §.* 1. *gloſ.* 18. *n.* 11. *& ſeqq.*

AR-

Digitized by Google

ARGUMENTUM.

Forma quando dicatur inducta, quid operetur, & an obliget forenſes, Statutum requirens certam ſolemnitatem in contractu filii quando non habeat locum. Donatio quomodo revocetur ob ſupervenientiam filiorum, & ex quibus cauſis dicatur ſimulata, & multa de Clerico ordinato ad titulum ficti patrimonii.

SUMMARIUM.

1 *Forma quando cenſeatur inducta per ſtatutum.*
2 *Forma in dubio dicitur ſubſtantialis.*
3 *Præcipuè ſtante clauſula actus annullativa.*
4 *Formæ à ſtatuto inductæ non poteſt renunciari expreſsè, nec tacitè.*
5 *Obligatio nec naturalis, nec civilis oritur ex contractu non ſervata forma.*
6 *Lex dicitur reſiſtere obligationi non ſervata forma.*
7 *Forma ſtatuti eſt ſervanda, etiam per Forenſes contrahentes in loco.*
8 *Limita quando ſtatutum loqueretur tantum de habilitate, vel inhabilitate perſonæ.*
9 *Statutum loquens de habilitate, vel inhabilitate perſonarum comprehendit ſuos ſubditos, etiam alibi contrahentes.*
10 *Verba enunciativa non probant ſuper eo, quod non pendet à proferente.*
11 *Solemnitas neceſſaria in alienatione rei Eccleſiæ, non probatur ex verbis enunciativis exiſtentibus in contractu.*
12 *Confeſſio filiifam. quod ſit mercator non validat contractum.*
13 *Filiusfam. mercator non obligatur, niſi pro pertinentibus ad artem ſuam.*
14 *Merita donatarii erga donatorem, non probantur per aſſertionem partium.*
15 *Non eſt ſtandum confeſſioni, & aſſertioni partium, inter quas prohibetur contractus ſine certis qualitatibus.*
16 *Emancipatio eſt nulla, niſi fuerit notificata Univerſitati mercatorum Florentiæ.*
17 *Statutum Civitatis dominantis ſervandum in defectum ſtatuti loci particularis.*
18 *Solemnitas extrinſeca, quando ex longinquitate temporis præſumatur.*
19 *Solemnitas alienationis rei Eccleſiæ præſumitur ex diuturnitate temporis.*
20 *Inſinuatio præſumitur ex curſu 30. annorum.*
21 *Antiquitas temporis, operatur tantum circa ſolemnitates negotii, non autem circa ſubſtantiam illius.*
22 *Antiquitas temporis nihil operatur niſi concurrente obſervantia contractus, præcipuè quando ſolemnitas erat in ſcriptis redigenda, num. 23.*
24 *Antiquitas temporis nihil operatur ſi ex inſpectione, & rimatione librorum conſtet ſolemnitatem non fuiſſe adhibitam.*
25 *Filius præſumitur habitare cum patre.*
26 *Statutum requirens certam ſolemnitatem in contractu filii, non habet locum in filiofam. habitante ſeorſum à patre, an in habente peculium, n. 28.*
Filiusfam. quando dicatur habitare ſeorſum à patre.
27 *Si pater, & filius in eodem contractu ſe obligent, valet obligatio, etiam reſpectu filii, non obſtante ſtatuto.*
29 *Donatio revocatur ob ſupervenientiam filiorum, & quomodo iſtud intelligatur numeris ſeqq.*
34 *Simulatio probatur conjecturis exiſtente cauſa.*
35 *Donatio dicitur ſimulata, quando donator remanſit in poſſeſſione.*
36 *Poſſeſſio tradita donatario, ſi effectum non habuit dicitur ſimulata.*
37 *Simulatio arguitur ex ſolutione collectarum, & ex libro æſtimi, num. 38.*
39 *Simulatio arguitur ex clauſulis inſolitis.*
40 *Cauſa ſimulandi eſt neceſſaria, & quæ ſit juſta, n. 41.*
42 *Cauſam ſufficit eſſe opinatam, nec debet exprimi niſi opponatur à parte, num. 43.*
44 *Clericus ordinatus ſine patrimonio poteſt agere coram Epiſcopo, & quando ſecus.*
45 *Clericus ordinatus ad titulum ficti patrimonii, ſi ſit particeps fraudis incurrit in ſuſpenſionem, nec tenetur ordinator ei providere, num. 46. & 52.*
47 *Clericus non poteſt alienare, nec obligare bona ad quorum titulum fuit ordinatus ſine licentia Epiſcopi, nec poteſt remittere, vel retrodonare illa donatori, num. 48., & 50.*
49 *Clericus non poteſt reſignare beneficium niſi habebat aliundè vivere.*
51 *Clericus alienando bona ad quorum titulum fuit ordinatus, an incurrat ſuſpenſionem.*

CAPUT XXV.

Donatio bonorum, de quibus agitur, facta N clerico, ut ad ſacros ordines promoveri poſſet, tam 1
ex capite nullitatis, quàm ſimulationis venit infirmanda. Nullitas enim eſt patens cùm donator eſſet filius familias, & contraxerit non adhibito paterno conſenſu ex diſpoſitione ſtatutorum neceſſariò, nam quotieſcumque ſtatutum aliquid diſponit ſub certis modificationibus cenſetur inducere formam præcipuè, quando diſponit alter, quàm à jure communi ſit diſpoſitum per tex. *in l. hac conſultiſſima, C. qui teſt. fac. poſſ.* Aſin. *in prax. lib.* 3. *§.* 36. *num.* 3. Surd. *deciſ.* 268. *nu.* 9. cum aliis per Fenzon. *ad ſtat. Urb. cap.* 68. *nu.* 19. Duran.
deciſ. 18. *num.* 17. Quæ forma in dubio dicitur ſubſtan- 2
tialis, & ea non ſervata actus corruit, *l. cum hi, §. ſi prætor, ff. de tranſact.* Dec. *conſ.* 532. *num.* 2. Grat. *diſcept.* 742. *num.* 1. *& cap.* 965. *nu.* 18. etiam quod ſtatutum expreſsè de nullitate non diceret, idem Gratian. *diſcept.* 647. *num.* 1. *& cap.* 691. *num.* 24.

Unde iſtud nullam patitur difficultatem ſtante clau-
ſula irritanti, & ipſius actus annullativa in eodem ſta- 3
tuto inſerta diſponendo, quod aliàs præſumantur doloſè donationes extortæ cæterique contractus, & ſint ipſo jure caſſi, irriti, & inanes, ac nullam obtineant roboris firmitatem, quo caſu intelligitur inducta præciſa forma ſubſtantialis non ad probationem, vel demonſtrationem, DD. *in l.* 1. *ff. de lib. & poſthum.* Natt. *conſ.* 287. *nu. ultim. lib.* 2. Genua *de ſcript. privat. lib.* 1. *quæſt.* 16. *concl.* 2. *nu.* 23. *fol. mihi* 65. Gratian. *diſcept.* 208. *num.* 21. 596. *num.* 5. *&* 607. *num.* 3.

Quód adeó verum eſt, ut hujuſmodi formæ tamquam
reſpicienti favorem publicum non poſſit renunciari ex- 4
preſsè, nec tacitè, Gratian. *diſcept.* 691. *num.* 7. *et* 8. 907. *nu.* 35. cum aliis per Fenzon. *ad ſtat. Urb. cap.* 57. *num.* 4. & Magon. *deciſ. Flor.* 118. *num.* 3. Neque ex hujuſmodi contractibus celebratis ſine dicta for-
ma oritur aliqua obligatio nec civilis, nec naturalis, 5
l. ſancimus, C. de donat. Surd. *conſ.* 115. *num.* 36. *lib.* 1. Gratian. *diſcept.* 647. *num.* 1. *et* 691. *num.* 24. Et ratio
eſt, quia non ſervata forma lex dicitur reſiſtere obli- 6
gationi, quæ legis reſiſtentia impedit ortum naturalis, vel civilis obligationis, Surd. *loc. prox. cit.* Magon. *deciſ. Luc.* 13. *nu.* 16. Duran. *deciſ.* 18. *n.* 15. *et ſeqq.* Ita ut talis forma, & ſolemnitas ſit etiam ſervanda per
forenſes contrahentes in loco ubi viget ſtatutum eam 7
inducens, Gratian. *diſcept.* 253. *per tot. et* 887. *num.* 4. Pic. *ad ſtat. Urb. gloſ.* 2. *num.* 31. *et ſeqq.* quidquid ſit
quando ſtatutum non induceret formam, ſed ſimplici- 8
ter loqueretur de habilitate, vel inhabilitate perſonarum, quia tunc non comprehenderet forenſes ibidem contrahentes, idem Gratian. *diſcept.* 824. *num.* 31. *et*
ſeqq. ſed benè comprehenderet ſuos cives, & ſubditos, 9
etiam alibi ſi alibi ſe conſerant ad contrahendum extra territorium ſtatuentium præcipuè, ubi ex conjecturis apparere poteſt, id eſſe factum in fraudem ſtatuti, & ad evitandam ejus diſpoſitionem, juxtà tradita per Menoch. *lib.* 2. *præſumpt.* 2. *nu.* 5. *& per tot.* Pic. *ad ſtat. Urb. gloſ.* 2. *n.* 49. *& ſeqq.* Gratian. *diſcept.* 253. *per tot.*

Neque obſtat, quod prædicta procedant ubi donator eſſet in patria poteſtate, ſecus autem cùm dicatur emancipatus Quia reſpondetur non conſtare de hujuſmodi
emancipatione niſi ex verbis enunciativis contrahen- 10
tium, quæ etiam inter eaſdem perſonas non probant ſuper eo, quod non pendet à voluntate partium etiamſi principaliter fuerint prolata, Menoch. *conſ.* 260. *num.* 21. Genua *de verb. enunciat. quæſt.* 4. *num.* 22. *lib.* 1. Cavaler. *deciſ.* 36, Magon. *deciſ. Flor.* 10. *num.* 38. &

11 39. prout in caſu noſtro, quia à voluntate filii tantùm non pendet emancipatio, ſed à voluntate patris. Et in ſimili videmus verba enunciativa contractus alienationis rei Eccleſiaſticæ non probare ſolemnitates neceſſarias, etiam ſi enunciatæ fuerint, Alex. *in l. ſi donatione num.* 11. *C. de collat.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 133. *num.* 17. Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 2. *tit.* 6. *num.* 6. Genua *loc. cit. nu.* 23. Et proprius ad rem facit, quod ſi filiusfam. qui ex forma ſtatuti obli-
12 ligari non poterat, niſi eſſet mercator contrahendo fateatur, & aſſerat ſe mercatorem, illa confeſſio non validabit contractum, Surd. *conſ.* 546. *num.* 1. & 2. *lib.* 4. Et dato quod probaretur mercatorem eſſe, poſſet obligari ſolum in pertinentibus ad artem & mercaturam ſuam, Gratian. *diſcept.* 171. *num.* 9. & 727. *nu.* 1. Pic.
13 *ad ſtat. Urb. gloſ.* 7. *in Addit. num.* 311. Genua *de ſcrip. privat. lib.* 4. *tit. de libris mercat. num.* 38. & 39. *fol. mihi* 244.

Sicut etiam facit, quod ubi donatio non valet niſi propter merita, ut inter patrem & filium, inter virum & uxorem, ſi quis eorum donaverit pro benemeritis, hæc verba non probant merita præceſſiſſe, gloſ. *in l. ſi donatione*, *C. de collat.* Mantic. *de tacit. & ambig. d.*
14 *lib.* 2. *tit.* 6. *nu.* 5. Capyc. *deciſ.* 203. *num.* 7. Gratian. *diſcept.* 386. *num.* 7. & *cap.* 657. *num.* 51. Michalor. *de fratr. part.* 1. *cap.* 11. *num.* 16. & *ſeqq.* Regulare enim eſt in qualibet materia non eſſe ſtandum confeſſioni,
15 & aſſertioni inter perſonas prohibitas, niſi aliundè probetur veritas, quia talis confeſſio præſumitur facta in fraudem legis prohibentis actum fieri ſine qualitate, & ſolemnitate enunciata, aut confeſſata, *cap. qui teſtamentum de probat. l. ſi forte*, ubi Bart. *ff. de caſtr. pecul.* Menoch. *dict. præſumpt.* 133. *nu.* 16. *et ſeqq.* cum aliis per Genua *d. tract. de verb. enunciat. lib.* 1. *quæſt.* 4. *num.* 84.

Verùm etiam quando de hujuſmodi emancipatione conſtare poſſet, illa tamen eſſet nullius roboris, niſi
16 etiam fuerit infra duos menſes notificata Univerſitati Mercatorum Florentiæ juxta formam ſtatuti Florentini *lib.* 2. *Rubr.* 110. *verſus finem*, aliàs emancipatio eſt nulla quantum ad commodum emancipati, quod quidem ſtatutum uti Civitatis dominantis ſervandum ve-
17 nit in defectu ſtatuti locis particularis, Sebaſt. Medic. *tract. de leg. et ſtat.* 4. *part. quæſt.* 10. *lib.* 1. latè Merlin. *de legit. lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt.* 18. *num.* 70. *et ſeqq.* cum multis aliàs per me latiùs allegatis, & de hoc adeſt Conſtitutio in 5. lib. ſtat. Florent. incipiens, *Urbem noſtram Florentinam*.

Nec obiiciatur, quod cùm tranſacti ſint ultrà trigin-
18 ta anni hæc notificationis ſolemnitas tamquam extrinſeca præſumatur, ad tradita per Menoch. *lib.* 3. *præſumpt.* 132. *num.* 62. *etc.* Rot. *deciſ.* 684. *num.* 4. *part.*
19 2. *recent.* ſicut in ſimili obſervari videmus in ſolemnitatibus neceſſariis in alienatione rerum Eccleſiæ, quæ ex curſu tanti temporis præſumuntur, ut aliàs dixi, Alex. *conſ.* 79. *num.* 13. *conſ.* 113. *num.* 5. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. et ambiguis lib.* 22. *tit.* 7. *num.* 23. *et* 24. Rot. *deciſ.* 537. *num.* 4. *part.* 2. *recent.* Et in inſinuatione, quæ cum poſſit adhiberi ex intervallo, ut hæc notifica-
20 tio emancipationis ex curſu triginta annorum præſumitur, Put. *deciſ.* 136. *lib.* 2. Cabal. *conſil.* 142. *num.* 7. Tuſch. *in verb. inſinuatio concluſ.* 200. *num.* 1.

Quoniam ad hoc etiam reſpondetur, quod licèt prædicta ſint vera concurrente obſervantia contractus, non poſſunt ad caſum noſtrum adaptari, quia cum dicta notificatio emancipationis ſit de forma, & ſubſtantia actus ex eo, quod ſtatutum ulteriùs progreditur annullando
21 actum, ut poſt Felin. Dec. & Ang. tradit Gratian. *diſcept.* 474. *num.* 12. antiquitas temporis nihil operatur, cùm illa ſolum poſſit inducere præſumptionem ſolemnitatis negocii, non autem ſubſtantiam illius, prout eſt hujuſmodi notificatio, Surd. *deciſ.* 231. *n.* 8. Oſaſch. *deciſ.* 133. *num.* 4. Menoch. *d. præſumpt.* 132. *num.* 77. Gratian. *d. cap.* 474. *num.* 18.

Præterea cum non conſtet, quod donator eſſet in poſſeſſione libertatis à patria poteſtate, nempè ſeorsũ à patre habitando, & per ſe negotia gerendo, nec quod donatarius unquam fuerit in poſſeſſione bonorum donatorũ,
22 ex hac ſola diuturnitate temporis nõ poteſt præſumi ſolemnitas emancipationis, cùm antiquitas temporis non induat ullam præſumptionem, niſi concurrente obſervantia actus geſti, Gabriel. *conſ.* 36. *nu.* 51. *lib.* 2. Surd. *deciſ.* 231. *nu.* 19. Maſcard. qui de veriori opinione teſtatur *concluſ.* 2317. *nu.* 48. & 49. cùm aliis per Gratian. *d. cap.* 474. *n.* 14. Rot. penes Greg. *deciſ.* 509. *n.* 6. *ubi Addit.* Et tantò magis in caſu noſtro, cùm talis notificatio emancipationis eſſet redigenda in ſcriptis, quo caſu ea non apparente neceſſariam eſſe omninò antedictam obſervantiam, hoc eſt poſſeſſionem libertatis, & bonorum donatorum, decisum relinquit Surd. *d. deciſ.* 231. *n.* 7. & 26. Menoch. *d. præſumpt.* 132. *num.* 89. & Gratian. *d. cap.* 474. *n.* 15.

Omnem autem prorſus difficultatem tolleret fides Cancellarii Mercaturæ, quod talis notificationis ſolemnitas ſervata non fuerit, quam ipſe negativè elicere poteſt ex inſpectione, & rimatione librorum ad id deputatorum, & hoc modo tollitur omnis vis ſolemnitatis ex diuturnitate temporis præſumptæ, cùm verè conſtet illam, non interveniſſe, & notorium præſumptionis cedit notorio probationis, Surd. *conſ.* 28. *n.* 110. & *ſeqq.* Menoch. *conſ.* 1. *n.* 230. Gratian. *d. cap.* 474. *n.* 16.

Quod autem filius ſemper præſumatur habitare cum patre ob duram illorum ſeparationem, & alias rationes, tradit pulchrè Magon. *deciſ. Luc.* 27. *num.* 47. & *ſeqq.* Et quando dicatur habitare ſeorſum à patre, & publicè ſe gerere pro patre familias, vel communiter haberi pro tali ad effectum, ut poſſit contrahere ſine conſenſu pa-
tris, non obſtante ſtatuto, quod non procedit in filiofam. habitante ſeorſum à patre, vel communiter habito pro patre familias, ſive pro tali ſe publicè gerente, ut pulchrè docet Gratian. *diſcept.* 820. *nu.* 4. & *ſeqq.* Menoch. *lib.* 6. *præſ.* 55. *n.* 28. & *ſeq.* Rot. *dec.* 527. *n.* 6. & *ſeqq. part.* 1. *rec.* Ludov. *deciſ.* 182. *per tot.* cum Add. not. Paſcal. *de patr. poteſt. part.* 4. *c.* 10. *n.* 22. & *part.* 1. *cap.* 6. *n.* 126. cum aliis per Fenzon. *ad ſtat. Urb. cap.* 152. *n.* 102. Urſil. ad Afflict. *deciſ.* 308. *n.* 17. & *ſeqq.* Rot. poſt Fenzon. *deciſ.* 139. Gratian. *diſcept.* 484. & 667. *per tot.* 26

Sicut etiam non obſtante hujuſmodi ſtatuto requirente conſenſum patris in obligatione filii, ſi pater & filius in eodem inſtrumento ſe obligent valebit obligatio, 27
etiam ex parte filii, Alex. *in leg. ſi conſtante*, *§. Uxor n.* 1. *ff. ſolut. matrim.* Montan. *de tut. cap.* 30. *num.* 45. & Pic. *ad ſtat. Urb. gloſ.* 14. *n.* 17. An autem tale ſtatu- 28
tum habeat locum in filiofam. habente peculium caſtrenſe, vel quaſi, ſive in Clerico reſpectu ſui patrimonii, & multa alia in hac materia vide per Gratian. *diſcept.* 576. *per tot.* 713. *n.* 12. 781. *n.* 29. & 944. *num.* 60. *cap.* 756. *per tot.* & *cap.* 667. *per tot.*

Verùm dato etiam, ſed non conceſſo, quod prædicta donatio fuiſſet valida ab initio, illa tamen eſſet revocanda ob ſupervenientiam filiorum ipſius donatoris, imò ipſo jure intelligitur revocata ex legis poteſtate per text. 29
vulgat. *in l. ſi unquam*, *C. de revoc. donat.* Menoch. *conſ.* 85. *n.* 60. Pract. Papp. *libell. donat. gloſ.* 3. *num.* 4. non obſtante quamcumque generali renunciatione, etiam expreſſa mentione *d. l. ſi umquam*, cum ei pater renunciare non poſſit tamquam non inductæ in ejus fa- 30
vorem, ſed filiorum, quibus præjudicare non poteſt, Rom. *conſ.* 269. Pariſ. *conſ.* 73. *n.* 31. & *ſeqq. lib.* 1. de quo tamen ſufficiat remiſſio, ad tradita per Tiraquel. *in l. ſi unquam in præfat. n.* 122. & *ſeqq.* ubi etiam Ripa *quæſt.* 52. & alii per Addit. ad Papp. *loc. cit.* & Mangil. *de imput. quæſt.* 103. *n.* 11. cùm in caſu noſtro non adſit talis expreſſa renunciatio, quod procedit, etiam ſi eſſet jurata, Tiraquell. *loc. cit. num.* 173. Oldrad. *conſ.* 238. Mangil. *d. quæſt.* 103. *n.* 12. & *ſeqq.* adeò ut intelliga- 31
tur revocata non in eo quod excedit legitimam tantùm, ſed in totum præcipuè, quando eſt facta extraneo, prout in caſu noſtro, Pract. Papp. *dict. gloſ.* 3. *n.* 3. *verſ. aut extraneo*, Mangil. *de imput. quæſt.* 111. *n.* 25. etiam 32
quod aliquo prætextu poſſet dici facta favore piæ cauſæ, Bald. *conſ.* 215. *lib.* 5. Et de hac materia an, & quando, & quomodo procedat diſpoſitio *d. leg. ſi umquam*, & in quibus donationibus locum habeat vidend. Tiraquel. & Rip. *in repet. ejuſdem legis*, ubi ad ſaturitatem habentur plures quæſtiones, Clar. *§. donatio quæſt.* 22. & 23. Seraph. *deciſ.* 829 *per tot.* Rot. *in Signina Caſtrorum* 4. *Februarii* 1631. coram Coccino, *in Noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 12. *n.* 19. & 20. ubi quod non habet locum in 33
donatione juris quærendi, cujus renunciatio per ſupervenientiam filiorum revocari non poteſt.

Ex

Digitized by Google

Ex capite etiam ſimulationis dixi hujuſmodi donationem eſſe revocandam, quia ſimulatio uti difficilis
34 probationis exiſtente cauſa conjecturis probari poteſt, Cravet. *conſ.* 156. *n.* 7. Natt. *conſ.* 124. *n.* 5. Rot. penes Farin. *deciſ.* 68. *n.* 1. *et deciſ.* 254. *n.* 2. *part.* 2. idem Farinac. *de falſit. et ſimulat. quæſt.* 162. *num.* 97. Rot. *in Vetulana Molendini* 12. *Januarii* 1652. *coram Ottobobono in fine*, maximè ubi ſimulatio allegatur per tertium, ut Farinac. *dict. quæſt.* 162. *n.* 99. Et duas conjecturas ſufficere notat idem Cravett. *dict. conſ.* 156. *n.* 7. cum aliis citatis per Farinac. *loc. cit. n.* 106. *ubi de communi*.

Conjecturæ autem in caſu noſtro ſunt primò, quia
35 donator ſemper remanſit in poſſeſſione bonorum donatorum per ſpatium circa triginta annorum, & illa alienavit uti propria nulla unquam capta poſſeſſione, nec ullis perceptis fructibus per donatarium, Bart. *in leg. poſt contractum n.* 4. *ff. de donat.* Cravett. *conſ.* 118. *n.* 18. *in fine*, Roland. *conſ.* 40. *n.* 31. *lib.* 2. cum multis aliis per Farinac. *dict. quæſt.* 162. *n.* 228. Rot. penes ejuſdem Farinac. *part.* 2. *deciſ.* 68. *n.* 6. *deciſ.* 237. *nu.* 4. *et fuit dictum in Romana bonorum de Ceulis* 28. *Aprilis* 1595. *coram Penia*, ubi ponderatur poſſeſſio, & alienatio, quia iſta obſervantia declarabat animum ſimulandi, tantò magis ubi donator ſemper fructus percipit, Menoch. *conſ.* 430. *n.* 16. non obſtante quod ex inſpectione
36 inſtrumenti videatur conſtare de actuali poſſeſſione tradita donatario, quia eodem vitio ſimulationis laborat hujuſmodi actualis poſſeſſio, quæ effectum non habuit, Menoch. *d. conſ.* 430. *n.* 15. & facit Farinac. *d. quæſt.* 162. *n.* 232.

Secunda conjectura deſumitur ex eo, quod dictus donator uti dominus bonorum donatorum ſemper collectas proprio nomine ſolvit, namque ſi vera fuiſſet dona-
37 tio ad donatarium, non ad donatorem tale onus ſpectaſſet Roland. *conſ.* 40. *n.* 33. *et ſeqq. lib.* 2. Rot. *deciſ.* 99. *n.* 3. penes Farinac. *part.* 2. & idem Farinac. *d. quæſt.* 162. *n.* 231.

Tertia conjectura, non longè à ſupraſcripta colligitur eo, quod bona donata ſemper remanſerunt in cataſtro, & æſtimo donatoris, ex qua pariter ſimulationem
38 argui, notat Menoch. *d. conſ.* 430. *n.* 15. *& de præſum. lib.* 3. *præſumpt.* 122. *ſub num.* 111. *& præſumpt.* 124. *nu.* 33. Honded. *conſ.* 46. *num.* 24. *lib.* 1. Farinac. *conſ.* 40. *n.* 19. *&* 20. *& dict. quæſt.* 162. *n.* 231. Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 8. *tit.* 20. *n.* 17.

Quarta conjectura non modici ponderis deducitur ex clauſula in inſtrumento donationis inſerta, quod nulla fraus, vel dolus, vel alia illicita pactio, aut corruptela interceſſerit, nec in fraudem alicujus fuerit facta, ſi enim ſimulatio, & fraus non interceſſiſſet, non opus fuiſſet hujuſmodi inſolitas clauſulas apponere, ex qui-
39 bus ideò oriri præſumptionem ſimulationis, dixit Roland. *dict. conſ.* 40. *num.* 39. *lib.* 2. Natt. *conſ.* 198. *nu.* 15. Farinac. *dict. conſ.* 40. *n.* 33. Rimin. jun. *conſ.* 467. *n.* 67. *& ſeqq.* ubi hanc ſolam præſumptionem ad præſumendam ſimulationem ſufficere non dubitat affirmare, quod quamvis non placeat, Farinac. *dict. quæſt.* 162. *n.* 16. non videtur eſſe dubium aliis ſupranotatis concurrentibus omninò pronunciandum eſſe donationem fuiſſe ſimulatam.

Et quamvis non me lateat cauſam ſimulandi eſſe neceſſariam, ut conjecturæ poſſint adaptari, tamen de ea dubitari non poteſt in caſu noſtro, & fuit timor, quem
40 donator habebat amiſſionis bonorū propter multas inimicitias capitales, quas habebat, & propter receptationem bannitorum, de qua imputabatur ut conſtat ex depoſitionibus plurium teſtium, & ideò nè in omnem caſum homicidii, vel condemnationis ob recuperationem prædictam bona devenire poſſent in Fiſcum, illa ſimulatè donavit, ut ſupra, quæ cauſa dicitur juſta, Bart. *in l. poſt contractum n.* 6. *ff. de donat. & conſ.* 65. *n.* 3. *lib.* 1. *& fuit dictum in Romana bonorum de Ceulis* 28. *Aprilis* 1595. *coram Penia*, & ſufficere allegationem,
41 quòd donator habebat inimicitias capitales, prout eſt notorium, Farinac. *conſ.* 142. *n.* 37. Prout etiam ſufficere
42 hujuſmodi cauſam fuiſſe à partibus opinatam dixit Rot. *in Vetulana Molendini* 12. *Januarii* 1652. *coram Ottbo-*
43 *bono verſus finem*, & non eſſe neceſſariam ejus expreſſionem niſi petatur à parte, notat Gratian. *diſcept.* 255. *n.* 14. *& diſcept.* 586. *n.* 37.

Non omittendo etiam aliam cauſam, quæ fuit, ut donatarius poſſet ad ſacros ordines promoveri, cùm eſſet pauper, & non haberet, unde ad titulum patrimonii 44
promoveri poſſet, & ideò uſus fuit hac ſimulata donatione ad illos conſequendos, prout paſſim his temporibus obſervatur licèt injuſtè, & indebitè, adeò ut etſi aliàs Clericus, qui reperitur ordinatus ſine titulo beneficii poſſit agere coram Epiſcopo, ut ei provideat juxta diſpoſitionem Concilii Tridentini, Gratian. *diſcept.* 57. *n.* 29. *& cap.* 159. *num.* 30. tamen quando ipſe fuit particeps fraudis, & ſimulationis, ne malitia ſua ſibi patrocinetur, & Epiſcopo reddatur nociva, non ſolùm incurrit in cenſuras à ſacris Canonibus præſcriptas, & ſignanter in Bulla S. Pii V. de anno 1658. cùm fuerit ordinatus contra formam Canonis, & dicti ſub titulo Ficti, & doloſi patrimonii facti ad decipiendum Epiſcopum, & adeò velatè, & ſecretè, ut Epiſcopus probabiliter, & veriſimiliter crediderit, vel credere potuerit patrimonium propoſitum fuiſſe verùm, & omnem ab- 45
eſſe fraudem, licèt aliàs ei incumbat ex officio circa iſtud invigilare, ipſe ordinatus incurrit in ſuſpenſionem à jure impoſitam, *c. neminem, & c. Sanctorum diſtinct.* 70. Gratian. *diſcept.* 159. *n.* 16. *&c.* Sed neque iſto caſu tenetur eum alere, vel ei providere de beneficio ex rationibus adductis per Novar. *conſ.* 14. *& conſ.* 74. *in antiq. & conſ.* 46. *in noviſſ.* Quod etiam comprobatur ex 46
verbis Concilii Trident. *cap.* 2. *ſeſſ.* 21. ibi: *Qui variis artibus, & fallaciis confingunt ſe beneficium Eccleſiaſticum, aut etiam idoneas facultates obtinere*.

Prout videmus, quod Clericus non poteſt aliquo modo alienare, vel permutare bona ad quorum titulus fuit ordinatus ſine licentia Epiſcopi, ſub pœna nullitatis, & aliis arbitrio ipſius Epiſcopi, Gratian. *diſcept.* 159. 47
per tot. & cap. 750. *n.* 18. Et quod non poſſit remittere, vel retrodonare patrimonium ad cujus titulum fuit 48
ordinatus propter intereſſe Epiſcopi, idem Gratian. *diſcept.* 924. *n.* 6. nec poſſit reſignare beneficium, niſi habeat aliunde commodè vivere, aliàs ei competit actio 49
ſpolii adverſus reſignatarium, vel ſucceſſorem, cùm non impleta hujuſmodi conditione commodæ ſuſtentationis aliundè nullum jus dicatur translatum, idem Gratian. *diſceptat.* 991. *per tot.* Nec etiam poteſt cen- 50
ſum imponere, ad tradita per Cenc. *de Cenſ. quæſt.* 24. *per tot.*

Adeò ut ſi alienet bona, ad quorum titulum fuit ordinatus, incurrat ſuſpenſionem poſteà celebrando, Medin. *in ſum.* §. 8. *tit. de ſuſpenſ.* quamvis hoc non eſſe tutum, imò contrarium verius reſtatur Gratian. *diſcep.* 159. *n.* 16. ubi tamen, quod abſque dubio pœna ſuſpen- 51
ſionis incurritur quando ſine titulo, doloſè, & cum fraude recepit ordinem cum pacto tacito, vel expreſſo de reſtituendo rem, & bona, ad quorum titulum fuit ordinatus poſt ſuſceptos ordines prout tale pactum in caſu noſtro interceſſiſſe non eſt dubitandum ex prædictis conjecturis manifeſtam nullitatem, & ſimulationem denotantibus.

ARGUMENTUM.

Laudum quando ob læſionem, vel falſam cauſam dicatur nullum, quid ſi fuerit emologatum, & quando non tranſeat in judicatum. Litteræ miſſivæ an probent, & quid in ſcriptura ſine nomine. Societas an detur inter patrem, & filium, & quomòdo dividatur lucrum cum extraneo, et alia multa in materia approbationis laudi nulli.

SUMMARIUM.

1 *Laudum lædens ultra ſextam partem dicitur nullum.*
2 *Laudum continens plura capita non unum, ſed plura dicuntur lauda, idem eſt in ſententia.*
3 *Litteræ miſſivæ obligant ſcribentem, præcipuè quando pervenerunt ad eum, cui ſunt directæ.*
4 *Recipiens litteras, & non contradicens, fatetur vera eſſe contenta in illis.*
5 *Cautela ad probandum creditum.*
6 *Litteræ geminatæ excludunt omnem errorem, & læſionem.*

7 *Geminatio actus quid operetur.*
8 *Litteræ inter mercatores habent vim publici inſtrumenti.*
9 *Littera tota ſubſcribenti attribuitur, & ſine nomine tanquam informis, & vacua non inducit obligationem, etiamſi fuerit propria manu ſcripta.*
10 *Littera ab alio ſubſcripta ſi negetur, debet probari ordo, & mandatum de illa ſubſcribendo.*
11 *Verbum*, facere, *quid ſignificet.*
12 *Societas non datur inter patrem, & filium, & ſi ſit cum extraneo in diviſione lucri pater, & filius pro una tantùm perſona habentur.*
13 *Solutione tollitur omnis obligatio.*
14 *Compenſatio fit de debito ad non debitum.*
15 *Laudum ex falſa cauſa latum eſt nullum.*
16 *Solutio probatur ex confeſſione de recepto.*
17 *Reſiduum denotat nil aliud deberi.*
18 *Laudum emologatum ſi non valet in vim laudi, ſuſtinetur in vim pacti.*
19 *Laudum latum ex privilegiata probatione non tranſit in judicatum.*
20 *Arbitrator dicitur qui nullo juris ordine ſervato procedit.*
Arbitrator dignoſcitur ex modo procedendi.
21 *Laudum arbitratoris non tranſit in judicatum niſi poſt 30. annos.*
22 *Actus falſus ex falſa cauſa non ſuſtinetur ex vera, ex qua ſubſiſtere potuiſſet.*
23 *Ratificatio actus cum præſuppoſito validitatis tanquam erronea non valet.*
24 *Solvens indebitum per errorem repetere poteſt.*
25 *Ratificatio laudi non tenet niſi data ſcientia nullitatis.*
26 *Scientia debet probari cum omnibus qualitatibus, ut ratificatio actus nulli valeat.*
27 *Omnia geſta per errorem reſcinduntur.*
28 *Juramentum non operatur ubi deficit conſenſus, qui dicitur abeſſe ſtante errore, vel falſa cauſa.*
29 *Reſervatio in uno caſu magis confirmat actum in aliis non reſervatis.*
30 *Reſervatio in caſu reſervato conſervat omne jus reſervantis, & modificat diſpoſitionem.*
31 *Reſervatio nihil de novo tribuit, licèt pars illi conſentiret.*
32 *Reſervatio reddit actum conditionalem, ita ut in caſu præjudicii, actus ſit tanquam non factus.*
33 *Clauſula* ſibi invicem, & viciſſim *reciprocam actionem inducit.*

CAPUT XXVI.

LAudum, quod lædit unam ex partibus ultra ſextam
partem quantitatis controverſæ dicitur nullum præ-
cipuè, non ſequta emologatione ex certa ſcientia, jux-
ta opinionem Bart. *in l. ſi ſocietatem*, *§. arbitrorum nu.*
1 24. *ff. pro ſocio*, cum quo videtur tranſire Rot. per Du-
ran. *dec.* 200. *n.* 21. *& ſeqq.* adeò ut iſta ſexta pars con-
ſiderari poſſit, non habito reſpectu ad totam ſummam
in laudo contentam quando laudum continet plures, &
2 diverſas ſummas ex diverſis cauſis, & diverſis tempori-
bus debitas, ſed habito reſpectu ad quodlibet caput lau-
di de per ſe, & ſeparatim, ut illud retractari poſſit in ca-
pite læſivo, cum laudum plura continens capita non
unicum, ſed plura dicantur lauda, ut de ſententia, quæ
tot ſententias continere dicitur quot ſunt capitula illius
ſeparata, *l. etiam* §. 1. *ff. de minor.* Surd. *deciſ.* 176. *nu.*
8. *& conſil.* 101. *n.* 40. *et conſil.* 150. *n.* 113. Gratian. *di-
ſcept.* 524. *n.* 14. *et cap.* 529. *n.* 47.

Læſio autem hujuſmodi probatur in caſu noſtro ex
litteris geminatis, in quibus ſcribens falſus fuit penes ſe
habere libras mille ſuperlucratas in ſocietate, quarum
medietas de jure ſpectabit ad ſcribentem altera verò me-
dietas ad ſocium, cui nihilominus fuerunt attributæ
tantùm libræ trecentum triginta tres in laudo, ex quo
manifeſta apparet læſio, quam non eſt dubium probari
ex dictis litteris ſcribentis obligationem inducentibus,
3 ad tradita per Pariſ. *conſ.* 172. *nu.* 32. *&* 33. *lib.* 1. Bu-
ratt. *conſ.* 172. *num.* 31. *lib.* 2. cum aliis per Genua *de
ſcript. privat. lib.* 3. *quæſt.* 1. *n.* 21. *&* 22. *fol. mihi* 109.
præcipuè quando ipſæ litteræ miſſivæ pervenerunt ad
4 eum, cui fuerunt directæ, cùm per receptionem, & ta-
citurnitatem recipientis dicatur oriri ſimultaneus con-
ſenſus, & contractus inter partes, ita ut etiam ex parte
recipientis inducatur confeſſio pro contentis in litteris
ſtante non contradictione, ex quo multi ſumunt caute-
lam ad probandum ſuum creditum mittendo litteras de-
bitori, & eum rogando ut ſolvat, nam ſi litteris recep-
tis, & lectis non contradicat dicitur fateri debitum, ma-
ximè ſi teſtes deponentes de hujuſmodi receptione, &
non oppoſitione habeant notitiam de contentis in eis, 5
quia recipiens ſcripturam ſine aliqua proteſtatione vi-
detur approbare omnia in ea contenta, Magon. *deciſ.
Flor.* 95. *n.* 7. *& ſeqq.* Duran. *deciſ.* 416. *n.* 6. *& n.* 20.
& videndus Gratian. *diſceptat.* 699. *n.* 35. *& ſeqq.*

Quæ litteræ magis probant cõtra ſcribentem cum fue-
rint plures, & geminatæ, quo caſu magis oſtendunt per-
durationem mentis, & faciunt non ſolùm magis apparere
veritatem, & perſeverantiam, ſed excludunt omnem 6
errorem, & læſionem, ac conſenſum omninò robora-
tum, & confirmatum inducunt, adeò ut tantùm valeat
conſenſus geminatus, quàm juratus, ad tradita per Gra-
tian. *diſcept.* 551. *nu.* 30. geminatio enim eſt actus, qui 7
ſive fiat unico contextu, ſive ex intervallo ſemper ma-
gis arguit enixam voluntatem facientis, & tollit alle-
gationem erroris calculi, etiam ſi fuerit emanata abſen-
te parte, & per verba enunciativa, Montan. *de tut. cap.*
38. *num.* 162. *fol.* 197. Gratian. *diſcept.* 737. *nu.* 4. *et* 5.
Præcipuè inter mercatores, inter quos eorum litteræ 8
habent vim publici inſtrumenti, ſententiæ, ac rei judi-
catæ, plenè probant, & faciunt oriri contractum, Gra-
tian. *diſcept.* 500. *num.* 2. *et* 569. *num.* 25. Duran. *deciſ.*
416. *n.* 1. *et* 3. etiam quod fuerint ab alio ſcriptæ dum-
modo nomen ſcribentis fuerit appoſitum, vel per ſe ma-
nu propria, vel ab alio de ejus ordine, & mandato, quia
tota epiſtola attribuenda ſubſcribenti, niſi probet fuiſſe
deceptum, quod non præſumitur, & nomen ſcribentis 9
eſt adeò neceſſarium, ut non ſufficiat epiſtolam eſſe
propria manu ſcriptam, cùm aliàs dicatur informis, va-
cua, & incerta, & carere ſubjecto, cui obligatio coæ-
rere poſſit, ita ut ex caractere proprio non poſſit ſu-
bintelligi perſona ſcribentis quando non fuit expreſſa,
Cancer. *var. reſol. lib.* 1. *cap.* 22. *num.* 26. Gratian. *di-
ſcept.* 536. *num.* 27. *cum aliis*, latè per Duran. *deciſ.*
368. *num.* 2. *& ſeqq. per tot.*

Quando tamen epiſtola eſſet à tertio ſubſcripta de al-
terius ordine, & mandato, & negaretur deberet probari 10
talis ordo, & mandatum, de quo non eſſet ſtandum aſ-
ſertioni ſubſcribentis, Gratian. *diſcept.* 767. *num.* 57.
& Poſth. *de manutent. obſerv.* 98. *num.* 10.

Neque eſt dubitãdum de prædictis in caſu noſtro cum
non negentur litteræ prædictæ, & ſint propria manu ſcri-
ptæ, ac ſubſcriptæ, & in eis ſcribens offerat ſe promptũ,
& paratum partem ſuam ſocio ſolvere ad ejus libitum,
dum dicit ſe illam tenere in manibus cauſa faciendi de
ea quidquid ſibi imponetur, quod verbum facere idem 11
eſt, quod ſolvere, per text. *in l. verbum facere*, *ff. de
verb. ſignif.* Juriſconſultus ait verbum facere omnia om-
ninò faciendi cauſam complecti dandi, ſcilicet ſolven-
di, numerandi, & ambulandi.

Iſta autem pars eſt intelligenda de æquali, & media,
non obſtante quod ſcribens modò prætendat de dicta
ſumma librarum mille eſſe faciendas tres partes, qua-
rum duas ad ſe ſpectare, unam ſcilicet ex propria per-
ſona, alteram ex perſona ejus filii, quem aſſerit fuiſſe
admiſſum in ſocietate, & ſic tertiam tantummodò par-
tem dictarum librarum mille ſpectare ad ſocium extra-
neum.

Quia animadvertendum eſt, quod ſocietas non poteſt
dari inter patrem, & filium, præcipuè in caſu noſtro ubi
non conſtat, quod filius habeat peculium caſtrenſe, vel 12
quaſi, nec adventitium, in quo patri non quæratur uſuſ-
fructus, unde ſi pater, & filius habeant ſocietatem cum
extraneo, prout eſt caſus noſter, in diviſione lucri ſunt
faciendæ tantummodo duæ partes æquales, quarum una
pertinet ad extraneum, altera ſimul ad patrem, & fi-
lium, qui iſto caſu pro una ſola perſona reputantur, ut
benè probant Felic. *de ſociet. cap.* 6. *num.* 7. *& per tot.*
Michalor. *de fratr. part.* 2. *cap.* 35. *num.* 17. *et ſeqq.*

Ex quibus manifeſta redditur læſio, quæ etiam appa-
ret in alio capite laudi, in quo admittitur compenſatio
dotium, quæ cum eſſent ſolutæ non poterant compen-
ſari, quia ſolutione tollitur omnis obligatio, *Inſtit. quib.* 13
mod.

mod. toll. oblig. in princ. l. ſi pupillus, ff. ad Falcid.
Compenſatio autem non fit de debito ad non debitum,
14 *l. 2. C. de compenſat.* cum bona fides non patiatur, ut
bis idem exigatur, *l. bona fides, ff. de reg. jur.* Unde
laudum in hac parte uti ex falſa cauſa latum, non ſo-
lum redditur injuſtum, & iniquum, ſed nullum ipſo
jure, Gozad. *conſ. 2. num. 24.* Rimin. ſen. *conſ. 356. nu.*
15 *1. lib. 1.* Borgn. *deciſ. 12. n. 45. lib. 1.* facit Duran. *de-
ciſ. 373. n. 3.*

Quod autem hujuſmodi dotes eſſent ſolutæ tempore
laudi conſtat ex publico inſtrumento, in quo apparet
confeſſio pro reſiduo illarum, ex qua confeſſione de re-
16 cepto ſolutionem probari non dubitatur, ad tradita per
Maſcard. *de probat. concl. 361. et concl. 1324. num. 22.*
Maur. *de fidejuſſ. part. 2. ſect. 3. cap. 2.* ſicut ex quie-
tantia idem Maſcard. *d. concl. 1324. n. 6.* præcipuè cùm
quietantia fuerit facta pro reſiduo, cujus appellatione
17 totum continetur, & reſiduum denotat nil aliud debe-
ri, *l. 2. ubi DD. C. de hær. inſtit. l. cæterum, et l. poſt
reliquum, ff. de verb. ſign.* Rot. *in Romana Legati Mer-
curii 10. Maii 1632. coram Coccin.* Maur. *de ſolut. cap.
4. num. 51.*

Neque obſtat, quod laudum fecerit non ſolùm tran-
ſitum in rem judicatam ob non interpoſitam appella-
tionem intra decem dies, ſed etiam fuerit expreſsè emo-
logatum, quo caſu ſi non valet in vim laudi ſuſtinetur
18 ſaltem in vim pacti, & novæ conventionis, Pariſ. *conſ.
46. num. 24. lib. 1.* Gabr. *tit. de ſent. concl. 2. n. 7.* Rot.
deciſ. 46. n. 4. part. 1. recent. Petr. Cabal. *reſol. crim.
caſ. 286. nu. 50. et ſeqq.* & latè Duran. *deciſ. 200. et
deciſ. 252. per tot.*

Quoniam omiſſis aliis reſponſionibus traditis per Ca-
bal. & Duran. *loc. cit.* cum penes eos videri poſſint, &
de quibus ego aliàs latè ſcripſi, dicitur in præſenti ca-
ſu aſſertam rem judicatam non dari, tum quia laudum
fuit fundatum ſuper juramento ſuppletorio alterius par-
19 tis, & ſic latum ex privilegiata probatione, quo caſu
nunquam tranſit in judicatum, Jaſ. *in l. admonendi ſub
num. 37.* & Rip. *nu. 42. C. de jurejur.* Theſaur. *quæſt.
20 forenſ. cap. 81. n. 5. lib 4.* Tum etiam quia verſamur
in laudo arbitratoris, qui talis dicitur cum nullo juris
ordine ſervato proceſſerit, Bart. *in l. ſocietatem, §. ar-
bitrorum num. 7. ff. pro ſoc.* Marant. *in prax. part. 4. di-
ſtinct. 14. num. 2.* Cabal. *conſ. 41. ubi nu. 2.* ait id proce-
dere quamvis electus tamquam arbiter procedere po-
tuiſſet, quia ſic nullo juris ordine ſervato procedendo
judicari debet arbitrator, & non arbiter, cum modus
ille procedendi arbitratori non arbitro conveniat ex ju-
ribus per eum allegatis, & propterea laudum arbitra-
toris non tranſit in judicatum, niſi poſt triginta an-
21 nos, quibus durantibus ſemper peti poteſt reductio ad
arbitrium boni viri, Abb. *in c. Quintavallis de jurejur.*
cum aliis per Afflict. *deciſ. 132. per tot.* Cabal. *d. conſ.
41. num. 3.*

Quo verò ad approbationem, & emologationem dicti
laudi reſpondetur, quod ſicuti illud fuit nullum uti ex
falſa cauſa latum, ita etiam ratificatio ſubſequens eo-
dem nullitatis vitio laborat, quia actus factus ex falſa
22 cauſa non poteſt ſuſtineri ex alia cauſa vera, ex qua
fieri potuiſſet, *c. ſuſceptum de reſcript. in 6. cap. quam-
vis de præbend. eod. lib. l. ſi de certa, C. de tranſact.*
Peregr. *conſ. 8. n. 4. lib. 1.* Duran. *deciſ. 373. n. 3. et 4.*
Et quia dicta ratificatio fuit facta cum præſuppoſito
23 quod laudum valeret, & ſic cenſetur erronea, ac nihil
operatur, *l. poſt diviſionem, C. de jur. et fact. ignor.* Dec.
conſ. 475. n. 28. et ſeqq. Gabriel. *de ſent. et concl. 2. nu.
34.* Cabal. *conſ. 75. n. 8. lib. 1.* Sicuti enim ſolvens in-
debitum per errorem repetere poteſt, quod ultimo lo-
24 co ſolvit, *l. 1. et tot. tit. C. de condict. indebit.* quovis
errore ſolutum fuerit, *l. ſed et ſi, ff. eod.* Surd. *conſ. 89.
num. 22. et 23.* Magon. *deciſ. Flor. 16. et deciſ. 64. num.
25 83. et ſeqq.* Maur. *de ſolut. cap. 22. per tot.* Ita etiam non
data ſcientia nullitatis, & invaliditatis laudi nihil no-
cet ratificatio, *l. mater decedens de inoff. teſt. l. nec igno-
rans, C. de donat.* Cabal. *d. conſ. 75. et reſol. crim. caſ.
286. n. 58.* Gratian. *diſcept. 515. n. 11. et n. 30. cap. 565.
n. 56.* Duran. *deciſ. 459. n. 9.* ut non ſufficiat præſumpta
26 ſcientia, ſed debeat ſpecificè probari unà cum omnibus
ejus qualitatibus ad hoc ut ratificatio actus nulli ſuſti-
neri poſſit in vim pacti, idem Gratian. *diſcept. 752. n.
27 16. cap. 768. num. 11. cap. 823. num. 29.* Magon. *deciſ.
Flor. 9. n. 26.* regulare enim eſt, ut omnia geſta per er-
rorem ſint reſcindenda, quia ubi eſt error, deficit con-
ſenſus, *l. non fatetur, ff. de confeſ.* etiam ſi ſint jurata
cum juramentum addat tantùm robur contractui, non 28
autem conſenſum, nec operetur circa ea, quæ errore,
aut falſa cauſa geſta ſunt, Jaſ. *in l. 1. n. 7. C. de error.
cal.* Rot. *in Romana fideicomiſſi Lunæ 24. Februarii
1620. coram Pirovano,* Gratian. *diſcept. 324. n. 12.*

Præterea dicta ratificatio non fuit ſimplex, ſed qua-
lificata cum reſervatione jurium dotalium hinc inde,
& cùm dotes appareant ſolutæ juxtà ſuperiùs dicta om-
ne id, quod ex cauſa fuit excomputatum, & compen-
ſatum abſque dubio repeti poteſt, quia quamvis reſer- 29
vatio in uno caſu magis confirmet voluntatem reſer-
vantis in aliis non reſervatis, Gratian. *diſcept. 793. n.
7.* tamen quo ad caſum reſervatum abſque dubio modi- 30
ficat, & conſervat omne jus, quod habet reſervans de-
clarando præcedentem diſpoſitionem, & quid, & quan-
tum in ea contineatur, *gloſ. in l. item habeo, §. ſed ſi
purè, ff. de famil. erciſ. et in l. ſi debitor, §. 1. ff. quib.
mod. pign. vel hypoth. ſol.* Becc. *conſ. 74. num. 14. 15. et
16.* Surd. *conſ. 152. n. 25.* cum aliis per Gratian. *loc. cit.*
imò reſervatio eſt adeò præſervativa jurium reſervantis, 31
quod quamvis nihil de novo tribuat, etiam ſi illi præ-
ſtetur conſenſus per adverſarium, Gratian. *diſcept.
722. nu. 34.* Magon. *deciſ. Flor. 64. n. 78.* Add. ad eum-
dem Magon. *deciſ. Luc. 31. lit. A.* tamen reddit actum
conditionalem operando, quod quatenus inferatur præ-
judicium reſervanti perindè ſit, ac ſi actus non fuiſſet 32
geſtus, ad tradita per eundem Gratian. *diſcept. 867. nu.
11. et 32.* facit *in cap. 918. n. 7. et 29. et in cap. 935. nu.
20.* Maximè cùm non poſſit dubitari quin talis reſerva-
tio fuerit facta favore ambarum partium, ſtante clau- 33
ſula, *ſibi invicem, & viciſſim,* quæ reciprocam actionem
importat, ad tradita per Barboſ. *de dictionibus dict. 15.
n. 1.*

ARGUMENTUM.

Statutum excludens fœminas propter maſculos an, & quando dicatur favorabile, vel odioſum, an comprehendat perſonas Eccleſiaſticas, & an ubi adeſt una perſona non excluſa, aperiat viam aliis. Repræſentatio an habeat locum ad effectum excluſionis fœminarum, & an filia ſubingrediatur in locum, & ſexum patris ad excluſionem amitæ.

SUMMARIUM.

1 *Differentia nulla eſt inter maſculum, et fœminam in ſucceſſionibus de jure communi.*
2 *Statutum excludens fœminas propter maſculos, quando dicatur favorabile, num. 9.*
3 *Statutum prædictum intelligitur dummodo maſculi quorum favore ſunt excluſæ fœminæ reperiantur inſtituti.*
4 *Statutum excludens matrem propter agnatos intelligitur dummodò illi ſuccedant.*
5 *Filii an patrem repræſentant ad excluſionem fœminæ, num. 10.*
6 *Repræſentatio non procedit ubi defecit qualitas à ſtatuto conſiderata.*
7 *Extenſio de caſu ad caſum non admittitur in ſucceſſionibus.*
8 *Statutum dicitur correctorium, et non extendendum quando non fuit expreſſa ratio conſervandæ agnationis.*
9 *Statutum excludens fœminas propter dotem, et non propter agnationem dicitur odioſum, et reſtringendum.*
11 *Filia ingreditur in locum, et ſexum patris, etiam ad excluſionem amitæ.*
12 *Statutum excludens fœminas propter maſculos, an comprehendat perſonas Eccleſiaſticas de tempore delatæ ſucceſſionis.*
13 *Statuti diſpoſitio ceſſat quando adeſt una perſona non excluſa, quæ aperit aliis viam ſuccedendi ſecundum jus commune.*

CA-

Digitized by Google

C A P U T XXVII.

1 CONtra ſorores D. Joſephi de Ferris aſpirantes unà
cum eo ad ſucceſſionem D. Jo: Baptiſtæ communis
patrui videbatur pronunciandum, quia licèt caſus con-
troverſæ ſucceſſionis prætendatur omiſsus à ſtatuto, &
ſic remanere ſub diſpoſitione juris communis, ſecundùm
quod nulla reperitur differentia in ſuccedendo inter ma-
ſculos, & fœminas, *juxta l. maximum vitium, C. de le-
git. hæred.* tamen ſi rectè perpendantur verba ſtatuti
Imolenſis videtur potiùs expreſsus poſt principium *Rub.*
49. ibi, *ſi ſint ſolum fratres in virilem ſuccedant dicti
fratres, ſi verò ſint fratres, et nepotes ex fratribus, vel
pronepotes cum patruis, et filiis ipſorum in ſtirpem*, ex
quibus ſanè verbis attenta illorum proprietate, & rela-
tione quam habent ad defunctum, de cujus ſucceſſione
tractatur, videtur apertè colligi ſtatutum loqui de ſuc-
ceſſione tranſverſalium, & comprehendere caſum no-
ſtrum.

Et in omnem eventum, cum ſtatutum prædictum juxta
communes traditiones dicatur favorabile tamquam con-
2 ditum cauſa agnationis conſervandæ inſpecta principali
intentione ſtatuentium, quæ fuit conſervare bona in
agnatione, licèt in conſequentiam reſultet odium, &
damnum fœminæ, Gratian. *diſcept.* 449. *n.* 19. Magon.
deciſ. Flor. 105. *vel* 106. *num.* 20. Michalor. *de fratr.
part.* 3. *cap.* 11. *num.* 13. præcipuè quando maſculus
tranſverſalis intendit excludere fœminam pariter tran-
3 ſverſalem, vel maſculus deſcendens fœminam deſcen-
dentem, quidquid dubitari poſset quando ageretur de
excludendo fœminam ab hæreditate aſcendentium per
maſculum tranſverſalem, ad tradita per Curt. jun. *conſ.*
150. *n.* 6. & Michalor. *loc. cit.* Ac quando per talem in-
terpretationem redditur ad diſpoſitionem juris commu-
nis, quo caſu dicitur favorabile, & latè interpretandum,
Rot. *in Noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 167. *n.* 16. *&c.* Et ſic in
caſu noſtro poteſt prædictus D. Joſeph ingrediendo per-
ſonam ſui patris, qui ſi viveret certè excluderet prædi-
ctas ſorores, jure repræſentationis uti ac admitti ad to-
tam ſucceſſionem dicto ſuo Patri competentem; Et
licèt ſtatutum excludens fœminas ſtantibus filiis maſ-
culis videatur ceſsare ubi non extant, ita ut intelliga-
tur dummodò maſculi, quorum favore ſunt excluſæ
reperiantur inſtituti, aliàs vel admittuntur ab inteſta-
to, vel poſsunt impugnare teſtamentum, in quo ex-
tranei reperiuntur inſtituti, Gratian. *diſcept.* 702. *nu.*
54. latè Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 11. *quæſt.* 2. *num.* 56.
&c. Duran. *deciſ.* 347. *n.* 7. 8. *&* 9. Michalor. *de fratr.
part.* 3. *cap.* 11. *n.* 97. *& ſeqq.* ſicuti videmus, quod ſta-
4 tutum excludens matrem propter agnatos eatenus lo-
cum habeat quatenus agnati ſuccedant, qui ſi repe-
riantur ab alio excluſi, vel aliàs minimè ſuccedant, ſta-
tutaria ceſſat diſpoſitio, Rot. *in Imolen. ſucceſſionis* 7.
Maii 1635. coram Motman. *in Noviſſ. part.* 7. *deciſ.*
43 *n.* 14. tamen ſi exiſtant filii filiorum ipſi repræſen-
5 tando perſonam patris, qui fœminas ſi viveret, exclu-
deret, poſſunt eodem modo illas excludere, Gratian.
diſcept. 890. *n.* 28. Michalor. *de fratr. part.* 3. *cap.* 11.
num. 118. *& num.* 168.

Neque videbatur obſtare, quod dictæ ſorores poſſent
eodem jure repræſentationis uti, & ſic cùm reperiantur
in pari gradu debeant æqualiter admitti, quia in illis
6 deficit qualitas maſculinitatis à ſtatuto conſiderata, &
ideò non poſſunt ipſæ ingredi perſonam patris, cùm re-
præſentatio, non valeat immutare ſexum fœmineum,
Gratian. *diſcept.* 695. *num.* 12.

Sed prædictis minimè obſtantibus fuit contrarium ju-
dicatum, primò, quia ſtatutum in parte citata, loqui-
tur de hæreditatibus aſcendentium, *ibi, ſi quis deceſſe-
rit extantibus deſcendentibus utriuſque ſexus*, & licèt in
ſequentibus verbis habeatur ſermo fratrum, & filiorum
fratrum, tamen liquet ex continuata oratione abſque
expreſſione diverſitatis alterius perſonæ defunctæ ſolum
ſtatuentes intellexiſſe ponere legem qualiter ſit dividen-
da hæreditas aſcendentium, quod ſanè non applicatur
caſui noſtro ita diverſo, ut eſt diſputatio hæreditatis
7 aſcendentis ab hæreditate collateralis, & ideò non eſt
facienda extenſio, Rot. apud Gilin. *ad ſtat. Peruſ. fol.*
257. *num.* 17. *& fol.* 259. *num.* 42. *& deciſ.* 329. *nu.* 13.
part. 6. *recent.*

Neque obſtant ſupradicta, quod ſimus in ſtatuto favo-
rabili extendēdo per repræſentationem ad filios perſonæ
nominatæ in eo, quia ubi non eſt expreſſa ratio agnatio-
nis potiùs dicitur correctorium, ideò non niſi ex magna 8
cauſa, & identitate rationis extendendum ad perſonas
nominatim non expreſſas, Capr. *conſ.* 73. *nu.* 4. Corn.
conſ. 97. *n.* 8. *lib.* 1. *& conſ.* 305. *n.* 4. *lib.* 4. Rot. *in Nar-
nien. ſucceſſionis* 26. *Novembris* 1629. *coram Merlino in
Noviſſ. part.* 5. *deciſ.* 321. *& part.* 6. *deciſ.* 329. *nu.* 25.
Quando enim fœminæ non excluduntur pro conſervan- 9
da agnatione, ſed propter dotem ſtatutum dicitur odio-
ſum, & reſtringendum, Gratian. *diſcept.* 651. *nu.* 21.
Unde ad hoc ut repræſentatio habeat locum ad exclu- 10
ſionem fœminarum juxtà ſuperiùs dicta requiritur, quod
ſit facta expreſſa mentio agnationis conſervandæ, aliàs
ſecus ut videtur ſentire idem Gratian. *d. cap.* 890. *n.* 30.
& Rot. *in d. Narnien. ſucceſſionis coram Merlino n.* 25.

Imò ſi per repræſentationem eſſet quæſtio decidenda
dictæ ſorores poſſent eodem jure uti, ad tradita per Ho- 11
dier. *in l. hac edictali, C. de* 2. *nupt. quæſt.* 41. *nu.* 13.
& in Add. ad Surd. *deciſ.* 73. ubi quòd filia ſubingredi-
tur locum, & ſexum patris, etiam ad excluſionem ami-
tæ, de quo tamen videndus idem Surd. *deciſ.* 138. quem
refert, & declarat Duran. *deciſ.* 36. *n.* 20. *& ſeqq.*

At omnis omninò videbatur ceſſare difficultas reſpectu
alterius ex dictis ſororibus profeſſæ in Monaſterio, quia
ſtatutum excludens fœminas propter maſculos non
comprehendit perſonas Eccleſiaſticas de tempore dela-
tæ ſucceſſionis, quod attenditur, & non tempus conditi 12
ſtatuti, præcipuè cum ſit conditum à laicis, & nulla fa-
cta expreſſa mentione perſonarum Eccleſiaſticarum,
quo caſu etiam ſi fuerit confirmatum à Papa non ſolùm
in forma communi, ſed & in forma ſpecifica, illas
comprehendere non poſſet, quia in omni diſpoſitione
conſiderari debet voluntas, & poteſtas, & ubi adeſt de-
fectus voluntatis illum, neque confirmatio Apoſtolica
in forma ſpecifica conceſſa ſupplere poteſt, ſed tan-
tùm defectum poteſtatis, ut latè fuit concluſum per
Rot. Rom. *in Tudertina ſucceſſionis* 20. *Maii* 1652. *co-
ram Meltio*, ubi plures concordantes deciſiones alle-
gantur.

Cùm autem adeſt una perſona non excluſa à ſtatu-
to, licèt ex alio impedimento non ſuccederet ceſsat in
totum diſpoſitio ſtatuti, & facit caſum tamquam omiſ-
ſum remanere ſub diſpoſitione juris communis, quia 13
ſaltem aperit viam ſuccedendi aliis ſecundùm diſpo-
ſitionem juris communis removendo in totum obſtacu-
lum ſtatuti, ut videtur latè tenuiſse Rot. Rom. *in
Imolen. ſucceſſionis* 7. *Maii* 1735. *coram Motman. in
Noviſs. part.* 7. *deciſ.* 43. *nu.* 8. *& ſeq. per tot.*

A R G U M E N T U M.

Fundus in dotem datus an per æſtimationem deſinat eſſe dotalis, an poſſit in ſubſidium vendicari, & an in eo poſſit fieri aliqua executio. Dos an poſſit commutari de re ad pecuniam, & è contra, An valeat executio facta in veſtibus & jocalibus de conſenſu uxoris, & quid probare debeant creditores volentes exequi.

S U M M A R I U M.

1 *ÆStimatio rei in dotem traditæ facit emptionem, et venditionem, et quid inde ſequatur.*
2 *Limita quando fuiſſet conventum, quòd res deberet ſtare pro fundo dotali.*
3 *Res data pro fundo dotali licèt æſtimata non poteſt alienari nec obligari.*
4 *Fundus in dotem datus nulla præcedente promiſſione dotis in quantitate licet æſtimatus non deſinit eſſe dotalis.*
5 *Uxor poteſt in ſubſidium agere contra fundum in dotem datum licet ejus dominium tranſiverit in maritum per æſtimationem, et in eo omnibus præfertur.*
6 *Dos non poteſt commutari de re ad pecuniam, nec è contra niſi duobus concurrentibus.*
7 *Utilitas commutationis debet re ipſa exiſtere, nec ſufficit collatio in eventum incertum.*
8 *Pactum, per quod conditio dotis poteſt deterior effici, eſt nullum.*

9

Digitized by Google

9 *Dos in fundo conſiſtens tutior reputatur quàm in pecunia.*
10 *Æſtimatio non facit venditionem ſtante inopia viri.*
11 *Fundus dotalis remanet in dominio uxoris.*
12 *Executio fieri non poteſt in fundo dotali, etiam pro debito communi uxoris, et mariti.*
13 *Nec alius actus præjudicialis ſtante maximè proteſtatione uxoris.*
14 *Inhibitio dotalis creditoribus intimata impedit omnem executionem.*
15 *Creditores volentes exequi in boni debitoris tenentur probare dominium rei ſuper qua exequi intendunt ad illum ſpectare.*
16 *Executio facta ſuper veſtibus, et jocalibus uxoris, etiam de ejus conſenſu, eſt nulla.*

CAPUT XXVIII.

1 QUamvis regulariter, & in dubio æſtimatio rei in
dotem tradita faciat emptionem, & venditio-
nem, ita ut tranſeat illius dominium in maritum, cui
tunc eſt licita alienatio ſine conſenſu mulieris cum talis
res æſtimata deſinat eſſe dotalis, quod procedit etiam
in veſtibus, & aliis mobilibus æſtimatis, ac etiam ſi
non fuerint realiter æſtimatæ, ſed tantùm conventum
de æſtimando, & omne periculum, commodum, &
incommodum ſpectat ad maritum, Jaſ. *in l. ex conven-
tione, C. de pact.* Urſil. ad Afflict. *deciſ.* 270. *per tot.*
Add. ad Pract. Papp. *in act. dot. gloſ. Ac etiam*, latè
Gratian. *diſcept.* 38. *n.* 27. *& ſeqq. cap.* 254. *n.* 52. *cap.*
826. *num.* 56. *& ſeqq. ad* 75. *& in cap.* 932. *per tot.*
Tamen quando ab initio fuit conventum, quod res
datæ in dotem ſtare debeant pro fundo dotali, licèt po-
ſteà fiat illarum æſtimatio cenſetur facta ad alium fi-
nem, & non animo recedendi à præcedenti conventio-
2 ne, Ruin. *conſ.* 134. *in fine lib.* 4. Soc. jun. *conſ.* 141. *n.*
14. ita ut res datæ pro fundo dotali ſimpliciter, non
obſtante æſtimatione ſubſequta non poſſint per mari-
3 tum alienari, neque obligari, etiam de conſenſu mu-
lieris, quæ ſemper poterit illas defendere tàm conſtan-
te, quàm ſoluto matrimonio pro quocumque debito ſi-
ve proprio, ſive mariti, Gratian. *diſcept.* 745. *num.* 89.
& ſeqq. & cap. 974. *num.* 14. *&c.* Sicut etiam quan-
do datur fundus in dotem nulla præcedente promiſſio-
4 ne dotis in quantitate ſi fiat æſtimatio cenſetur facta
ad probandum rei valorem, & ut ſciatur quantitas bo-
norum, quæ conſignantur, non quod deſinat fundus
eſſe dotalis, Afflict. *deciſ.* 270. *num.* 2. Rot. *in Roma-
na fundi dotalis* 16. *Junii* 1578. coram Lancell. & co-
ram Penia *in Spoletana bonorum* 16. *Aprilis* 1602. co-
ram aliis per Gratian. *diſcept.* 489. *nu.* 4.
Et in omnem caſum quando dominium fundi dotalis
per æſtimationem eſſet translatum in maritum, ſi ipſe
maritus poſtea non reperiatur idoneus, & ſolvendo,
5 poteſt uxor favore, & privilegio dotis in ſubſidium
agere contra hujuſmodi fundum in dotem datum, cu-
jus dominium ipſo jure intelligitur retrotranslatum,
& reverſum in uxorem abſque ullo onere, & obliga-
tione, & in eo omnibus creditoribus mariti præfertur,
ac ſi ſemper penes illam fuiſſet, & text. gloſ. & DD.
in l. rebus, C. de jur. dot. Neguſ. *de pignor. par.* 2.
memb. 2. *n.* 59.
Prædictorum autem poteſt eſſe ratio, quia poſtquam
fuit fundus ſimpliciter in dotem datus, non poteſt per
ſubſequentem æſtimationem, etiam de conſenſu uxo-
ris, deſinere eſſe dotalis, & commutari in quantita-
6 tem, & pecuniam, cùm talis commutatio de re ad pe-
cuniam in dotibus non admittatur, ſicut è contra nec
admittatur de pecunia ad rem niſi utroque caſu duo co-
pulativè concurrant, conſenſus ſcilicet uxoris, & evi-
dens utilitas illius, ac commodum, ita ut uno deficien-
te corruat contractus, *l. ita conſtante* 27. *ff. de jur. dot.*
l. ſi mulier 21. *in fine, ff. de pact. nupt.* Honded. *conſ.* 14.
n. 54. *conſ.* 41. *n.* 26. *lib.* 1. Soc. jun. *conſ.* 118. *num.* 11.
lib. 3. Merlin. *de pign. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 19. *num.* 44.
& 45. ubi expreſsè tenet, quod ſi à principio non appa-
ret conſtitutio dotis facta prævia æſtimatione, nullo
jure, aut modo conſtante matrimonio fieri poteſt com-
mutatio de re in pecuniam abſque uxoris conſenſu, &
7 utilitate ſimul, adeò ut talis utilitas debeat re ipſa exi-
ſtere, & non ſufficiat pactum eſſe collatum in eventum
incertum, Bart. *in l. Aſtilicinus* 17. *ff. de pact. dot.* &
latè Gratian. *diſceptat.* 435. *per tot.* Urſil. ad Afflict.
deciſ. 335. *nu.* 1. omne enim pactum per quod conditio 8
dotis poteſt fieri deterior in præjudicium mulieris eſt
nullius momenti, Afflict. *deciſ.* 154. *n.* 2. Gratian. *di-
ſcept.* 49. *n.* 25.
In caſu autem noſtro utrumque deficit requiſitum,
nam de conſenſu non conſtat cum uxor non interfuerit
inſtrumento, neque de utilitate apparet, imò utilius vi- 9
detur mulieri habere fundum dotalem, quam obliga-
tionem in pecunia, ſiquidem dos in fundo conſiſtens
tutior reputatur, Merlin. *d. quæſt.* 19. *num.* 54. præſer-
tim cùm vir inops eſſet tempore contracti matrimo-
nii, quæ ſanè inopiæ cauſa de per ſe ſufficeret ad ex- 10
cludendam prætenſam tacitam venditionem, Soc. jun.
conſ. 145. *num.* 13. *lib.* 1. Rota *in Romana Salviani* 5.
Decembris 1603. coram Lancell. *& in una Caſtri Mom-
pei* coram Ubaldo 15. *Januarii* 1625. Cremen. *ſing.*
15. Quod tamen ſit dictum ex abundanti cùm ſufficiat
unum ex dictis duobus requiſitis deficere, Honded. *d.
conſ.* 42. *num.* 17. *lib.* 1. Soc. jun. *conſ.* 118. *num.* 11. *lib.*
3. cum aliis ſupra relatis.
Cùm igitur ex prædictis conſtet nullam in caſu no-
ſtro fuiſſe inductam venditionem fundi in dotem tradi- 11
ti, non obſtante æſtimatione ſubſequta concludendum
eſt illius dominium remanſiſſe penes uxorem, Seraph.
deciſ. 201. *nu.* 2. *&* 6. Fontanel. *de pact. nupt. clauſ.* 5.
gloſ. 8. *num.* 21. Et conſequenter nullo modo poſſe 12
fieri aliquam executionem in eo, etiam pro debito com-
muni mariti, & uxoris, Bald. Novell. *tract. dot. part.*
7. *privil.* 18. Neguiſ. *de pign. part.* 5. *memb.* 1. *num.* 34.
Burrat. *deciſ.* 141. *num.* 1. Merlin. *de pign. lib.* 3. *tit.* 2.
quæſt. 73. *num.* 11. *& num.* 62. Magon. *dec. Flor.* 125.
per tot. Neque aliquem alium actum præjudicialem, 13
ſeu novitatem ſtante præſertim proteſtatione pro parte
uxoris facta, Alex. *in l. à Divo Pio, §. ſi ſuper reb. n.*
9. ubi etiam Caſtr. *n.* 2. *ff. de re jud.* & eò minus at-
tenta inhibitione per eandem uxorem obtenta, & credi-
toribus intimata, quæ non ſolum impedit cujuſcumque
decreti, vel ſententiæ executionem, ſed etiam opera- 14
tur, ut facta ſit nulla, & uti talis retractanda, Bald.
in l. ob maritorum n. 5. *C. ne uxor. pro marit.* Alex. *in
d. §. ſi ſuper rebus num.* 9. *ff. de re jud.* Buratt. *d. dec.* 15
141. *num.* 16. ubi etiam, quod creditores viri tenentur
ipſi probare dominium rei, ſuper qua exequi præten-
dunt eſſe apud debitorem.
Quinimo etiam executio facta ſuper veſtibus, jocali- 16
bus, & ſimilibus rebus pretioſis per maritum, vel ſoce-
rum traditis ſponſæ ad ſimplicem uſum, & non dona-
tis, eſſet nulla, & licèt ipſa uxor talia dediſſet execu-
toribus, poſſit juvari Vellejano cum illa retineat pro or-
natu ſuo licèt non propria Gratian. *deciſ.* 118. *n.* 4. *&
diſcept.* 189. *num.* 33. Michalor. *de fratr. part.* 1. *cap.*
28. *num.* 22.

ARGUMENTUM.

Uxor an poſſit repetere dotem non docto de illius ſolutione, quid ſtante negligentia viri in exigendo an poſſit defendere bona viri pro ſuis dotibus, & quid ſtante fundo dotali, an repetat facto divortio, & quando teneatur ad penſionem domus conductæ, vel mutuum.

SUMMARIUM.

1 *Uxor non habet actionem ad repetendam dotem niſi probata illius ſolutione.*
2 *Uxor non agit contra promiſſores dotis, ſed maritus, cui facta eſt promiſſio.*
3 *Uxor agit pro repetitione dotis adverſus hæredes mariti.*
4 *Uxor de æquitate agit etiam ſine ceſſione adverſus promiſſores dotis.*
5 *Uxor ſtante negligentia viri in exigendo dotem repetit ab ejus hæredibus cedendo illis jura contra promiſſores.*
6 *Hæredes mariti ſtante dicta negligentia non liberantur cedendo actiones uxori.*

7 Uxor

Digitized by Google

7 Uxor ſtante inopia viri poteſt uti retentione pro ſuis dotibus in ejus bonis.

8 Retentio eſt licita uxori ſtante clauſula conſtituti, etiam nondum probata inopia.

9 Inopia viri quando ſit plenè probanda citatis creditoribus.

10 Uxor poteſt defendere bona viri ſtante illius notoria inopia, & ſtante ſtatuto id diſponente, num. 11.

12 Dos poteſt repeti facto divortio ex culpa viri, aliàs ſecùs.

13 Uxor ſoluto matrimonio tenetur pati, quod bona viri vendantur, & de illorum pretio ſibi, ac aliis ſatisfiat, nec poteſt impedire ſubhaſtationem.

14 Uxor in repetitione dotis, quæ fit ob inopiam poteſt incumbere pignori pro concurrenti quantitate, nec poteſt repelli per oblationem dotis in pecunia.

15 Dos poteſt defendi non ſolum ab uxore, ſed ea mortua, vel agere impedita à filiis.

16 Ubi adeſt fundus dotalis non competit actio contra alia bona.

17 Uxor, vel filii quando teneantur ad penſionem domus conductæ, vel mutuum acceptum per virum, vel patrem pro communi habitatione, & pro alimentis.

18 Uxor, vel filii tenentur in ſubſidium pro pecunia mutuata patri tempore penuriæ.

19 Verſio probatur ex qualitate temporis, & neceſſitate recipientis.

CAPUT XXIX.

1 UXor nullam habere actionem dicebatur pro repe-
titione dotis adverſus hæredes mariti, niſi pro-
bet ſolutionem, & conſignationem, vel bona dotalia
non reperiri ex culpa mariti, ita ut ſi dotem aſſigna-
verit in creditis debeat probare illorum exactionem ad
hoc, ut maritus, vel ejus hæredes teneantur reſtituere,
Magon. *deciſ. Flor.* 68. *num.* 6. *& ſeqq.* Duran *deciſ.*
387. *n.* 2. *et* 3. *et deciſ.* 409. *in princ.* cum aliis per Rot.
in Auximana cenſus 10. *Martii* 1636. coram Ghislerio
n. 39. *et ſeqq.*

2 Verùm, quod prædicta procedant quando nulla cul-
pa, ſive negligentia imputari poteſt marito, ſive quan-
do ipſa uxor dotem promiſit, patet quia mulier ſoluto
matrimonio non poteſt pro repetitione dotis agere ad-
verſus alios promittentes favore mariti, qui dotem non
exegit, cùm ſtipulatio concepta in perſonam viri non
extendatur ad uxorem, & in contractibus extrinſeca
perſona non comprehendatur, *l. ſi pro ſe pater C. de
dot. prom.* Petr. Cabal. *conſ.* 20. *lib.* 1. Gratian. *diſcept.*
627. *num.* 8. Unde neceſſe eſt, ut ſaltem habeat unum
debitorem quem convenire poſſit, & ſic hæredes ma-
riti, cui facta fuit promiſſio, & quamvis Cabal. *loc. cit.*
3 videatur tenere, quod ipſi hæredes cedendo mulieri
actionem adverſus promiſſores liberentur, ac alii teneant
4 de æquitate illi competere actionem, etiam ſine hujuſ-
modi ceſſione cum pro dote competat privilegium ta-
citæ ſtipulationis, juxtà *l.* 1. *§. accedit, C. de rei ux.
act.* Guid. Papp. *deciſ.* 375. *num.* 1. *et* 2. Gratian. *di-
ſcept.* 49. *num.* 24. *diſcept.* 362. *num.* 4. *et* 769. *num.* 63.
Tamen ſtante negligentia mariti in exigendo dotem
poteſt mulier agere adverſus ejus hæredes pro repetitio-
5 ne dotis, non exactæ, cedendo illis actionem, & jura
quæ habet adverſus promiſſores, vel aliter pro ea obli-
gatas, *l. ſi extraneus, ff. de jur. dot.* Rot. penes Zach.
de oblig. Cam. deciſ. 203. *nu.* 6. Hodier. *contr. forenſ.*
6 *cap.* 31. *nu.* 5. & pulchrè Ant. Faber. *in C. Fabrian.
lib.* 5. *tit.* 7. *defin.* 9. *per tot.* ubi etiam, quod dicti hæ-
redes mariti ſi vellent cedere jura adverſus promiſſores,
& obligatos non liberantur, quia non conveniuntur
ex eo, quod habeant actionem contra alium, quo caſu
liberarentur per jurium ceſſionem, ſed conveniuntur
propter negligentiam mariti in exigendo, quæ culpæ
annumeratur, & ita fuit judicatum Florentiæ per Illu-
ſtriſſimos, & Clariſſimos Locumtenentes, & Conſilia-
rios pro S. C. S. in cauſa D. Conſtantiæ Severolæ de
Mutiliana.

Et hæc procedunt quando mulier agit de repetitione
dotis ſoluto matrimonio. Quò verò ad aliud dubium
repetitionis propter inopiam, vel propter ſeparationem
thori, & divortium, an poſſit uxor ſtante notoria ino-
7 pia viri, uti retentione pro ſuis dotibus adverſus credi-
tores exequentes in bonis viri comparendo in judicio,
& excipiendo de ſua dote anteriori, videtur affirmati-
vam opinionem tenere Neguſ. *de pign. part.* 5. *memb.*
1. *nu.* 29. Magon. *deciſ. Flor.* 68. *num.* 2. latè Ciarlin.
contr. forenſ. cap. 94. præcipuè ſtante inſtrumento dotis
cum clauſula conſtituti, quo caſu licita eſt retentio,
etiam nondum probata inopia, Gratian. *diſcept. ult.
num.* 5. quidquid aliàs idem Gratian *diſcept.* 872. *nu.* 8
18. videatur dubitare de dicta opinione Neguſ. ex eo
quod inopia ſit plenè probanda citatis creditoribus, qui- 9
bus alias non videtur præjudicium inferri poſſe, maxi-
mè quoad executionem cœptam, & Theſaur. *deciſ.* 207.
per tot. Ciarlin. *d. cap.* 94. *per tot.* Merlin. *de pign. lib.*
3. *tit.* 2. *quæſt.* 73. *per tot.*

Sed ceſſat omne dubium ſtante notoria inopia, & pu- 10
blica decoctione viri, ad tradita per Scapuc. de Salvian.
lib. 1. *quæſt.* 10. *num.* 3. *& ſeqq.* & ſtante ſtatuto, quod 11
mulier poſſit defendere bona viri contra quoſcumque
creditores, ut per Neguſ. *d. part.* 5. *memb.* 1. *num.* 29.
in fine, & Magon. *deciſ. Flor.* 68. *num.* 2. *&c.*

Prout etiam ſtante ſeparatione thori, & divortio fa-
cto ex culpa viri auctoritate Eccleſiæ dos poteſt per
mulierem repeti una cum lucro dotali, quidquid aliàs 12
non probata culpa viri non ſit locus reſtitutioni dotis
propter divortium, ut latè per Rot. coram Duran. *de-
ciſ.* 399. *num.* 1. *& ſeqq.*

Ceſſante autem dicto ſtatuto, & quando eſſemus in
repetitione dotis ob ſolutum matrimonium uxor præ-
venta à creditoribus non poſſet impedire ſubhaſtatio- 13
nem bonorum viri, imò nec etiam ſi ipſa prævenerit,
& eſſet anterior, cùm teneatur pati, ut res vendantur
per poſteriores creditores, dummodo primo ſibi ſatiſ-
fiat de ſuo credito dotali ex pretio retrahendo, &
quod ſupereſt applicetur aliis, Gratian. *diſcept.* 941.
n. 1. *&c.* quem ſequitur Rot. *in Noviſſ. par.* 7. *deciſ.*
180. *n.* 4. *&* 5. ubi quod hoc maximè procedit quando
uxor non poſſidet jure dominii, ſed tantùm jure pigno-
ris, & hypothecæ Duran. *deciſ.* 445. *in princ.* ubi teſta-
tur ita fuiſſe ſervatum in ſignatura Sanctiſſimi. In repe-
titione verò, quæ fit ob inopiam mulier poteſt incum-
bere pignori, ut ex illo alatur cum viro, & familia, nec
ei tunc poteſt offerri dos in pecunia, & repelli, occu-
pando tamen non omnia bona, ſed eligendo unum 14
fundum pro concurrenti quantitate, Neguſ. *d. part.* 5.
memb. 1. *n.* 30. *& ſeqq.* Giovagn. *reſp.* 73. *n.* 116. *lib.* 1.
Merlin. *de pign. lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt.* 57.

Quod quidem jus defendendi bona dotalia in prædi-
ctis caſibus competit non ſolùm uxori, ſed ea mortua,
vel vivente, & agere impedita ab ejus filiis pro ſuo in-
tereſſe, & tantò magis quando verſaremur in fundo do- 15
tali, Gratian. *diſcept.* 674. *n.* 2. *& per tot.* cùm hac dif-
ferentia, quod ubi adeſt fundus dotalis non competit
actio adverſus alia bona mariti, ſed ſolùm contra fun- 16
dum dotalem, qui ſemper remanet talis donec reſtitua-
tur, etiam ſoluto matrimonio, *l. etiam* 12. *ff. de fund.
dot. l. fin. ff. de pact. dot.* cum aliis per Gratian. *diſcept.*
489. *n.* 3. *et* 7. *et cap.* 570. *n.* 40.

Si tamen creditores agentes ad bona viri eſſent credi-
tores pro penſione domus, vel ex cauſa mutui pro alen- 17
da uxore, & familia, & conſtaret quod maritus non
erat ſolvendo tempore conductionis domus pro com-
muni habitatione, vel receptionis mutui pro alenda fa-
milia, & uxore, non ſolùm hoc caſu non eſſe licita de-
fenſio bonorum, ſed tàm uxor, quàm filii tenerentur
in ſubſidium pro tali debito, tanquam in eorum utilita-
tem verſo, cum uxor deberet ſtante paupertate viri con-
ducere domum tàm pro ſua habitatione, quàm mariti,
& filiorum, & eos alere, & ſic æquum eſt omnes teneri
ad hujuſmodi debitum, ex quo facti ſunt locupletiores,
quaſi tantundem fuiſſent expenſuri pro alimentis & ha-
bitatione domus, ad quæ pater, & maritus reſpectivè
ſtante ſua inopia, & impoſſibilitate non tenebatur, aliàs
ſi pater, vel maritus fuerit ſolvendo tempore contracti
debiti pro communibus alimentis, & habitatione non
cenſeretur filii, nec uxor aliquo modo facti locupletio-
res, nec ullum commodum cenſiſſe, & ſic non remane-
rent obligati, Bart. & Ang. *in l. bis ſolis* 49. *ff. de cond.
indeb.* Surd. *de aliment. tit.* 8. *privil.* 48. *n.* 6. cum aliis
per Gratian. *diſcept.* 107. *&* 108. *& diſcept.* 713. *n.* 6.
& ſeqq. ad 11. Undè uxor, vel filii etiam ſine probatio-
ne verſionis in eorum utilitatem poſſunt in ſubſidium 18
con-

Digitized by Google

conveniri & adſtringi pro pecunia viro, vel patri mutuata tempore penuriæ pro alenda familia, cùm ex qua-
19 litate temporis, & neceſſitate recipientis tunc verſio præſumatur, Gratian. *diſcept.* 94. *n.* 13. & *diſcept.* 107. *n.* 18. & *in fine*.

ARGUMENTUM.

Fidejuſſor an obligetur pro tacita reconductione, an liberetur per dationem aliorum fidejuſſorum, an ultimi repetant à primo omne ſolutum, & an ſolvens uti extraneus poſſit ab aliis confidejuſſoribus totum repetere: An creditor poſſit unum ex fidejuſſoribus liberare in præjudicium aliorum, & quibus caſibus inducatur novatio.

SUMMARIUM.

1 *Conductor finito tempore, quomodo perſeverando cenſeatur reconduxiſſe ſub eiſdem pignoribus.*
2 *Locatio tacitè renovata dicitur perſeveratio primæ, & cum omnibus ejus qualitatibus.*
3 *Fidejuſſor non remanet obligatus pro tacita reconductione, ſine novo conſenſu, n. ſeqq.*
7 *Conſenſus fidejuſſoris ut remaneat obligatus, debet ab initio reconductionis intervinire, n. 9.*
8 *Clauſula*, ſine præjudicio, *reddit actum conditionalem, & removet conſenſum in caſu præjudicii.*
10 *Fidejuſſor an remaneat obligatus ſtante prorogatione facta debitori.*
11 *Fidejuſſores primi an remaneant liberati per dationem aliorum fidejuſſorum.*
12 *Novatio non inducitur niſi expreſsè dicatur, vel appareat ex conjecturis.*
13 *Novatio inducitur per interventum novæ perſonæ, & in multis aliis caſibus, n. ſeqq.*
21 *Novatio non inducitur in actione dotis privilegiata, nec ex inutili ſtipulatione.*
22 *Novatio non oritur ex mutatione fundi cenſuati.*
23 *Cenſus quomodo poſſit licitè de uno fundo ad alium transferre ſine novatione.*
24 *Privilegia actionis novatæ an intelligantur repetita.*
25 *Fidejuſſores ultimi quomodo poſſint à primis omne ſolutum repetere.*
26 *Fidejuſſores plures eodem tempore dati repetunt ad invicem dempta rata ſua.*
27 *Fidejuſſor ſolvens tamquam extraneus, & emptor nominis reportando ceſſionem in ſolidum contra alios fidejuſores quomodo poſſit ab eis omne ſolutum repetere nulla dempta rata ex ſua perſona.*
28 *Creditor an, & quando poſſit unum ex fidejuſſoribus liberare.*

CAPUT XXX.

Cum fratres de Cimattis conductores Cartaræ Cuſerculi ad quinquennium pro pretio ſcutorum 320. ſingulo quoque anno, elapſo quinquennio perſeveraverint in locatione per alium annum circiter, ita ut diceretur tacitè renovata locatio dubitatum fuit an D. Hieronymus Aſpinus illorum fidejuſſor remanſerit obligatus ad favorem Illuſtriſſimi, & Excellentiſſimi D. Marchionis de Balneo locatoris, ſuorum Agentium pro dicto anno, ſive alio tempore tacitæ recolationis, & quidem videbatur affirmativè reſpondendum, quia condu-
1 ctor finito tempore conductionis perſeverans in poſſeſſione rei conductæ de conſenſu locatoris cenſetur tacitè reconduxiſſe pro ſequenti tempore ſub eiſdem pignoribus, & hypothecis contentis in contractu principali, ita ut poſſint exerceri, etiam contra tertios poſſeſſores, ſi verò contrà voluntatem locatoris perſeveraverit, tenebitur non ex locato, ſed conditione ſine cauſa ne locupletetur cum aliena jactura, quæ tamen non dabitur contra tertios poſſeſſores Magon. *deciſ. Flor.* 140. *per tot.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 85. *per tot.* ubi latè quando ex quibus conductor præſumatur reconduxiſſe rem primò conductam, ita ut locatio taci-
2 tè renovata taliter ſe habeat ad primam, quod potius dicatur continuatio, & tacitè etiam intelligatur repetita obligatio executiva vigore primi inſtrumenti eodem modo competat via executiva pro tempore prorogato, quia cenſetur facta cum repetitione omnium qualitatum præcedentium, & in prima expreſſarum, idem Magon. *dec. Flor.* 2. *n.* 29. & *ſeqq.*

Quod tamen procedit reſpectu ipſius conductoris, cujus conſenſus in hujuſmodi prorogatione intervenit, non autem reſpectu fidejuſſorum, qui non videntur remanere obligati ad penſiones decurſas pro tacita recon-
ductione, niſi novus eorum conſenſus interveniat, *l.* 3
item quæritur 14. §. *qui impleto*, *ff. locati*. Iſte autem conſenſus D. Aſpini colligitur ex conſenſu per eum præſtito excarcerationi illius de Cimattis debitoris principalis carcerati non tantùm pro penſionibus decurſis tempore quinquennii, quo prima expreſſa locatio duravit, ſed etiam pro decurſis poſt finitum hujuſmodi quinquennium, & ſic tempore renovatæ conductionis, cum expreſſa reſervatione jurium contra eoſdem de Cimattis principales, quibus poteſtatus fuit nolle ſibi præjudicare aliquo modo per dictum conſenſum, unde ſtante hujuſmodi conſenſu videbatur dictum D. Aſpinum
fidejuſſorem teneri, etiam pro penſionibus decurſis tem- 4
pore conductionis tacitè renovatæ, ut in verbis eſt text. *in d. l. item quæritur*, §. *qui impleto ff. locat.* ibi, *hujus enim novus conſenſus erit neceſſarius*, Carocc. *de locat. q.* 22. *n.* 4. &c. ubi quòd quando adeſt novus conſenſus, ſeu aliquis actus poſitivus concurrit cum ſcientia, & patientia fidejuſſoris, tunc fidejuſſor eſt obligatus, etiam pro tacito reconductione, Roveſcal. in Addit. ad Alex. *conſ.* 1. *nu.* 7. *lib.* 3. Muſcatel. *in prax. de fidejuſſ. p.* 1. *modo* 14. *n.* 13. *ad* 17.

Sed his non obſtantibus contrarium eſt omninò tenendum, quia receptiſſima, & vera eſt ſententia, quod finita locatione fidejuſſores non teneantur ad penſiones decurſas pro tempore tacitæ reconductionis, & ſic in caſu noſtro D. Aſpinum non eſſe obligatum pro hujuſmo-
di tempore renovatæ locationis, prout ſanè conſulvit 5
Dec. *conſ.* 93. *n.* 3. & *ſeqq.* Gomez. *var. reſol. lib.* 2. *c.* 3. *n.* 17. *in fine*. Caroc. *de locat. q.* 22. *num.* 4. *fol.* 159. Maur. *de fidejuſſ. p.* 2. *ſect.* 5. *c.* 2. *n.* 9. & *ſeqq.* & §. 33. *n.* 16. Mart. Medic. *dec. Senenſ.* 97. *exam.* 59. *n.* 3. & *n.* 6. Gratian. *diſcept.* 68. *n.* 36.

Neque ex conſenſu ipſius D. Hieronymi Aſpini in actu excarcerationis Cimatti debitoris principalis inferri poteſt ad aliquem conſenſum in relocationem, ſive prorogationem, ita ut poſſit dici ipſum incidiſſe in eam obligationem prout in primo termino ſe obligaverat, nam ut fidejuſſor finito tempore locationis remaneat obligatus ex perſeverantia conductoris in re conducta,
non ſufficit ſcientia, & patientia, nec actus quicum- 6
que poſitivus, ſed requiritur conſenſus expreſſus, Caroc. *de locat. fol.* 159. *q.* 22. *n.* 4. & 5. Merl. *de pign. & hypoth. lib.* 3. *q.* 39. *tit.* 1. *n.* 6.

Qui quidem conſenſus debet concurrere ab initio perſeverantiæ poſt expletum primum tempus, cùm tunc debeat incipere, prout conſiderant Doctores, in caſu autem noſtro nullus datur à principio conſenſus, ſed ſo-
lùm deducitur finito ſecundo termino, ex eo quod D. 7
Aſpinus conſenſerit relaxationi Cimati, qui actus non eſt proportionabilis, nec aptus ad inferendum aliquem conſenſum in præcedentem tacitam relocationem, & fidejuſſionem, ſed poteſt dici præſtitus pro jure ſuo relevationis, quod habebat pro penſionibus primi termini locationis, in quo interceſſerat, & ſic iſte actus tamquam minimè proportionabilis nihil poteſt præjudicare, Carocc. *d. q.* 22. *n.* 5.

Præſertim cum dictus conſenſus excarcerationi fuerit
præſtitus cum clauſula, *ſine præjudicio jurium ejuſdem* 8
D. Aſpini fidejuſſoris, quæ quidem clauſula operatur ut dictus D. Aſpinus non inciderit in aliquam obligationem, quia reddit actum conditionalem, & removet conſenſum ab actu, ut in caſu præjudicii factum habeatur pro non facto, Rot. *in Romana fideicommiſſi de Juvenalibus* 20. *Aprilis* 1643. *coram Cerro*, & habetur poſt tract. Merlin. *de pignor. & hypoth. dec.* 58. *n.* 11. & 12. & ſequitur idem Merlin. *eod. tract. lib.* 2. *tit.* 3. *qu.* 89. *n.* 61.

Authoritas autem Muſcatel. ex adverſo allegata non facit ad rem cùm ſolùm quærat an ex perſeverantia conductoris renovetur obligatio fidejuſſoris, & nihil firmat, dicens ſolum eſſe cogitandum, & communis ac practi-

cata

cata opinio eſt negativa ex adductis per Merlin. de pign.
9 d. q. 39. n. 5. & per Caravit. ad Ritus Curiæ alleg. 295.
n. 20. q. 3. niſi concurrat conſenſus expreſſus, & à prin-
cipio, ut ſupradictum eſt in obligationem coincidens,
qui in caſu noſtro non concurrit, & hæc ſunt plana, &
tutiſſima, ſicuti videmus, quod ſi creditor prorogat
terminum datum debitori ad ſolvendum, fidejuſſor non
10 amplius remanet obligatus niſi hujuſmodi prorogationi
conſentiat, quia obligatio limitata ad certum tempus
non poteſt invito ipſo obligatio in tempus longius pro-
rogari, & idem eſt in qualibet alia nova conventione
uiti novus conſenſus interveniat, præcipuè quando ter-
minus erat ipſi obligationi, & non ſolutioni tantùm
appoſitus, Pract.Pap. libel. contr. plures reos deben. gloſ.
ſolutionem n. 2. ubi Add. Marſil. in repet. Rub. ff. de fi-
dejuſſ. n. 89. & videndus Maur. cod. tract. p. 2. ſect. 10.
c. 33. per tot. Theſaur. dec. 125. per tot. & Gratian. di-
ſcept. 68. n. 36.

An autem per dationem aliorum fidejuſſorum primi
fidejuſſores remaneant liberati, dic regulariter quod
non niſi appareat de novatione, quæ numquam præſu-
11 mitur niſi exprimatur, Cabal. conſ. 18. l. 1. Maur. de fi-
dejuſ. part. 2. ſect. 10. §. 32. Maſcard. de provat. concl.
1107. n. 15. p. 2. & latè Gratian. diſcept. 962. nu. 1. et
ſeqq. per tot. ubi ex multis concurrentibus in caſu ſuo
concludit in liberatione primorum fidejuſſorum ſtante
datione in ſolutum facta.

Et ſi quidem novatio non inducatur niſi expreſsè di-
12 catur, vel appareat ex conjecturis, Afflict. dec. 44. nu.
15. et dec. 130. nu. 2. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præ-
ſumpt. 134. inducitur tamen per interventum novæ per-
13 ſonæ, ut quando delegatur creditum alterius debitoris
creditori acceptanti, Afflict. deciſ. 353. Marant. par. 6.
verſ. Teſtium productio n. 49. fol. mihi 405. Maur. de fi-
dejuſſ. p. 2. ſect. 10. §. 4. n. 39. et §. 5. Grat. diſcept. 64.
per tot. cap. 252. in princ. et cap. 290. ſicuti etiam indu-
14 citur per compromiſſum, & laudum arbitratoris, ita ut
ſequuto laudo liberetur fidejuſſor niſi creditor contra
eum reſervaverit ſibi jura ſua Grat diſcept. 557. nu. 20.
et 672. n. 11. Maur d. §. 4. n. 4. et ſeqq. ad 14. vel per
15 concordiam, & tranſactionem initam inter creditorem,
& debitorem principalem, per quam remanet liberatus
fidejuſſor, Maur. d. §. 4. n. 8. Gratian. cap. 290. n. 11.
item quando res locata fuit in alium alienata, & ſublo-
16 cata fidejuſſores primi conductoris amplius non tenen-
tur, l. novatione, C. de fidejuſſ. Maur. loc. cit. nu. 9. ubi
17 n. 10. quod idem eſt quando fuerunt variata pacta ab ini-
tio firmata, ut ſi debeatur granum, & reducatur ſolutio
ad pecuniam, vel è contra.

In multis etiam aliis caſibus inducitur novatio, ut
quando plures partitæ fuerunt reductæ ad unam, de
18 quo latè Gratian diſcept. 509. per tot. vel per adictio-
nem novæ pœnæ, ſive illius ſublationem, Gratian. loc.
cit. n. 36. ac quotieſcumque contractus ſunt inter ſe in-
compatibiles, pugnantes, perplexi, & contrarii, Me-
noch. præſumpt. 134. n. 39. lib. 3. Maur. d. §. 4. n. 22.
Gratian. cap. 290. & alibi ſæpè, præcipuè quando tàm
19 prima, quàm ſecunda obligatio ſunt per inſtrumentum
quarantigiatum, juramentum, & ſtipulationem, &
factum ſecundum eſt diverſum à primo, Bart. in l. pa-
cta, C. de pact. Gratian. diſcept. 290. n. 31. et 509. n. 3.
et 17. Maur. d. §. 4. n. 23. et ſeqq. pariter inducitur no-
20 vatio quando actus primus erat imperfectus, & qui ſe-
quitur eſt perfectus, vel quando alteratur natura nego-
tii in ſubſtantialibus, & plura alia ad hanc materiam vi-
de plenè per Gratian. d. cap. 509. per tot. & Maur. d. §.
4. per tot. ubi adducit quatuordecim caſus, in quibus
novatio neceſſario inducitur, ut ibi ferè per eum.

Non tamen novatio induceretur in actione dotis pri-
vilegiata, Grat. d. cap. 509. n. 13. & 21. non ex inutili
ſtipulatione, ex qua cùm non oriatur nova obligatio,
21 non videtur receſſum à prima, idem Gratian. diſcept.
962. n. 12. &c. Nec etiam inducitur per mutationem
fundi cenſuati, & hypothecati, ſi cenſus transferatur,
& mutetur de uno fundo ad alium, ſed remanet prima
22 obligatio firma, & fidejuſſores cenſus non liberantur,
Gratian. diſcept. 113. n. 81. &c. 454. num. 16. Cenſ. de
Cenſ. q. 41. n. 24. Rot. coram Ludoviſ. in Romana cen-
23 ſus 10. Junii 1602. quia cenſus poteſt licitè de uno fun-
do ad alium transferri, & in nihilo mutatur prima ob-
ligatio, ſed ſolùm res ſubjecta cenſui intelligendo
dummodo translatio fiat in aliam rem fructiferam, &
capacem, alias remanet extinctus, ut per Duran. dec.
449. n. 12. et ſeqq.

An autem privilegia actionis novatæ ſurgentia ex le-
gali diſpoſitione, prout curſus uſurarum intelligantur
repetita, dic quod aut competunt favore creditoris, vel
cauſæ, ut in actione de dote, & tutela, & tunc intelli- 24
guntur repetita, aut competunt ex odio debitoris mo-
roſi, ut uſuræ in contractibus bonæ fidei, & iſta non in-
telliguntur repetita juxta diſtinctionem Bart. in aliam
ff. de novat. quam eſſe ab omnibus approbatam teſtatur
Capyc. deciſ. 183. n. 5. et ſeqq.

Qui quidem fidejuſſores ultimi poſt primos dati ſi
fuerint coacti totum debitum ſolvere, & contra alios
ceſſionem reportent, poſſunt ab illis primis ſolidum, &
totum repetere, nec repelluntur exceptione cedenda-
rum, vel diviſionis, cum illi primi non interceſſerint
contemplatione iſtorum ultimo loco datorum, quos 25
dandos eſſe certum, nec credibile erat, ſed iſti ultimi
potius videntur contemplatione primorum fidejuſſiſſe,
à quibus ideò repetere poſſunt integram ſummam ſolu-
tam ſi jurium ceſſionem reportaverint, l. ſi Titius 49.
ubi Caſtr. ff. de fidejuſſ. Aret. in §. ſi plures nu. 2. inſtit.
de fidejuſſ. Cenc. de Cenſ. quæſt. 71. n. 5. et ſeqq. & vi-
dendus Gratian. diſcept. 286. n. 1. et ſeqq. et 409. n. 37.
& ſeqq. ubi quando fidejuſſio videatur facta contempla-
tione mutui periculi.

Quamuis aliàs, quando fidejuſſores plures eodem tem-
pore dantur ſi unus in ſolidum exigatur non poſſit ab
aliis fidejuſſoribus totum repetere, etiam ſi reportaverit
jurium ceſſionem, quæ ad effectum agendi contra illos
neceſſaria eſt, ſed ſolùm dempta rata ſibi ex propria per- 26
ſona tangente, Bart. in l. Modeſtinus, ff. de ſolut. Gra-
tian. diſcept. 281. per totum, et cap. 286. nu. 15. & 16.
Duran. deciſ. 401. n. 11.

Niſi iſte fidejuſſor qui ſolvit totum debitum, ſolverit
non tamquam obligatus, & fidejuſſor, ſed tamquam
tertius, & ſimplex emptor nominis, quia ſi ceſſionem
in ſolidum reportaverit à creditore contra alios obliga- 27
tos, & fidejuſſores poterit ab illis omne ſolutum repete-
re nulla dempta rata l. cum his ff. de fidejuſſ. Cenſ. de
Cenſ. q. 71. n. 4. de quo videndus Beltramin. ad Gregor.
deciſ. 109. n. 3. cum aliis allegatis per Merlin. de pign.
lib. 4. tit. 2. q. 70. n. 36. & ſeqq. ubi videtur ab hac opi-
nione recedere, & à qua tamen in terminis propo-
ſitæ quæſtionis recedendum non arbitror ſi iſte eme-
rit illud nomen debitoris, uti omninò extraneus,
& agat ex jure ceſſo contra fidejuſſores, qui expreſ-
sè renunciaverint beneficio diviſionis, & cedendarum,
nam iſti renunciantes poſſunt in ſolidũ conveniri, & nõ
poſſunt opponere exceptionẽ cedendarũ quamvis alter 28
fidejuſſor fuerat liberatus à creditore, & ſic licèt cre-
ditor factus fuerit impotens ad efficaciter cedendum
contra eum, quem liberavit, Bart. in l. ſi ſtipulatus 16.
ff. de fidejuſſ. & in l. Modeſtinus num. 75. num. 3. ff. de
ſolut. Marſil. de fidejuſſ. num. 28. Afflict. dec. 182. nu.
10. & ſeqq. Neguſ. de pign. part. 5. memb. 3. num. 36.
Pract. Papp. reſponſ. hypoth. gloſſ. cedente nu. 2. Grat.
diſcept. 409. n. 44. & cap. 701. n. 9. & idem Merlin. de
pign. lib. 4. tit. 2. qu. 72. n. 27. & ſeqq.

Si itaque poteſt creditor unum ex pluribus fidejuſſo-
ribus liberare, nec alii qui renunciaverunt beneficio di-
viſionis, & cedendarum de hoc conqueri poſſunt juxta
prædicta, & ſi poteſt extraneo jura in ſolidum cedere,
non video quomodo hoc idem prohiberi debeat cum
uno ex fidejuſſoribus dempto nomine fidejuſſorio, &
uti extraneo, & quare iſte debeat eſſe deterioris condi-
tionis, cùm potiùs alii fidejuſſores, qui ſuis beneficiis
renunciaverunt ſibi debeant imputare, & non invidere
alteri, qui ita fuerit diligens, & ſolicitus in ſolvendo,
& ſuæ indemnitati conſulendo, vel cui creditor vo-
luerit gratificare eum liberando, cum ipſius non pro-
hibeatur ejuſdem remediis, & cautelis uti, unde fa-
tendum eſt quod vigilantibus, & non dormientibus
jura ſubveniunt.

AR:

Digitized by Google

ARGUMENTUM.

Debita ab uno ex ſociis contracta, an de communi ſolvi debeant. Qualis ſocietas præſumatur inter fratres, & an filiæ debeant de communi dotari. Fratres ruſtici qualiter inter ſe dividere debeant fructus communiter recollectos, quid ſi unus habeat majorem familiam, & alia de fratribus.

SUMMARIUM.

1 *Debita inter ſocios omnium bonorum ab uno contracta de communi ſolvi debent.*
2 *Niſi debita eſſent dolo, vel culpa contracta.*
3 *Debitum contractum extra cauſam ſocialem, vel abſque ulla neceſſitate dicitur ex culpa contractum, ut fidejuſſio.*
4 *Fidejubens dicitur jactare ſuum, quod non permittitur ſocio de communi.*
5 *Societas omnium bonorum numquam præſumitur.*
6 *Societas non poteſt præſumi quando adeſt aliquis minor, niſi procedat juſſus patris, vel Curatoris auctoritas.*
7 *Filiæ ſociorum de communi dotari debent in ſocietate omnium bonorum.*
8 *Societas rerum hæreditariarum præſumitur inter fratres.*
9 *Debita contracta extra cauſam ſocietatis ſpectant ad eum, qui ſe obligaverit.*
10 *Poſſeſſio bonorum in communi dari poteſt ſine aliqua ſocietate propria.*
11 *Diviſio fructuum communibus expenſis, & laboribus recollectorum quomodo ſit facienda inter fratres ruſticos, & quomodo eorum filii participare debeant.*
12 *Operæ quando compenſentur cum alimentis.*
13 *Mulieres an aliquid participent in diviſione fructuum.*
15 *Frater habens majorem familiam altero, & plus impendens pro ea alenda an teneatur aliquid reficere, vel in partem ſuam imputare, n. 16.*
17 *Empta per unum ex fratribus cenſentur de propria illius pecunia empta.*
18 *Frater acquirens, etiam proprio nomine, ſtante ſocietate tenetur aliis communicare refuſa ſibi parte pretii.*
19 *Frater qui adminiſtravit qualiter teneatur reddere rationem aliis.*
20 *Frater qui adminiſtravit poteſt prætendere ſalarium ſuæ adminiſtrationis.*
21 *Frater non poteſt ad inſtantiam fratris pro debito civili carcerari.*
22 *Redditio rationum quomodo intelligatur remiſſa inter fratres.*
23 *Frater, vel ſocius qui habitavit domum communem an teneatur ad aliquid pro rata aliorum.*
25 *Hypotheca conſtituta per unum ex ſociis non extinguitur per diviſionem factam, n. 26.*
27 *Executio ſuper re à pluribus poſſeſſa pro debito unius tantùm eſt nulla.*

CAPUT XXXI.

IN primo dubio mihi propoſito, nempè an fratres, vel eorum hæredes teneantur ad fidejuſſiones, & debita contracta per alterum ex fratribus dum vivebant in
1 communi, puto hoc modo diſtinguendum, nam aut hujuſmodi fratres erant inter ſe ſocii omnium bonorum, tunc debita ab uno illorum contracta de communi ſolui debent, *l. ex parte, § filias ff. famil. ercisc. & l. omne æs alienum ff. pro ſocio*, omne enim quod illis debetur, & quod ipſi aliis debent, commune eſt inter eos, Alex. *conſ.* 133. *in fine lib.* 2. Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 6. *tit.* 22. *num.* 1. Felic. *de ſociet. cap.* 26. *num.* 18. niſi tale debitum per unum ex ſociis fuerit
2 dolo, vel culpa contractum, quia tunc proprium contrahentis, & non commune eſſet, cum ſocius teneatur erga ſocium de dolo, lata, & levi culpa, non tamen de leviſſima, *l. cum duobus, §. venit ff. pro ſocio*, præterquam in quibuſdam caſibus particularibus, ut per Felic. *d. tract. cap.* 21. *per tot.*

Quæ culpa non poteſt negari adeſſe quando debitum fuit contractum extra cauſam ſocialem, vel ſaltem non neceſſariam neceſſitate abſoluta, vel congrua, & convenienti ex aliqua rationabili conſuetudine, ſed omninò voluntarium, ut eſt fidejuſſio, *l. nemo ex ſociis, ff. pro ſocio*, Cravett. *conſ.* 159. *n.* 8. Rom. *conſ.* 283. nam pro aliis fide jubens dicitur donare, & jactare ſuum quod non eſt permiſſum inter ſocios, cùm fiat tantum 4
pro adimplemento propriæ voluntatis, & non ex cauſa ſocietatis, *d. l. nemo ex ſociis ff. pro ſocio*, & latè Michalor. *tract. de fratr. p.* 2. *c.* 33. *&* 34. *per tot.*

Hoc addito, quod ſocietas omnium bonorum numquam præſumitur inter fratres, etiam quod bona communia habeant, ſed ab allegante eſt probanda, Natt. *conſ.* 358. *lib.* 2. Borgn. *dec.* 10. *n.* 1. *p.* 2. Maſcard. *de probat. concl.* 1309. *in princ.* & Tuſch. *litt. S. concl.* 311. *& concl.* 286. præcipuè quando inter eos adeſt aliquis 5
minor, quo caſu ceſſat præſumptio ſocietatis, etiam 6
in bonis hæreditariis niſi procedat juſſus patris in teſtamento de ſtando in communione, Rom. *conſ.* 413. cum aliis per Felic. *de ſoc. c.* 3. *n.* 29. vel niſi adſit Curator, qui pro minore vel aliter inhabili expreſsè, ſive tacitè conſentiat, Michalor. *de fratr. p.* 2. *c.* 15. *per tot.* Montan. *de tut. c.* 30. *n.* 134. *& ſeqq. ad* 143.

Quod maximè procedit in caſu noſtro ſtante pacto inter ipſos fratres, quod filiæ nubiles non poſſint dotari de communi, ſed de proprio cujuslibet fratris dotari debeant, cùm iſtud repugnet naturæ ſocietatis omnium 7
bonorum, in qua nihil proprii conſiderari poteſt, & etiam dotes filiarum cujuslibet ex ſociis de bonis communibus ſolvi debent, nec in partem imputantur, Rol. *conſ.* 91. *lib.* 1. Tuſch. *litt. S, concl.* 28. *n.* 16. Gratian. *diſcept.* 634. *nu.* 13. *& diſcept.* 904. *nu.* 16. & latè Felic. *de ſociet. cap.* 26. *num.* 21. Michalor. *de fratr. part.* 2. *cap.* 28. *per tot.*

Aut hujuſmodi fratres erant tantùm ſocii particulares rerum hæreditariarum, quas tenebant in communi, 8
prout regulariter contingit, & præſumitur, ad tradita per Tuſch. *d. concl.* 311. *&* 286. & tunc vera, ac indubitata eſt concluſio, quod debita contracta extra cauſam ſocietatis proprie remanent illius, qui ſe obligavit, Cravett. *conſ.* 159. *num.* 8. Carp. *ad ſtat. Mediol. part.* 2. *c.* 483. *n.* 179. 9

Aut nulla extabat ſocietas, ſed tantùm poſſeſſio bonorum in communi, quæ dari poteſt ſine aliqua ſocietate ſaltem propria, *argumento l. pro hærede §. idem Papinianus, ff. de acq. hæred.* aut extabat tantùm ſocietas menſæ, & operarum, & etiam his caſibus nulli dubium eſſe poteſt arguendo à fortioribus, quin debita ab uno contracta ſine mandato, & conſenſu aliorum ad ipſum ſolummodò ſpectent, nec alii fratres ad aliquid teneantur, prout conſiderant ſupra relati Doctores. 10

Quoad alterum dubium circa diviſionem fructuum communibus laboribus, & expenſis recollectorum eſſet attendenda conſuetudo loci, qua ceſſante ſic diſtinguendum arbitror, nam aut fuerunt recollecti in bonis propriis per fratres ſimul illa laborantes, & in communi poſſidentes, inter quos ſocietas operarum, & laborum contracta præſumitur, Bart. *conſ.* 186. *lib.* 2. & tunc prima de maſſa communi debent detrahi omnes expenſæ, cùm fructus dicantur tantùm deductis expenſis, & poſteà debent fieri duæ partes dictorum fructuum, quarum una dominicalis reputatur, altera verò ruſticalis, & hujuſmodi prima pars dominicalis debet æqualiter inter ipſos fratres dividi pro rata portione dominii cujuslibet eorum nullo habito reſpectu filiorum ſive uxoris unius, vel alterius fratris; pars autem ruſticalis, quæ competit laboratoribus ratione laboris, & ſuarum operarum debet æqualiter dividi in tot partes quotquot fuerint operantes, & ſic computatis, etiam filiis cujuslibet ex fratribus, ita ut omnes æqualem ferant portionem qui operas ſuas in laborerio contulerunt, dummodò tales filii exceſſerint ætatem annorum decem & octo: nam ſi fuerint minores à duodecim annis ſupra uſque ad dictam ætatem participant tantùm pro medietate, vel duabus tertiis partibus illius portionis, quam excedentes decem & octo annos accepturi eſſent, & ſi fuerint minores à duodecim annis infra 11
nihil conſequi poſſunt, ſed eorum operæ cum alimen- 12

tis habitis compenſantur, Bar. *d. conſ.* 186. Petr. de Ubald. *tract. de duobus fratr. part.* 4. *num.* 14. Borgn. *decis.* 11. *part.* 2. *n.* 11. *& ſeqq.* ubi plures allegat, & Alex. *conſ.* 99. *lib.* 2. *& conſ.* 133. *d. lib.* 2. & Michalor. *de fratr. cap.* 35. *n.* 63. ubi teſtatur in ſtatu Urbini ſervari hujuſmodi filios uſque ad ætatem quatuordecim annorum nihil participare de fructibus, ſed eorum operas cum alimentis compenſari, à quatordecim verò annis ſupra æqualiter admitti cum aliis.

13 Mulieres verò ſive filiæ, vel uxores dictorum fratrum licèt & ipſæ ſoleant plures operas ruſticales exercere, maximè inter ruſticos, attamen in diviſione hujuſmodi fructuum nihil participant, ſed illarum operæ, & labores compenſantur cum alimentis de communi habitis, niſi ipſi fratres ſeparatim viverent, & unuſquiſque proprias filias, vel uxores de ſuo aleret, & illæ nihilominus operas ſuas in exercitiis ruſticalibus ad commodum commune ponerent, quia tunc ceſſaret ratio compenſandi operas cum alimentis, & ideò participare deberent de dictis fructibus pro aliqua parte arbitrio Judicis declaranda juxta perſonarum, & operarum qualitatem, Petr. de Ubald. *d. tract. part.* 4. *n.* 17. Jaſ. *in l.* 1. *n.* 10. *C. qui teſtam. fac. poſſ.* Borg. *d. deciſ.* 11. *n.* 11. *part.* 2. Michalor. *de fratr. c.* 35. *n.* 61.

An verò dicti fructus dividendi fuerunt recollecti in bonis alienis, & tunc de parte ruſticali tangente dictis fratribus detrahi debent omnes expenſæ cauſa illorum
14 recolligendorum factæ, & poſtea æqualiter inter illos dividi, computatis filiis omnium, ita ut omnes tam fratres, quàm eorum filii virilem ferant portionem ſi operas ſuas, & labores in illis recolligendis contulerint, & fuerint ætatis legitimæ juxta ſuperiùs dicta, Bald. *in l.* 1. *n.* 13. *C. pro ſocio*, Petr. de Ubald. *d. tract. part.* 4. *num.* 12. Michalor. *eod. tract. part.* 2. *cap.* 35. *num.* 53. *& ſeqq.*

Suppoſito autem, quod non adſit ſocietas omnium bonorum an ſi unus frater habeat majorem familiam, & plus in ea alenda impendat quam alter teneatur in par-
15 tem ſuam, imputare præcipuè ſi familia non contulerit operas ſuas in ſocietate, vel illud plus quod impendit alteri reficere, videtur dicendum, quod ſic ex latè traditis per Felic. *de ſociet. cap.* 27. *num.* 60. *& ſeqq.* Menoch. *conſ.* 860. *lib.* 9. Sed nihilominus ſtante ſocietate menſæ tacitè inter fratres contracta dum poſt mortem patris vi-
16 xerunt in communi ad unum panem, & vinum, & ad eandem menſam ita omnia ad victum neceſſaria communicando, ut nulla inter eos habeatur ratio expenſarum menſę præcipuè pro fructibus in menſa conſumptis, ad tradita per Michal. *de fratr. part.* 2. *c.* 4. *per tot.* Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 6. *tit.* 2. *num.* 2. *& ſeqq.* videtur contrarium eſſe verius, quod ſcilicet non detur hujuſmodi repetitio, vel imputatio ratione majoris familię, cum omnia pertinentia ad menſam, & victum dicantur inter eos communicata judicio ſocietatis, ut latè probat idem Michalor. *de fratr. d. part.* 2. *cap.* 5. *per tot.* ubi omnibus contrariis ſatisfacit.

17 Et quo ad empta, & acquiſita per unum ex fratribus in dubio cenſentur empta de propria illius pecunia, cùm pecunia abſque oſtenſione tituli præſumatur ſolventis ſive emerit proprio, ſive etiam communi nomine, & ſi alii fratres velint de illis participare, tenentur partem pretii refundere, Bart. *in l.* 2. *C. pro ſocio*, Alex. 174. Gratian. *diſcept.* 204. *n.* 4. *& diſcept.* 822. *n.* 4. *&c.* niſi in contrarium adeſſent conjecturæ demonſtrantes pecuniam fuiſſe communem, Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 6. *tit.* 16. *n.* 9. Cravett. *conſ.* 129. *n.* 3. *& conſ.* 191. *n.* 8. cum aliis per Michalor. *de fratr. part.* 2. *cap.* 9. *per tot.*

Benè verum eſt, quod ſtante inter eos ſocietate tene-
18 retur acquirens etiam proprio nomine actione pro ſocio aliis communicare refuſa tamen ſibi parte pretii, *d. l.* 2. *C. pro ſocio*, & Gratian. *diſceptat.* 852. *n.* 43. & poſſet adſtringi ad reddendam rationem ſuæ adminiſtrationis
19 aliis fratribus ſi ipſe ſolus adminiſtravit, etiam nulla exiſtente ſocietate, cùm ſit regulare in omnibus, ut qui adminiſtrat, rationem reddat, licèt uti frater tantùm, & etiam vivente patre adminiſtraverit, & non uti Tutor, vel Curator, unde tenebitur edere rationes, & contra eum poſſet jurari in litem ex cauſis permiſſis contra alios adminiſtratores, quod tamen non eſt intelligendum de quadam rigoroſa, & exquiſita redditione rationum, ſed de aliquali, & meliori quam fieri poſſit cum teneatur ſolum de dolo, & culpa, ut latè per Michalor. *de fratr. part.* 3. *cap.* 44. *per tot.* ubi etiam an poſſit prætendere ſalarium ſuæ adminiſtrationis, & videtur quod ſic, &c. non poſſet tamen frater ad inſtantiam alterius fratris pro debito civili arreſtari, & 20
carcerari, ut pluribus probat Theſaur. *dec.* 119. *per tot.*
ſtante conjunctione ſanguinis, longinquitate temporis, 21
ac ſæpiùs facta compenſatione, & reviſione cenſetur
remiſſa hujuſmodi redditio rationum inter fratres, 22
juxta *l. procula* 26. *ff. de probat.* Gratian. *diſcept.* 700. *nu.* 10. *& ſeqq.*

Et frater, vel ſocius, qui aliis abſentibus totam domum communem habitavit, non tenetur ad penſionem pro rata ſociorum, vel fratrum, cum habitans uſus fuerit jure ſuo, & per eum non ſteterit quin etiam alii habitaverint, qui ideò ſibi imputare debent ſi non habitarunt, Marant. *in l. is poteſt nu.* 65. *ff. de acq. hæred.* 23
Mohed. *deciſ.* 13. *de locat.* Gratian. *diſcept.* 486. *n.* 37. Joſeph. Ludov. *concl.* 55. *fol.* 122. Felic. *de ſociet. cap.* 28. *num.* 63. *& ſeqq.* ubi limitat niſi domus eſſet ſolita locari, non tamen dicitur ſolita locari ad hunc effectum, ex eo quod pluries fuerit locata ante commu- 24
nionem, ſed requiritur, quod unus ex ſociis conduxerit ab aliis, & ſic quod ſit ſolita locari inter ipſos ſocios, Jo. Andr. in addit. ad Specul. *tit. de locato*, §. *poſtquam verſ. porrò*, Mohed. *deciſ.* 13. *de locat. nu.* 1. *in fine*, *&c.* Et multa de habentibus domum, prædium, vel Caſtrum commune, etiam citra nomen ſocietatis qualiter poſſint, & debeant illis uti, & de pluribus litibus, & controverſiis, quæ circa hujuſmodi res communes oriri poſſint, latè tradit Michalor. *de fratr. part.* 3. *c.* 35. 36. *&* 37.

Hypothecæ autem, & obligationes conſtitutæ per eumdem fratrem, & vel ſocium ſuper dicta domo communi pro indiviſo per eum habitata non remanent extinctæ per diviſionem poſtea inter illos ſequutam, quamvis non eidem obliganti, ſed aliis non debitoribus, do- 25
mus in diviſione fuerit in totum aſſignata pro illorum portionibus, ſed in ſuo robore conſervantur pro indiviſo, & poſſunt exerceri eodem modo, prout ante diviſionem, per quam non potuit præjudicari creditori non conſentienti cùm ſit res inter alios acta, licèt fuiſſet facta auctoritate Judicis, Michalor. *de fratr. part.* 3. *cap.* 39. *n.* 15. & Rot. *in Romana Salviani de Caſſarellis* 13. *Martii* 1637. coram Buccabella *in Noviſſ. part.* 7. *deciſ.* 104. *num.* 3. *& ſeqq.* Intelligendo quate- 26
nus ſe extendit portio obligantis, & non ultrà, cum ſocius, vel frater non poſſit portiones aliorum obliga-
re, Cenc. *de Cenſ. q.* 20. *n.* 7. *& ſeqq.* & ſi fiat executio 27
ſuper tota re poſſeſſa pro indiviſo à pluribus fratribus, vel ſociis pro debito unius tantùm, erit nulla in totum, Ludoviſ. *deciſ.* 219. *ubi Add. n.* 7. & ſequitur Duran. *deciſ.* 37. *n.* 9.

ARGUMENTUM.

Statutum excludens fœminas propter maſculos, an extendatur ad bona extra territorium, & quid in mobilibus, & nominibus debitorum, an comprehendat forenſes tàm activè, quàm paſſivè, et excludens nuptas extra territorium quomodo procedat, vel non.

SUMMARIUM.

1 *Statutum excludens fœminas non extenditur ad bona ſita extra territorium.*
2 *Sive loquatur in rem, ſive in perſonam.*
3 *Niſi expreſsè inhabilitaret perſonas, etiam quo ad bona extra territorium ſita.*
4 *Statutum excludens fœminas non comprehendit forenſes.*
5 *Statutum ut procedat requiritur ſubjectio bonorum, & perſonarum in eodem loco.*
6 *Statutum operatur quando perſona defuncta erat illi ſubjecta unà cum bonis, licèt fœmina excludenda, & agnati ſuccedere volentes ſint omnes forenſes, ſed contra, num.* 7.

7 *Sta-*

7 *Statutum non prodeſt exteris, & forenſibus, qui non cadunt ſub mente ſtatuentium.*
8 *Fœmina ut excludatur debent maſculi eſſe ſubditi, & bona pariter ſubjecta.*
9 *Statutum excluſivum fœminarum loci ubi ſita ſunt bona an poſſit conjungi, & combinari cum alio ſimili ſtatuto loci ubi perſona degit ad effectum excluſionis.*
10 *Statuta confirmata in forma ſpecifica denominantur à confirmante.*
11 *Statutum quod non porrigatur ad bona extra territorium an procedat quo ad mobilia, & nomina debitorum.*
12 *Statutum quomodo procedat ubi omnes ſunt forenſes, & ſolùm bona ſubjecta, vel è contra, ſive quando ſolum aſpirantes ad ſucceſſionem ſunt forenſes, & in ſimilibus contrariis caſibus, n. 13. & 14.*
15 *Statutum excludens fœminas nuptas extra territorium an valeat.*
16 *Statutum prædictum non habet locum quando à parentibus fuerunt nuptæ.*
17 *Nec præjudicat earum filiis licèt extra territorium natis.*
18 *Nec habet locum in ſucceſſione materna.*
19 *Fœminæ quando dicantur temporaliter, & non perpetuò excluſæ.*
20 *Fœmina ſemel excluſa ſemper remanet excluſa, etiam ſi maſculus eam excludens momento tantùm vixerit.*

CAPUT XXXII.

NUllam habeo difficultatem in caſu de quo agitur, quod D. Lucia mulier dotata debeat ſuccedere una cum D. Thoma fratre illius ſuperſtite in bonis alterius fratris prædefuncti exiſtentis in Urbe, & quoad bona ibidem ſita.

Dubitari enim non poteſt, quod ſtatutum noſtrum
1 quatenus fœminas excludit non extenditur, nec porrigit vires ſuas ex defectu poteſtatis ad bona ſita extra territorium ſtatuentium, Bart. *in leg. cunctos populos nu.* 73. ubi etiam Bald. *n.* 1. *Cod. de ſumm. Trinit. & fid. Cathol.* Rol. *de dot. quæſt.* 20. *num.* 14. Capyc. *deciſ.* 159. Rot. *diverſ. part.* 2. *deciſ.* 673. & poſt Fenzon. *ad ſtat. Urb. deciſ.* 108. latè Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 18. *per tot.* Michalor. *de fratr. part.* 3. *cap.* 7. *per tot.* Gregor. *deciſ.* 255. Rot. *in Collen. hæreditatis* 10. *Junii* 1616. *coram Buratto, & in Civitatis Caſtelli ſupplementi legitimæ* 11. *Decembris* 1617. *coram Pamphilio*, ac alibi paſſim cum ſit concluſio certiſſima.
2 Quod indiſtinctè procedit ſive ſtatutum loquatur in rem, ſive in perſonam, ut rejecta diſtinctione Bart. firmant omnes ſignanter Veg. *conſ.* 10. *num.* 4. Plot. *conſ.* 20. *num.* 6. Honded. *conſ.* 5. *n.* 14. *lib.* 1. Peregrin. *conſ.* 7. *num.* 8. *lib.* 5. cum aliis per Gratian. *diſcept. forenſ.* *cap.* 431. *numer.* 27. & alibi ſæpè Rot. *in loc. cit.* Niſi
3 ſtatutum expreſsè inhabilitaret fœminas à ſucceſſione, etiam quoad bona ſita extra territorium, quo caſu poſſet prætendi excluſio, etiam reſpectu hujuſmodi bonorum ſecundùm opinionem, quam approbat Merlin. *dict. quæſt.* 18. *num.* 100. *& ſeqq.*

Prout nec pariter dubitari poteſt, quod ſtatutum Urbis excludens fœminas dotatas non comprehendit
4 perſonas forenſes, Alex. *conſ.* 44. *num.* 15. *lib.* 5. Jaſ. *conſ.* 80. *num.* 9. *lib.* 3. Rom. *conſ.* 224. *num.* 6. Rot. *in Balneoregien. bonorum* 2. *Junii* 1591. *coram Pamphilio, & coram eodem in Camerinen. hæreditatis* 29. *Januarii* 1588. Ad hoc enim ut hujuſmodi ſtatuto ſit locus requiritur ſubjectio tàm reſpectu bonorum, quàm reſpectu perſonarum, & quidem in uno eodemque ſtatuto ita ut non poſſit fieri eorum conjunctio, & combina-
5 tio ſi adſit ſtatutum excludens in hoc perſonarum, in loco ubi ſita ſunt bona, & unum quodque ipſorum de per ſe ſeparatim nihil operatur, Bald. *in l. ſi quis ex argentariis num.* 4. *de edend.* Jaſ. *in l. Centurio, nu.* 57. *ff. de vulg.* latè Gratian. *diſcept.* 431. *num.* 16. 449. *in fine*, 581. *num.* 8. 709. *n.* 14. 623. *num.* 21. & 886. *per tot.* Rot. poſt Fenzon. *ad ſtat. Urb. deciſ.* 21. & *deciſ.* 108. *per tot.* Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *q.* 18. *num.* 60. *& ſeqq.*
6 Nec obſtat, quod frater defunctus eſſet Incola, vel Civis, ita ut poſſet dici ſubditus ſtatuto Urbis, & cum bona de quibus agitur ſint pariter in Urbe, & ſic ſuppoſita ſtatuto videatur intrare excluſio, ſecundùm opinionem Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.* 2. *quæſt.* 4. quem ſequitur Merlin. *d. quæſt.* 18. *nu.* 43. *& ſeqq.* ubi quòd quando is de cujus hæreditate agitur, eſt ſubditus ſtatuto unà cum bonis, fœmina excluditur, licèt ipſa, & agnati ſuccedere volentes ſint forenſes.

Quia reſpondetur, quod cum ſtatutum excluſivum fœminarum ſit fundatum in voto agnationis conſervandæ, non prodeſt exteris, & forenſibus ſuccedere volen- 7
tibus, quaſi illi non cadant ſub mente, & protectione ſtatuentium, nec ſub illorum providentia, & ideò non attenditur an defunctus eſſet ſubditus, vel forenſis, ſed attenduntur perſonæ ad ſucceſſionem aſpirantes, quæ ſi ſint forenſes, & non ſubditæ ſtatuto Urbis, non poſſunt uti, nec illius vigore excludere fęminas, ſed ſucceſſio defertur ſecundùm diſpoſitionem juris communis, quæ vult, ut ſoror æqualiter ſuccedat cum fratre in bonis, & hæreditate alterius fratris ſine filiis prædefuncti, juxta *l. maximum vitium C. de lib. præt.* ut latè reprobato Theſaur. & ejus ſequacibus, & firmat Rot. *in Romana ſucceſſionis* 4. *Julii* 1631. coram Merlin. *in Noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 68. *num.* 10. *& ſeqq. & eadem part.* 6. *deciſ.* 137. *num.* 6. *& num.* 20. *& deciſ.* 160. *in fine*, Ruin. *conſ.* 48. *nu.* 4. *lib.* 3. Pariſ. *conſ.* 12. *lib.* 3. Alex. *conſ.* 44. *num.* 15. *lib.* 5. Rot. *in Camerinen. hæreditatis* 29. *Junii* 1588. *coram Pamphilio, & in Peruſina hæreditatis* 4. *Junii* 1590. *coram Comitulo*.

Ad hoc igitur, ut fœmina excludatur vigore ſtatuti requiritur, quod maſculi ſuccedere volentes ſint ori-
ginarii, & ſubditi in loco ſtatuti, cujus vigore fœminam excludere intendunt, & quod bona de quibus agitur ſint etiam ſita in eodem territorio, Duran. *deciſ.* 31. *nu.* 6. *& ſeqq.* quamvis non deſint qui velint ſtatu- 8
tum excluſivum fęminarum propter maſculos exiſtens 9
in loco ubi ſita ſunt bona conjungi, & combinari poſſe cum alio ſtatuto pariter excluſivo fęminarum exiſtente in loco ubi perſona degit ad effectum excluſionis fęminarum, ut per Michalor. *tractat. de fratr. part.* 3. *cap.* 7. *num.* 11. ubi teſtatur de magis communi opinione, & ab ea nullo modo recedendum in judicando facit, Magon. *deciſ. Flor.* 107. *per tot.* & plures pro hac parte reſtantes de magis communi opinione refert Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 18. *n.* 59. à qua ceſſante auctoritate Rotæ non videtur diſſentire præcipuè quando uterque locus eſſet ſubditus eidem Principi, à quo ambo ſtatuta eſſent confirmata, ut ibidem per eum *num.* 66. quæ opinio etiam mihi valde arridet, præſertim quando tàlia ſtatuta eſſent ab eodem Principe confirmata non in forma communi, & generali, ſed in forma ſpecifica (& extra ſtatum Eccleſiaſticum, in quo nefas eſſet propter auctoritatem Rotæ à ſuperius firmatis recedere) quia tunc talia ſtatuta ab eodem Principe confirmata in forma ſpecifica, ex certa ſcientia, & motu proprio dicuntur ipſius Principis confirmantis, & ſic unum, & idem, & denominantur ab illo, qui eandem poteſtatem ſuper omnes 10
ſubditos habet, Fenzon. *ad ſtat. Urb. in præfat. n.* 39. *& ſeqq.* Grat. *diſcept. for. cap.* 490. *num.* 18. *cap.* 584. *num.* 15. *& cap.* 586. *num.* 16. ubi multa quando dicantur confirmata in forma communi, vel ſpecifica, & *cap.* 913. *num.* 14. *& cap.* 992. *num.* 10. *& ſeqq.*

Illud etiam, quod dictum eſt ſupra ſtatutum excluſivum fœminarum non extendi ad bona extra territorium ſtatuentium ſita, procedit in immobilibus, nam 11
ubi ageretur de pecunia, mobilibus exiſtentibus extra territorium animo tamen, & deſtinatione domini ad patriam, & locum ſtatuti reducendis, fœmina eſſet ab illis excluſa, ſecùs autem ceſſante animo, & deſtinatione domini illa ad patriam reducendi, ut in caſu noſtro, & idem eſt omninò in juribus & actionibus, ac nominibus debitorum, cùm talia cohæreant perſonæ creditoris, & dicantur de loco, ubi ſunt deſtinata, ut per Merlin. *de legit. d. quæſt.* 18. *num.* 93. *& ſeqq.*

Quando igitur omnes tàm defunctus, quàm ſuccedere volentes, & fœminæ excludendæ ſunt de territorio, ubi viget ſtatutum excluſivum illud non porrigitur ad bona alibi exiſtentia ſicut è contra quando defunctus, agnati, & fœminæ ſunt extra territorium ſtatuentium, & ſic forenſes, & bona ſunt poſita in loco 12
ubi

ubi tale viget ſtatutum non comprehenduntur ſub illius
diſpoſitione, ut latè per Merlin. *d. quæſt.* 18. *num.* 26.
& ſeqq. ad 43. prout etiam quando defunctus, & fœ-
13 mina excludenda ſunt ejuſdem loci ubi viget ſtatutum,
maſculi autem ad ſucceſſionem aſpirantes ſunt foren-
ſes, & bona extra territorium non intrat excluſio,
Merlin. *d. quæſt* 18. *num.* 47. *& ſeqq.* quando verò de-
functus, & fœmina excludenda ſunt forenſes, & maſ-
14 culus ſuccedere volens eſt ſubditus in loco ubi ſita ſunt
bona, & ubi viget ſtatutum poteſt illo uti, & fœmi-
nam licèt forenſem excludere, ſicut quando omnes con-
tendentes de ſucceſſione ſunt cives, & ſubditi ſtatuto,
& ſolùm defunctus erat forenſis, ut latè diſtinguit
Merlin. *dict. quæſt.* 18. *nu.* 51. *& ſeqq. ad* 58. ubi plu-
res allegat.

15 Statutum autem excludens fœminas nuptas extra ter-
ritorium ſtatuentium prout tale ſtatutum viget etiam
in Patria mea *lib.* 2. *Rub.* 49. quidquid poſſet dici cir-
ca illius validitatem, vel invaliditatem ex traditis per
Felin. *in c. de Francia num.* 20. *de ſponſal. et in cap.
Eccleſia Sanctæ Mariæ n.* 62. *de conſtitutione*, Gratian.
diſcept. 209. *num.* 26. Non habet locum quando à pa-
16 rentibus, & non ex ſua ſponte fuerunt nuptæ extra
territorium, Seraph. *decis.* 806. *num.* 4. nec præjudicat
17 earum filiis licèt extra territorium natis, idem Seraph.
decis. 822. Sicut nec habet locum in ſucceſſione ma-
18 terna, ut per eundem Seraph. *decis.* 790. *et decis.* 806.

Et quando ſtatutum loqueretur per dictiones quouſ-
que vel donec, maſculus extiterit, vel ſimiles, & non
ſimpliciter excluderet fœminas, diceretur illas tempora-
liter tantùm excludere, ita ut deficientibus poſtea maſ-
19 culis eſſent reintegrandæ, & admittendæ ipſæ, vel ea-
rum deſcendentes dummodo nati fuerint, vel ſaltem
concepti tempore excluſionis, licèt etiam ſecundùm
alios indifferenter admittantur, Pract. Papp. *libel. hæ-
red. ex teſtam. gloſ. Ac etiam realiter num.* 10. *cum
Addit.* Soccin. jun. *conſ.* 1. *lib.* 1. Gratian. *diſcept.* 218.
num. 85. 447. *num.* 25. 664. *in fine* 659. *num.* 16. 695. *n.*
19. *&* 890. *numer.* 32. Michalor. *de fratr. part.* 3. *cap.*
10. *per tot.* aliàs autem ſemel excluſæ ſemper remanent
excluſæ, etiam ſi per momentum tantùm ſupervixerit
20 maſculus, cujus gratia fuerunt excluſæ Magon. *decis.
Flor.* 148. *num.* 13.

ARGUMENTUM.

Gravatus hæreditatem reſtituere; an teneatur conficere inventarium, et ſatisdare, an reſtituere melioramenta, fructus, prælegata, portiones cohæredum ſuperlucratas, vel emphyteuſim: An poſſit detrahere ſua credita, alienare pro Legitima, et Trebellianica, et an, et quando debeatur Trebellianica.

SUMMARIUM.

1 *Gravatus de reſtituendo hæreditatem quomodo poſſit compelli ad faciendum inventarium, vel ſaltem deſcriptionem.*
2 *Gravatus, ut ſupra, quando teneatur ſatiſdare de reſtituendo adveniente tempore.*
3 *Gravatus non tenetur reſtituere melioramenta.*
4 *Nec fructus perceptos.*
5 *Nec ſi aliquid ſua induſtria, & diligentia recuperaverit.*
6 *Gravatus retinet pro expenſis factis in defenſione bonorum.*
7 *Gravatus ſolvens debita an repetat à fideicommiſſario.*
8 *Gravatus non facto inventario ſi ſolvat non acquirit jura creditorum.*
9 *Gravatus an teneatur reſtituere prælegata, & cohæredum portiones ſuperlucratas.*
10 *Bona emphyteutica an veniant in reſtitutione fideicommiſſi.*
11 *Gravatus quando poſſit cenſum imponere ſuper bonis reſtituendis, num.* 14.
12 *Gravatus quando poſſit detrahere ſua credita.*
13 *Reſolutio jure datoris reſolvitur jus acceptatoris.*
14 *Gravatus, & prohibitus alienare nil agit alienando, et incurrit pœnas appoſitas, à quibus an poſſit re integra ſe liberare redimendo.*
15 *Filius gravatus ſub conditione detrahit duas quartas, quæ medietatem hæreditatis important.*
16 *Legitima prius detrahitur, et mox trebellianica de reſiduo.*
17 *Filius imponendo cenſum, alienando videtur eligere pro ſua legitima.*
18 *Gravatus, an et quando poſſit alienare pro detractione legitimæ, vel trebellianicæ.*
19 *Exceptio detractionis legitimæ, et trebellianicæ, competit etiam emptori.*
20 *Alienatio prima effectualis cum translatione dominii imputatur in legitimam, et trebellianicam, non autem ſimplices hypothecæ licèt anteriores.*
21 *Legitima non debetur ſuper re particulari prohibita alienari, vel alteri legata.*
22 *Probatio exiſtentiæ, vel non exiſtentiæ aliorum bonorum quibus incumbat.*
23 *Legitima præſumitur habita à filio, qui non fecit inventarium, niſi probetur contrarium.*
24 *Trebellianica poteſt prohiberi expreſſè, et tacitè etiam filiis primi gradus.*
25 *Contrarium Florentiæ, ubi pari paſſu ambulat cum legitima.*
26 *Trebellianica ex quibus conjecturis cenſeatur prohibita.*
27 *Trebellianica non detrahitur de fideicommiſſo particulari, niſi ſit notabile.*
28 *Trebellianica an detrahatur à fideicommiſſario, qui fuit gravatus alteri reſtituere.*
29 *Trebellianica non detrahitur de fideicommiſſo facto in contractibus inter vivos, nec quando contemplatione fideicommiſſarii tantùm fuit relictum fideicommiſſum.*
30 *Trebellianica an detrahatur de relictis ad pias cauſas.*
32 *Trebellianica an detrahatur, ubi legitima aſcendit ad dimidiam.*

CAPUT XXXIII.

HÆres gravatus de reſtituendo hæreditatem poteſt 1
non ſolùm ad inſtantiam primi ſubſtituti, &
quorumcumque aliorum vocatorum compelli ad confi-
ciendum inventarium, vel ſaltem ſimplicem deſcriptio-
nem bonorum hæreditariorum ad effectum, ut adve-
niente tempore reſtitutionis appareat quæ, & qualia
bona fuerint in hæreditate, aliàs contra eum juratur
in litem quando fuit petitum, & ſi non fuerit petitum
erit onus fideicommiſſarii probare identitatem hujuſ-
modi bonorum, vel quandoque dominium ſi agatur
contra tertium poſſeſſorem, Grat. *diſcept.* 215. *per tot.*
822. *num.* 14. *&* 832. *nu.* 26. Magon. *decis. Flor.* 10. *n.*
6. *& decis.* 37. *num.* 1.

Sed etiam tenetur ſatiſdare de reſtituendo hæredi- 2
tatem adveniente die, vel conditione licèt ſit ditiſſi-
mus, non ſuſpectus, ac perſona valdè digna ſi petatur
hujuſmodi cautio, alias ſubſtitutus, vel fideicommiſ-
ſarius poteſt petere ſe mitti in poſſeſſionem donec præ-
ſtetur dicta cautio, niſi fuerit à teſtatore remiſſa, Maur.
de fidejuſ. p. 1. *ſect.* 3. *c.* 21. *per tot.* Duran. *decis.* 260.
n. 7. *& ſeqq.* quidquid contrarium ſervari de conſuetu-
dine generali, & ratione approbata dicat Gratian. *di-
ſcept.* 822. *num.* 2. *& ſeqq.* quia talis conſuetudo contra
jus multa requirit, quæ certè non concurrunt in caſu
noſtro.

Non tamen talis gravatus tenetur reſtituere meliora- 3
menta in hæreditate facta, ſed illa remanent propria
ipſius hæredis gravati, qui illa fecit Peregr. *de fideic.*
art. 50. *nu.* 36. Fuſar. *de ſubſtit. qu.* 669. *nu.* 1. nec te-
netur reſtituere fructus perceptos antè declarationem,
& acceptationem factam à fideicommiſſario, Magon. 4
dec. Flor. 91. *n.* 21. *& decis.* 92. *n.* 1. Sicuti ſi ſua parti-
culari diligentia, & induſtria aliquid recuperaverit de 5
bonis hæreditariis illud non computatur in fideicom-
miſſo, nec venit reſtituendum, ſed proprium illius ef-
ficitur, itaut nec teneatur de eo ſatisfacere alicui cre-
ditori hæreditario, ſeu legatariis, Gratian. *diſcept.* 733.
n. 17. *& diſcept.* 839. *n.* 9. *& ſeqq.* vel ſaltem recuperat
omnes expenſas factas in litibus pro recuperatione, & 6
de-

Digitized by Google

deſenſione bonorum, Seraph. *deciſ.* 925. *n.* 3. *& ſeqq.*
ita ut bona recuperata poſſint ad inſtar melioramento-
rum retineri pro hujuſmodi expenſis ſi de illis conſtet
in genere donec liquidentur niſi præſtetur cautio de
illis ſolvendis, Duran. *dec.* 285. *per tot.* An autem ſi
7 ſolverit aliqua debita hæreditaria repetat à fideicommiſ-
ſario, pendet à quæſtione an præſumatur ſolviſſe de pro-
prio, vel de bonis hæreditariis, & in dubio præſumitur
ſolviſſe de proprio, & eſt locus repetitioni ſi fecit inven-
tarium, & nihil alienavit, Grat. *diſcept.* 204. *per tot.*
Duran. *dec.* 393. *n.* 1. quando verò alienavit, præſumi-
tur ſolviſſe de pretio rerum alienatarum, & non eſt lo-
cus repetitioni, idem Gratian. *diſcept.* 570. *nu.* 26. &
8 Duran. *d. dec.* 393. *n.* 2. Et quod non facto inventario
ſi ſolverit debita hæreditaria non acquirat jura, & præ-
lationes creditorum ad effectum excludendi legatarios,
quidquid aliàs eorum hypotheca intelligatur tantùm
deducto ære alieno, nec prodeſſe poſſe poſſeſſoribus
ab eo cauſam habentibus, latè probat Magon. *dec.*
Flor. 59. *per tot.*

Nec etiam talis hæres gravatus tenetur reſtituere
9 prælegata, cohæredumque portiones ſuperlucratas ſi
fuerit facta mentio de hæreditate reſtituenda, quia tene-
tur ſolùm reſtituere id, quod hæreditario jure ſibi per-
venit à teſtatore, & non aliunde, cum talia appellatio-
ne hæreditatis non contineantur, & per aditionem amit-
tant nomen hæreditatis, & proprium efficiantur adeun-
tis patrimonium, *l. ſi Titius ex parte ff. de leg.* 3. Ma-
gon. *dec. Flor.* 15. *per tot.* ubi latè illud declarat, &
quod totum pendet à conjecturata mente teſtatoris,
Becc. *conſ.* 24. *n.* 27. *lib.* 1. Add. ad Pract. Papp. *libel.*
ex ſubſtit. gloſ. ac per fideicommiſſum verb. Hæres inſti-
tutus &c. et num. 10. *et ſeqq.* quidquid ſecus eſſet in
ſimpliciter gravato reſtituere fideicommiſſum, vel por-
tionem nulla facta mentione hæreditatis, quia tunc te-
neretur etiam reſtituere prælegata, & cohæredum por-
tiones lucratas, *l. Marcellus*, *§. quidam liberis ff. ad*
10 *Treb.* Magon. *loc. cit.* Gratian. *diſcept.* 369. *nu.* 13. *etc.*
Non tamen poſſet ſubſtitutus prætendere bona emphy-
teutica niſi de illis ſit facta expreſſa mentio, & ſint ta-
lia, de quibus potuerit teſtator diſponere, idem Gra-
tian. *diſcept.* 401. *num.* 52. *et* 53.

Poteſt etiam gravatus reſtituendo, non obſtante pro-
11 hibitione alienationis, ſi ſit creditor, in bonis reſtituen-
dis pro rata ſui crediti cenſum imponere, maximè ſi
fecerit inventarium, quo mediante non confunduntur
actiones, Cenc. *de Cenſ. qu.* 20. *in fine*, ſtante imagi-
naria ſolutione ſtatim ſibi facta, de qua aliàs dixi ex
Gratian. *diſcept.* 129. *n.* 25. *et* 26. Merlin. *de legit. lib.*
2. *tit.* 2. *q.* 32. *n.* 25. Magon. *deciſ. Flor.* 59. *n.* 6. poteſt
12 enim hæres licèt ſit gravatus fideicommiſſo univerſali
poſt aditionem hæreditatis detrahere ſua credita, quæ
contra teſtatorem habebat, quia ſtante inventario non
fuit inducta confuſio per aditionem, Durand. *dec.* 348.
num. 12. imò licèt non ſit creditor ſi fuerit ſimpliciter
gravatus abſq; expreſſione cauſæ, & prohibitionis alie-
nationis poteſt interim alienare & cenſum imponere
ſuper re reſtituenda, quamvis reſoluto poſteà ſuo jure,
13 & purificato fideicommiſſo omnia onera per eum im-
poſita reſolvantur, Cenc. *de Cenſ. quæſt.* 19. *num.* 1. *et*
ſeqq. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 706. *per tot.* Si verò fuerit
gravatus cum expreſſa prohibitione alienandi nihil agit
14 alienando, nec dominium transfert in emptorem, ſed
datur rei vendicatio, Gratian. *diſcept.* 656. *nu.* 35. &
vide Magon. *deciſ.* 102. *num.* 3. *etc.* Et incurrit pœnas
ſibi impoſitas, à quibus non liberatur, etiam poſtea re-
dimendo, niſi redimat re integra antequam actum fue-
rit ad illas, Cenc. *de Cenſ. d. quæſt.* 19. ubi quod vale-
ret alienatio, vel cenſus impoſitio pro melioramentis,
vel ſi fieret ob cauſam neceſſariam aliis bonis liberis
non extantibus, vel quando prohibitio eſſet nuda, &
ſine cauſa, quo caſu habet vim conſilii, & non præ-
cepti, & quod ſemper valeret in præjudicium ipſius alie-
nantis, vel cenſum imponentis, qui remaneret obliga-
tus ad omne intereſſe, & damnum contingens empto-
ri, ut ibi latè per eum.

Et ſi gravatus de reſtituendo, & prohibitus alienare
habet jus detrahendi legitimam, & trebellianicam,
15 prout contingit in filio gravato ſub conditione, qui
ſtatim detrahit legitimam, & poſtea adveniente condi-
tione, etiam trebellianicam, & ſic duas quartas, quæ
ſimul junctæ aſcendunt ad dimidiam totius hæreditatis,
& tranſmittuntur ad hæredes, etiam ſi in vita filii non
fuerint deducta, ubi verò filius eſſet purè gravatus, de-
duceret tantùm legitimam, Pract. Papp. *libell. ex ſub-*
ſtit. gloſ. ac per fideicommiſſum nu. 6. ubi Add. Bellon.
conſ. 80. *num.* 14. *et conſ.* 58. *n.* 5. Natt. *conſ.* 253. gloſ.
& Bart. *in l. Papinianus*, *§. meminiſſe*, *ff. de inoff. te-*
ſtam. Gratian. *diſcept.* 902. *num.* 28. Magon. *deciſ.*
Flor. 92. *num.* 19. *et ſeqq.* deducitur enim priùs legiti-
ma habito reſpectu ad totam hæreditatem, & mox tre-
bellianica habito reſpectu ad id, quod remanet, Petr. 16
Caball. *reſol. crim. caſ.* 56. *nu.* 144. Grat. *diſcept.* 583.
n. 19. *et* 694. *nu.* 18. ubi quomodo liquidentur hujuſ-
modi deductiones, & detractiones.

Iſto caſu talis filius gravatus imponendo cenſum ſu- 17
per aliqua re hæreditaria, vel alienando videtur hujuſ-
modi rem eligere pro ſua legitima, & trebellianica,
Cenc. *de Cenſ. quæſt.* 20. *num.* 17. ubi refert Merlin. *de*
legit. lib. 2. *tit.* 2. *q.* 3. *n.* 37. Rot. *part.* 3. *diverſ. deciſ.*
674. *num.* 7. cum aliis per Scapuc. de Salvian. *lib.* 2.
quæſt. 9. *n.* 3. Magon. *deciſ. Flor.* 35. *num.* 11. *et ſeqq.*
et deciſ. 91. *num.* 5. ubi quod non poteſt poſtea res
alienatas redimi, & in hæreditate reponi ad effectum
iterùm eligendi.

Poteſt enim gravatus fideicommiſſo alienare pro de-
tractione ſuæ legitimæ, & trebellianicæ ceſſante omni 18
fraude, ità ut ſemper ſubſtineatur alienatio quamvis po-
ſtea tot fructus percepiſſet ex aliis bonis, ut illis com-
putatis, in caſu quo de jure imputari debent in dictas
quartas, ipſæ remanerent conſumptæ, & detractæ ex
dictis fructibus poſtea perceptis, niſi dicti fructus im-
plentes hujuſmodi quartas fuiſſent percepti ante alie-
nationem, quia iſto caſu non ſuſtinetur alienatio ex
iſto capite cum ceſſet cauſa detractionis, & ſic ipſius
alienationis, quod procedit tantùm in extraneis hære-
dibus, quibus dicti fructus imputantur, non autem in fi-
liis, vel nepotibus eorum locum repræſentantibus, qui-
bus ex privilegio non imputantur hujuſmodi fructus,
etiam ſi pater juſſerit imputari maximè reſpectu legiti-
mæ cui tale onus apponere non poteſt, & idem eſt reſ-
pectu trebellianicæ unde valebit alienatio facta per fi-
lium tam antè, quàm poſt fructuum perceptionem,
& imputabitur in legitimam, & trebellianicam non
obſtante aliqua fructuum perceptione, *l. jubemus*, *C.*
ad trebell. & latè declarat Gratian. *diſcept.* 265. *per*
tot. Rot. in Romana domus de Uſappis Mercurii 5.
Martii 1608. coram Cavalerio, & poſt Merlin. *de*
legit. deciſ. 1. *per tot.* Magon. *deciſ. Florent.* 10. *nu.* 10.
et ſeqq. et deciſ. 35. *num.* 11. *et ſeqq.* ità ut talis exce-
ptio detractionis legitimæ, & trebellianicæ competat 19
etiam ad commodum emptoris, qui pro confirmatio-
ne alienationis in eum factæ, poterit ſe illa legitimè
tueri, & Judex debebit eam ex hac cauſa omninò ra-
tam habere, ſi purificata conditione moleſtetur à fi-
deicommiſſariis, qui hac exceptione erunt removendi
quatenus ſe extendit dicta detractio, *l. Marcellus*,
§. res quæ, *ff. ad trebell.* Rol. *conſ.* 78. *num.* 19. *et* 20.
lib. 1. Gratian. *d. cap.* 265. *n.* 5. *et ſeqq. per tot.* Cavaler.
et alii ſupra relati.

Intelligendo tamen de primis alienationibus, & in
quibus fuit dominium effectualiter translatum, quia 20
tunc in eis emptor, & poſſeſſor habet fundatam inten-
tionem, quod imputentur in legitimam, & trebellia-
nicam, nam aliæ hypothecæ, & aſſecurationes licèt
anteriores non habentur in aliqua conſideratione, ſed
tantùm effectuales alienationes, ad hoc, ut filius dica-
tur elegiſſe pro ſua legitima, & trebellianica, Peregr.
de fideicomm. art. 39. *num.* 8. *&* 9. cum aliis per Rot.
poſt Merlin. *de legit. deciſ.* 1. *per tot.* Item intelligendo
quando ſumus in fideicommiſſo univerſali, ſecùs in fi-
deicommiſſo alicujus rei particularis prohibitæ aliena-
ri, quia tunc non poſſet hæres alienans, vel emptor
tali exceptione ſe tueri, cùm legitima non poſſit præ-
tendi ſuper re particulari prohibita alienari, vel alteri 21
legata quando adſunt alia bona libera ſufficientia, &
æquè utilia, ac commoda, adeò ut iſta probatio, quod
non adſint alia bona ſit facienda per filium tamquam
fundamentum ſuæ intentionis, Natt. *conſ.* 199. *nu.* 8.
& 9. Peregr. *de fideicom. art.* 4. *nu.* 34. cùm aliis per
Gratian. *diſcept.* 334. *num.* 6. *& ſeqq.* de quo tamen vi-
dendum latiùs idem Gratian. *diſcept.* 570. *num.* 23. *&*

ſeqq. & *cap.* 700. *num.* 23. & *ſeqq.* ubi videtur tenere,
quod imò legatario, vel fideicommiſſario incumbat
22 onus probandi, quod ſuperſint alia bona æquè commo-
da, & utilia, ex quibus poſſit filius conſequi ſuam le-
gitimam, cùm non ſit ſimpliciter, & abſolutè prohi-
bita detractio legitimæ ſuper re particulari fideicom-
miſſo ſubiecta, ſed ita demum ſi æquè commodè, &
utiliter poſſit de aliis bonis detrahi, Magon. *deciſ. Flor.*
35. *n.* 12. & *ſeqq.*
23 Et legitima præſumitur habita per filium, & conſum-
pta, ita ut non ſit iterùm de fideicommiſſo deducenda
quando ſe immiſcuit paternæ hæreditati nullo confe-
cto inventario, nec probata negativa non exiſtentiæ
aliorum bonorum, Natt. *conſ.* 199. *n.* 11. & 12. *lib.* 1.
Surd. *deciſ.* 316. *num.* 12. & *ſeqq.* cum aliis per Duran.
deciſ. 360. *n.* 1. ubi etiam *n.* 2. & *ſeqq.* quod præſumi-
tur conſumpta ex alienationibus factis, ita ut filio con-
trarium aſſerenti incumbat onus probandi.
24 Et quod dictum eſt, dè detractione trebellianicæ in-
telligendum eſt niſi fuerit prohibita cum hodie ſecun-
dùm magis communem opinionem, poſſit etiam filiis
primi gradus prohiberi tàm expreſsè, quàm tacitè Mer-
lin. *de legit. lib.* 2. *tit.* 2. *q.* 32. *n.* 10. *lib.* 1. *tit.* 3. *quæſt.*
1. *num.* 25. Gratian. *diſcept.* 583. *nu.* 20. *Rot. in Roma-
na de Guidis* 13. *Januarii* 1631. coram Veroſpio *in
Noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 5. *num.* 5. & Duran. *deciſ.* 534. *n.*
2. & 3. &c. Florentiæ tamen ſemper prævaluit negati-
va opinio, & ſæpè fuit canonizata, quod trebelliani-
25 ca non poſſit prohiberi, nec expreſsè, nec tacitè filiis
primi gradus, ſed pari paſſu ambulet cum legitima,
ut teſtatur Magon. *deciſ. Flor.* 35. *nu.* 4. & *ſeqq. per
tot.* ubi etiam, quod per approbationem teſtamenti
non videtur remiſſa niſi ſpecialiter ei fuerit renuncia-
tum, prout idem ſervari in Senatu Pedemontano te-
ſtatur Theſaur. *quæſt.* 20. *num.* 2. & 3. cum aliis per
Gratian. *diſcept.* 245. *num.* 2. ex quibus autem conje-
cturis cenſeatur tacitè prohibita trebellianica, tradit
26 Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 98. Clar. *§.
teſtamentum quæſt* 62. & *ſeqq.* Gratian. *diſcept.* 245.
per tot. & *diſcept.* 609. *num.* 3. 821. *num.* 9. ubi quod
excluditur per dictiones taxativas, item quando teſta-
tor mandat totam, & integram hæreditatem reſtitui,
vel in ſimilibus caſibus, in quibus conſtat de mente
teſtatoris, idem Gratian. *diſcept.* 860. *num.* 14. 869. *nu.*
18. 888. *per tot.* & 889. *num.* 11. &c. Duran. *deciſ.*
354. *num.* 1.
27 Et detrahitur trebellianica de fideicommiſſo univer-
ſali tantùm non autem de particulari, niſi eſſet valdè
notabile, & abſorberet aliquam maximam hæreditatis,
quia tunc æquiparatur univerſali, Cravet. *conſ.* 19. *n.*
15. & *conſ.* 186. *in princ.* cum aliis per Cabal. *reſol.
crim. caſ.* 286. *num.* 78. ſequitur Magon. *deciſ. Flor.*
28 35. *n.* 3. ubi etiam *num.* 1. & 2. quomodò cognoſcatur
particulare ab univerſali, &c. An autem, & quando
trebellianica poſſit detrahi ab ipſo fideicommiſſario, cui
ex Senatu Conſulto trebellianico fuit reſtituta hære-
ditas ſi ipſe reperiatur gravatus, etiam alteri reſtitue-
re, tradit pulchrè Menoch. *lib.* 4. *præſumpt.* 198. *num.*
38. & *ſeqq.* Grat. *cap.* 821. *n.* 16. & *ſeqq.*
29 Non etiam detrahitur trebellianica quando quis gra-
vatur uti donatarius, & non uti hæres, & ſic quando
fideicommiſſum, vel ſubſtitutio ſit in contractibus inter
vivos, prout fieri poteſt, non eſt locus detractioni tre-
bellianicæ, ſicut nec quando non ſui, ſed fideicommiſ-
ſarii contemplatione tantùm relinquitur fideicommiſ-
ſum licèt ſecùs ſit in legitima, & falcidia, quæ de-
trahitur, etiam ex fideicommiſſo inter vivos facto,
Gratian. *diſcept.* 247. *n.* 13. & *ſeqq.* Nec detrahitur de
30 relictis ad pias cauſas ſive mediatè, ſive immediatè,
ſemper enim attenditur cauſa privilegiata ad quam fi-
naliter commodum pervenire debet, & ideò ſecùs eſſet
ſi commodum finaliter non deveniret ad ipſam cau-
ſam, neque penes illam eſſet remanſurum, & quando
reſtitutio non eſt incontinenti facienda piæ cauſæ de-
bet interim caveri de reſtituendo trebellianicam quan-
do venerit caſus hujuſmodi reſtitutionis, ut benè de-
clarat Gratian. *diſcept.* 583. *num.* 25. & *ſeqq.*
An autem trebellianica poſſit detrahi ſimul cum le-
gitima quando ipſa legitima de per ſe ſecundum nume-
rum liberorum aſcendit ad dimidiam omnium bono-
31 rum, juxta *Auth. Noviſſima C. de inoff. teſtam.* cum
aliàs dicatur iſtas duas quartas ſimul junctas non tran-
ſcendere dimidiam totius hæreditatis, videretur nega-
tivè reſpondendum ex traditis, per Bald. *conſ.* 94. *lib.* 2.
Sed cùm, & in hoc caſu militent eædem rationes,
quæ vigent, ubi legitima non excedit trientem, de qui-
bus per *gloſſ. in cap. Raynutius verb. legitimam extra-
vag. de teſtam.* idem omninò dicendum eſt, ut poſſit
etiam deduci trebellianica, & ſic dimidia loco legitimæ,
& de reſiduo alia quarta pars loco trebellianicæ, adeò,
quod ex octo ſolidis quinque detrahantur, quatuor ſci-
licet pro legitima, & unus ex aliis, quatuor remanen-
tibus pro trebellianica, Alex. *conſ.* 68. *volum.* 4. prout
aliis relatis advertit, & exemplificat Alb. Mandel.
conſ. 41. *n.* 2.

ARGUMENTUM.

Statutum excludens fœminas propter maſculos an procedat, quando ſuccedere volens eſt Clericus, an ubi agitur de hæreditate Clerici, et ſi ſit conditum à laicis, an comprehendat perſonas Eccleſiaſticas.

SUMMARIUM.

1 *STatutum excludens fœminas, quando dicatur favorabile.*
2 *Statutum excludens fœminas an habeat locum, quando ſuccedere volens eſt Clericus, n.* 5.
3 *Ceſſante ratione legis ceſſat ejus diſpoſitio, & quando ſecus, num.* 6.
4 *Statutum excludens fœminas an habeat locum in hæreditate Clerici.*
7 *Statutum excludens fœminas an paſſivè comprehendat Clericos, & alias Eccleſiaſticas perſonas ſi ſit conditum à laicis, num. ſeqq.*
8 *Nepos ſuccedit unà cum amita in hæreditate patrui, ſive avunculi.*
9 *Statutum excludens fœminas non porrigitur ad bona extra territorium ſita.*
10 *Clericus, & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ, vel earum familiares non ligantur ſtatuto laicorum circa ſucceſſiones, num.* 11.
12 *Statutum confirmatum à Papa dicitur Papale.*
13 *Confirmatio ſtatuti, quando dicatur in forma ſpecifica.*
14 *Confirmatio etiam in forma ſpecifica non ſupplet voluntatis defectum, num.* 15.
Diſpoſitio generalis non trahitur ad id, quod in ſpecie fieri prohibetur.
16 *Extenſio de perſona ad perſonam in jure non admittitur.*
17 *Statutum conditum ob publicam utilitatem, & quietem comprehendit etiam Clericos, ſed contrarium, quia laici Eccleſiaſticis præjudicare, non poſſunt, num.* 18.
19 *Clericatus ſuperveniens non eximit a jure ſtatutario, ſed contrarium, quia non attenditur tempus conditi ſtatuti, ſed delatæ ſucceſſionis, n.* 20.
21 *Sufficit ut aliquis reperiatur in ſtatu Eccleſiaſtico tempore quo ſtatutum ſuum producit effectum ne comprehendatur.*
22 *Præcipuè quando verba ſunt directa in tempus delatæ ſucceſſionis.*
23 *Clauſula,* eo caſu, *importat reſtrictionem ad tempus delatæ ſucceſſionis.*

CAPUT. XXXIV.

CUm ſtatutum excludens fœminas propter maſcu- 1
los totum ſit poſitum in motivo conſervandæ
agnationis, præcipuè quando talis ratio eſt expreſſa,
quo caſu dicitur omninò favorabile, & conſervare de-
bet id, totum quod pertinet ad agnationem, Rot. *in No-
viſſ. part.* 6. *deciſ.* 206. *num.* 18. & *ſeqq.* & *deciſ.* 232.
eadem part. 6. Gratian. *diſcept.* 890. *num.* 30. videba- 2
tur dicendum, quod non procedat tale ſtatutum, &
fœmina non excludatur quando eam excludere volens
eſt Clericus, ſive alia perſona Eccleſiaſtica, quæ legi-
timè matrimonium contrahere non poſſit, & liberos
pro-

Digitized by Google

procreare, cùm tunc ceſſet ratio conſervandæ agnationis, quæ certè conſervari non poteſt per hujuſmodi perſonas quibus prohibita eſt filiorum ſuſceptio, & ceſſante ratione legis ceſſat illius diſpoſitio, *l. quod dictum, ff. de pact. cap. cum ceſſante rationis per tot.* &
3 ita in terminis noſtris firmat *num.* 63. cum aliis relatis; per Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 19. *num.* 19. ſicut etiam videmus hujuſmodi ſtatutum excludens fœminas propter maſculos non habere locum, ubi de Clerici defuncti hæreditate tractatur, Surd. *deciſ.* 20.
4 Merlin. *de legit. d. quæſt.* 19. *per tot.* ubi intelligit iſtud procedere reſpectu pecuniarum, & fructuum beneficii, ac mobilium, in quibus tàm maſculi, quàm fœminæ ſunt admittendæ, cùm talia cenſeantur tamquam Eccleſiaſtica, etiam ſi ex privilegio non venirent in ſpolio, & competeret facultas de illis teſtandi, secùs autem reſpectu aliorum bonorum patrimonialium, in quibus procedit diſpoſitio ſtatuti, ut per Merlin. *loc. cit.* & Michalor. *de fratr. part.* 3. *cap.* 8. *nu.* 5. *& ſeqq.*

Sed his non obſtantibus contrarium eſt dicendum, nempè hujuſmodi ſtatuta excluſiva fœminarum prodeſſe etiam Clericis, ita ut illorum vigore poſſint fœminas excludere, præcipuè quando ratio conſervandi agnationem fuit expreſſa in ſtatuto, prout in caſu noſtro,
5 Merlin. *de legit. d. quæſt.* 19. *n.* 19. *et ſeqq.* Michalor. *de fratr. d. cap.* 8. *num.* 1. *et ſeqq.* ubi plures alii hanc opinionem uti veriorem amplectentes recenſentur, argumentum verò, quod ceſſante ratione legis ceſſet illius diſpoſitio, procedit tantùm quando ratio illa fuit
6 finalis, & non impulſiva tantùm, prout in dubio præſumitur, ac quando fuit ſola, & unica, nec aliquæ remanent reliquiæ, ut per Everard. *loc. ſupr. cit. num.* 4. *et ſeqq.* & hujuſmodi ſtatuta comprehendunt etiam paſſive clericos, moniales, atq; alias perſonas Eccleſiaſticas, dummodò fuerint condita ante clericatum, & valent diſponentia, quod Monachi non ſuccedant cùm dicantur condita ob publicam utilitatem, & tranquillitatem perſonarum, quo caſu comprehendunt etiam Clericos ſecundùm doctrinam, & opinionem Cancer. *var. reſ. par.* 3. *c.* 11. *n.* 191. cum aliis, per Michal. *de fratr. d. part.* 3. *c.* 8. *per tot.*

Verùm quia in hoc ultimo caſu contrarium firmavit
7 Rot. *in Tudertina ſucceſſionis* 29. *Maji* 1652. coram Meltio, & eſt deciſio ſatis ampla, & exemplaris, ne quiſquam decipiatur, quando ſumus in ſtatutis laicorum volui illius tenorem hic de verbo ad verbum inſerere ad publicam utilitatem, ex qua manifeſtum apparebit quando Clerici, & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ comprehendantur ſub hujuſmodi ſtatutis, & quodnam tempus ſit attendendum an delatæ ſucceſſionis, vel conditi ſtatuti.

Tudertina ſucceſſionis Merc. 29. Maji 1652. coram Meltio.

Per obitum Jo: Ludovici de Actis, qui inteſtatus deceſſit orta fuit controverſia inter Joannem, & q. Carolum de Oddis nepotes dicti Jo: Ludovici ex Lucretia ſorore ex una parte, & Franciſcam de Actis pariter ſororem ex altera ſuper ſucceſſione in hæreditate ejuſdem Jo. Ludovici. Unde delata cauſa ad Rotam, ac mihi commiſſa dubitavi, an, & cui debeatur talis ſucceſſio, qua hodiè propoſita utrique parti pro medietate eam
8 deberi fuit per DD. reſponſum attenta diſpoſitione juris communis, cujus vigore in ſucceſſione patrui, ſive avunculi nepos uti repreſentans perſonam matris prædefunctæ ſuccedit unà cum Amita pro æquali, *auth. Ceſſante, & auth. poſt fratres, C. de leg. hæred. ſ. ſi igitur defunctus, auth. de hæred. ab inteſt.* Gabriel. *de hæred. ab inteſt. concluſ.* 1. *nu.* 3. Mart. *de ſucceſ. legal. q.* 23. *art.* 2. *nu.* 9. *part.* 1. Rot. coram Burat. *deciſ.* 309. *num.* 1. *& deciſ.* 930. *n.* 14.

Non obſtat, quod ex diſpoſitione ſtatuti Tudertini, *de ſucceſſ. ab inteſt. Rub.* 56. *diſtinct.* 2. præferantur agnati cognatis, & ſic Franciſca de Actis uti agnata
9 prætendat excludere Joannem nepotem cognatum, quia hujuſmodi ſtatutum quoad bona exiſtentia extra territorium ſtatuentium non intrat juxta doctrinam Bart. *in l. cunctos populos, num.* 23. & ibi Bald. *num.* 9. *& cæteri, C. de ſumm. Trinit. & fid. Cathol.* Put. *deciſ.* 351. *lib.* 1. Rot. *in recent. part.* 5. *dec.* 177. *num.* 2. *&* 3. & coram Buratt. *deciſ.* 118. *num.* 2. *& ibi Annot. num.* 14. Gregor. *deciſ.* 225. *num.* 1. *Add. num.* 7. minuſque locum habere poteſt reſpectu aliorum bonorum, quæ ſita reperiuntur in eodem territorio, nam cùm Joannes valdè ante tempus, quo ſequutus fuit obitus Jo: Ludovici avunculi clericali charactere initiatus reperiretur in eodem territorio Tudertino, ut in ejus *Summario num.* 1. 10
non potuit ligari à dicto ſtatuto tamquam condito à laicis, nullam prorſus poteſtatem habentibus reſpectu perſonarum Eccleſiaſticarum juxta vulgatum text. *in cap. cum Eccleſia Sanctæ Mariæ*, ut notant omnes DD. *de conſtit.* Rol. *conſ.* 57. *num.* 39. *lib.* 2. Cephal. *conſ.* 95. *num.* 15. Surd. *dec.* 20. *n.* 8. latè Sperel. *deciſ.* 11. *num.* 20. *&c.* cum aliis per Rot. copioſiſſimè congeſtis *in Spoletana bonorum* 13. *Aprilis* 1646. *ſ. viſa fuit, verſ. Et in hac materia*, coram Eminentiſſimo Cardinali Corrado, *in Ravennaten. hæreditatis* 5. *Junii* 1648. *ſ. tamen Domini*, coram Eminentiſſimo Cardinali Otthobono, *& in Eugubina hæreditatis* 2. *Junii* 1651. coram Bichio, §. *contrario nihilominus*. Imò fortiùs, ut nec 11
etiam ſtatuta laicorum comprehendere poſſint familiares ipſorum Eccleſiaſticorum firmavit Rot. *in Melevitana hæreditatis* 4. *Julii, &* 7. *Novembris* 1618. coram b. m. Fabritio Veroſpio, & coram Cavaler. *deciſ.* 658. *num.* 1.

Nihil etiam facit, quod ſtatutum hujuſmodi fuerit 12
confirmatum à Pontifice, & propterea de eo judicandum veniat, uti de ſtatutis Papalibus, Abb. *in cap. dilecta, num.* 14. *de præbend.* Felin. *in cap. cum acceſſiſſent num.* 4. 7 ubi etiam Dec. *n.* 19. *de Conſtit.* Gabriel. *de clauſ. clauſ.* 3. *n.* 20. & dixit Rot. *in Melevitana præminentiarum* 18. *Januarii* 1628. *coram b. m. Pirovano*, & ſæpè aliàs, & ſic omninò ſervari debeat, etiam Clericis; 13 maximè quia confirmatio Apoſtolica potiùs videtur facta in forma ſpecifica, quàm communi, ut demonſtrant verba illa in ea appoſita, volumus, & obſervari mandamus, quæ non videntur inducere ſolùm ſimplicem confirmationem, ſed facere conceſſionem novam, atque diſpoſitionem, juxta *dec.* Rot. 438. *num.* 55. *&* 59. *part.* 4. *recent.*

Quia objectum vigere poſſet quidem ſi in ſtatuto facta fuiſſet expreſſio Clericorum, vel ſaltem illi venirent ſub aliquibus verbis generalibus aptis ad illorum comprehenſionem, tali enim caſu adeſſet ſolùm defectus poteſtatis ſtatuentium, quem ſupplere potuiſſet ſupradicta Apoſtolica confirmatio, & cùm nulla facta fuerit in 14 ſtatuto expreſſio Clericorum, imò nec etiam ex omnibus illius verbis aliqua virtualis eorum comprehenſio deduci poſſit, nedum deeſt defectus poteſtatis, ſed etiam voluntatis ſtatuentium, maximè quia eorum intentio à poteſtate regulari ſolet ideò quæcumq; illorum generalis diſpoſitio trahi non poteſt ad illud quod in ſpecie fieri prohibetur, ut notat Barboſ. inferendo ad propoſitum de Clericis *in l. ſi quis, ſub conditione in fine, ff. de condit. inſtit.* Bald. *in l. fin.* §. *in computatione, C. de jur. delib.* & propterea cenſendum eſt dictos ſtatuentes noluiſſe comprehendere Clericos tamquam ab eorum poteſtate omninò exemptos, ac ſeparatos, hujuſmodi autem voluntatis defectum, ut confirmatio Apoſtolica ſupplere non valeat, quamvis ea in forma ſpecifica conceſſa fuerit, in puncto firmavit Rot. *in Urbevetana legati* 2. *Julii* 1646. *ſ. quamvis coram R. P. D. Bichio, & in Romana dotis* 11. *Februarii* 1647. *ſ. Addebant coram eodem, & in Spoletana bonorum* 13. *Aprilis* 1646. §. *quia cum in ea*, coram *Eminentiſſimo D. Corrado, & in d. Ravennat. hæreditatis* 5. *Junii* 1648. *ſub* §. *neque ſuffragatur, coram Eminentiſſimo D. Otthobono.*

Prædictis neque adverſatur *dec.* 448. *ſub num.* 47. *par.* 15
4. *recent. tom.* 2. quia ibi firmat ſolummodò quod ſtatutum excludens matrem propter patruum cùm ſit conditum favore agnationis indiſtinctè haberi debeat pro favorabili, quamvis ſit juris communis correctorium, & quod ideò ſufficiat confirmatio in forma communi; quia loquitur tantùm de perſonis laicis ad ſucceſſionem contendentibus, neque ullatenus attingit qualitatem 16
perſonæ Eccleſiaſticæ, de qua eſt præſens controverſia propterea dicta deciſio tamquam loquens de perſonis laicis, non poteſt extendi ad perſonas Eccleſiaſticas, cùm extenſio de perſona ad perſonam in jure non admittatur, Rol. *conſil.* 56. *num.* 24. *lib.* 3. Gabriel. *conſ.* 111. *n.* 13. *lib.* 1. *& conſ.* 69. *n.* 28. *libr.* 2. Menoch. *conſ.* 220. *n.* 128.

Digitized by Google

n. 128. & Rot. coram Penn. *dec.* 639. *n.* 14.
Prout etiam non refragatur, quod hujuſmodi ſtatu-
tum prætendatur conditum ob publicam utilitatem, ſeu
quietem, & tranquillitatem Tudertinorum, & ex hac
17 cauſa comprehendat etiam Clericos ſecundùm Doctri-
nam Cancer. *var. reſol. part.* 3. *cap.* 11. *num.* 191. Nam
hæc opinio communiter reprobatur cùm ſemper vigeat
defectus poteſtatis ſtatuentium laicorum, qui Eccleſia-
18 ſticis præjudicare non poterant per ea, quæ habentur in
dicta *auth. Ceſſante, C. de Sacroſanct. Eccleſ.* & per
Innoc. *in cap. noverint de ſent. excomm.* & idem benè
ponderat Alex. Monet. *in conſ. impreſſ. penes*, Modern.
Domenican. *in Caten. aurea pro Immun. Eccleſ. vol.* 2.
fol. 375. *n.* 19. *verſ. neque*, Cuman. *conſ.* 85. *num.* 4. *in
fine*, quod etiam comprobat deciſ. jam allegata, *in Spo-
letana bonorum*, *§. viſa fuit*, *coram Eminentiſſimo D.
Cardinali Corrado*, ubi firmatur iſtam ſententiam tan-
quam meliorem tenendam eſſe quidquid alii ſenſerint,
cùm eorum rationes verè non ſubſiſtant, & confuten-
tur plenè à DD.
Neque pro relevanti habuere Domini quod de ſtatuto
dicebatur, ut ſtatim, atque quod quis naſcitur reddat
eum habilem, vel inhabilem ad ſuccedendum, & ideò
Clericatus ſuperveniens eum non eximat à jure ſtatuta-
19 rio, qui à principio fuit ligatus, nec alterare poſſit vin-
culum jam dicto ſtatuto injectum, aliàs enim remaneret
aperta via fraudibus, cum cuilibet liceret eludere cir-
ca diſpoſitionem ſtatutariam aſſumendo Clericatum,
ad tradita per Caſtr. *conſ.* 304. *nu.* 4. *verſ. ſed in omnem
eventum, & verſ. Nam ſequeretur lib.* 1. cum pluribus
aliis allegatis, per Graſſ. *de effect. Cler. effect.* 2. *num.*
269. *& ſeqq.* Modern. Pedemon. *diſputat. Cler. part.* 1.
tit. de exempt. Cler. à ſtat. §. 5. *ſub nu.* 22. Modern. de
Neapol. *de Immunit. Eccleſiaſt. tom.* 1. *cap.* 8. *dubitat.*
11. *ſect.* 4. *num.* 4. *fol.* 338. Modern. Pitaur. *de Imput.*
20 58. *num.* 33. Quia non venit attendendum tempus quo
ſtatutum fuit conditum, ſed illud in quo ejus effectus
confertur, & ſic tempus delatæ ſucceſſionis, de quo
tempore cùm Joannes jam Clericus reperiretur dici non
poteſt, quod ei injectum fuerit vinculum ſtatuti, & quod
ejus perſona illi ſubjecta remanſerit, ad tradita per Salyc.
in d. auth. Ceſſ. n. 14. *C. de Sacroſanct. Eccleſ.* Abb. *in
d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de Conſtit. num.* 25. ubi
etiam Dec. *num.* 207. *&* 212. qui ponderat, quod aliàs
Clerici ſemper ſubjecti remanerent ſtatutis præjudicia-
libus laicorum, Anchar. *conſ.* 107. *num.* 2. *& conſ.* 108.
num. 1. Ruin. *conſ.* 200. *num.* 8. *lib.* 2. Rol. *conſ.* 57. *ſub
num.* 28. *lib.* 2. qui declarat attendendum eſſe ſolum an
Clericatus obtentus fuerit antè, vel poſt delatam hære-
ditatem, quia ſi poſt dubitari poteſt, quod hoc feciſſet
in fraudem, Cæphal. *conſ.* 95. *num.* 14. *&c.* & hoc idem
comprobatur ab Alex. Monet. *in præalleg. conſ.* 118. *n.*
18. *& ab Aret. in cap. quod Clericis in fine, de for. com-
pet.* ubi habetur quod dum agitur de ſucceſſione num-
quam dici poteſt injectum à ſtatuto aliquod vinculum
tempore delatæ ſucceſſionis, & per conſequens mortis
illius, cui ſucceditur, vel capacitas conſideratur ſecun-
dùm tempus delatæ ſucceſſionis, & de illo tempore
ſolùm ſtatutum dicitur perficere ſuum effectum, quare
ante non poteſt conſiderari aliqua vinculi injectio, &
reprobatur ſententia contraria uti non vera, & quod ſuf-
21 ficiat, ut aliquis reperiatur in ſtatu Eccleſiaſtico ne
comprehendatur ullo pacto ſub ſtatuti diſpoſitione à
laicis, licèt illud non ſolùm ante illius Clericatum, ſed
etiam ante illius nativitatem conditum, firmavit Rot.
in terminis ſtatuti Urbis deciſ. 58. *n.* 28. *part.* 6. *recent.*
ubi pariter nihil referre dicitur, quod ſtatutum dicatur
Papale tamquam continens confirmationem Apoſtoli-
cam cùm ſufficiat, ut in illo de Clericis nulla appareat
facta mentio.
Accedit etiam, ut ex tenore ipſius ſtatuti dignoſcitur
illius verba directa eſſe in tempus delatæ ſucceſſionis, ut
ſignanter ex illis colligitur, (ſuccedat, deceſſerit, ſu-
perſtes fuerit, vel aliis ſimilibus) quæ removent quam-
22 cumque difficultatem, nam de eo tempore, ut dictum
eſt Joannes Clericus reperiebatur, qui non potuit ex-
cludi per ſtatutum laicorum, ut egregiè ponderat Do-
ctor. Cæphal. *conſ.* 95. *n.* 15. *in fine*, & ad hunc effectum
valdè eſt conſiderabilis clauſula *eo caſu*, quæ non poteſt
23 dubitari, quin importet reſtrictionem ad dictum tem-
pus delatæ ſucceſſionis, ut benè animadvertit Surd.
conſ. 344. *num.* 3. *& conſ.* 347. *n. eodem*, Menoch. *conſ.*
177. *n.* 20. Barboſ. *dict.* 105. *n.* 1. *&* 2. *&c.* Et ita utra-
que parte informante fuit reſolutum.

ARGUMENTUM.

Coniux tranſiens ad ſecunda, vota, quid reſervare teneatur filiis primi matrimonii multa circa diſpoſitionem l. fœminæ, C. de ſecund. nupt. qualiter injuria illata conjugi, et filiis poſſit remitti, et quando cenſeatur remiſſa, et an voluntas teſtatoris colligatur ex teſtamento nullo.

SUMMARIUM.

1 *Coniux tranſiens ad ſecunda vota tenetur reſervare filiis primi matrimonii quidquid ejus occaſione habuit.*
2 *Diſpoſitio l. fœminæ procedit, etiam ſi ex ſecundo matrimonio non adſit liberi.*
3 *Diſpoſitio prædicta procedit tam in matre, quàm in patre, & etiam reſpectu quæſitorum mediante ſucceſſione filiorum prædefunctorum.*
4 *Non procedit in bonis mediatè, ſed immediatè provenientibus.*
5 *Non procedit, ubi non adſunt filii primi matrimonii quibus reſervari poſſit.*
6 *Pater tranſiens ad ſecunda vota non amittit uſumfructum in bonis filiorum.*
7 *Hypotheca tacita competit filiis pro conſervatione bonorum primi matrimonii, ſicuti pro doloſa adminiſtratione.*
8 *Mater, an teneatur cavere filiis primi viri de dote illis conſervanda.*
9 *Diſpoſitio l. fœminæ fuit inducta in pœnam injuriæ illatæ filiis, & primo conjugi per tranſitum ad ſecunda vota.*
10 *Injuria prædicta poteſt remitti à filiis, & à viro.*
11 *Injuria prædicta cenſetur remiſſa ſtante legato conjugi facto in caſu ſecundarum nuptiarum, n.* 31.
12 *Injuria dicitur remiſſa per cohabitationem filiorum.*
13 *Remiſſio injuriæ inducitur ex legato licet ſcripto in teſtamento nullo, n.* 33.
14 *Diſpoſitio l. fœminæ eſt inducta ſolo favore filiorum.*
15 *Nemo renunciare poteſt juri alieno.*
16 *Pœnæ ſecundarum nuptiarum, an & quales hodie ſint ſublatæ.*
17 *Pœna numquam cenſetur remiſſa reſpectu bonorum provenientium ab ipſo filio.*
18 *Conſenſus expreſſus tam patris, quàm filiorum requiritur in remiſſione beneficii d. l. fœminæ, n.* 20.
19 *Difficilius renunciatur diſpoſitioni juris communis, quàm aliis privilegiis.*
20 *Conſenſus filiorum tacitus non ſufficit, ſed debet eſſe expreſſus.*
21 *Legatum factum in caſu ſecundarum nuptiarum operaretur tantùm remiſſionem injuriæ illatæ teſtatori, non autem renuntiationem jurium filiorum.*
22 *Conſenſus non porrigitur ad incognita, & ignorata.*
23 *Ignorantia juris præſumitur in teſtatore litterarum ignaro, & in muliere.*
24 *Teſtator cenſetur ſe conformare cum diſpoſitione juris communis, num.* 29.
25 *Uſusfructus formalis ex quibus verbis inducatur, num.* 26.
27 *Uſusfructus formalis morte finitur.*
28 *Inſtitutus ejus vita durante cenſetur gravatus poſt mortem alteri reſtituere.*
30 *Inveriſimile eſt teſtatorem voluiſſe uxori acquiri proprietatem opulentæ hæreditatis filii, dum ipſe ſolum uſumfructum reliquit.*
32 *Ex diverſis non benè infertur.*
33 *Voluntas teſtatoris, quando non colligatur ex teſtamento nullo.*

CAPUT XXXV.

Famigerata eſt diſpoſitio text. *in l. fœminæ, C.* 2. 1
nupt. per quam conjux tranſiens ad ſecunda vota te-
netur

Digitized by Google

netur reſervare filiis primi matrimonii quidquid ab il-
lis, vel à primo marito percepit ſive inter vivos, ſive in
ultima voluntate, retento ſibi ſolo uſufructu ejus vita
durante, & hoc ne pervenire poſſit in filios ſecundi
matrimonii, & novercam ſecundùm Sarmient. *Select.*
lib. 1. cap. 4. n. 3. quamvis ſecundùm alios, & magis
communem opinionem potiſſima ratio, *d. l.* ſit funda-
2 ta in injuria illata primo conjugi, & filiis ex eo natis,
& ideò procedit, etiam ſi ſolvatur ſecundum matrimo-
nium nullis liberis ex eo relictis, ut latè per Rot. *in Bo-*
non. ſucceſſionis 11. Maii 1635. coram Motman. *in No-*
viſſ. par. 7. dec. 45. per tot. & idem habetur *in l. genera-*
liter, C. eod. tit. l. 2. C. de indic. vid. toll. & in ſ. nec
illud Auth. de nupt. Gabriel. *concluſ. 1. de 2. nupt.* Theſ.
quæſt. forenſ. cap. 29. Rot. *dec. 80. nu. 3. par. 6. recent.*
& in Romana ſucceſſionis 2. Decembris 1639. *& 15. Ja-*
nuarii 1642. coram Dunozetto, *& in Romana bonorum*
19. Januarii 1643. coram Ghiſilerio.

Quæ quidem doctrina procedit non ſolùm in matre
3 tranſeunte ad ſecunda vota, ſed etiam in patre ex iden-
titate rationis, & etiam reſpectu quæſitorum mediante
ſucceſſione filiorum prædefunctorum ſuſceptorum à pri-
mo conjuge, Rot. *in d. Bononien. ſucceſſionis 11. Maii*
1635. coram Motman. *& in Noviſſ. part. 6. dec. 80. n.*
26. & ſeqq.

Non tamen procederet in bonis, quæ filii primi ma-
trimonii conſequuti fuerint ex ſucceſſione fratrum præ-
defunctorum, vel aliundè, & ſic non immediatè pro-
venientibus ex ſubſtantia primi viri, & quæ ipſorum fi-
4 liorum effecta fuerint patrimonium, nam ſi deindè
iidem filii prædecedant matri, ipſa in eis conſequi de-
bet ſaltem legitimam, cum ampliùs non conſiderentur
tamquam ſubſtantia primi mariti, de quo videndum
Rot. *in Romana nullitatis contractus 4. Decembris*
1633. coram Merlino *in Noviſſ. part. 6. deciſ. 242. num.*
6. & ſeqq. cum concordantibus ibidem allegatis.

Et ubi mater haberet unicum filium, qui ei prædece-
deret eſſet admittenda ad illius ſucceſſionem non ſolùm
pro uſufructu, ſed etiam quoad proprietatem, cùm tunc
non adſint alii filii ex eodem matrimonio quibus illam
5 reſervare teneatur, & quorum favore ſuit inducta diſpo-
ſitio *d. l. fæminæ*, licèt tranſiverit ad ſecunda vota, *d. l.*
fæminæ in fine, C. de 2. nupt. Oinot. *Inſtit. hæred. ab*
inteſt. de 2. ord. ſuccedendi, n. 32. Gratian. *diſcept. 140.*
num. 23.

Pater igitur per tranſitum ad ſecunda vota nō amittit
6 uſumfructum in bonis filiorum, ſed tantùm tenetur illis
reſervare proprietatem ſi extant, Petr. Cabal. *conſ. 9. lib. 1.*
Boer. *deciſ. 198. per tot.* Michalor. *de fratr. par. 1. cap. 3. n.*
19. & par. 3. cap. 13. Gratian. *diſcept. 519. nu. 43. & ſeqq.*
cum Add. in fine tomi, & diſcept. 989. n. 19. itaut pro tali
7 conſervatione ſint bona tacitè obligata ſicuti pro doloſa
adminiſtratione Neguſ. *de pign. par. 2. membr. 4. n. 19.*
& n. 13. & mater videatur cogi poſſe cavere filiis primi
8 matrimonii de dote illis conſervanda, ad tradita per
Surd. *dec. 279. n. 4. & ſeqq.* cum aliis per Maur. *de fi-*
dejuſſ. p. 1. ſect. 3. cap. 20. n. 5. & cap. 40. ead. ſect. 3.
& Gratian. *d. cap. 519. n. 45.*

Et dicta legis diſpoſitio fuit inducta in pœnam mulie-
9 ris binubæ, propter injuriam illatam filiis, & viro per
talem tranſitum, *ſ. qua verò in fine, Auth. de nupt.*
Roman. *conſ. 219. n. 3.* Menoch. *de præſumpt. l. 4. præ-*
ſumpt. 16. nu. 20. Hodiern. *in l. hac edictali, C. de ſe-*
cund. nupt. quæſt. 21. n. 3. & 4.

Quò circa videbatur hujuſmodi injuriam poſſe æquè
10 per filios ipſos, ac per maritum remitti ad text. *in §. per-*
ſpeximus Auth. de nupt. l. 1. §. uſque adeò, ff. de injur.
Hodiern. *in d. l. hac edictali d. quæſt. 21. num. 14.* Rot.
deciſ. 80. par. 6. recent. Michalor. *de fratr. par. 3. c. 13.*
11 *n. 64. & ſeqq.* ac remiſſam intelligi per legatum de quo
in caſu noſtro factum uxori in caſu ſecundarum nuptia-
rum gaudendum, & uſufructuandum donec vixerit,
Bald. *in l. 1. n. 15. C. de 2. nupt.* Roland. *conſ. 81. n. 12.*
lib. 3. Roman. *conſ. 219.* cum aliis per Hodiern. *d. q. 21.*
12 *n. 24. & ſeqq.* ſicuti etiam per cohabitationem in eadem
domo, cùm poſſit dicta injuria remitti tam expreſè,
quàm tacitè, & ſic ſtante conſenſu tacito, vel expreſſo
mariti, & filiorum ceſſat diſpoſitio *dictæ legis fæminæ*,
quæ aliàs privat tranſeuntes ad ſecunda vota, etiam le-
gitima, Rot. *in Romana nullitatis contractu 18. Aprilis*
1633. coram Dunozetto *in Noviſſ. par. 6. dec. 197. n. 1.*
& ſeqq. & dec. 242. ead. par. 6. Gratian. *diſcept. 140.*
n. 3. & ſeqq. per tot.

Quæ tacita remiſſio, ſeu potiùs licentia nubendi in-
ducitur ex dicto legato quamvis ſcripto in teſtamento 13
nullo, & rupto, *l. ultim. ff. de reb. cor.* Alex. *conſil. 45.*
n. 2. lib. 1. Cavaler. *dec. 326. n. 3.* Seraph. *dec. 719. nu.*
30. & dec. 394. n. 13. Rot. *par. 7. recent. dec. 206. n. 23.*

Sed his non obſtantibus pro veritate conſultus in caſu
mihi propoſito dicerem nos verſari in diſpoſitione *d. l.*
fæminæ, nec ejus pœnam fuiſſe remiſſam à teſtatore
mediante dicto legato, nec à filiis mediante cohabita-
tione.

Et quoad teſtatorem cùm beneficium *d. l. fæminæ* ſit
inductum ſolo favore filiorum, *ut in ſ. quoniam infir-*
mas verſ. quis enim, ibi, (*quibus ſolis hoc reſervamus*)
& in §. ſi verò expectet Aut. de nupt. Rol. *conſ. 81. n. 80.* 14
lib. 3. Rot. *deciſ. 80. n. 16. & 23. part. 6. recent.* non po-
tuit mulieri binubæ pœnam dictæ legis remittere in præ-
judicium ipſorum filiorum, præcipuè cùm non ſint il-
lius hæredes *§. ſed quod, & §. quoniam infirmas Auth.*
de nupt. Hodier. *d. quæſt. 21. n. 42.* Theſaur. *quæſt. 30.*
n. 30. cùm regulare ſit quod juri alieno nemo renunciare
poſſit, *l. non ſolum, C. de bon. quælib. l. nec filius, C. ſi* 15
cert. pet. l. remittente, C. de jur. delib. l. dare filiorum
ff. de tranſact. &c. & licet pœnæ ſecundarum nuptia- 16
rum ſint hodiè ſublatæ, cum videantur reſtringere liber-
tatem matrimonii, & in ejus odium redundare, non ta-
men ullo modo intelliguntur ſublatæ illæ, quæ ſunt in-
ductæ favore filiorum primi matrimonii prout in caſu
noſtro, ſed tantum aliæ, Afflict. *deciſ. 75.* Gratian. *di-*
ſcept. 5. per totum, Michalor. *de fratr. part. 3. cap. 13.*
num. 24. & ſeqq.

Præſertim quia hìc non agitur de ſucceſſione in bonis
mariti, ſuper quibus dici poſſit remiſſa pœna *d. l. fæmi-* 17
næ, ſed agitur de bonis provenientibus ab ipſomet filio
primi matrimonii, quo caſu numquam intelligitur re-
miſſa pœna *d. l. fæminæ §. ſi verò ſolum, & ſ. ſi autem*
in dotem Auth. de nupt. Theſaur. *d. quæſt. 30. num. 40.*
Decian. *conſ. 35. n. 27. lib. 1.* Hodier. *d. quæſt. 21. num.*
26. & n. 53. ubi concludit hujuſmodi pœnam *d. l. fæmi-*
næ, non intelligi remiſſam reſpectu filiorum per lega-
tum factum in caſu ſecundarum nuptiarum.

Cùm enim ageretur de præjudicio notabili filiorum,
& de renunciatione beneficii certi in jure ſcripti ad illo-
rum favorem, requirebatur tam patris, quàm illorum 18
conſenſus expreſſus, nec tacitus ſufficiebat, Surd. *conſ.*
431. n. 32. & ſeqq. Rot. *deciſ. 491. n. 15. deciſ. 543. n.*
11. part. 5. recent. Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 89.*
n. 44. Guttier. *eod. tract. cap. 109. ubi n. 51.* reprobat
Menoch. contrarium tenentem Hodiern. *d. quæſt. 21.*
n. 45. & 46. Surd. *deciſ. 100. num. 60.* Rot. *Bonon. div.*
deciſ. 84. n. 15. Rot. Rom. *in recent. part. 1. deciſ. 638.*
n. 6. & ſeqq. & alibi ſæpè.

Eò magis quia tale jus filiorum provenit ex diſpoſitio-
ne juris communis, cui difficiliùs renunciatur, quàm ſi 19
competeret ex quovis alio privilegio, *l. ejus militis ſ.*
militias ff. de milit. teſtam. Rot. *deciſ. 48. n. 70. part. 1.*
recent.

Et quoad conſenſum filiorum, qui elicitur ex cohabi-
tatione, reſpondetur juxta magis veram, & commu-
nem Doctorum ſententiam hujuſmodi conſenſum taci-
tum non ſufficere, ſed ad hunc effectum remiſſionis di-
ctæ pœnæ fuiſſe neceſſariam expreſſam renunciationem
d. l. fæminæ, ut latè per Rot. *in Cæſenaten. prædii 12.* 20
Decembris 1631. coram Merlino *in Noviſſ. p. 6. deciſ.*
80. n. 4. & ſeqq. & dec. 242. n. 15. ead. part. 6. deciſio
autem Dunozzetti in contrarium allegata non firmat
pedes, & Gratian. loquitur contra communem aliorum
opinionem, ſicuti reprobatur à Michalor. *de fratr. par.*
3. c. 13. n. 64. & ſeqq.

Sed etiam poſito, & non conceſſo juxta prædicta,
quod ex dicto legato reſultaret aliquis mariti conſenſus
circa ſecundas nuptias, ille operaretur dumtaxat remiſ-
ſionem injuriæ, qua afficiebatur ipſemet maritus per 21
tranſitum uxoris ad ſecunda vota, non autem poſſet in-
ducere remiſſionem pœnæ, ac renunciationem jurium
ipſiſmet filiis per talem tranſitum competentium, ut be-
nè diſcurrit Hodier. *in d. l. hac edictali d. quæſt. 21. n.*
49. Rot. *d. dec. 80. n. 17. 18. & 19. part. 6. recent.*

Et tollit omnem difficultatem dilemma, quod aut
maritus ignorabat diſpoſitionem *d. l. fæminæ*, in favo-
rem

Digitized by Google

rem filiorum primi matrimonii inductam, aut ſciebat,
22 primo caſu non poteſt dici *d. l.* diſpoſitioni renunciaſſe,
ex quo in ipſa renunciante deficiebat conſenſus, qui non
porrigitur ad incognita, & ignorata, *l. nec ignorans*, *C.
de donat.* Bart. *in l. qui Romæ* *ſ. duo fratres n.* 11. *ff.
de verb. oblig.* ubi etiam Alex. *n.* 27. & Jaſ. *n.* 21. Pereg.
de fideicom. art. 52. *n.* 40. Surd. *conſ.* 419. *nu.* 16. Capr.
conſ. 103. *n.* 5. Rot. *in Romana donationis* 16. *Martii*
1643. coram Bichio, &c. talis autem juris ignorantia in
teſtatore litterarum ignaro in dubio eſt præſumenda,
23 non ſecus, ac in muliere, Gregor. *deciſ.* 571. *num.* 26.
& Rot. *deciſ.* 723. *n.* 10. *part.* 2. *recent.* ubi loquitur in
terminis renunciationis juris quæſiti per tranſitum ad
ſecunda vota.

Secundò verò caſu ſi teſtator ſciebat diſpoſitionem *d.
l. fœminæ*, utique ei ſe conformare voluiſſe præſumen-
dum eſt, dum uxori legavit prædium gaudendum, &
24 uſufructuandum donec vixerit, & quod poſt ejus mor-
tem revertatur, & reſtituatur hæreditati ipſius teſtato-
ris, quo eſt idem omninò diſpoſitum *in d. l. fœminæ*,
25 unde dicendum eſt fuiſſe conſtitutum merum uſumfru-
ctum formalem, ut de hujuſmodi verbis gaudendum,
& uſufructuandum habetur, *in l. ſi alii fundum cum ibi
not. ff. de uſu, & uſufr. leg. l.* 1. *ff. de uſufr.* Bellon. *conſ.*
6. *n.* 4. & 5. Duran. *deciſ.* 146. *n.* 11. & de verbis donec
26 vixerit, Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 136. *n.*
7. Rot. *deciſ.* 162. *n.* 3. *part.* 2. & *deciſ.* 535. *n.* 5. *part.*
4. *recent. in Mutinen. dotis* 16. *Januarii* 1641. coram
Panzirolo, *in Ravenaten. manutentionis* 27. *Junii* 1642.
& 24. *Aprilis* 1643. coram Cerro, junctis præſertim
verbis, *poſt ejus mortem*, merus autem uſusfructus for-
27 malis morte finitur, §. 1. *Inſtit. quibus modis uſufr. fin.*
Menoch. *conſ.* 193. *n.* 15. Rot. *in Ariminen. donationis*
4. *Decembris* 1641. coram Panzirolo, & conſolidatio
uſusfructus hujuſmodi legati à teſtatore requiſita non
poſſet dari niſi uſusfructus relictus ſit formalis, ut adver-
tit Rot. *in d. deciſ.* 162. *n.* 30. *part.* 2. *recent.* & *in Ave-
nionen. uſusfructus* 18. *Martii* 1641. coram Ghiſilerio,
28 &c. Et qui tantummodò ejus vita durante fuit inſtitu-
tus, intelligitur gravatus poſt mortem alteri reſtituere,
quamvis non fuerit expreſſum, cùm paria ſint relinque-
re in vita tantùm, vel gravare poſt mortem reſtituere,
l. Titia cum teſtamento ff. de leg. 2. Magon. *deciſ. Flo-
rent.* 52. *n.* 4.

29 Prout in dubio teſtatorem ſe voluiſſe cum diſpoſitio-
ne *d. l. fœminæ* conformare dicendum eſt, *l. hæredes
mei*, *ſ. cum ita ff. ad Trebell.* Alex. *conſ.* 55. *n.* 2. *lib.* 4.
Seraph. *deciſ.* 968. *n.* 5. Rot. *deciſ.* 17. *nu.* 46. *part.* 5.
recent. & *in Romana dotis* 14. *Februarii* 1642. *ſ. &
maximè*, coram Dunozetto.

Et omninò inveriſimile eſſet dicere teſtatorem no-
ſtrum qui noluit uxori binubæ acquiri proprietatem di-
30 cti legati poſt ejus mortem, voluiſſe poſteà ut acquire-
ret proprietatem opulentæ hæreditatis filii, ſicuti in his
terminis animadvertit Rot. *in Romana ſucceſſionis* 2.
Decembris 1639. *coram* Carillo.

Nec applicatur caſui noſtro doctrina Baldi *in l.* 1. *cir-
ca finem*, *C. de* 2. *nupt.* & aliorum ſupracitatorum fir-
31 mantium pœnam *d. l. fœminæ*, intelligi remiſſam ex
legato uxori facto à primo marito in caſu ſecundarum
nuptiarum, quia ſatis eſt reſpondere Baldum, & illius
ſequaces non loqui in terminis noſtris, quando ſcilicet
teſtator voluit mulierem binubam habere ſolum uſum-
fructum legati ſibi relicti ejus vita durante, proprieta-
tem verò poſt ejus mortem reſtituere filiis, & propterea
32 benè applicatur regula text. *in l. Papinianus*, *ff. de mi-
nor.* quod ex diverſis non benè fit illatio, Rot. *deciſ.*
316. *n.* 46. *part.* 6. *recent.* & præſertim quia non intrat
in præjudicium filiorum tacita remiſſio viri dum filii
non ſunt hæredes teſtamentarii, ſed imò tamquam præ-
teriti infirmant teſtamentum.

33 His verò firmatis nil refert, quod teſtatoris voluntas
circa remiſſionem dictæ pœnæ reiciatur ex dicto legato
quamvis ſcripto in teſtamento nullo, & rupto ex ſupra
allegatis in objecto, quia in omnem caſum id procedit
tantùm in expreſsè diſpoſitis, non autem in iis, quæ ta-
citè, & per interpretationem eliciuntur ex hujuſmodi
teſtamento, ut benè declarat Bart. *in l. in teſtamento ff.
de fideicommiſſ. libert.* Mantic. *de conject. ultim. volunt.
lib.* 3. *conject.* 20. *n.* 6. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præ-
ſumpt.* 15. *n.* 3. *verſic. declaratur* 1. cum aliis per Mart.
de ſucceſſ. legal. part. 4. *qu.* 1. *art.* 7. *n.* 9. *verſic. tamen
hæc concluſio*, & *q.* 11. *art.* 3. *n.* 20.

ARGUMENTUM.

Dominus cenſus qualiter præferatur in emptio-
ne fundi cenſuati, an teneatur reſtituere me-
lioramenta, quando cenſeatur juri ſuo renun-
ciaſſe, quid ſi plures cenſus ſint ſuper eodem
fundo, & unus prævenerit: An poſſint retra-
hi aliæ res ſimul venditæ, et quomodo hypo-
theca reviviſcat.

SUMMARIUM.

1 *Dominus cenſus omnibus præfertur in emptione
fundi cenſiti, & debet denunciari.*
2 *An ſufficiat dominum cenſus aliundè notitiam habe-
re de venditione fundi.*
3 *Domino cenſus nulla competit prælatio ſtante ejus nul-
litate, nec adverſus vicinos, vel conſanguineos.*
4 *Jus prælationis competit etiam in donatione in ſolu-
tum, & emphyteuſi.*
5 *Dominus cenſus retrahens quando poſſit computare
cenſum in partem pretii.*
6 *Dictio ſecundum operatur, ut tota diſpoſitio habea-
tur pro expreſſa.*
7 *Conditiones omnes contentæ in Bulla cenſuum poſſunt
in pactum deduci.*
8 *Dominus cenſus recipiendo terminos decurſos ab em-
ptore, an videatur renunciare juri retractus ſibi com-
petenti.*
9 *Dominus cenſus contrahens, an teneatur reſtituere
melioramenta per emptorem facta.*
10 *Dominus cenſus habet retractum ſolum ſuper fundo
cenſito non ſuper toto prædio, n.* 11.
12 *Dominus cenſus anterioris præfertur in retractu do-
mino cenſus poſterioris, etiam majoris quantitatis
intelligendo quando ambo cenſus ſunt ſuper eodem
fundo, n.* 13.
14 *Dominus cenſus quando poſſit retrahere alias res ſi-
mul cum fundo cenſito venditas, & quomodo iſtud
intelligatur, n.* 15.
16 *In retractu melior eſt conditio poſſidentis cæteris pa-
ribus.*
17 *Præventio, & præoccupatio quando tribuat prælatio-
nem in jure retrahendi, n.* 18.
19 *Nemo poteſt ſuper re propria cenſum habere, nec præ-
lationem ex cenſibus extinctis.*
20 *Acquiſitio quando non fuit revocabilis reviviſcunt ju-
ra, & præſtant retentionem poſſeſſori.*
21 *Hypotheca amiſſa per acquiſitionem dominii revivi-
ſcit, quando ageretur de revocatione illius, & durat
ſemper quoad effectum retinendi.*

CAPUT XXXVI.

DOminus cenſus in emptione fundi cenſiti non eſt
dubium quod omnibus aliis præfertur, & ei debet
denunciari venditio cum omnibus ſuis conditionibus,
ac per menſem expectari, ut poſſit deliberare, an velit 1
emere juxta diſpoſitionem Conſtitutionis Pii S.V. *in or-
dine* 79. §. 6. Serap. *deciſ.* 1474. *n.* 1. & 2. Ludoviſ. *de-
ciſ.* 425. *nu.* 1. Cenſ. *de Cenſ. qu.* 64. *num.* 32. & *quæſt.*
65. *num.* 1. & *ſeqq.* & fuit dictum per Rot. *in Vetulana
Molendini Veneris* 12. *Januarii* 1652. coram Orthobo- 2
no ubi fuit reſolutum non ſufficere dominum cenſus
aliundè notitiam habuiſſe cùm deficiat dicta denuncia-
tio pro forma neceſſaria, nec probetur plena ſcientia
conditionum, & pactorum, quæ in venditione erant ap-
ponenda, ita ut jus retrahendi duret per triginta annos,
nec breviori tempore præſcribatur, & ſit concedendum
pro eodem pretio quo fuit completa venditio, non ob-
ſtante quod inſtrumentum appareat de ſumma majori
ad excludendum dominum cenſus.

Quod tamen intelligendum eſt quando cenſus fuit
validus, & legitimè conſtitutus, & dominus cenſus vult
pro ſe retinere, non autem pro amico retrahere, aliàs
ſtante nullitate cenſus nulla competeret prælatio, ſicut 3
etiam non competeret adverſus dominum directum,
nec

Digitized by Google

nec adverſus vicinos, vel conſanguineos retrahentes vigore ſtatuti, vel ementes, Cenſ. *de Cenſ. quæſt.* 65. *nu.* 1. *& ſeqq.* & Gratian. *diſcept.* 903. *num.* 1. *& ſeqq. cap.* 876. *per totum*, *& cap.* 842. *n.* 60.

Et tale jus retrahendi competit non ſolùm quando
4 res cenſita fuit vendita, ſed etiam quando fuit in ſolutum data, ſive emphyteuſim, vel locationem perpetuam conceſſa, cùm hujuſmodi contractus dicantur alienatio, maximè ſtante pacto affrancandi, quod facit tranſire locationem in venditionem, ut benè probat Cenſ. *de Cenſ. quæſt.* 66. *n.* 23. *& n.* 30. non tamen poterit dominus cenſus retrahens à tertio emptore illi computare cenſum in pretium fundi retrahendi, ſed illud integraliter ſol-
5 vere tenebitur ſalvo ſibi jure repetendi pretium cenſus ab illius impoſitore tanquam cenſu ex ejus culpa reſoluto, ſicuti poſſet eidem impoſitori, & debitori cenſus, illud imputare ſi ſibi facta intimatione venditionis deliberet ab eo emere, ut per Cenc. *de Cenſ. d. quæſt.* 66. *n.* 14. *& ſeqq.*

Neque dubitandum eſt attendendam eſſe in omnibus ſuis partibus dictam conſtitutionem S. Pii V. ſi non tamquam publicatam, & uſu receptam in loco, ſaltem tanquam in pactum expreſsè deductam in omnibus ſuis partibus per ipſoſmet contrahentes vigore illius dictionis relativæ videlicet, *ſecundum quam Bullam*, quæ dictio, *ſecundum*, operatur, ut tota diſpoſitio dictæ Bullæ ha-
6 beatur pro expreſſa, Barboſ. *de dict. dict.* 358. *numer.* 7. quòd autem conditiones omnes in dicta Bulla contentæ
7 poſſint in pactum deduci per contrahentes, etiam in locis ubi Bulla non eſt recepta, & in cenſibus quandocumque creatis fatentur omnes, & in ſpecie de pacto, quod dominus cenſus præferatur in venditione rei cenſuatę, tradit Duard. *de Cenſ.* §. 4. *quæſt.* 16. *n.* 9.

Ita ut Dominus cenſus recipiendo aliquos terminos decurſos ab emptore fundi cenſuati, etiam abſque aliqua proteſtatione, non videatur renunciare juri retra-
8 ctus, nec ſibi præjudicet, niſi eos reciperet tanquam ſibi imediatè debitos ex ipſo inſtrumento venditionis, & illius vigore, puta, quia emptor ad computum pretii in ſe ſuſceperit onus ſolvendi dictos fructus, & dominus cenſus illos ab eo exigat vigore hujuſmodi accollationis, Cenſ. *de Cenſ. dict. quæſt.* 66. *num.* 36. *& ſeqq. ad* 74. Magon. *deciſ. Florent.* 94. *n.* 6.

9 Teneretur tamen dominus cenſus retrahens fundum cenſitum reficere emptori omnia melioramenta neceſſaria, & utilia in eo facta ante motam litem retractus, facta verò poſt motam litem non tenetur niſi fuerint neceſſaria, pro quibus emptori dabitur ſaltem retentio, Boer. *deciſ.* 44. *n.* 8. Cenc. *dict. quæſt.* 66. *n.* 81. *& ſeqq. ad* 100. & vidend. latè Tiraquel. *de retract. convent.* §. 7. *gloſ.* 1. *per totum*, Gratian. *diſceptat.* 205. *nu.* 11. *& cap.* 957. *n.* 30. *& ſeqq. ad* 22. ubi videtur concludere non debere hujuſmodi melioramenta, niſi conſtat in expenſis valde neceſſariis, & loquitur in retractu vicinorum, vel conſanguineorum vigore ſtatuti.

Verùm prædicta de retractu competente domino cenſus ſunt intelligenda reſpectu illius fundi certi, & determinati tantummodò ſuper quo fuit cenſus impoſitus, &
10 non reſpectu totius prædii, niſi ſuper toto prædio fuerit cenſus impoſitus, undè ſi plures cenſus eſſent impoſiti ſuper eodē prędio, nulli tamen ſuper toto prędio ſed quilibet cēſus eſſet impoſitus expreſsè ſuper aliqua determinata portione particulari ipſius prædii diſtincta, & ſeparata ab aliis portionibus ejuſdē prædii ſuper quibus ſunt impoſiti alii cenſus, vel per fines certos, vel per menſuram, nempè per certam quantitatem tornaturarum in quolibet cenſu enunciatam, non dicerentur impoſiti ſuper una, & eadem re, ſed quilibet cenſus haberet, & recognoſceret ſuam propriam rem cenſualem diſtinctam, ſeparatam ab aliis rebus cenſualibus, quia res cenſualis omnium, & ſingulorum cenſuum diceretur reſtricta ad eam tantummodò portionem prædii in unoquoque cenſu deſcriptam, vel per fines, vel per menſuram, ut in puncto poſt Cenc. *de cenſ. part.* 1. *cap.* 3. *quæſt.* 3. *artic.* 1. *num.* 20. *& 35.* tradit Duard. *eodem tractat.* §. 1. *quæſt.* 49. *ſub num.* 3. ubi loquitur de re cenſuali per fines deſcripta, *& quæſt.* 50. *num.* 3. ubi de re cenſuali per certam quantitatem tornaturarum monſtratam.

Ex quibus ſequitur, quod vendito prædio, ſuper quo plures cenſus eſſent impoſiti diſtinctis, & ſeparatis portionibus cujuſlibet cenſus, juxta ſuperius dicta, diceretur quæſitum jus retrahendi cuilibet ex dominis dictorum cenſuum, non quidem totum prædium, ſed tan- 11
tummodò illam portionem prædii ſuper qua unuſquiſque haberet cenſum impoſitum, prout ſonant verba Bullæ, ex quibus conceditur domino cenſus prælatio in ſola re cenſuali, quæ dicitur eſſe in unoquoque cenſu ea tantummodò portio prædii, quæ in quolibet inſtrumento eſt per fines, vel menſuram demonſtrata, ut per Cenc. & Duard. *loc. citat. & per alios paſſim.*

Nec iſto caſu adaptari poſſet regula, quæ in concurſu plurium cenſuum traditur à cenſualiſtis, nempe quod ille, qui eſt dominus cenſus antiquioris, ſeu prioris, & anterioris veniat præferendus illi, qui eſt dominus cenſus poſterioris, etiam ſi cenſus poſterior eſſet majoris quantitatis, cum ſit attendendus ordo temporis, ut 12
qui prior eſt tempore potior ſit in jure retrahendi, Cenc. *de Cenſ. quæſt.* 65. *num.* 4. *& 5.* Gratian. *diſcept.* 978. *num.* 19. Duard. *de Cenſ.* §. 4. *quæſt.* 13. *num.* 1. *& ſeqq.* quia regula iſta procedit tantùm, & eſt intelligenda quando ageretur de cenſibus conſtitutis ſuper eodem fundo, & eadem portione prædii in individuo, & pro indiviſo, ſecùs autem quando quilibet cenſus eſt impoſitus ſuper portione particulari prædii ab aliis diſtincta, & ſeparata per fines, vel per menſuram, 13
nam abſurdum eſſet dicere, quod ille, qui eſt dominus cenſus anterioris impoſiti ſuper una re particulari, eſſet prǽferendus alteri, qui eſt dominus alterius cenſus poſterioris impoſiti ſuper alia re, cum dominus cenſus non habeat prælationem niſi in propria re cenſuali ſuppoſita illi cenſui, cujus eſt dominus, ut ſupra demonſtratum fuit, & in his terminis loquuntur DD. ſupra citati.

Prout nec minus adaptare poſſe arbitror ea, quæ pariter cenſualiſtæ tradunt, nempè quod quando venditur res cenſualis unà cum aliis bonis, quæ ſint partes, vel membra adinvicem cum re cenſuali, vel ita ei adiacentia, ut dura, & damnoſa reddatur ſeparatio unico tantùm pretio conſtituto, tunc poſſit dominus dictæ rei 14
cenſualis retrahere unà cum ipſa re cenſuali, etiam alia bona inſimul, & unico pretio vendita, ut per Cenc. *de Cenſ. qu.* 66. *n.* 100. *& ſeqq.* Duard. *eod. tract. d.* §. 4. *qu.* 16. *n.* 13. Magon. *dec. Florent.* 29. *per tot.* Gratian. *diſcept.* 745. *n.* 65. *& 947. per tot.*

Quia hoc procederet quando alia bona, quæ venduntur inſimul cum bonis cenſalibus eſſent libera, nec alteri cenſui ſuppoſita, nam ſi non ſint libera, ſed alteri cenſui obligata, non poteſt dominus unicus cenſus illa retrahere quamvis inſimul, & unico pretio cum bonis 15
ſuo proprio cenſui ſuppoſitis vendita in præjudicium illius, qui eſt dominus alterius cenſus impoſiti ſuper dictis bonis venditis inſimul cum bonis cenſualibus primo cenſui ſuppoſitis, ſed quilibet dominus dictorum cenſuum habet jus retrahendi ſuper propriis bonis proprio cenſui ſuppoſitis, non attenta prioritate, vel poſterioritate dictorum cenſuum tamquam ſuper diverſis bonis impoſitorum juxta ſuperiùs firmata.

Vel etiam quia cùm ille qui emit totum prædium reperiatur in illius poſſeſſione, & portiones particulares, ſuper quibus fuerunt impoſiti cenſus, quorum vigore prætenditur retractus dicantur eſſe minima pars ipſius prædii, tantùm abeſt, ut cæteræ portiones ejuſdem prædii venditæ unà cum portionibus ſuppoſitis dictis cenſibus dici poſſint membra, & partes dictarum portionum ſuppoſitarum cenſibus prætendentis retractum, ut potiùs portiones ipſæ dictis cenſibus ſuppoſitæ dici poſſint membra, & partes cæterarum portionum dicti prædii venditarum unà cum portionibus cenſualibus, ita ut nihil operante in caſu noſtro prioritate unius ex cenſibus juxta ſuperiùs dicta videatur ex oratione prædicta adiacentiæ, & cohærentiæ cæterarum portionum dicti prædii præferendus potiùs emptor in portionibus cenſuum, quorum vigore prætenditur retractus, quam dominus ipſorum cenſuum in portionibus aliorum cenſuum valdè majoribus perventis in ipſum emptorem, 16
& maximè quia cæteris paribus melior eſt conditio poſſidentis, ut ferè in his terminis tradit Duard. *de cenſ. dict. quæſt.* 13. *num.* 7. & Rot. poſt Cenc. & Durand. *deciſ.* 308. *nu.* 11. Vinc. de Franch. *deciſ.* 550. *& ſeqq.* Gratian. *diſcept.* 526. *n.* 8. *&c.* 742. *n.* 74. *& 745. nu.* 7. 17
& ſeqq. ad 30. *& nu.* 87. *&c.* ubi quod præventio, &

præ-

Digitized by Google

præoccupatio in ſimilibus dat prælationem, maximè
ſtante æquali jure.

Nec etiam aliquod jus prælationis prætendere poteſt
dominus cenſus ſuper aliis portionibus ejuſdem prædii,
quæ remanſerunt liberæ, nec aliis cenſibus ſuppoſitæ,
tum quia jus prælationis competens utrique ex conten-
dentibus reſtringitur tantùm ad illas portiones prædii
unicuique ex dictis cenſibus ſuppoſitas, ita ut eorum
prælatio non poſſit extendi ad alias portiones prædii,
quæ liberæ remanſerunt, & propterea cæteræ dictæ por-
tiones prædii liberæ potuerunt cuilibet vendi, tum
etiam quia dato quod alter ex prætendentibus, in di-
ctis portionibus liberis eſſet præferendus tamquam ven-
ditis cum aliis portionibus prædii ſuppoſitis omnibus
cenſibus, utique ratione poſſeſſionis, præventionis, &
præoccupationis eſſet in illis præferendus emptor totius
18 prædii, ad tradita per Rot. *d. deciſ.* 308. *n.* 11. Duard.
d. quæſt. 13. *n.* 7. Franch. *d. dec.* 550. *n.* 12. *& ſeqq.* &
Gratian. *in locis ſupracitatis*.

Nec pariter obiiciatur, quod cum emptor acquiſive-
rit jure dominii totum prædium, omnes cenſus quos
ipſe habebat ſuper portionibus dicti prædii remaneant
extincti, cùm nemo poſſit ſuper re propria, & à ſe poſ-
19 ſeſſa cenſum habere, & propterea emptor non poſſit uti
jure retractus proveniente ex dictis cenſibus extinctis,
Cenc. *de cenſ. qu.* 107. *num.* 23. Gratian. *diſcept.* 876.
num. 9. *&* 10. Duran. *deciſ.* 404. *num.* 3.

Quia reſpondetur, quod jura dictorum cenſuum ex-
tinctorum reviviſcere dicuntur quotieſcumque acquiſi-
tio non fuit irrevocabilis, & præſtant poſſeſſori, & do-
mino retentionem ad impediendum retractum ab aliis
20 vigore aliorum cenſuum intentatum, Rot. *d. deciſ.*
304. *n.* 5. *& ſeqq.* poſt Cenc. & Duard. *de Cenſ.* Gra-
tian. *diſcept.* 885. *num.* 25. ſicuti idem dicimus de hy-
potheca, quæ licèt amittatur per aquiſitionem dominii
21 in re hypothecata, tamen reviviſcit quando ageretur
de illius revocatione, & durat ſemper ſaltem quoad jus
retinendi, Afflict. *deciſ.* 16. *nu.* 3. Capyc. *dec.* 43. *per
tot.* Gratian. *diſcept.* 3. *n.* 5. 269. *n.* 28. 706. *n.* 60. 876.
& 885. *num.* 25.

ARGUMENTUM.

Caupones, nautæ, et ſtabularii qualiter teneantur de furto in hoſpitio, navi, vel ſtabulo commiſſo, et quomodo quantitas rerum derobatarum probetur: An teneantur omnes viatores recipere, et etiam milites, an poſſint impedire ne aliud vicinum hoſpitium aperiatur, et qualiter excuſentur à receptione bannitorum.

SUMMARIUM.

1 *Caupones, nautæ, & ſtabularii cadunt ſub Rubrica trium latronum.*
2 *Caupones, & ſimiles qualiter teneantur de furto in hoſpitio commiſſo.*
3 *Furtum præſumitur commiſſum à cuſtode rei furatæ.*
4 *Caupones, & ſimiles tenentur de facto ſuæ familiæ.*
5 *Dominus tenetur pro facto inſtitoris expreſsè, vel tacitè præpoſiti.*
Inſtitor, & præpoſitus quando quis dicatur, & ejus confeſſio nocet domino.
6 *Conſignatio non eſt neceſſaria, ſed ſufficit ſimplex immiſſio, ut caupones teneantur de furto.*
7 *Caupones qualiter teneantur de facto viatorum, & extraneorum.*
8 *Proteſtatio cauponis qualiter eum relevet, n. 11.*
9 *Traditio clavium cameræ, an relevet cauponem à cuſtodia.*
10 *Caupones præſumuntur in dolo quando furtum fuit factum ſine fractura, & per feneſtram baſſam ſine ferrata.*
12 *Caupones, & ſimiles non tenentur de caſu fortuito.*
13 *Caupones tenentur de leviſſima culpa.*
14 *Quantitas rerum furatarum probatur juramento ipſius derobati.*
15 *Caupones tenentur omnes viatores recipere, et quando ſecùs.*
16 *Caupones qualiter excuſentur à pœna receptantium bannitos.*
17 *Caupones ſunt exempti ab albergo militum, ſed contra, num. 19.*
18 *Caupo an poſſit impedire ne aliud vicinum hoſpitium aperiatur.*

CAPUT XXXVII.

Quoniam caupones, nautæ, & ſtabularii habent
præſumptionem juris contra ſe, ut vix à furto
abſtinere valeant, & jura omne malum adver-
sùs eos præſumunt, adeò ut pace bonorum ſi aliqui re-
periantur, cadant ſub Rubrica trium latronum, ſecun- 1
dùm Magon. *deciſ. Flor.* 25. *nu.* 14. *et ſeq.* ubi allegat
text. *in l.* 1. §. 1. *ff. de naut. caup. et ſtabul.* cum hujuſ-
modi homines regulariter ſint vulgares, mali, & rapa-
ces, ac ideò ſeverè contra illos agendum ſit, alioquin
daretur eis materia colludendi cum furibus, & latro-
nibus adverſus hoſpites, imò nec formidine pœnarum
contra eos rigoroſè editarum abſtinere queunt fraudibus
juxta illud, nec hoſpes ab hoſpite tutus, ut quotidie
experientia rerum magiſtra docet *d. l.* 1. *§. maximè
ff. eod.* Bald. *in l.* 1. *ſub num.* 6. *C. locat. reſol. crim. caſ.*
70. *num.* 41.

In caſu mihi occurrenti dixi quemdam cauponem,
ſeu tabernarium teneri pro furto in ejus hoſpitio de
nocte ſequuto abſque eo quod ſciretur à quibus com-
miſſum fuerit, cùm omni caſu ab eo, vel ejus familia,
ſeu ab eis quorum opera utitur, aut ejus culpa à vici-
nis, vel aliis latronibus, ſeu ab aliis viatoribus factum
eſſe de neceſſitate oporteat, quibus omnibus caſibus ra-
tione cuſtodiæ ſuſceptæ ſaltem de recepto civiliter tene-
ri non dubitatur, juxta inferius pro clariori intelligen-
tia diſtincto ordine dicenda.

Aut igitur furtum fuit commiſſum ab ipſo caupone,
nauta, vel ſtabulario, qui omnes pari paſſu ambulant
reſpectu præſumptionis juris contra eos exiſtentis, &
non poteſt negari quin de proprio facto, & delicto te-
neantur, inquit enim Prætor *in d. l.* 1. *ff. nauto caupo* 2
ſtabul. quod cujuſque ſalvum fore receperint niſi reſti-
tuant in eos judicium dari, cùm neceſſe ſit eorum fi-
dem ſequi, reſque, imò vitam ipſam cuſtodiæ eorum
committere, Angel. ſive Vital. *in tract. malef. tit. de
furt. adverſ. naut. num.* 1. Boſſ. *eodem tit. in princ.* ubi
allegat *l. un. ff. furt. adverſ. naut.* & ab ipſis rei cuſto-
dibus furtum commiſſum præſumi, ac poſſe ipſos, eo- 3
rumque familiam torqueri, maximè quando, prout in
caſu noſtro agitur, de perſonis vilibus, vel malæ con-
ditionis, & famæ ſcribit Menoch. *de præſumpt. lib.* 5.
præſumpt. 31. *n.* 1. & Boſſ. *ubi ſupra n.* 3.

Aut fuit commiſſum furtum ab eorum familia, vel
aliis quorum opera utuntur in caupona, navi, vel ſta-
bulo, & pari modo tenentur ipſi tamquam domini ex
quaſi delicto, cùm ſint in manifeſta culpa dum opera
malorum hominum utuntur §. *fin. Inſtit. de oblig. quæ* 4
ex quaſ. delict. naſ. ubi Plut. Oinot. & alii *l. un. ff.
furt. adverſ. naut. l. fin. §. hac autem actione ff.
Naut. caup. et ſtabul.* Boſſ. *loc. ſup. cit. in princip.* &
Angel. Vital. *de malef. loc. cit. in princ. et n.* 7. & qua-
liter teneantur de culpa, & negligentia ſuæ familiæ,
vide quos allegat Magon. *dec. Flor.* 111. *n.* 12. *et n.* 57.

Regulariter enim tenetur dominus pro facto inſtito- 5
ris circa id, ad quod eum præpoſuit expreſsè, vel ta-
citè, nam dum patitur aliquem exercere officium in do-
mo ſua videtur illum præponere, & eo ipſo quod do-
mino ſciente quis exercet, videtur inſtitor, & præpo-
ſitus, Bart. *in l.* 1. *§. magiſtrum n.* 2. *et in l. quicumque
§. non tamen ff. de inſtit. act.* cum aliis per Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 677. *n.* 24. *et ſeqq. ubi etiam nu.* 43.
et ſeqq. ad 52. quod confeſſio hujuſmodi præpoſiti,
vel inſtitoris, & tantò magis ſocii præjudicat domino.

Ad hoc autem, ut caupo, nauta, vel ſtabularius te-
neantur de recepto pro immiſſis in hoſpitio, navi, vel
ſtabulo non eſt neceſſe quod res illi fuerint conſigna-
tæ, & ſingulariter, vel ſigillatim oſtenſæ, quia eo ipſo
quod immiſſæ fuerunt, videntur receptæ, licèt non fue- 6
rint conſignatæ, nam immiſſio cum ſcientia, & patien-
tia illorum æquiparatur conſignationi, & receptioni
formali, *l.* 1. *§. fin. ff. naut. caup. et ſtabul.* Angel. ſive
Vital. *de malef. d. tit. de furtis adver. naut. nu.* 4. Maſ-
card.

Digitized by Google

card. *de probat. concluſ.* 832. *n.* 14. cum aliis multis per Cabal. *reſol. crimin. caſ.* 70. *nu.* 4. *et* 5. ubi allegat, & ſequitur Bald. qui formaliter dicit hæc verba *in d. l.* 1. *ff. naut. caup. et ſtabul.* Nota quod nautæ, caupones, & ſtabularii ipſo facto videntur recipere, & promittere ſalvum fore patiendo res intermitti quamvis non ſint eis ſpecialiter aſſignatæ, unde ſi tu patiente hoſpitatore mittis roncinum, ſive equum in ſtabulo, & poſtea aliò vadis, & cum reverteris eum non invenis, hoſpitalarius tenetur tibi, etiam ſi ibi nihil dixeris, & etiam ſi ibi nolebas habitare de ſero, ſequitur Gratian. *diſcept.* 677. *num.* 27.

Aut furtum fuit commiſſum ab aliquo extraneo, vel viatore, qui ibidem hoſpitatus fuit, & pariter tenetur nauta, caupo, vel ſtabularius ſaltem civiliter de recepto, niſi expreſsè ab initio fuerint proteſtati ſe nol-
7 le teneri de facto extraneorum, & viatorum, *l.* 1. *§. fin. et l. ſicut juncta gloſſ. ff. naut. caup. et ſtab.* hocque ratione cuſtodiæ, quam tales perſonæ tenentur habere ad res illis conſignatas, vel juxta prædicta ſimpliciter immiſſas in cauponam, navim, vel ſtabulum, & dicuntur eſſe in culpa, & negligentia propter malam cuſtodiam, & tenentur de leviſſima culpa licèt hujuſmodi contractus dicatur gratia utriuſq; celebratus, cùm ob præſumptionem juris contra illos exiſtentem, & propter ſuos ſolitos malos mores arctiùs obligari debeant, quàm cæteri locatores, & ob id non facta ab initio, dicta proteſtatione ſubire debent periculum quoad omnes, Vital. *d. tract. de maleſ. tit. de furt. adverſ. naut. n.* 4. latè, & pulchrè reſolvit Petr. Cabal. *d. caſ.* 70. *num.* 7. *et ſeqq. per tot.* quem ſequitur Gratian. *diſcept. forenſ. capit.* 677. *num.* 29. *et ſeqq.*

Contraria autem quæ poſſent allegari per text. *in l. un. §. fin. ff. furt. adverſ. naut. caup. et ſtabul. et in l. licèt §. in factum ff. naut. caup. et ſtabul.* in quibus locis videtur expreſsè decidi cauponem, nautam, vel ſtabularium non teneri de facto viatorum, & extraneorum propter ſolam immiſſionem rerum in hoſpitio, navi, vel ſtabulo niſi expreſsè illarum cuſtodiam ſuſceperint, procedere poſſunt, ubi criminaliter ageretur, vel ubi ab initio fuiſſet facta ſupradicta proteſtatio, ſecùs autem quando agitur civiliter actione in factum de ſuſcepto ratione debitæ cuſtodiæ, & quando nulla ab ini-
8 tio proceſſit proteſtatio ſe non teneri velle de facto extraneorum, & viatorum, ut ſolvit *gloſſ. in d. l. ſicut ff. naut. caup. & ſtabul.* Anchar. Rigienſ. *quæſt.* 61. *nu.* 7. *et* 8. *lib.* 1. Caball. *d. caſ.* 70. *num.* 9. & Gratian. *d. capit.* 677. *n.* 31. *et ſeqq.*

Atque omnia prædicta procedunt etiam ſi caupo conſignaſſet hoſpiti Cameram cum clavibus, & hoſpes in dicta camera res ſuas ſecùs detuliſſet, niſi hoc feciſſet caupo ab initio, & cum ſupradicta proteſtatione, quia aliàs videtur tradidiſſe claves ſolum ad effectum ut advena poſſet res ſuas quando velit, & ad ſui libitum accipere, non autem pro ſe liberando à cuſtodia ad quam tenetur, & cui per acceptationem clavium non videtur
9 ab advena renunciatum, & in ſe ipſum ſuſcepta cuſtodia, ita ut nec etiam traditio clavium cum proteſtatione poſſit relevare cauponem ſi fiat ex poſt facto, & non ab initio quando advena ingreſſus fuit hoſpitium, *gloſſ. in l. fin. §. item ſi prædixerit ff. naut. caupo. et ſtabul.* ubi Bart. & Oinot. *in §. fin. nu.* 4. *Inſtit. de oblig. quæ ex quaſ. delict. naſc.* Vital. *de Maleſ. tit. cit. nu.* 6. *in fine*, & præcipuè ubi furtum factum fuit ſine fra-
10 ctura, quo caſu hoſpitator præſumitur in dolo, Caſtr. *in l. dominus horreorum nu.* 4. *et* 5. *ff. locat.* ſicut & quando fur introivit per feneſtram baſſam non habentem ferratam, Rimin. *conſ.* 361. cum aliis per Cabal. *d. cap.* 60. *n.* 16. *et* 17.

Imò nec ſufficeret proteſtatio ſupradicta niſi viatores expreſsè illi conſentiant, & cuſtodiam rerum ſuarũ in ſe
11 ſuſcipiant, ita ut non ſufficiat tacitus conſenſus per non cõtradictionẽ, quia cùm caupo, nauta, vel ſtabularius teneantur de neceſſitate ex legis diſpoſitione cuſtodire res introductas, proteſtatio hujuſmodi contra legẽ facta nõ relevat niſi pars conſentiat expreſsè, vel niſi facta fuerit à principio antequam viatores ſe receperint in hoſpitio, & res ſuas intromiſerint cùm tunc poſſit illis imputari ſi audita hujuſmodi proteſtatione ante ingreſſum hoſpitii in illo remanſerunt, *d. l. fin. §. item ſi prædixerit, ubi gloſſ. ff. naut. caup. & ſtabul.* & latè declarat Petr.

Cabal. *dict. caſ.* 70. *n.* 20. *& ſeqq. ad* 38.

Aut furtum fuit commiſſum, ſive aliter damnum datum viatori in hoſpitio, ſive navi, vel ſtabulo per vim latronum, & piratarum, aut naturaliter, vel ex naufragio, & ſic caſu fortuito, & tunc caupo, nauta, vel ſtabularius excuſantur, quia caſum fortuitum præſtare non
tenentur, *l.* 3. *§. inde labeo ſcribit ff. naut. caup. & ſta-* 12
bul. Vital. *de maleſ. d. tit. nu.* 10. Martha *vot. Piſ.* 58. *per tot.* Grivel. *deciſ.* 49. *per tot.* intelligendo tamen, prout loquitur ille tex. quando conſtat de vi, & armata manu, & fractura, ac cùm nihil nautæ, cauponi, vel ſtabulario imputari poteſt, quibus incumbit onus probandi caſum fortuitum, cùm furtum licèt numeretur inter caſus fortuitos ſit de illis caſibus, qui regulariter ſine illorum culpa evenire non ſolet, quod quamvis intelligatur de culpa leviſſima, tamen & de illa tenentur
propter ſuos malos mores, ut ſupra dictum fuit, & pro- 13
bat *gloſ. in d. l.* 3. *§. ait enim prætor, verſ. at hoc edicto ff. naut. caup. & ſtabul.* Bertazol. *conſ.* 68. *n.* 4. 5. Grat. *conſ.* 94. *n.* 52. cum aliis per Cabal. *d. caſ.* 70. *n.* 13. *& ſeqq.*

Quantitas autem rerum ſubtractarum, furatarum de capſa, vel valiſia, quæ clauſa fuit conſignata, vel immiſſa in hoſpitio, vel navi ſi reperiatur aperta, & diſſigillata, nec conſtet à quo, ſive quibus fuerit aperta, &
ſic quando ſumus in dubio, cùm ex ſola apertura, & 14
diſſigilatione arguatur fraus, & dolus contra nautam, vel cauponem probabitur per juramentum ipſius derobari, & damnum paſſi, niſi qualitas facti, & perſonarum aliter ſuaderet, ut latè declarat Menoch. *de arbitr. caſ.* 208. *n.* 26. *& ſeqq. ad* 44. Oinot. *in §. fin. Inſtit. de oblig. quæ ex quaſ. delict. naſc. nu.* 5. *&c.* Vital. *de maleſ. tit. ſup. citat. n.* 5. Jaſ. *in l. in actionibus ff. de lite in juram. n.* 41. *& ſeqq.* Boſſ. *de furt. adverſ. naut. caup. & ſtabul. n.* 4. adde Plot. *tract. de jur. lit. jurand. §.* 10. *per tot.*

Qui quidem caupones, vel ſimiles licèt ab initio ſit in eorum arbitrio an velint exercere hoſpitium, vel ſi-
milia, cùm regulariter ad id cogi non poſſint niſi ex ju- 15
ſta cauſa, tamen poſtquam incæperunt tenere apertas tabernas, & ſemel id officium voluntariè ſuſceperunt ad hoſpitandum viatores, & ſignum cauponæ oſtentare, coguntur omnes viatores recipere, & acceptare, niſi ex cauſa magnæ multitudinis recuſarent, *l. un. §. ult. ff. furt. adver. naut.* Oinot. *in d. §. fin. n.* 7. Petr. Cabal. *reſol. crimin. caſ.* 187. *n.* 1. *& caſ.* 287. *n.* 70. *& ſeqq.*

Ita ſi dicti caupones (ut hoc obiter in eorum favorem adnotavi) ignoranter ſicuti præſumitur receptaverint bannitos ſine dolo, non teneantur pœna receptantium bannitos, ſed poſſunt abſque alicujus pœnæ incurſu illis
dare comedere, & bibere, maximè ſi per tranſitum per- 16
veniant ad hoſpitium cauſa ſe refocillandi, & dummodò id ignoranter agant ſine dolo, quamvis excuſari poſſent, etiam ſi ſcirent, & cognoſcerent illos eſſe bannitos quando per violentiam fuerunt coacti illos recipere, nec reſiſtere potuerunt, quia ſtatutum puniens receptatores bannitorum, vel malefactorum non procedit contra eos, qui ſimpliciter ſine dolo, & fraude, vel coactè illis darent comedere, & bibere, ſed contra eos, qui dolosè abſcondunt, & protegunt, ut latè probat Cabal. *d. caſ.* 287. *n.* 71. *& ſeq. ad finem*, Menoch. *de arbit. caſ.* 348. *n.* 15. *& ſeqq. ad finem.*

Debent tamen caupones deputati ad recipiendum peregrinos, & viatores eſſe exempti, & liberi ab albergo
militum, cùm ſint occupati in receptione peregrino- 17
rum, ita ut nec teneantur illis ſubminiſtrare lectos, & victualia, niſi quando ab aliis reperiri non poſſent, quo caſu debet illis omne damnum reſarciri, Gratian. *di-*
ſcept. forenſ. cap. 898. *n.* 23. *& ſeqq.* ubi etiam, quod 18
habens hoſpitium in aliquo loco non poteſt impedire nec prohibere ne ibidem aliud vicinum hoſpitium cõſtituatur licèt ob id diminuatur concurſus hominum ad primum hoſpitium, niſi haberet privilegium, vel conſuetudinem prohibendi.

Sed id quod dicitur exemptionem dandi albergum, lectos, & alia militibus malè, ſervatur in praxi, cùm quotidie videamus in multis locis, prout pluries ego vidi advenientes caſu ad id compelli, & meritò, cùm hoſpites, ſive caupones noſtri temporis non mereantur tale privilegium eis ſervari, quia non pro officio pietatis,
prout olim recepta tantùm juſta mercede recipiunt pe- 19

Digitized by Google

regrinos, & viatores, ſed pro ſordido lucro plus juſto exigendo, & rapiendo quantùm poſſunt.

ARGUMENTUM.

Conditiones qualiter ſint implendæ, quæ ſubintelligantur à jure, et multa de cautione mutiana. Legatum uſusfructus quid contineat, et quæ adimplere debeat uſufructuarius, quid ſi non habeat cohæredem in proprietate. Legatum factum uxori donec in viduitate vixerit, quomodo reſolvatur, et quando ſit perpetuum.

SUMMARIUM.

1 *Conditio nihil ponit ineſſe, ſed debet impleri, & quando habeatur pro impleta n. 2.*
3 *Conditio non requirit cauſam, & etiam levis, vel impertinens niſi ſit turpis, vel impoſſibilis debet impleri.*
4 *Conditio ſine liberis ſubintelligitur à jure.*
5 *Conditio caſtè, & honeſtè vivendi ſemper cenſetur appoſita uxori.*
6 *Cautio mutiana quando admittatur loco implementi conditionis.*
7 *Cautio mutiana non habet locum in contractibus inter vivos, nec in piis cauſis.*
8 *Verba*, donec, & quouſque *quando reſolvatur in conditionem, n. 11.*
9 *Uxor cui relicta ſunt alimenta ſi cum filio habitaverit tenetur cautionem præſtare.*
10 *Cautio mutiana eſt præſtanda, etiam ſi non petatur à parte.*
12 *Cautio mutiana quid operetur ſi non ſervetur conditio.*
13 *Inſtitutus in uſufructu nullo cohærede dato cenſetur, etiam inſtitutus in proprietate.*
14 *Inſtitutus in uſufructu ſi per defectum cohæredis habeat proprietatem cenſetur gravatus poſt mortem illam reſtituere venientibus ab inteſtato.*
15 *Verba*, donec, & quouſque *faciunt valere legatum uſusfructus pro tempore præterito, & tunc non eſt neceſſaria cautio mutiana.*
16 *Legatum relictum uxori donec vixerit quomodo reſolvatur, & quando ſit perpetuum, n. 17.*
18 *Uſusfructus finitur morte naturali, vel civili uſufructuarii.*
19 *Uſufructuarius non poteſt alteri legare niſi in vita ſuperveniat proprietas.*
20 *Uſusfructus, quando cenſeatur reſtrictus ad alimenta vel plenum importet uſumfructum.*
21 *Uſufructuarius quilibet tenetur cavere de utendo arbitrio boni viri ſi petatur, n. 22.*
23 *Uſufructuarius non præſtita cautione an, & quomodo faciat fructus ſuos.*
24 *Uſufructuarius ſi non inveniat fidejuſſorem quid agendum.*
25 *Alimentarius tenetur dictam cautionem præſtare.*
26 *Uſufructuarius quilibet tenetur conficere inventarium, & quare.*
27 *Legatum uſusfructus mobilium, & immobilium quid contineat.*
Uſusfructus qualiter conſiſtere poſſit in mobilibus, quæ uſu conſumuntur.
28 *Æſtimatio mobilium in quibus conſiſtit uſufructus qualiter ſit reſtituenda.*

CAPUT XXXVIII.

Conditio nihil ponit in eſſe, adeò ut ante illius eventum nulla dicatur orta actio, nec obligatio, *l. cedere diem de verb. ſignif. & l. ſtipulationem 22. ff. de*
1 *jur. dot.* & tamquam inducens formam debet præcisè impleri non per æquipolens, *l. qui hæredi, & l. Mævius*
2 *ff. de condit. & demonſtrat.* quamvis habeatur pro impleta, quando implementum impeditur per eum, cui erat implenda, Magon. *deciſ. Flor. 144. num. 2. & 5.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 851. n. 3.*

Quod procedit in quacumque conditione quantumlevi, impertinenti, vel inutili, ſive deriſoria, cum omnis conditio debeat obſervari, & impleri ad hoc ut ultima voluntas, vel contractus ſuum ſortiatur effectum, 3
quaſi non requirat cauſam, ſed ſola apponentis rei ſuæ voluntas attendatur, dummodo non ſit turpis, vel impoſſibilis de jure, ut latè probat Duran. *tr. de condit. & mod. impoſſ. part. 2. c. 4. per tot.* qui tractatus habetur impreſſus poſt deciſiones ejuſdem auctoris.

Ita ut reperiantur aliquæ conditiones quæ ſupplentur, ac ſubintelliguntur à jure, & habentur pro appoſitis licèt expreſsè non fuerint ſicuti videmus in conditione ſi ſine liberis, quæ per legem ſubintelligitur quando de- 4
ſcendentes teſtatoris fuerunt gravati fideicommiſſo juxta diſpoſitionem *l. cum avus ff. de condit. & demonſtrat.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 305. 306. & 419. n. 28.* & latè Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. per tot.*

Ac idem eſt in conditione caſtè, & honeſtè vivendi, quæ ſemper cenſetur appoſita per virum uxori dum illi 5
aliquid relinquit, latè Gratian. *diſcept. forenſ. c. 5. per tot.* ubi etiam quid ſi uxor tranſeat ad ſecunda vota intra annum luctus, an dicatur contravenire hujuſmodi conditioni.

Quando tamen tractatur de conditione poteſtativa negativè concepta de aliquid non faciendo, ſive etiam affirmativè de aliquid faciendo, quod requirat tractum ſucceſſivum, & continuationem temporis, & ſic quæ ante mortem perfectè impleta dici non poſſit fuit 6
adinventa cautio Mutiana ſic à Mutio Prætore ejus auctore dicta, qua mediante habetur pro data actio, quæ ob non adventum conditionis numquam nata fuiſſet niſi poſt mortem legatarii, vel hæredis quibus fuit adjecta, cùm donec quis vivit ſemper poſſit facere, vel non facere, & ſic numquam poſſit dari certitudo de implemento conditionis ante mortem, ſed dicta cautio vim implementi conditionis habet, & illa præſtita cum fidejuſſoribus de reſtituendo, ſcilicet legato, vel hæreditate unà cum fructibus, ſi contrafactum fuerit, poteſt ſtatim in vita ſua, legatarius legatum petere, & obtinere, *l. Mutiana*, ubi Bart. & alii, *& l. Titio fundus 73. ff. de condit. & demonſtrat.* Oinot. *in §. ſi quis ita nu. 2. Inſtit. de verb. oblig.* Maur. *tract. de fidejuſſ. p. 1. ſect. 3. c. 24.* aliàs *cap. 33. per tot.*

Iſta autem cautio Mutiana, locum habet ſolummodò in relictis ultimarum voluntatum, & donationibus 7
cauſa mortis, & non in ſtipulationibus, donationibus, vel aliis contractibus inter vivos, Oinot. *loc. cit.* Caſtr. & Jaſ. *in l. dedi n. 7. ff. de condit. cauſ. dat.* Maur. *d. cap. 24. n. 12.* nec etiam obtinet in relictis ad pias cauſas, niſi aliter conſtet de voluntate teſtatoris, Tiraquel. *tract. de pia cauſ. privil. 48.* Maur. *loc. cit.* ac plura de hujuſmodi cautione notat Card. Tuſch. *part. 1. concl. 177. per tot.*

Quapropter D. Franciſca hæres inſtituta in uſufructu mobilium, & immobilium ab ejus viro, donec vidualiter vixerit, ſi vult poſſe conſequi hæreditatem, debet hujuſmodi cautionem Mutianam præſtare, aliàs non poteſt eſſe hæres, cùm illa verba *donec &c.* & ſimilia licèt aliàs ſint temporis diſtributiva, appoſita tamen in 8
hæredis inſtitutione reſolvantur in conditionem, tamquàm tunc agatur de actu unico, & perpetuo, qui non poteſt eſſe annuus, neque ad diem, non ſecùs, ac ſi eſſet appoſita conditio continuativa ſi vitam vidualem ſervaverit, quo caſu abſque dubio non poſſet hæreditatem adire niſi præſtita priùs mutiana cautione loco implementi conditionis *Auth. cui relictum C. de jud. vid. toll.* & tranſeundo ad ſecunda vota hujuſmodi cautione non præſtita, perindè eſt ac ſi numquam fuiſſet hæres inſtituta, Bart. *in d. l. Mutiana nu. 3. ff. de condit. & demonſtrat.* Maur. *d. c. 24. n. 8.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 563. n. 24. & 25.* ubi teſtatur de veriori opinione.

Sicuti idem ſervari videmus in uxore, cui à marito relicta ſunt alimenta ſi cum filio habitaverit, nam ſi vult 9
illa conſequi tenetur hujuſmodi cautionem de habitando cum filio præſtare, Ruin. *conſil. 34. n. 4. lib. 2.* Maur. *loc. ſuprà cit. n. 7.* Ita ut talis cautio ſit præſtanda quamvis non petatur ab hærede proprietario, cui eſt ſponte offerenda à dicta D. Franciſca ſi vult conſequi bona ſibi ad uſumfructum relicta juxta veriorem opinionem, quam reprobatis aliis contrarium tenentibus firmat Gra- 10
tian. *diſcept. forenſ. cap. 901. num. 9. & 10.* ubi etiam quod non poteſt remitti à teſtatore, qui conditionem legato, vel inſtitutioni appoſuit, ſed benè per non appoſitionem conditionis, quàm quidem veriorem opinio-

nem

Digitized by Google

nem ſequitur etiam Michalor. *tract. de fratr. part.* 3. *cap.* 13. *n.* 22.

Qui enim vult facere fructus ſuos ex diſpoſitione conditionali tenetur docere de implemento conditionis, cùm aliàs nulla ſit nata actio, vel obligatio ad ejus fa-
11 vorem, ſive ſaltem loco implementi conditionis uti remedio cautionis mutianæ juxta ſuperiùs dicta.

Circa quod tamen erit obſervandum an hujuſmodi verba, *donec*, *quandiu*, *quouſque*, & ſimilia temporis diſtributiva fuerint appoſita in hæredis inſtitutione, ſive in legato, nam ſi in inſtitutione fuerint appoſita, pro-
12 cedunt, ea, quæ ſupra diximus, ut debeat præſtari cautio mutiana, quia tunc important conditionem *l. qui concubinam §. uxor. ff. de leg.* 3. *& l. pater in fine ff. de condit. & demonſtrat.* & quia hæreditas non poteſt dari ad tempus, prout contingeret ſi uxor inſtituta donec vitam vidualem ſervaverit, ſeu vidualiter vixerit admitteretur ſine dicta cautione, haberet enim hæreditatem ad tempus contra legis diſpoſitionem, vel contra teſtatoris voluntatem ſi non attenta temporis diſtributione diceremus hæreditatem illi eſſe perpetuò acquiſitam, etiam quoad proprietatem, cùm qui ſemel factus eſt hæres non poſſit amplius deſinere eſſe hæres juxta jura vulgata, & ideò debet præſtare dictam cautionem, qua mediante ſi poſtea tranſiverit ad ſecunda vota, omnia tene-
13 bitur reſtituere, & habebitur, ac ſi numquam fuiſſet hæres inſtituta, Rot. *in Imolen. bonorum* 4. *Decemb.* 1615. coram Coccino *part.* 1 *recent. deciſ.* 693. *per tot.* Præcipuè autem in caſu noſtro cùm habeat cohæredem filium in proprietate per cujus aditionem, non poteſt dici teſtator deceſſiſſe pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, quidquid aliter dicendum videtur ſi non haberet cohæredem, vel ſubſtitutum, quaſi tunc ne teſtator eſſet pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus tota hæreditas ad illam eſſet devoluta, etiam quoad proprietatem, Natt. *conſil.* 459. *n.* 11. *&c.* cum aliis per Gratian. *diſceptat. forenſ. c.* 563. *n.* 20. *& ſeqq.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 141. *n.* 3. *& ſeqq.*

In dicto tamen caſu, quo per defectum cohæredis, vel ſubſtituti eſſet devoluta hæreditas, etiam quoad proprietatem heredi inſtituto in uſufructu, adhuc ſciendum eſt, quod non eſſet hæres perpetuus, ſed cenſeretur gravatus poſt ejus mortem onere fideicommiſſi erga ſucce-
14 dentes teſtatori ab inteſtato de illis reſtituendo hæreditatem, quamvis hæredi inſtituto in uſufructu nulli fuerint expreſsè dati hæredes, vel ſubſtituti poſt illius mortem, Caſtr. *in l. certi juris in fine C. de teſtam. mil.* Dec. *conſ.* 478. *col.* 1. Pariſ. *conſ.* 69. *n.* 8. *lib.* 2. cum aliis pulchrè per Menoch. *d. præſumpt.* 141. *n.* 5. Sed contrarium niſi conſtet ſic eſſe de mente teſtatoris, latè probat Sperell. *deciſ.* 146. *per tot.*

Ubi autem ſupradicta verba temporis diſtributiva fuerunt legato particulari adjecta, retinent eorum propriam naturam, denotant tempus, & faciunt valere diſpoſitionem purè ab initio licèt poſteà reſolvatur adveniente caſu, quo uxor vitam vidualam non ſervaret, undè licitè capiet uſumfructum ex mente teſtatoris pro tempore quo ſteterit vidua, & caſta, ac abſolutè faciet fructus ſuos pro tempore præterito ante ſecundas nup-
15 tias, & ideò hoc caſu nullam cautionem de illis reſtituendis præſtare tenebitur, cùm legata poſſint eſſe annua, & ad diem, Natt. *conſil.* 459. *n.* 14. *& ſeqq.* Cravett. *conſ.* 30. *n.* 5. latè Cavalcan. *de uſufr.* 115. cum aliis per Gratian. *diſcept. forenſ. d. cap.* 563. *nu.* 12. *& ſeq.* ubi *n.* 24. ſic inter legata inſtitutionem diſtinguit ex mente Baldi, & aliorum *in l. fin. n.* 3. & ibi Salyc. *n.* 4. *C. de indic. vid. toll.* idem Gratian. *cap.* 696. *n.* 11.

Hujuſmodi itaque legatum relictum uxori donec in viduitate vixerit, vel per ſimilia verba reſolvitur ſub duplici eventu, & revertitur ad hæredes mariti nempè per tranſitum ad ſecunda vota, & per mortem quamvis ulteriores non contraxerit nuptias, ſi verò de vita uxoris
16 nulla ſit facta mentio, reſolvitur tantum per tranſitum ad ſecundas nuptias, ad quas ſi convolare abſtineat, remanet perpetuum, & tranſit ad illius hæredes, cùm mu-
17 lier etiam poſt mortem cenſeatur permanere in eo ſtatu in quo erat dum vixit, & tempore mortis, & ſic vidua Caſtr. *conſil.* 451. *in princip. lib.* 1. Simon. de Prat. *de interpret. ultim. volunt. lib.* 4. *dub.* 10. *num.* 93. quos refert, & ſequitur Gratian. *diſcept. for. c.* 563. *n.* 16. *& ſeqq. & c.* 696. *n.* 7. Quod ultimum puto verum quando

cum uſufructu cenſeretur etiam legata proprietas, prout aliquando contingit, vel in aliis legatis, de ſui natura ad hæredes legatarii tranſitoriis, ſecùs au-
tem in ſimplici uſufructu, qui regulariter de ſui natura 18
finitur per mortẽ ſive naturalẽ, ſive civilem uſufructuarii, & ipſo jure conſolidatur cum proprietate, nec tranſit ad hæredes *§. finitur Inſtitut. de uſufruct.* Cavalcan. *eodem tit. num.* 229. cum aliis per eundem Gratian. *cap.* 662. *n.* 4. Ita ut nec hujuſmodi uſuſfructus poſſit alteri per uſumfructuarium expreſsè relinqui, nec legari,
quaſi effectus legati conferatur in tempus quo omne jus 19
uſufructuarii eſt periturum, niſi in vita illi ſuperveniret proprietas, quo caſu poſſet tale legatum convalidari, idem Gratian. *cap.* 237. *in princ. & per tot.*

Et hoc magis dicendum eſt in caſu noſtro, ubi hujuſmodi uſuſfructus videtur reſtrictus ad alimenta tantùm, & ſolitam præminentiam in domo, nam relicta uxore domina, & uſufructuaria hærede filio inſtituto, ſeu aliis deſcendentibus locum filii obtinentibus legatum reſtringitur ad ſola alimenta, & ſolitam præeminentiam in domo viri, non autem continet plenum uſumfructum, hocque favore filiorum, quos dum teſta-
tor inſtituit, non eſt præſumendum voluiſſe illos pri- 20
vare uſufructu omnium bonorum relicta nuda proprietate, ſicque illos inopes, & vivente uxore quodammodo ſame laboraturos relinquere juxta conſuetudinem Bulgari, quam ubique omnes ſumma æquitate, & ratione amplexi ſunt, ut per Gabriel. *lib.* 5. *concluſ.* 2. *de uſufruct.* Mantic. *de conject. ultim. voluntat. lib.* 9. *tit.* 7. Soc. jun. *conſ.* 94. *num.* 5. *lib.* 1. *& conſ.* 97. *num.* 12. *lib.* 2. & latius explicat plures alios adducens, & caſus diſtinguens Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 139. *per tot.* quibus addo Cabal. *reſol. crim. caſ.* 222. *nu.* 32. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 901. *num.* 6. *cap.* 70. *num.* 48. *cap.* 46. *num.* 9. *cap.* 216. *num.* 31. *cap.* 563. *in princip. & cap.* 919. *n.* 12. Durand. *deciſ.* 258. *n.* 6. *& ſeqq.* in quibus locis plenè habetur quando legatum uſuſfructus factum uxori hærede filio inſtituto reſtringatur ad alimenta, vel comprehendat totum uſumfructum.

Inſuper dicta D. Franciſca tenetur cavere de utendo, & fruendo arbitrio boni viri, & de reſtituendo proprietatem ſalvam finito uſufructu, ſi legatum ad uſumfructum extendi dicamus, ita ut nec hujuſmodi cautio ſibi non potuiſſet remitti à marito teſtatore, & donec
illam præſtiterit non eſt admittenda ad uſumfructum. 21
Pract. Papp. *libell. ad dot. & uſumfr. gloſſ. dedit*, *& legavit n.* 4. Clar. *§. teſtamentum qu.* 64. *per tot.*

Quod generale eſt in quolibet uſufructuario licèt ditiſſimo, & non ſuſpecto, cùm talis cautio veniat de na-
tura uſufructus, poſſet tamen tacitè remitti per hære- 22
dem illam non petendo, qui tunc demum eſt præſtanda ſi petatur *tot. tit. de uſufruct. & quemad. uſufruct. caut.* Minſing. *obſerv.* 6. *num.* 2. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 901. *num.* 10. Maur. *tract. de fidejuſſ. part.* 1. *ſect.* 3. *cap.* 19. *per tot.*

Si tamen uſuſfructuarius non præſtita dicta cautione reperiatur in poſſeſſione, & percipiat fructus, illos acquirit, & lucratur, ſi autem non poſſideat, nec percipiat fructus, non poteſt illos prætendere à proprietario, qui eos percipit, & quandocumque petatur dicta
cautio debet uſuſfructuarius quamvis ab initio fuerit 23
admiſſus ea non petita, illam præſtare, aliàs à die petitionis ſua poſſeſſio incipit eſſe vitioſa, & non ſuffragatur ad acquirendos fructus, ut latè per Rot. Romana *in Avenionen. uſuſfructus Veneris* 11. *Decembris* 1637. coram Ghiſilerio *in Noviſſ. part.* 7. *deciſ.* 258. *per tot.* & pulchrè Gratian. *dict. cap.* 901. *num.* 14. *& ſeqq.*

Quam cautionem cum fidejuſſoribus ſi propter impotentiam inveniendi fidejuſſores, & paupertatem non poſſit præſtare uſuſfructuarius, poſſeſſio bonorum eſt relinquenda penes hæredem proprietarium, qui ſatiſdet
de corriſpondendo illi, de fructibus deductis expenſis, 24
vel de alimentis tantùm quando uſuſfructus reſtringeretur ad alimenta conſtito tamen priùs, quod uſuſfructuarius non poſſit invenire fidejuſſorem, Maur. *loc. ſup. cit. dict. cap.* 19. *nu.* 32. & Rot. *deciſ.* 258. *nu.* 22. cum aliis per Gratian. *d. cap.* 901. *num.* 13.

Neque excuſatur uſuſfructuarius à dicta cautione, etiam in caſibus in quibus uſuſfructus reſtringitur ad alimenta juxta ſuperiùs dicta, cùm & hoc caſu, in quo
propria auctoritate capere poteſt alimenta, teneatur 25

Digitized by Google

quoque alimentarius illam præſtare, Picius *in l. Titia §. Titia nu.* 139. *ff. de leg.* 2. ſequitur Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 139. *n.* 27. *in fine*, & *n.* 32.

Tenetur etiam quilibet uſusfructuarius inventarium conficere, itaut non poſſit ei remitti à teſtatore, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 696. *num.* 12. ad hoc ut quandocumque cognoſci poſſit an uſusfructuarius uſus fuerit arbitrio boni viri, & an fecerit plenam reſtitutionem rerum, quæ ad eum pervenerunt, idem Gratian. *cap.* 711. *nu.* 45. tenetur enim reddere rationem de omnibus, etiam ſi eſſet ſolum alimentarius quam rationem, cujus caput inventarium reputatur, ſine illo minimè reddere poſſet, Menoch. *d. præſumpt.* 139. *nu.* 29. & *nu.* 32.

In quo quidem uſufructu mobilium, & immobilium continentur etiam fructus percepti, & in domum reconditi tempore mortis teſtatoris, animalia, jocalia,
26 torques, annuli, veſtes, ſupellectilia, penſiones domorum, & omnia alia ſimilia, quæ appellatione mobilium continentur, licèt uſu conſumantur, facta tamen æſtimatione illorum, & præſtita cautione de reſtituen-
27 do finito uſufructu quantitatem, in qua fuerint æſtimata, cùm non fiant abſolutè legatarii, ſed teneatur ſaltem æſtimationem reſtituere eorum, quæ fuerunt uſu conſumpta, & quæ non fuerunt penitus conſumpta reſtituere in eo ſtatu, quo reperirentur finito uſufructu, licèt contrita, & deteriorata, *l.* 1. & 2. *ff. de uſufr. ear. rer. quæ uſu conſum.* Bald. *conſ.* 337. *lib.* 5. Cravet. *conſ.* 300. *num.* 5. latè Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 585. *n.* 13. & *ſeqq. ad finem*, & *cap.* 543. *num.* 9.

Quæ æſtimatio erit præſtanda, & reſtituenda ſecundùm valorem hujuſmodi rerum de tempore inchoati
28 uſusfructus, quando ſumus in his, quæ brevi tempore conſumuntur, quando verò ſumus in illis, quorum conſumptio fit uſu longiſſimi temporis, ſi adhuc extent, reſtituuntur, ut dixi, in eo ſtatu, quæ reperiuntur finito uſufructu, Alex. *conſ.* 58. *n.* 7. *lib.* 3. Surd. *deciſ.* 67. *per tot.* cum aliis per eumdem Gratian. *cap.* 130. *nu.* 23.

ARGUMENTUM.

Judex quæ conſiderare debeat antequam concedat capturam vigore ſuſpicionis fugæ, & quæ probare teneatur creditor tàm ante, quàm poſt capturam. Debitor ex quibus cauſis dicatur ſuſpectus, qualiter per cautionem liberetur, & quando ſit alendus à creditore.

SUMMARIUM.

1 *Captura ratione ſuſpicionis fugæ, ut ſit valida, quæ præcedere debeant.*
2 *Statutum quod debitor ſuſpectus poſſit carcerari eſt intelligendum ſecundùm jus commune.*
3 *Debitum qualiter ante capturam ſit probandum.*
4 *Debitum probatur juramento creditoris, quando periculum eſt in mora.*
5 *Debitum poſt obtentam capturam debet legitimè probari, aliàs captura redditur nulla.*
6 *Debitor non poteſt pro modica quantitate allegari ſuſpectus de fuga.*
7 *Deterioratio conditionis debitoris debet eſſe magna, & emergens poſt contractum.*
8 *Debitor quando poſſit jurari ſuſpectus, etiam ex cauſa quæ ſuberat tempore contracti debiti.*
9 *Deterioratio eſt probanda per apertiſſimas probationes poſt capturam, vel ante capturam, ubi periculum non eſt in mora, num.* 10.
11 *Creditor tacens per multum tempus poſt habitam notitiam de inopia debitoris videtur denuò illum approbare, & non poteſt jurare ſuſpectum.*
12 *Emens merces pro contanti ſi ſe itineri accingat non ſoluto pretio poteſt jurari ſuſpectus, & carcerari, & quando ſecùs.*
13 *Plena eſt ſecuritas ab omni executione tempore nundinarum.*
14 *Debitor poſſidens immobilia, etiam non æquivalentia, quando non poſſet carcerari.*
15 *Debitor poſſidens mobilia æquivalentia, quando non poſſit carcerari.*
16 *Debitor in quo loco poſſidere debeat, ut non poſſit carcerari.*
17 *Suſpicio levis, & modica non ſufficit ad jurandum debitorem ſuſpectum, ſed urgens eſſe debet, & gravis.*
18 *Judex quando non debeat arbitrari debitorem ſuſpectum de fuga.*
19 *Debitor ex quibus cauſis dicatur de fuga ſuſpectus, num.* 20. & 21.
22 *Cauſæ ſuſpicionis quomodo probari debeant.*
23 *Satiſdatio eſt medicina ſequeſtri, & ſuſpicionis fugæ.*
24 *Debitor in diem, vel ſub conditione vergens ad inopiam poteſt compelli ad ſatiſdandum adveniente tempore.*
25 *Debitor dans fidejuſſores videtur capturam approbare, niſi faciat cum proteſtatione, num.* 26.
27 *Proteſtatio conſervat jus dicendi de nullitate capturæ.*
28 *Debitor fidejuſſorem præſtans non dicitur conſentire in juriſdictionem.*
29 *Debitor ſuſpectus an poſſit relaxari ſub juratoria cautione.*
30 *Cautio juratoria quando non admittatur.*
31 *Debitor carceratus non habens unde vivere, eſt alendus à creditore.*
32 *Niſi poſſit vivere ex eleemoſynis, & dummodo bonis cedat.*
33 *Quid in hoc ſervetur in ſtatu Eccleſiaſtico.*
34 *Creditor volens jurare debitorem ſuſpectum de fuga quid narrare debeat.*

CAPUT XXXIX.

ANtequam Judex concedat mandatum capturæ ratione ſuſpicionis fugæ debitoris multa præcedere debent.

Primò, quod ſaltem ſummariè, & ſemiplenè conſtet de debito.

Secundò, quòd debitor à tempore contractus citra notabiliter conditionem ſuam deterioraverit, vel ſaltem hæc notabilis, & magna deterioratio devenerit ad notitiam creditoris poſt contractum.

Tertio, quod poſtquam creditor ſcivit hujuſmodi deteriorationem non diu tacuerit.

Quartò, quod debitor non poſſideat immobilia, vel mobilia ſufficientia, quæ faciliter occultari non poſſint.

Quintò, quod adſit ſuſpicio fugæ per exteriores præſumptiones, indicia, & argumenta.

Quibus omnibus concurrentibus, ac præſtito juramen- 1
to de ſuſpicione prædicta, ſecurè, & validè impetratur captura, aliàs ſecùs, ut ſingulariter probat Franch. Curt. *in tr. de ſequeſtr. qu.* 2. *num.* 41. latè Caccialup. *tr. de debit. ſuſp. & fugit. qu.* 6. *per tot.* Pet. Pecch. *tr. de jure ſiſtent. & manu injecti. cap.* 11. *per tot.*

Atque per ſupradicta requiſita pluries in facto reſpondi tàm conſulendo, quàm judicando pro nullitate hujuſmodi capturarum ſuſpicionis fugæ, quæ ut plurimum dum opponitur à carceratis ſunt nullæ, etiam ubi adeſt ſtatutum quo debitor ſuſpectus de fuga poſſit car- 2
cerari, quia non eſt ſimpliciter intelligendum, ſed ita demum ſi prædicta requiſita concurrant, cùm ſtatuta paſſim recipiant interpretationem paſſivam à jure communi, ac ab eo determinentur, & declarentur, Bart. *in l. fin. C. de ſponſ.* Caccialup. *d. q.* 6. *n.* 3. Maur. *tr. de fidejuſſ. part.* 1. *ſect.* 3. *cap.* 3. *aliàs* 48. *per totam*, Menoch. *de arbitr. caſ.* 87. *n.* 22. & *ſeqq.*

Quo igitur ad primum requiſitum ſciendum eſt, quod debitum pro quo impetratur captura, debet ante illius conceſſionem taliter per creditorē probari, quod ſi facta eſſet probatio parte citata, vel præſente ſufficeret ad con- 3
demnationem, & ſic debet probari per teſtes, vel inſtrumenta, ſive per æquipollens, ut per oſtenſionem librorum fide dignorum, quando periculum non eſt in mora, ut quia arguatur debitor ſuſpectus ex eo ſolum, quod immobilia non poſſideat, non tamen ad hanc probationem faciendam ad fugam debet citari, ne inſtruatur, Bart. *in l. ſi creditores, ff. de privil. credit.* Ang. *in l. nemo carcerem, C. de exact. tribut.* & *in l. ſi arbitrio, §. qui ex cauſa, ff. qui ſatiſd. cog.* cum aliis per Caccialup. *d. quæſt.* 6. *num.* 9. *et ſeqq. ad* 16. Petr. Pecc. *d. cap.* 11. *n.* 5. & Curt. *d. tract. de ſequeſtr. qu.* 2. *n.* 42. *et nu.* 49.

Digitized by Google

49. ubi verò periculum eſſet in mora, ut quia ageretur
4 de fuga inſtanti jam à debitore præparata, ſufficeret juramentum creditoris ad probandum de ſuo credito ante capturam, præcipuè ſi allegetur non eſſe in promptu inſtrumenta, vel teſtes, cùm agatur de præjudicio, quod poteſt ſtatim reparari præſtita cautione de ſtando juri, & judicatum ſolvendo, ſed ſi actor poſtea ordinariè, &
5 concludenter per apertiſſimas probationes non doceat de ſuo credito poſt obtentam capturam, nihil obtinebit, Caſtr. *conſ. pen. lib.* 1. Pariſ. *conſ.* 107. *num.* 54. *lib.* 3. Petr. Pecch. & Caccialup. *loco ſupra cit.* ubi hoc modo diſtinguunt, & diverſas aliorum opiniones conciliant plurimum etiam remittendo Judicis arbitrio, & ubi ageretur de modico debito, quod dicitur arbitrio Judicis
6 juxta perſonarum qualitatem, non poteſt debitor allegari ſuſpectus, nec carcerari, Curt. *de ſequeſtr. num.* 38. Ludoviſ. *deciſ.* 41. *num.* 9. cum aliis per Menoch. *de arbitr. caſ.* 87. *num.* 21.

Quoad ſecundum requiſitum ſciendum eſt, quod non ſufficit quælibet deterioratio, ſed debet eſſe magna, & notabilis emergens poſt debitum contractum, vel ſaltem ad notitiam creditoris poſtea deveniens, quia ſi aderat tempore contractus, & erat creditori cognita, ſibi debet imputare, qui cum ſuſpecto contraxit, nam non po-
7 teſt concedi captura niſi nova cauſa, & calamitate ſuperveniente, & adeò gravi quod inducat ſuſpicionem fugæ debitoris arbitrio Judicis æſtimandam, prout latè docet Menoch. *d. caſ.* 97. *num.* 13. *& ſeqq.* Theſaur. *deciſ.* 220. *n.* 4. Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 875. *n.* 13. *& ſeqq.* Maur. *de fidejuſſ. part.* 1. *sect.* 3. *d. cap.* 38. *aliàs* 48. *nu.* 3. ubi tamen non eſſet quid imputari poſſet creditori, ut qua agat cum debitore ex delicto, vel quaſi
8 contractu, & ſic illum voluntariè non approbaverit, nec ſecum contraxerit, ſed ex neceſſitate, & incidenter factus ſit creditor, nec poſteà diu tacuerit poſſet debitorem hujuſmodi facere carcerare, etiam nova cauſa non ſuperveniente, ſed ex cauſa, quæ ſuberat tempore ſic contracti debiti ex delicto, vel quaſi contractu, Caccialup. *d. tract. de debit. ſuſpect. et fugit. q.* 6. *n.* 5.

Quæ quidem deterioratio emergens poſt contractum licèt ab initio poſſit probari juramento per Judicem delato, ubi periculum eſt in mora juxta ſuperiùs dicta, & ſic ante capturam ſufficiat juramentum, tamen poſtea debet plenè probari, & juſtificari, aliàs captura redditur
9 injuſta, & venit revocanda, Ang. *in d. l. nemo carcerem, C. de exact. tribut.* Caccialup. *d. quæſt.* 6. *nu.* 20. Curt. *de ſequeſtr. q.* 2. *num.* 42. *et* 43. imò & ante capturam deberet probari per teſtes, ubi non agitur de fuga inſtan-
10 ti, & periculum non eſt in mora, ita ut tunc non ſufficiat poſtea probari, cùm à principio captura fuerit nulla, Dec. *conſil.* 75. *col.* 1. *num.* 1. Rom. *conſ.* 241. *col.* 2. cum aliis per Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 875. *n.* 14. *et* 15.

Circa tertium requiſitum debet creditor, quam primum notitiam habuerit de calamitate, & inopia debitoris poſt contractus emergente licentiam petere à Judice de capiendo, nam ſi per multum tempus tacuerit vi-
11 detur ejus perſonam de novo approbaſſe, & non poterit illum carcerare facere, ſed ſibi debet imputare ſi per taciturnitatem illum denuò approbavit, illud autem multum tempus erit in Judicis arbitrio, Ang. *in d. l. ſi arbitrio, §. fin. ff. qui ſatiſd. cog.* Caccialup. *d. quæſt.* 6. *n.* 4. Menoch. *de arbitr. dict. caſ.* 78. *n.* 19. *circa medium.*

Illud tamen non omiſerim, quod etiam ſi quis ſcienter contraxerit cum forenſi, & advena illicò receſſuro, eique merces crediderit putando, quod ante receſſum ſibi ſolvat pretium conventum, ſi talis debitor ſe itineri accingat cum re, vel mercibus non ſoluto pretio, quod ſtatim ſolvere promiſerat, poteſt tamquam ſuſpectus, imò fugitivus carcerari, niſi creditor illius fidem ſequu-
12 tus fuerit, etiam quo ad pretium, & ſic ut dicitur vendiderit merces ad credentiam, & non pro contanti, quia tunc ſibi deberet imputare ſi ſciebat eum eſſe advenam, & forenſem, ac receſſurum à loco contractus, & non poſſet contra illum ex hac cauſa mandatum ſuſpicionis fugæ impetrare, Caccialup. *d. tract. de debit. ſuſpect. et fugit. quæſt.* 16. *num.* 4. Petr. Pecch. *de jure ſiſtend. et manu inject. cap.* 4. *num.* 5. *et cap.* 7. *num.* 7. ubi am-
13 pliat etiam in nundinis, licèt aliàs tempore nundinarum ſit plena ſecuritas ab omni executione, Menoch. *de arbitr. d. caſ.* 87. *num.* 20.

Circa quartum requiſitum ſciendum eſt, quod debitor poſſidens tot bona immobilia, quæ ſufficiant pro ſolutione debiti, vel etiamſi non ſint æquivalentia debito, ſed tamen tot, & talia ut conſiderata affectione ad illa ceſſet ſuſpicio fugæ, non poterit jurari ſuſpectus de
fuga, nec carcerari ex hac cauſa, cùm non ſit neceſſe 14
ad hunc effectum, quod bona ſint debito æquivalentia, Caccialup. *d. tract. quæſt.* 1. *n.* 9. *&* 10. Menoch. *d. caſ.* 87. *num.* 13. cum aliis per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 875. *n.* 11. *&* 12.

Imò quamvis debitor nulla bona immobilia poſſideret,
& ſed tot bona mobilia, quæ ad ſolutionē debiti ſint ſuf- 15
ficientia, & quæ veriſimiliter, ac de facili non poſſint occultari, & aſportari, non poterit dici ſuſpectus, nec carcerari, ſecùs autem ſi non eſſent pro debito ſufficientia, vel poſſent de facili aſportari, Marſil. *ſing.* 282. Caccialup. *d. quæſt.* 1. *n.* 10. Menoch. *d. caſ.* 87. *n.* 14.

Et ſufficit hujuſmodi bona poſſideri per debitorem in loco ubi conveniri poteſt, & ſic in loco ſuæ origi-
nis, vel domicilii, vel in loco contractus, ſive alibi 16
quamvis creditor ſit alterius loci, quia ſibi debet imputare ſi ſcienter contraxerit cum forenſi ejus conditionem, & ſtatum diligentius non inveſtigando, prout inveſtigare debebat, *l. qui cum alio, ff. de reg. jur.*

Quo ad quintum circa cauſas ſuſpicionis ſciendum eſt, quod non omnis ſuſpicio, quæ reſideat in ſolo animo creditoris ſufficit ad allegandum debitorem de fuga
ſuſpectum, ſed exprimi debet propter quod, ſeu pro- 17
pter quam cauſam creditor habeat illum pro ſuſpecto, & Judex debet inveſtigare, & examinare an cauſa allegata movens animum creditoris ad ſuſpicandum ſit probabilis, & juſta, & ſi ſibi talis fuerit viſa, capturam concedere conſtito de aſſertis, aliàs illam denegare, cùm ſuſpicio non debeat eſſe levis, & modica, ſed urgens, ac animum Judicis movens ad ſuſpicandum de fuga, *l. ſi arbitror, §.* 1. *ff. qui ſatiſd. cog. et l. item ſuſpectus, ff. de procur.* Caccialup. *d. quæſt.* 6. *n.* 6.

Quænam autem dicantur juſtæ, & probabiles cauſæ ſuſpicionis, reſidet ut plurimum in Judicis arbitrio, qui
ſuſpectum arbitrari non debet aliquem ex eo ſolùm, 18
quod immobilia non poſſideat, ſed quando nec mobilia poſſidet ſufficientia, vel ſunt talia, quæ de facili poſſunt occultari, & quid in hoc obſervare debeat prudens Judex, latè tradit Menoch. *de arbitr. d. caſ.* 87. *n.* 13. *et ſeqq.* ubi etiam quòd ſuſpectus dici poterit,
qui propter ſuos malos mores bona profundit, & dila- 19
pidat dando operam aleæ, commeſſionibus, meretricibus, & ſimilibus, Jaſ. *in d. l. ſi ab arbitrio n.* 5. Pariſ.
conſ. 99. *n.* 29. *lib.* 5. Curt. *in d. tract. de ſequeſtr. n.* 36. 20
Sicut & ille ſuſpectus redditur, qui jam incepit componere ſarcinulas, vel qui aliàs in judicium vocatus fuit contumax, ſive aliter animum ſuum ad fugam diſpoſitum oſtendit per alia ſigna exteriora, & præſumptiones, quæ ſemper contra fallitos creſcunt, ut per Caccialup.
dict. tr. qu. 1. *num.* 11. *& ſeqq.* vel quando officina, ſi- 21
ve apotheca debitoris extra conſuetum maneat clauſa, vel quando debitor incepit exercere ludos à jure prohibitos, vel ſub gravibus uſuris pecunias accipere, ſive bona ſua mobilia in ſecreto, & abſcondito tenere, vel multis fidejuſſionibus ſe implicare, ſive quid aliud facere, ex quo Judex in probabilem ſuſpicionis credulitatem adducatur, Petr. Pecch. *d. tract. de jure ſiſten. et manu inject. cap.* 11. *num.* 2.

Hujuſmodi autem cauſæ ſuſpicionis, ubi periculum eſt in mora poſſunt ab initio, & ante capturam probari ſolo juramento creditoris, prout communiter obſervatur, ſed facta captura debent poſtea plenè juſtifica-
ri, ubi verò periculum non eſt in mora debent ante 22
capturam probari per duos teſtes, vel taliter quod ſufficeret ad plenam probationem inducendam ſi parte citata fieret probatio, ut dictum eſt ſupra de debito, Caccialup. *d. quæſt.* 6. *n.* 17. *et* 18. cum aliis per Menoch. *dict. caſ.* 87. *num.* 1. *et ſeqq.* facit Gratian. *d. cap.* 875. *num.* 7. *et num.* 8.

Ex ſupradictis omnibus requiſitis concurrentibus poterit non ſolùm debitor purus, & cujus ſolutionis dies jam ceſſit, arreſtari, & detineri donec ſatiſdet de ſtando juri, & judicatum ſolvendo (ſatiſdatio enim eſt me-
dicina ſequeſtri, & ſuſpicionis fugæ, niſi effectum exe- 23
quendi, Caſtr. *in l. ſi fidejuſs. §. fin. n.* 6. *ff. qui ſatiſd. cog.* Caccialup. *de tract. q.* 9. *et quæſt.* 11. Gratian. *diſcept. for. cap.* 531. *num.* 85. *et ſeqq.* Maur. *de fidejuſs.*

part. 2. ſect. 4. cap. 28. et 29.) Sed etiam debitor in
24 diem, & ſub conditione vergens ad inopiam, ſi nova cauſa ſuperveniat poſt obligationem poterit eodem modo compelli, & aſtringi ad ſatiſdandum de ſolvendo adveniente die, vel conditione, Caccialupp. *loc. cit. quæſt.* 3. Petr. Pecch. *ubi ſupra cap. 4. num. 7. et ſeqq.* Maur. *dict. tract. part. 1. ſect. 3. cap. 1. aliàs* 10. *per tot. et cap. 38. aliàs* 48.

Debet autem debitor eſſe cautus, & animadvertere in præſtando hujuſmodi fidejuſſionem pro ſe liberando
25 à carceribus, proteſtando ſe facere citra animum approbandi capturam quatenus fuerit nulla, quia aliàs ſimpliciter dando fidejuſſores cenſetur illam approbare, & amplius non poſſet de nullitate opponere, Bart. *quæſt.* 6. *num.* 18. cum aliis per Fenzon. *ad ſtat. Urb. cap.* 98. *num.* 26. Magon. *dec. Flor.* 126. *num.* 2. fidejuſſores enim præſtans ſtatim ſe debitorem eſſe fatetur, &
26 dicitur approbare actum, ac ſibi præjudicat præcipuè quando illos deliberatè, & voluntariè præſtat, & non coactè, vel pro evitanda petulantia creditoris, Maur. *d. tract. de fidejuſſ. part. 2. ſect. 2. cap. 4. per tot.* Sed ſi carceratus utatur dicta proteſtatione per eam ſibi conſervat jus dicendi de nullitate, *l. ſi debitor*, §. 1. *ff. de*
27 *mod. pign. vel hypoth. ſol.* Grat. *diſcept. for. cap.* 987. *n.* 3. *et ſeqq.* & non dicitur conſentire in juriſdictionem ſi judex erat incompetens, quia ſemper ſubintelligi-
28 tur conditio, dummodo Judex fuerit competens, idem Gratian. *cap.* 875. *nu.* 15.

Et quando ſuſpectus carceratus non invenit fidejuſſorem non ſufficit juratoria cautio, præcipuè ſi id accidat propter ſuos malos, & corruptos mores, quidquid
29 aliàs judicis arbitrio poſſet interdum admitti quando paupertas, & inopia caſu, & citra omnem debitoris dolum, & culpam acciderit, ſit tamen in hoc cautus Judex ne alienam cauſam ſuam faciat, quia vilium perſonarum juramentum pro nihilo reputatur noſtris maximè temporibus, ubi homines ſunt adeò faciles abſque ullo diſcrimine ad jurandum, Caccialup. *d. tract. quæſt.* 11. *num. 9. et per tot.*

Cautio enim juratoria regulariter non admittitur in debitore de fuga ſuſpecto contradicente parte, nec in eo qui ſit malæ conditionis, & famæ, vel aliàs perjuro ſivè contumace, nec in debitore magnæ ſummæ, nec in
30 eo, qui culpa ſua devenit ad paupertatem, nec quando fidejuſſio requiritur pro forma, vel adeſt obligatio idoneè cavendi, nec quando ſumus in debitore, qui acceperit dilationem quinquennalem, vel moratoriam à Principe, ſive ubi ageretur de cauſa criminali, prout omnia ſingillatim declarat Maur. *de fidejuſſ. part. 1. ſect. 3. cap. 25 per tot.* Marſil. *in repet. rub. ff. de fidejuſſ. num.* 16. *et ſeqq.*

Si tamen hujuſmodi debitor carceratus pro debito
31 civili ſit adeò pauper, quod non habeat unde ſe alat, eſt ab ipſo creditore alendus, nè ſame pereat, Guid. Papp. *dec.* 211. Afflict. *dec.* 71. Petr. Pech. *de jure ſiſten. et manu inject. c. 28. n. 4.*

Quod eſt intelligendum ubi non poteſt vivere ex eleemoſynis, & dummodò ſit paratus cedere bonis, ut docet Cornel. Benincaſſ. *tract. de paupert. quæſt. 7. ſpecial. 8. num.* 24. Boer. *dec.* 303. *nu.* 2. Urſil. ad Afflict. *d. deciſ.* 71. *num.* 1. Brun. *de ceſſ. bonor. quæſt. 6. prin. num.* 8.

Circa quod in ſtatu Eccleſiaſtico ſervari vidi, & ipſe
32 ego pluries ſervavi, ut facta fide de paupertate per Parochum ipſius carcerati, & citato ipſo creditore fiat decretum ſubminiſtrare dietim certum quid pro alimentis, aliàs excarcerari, & intimari quando creditor non fuit præſens, & ſi poſtea non ſubminiſtraverit, vel ceſſaverit, deveniri ad excarcerationem abſque alia citatione vigore dicti decreti intimati, quod puro juri con-
33 ſonum per ea, quæ tradit Alex. poſt Bart. *in leg. ſanctum ff. de rer. diviſ.* quem ſequitur Boer. *dict. deciſ.* 303. *num.* 2. In hoc tamen eſſet ſervanda conſuetudo loci, vel ſtatutum ubi viget, quo ceſſante non crederem tutum à prædictis recedere.

Prædicta itaque ad praxim reducendo debet creditor,
34 ſive illius procurator habens debitorem ſuſpectum coram Judice comparere, & narrare, quod talis eſt ſuus debitor in tali, & tanta ſumma, quod tempore contracti debiti erat idoneus, & ſolvendo, ac ita ab eo, & publicè ab aliis etiam reputabatur, & qualiter ad notitiam ſuam jampridem de novo pervenit, quod eidem dicto ſuo debitori inſignis, & magna ſupervenit calamitas, & inopia, propter quam valdè, & notabiliter ſuam deterioravit conditionem, ac ideò illum habet de fuga ſuſpectum, vel quia ei non remanſerint bona immobilia ſufficientia, ſive aliis de cauſis illas exprimendo juxta ſubjectam materiam, & immediatè fidem faciendo de expoſitis modis, & formis, quibus ſupradictum eſt, quare petat, & ineſt ſibi etiam deferri juramentum, & mandatum ſuſpicionis fugæ concedi, quibus peractis, & delato jurejurando Judex hujuſmodi mandatum concedere debet, prout latè docet Ang. *in dict. leg. ſi ab arbitrio, §. 1. qui ſatiſd. cog.* & Caccialup. *loc. cit. quæſt. 6. num.* 24. Et paſſim practicari vidi.

ARGUMENTUM.

Majoratus, vel Primogenitus, an mortuo primogenito, vel majore natu primo vocato vadat ad ejus deſcendentes, vel potius ad majorem de familia licèt ex alia linea.

SUMMARIUM.

1 *MAjoratus, vel Primogenitura an mortuo primogenito, vel majore natu primo vocato vadat ad ejus deſcendentes, vel potius ad majorem natu de familia licèt ex alia linea, num. 19. & num. 22.*

2 *Major natu quando vocatur admittitur ille qui habet hujuſmodi qualitatem, & non alii deſcendentes à primo vocato, et admiſſo cum dicta qualitate, quæ non eſt tranſmiſſibilis in filios.*

3 *Major in dubio intelligitur de majore natu, et non aliis reſpectibus.*

4 *Repræſentatio non habet locum ultra fratrum filios. Filius primogeniti non dicitur primogenitus in primogenitura inducta ab extraneo ultra fratrem.*

5 *Proximitas honorati, et gravati an ſit attendenda, vel potius ipſius teſtatoris.*

6 *Succeſſio an poſſit deferri per ſaltum de una linea in aliam lineam.*

7 *Teſtator in dubio cenſetur vocaſſe familiam in genere, et non unius tantùm.*

8 *Voluntas teſtatoris ubi apparet non eſt ulterius quærendum.*

9 *Pars una teſtamenti aliam declarat ad colligendum mentem teſtatoris.*

10 *Teſtator qui aliquem prædilexit an eodem modo cenſeatur illius poſteritatem prædilexiſſe.*

11 *Major affectio quando conſiderari poſſit erga remotiores.*

12 *Repræſentatio non habet locum in ſucceſſione ex teſtamento, ſed tantùm ab inteſtato, et quæ ſit ratio, num. 13.*

14 *Habens qualitatem requiſitam à teſtatore debet admitti ad ſucceſſionem.*

15 *Appellatione majoris ex deſcendentibus, et appellatione familiæ qui veniant, num. 16.*

17 *Vocatus ad ſucceſſionem quando poſſit propria auctoritate capere poſſeſſionem.*

18 *Judex qualiter poſſit immiſſionem concedere ex remedio* leg. fin. C. de edic. D. Adr. toll.

20 *In ſucceſſione majoratus, et primogenituræ, quæ ſint conſideranda.*

21 *Major natu, vel ſenior de domo ut admittatur, quid requiratur.*

23 *Majoratus ſemel ingreſſus unam lineam quando poſſit tranſire ad aliam lineam.*

24 *Teſtator poteſt legem quam velit ſuæ diſpoſitioni apponere.*

D. Pau-

Digitized by Google

D. Paulus de Guardis Teſtator.

D. Franciſcus Gherardi de Guardis.

Paulus — Attilius.
natu major. anno 1594. natu minor. anno 1602.

Antonius Maria natu minor. anno 1651.
Franciſcus natu major. anno 1644.

CAPUT XL.

DOminus Paulus ſenior de Guardis Florentinus ſuum ultimum cum quo deceſſit condidit teſtamentum, in quo hærede univerſali inſtituta D. Franciſca ejus unica filia illam hoc modo gravavit, quod ſi decederet ſine filiis maſculis deberet recognoſcere familiam, ſive caſatam Dominorum de Guardis in filiis D. Franciſci Gherardi de Guardis primogenitis, & majoribus tempore natis, ſeu naſcendis ex legitimo matrimonio pro ſumma ſcutorum quindecim millium in tot bonis ſtabilibus conſervandis in dicta caſata de Guardis in majore hujuſmodi deſcendentiæ per annos centum à die quo dominium illorum adepta fuerit cum prohibitione alienationis extra dictam caſatam, & ſæpiùs generaliter mentionem faciendo de dicta caſata.

Cui quidem legato factus fuit locus per obitum D. Franciſcæ hæredis ſine filiis pro prima vice in perſonam D. Pauli junioris de Guardis tanquam natu majoris inter filios, & deſcendentes dicti D. Franciſci ſenioris de Guardis juxta ſupradictam diſpoſitionem. Quo D. Paulo primo honorato decedente quæritur an hujuſmodi legatum debeat pervenire in D. Antonium Mariam ejus filium licèt hodie minorem ætate inter deſcendentes dicti D. Franciſci ſenioris, ſeu potius in D. Franciſcum juniorem filium D. Attilii eodem D. Attilio prædefuncto tanquam habentem qualitatem majoris ætatis à teſtatore requiſitam in dictis deſcendentibus D. Franciſci ſenioris vocatis.

1 Quam difficultatem in materia Primogenituræ inductæ à ſtatuto, vel conſuetudine, ſive ab aliquo aſcendente inter ſuos deſcendentes adeò perplexam, & brocardicam exiſtimant Doctores, ut nonnulli multum amplè auſi fuerint dicere illam eſſe duello definiendam, & omnes aſſerant pro utraque parte extare communem opinionem ex congeſtis per Tiraquel. *de jure Primog. quæſt.* 40. Jo. le Cerier. *de jure Primog. lib.* 1. *quæſt.* 25. Jacob à Sara, qui latiſſimè in ſuo tractatu de eadem materia hanc ſolam quæſtionem tractandam propoſuit Gabriel. *de ſucceſſ. ab inteſtat. concluſ.* 2. Ceval. *comm. contra comm. quæſt.* 157. quos refert Michalor. *tract. de fratr. part.* 3. *quæſt.* 27. *num.* 9.

Ego autem omiſſis ſuperfluis animadvertendum puto nos verſari extra tam arduam difficultatem, quia non ſumus, ut patet in ſimplici primogenitura, quæ ſolet eſſe perpetua, & ſolet induci in partibus Hiſpaniæ, & Galliæ à ſtatuto, vel conſuetudine, ſeu cum Principis licentia ab aliquo aſcendente inter ſuos deſcendentes, in quibus terminis loquuntur ſupra relati Doctores, & alii, qui articulum ita controverſum appellant, ſed verſamur in clara mentis teſtatoris inducentis ſimplicem Majoratum, & legatum ſcutorum quindecim millium conſervandum tantùm per annos centum inter deſcendentes D. Franciſci ſenioris de Guardis, in majore tamen ſuæ deſcendentiæ, & familiæ, ita ut ex juris diſpoſitione, qui ſenior, & major ætate reperitur inter omnes deſcendentes D. Franciſci ſenioris de Guardis, qualis nunc eſt (mortuo D. Paulo primo vocato) dictus D. Franciſcus junior D. Attilii, filius ſit admittendus ad hujuſmodi legatum non obſtante ſuperexiſtentia D. Antonii Mariæ filii dicti D. Pauli, cùm ſit cæteris junior, & ſic non habeat qua-
2 litatem à teſtatore requiſitam, quia quando vocatur major natu de domo, & caſata in genere, ſeu de deſcendentia talis perſonæ abſque expreſſione nominis proprii quo ad vocatos, prout in caſu prædicto, apparet teſtatorem habuiſſe reſpectum ad illam qualitatem antiquitatis, & majoritatis, & voluiſſe quod qui habet talem qualitatem mortuo poſſeſſore ſuccedat non obſtante, quod majoratus ſic tranſeat per ſaltum de una linea ad aliam, cum dicta qualitas tanquam perſonalis non ſit tranſmiſſibilis in filios ultimi poſſeſſoris primogeniti, ſeu majoris, ſed illis poſthabitis tanquam non habentibus qualitatem majoris ætatis requiſitam tempore devolutionis majoratus, ſive primogenituræ tranſire debeat majoratus ad majorem natu familiæ, ſeu deſcendentiæ contemplatæ, & honoratæ, in quo talis qualitas reperiatur, ut latè probant in puncto Alexandr. *conſ.* 4. *per tot. lib.* 4. *et conſ.* 123. *num.* 1. *et* 2. *lib.* 1. Roman. *conſ.* 438. *num.* 13. *et* 14. Surd. *conſ.* 403. *num.* 39. *verſ. Tertiò reſpondetur, et conſil.* 468. *per tot.* Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 35. *num.* 2. *et ſeqq.* cum aliis per Gratian. *diſcept. for. cap.* 695. *per tot. et cap.* 456. *num.* 83. *et* 84. *et cap.* 834. *num.* 6. & per Redenaſch. *conſ.* 17. *lib.* 1. quibus addo Alb. Mandel. *conſ.* 60. *per totum* & Altograd. *conſ.* 46. *nu.* 20. *lib.* 2. *et conſ.* 47. *nu.* 46. *d. lib.* 2. Palma penes Altograd. *conſ.* 95. *num.* 141. *lib.* 2. Merlin. penes *d. conſ. Altograd.* 95. *nu.* 113. & D. Jacob. Federig. penes Altograd. *d. conſ.* 95. *num.* 156.

Quotieſcumque enim fit mentio de majore in dubio intelligitur de majore natu, & ætate non aliis reſpectibus, ſi ſubjecta materia contrarium non ſuadeat, Alexandr. *d. conſ.* 84. *num.* 2. Menoch. *de arbitr. caſ.* 124. *n.* 3. 3
& de præſumpt. lib. 4. *præſumpt.* 92. *n.* 1.

Neque ſumus in majoratu, vel legato facto ab aſcendente, vel fratre, ſed ab extraneo longè remotiore, quo caſu cùm agatur de ſuccedendo ipſi teſtatori, cujus reſpectu ſumus ultra fratrum filios, non habet locum repræ- 4
ſentatio, nec filius primogeniti poteſt dici primogenitus, Tiraquel. *d. tract. q.* 41. quem ſic intelligit, referr, & ſequitur Michalor. *d. cap.* 27. *n.* 10. & latè probat Mandel. *dict. conſil.* 60. *per tot.*

Peoximitas igitur D. Pauli primò honorati propter qualitatem majoris ætatis non erit attendenda, ſed po- 5
tius mens, & proximitas ipſius teſtatoris, cui immediatè ſucceditur per habentes dictam qualitatem, quia licèt in deſcendentibus à teſtatore attendatur proximitas honorati, & gravati, ne pro habenda regula ſucceſſionis ſit neceſſe interdum revolvere mille annos, tamen ſecùs eſt ubi agitur de extraneis, & non deſcendentibus, & de vocatis ſub nomine collectivo non proprio, quale eſt illud verbum, *deſcendenti*, ſtans per ſe ſubſtantialiter, & adjectivè, quo caſu non attenta proximitate honorati fit tranſitus de una linea ad aliam, præcipuè ubi ſic conſtat eſſe de mente teſtatoris, ut poſt multa videtur ſentire Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 493. *n.* 24. *& ſeqq.*

Quod enim ſucceſſio non poſſit deferri per ſaltum de una linea in aliam, ſed donec ſupereſt aliquis ex linea illius, qui ſemel fuit admiſſus ad eum ſpectet ſucceſſio excluſis aliis, licèt ſit opinio multum controverſa, ex traditis per Peregrin. *de fideicommiſſ. art.* 7. *n.* 13. *&c.*
intelligitur niſi ex verbis teſtamenti appareat teſtatorem 6
voluiſſe fieri tranſitum ad aliam lineam, imò hoc argui poſſet etiam ex conjecturis, & præſumptionibus, quæ haberentur pro liquidiſſimis probationibus, & juxta illas eſſet judicandum quamvis teſtator ita apertè, prout fecit, non expreſſiſſet ſuam voluntatem, Gratian. cum multis aliis ab eo allegatis *in cap.* 621. *n.* 4. *& ſeqq.*

Et quod in dubio teſtator cenſeatur vocaſſe potius genus, & familiam abſolutè, & generaliter Dominorum de Guardis deſcendentium à Domino Franciſco, quàm ſe voluiſſe reſtringere ad ſolum genus familiæ Domini 7
Pauli primo honorati propter qualitatem majoris ætatis, licèt verba habeant duplicem ſenſum, & poſſint referri tam ad familiam abſolutè conſideratam, quàm ad ſolam deſcendentiam dicti Domini Pauli, probatur ex traditis per Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 88. *n.* 1. *& ſeqq.* præcipuè in caſu noſtro, ubi ſatis apertè
teſtator declaravit mentem ſuam, & intentionem, dum 8
per verba toties repetita abſolutè, & generaliter conſideravit familiam Dominorum de Guardis in filiis, & deſcen-

Digitized by Google

ſcendentibus D. Franciſci ſenioris, & voluit legatum
ſcutorum 15. m. ſpectare ad majorem natu jde dicta fa-
milia, & deſcendentia, & ubi conſtat de voluntate te-
ſtatoris non eſt ulteriùs quærendum, *l. in conditionibus*,
ff. de condit. & demonſtrat. Gratian. *diſcept. for. c.* 645.
9 *n.* 14. ita ut una pars teſtamenti alteram declaret ad ef-
fectum colligendi mentem diſponentis, Rom. *conſ.* 438.
n. 14. idem Gratian. *c.* 834. *n.* 5.

Quapropter ceſſat & aliud objectum, quod in ea par-
te, in qua teſtator prædilexit D. Paulum tamquam ma-
jorem natu, videatur quoque prædilexiſſe omnem ejus
10 poſteritatem, quia non procedit ubi in poſteritate
deficit illa qualitas majoris ætatis, ob quam teſtator ex-
preſsè illum honoravit ſub nomine collectivo, & non
proprio, Socin. jun. *conſ.* 168. *n.* 80. *lib.* 2. cum aliis per
Gratian. *d. cap.* 621. *n.* 8. & 9.

Et omiſſo quod in teſtatore noſtro non poteſt conſi-
derari major affectio erga D. Paulum, cùm ejus nomen
11 proprium non expreſſerit, & fortè nondum eſſet natus,
ſi talis affectio eſſet aliquo modo conſiderabilis, etiam
in nondum natis, & non propriis nominibus vocatis,
utique ſuſtineri poſſet majorem affectionem cadere po-
tuiſſe erga D. Franciſcum juniorem tamquam haben-
tem qualitatem requiſitam, & quaſi per eum remotio-
rem D. Paulo, propagatio, diuturnitas, & familia DD.
de Guardis generaliter honorata, & dilecta ulteriùs pro-
trahatur, & conſervetur, Soc. jun. *conſ.* 126. *n.* 54. *lib.*
2. Pontirol. *in Reſponſ. pro Mambellis n.* 96.

Neque obſtare debet, quod dicta qualitas majoris æ-
tatis ſemel extiterit, & verificata fuerit in perſona D.
Pauli, quàm ejus deſcendentes repræſentant, & quod
D. Atilius, & ejus linea ſemel excluſa, debeat ſemper
remanere excluſa, quia quo ad repræſentationem, ut
jam dictum eſt, non habet locum ubi in filiis deficit qua-
12 litas, ob quam pater fuit honoratus, nec ubi agitur de
ſucceſſione ex teſtamento, ſed tantùm ab inteſtato, niſi
conſtaret teſtatorem voluiſſe filium obtinere locum pa-
tris, quod tantùm abeſt in caſu propoſito, ut potiùs
manifeſtè contrarium appareat, ſic multis relatis diſtin-
guit Michalor. qui loquitur etiam in primogenitura *d.
tract. de frat. part.* 3. *cap.* 15. *n.* 17. & 18. *juncto n.* 6.
ea ratione quia in ſucceſſione legali attenditur legis diſ-
poſitio, ex quo filius intrat locum patris, ſed in ſucceſ-
13 ſione teſtamentaria conſideratur affectio teſtatoris, quæ
in noſtro caſu, ut jam dictum eſt, non datur magis er-
ga filios D. Pauli, quàm filios D. Attilii, cujus exclu-
ſio, & ejus deſcendentia ideò non fuit perpetua, ſed
temporalis, durante ſcilicet vita D. Pauli, quo dece-
dente debet admitti D. Franciſcus junior habens eam-
14 dem qualitatem majoris ætatis, ob quam etiam D. Pau-
lus fuerat honoratus, Grat. *diſcept. forenſ.* 695. *nu.* 11.
& ſeqq.

Appellatione etiam majoris ex deſcendentibus ve-
niunt omnes hujuſmodi qualitate prædìti, Gratian. *c.*
15 456. *n.* 84. & appellatione familiæ, ſeu caſatæ, quo
verbo pluries uſus eſt teſtator, ſi intelligamus activè, &
effectivè pro agnatione veniunt omnes filii, nepotes, &
ulterioris gradus deſcendentes ex colonello dicti D.
Franciſci ſenioris, inter quos eſt D. Franciſcus junior
16 Atilii filius, ſi verò intelligamus paſſivè, & contentivè
eſt adeò amplum vocabulum, quod niſi repugnaret
mens teſtatoris comprehenderet omnes agnatos, etiam
tranſverſales, & aggregatos deferentes eadem inſignia,
& cognomen, Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.*
88. *nu.* 2. *& ſeqq.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 645. *per
tot.* & Rot. *in Romana fideicommiſſi 7. Februarii* 1635.
coram Merlino, &c. Altograd. *conſ.* 46. *num.* 21. *lib.* 2.
Tantò magis igitur cenſetur vocatus dictus D. Franciſ-
cus junior, qui eſt de naturali deſcendentia, & colonel-
lo D. Franciſci ſenioris, dum habet dictam qualitatem
majoris ætatis à teſtatore requiſitam.

Et ſtante certitudine bonorum ſubjectorum Majora-
tui, & legato conſervando, ut ſupra, in majore dictæ
deſcendentiæ, cùmque eorum dominium recta vi abſq;
aliqua reſtitutione facienda ipſo jure in eodem inſtanti
advenientis diei, & purificatæ conditionis tranſeat in
17 quemlibet vocatum, poterit ſupradictus D. Franciſcus
junior, in quo verificatur qualitas à teſtatore requiſita,
ſublato de medio dicto D. Paulo ex propria perſona, &
non jure tranſmiſſo capere poſſeſſionem talium bono-
18 rum propria auctoritate, ut benè probat Gratian. *diſcep.
forenſ. cap.* 771. *n.* 36. & 48. Tantò magis igitur quili-
bet judex requiſitus viſo teſtamento in ſuo originali non
cancellato, neque abolito, & facta fide de ſupradicta
qualitate, poterit immiſſionem, ſeu potius aſſociatio-
nem concedere ad dictam poſſeſſionem confirmandam,
& tuendam, prout fieri ſolet ex utili remedio *l. fin. C.
de edic. d. Adrian. toll.*

Poſt hæc ſcripta cùm in eodem puncto conſultus reſ-
pondiſſet Excellentiſſimus D. C. Lælius Altogradus,
Nobilis Patritius, & Advocatus Lucenſis, ſummoperè
gaviſus ſum, dum vidi ſupradictam meam opinionem
auctoritate tanti viri per eadem ferè fundamenta com-
probari, inquit enim ipſe (ut debitus honor ei tribuatur)
quod quamvis primo aſpectu potiora videantur jura D.
Antonii Mariæ filii ſupradicti D. Pauli, ex eo quod ip-
ſe Paulus uti major natus d. Franciſci, olim Gherardi
de Guardis, cum fuerit recognitus à dicta D. Franciſca,
& in eum jam devenerint bona d. Majoratus, teſtator
autem poſt primum recognitum diſpoſuerit dicta bona
conſervari debere in domo, & caſata de Guardis, in
majore ſcilicet natu talis deſcendentiæ, ſanè hoc ex ju-
ris diſpoſitione intelligendum videatur, ut ſit admitten-
dus major natus ex linea ejuſdem Pauli, ad quem, ut 19
dixi, ſemel dictus Majoratus pervenit, & hoc per text.
in c. 1. *de nat. ſucc. feud.* ubi Bald. *n.* 1. Afflict. *nu.* 87.
Soc. ſen. *conſ.* 86. *n.* 14. *lib.* 3. *& in l. ſi cognatis n.* 14. *ff.
de re dub.* Pariſ. *conſ.* 23. *n.* 263. *lib.* 1. Soc. jun. *conſil.*
126. *num.* 27. 34. & 35. *lib.* 1. Nat. *conſ.* 22. *num.* 1.
Roland. *conſil.* 100. *num.* 14. *lib.* 1. Molin. *de Hiſpan.
Primog. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 13. & 14. ubi ait in ſucceſ-
ſionibus hujuſmodi quatuor eſſe conſideranda, & pri-
mò conſiderandam eſſe lineam, ut illi qui ex linea ulti-
mi poſſeſſoris, aut illius in quem ſemel Majoratus deve-
nit cæteris præferantur, nec tranſitus fiat ad alias lineas,
donec ex ea deſcendentes ſuperſint; ſecundò dicit con-
ſiderandum eſſe gradum, ut qui ſunt ex dicta linea poſ-
ſeſſori ultimo magis proximi præferantur remotioribus,
tertio inquit conſiderandum eſſe ſexum, ut inter eos,
qui ſunt ejuſdem lineæ, & gradus præferatur maſculus,
quartò demum concludit conſiderandum eſſe ætatem,
ut inter pares linea, gradu, & ſexu major natu, ſeu ſe-
nior præferatur, & hæc eſſe apprimè notanda ad inter-
pretationem voluntatis teſtatorum vocantium ad pri-
mogenituram, ſeu majoratum majores natu, aut ſenio-
res de domo, ut ſcilicet ſint admittendi reſpectivè ha-
bentes iſtam qualitatem, dummodò ſint de linea illius,
ad quem prima vice majoratus devenit, adeò ut non ſit
curandum de gradu, niſi in linea, nec de ætate niſi in
gradu, & quam theoricam ſequitur Becc. *conſ.* 138. *nu.*
46. Surd. *conſ.* 403. *n.* 16. Peregr. *conſ.* 42. *n.* 6. *lib.* 3. *&
de fideicomm. art.* 27. *n.* 14. Fuſar. *de ſubſtit. qu.* 379. *n.*
50. *& quæſt.* 484. *n.* 29. 30. 32. 33. & 34. ubi alios alle-
gat, qui oſtendunt ſucceſſionem in his majoratibus tran-
ſire non debere de uno in alium per ſaltus, hoc eſt de li-
nea ad lineam niſi prima in totum evacuata.

Tamen his minimè obſtantibus in præſenti caſu exi-
ſtimat ipſe Excellentiſſimus D. Altogradus contrarium
eſſe omninò reſolvendum, nam cùm teſtator gravave-
rit D. Franciſcam filiam ſuam ad recognoſcendum pro
ſcutis 15. m. in tot bonis ſtabilibus domum, familiam,
ſive caſatam de Guardis, in filiis D. Franciſci q. Ghe-
rardi Guardi in primo genito ſcilicet, ſive in eo qui eſ-
ſet majoris ætatis ex natis, ſive naſciturìs ex eo de legi-
timo matrimonio, ita quod eadem bona ſemper duran-
te tempore annorum centum conſervari debeant in Ca-
ſatam de Guardis in majore ſcilicet talis deſcendentiæ,
& ex d. Franciſco natus ſit de anno 1594. D. Paulus,
& deinde anno 1602. D. Attilius, ex Attilio autem an-
no 1644. natus ſit D. Franciſcus, & anno 1646. D. La-
pus, ex d. autem D. Paulo nuper ſolum natus ſit D. An-
tonius Maria hoc eſt de anno 1651. & ſic d. Antonius
Maria mortuo D. Paulo primogenito d. D. Franciſci,
& primo ad dictum majoratum admiſſo ſit junior dictæ
deſcendentiæ D. Franciſci quondam Gherardi de Guar-
dis, & præfatæ domus, & caſatæ; D. autem Franciſ-
cus filius Attilii uti natus anno 16 4. eodem Attilio
prædefuncto ſit major ætate, & ſenior quolibet alio d.
deſcendentiæ, & familiæ, ſeu caſatæ, nulli dubium eſſe
poteſt quin ipſe D. Franciſcus poſt obitum D. Pauli ſuc-
cedere debeant, non obſtante ſuperexiſtentia ejus filii
cùm ſit cæteris junior, & quamvis etiam majoratus ſic
tran-

Digitized by Google

22 tranſire debeat per ſaltum de una ad aliam lineam, ex
quo regula contraria non habet locum quando habitus
fuit reſpectus ad familiam, ſeu caſatam in genere,
ſeu ad deſcendentiam talis perſonæ, ut hic D. Franci-
ſci, & vocatus eſt ille, qui in ea ſit ſenior, ſeu major æ-
tate, quia tunc poſthabito filio primogeniti jam admiſ-
ſi uti non habente qualitatem requiſitam majoris ætatis
tempore delatæ ſucceſſionis, tranſire debet majoratus ad
ſeniorem, ſeu majorem natu dictæ familiæ, ſeu deſcen-
dentiæ, quo dicta qualitas verificetur, ita tradunt in
puncto videndi Alex. *conſ.* 123. *n.* 1. *per tot. libr.* 1. *conſ.*
4. *n.* 1. *& ſeqq. ad* 8. *per tot. lib.* 4. Anchar. *conſ.* 27. *per
tot.* Rom. *conſ.* 438. *n.* 13. *&* 14. Alciat. *conſ.* 8. *num.* 6.
verſ. confirmantur prædicta, &c. tom. 3. *lib.* 9. Dec. *conſ.*
443. *n.* 23. Jaob. Berett. *conſ.* 134. *n.* 22. *&* 23. Oſaſch.
conſ. 77. *n.* 21. *&* 22. *& conſ.* 71. *n.* 39. *& conſ.* 73. *n.* 10.
& 13. Menoch. *conſ.* 442. *n.* 19. 20. 22. *&* 23. Peregr. *de
fideicommiſſ. art.* 13. *nu.* 86. *verſ. quod ſi major, juncto
verſ. & hoc caſu, &c. & conſ.* 33. *nu.* 14. *&* 15. *& conſ.*
47. *nu.* 6. 12. 13. 14. *&* 15. *conſ.* 64. *nu.* 10. *&* 13. *lib.* 2.
& conſ. 34. *num.* 17. *lib.* 3. ut plenè Simon. de Præt. *de
interpret. ultim. vol. lib.* 3. *interpret.* 3. *dubit.* 4. *ſolut.* 2.
n. 18. *pag.* 334. Milanen. *deciſ.* 9. *n.* 45. *&* 46. *& ſeqq.
ad* 50. *libr.* 1. Surd. *conſ.* 403. *nu.* 39. *verſ. tertiò reſpon-
detur, & conſ.* 468. *per tot.* Bero. *conſ.* 71. *n.* 23. 28. 29.
& 30. *lib.* 1. Zaſ. *conſ.* 20. *nu.* 12. *lib.* 2. Gaſpar. Anton.
Theſaur. latè *quæſt. forenſ. lib.* 1. *qu.* 35. *n.* 2. 3. 4. 5. *&
n.* 36. Gamm. *dec.* 307. *n.* 4. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 358.
n. 24. *ver. limitatur quarto, &c. & quæſt.* 383. *n.* 5. latè
diſputato articulo Capyc. Gaicot. *cont.* 48. *per tot. lib.* 1.
Horat. Barbat. *de fideicommiſſ. par.* 3. *capit.* 4. *nu.* 93.
94. *&* 95.

Nec prædictis reſiſtit regula habens, majoratum ſe-
mel ingreſſum in unam lineam in ea ſemper permanere
23 aliis excluſis, donec ex ea aliqui ſuperſint, nam non
procedit ubi ex verbis à teſtatore expreſſis apparet con-
trariam fuiſſe ejuſdem teſtatoris voluntatem ſicut enim
permiſſum eſt teſtatori legem quam velit ſuis diſpoſitio-
nibus apponere, ut ait Honded. *conſ.* 46. *n.* 19. *lib.* 2.
ita in caſu prædicto potuit teſtator vocare majorem na-
24 tu de deſcendentia D. Franciſci ſemper, ac veniret ca-
ſus devolutionis majoratus ejuſdem, adeò ut deferri ne-
queat niſi ad eum, qui verè, & propriè, non per fictio-
nem, aut interpretationem habeat iſtam qualitatem
majoris ætatis, ita poſt alios Galeott. *d. contr.* 48. *n.* 23.
& n. 43. *& infra, & n.* 56. 57. *&* 58. ubi huic objecto in
ſpecie ſatisfacit.

In contrarium vide Bardellon. *conſ.* 60. *&* 61. *lib.* 1.

ARGUMENTUM.

Concluſio in cauſa quando dicatur facta, & quid operetur. Citatio ad ſententiam, quando remaneat circumducta, & multa de taxatione expenſarum, à quo ſit facienda, & quæ veniant in ea.

SUMMARIUM.

1 *COncluſum in cauſa quando dicatur, & quid operetur talis concluſio.*
2 *Citatio ad ſententiam remanet circumducta, & annullata ob admiſſionem aliorum jurium, & quando ob id ſententia ſit nulla.*
3 *Judex quando poſſit pendente appellatione expenſas taxare.*
4 *Quæ fiunt in continenti, quando dicantur ineſſe, & quando aliquid dicatur fieri incontinenti, n.* 5.
6 *Taxatio expenſarum quomodo retrotrahatur ad tempus ſententiæ, & dicatur facta incontinenti.*
7 *Citatio non eſt neceſſaria in taxatione expenſarum quando fit eadem die ſententiæ aliàs ſecus, & appellari poteſt ab exceſſu.*
8 *Taxatio expenſarum quomodo fieri poſſit in ipſa ſententia negotii principalis.*
9 *Expenſæ quænam ſint habendæ in conſideratione in illarum taxatione, n.* 10. 11. *&* 19.
12 *Salarium advocatorum, & Judicum habet prælationem inter alios creditores.*
13 *Salarium duplex debetur ei, qui functus fuit officio duorum.*
14 *Salarium debetur etiam cauſa per concordiam terminata.*
15 *Salarium advocatis in qua ſumma debeatur, & poſſit in pactum deduci, n.* 18.
16 *Advocati quinam dicantur.*
17 *Litigantes efficiuntur de foro ubi litigant quo ad ſalarium, pro quo poſſunt in eodem loco executivè conveniri.*
20 *Damna, & intereſſe an veniant in expenſarum taxatione.*
21 *Expenſæ litis an poſſint excedere duplum valoris rei controverſæ.*
22 *Expenſa copiæ inſtrumenti quando debeatur, vel non.*
23 *Expenſæ factæ pro juſtificanda intentione quando non ſint reficiendæ.*
24 *Judex appellationis quomodo poſſit taxare expenſas, etiam coram primo Judice factas.*
25 *Judex appellationis ſimpliciter condemnando in expenſis cenſetur condemnaſſe, etiam in illis, quæ factæ fuerunt coram primo Judice.*

CAPUT XLI.

POſt concluſum in cauſa, quod factum dicitur lapſo
termino probatorio à ſtatuto, vel Judice aſſignato,
aperto proceſſu, & didicitis teſtificatis, ac commiſſis ci- 1
tationibus ad audiendam ſententiam, in calculo ipſius
ſententiæ ferendæ nihil amplius dici, produci, vel op-
poni poteſt, cùm intelligatur tunc poſitus finis proba-
tionis in illa inſtantia, & debeat Judex quamprimum ad
ſententiam devenire nullis aliis probationibus admiſſis,
quia concluſio in cauſa eſt præcluſio facultatis amplius
producendi teſtes, vel inſtrumenta cum declarationi-
bus, de quibus latè Aſin. *in* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*
206. *num.* 29. *et ſeqq. ad finem.*

Et ubi aliquid contra prædictam juris diſpoſitionem
admiſſum fuerit deberet appellari, quia citatio jam ema-
nata ad ſententiam dicitur revocata, & circumducta,
& ſit opus alia citatione, etiam ſi admiſſio fuiſſet facta 2
cum proteſtatione ſine præjudicio ſententiæ, citatio-
nis, & termini pro ſervato habiti aliàs ſententia eſset
nulla ex defectu citationis, etiam ſi citatio incideret
in aliam diem poſt admiſſionem niſi pronuncietur,
prout in cedula, & Notarius omnia ponat ſub die pro-
nunciationis, quo caſu etiam non valeret ſententia, ſi
aliundè apparere poſſit ea die in ſcriptis latam non
fuiſse, Gratian. *diſcept. for. cap.* 438. *num.* 4. *et ſeqq. et
cap.* 950. *nu.* 21. *et ſeqq. et cap.* 959. *nu.* 17. *et ſeqq.*

Lata demum ſententia ad favorem Antonii Lombar-
di cum condemnatione adverſariorum in expenſis re- 3
ſervata taxatione, poteſt idem D. Judex illas taxare,
etiam ſi interponatur appellatio ſi taxet incontinenti
antequam ſit præſentata inhibitio, cùm taxatio ſit quæ-
nam præcedentis condemnationis declaratio, & non ſit
actus contrarius appellationi, Marant. *in prax. tit. de
appellat. n.* 167. Lap. *alleg.* 82. Lancell. *de attent. ap-
pellat. pend. limit.* 11. *nu.* 11. Aſin. *in prax.* §. 32. *cap.*
12. *num.* 2. *& num.* 4. cum aliis multis per Gratian. *di-
ſcept. for. c.* 698. *n.* 13. *&* 14. ubi teſtatur de veriori opi-
nione, & contrariſa procedere poſſe quo ad executio-
nem, quæ non eſt licita pendente appellatione, ac
quando hujuſmodi taxatio non fit incontinenti ante
inhitionem, ſed poſt illam, quo caſu committerentur
attentata, idem Grat. *c.* 349. *per tot.* licèt ſupra relati
DD. ſimpliciter teneant poſſe fieri taxationem penden-
te appellatione.

Quæ enim fiunt incontinenti dicuntur in eſſe, *l. le-
cta, ff. ſi cert. pet.* præcipuè ubi quæſtio principalis non 4
eſt de tempore, quia tunc etiam momentum haberetur
in conſideratione, Jaſ. *in d. l. lecta nu.* 15. incontinenti
autem fieri dicitur id quod fit eadem, vel ſequenti die,
Tiraquel. *de retract. convent.* §. 1. *gloſ.* 5. *in prin.* Mon- 5
tan. *de tut. cap.* 30. *n.* 50. imò continuò, & ſtatim fieri
dicitur, quod fit etiam ex intervallo ſi à principio ſic
potuit, & conſuevit fieri, Mar. Ant. Bard. *tract. de
tempor. util. & contin. cap.* 11. *n.* 9. ubi exemplificat, 6
prout eſt caſus noſter in ſententia expenſarum, quæ
profertur inſimul cum ſententia negotii principalis, ta-
liſque ſententia expenſarum quo ad quãtitatem eſt tunc
incerta, cujus poſtea habetur certitudo quando fit taxa-
tio,

Digitized by Google

tio, quæ retrotrahitur ad illud tempus ſententiæ latæ ſuper negotio principali, in qua fuit etiam facta condemnatio expenſarum, unde præſumptivè dicitur continuò poſt ipſam ſententiam fieri, ac etiam inſimul, & quaſi cum ipſa ſententia virtute retrotractionis, licèt quandoque fiat longè poſt Bart. in l. ab executore, ff. de appell. Anchar. conſ. 7. num. 4. & non diſſentire videtur Aſin. in prax. §. 32. cap. 8. num. 8.

Ita ut ſi eàdem die Judex velit hujuſmodi expenſas taxare, non ſit opus alia partis citatione, quidquid alias
7 eſſe neceſſariam citationem ſi alio die fiat communiter videantur firmare Doctores, cùm tunc temporis taxationis adiiciatur certa quantitas primæ ſententiæ, & poſſit appellari ab exceſſu, Aſin. d. . 32. c. 8. per tot. Boer. dec. 285. n. 6. Marant. par. 6. act. ult. de execut. ſentent. nu. 21. & 22. fol. mihi 547. prax. §. 23. per tot.
8 Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 35. per tot. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 349. num. 12. & poſſunt in ipſa ſententia negotii principalis taxari, prout aliquando ſervari vidi hoc modo, videlicet, victum victori in expenſis condemnamus, quas ſummariè taxamus in libras tot, & hoc eſſe puto, quod volunt Doctores citationem non eſſe neceſſariam ſi eàdem die fiat taxatio, cùm eodem die non poſſit commodius quàm modo ſupra relato fieri, & tunc non eſt mirum aliam citationem non eſſe neceſſariam pro hujuſmodi taxatione, cùm præceſſerit citatio generalis ad ſententiam ſuper negotio principali, cum quo ſimul expeditur etiam taxatio ſub eadem citatione, aliàs citatio eſt neceſſaria juxta ſuperiùs dicta.

In quarum quidem expenſarum taxatione erit habenda ratio non ſolùm factarum ad bancum juris pro ſcri-
9 pturis, ſed etiam pro ſalario, & honorario procuratoris, & advocati, & ſportularum Judicis, ac etiam de aliis expenſis factis in itinere ad locum differentiæ, l. cùm qui temerè de jud. Gratian. diſcept. forenſ. cap.
10 56. num. 4. Et quod expenſæ procuratoris, & advocati ſint reficiendæ à condemnato in expenſis, pluribus relatis firmat idem noſter Aſin. in d. §. 32. cap. 2. ampliat. 66. per tot. ſicut, & expenſæ acceſſus ad locum differentiæ, ut per eundem Aſin. ampliat. 36. in fine, Quod procedit, etiam ſi victor habuiſſet advocatum, & procuratorem, qui gratis illi inſerviſſent, quia adhuc ſunt ei reficiendæ expenſæ, licèt earum occaſione nihil exburſaverit, cùm ſaltem ſemper remaneat obligatus ad antidota erga illos, Aſin. d. §. 32. cap. 2. ampliat. 66. num. 4. & ſeqq. Gratian. diſcept. forenſ. d. cap. 56. num. 41. Tiraquell. de retract. §. 29. gloſſ. 4. n. 6.

Et idem eſt in procuratore, & advocato, qui propriam
11 cauſam defendant, nam & illis debent refici expenſæ, quas aliis ſolviſſent, præcipuè ſi ob propriam cauſam ſolitis negotiis aliorum vacare non potuerit, Aſin. d. §. 32. limit. 19. num. 2. Gratian. d. cap. 58. n. 42. Menoch. de arbitr. caſ. 154. num. 5.

12 Ita ut hujuſmodi honoraria advocatorum, & Judicum favore ſtudii habeant privilegium prælationis inter omnes alios creditores, Rodriquez tract. de concurſ. cred. part. 1. art. 13. num. 18. & latè Merlin. de pign. lib. 3. tit. 1. q. 5. nu. 32. & ſeqq.

13 Ac duplex ſalarium debetur eidem perſonæ, quæ functa fuit officio duorum, puta procuratoris, & advocati præcipuè aucto ob id labore, Felin. in c. cum olim in princ. de jud. cum aliis per Gratian. diſcept. forenſ. c. 652. nu. 10. & generale eſt, quod gerenti duo negotia paſſim duplex ſalarium conſtituatur, Rot. in Noviſſ. p. 6. dec. 12. num. 13.

Et tale ſalarium debet etiam ſi non expectata ſenten-
14 tia, cauſa fuiſſet per concordiam terminata, Gratian. diſcept. forenſ. cap. 55. num. 16. tunc enim dicitur lis finita, & in fine litis de jure debetur ſalarium, idem Gratian. cap. 56. num. 1.

In qua autem ſumma debeatur ſalarium advocatis, primò eſt attendendum ſtatutum loci, ubi de illo diſponit, vel pactum quando fuit conventum de certo ſalario, quod fieri poteſt, dummodo non ſit de quota litis, nunquam tamen tollitur arbitrium Judicis, quin etiam
15 ſtante ſtatuto, vel pacto poſſit illud moderari, vel augere ratione longioris litis, & laboris, & ſic ſemper iſtud dicitur arbitrarium Judici, qui ita verſari debet, ut pro modo litis, pro advocati facundia, & pro conſuetudine judicii, & regionis æſtimationem adhibeat, dummodò centum aureos non excedat pro qualibet lite, & ſic ſuum arbitrium uſque ad centum aureos extendere poſſet, ſi labor, & merita cauſæ ita exigere ſibi viderentur, ſicut uſque ad dictam ſummam centum aureorum, & non ultra paciſci licitum eſt niſi addatur juramentum, quod tamen plus datum eſſet, repeti non poſſet, l. 1. §. ſi cui cautum, & §. in honorariis ff. de var. & extraordin. cognit. Menoch. de arbitr. caſ. 513. per tot. ubi in fine dicit, quod pro advocatis accipere debemus illos 16
omnes, qui quoquomodo cauſis agendis ſtudio operantur, & prædicta omnia ſequitur Gratian. diſcept. forenſ. cap. 56. n. 1. & ſeqq. ad 7. ubi etiam quòd ratione iſtius ſalarii, vel expenſarum clientuli efficiuntur juriſdictionis illius Curiæ, in qua litigaverunt, licet aliàs non eſſent ſubjecti, & poſſunt in ea executivè conveniri, retineri donec ſolvant. 17

Ad minus autem quando nimis in cauſa elaboratum non fuit, advocato in prima inſtantia debentur ſaltem ſex aurei, in ſecunda verò, & ulteriori inſtantia tres aurei, & procuratori in prima quatuor, in reliquis verò 18
tres aurei debentur, Bellamer. deciſ. 437. quem ſequitur Aſin. d. §. 32. ampliat. 66. num. 1. qui tamquam Florentinus, & interpretando ſtatutum Florentinum videtur innuere ſic in ſtatu Florentino ſervari.

Et ut paucis verbis omnia complectar in taxatione expenſarum veniunt omnes expenſæ neceſſariæ, quæ juxta ſolitum morem judiciorum, & conſuetum fiunt, & ſine quibus cauſa expediri non poſſet, ut ſunt illæ advocatorum, procuratorum, itineris, & hoſpitii, & quantum cauſa litis abeſt ab eo, qui obtinuit ſenten- 19
tiam. Ita ut quandoque ſit etiam habenda ratio operarum, & damni intrinſeci, ob id quod quis diu litigare coactus non potuerit ſuis vacare negotiis, & etiam interdum damni extrinſeci, expenſæ autem utiles tantùm, & nimis delicatæ non ſunt attendendæ, & in omnem caſum deduci debet quod victor domi ſuæ manendo expendiſſet, latè Aſin. d. §. 32. cap. 3. per tot. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 33. num. 34. ad 45. Et ſi quis velit ſingillatim videre quænam expenſæ, & quando ſint reficiendæ, latè tradit Aſin. d. §. 32. ut per paginas 26. diſtinctè de omnibus pertractat Theſ. dec. 67. & pulchrè Duran. deciſ. 161. & 420. per tot. An veniant damna, 20
& intereſſe, Gratian. diſcept. forenſ. cap. 833. per tot. & Aſin. d. §. 32. cap. 4. per tot. Et an expenſæ litis poſ- 21
ſint excedere duplum æſtimationis rei in controverſia deductæ, Magon. dec. Floren. 78. num. 2.

Sed illud hoc loco non omiſerim, quod expenſa copiæ inſtrumenti habiti à Tabellione, vel Notario, ſive ab Archivio, in quo continetur debitum, peti poteſt, & 22
debetur actori ſi prius debitorem interpellaverit aliàs ſecus, Add. ad Pract. Papp. de for. libel. act. real. in princ. num. 14. Tiraquel. de retract. convent. gloſ. 2. nu. 23. Aſin. d. §. 32. cap. 2. ampliat. 20. Duran. d. deciſ. 420. num. 2. & deciſ. 161. nu. 5. ubi vult extractionem inſtrumenti eſſe faciendam prævia citatione partis, aliàs expenſam hujuſmodi non eſſe reficiendam.

Nec etiam omiſerim, quod expenſæ factæ ſive ab actore, ſive à reo pro juſtificanda eorum intentione, puta quod ſint hæredes, ceſſionarii, vel quid ſimile, non ſunt reficiendæ, cùm ſint producenda inſtrumenta, nec ſufficiat illorum indicatio, quando negotium fuit cum 23
aliis geſtum, maximè ſi poſt productionem jurium ceſſatum fuerit à lite, ita ut dicatur calumniator, qui non probat id quod proponit, & iſto caſu deberentur ſolum expenſæ factæ poſt productionem jurium, etiam ſtante quod victus victori in expenſis condemnetur, quia intelligendum eſt de illis expenſis, in quibus condemnatio erat de jure facienda, Dec. in l. qui in alterius 41. n. 8. & 9. ff. de reg. jur. Aſin. d. §. 32. limit. 18. & latè Gratian. diſcept. forenſ. cap. 725. n. 26. & ſeqq.

Et ſi primus judex, à quo non taxavit hujuſmodi expenſas, poteſt Judex appellationis omnes taxare, etiam 24
coram primo, & ſic alio Judice factas, ſibi tamen datis, & productis cedulis expenſarum, vel ut ajunt notulis per notarium primæ inſtantiæ, & intelligendo in Judice ordinario, cùm ſecus ſit in delegato, qui ſine ſpeciali commiſſione non poteſt expenſas coram aliis factas taxare, Gratian. diſcept. forenſ. cap. 33. num. 24. ac videtur eſſe de mente Aſin. in d. §. 32. ampliat. 7. 25
ubi vult judicem appellationis ſimpliciter condemnando in expenſis, intelligendum eſſe condemnare etiam in expenſis coram primo Judice factis, niſi appareat co-

tam

Digitized by Google

ram eo habuiſſe juſtam cauſam litigandi, & eodem §.
2. *limit.* 21. *in fine*, vide Gratian. *deciſ.* 50. *per tot.*
Leoncil. *deciſ. Ferrar.* 83. *per tot.*

ARGUMENTUM.

Alimenta an, & quando ratione conſanguinitatis, & pietatis intelligantur donata, vel compenſentur cum operibus, an eorum favore ex triennali præſtatione inducatur obligatio, quomodo probetur ſolutio, & qualiter voluntas diſponentis ex actu nullo, & revocato.

SUMMARIUM.

1 *ALimenta quando ratione conſanguinitatis, & pietatis intelligantur donata, n. 9. & n. 10.*
2 *Quis tenetur alere eum, cujus opera utitur.*
3 *Opera poſt ſeptennium habentur in conſideratione, & compenſantur cum alimentis.*
4 *Obligatio, & titulus in futurum quando inducatur ex triennali præſtatione alimentorum, n. 11.*
5 *Solutio pro retroactis temporibus probatur per tres ſolutiones tribus annis continuis factas.*
6 *Voluntas diſponentis colligitur, etiam ex actu nullo, & revocato.*
7 *Donatio nunquam præſumitur ubi capi poteſt alia conjectura.*
8 *Fatuitas potius, & error in facto proprio, quam donatio præſumitur.*
12 *Tempus non eſt modus inducendæ obligationis.*
13 *Interpretatio illa eſt ſumenda, per quam verba inſtrumenti ſe invicem compatiantur, & tollatur contrarietas per diſtinctionem temporum.*

CAPUT XLII.

ADmodum R. D. Abbas Ludovicus Stagnus de Imola pietate ductus in ejus domum, & ad propriam menſam recepit Cæſarem Paulutium ſuum conſobrinum, dum ætatis ſuæ annorum ſex remanſiſſet parentibus orbatus, ſicque illum retinuit uſque ad quadrageſimum quintum ejus ætatis annum per annos triginta novem eidem ultra menſam ſubminiſtrando etiam omnem albam ſupellectilem, veſtitum, & alia ad victum neceſſaria. Cùmque inſuper d. D. Abbas eundem Paulutium applicare curaverit arti aromatariæ, in qua non parum profecit, & multum lucratus fuit, & ab ejus apotheca idem D. Abbas nonnulla aromata, & alia habuerit, ac fructus aliquorum cenſuum dicti Paulutii exegerit, ſeu penes ſe retinuerit, de anno 1640. devenerunt ad concordiam inter ſe, qua mediante ſeſe invicem abſolverunt, & liberaverunt factis ſimul computis uſque ad illam diem tam pro prætenſionibus alimentorum dicto Paulutio per eundem D. Abbatem uſque tunc præſtitorum ad propriam menſam, quam pro aliis contrapoſitis prætenſionibus ejuſdem Paulutii contra dictum D. Abbatem ratione dictorum aromatum, & fructuum cenſus exactorum, ſeu retentorum per D. Abbatem, qui inſuper eodem amore ductus erga dictum Paulutium promiſit, *& ſe obligavit illi ſubminiſtrare victum eundem ſolitum gratis ſemper in futurum, dum ſolita concordia, & charitate cohabitavit in dicta domo,* prout præcisè cantant verba inſtrumenti.

Sed cum dictus Paulutius publicè conquereretur de dicto accordio, & diceret ſe læſum, de voluntate, & conſenſu d. D. Abbatis de anno 1646. fuit ſpontè hinc inde receſſum ab illo, & unicuique conceſſa facultas petendi omnia, quæ ſibi competere credit, ac ſi dictum accordium nunquam fuiſſet factum, unde dictus Paulutius petiit à dicto D. Abbate computa, & rationes ſupradictas, & è contra ſe defendendo idem D. Abbas, etiam jure merito prætendit, & petiit ſupradicta alimenta dicto Paulutio per triginta novem annos ſubminiſtrata, ſed adverſus hanc intentionem D. Abbatis, multa videbantur obſtare.

Primò, quod ratione conſanguinitatis, & favore ali-
1 mentorum non exiſtente aliqua proteſtatione in contrarium prædicta alimenta voluntariè præſtita cenſentur intuitu pietatis potius, & conſanguinitatis, quam animo repetendi præſtita, & præſumuntur donata per text. *in l.* 1. *& l. alimenta*, *C. de neg. geſt.* Pract. Papp. *libel. pro lege rei ſing. gloſ.* 1. *num.* 143. Magon. *deciſ. Luc.* 9. *n.* 31. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 160. *num.* 17.

Secundò, quod cum dictus Paulutius manendo domi
dicti D. Abbatis eidem quotidie inſervierit, & plura ſer-
vitia quotidiana, etiam extra domum fecerit emendo
res neceſſarias, & omnia alia negotia domus expedien-
do, pro quibus D. Abbas famulum tenere coactus fuiſ-
ſet, niſi dictum Paulutium gerentem habuiſſet, unde
tantò magis ratione hujuſmodi operarum, & ſervitio- 2
rum præſumi debent præſtita alimenta, & non animo
repetendi, ſed cum illis compenſandi, quaſi certum ſit,
quod quis tenetur alere eum, cujus opera utitur, præci-
puè cùm tantundem, & plus fuiſſet expenſurus in alio
famulo, Surd. *de aliment. tit.* 6. *qu.* 11. *nu.* 118. *& ſeqq.*
ad 28. Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib.* 23. *tit.*
12. *num.* 12. cum aliis per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*
374. *num.* 19. *& ſeqq.* Et quod poſt ſeptennium ætatis 3
dicti Paulutii operæ ſint habendæ in conſideratione;
& cum alimentis compenſandæ ipſo jure per legis ope-
rationem, tradit Magon. *deciſ. Luc.* 9. *n.* 26. *& ſeqq.*

Tertiò videtur obſtare, quod poſtquam dictus D. Ab-
bas per triennium dicto Paulutio nullo jure cogente præ-
ſtitit alimenta, remanſerit obligatus in futurum ad ean-
dem alimentorum præſtationem, quando enim ſumus,
ut hic in materia favorabili præſtatione triennali indu-
citur titulus, & obligatio in futurum pro annis ſequen- 4
tibus *l.* 1. ubi DD. *C. de fideicommiſſ.* Rot. *in Romana
Alimentorum* 30. *Januarii* 1637. coram Dunozzet. *in
Noviſſ. part.* 7. *deciſ.* 193. *num.* 66. ſicut è contra, cùm
liberatio ſit favorabilis per tres ſolutiones tribus annis
continuis factas, inducitur probatio ſolutionis, & libe-
rationis pro retroactis, & tranſactis annis, juxta *l. qui-
cumque*, *C. de apot. pub. lib.* 10. de quo latè Menoch. *de* 5
præſumpt. lib. 3. *præſumpt.* 139. Gratian. *diſcept. forenſ.
cap.* 716. *n.* 12. *&c.* Maur. *tractat. de ſolut. cap.* 36.

Quartò denique dicebatur apertè colligi D. Abbatem
gratis præſtitiſſe dicta alimēta ex verbis ſupra relatis, quę
habentur in Inſtrumento accordii, nempè quando D. Ab-
bas promiſit, & ſe obligavit eidem Paulutio dare victum
eundem *ſolitum gratis*, conjungendo ſimul iſtas duas
dictiones, *ſolitum gratis*, & illas referendo ad tempus
præteritum prout eſt de natura dicti vocabuli, *ſolitum*,
ſicque inferendo pro ipſo Paulutio, quod cùm dicatur
victum ipſum ſolitum gratis, conſequenter declaratur
dictum victum jam ſolitum fuiſſe gratis præſtari, & ideò
donatum fuiſſe, nec tunc poſſe repeti, quamvis de
conſenſu partium dictum inſtrumentum fuerit poſteà
caſſatum, & annullatum, ac ſi numquam factum fuiſ-
ſet, cùm non ſit novum, etiam ex actu nullo, & re-
vocato colligi mentem, & voluntatem diſponentis, 6
l. 3. *§. fin. ff. de fund. inſtruct.* Bart. *in l. ultima*, *ff. de
reb. cor.* cum aliis per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*
890. *num.* 6.

Quibus tamen non obſtantibus poſt latam ſententiam
in curia generali Ravennæ cauſæ in me compromiſſa,
& in admodum R. D. Bernardinum Campagnolum Sa-
cræ Theologiæ, ac J. U. D. & publicum juris civilis
profeſſorem ſum in voto, in quo etiam dictus D. Cam-
pagnolus unà mecum convenit ſupradictas expenſas
victus, & alimentorum deberi dicto D. Abbati, juxta
morem Civitatis quo ad quantitatem, & pro rata eſſe
compenſandas cum fructibus cenſuum dicti Paulutii,
ac aliis rebus aromatariis, & pharmacis per dictum
D. Abbatem receptis, nam quotieſcumque poteſt capi 7
in contrarium aliqua probabilis conjectura donatio nun-
quam præſumitur, *l. cum de indebito ff. de probat.* imò
potiùs fatuitas, & error etiam in facto proprio præſu-
mitur, quàm donatio, ſicuti multi aliis relatis, docet
Menoc. *de arbitr. caſ.* 88. *n.* 1. *et ſeqq.* & in terminis 8
noſtris, quod potiùs præſumatur animus repetendi,
quàm donandi in habente exiguum patrimonium,
prout d. D. Abbas, etiam concurrente ratione conjun-
ctionis ſanguinis, & ſpe ſucceſſionis colligitur ex *l.
Neſennius*, *ff. de negot. geſt.* & ex aliis per Grat. *di-* 9
ſcept. for. cap. 374. *nu.* 17. *et* 18. imò quamvis eſſemus
in perſona divite, adhuc in caſu noſtro ceſſaret præſum-
ptio donationis, quia agitur de magna ſumma, & ni-
mis continuato tempore, dictus Paulutius habebat 10
plu-

plures cenſus, quorum fructus exigebantur à D. Abbato, & conſtat de animo repetendi cùm ad hunc computum alimentorum receperit Dominus Abbas fructus dictorum cenſuum, ſicuti partes in dicto Inſtrumento accordii pro confeſſo habuerunt, dum Paulutius expreſsè abſolvi, & liberari voluit ab expenſis dictorum alimentorum, at ſine dubio abſolutio, & liberatio præſupponit obligationem præceſſiſſe de illis ſolvendis, quibus caſibus, non obſtante ſanguinis conjunctione, & favore alimentorum ceſſat omnis præſumptio donationis, & eſt locus repetitioni alimentorum, ut latè tradit Menoch. *d. caſ.* 88. *num.* 20. *et ſeqq. ad* 29. & Gratian. *d. cap.* 160. *n.* 17. Ex quibus patet reſponſum ad primum objectum.

Quo ad ſecundùm prætenſa ſervitia non fuerunt probata, & erant adeò levia, ut in nulla conſideratione
11 eſſent habenda, cum dictus D. Abbas non eſſet ſolitus tenere famulum, nec Paulutius ſolitus in tali miniſterio operas ſuas locare, ſed in arte aromataria, in qua quotidie, etiam diebus feſtivis ſe exercebat, & ſic non poterat vacare ſervitio D. Abbatis, in cujus domo ultra victum, quem ad propriam menſam uti alter frater, non uti famulus recipiebat, longè majora ſervitia quotidiana habebat à familia D. Abbatis.

Nec facit tertium objectum, quia procedit tantum modo ubi præceſſit aliquis titu us invalidus ex voluntate minus ſolemni, & hic duobus concurrentibus favore, ſcilicet alimentorum, & ultimæ voluntatis, in qua ſemper ſit latior, & benignior interpretatio, unde non mirum ſi tunc qui præſtitit alimenta relicta in voluntate minus ſolemni per triennium, cenſeatur illam approbaſſe, & obligetur in futurum, ſecùs autem ubi alimenta deberentur ex contractu, vel nullo jure, & titulo deberentur, prout in caſu noſtro, quia tunc triennalis, vel etiam decennalis præſtatio nihil ultra operatur, quo ad tempus futurum, cùm tempus regulariter non ſit modus inducendæ obligationis, ut latè declarat
12 Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 131. *num.* 5. *et ſeqq. ad* 21. cum aliis per Gratian. *diſcept. for. cap.* 561. *n.* 45. *et ſeqq. ad* 53.

Pariter nihil obſtat quartum objectum, quia in hoc
13 duo tempora ſunt diſtinguenda, præteritum ſcilicet, & futurum, & dum dicitur in Inſtrumento, *s'aſſolvano da tutto quello, che detto Signor Abbate poteſſe mai pretendere per occaſione degli alimenti, ò vitto datoli ſin' al preſente*, etc. expreſsè denotatur tempus præteritum, dum verò ſubditur ibidem, *anzi detto Signor Abbate per l'amore, etc. prommette, e ſi obliga di dargli il vitto ſteſſo ſolito gratis ſempre in l'avvenire, &c.* abſque dubio denotatur tempus futurum, quia omnis promiſſio eſt de re futura, & danda in futurum, non de ea, quæ datur ad differentiam promiſſionis, & realis traditionis, ideò illæ duæ dictiones, videlicet, *ſolito gratis*, non conjunctim, ſed diviſim ſunt legendæ, ut *ſolito*, reſpiciat præteritum, *gratis* verò futurum, prout etiam expreſsè denotant verba, quæ ſequuntur immediatè ſtatim in eadem oratione, dum dicitur, *il vitto ſteſſo ſolito gratis* tempore, *in l'avvenire, mentre &c.* Et iſta eſt germana dictorum verborum interpretatio imperitia Notarii, hoc modo conceptorum, ſicuti cuique illa ſeriò legenti liquere poteſt, aliàs daretur manifeſta repugnantia, & contrarietas, quia abſolutio præſupponit obligationem ſolvendi dictas expenſas victus, quam omninò excluderent illa verba, *ſolito gratis*, ſi conjunctim (prout ſophiſticè prætenditur) intelligerentur, & diceretur expenſas victus fuiſſe gratis præſtitas, & ideò ultra, quod clarè apparet (ut dixi) ex ſequentibus verbis eſſe disjunctim legenda, ad evitandam contrarietatem ſumenda eſt omninò hæc interpretatio, per quam verba inſtrumenti ſe invicem compatiuntur, & non contradicunt, ita ut rectè poſteriora ſerventur ſalvis præcedentibus, & per diſtinctionem temporum tollitur omnis contrarietas, *c. inter dilectos* §. *cæterum de fid. inſtr.* Alex. *conſ.* 141. *nu.* 5. *lib.* 2. Corbul. *de jur. emphyt. tit. de cauſ. privat. ob alienat. limit.* 3. *n.* 6.

ARGUMENTUM.

Salarium an debeatur Poteſtati pro tempore, quo fuit carceratus, & an eo mortuo hæredibus pro toto tempore, & illi finiant officium, quid in Canonico an lucretur fructus, & diſtributiones quotidianas dum eſt carceratus.

SUMMARIUM.

1 *Officialis non debet removeri ab officio, & eo durante carcerari pro crimine extra illud commiſſo.*

2 *Officialis non conſequitur ſalarium niſi pro tempore quo ſervit, quando ſecùs, n. ſeqq.*

3 *Poteſtates terrarum dicuntur in magna dignitate, & perſonam Principis repræſentant.*

4 *Salarium pro toto tempore debetur hæredibus Poteſtatis defuncti, & in ejus locum ſubrogatur filius ad finiendum officium.*

5 *Salarium debetur Poteſtati, etiam pro tempore quo fuit carceratus, quando carceratio fuit injuſta.*

6 *Salarium non debetur quando Poteſtas ex culpa ſua fuit remotus ab officio, & repertus in dolo.*

7 *Canonicus lucratur fructus, & diſtributiones etiam pro tempore, quo fuit carceratus, vel aliàs legitimè impeditus, ſi poſteà tamquam innocens abſolvatur.*

CAPUT XLIII.

PRæſuppoſito pro vero, & conſtanti, ſicuti veriſſimum eſſe demonſtravit cauſæ exitus, qui acta probat, & innocentia, quæ cunctis præſtat immunitatem, quod D. Thomas Carrareſius civis Florentinus fuerit injuſtè carceratus poſtquam fuit electus Poteſtas Mutilianæ, & dum ibidem officium honorificè, & ſumma cum laude exercebat, & per Birruarios forenſes ductus Florentiæ mancipatus, ibique detentus per aliquot menſes occaſione officii Capſerii, quod antea ſolita ſua integritate, & probitate exercebat, exiſtimo quod de jure debeat habere totum, & integrum ſalarium, etiam pro tempore, quo ſtetit carceratus, quia cùm inquireretur de crimine, quod non prætendebatur commiſſum in officio Mutilianæ, ſed extra illud non poterat removeri, & carcerari interim, ſed debebat pendente judicio manuteneri in officio, & ejus ad- 1
miniſtratione, ut benè probat Petr. Cabal. *reſolut. crimin. caſ.* 76. *num.* 1. *&c.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 931. *num.* 10. Et quia licèt habemus regulam, quod officiales non debeant conſequi ſalarium niſi pro tempore, quo ſervierunt, quaſi labor, & pecunia recipiant diviſionem, per text. *in l. Sejo amico, ff. de ann. legat.* 2
de qua regula pulchrè Capyc. *dec.* 125. *n.* 1. *& per tot.*

Nihilominus cùm officiales alii ſint, quibus principaliter conſtituitur ſalarium propter laborem, & iſto caſu procedit regula, quod habeant ſalarium tantùm pro tempore, & rata illius, quo ſerviunt, Bart. *in l.* 1. §. *divus n.* 6. *ff. de var. & extraord. cognit.* quem ſequuntur omnes *in l. diem functo ff. de off. acceſſ.* Alii verò officiales ſunt, quibus conſtituitur ſalarium propter dignitatem, & honorem principaliter, quod magis propriè præmium appellatur, & merum beneficium, prout in caſu noſtro, cùm Poteſtates terrarum, & Civitatum hodie dicantur in magna dignitate conſtituti, repræſentent perſonam Supremi Principis, quo circa eſt 3
facienda pleniſſima interpretatio, & debetur illis ſalarium totum, ac integrum, etiam pro tempore, quo non ſervierunt ex aliquo juſto impedimento, & caſu fortuito abſque illorum culpa, juſtius autem impedimentum excogitari non poteſt, eò quòd provenit ex facto, & juſſu Principis, præcipuè cùm iſta ſalaria dentur etiam pro onere, & expenſis officii, ſicuti Florentiæ conſueviſſe ſolvi de terzaria in terzariam, & deberi etiam pro toto tempore ſalarium hæredibus Poteſtatis defuncti, vel aliter impediti ante finitum officium, licèt ſolùm per menſem ſteterit in illo, & iſtis caſibus ne Communitates graventur in præſtatione ſalarii ſine ſervitio, vel duplicis ſalarii ſolitum eſſe ſu- 4
bro-

Digitized by Google

brogari filium Poteſtatis defuncti, ſeu aliàs legitimè impediti, teſtatur, Paul. de Caſtr. *in d. l. diem functo nu. 3. & ſeqq. ff. de off. acceſſ.* & ſequitur ibidem Jaſon. Alex. Bart. & alii, & idem Bart. *in l. 1 ſ. de var. extraord. cognit. & in conſ. 43. incip. quidam Capitaneus*, Albert. Mandel. *conſ. 91. per tot.*

Hanc diſtinctionem, & reſolutionem probat ex multis Lanfranch. Zacch. *tract. de Salar. & Merced. qu. 21. per tot.* ubi tamen in fine dicit contrarium ſervari de conſuetudine, & allegat Jaſ. *num.* 38. & Cagnol. *num. 176. ambo in d. l. diem functo*.

Cùm igitur ſupradictus D. Thomas Carrareſius non haberet filios, qui durante ejus impedimento poſſent ſubrogari in ejus locum, ne Communitas Mutilianæ gravaretur præſtare ſalarium ſine ſervitio, vel duplex ſalarium, fuit meritò ſubrogatus ejus miles ſocius, qui propterea contentus eſſe debebat ſolitis emolumentis banchi, prout antea, & expenſis victus, vel ſaltem ad ſummum dirictis, ac aliis lucris incertis D. Poteſtati ultra ſalarium obvenientibus, non autem illius ſalarium exigere, & quatenus exegerit videtur uti negotiorum geſtor id egiſſe, & per actionem mandati, ſive negotiorum geſtorum, vel in factum ob æquitatem tenetur,
5 & compelli debet ad reſtituendum, cùm dictum ſalarium ſpectet ad D. Poteſtatem, etiam pro tempore carcerationis, & impedimenti, quando, prout in caſu noſtro carceratio fuit injuſta, quaſi per eum non ſteterit quin toto tempore aſſiſteret in officio, & ſerviret, ſicuti ultra præcitatos Doctores tenet in puncto Capyc. *d. deciſ.* 125. *num.* 6. Nat. *conſ.* 452. *nu.* 2. Corn. *conſ. 5. num. 5. & ſeqq. lib.* 4. facit Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 166. in princ.*

Quæ autem poſſent in contrarium allegari, procederent ſi dominus Poteſtas fuiſſet remotus ab officio ex culpa ſua, & repertus in dolo pro prætenſo crimine, Alex. & alii *in d. l. diem functo*, & Gratian. *diſceptat.* 248. *num.* 16. Sed cùm plenè conſtiterit illum fuiſſe
6 legitimè impeditum, ac injuſtè detentum non poteſt in eo conſiderari aliqua culpa, cùm non ſolùm fuerit tamquam innocens liberatus, ſed etiam poſteà reſtitutus ad officium, undè locum habent ſupradicta, & ſalarium medio tempore decurſum conſequi debet.

Neque pro prædictorum confirmatione deeſſent multa ſimilia, quæ conſultò omittuntur, præter illud, quod eſt in fortioribus terminis de Canonico, qui licèt
7 non poſſit lucrari fructus Canonicatus, & diſtributiones quotidianas niſi ſit præſens, & interſit divinis, tam pro tempore quo fuit carceratus, vel aliàs legitimè impeditus, ſi poſteà tamquam innocens à delicto abſolvatur, debet habere dictos fructus, & diſtributiones quotidianas, ut probat Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 591. n. 35. & ſeqq. & cap. 806. num.* 13. & idem eſt in Medico impedito ſine culpa ſua, vel defuncto ut ſibi, vel ejus hæredibus totum ſalarium debeatur, Cephal. *conſ. 70. & 71. lib.* 1.

ARGUMENTUM.

Salvianum quæ requirat, & quomodo probentur ejus extrema, fidejuſſor antequam ſolverit, an poſſit agere. Exceptio de jure tertii an admittatur, & qualiter reo negante poſſidere actor ſit mittendus in poſſeſſionem.

SUMMARIUM.

1 *Salvianum competit probatis extremis, & quæ ſint illius extrema neceſſaria.*
2 *Debitor tenetur actione mandati, vel negotiorum geſtorum relevare fidejuſſores.*
3 *Creditor tenetur cedere jura fidejuſſori ſolventi contra alios, & quando hujuſmodi ceſſio ſit facienda.*
4 *Fidejuſſor antequam ſolverit non poteſt repetere.*
5 *Fidejuſſor quando poſſit agere pro ſui relevatione, etiam antequam ſolverit.*
6 *Statutum dicitur caſus legis, & tollit omnem diſputationem.*
7 *Fidejuſſor ex ſola creditoris confeſſione, & quietantia repetere poteſt. Vigore ſtatuti Florentini repetit executivè, etiam ſine ceſſione.*
8 *Poſſeſſio debitoris probatur ex clauſula,* conſtituti.
9 *Negans conſtituentem poſſediſſe tempore conſtituti tenetur probare.*
10 *Poſſeſſio debitoris probatur ex inſtrumento venditionis per eum facta.*
11 *Extremum primum Salviani probatur à communiter accidentibus.*
12 *Poſſeſſor non tenetur reſpondere poſitionibus concernentibus poſſeſſionem, & dominium ſui auctoris.*
13 *Si tamen reſponderit ejus confeſſio plenè probat.*
14 *Extremum ultimum Salviani probatur ex ſola litis ſubſtentatione.*
15 *Donatio quando ſit doloſa, in fraudem, & ſimulata, ac tertio non præjudicet.*
16 *Exceptio de jure tertii non admittitur niſi ſit penitus excluſiva juris agentis.*
17 *Exceptiones requirentes altiorem indaginem non admittuntur in Salviano.*
18 *Actor eſt mittendus in poſſeſſionem reo negante poſſidere.*
19 *Fidejuſſor repetit etiam damna, expenſas, & intereſſe.*

CAPUT XLIV.

Immiſſio petita remedio Salviani per illos de Ciamparinis, & à Lacu fidejuſſores agentes pro repetitione fructuum cenſus de quo in actis per eos ſolutorum, contra Joannem de Capulinis uti poſſeſſorem, & detentorem fundi obligati, eſt omninò concedenda non ſolùm pro dictis fructibus ſolutis, ſed etiam pro expenſis præſentis judicii, non obſtantibus ex adverſo cavilloſè ſubtilizatis, quia concurrunt omnia Salviani requiſita neceſſaria, nempè creditum cum hypotheca, poſſeſſio debitoris de tempore factæ obligationis, vel poſtea, & poſſeſſio rei conventi de tempore moti judicii, 1
Seraph. *deciſ.* 1415. Ludoviſ. *deciſ. 491. n. 6.* Scapuc. de Salvian. *lib. 1. quæſt.* 33. & his tribus requiſitis concurrentibus certum eſſe ſemper dari Salvianum, dixit Rot. per Duran. *deciſ.* 401. *num.* 1. & latè Altograd. *conſ. 4. n. 2. &c. lib.* 1.

De quo quidem credito, & hypotheca in caſu noſtro dubitari non poteſt, cùm appareat ex publico inſtrumento fundationis cenſus, in quo dicti Ciamparini, & à lacu fidejuſſerunt facta ſibi expreſſa promiſſione de illos relevando, & conſervando indemnes à fidejuſſione, ſub hypotheca bonorum D. Ambroſii Sacchini debitoris principalis, pro quo interceſſerunt, & qui illos indemnes conſervare promiſit, ſine qua etiam promiſſione poſſent omne ſolutum 2
repetere actione mandati, vel negotiorum geſtorum, quæ ſtatim oritur favore fidejuſſorum contra debitorem principalem, qui tenetur eos indemnes ſervare, cùm officium ſuum nemini debeat eſſe damnoſum, *§. ſi quis autem*, ubi DD. *Inſtit. de fidejuſſ. l. qui fide 53. & l. ex mandato 20. ff. mandati, & l. mandati 14. C. eod.* Et ideò id quod dicitur ex adverſo, ſcilicet non fuiſſe per dictos fidejuſſores reportatam jurium ceſſionem à creditore, cui ſolverunt, & ſine illa repetitione non dari, caſui noſtro non applicatur, ſed tantùm procedere poſſet, ubi repetitio prætenderetur contra alios confidejuſſores pro illorum rata, quia cùm inter ipſos confidejuſſores nulla oriatur actio, nec obligatio, ſi unus illorum in ſolidum conventus totum ſolvat, non poteſt ab aliis ratam eis tangentem repetere, niſi veniat cum jure ceſſo à creditore, qui contra omnes habet actionem, & tenetur hanc ceſſionem facere ſi petatur ante ſolutionem, vel in ipſa ſolutionem, ſive etiam poſt ſolutionem, ſi præceſſerit pactum 3
de cedendis actionibus, *l. ut fidejuſſ. 39. ff. de fidejuſſ. & l. cum alter C. eod.* Bart. *in l. Modeſtinus 76. ff. de ſolut.* cum aliis per Oinot. *in §. ſi plures num. 22. & ſeqq. Inſtit. de fidejuſſ.* Leoncil. *deciſ. Ferrar.* 40. *n.* 5.

Pariter non obſtat judicium fuiſſe motum antequam dicti fidejuſſores quidquam ſolverint, quaſi pro regula infallibili credatur, quod fidejuſſores antequam ſolverint non habeant regreſſum, ſive actionem, etiam contra debitorem principalem, *§. ſi quis autem Inſtit. de fidejuſſ. & l. pro ea C. mandati*. Sed iſta regula multas 4
pati-

patitur fallentias, & Maurus *de fidejuſſ.* in contrarium allegatus adducit viginti tres limitationes, quarum caſui noſtro applicabiles ſunt; primò, quia dicti fidejuſſores jam fuerunt condemnati per ſententiam, & ad inſtantiam creditoris, etiam in bonis gravati: ſecundò, quia ſunt obligati, ex publico inſtrumento habente vi-
5 gore ſtatutorum Mutilianæ *lib.* 2. *Rub.* 11. executionem paratam, etiam abſque cautione; tertiò, quia in dicto inſtrumento fuit pacto conventum, ut dicti fidejuſſores liberarentur in termino ſex menſium jam decurſorum à decem annis citrà, quartò, quia ipſe debitor principalis poſt dictum contractum notabiliter ſuam conditionem deterioraverit, & ferè omnia bona alienavit, quibus omnibus caſibus ſimilibus permiſſum eſt fidejuſſoribus agere pro illorum conſervatione contra debitorem principalem, & illius bona, etiam antequam ſolverint, Marſil. *repet. Rub. ff. de fidejuſſ. nu.* 216. *& ſeqq.* Soc. *reg.* 148. Oinot. *in §. ſi quis autem Inſtit. de fidejuſſ. n.* 4. Magon. *deciſ. Luc.* 6. *num.* 5. *& ſeqq.* & plenè Maur. *tract. de fidejuſſ. par.* 2. *ſect.* 5. *per tot.*

Quòd quidem corroboratur ex diſpoſitione ſtatuti Mutilianæ *lib.* 2. *Rub.* 23. quo diſponitur fidejuſſores ad omnem illorum requiſitionem fore, & eſſe immittendos in tenutam, & poſſeſſionem bonorum debitoris principalis penes quàcumque perſonam exiſtant, & ſufficere, quod oſtendant ſe eſſe fidejuſſores, cùm æquum ſtatuentibus viſum fuerit, quod per ſolam illam ſcripturam, vel probationem, cujus vigore ipſi fidejuſſores
6 coguntur ad ſolvendum creditori, poſſint, & debeant etiam relevari, & conſervari indemnes in bonis debitoris principalis, ſtatutum autem dicitur caſus legis, & tollit omnem d ſputationem, cùm ſit ſervandum uti alterum jus commune, licèt numquam fuiſſet allegatum, vel productum in cauſa, Magon. *deciſ. Luc.* 6. *n.* 26. *& ſeqq. & deciſ. Flor.* 105. *n.* 3. Gratian. *diſcept. for. cap.* 651. *n.* 31. *& alibi ſæpè.*

Imò fuit etiam doctum de ſolutione facta per dictos fidejuſſores, qui etiam ex ſola creditoris confeſſione &
7 quietantia repetere poſſunt omne ſolutum licèt aliter non appareret de vera, & reali ſolutione ſicuti poſt multos contrarium tenentes firmant Maur. *de fidejuſſ. part.* 2. *ſect.* 3. *cap.* 2. Marſil. *eod. tit. n.* 265. *& ſeqq.* Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 286. *n.* 12. *& cap.* 593. *n.* 4. Magon. *deciſ. Flor.* 94. *n.* 25. ubi etiam, quòd vigore ſtatuti Florent. *lib.* 2. *Rub.* 33. repetere poſſunt executivè ſine alia ceſſione, quapropter cùm conſtet de dicta ſolutione, clare liquet, quod dicti fidejuſſores erant propriè creditores, & rectè judicium Salviani pro repetitione moverunt.

Secundum requiſitum, nempe poſſeſſio bonorum de-
8 bitoris tempore contractæ obligationis, vel poſteà probatur per clauſulam conſtituti in inſtrumento cenſuali, quod quidem conſtitutum licèt ſit ineptum in contractu ſenſus, operatur contra ipſum principalem debitorem, & ab eo cauſam habentes, Natt. *conſ.* 439. *num.* 3. *lib.* 2. Barboſ. *de clauſ. clauſ.* 31. *n.* 8. *&* 29. Scapuc. de Salvian. *libr.* 1. *quæſt.* 28. Duran. *dec.* 401. *n.* 6. Cenc.
9 *de Cenſ. qu.* 5. *art.* 9. *n.* 16. *& ſeqq. ad* 20. Ita ut negantibus, tunc temporis conſtituentem poſſediſſe incumbat onus probandi hujuſmodi negativam, ut in ſimili tradit Gratian. *diſcept.* 907. *n.* 18. Sicuti etiam probatur ex inſtrumento venditionis dictorum bonorum factæ per ipſum debitorem principalem, cùm eadem clauſula con-
10 ſtituti, Duran. *d. deciſ.* 401. *n.* 6. *ubi etiam n.* 7. quòd
11 probatur à communiter accidentibus, nempè quod cenſus non ſoleant imponi niſi ſuper bonis ab imponente, & debitore poſſeſſis, aliàs emptor, & creditor cenſus, non præſumitur quod exburſaret pecuniam, niſi certò ſciret fundum cenſui ſuppoſitum poſſideri à debitore,
12 & allegat Rot. poſt Cenc. *de Cenſ. dec.* 35. *n.* 4. quod probatur etiam ex confeſſione ipſius rei conventi facta poſitionibus, ſive præparatoriis judicii, quibus licèt ſecundum aliquorum opinionem non poſſet fortè compelli reſpondere, ut per Surd. *dec.* 22. Pac. de Salvian. *inſpect.* 1. *cap.* 7. *n.* 39. Michalor. *de poſit. c.* 49. Rot. poſt Fenzon. *ad ſtat. urb. dec.* 39. tamen cùm aſſertivè reſponderit, & confeſſus fuerit prædium pulſatum eſſe illud idem in corpore, & ſubſtantia, quod juxta ſuos confines poſſidebatur per debitorem principalem tem-
13 pore contractæ obligationis, & poſtea, ceſſat omnis amaritudo, & iſtud extremum remanet plenè juſtificatum, Scapuc. de Salvian. *lib.* 1. *q.* 32. *per tot.* cum propria confeſſio ſuperet omne aliud genus probationis.

Tertium verò requiſitum, & ſic ultimum extremum hujus judicii Salviani nempè poſſeſſio eorumdem bonorum penes reum conventum concludenter probatur, ex 14
ſola litis ſuſtentatione, Cenc. *de Cenſ. qu.* 5. *art.* 9. *nu.* 16. & dixit Rota *in Firmana Salviani* 24. *Maii* 1632. coram Pirovano *in noviſſ. par.* 6. *dec.* 135. *n.* 4. Duran. *dec.* 401. *num.* 10. *& dec.* 461. *n.* 1. Et per ejuſdem rei conventi confeſſionem, qui licèt modò aſſerat non poſſidere, ſed ejus filium, & nepotes, & eorum nomine litigaſſe non officit, quia præterquam quod de hoc nihil apparet, ſi verum eſſet, poſſet, & deberet etiam dicto nomine condemnari, & compelli ad liberè dimittendum poſſeſſionem donec, & quouſque dicti actores eſſent ſatisfacti ex fructibus de illorum credito.

Et omiſſo quod donatio, quam ipſe allegat feciſſe dicto ſuo filio, eſt manifeſtè doloſa, & ſimulata, tamquam facta filio, quo non datur proximior, & per reflexum ſibi ipſi acquiſita, & cùm ſemper remanſerit in poſſeſſione, de qua nunc agitur, & non de titulo, & cùm non fuerit regiſtrata intra debita tempora in libro ad id deputato in Gabella contractuum Florentiæ, ut 15
ſecreta remaneret contra ſanctiſſimam mentem Sereniſſimi Magni Ducis noſtri, volentis vigore legis latæ de anno 1551. iſto caſu nulli tertio antè regiſtrationem præjudicare, nec deficiente cauſa fraudis, ſimulationis, donavit enim, ut prætenditur filio ſuo ſacerdoti, tamquam potentiori ratione fori, & magis privilegiato ut ſubraheret dictum prædium donatum à juriſdictione ſæculari in fraudem dictorum fidejuſſorum, quorum juſtę prætenſiones erant ſibi omninò cognitæ, non poſſet ipſe proculdubio allegare, & deducere jura nepotum, & 16
filii pro nomine, prout prætendit, cùm except o de jure tertii non admittatur præcipuè, quando, prout in caſu noſtro, jus tertii non eſt penitus excluſivum juris agentis, ſive enim unus, ſive alter ſit d mi nus dictorum bonorum remanent ſalvæ hypothecæ dictorum actorum ſuper bonis à debitore poſſeſſis tempore contractæ obligationis, & poſteà Scapuc. de Salvian. *lib.* 2. *q.* 14. *n.* 6. Theſ. *deciſ.* 4. Gratian. *diſcept.* 261. & alii paſſim conſultò omiſſi, cùm ſit concluſio indubitata.

Præterea cùm omnes hujuſmodi exceptiones altiorem requirant indaginem non ſunt admittendæ in hoc judicio Salviani ſummario, & privilegiato, in quo de poſſeſſione ſolùm, & non de dominio diſputatur, ſed 17
ſunt reſervandæ ad petitorium, quod per dictos tertios intentari poterit, ſi aliquod intereſſe prætenduntur, Scapuc. de Salvian. *lib.* 2. *quæſt.* 14. *n.* 6. Theſaur. *dec.* 4. Gratian. *diſcept.* 170. *per totum.*

Ex quibus omninò concludendum eſt de jure concedendam eſſe immiſſionem petitam ſaltem in præjudicium dicti rei conventi, etiam ſi negaſſet poſſidere non tantùm ex ſuperiùs firmatis, ſed etiam ex practica quam docet Pract. Papp. *in libell. act. hypoth. gloſ. ex memoratis cauſis num.* 3. & ſequuntur omnes, 18
ubi ait, quod ſive reus negans poſſidere convincatur de mendacio, ſive id verum ſit, prout negavit quod omni caſu actor mittendus eſt in poſſeſſionem rei petitæ, quo ad præjudicium ipſius rei conventi, *l. fin. de rei vend. & auth. item poſſeſſor C. qui pot. in pig. hab. &c.* Et hoc non ſolùm pro ſumma per dictos fidejuſſores ſoluta ſed etiam pro omnibus damnis expenſis, & inte- 19
reſſe paſſis ex cauſa dictæ fidejuſſionis, ut per Marſil. *in repet. Rub. ff. de fidejuſſ. n.* 193.

Et tranſmiſſa cauſa ad conſilium ſapientis, ita fuit judicatum ad favorem dictorum fidejuſſorum de voto Illuſtriſſimi Domini mei Chriſtophori Martii Medices Conſultoris electi, cujus auctoritas omnem ſuſtulit dubitationis locum, ita ut pars, prout debebat, omninò quieverit, & ſolverit.

ARGUMENTUM.

Repræſentatio quando locum habeat, quid operetur, an procedat ad excluſionem fœminarum, quid in filia an hoc jure excludat amitam. Dos quæ dicatur congrua, quo tempore debeatur, & quomodo legitima dividatur.

SUM-

Digitized by Google

SUMMARIUM.

1 IN ſucceſſionibus de jure communi eſt ſublata omnis ſexus differentia.
2 Proximior in gradu remotiorem excludit.
3 Repræſentatio conſtituit in eodem gradu, in quo erat perſona repræſentata.
4 Repræſentatio ſemper admittitur in hæreditate aſcendentis.
5 Repræſentatio an habeat locum inter fratrum filios concurrentes ad hæreditatem patrui cum alio patruo, vel inter ſe tantùm.
6 Filius poteſt repræſentare perſonam patris, etiam ſi non ſit illius hæres.
7 Filius utendo repræſentatione patris non efficitur illius hæres, nec tenetur ad ejus debita.
8 Statutum dicitur caſus legis.
9 Statutum excluſivum fœminarum dicitur favorabile.
10 Repræſentatio quomodo locum habeat, etiam ad excluſionem fœminæ.
Filius licèt in ſtatuto non nominatus poteſt ingrediendo locum patris fœminas excludere.
11 Repræſentatio non habet locum ubi in filio deficit qualitas, quæ erat in patre.
12 Filia an ſubingrediatur in locum patris ad effectum excludendi alias fœminas, & n. 15.
13 Jus excludendi radicatum in filio tranſmittitur ad ejus hæredes, etiam fœminas, n. 14.
16 Dos quando dicatur congrua.
17 Legitima eſt inter filios dividenda.
18 Dos quando non ſuccedit loco legitimæ debetur tantùm tempore nuptiarum, & interim alimenta, nec poteſt ad hæredes tranſmitti.

CAPUT XLV.

CONtendentibus Dominico de Blondis de Mordano ex una, & Maria, ac Joanna ſororibus de dictis Blondis ejuſdem Dominici amitis partibus ex altera ſuper hæreditate quondam Matthæi avi paterni dicti Dominici, & patris reſpectivè dictarum Mariæ, & Joannæ prætendentium æqualiter ad illam admitti, negante Dominico, fui conſultus, quæ pars ab inteſtato mihi videretur juſtius arma inducere, & pro Dominico ex infraſcriptis reſpondi.

Licèt enim de jure communi ſit ſublata omnis ſexus differentia in ſucceſſionibus, ne videatur quodammodo redargui natura cur non omnes maſculos procreaverit,
1 & cùm etiam fœminæ ſint neceſſariæ ad humani generis conſervationem, *leg. maximum vitium Cod. de legit. hæred.* Imò cùm dictæ Maria, & Joanna ſint uno gradu proximiores viderentur præfatum Dominicum exclude-
2 re juxta regulam text. *in §. ſi plures Inſtit. de legit. agnat. ſucc.* niſi ipſe intrando locum Laurentii ſui patris, & earum fratris reſpectivè illius perſonam repræ-
3 ſentaret, ita ut de jure veniat æqualiter admittendus tanquam fictione, & præſumptione juris in eodem gradu exiſtens, *§. cum filius Inſtit. de hæred. quæ ab inteſtat. defer. leg. 3. C. de ſuis, & legit.* Gratian. *diſcept.*
4 *forenſ. cap. 684. n. 1. &c.* ac indubitanter ſemper admitti repræſentationem in hæreditate aſcendentis quocumque modo ex diſpoſitione legis, vel hominis delata, dixit Rot. *in Romana de Guidis 13. Januarii 1631.* coram Veroſpio *in noviſſ. part. 6. deciſ. 5. n. 20.* Sicut eſt caſus noſter, & non verſamur in illa antiqua, & ardua quæſtione ubi agitur de hæreditate patrui inter fratrum filios, quo caſu eſſet locus repræſentationi quando concurrunt cum alio patruo, vel amita, ſecùs autem quando ſolùm inter ſe concurrunt, & non adeſt aliquis pa-
5 truus ſuperſtes, quia tunc cùm omnes venire poſſint ex propria perſona, & reperiantur in æquali gradu, non habet locum repræſentatio, ſed quilibet eorum jure proprio in capita ſuccedit, juxta Azonis opinionem, quam frequentiori calculo fuiſſe à Rota receptam teſtatur Michalor. *de fratr. part. 3. cap. 15. per tot. ubi n. 9.* refert ultra 70. Doctores tenentes, etiam iſto caſu repræſentationi locum eſſe, & ſucceſſionem dari in ſtirpes, & non in capita, ſed certè prima opinio, quam ſequitur, & hodie magis communis, & apud omnes recepta, Rot. *deciſ. 301. & 302. part. 4. diverſ.* poſt Merlin. *de legit. deciſ. 24.* & coram Panzirolo 15. *Decembris* 1636. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 709. n. 30.*

Adeo ut prædicta repræſentatio in caſu noſtro procedat, etiam ſi dictus Dominicus non eſſet hæres Laurentii ſui patris, & illi nollet ſuccedere, quia adhuc in ejus locum ſubintrare poteſt ad effectum ſuccedendi cum aliis in hæreditate avi, cùm non requiratur, quod ſit hæres illius, cujus perſonam repræſentat, niſi vellet ab eo indumenta ſumere, & uti beneficio tranſmiſſionis, ut benè declarat Magon. *deciſ. Flor. 147. per tot.* unde ex hoc, quod perſonam ſui patris repræſentet non remanet obnoxius debitis ab illo vivente contractis, quia non eſt hæres illius, quidquam ab eo conſequitur, 7
ſed ab alio, cui jure proprio, & non tranſmiſſo ſuccedit, pulchrè Gratian. *diſcept. 785. per tot.*

Sed ex jam præmiſſis probatur ſolùm incluſio dicti Dominici, non autem excluſio dictarum Mariæ, & Joannæ, quæ tamen attenta diſpoſitione ſtatuti Imolenſis ſub *Rub. 49. lib. 2.* cui ſunt ſuppoſitæ non admittuntur ad aliquam portionem jure ſucceſſionis, ſed omninò remanent excluſæ ſalvo jure dotis competentis, & interim alimentorum, ut patet ex lectura dicti ſtatuti, quod dicitur caſus legis, & tollit omnem diſputationem, Gratian. *diſcept. 651. n. 30. & diſcept. 769. n. 24.* maximè cùm inſpecta principali intentione ſtatuentium, quæ præſumitur fuiſſe conſervare bona in agnatione, tale ſtatutum favorabile dicatur, Brun. *d. ſtatut. excluſ. fœmin. art. 24.* Michalor *de fratr. part. 3. cap. 11. n. 13.* quo caſu, etiam ſi verba deficerent, & loquerentur ſimpliciter, quod ſtantibus filiis, vel fratribus maſculis fœminæ excludantur, poſſet ad hunc effectum excluſionis dictus Dominicus nepos licèt non eſſet in ſtatuto nominatim expreſſus ad excluſionem fœminarum ingrediendo locum Laurentii patris ſui jure repræſentationis dictas Mariam, & Joannam excludere, ut in puncto tradit Gratian. *diſcept. 890. n. 28.* Michalor. *de fratr. dict. c. 11. n. 118. & n. 168.* Præcipuè concurrente etiam in dicto Dominico qualitate maſculinitatis in ſtatuto conſiderata, quidquid ſecùs eſſet dicendum illa deficiente, unde fœminæ deſcendentes ex maſculo ad effectum excludendi alias fœminas non poſſunt jure repræſentationis, uti ſtante ſtatuto quod maſculus admittatur ad ſucceſſionem excluſis fœminis quia in illis licèt ex maſculo deſcendentibus deficit illa qualitas maſculinitatis, Gratian. *diſceptat. 695. n. 12.* quamvis quòd imò filia ſubingrediatur in locum, & ſexum patris, etiam ad excluſionem amitæ teneat Hodiern. *in l. hac edictali Cod. de 2. nupt. q. 41. n. 13.* de quo latè in Add. ad Surd. *deciſ. 73.* & idem Surd. *deciſ. 138.* quem refert, & declarat Duran. *deciſ. 36. n. 20. & ſeqq.*

Et ubi ſupradictus Mathæus, de cujus hæreditate agitur eſſet mortuus, vivente adhuc dicto Laurentio ejus filio ceſſaret omnis difficultas, quia in dicto Laurentio tempore mortis patris fuiſſet radicatum jus excludendi dictas ſorores fœminas, & nunc illo defuncto eſſet tranſlatum in præfatum Dominicum, juxta notata per Pract. Papp. *libell. pro leg. reſing. gloſſ. 1. n. 82. cum Ad not.*

Quòd etiam procedit in fortioribus terminis, quando ſcilicèt filius decedit relicta ſolùm filia fœmina, & ſororibus, nam iſta filia propter jus excluſionis jã in ejus parte radicatum, & in ea ex illius perſona tranſmiſſum repræſentando perſonam patris admittitur ad totam hæreditatem excluſis amitis, & ſic ſororibus patris defuncti, quia etiã amplius non avita, ſed paterna dicitur hæreditas in qua prima cauſa ſuccedendi eſt deſcendentium, & non tranſverſaliũ, quidquid ſecus dici poſſet ſi ille filius decederet ſuperſtite adhuc ejus patre, & dictorum ſororũ, reſpectivè autem avo dictæ filiæ filii, quia tunc æqualiter admitteretur iſta neptis cum dictis amitis, & hæreditatem avi, cùm repræſentando perſonam illius patris reperiatur in æquali gradu cum illis, ut diſtinguit Pract. Papp. *loc. cit.* Soc. jun. *conſ. 1. n. 2. lib. 1.* & videndus Surd. *dec. 138.* & Duran. *dec. 36. n. 20. & ſeqq.* ad de Capyc. *dec. 21. per tot.* Niſi dicatur unà cum Hodiern. & aliis ſupracitatis filiam ingredi locum patris, & illius perſonam repræſentare, etiam quo ad ſexum ad excluſionem Amitæ, id quod mihi quoque ſummoperè probatur in terminis, in quibus loquuntur, nam ſi concedimus iſtam neptem ſubrogari in locum patris, quod negari non poteſt, neceſſariò ſequitur id fieri unà cum omnibus qualitatibus, & privilegiis ipſi patri, dum viveret, competentibus, & ſic cum facultate, &

Digitized by Google

jure excludendi Amitam, prout in ſimili notat Michalor. *de fratr. part.* 3. *cap.* 11. *num.* 168. Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *q.* 17. *n.* 14. Gratian. *diſcept. forenſ.* 890. *n.* 28.

Dos autem dictis Mariæ, & Joannæ aſſignanda ſtante dicto ſtatuto earum excluſivo, dicetur congrua arbi-
16 trio boni viri, attento patrimonio, qualitate perſonarum, & conſuetudine domus, ac regionis, licèt non aſcenderet ad quantitatem legitimæ, cui commenſurati non eſt neceſſe, Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *qu.* 12. & 13. Rot. *par.* 2. *diverſ. deciſ.* 202. *num.* 2. Michalor. *de fratr. part.* 3. *capit.* 3. *per totum.*

Quæ quidem legitima cùm iſto caſu ſit ſolùm tertia pars bonorum deducto omni ære alieno inter prædictos
17 æqualiter dividenda, juxta *auth. Noviſſima C. de inoff. teſtam.* patet hujuſmodi dotem ad modicam quantitatem reduci, etiam ſi illam ad portionem legitimæ commenſurari permittamus.

Et cùm attenta diſtinctione Caſtr. *in l. Titio centum §. Titio genero ff. de condit. & demonſtrat.* communiter ab omnibus recepta, & approbata dicta dos reſervata à ſtatuto, in caſu noſtro non ſuccedat loco legitimæ, erit
18 tantùm debita tempore nuptiarum, & interim alimenta, (ut etiam expreſsè cantant verba ſtatuti) nec tranſmitti poterit ab eis ante nuptias decedentibus, ut latè declarat Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *qu.* 8. *per tot.* & Michalor. *de fratr. part.* 3. *cap.* 4. *per tot.*

ARGUMENTUM.

Legitima an ſit ante omnia deducenda per filios primi matrimonii in dote matris, quomodo fiat diviſio inter liberos utriuſque matrimonii & vitricum, & multa circa ſtatutum de lucro dotis quando deroget, vel non *l. hac edictali C. de 2. nupt.*

SUMMARIUM.

1 *Legitima deducitur ante omnia per filios primi matrimonii in dote matris.*
2 *Conjux tranſiens ad ſecunda vota non poteſt alienare in ſecundum conjugem plus quam relinquat uni ex filiis prioris matrimonii, & quare n.* 3.
3 *Legitima eſt diverſa à portione* l. hac ædictali, & *cum ea non confunditur n.* 4.
5 *Legitima an ſint ante omnia deducenda quando per ſtatutum eſt derogatum* l. hac edictali.
6 *Legitima venit etiam ſub generali diſpoſitione.*
7 *Statutum de lucro dotis eſt favorabile, & quare.*
8 *Statutum deferens lucrum, mortua uxore ſine liberis non procedit illis extantibus.*
Filii tam primi, quàm ſecundi matrimonii qualiter ſuccedant in dote matris.
9 *Statutum ſimpliciter deferens lucrum viro procedit, etiam liberis extantibus.*
10 *Diviſio dotis maternæ qualiter ſit facienda inter filios utriuſque matrimonii, & vitricum, & quam portionem unuſquiſque ferat.*
11 *Diſpoſitioni* l. hac edictali *non poteſt derogari per pactum, ſed benè per ſtatutum.*
12 *Statutum quando cenſeatur derogare diſpoſitioni* l. hac edictali, & *n. ſeqq.*
16 *Statutum quod moriente uxore ſine liberis communibus vir lucretur dotem videtur derogare* l. hac edictali, *ſed contra num.* 17.
18 *Statutum in dubio non intelligitur derogare* l. hac edictali.
19 *Argumentum à contrario ſenſu non procedit ubi reſultat legum correctio.*
20 *Argumentum à ſuperfluitate eſt admodum leve.*
21 *Superfluum non dicitur quod venit ad declarationem eorum, quæ tacitè inſunt.*
22 *Superfluitas potius tolleranda, quàm legum correctio, & præjudicium tertii.*

CAPUT XLVI.

Exiſtimo quod mortua muliere, quæ Imolæ primas, & ſecundas nuptias contraxit nullis relictis filiis ex ſecundo viro, ſed uno tantùm ex primo, ipſe filius ex primo matrimonio conſequi debeat in dote hujuſmodi mulieris matris ſuæ tertiam partem loco legitimæ deducendam ante omnia, & reliquum eſſe æqualiter dividendum inter eumdem, & ſecundum virum ſuperſtitem, juxta diſpoſitionem *l. hac edictali C. de ſecund.* 1
nupt. per quam prohibetur conjux tranſiens ad ſecunda vota alienare in ſecundum conjugem pluſquam relinquatur uni ex filiis prioris matrimonii, qui minus ha- 2
biturus ſit, undè non ſolùm prohibetur id per pactum ſuum agere, ſed etiam tenetur curare ne alienatio prædicta ſequatur ex diſpoſitione legali, & quod ultra reliquerit non valet, ſed revocari poteſt per filios primi matrimonii, niſi hujuſmodi legi fuiſſet per ſtatuta derogatum, Rol. *tract. de lucr. dot. quæſt.* 26. *nu.* 8. Michalor. *de fratr. part.* 3. *cap.* 13. *num.* 93. & *ſeqq. ad finem*, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 463. *num.* 1. & *ſeqq.* ſequitur, & latè probat Altograd. *conſ.* 34. *num.* 10. & *ſeqq. lib.* 2. Urceol. *conſult. forenſ. cap.* 18. *per totum*, ubi ſequitur reſpectu legitimæ filiorum, ſecùs autem reſpectu legitimæ matri debitæ.

Legitima enim filiorum primi matrimonii tamquam quid diverſum à portione debita ex remedio *d. l. hac edictali*, eſt in primis deducenda, & poſteà quod ſupereſt æqualiter dividenda in capita cum ipſis liberis prio- 3
ris matrimonii, & vitricum, quia proviſio legitimæ deſcendit ex lege naturali, pars verò reſervata per *d. l. hac edictali*, provenit à lege poſitiva, quæ mulierem tranſeuntem ad ſecunda vota habuit ſuſpectam ne non modo ſubſtantiam liberorum, ſed etiam eorum vitam ſecundis viris addiciat, & ideò ſtatuit ne illis pluſquam 4
uni ex filiis relinquere poſſit quoquo relicti titulo, undè non debet dari confuſio in iſtis debitis ex diverſis cauſis, & rationibus procedentibus, Roland. *dict. tract. quæſt.* 27. *num.* 3. & 4. Gratian. *d. cap.* 463. *n.* 11. Theſaur. *deciſ.* 184. *per tot.* Ita ut iſtud de legitima ante omnia deducenda procedat, etiam ſi per ſtatutum eſſet ſublata diſpoſitio *d. l. hac edictali*, nulla facta expreſſa 5
mentione de legitima, quaſi legitima non veniat ſub generali diſpoſitione, ſed ſpecialem mentionem requirat, ut illi cenſeatur præjudicatum, Hodiern. *in d. l. hac edictali qu.* 6. *num.* 16. & *num.* 31. Gratian. *diſcept. cap.* 300. *num.* 27. & *ſeqq.* ubi tamen ipſe hoc ultimo caſu, quando ſcilicet per ſtatutum eſt derogatum *d. l.* contrarium firmat, & veriùs eſſe profitetur, nempè 6
etiam legitimam cenſeri ſublatam, & non eſſe quærendum de illius deductione, cùm iſta deductio habeat locum dumtaxat quando non conſtat fuiſſe derogatum *d. l. hac edictali*, & ſic quando verſamur in illius diſpoſitione, & ita dicit concordandos eſſe omnes DD. dum volunt prius eſſe deducendam legitimam, quod puto veriſſimum, cùm juxtà magis communem opinionem legitima etiam veniat ſub generali diſpoſitione, ut in ſimili latè comprobat Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *q.* 2. *n.* 36. & *ſeqq. per tot.* & videnda Rot. *in Faventina dotis, vel ſucceſſionis* 21. *Februarii* 1639. *coram Dunozetto.*

Et cùm verſemur in ſtatuto de lucro dotis, quod favorabile reputatur reſpectu mulierum, & venit extendendum propter favorem matrimonii, ut facilius virum reperire poſſint, quod publicam reſpicit utilitatem cui- 7
cumque damno, & incommodo filiorum præferendam, ut in terminis de legitima probat Rol. *d. tract. q.* 24. *n.* 6. & *ſeqq.* & latè Merend. *lib.* 3. *contr.* 5. *n.* 10. & *ſeqq.*

Quando tamen ſtatutum diſponeret, quod mortua uxore in matrimonio ſine filiis vir lucretur dotem, non habet locum ſi decedat cum liberis, ſed tunc dicitur caſus omiſſus, & remanet ſub diſpoſitione juris communis, ita ut ſi extent liberi ex utroque matrimonio æqua- 8
liter ſuccedant in dote matris communis prædefunctæ, text. *in §. Auth. de nup. Auth. in ſucceſſione C. de ſuis, & legit.* Pract. Papp. *libel. pro legato rei ſing. gloſ.* 1. *nu.* 91. Magon. *deciſ. Flor.* 107. *nu.* 11. Rot. *in noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 137. *num.* 1. Niſi præceſſiſſet pactum de dote lucranda cum ſecundo viro, vel niſi ſtatutum ſimpliciter deferret lucrum ſecundo viro, quo caſu debetur, 9
etiam extantibus liberis ex illo, Roland. *de dot. qu.* 87. *per tot.* & tunc maritus ſuccederet juxta formam legis *hac edictali*, & non ultra, & ſic ſalva legitima filiorum primi matrimonii, & reliquum dividendo in æquales portiones, & ubi extarent filii ex primo, & ſecundo matrimonio, omnes priores accipient ſuam legitimam, & deindè reliquum erit dividendum æqualiter inter ſolos

filios

filios prioris matrimonii, & vitricum, & filii ex ſecun-
do matrimonio ultra eorum legitimam nil aliud perci-
pient, ratio differentiæ eſt, quia filiis primi matrimonii
10 facta fuit injuria per tranſitum ad ſecunda vota, & ideò
in recompenſationem illius defertur eis dicta portio ul-
tra legitimam, non autem filiis ſecundi matrimonii,
quibus nulla facta fuit injuria *gloſ. in Auth. de nupt. §. optimè*, ubi etiam Jacob. de Belviſ. & Pract. Papp. *in libel. ad dot. & uſumfr. gloſ. Dictæ D. Margaritæ n.* 12.

An autem, & quando cenſeatur derogatum diſpoſi-
tioni *d. l. hac edictali*, præſupponendum eſt, quod per
11 pactum contrahentium illi nullatenus derogari poteſt,
ſed tantùm per ſtatutum expreſsè, vel tacitè per ver-
borum incompatibilitatem, quando apparet de mente
ſtatuentium volentium præjudicare filiis primi matri-
monii, Roland. *de dot. quæſt.* 24. *num.* 9. *& quæſt.* 25. *per tot.* Gratian. *diſcept. for. cap.* 300. *num.* 20. *& ſeqq.*
ut quando ſtatutum diſponit, quod uxore præmorien-
12 te ſine liberis vir lucretur dotem omni caſu, vel per ſi-
milia verba univerſalia, ex quibus appareat lucrum
deberi, etiam extantibus liberis primi matrimonii, Ro-
land. *d. tract. quæſt.* 29. *per tot.* & Gratian. *diſcept.* 463. *num.* 21. *&c.* vel quando defert lucrum marito dece-
dente uxore ſine liberis ex eis, quaſi iſto caſu per illa
13 verba, *ex eis*, inferatur quod filii primi matrimonii,
qui non ſunt ex utroque ipſorum conjugum nati, non
admittantur, ut benè probat Roland. *quæſt.* 30. *num.* 6. *& ſeqq.* Bald. *conſ.* 495. *col.* 3. *lib.* 5. ſicut quando dicit
ſine filiis amborum duorum, Roland. *quæſt.* 33. vel ubi
14 diſponit, quod mortua uxore maritus nihil de dote re-
ſtituere teneatur propter illam dictionem, *nihil*, idem
Roland. *quæſt.* 31. vel quando vigore ſtatuti permiſſum
15 eſt mulieri ſecundò nubenti totam dotem ſecundo vi-
ro dare, ſi appareat uti voluiſſe, & eſſe uſam dicta fa-
cultate, idem Roland. *quæſt.* 34. *per tot.*

Sicut etiam videtur derogatum diſpoſitioni *d. l. hac edictali*, quando prout ſtatutum Imolæ, *lib.* 2. *Rub.* 47.
continet illa verba *ſine communibus liberis*, quæ arguen-
do à contrario nihil aliud inferre videntur, quàm quod
filii primi matrimonii, qui non ſunt communes uxo-
ris prædefunctæ, & ſecundi viri ſuperſtitis remaneant
excluſi, & ſic derogare præfatæ legi, aliàs hujuſmodi
verbum, *communibus*, eſſet ſuperfluum, & ſine virtute
aliquid operandi, ſtatutum enim ponit regulam, quod
non extantibus communibus liberis, maritus lucretur
16 dotem, & per argumentum à contrario ſenſu excipit
unum caſum, in quo maritus excluditur à dicto lucro,
nempè quando extant communes liberi, quæ exceptio
firmat regulam in omnibus aliis caſibus non exceptua-
tis, prout latè concludit Roland. *d. quæſt.* 32. *num.* 5. *& ſeqq. per tot.*

Undè ſecundùm hanc opinionem Roland. non poſset
procedere concluſio ſupra per nos firmata in principio
de detrahendo prius legitimam pro filio primi matri-
monii, & reliquum æqualiter dividendo inter illum,
& vitricum, juxtà diſpoſitionem *d. l. hac edictali*, ſed
nihilominus ab illa non recedendo credimus, non ob-
17 ſtante illa dictione, *communibus*, contrariam opinio-
nem eſſe veriorem, nempè per illam non eſse deroga-
tum diſpoſitioni *d. l. hac edictali*, & ſic concluſionem
noſtram adhuc procedere, cùm ita de facili non ſit in-
ducenda legum correctio, & ſtatuta juris correctoria ſint
ſtrictiſſimè interpretanda, maximè ubi agitur de præju-
dicio alterius, & ſic filiorum primi matrimonii, pro
quibus ea eſt ſumenda interpretatio, ut non amittant
legitimam in bonis maternis, prout latè contra Roland.
& alios in terminis ſimilis ſtatuti continentis illa verba,
18 *communibus*, concludit Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 197. *per tot.* ubi allegat Rot. & alios multos eamdem opinio-
nem, uti veriorem amplectentes &c. Præſertim quia
nunquam in dubio præſumitur derogatum dictæ *l. hac edictali*, ſed requiritur derogatio expreſsa, vel talis,
quod manifeſtè appareat de incompatibilitate cum ſta-
tuto, idem Gratian. *d. c.* 197. *n.* 4. *& cap.* 463. *num.* 3.
Altograd. *conſ.* 33. *n.* 29. *lib.* 3. ubi ſequitur hanc opi-
nionem contra Rol.

Et argumentum ſupra ductum à contrario ſenſu non
operatur, quando prout in caſu noſtro ſequeretur juris
communis correctio, Everard. *topic. legal. loc. à contra-*
19 *rio ſenſu num.* 8. *&* 9. Magon. *deciſ. Flor.* 64. *n.* 48. &
Rot. *in Tuſculana Salviani* 15. *Decembris* 1634. coram
Sabelli Reſol.
Veroſpio *in Noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 328. *num.* 9. Prout
ductum à ſuperfluitate verborum eſt admodum leve, &
periculoſum, Rot. *in Bononien. fideicommiſſi* 27. *No-* 20
vembris 1637. coram Pirovano *in noviſſ. part.* 7. *deciſ.*
248. *num.* 20. Nec ſuperfluum dicitur, quod venit ad
declarationem eorum, quæ tacitè inhærent, *l. quæ du-* 21
bitationis, ff. de reg. jur. vel quod majoris expreſſionis
cauſa adiicitur, Magon. *deciſ. Florent.* 146. *num.* 16. &
in omnem caſum potius eſset tolleranda ſuperfluitas, 22
quàm quod inducatur aliquid contra juris diſpoſitionem
in præjudicium tertii, idem Magon. *deciſ.* 117. *nu.* 18.

ARGUMENTUM

Plures ſpecies curatorum, quando eis ſit locus, & quæ adimplere debeant, an dentur inviti, an poſſint officium deponere, quomodo intelligatur ſtatutum Florentinum de bonis jacentibus, & quando hæreditas repudiata poſſit adiri.

SUMMARIUM.

1 *Curator qualiter detur bonis abſentium.*
2 *Curator quando detur etiam bonis præſentium.*
3 *Curator, qui datur in contractu minoris, vel mulieris, qualiter obligetur.*
4 *Curator quomodo detur bonis defuncti non adita ejus hæreditate.*
5 *Curator debet dari hæreditati jacenti, etiamſi extet filius defuncti.*
6 *Statutum Florentinum de bonis jacentibus procedit etiam ubi extet filius.*
Hæreditas quando dicatur jacens, etiam exiſtente ſuo hærede, & num. 21.
7 *Curator hæreditati jacenti poteſt dari ex officio, & quid facere poſſit.*
8 *Curator invitus non datur, ſed voluntarius eſt quærendus.*
9 *Curator poſt aſſumptum onus non poteſt ſine juſta cauſa illud dimittere.*
10 *Procurator poſt acceptatum mandatum, & litem conteſtatam non poteſt refutare.*
11 *Curator non poteſt officium dimittere ſine conſenſu intereſſe habentium.*
12 *Curator poteſt cauſa cognita per Judicis decretum liberari.*
13 *Curator ut ſit legitimè conſtitutus, quæ requirantur, quæ ipſe ſervare debeat, aliàs removendus ſit.*
14 *Cauſæ legitimæ excuſationis ſunt illæ quæ ſervantur in aliis curis, & tutelis.*
15 *Curator dari poteſt invitus ex cauſa neceſſitatis, & quando dicatur adeſſe cauſa neceſſitatis.*
16 *Hæreditas ſemel repudiata amplius adiri non poteſt.*
17 *Filius poteſt intra triennium pœnitere, & repudiatam hæreditatem adire.*
Vel intra annum ſi ſit emancipatus, ſive agatur de hæreditate matris.
18 *Reſtitutio in integrum competit minori adverſus repudiationem hæreditatis intra quadriennium à die perfectæ ætatis.*
19 *Hæreditas infanti delata quomodo ei acquiratur.*
20 *Curator vigore ſtatuti Florentini non datur hæreditati jacenti.*
22 *Regula quod potuit, noluit, quando obſtet, & n.* 23.

CAPUT XLVII.

IN dubiis ab Illuſtriſſimo Domino meo N. propoſitis
agitur de Curatore bonis dato, & quoniam pluries ve-
niunt examinandi articuli, premittendum videtur hujuſ-
modi Curatores eſſe in multiplici differentia, aliqui
enim dantur bonis abſentium, de quibus loquitur text. 1
& gloſ. 1. *in l.* 2. *ff. de curat. bon. dan.* & latè Montan.
de tut. & cur. cap. 28. *num.* 72. *et ſeqq. fol. mihi* 82. &
iſti dantur, vel ad commodum ipſorum abſentium, ne
eorum bona, dum abſunt, diſſipentur, & pereant, quod
fieri poſſe per Judicem ex ſolo ejus officio nemine in-
ſtante, notat Angel. *conſ.* 103. Capyc. *deciſ.* 87. & alii
per Montan. *loc. cit.* vel ad inſtantiam creditorum, ut 2

poſſint de illorum credito contra dictos abſentes legitimè ſatisfieri, ut latè per Amat. Panorm. *reſol.* 33. *per tot.*

Alii verò Curatores dantur bonis præſentium, ut ſunt falliti, latitantes filiifam. adire nolentes, prodigi, furioſi, & ſimiles, qui rebus ſuis præeſſe non poſſunt, &
2 de iſtis, illorum poteſtate, & auctoritate ſcribunt latè Montan. *d. cap.* 28. *per tot.* Card. Tuſch. *in verb. Curator concluſ.* 1104. *per tot.* Odofred. *tract. de Curat. bon. dand.* & Anton. de Amat. *d. reſol.* 33.

Alii ſunt Curatores, qui dantur vigore ſtatuti ad actus particulares, ut ſcilicet interveniant ad auctorandum
3 perſonam minoris, vel mulieris in eorum contractibus, & iſti tenentur jurare contractum eſſe illis favorabilem, & caſu quo lædantur, eorum bona remanent obligata, ut de quodam Doctore, qui tamquam talis Curator fuit coactus ſolvere ſcuta ducentum, refert Pic. *ad ſtat. Urb. gloſ.* 20. *nu.* 25. Et de illis, & ſimilibus Curatorum generibus ſufficiat remiſſio ad Montan. & alios ſupracitatos, cùm ad rem noſtram minimè faciant.

Alii demùm ſunt Curatores, qui dantur bonis perſonæ defunctæ quandoque ad inſtantiam alicujus particularis
4 creditoris pro conſequtione ſui crediti, ut quotidiè ſervari videmus juxta praxim, quam pro Tribunali Auditoris Cameræ docet Saluſt. Tiber. *lib.* 3. *cap.* 25. Tuſch. *d. concl.* 1104. *num.* 6. *et ſeqq.* quandoque verò generaliter, prout contingit quando filii, quorum prima eſt cauſa ſucceſſionis, vel alii proximiores, timent hæreditatem defuncti eſſe debitis involutam, & recuſant illam adire, etiam cum beneficio legis, & inventarii, Ang. *conſ.* 193. *n.* 3. *verſ. quandoque hæreditas non aditur*, Tuſch. *d. concluſ.* 1104. *nu.* 15. *et concluſ. ſeq. per tot.* & latè Odofred. *in d. tract. de Curat. bon. dan.*

Curator enim debet dari hæreditati jacenti dum hæredes deliberant, aliàs proceſſus contra illam factus eſt
5 nullus, etiam ſi extaret filius, qui dicitur ſuus, & hæres neceſſarius propter beneficium abſtinendi, quod illi hodie competit, Montan. *de tut. cap.* 28. *et num.*
6 56. *et ſeqq.* ubi infert ad ſtatutum Florentinum de bonis jacentibus intelligi etiam ſi defuncti extaret filius, ſequitur Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 732. *num.* 54. & 55. ubi latè quando hæreditas dicatur jacens exiſtente ſuo hærede, & firmat quod in præjudicialibus dicitur hæreditas jacens, non obſtante exiſtentia ſui hæredis, in favorabilibus verò ſecùs, nam tunc non poteſt ei opponi de jacentia hæreditatis, ſed in præjudicialibus eſt probanda immixtio, aliàs hæreditas dicitur jacens, & debet illi Curator dari.

Qui quidem Curator hæreditatis jacentis dari poteſt ex officio Judicis, concedendo illi adminiſtrationem bonorum, poterit movere actiones, diſtrahere ea quæ
7 ſunt tempore peritura, compromittere vigore ſtatuti, & omnia alia neceſſaria expedire, ut probat Montan. *d. cap.* 28. *num.* 60. *et ſeqq.* niſi de proximo ſperaretur ſucceſſor, cui ſit datus terminus ad adeundam, vel repudiandam hæreditatem, ut per Montan. *loc. cit. n.* 64.

Quibus præmiſſis dùm quæritur an hujuſmodi Curator poſt acceptatum, & aſſumptum onus curæ poſſit illam dimittere, verior videtur negativa opinio, quamvis enim verum ſit, quod ab initio, & re integra nemo poſſit regulariter cogi dictum munus ſuſcipere invitus, & nolens, quidquid ſecùs ſit in tutoribus, qui dantur etiam inviti, cùm officium tutelæ ſit publicum, ſed voluntarii Curatores ſunt quærendi, ut ſcribit Caſſius
8 *in l.* 2. §. *ſi plures ff. de curat. bon. dand. ubi gloſ. in verb. invitus*, Montan. *de tut. cap.* 29. *num.* 20. *fol. mihi* 84. Quia tamen ſupponitur in caſu noſtro, quod Curator deputatus jam acceptaverit dictam curam, non videtur
9 ſine juſta, & legitima cauſa excuſandus, Caſtr. *conſ.* 253 *viſis, et ponderatis num.* 2. *lib.* 1. ubi dicit, quod ſi ſunt Curatores generaliter bonis dati, non poſſunt ſine legitima cauſa liberari, Odofred. *de Curat. bon. dand. n.* 44. *verſ. undè poſtquam ſuſcepit*, Bart. *in l. cum ſemel num.* 1. *verſ. verum eſt ff. de tut.* Guid. Pap. *ſing.* 421. *in princ.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 225. *nu.* 62. Thor. *in ſum. deciſ. part.* 3. *verb. Curator verſ. ex adverſo replicabatur fol.* 264. Cùm enim hujuſmodi Curatores æquiparentur procuratoribus, ut per gloſ. *in l.* 2. *verb. invitus*, *ff. de curat. bon. dand.* Sicuti ipſi procu-
10 ratores non poſſunt poſt acceptatum mandatum ad lites, & lite conteſtata, altera parte diſſentiente, illud refutare, Abb. *in cap. non injuſtè nu.* 4. *in fine de procur.* Rot. *deciſ.* 145. *num.* 1. *part.* 1. *diverſ.* Azor. *in ſum. n.* 31. *C. de procur.* Gratian. *diſceptat.* 618. *num.* 21. *et diſcept.* 906. *num.* 18. Ita etiam dictus generalis Cura- 11
tor non poteſt curam dimittere ſine conſenſu omnium intereſſe habentium, idem Gratian. *diſcept.* 225. *nu.* 55. *et ſeqq.*

Quia tamen ex juſtis cauſis de novo ſupervenientibus poſſunt revocari procuratores, ut per Magon. *deciſ. Luc.* 25. *num.* 71. *et ſeqq.* Sic etiam dicendum erit poſſe dictum Curatorem contrario Judicis decreto cauſa cognita emanato abſolvi, & liberari à prædicta cura ge- 12
nerali, ut ex ſupradictorum Doctorum ſententia conſtat, unde conſiderandum erit an ipſe fuerit legitimè deputatus, & ſervatis de jure ſervandis, aliàs enim non dicetur Curator, & omnia per eum geſta erunt nul- 13
la, ſicuti ultra Doctores mox citandos, rectè probat Ang. *d. conſ.* 193. *n.* 4. *verſ. videamus igitur*.

Ad hoc enim, ut dicatur legitimè deputatus, primò requiritur, quod præceſſerit inſtantia majoris partis creditorum; ſecundò, quod nominatim fuerint citati filii, quorum prima eſt cauſa ſucceſſionis ad declarandum an ſint, vel eſſe velint hæredes patris, quinimò ex ſtylo per quatuor vices erant citandi ad ita declarandum; tertiò, quod illis ſtatutum fuerit tempus ad deliberandum an velint eſſe hæredes, quartò, quod talis Curator inventarium omnium bonorum confecerit; quintò, quod etiam ſatiſdederit de benè, & fideliter adminiſtrando, quibus omnibus non adimpletis non dicitur validè, & legitimè conſtitutus, ſed debet contrario Judicis decreto removeri, Ang. *d. conſ.* 193. *nu.* 4. *etc.* Odofred. *de Curat. bon. dand. num.* 3. *et ſeqq.* Tuſch. *d. concluſ.* 1104. *n.* 7. 8. *et ſeqq.* Saluſt. Tiber. *in Prax. lib.* 3. *c.* 25. *per tot.* & Capyc. *deciſ.* 87. *per tot.*

Rurſus advertendum erit an aliqua poſſit afferri, & allegari legitima cauſa ad excuſandum dictum Curatorem ab hujuſmodi oneris aſſumpti continuatione, juſtæ autem & legitimæ cauſæ ad hoc reputantur, & approbari debent à Judice omnes illæ, quæ de jure admittuntur in aliis Curis, & tutelis, cum quibus in hoc 14
iſta ambulat de pari, Odofred. *d. tract. n.* 119. Montan. *de tutel. cap.* 29. *n.* 1. *&c.*

Suppoſita autem liberatione dicti Curatoris ex prædicta cauſa, aut alia legitima excuſatione, dum quæritur ſecundo loco an alius invitus compelli poſſit dictam curam ſuſcipere, & adminiſtrare; ex regula ſuperiùs firmata, quod nemo invitus cogi poſſit tale onus aſſumere, videbatur omninò negativè reſpondendum, attamen quia ex contextu, & verbis *l.* 2. *ff. de Curat. bon. dand.* oritur limitatio ad dictam regulam, ibi, *niſi ex magna neceſſitate hoc procedat*, & neceſſitatis caſus dicitur tunc adeſſe, quando res ſunt in periculo, nec poteſt aliter commodè provideri, & nullus voluntarius Curator reperitur, vel quando nullus adeſt magis idoneus, quàm v. g. Titius, qui eſt vicinus, vel conſanguineus, vel habet peritiam in adminiſtrandis bonis, & aliæ in eo concurrunt qualitates, & mores, 15
ut prudentis Judicis arbitrio appareat aptus ad dictam curam bonorum gerendam, dicendum eſt iſto caſu, etiam invitum dari poſſe Curatorem, ut advertit *gloſ. d. in l.* 2. *verb. neceſſitatis*, Odofred. *d. tract. num.* 13. *& ſeqq.* Aldobrand. & alii *in* §. *item invit. Inſtit. de Curat.* Guttier. *de tut. part.* 1. *cap.* 19. *n.* 15. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 225. *n.* 36. & Montan. *de tut. c.* 29. *num.* 22. *et* 23.

Quoad tertium quæſitum an filius major defuncti, qui dum eſſet perfectæ ætatis paternam hæreditatem repudiavit, poſſit hodiè pœnitere, & illam cum beneficio legis, & inventarii adire, vel illi ſe immiſcere, licèt habeamus regulam contra dictum filium ætate majorem, nempè quod hæreditas ſemel repudiata am- 16
plius adiri non poſſit, ut eſt text. *clarus in l. ſicut major C. de repud. vel abſtin. hæred. ubi gloſ.* Bald. Salyc. & alii quos ſequitur Rot. *in Camerinen. bonorum de Octonibus* 23. *Martii* 1624. coram Merlino, §. *ult. in fine*.

Nihilominus, quia præſupponitur, quod à die emiſſæ dictæ repudiationis nondum ſit lapſum integrum triennium, & quod res ſit integra, quia nullus aliam dictam hæreditatem adivit, poteſt utique dictus filius 17
pæ-

pœnitere, & repudiatam patris hæreditatem intra triennium adire cum beneficio legis, & inventarii, dummodò ſit ſuus, & non emancipatus, *l. ſi quis ſuus ff. de jur. delib. et l. fin. C. de repud. vel abſtin. hæred.* Tiraquel. *de leg. connub. leg. 16. gloſ. 7. nu. 74.* Surd. *conſ. 457. n. 35.* Paſcal. *de patr. poteſt. part. 4. cap. 1. n. 25.* & Rot. *deciſ. 96. num. 11. part. 6. recent.* emancipatus enim, vel ubi ageretur de hæreditate matris, & ſic ceſſante ſuitate haberet ſolum annum ad pœnitendum, ut tradit Magon. *deciſ. Flor. 10. nu. 16. et ſeqq.*

Atque ex iſta concluſione patet, quàm facilis ſit reſponſio ad quartum dubium, in quo quæritur an alter filius infans poſſit dicti patris hæreditatem adire, ſi enim poteſt frater major, qui illam repudiavit, quantò fortius hoc licebit filio infanti, cui quod plus eſt, ſi repu-
18 diaſſet, competeret reſtitutio in integrum adverſus ipſam repudiationem, etiam infra quadriennium à die perfectæ ætatis, ut aliis cumulatis, tradit Odd. *tract. de reſtit. in integr. quæſt. 85. n. 17.* Surd. *conſ. 501. n. 13.*
19 Quomodo autem hæreditas infanti delata illi acquiratur tradunt DD. *in l. ſi infanti C. de jur. delib.* Theſ. *deciſ. 18. per tot.* Marant. *in l. is poteſt num. 145. ff. de acquir. hæred.*

Circa tamen prædicta notandum eſt, quod Florentiæ vigore ſtatuti *lib. 2. Rub. 29. verſ. Hæreditas verò, vel alia ſucceſſio, etc.* verſus finem, non eſt neceſſe, prout de jure communi dare Curatorem hæreditati jacenti, ſed ipſa hæreditas jacens conveniri poteſt, & contra eam procedi ſine datione alicujus Curatoris, vel alterius defenſoris eodem modo, quo procedi poterat contra defunctum, intelligendo dummodò fuerit ſerva-
20 ta forma in dicto ſtatuto tradita, ac dummodò prius fuerint nominatim citati illi, quorum eſt prima cauſa ſuccedendi, Bart. *in l. 1. num. 3. ff. de curat. bon. dand.* Alex. *conſ. 106. lib. 5. conſ. 140. lib. 7. et conſ. 107. lib. 1.* Rot. *Mot. 16. Auguſt. 1550. et 4. Februar. 1571.* Et quod quando adſunt hæredes ſui, hæreditas non dicatur jacens, Jaſ. *in l. ſi poſt mortem ff. de leg. 2.* Dec. *conſ. 344. Mot. Aſinii ad Pupillos 26. Aprilis 1560. intelli-*
21 *gendo juxta ſuperius dicta num. 6.* Sed ſi quis fecerit deputare Curatorem hæreditati jacenti, & contra eum egerit non ſervatis ſervandis, non poſſet proceſſum defendere à nullitate vigore dicti ſtatuti, quo non apparet
22 uti voluiſſe, dum elegit viam juris communis, & ideò tunc obſtat regula, quod potuit, noluit, & quod voluit, adimplere nequivit, *l. quoſponſæ C. de donat. ante nupt.* cum aliis juribus per Grat. *diſceptat. 647. num. 15.* cùm actus non poſſit ſuſtineri ex facultate,
23 vel poteſtate, qua quis non fuit uſus, Roman. *conſ. 446. n. 6.* & idem Gratian. *diſcept. 699. n. 28.*

ARGUMENTUM.

Donatio facta abſenti an jus tribuat ante ratificationem in præjudicium tertii, quid in præjudicium fiſci, quando præſumatur ratificata, multa de ſimulatione, & quod ubi apparet per inſtrumentum, non arguatur falſa ex conjecturis.

SUMMARIUM.

1 *Donatio facta abſenti eſt irrevocabilis, et jus tribuit donatario, etiam ante ratificationem reſpectu ipſius donantis, et hæredum, non autem tertii.*
2 *Donatio facta abſenti ante ratificationem non præjudicat tertio.*
3 *Ratificatio donationis eſt facienda vivente donatore.*
4 *Donatio dicitur tacitè revocata ſtante alienatione rei donatæ ante factam ratificationem.*
5 *Ratificatio inducitur ex ſcientia rei favorabilis nullum onus continentis.*
6 *Ratificatio non inducitur ex ſola ſcientia, quando donatio habet aliquod onus admixtum.*
7 *Donatio ſtat in ſuſpenſo, non obſtante ſtipulatione Notarii pro abſente.*
8 *Quid autem ſtante ſtatuto Florentino ſecundùm quod acquiritur jus abſenti, etiam ſine ceſſione, et ratificatione.*
9 *Ex duobus acquirentibus ille eſt præferendus, cui primò fuit res tradita.*
10 *Donatio facta abſenti eſt valida, et irrevocabilis etiam ante ratificationem in præjudicium fiſci.*
11 *Donatio ſimulata non valet.*
12 *Simulatio probatur conjecturis, ubi ſubeſt cauſa.*
13 *Simulatio qualiter probetur per unicum teſtem, vel per teſtes ſingulares.*
14 *Clauſulæ omnes redduntur inefficaces ex defectu conſenſus ſtante ſimulatione.*
15 *Conjecturæ denotantes ſimulationem, quæ ſint, numer. ſeqq.*
19 *Reſervatio uſusfructus an tollat præſumptionem ſimulationis, num. 20.*
21 *Donatio de qua conſtat per publicum inſtrumentum, habet omnimodam præſumptione veritatis, nec falſa dici poteſt ex conjecturis relatis.*

CAPUT XLVIII.

Donatio facta abſenti, prout in caſu de quo agitur, non præjudicat illis, qui cum donatore poſtea contraxerunt nulla adhuc facta donationis acceptatione, ſeu ſtipulationis, & acceptationis per Notarium factæ ratificatione per donatarium, quia quidquid dici poſſit de illa quæſtione, an ſaltem ante ratificationem, & ſine ceſſione acquiſitum dicatur jus donatario irrevocabiliter reſpectu donantis, ut tam ipſe, quàm ejus hæredes conveniri poſſint à donatario ad tradendum rem donatam, vel intereſſe prout innuit text. *in l. quoties C. de donat. quæ ſub modo*, Surd. *deciſ. 111.*
cum aliis per Cavaler. *deciſ. 12. per tot.* tamen certum 1
eſt, quod tertius, cui medio tempore ante dictam ratificationem fuit jus quæſitum ſuper bonis donatis mo- 2
leſtari non poteſt cum ad effectum acquiſitionis dominii, & poſſeſſionis omninò requiratur acceptatio, & ratificatio donatarii ante jus alteri quæſitum, & non poſtea, quaſi tunc res non amplius dicatur integra, Mantic. *de tacit. & ambig. lib. 13. tit. 7. num. 25.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 297. num. 29. et 30. cap. 710. num. 2. etc. et cap. 768. nu. 9.* quæ quidem ratificatio eſt facienda tempore habili, & ſic vivente donatore, & donatario, nam poſt illorum mortem diceretur facta
tempore inhabili, & non ſufficeret, Gratian. *diſcept.* 3
783. num. 14. & d. cap. 768. num. 9. & Clar. *§. donatio quæſt. 13.* de hac materia latiſſimè Sperel. *deciſ. 168. 169. 170. & 171. per tot.*

Imò ex alienationibus, & obligationibus bonorum donatorum factis per donantem ante dictam ratificationem donationis reſultat tacita illius revocatio, Gaſpar. Anton. Theſaur. in Addit. ad Theſaur. *deciſ. 70. verſ.*
nota quod revocatio, & ſequuta eſt Rot. *in Faventina* 4
dotis 14. Maii 1635. coram Motman.

Quod ſine dubio procedit in donatione onus admixtum habente, prout in caſu noſtro, quia quamvis ad effectum approbandi donationem ſola ſcientia ſufficiat, quaſi in utilibus, & lucrativis non improbare ſit approbare, & ſcientia rei favorabilis habeatur pro ratifi-
catione, Surd. *d. deciſ. 111. num. 13. & deciſ. 206. nu.* 5
11. Theſaur. *d. deciſ. 70. nu. 12.* Menoch. *conſil. 1153. num. 13. lib. 12.* Cavaler. *d. deciſ. 12.* tamen ſecùs eſt quando donatio continet in ſe aliquid onus implen-
dum à donatario, quia tunc non præſumitur accepta- 6
tio, nec ratificatio ex ſola ſcientia propter poſſibilitatem damni, quod contingere poſſet, etiam ſi prima facie videretur omninò lucroſa, ut tradit in terminis Rot. *in d. Faventina dotis in princ.*

Neque obſtat acceptatio Notarii pro donatario abſente, nam ex illa non reſultat totalis perfectio contractus, ſed neceſſe eſt, ut ſequatur ratificatio talis acce-
ptatio factæ per eum, cujus nomine Notarius ſtipulatus 7
fuit, interim autem contractus ſtat in ſuſpenſo, Rot. poſt Zacch. *de obligat. Camer. deciſ. 123. num. 17. & ſeqq. & in d. Faentina dotis propè finem*, Petr. Cabal. *reſol. crimin. caſ. 207. num. 1. & 2.* Magon. *deciſ. Flor. 39. n. 4. &c.* Quidquid contrarium dici poſſit vigore ſtatuti Florentini in locis ubi viget, ſecundùm quod acquiritur abſenti, etiam ignoranti dominium, poſſeſ-
ſio, jus præſcribendi, & omnis actio ſine aliqua ceſſio- 8
ne, vel ratificatione neceſſaria, licèt tali juri per alterum quæſito, vel quærendo poſſit renunciari, *ut in lib.* 2.

Digitized by Google

2. *Rub.* 39. & teſtatur Magon. *deciſ. Flor.* 117. *nu.*
28. *in fine*.
Cæteris objectis de juramento, & ſimilibus, quæ fieri
poſſent plenè ſatisfacit Rot. *in allegata Faentina dotis*
1635. coram Motman. & poſt Zacch. *de obligat. Cam.*
d. deciſ. 123. & ideò ad illam ſufficiat remiſſio.
Præterea in caſu noſtro cũ dicta bona donata non fue-
rint tradita donatori ſed poſtea alienata in tertium, cui
etiam fuerunt tradita, ſuccedit regula, quod ex duobus
9 acquirentibus eamdem rem ille ſemper præferendus
eſt, cui prius fuit res tradita, licèt ſit poſterior titulo,
cùm dicatur habere jus potentius nempè titulũ, & tradi-
tionẽ alter verò nudum titulum, *l. quoties C. de rei ven.*
Tiraquel. *de Conſtit. part.* 1. *n.* 21. Dec. *conſ.* 226. *n.* 4.
Cephal. *conſ.* 440. *nu.* 58. *lib.* 4. Giurb. *deciſ.* 59. *nu.* 3.
Pro cujus tamen regulæ declaratione videndus Jaſ. &
alii *in d. l. quoties*, Cenc. *de Cenſ. q.* 68. *nu.* 1. *& ſeqq.*
Gratian. *diſcept.* 523. Magon. *deciſ. Flor.* 135. *n.* 1. *&*
deciſ. Luc. 21. *&* 31. *per tot.*
Et quatenus dictum eſt, quod donatio facta abſenti li-
cèt Notario pro eo ſtipulante, non ſit perfecta ante rati-
ficationem donatarii in præjudicium tertii, iſtud intelli-
gi debet in privatis, ſecùs autem in fiſco, nam in præju-
10 dicium fiſci, & ad illius excluſionem ſemper eſt valida,
& irrevocabilis ante etiam acceptationem, & ratifica-
tionem donatarii, ſi contingat interim bona donantis
confiſcari, propter aliquod delictum ſemper poterit ac-
ceptare, & ratificare hujuſmodi donationem ad exclu-
dendum fiſcum ut latè probat Cabal. *reſolut. crim. caſ.*
207. *per tot.* ubi etiam quid ſit dicendum de illa portio-
ne, quam teſtator ſibi pro facultate teſtandi reſervavit.
Ex alio etiam fundamento corruit, & revocanda ve-
nit donatio, de qua agimus, nempè quia ſimulata, &
11 fraudulenta fuit, & eſt re, & conſilio ad decipiendos
creditores futuros donatoris ex multiplicitate præſump-
tionum, quas cumulat Maſcard. *de probat. concl.* 559.
per tot. Tuſch. *lit. D. concl.* 658. Grat. *diſcept. for. cap.*
255. *per tot. c.* 252. *n.* 18. *& c.* 479. *n.* 9. & Penn. *deciſ.*
446. *per tot.*
Neque dubium eſſe poteſt quin ſimulatio probetur
12 per conjecturas, & præſumptiones, maximè ubi adeſt
cauſa ſimulandi, Boſſ. *tit. de part. ſuppoſit. n.* 16. Grat.
diſcept. forenſ. cap. 628. *n.* 15. & quod probetur per uni-
13 cum teſtem concurrentibus adminiculis, & data cauſa
ſimulandi quam ſufficit fuiſſe a partibus opinatam, &
veriſimilem, *Rot. Vetulana Molendini* 12. *Januarij*
1652. *n.* 5. *&* 6. coram Othobono, & quod in id ſuffi-
ciant teſtes ſingulares, & de auditu, non obſtante jura-
14 mento, & quibuſcumque clauſulis, cùm ex defectu con-
ſenſus reddantur omninò inefficaces, Rot. *in Avenio-
nen. ſimulationis* 29. *Januarij* 1635. coram Panzirolo
per tot. in noviſſ. part. 7. *deciſ.* 111.
Conjecturæ autem, & præſumptiones caſui noſtro ap-
plicabiles ſunt infraſcriptæ, & prima, quia donata fue-
15 runt omnia bona paucis pro donatore tantùm retentis
pro facultate teſtandi, Soc. *conſ.* 264. *n.* 2. *lib.* 2. Maſ-
card. *d. concl.* 559. *n.* 1. Tuſch. *d. concl.* 658. *n.* 2.
Secunda conjectura eſt, quia donatio facta fuit perſo-
nis conjunctis, Soc. *loc. cit.* Tuſch. *d. n.* 2. Maſcard. *n.*
16 17. Rot. *rec. deciſ.* 200. *n.* 7. *part.* 5.
Tertia conjectura eſt, quia hujuſmodi donatio fuit
facta clam cùm enim donator ſe contulerit extra pa-
triam ſuam per triginta milliaria ad celebrandum in-
17 ſtrumentum donationis, quod in propria Civitate, ubi
lares, & familiam habebat, celebrare poterat, oritur
præſumptio, quod iſtud fecerit, ut facilius fraudare
poſſet futuros creditores, & de facili devenire poſſet
ad notitiam populi ſuæ patriæ, & eorum, cum quibus
poſtea contractus erat, Bart. *l.* 2. *C. de his qui ex publ.
rat. lib.* 10. Soc. jun. *conſ.* 86. *n.* 53. *lib.* 2.
Quarta conjectura eſt, quia donator ſemper à die do-
18 nationis remanſit in poſſeſſione bonorum donatorum
uſque ad ipſius mortem per ſpatium viginti annorum
circiter, & de illis diſpoſuit pro libito ſuæ voluntatis ju-
re proprio, & non uti adminiſtrator donatarii, Soc. *conſ.*
264. *num.* 2. *verſ. ſeptimo, & ultimo*, Maſcard. *d. concl.*
550. *n.* 12. & Tuſch. *d. concl.* 658. *n.* 2.
Nec obſtat reſervatio uſusfructus, tum quia per eam
non tollitur conjectura ſimulationis, & fraudis, quan-
19 do cùm reſervatione poſſeſſionis concurrunt aliæ præ-
ſumptiones, ut in caſu noſtro Maſcard. *loc. cit. n.* 16.
Tum etiam, quia donator non ſolùm ſibi reſervavit u-
ſumfructum, ſed & uxori, & non obſtante hac reſerva-
tione diſpoſuit de bonis donatis, non uti uſufructuarius,
ſed uti dominus.
Et quamvis aliqua ex prædictis conjecturis per ſe ſola
non ſubſiſteret, junctæ tamen ſimul ſufficienter operan-
tur, ut per Maſcard. *d. concluſ.* 59. *n.* 5. *& n.* 18.
Unde ſtantibus prædictis non eſt opus diſputare an
donatio non inſinuata corruat, vel per juramentum ſu-
ſtineatur, vel ſaltem his deficientibus uſque ad quin-
gentos ſolidos, & ad quam ſummam hodiè aſcendant
hujuſmodi quingenti ſolidi, de quo aliàs dicetur, & ad
id, quòd iterùm opponitur de reſervatione uſusfructus,
per quam videtur tranſlata poſſeſſio in donatarum, jux-
ta *l. ſi qui argumentum ſ. ſed & ſi, C. de donat.* Gra-
tian. *diſcept.* 310. *n.* 22. Reſpondetur, quod in caſu do-
nationis factæ abſenti, ante ratificationem nulla poſſeſ-
ſio acquiritur donatario ex hujuſmodi reſervatione, ut 20
per Theſaur. *d. deciſ.* 70. *n.* 6. & Seraph. *deciſ.* 472. *n.* 5.
Nec pariter viſum fuit neceſſarium pro victoria cau-
ſæ, nec conveniens cum civiliter ageretur diſputare de
prætenſa falſitate ejuſdem donationis ex multis conje-
cturis, & præſumptionibus elicita, & præcipuè ex pu-
blica voce, & fama, ac diffamatione Notarii, dilatio-
ne petitionis donec mortui eſſent teſtes, & aliæ perſonæ
informatæ, ac ex aliis ſimilibus, quamvis pro veritate
conſultus verius eſſe exiſtimaverim, non ſufficienter
apparere poſſe de hujuſmodi falſitate, quia donatio, de
qua conſtat, prout in dicto caſu noſtro per publicum
inſtrumentum habet omnimodam præſumptionem ve- 21
ritatis, nec ad eam infringendam ſufficiunt leves conje-
cturæ falſitatis, ut per Surd. *conſ.* 173. & alios allegatos
per Rot. *in Imolen. Prædii Veneris* 1. *Junii* 1635. co-
ram Pirovano *vidend. in puncto*, ubi fuit reſponſum de-
fectui inſinuationis, quod tempore debito non fuerit re-
poſita in Archivio, quod eſſet omnium bonorum, quod
fuerit dilata petitio poſt mortem teſtium, quod
fuerit celebrata Caſulæ potiùs quàm Imolæ, ubi dona-
tor degebat, quod unus teſtis in ea deſcriptus eodem die
repertus fuerit Tuſſignani, quod idem donator poſtea
teſtando legaverit uxori idem prædium donatum, quod
illud fuerit deſcriptum in Inventario hæreditatis ipſius
donatoris, & denique non obſtante diffamatione Nota-
rii, nec publica voce, & fama ſuper falſitate ſingillatim
omnibus iſtis objectis reſpondendo latè reſolutum fuit
pro veritate donationis, de qua agebatur, ut in d. deci-
ſione Pirovani.

ARGUMENTUM.

Natus, & baptizatus etiam per tranſitum effi-
citur Civis loci, in quo naſcitur, & qualiter
appellatione Civitatis, & Civium veniant
etiam Comitatini.

SUMMARIUM.

1 *NAtus in aliquo loco, etiam per tranſitum effici-
tur civis illius loci, & iſta civitas eſt aliis po-
tentior, n.* 4.
2 *Baptizatus efficitur civis illius loci, in quo fuit bap-
tizatus.*
3 *Canonicatus obtineri poteſt in Eccleſia, cui inſervi-
vit.*
4 *Subditus quis præſumitur illius Parochiæ in qua
fiunt publicationes.*
5 *Comitatus venit appellatione Terræ Civitatis.*
Civim appellatione veniunt etiam Comitatini.
6 *Teſtator præſumitur ſe voluiſſe conformare cum diſ-
poſitione juris communis.*
7 *Natus, & educatus in Villa præſumitur habere ma-
jorem affectionem ad Villam, quàm ad Civitatem.*
8 *Affectio eſt interpres dubiæ mentis teſtatoris.*
9 *Teſtator præſumitur ſe voluiſſe conformare cum ſtatu-
tis loci.*
10 *Clerici poſſunt activè uti ſtatutis laicorum.*
11 *Subrogati admittuntur cum omnibus qualitatibus
primordialibus.*

CA-

CAPUT XLIX.

NOn prohibetur R. D. Andreas à Lacu vigore teſta-
menti q. D. Juliani de Ghettis V. I. D. eligi Ca-
nonicus in Eccleſia Plepis Sancti Stephani de Terra
Mutilianæ, ſive tractetur de reaſſumptione antiquorum
Canonicorum, ſive de nova creatione, quia licèt dictus
teſtator videatur diſpoſuiſſe, hujuſmodi Canonicos eſſe
debere de Terra Mutilianæ, & dictus R. Andreas non
videatur habere hujuſmodi qualitatem à teſtatore requi-
ſitam, nihilominus contrarium verius eſſe exiſtimatur,
cùm enim natus ſuerit in Terra Mutilianæ, licèt modo
habitet in Comitatu, omninò cenſendus eſt, ſicut alii de
1 eadem Terra ratione originis naturalis, quæ numquam
amitti poteſt, quamvis per mille annos habitaverit ex-
tra dictam Terram, & tamquam talis, & civis dicti lo-
ci poteſt uti, & gaudere omnibus beneficiis, & privile-
giis cæteris hominibus de dicto loco conceſſis, præcipuè
in favorabilibus, ita ut civilitas originis naturalis ideſt
loci in quo quis naſcitur, præferatur cuilibet alteri civi-
litati, & ſit omnibus potentior, nec ab ea quis poſſit ſe
liberare ſua ſpontè, & renunciare, Alex. *in l. hujuſmodi
86. §. legatum n. 4. ff. de leg. 1. & conſ. 34. n. 3. lib. 5.*
Batt. *in l. quæſitum in princip. de leg. 3.* Afflict. *deciſ.
384. per tot.* ubi pulchrè Urſil. *in Addit.* cum aliis quos
refert, & ſequitur Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 75. per
tot.* & Joſeph. Ludoviſ. *deciſ. Peruſ. 85. num. 4. & 5.*
Quod tanto magis procedit quando, prout in caſu no-
ſtro, ſic natus in aliquo loco ibidem, etiam fuit bapti-
2 zatus, ſicut enim per nativitatem temporalem, & natu-
ralem acquiritur civilitas loci, in quo quis naſcitur,
ita etiam per novam nativitatem, qua mediante baptiſ-
mo renaſcimur ad gratiam, & ſic per baptiſmum acqui-
ritur civilitas, & origo loci, tam quoad ſpiritualia, &
beneficialia, quàm quoad temporalia, præcipuè ceſſan-
te fraude, Luc. de Penn. *in l. cives, & de incolis lib. 10.*
cum aliis per Grat. *d. c. 75. n. 16. & 17.*
Id quod ex eo etiam confirmatur, quia dictus R.
Andreas in juventute ſua dum eſſet Clericus fuit ad-
3 ſcriptus ad ſervitium dictæ Eccleſiæ Plebis Mutilianæ,
tamquam ſuæ Parochiæ, in qua modo canonicatum
obtinere poſſe meritò fatendum eſt ad Concil. Trident.
ſeſſ. 23. cap. 16. & quia dum ad majores ordines fuit
promotus, factæ fuerunt publicationes juxta ritum in
dicta Plebe, uti ſua Parochia, idem Concil. *d. ſeſſ. 23.
cap. 5.*
Neque obſtare poteſt, quod ſua nativitas Mutilianæ
fuerit accidentalis, & non ex deſtinatione parentum,
quia etiam hoc admiſſo, veriùs eſt, quod accidentali-
ter natus per tranſitum matris in aliquo loco, ibidem
4 originem acquirit, licèt parentes eſſent omninò foren-
ſes, & ſtatim receſſuri, & ſi ſtricto modo civis appella-
ri non poteſt, tamen de Mutiliana omninò dicendus
eſt, prout requirit teſtator, cùm in acquirenda origine
alicujus loci attendatur potiùs veritas, quam accidens,
& parentum deſtinatio, Afflict. *d. deciſ. 384. nu. 8.* &
latè probat Gratian. *d. cap. 75. n. 1. & ſeqq.* & Urſil.
ad Afflict. *d. deciſ.* 384. ubi exemplificant in pluribus
caſibus ſimilibus, & latè probat Altograd. *conſ. 28. nu.
25. &c. lib. 2.*
Quinimò etiam ſi d. R. Andreas non eſſet natus in di-
cta Terra Mutilianæ, ſed eſſet de Comitatu ſufficeret
ad hoc, ut juxta mentem, & diſpoſitionem teſtatoris
poſſet dici de Mutiliana, & eligi Canonicus, ſicut alii
5 de eadem Terra, quia in beneficialibus, & favorabili-
bus Comitatus venit appellatione Terræ, & Civitatis,
& appellatione civium veniunt illi de Comitatu, &
Territorio, *l. qui ex vico, ubi gloſſ. ff. ad municip. l. qui
continentibus, ff. de verb. ſignif. cap. cum in partibus de
verb. ſignif.* Gratian. *diſcept. forenſ. c. 217. n. 6. & ſeqq.
& deciſ. March. 96. per tot.*
Et dum teſtator diſpoſuit Canonicos debere eſſe de
Terra Mutilianæ, præſumitur ſe voluiſſe conformare
cum diſpoſitione juris communis, non excludendo illos
de Comitatu, qui veniunt appellatione illorum de Ter-
ra juxta prædicta, ſed tantùm voluiſſe excludere, & in-
6 capaces reddere penitus forenſes, *l. hæredes mei §. cum
ita, ff. ad Trebell.* ubi Rip. *n. 74.* Cravett. *conſ. 135. n.
38.* & Mantic. *de conject. ult. volunt. lib. 6. tit. 6. n. 1. &
ſeqq.*
Et tantò magis, cùm in dicto teſtatore nulla particu-
laris affectio conſiderari poſſit, ob quam potiùs motus
fuerit ad cogitandum pro illis de Terra, quam pro illis
de Comitatu, cum nec ipſe eſſet de dicta Terra, undè
reſultat, & potiùs conjectura contra illos de Terra niſi
haberent mentem expreſſam, & favorabilis apparet Co-
mitationis, cùm ſemper majorem affectionem præſuma-
tur habere ad Villam, qui in villa natus, & educatus
fuit, quàm erga oppidum, & Civitatem, ut reſpondit 7
Cravet. *conſ. 972. n. 22.* quem refert, & ſequitur Me-
noch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 16. n. 12.* Affectio
autem dicitur interpres dubiæ mentis teſtatoris, & eſt 8
valdè attendenda, undecumque derivans, *l. qui liberis,
§. hæc verba, ubi gloſſ. ff. de vulg. & pupil.* Bart. *in l.
alimenta n. 3. ff. de alim. & cib.* cum aliis per Gratian.
diſcept. 637. n. 11.
Magis autem confirmatur ſupradicta concluſio ex u-
ſu, & diſpoſitione ſtatutorum Mutilianæ admittentium
æqualiter ad honores, & onera Comitatinos, & Terri- 9
genas, à quibus ſtatutis dictus teſtator nequaquam cen-
ſetur recedere voluiſſe, ſed cum illis ſe omninò confor-
mare, Alex. *in l. 3. n. 5. ff. de leg. 1.* Bart. *in d. §. cum
ità,* & alii per Mantic. *d. lib. 6. tit. 7. n. 4.* præcipuè
cum in hoc caſu, ut patet ex prædictis idem diſponant
ſtatuta prædicta, quod jus commune Caſtr. *in l. fin. n. 7.* 10
C. de verb. ſignif. cum aliis ſupra allegatis.
Neque eſt dubium hujuſmodi ſtatuta vigere, etiam
& locum habere quoad Clericos, cùm in nihilo ſint il-
lis quoad hoc onerosa, nec contra Eccleſiaſticam liber-
tatem, quæ potiùs augetur, & illi favetur prædicta ad-
mittendo, & Clerici in omnem caſum poſſunt activè
allegare ſtatuta laicorum, Marant. *diſp. 8. n. 14. & ſeq.*
Bellon. *conſ. 43.* Surd. *conſ. 41. lib. 1.* cum aliis per Pic.
ad ſtat. Urb. gloſſ. 4. in fine.
Et prædicta procedunt quotieſcumque agatur de no-
va creatione, & fundatione dictorum Canonicorum,
nam ubi ageretur de reaſumendis canonicis antiquis;
qui aliàs promiſcuè, & indifferenter, tam de Terra;
quàm de Comitatu admittebantur, ſicuti plures alii à 11
Lacu olim in dicta Plebe Mutilianæ fuerunt Canonici,
prout ſupponitur ceſsat omnis difficultas, cùm certùm
ſit, quod hujuſmodi Canonici reaſumpti de mandato
teſtatoris tamquam ſubſtituti, & ſubrogati in locum
antiquorum erunt admittendi paſſim cum omnibus qua-
litatibus primordialibus, & accidentalibus, *l. ſi cum §.
qui injuriarum ff. ſi quis caut.* Jaſ. *in §. fuerat n. 7. In-
ſtit. de act.* Alex. *conſ. 193. n. 7. lib. 2.* Dec. *conſ. 50. n.
2.* & de hoc non contingit dubitari, quia conſtat ex
verbis teſtamenti, quod teſtator nullam facit differen-
tiam an Canonici eligendi eſsent de Terra, vel de Co-
mitatu, cùm optimè uti Jure conſultus nè edoctus no-
verit reaſſumptionem prædictam fieri debere, juxta
qualitates, & conditiones antiquas, & nullam eſſe in
jure differentiam quoad hoc inter Terrigenas, & Comi-
tatinos, quos ideò ſi excludere intellexiſſet, expreſſiſſet.

ADDITIO.

Faventina, ſive Mutilianenſis Canonicatus.

REctè ab Illuſtriſſimo D. Philippo Burgio Patrono
nominatus, & rectiùs ab Eminentiſſimo Epiſcopo
inſtitutus R. D. Camillus de Liveranis ad Canonica-
tum Plebis Mutilianæ, juſtiſſimè poteſt, ac debet ad
ejuſdem poſſeſſionem aſſociari, & manuteneri, remoto
quolibet inhibitionis, ſeu alio impedimento ob frivo-
lam, & calumnioſam appellationem nomine Commu-
nitatis abſque ullo mandato, & ſcientia interpoſitam;
quamvis non de Terra Mutilianæ, ſed de ejuſdem ter-
ritorio, imò etiam de Parochia, vel de Plebania, exi-
ſtat ad mentem Teſtatoris olim Juriſconſulti peritiſſi-
mi, quem non latebat clara textuum diſpoſitio, & com-
munis Doctorum traditio, appellatione Civitatis oppi-
di, ſive Civium venire territorium, tamquam mem-
brum, & pars ipſius Civitatis, vel oppidi, atque in ter-
ritorio habitantes, *l. qui ex Vico ff. ad municip. l. Qui in
continentibus 147. ff. de verb. ſignif. l. ædificia 139. ff.
eodem cum ſimilibus*, Caldas Pereyra *conſil. 47. ſub nu.
15.* Bart. *conſil. 196. nu. 5. & ſeqq. lib. 1.* Rebuff. *in d. l.
Qui in continentibus ubi verſ. ſecundò fol. mihi 461.* no-
tabiliter ad caſum noſtrum infert, quòd ſi ſtatuto ca-
veatur, quòd nullus Sacerdos recipiatur in Collegio,
niſi

niſi qui natus ſit in Civitate, ſi tamen fuerit natus in Caſtro vico, vel municipio ſubdito Civitati, cenſebitur ejuſdem Civitatis Civis, & recipiendus erit ad Collegium, cùm non poſſit diei alienigena, qui natus eſt in alio fundo, dum ille fundus ſub eodem eſt dominio, quia appellatione Civium veniunt illi de diſtrictu, Communitate, & territorio per jura prædicta, & Doctores ab eo citatos, & verſ. ſeptimò, ubi quòd iſtud axioma prodeſt ad conſequendum beneficium, quod alius extraneus habere non poſſet, & aliæ ſimilia privilegia.

Undè etiam emanat, quòd in materia favorabili, indifferenti, & adaptabili, quidquid conceditur civibus alicujus loci, cenſetur etiam conceſſum Comitatinis, & habitantibus in Territorio. Quia Villa dicitur membrũ, & pars integralis Civitatis, maximè ſi ſit propinqua, ut in caſu noſtro, & quæ allegari poſſent in contrariũ procedunt in materia odioſa, & pęnali ſicuti optimè diſtinguunt, ſic opiniones concordando Grat. *deciſ. Marchiæ 96. per tot. & diſceptat. forenſ. cap.* 217. *n.* 1. *& ſeqq. & cap.* 893. *n.* 35. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 30. *num.* 13. *&* 14. *verſ. Nec refert &c.* Ricc. *Collect.* 2680. Rot. *part.* 12. *recent. deciſ.* 199. *num.* 199. *num.* 15. *&* 16. Scoppa *in obſervat. ad Gratian. dict. deciſ.* Carol. Anton. de Luca *in obſervat. ad Gratian. dict. cap.* 217. Anton. Portugal. *de donat. Reg. part.* 3. *cap.* 43. *num.* 10 *et ſeqq.* & noviſſimè Romaguer. *in addit. ad Conciol. Stat. Eugub. lib.* 6. *Rub.* 49.

Dum enim aliqua diſpoſitio loquitur de Civitate, vel Terra, non intelligitur de Civitate materiali, prout ſignificat locum muris circumdatum, vel ædificia materialia, ſed intelligitur de Civitate formali, quæ eſt hominum coadunatio, & ejus nomine comprehenduntur etiam habitantes in territorio, quia debet ſumi cum omnibus ſuis partibus, & cum illis omnibus, qui ſunt neceſſarii ad conſtituendam perfectam Communitatem, prout ſunt habitantes in territorio pro cultura agrorum, & ſimilium neceſſariorum pro degentibus intra muros, unde participant etiam, & reguntur eiſdem legibus, & ſtatutis, ac eiſdem favoribus, privilegiis, & conceſſionibus illis adaptabilibus potiuntur, ut ex Felin. ex aliis egregiè reſolvit Zacchar. Paſqualig. *deciſ. moral.* 196. *per tot.* & facit Lotter. *de re Beneſ. lib.* 1. *q.* 9. *num.* 51. *et ſeqq. et q.* 25. *num.* 78. *et ſeqq.*

Eodem enim modo, quo judicatur de Civitate, vel Terra judicandum eſt de illis Teritorio, & Comitatu cùm dicantur membra Civitatis, vel Terræ, & privilegium conceſſum habitantibus Civitatem, vel Terram comprehendit etiam habitantes Comitatum, Bart. *conſ.* 196. *nu.* 6. *lib.* 1. Guid. Pap. *deciſ.* 265. *cum aliis*, quos refert, & ſequitur Novar. *in Pragm. Regn. Neapol. collect.* 46. *num.* 8. *et ſeq.* Sanfelic. *deciſ.* 50. *num.* 11. *&* 12.

Et in fortioribus terminis Præsbyteros de Comitatu admittendi ad Beneficium à teſtatore ordinatum, *ſolum pro civibus originariis Civitatis Regii*, eo quia fuerat baptizatus in Civitate, & quia in favorabilibus, Civium appellatione veniunt etiam illi, qui ſunt de territorio, & aliis rationibus fuit judicatum à Ciarlin. *contr. forenſ. cap* 149. *num.* 12. 25. *&* 26. ubi etiam teſtatur ſic pluries fuiſse aliàs ſervatum, ac ejus laudo utramque acquieviſse partem, quamvis ageretur de diſpoſitione à teſtatore concepta cũ clauſula reſtrictiva, *ſolum pro civibus originariis*, quæ videbatur alios excludere, & tamen fuit admiſsus etiam Sacerdos de Comitatu ex prædictis; ac individuo diſpoſitionis, de qua nunc agitur, jam dudum interrogatus præventivè reſpondit ex eiſdem rationibus, & auctoritatibus à Rebuffo, Paſqualigo, Ciarlino, & aliis perpenſis, admittendum Sacerdotem de Comitatu, & territorio Mutilianæ ad Canonicatum d. Plebis, Sabel. *var. reſol. c.* 49. *per tot.* ac ita fuiſset ſine dubio ſervatum, ſi datus fuiſset caſus vocationis, & nominationis à Patrono fiendæ prout facta fuit in præſenti. Quare &c.

Obſequentiſſimus
Guidus Antonius Sabellus J. U. D.

ARGUMENTUM.

Intereſſe dotis quando debeatur etiam ſoluto matrimonio, & in qua ſumma. Qualiter periti diſcordantes in valore rei reducantur ad concordiam.

SUMMARIUM.

1 *INtereſſe dotis ut poſſit exigi, requiritur exiſtentia matrimonii, & onerum illius ſupportatio.*
2 *Intereſſe dotis an debeatur, etiam ſoluto matrimonio, quando extant filii.*
3 *Intereſſe dotis qualiter debeatur vigore pacti, etiam ſoluto matrimonio.*
4 *Intereſſe dotis debetur quando pecunia erat inveſtienda in ſtabilibus.*
5 *Fructus debentur ex legato quantitatis reinveſtiendę.*
6 *Intereſſe dotis debetur viduæ, quando dos conſiſtit in ſtabilibus.*
7 *Intereſſe dotis debetur, quando dos fuit ſubrogata loco legitimæ.*
8 *Subrogatio loco ſtabilium, vel legitima facit oriri tacitam permutationem, & deberi fructus ex æquitate l. curabit.*
9 *Intereſſe debetur per eum, qui tenebatur deponere pecuniam ad reinveſtiendum.*
10 *Fructus legitimæ debentur à die mortis.*
11 *Fructus legitimæ in eam non imputantur.*
12 *Intereſſe dotis bona fide perceptum non imputatur in dotem.*
13 *Intereſſe dotis debetur ad rationem quinque pro centenario, vel ſecundùm morem regionis, & idem eſt in legitima, n.* 14. *&* 15.
16 *Intereſſe verum quale dicatur per* 20. *annos.*
17 *Valor rei an, & quomodo dignoſcatur ex quantitate fructuum.*
18 *Valor rei probatur per peritos.*
19 *Periti diſcordantes circa valorem rei quomodo reducantur ad concordiam.*
20 *Minor ſumma quando ſit attendenda.*

CAPUT L.

INtereſse dotis, de quo in caſu mihi propoſito debetur D. Franciſcæ ab hæredibus patris illius, qui dotem promiſit, & non ſolvit tempore convento, nam
etſi verſemur extra caſum *cap. ſalubriter de uſur.* cu- 1
jus vigore videntur conceſsæ, & permiſsæ uſuræ tamen
viro pro alenda uxore, & ſubſtinendis oneribus matrimonii, ita ut requiratur exiſtentia matrimonii, & onerum illius ſupportatio, Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 42. *num.* 147. Cavaler. *dec.* 292. *n.* 1. Ludov. cum Annot. Beltram. *dec.* 572. *n.* 8. Nec ſufficiat extare filios ex uxore prædefuncta, quia licèt dicantur reliquiæ ma-
trimonii, tamen onus alendi, & educandi illos ſpectat 2
ad patrem ſuperſtitem, qui ſoluto matrimonio non amplius maritus appellari poteſt, nec onera matrimonii, ſed propria ſuſtinere dicitur, Gratian. *diſcept. for. cap.* 240. *n.* 19. & latè *in c.* 427. *per tot. & in Additione illius tomi tertii*. Quod tamen in iſto caſu exiſtentiæ filiorum non tranſiret ſine difficultate, ex traditis per Borgn. *dec.* 22. *n.* 18. *& dec.* 26. *n.* 25. Tuſch. *concl.* 741. *num.* 111. *& ſeq. Verb. Dotis fructus*, & noviſſimè, ac pulchrè more ſuo per Illuſtriſſimum Mart. Medic. *deciſ.*
Senenſ. 15. *num.* 2. *& ſeqq.* Et quod debeantur quando 3
præceſſit pactum de illis ſolvendis, etiam ſoluto matrimonio, ita ut pactum ſimpliciter initum non reſtringatur ad tempus conſtantis matrimonii, idem Grat. *in Additione d. tertii tomi, et diſcept.* 920. *n.* 20. *et ſeq. et cap.* 857. *n.* 9. & Rot. *in Rom. fructuum dotis de Vellis* 10. *Novemb.* 1600. *coram Litta*.

Nihilominus verſamur in caſu, in quo prætenſi fructus debentur ſi non ſimpliciter, & abſolutè ut fructus dotales, ſaltem ex aliis cauſis omninò licitis, & permiſſis, & primò, quia in promiſſione dotis fuit expreſſe conventum quod pecunia deberet inveſtiri in tot bonis ſtabilibus, quo caſu pecunia inveſtienda non judicatur, ut quantitas, ſed ut ſpecies, & debentur fructus
non ut ex pecunia, ſed ut ex ſpecie eo modo, quo de- 4
beren-

Digitized by Google

berentur ſi ab initio dos fuiſſet conſtituta in cenſibus, locis, montium, & ſtabilibus, ita ut nec iſto caſu ulla interpellatio requiratur, Alex. *conſ.* 31. *nu.* 5. *lib.* 6. *et conſ.* 200. *n.* 3. *eod. lib.* 6. Rot. *in Romana Salviani* 20.
5 *Novembris* 1591. coram Orano Gratian. *diſcept.* 920. *n.* 26. *et* 27. Sicuti videmus in legato quantitatis reinveſtiendæ, quod non dicitur legatum quantitatis, ſed ſpeciei, & ex illo rectè fructus percipiuntur, idem
6 Grat. *diſcept.* 941. *n.* 22. Quando autem dos conſiſtit in bonis ſtabilibus non eſt dubium quod debetur intereſſe, etiam ſoluto matrimonio, ut benè probat idem Grat. *diſcept.* 610. *n.* 4.

Secundò, debentur fructus dotis, quia ſumus in filia excluſa à ſtatuto propter maſculos, & cui vigore ejuſdem ſtatuti fuit dos reſervata loco legitimæ, pro ut aliàs probavi, quo caſu debetur eidem intereſſe dotis loco alimentorum, non tantùm durante matrimonio, ſed etiam illo diſſoluto per mortem viri, & ſic licèt ſimus in vidua, & nedum ab ipſo patre, ſed etiam ab il-
7 lius hæredibus, in quos tranſit tale onus donec dos vigore ſtatuti ſubrogata loco legitimæ filiæ debitæ in bonis paternis eidem ſolvatur, *DD. in l. alimenta ff. de neg. geſt.* Corn. *conſ.* 85. *n.* 24. *lib.* 3. Gravett. *conſ.* 189. *num.* 1. *& ſeq.* cum aliis per Rot. *in Romana fructuum dotis de Vellis Ven.* 10. *Novembris* 1600. *coram Litta, & in Romana dotis, & legati* 15. *Januarii* 1621. *coram Manzanedo.*

Quotieſcumque enim ſumus in pecunia ſubrogata lo-
8 co ſtabilium, & legitimæ ſemper debetur intereſſe, quaſi ex hujuſmodi ſubrogatione reſultet quidam contractus permutationis, ſeu emptionis, & venditionis, & ideò non facta traditione debentur fructus juxta æquitatem, *l. curabit Cod. de act. empt.* ut probat Grat. *diſcept.*
9 *forenſ. cap.* 759. *n.* 2. *& cap.* 688. *num.* 1. *&c.* Sicuti debetur intereſſe per eum, qui ex pacto tenebatur deponere aliquam pecuniæ quantitatem ad effectum illam reinveſtiendi in ſtabilibus, ſi tempore debito non adimplevit, ita ut iſto caſu non ſint neceſſaria requiſita, de quibus Caſtr. *in l.* 3. *ff. de eo quod cert. loc. cit.* nec interpellatio, ut latè deducit idem Gratian. *diſcept.* 579. *per tot. cap.* 932. *num.* 30. 941. *nu.* 22. *& cap.* 943. *num.* 15. ubi quod talis pecunia habetur pro re immobili, nec dici poteſt conſumpta.

Quod autem fructus legitimæ, & ſupplementum debeantur a die mortis illius, de cujus bonis agitur, etiam
10 nulla facta interpellatione, & ſic ante moram, etiam ſi per hæredem fuiſſent bona fide conſumpti, cùm per triennium non præſcribantur *DD. in auth. Noviſſima C. de inoff. teſtament.* Boer. *dec.* 3. *num.* 17. Merlin. *de legit. lib.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 3. Seraphin. *dec.* 1331. *nu.* 14. Grat. *diſcept.* 688. *per tot* ubi limitat niſi tota hæreditas conſiſteret in pecuniis. Et ſicuti tales fructus legitimæ in illam non imputantur, ex latè traditis per
11 Merlin. *de legit. lib.* 2. *tit.* 2. *q.* 32. ita nec fructus, & intereſſe dotis bona fide percepti, & conſumpti poſſunt computari in ſortem, ſive diminutionem dotis, etiam per allegationem erroris, vel ignorantiæ juris, quatenus poſſet dubitari an eſſent verè debiti, licèt in
12 caſu noſtro de hoc dubitari non poſſit, Grat. *diſcept.* 920. *num.* 32. *&* 33. *& in Additione tomi tertii ad cap.* 427. *in fine.*

Et ſupradictum intereſſe erit computandum, ad rationem quinque pro centenario juxta generalem conſuetudinem, qua etiam ceſſante eodem modo taxan-
13 dam eſſe colligitur, *ex gloſs. in authent. perpetua Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* Petr. Cabal. *conſil.* 46. *lib.* 1. Magon. *dec. Florentin.* 42. *n.* 11. Rot. *in Romana fructuum dotis* 28. *Junii* 1621. coram Manzanedo *in Bononien. fructuum dotis* 25. *Maii* 1629. *coram Ghiſilerio, & in Sancti Severini fructuum dotis* 20. *Februarii* 1630. *coram Pirovano.* Et quod taxetur ſecundum morem
14 regionis Gratian. *diſcept.* 746 *num.* 14. 759. *nu.* 16. *&* 920. *num.* 24. Magon. *dec. Flor.* 83. *num.* 3. & pulchrè Durand. *dec.* 419. *num.* 1. *& ſeqq.* Sicuti eodem modo taxantur fructus legitimæ ad rationem quinque pro
15 centenario, quorum loco ſuccedit iſtud intereſſe, Covar. *var. reſol. lib.* 3. *cap.* 9. *nu.* 5. Rot. *dec.* 571. *nu.* 1. *par.* 2. *rec.* Burat. *dec.* 65. *n.* 1.

Cujus quidem taxationis ea poteſt reddi ratio, quia verum intereſſe illud eſſe dicitur, quod viginti annorum curſu ad juſtum rei valorem, & æſtimationem aſcendit, Sperel. *dec.* 84. *n.* 55. Rot. *in Forolivien. de Monſignanis* 19. *Novembris* 1603. *in fine, coram Penia*, ſicuti è converſo juſtus rei valor dignoſcitur ex 16
quantitate redituum, & fructuum, ita ut dicatur eſſe, & aſcendere ad illam ſummam, quam conſtituunt redditus, & fructus viginti annorum ſimul computati, unde ſi domus, vel prædium reddat libras centum in an- 17
no, juſtum illius pretium erit librarum duarum millium, Jaſ. *in l. ſi fundum n.* 3. *ff. de leg.* 1. Natt. *conſ.* 341. *n.* 10. Tiraquell. *de retract. lignag. §.* 1. *gloſſ.* 6. *n.* 19. pulchrè Grat. *diſcept.* 545. *n.* 13. 752. *num.* 47. Quamvis hujuſmodi æſtimatio per calculum fructuum conſiſtentium in locationibus viginti annorum non ſit tuta, nec concludens cum poſſit eſſe, quod quis locet pro minori, vel majori pretio ratione amicitiæ, vel 18
aliis de cauſis, unde melius eſt probare per peritos, qui æſtimare debent attentis, etiam qualitatibus rei, & perſonarum, idem Gratian. *diſcept.* 600. *nu.* 3. *& ſeqq.* Et ſi hujuſmodi periti inter ſe diſcordent circa rei valorem, reducuntur ad concordiam per coacervationem, & calculationem omnium ſummarum ſimul cujuslibet periti, eligendo poſtea tertiam, vel quartam partem, ſi tres, vel quatuor ſint qui diſcordant, & illa tertia, vel 19
quarta pars deſumpta excoacervatione prædicta cenſebitur vera æſtimatio, ſecundùm Petr. Caball. *reſol. cr. caſ.* 119. *num.* 17. *&c.* Gratian. *diſcept.* 228. *nu.* 28. *& cap.* 187. *nu.* 2. 3. *&* 10. prout ego quandoque hac practica uſus ſui, & placuit quibuſdam amicis meis, licèt de ſtylo Rotæ Romanæ in concurſu probationum attendi ſoleat minor quantitas, vel media via, quando probationes tendunt ad diverſas ſummas, Durand. *dec.* 384. *n.* 2. *& per tot.* & idem tenere videtur Magon. *deciſ. Flor.* 49. *n.* 24. *& ſeqq.* Sed ego nõ recederẽ à prædicta practica, per quam videtur electa media via, maximè quando ſumus inter plures peritos diſcordantes, videlicet, quando duo priùs electi, & poſteà tertius aſſumptus ſunt diſcordes, quidquid diverſum ſit in ſimilibus caſibus, in quibus minor ſumma ſemper eſt attendenda, cum in ea omnes concordent, ut benè diſtinguit Grat. *d. c.* 187. *per tot.* 20

ARGUMENTUM.

Lucrum ceſſans, & damnum emergens, an poſſit in pactum deduci in mutuo, & qualiter probandum. Mutuum non præſumitur, & quando dicatur initus contractus trium, & plura alia notabilia ad ſuſtinendum contractum, qui dicebatur illicitus, & uſurarius.

SUMMARIUM.

1 *INtereſſe nullum percipi poteſt ex pecunia mutuo data.*
2 *Lucrum ceſſans, ſive damnum non probatur ex confeſſione partium.*
3 *Lucrum ceſſans qualiter probatur, n.* 5.
4 *Lucrum ceſſans non debetur à debitore paupere, & qui per impotentiam non ſolvit.*
6 *Damnum emergens qualiter debeatur, et probetur.*
7 *Damnum emergens an debeatur ante moram debitoris.*
8 *Pactum omne per quod mutuans non lucratur, ſed ſe conſervat indemnem eſt validum.*
9 *Interpellatio an ſit neceſſaria, ut damnum emergens debeatur.*
10 *Interpellatio debet eſſe perſonalis, et non domi facta.*
11 *Pacta ſervare nihil magis humanæ fidei convenit.*
12 *Etiam ſi pacta adverſarentur naturæ contractus.*
13 *Pactum de ſolvendo aliquid mutuanti quando valeat, num.* 14.
15 *Mutuans poteſt ſtante potentia proxima lucri aliquid percipere.*
16 *Mutuans non poteſt exigere niſi tantumdem, quantum valet lucrum quod amittit.*
17 *Mutuans non poteſt anticipatè lucrum percipere.*
18 *Familia Dominorum de Balneo nobiliſſima, et antiquiſſima.*
19 *Nobilitas facit ceſſare omnem ſuſpicionem fraudis, et uſurariæ pravitatis.*

20 *Mu-*

Digitized by Google

20 *Mutuum in dubio non præſumitur.*
21 *Mutuum non contrahitur, niſi ſpecifica, et formali numeratione pecuniæ interveniente.*
22 *Contractus dicitur talis, qualis denominatur à partibus.*
23 *Caſus ſuperveniens recipit declarationem à ſtatu præcedente,*
24 *Interpretatio eſt facienda ſecundùm ſubiectam materiam.*
25 *Contractus talis præſumitur, qualis anteà fuit, niſi aliter dicatur.*
26 *Imperitia Notariorum quid mali operetur.*
27 *Imperitia Notariorum non debet contrahentibus præjudicare.*
28 *Mens contrahentium potiùs quàm verba attendenda, num. 29.*
30 *In claris non eſt opus conjecturis.*
31 *Contractus trium qualis ſit, et eſt illicitus.*
32 *Conſtitutio Sixti V. circa ſocietates quomodo intelligenda.*
33 *Contractus viduarum, et ſimilium perſonarum mutuantium pecunias cum pacto certi lucri, ſalvo capitali, qualiter ſuſtineantur.*
34 *Taciti, et expreſſi idem eſt judicium.*

CAPUT LI.

DUm eſſem Locumtenens civilis, & criminalis Illuſtriſſimi, & Reverendiſſimi D. mei Franciſci Eraſmi Gubernatoris Civitatis Forolivii de anno 1649. fuit acerrimè diſputatum an fratres de Cimattis, qui conduxerant officinam, ſive molendinum Cartaræ Cuſerculi ab Illuſtriſſimo, & Reverendiſſimo Nuncio Sanctiſſimi apud invictiſſimum Galliæ Regem, nunc propter immenſa illius merita, ampliſſimo Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali de Balneo accipiendo, etiam ab eodem Illuſtriſſimo D. Locatore mutuò ſcuta quatuor centum ex mille, quæ jam implicata erant in eodem negotio Cartaræ, cum pacto ſolvendi fructus ad rationem quinque pro centenario, tenentur ad ſolutionem dictorum fructuum, ſive potiùs dictum pactum eſset uſurarium, & à jure reprobatum.

Et quidem prima facie videbatur dicendum dictos fratres de Cimattis non teneri ad dictos fructus pecuniarum mutuatarum, juxta pactum initum cum Agentibus dicti Illuſtriſſimi D. Locatoris, ſed tale pactum omninò uſurarium, & à jure reprobatum eſse, quia
1 materia fructuum, & intereſse in pecunia mutuò data eſt prohibita, & non valet conventio, neque pactum ſecundùm ſententiam omnium Canoniſtarum, cùm ſcriptum ſit mutuum date nihil inde ſperantes, niſi in pacto hoc ſtatueretur ratione lucri ceſsantis, ſive damni emergentis, de quo tamen deberent dari probationes certæ, ita ut non ſufficeret potentia propinqua lucri, aut damni contingentis ex eo, quod mutuans patiatur ſimile intereſse, cum poſſit eſse, quod ex aliis cauſis illud patiatur, Grat. *diſcep. forenſ. cap.* 67. *num.* 10. *& ſeqq. & cap.* 240. *n.* 8. *in fine*, neque ex partium confeſſione tale lucrum, ſive damnum canonizari poteſt, Menoch. *conſ.* 1027. *num.* 5. Sed debet plenè pro-
2 bari, & juſtificari cum requiſitis per Paul. de Caſtr. *in l.* 3. *ff. de eo quod cert. loc.* quem omnes communiter ſequuntur, ut per Menoch. *conſ.* 1180. *num.* 18. Coſt. *de port. ratæ quæſt.* 142. Rot. penes Poſth. *tract. de ſubbaſtat. deciſ.* 8. *num.* 1. & apud Cenc. *de Cenſ. deciſ.*
3 284. Nam quo ad lucrum ceſsans debent tria copulativè articulari, & probari, primò nempè, quod creditor ſit ſolitus negociari, ſecundò, quod debitor ſit in mora, tertiò, quod creditor habuerit præ manibus merces, ſive perſonas volentes ad cambium recipere, & quia pecuniæ debitæ non fuerant ſolutæ, non potuit dictas merces emere, ex quibus tantùm certè, vel ſaltem probabiliter lucratus fuiſset, vel illas ad cambium dare, Caſtr. *in d. l.* 3. & benè declarat Mohæd. *deciſ.* 3. *de uſur. aliàs deciſ.* 208. *per totum* Afflict. *deciſ.* 20. *nu.* 2. Gratian. *diſcept.* 240. *num.* 5. *& cap.* 244. *num.* 12. *& ſeqq.* Et his etiam probatis quando eſsemus in debitore paupere, & qui per impotentiam non ſolvit tem-
4 pore convento, non poſset conveniri pro intereſse lucri ceſsantis, ut firmat Divus Antonin. Archiepiſcop. Flor. *in ſua ſum. part.* 2. *tit. de avaritia*, quem refert, & ſequitur Afflict. *d. deciſ.* 20. *num.* 3. Rol. *conſ.* 35. *nu.* 25. *lib.* 1. Quamvis etiam non deſint qui aſserunt intereſse lucri ceſsantis deberi probata mora debitoris, & quod creditor erat ſolitus emere mercantias cum pecuniis ſuis, & illas non tenere otioſas, & ſic licèt lu- 5
crum non ſit certum omni certitudine, ſed tantùm veriſimile, & probabile, quæ opinio tollerari poſſet inter mercatores, qui non præſumuntur mutuo dare, nec pecunias tenere otioſas, Alex. *conſ.* 41. *libr.* 3. Gratian. *diſcept.* 622. *num.* 10. Magon. *deciſ. Flor.* 32. *nu.* 5. *& deciſ.* 103. *per tot. & deciſ. Luc.* 25. *num.* 88. de cujus tamen opinionis veritate videndi latè Menoch. *de arbitr. caſ.* 119. *nu.* 4. *& ſeqq. per tot.* Gratian. *diſcept.* 829. *num.* 14. *& diſcept.* 987. *n.* 22. *& per tot.* ſequitur Altograd. *conſ.* 21. *n.* 58. *lib.* 1. ubi multos allegat, & teſtatur de veriori, & receptiori opinione.

Quò verò ad damnum emergens, quando debitor non ſolvit tempore convento, debetur creditori ſi legitimè probet, quod paſſus eſt damnum capiendo pecunias ad cenſum, vel ad cambium ab aliis ob retardatam ſolutionem pecuniæ ſibi debitæ, & ſic in individuo, quod damnum evenerit ob non ſolutum debitum à debitore, non enim ſufficeret probare ſe accepiſſe pecunias ſub uſuris ab aliis tranſacto tempore ſolutionis ſiendæ, ſed neceſſe 6
eſt probare id eveniſſe ob illam cauſam retardatæ ſolutionis, quia poteſt eſſe, quod fuerint acceptæ pecuniæ ſub uſuris ex alia cauſa, puta ad finem lucri, vel pro ſuſtentatione banchi, & ſic probatio non concluderet de neceſſitate, prout concludere debet, non tamen eſſet neceſſe iſto caſu, ut accipiens ad cambia interpellet debitorem, cùm dies interpellet pro homine, & quando dies non eſſet appoſitus ſolutioni, ſufficeret extrajudicialis interpellatio, ad notata per Innoc. & alios *in capit.* 1. *de uſur.* Jaſ. *in l. ſi ex legati num.* 12. *ff. de verb. oblig.* Magon. *deciſ. Florent.* 103. *num.* 2. *& ſeqq. per totum* latè Menoch. *de arbitrar. caſ.* 119. *nu.* 12. *& ſeqq. ad finem*, Mohæd. *deciſ.* 1. *&* 2. *de uſur.* Gratian. *diſcept.* 240. *in princ.*

Et ad hoc, ut intereſſe tàm lucri ceſſantis, quàm damni emergentis debeatur, neceſſaria eſt mora debitoris in
ſolvendo, niſi ab initio fuiſſet conventum, quod ante 7
moram reſarciri deberet damnum, quod patitur mutuans retinendo pecunias ab aliis ſub uſuria, à quibus potuiſſet ſe cum pecuniis mutuatis liberare, ut per Gratian. *diſcept. forenſ. d. capit.* 204. *in princ. capit.* 387. *n.* 20. *capit.* 524. *num.* 8. *& num.* 53. *ad* 59. *capit.* 688. *nu.* 24. *& num.* 28. *& capit.* 987. *num.* 7. *& ſeqq.* & quando quis ſuper propriis bonis cenſum imponit, ut alteri ſubveniat mutuando ei pecuniam acceptam, vel partem
illius, poteſt licitè paciſci, ut ſibi proportionabiliter ſol- 8
vatur intereſse, cum ſit permiſſum omne pactum per quod mutuans non lucratur, ſed ſe conſervat indemnem, & nemo debeat cum damno aliis ſubvenire, ut benè notat Cenc. *de Cenſ. qu.* 34. *n.* 54. *& ſeqq.*

Quinimò ſecundùm aliorum opinionem magis tutam, & faciliorem quoad modum probandi intereſſe damni emergentis poſt contractum, & requiritur, quod
creditor volens ad cambium recipere pecuniam ab aliis 9
ob ſolutionem ſibi, non factam tempore præſtituto interpellet debitorem moroſum, & illi intimet futurum cambium propter moram ſuam, non obſtante licentia ſibi data à debitore de accipiendo ad cambium, & recambium in caſu non factæ ſolutionis, ut per Gratian. *diſcept. for. c.* 851. *nu.* 14. *cap.* 829. *nu.* 7. & latè *in cap.* 987. *per tot.* ubi etiam quod talis interpellatio debet eſſe perſonalis, non domi facta, & loquitur de intereſſe alterius intereſſe, & de uſuris uſurarum, quæ regulariter
nunquam debentur, & quando ſecùs ibidem, &c. Nihil 10
autem ex prædictis probatum extitit pro Eminentiſſimo de Balneo, ergo tales fructus licèt conventi non debentur.

Sed his non obſtantibus, prout verè non obſtant in caſu prædicto, dixi fructus, & non intereſſe deberi ad rationem conventam, non ſolùm quia nihil magis huma-
næ fidei convenit, quam pacta ſervare, *leg.* 1. *ff. de pact.* 11
l. juriſgentium §. ait prætor ff. eod. & in l. ſicut C. de act. & oblig. ita ut nulla major injuſtitia dari poſſit *l.* 1.
§. conveniat ff. de pact. Surd. *deciſ.* 259. *n.* 5. *& deciſ.* 12
260. *num.* 12. quod procedit etiam ſi pacta adverſarentur naturæ rei in contractum deductæ, vel etiam ſi eſſent
contra juris communis regulas, ut per Surd. *d. deciſ.* 13
259.

259. *num.* 5. *in fine*. Sed quia valet pactum de ſolvendo
certum quid mutuanti, ſeu commodanti donec res mu-
tuata, vel commodata reſtituatur, ut ex multis probat
Intrigliol. *in ſuis ſing. lib.* 3. *cap.* 64. *num.* 414. ubi dicit
de hoc verum eſſe, etiam ſi pactum eſſet de ſolvendo
octo pro centenario, Adrian. Sext. *lib.* 4. *ſent. tit. de re-
ſtit. in qu. quia factum eſt de intereſſe, verſ. ſed quia ni-
hil plus*, ubi quod communiter Theologi, & Canoni-
ſtæ tenent in pecunia mutuo data poſſe à principio ta-
xari, & in pactum deduci certum quid pro fructibus, &
intereſſe, maximè quando eſt veriſimile, & abeſt fraus,
& dolus, & animus palliandi uſuram, ac concurrunt
aliæ conditiones, & requiſita, de quibus latè Rot. *in Ja-
nuen. pecuniaria* 6. *Junii* 1611. coram Lancelloto, Grat.
diſcept. forenſ. cap. 387. *per tot. caſ.* 652. *num.* 25. *cap.*
911. *num.* 18. *& cap.* 920. *num.* 22. *& ſeqq.* Salon. *tract.
de juſt. & jur. quæſt.* 78. *art.* 2. *contr.* 9. *lib.* 2. Surd. *de-
ciſ.* 259. *num.* 16. *&* 17. & noviſſimè Pater Steph. Nea-
pol. *tract. de præcipuis jur. & juſt. part.* 1. *lib.* 2. *de mu-
tuo cap.* 26. *num.* 8. ubi quis poteſt dare mutuo alteri
ſummam pecuniarum cum pacto, ut recipiens teneatur
ſolvere quinque pro centenario, &c. & Filliuc. *tract. de*
14 *uſur. tom.* 1. *tractat.* 34. *cap.* 5. ubi ultra cauſam lucri
ceſſantis, & damni emergentis enumerat alias cauſas
ſub quibus poteſt quis accipere aliquid pro fructibus ul-
tra ſortem.

Quæ quidem conditiones neceſſariæ non deſunt in
caſu noſtro, & prima, quæ eſt mutuum verè ſit cauſa
ceſſationis illius lucri, ita ut illud verè ceſſet, aliàs non
ceſſaturum ſi mutuum factum non fuiſſet, clarè colligi-
tur ex eo, quod dicta ſcuta quatuorcentum mutuo data
ſunt ex ſumma ſcutorum mille, quæ jam erant impli-
cata in actuali negotiatione, ut patet ex capitulis inter
partes firmatis, quare ſi juxta communem Doctorum
ſententiam ſatis eſt, ut pecunia, quæ mutuo datur, ſit in
potentia proxima lucri, & ſic aliqua ſpes negotiatio-
15 nis de proximo, ut ſecundùm æſtimationem ejuſdem
ſpei poſſit mutuator aliquid ſupra ſortem recipere, Card.
de Lugo *de juſtit. diſp.* 25. *ſect.* 7. Trullench. *in Decal.
lib.* 7. *cap.* 19. *dub.* 9. Bonac. *de mutuo, & uſur. part.* 4.
num. 13. & alii paſſim, quanto magis id concedendum
eſt quando pecunia reperitur in actuali negotiatione,
prout erat in caſu noſtro.

Secunda pariter conditio neceſſaria, quæ eſt, ut ſo-
lummodò ſolvatur tantumdem quanti valet lucrum ra-
tione mutui amiſſum, ſi enim plus exigeretur non ra-
16 tione lucri ceſſantis, ſed mutui exigeretur, non deficit
in caſu noſtro ſi ſanè aptetur, cum illa quinque conven-
ta pro centenario, nec plus, nec minus redderent pecu-
niæ mutuatæ in negotiatione, in qua erant implicatæ
ante factum mutuum, ad tradita per DD. *ſupra allega-
tos in loc. cit.*

17 Tertia denique conditio neceſſaria, quæ eſt lucrum
ceſſans ſtatim non recipiatur, ita ut per anticipatam ſo-
lutionem illius mutuum minuatur, colligitur ex inſtru-
mento, & capitulis, in quibus dicitur illa quinque eſſe
ſolvenda annuatim, nec ſtatim fuiſſe ſoluta obiicitur ab
adverſariis, quorum etiam munus fuiſſet id probare.

Præterea amplitudo divitiarum, nobilitas, & nativus
ſplendor antiquiſſimæ, atque Excellentiſſimæ familiæ
18 Dominorum de Balneo, cujus glorias, & inſignia geſta
per Heroes, quibus ſemper claruit, inter quos nunc uti
fulgentiſſimum ſydus emicat Eminentiſſimus Cardina-
lis Nicolaus, ſi quis attingere vellet, & præcipuè hujus
Eminentiſſimi propter ejus immenſa merita ſublimi Ca-
thedra Petri digniſſimi, integrum volumen non ſuffice-
ret, prout aliàs experientia docuit, in illis auctoribus
19 qui hujuſmodi mare magnum ingredi non timuerunt,
quorum exemplo ego edoctus ne emergar, tranſitum fa-
cio, & dico, quod facit penitùs ceſſare omnem ſiniſtram
præſumptionem, ad latè tradita per Tiraquell. *de nobil.
cap.* 3 *&* 20. Boer. *deciſ.* 217. *num.* 9. cum aliis per Gra-
tian. *diſcept.* 625. *nu.* 27. *&* 28. & Montan. *de tut. cap.*
30. *num.* 95. *fol. mihi* 92. & facit Gratian. *diſcept.* 970.
num. 8. *& ſeqq.* Et quod verſamur extra caſum mutui,
prout manifeſtè apparet ex lectura capitulorum, ibi,
*Item li medemi affittuarii non vogliono li mille ſcudi, che
ſtanno impiegati nel negozio della Cartara, ma ſi bene
ne piglieranno ſcudi quattrocento, con quello, che ſegue,*
20 *&c.* & ibi nullum verbū immaginabile de mutuo, quod
etiam in dubio non præſumitur, ſed ab allegante pro-
bari debet, Gratian. *diſcept.* 622. *num.* 10. & Rot. co-
ram Merlino *in Romana ſcutorum* 4000. 4. *Julii* 1635.
præcipuè quia pecunia actualis non intervenit cum illa
formali, & ſpecifica numeratione, prout requiritur in
mutuo ad hoc, ut mutuum dici poſſit, *leg.* 1. *§. recon-* 21
trahitur ff. de act. & oblig. Faber. *in ſuo C. lib.* 4. *tit.* 2.
Rub. ſi cert. pet. diff. 4. *num.* 2. ubi quod mutuum in
pecunia contrahitur dumtaxat numeratione, & ubi agi-
tur de pecunia implicata in aliqua re, ut in caſu noſtro
nunquam poteſt dari mutuum, niſi facta ſit conven-
tio, quod res, in qua implicata eſt, vendatur, & illius
pretium retineatur in mutuum, *l. ſed Julianus* 9. *§.
mutui dationem ff. ad Macedon.*

Et quamvis poſtea Notarius in inſtrumento mentio-
nem fecerit de mutuo, & dixerit illa ſcuta quadringen-
ta dari mutuo illis de Cimatis conductoribus Cartaræ,
ita ut per talem denominationem poſſit dici nos verſari
in mutuo, cùm contractus talis judicari debeat qualem 22
contrahentes denominant, Magon. *d. deciſ. Flor.* 33.
num. 2. *&c.* Tamen ex capitulis de conſenſu partium in
inſtrumento incorporatis, ita manifeſtè conſtat de men-
te contrahentium, ut imperitiæ, nè dicam claræ falſi-
tatis Notarius redarguatur, dum enim in uno ex dictis
capitulis agitur de quadringentis illis ſcutis, expreſsè di-
citur eſſe ſubtracta ex mille, quæ Illuſtriſſimus D. Lo-
cator ſolitus erat negotiationis cauſa tradere conducto-
ribus illius officinæ ad rationem quinque pro centena-
rio, & cum nulla ibi fiat mentio alterius contractus
ineundi cenſetur tradi ſub illa ratione, ſub qua ante-
cedenter erant, & ſic non mutatur ſubſtantia, & na-
tura contractus antecedentis, ſed ſub eodem prorſus
titulo iterum tribuuntur, cùm caſus ſuperveniens re- 23
cipiat declarationem, & interpretationem ſecundùm
ſtatum præcedentem, *c. majores de rap. in fine*, ubi
Abb. *num.* 6. & faciendum eſſe interpretationem ſecun- 24
dùm ſubjectam materiam docent paſſim Doctores Surd.
de alim. tit. 59. *num.* 124. Roland. *conſ.* 38. *n.* 9. Natta
conſ. 476. *num.* 3. Bero. *conſ.* 66. *num.* 14. *& conſ.* 105.
nu. 24. *lib.* 1. Cùm igitur dicta ſcuta quadringenta tra-
dantur ea ratione, qua priùs erant implicata ſine alia
declaratione, interpretanda eſt voluntas contrahentium
eumdem prorſus voluiſſe inire contractum in ea tradi-
tione, cui tunc cum tradita fuerunt, erant obnoxia,
nam ſi ab eo recedere voluiſſent, id expreſſiſſent, *arg.
l. un. §. ſin autem C. de caduc. toll. l. ſi ſecurus §. prætor
ait ff. de acquir. hæred. cap. ad audientiam de decimis.* 25

Quapropter fatendum eſt cum Bald. *conſ.* 4. *lib.* 4
mundum imperitia Notariorum deſtrui, & bonorum
virorum conſcientias quandoque in magno diſcrimine,
& periculo collocari, cujus dictum quamplures poſtea 26
Jureconſulti in ſimilibus difficultatibus verſantes uſur-
parunt, Jaſ. *conſ.* 69. *lib.* 4. Ripa *in l. Centurio nu.* 6. *ff.
de vulg. & pupill.* Cagnol. *in l. librarius num.* 2. *ff. de
reg. jur.* Burſat. *conſ.* 149. *num.* 39. qui alios citat, &
præſertim Caſtr. & Angel. aſſerentes plerumque Nota-
rios, dum teſtamenta conficiunt teſtantium volunta-
tes ignorare, quas proindè ſubvertunt, quod non ſo-
lùm in teſtamentis, ſed in omnibus aliis ſcripturis,
quas conficiunt plerumque evenit, ut experimur quo-
tidie ex magnis litibus, quæ inde reſultant prout in
caſu noſtro contingit, quod dictum ſit pace peritorum,
& benè verſatorum, illorum tamen imperitia non de- 27
bet contrahentibus præjudicare, *leg. errore C. de teſtam.
l. cum proponatur ff. de leg. leg. ultim. ubi gloſs. C. de fi-
dejuſſ. leg. liberatus ff. de reg. jur.* Caſtr. *conſ.* 18. *nu.* 2.
volum. 2. Surd. *conſ.* 129. Cravett. *conſ.* 147. *num.* 5. *&
conſ.* 130. *num.* 1. Sed mens contrahentium quibuſcum- 28
que Notarii verbis prævalere debet, cum illa magis,
quàm verba ſit attendenda, *leg. labeo in fine, ff. de ſu-
pell. leg. l. nominis, & rei §. verbum ff. de verb. ſignif.*
Sigiſmund. Scacc. *de appell. quæſt.* 4. *nu.* 21. Oldrad.
conſ. 9. *num.* 3. *&* 4. Magon. *deciſ. Flor.* 33. *nu.* 13. Gra-
tian. *diſcept.* 769. *num.* 21. *& alibi*, Tuſch. *litt. M. con-
cluſ.* 199. qui cum aliis pluribus voluntatem conjecturis 29
eruendam eſſe affirmant, imò etiam ſi verba eſſent im-
proprianda voluntas contrahentium ex conjecturis elici-
ta prævalet Tuſch. *ubi ſupra*, Anchar. *conſ.* 219. *nu.* 5.
& à verbis aliquando recedendum affirmat Caſtr. *conſ.*
224. *lib.* 2. quare cum in caſu noſtro aliundè colligatur
non ex ſolis conjecturis mens contrahentium, liberum
eſt à Notarii verbis recedere, ſi cum eorum voluntate 30

non conveniant, ſed ex capitulis claris, & in claris non eſt opus conjecturis, *l. ille aut ille §. cum in verbis, ff. de leg. l. continuus ff. cum ita ff. de verb. oblig. l. 2. C. de leg.*

Verſamur itaque non in mutuo, in quo etiam juxta ſuperius dicta valeret pactum prædictum, ſed in contractu virtute triplici, ſive quem communiter trium appellant, nempè ſocietatis, aſſecurationis capitalis, & aſſecurationis certi lucri, qui contractus tanquam licitus paſſim admittitur per ſcribentes, Rot. *deciſ.* 34. *n.* 10. 1. apud Farinac. & coram Coccin. *in una Romana Socie-*
31 *tatis 3. Junii* 1602. Tollet. *lib.* 5. *cap.* 4. Salon. *de ſociet. cap.* 22. *art.* 3. Dian. *part.* 1. *tract.* 8. *reſol.* 3. Escobat. *in Theolog. moral. exam.* 13. *cap.* 2. *num.* 77. Trulench. *in Decal. lib.* 7. *cap.* 13. *dub.* 44. Card. de Lugo *de Inſtit. diſput.* 31. *ſect.* 4. & alii, ſive iſti contractus fiant per intervalla, ſive unico contextu, quibus adde Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 589. *per totum* Michalor. *de fratr. part.* 3. *cap.* 59. *num.* 43.

Neque obſtat conſtitutio Sixti Quinti prohibens fieri contractum ſocietatis, in quo fiat aſsecuratio capitalis, quia ut communiter advertunt recentiores, qui poſt illam conſtitutionem ſcripſerunt, loquitur Pontifex de ſolo contractu ſocietatis ſejuncto aliis duobus, in qua ſi aſſecuretur capitale, certum eſt manifeſtam committi uſuram à jure prohibitam, ſecùs verò ſi adiiciantur reliqui duo contractus, in quibus fiat aſsecuratio capitalis, & certi lucri accepto ob id juſto pretio, quo judicio prudentium utraque aſsecuratio æſtimabilis eſt, ita Bonac. Leſs. Nald. Card. de Lugo, & Rot. *in loc. cit.* qui
32 omnes aſserunt illos tantùm per hujuſmodi conſtitutionem prohiberi contractus, qui jure communi reprobati ſunt non verò contractus trium, qualis dijudicatur prædictus.

Nec obſtat, quod iſte contractus triplex explicitè factus non fuerit, cùm ſatis ſit, quod fuerit factus implicitè, ut monent Doctores ſuprà relati, qui etiam propterea tanquam bonos admittunt, ac licitos dicunt contractus viduarum, & hujuſmodi perſonarum, quæ pecunias ſuas mercatoribus tradunt cum pacto certi lucri
33 ſalvo ſemper capitali cum intentione implicita, vel explicita contrahendi eo modo, quo licitè poſsunt de jure, taciti enim, & expreſſi eſt judicium, *l. cum quid ff. ſi*
34 *cert. pet. leg. ſi filiusfam. ff. eod.* Menoch. *conſ.* 108. *nu.* 14. Morl. *in empt. jur.* 1. *part. tit.* 8. *quæſt.* 8. & 24. Ugol. *de off. Epiſcop. cap.* 7. *part.* 2. *nu.* 14. Leo *in Theſ. for. Eccl. part.* 3. *cap.* 7. *n.* 6. Sanch. *lib.* 1. *de matr. diſp.* 65. & *lib.* 4. *diſp.* 6. *n.* 36. Et quoad materiam aſſecurationis ex noſtris additur Petr. Santert. Luſint. *in tract. de aſſecurat. per tot.* cum aliis per Gratian. *diſcept. for. c.* 589. *per tot.*

In hancque ſententiam libentius deveni, cum ultra prædicta eam mihi comprobaverit, etiam Excellentiſſimus Dominus Fabritius Runtirolus Nobilis Patritius, & Advocatus Primarius Forolivienſis, vir quidem ſummi, & acutiſſimi ingenii, ac in omni ſcientiarum genere eruditiſſimus, cujus auctoritas, integritas, cùm non eſſet Advocatus in cauſa, nec aliquod intereſſe haberet, ſed tantummodò pro me oretenus pro veritate pluries conſultus, & habito ſecum diſcurſu, omnem ſuſtulit dubitationem.

ARGUMENTUM.

Debitor nulliter captus quando non debeat relaxari, & multa de confeſſione revocanda ex errore, & falſa cauſa. Suſpectus de fuga ad quorum inſtantiam, quo tempore, & loco poſſit carcerari quid ſi ſit minor, ſenex, vel mulier, & an alleget incompetentiam Judicis.

SUMMARIUM.

1 *DEbitor non debet relaxari, etiamſi fuerit nulliter carceratus, ubi conſtat de debito liquido.*
2 *Intelligit quando de debito conſtat ex confeſſione partis.*
3 *Confeſſio debitoris quid operetur.*
4 *Error contra propriam confeſſionem debet probari per apertiſſimas probationes.*
5 *Error poteſt probari contra propriam confeſſionem, & quo modo probetur.*
6 *Confeſſio ſine cauſa non nocet.*
7 *Confeſſio emanata ex falſa cauſa, & ſuppoſito non verò eſt nulla.*
Fidejuſſor accedens ſecundæ obligationi ſub prætextu, & ſuppoſito primæ, quæ erat nulla, non remanet obligatus.
8 *Debitor ad quorum inſtantiam poſſit carcerari, & an requiratur ſpeciale mandatum.*
9 *Debitor carceratus ad inſtantiam ceſſionarii quando ſit nulliter carceratus.*
10 *Debitor ſuſpectus de fuga an poſſit incompetentiam Judicis allegare.*
11 *Debitor qui renunciavit proprio foro poteſt ubique conveniri.*
12 *Debitor ſuſpectus de fuga poteſt arreſtari, etiam diebus feriatis.*
13 *Debitor ſuſpectus de fuga poteſt etiam de nocte carcerari.*
14 *Dies feſtus an incipiat à media nocte præcedente, & finiat media nocte ſubſequente, vel quomodo.*
Dies, an nox dicatur donec durat aliqua claritas ſuper terram licèt ſol occiderit, vel nondum natus fuerit.
15 *Debitor ſuſpectus poteſt ab ipſomet creditore privato arreſtari.*
16 *Debitor non poteſt arreſtari in Eccleſia, nec in ejus circuitu.*
17 *Eccleſia nondum conſecrata an gaudeat immunitate.*
18 *Debitor an poſſit in domo capi.*
19 *Quid in debito fiſcali, ſtante ſuſpicione fugæ.*
20 *Privilegium ut debitor non extrahatur de domo ad quid extendatur.*
21 *Minor, infans, vel pupillus an poſſint carcerari pro debito.*
22 *Minor poteſt carcerari ſi ſit mercator, & habeat liberam bonorum adminiſtrationem.*
23 *Minor declaratus major in ætate* 18. *annorum poteſt carcerari.*
24 *Statutum quod habens* 18. *annos ſit major in quibus actibus operetur.*
25 *Statutum de habilitate, vel inabilitate perſonæ non comprehendit forenſes.*
26 *Senes ſeptuagenarii an poſſint pro debito carcerari, & quid de ſexagenariis.*
27 *Senex quinam dicatur eſt in Judicis arbitrio.*
28 *Senex non poteſt ſuo privilegio renunciare.*
29 *Mulieres an poſſint pro debito carcerari.*
30 *Mulier non poteſt eſſe tutrix niſi ſit mater vel avia.*
31 *Mater habet privilegium ne conveniatur ultra quam facere poſſit.*

CAPUT LII.

PRo vera reſolutione eorum quæ proponuntur in dubiis mihi tranſmiſſis ſciendum eſt primò, quod licèt ubi conſtat de debito liquido per apertas probationes non debeat relaxari debitor donec ſolverit, quamvis non ſervato juris ordine fuerit captus, & carceratur, *l. fin.* 1
§. fin. ff. quod met. cauſ. Jaſ. *in l. à divo Pio §. in venditione de re jud.* Diaz. *reg.* 168. Gratian. *diſcept. for. c.* 706. *n.* 11. & *cap.* 921. *n.* 19. Tamen iſtud procedit ſolùm ubi debitum eſſet tale ut contra illùd nihil poſſit opponi, ut quando ex confeſſione ipſiuſmet debitoris redderetur omninò liquidum, & indubitatum aliàs ſecùs, Marant. *in prax. part.* 4. *diſt.* 9. *n.* 127. Caccialup. *de deb. ſuſpect. & fugit. quæſt.* 14. *n.* 4. Magon. *deciſ.* 2
Flor. 126. *per tot.* Rot. *part.* 2. *diverſ. deciſ.* 151. *n.* 5. Fenzon. *ad ſtat. Urb. cap.* 98. *n.* 34. & 39. Gratian. *diſcept.* 734. *n.* 13. & *ſeqq.*

Quia confeſſio, maximè officialis, jurata, & à parte acceptata ſuperat omne aliud genus probationis, & in confeſſum partes Judicis non ſunt niſi in compellendo ad ſolvendum ſi debitor captus fuerit, ut ſolvat vigore 3
mandati executivi, vel ad ſatiſdandum ſi captus fuerit, ut ſatiſdet pro ſuſpicione fugæ, ita ut de jure nulla videatur admitti probatio contra propriam confeſſionem, Duran. *dec.* 337. *n.* 41. Magon. *dec. Flor.* 88. *n.* 2. Gratian. *diſcept. for. c.* 677. *n.* 4.

Unde apparet verificatum adagium, quod non eſt confeſſi cauſa tuenda rei, niſi poſſit probari error, & cauſa illius per apertiſſimas probationes, excellentes in 4
ſu-

Digitized by Google

ſuperlativo gradu, Gratian. *diſcept.* 789. *n.* 5. *& ſeqq.*
& diſcept. 890. *n.* 26. Quod autem admittatur probatio
erroris contra propriam confeſſionem, etiam in judicio
5 emanatam ad Judicis interrogationem juratam, & à
parte acceptatam, probat idem Gratian. *diſcept.* 706.
n. 58. & pulchrè *diſcept.* 501. *n.* 1. *& ſeqq. ubi n.* 8. *&* 9.
quod ſi confeſſio facta fuerit præſuppoſita obligatione
de qua non appareat tamquam ſine cauſa emanata, non
6 nocet, & dicitur probatus error eo ipſo, quòd probatur
rem aliter ſe habere, non obſtantibus quibuſcumque
clauſulis, & renunciationibus, quia omnes eodem er-
rore quo emanavit confeſſio. cenſentur appoſitæ ſicuti
etiam obligatio, & confeſſio facta ſub prætextu quod
quis ſit debitor vigore alterius præcedentis ſuppoſitæ ob-
ligationis, ſi verè non erat debitor ſtante nullitate obli-
gationis præſuppoſitæ ob non ſervatam formam ſtatuti,
7 vel alia de cauſa eſt omninò nulla tamquam proveniens
ex falſa cauſa, & non verificato ſuppoſito, ita ut nec
remaneat obligatus fidejuſſor accedens huic obligatio-
ni ſub prætextu primę nullæ, *l. cum putarem, ff. famil.
ercifcund.* cum aliis per Duran. *deciſ.* 373. *n.* 3. *& ſeqq.
ad* 11. vide latè Altograd. *conſ.* 44. *per tot. lib.* 2. ubi
latè probat hanc concluſionem.

Secundò notandum eſt, quod debitor poteſt non ſo-
lùm ad inſtantiam ipſius creditoris, ſed etiam illius pro-
8 curatoris ad lites carcerari, licèt non deſint qui ſpeciale
mandatum requiri aſſerant, ut latè per Petr. Zacch. *de
jur. ſiſten. & manu injećt. c.* 3. *nu.* 3. Caccialup. *de debit
ſuſpećt. q.* 2. ſicut & ad inſtantiam ceſſionarii, conſor-
tis, vel ſocii, ſive etiam conjunctæ perſonæ, & aliorum
cum debitis requiſitis, ut declarat Petr. Pecch. *loc. cit.
per tot.*

Si tamen quis fuerit uti ſuſpectus de fuga carceratus
ad inſtãtiam ceſſionarii, vigore ceſſionis illi non denun-
ciatæ eſt nulliter captus, & debet relaxari, cum non ſit
9 quid ei imputetur cur ceſſionario non ſolverit ſi ceſſionis
notitiam non habuit Theſ. *dec.* 220. *n.* 4. cum aliis per
Fenzon. *ad ſtat. Urb. cap.* 98. *n.* 33. Pecch. *d. c.* 3. *n.* 4.
in fin. Qualiter autem debeat denunciari hujuſmodi ceſ-
ſio ad hoc ut debitorem efficiat, tradit Pecch. *loc. cit.*
Grat. *diſcept. for. c.* 356. *nu.* 39. *&* 40. & Rot. *part.* 2.
diverſ. deciſ. 151. *per tot.*

Tertiò ſciendum eſt, quod etſi videantur indiſtinctè
Doctores affirmare, quod debitor ſuſpectus de fuga poſ-
ſit coram quocumq; Judice carcerari, & nõ poſſit incom-
petentiam Judicis allegare, Rom. *conſ.* 239. Theſ. *de-*
10 *ciſ.* 220. Tamen ſunt intelligendi dummodò debitor ſit
in actu fugę, & ſic ubi periculũ eſt in mora ac dummodò
poſtea captus remittatur ad ſuũ Judicem competentem,
Caccialup. *de debit. ſuſpećt. q.* 4. *n.* 4. *in fine, & quæſt.*
7. *n.* 1. Felin. *in c. ſi verò* 3. *col.* 2. *de ſent. excom.* Jaſ. *in
l. vinum col.* 4. *ff. ſi cert. pet.* cum aliis multis per Grat.
diſcept. forenſ. cap. 875. *n.* 7. *& ſeqq.*

At ubi quis argueretur ſuſpectus ex eo ſolùm quod
immobilia non poſſideat, & ſic ubi periculum non eſſet
in mora debet arreſtari coram Judice competenti illius
loci in quo invenitur, & cujus Juriſdictioni, aliàs ſub-
ditus ſi eſſet de illo loco, unde Judex Eccleſiaſticus non
poterit contra forenſem laicum mandatum ſuſpicionis
concedere, nec è contra Judex laicus contra clericum,
niſi periculum eſſet in mora, & poſteà captus remitte-
retur ad ſuum Judicem juxta ſuperiùs dicta Caccialup.
d. q. 7. *n.* 1. cum aliis per Grat. *d. c.* 875. *n.* 1.

Si tamen debitor renunciaverit proprio foro, & vo-
11 luerit poſſe conveniri Romæ, Bononiæ, Florentiæ in
quolibet foro ac ubique locorum ubi jus dicatur, prout
fit quandoque pro cautela creditoris poterit in quolibet
loco adſtringi, & cum eo litigari Caſtr. *in l. non utique
§. ſi quis n.* 2. *ff. de eo quod cert. loc.* Maur. *tr. de ſolut.
c.* 28. & videndus Gratian. *dec. Marchiæ* 180. *per tot.*
Sicuti etiam obligatus in forma Cameræ Apoſtolicæ in
ſtatu Eccleſiaſtico coram quocumque Judice conveniri
poteſt, nec allegata incompetentia Judicis.

Quartò notandum eſt, quod debitor ſuſpectus de fu-
ga poteſt capi, & carcerari etiam diebus feriatis in ho-
12 norem Dei, & Sanctorum *gloſſ. in l. ſi ſuper, Verb. fi-
dejuſſionis, C. de feriis,* Aſin. *in prax.* §. 31. *cap.* 2.
ampliat. 13. Fenzon. *ad ſtat. Urb. c.* 58. *n.* 32. Intelli-
gendo quando periculum eſt in mora, & ubi agitur de
fuga inſtanti, ut per Caccialup. *de debit. ſuſpećt. q.* 8.
Petr. Pecch. *de jure ſiſtend. cap.* 7. *per tot.* ubi etiam la-

tè quid ſit dicendum tempore nundinarum, *& nu.* 2. in-
quit, quod etiam poſt occaſum Solis, & quacumque
noctis hora fieri poteſt captura debitoris ſuſpecti quando
periculum eſt in mora, quidquid aliàs in multis locis ſer- 13
vetur quod poſt ſonum Ave Mariæ non poſſit capi debi-
tor non ſuſpectus de fuga vigore cujuslibet mandati exe-
cutivi, unde tunc temporis advenientis noctis multi
tamquam Veſpertiliones deambulant per plateas, & vi-
cos, ubi durante die comparere non audent, ſed ab-
ſconditi permanent.

Quando autem, & qua hora incipiat dies feſtus, &
finiat ad hunc effectum, ut debitor poſſit, vel non poſſit 14
carcerari, pulchrè tradit Gratian. *diſcept. for. c.* 972.
per tot. ubi reſpondendo contrariis latè firmat, quod in
omnibus diſpoſitionibus, in quibus civiliter agitur dies
incipit à media nocte ſubſequente, & quod nox non di-
citur, ſed dies donec durat talis qualis claritas ſuper
Terram, licèt Sol occiderit, vel nondum natus fuerit,
tale enim lumen quod per aliquod tempus remanet poſt
receſſum proximum Solis, & quod apparet de manè an-
te illius adventum potius adſcribitur diei, quam nocti,
niſi eſſemus in odioſis ad evitandam pœnam ſtatuti, ut
ibi per eum ubi multos allegat.

Quintò ſciendum eſt, quod quamvis debitor fugiti-
vus poſſit ubicumque reperiatur capi, & in eo verifice-
tur *ubi te invenero ibi te judicabo*, ita ut poſſit etiam ab
ipſomet creditore privato propria auctoritate, maximè 15
ubi deeſt copia Judicis, & periculum eſt in mora arreſta-
ri, Caccialup. *d. tr. q.* 7. Montan. *de tut. cap.* 29. *n.* 26.
&c. Non tamen poterit arreſtari, nec capi in Eccleſia,
nec in illius circuitu per quadraginta paſſus ſi ſit matrix, 16
& major, nec in domibus ad uſum Clericorum deſtina-
tis, & exiſtentibus intra dictum ambitum Eccleſiæ,
Petr. Pecch. *de jure ſiſten. cap.* 6. *n.* 1. *& ſeqq.* Guaz. *ad
deff. deff.* 1. *cap.* 37. *n* 6. *&c.* quod procedit etiamſi Ec-
cleſia nondum eſſet conſecrata dummodò ſit auctoritate
Epiſcopi conſtructa *cap. Eccleſiæ de Immun. Eccl.* &
in omni loco, & caſu ubi intrat privilegium immunita- 17
tis, quam explicat Guaz. *loc. cit.* Clar. *§. fin. q.* 30.

Imò debitor pro debito civili privato nec capi poteſt
in propria domo, vel aliena conducta, cùm domus ſua 18
debeat eſſe cuique tutiſſimum refugium, *l. pleriq; de
reg. jur.* Ferrer. *caut.* 22. *per tot.* ſequitur per Cabal. *reſ.
crim. caſ.* 299. *n.* 19. *&* 20.

Quod tamen non procedit in debito fiſcali, nec in de-
bitore omninò fugitivo, vel ſuſpecto, nec quando fuit
tali privilegio renunciatum, etiam generaliter per re-
nunciationem omni juris auxilio, & favori, Petr. 19
Pecch. *loc. cit. cap.* 6. *n.* 3. *& ſeq.* Multas autem caute-
las ad extrahendum debitorem de domo, tradit Ferrer. 20
loc. cit. Et an habeat locum iſtud privilegium in hoſpi-
tio, vel caupona, ſive in apotheca, vel porticu ſeu ſca-
lis, vel porta domus, vel in navi, ſive curru, an in quo-
vis tuguriolo, an in ſtabulo, vel horto domui adjuncto,
an in molendino, & ſimilibus declarant Interpretes *in d.
l. plerique*, & Petr. Pecch. *d. c.* 6. *per tot.*

Sexto animadvertenduam eſt, quod minor, & eò ma-
gis infans, impubes, & pupillus non poſſunt pro debito
civili privato carcerari, etiam ſtante ſtatuto generaliter
permittente debitorem carcerari, cùm tamquã odioſum 21
reſtringi debeat ad habiles de jure communi, ut in pun-
cto ſtatuti Florentini Rom. *conſ.* 120. *n.* 3. Bald. & Sa-
lyc. *in l.* 2. *C. qui bon. ced. poſſ.* Pariſ. *conſ.* 94. *n.* 40. *lib.*
1. Simoncel. *de decret. lib.* 2. *tit.* 6. *n.* 128. & latè ratio-
nes concludentes adducens probat Caccialup. *d. tract.*
5. *num.* 3. *& ſeqq.* Brun. *de ceſſ. bon. q.* 3. 4. *q. princ. per
tot.* quamvis non deſint qui contrariam ſequuti ſint opi-
nionem quoad Minorem, nulli tamen negant quin ſem-
per habeat beneficium reſtitutionis in integrum ſi fuerit
læſus Grat. *diſcept. for. cap.* 360. *n.* 24. *&* 25.

Et ſequendo dictam primam opinionem intelligi niſi
ex forma ſtatuti minor haberet liberam bonorum ſuo-
rum adminiſtrationem, ut quia ſit mercator, vel alia
de cauſa, nam tunc probata dicta qualitate pro pertinen-
tibus ad artem ſuam poterit carcerari ſi ſit doli capax, 22
Caccialup. *d. q.* 5. *n.* 7. Brun. *loc. cit. nu.* 21. facit Pic.
de ſtat. Urb. gloſ. 7. *n.* 311. *& ſeq.* Gratian. *diſcept. fo-
renſ. cap.* 171. *n.* 8. Marſil. *in repet. Rub. ff. de fidejuſſ.
n.* 183. *in fine.*

Sicut etiam minor repræſentatus major in ætate 18.
annorum à ſtatuto prout eſt Florentiæ poterit carcerari

pro debito, cùm poſſit bona ſua alienare ſine decreto,
23 nec habeat reſtitutionem in integrum, Felic. *de ſociet.*
cap. 5. *n.* 16. & 47. Fenzon. *ad ſtat. Urb. c.* 47. *num.* 5.
Gratian. *diſcept. f.r. c.* 488. *n.* 4. & *ſeqq.*
Quod tamen hujuſmodi ſtatutum non habilitet quo-
ad alienationem immobilium, ſed ſolùm ſuppleat au-
ctoritatem Tutoris, vel Curatoris, & ſic operetur tan-
24 tùm in caſibus, in quibus de jure communi dicta tutoris
auctoritas prodeſſet in puncto ſtatuti Florentini *lib.* 2.
Rub. 115. firmat Aſin. *in prax.* §. 1. *c.* 1. *n.* 24. Magon.
dec. Flor. 22. *n.* 3. & 7. Grat. *diſcept. for. c.* 233. *n.* 21.
& *ſeq.* Simoncel. *de decr. l.* 3. *tit.* 8. *n.* 24. & *ſeq.*
Taleque ſtatutum tamqùam diſponens de habilitate,
vel inhabilitate perſonæ non procedit, nec locum habet
ex defectu poteſtatis in minore forenſe, qui contrahat
Florentiæ, vel alibi ubi ſimile vigeat ſtatutum quamvis
25 aliàs ſtatutum loci contractus attendatur quoad ſolem-
nitates, ut multis relatis probat idem Grat. *diſcept.* 824.
n. 31. & *ſeqq.*
Neque etiam ſenes ſeptuagenarii poſſunt pro debito
26 civili carcerari, cùm exiſtentes in tali ætate æquiparen-
tur infirmis, & præſumantur continuò ægri, atque in-
firmi, qui non carcerantur pro debito civili, Anch. *conſ.*
336. *n.* 2. quem latè ſequitur Grat. *diſcept. for. cap.* 328.
n. 10. & *c.* 805. *n.* 1. & *ſeq.*
Quinimò cùm hodie ætates hominum multis de cau-
ſis ſint abbreviatæ, & juxta communem curſum ſint uti
plurimum reductæ ad quinquageſimum annum in robu-
27 ſtis, in robuſtioribus ad ſexageſimum, & ulterius vita
ſit continuus dolor, & labor, ac quaſi non vita, ſed cer-
ta mortis expectatio, non vitæ productio, ut quotidiana
docet experientia, ne cluſorium in multis reddatur di-
ctum privilegium, dicendum eſt, quod etiam ſexage-
narius non poſſit pro debito carcerari, vel ſaltem hujuſ-
modi ætatis ſit habenda ratio, ut ſolùm arreſtetur in do-
mo, cùm ſit in Judicis arbitrio quiſnam dicatur ſenex,
Menoch. *de arbitr. caſ.* 56. *nu.* 3. Gratian. *d. cap.* 805.
n. 4. *per tot.* ubi multa de ſenibus, & illorum excuſatio-
ne, ac unde brevitas vitæ proceſſerit, quod expreſsè fir-
mat de ſexagenario niſi ſit in libro meo corruptus, idem
Grat. *cap.* 506. *n.* 1. & *ſeqq.* ubi extendit, nec pro debi-
to fiſcali poſſit carcerari juxta text. *in l. metallum ff. de*
pœn. Ita ut nec poſſit hujuſmodi privilegio tacitè, vel
28 expreſsè renunciari cùm ſit cauſa miſerationis indu-
ctum, Duen. *reg.* 312. *n.* 2. idem Grat. *d. c.* 506. *n.* 17
& *ſeqq.*
Et cùm antiquis temporibus quando homines regula-
riter vivebant centum annis minus ætatis reputarentur
ſeptuaginta anni, quam hodie quinquaginta, non in-
conveniens eſſet dictum privilegium ad dictam ætatem
quinquaginta annorum extendere arbitrio judicis juxta
facti, & perſonarum qualitatem.
Portò nec mulieres pro debito civili ob verecundiam
ſexus poſſunt carcerari, neque pro debito fiſcali, vel tu-
29 telari, niſi agatur de meretricibus licèt conjugatis ſi vi-
ro ſciente meretricantur, *l.* 1. *Cod. de offic. diverſ. Jud.*
& *in auth. ſed novo jure C. de cuſtod. reor.* Caccialup.
de debit. ſuſpect. quæſt. 5. *nu.* 26. & *ſeqq.* Menoch. *de*
arbitr. caſ. 88. *num.* 10. & *ſeqq.* Dec. *in leg. fœminæ*
num. 72. *ff. de reg. jur.* Magon. *deciſ. Luc.* 90. *num.*
1. & *ſeqq.* quamvis quoad debitum tutelare contra-
rium teneat Montan. *de tut. cap.* 15. *num* 65. Sed in-
telligi poteſt quando mulier huic privilegio renun-
ciaſſet, quod favore tutelæ facere poteſt alias ſecùs in
aliis caſibus, ut per Caccialup. *loc. cit. n.* 16. puto tamen
quòd cùm mulier non poſſit eſſe tutrix, niſi ſit ma-
30 ter, vel avia, *auth. matri*, & *aviæ C. quando mulier*
tutel. funga. habebit uti parens beneficium ne conve-
31 niatur niſi in quantum facere poteſt, ut per Bart. *in*
auth. matri, & *aviæ verſ. ſed beneficium*, &c. ſequitur
Brun. *de ceſſ. bon. q.* 1. 4. *q. princ. per tot.*

ARGUMENTUM.

Milites, & Doctores, an & quando poſſint carcerari pro debito, an renuntient ſuis privilegiis, quid ſi ſint ſuſpecti de fuga, & plura de notificatione Bandarum.

SUMMARIUM.

1 *Milites non poſſunt carcerari pro debito in ca-*
ſtris contracto.
2 *Miles factus cauſa non ſolvendi debiti debet caſſari*
à militia.
3 *Milites noſtri temporis, an gaudeant privilegiis*
militaribus.
4 *Milites an poſſint renunciare ſuis privilegiis.*
5 *Milites in ſtatu Florentino debent notificari per men-*
ſem antea, & ſi non opponant de non facta notifi-
catione valet proceſſus.
6 *Notificatio Bandarum non eſt neceſſaria ubi agi-*
tur actione reali.
7 *Milites an gaudeant privilegio pro debitis juratis.*
8 *Diſpoſitio generalis non trahitur ad actum juratum*
niſi exprimatur.
9 *Salvus conductus non extenditur ad debitum jura-*
tum, nec concedi poteſt.
10 *Diſpoſitio mandans donationes inſinuari, an com-*
prehendat juratas.
11 *Donatio poteſt regiſtrari quandocumque, & tunc ſo-*
lùm incipit valere.
12 *Militum laudes, & prærogativas vide remiſſivè, &*
de ſalutatione ducis.
13 *Doctores an, & quales poſſint carcerari pro debito.*
14 *Statutum de capiendo debitore rejecto omni privile-*
gio qualiter intelligatur.
15 *Debitor fugitivus non obſtante quocunque privilegio*
poteſt carcerari.
16 *Crimen privati carceris quando committatur.*
17 *Fuga cum re aliena dicitur delictum.*
18 *Fugiens cum re aliena dicitur committere furtum.*

CAPUT LIII.

Milites armatæ militiæ non poſſunt de jure carce-
rari pro debito civili, cùm non teneantur niſi 1
quatenus facere poſſint, *l. miles*, & *l. item miles, ff.*
de re jud. intelligendo pro debito in caſtris contracto,
vel ſi extra caſtra quomodocumque ob cauſam militiæ,
quod procedit etiam in militibus noſtri temporis, quan-
do ſunt in expeditione, aliàs ſecùs, Caccialup. *de de-*
bit. ſuſp. & *fugit. quæſt.* 5. *num.* 12. & *ſeqq.* Brun. *de*
ceſſ. bon. quæſt. 11. 4. *quæſt. princ. per tot.* Petr. Cabal.
reſol. crim. caſ. 294. *num.* 314. & *ſeqq.* & *num.* 383. *et*
ſeqq. per tot. ubi latè ferè omnia, quæ deſiderari poſ-
ſint habentur circa milites, tam quoad civilia, quàm
quoad criminalia.
Si quis tamen efficeretur miles cauſa litis differendæ,
vel debiti non ſolvendi deberet utique inſtante creditore 2
à militia ſolvi, & caſſari, *l.* 1. *C. qui milit. non poſſ. lib.*
12. Caccialup. *loc. cit. n.* 17.
Et quòd milites noſtri temporis non gaudeant pri-
vilegiis militaribus niſi quando ſunt in caſtris, & in
expeditione, ita ut non ſufficiat eſſe in aliquo Præſi-
dio, latè exponendo verba *Rub. cap.* 5. *Bandarum* 3
Florentiæ, & privilegium dicti cap. ſub num. 10. *con-*
cludit Rot. Florentina per Excellentiſſimum D. Au-
ditorem Hieronymum Canoſſam ſub die 3. *Junii* 1648.
ut patet in libro Mot. 113. *à* & *ideò hu-*
juſmodi cap. 5. *Bandarum non prodeſſe, ei qui fuerat*
deſtinatus Gubernator Liburni, quin eo non obſtante
poſſet conveniri.
Cùm qua quidem ſupradicta juris diſpoſitione, ut
plurimum conveniunt privilegia militaria, quæ hodie
per Principes ſuis militibus conceduntur, ut in ſtatu
Florentino ubi habent plura privilegia, & hoc præci-
puè ut pro debito civili privato non poſſint carcerari
quod ſervatur etiam ſi domi verſentur, & non in expe-
ditione, niſi ageretur de debito ab ipſis ante militiam
contracto, ut in dictis *privil. cap.* 4. *num.* 18. *in fine.*
Quibus privilegiis non poſſunt renunciare cùm ſint in- 4
ducta favore totius ordinis militaris, Borgn. *de tut. n.*
223. Theſ. *deciſ.* 36. *n.* 5. Petr. Cabal. *reſol. crim. caſ.*
225. *n.* 25. & *ſeqq.* licèt non deſint qui in contrarium
tenuerunt, nempè poſſe renunciari per milites privile-
gio fori, ac aliis ſibi competentibus propter cingulum
militare per text. *in l. ſi quis in conſcribendo, ubi gloſ.*
C. de pact. & videtur ſequi Magon. *deciſ. Florent.*
116. *n.* 5. Sed certè prima opinio eſt magis communis,
& uſu recepta, niſi renuncietur cum juramento per ea,
quæ ſubiiciam de debito jurato.
Habent pariter milites in ſtatu Sereniſſimi Magni
Ducis noſtri aliquid privilegium circa debita, ut ante-
quam

Digitized by Google

quam conveniantur, præcedere debeat notificatio per menſem antea, quam Bandarum vocant, intelligendo tamen ipſis opponentibus, & excipientibus, nam ſi ante
5 litem conteſtatam non opponant de dicta notificatione non facta, tenet proceſſus, & condemnatio, Magon. *d. deciſ. Flor.* 116. *per tot.* id quod expreſsè diſponunt capitula ſupracitata.

Et quando agendum eſſet contra milites non actio-
6 ne perſonali, ſed actione reali uti poſſeſſores alicujus rei obligatæ, dicta notificatio non eſſet neceſſaria, ſicuti paſſim ſervatur, cùm dictum privilegium notificationis, ut ex illius contextu colligitur loquatur tantùm de actione perſonali contra milites movenda, & non de actione reali, ut etiam audio fuiſſe pluries reſolutum per Rot. *Flor. & ſignanter ſub die 22. Decembris 1604. ut in libro Mot. 37. à 162. &c.* & aliis recentioribus cauſis.

Et an eadem privilegia de quibus ſupra militibus conceſſa habeant locum quando agitur de debito jurato, etſi non ignorem contrarium practicari, exiſtimo
7 de jure quod non, ſi opponatur à creditore, quia quælibet diſpoſitio Principis generaliter loquens numquam trahitur ad caſum, in quo juramentum intervenit *gloſ. in auth. Sacramenta, C. ſi adverſ. vendit. in fine*, Alex. *conſil.* 62. *nu.* 20. *lib.* 7. Roman. *conſil.* 517. *n.* 28. *verſ. nec refragatur*, Afflict. *deciſ.* 5. *num.* 2.

Quod procedit etiam in diſpoſitione Papæ, vel Imperatoris, etiam cum clauſula derogatoria, quia ad hoc ut comprehendatur actus juratus requiritur non ſolùm
8 poteſtas, ſed & voluntas, quæ debet eſſe expreſſa, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 853. *num.* 73. *&* 74. *cap.* 854. *nu.* 19. *& ſeqq.* Everard. *in loc. à vi, & energ. jurament. n.* 30. latè Pic. *ad ſtat. Urb. gloſ.* 23. *n.* 2. *& ſeqq.*

Atque nil aliud eſſe videntur quoad hoc dicta privilegia, quàm ſalvus conductus quo ad perſonam, aut ſalvuſconductus conceſſus debitori per Principem non extenditur ad debitum juratum, imò adversùs tale debi-
9 tum juratum concedi non poteſt, ne detur occaſio peccandi, Everard. *loc. cit. num.* 31. Afflict. *d. dec.* 5. ubi Urſil. *per tot.* Ferret. *caut.* 55. *per tot.* de quo tamen dixi infra *cap.* 95. *n.* 9.

Sicuti idem eſſe videmus in diſpoſitione mandante donationes inſinuari, quæ non comprehendit donationes juratas Gabriel. *tit. de jurejurando concl.* 5. *num.* 14. *&* 15. Buratt. *deciſ.* 149. *n.* 7. & in terminis legis Du-
10 calis Florentiæ de anno 1551. circa regiſtrandas donationes intra certum tempus in libro ad id deputato in Magiſtratu Gabellæ contractuum, quod hujuſmodi lex generaliter loquens, & à Principe ſæculari promulgata non comprehendat donationes juratas tamquam duplici vinculo firmatas, *Rot. Flor. in Mot. lib.* 27. *à* 376. *ſub die* 13. *Januarii* 1566. Roman. *conſ.* 517. *in fine*, Corn. *conſ.* 35. *lib.* 3. cum aliis per Magon. *deciſ. Florent.* 64. *num.* 38. & de magis communi opinione teſtatur Card. Tuſch. *in litt. D. concl.* 646. *nu.* 50. *&* 51. quamvis de hac opinione poſſit dubitari per ea, quæ in ſimili ſtatuto tradit Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 474. *num.* 8. 9. *&* 10. Poſſet tamen hujuſmodi regiſtrum fieri quandocumque etiam poſt tempus aſſignatum à
11 lege, & convalidatur donatio prout ex nunc, non autem retrotrahitur in præjudicium tertii, cui modo tempore ante factum regiſtrum fuit jus quæſitum, Magon. *deciſ. Florent.* 124. *per tot.* Menoch. *conſ.* 292. *num.* 3. *&* 4. *lib.* 3. Montan. *de tutel. cap.* 30. *num.* 55. *&* 56. *fol. mihi* 88. & latè tradit Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 531. *num.* 37. *& per tot.* Et quis dicatur tertius Jo. Bapt. Coſt. *tract. de ignoraut. & ſcient. inſpect.* 55. *n.* 3.

Pariter nec Doctores, qui etiam militare dicuntur
12 poſſunt carcerari pro debito civili privato, *gloſ. in l. medicos, C. de profeſſ. & med. lib.* 10. quamvis extaret ſtatutum, quod debitor poſſit capi rejecto omni privilegio, quia debet intelligi de privilegio non clauſo in corpore juris, & ideò non extenditur ad Doctores, neque ad milites, Everard. *loc. à milit. arm. milit. ad milit. cæleſt. num.* 3. Caccialup. *de debit. ſuſpect. quæſt.* 5.
13 *num.* 9. *&* 10. Intelligendo tamen de Doctoribus actualiter, & publicè legentibus in Studiis, & Univerſitatibus approbatis, & de illis, qui actu exercent advocationem, & ſunt deſcripti in Advocatorum Collegio,
14 ac de illorum numero, ſecùs autem in aliis, qui otio, & crapulis vacant, ac nomine tantùm ſunt Doctores, vel potius Doctorelli, ut latè explicat Brun. *de ceſſ. bon. quæſt.* 10. 4. *quæſt. princ. per tot.* & Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 186. *per tot.* ubi etiam multa alia jocoſa tradit ad irriſionem Doctorum illiteratorum, quæ conveniunt quibuſdam amicis mihi cognitis, quas autem prærogativas, & dignitates habeant verè Doctores litterati, tradit Michalor. *de fratr. part.* 2. *cap.* 13. *per tot.*

Alias etiam perſonas, quæ habent privilegium ut non poſſint carcerari pro debito civili privato ſparſim in multis locis enumerant Doctores, & præcipuè Caccialup. *d. tr. de debit. ſuſpect.* Petr. Pecc. *de jur. ſiſtend.* Brun. *de ceſſ. bon.* & alii, qui conſultò omittuntur cùm ad rem noſtram non faciant, ſolùm illud notandum eſt pro concluſione ſupradictorum, & eorum quæ in præcedenti capite dicta fuerunt, quod perſonæ enumeratæ, vel ſimiles, ut non poſſint carcerari pro debito intelligitur quando prætenderetur carceratio, & arreſtatio pro executione rei judicatæ, vel etiam ratione ſuſpicionis fugæ reſultantis ex eo ſolùm quod immobilia non poſſideant, ſecùs ſi vitium mentis ad aliquem actum extrinſecum jam deducere inceperint, & ſe ad fugam præparaverint, quia tunc tanquam fugitivi, vel de fuga inſtanti ſuſpecti poſſent arreſtari non obſtantibus ſupradictis eorum privilegiis, non ſolùm auctoritate Judi- 15
cis, ſed propria, ita tamen ut non detineantur ultra viginti horas, ne committatur privati carceris crimen, de quo & ejus pœna, & excuſationibus tradit Guaz. 16
ad deff. 5. *cap.* 7. *per tot.* Sed ducantur ad Judicis Tribunal ad effectum ſatisdandi de ſtando juri, & judica- 17
tum ſolvendo, fuga enim cum re, vel pecunia aliena, vel quæ olim fuerit aliena, & ſic cum animo fraudandi creditores dicitur delictum, Boer. *deciſ.* 215. *n.* 1. ratione cujus delicti eorum privilegia amittere debent cùm malitia ſua cuilibet debeat eſſe nociva, & delictum nemini patrocinari ſicuti indubitatis juris eſt, & quod tales dicantur committere furtum, vel quaſi furtum 18
multis juribus, probat idem Boer. *d. deciſ.* 215. *num.* 1. & ita in ſpecie decidit Caccialup. *d. tract. de debit. ſuſpect. quæſt.* 5. *n.* 21.

Poſt hæc ſcripta habito colloquio cum Excellentiſſimo D. meo Matthæo Heronio Cive Florentino Jureconſulto verſatiſſimo, circa ea, quæ ſupradixi de privilegio Doctoribus competenti, ne pro debito civili carcerari poſſint, addendum exiſtimavi, quod mihi ab eodem vero profeſſionis noſtræ propugnaculo oſtenſum fuit, nempè hujuſmodi privilegium cum aliis ſimilibus non perſonæ, & exercitio tantùm, ſed dignitati in genere eſſe conceſſa, & idcircò omnibus indifferenter prodeſse etiam actu non legentibus, vel advocantibus, ſeu procuratoribus, vel aliis etiam nullo modo ſe exercentibus dummodò tamen tales ſint, qui non precibus, & pretio tantùm, vel ex gratia lauream doctoralem obtinuerit, ſed condignè, & ſervatis ſervandis illam legitimè obtinueri t, & non ſint tales, quos vulgus meritò Doctorellos, vel dolores appellare ſolet, qui enim verè ſunt Doctores, & ſtudio vacant multis merentur privilegiis decorari, & nobiles appellari, nec poſſunt illis renunciare, prout omnia ſupradicta pluries comprobavit Rot. Florentina, & ſignanter elegantiſſimè per Illuſtriſſimum D. Federicum Majonum Rotæ Auditorem, & Supremi Magiſtratus Aſſeſſorem in quadam Florentina Doctoratus de Ciannis, & Brandulinis, ut patet ex libro Mot. 113. à 51. ubi in facti contingentia videre placeat cùm per numeros 91. ferè omnia latè explicentur, quæ pertinent ad obſervationem privilegiorum Doctoralium.

ARGUMENTUM.

Ceſſio bonorum quando fieri poſſit, & qua formà pro quibus debitis ſuffragetur, quid operetur, & an poſſit re integra revocari.

SUMMARIUM.

1 *Debitor quilibet poteſt cedere bonis.*
2 *Ceſſioni bonorum non poteſt renunciari etiam cum juramento.*
3 *Ceſſio bonorum, an fieri poſſit poſt acceptatam dilationem quinquennalem.*

4 *Ceſſio bonorum poteſt prohiberi per ſtatutum expreſsè, & tacitè.*
5 *Cedens bonis non remanet liberatus à debito.*
6 *Cedens bonis qualiter teneatur cavere.*
7 *Cedens bonis poſteà non carceratur, ſed tenetur ſolùm in quantùm facere poteſt.*
8 *Ceſſio facta reſpectu unius afficit omnes, etiam non citatos.*
9 *Ceſſio non prodeſt pro debitis poſteà contractis.*
10 *Cedens bonis repellitur ab agendo contra alios.*
11 *Actiones remanent inutiles, & inefficaces penes cedentem bonis.*
12 *Ceſſio bonorum eſt refugium miſerorum non præſidium doloſorum.*
13 *Ceſſio bonorum quando non proſit cedenti.*
14 *Mercator fallitus non poteſt cedere bonis.*
15 *Decoctio doloſa requiritur ad amittendum beneficium ceſſionis.*
16 *Decoctus quinam dicatur.*
17 *Statutum Mercantiæ Florentiæ de debitore fallito quomodo procedat.*
18 *Hæres qui non fecit inventarium non poteſt cedere bonis.*
19 *Cedenti bonis omnia ſunt auferenda, & unica veſtis vilis relinquendo.*
20 *Ceſſio eſt nulla ſi cedens ſibi denarium reſervavit.*
21 *Debitor tenetur volente creditore ei inſervire pro ſatisfactione debiti.*
22 *Ceſſio bonorum qua forma ſit facienda, n. 23.*
24 *Princeps quando cenſeatur remittere formam ceſſionis ignominioſam.*
25 *Statuta circa ceſſionem bonorum quando ſint ſervanda.*
Ceſſio bonorum quomodo fiat in ſtatu Eccleſiaſtico.
26 *Ceſſio facta per debitorem non prodeſt fidejuſſori, & quando ſecùs.*
27 *Ceſſio bonorum pro quibus debitis, & in quibus caſibus non ſuffragetur, num. ſeqq.*
35 *Cauſæ ceſſionis bonorum debent expediri intra tres menſes.*
36 *Debitor qui bonis ceſſit an, & quando poſſit re integra pœnitere, & ceſſionem revocare.*

CAPUT LIV.

NOn videtur dubitandum quin Thadæus de Cambus aromatarius Imolenſis poſſit recurrere ad miſerabile ceſſionis bonorum beneficium ad evitandos carceres, cùm id ſit generaliter permiſſum cuilibet debitori, ſive ſit paterfamilias, ſive filiusfamilias maſculus, vel fœmina, Eccleſia, vel privatus, univerſitas, vel
1 quælibet ſingularis perſona, ut latè docet Jaſ. *in ſ. fin. num.* 10. *Inſtit. de act.* Matth. Brun. *tract. de ceſſ. bon. quæſt.* 4. *princ. per tot.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 22. *num.* 11. *&c.* non obſtante quod hujuſmodi beneficio, fuit renunciatum etiam cum juramento, & nulla
2 obtenta abſolutione, quia talis renunciatio non firmatur juramento, Bart. *in l. alia ſ. eleganter, ff. ſolut. matrimon.* Additione ad Pract. Papp. *for. inquiſ. gloſ.* 1. *verb. Ceſſerit, in fine* de quo latè Brun. *d. tract. quæſt.* 20. *princ.* Theſaur. *deciſ.* 38. *per totum*, niſi fuiſſet acceptata dilatio quinquennalis, quia licèt non poſſit renunciari expreſsè, poteſt tamen renunciari tacitè, acceptando hujuſmodi dilationem quinquennalem, ne creditores, qui ſpontè illam conceſſerunt, decipiantur, niſi obtineretur à Principe novum reſcriptum cum clau-
3 ſula, non obſtante quinquennali dilatione, Brun. *d. tract. quæſt.* 27. *princ. per tot.* Gratian. *d. cap.* 222. *nu.* 17. *& per tot.* ubi multa de hujuſmodi dilatione, & ejus effectu, ac quomodo concedatur

Et prædicta procedunt præcipuè in locis, ubi ceſſio bonorum permittitur à ſtatuto, quidquid ſecùs ſit, ubi ſtatutum illam prohiberet, prout in patria mea ac alibi, quod facere poteſt non ſolùm ex-
4 preſsè, ſed etiam tacitè, ut quando diſponit quod debitor non poſſit exigere carceres niſi ſolvat, cùm beneficium ceſſionis bonorum ſit inductum à jure civili, & poſſit contrario jure civili tolli, Brun. *de ceſſ. bon. q.* 3. *princ. n.* 4. *&c.* Gratian. *d. cap.* 222. *n.* 23. *&* 24.

Et quamvis cedens bonis non remaneat à debito liberatus, nec naturaliter, nec civiliter, ſed deveniens ad pinguiorem fortunam, poſſit de novo conveniri, Brun. 5
loc. cit. q. 19. *in princ.* ita ut teneatur etiam præſtare fidejuſſores de concordando creditores adveniente pinguiori fortuna, & ſi illos non inveniat ſaltem præſtare 6
juratoriam cautionem, Brun. *quæſt.* 7. *prin. per tot.* Maur. *de fidejuſſ. par.* 1. *ſect.* 3. *cap.* 25. *num.* 10. *& ſeqq.* Paratur tamen ſibi exceptio, ut poſteà non exigatur ultra id quod facere poſſit, ideſt deducto ne egeat, & ne carceretur, Brun. *quæſt.* 28. *princ. cum tribus quæſt. ſeqq.* Jaſ. *in ſ. fin. num.* 2. *&* 3. ubi etiam Jo. de Platea, Ang. 7
Faber. & alii *Inſtit. de act.* & hoc non ſolum reſpectu creditorum, qui fecerunt cedentem carcerare, ſed etiam 8
reſpectu aliorum, qui non inſtabant contra eum, nam ceſſio facta reſpectu aliquorum creditorum afficit omnes alios, quos non eſt neceſſe particulariter citari, ſed ſufficit generalis citatio per edictum, *l.* 4. *ſ. Sabinus, ff. de ceſſ. bon.* Brun. *eodem tit. quæſt.* 2. *princ. num.* 8. *quæſt.* 9. *princ. per totum*, cum aliis multis per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 486. *num.* 13. *& ſeqq.*

Hujuſmodi tamen exceptio non opitulatur cedenti pro debitis poſt ceſſionem contractis, niſi de novo fiat 9
ceſſio quo ad alios novos creditores cum ſit actus reiterabilis, Jaſ. *loc. cit. nu.* 4. Brun. *d. q.* 2. *princ. n.* 8. *&* 9.

Et ſicuti qui bonis ceſſit redditur tutus dicta exceptione, ita ipſe per retorcutionem juris iniqui repellitur ab agendo contra alios ad inſtar illius, qui impetravit mo- 10
ratoriam à Principe, *l. ſi quis iniquum, ff. quod quiſque jur.* Afflict. *dec.* 66. ubi Urſil. melius declarat, & Rolan. *de Inventar. part.* 4. *quæſt.* 10. *per tot.* ac propter exceptionem illegitimitatis perſonæ cum omnia jura ſibi competentia ceſſerit, non poteſt contra aliquem agere, 11
nec ipſe conveniri pro bonis, & creditis, quæ antè ceſſionem habebat, quia ſi quæ actiones directæ remanſerunt penes illum, ſunt inutiles, & inanes, Brun. *d. tract. quæſt.* 17. *prin.* cum aliis per Gratian. *d. cap.* 486. *n.* 9. *&c.*

Neque obſtat, quod d. Thadæus non poſſit gaudere hujuſmodi beneficio quod eſt refugium miſerorum, 12
non præſidium doloſorum, & eorum, qui ut prætenditur ipſum fuiſſe, ſubſtantiam ſuam prodigè vivendo conſumpſerunt, ad tradita per Theſaur. *d. deciſ.* 36. *n.* 5. & multa mobilia in fraudem creditorum occultaſſe, 13
& alienaſſe, atque ſub ſpe ceſſionis multa debita contraxiſſe, Add. ad Pap. *for. inquiſ. gloſ.* 1. *in verb. Ceſſerit*, Jaſ. *in ſ. fin. num.* 9. *& in ſ. item ſi quis nu.* 93. *&* 14
94. *Inſtit. de act.* & denique illum tanquam mercatorem fallitum non poſſe bonis cedere, Bald. *in l. fin. C. qui bon. ced. poſſ.* Brun. *d. tract. quæſt.* 26. *princ. num.* 7. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 105. *num.* 13.

Quia licèt prædicta ſint in jure vera, non tamen caſui noſtro applicari poſſunt, cum nihil de oppoſitis verificetur in facto, & non probetur nec verè, nec præſumptivè, quod talis decoctio fuerit doloſa, prout requiri- 15
tur ad effectum amittendi beneficium ceſſionis bonorum, Boer. *d.* 215. *n.* 6. Brun. *de ceſſ. bon. quæſt.* 5. 4. *quæſt. princ. per tot.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 380. 16
num. 7. *& ſeqq.* quidquid aliàs decoctus, & fallitus dicatur qui latitat, non comparet, & foro cedit, Gratian. *diſcep.* 391. *n.* 19. & latè quinam dicatur fallitus declarat Cabal. *d. caſ.* 105. *per tot.*

Quæ eſſent notanda pro vera intelligentia Statuti Mercantiæ Civitatis Florentiæ, quo diſponitur, ut debitore fallito debeant ejus creditores ſatisfieri per æs, & libram, quod facit ceſſare regulam, qui prior tem- 17
pore potior jure, & omnes æqualiter admitti ad concurſum bonorum non habito alicujus anterioritatis reſpectu, dummodo conſtet de vera decoctione per ſententiam declarata, de quo vide Paul. de Caſtr. *conſ.* 179. *lib.* 2. Rom. *conſ.* 104. Altogr. *conſ.* 4. *& conſ.* 95. Magon. *deciſ. Flor.* 86. *num.* 1. & latè Merlin. *de pign. lib.* 4. *tit.* 1. *q.* 6. *per tot.* in quibus locis multa habentur ad interpretationem dicti ſtatuti, & quod illud tamquam generale non comprendit cauſam dotis.

Volens tamen cedere bonis, ut gaudeat beneficio ceſſionis, debet omnia indicare, quapropter hæres, qui in- 18
ventarium non confecit, cùm præſumatur bona occultaſſe, & eſſe in dolo, non poterit cedere bonis, Jaſ. *in ſ. fin. nu.* 8. *inſtit. de act.* Brun. latè *d. tract. q.* 6. 4. *quæſt.* 19
prin. Ita ut cedenti bonis omnia ſint auferenda, nec ſit ei aliquid relinquendum, niſi unica veſtis vilis ad nuditatem, legendam ſicuti damnatis ad mortem, Jaſ. *loc. cit. n.* 26. ubi etiam Ang. Plat. Faber. & alii, Brun. *qu.* 5. *princ.*

Digitized by Google

princ. per tot. adeò ut ſi reperiatur, debitorem ſibi uni-
20 cum denarium reſervaſſe non valeat ceſſio, Bart. *in l.*
fin. C. qui bon. ced. poſſ. Jaſ. *in §. item ſi quis nu.* 93. *&*
94. *Inſtit. de act.* Quinimò inſtante creditore poteſt de-
bitor per Judicem compelli ad inſerviendum illi, & ope-
21 ras ſuas præſtandum donec ſatisfecerit gloſ. Bart. &
Ang. *in l. pro hærede §. ſi quid ff. de acq. hæred.* Ber-
tachin. *in ſuo Repert. verb. debitor pauper. num.* 18. ac
ita aliàs fuiſſe ſervatum Romæ per dominos Viſitatores
Carcerum, teſtatur Brun. *d. tract. q. 6. princ. n.* 7. latè
probat videndus Gratian. *diſcept.* 186. *n.* 34. *& ſeqq.*

Et ex ſupradictis puto ortum habuiſſe practicam, &
conſuetudinem in multis partibus Italiæ, ut cedens bo-
nis nudus vadat in loco publico, & poſteriora percutien-
do ad lapidem, vel columnam deſtinatam ter fortiter
22 cridet, & clamet, cedo bonis, de qua Cin. *in l. fin. de*
ceſſ. bon. Add. Pract. Papp. *for. inquiſ. gloſſ.* 1. *litt. G. verb.*
Ceſſerit in fine, vel cum linteamine, & pectine ſedendo
in terram pectinet caput dicens, cedo bonis, ſive pulſata
campana, & cum turbis ducatur ad ſedendum ſuper la-
pidem ad id deſtinatum juxta varias locorum conſuetu-
dines, & ſtatuta, quæ tamen cùm ſint contra bonos mo-
res, & fœditatem contineant, non valent de jure, ſed
ceſſio fieri poteſt ſimplici verbo per nuntium, vel per
epiſtolam tam in judicio, quàm extra judicium agno-
23 ſcendo debitum præſente, vel abſente parte nulla ſolem-
nitate ſervata, Jaſ. *in d. §. fin. n.* 28. *&* 29. & latè Brun.
quæſt. 6. princ. per tot. ubi etiam *num.* 7. quòd eo ipſo
quod Princeps facit reſcriptum, carceratum facta ceſſio-
24 ne relaxari, cenſeatur remittere illam ignominioſam for-
mam, quæ in loco ex municipali conſtitutione eſſet ne-
ceſſaria, juxta conſil. Baldi 301. *lib.* 5.

Ubi verò ſtatuta de hoc diſponentia non eſſent contra
bonos mores, nec fœditatem continerent, eſſent ſervan-
da, prout in ſtatu Eccleſiaſtico ſervatur motus proprius
S. Pii V. *in Bullar. n.* 52. diſponens, quod volẽs cedere bo-
25 nis debeat coram Judice ſe præſentare geſtando birre-
tum viride, & ipſum birretum publicè, & ſecretè ſub
pœna fuſtigationis pro prima vice, & triremium pro ſe-
cunda promittere cum juramento deferre, aliàs non gau-
det hujuſmodi beneficio, ut in d. motu proprio, cui eſt
ſimile ſtatutum Lucæ, de quo meminit, & tamquam ho-
neſtum approbat Brun. *dict. quæſt. 6. princ. ſub num.* 6.
& in terminis dicti motus proprii S. Pii V. Gratian. *di-*
ſcept. forenſ. cap. 486. *num.* 4. Et ita ſemper in ſtatu
Eccleſiaſtico fieri ſolent reſcripta, videlicet, ut ſervata
forma motus proprii S. Pii V. orator admittatur ad ceſ-
ſionem bonorum, ſicuti pluries ſervari vidi in Curia
generali Ravennæ, & multa dicti tenoris reſcripta, dum
Judex eſſem, executioni demandavi admittendo debito-
res ſervata dicta forma hujuſmodi beneficium ceſſionis
bonorum præmiſſa citatione creditorum, qui fecerunt
debitores cedentes carcerare ad præſentandum aſſ. di-
ctum birretum viride, ac ad videndum mediante dicta
ceſſione excarcerari, præſtita tamen per eoſdem ceden-
tes juratoria cautione de ſolvendo, ſi ad pinguiorem
fortunam devenerint juxta ſuperiùs dicta.

Sciendum eſt autem quod ceſſio bonorum facta à de-
bitore principali non prodeſt ejus fidejuſſori, qui ea non
obſtante tenetur creditori ſolvere, niſi & ipſe fidejuſſor
26 ſit pauper, & coactus velit cedere bonis ſuis, vel niſi cre-
ditor fuerit ſatisfactus ex pretio bonorum ipſius debito-
ris principalis, vel ex ipſis bonis, *§. fin.* ubi Aret. *in-*
ſtit. de replic. Jaſ. *in §. fin. num.* 25. *inſtit. de act.* latè
Brun. *de ceſſ. bon. quæſt. 8. prin.* ubi ampliat procedere
quamvis in precibus debitoris fuiſſet etiam petitum, &
ſupplicatum quod facta ceſſione, nec ipſe, nec ſui fide-
juſſores poſſint moleſtari, & Princeps illis verbis non
caſſatis ſimpliciter reſcripſerit oratorem admitti ad be-
neficium ceſſionis bonorum cum clauſula *non obſtanti-*
bus, &c. quia adhuc ceſſio non prodeſſet fidejuſſori,
etiam ſi in reſcripto fuerit addita alia clauſula *prout pe-*
titur niſi expreſsè ſit facta mentio de fidejuſſore, quia
non preces, ſed ſignatura attendi debet, & in his, quæ
ſunt contra jus, debet quantum poteſt reſtringi.

Nec prodeſt dicta ceſſio debitoribus ex cauſa panis Ju-
lii III. *in ejus Conſtitutione* 28. nec obligatis in forma
27 Cameræ, Gregorii XIII. *ejus Conſtit.* 55. Nec fraudu-
lentis, & doloſis decoctoribus, quinimò tales ultimo
28 ſupplicio eſſent afficiendi S. Pius V. *ejus Conſtitut.* 116.
29 Nec in cauſis piorum locorum, miſerabilium perſona-
rum, mercedis alimentorum, & cenſuum coram Vica-
rio Papæ, Clem. VII. *ejus Conſtit.* 23. Nec debitoribus 30
occaſione rerum Ripalium Innocent. VIII. *Conſtit.* 12.

Sicuti neque prodeſt debitoribus negantibus debitum,
Jaſ. *in §. fin. num.* 11. *&* 16. *inſtit. de act.* Brun. *de ceſſ.* 31
bon. quæſt. 2. princ. num. 2. *& ſeqq.* Nec debitoribus fa-
cti habentibus facultatem faciendi Jaſ. *loc. cit. num.* 12. 32
Brun. *quæſt. 4. quartæ quæſt. princ.* ubi latè hoc decla-
rat, nec debitoribus ex delicto, vel quaſi, quia tunc qui 33
non habet in ære luere debet in corpore, Jaſ. *loc. cit. nu.*
13. Brun. *quæſt.* 17. & latè Cabal. *reſ. crim. caſ.* 77. Nec
debitoribus fiſci, nec illis, qui vellent cedere bonis ad 34
evitandas publicas functiones, puta ne ſolvant colle-
ctas, vel ſimilia, Jaſ. *ubi ſupra num.* 14. *et ſeqq.* Brun.
quæſt. 9. quartæ quæſt. princ. ubi latiùs *per totam*, *d. 4.*
quæſt. princ. quibus proſit, vel non proſit dicta ceſſio, &
Soc. *reg.* 65. 66. *et* 68. ubi latè per ampliat. & limitatio-
nes omnia prædicta declarat.

Cauſæ autem hujuſmodi ceſſionum debent expediri
ſaltem infra tres menſes, ut in Clement. VII. *Conſtit.* 31. 35

Et debitor, qui bonis ceſſit poteſt re integra, & bonis
nondum per creditores occupatis pœnitere, ac ceſſio-
nem revocare ſi ſit paratus ſolvere, niſi ceſſio fuiſſet fa- 36
cta coram Judice, & à creditoribus acceptata, *l. quem*
pœnitet, ff. de ceſſ. bon. Brun. *eod. tit. quæſt. 14. princ.* &
Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 486. *num.* 24. *et ſeqq.*

ARGUMENTUM.

Statutum mandans fieri compromiſſum inter quas perſonas procedat, & in quibus cauſis, quoties ſit faciendum, quanto tempore duret, & multa alia in materia compromiſſi ſtatutarii, & laudi.

SUMMARIUM.

1 *Statuta de compromiſſis inter conjunctos dicuntur favorabilia.*
2 *Statuta de compromiſſis, an habeant locum inter virum, & uxorem, & plures alias perſonas enumeratas.*
3 *Clerici an poſſint cogi ad compromiſſum vigore Statuti, num. 4. & 5.*
6 *Compromiſſum de rebus Eccleſiaſticis, vel ubi agitur cum Clerico factum in laicum dicitur nullum.*
7 *Compromiſſum non poteſt peti ubi agitur de promiſſione jurata.*
8 *Statuta de compromiſſis an, & quomodo arctent minores.*
9 *Minores qualiter poſſint compromittere.*
10 *Statuta prædicta an procedant ſi conjunctus cedat actionem non conjuncto.*
11 *Ceſſionarius, qui habet electionem fori, poteſt trahere ad ſuum forum debitorem ceſſum, qui non poteſt declinare forum prout poterat contra cedentem.*
12 *Statuta de compromiſſis an procedant in quæſtionibus juris, & non facti.*
13 *Compromiſſum peti non poteſt contra ſcripturam publicam, & liquidam.*
14 *Compromiſſum, nec tranſactio valet ſuper teſtamento, niſi lectis, & perſpectis illius verbis.*
15 *Compromiſſum ſuper re clara, et non dubia eſt nullum.*
16 *Compromiſſum peti debet in termino à ſtatuto prefixo.*
17 *Statuta de compromiſſis non porriguntur ad forenſes.*
18 *Statuta prædicta an habeant locum inter amicos intrinſecos.*
19 *Procedunt tantùm inter conjunctos ex legitimo matrimonio, quid inter ſpurios, et legitimatos, n. 20.*
21 *Statuta prædicta non habent locum diſſoluta affinitate per mortem.*
22 *Sunt intelligenda de habentibus conſanguineos, vel affines.*
23 *Compromiſſum an ſit faciendum toties quoties donec lis terminetur.*
24 *Compromiſſum cum facultate prorogandi non durat ultra binam prorogationem.*
25 *Prorogatio debet intimari partibus, et arbitris.*
26 *Declaratur opinio Afflicti.*
27 *Compromiſſo facto, an poſſit amplius rediri ad Judicem ordinarium, num. 28.*

29

Digitized by Google

29 *Compromiſſum in quibus cauſis non poſſit peti, n.* 30.
31 *Differentiæ inter arbitrum, et arbitratorem.*
32 *Citatio an et quando non ſit neceſſaria in laudo, n.* 33.
34 *Arbitratoribus multa ſunt permiſſa pro bono pacis.*
35 *Judex an, et quando poſſit arbitrio ſuo lædere partes.*
36 *Arbitrator an, et quando poſſit ex cauſa lædere unam partem.*
37 *Compromiſſum in quo præſcribitur certa forma procedendi eſt nullum.*
38 *Compromiſſum nihil operatur antequam ſit acceptatum.*
39 *Compromiſſum an expiret propter dignitatem ſupervenientem, vel tranſeat in ſucceſſorem.*
40 *Compromiſſum an requirat ſcripturam.*
41 *Pœna compromiſſi poteſt exigi, et quid in aliis contractibus, num.* 42.
43 *Laudum latum poſt tempus aſſignatum eſt nullum, et quando ſecùs.*
44 *Compromiſſum ſine expreſſione temporis durat per triennium, et quando ulterius, num.* 45.
46 *Reductio ad arbitrium boni viri peti poteſt non obſtante renunciatione.*
47 *Læſio enormiſſima reddit actum ipſo jure nullum.*
48 *Nullitas laudi ſemper poteſt allegari.*
49 *Læſio enormiſſima qualis dicatur attento dubio litis eventu, num.* 50.
51 *Læſio quando ſufficiat in ſexta parte, & n.* 52. *quando ultra dimidiam.*
53 *Reductio ad arbitrium boni viri coram quo Judice ſit petenda, num.* 54. *&* 55.
56 *Reductio ad arbitrium boni viri intra quantum tempus ſit petenda, & n.* 57.
58 *Executio laudi impeditur pendente reductione.*
59 *Appellari an poſſit à ſententia reductionis.*

CAPUT LV.

EXtat ſtatutum Mutilianæ, & in aliis pleriſque locis, quod conjuncti litigantes ſive ſint affines, ſive conſanguinei agnationis, vel cognationis inter quartum gradum, teneantur compromittere omnes eorum lites, & differentias in duos, vel tres conſanguineos, vel affines, ſive amicos communes utrique parti tamquam in arbitratores per ſcripturam publicam cum facultate decidendi de facto, ſummariè, ſine ſtrepitu, & figura judicii, altè, & baſsè, ſtrictè, & largè, prout in dicto ſtatuto, vel aliis ſimilibus continetur.

Super quibus ſtatutis pluries interrogatus reſpondi, &
1 judicavi, quod licèt ſint favorabilia propter publicam
utilitatem, & in dubio extendenda ad quemcumque caſum in quo ſit licita tranſactio Duen. *reg.* 36. *in princ.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 536. *num.* 8. *&c.* Ita ut locum habeant etiam inter virum, & uxorem, licèt non
2 ſint affines, nec conſanguinei, ſed tantùm cauſa, &
principium affinitatis, inter ſponſum, & ſponſam, inter ſpurios conjunctos ex latere matris, inter minores, & non ſolùm quando principalis litigator eſt conjunctus, ſed etiam ſtante ſola conjunctione auctoris laudati, & etiam ſi partes eſſent diſcordes in eligendo, nam tunc ſolus Judex eligit; ac ubi ageretur cum tutore, vel curatore, qui poſſunt compromittere ſine ſpeciali mandato aliàs neceſsario ceſsante diſpoſitione ſtatuti, quando eorum principales ſunt conjuncti, ut latè declarat Duen. *d. reg.* 36. *per tot.* Marant. *in prax. part.* 6. *act.* 2. 2. *part. jud. num.* 2. *& ſeqq. ad* 13. *fol. mihi* 381. ubi ſingillatim omnes prædictos caſus per jura, & auctoritates comprobant, &c. Nihilominus quando ſunt condita à Principe ſæculari, vel etiam approbata à Papa non in forma ſpecifica, ſed in forma communi, & non fa-
3 cta mentione Clericorum non arctant, neque ligant il-
los litigantes in foro ſæculari, & contra eos non poteſt peti compromiſsum, Alex. *conſ.* 210. *lib.* 2. Urſil. ad Afflict. *deciſ.* 46. *num.* 9. Soc. *conſ.* 11. *lib.* 4. Marſil. *repet. Rub. ff. de fidejuſſ. n.* 119 Marant. *diſput.* 8. *nu.* 9. *& in prax. part.* 6. *act.* 2. *n.* 26. ubi quid benè ipſi Clerici
4 poſsunt activè petere compromiſsum contra laicum ſuũ
conjunctum, cùm gaudeãt ſtatutis laicorum pro ſe, & nõ contra ſe, nec inter ſe, ſi duo Clerici conjuncti ſimul litigent, quorum alter contra alterum non poterit petere compromiſsum, cùm neuter illorum paſſivè ligetur dictis ſtatutis, ſequitur Duen. *d. reg.* 36. *limit.* 18. præcipuè quando ulterius diſponunt quod laudum ferendum habeat executionem paratam, & non poſſit peti reduci ad arbitrium boni viri, nec appellari, Dec. *in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de Conſtitut.* cum aliis per Capyc. *deciſ.*
66. tunc enim dicuntur reſpicere deciſoria judicii, & 5
non ordinatoria tantùm, & ſunt arctativa perſonarum, ac ideò Clericos non comprehendunt, *Auth. Caſſa ubi DD. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Addit. ad Mohed. *deciſ.* 4. *de Conſtitut.* & videndus latè D. Carol. de Craſſ. *tract. de effect. Cler. effect.* 2. *per tot.* & Rot. *in Tudertina ſucceſſionis* 29. *Maii* 1654. *coram Meltio*, in quibus locis multa ſimilia habentur.

Et compromiſſum factum de rebus Eccleſiaſticis, vel ubi adeſt Clericus reus in laicum, eſt nullum tanquam
factum in non habentem juriſdictionem, & incapacem, 6
Rol. *conſ.* 23. *num.* 6. *ad* 17. *lib.* 2. Gratian. *diſcept. for. cap.* 379. *n.* 1. *& ſeqq. cap.* 764. *n.* 13. *& cap.* 372. *n.* 16.

An autem ſaltem poſſit ſuſtineri de conſenſu Epiſcopi tam ab initio, quàm poſt laudum ſubſequutum, idem Gratian. *d. c.* 379. *per totum.*

Nec pariter locum habent dicta ſtatuta quando agitur de promiſſione jurata, quia tùnc debitor, ne efficiatur
perjurus, non poteſt petere compromiſſum, & ſtatuta 7
non debent trahi ad caſum illicitum, & præbere occaſionem perjurii, Ferret. *caut.* 55. *nu.* 11. Everard. *loc. à vi, & energ. juram. n.* 31. Marant. *in prax. partat.* 6. *act.* 2. *n.* 19. Duen. *reg.* 36. *limit.* 2. *in verb. affinis*, Urſil. ad Afflict. *deciſ.* 46. *nu.* 6. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 853. *n.* 76

Sicuti nec procedunt contra minores, ut conſulvit Bart. *conſ.* 40. *lib.* 2. Rol. *de dot. quæſt.* 44. *nu.* 4. Vel
ſaltem in eorum compromiſſis requiruntur ſolemnitates 8
neceſſariæ in aliis contractibus, & decretum Judicis, Menoch. *de arbitr. c. ſ.* 171. *n.* 43. *& ſeqq.* Gratian. *diſcept.* 586. *n.* 52. *& ſeqq.* quorum dicta, & rationes, licèt loquantur etiam in compromiſſo neceſſario vigore ſtatuti, poſſunt procedere quando minores, vel mulieres voluntariè, non coacti à ſtatuto, vellent compromittere, quia tunc eſſent neceſſariæ dictæ ſolemnitates quaſi prohibiti alienare, prohibeantur etiam devenire ad compromiſſum per quod ſequi poteſt alienatio, Rim. *conſ.*
369. *n.* 18. Gratian. *diſcept.* 379. *n.* 18. Secùs autem 9
ſtantibus ſupradictis ſtatutis, quia verior eſt opinio quod tunc ſine aliqua ſolemnitate compromittere poſſint cùm talia ſtatuta de compromiſſis tanquam magis ſpecialia ſint ſervanda præcipuè in caſu propoſiti ſtatuti Mutilianæ, ubi in fine dicitur quod ei non præjudicet aliquod aliud ſtatutum, ſit præciſum, & non poſſit tolli, vel caſſari, Blanc. *de compromiſſ. quæſt.* 3. *nu.* 39. *& quæſt.* 4. *num.* 28. Alex. *conſ.* 254. *lib.* 6. Marant. *loc. ſupra cit. n.* 8. *& ſeqq.* Montan. *de tut. cap.* 33. *nu.* 228. *& ſeqq. fol. mihi* 142. Pig. *ad ſtatut. Urb. gloſ.* 7. *n.* 57. Rot. *part.* 3. *diverſ. deciſ.* 867. *n.* 5.

Præterea non procedunt dicta ſtatuta ſi conjunctus cedat actionem non conjuncto, nam ceſſionario non
conjunctus non tenebitur compromittere, cùm com- 10
promiſſum vigore ſtatuti ſit exceptio, quæ non afficit obligationem, ſed ſolùm reſpicit perſonam, & ideò ad ſingulares ſucceſſores non tranſit, ſi utili actione agant nomine proprio, ſecùs ſi actione directa nomine ipſius cedentis, Marant. *in repert. l. ſi actor nu.* 30. *ff. de procur. & in prax. part.* 6. *act.* 2. *n.* 24. Duen. *reg.* 36. *limit.* 17. Afflict. *deciſ.* 74. *per totum*, niſi ceſſio facta fuiſset in fraudem ſtatuti ad evitandum compromiſſum, quia tunc licèt ageretur actione utili ex perſona ceſſionarii locus eſſet compromiſſo, ut latè declarat Urſil. *d. deciſ.* 74. *per tot.* ubi etiam juxta prædicta habetur, quod debitor ceſſus non poteſt opponere declinatoriam fori contra ceſſionarium, qui habet privilegium, ut alios trahat ad forum ſuum, licèt potuiſſet opponere
contra cedentem, qui tale privilegium non habebat, 11
quia erat exceptio perſonalis reſpectu cedentis, & ideò non afficit ceſſionatium, niſi ut dixi ceſſio eſset ſimulata, vel in fraudem, & dummodò ceſſionarius agat utili actione ex propria perſona, & exemplificare poſſumus in Cive Florentino, qui habet ſimile privilegium trahendi quemcumque de diſtrictu, & comitatu Florentiæ coram Rectore dictæ Civitatis, *ex lib.* 4. *ſtatut. cap.* 34. ut teſtatur Magon. *deciſ. Flor.* 60. *n.* 3.

Neque etiam obtinent ſimilia ſtatuta in quæſtionibus,
& litibus juris, ac in puncto juris conſiſtentibus, & non 12

in

in facto, cùm diſpoſitio juris ſemper ſit certa, Duen. *d.*
reg. 36. *lim.* 10. Scapuc. de Salvian. *lib.* 2. *q.* 1. *n.* 4. In-
telligendo tamen de quæſtionibus juris clari, & indubi-
tati, puta an filiusfamilias poſſit teſtari, vel ſimilibus,
in quibus per aperturam librorum poteſt haberi certa de-
ciſio in terminis, ſecùs autem ubi ageretur de jure du-
bio, & intricato propter varias hinc indè probabiles opi-
niones, quia tunc eſſet locus compromiſſo, ut benè de-
clarat Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 536. *n.* 5. 7. 18. *&* 19.
Menoch. *de arbitr. q.* 53. *n.* 8. Marant. *d. part.* 6. *act.* 2.
n. 29.

Sicuti nec procederent talia ſtatuta quando altera
pars haberet ſcripturam publicam liquidam, & ſenten-
tiam, teſtamentum, vel inſtrumentum quarantigiatum,
cujus executionem peteret, quia non poteſt impediri
13 per petitionem compromiſſi, Aſin. *in prax.* §. 31. *cap.*
64. Duen. *d. reg.* 36. *limit.* 7. Gratian. *diſcept.* 536. *uſq;*
ad n. 23. Urſil. ad Afflict. *deciſ.* 46. *n.* 8. ubi tamen
quod antequam Judex deneget compromiſſum debet
pronunciare ſcripturam eſſe liquidam, & multa alia no-
tabilia in hac materia ponit, niſi qui habet ſcripturam
liquidam conſentiret compromiſſo, quia tunc videretur
ſuo favori renunciare, & poſſet fieri compromiſſum,
Magon. *deciſ. Florent.* 119. *n.* 2.

Circa quod eſt etiam animadvertendum non valere
compromiſſum, neque tranſactionem ſuper teſtamen-
to, & ab eo dependentibus niſi benè viſis conſideratis, &
14 perſpectis verbis ipſius teſtamenti, ut habetur *in l. de bis,*
ff. de tranſact. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 557. *n.* 46.
& ſeqq. etiam quod in compromiſſo, vel tranſactione
eſſet appoſitum juramentum, Magon. *d. deciſ.* 119. *nu-*
mer. 4. *&* 5. poſſet tamen diſpoſitioni dictæ legis ſpe-
cialiter renunciari cum juramento, & non aliter, Mi-
chalor. *de fratr. part.* 3. *c.* 41. *n.* 23. *& ſeqq.* Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 568. *n.* 39. *&* 40. ubi etiam quando
præſumatur ſcientia teſtamenti, *& in cap.* 488. *nu.* 14.
& ideò bonum erit in hujuſmodi compromiſſis ſuper te-
ſtamento adhibere cautelam renunciationis *d. l. de bis,*
&c. cum juramento, vel teſtamenti verba inſerere.

Et quod compromiſſum æquiparetur tranſactioni, &
ſit nullum quando eſt factum calumnioſè ſuper re clara,
15 & non dubia, latè Magon. *deciſ. Flor.* 85. *per tot.* quia
generaliter loquendo nemo cogi poteſt ad compromit-
tendum ſuper caſu claro, & liquido, ac ubi lis fingere-
tur ab adverſario ad protelandū judicium ſub prætextu
compromiſſi, Bart. *in l. poſt rem, ff. de tranſact.* cum
aliis per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 227. *num.* 8. ubi
etiam quod non dicitur neceſſarium, ſed voluntarium
16. quando fuit petitum poſt tempus à ſtatuto præfixum,
nam eo non petito in tempore debito cum citatione par-
tis Judex non debet compellere litigantes ad compro-
mittendum, Duen. *d. reg.* 36. *limit.* 1. Maran. *loc. ſupra*
17 *cit. n.* 13. Sicuti non poteſt compellere exiſtentes extra
territorium ſtatuentium, cùm ſtatutum ad illos non
porrigitur licèt res litigioſæ eſſent poſitæ in loco ſtatuti,
Blanc. *de comprom. quæſt.* 3. *n.* 46. Soc. *conſ.* 71. *in fine*
lib. 4. Gratian. *d. c.* 227. *n.* 38. facit Rot. poſt Fenzon.
ad ſtat. Urb. deciſ. 21. *& deciſ.* 108. *per tot.* & Merlin.
de legit. lib. 3. *tit.* 1. *quæſt.* 18. *n.* 60. *&c.*

An autem ſupradicta ſtatuta de compromiſſo facien-
do inter conjunctos locum habeant inter amicos intrin-
18. ſecos propter multa privilegia amicitiæ, quæ etiam in-
terdum, & ut plurimum prævalet conſanguinitati, &
affinitati, multos DD. pro opinione affirmativa allegat
D. Carol. de Graſſ. *de effect. amic. n.* 189. ubi tandem
juxta veriorem pro negativa concludit.

Et habere locum ſolummodò inter conjunctos per le-
gitimum matrimonium non autem per ſimplicem forni-
cationem, licèt per eam contrahatur etiam affinitas im-
peditiva matrimonii uſque tamen ad ſecundum gradum
incluſivè tantùm juxta diſpoſitionem Concil. Trid. *ſeſſ.*
19 24. *c.* 4. Petr. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 44. *n.* 3. Nec in ſpu-
riis quando agitur de conjunctione ex linea paterna, in-
telligendo quod ipſi ſpurii non poſſint activè petere
compromiſſum, ſed benè paſſivè poſſit contra illos peti,
niſi ambo litigantes eſſent ſpurii, quia tunc ab utroque
peti poſſet cum ſint paris conditionis, Marant. *d. part.*
6. *act.* 2. *n.* 20. *&* 21. Duen. *dict. reg.* 36. *limit.* 8. *&* 12.
20 Nec comprehendere legitimatos, ſed tantùm conſan-
guineos legitimos, & naturales, niſi eſſent legitimati
per ſubſequens matrimonium, quia tunc omnia privile-
gia legitimorum, & naturalium conſequuntur, Grat.
diſcept. forenſ. cap. 744. *n.* 25. *&c.* Et eſſe intelligen-
da talia ſtatuta inter affines durante affinitate, ſecùs au-
tem ea diſſoluta per mortem, nam licèt remaneat vin- 21
culum quoad matrimonia, non tamen remanet quoad
compromiſſum, & ideò mortuo patre ceſſat diſpoſitio
ſtatuti inter privignum, & novercam, vel ſimiles, Caſtr.
conſ. 80. *lib.* 2. Alex. *conſ.* 207. *lib.* 7. Viv. *comm. opin.*
310. *&* 311. Duen. *d. reg.* 36. *limit.* 3. Marant. *d. part.*
6. *act.* 2. *n.* 15.

Pariter etiam dum arctant ad compromittendum in
conſanguineos, vel affines ſunt intelligenda de illis liti-
gantibus qui habent conſanguineos, vel affines ad id ha-
biles, aliàs illis non extantibus non procedunt, Alex. 22
conſil. 81. *colum.* 2. *lib.* 6. Aſin. *in prax.* §. 3. *cap.* 37. *n.*
8. Cui tamen obſtaculo providetur per ſtatutum no-
ſtrum in fine, dum mandat, quòd Prætor ipſe provideat,
& eligat arbitratores de numero pari confidentium ami-
corum dandorum per ipſas partes.

Debent autem hujuſmodi ſtatuta intelligi cum effe-
ctu, & ſic ut fiat compromiſſum toties, quoties opor-
tuerit donec differentia fuerit per arbitros terminata, 23
Rom. *conſ.* 504. *in princ.* Alex. *conſ.* 70. *col.* 2. *lib.* 2.
Bald. *conſ.* 487. *lib.* 4. Marant. *d. part.* 6. *act.* 2. *num.* 4.
ubi add. Rot. *part.* 3. *diverſ. deciſ.* 807. *n.* 4. & quam-
vis Afflict. *deciſ.* 46. teneat quod ſi ſemel, aut bis ad
ſummum fuerit factū compromiſſum, & non ſequtū lau-
dum non ſit ulterius compromittendum ad infinitatem
vitandam per jura ibi allegata, & ex eo quod etiam com- 24
promiſſum voluntarium factum cum poteſtate proro-
gandi toties quoties voluerit arbiter, non durat ultra bi-
nam prorogationem, Specul. *in tit. de arbit. §. decipi-*
tur verſ. Item quod elapſo, &c. Jaſ. *in l. ſi quis ex argen-*
taris, §. prætor ait, num. 10. *ff. de edend.* Pract. Papp.
for. libel. ex compromiſ. gloſ. infra duos menſes n. 2. *ubi*
Add. & hujuſmodi prorogatio debet deduci ad noti-
tiam arbitri, vel arbitratoris, & partibus intimari aliàs 25
laudum ſequtum eſſet nullum, quamvis fuerit conceſſa
facultas procedendi ſine ſcriptis, Gratian. *diſcept. for.*
cap. 529. *n.* 1. *& ſeqq.* Nihilominus opinio Afflict. de-
bet intelligi quando in ſtatuto adiicitur tempus intra 26
quod debeat cauſa expediri per arbitros, quæ ſi per eos
in quibus ſtatutum confitebat, nō finiatur, recurritur ad
Judicem ordinarium, qui juxta pragmaticam de qua
ipſe loquitur ſub cominatione temporis juriſdictionem
tradidit arbitris, & ideò videns in fraudem legis denuò
peti compromiſſum ad differendum judicium non debet
illud admittere, ſecùs autem in ſtatuto ſimpliciter lo-
quente de compromiſſis fiendis inter conjunctos, & ceſ-
ſante dicta fraude, in quibus terminis loquuntur ſupra
relati DD. & alii per Urſil. ad Afflict. *dict. deciſ.* 46. *n.*
1. *& ſeqq.*

Et ſic facto compromiſſo non in arbitrum, ſed in ar-
bitratorem, cùm tale compromiſſum in arbitratorem fa-
ctum habeat vim tranſactionis, & compoſitionis inter
ipſas partes erit præcluſa facultas redeundi ad Judicem,
& coram eo litem proſequendi, & debebit omninò lau- 27
dum expectari, ex quo oritur novatio extinctiva etiam
quoad fidejuſſores, qui nec interim pendente compro-
miſſo poterunt moleſtari, cum ſtatim facto compromiſ-
ſo in arbitratorem dicatur perfecta tranſactio etiam ante
laudum ſequtum, & exceptio compromiſſi impedit li-
tis ingreſſum, Caſtr. *in l. pecuniam* 36. *ff. ſi cert. pet.*
Alex. *conſ.* 21. *n.* 10. *lib.* 7. Socin. *conſ.* 71. *n.* 20. *lib.* 4.
Gabriel. *de novat. concl.* 1. *n.* 61. cum aliis per Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 557. *n.* 20. *& ſeqq. ad* 34. ubi latè
prædicta omnia comprobat.

Si autem altera partium videret in fraudem petere
compromiſſum ultra binas vices, & ſic differri judicium
contra mentem ſtatuti, qui fuit, ut lites citiùs expedian-
tur, & cum minore impenſa, ac incomodo præcipuè
inter conjunctos, & quod arbitri, vel arbitratores electi
inter tempora præſcripta laudum non proferant, poterit
non obſtante compromiſſo redire ad Judicem ordina-
rium, & petere executionem pro ſuo credito juxta for- 28
mam juris, & modum permiſſum, vel ut compellat ar-
bitratores ad laudandum, cum per comparitionem par-
tium, & admiſſionem illarum coram Judice ordinario
reſolvatur compromiſſum factum in arbitrium *gloſſ. in.*
Clem quandiù 4. *verb. compromiſſum de appellat.* Caſtr.
conſ. 428. *n.* 2. *lib.* 1. Cavaler. *deciſ.* 300. ubi fuit con

clu-

Digitized by Google

cluſum pro validitate carcerationis factæ vigore manda-
ti Rotalis, ſuper quo, & omnibus aliis differentiis erat
factum compromiſſum; puto tamen hoc intelligendum
eſſe de compromiſſo voluntario facto in arbitros, ſecùs
autem de neceſſario facto in arbitratores vigore ſtatuti,
quod vim tranſactionis habet, & cujus exitum tenentur
partes expectare, eique ſtare, & toties compromittere
donec differentia fuerit terminata, niſi conſtet de frau-
de juxta ſuperiùs dicta.

Pariter ſimilia ſtatuta non procedunt in cauſa appel-
lationis, quia in ea non poteſt peti compromiſſum,
quod non fuit petitum in cauſa principali, ſicut nec in
29 cauſa dandi tutoris, nec in cauſis feudalibus, nec ubi
agitur de vita, & militia, nec quando altera pars habet
exceptionem aliquam litis finitæ impedientem litis in-
greſſum, nec in cauſis criminalibus, niſi civiliter age-
rentur, nec denique in cauſis meri, & mixti imperii,
prout iſtos, & alios caſus colligunt & ſingulariter pro-
bant Duen. *d. reg.* 36. *per tot.* & Marant. *d. par.* 6. *act.*
2. *n.* 13. & *ſeqq. ad* 34. Sed de cauſis meri, & mixti im-
30 perii quando ſumus in caſibus in quibus ſit licita tranſa-
ctio, vel quando ſtatutum eſt multum generale, con-
trarium verius eſſe latè oſtendit Gratian. *diſcept. forenſ.*
cap. 536. *n.* 12. *ad* 18. Ac in ſumma ubicumque ſumus
in materia, in qua ſit licita tranſactio ſemper erit locus
diſpoſitioni ſtatuti loquentis de arbitratoribus eligendis,
& non ſimpliciter de arbitris juris, cùm ut dixi, compro-
31 miſſa facta in arbitratores ſint propriè tranſactio, & vim
illius habeant, arbitri enim ſunt qui eliguntur ex neceſ-
ſitate, vel etiam voluntariè per partes cum facultate de
jure æquiparantur Judicibus, & tenentur ſervare juris
ordinem, ſecùs autem arbitratores, qui ſunt amicabiles
compoſitores, & habent facultatem dirimendi lites de
facto potiùs quàm de jure, & ſine aliquo juris ordine,
Bart. & alii *in leg. ſi quis arbitrat. ff. de verb. oblig.* Ma-
rant. *de ord. jud. part.* 4. *diſtinct.* 14. *n.* 2. & 3. & poſ-
32 ſunt procedere ſine citatione, ac etiam laudum profer-
re, præcipuè quando compromiſſo fuit additum jura-
mentum, vel quando continet verba ampliſſima, Grat.
diſcept. forenſ. cap. 929. *n.* 15. & 16. alias autem eſſet
33 neceſſaria citatio, quæ tamen cenſeretur etiam remiſſa
per traditionem folii albi ſubſcripti, idem Gratian. *c.*
162. *n.* 6. & *ſeqq.*

34 Et quod arbitratoribus multa ſint permiſſa pro exi-
mendo partes à litibus, & pro bono pacis, ita ut poſſint
etiam ex hujuſmodi cauſis juſtitiam lædere Surd. *conſ.*
524. *num.* 7. *lib.* 4. Abb. *in cap. bis, quæ de majorit.* &
obed. Gratian. *diſcept.* 706. *n.* 19. 20. & 21. quamvis
aliàs juxta tutiorem opinionem in conſcientia Judex
habens facultatem procedendi de facto, vel ſola facti ve-
ritate inſpecta, ſive manu regia non poſſit arbitrio ſuo
lædere partes, nec judicare contra jus naturale, vel ali-
35 quid turpe, ſive iniquum, neque dolo aliquid commit-
tere, ſeu donare, vel ſimilia facere, Corn. *conſil.* 114. *n.*
6. & 7. *lib.* 2. Roman. *conſil.* 248. *n.* 3. & alii per eun-
dem Gratian. *diſcept.* 322. *n.* 18. & *ſeqq.*

Quod procedit etiam in compromiſſario, & arbitra-
tore, cui data ſit facultas laudandi ad ejus arbitrium,
vel ſecundùm illius voluntatem, nam intelligitur non
de voluntate libera, ſed arbitrio boni viri regulata, ſicu-
ti etiam ſi dictum eſſet quod de jure uni parti auferre, &
36 alteri dare, altè, & baſſè, largè, & ſtrictè prout ſibi pla-
cebit, & enormiter unam partem lædere, quia non per
hoc videtur data facultas lædendi partes, niſi moderatè,
& ex cauſa Petr. Cabal. *reſol crim. caſ.* 286. *nu.* 81. &
82. Abb. *in cap. quintavallis n.* 32. *in fine, de jurejur.* &
latè Menoch. *de arbitr. quæſt.* 7. *per tot.* Gratian. *di-
ſcept. for. cap.* 23. *per totum*, ubi quòd ſemper partes ad
minus, quam fieri poſſit lædi debent non obſtantibus
quibuſcumque clauſulis, & ampla facultate.

Illud autem notandum eſt, quòd ſi in compromiſſo
præſcriberetur arbitro, vel arbitratori certa forma pro-
nunciandi eſſet nullum, cùm arbitri poteſtas debeat eſſe
37 libera, & ſolùm diſpoſitioni juris, non partium ſubje-
cta, aliàs non diceretur arbiter, ſed merus executor, de
quo latè Petr. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 286. *n.* 17. & *ſeqq.*
Et quòd antequam compromiſſum ſit acceptatum nihil
38 operetur, nec quoad Judicem, nec quoad partes *gloſſ. in
l. ſi cum dies* 26. *in princ. de arbitr.* Gabriel. *de arbitr.
concl.* 2. *n.* 1. & 2. Gratian. *diſcept.* 516. *nu.* 27. & *ſeqq.*
An autem poſtquam fuit acceptatum expiret propter
magnam dignitatem ſupervenientem in arbitro, & an
tranſeat in ſucceſſorem præcipuè ſi factum ſub nomine 39
officii, & dignitatis quoad primum affirmativè, & quo-
ad ſecundum negativè regulariter concludit Gratian.
diſcept. 373.

Et an poſſit verbo tantùm, ac oretenus fieri, vel potiùs
ſcripturam requirat, Magon. *deciſ. Flor.* 119. *num.* 1. 40
ubi quòd non requirit ſcripturam, ſed per verba fieri
poteſt niſi ſtatutum prout noſtrum requirat fieri per ſcri-
pturā, quo caſu procedit opinio Jodoch. *pract. civil. cap.*
204. *num.* 4. dum vult compromiſſum ſcripturam re-
quirere.

Et quando fuit in compromiſſo adjecta pœna poteſt 41
exigi, vide latè Altograd. *conſ.* 27. *num.* 39. & *ſeqq.*
lib. 1. Menoch. *de arbitr. caſ.* 260. *nu.* 23. Gratian. *di-
ſcept.* 929. *num.* 18. quidquid aliàs pœna adjecta ſive in
contractu dandi, ſive faciendi præcipuè de generali con-
ſuetudine non poſſit exigi, niſi quatenus intereſſe con- 42
currat etiam pro rata fiſco applicanda, qui ceſſante par-
tium intereſſe nihil conſequi poteſt, ut latè per Cabal.
reſolut. crimin. caſ. 226. *per totum*, Afflict. *deciſ.* 135.
Felic. *de ſociet. cap.* 29. *n.* 2. *ad* 31. ubi latè diſtinguit.

Arbitrorum autem, vel arbitratorum poteſtas, & fa-
cultas judicandi durat ſolummodò per tempus à ſtatuto
præfixum, vel à partibus conventum, quod incipit cur-
rere a die ſcientiæ, & acceptationis factæ per arbitros,
quo tempore lapſo erit ſtatim finita omnis eorum pote- 43
ſtas judicandi, & ſententia, ſive laudum poſtea latum
erit ipſo jure nullum ex defectu juriſdictionis, niſi hu-
juſmodi tempus fuerit prorogatum, & durante pro-
rogatione latum fuerit laudum, vel poſteà expreſsè
emologatum per partes, *l. non diſtinguemus, §. dies,*
& *l. ſin cum l. ſeqq. l. ſi de meis, §. fin. ff. de arbitr.* &
l. 1. & 2. *C. eod. tit.* Pract. Papp. *for. libell. ex compro-
miſſ. gloſſ. infra duos menſes per tot. cum Additione*,
Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 929. *nu.* 7. &*c.* ubi etiam,
quòd hujuſmodi tempus non currit ſtante impedimen-
to, ſed dies impedimenti ſunt ſubducendi, & non com-
putantur in termino ſi impedimentum fuit allegatum.

Et ſi fuerit ſimpliciter factum compromiſſum ſine
die, & termino, nec ſtatutum de illo diſponat ſi ſumus
in arbitro, durabit ejus facultas per triennium ad inſtar 44
aliarum cauſarum, quarum inſtantia de jure communi
durat triennio in cauſa principali, & in cauſa appella-
tionis anno, vel interdum biennio, juxta *l. properan-
dum, C. de jud.* Si verò ſumus in arbitratore intelligi-
tur durare ejus poteſtas per totum tempus vitæ ſuæ,
& ſic quandiù ipſe voluerit, maximè ſi infra annum 45
proteſtetur ſe velle arbitrari, & laudare poſt annum,
cùm aliàs elapſo anno præſumatur nolle amplius arbi-
trari ſi intra annum nihil pronunciavit, & cauſa fuit al-
teri commiſſa, Bart. *in leg. ſi quis arbitratum, ff. de
verb. obligat.* Pract. Papp. *loc. cit. n.* 4. *cum Add.*

Porrò etiam non eſt dubitandum, quòd compromit-
tentes poſſunt petere reductionem ad arbitrium boni
viri, ideſt Judicis adverſus laudum, etiam quod cum
juramento expreſsè tali reductioni renunciaverint jux-
ta formam ſtatutam quando fuit doloſum, vel cum
magna, ſive enormi, vel enormiſſima læſione, jura- 46
mentum enim & pœna intelligitur ſub conditione ſi
laudum fuerit æquum, & ſine magna læſione, quam
interpretationem recipere debet etiam ſtatutum, adeò ut
dicant DD. non poſſe dari tutam cautelam, per quam
excludatur hujuſmodi reductio ad arbitrium boni viri
data iniquitate laudi, & enormiſſima læſione, quamvis
multas dare cogatur, Cepol. *tract. cautel. caut.* 199.
per tot. Ferret. *caut.* 8. Et ideò renunciatio hujuſmo-
di, & ſtatutum operabitur ſolùm ubi infertur læſio in
parva quantitate ſupportabili, Pract. Papp. *loc. ſup. cit.
gloſ. nec reductio peti, &c. num.* 3. & *per tot. cum Add.*
Gabriel. *tit. de arbitr. concluſ.* 3. Jaſ. *in leg. quidam cum
filium num.* 21. &*c. ff. de verb. oblig.* Marant. *de ord.
jud. part.* 6. *de appellat. verſ. reductio n.* 127. Everard.
loc. à vi, & energ. juram. nu. 65. Gratian. *diſcept. for.
cap.* 524. *num.* 18. & *ſeqq. cap.* 148. *nu.* 14. & 15. facit
Cabal. *reſol. crim. caſ.* 286. *num.* 81. & *ſeqq.* quia ſtante
enormiſſima læſione quæ æquiparatur dolo actus reddi-
tur ipſo jure nullus, Cavaler. *deciſ.* 501. *n.* 5. Magon. 47
deciſ. Flor. 64. *num.* 61. Et quod non obſtante ſtatuto
ſemper poſſit dici de nullitate laudi, præcipuè ubi nul- 48
litas eſſet patens, probat Foller. in Additione ad Ma-
rant.

Digitized by Google

rant. *part.* 6. *act.* 4. *ſecundæ part. princip. jud. num.* 35. *ad* 40.

Quæ autem dicatur enormis læſio ad hoc, ut poſſit
49 peti reductio ad arbitrium boni viri, remittitur arbitrio Judicis, niſi ſit in jure expreſſa, prout in terminis, *l.* 2. *C. de reſcind. vend.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 73. *num.* 5. Qui Judex arbitrari debet læſionem non ad meram, & ſtrictam rationem, & juſtitiam, ſed habito reſpectu
50 ad dubium litis eventum quando fuit compromiſſum, & tranſactum ſuper lite dubia, Bart. *in leg. ſi quis cum aliter, ff. de verb. oblig.* Pract. Papp. *loc. cit. d. gloſ. Nec reductio peti num.* 6. Gratian. *diſcept. for. cap.* 524. *num.* 22. ubi quòd debet uti eadem æquitate, qua uſus eſt arbitrator, in cujus locum ſubrogatur non ſe adſtringendo juris rigori, & apicibus, cùm id ſit exoſum, & alienum à legibus ipſis mandantibus compromiſſa ſervari.

Sufficeret tamen læſio in ſexta parte quantitatis con-
51 troverſæ ad effectum petendi reductionem ad arbitrium boni viri, Bart. *in l. ſi ſocietatem, §. arbitrorum nu.* 25. *ff. pro ſoc.* quem aliis relatis ſequitur Rot. Rom. per Duran. *deciſ.* 200. *num.* 21. *&* 22. Intelligendo prout ibidem *num.* 25. quando laudum nondum fuit per par-
52 tes emologatum, nam poſtquam fuit emologatum ex certa ſcientia ut poſſit reſcindi requiritur læſio ultra dimidiam, & ſic patet quod etiam poſt emologationem locus eſt reſciſioni laudi propter læſionem ultra dimidiam, *arg. d. l.* 2. *C. de reſcind. vend.*

Coram autem quo Judice ſit petenda hujuſmodi reductio, dic quòd coram Judice ordinario, qui fuiſſet
53 competens reo, & cauſæ, ſi actor in judicio litigaſſet, Bart. *in dicto §. arbitrorum colum.* 4. *num.* 19. Marant. *dicto verſ. Reductio num.* 126. Theſaur. *deciſ.* 14. *n.* 5. *& per tot.* ubi relatis quinque opinionibus iſtam ſequitur, quam limitat, & declarat ſeptem modis ut ibi per eum.

Contrarium verò, quod imò ſit petenda coram Su-
54 periore laudantis, & arbitratoris, non actoris, nec rei, quorum perſonæ non attenduntur ad hunc effectum, ſed judicantis, à quo ad inſtar appellationis, firmat Afflict. *deciſ.* 51. *per tot.*

Sed pro concordia dicas, quòd prima opinio procedere poteſt in compromiſſo voluntario, ſecunda autem
55 in compromiſſo neceſſario facto vigore ſtatuti, & habente vim ſententiæ diffinitivæ, prout innuit Marant. *loc. ſup. cit. in fine*, & latius Pract. Papp. *d. gloſ. Nec reductio num.* 5. Urſil. ad Afflict. *d. deciſ.* 51. *per tot.* & Theſaur. *d. deciſ.* 14. Covar. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 12. *per tot.* Primam tamen opinionem abſolutè etiam in compromiſſo facto ex forma ſtatuti relato Theſaur. & aliis uti veriorem, & uſu receptam, ſequitur Michalor. *de fratr. part.* 3. *cap.* 49. *num.* 11. *&c.*

Et dicta poteſtas petendi reductionem ad arbitrium
56 boni viri ſi agatur de laudo arbitratoris, & amicabilis compoſitoris durat triginta annis, Bartol. *in d. §. arbitrorum*, Ang. *conſ.* 314. *in princip.* Alex. *conſ.* 93. *colum. fin. lib.* 2. & alii per Marant. *d. verſ. Reductio n.* 123. Si verò agatur de ſententia arbitri, qui ſe habet ad inſtar Judicis debet peti intra decem dies, quia tacitur-
57 nitate decem dierum dicitur emologata ſententia arbitri, *l. cum antea*, *C. de arbitr.* Sicuti ad tollendas difficultates melius eſt utroque caſu reclamare intra decem dies à die ſcientiæ, Pract. Papp. *dicta gloſ. nec reductio num.* 2.

Qua reductione pendente impenditur laudi executio
58 *leg. non diſtinguimus, §. cum quidam ff. de arbitr.* Marant. *loc. cit. num.* 122. An autem poſſit appellari à ſententia Judicis confirmantis, vel infirmantis laudum in cauſa reductionis ad ejus arbitrium petitæ, varia hincin-
59 de adducit Foller. ad Marant. *part.* 6. *act.* 2. *ſecundæ part. princ. jud. num.* 35. & Pract. Papp. *d. gloſ. Nec reductio nu.* 9. *&* 10. ubi concludit, quòd non, quamvis Additio multos alleget in contrarium.

ARGUMENTUM.

Compenſatio qualiter extinguat debitum, an, & quando, & pro quibus debitis locum habeat, per quos opponatur, & plura etiam de retentione.

SUMMARIUM.

1 *Compenſationis exceptio ipſo facto debitum extinguit.*
2 *Compenſatio poteſt opponi etiam ſi ei fuerit renunciatum.*
3 *Compenſatio quando fiat ipſo jure ante oppoſitionem.*
4 *Compenſatio poteſt opponi etiam poſt ſententiam, & quando ſecus, num.* 5.
6 *Compenſatio quando poſſit opponi in ſecunda inſtantia.*
7 *Compenſatio poteſt opponi à debitore debitoris convento.*
8 *Compenſatio qualiter poſſit opponi etiam à fidejuſſore.*
9 *Compenſatio admittitur etiam in Salviano.*
10 *Compenſatio qualiter admittatur in extinctionem cenſus.*
Cenſus quando poſſit pro parte extingui.
11 *Compenſatio non conſtituit in quaſi poſſeſſione exigendi.*
12 *Compenſatio dicitur impropria, et ficta ſolutio.*
Statutum de ſolutione loquens non verificatur in compenſatione.
13 *Compenſatio an admittatur in caſibus, qui dilationem non patiuntur.*
14 *Compenſatio an, et quando admittatur in debito jurato, num. ſeqq.*
19 *Inſtrumentum dicitur probatio probata, & veritas evidens.*
20 *Compenſatio de liquido ad non liquidum non admittitur.*
21 *Compenſatio non admittitur de eo, quod requirit altiorem indaginem.*
22 *Compenſatio de liquido ad non liquidum quando admittatur, num.* 23.
24 *Compenſatio non admittitur in depoſito.*
25 *Compenſatio non admittitur de ſpecie ad quantitatem.*
26 *Compenſatio ut admittatur, quæ ſint neceſſaria.*
27 *Compenſatio non datur de debito conditionali, vel in diem ad purum.*
28 *Retentio eſt favorabilior, quàm compenſatio.*
29 *Retentio non admittitur quando creditum eſt clarum, & liquidum.*
30 *Retentio ſpeciei pro quantitate non admittitur.*
31 *Retentio qualiter non admittitur ubi quis repræſentat duas perſonas.*
32 *Retentio, nec compenſatio admittitur de credito unius negotiationis ad aliam.*
33 *Compenſatio qualiter poſſit opponi contra unum tutorem pro debito alterius.*
34 *Compenſatio quæ poterat opponi contra cedentem an, & quando poſſit opponi contra ceſſionarium, numer.* 35. *&* 36.
37 *Nomina debitorum quando veniant in obligatione.*
38 *Retentio an poſſit dari ſine hypotheca.*

CAPUT LVI.

PEr exceptionem compenſationis ipſo facto extinguitur debitum, & actio adverſarii, etiam nondum lata ſententia, quaſi Judex habeat neceſſitatem 1
omnimodam compenſandi, Jaſ. *in §. bonæ fidei nu.* 1. *Inſtit. de act.* Afflict. *dec.* 121. ubi Urſil. *in Additione per tot.* Munoz. *de ratiocin. comput.* 14. *n.* 8. itaut poſ- 2
ſit opponi etiam ſi illi fuiſſet renunciatum, cùm talis renunciatio uti contra naturalem æquitatem contra bonos mores non valeat, Afflict. *d. deciſ.* 121. *num.* 5. *&* 6. Imò ad evitandam pœnam, vel moram ſit 3
ipſo jure etiam ante oppoſitionem quando agitur de debito compenſabili, *l. ſi conſtat, C. de compenſat.* Magon. *dec. Flor.* 5. *per tot.* Montan. *de tut. cap.* 32. *reg.* 9. *nu.* 18. *&* 19. Card. Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 66. & admittitur contra exe- 4
cutionem ſententiæ, & ſic poteſt opponi compenſatio etiam poſt ſententiam in rem judicatam tranſactam quando concurrit cum exceptione, dolo facis petens quod mox ſoluturus es, & quia non eneruat rem judicatam, *l.* 2. *C. de compenſ.* Afflict. *d. dec.* 121. *n.*... ubi Urſil. *n.* 4. Rot. *part.* 3. *diverſ. dec.* 324. *num.* 4. *& ſeqq. lib.* 3. niſi fuiſſet oppoſita ante ſententiam, & ex 5
ali-

Digitized by Google

aliqua juſta cauſa rejecta, nam tunc poſt ſententiam
non poteſt iterum opponi, Gratian. *diſcept. forenſ. c.*
6 660. *n.* 30. Magon. *deciſ. Flor.* 42. *num.* 8. ubi quòd
poteſt opponi etiam in ſecunda inſtantia, & ſic in
cauſa appellationis quando in principali non fuit op-
poſita, & rejecta, Urſil. *d. dec.* 121. *n.* 6. Et poteſt op-
7 poni etiam à debitore debitoris convento à creditore
creditoris ſui, quaſi poſſit debitor ſolvere creditori cre-
ditoris ſui exiſtentis in mora ſolvendi, non tantùm me-
diante vera ſolutione, ſed etiam mediante compenſa-
8 tione, idem Magon. *dec. Flor.* 94. *nu.* 8. *& ſeqq.* Ac
non ſolùm per principalem debitorem opponi poteſt,
ſed etiam per illius fidejuſſorem, & tam de credito pro-
prio, quàm de credito debitoris principalis, etiam illo
invito, *l. verum, & l. ſeqq. ubi DD. C. de compenſ.*
Maur. *de fidejuſſ. par.* 2. *ſect.* 10. *cap.* 9. *n.* 4. *& ſect.*
9. §. 12. *d. par.* 2. quod procedit etiam ſi ageretur in
9 judicio Salviani, quia cùm habeat vim ſolutionis, &
reſpectu liberationis ſit vera ſolutio, nec ullam re-
quirat altiorem indaginem, dicitur de æquitate, & ad-
mittitur in Salviano, Scapuc. de Salvian. *lib.* 2. *q.* 4.
per tot. Sicuti ob eandem rationem admitteretur com-
penſatio in extinctione cenſus cùm in hujuſmodi extin-
10 ctione non ſit neceſſaria pecunia numerata, itaut poſ-
ſit fieri pro parte tantùm, quia cenſus creditore conſen-
tiente poteſt extingui pro quacumque ſumma, & eo
invito pro parte conſiderabili, Rot. Rom. *in Noviſſ.*
par. 6. *dec.* 148. *per tot.* Cenc. *de cenſ. q.* 110. *num.* 16.
et ſeqq.

Non tamen operatur compenſatio, ut quis ea uten-
11 do dici poſſit conſtitutus in quaſi poſſeſſione exigendi,
cùm ad hunc effectum debeat conſtare de vera, & actua-
li ſolutione per numerationem, Seraph. *dec.* 302. *nu.*
1. *ad* 8. cum aliis per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 728.
n. 10. & ubi requiritur vera ſolutio non ſufficit com-
12 penſatio, quæ dicitur impropria, & ficta ſolutio, ac
ideò ubi ſtatutum loqueretur de ſolutione non verifica-
retur in compenſatione, Felin. *in cap. ſuborta n.* 2. *de*
re jud. Graſſ. *de except. cap.* 16. *num.* 56. *et ſeqq.* Tira-
quell. *de retract. lignag. gloſ.* 3. §. 3. *nu.* 7. Gratian. *di-*
ſcept. forenſ. cap. 742. *n.* 43. *et ſeqq.* Nec admitteretur
13 in caſibus, qui dilationem non patiuntur, ut in cauſa
alimentorum, vel victualium niſi agererur de alimentis
præteritis, idem Gratian. *diſcept.* 728. *n.* 32.

Et ſupradictis non obſtantibus licèt in jure veriſſimis
cum præſuppoſitis circumſtantiis crediti, & debiti
hincinde compenſabilis exiſtimo non eſſe locum oppo-
ſitæ compenſationi inter Thomam, & Laurentium in
caſu de quo agitur ex multis, & prima, quia agitur de
obligatione jurata, ac in forma Cameræ contracta, quo
caſu non admittitur compenſatio cum juramentum
inducat præciſam neceſſitatem, ut ſit implendum in
forma ſpecifica, non per æquipollens, præcipuè quan-
do prout hìc de tempore factæ obligationis juratæ erat
14 jam contractum debitum, pro quo dictus Laurentius
conventus ad ſui favorem compenſationem adducit
Everard. *loc. à vi, et energ. juram. nu.* 39. *poſt medium*,
Felin. *in cap. ad noſtram de jurejur.* Capyc. *deciſ.* 167.
n. 4. Afflict. *dec.* 381. *n.* 1. *et* 2. ubi Urſil. in Additione
Maur. *de ſolut. cap.* 5. *nu.* 13. Duran. *dec.* 404. *in fine*,
Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 515. *n.* 34. *et* 37. Secùs autem
ſi debitum Thomæ, & creditum Laurentii reſpectivè
fuiſſet contractum poſt præſtitum juramentum, & ſic
poſt obligationem juratam, quia tunc eſſet licita com-
penſatio non obſtante juramento, cùm illud ſemper in-
telligatur continere tacitam conditionem rebus ſic ſtan-
tibus, & niſi juſta cauſa ſuperveniat, de qua non fue-
15 rit cogitatum, prout contingit quando quis promittit
alteri ſolvere cum juramento, & poſtea ejuſdem effi-
citur creditor, quaſi tunc faciens actum poſt hujuſmodi
promiſſionem juratam videatur facere animo compen-
ſandi, & in his terminis procedit opinio Bart. *in l. am-*
plius non peti. ff. rem rat. hab. ut diſtinguunt ſupra re-
lati DD. Scapuc. de Salvian. *lib.* 2. *qu.* 4. *n.* 6. Magon.
deciſ. Florent. 42. *n.* 7. Gratian. *diſcept.* 728. *n.* 20. *et*
diſcept. 129. *num.* 20.

Sicuti etiam diceretur licita compenſatio de æquita-
te non obſtante juramento, quando ageretur de debito
16 hinc inde liquido, inſtrumentali, jurato Magon. *d. dec.*
42. *n.* 6. quaſi tunc utraque pars eodem vinculo jura-
menti ad obſervantiam teneatur, & ſit in pari cauſa, de
quo tamen dubitari poteſt, ex traditis per Laderch.
conſ. 110. *n.* 5. quem refert Gratian. *d. cap.* 515. *n.* 38.
vel quando ille, qui promiſit ſolvere cum juramento
eſſet valdè pauper, & onere filiorum gravatus, itaut
non habeat modum aliter ſolvendi juxta opinionem, 17
Bart. *loc. cit.* quem in his terminis, & non aliter ſequi-
tur Afflict. *dec.* 163. *num.* 4. & Urſil. *dec.* 381. *num.* 1.
& alii per Gratian. *diſcept.* 728. *num.* 13. *et ſeqq.* ubi 18
quòd idem dicendum eſt, quando proceditur de bono,
& æquo, prout inter ſocios, & mercatores, cùm non
videatur creditor honeſtè agere ſi velit exigere, & non
ſolvere quod multum abhorret ab æquitate, & ideò in
hujuſmodi caſibus non obſtante juramento admittitur
compenſatio.

Sed hæc non faciunt ad caſum noſtrum cùm dictus
Laurentius non ſit pauper, ſed dives, & pecunioſus,
agat cum extraneo, & ſuum creditum non ſit pariter
juratum, ac ideò tenetur juramentum in forma præ-
ſtitum implere effectualiter ſolvendo, & non compen-
ſando juxta veriorem opinionem ſuperiùs relatam.

Secundò non eſt locus compenſationi, quia creditum
dicti Laurentii, & debitum Thomæ reſpectivè tamquā
pendens ab adminiſtratione, & à futuris calculis non eſt
liquidum, debitum autem pro quo agitur executivè eſt
omninò liquidum, & certum, ac privilegiatum ex pu- 19
blico inſtrumento, quod dicitur probatio probata, &
veritas evidens, ac facit rem notoriam, & fidem indu-
bitatam, *cap. cum dilectus de fid. inſtrum.* Oſaſch. *de-*
ciſ. 72. *n.* 4. Rot. *deciſ.* 161. *par.* 4. *recent.* Magon. *dec.*
Flor. 9. *n.* 20. *&* 21. unde intrat regula, quod de liqui- 20
do, ad non liquidum non fit compenſatio, quæ debet
eſſe liquida, & clara *l. ult. C. de compenſ.* Bart. *in l. An-*
gorius, *ſ. compenſ. ff. de jur. fiſc.* Menoch. *de arbitr.*
caſ. 14. *n.* 1. Scapuc. de Salvian. *lib.* 2. *quæſt.* 4. *num.* 5.
Rot. *par.* 3. *diverſ. dec.* 253. *n.* 3. *&* 4. *& dec.* 324. *n.* 7.
eadem par. 3. *lib.* 3. Nec etiam admittitur de eo quod
requirit altiorem indaginem, prout ſunt ſupradicta 21
computa, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 864. *n.* 22. Ma-
ximè cùm hujuſmodi liquidatio non poſſit fieri intra
breve tempus, licèt aliàs concurrentibus aliis requiſitis
admittatur compenſatio enim de non liquido, quando
poteſt de proximo liquidari intra tempus concedendæ
executionis, vel intrà tempus inſtantiæ, ſive intra duos 22
menſes, vel ubi poteſt liquidari per juramentum in li-
tem, Addit. ad Magon. *dec. Luc.* 21. *num.* 34. *litt. B.*
ubi etiam an ſaltem admittatur in vim mutuæ petitio-
nis, & reconventionis, de quo non videtur dubitandum,
& quod iſtud breve tempus liquidandi ſit Judici arbi-
trarium docet Menoch. *de arbitr. d. caſ.* 14. *per tot.* ubi
cum prædictis convenire videtur, &c. Sicuti etiam da-
retur compenſatio quando debitor antequam creditor
gravetur onere probandi fateretur debitum quia regula
quod de liquido ad non liquidum non detur compenſa-
tio, intelligitur quando agitur de liquido per teſtes, vel
alias probationes, & ſic ubi actor fuit gravatus onere
probandi ſuam intentionem, ſecùs autem quando de-
bitor ſtatim confitetur debitum, & opponit compenſa- 23
tionem, & ſic quando fit liquidum per confeſſionē par-
tis, quia tunc cùm creditor relevetur ab onere probandi
propter exuberantem fidem debitoris, licèt ipſe neget ſe
aliquid ei debere, bona fides non patitur, ut interim exi-
gat, ſed tenebitur expectare quod alter probet, *text. &*
gloſſ. in verb. Convincta in l. fin. C. de compenſat. Cæ-
pol. *caut.* 83. Socin. *regul.* 86. *verb. Compenſ. limit.* 1.

Tertiò non admittitur compenſatio, quia dictus Lau-
rentius fuit conventus actione depoſiti ad reſtituendum
ballas ſerici, & aliarum rerum penes eum depoſitatas per
Notarium, qui de hujuſmodi depoſito publicum con-
fecit inſtrumentum cujus vigore modò convenitur, 24
cùm depoſitarius non poſſit retinere, ſed debeat omninò
reſtituere rem depoſitatam, & à depoſito omnes excep-
tiones repelluntur præcipuè cùm hìc agatur de ſpecie
depoſitata, & non de quantitate numerata *l. fin. C. de-*
poſit. l. fin. C. de compenſat. Rot. Januen. *deciſ.* 34. *nu.*
9. Maur. *de ſolut. cap.* 5. *nu.* 19. quamvis etiam idem
ſit dicendum in depoſito quantitatis, & pecuniæ nume-
ratæ, cujus dominium tranſit in depoſitarium juxta *l.*
Lucius ff. depoſ. imò, & in depoſito irregulari, ficto,
ac confeſſionato juxta veriorem opinionem de qua per
Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib.* 10. *tit.* 10. *n.*
10. *& ſeqq. ad* 16. Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 728. *nu.*
21. *& ſeqq. ad* 29.

Et

Digitized by Google

Et ſupra dictorum poteſt eſſe alia ratio in caſu noſtro
nempè quia compenſatio non admittatur de ſpecie ad
25 quantitatem, nec de ſpecie ad ſpeciem, cùm in ſpecie-
bus cadat affectio præcipuè quando ſpecies debita extat,
quidquid ſecùs dici poſſet ſi perempta ſpecie agereretur ad
æſtimationem illius, *l. ſi convenerit de pign. act.* Socin.
jun. *conſ.* 60. *n.* 3. *lib.* 1. Gratian. *diſcept.* 129. *nu.* 7. *&*
134. *n.* 1. *& ſeqq.* ubi etiam an idem ſit in ultimis volun-
tatibus, de quo Magon. *dec. Florent.* 117. *nu.* 14. Ad
hoc enim ut ſit locus compenſationi debent eſſe debita
26 hincinde quantitativa, ac ejuſdem pariſque ſummæ
alias ſicuti creditore nolente non admittitur particula-
ris ſolutio, ita nec particularis compenſatio niſi reſidu-
um offeratur in pecunia, nec plus operetur ficta ſolutio,
quàm vera, *l. invicem* 12. *C. de compenſat.* Grat. *diſcep.*
515. *n.* 45. Ac debet utrumque debitum eſſe purum, &
maturatum, cum non detur compenſatio de debito cu-
27 jus dies nondum ceſſerit, nec de debito in diem, vel
conditionali ad purum, quia talia debita non dicuntur
liquida, DD. *in l. quod in diem de compenſatione*,
Gratian. *diſceptat. forenſ.* 224. *n.* 25.

Neque obſtat, quod ſi non poteſt habere locum com-
penſatio ſaltem admittatur retentio, quæ dicitur favo-
rabilior, & magis privilegiata, ac admittitur, etiam in
caſibus, in quibus non intrat compenſatio, Magon. *de-*
28 *ciſ. Luc.* 64. *n.* 5. Graſſ. *de except. c.* 16. *n.* 20. Mantic.
d. tit. 14. *n.* 24. Molignat. *tract. de retent. q.* 51. *& ſeqq.*
Poſth. *de ſubhaſt. inſpect.* 62. *per tot.* Quia ultra quod
fuit ſolùm oppoſitum de compenſatione, & non de re-
tentione, non admitteretur etiam retentio quando cre-
29 ditum pro quo quis vult retinere, non eſſet clarum, &
liquidum, ita ut de illo nihil poſſit controverti, Surd.
dec. 46. *in fine*, Gratian. *diſcept. forenſ.* 948. *n.* 5. *&* 6.
30 Sicut nec quando quis vult retinere ſpeciem pro quanti-
tate cùm ut dixi in ſpeciebus cadet affectio, idem Grat.
diſcept. 129. *n.* 7. ubi loquitur de retentione.

Præterea etiam retentio præſupponit debitum, & cre-
ditum hincinde proveniens ex perſona ipſorum debito-
ris, & creditoris, non autem alterius, nec admittitur
31 contra eum, qui repræſentat duas perſonas, unam ſci-
licet tanquam debitor, & alteram tanquam creditor, ut
in propoſito caſu ubi d. Thomas depoſuit dictas ballas
ſerici nomine etiam ſociorum, quo nomine agit ad re-
ſtitutionem, & ideò non poteſt ſibi opponi retentio pro
debito illius proprio, & idem eſt ſi quis eſſet credi-
tor nomine proprio, & debitor nomine hæreditario,
vel ſociali, & è contra Graſſ. *de except. cap.* 16. *nu.* 21.
& ſeqq. ad 54. Ac in puncto aliis relatis firmat Grat.
diſcept. 948. *n.* 1. *& ſeqq.* ubi dicit hoc eſſe luce meri-
diana clarius, & Caval. *dec.* 38. *n.* 4. *& ſeqq.*

Pro quo etiam facit, quod compenſatio, vel retentio,
non admittitur de credito unius negotiationis, & cor-
poris apothecæ ad debitum alterius negotiationis, &
corporis, etiam ſi ſint iidem mercatores, & ſocii ne con-
fundantur rationes, & quia debita, & credita unius cor-
32 poris apothecæ differunt à debitis, & creditis alterius,
ut latè declarat Magon. *deciſ. Luc.* 1. *per tot.* Ubi quòd
poſſet ſolummodò admitti finita ſocietate, & ſolutis
prius debitis ſocialibus cujuslibet negotiationis, & aſſi-
gnata unicuique ſua portione in eo, quod ſupereſſet de-
bitori contra quem opponeretur hujuſmodi exceptio.

Poſſet tamen opponi contra unum ex tutoribus pro
debito alterius licèt ſit inter eos diviſa adminiſtratio, &
33 licèt eſſent tutores diverſi loci, cùm in effectu ſemper
ſit una eademque tutela, & jus tutelæ reſideat penes
quemlibet tutorem inſolidum, idem Magon. *d. dec.
Luc.* 1. *n.* 3. 4. *&* 15.

Illud autem in hac materia compenſationis notan-
dum eſſe puto, quod quamvis admittant paſſim Docto-
res illam poſſe opponi contra ceſſionarium, vel alium
ſingularem ſucceſſorem per debitorem ceſſum eodem
modo, quo poterat opponi contra cedentem pro ejus
debito, cùm ceſſio tranſeat cum ſua cauſa, & onere, ex
quo cedens non poteſt transferre jus ſalvum exigendi in
ceſſionarium, ſi penes eum non erat tale, ſed poterat
34 per compenſationem elidi, & infringi, ita ut in præju-
dicium ejus, qui habet exceptionem realem non poſſit
fieri ceſſio, Afflict. *deciſ.* 163. *n.* 5. Guid. Pap. *dec.* 567.
n. 1. Theſaur. *dec.* 221. *num.* 1. *& alii paſſim.*

Tamen debent intelligi, ut poſſit opponi compenſa-
tio quatenus durat facultas ſolvendi ipſi cedenti in præ-
judicium ceſſionarii, & ſic antequàm intervenerit ali- 35
quod de requiſitis, *l.* 3. *C. de novat.* nam poſtquam ceſ-
ſionarius prævenerit in denunciando ceſſionem debito-
ri, vel partem debiti exigendo, ſive litem cum eo con-
teſtando non erit amplius locus compenſationi, quia
ſicuti aliquo ex prædictis tribus requiſitis interveniente
præcluditur via debitori ceſſo ſolvendi creditori ceden-
ti in præjudicium ceſſionarii per veram ſolutionem, &
numerationem, ita etiam intelligitur præcluſa via ſol-
vendi fictè per compenſationem, & ſic ſi cedatur actio
ante oppoſitam compenſationem, tranſit libera, & durat
libera, niſi ceſſionarius permittat ſe præveniri à debito-
re ceſſo in opponendo compenſationem antequam ipſe
ceſſionem ei notificet, ac ideò uterque illorum ſit cau-
tus, & ſollicitus debitor in opponendo compenſationem
antequam ſibi notificetur ceſſio, cùm compenſatio non
fiat ipſo jure, & ceſſionarius in denunciando ceſſionem
ante oppoſitam compenſationem, nam qui præveniat
alterum in prædictis obtinebit, Caſtr. *in l. ejus C. de
compenſat. & in l. ſi quis in rem* 34. *de procur.* Bald. *in l.
& hæredi §. nos autè pr. lect. in fine ff. de pact.* Alberic.
in l. doli except. 19. *nu.* 12. *ff. de novat.* Ang. *conſ.* 259.
per tot. Surd. *deciſ.* 191. *n.* 14. *& conſ.* 82. *nu.* 29. *lib.* 1.
Laderch. *conſ.* 109. *per tot. & conſ.* 164. Port. *conſ.* 48.
n. 22. *& ſeqq.* quorum Doctorum dicta de verbo ad ver-
bum recenſet, Gratian. *diſcept.* 356. *nu.* 9. *& ſeqq. ad*
26. ubi prædicta latè explicant, & reſtringere videntur
ut non procedant quando eſſemus in creditore hypothe-
cario, cui ſaltem ratione ſuæ hypothecæ competeret re-
tentio pro ſuo credito, ſi uti debitor conveniatur ſive à
cedente, ſive à ceſſionario, cùm habeat jus reale, ex 36
quo nomen debitoris etiam ſui ipſius venit in hypothe-
ca, & poteſt ab ipſomet debitore ad ſuum favorem reti-
neri ſi ſit creditor ejuſdem, à quo vel ejus ceſſionario uti
debitor convenitur, & habeat talem obligationem in
qua nomina debitorum contineantur, Soc. *conſ.* 180.
col. 3. *vol.* 2. Capyc. *deciſ.* 88. *n.* 2. 3. *&* 5. Laderch. *d.
conſ.* 109. *in fine n.* 6. Neguſ. *de pign. part.* 2. *memb.* 3.
n. 22. *&* 23. Undè ceſſante hypotheca in re, quam quis
vult retinere, vel in nomine debitoris procedunt ſupra-
dicta ad favorem ceſſionarii, qui etiam animadvertere
debet quod non ſemper nomina debitorum veniunt in
obligatione, ſed ita demum ſi fuerint bona ſimpliciter
obligata, ſecùs autem facta obligatione nominatim bo-
norum mobilium, & immobilium, quia tunc niſi expri- 37
mantur etiam jura, & actiones, vel nomina debitorum,
non comprehenduntur, cùm ſint tertia ſpecies, & non
veniant appellatione mobiliũ, & immobilium, Neguſ.
de pign. p. 2. *mem.* 2. *n.* 9. Ac ideò tali caſu ceſſante hy-
potheca non daretur oppoſitio compenſationis, vel re-
tentionis contra ceſſionarium, qui prævenerit debito-
rem in denunciando ei ceſſionem juxta ſuperius dicta,
quamvis non ignorem poſſe etiam interdum dari reten- 38
tionem ſine hypotheca, juxta tradita per eundem Ne-
guſ. *d. tract. par.* 3. *membr.* 1. *nu.* 17. Poſth. *de ſubhaſt.
inſpect.* 62 *n.* 4. 5. *&* 6.

ARGUMENTUM.

Laudum ſuper bonis Eccleſiaſticis, ſuper futura
ſucceſſione, ac ex aliis quando ſit nullum,
nec valeat in vim pacti per emologationem.
An ſubſcriptio folii albi præjudicet, & an
debeant accepta reſtitui.

SUMMARIUM.

1 *Laudum latum per laicos ſuper bonis Eccleſiaſticis, vel inter Clericos eſt nullum.*
2 *An idem ſit ubi agitur de dominio utili inter laicos num.* 3.
4 *Arbiter an poſſit imponere perpetuum ſilentium partibus.*
5 *Arbiter tenetur ſervare formam compromiſſi, aliàs nulliter agit.*
6 *Arbiter, qui tenetur laudare de voto, vel cum voto alterius, an, & quando teneatur tale votum ſequi num.* 7.
8 *Laudum quando ex brevitate temporis ſit nullum.*
9 *Sententia quando ob brevitatem temporis ſit nulla.*

10 Laudum latum ſuper futura ſucceſſione nullum eſt, amplia, n. 11.
12 Laudum ſuper re omninò clara eſt nullum.
13 Donatio cauſa Sacerdotii facta an ſit in partem imputanda.
14 Laudum ſi impugnetur debet reſtitui quod fuit acceptum.
15 Nullitatem actus allegans tenetur accepta reſtituere.
16 Laudum poſt emologationem habet vim rei judicatæ.
17 Emologatio laudi ante illius publicationem non valet.
18 Laudum debet publicari in præſentia partium, ut emologatio valeat in vim pacti.
19 Subſcriptio folii albi non præjudicat.
20 Laudum approbatum ſi non valet in vim laudi, ſuſtinetur in vim pacti.
21 Limita quando eſſet nullum ex defectu juriſdictionis. Promittens id, ad quod non tenetur putans ſe teneri non obligatur.
22 Ratificatio laudi ut valeat in vim pacti, debet eſſe ex certa ſcientia.
23 Scientia non præſumitur, ſed ab allegante probari debet.
24 Dubitans æquiparatur ignoranti.

CAPUT LVII.

LAudum latum per Dominos Arbitros, & arbitratores in cauſa Dominorum N. N. N. N. non poteſt de jure habere prætenſam paratam executionem cùm multis manifeſtis ſubjaceat nullitatibus.

Primò enim eſt nullum, quia latum fuit per arbitros laicos nullam prorſus juriſdictionem habentes, nec habere valentes, in R. D. Sebaſtianum, nec in bonis Juriſpatronatus Eccleſiæ, quorum ratione non poterat in eos fieri compromiſſum præcipuè cum facultate procedendi de facto, ſive ageretur actione reali, ſive perſonali, 1 in petitorio judicio, ſive etiam in remedio poſſeſſorio quaſi ex tali compromiſſo, & laudo poſſit ſequi alienatio, quæ non permittitur ſine beneplacito Apoſtolico, & ideò laudum indè ſequutum eſt nullum, Caputaq. *deciſ. 165. part. 1.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 674. n. 13. &c. & cap. 379. n. 1. & 2.*

Quod procedit etiã ſi ageretur de bonis in emphyteuſim per Eccleſiam conceſſis alicui laico, & ſic quamvis ageretur ſolùm de dominio utili inter laicos, quia cùm dominium utile dependat à directo quòd magis dignum 2 reputatur, tamquam quid annexum ratione connexitatis debet judicari pro ut de directo, à quo uti digniore trahitur, *cap. quanto ubi, gloſſ. in verb. Connexa de jud.* Rot. *in Romana domus de Scapuccis 12. Januarii 1611.* coram Coccino.

Quando tamen agitur inter laicos hincinde, & non de aliquo Eccleſiæ præjudicio, ſed tantùm de præjudicio ipſorum laicorum inter ſe contendentium ſuper dominio utili, licèt bona eſſent emphyteutica Eccleſiæ 3 contrarium latè firmat Ciarlin. *controv. forenſ. c. 17. per tot. ad n. 144. lib. 1.* cum quo diſtinguendo convenire videtur idem Gratian. *dicto cap. 739. n. 1.*

Secundò, eſt nullum quia ut patet ex lectura ipſius compromiſſi, & laudi facta ſimul collatione Domini Arbitri in multis capitibus exceſſerunt formam compromiſſi, 4 & derogaverunt rebus, quibus derogandi facultatem non habebant, imponendo ſilentium partibus volentes eorum laudum habere vim generalis quietationis, quod nullatenus facere poterant, Rot. Rom. per Duran. *deciſ. 200. n. 8. & ſeqq.* Judices enim in primis tenentur obſervare formam commiſſionis, & compromiſſi, aliàs quatenus excedunt, dicuntur judicare ſine juriſdictione, 5 qua non exiſtente nullum eſt omne judicium cùm deficiat principale fundamentum, ſine quo nihil ſtabile ſuperædificari poteſt, *c. cum in jure de off. jud. de leg.* Vant. *de nullit. ex defect. juriſd. n. 1. & ſeqq.*

Tertiò, quia in compromiſſo non fuit data libera poteſtas Arbitris laudandi, & ſententiandi, ſed fuit additum de voto, & conſilio Excellentiſſimi Domini N.N. quo caſu arbitri non ſolùm tenebantur requirere, & expectare dictum votum, & conſilium, ſed illud omninò ſequi, & juxta illius opinionem judicare quaſi illa dictio, 6 *de*, denotet cauſam principalem ab eo pendere, & ejus induſtriam, ac doctrinam electam fuiſſe *DD. in l. 1. §. ſi plures ff. de exercit. act.* Rot. coram Buratt. *in Romana laudi 13. Januarii 1614.*

Cùm igitur talem formam non ſervaverint, imò nullo habito verbo cum dicto Excellentiſſimo D. Conſultore electo, ſed ex ſuo capite laudaverint, laudum remanet omnino nullum juxta *c. cum in veteri de elect.* Gonzal. *ad reg. Cancel. 8. gloſ. 46. n. 87.* Et contraria, quæ allegari poſſent, procedunt quando dictum fuiſſet cum voto, & conſilio talis Advocati, quaſi tunc non 7 intelligatur principaliter electa induſtria illius, ſed ſufficiat conſilium, & votum requirere ſine neceſſitate illud ſequendi, & juxta illud judicandi, ſecùs autem quando prout in caſu noſtro dictum fuit *de voto*, & non *cum voto* quod longè differt, ut benè diſtinguit Gratian. *diſcep. forenſ. cap. 524. n. 2. & 3.*

Quartò eſt nullum dictum laudum, quia latum fuit præcipitanter ſine debita cauſæ cognitione, quæ ex temporis brevitate adhiberi non potuit, nec adhibita præſumitur, præcipuè quia non conſtat Arbitros ante compromiſſum fuiſſe de cauſa informatos, qui ſi fuiſſent informati, vel expectaſſent votum dicti Domini N.N. prout expectare tenebantur, cùm compromiſſum duraret per ſex menſes, aliter ſine dubio judicaſſent, ac ideò eſt nullum, ad latè tradita per Cabal. 8 *reſol. crim. caſ. 386. numer. 39. & ſeqq. ad 45.* ad exemplum ſententiæ aliorũ Judicium, quæ ob hujuſmodi tẽporis brevitatem redditur nulla quãdo Judex in tã brevi 9 tempore non potuit eſſe informatus, Bart. *in l. prolatum nu. 10. C. de ſent.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 153. nu. 2. & ſeqq.* Petr. Caball. *loc. cit. num 42.* de quo Rot. *in recent. part. 2. deciſ. 743. n. 5. in noviſſ. part. 7. deciſ. 7. n. 7.*

Quintò, eſt etiam nullum dictum laudum reſpectu illius capitali in quo declaratur R. D. Sebaſtianum poſt mortem patris nihil de illius hæreditate conſequi poſſe, ſed contentum eſſe debere patrimonio ſuo, cum quo fuit ad ſacros ordines promotus, & quadam ſumma pecuniæ ſibi tradenda prout in dicto laudo, & reliqua omnia ſpectare ad illius fratres, quia dicitur latum ſuper 10 futura ſucceſſione patris, & tamquam inducens votum captandæ mortis alienæ non valet ſive affirmativè, ſive negativè fuerit conceptum, cùm ſemper virtualiter contineat pactum affirmativum ad favorem aliorum fratrum, & ſit contra bonos mores, ita ut non poſſit juramento firmari præcipuè non accedente conſenſu illius, de cujus hæreditate agitur juxta diſpoſitionem *l. fin. & l. pactum C. de pact.* late Michalor. *de fratr. part. 3. c. 12. per tot.* Cyriac. *contr. jur. lib. 1. contr. 88.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 692. num. 22. & ſeqq.* Rot. Rom. *in noviſſ. part. 6. deciſ. 33. per tot.* Quod procedit etiam in laudo quamvis compromiſſum factum fuiſſet vigore ſtatuti, & laudum poſteà confirmatum per ſententiam 11 Judicis, vel per tranſactionem partium cum juramento, Purpur. *in d. l. fin. num. 44. & 45. C. de pact.* cum aliis per Gratian. *in puncto diſcept. 470. n. 17. & ſeqq.* Undè non obſtante dicto laudo ad favorem fratrum lato debebat adveniente morte patris ille cum aliis æqualiter ſuccedere, quod eſt ita clarum, ut non potuerit in 12 compromiſſum deduci, adeò ut etiam ex hoc capite ſit nullum tamquam affectatum, & calumnioſè factum ſuper re omninò clara, & indubitata, ad tradita per Magon. *dec. Flor. 85. per tot.*

Tenebitur tamen d. D. Sebaſtianus prædictam donationem ut ſupra ſibi factam cauſa Sacerdotii 13 adipiſcendi in partem ſuam imputare, præcipuè ſi conſtet de voluntate patris, Michalor. *de fratr. part. 1. cap. 20. num. 8. & ſeqq.* Merlin. *de legit. lib. 2. tit. 2. quæſt. 23.* Ac omnem pecuniarum quantitatem ſibi occaſione dicti laudi traditam reſtituere, vel obligationem, ad ejus favorem factam remittere, quia ſi invalidatur laudum in reſpicientibus ejus damnum, & incommodum, debet 14 quoque invalidari in concernentibus illius favorem, & reſtitui, vel remitti omne datum, vel promiſſum ex dicta cauſa, quaſi ſimus in correſpectivis, in quibus uno ſublato corruit alterum, & hoc modo conſulitur parti, cui non obſervatur pactum futuræ ſucceſſionis, ſi pro illa aliquid de ſuo, tradit Gabriel. *conſ. 37. n. 2.* Cagnol. *in dicta l. fin. num. 46. C. de pact.* cum aliis pulchrè per Gratian. *diſcept. for. cap. 692. n. 37. & ſeqq. ad 45.*

Et generale eſt, quod agens ad reſciſſionem actus, vel illius nullitatem allegans, teneatur omnia accepta 15 vigore illius realiter offerre, & reſtituere, etiam ſi ſit mi-

nor

Digitized by Google

nor quando accipiendo fuit factus locupletior, Magon. *deciſ. Flor.* 119. *num.* 7. Duran. *deciſ.* 18. *nu.* 26. & 27. Marius Antonin. *var. reſol. lib.* 2. *reſol.* 24. *nu.* 31. *&c.* Andreol. *contr. jur. cap.* 3. *num.* 24. Afflict. *deciſ.* 220. *num.* 4. & 5.

Neque obſtare debet, quod per emologationem ex-
16 preſſam partium videatur renunciatum omnibus nullitatibus, ita ut nec amplius peti poſſit reductio ad arbitrium boni viri, nec revideri, ſed ſaltem valere debeat tamquam pactum, & nova conventio inter partes firmata, cùm poſt emologationem habeat vim pacti, & tranſactionis, ac rei judicatæ, *l. cum antea & l. ne in arbitris C. de pact.* Surd. *conſ.* 447. *nu.* 13. & 14. *lib.* 3. Rot. in Rom. *executionis laudi* 26. *Junii* 1613. coram Ubaldo.

Siquidem multis reſpondetur modis, & primò quod dicta emologatio, & approbatio laudi facta fuit ante illius publicationem ſicuti apud partes eſt in confeſſo,
17 & ideò continet tacitam conditionem ſi laudum fuerit juſtum, & validum, nec aliàs nocere poteſt, quia ſubſcribens ignorabat quid contineretur in ſcriptura, etiam ſi additum fuerit juramentum, quæ ignorantia præſumitur ante publicationem, & quando laudum non fuit lectum, Duran. *deciſ.* 252. *nu.* 2. *&c.* & *deciſ.* 200. *num* 33. & *ſeqq.*

Debet enim laudum publicari in præſentia partium ad
18 hoc ut inducatur ſcientia ad effectum ut poſſit ſuſtineri in vim pacti ſtante emologatione, aliàs nec in vim pacti, nec novæ conventionis valere poteſt, idem Duran. *d. deciſ.* 252. *num.* 12. & *deciſ.* 200. ubi etiam *num.* 35. quòd in caſibus in quibus ſuſtineretur in vim pacti non haberet executionem paratam, ſed agendum eſſet via ordinaria.

Secundò, non obſtat dicta emologatio, quia non ſolùm, ut ſupra, fuit facta ante laudi publicationem, ſed quod plus eſt ante ſcriptionem, & ſic antequam laudum eſſet ſcriptum, imò antequam ipſi arbitri cogitaſsent quomodo laudare vellent per ſimplicem traditionem folii albi ſubſcripti ab ipſis partibus ſtatim poſt
19 factum compromiſſum, quo caſu hujuſmodi prætenſa approbatio reſultans ex ſubſcriptione folii albi, etiam ſi eſſet appoſitum proprium ſubſcribentis ſigillum nihil omninò præjudicare poteſt, nec in vim pacti ſuſtineri tamquam facta ignoranter, cùm nemo præſumatur ſuū jactare velle, Maſcard. *de probat. concl.* 1341. *nu.* 17. & 18. & *concluſ.* 1302. *num.* 49. Gabriel. *de præſumpt. concluſ.* 3. *num.* 27. Menoch. *de arbitr. caſ.* 113. *num.* 4. & 5. cum aliis per Gratian. *diſcept. for. cap.* 162. *num.* 1. & *ſeqq.* Duran. *deciſ.* 252. *num.* 5.

Tertiò, præterea non poteſt valere in vim pacti, nec novæ conventionis etiam ſi ſubſcribentes notitiam habuiſſent de contentis in dicto laudo, quia licèt videatur
20 eſſe communis opinio, quod ſententia, vel laudum nullum à partibus approbatum, & notificatum ſi non valet ut ſententia, vel ut laudum, ſaltem valere debeat ut pactum, & nova conventio, ut per ſcribentes in 2. *C. com. utriuſque judic.* Vant. *de nullitat. tit. quibus mod. ſent. null. ſuſtin. poſſ. num.* 18. & 19. Tamen illud non procedit quando prout in caſu noſtro, ut ſupra, fuit demonſtratum quod nullitas reſultat ex defectu juriſdictionis, quia tunc nec in vim pacti ſuſtineri poteſt ex
21 nova conventione partium, cùm præſumatur ex errore, & ſine juſta cauſa emanaſſe, promittens enim id, ad quod non tenetur putans ſe teneri ex defectu cauſæ non remanet obligatus, *l. cum putarem ff. famil. erc.* Gabriel. *de ſent. n.* 11. cum aliis per Cabal. *reſolut. crim. caſ.* 286. *num.* 52. & 53. & 59. Floran. *conſ.* 17. *n.* 16. *&c.* & latè Duran. *deciſ.* 200. & *deciſ.* 252. *per tot.*

Quartò, ſupradicta ſupraſcriptio laudi, etiam ſi prius fuiſſet lectum partibus, non importaſſet emologationem,
22 quia ſupradictæ nullitates poſſent allegari, cùm ad hoc ut ratificatio ſuſtineatur ſaltem in vim pacti, & novæ conventionis quando actus erat nullus debeat fieri ex certa ſcientia cum omnibus qualitatibus tam in jure, quàm in facto, ita ut appareat partes voluiſſe, non obſtante quacumque nullitate valere in vim pacti, & tamquam novum contractum, aliàs autem ſimpliciter approbando actum nullum, ſi non conſtet quod nullitas illis fuerit cognita, & nota, & perſpecta, non prohibentur poſtea detecta, & comperta nullitate illam allegare, Duran. *deciſ.* 459. *num.* 9. & *loc. ſupra cit.* Gabriel. *de ſent. num.* 34. & latè probat Petr. Cabal. *d. caſ.* 286. *nu.* 54. & *ſeqq.* & *num.* 63. & *ſeqq.* Et hujuſmodi certa, & 23 ſpecifica ſcientia nunquam præſumitur, ſed ab allegante cum omnibus ejus qualitatibus probari debet, & dubitans æquiparatur ignoranti, Natt. *conſ.* 162. *num.* 30. & *ſeq. ad* 34. Alex. *conſil.* 13. *num.* 3. *lib.* 1. Gratian. *di-* 24 *ſcept. forenſ. cap.* 824. *nu.* 52. & 53. Petr. Cabal. *d. caſ.* 286. *num.* 70. Magon. *deciſ. Florent.* 9. *num.* 36.

ARGUMENTUM.

Emphyteuſis an, & quando ſit tranſitoria ad extraneos hæredes, vel legatarios. Dominus directus quando poſſit pro ſe retinere, vel teneatur proximiores, etiam fœminas, inveſtire.

SUMMARIUM.

1 *HÆredes extranei Emphyteutæ an habeant jus petendi novam inveſtituram.*
2 *Hæredes Vaſſalli tenentur novam inveſtiturā petere.*
3 *Emphyteuta intra duos menſes petere debet inveſtituram.*
4 *Clauſula*, ad habendum &c. *quando reddat emphyteuſim tranſitoriam ad extraneos.*
5 *Contrahentes ſemper intelliguntur etiam hæredibus proſpicere.*
6 *Emphyteuſis conceſſa à Civitate eſt eadem ac conceſſa à privatis.*
7 *Dominus directus poteſt pro ſe retinere emphyteuſim ad eum devolutam, & ſi nolit pro ſe retinere, tenetur proximiores emphyteutæ inveſtire.*
8 *Proximiores etiam fœminæ poſſunt conceſſionem aliis factam revocare.*
9 *Quomodo conſtet dominum directum nolle pro ſe retinere.*
10 *Emphyteuſi devoluta ob culpam non tenetur dominus proximiores inveſtire.*
11 *Proximiores quando ſunt de potentioribus non ſunt inveſtiendi.*
12 *Appellatione hæredum, & ſucceſſorum venire tantùm hæredes ſanguinis.*
13 *Clauſula*, ad habendum, *quando reddat conceſſionem hæreditariam.*
14 *Emphyteuſis dicitur hæreditaria concurrentibus conjecturis.*
15 *Conjecturæ reddentes Emphyteuſim hæreditariam quales ſint, num. ſeqq. & num.* 19.
18 *Obſervantia quid operetur, etiam an reddat conceſſionem hæreditariam, num.* 39.
20 *Laudemium non debetur niſi ab extraneis.*
21 *Clauſula*, ad habendum, *qualiter reſtringatur, & apponatur de ſtylo Notariorum.*
22 *Duæ negativæ affirmant.*
23 *Mutatio mentis ſtatim non præſumitur.*
24 *Conditio una diſtincta ab altera quid operetur.*
25 *Differentia quando conceſſio fit per modum affirmativum, & per modum negativum.*
26 *Diſpoſitio ſub duplici conditione admittitur.*
27 *Clauſula*, juxta juris diſpoſitionem, *quid operetur.*
28 *Prohibitio alienationis in emphyteuſi quid operetur*
29 *Tempus ultimarum inveſtiturarum eſt attendendum.*
30 *Conjecturæ quæ denotent conceſſionem eſſe emphyteuticam.*
31 *Laudemium non ſolvitur niſi à vero emphyteuta.*
32 *Emphyteuta quando excludatur à melioramentis.*
33 *Pactum francandi quando non operetur.*
34 *Conceſſio quando dicatur nova.*
35 *Emphyteuſis quando dicatur omninò devoluta, & finita.*
36 *Sufficit quod dominus caducitatem declaraverit.*
37 *Pacta nova inducunt novam ceſſionem.*
38 *Mens concedentis eſt attendenda.*
40 *Alienatio neceſſaria non inducit caducitatem.*
41 *Verba aliquid minimum operari ſufficit.*
42 *Laudemium qualiter verificari poſſit inter ipſos conſanguineos.*
43 *Emphyteuſis non poteſt tranſire in locum pium uti manum mortuam. Æſtimatio emphyteuſis legatæ non debetur.*

Digitized by Google

44 *Inſtitutio extraneorum an videatur approbata per receptionem canonis.*

45 *Prioriſſa, & procurator non poſſunt præjudicare Monaſterio.*

46 *Beneplacitum Apoſtolicum requiritur ubi ſolitum alteratur.*

47 *Solitum ut inducatur requiritur initium ſolemne, & obſervantia 40. annorum.*

48 *Beneplacitum Apoſtolicum ex quanto tempore præſumatur.*

CAPUT LVIII.

DE Anno 1625. Illuſtriſſima Communitas Imolæ conceſſit in emphyteuſim perpetuam renovandam de 69. in 69. annos quondam D. Cyro Pantaleonio Equiti Sancti Stephani, & Anconæ Balivio pro ſe, ac ſuis hæredibus, filiis, & deſcendentibus maſculis quoddam prædium tornaturarum 185. cum clauſula *ad habendum, & tenendum, fructificandum, & meliorandum*; Quo D. Cyro defuncto ſucceſſit in dictis bonis, & in eàdem baliatus dignitate D. Angelus Maria ejus filius nuper poſteà ſine liberis defunctus, condito tamen teſtamento, & inſtitutis hæredibus filiis D. Equitis Joannis Pantaleonii ſuis agnatis, ſed extraneis, undè oritur dubium an iſti habeant jus petendi novam inveſtituram nunc, vel lapſo tempore 69. annorum, quod videbatur affirmativè reſolvendum, non quidem inſpecto præſenti tempore, quo non egent nova inveſtitura, cùm ſint comprehenſi in prima conceſſione, quaſi quo ad eos
1 Communitas videatur conſenſum præſtitiſſe ab initio in prima conceſſione, & ideò non ſit opus alio conſenſu, neque nova inveſtitura, Dec. *conſ.* 164. *nu.* 3. Cravett. *conſil.* 84. *num.* 15. Pariſ. *conſil.* 3. *num.* 20. *lib.* 1. Natt. *conſ.* 322. *nu.* 1. Sed lapſo curſu 69. annorum tenebuntur renovationem petere, quia pacto expreſſo ita conventum fuit in ſupradicta prima conceſſione, dum facta fuit in emphyteuſim perpetuam renovandam de 69. in 69. annos, Bald. *in auth. ſi quas ruinas nu.* 6. *C. de Sacroſanct. Eccl.* Cald. *de renovat. emphyt. quæſt.* 2. *num.* 9. Intelligendo tamen prout intelligit Rot. *deciſ.* 438. *in fine part.* 1. *recent.* & prout ego alias declaravi, &c.

Neque obſtat, quod de jure Succeſſores teneri videan-
2 tur petere novam inveſtituram intra diem, & annum, quia hoc procedit in feudalibus tantùm, ſecùs autem in aliis contractibus, Rot. *deciſ.* 636. *n.* 6. *part.* 1. *diverſ.*

Minuſque obſtat, quod etiam id in emphyteuta diſ-
3 poſitum videatur, eum ſcilicèt teneri petere inveſtituram intra duos menſes, *per l. fin. C. de jur. emphyt.* Corbul. *tit. de cauſ. privat. ob non pet. inveſt.* quia iſtud procedit tantùm in novo emphyteuta *d. l. fin. §. ſi autem novum*, tales verò cenſeri non poſſunt præfati Domini hæredes filii Equitis Joannis ex infra dicendis, & primò, quia licèt dici poſſe videatur non eſſe in prima conceſſione comprehenſos, ſtante quod facta fuerit ſupradicto D. Cyro pro ſe, ac ſuis hæredibus, filiis, & deſcendentibus maſculis, inter quos aſſeri non poſſunt præfati filii D. Equitis Joannis, tamen cùm dicta emphyteuſis conceſſa fuerit cum clauſula *ad habendum, tenendum, fructificandum, & meliorandum*, &c. videbatur de jure defendi poſſe, dictos filios Equitis Joannis
4 hæredes ab Angelo Maria Cyri primò inveſtiti filio inſtitutos comprehendi in conceſſione, quia dicta clauſula poſita ut hic in diſpoſitivis, reddit tranſitoriam ad extraneos ipſam quoque emphyteuſim Eccleſiaſticam, Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib.* 24. *tit.* 19. *n.* 25. Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 218. *num.* 46. Rot. *deciſ.* 280. *num.* 1. *& deciſ.* 438. *num.* 2. *& deciſ.* 642. *num.* 3. *&* 4. *part.* 1. *recent.*

Unde multò magis reddere debet ad hæredes extraneos tranſitoriam emphyteuſim privatorum, quoniam, ut inquit *Mantic. loc. cit. num.* 2. dubium non eſt, quin
5 emphyteuſis ab hominibus privatis conceſſa ad hæredes extraneos pertinere poſſit, præcipuè cùm inter contrahentes id actum ſemper intelligatur, ut hæredibus quoque conſulatur, & acquiratur, *l. reale pactum §. pater, ff. de pact. l. ſi pactum in fine ff. de probat.* Calder. *conſ.* 6. *in princ.* ubi de communi Caſtr. *in d. l. reale pactum §. pater num.* 3. *verſ. Et videtur*, Alex. *in l. ſi patroni nu.* 15. *verſ. Sed utrum bona, ff. ad Trebell.* Soc. *conſ.* 58. *num.* 8. *lib.* 2. Clar. *in §. emphyteuſis quæſt.* 28. *num.* 3. *verſ. tertius caſus, etc.*

Et quod dicitur de emphyteuſi conceſſa ab homini- 6
bus privatis, idem dicendum eſt de conceſſa, ut in caſu noſtro à Civitate, *l.* 1. *ff. ſi ager. veſtig. vel emphyt.* Spec. *de locat. in §. nunc aliqua num.* 8. *verſ. ſeptimo quæritur*, Mantic. *d. tit.* 19. *num.* 3. Maximè cùm fuerit conceſſa in perpetuum, Spec. *ibidem*, Curt. jun. *conſ.* 4. *in fine verſ. ex cujus dictis*, Soc. jun. *conſ.* 226. *n.* 37. *verſ. ſecundo præmiſſa lib.* 2. Gabriel. *conſ.* 76. *num.* 12. *lib.* 2. Rot. *deciſ.* 280. *num.* 2. *part.* 1. *deciſ.* 294. *n.* 4. *part.* 5. *recent. &c.*

Prædictis tamen minimè obſtantibus, cùm ego eſſem Advocatus dictæ Illuſtriſſimæ Communitatis Imolæ, dicebam filios dicti D. Equitis Joannis de Pantaleonibus, non eſſe comprehenſos in hujuſmodi emphyteuſi per ea, quæ noviſſimè tradit Rot. *in Roman. devolutionis Lunæ* 4. *Decembris* 1651. *coram Bichio*, & conſequenter bona ad Illuſtriſſimam Communitatem eſſe devoluta, quæ poteſt illa pro ſe retinere, ſi vult; nam ſicut finita emphyteuſi ex culpa emphyteutæ ob non ſolutionem canonis, non poteſt emphyteuta renovatio-
nem petere, ita ſi ſit finita, prout in caſu noſtro, ſine 7
illius culpa ex defectu lineæ, pariter non poteſt dominus directus cogi illam renovare, dummodo velit pro ſe retinere, ſecùs eſt, ſi vellet aliis concedere, nam iſto caſu teneretur, proximiores emphyteutæ etiam fœminas, potiùs quàm extraneos inveſtire, latè Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 88. *per tot. cap.* 477. *num.* 17. *&c. & cap.* 813. *nu.* 33. *& ſeqq.* ubi limitat, niſi proximiores haberent contra ſe voluntatem defuncti, qui alteri emphyteuſim legaſſet, *& cap.* 913. *num.* 9. *& cap.* 934. *per tot.* Et quoad fœminas ſequitur Rota coram Bubalo 16. *Maii* 1583. penes Fenzon. *ad ſtat. urb. deciſ.* 66. *&* 67. & Duran. *deciſ.* 334. *num.* 1. *& ſeqq.* Ita ut hujuſmodi proximiores etiam fœminæ poſſint conceſſionem aliis extraneis factam revocare uſque ad triginta Annos, vel intra Annum ſi ſit conceſſa agnato remotiori,
quod tempus incipit à die tantùm ſcientiæ, quæ eſſet 8
probanda ab allegante, idem Gratian. *diſcept.* 578. *nu.* 5. *& ſeqq.* & pulchrè Duran. *deciſ.* 431. *per tot.*

Quod procedit etiam in Eccleſia, quæ ſi nolit pro ſe retinere, tenetur proximiores defuncti inveſtire, & illos extraneis præferre, quando autem conſtet Eccle-
ſiam nolle pro ſe retinere, ſtante conceſſione alteri fa- 9
cta cum pacto revocandi ad beneplacitum, & quando ſecùs, non obſtante hujuſmodi pacto maximè revocatione ſequuta, latiſſimè tradit Rot. *in cauſa Ravena-
tenſ. Emphyteuſis 6. Martii* 1637. coram Dunozetto 10
in noviſſ. part. 7. *deciſ.* 200. *per tot.* Niſi tamen emphyteuſis eſſet devoluta ob culpam inveſtiti, quia tunc etiam ſi Eccleſia nolit pro ſe retinere, non tenetur pro-
ximiores reinveſtire, Duran. *deciſ.* 251. *num.* 3. *&c.* 11
Sicut nec quando proximiores eſſent de potentioribus, in quibus autem conſiſtat dicta potentia, & quod ſit in arbitrio Judicis, tradit idem Duran. *deciſ.* 334. *num.* 4. *& ſeqq.*

Cùm igitur dicta Communitas intendat hujuſmodi bona pro ſe retinere ſi poteſt, prout poſſe non eſt dubitandum, cùm ſimus in emphyteuſi ad extraneos hæredes non tranſitoria, quales ſunt dicti filii D. Equitis Joannis de Pantaleonibus propter multas rationes, & fundamenta, quæ in puncto, & terminis fortioribus adducit Rot. *in allegata Romana devolutionis*, ejus tenorem de verbo ad verbum placuit hic inſerere, cùm ſit valdè notabilis, ad oſtendendum bonum jus Communitatis, & ne in ſuperfluis, & mendicatis allegationibus immoremur &c.

Romana devolutionis Lunæ 4. Decembris 1651. coram Bichio.

COntroverſæ domus directum dominium penes Monaſterium, & Moniales Sanctæ Luciæ in Silice, & finis totius parentelæ inveſtituræ, quæ ſunt extrema judicii devolutionis ex hoc capite à Monialibus moti eſt in confeſſo apud partes. At quoniam Angela de Calandris ultima de dicta parentela ſibi in teſtamento ſcripſit hæredem hoſpitale Sanctæ Mariæ Oppidi de Caravaggio, diſceptatum acerrimè fuit. An inveſtituræ etiam ad extraneos hæredes porrigantur, affirmativam ſenten-

tiam

tiam informantibus pro hoſpitali, non quia conceptæ
ſint pro hæredibus, & ſucceſſoribus cum eorum appel-
12 latione in conceſſionibus bonorum Eccleſiæ ſolùm ve-
nire hæredes ſanguinis receptius eſſe apud DD. teſten-
tur Gabriel. *conſ.* 84. *num.* 51. *lib.* 2. Rimin. Sen. Mant.
Grat. & alii plena manu relati *in deciſ.* 211. *n.* 4. *part.*
6. *recent. & in Cajetana bonorum* 3. *Decembris* 1646.
§. *Juſtitia Cerro*. Sed propter clauſulas *ad habendum*,
13 *& in perpetuum* in parte diſpoſitiva inveſtiturarum ap-
poſitas, quæ reddunt conceſſionem merè hæreditariam,
quia præbent facultatem alienandi in quoſcumque, &
perpetuitas à contrahentibus contemplata verificari vix
poteſt, niſi extranei quoque comprehendantur, ut de
clauſula *ad habendum* tradit Laderch. *conſ.* 1. *per tot.*
& alii plures, quos refert, & ſequitur Rot. *deciſ.* 87.
num. 6. coram Buratto *deciſ.* 295. *num.* 2. coram Ur-
gelen. *deciſ.* 294. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* Et de clauſula
in perpetuum Cyriac. *controv.* 146. *n.* 10. Socin. Curt.
jun. Crot. cum aliis approbatis à Rot. *in Mediolanen.*
bonorum de Buffalina 7. *Junii* 1585. coram Bubalo *in*
deciſ. 245. *num.* 2. coram Millino *in d. deciſ.* 294. *n.* 4.
part. 2. *recent. in deciſ.* 548. *num.* 9. *part.* 4. *tom.* 3.

Saltem quando in conceſſione pro hæredibus in per-
petuum adeſt aliqua conjectura etiam levis pro compre-
14 henſione extraneorum, ut voluit Cæphal. *conſ.* 9. *n.* 17.
quem ſequitur Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 19. *nu.* 21.
Rot. *deciſ.* 381. *n.* 6. *part.* 5. *recent.* Multæ autem con-
15 jecturæ in caſu noſtro id ſuadere videntur, nempè coæ-
qualitas annui canonis cum fructibus, qui tempore pri-
mæ inveſtituræ editæ de anno 1550. ex re conceſſa per-
cipiebantur Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 16. *n.* 22. *verſ. Sed ſi*
16 *advertendum, & tit.* 19. *num.* 27. Buratt. *deciſ.* 344. *n.*
4. ubi allegat concordantes. Pactum francandi in ea-
dem inveſtitura appoſitum, Cæphal. *conſ.* 703. *nu.* 17.
Gratian. *diſcept.* 477. *num.* 16. Sterilitas rei de tempo-
re conceſſionis primæ, ut per Rot. *deciſ.* 11. *n.* 5. *part.*
2. *recent.* Obſervantia ſubſequuta reſultans ex conceſ-
17 ſionibus factis de annis 1597. & 1612. non in perſonas
conſanguineorum Joſephi Firmi primi inveſtiti, ſed il-
18 lorum de Calandris penitus extraneorum, nam obſer-
vantia declarat primordialem mentem contrahentium,
& ubi conceſſio ſemel tranſit ad extraneos, eandem
qualitatem ſemper retinet Ruin. *conſ.* 161. *num.* 33. *lib.*
2. Mantic. *d. tit.* 19. *n.* 33. Rot. *deciſ.* 381. *n.* 12. *part.*
5. *recent. deciſ.* 245. *ſub nu.* 2. *verſ. & videbatur coram*
Mellino. Tandem prohibitio alienationis ſine conſenſu
19 domini directi nedùm ad hæredes, & ſucceſſores, ſed
etiam ad illos ab eis cauſam habentibus, & conventio
de ſolvendo in caſu alienationis laudemium, quæ in ne-
20 ceſſarium antecedens ſupponit ad extraneos bona deve-
nire poſſe, quia non niſi ab extraneis laudemium debe-
tur, Cæphal. *conſil.* 27. *num.* 19. Corbul. *de cauſ. priv.*
ob alienat. ampliat. 27. Gabriel. *conſ.* 84. *num.* 10. *lib.* 1.
Ann. *allegat.* 106. *num.* 5. Rodoan. *de reb. Eccl. non*
alienan. quæſt. 66. *num.* 24. *&c.*

Contrarium tamen, his non obſtantibus, deciſum
fuit, quia clauſula *ad habendum, & in perpetuum* re-
ſtringuntur juxta naturam ipſius conceſſionis, earum-
que virtus evacuatur penitùs ab expreſſa prohibitione
alienationis ſtatim adjecta, quæ cùm ad extraneorum
excluſionem directò tendat, facultatem alienandi à di-
21 ctis clauſulis elicitam, reſtringit inter ipſos compre-
henſos, eſtque magis attendenda, & plus influit in
conceſſionem, quam dictæ clauſulæ generales, ut pluri-
mum ex ſtilo à Notariis appoſitæ, ut inquit Dec. *conſ.*
171. *nu.* 3. *verſ.* 4. *& ult.* Gabriel. *conſil.* 91. *nu.* 12. *lib.*
1. Gratian. *diſcept.* 344. *nu.* 11. cum aliis quos refert,
& ſequitur Rot. *inter recent.* ex adverſo allegata *deciſ.*
294. *nu.* 9. *par.* 2. *deciſ.* 74. *num.* 15. *deciſ.* 211. *num.* 8.
part. 6. *in ſupraſcripta Caetana bonorum §. quod ſine*
difficultate, & in eadem 10. *Junii* 1648. §. *& proinde*
verſ. loquetur, ubi ita conciliat contrarias deciſiones
coram R. P. D. Cerro.

Præſertim quia non verſamur in prohibitione conce-
pta per duas dictiones negativas, nempè ut non poſſit
22 alienari niſi cum conſenſu domini, quàm reſolvi in per-
miſſionem alienandi cum conſenſu dixit Rot. *in Sar-*
cinat. Feudi 22. *Junii* 1645. coram Decano, *&* 2. *Julii*
proximè præteriti coram Otthobono. Sed unica adeſt ne-
gativa in originali inveſtitura anni 1570. ibi *promiſit-*
que ipſum ſolùm cum melioramentis non vendere irre-

Sabelli Reſol.

quiſito, & ſine licentia dictarum Monialium, & in ſuc-
ceſſivis inveſtituris ibi *non poſſint dictam domum ven-*
dere ſine expreſſo conſenſu, & licentia Abbatiſſæ, &
Monialium, Et quamvis in his poſterioribus inveſtitu-
ris addita ſit alia negativa ibi, *& niſi eiſdem ſatisfactis*
de laudemio, illa uti directa tantùm ad ſolutionem lau- 23
demii, non qualificat conſenſum domini, de quò pau-
lò antè abſque ſimili dictione negativa facta fuit men-
tio juxta theoricam Bart. *in l. repetendis col. fin. ff. de*
leg. 3. quam ſequitur Jaſ. *in l. cum filius fam. nu.* 177.
ff. de leg. 1. Cuman. *conſ.* 47. *verſ. quia conditio*, Boer.
conſ. 60. *num.* 53. *in fine lib.* 2. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.*
403. *nu.* 30. Barz. *deciſ. Bonon.* 119. *num.* 3. *&* 4.

Eò minus quia conditio ſolutionis laudemii diſtin-
cta prorſus eſt à conditione conſenſus, Gabriel. *conſ.* 24
84. *nu.* 9. *lib.* 1. nec in illum influit, quin è contra ab
illo eſt conſecutiva, Bart. *in l. fin. num.* 2. *verſ. dic er-*
go C. de præd. decur. lib. 11. Surd. *conſ.* 84. *n.* 6. Rot.
in Neapolitana domus 28. *Junii* 1606. *coram Ottember-*
go, ut propterea prohibitio eſto quod reſpectu laude-
mii ex vi duplicis negativæ reſolvatur in affirmativam,
licentia alienandi adhuc manet in rigore præcepti ne-
gativi reſpectu conſenſus à domino præſtandi, cujus
mentio quomodo in inveſtitura fiat, attenditur ad co-
gnoſcendam qualitatem inveſtituræ, ut ſcilicet ſi fiat
per modum affirmativum explicitè, puta quod poſſit
alienari cum conſenſu, conceſſio ſit hæreditaria, idem-
que forſan ſi per modum affirmativum implicitè ex ſe-
cunda nempè negativa poſt negationem poteſtatis alie-
nandi adiecta conſenſui domini reſultantem, ſecùs è
converſo. Et ratio diverſitatis eſt, quia primo caſu 25
prohibitio forſan reſolvitur, ut aliqui ſentiunt in per-
miſſionem, & dominus directus poteſt cogi ad præſtan-
dum conſenſum, qui ex tunc cenſetur permiſſus, ſe-
cundo verò caſu prohibitio ſtat in ſuo robore negati-
vo; & dominus acconſentire alienationi non tenetur,
ut in puncto prohibitionis alienationis ſine conſenſu
domini ratiocinatur, & diſtinguit Jo. Franc. à Ponte
conſ. 2. *num.* 6. *conſ.* 81. *num.* 58. *lib.* 1. Cæſar. Manen.
dec. 2. *n.* 40. Rot. *in dict. Cajetana bonorum* 3. *Decem-*
bris 1646. §. *pro quorum &c. coram R. P. D. Cerro*,
unde ſatis non eſt, quod conditio laudemii reſolvi poſ-
ſit in affirmativam, dum alia conditio conſenſus nega-
tivè manet, nec eſt novum, quod unica diſpoſitio ſub
duplici conditione altera negativa, altera affirmati-
va concipiatur utraque ſuam naturam retinente, & pu- 26
rificanda, *l. ſi hæredi plures ff. de cond. inſtit. l. Lucio*
2. *ff. hæred. inſtit. l. generaliter in princ. C. inſtit. & ſu-*
bſtit. Honded. *conſ.* 78. *n.* 23. *lib.* 1. Peregr. *conſ.* 119. *n.*
1. *lib.* 5. Fuſar. *conſil.* 64. *n.* 4.

Et in omnem caſum unus ex Dominis ingenioſè ani-
madvertit, quod in eiſdem Inveſtituris poſt clauſulam
niſi ſatisfactis de laudemio ſtatim adjungitur clauſula 27
juxta juris diſpoſitionem, quæ declarat contrahentes in-
tellexiſſe de alienationibus tantumodo permiſſis, illis
ſcilicet, quæ fiunt inter comprehenſos, non autem fa-
vore extraneorum, quæ in emphyteuſi Eccleſiaſtica pro
hæredibus, & ſucceſſoribus à juris diſpoſitione prohiben-
tur, ut in fortioribus terminis Seraph. *deciſ.* 1290. *n.* 12.

His poſitis non urgent conjecturæ in contrarium pon-
deratæ, quia omnibus prævalet illa, quam præbet pro- 28
hibitio alienationis, Rot. *dec.* 74. *nu.* 15. *dec.* 211. *nu.*
9. *part.* 6. *recent.* quæ non aderat in caſu Cephali Card.
Mantic. *& dec.* 381. *num.* 6. *part.* 5. *recent. ex adverſo*
allegato. Et ex abundantia evacuantur ſingulæ, nam
coæqualitas canonis cum fructibus rei conceſſæ non ade-
rat de tempore poſteriorum inveſtiturarum, quod tem- 29
pus, ut infra dicam, novas conceſſiones importans de-
bet attendi, Gratian. *diſcept.* 379. *num.* 22. Cæſar de
Graſſ. *dec.* 4. *per tot. de reb. Eccl. non alien.* Rot. *dec.* 30
252. *n.* 16. *par.* 7. *recent.* nec alicujus conſiderationis eſt
quando ex aliis conceſſionem eſſe emphyteuticam, & pa-
ctionatam, vel mixtam apparet, Gabriel. *conſ.* 84. *n.* 12. *lib.*
2. Vinc. de Franc. 191. *n.* 10. Surd. *dec.* 198. *n.* 23. *verſ. reſ-*
pondetur etiam, & n. 24. Rot. *in Romana domus* 22. *Apri-*
lis 1644. §. *quia omiſſo, coram Eminentiſſimo D. Cardi-*
nali Cbecbino, ut in caſu noſtro denotant verba in em-
phyteuſim, &c. Pactum de meliorando, prohibitio dire-
cti dominii, proibitio alienationis ſub pœna amiſſionis
melioramentorum, & denique conventio ſolvendi lau-
demium, illud enim juxta veriorem opinionem non

K 3 ſol-

Digitized by Google

31 ſolvitur, niſi alienans ſit verè, & propriè emphyteu-
ta, Capyc. latè *dec.* 18. *n.* 2. Buratt. *dec.* 601. *nu.* 5.
Rot. *dec.* 14. *n.* 46. ubi reſpondet multis contrariis
deciſ. 128. *n.* 1. *par.* 6. *rec.* & *in Romana devolutionis*
Vineæ 14. *Maii* 1646. §. *quæ ſanè effectuatio verſ. pro*
cujus etiam coram R. P. D. meo Veroſpio. Qua prop-
ter non applicatur exadverſo allegata *dec.* Burat. 334.
ubi non erat conventio laudemii, ſed benè applicantur
tradita ad Mareſcot *var. reſol. lib.* 1. *cap.* 56. *num.* 11.
Pariter non meretur attendi, quod res eſſet ſterilis,
32 quia imò domus deſuper ædincata fuerat de tempore
ſecundæ, & ſubſequentis inveſtituræ, ut dicebam atten-
dendæ, nec non quia ſtante pacto expreſſo de re melio-
randa, & reſtrictione conceſſionis ad certas perſonas, ſci-
licet hæredes ſanguinis educta ex verbis, & prohibitione
alienationis, ſterilitas hujuſmodi nullius momenti eſt,
nam tunc finita per deficientiam perſonarum, vocata-
rum in emphyteuſi non excluditur emphyteuta à fructu
ſuorum laborum ex facto domini, ſed ex pacto conven-
to, & ex proprio conſenſu, ut reſpondet Rot. *in eadem*
Romana domus §. *ſecundo quia coram D. Cardinali*
Zecbino.

Ad pactum franeandi ſatis eſt reſpondere, quod non
fuit effectuatum, & ante effectuationem ubi non neceſ-
33 ſarium, ſed facultativum nihil operatur, Gratian. *di-*
ſcept. 477. *num.* 16. Rot. *dec.* 359. *n.* 31. ubi ſic reſpon-
detur contrariis *par.* 5. *recent.* Obſervantia favore ex-
traneorum educi non valet ex conceſſionibus factis de
anno 1597. & 1612. Andreæ, & Angelo de Calandris,
quia non emanarunt in renovationem antiquæ inveſti-
turæ factæ Joſepho Firmo, & ob lineam illius finitam,
quo caſu conceſſionem non eſſe novam, licèt adeſſent
34 verba, & *de novo concedimus* dixit Rot. *deciſ.* 176. *nu.*
35. *par.* 5. *rec.* Sed ob culpam emphyteutæ in alienando
abſque conſenſu, & ceſſatione in ſolvendo canonem, in
quibus terminis conceſſionem eſſe prorſus novam, di-
ſtinguendo, hunc caſum ab antecedenti, tradit Bero.
conſ. 112. *n.* 3. *lib.* 1. ubi ait rationem diverſitatis, quia
finita emphyteuſi ob deficientiam lineæ res non dicitur
penitus ad dominum reverti, & omninò devoluta, cùm
remaneant melioramenta agnatis, & hæredibus primi
inveſtiti, & jus petendi inveſtituram quatenus dominus
35 non velit pro ſe retinere; At ſi finiatur per ceſſationem
ſolutionis, & culpam, res omninò, & penitùs dicitur re-
verſa nullo jure remanente penes agnatos, ſeu hæredes
tàm reſpectu impetrandi novam inveſtituram, quàm
etiam melioramentorum, ſic etiam Caldas *de renovat.*
Emphyt. libr. 1. *quæſt.* 4. *n.* 20. quem ſequitur Rot. *d.*
dec. 176. *num.* 35. *verſ. ſecus par.* 5. *recent.*

Et quamvis aliqui voluerunt requiri ad hunc effectum,
quod præceſſerit rei devolutæ incorporatio favore domi-
ni directi, hoc eſt, quòd ille poſſeſſionem apprehende-
36 rit, contrariam ſententiam videlicèt ſufficere, quod
caducitatem declaraverit tamquam magis communem
ſequuta eſt, Rot. *in Portuen. Stagni* 10. *Junii* 1641. §.
nec refragatur coram Card. Panzirolo bon. mem. Et in
caſu noſtro ceſſat difficultas eſt facto, quia ante ſecun-
dam Inveſtituram factam de anno 1612. Moniales ne-
dùm poſſeſſionem apprehenderunt, ſed etiam manda-
tum de manutenendo deſuper reportaverunt, & ante
præcedentem conceſſionem anni 1597. reportaverunt à
37 Judice ſuper devolutione ſententiam, quod ſatis eſſe
præſertim ubi, ut in caſu noſtro, fuit ſolutum pro obti-
nenda nova inveſtitura, & adſunt nova pacta, dicit Rot.
coram Cavaler. *dec.* 398. *ſub num.* 8. Burſatt. *conſ.* 251.
n. 3. *lib.* 3. Grat. *diſceptat.* 913. *n.* 19. Seraph. *dec.* 1362.
n. 3. Rot. *diverſ. par.* 2. *dec.* 160. *n.* 9. Præter quod non
ſolùm in ipſa inveſtitura anni 1597. adſunt verba *de no-*
38 *vo locaverunt*, ſed ultrò in ſubſequenti anno 1612. par-
tes aſſeruerunt, dictam præcedentem inveſtituram fuiſ-
ſe novam locationem, & in hac materia attendenda eſt
mens concedentis ex verbis etiam poſtea prolatis edu-
cta, Caldas *de renovat. Emphyt. lib.* 1. *qu.* 4. *ſub n.* 14.
verſ. in emphyteuſi, adeò quod obſervantia potiùs de-
monſtret in prima inveſtitura non fuiſſe comprehen-
ſos extraneos, ut in puncto ponderavit Rot. *in ſupraci-*
39 *tata Caetana bonorum* 10. *Junii* 1648. §. *minus urget*
coram Cerro, cùm tamen ſufficeret eſſe dubiam, & æ-
quivocam.

Quod prohibitio alienationis dirigatur quoque con-
tra habentes cauſam à ſucceſſoribus primi acquirentis
non facit conjecturam comprehenſionis extraneorum,
quia cauſam habere poterant à ſucceſſoribus ipſimet
conſanguineo remotiores, mediante nempè alienatione
in eos facienda à proximioribus in gradu, vel mediante
ſubhaſtatione facta ad inſtantiam creditorum, quæ cùm 40
ſit alienatio neceſſaria, non inducit caducitatem, Ca-
valer. *dec.* 360. *num.* 4. Rota *in recent. dec.* 25. *num.* 12.
par. 5. & ſatis eſt illa verba quid minimum operari,
dum ex aliis apparet, inveſtituram non eſſe hæredita- 41
riam, Menoch. *conſ.* 61. *num.* 20. Rot. *dec.* 74. *num.* 10.
par. 6. *recent.* Conventio pariter ſolvendi laudemium
in caſu alienationis verificari poteſt inter ipſos conſan-
guineos, ſi videlicet poſtquam res, quæ dividua eſt fuiſ-
ſet ad plures æquales in gradu delata, uni tantum eorum
alio titulo quàm ſucceſſionis, vel juris accreſcendi obve- 42
nerit, Cephal. *conſ.* 195. *n.* 26. Burſatt. *conſ.* 137. *nu.* 7.
& *conſ.* 181. *n.* 9. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. quæſt.*
66. *n.* 53. Amad. *de laudem. quæſt.* 25. *n.* 4. cum aliis al-
legatis à Modern. Hannon. *eod. tract. tom.* 1. *qu.* 12. *ar.*
1. *nu.* 30. & 38. & à Modern. Benevent. *dec. Benevent.*
39. *num.* 3.

Ex quibus probata ſatis fuit devolutio ob deficien-
tiam conſanguineorum Angelæ de Calandris ultimæ
inveſtitæ, quæ cum inſtituerit hæredem hoſpitale, in
quod uti manum mortuam obſtante prohibitione alie-
nationis expreſſa tam legis, quàm hominis, ac decla-
ratione quod nec ipſa Angela ſuccedere poſſit, ſi eſſet
Monialis, bona neque per viam inſtitutionis devenire 43
poterant etiam ad effectum exequendi æſtimationem,
ex hoc capite quoque reſultat clara devolutio, ut ple-
nè firmatur *in deciſ.* 211. *num.* 22. *part.* 6. *recent. in Bo-*
nonien. bonorum emphyteuticorum 7. *Junii* 1645. §. *fin.*
coram Meltio *in d. Caetana bonorum* coram Cerro, &
in Bonon. bonorum 27. *Martii* 1648. coram Veroſpio.

Non obſtat, quod Moniales recipiendo ab hoſpitali
quindennium, & canones per triginta ferè annos, cen- 44
ſeantur ejus inſtitutionem approbaſſe, Lam. *dec.* 283.
num. 3. Rot. *in Tiburtina prætenſæ devolutionis* 13. *De-*
cembris 1645. §. *fin.* coram bon. mem. Card. Fabritio
Veroſpio *in Romana domus* 27. *Maii* 1647. *coram De-*
cano, & approbare potuerint, Menoch. *conſ.* 216. *n.* 43.
Surd. *conſ.* 251. *n.* 10. Add. ad Gregor. *deciſ.* 520. *n.* 14. 45
in fine. Tùm quia canones recepti fuerunt à Prioriſſa,
& Procuratore, qui Monialibus præjudicare non poſſunt
capit. veniens, ubi notant omnes *de tranſact.* Honded.
conſ. 55. *num.* 25. *lib.* 1. Burat. *deciſ.* 601. *num.* 9. fuit
dictum in *Piſauren. manutentionis* 4. *Junii* 1646. §. *qua*
poſſeſſione coram bon. me. Arguelles, tùm etiam, quia de-
ficit beneplacitum Apoſtolicum, quod domus fuerit aliàs
in emphyteuſim conceſſa, & ſic ſolita locari, cùm enim
numquàm fuerit ſolita manui mortuæ adhuc in hac par-
te, in qua ſolitum alteratur, opus eſt beneplacito Apo- 46
ſtolico, Alex. *conſ.* 9. *num.* 2. *lib.* 3. Curt. jun. *de feud.*
part. 2. *qu.* 6. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. qu.* 2. *nu.*
28. Rot. *deciſ.* 176. *n.* 43. *par.* 5. *rec.* cum aliis allegatis
per Modern. Pipernat. *in ſuis ſing. tom.* 2. *tit. de alienat.*
rer. cap. 1. *n.* 20. & fuit dictum *in Ravennat. domus* 14.
Junii 4649. § *ultrà quod coram Royas*, licèt verius ſit,
quod non probetur ſolitum, cùm nulla detur præcedens
locatio ſolemnis, & poſtremæ duæ factæ Calandris, à 47
quibus hoſpitale cauſam habet, non fuerunt ſortitæ ef-
fectum per quadraginta annos, ut ad inducendum ſoli-
tum requiri tradit Præpoſit. *in cap.* 1. *num.* 23. *qui feud.*
dar. poſſ. Rot. *d. deciſ.* 176. *n.* 42. *par.* 2. *rec.* aliique
relati à Modern. *ibid.* *n.* 22. Et præſumptio beneplaciti
Apoſtolici ex longa obſervantia, quam ſuſtulit noviſſi-
ma Conſtitutio ſanctæ memoriæ Urbani VIII. præſer- 48
vativa jurium Eccleſiæ ceſſat in caſu noſtro, quia non
adeſt lapſus inter triginta annorum ad hunc effectum
requiſitus, Ita ut vigintinovem anni non ſufficiant ex
allegatis per Addentes ad f. mem. Gregor. *deciſ.* 354. *ſub*
n. 18. *verſ. minus* &c. Et ita utraquè parte informante
deciſum &c.

ARGUMENTUM.

Donatio inter vivos qualiter poſſit revocari ex
conventione, vel ob pacta non ſervata, &
an hoc jus tranſeat ad hæredes, & quando
promiſſio aliquid faciendi habeatur pro ipſo
facto.

SUM-

Digitized by Google

S U M M AR I U M.

1 *DOnatio etiam inter vivos revocari poteſt cauſa conventionis appoſitæ. Donatio ob pacta non ſervata qualiter cenſeatur revocata.*

2 *Pactum, quod donans poſſit revocare donationem, valet.*

3 *Pactum incontinenti factum dicitur ineſſe.*

4 *Pactum revocandi donationem quando dicatur ineſſe contractui, & n. 5.*

6 *Pactum quodlibet in traditione rei ſuæ poteſt apponi.*

7 *Jus revocandi donationem an tranſeat ad hæredes donatoris.*

8 *Donatarius non obſervans promiſſa privatur jure donationis.*

9 *Pactum revocandi donationem qualiter ſit probandum.*

10 *Promiſſio aliquid faciendi quod importet actus perfectionem.*

11 *Promittens facere pactum de retrovendendo poteſt conveniri directè ad revendendum.*

12 *Promiſſio de vendendo eſt idem quod venditio.*

13 *Promittens factum tenetur ad intereſſe, & n. 14.*

15 *Promittens pro alio fide jubere tenetur ad intereſſe.*

CAPUT LIX.

BReviter reſpondendo in caſu mihi propoſito, exiſti-
mo, quòd donatio de qua agitur, licèt ſit inter vi-
vos concepta, poſſit de jure revocari, præſuppoſito pro
vero id, quod aſſeritur, nempè quod duo teſtes, qui il-
li interfuerunt, deponant fuiſſe expreſsè conventum in-
ter donantem, & donatarium paulò ante rogitum in-
1 ſtrumenti donationis, vel paulò poſt, ut donans poſſit
illam ad libitum revocare: Clarum eſt enim, quod do-
natio etiam inter vivos perfecta ex pluribus cauſis revo-
cari poteſt, & præſertim ex cauſa conventionis appoſi-
tæ donationi tam in ſcriptis, quàm ſine ſcriptis, & quam
conventionem donatarius ſpoponderit, & poſtea mini-
mè implere voluerit, *l. fin. C. de revoc. donat.* nam do-
natio ob pacta in ea appoſita non ſervata cenſeri debet
revocata, & dominium reverſum ad donatorem, vel
ejus hæredes, tamquam deficiente modo, & conditio-
ne, & cauſa, ob quam fuerat facta, Add. ad Pract. Pap.
libel. donat. gloſ. 1. in fine per l. 1. C. de donat. ſub mo-
do Gratian. *diſcept. 381. n. 20.* Magon. *deciſ. Flor. 76.
num. 20. &c.*

Et nulli dubium eſt, valere pactum prædictum etiam
2 in donatione inter vivos appoſitum, Ang. Aret. *con. 73.
n. 61.* Soc. ſen. *conſ. 67. n. 35. in fine lib. 1.* Loffred. *con-
ſil. 5. n. 6.* Ruin. *conſ. 182. n. 6. verſ. ſolùm igitur, & n.
7. lib. 1.* Natt. *conſ. 270. n. 4.* Mantic. *de tacit. & am-
big. lib. 13. tit. 47. n. 4. & tit. 18. n. 1.*

Non obſtat, quod in inſtrumento donationis non le-
gatur dicta clauſula reſervativa facultatis revocandi,
quia reſpondetur, quod ſuppoſito ut ſupra, quod teſtes
deponant, ita conventum fuiſſe inter partes paulò ante
rogitum inſtrumenti, vel paulò poſt, pactum illud re-
3 vocandi tamquam incontinenti factum, & coram eiſ-
dem teſtibus, & Notario cenſebitur ineſſe *l. lecta ff. ſi
cert. pet. l. juriſgentium, §. quinimò ff. de pact.* Mantic.
de tac. & amb. lib. 3. tit. 15. n. 46. & 47. & dec. 12. n. 6.
Franc. *dec. 126. n. 3. & dec. 369. n. 5.* & in terminis hu-
juſmodi pacti de revocando donationem, uti illud cen-
ſeatur ineſſe inſtrumento ſi paulò ante, vel paulò poſt
4 illud fuerit conventum, Soc. *d. conſ. 67. n. 34. & 35.
lib. 1.* Satis enim eſt quod à principio conventum
fuerit inter partes de facienda donatione cum pacto
eam revocandi, quia licèt in celebratione inſtrumen-
ti poſtea pactum illud fuerit omiſſum, non tamen
5 per hoc cenſetur ab eo receſſum, ſed illud habe-
tur pro appoſito in inſtrumento, ut benè, & latè
tradit Surd. *conſ. 202. n. 20.* & latiùs *deciſ. 71. n. 3.
& ſeqq. &c.*

Cùm igitur in caſu noſtro verbo tenus, & bona fi-
de tam ante, quàm poſt perfectam donationem con-
6 ventum fuerit, ut donatori liceat quandocumque re-
vocare donationem, & ita donatarius ſpoponderit,
meritò dicendum eſt, poſſe donatorem quandocumque
revocare dictam donationem, non ſolùm quia ipſe
appoſuit tale pactum in actu donationis, quod facere
potuit per text. *in l. legem 10. de pact.* verùm etiam
quia ſic promiſit donatarius, *d. l. fin. C. de revocan.
donat. per quem text.* notat Bald. *ſub n. 2.* quod prop-
ter pactum non ſervatum jus revocandi tranſit etiam
ad hæredes donatoris, de quo tamen articulo quoad he- 7
redes, an ad eos tranſeat facultas revocandi, quæ de-
functo donatori competebat, tradit Pract. Papp. *in
cauſ. donat. gloſ. 3. n. 11.* Clar. *§. donatio qu. 23. in fi-
ne*, Guid. Pap. *dec. 314.* Magon. *deciſ. Flor. 70. n. 2.
& dec. 26. n. 6.*

Et quod donatarius, non obſervans promiſſa, pri-
vetur jure donationis, ex text. *in d. l. 1. ubi DD. C.
de donat.* quæ ſub mòdo, & conſulvit Riminald. *conſ.* 8
514. n. 6. & 7. volum. 2. tale tamen pactum deberet tri-
bus concurrentibus probari, primo quòd probatio fiat
in judicio, ſecundò quod ſit plena probatio, tertiò 9
quòd fiat cauſa cognita, ideſt altera parte citata, &
requiſita, ut notat Bald. *in d. l. fin. n. 3. C. de revoc.
donat.*

Neque etiam obſtaret, ſi teſtes non dicant, donan-
tem ſibi reſervaſſe facultatem revocandi, ſed potiùs,
quod donatarius promiſerit revocare donationem, quia
reſpondetur, quod promiſſio dandi, vel faciendi, vel 10
liberandi facta per verba in futurum, prolata in actu
dependente à voluntate, & conſenſu illius, qui dicit
velle facere, dare, vel liberare, reſolvitur in tempus
præſens, & inducit perfectionem actus, ita ut ſi quis
promittat, ſe intra annum obligaturum ad ſolvendum
aliquam ſummam, elapſo anno poſſit conveniri pro di-
cta ſumma, ut poſt alios latè tradit Gratian. *diſcept.* 11
115. n. 15. & ſeqq. Sicuti vidimus quod promittens fa-
cere pactum de retrovendendo, habetur, ac ſi verè pro-
miſiſſet revendere, & poteſt directè ad revendendum
conveniri, Tiraquel. *de retract. convent. §. an nu. 6.
& n. 60.* Gratian. *diſcept. 887. n. 27.* & promiſſio de
vendendo eſt idem quod venditio, ſtante maximè ju-
ramento, Gratian. *diſcept. 553. n. 9. & diſcept. 564.* 12
n. 32. quæ procedunt ratione circuitus inutilis vitandi,
ut per Magon. *deciſ. Flor. 9. n. 15.*

Quapropter etiam in caſu noſtro, per promiſſionem
revocandi factam à donatario, cenſetur promittens ſta-
tim obligatus, & poteſt conveniri ad revocandam, vel
ſaltem in omnem eventum, cùm donatarius promiſerit
revocare ad omnẽ requiſitionem donantis, ſi donans ho-
diè requirat, ut donatio revocetur, tenetur donatarius
illam revocare, & ſi non revocetur, tenebitur ad intereſ-
ſe, quòd nil aliud eſt, quàm ipſa revocatio, cùm in ob-
ligationibus facti ſuccedat obligatio ad intereſſe vulga- 13
tis juribus, & facit, quòd licèt promittens ſe obligare,
cùm fiat obnoxius ad factum, non poſſit præcisè ad il-
lud compelli, tamen tenetur ad intereſſe, quod ad ſe li-
berandum, tenebitur præſtare, & ſic ſe juxta promiſſa
obligare, Tiraquel. *de retract. conven. §. fin. nu. 41.*
& pulchrè Gratian. *diſcept. 887. n. 27. & ſeqq. ad 34.* 14
& diſcept. 964. n. 24. &c. Et quòd imò ubi adeſt jura-
mentum, poſſit præcisè ad factum compelli, ſi ſit poſſi-
bile, aliàs ad intereſſe, idem Gratian. *diſcept. 915. n.
19. &c.* Sicut promittens pro alio fidejubere, quamvis
non remaneat obligatus, nec conveniri poſſit tamquam
fidejuſſor, tamen tenebitur ad intereſſe, ut per Maur. 15
*tract. de fidejuſſ. part. 1. ſect. 1. cap. 9. nu. 15. & part.
2. ſect. 3. cap. 6. per tot.* adde Gratian. *d. c. 115. nu. 15.
& ſeqq. & cap. 887. n. 27. & ſeqq.* cum ſimilibus ibi-
dem per eum adductis &c.

ARGUMENTUM.

Dos ſororis an ſit detrahenda de hæreditate uti æs alienum, vel ex legitima fratri gravato debita an, & quando ſuccedat loco legitimæ, quo tempore debeatur, an tranſmittatur, & an qui non habeat jus ſuccedendi augeat numerum pro calculanda legitima.

S U M M A R I U M.

1 *DOs an ſit detrahenda uti æs alienum ex tota hæreditate, vel ex legitima.*

2 *Dos, an, & quando ſuccedat loco legitimæ, n. 4. & 5.*

3 *Dos in dubio ſuccedit loco legitimæ.*
6 *Dos quando non ſuccedat loco legitimæ.*
7 *Dos non ſuccedit loco legitimæ vivente patre, ſed tantùm eo mortuo, legitima conſideratur vivente patre.*
8 *Dos ubi non ſuccedit loco legittimæ debetur tantùm tempore nuptiarum, filia quando retineat jus ſuitatis, vel non, & quid importet.*
9 *Dos quæ ſuccedit loco legitimæ ſtatim peti poteſt.*
10 *Filia excluſa propter maſculos an faciat partem, & augeat numerum in computatione legitimæ.*
11 *Filia excluſa auget numerum, ſi ita ſuadet favor maſculorum.*
12 *Filius, qui ex aliqua cauſa non habet jus ſuccedendi, non auget numerum pro calculanda legitima.*

CAPUT LX.

DUbium, quod ſubtiliter, & doctiſſimè quidem ex-
citatur, an dos per filium fideicommiſſo grava-
tum tradita illius ſorori filiæ communis patris gravan-
tis, ſit detrahenda uti æs alienum ex tota hæreditate,
& maſſa communi ante computationem ipſius legiti-
mæ, vel potius ex ipſa legitima dicto filio gravato com-
petenti in caſu valdè ſimili fuit reſolutum à Rota
ſub die 15. Junii 1612. quæ eſt deciſ. 408. par. 3. rec.
1 nempè prædictam dotem ex ipſa legitima eſſe detrahen-
dam, maximè quando dos vigore ſtatuti ſuccedit loco
legitimæ, quo caſu fuit firmiter tentum, dotem ex legi-
tima detrahi debere per eandem Rot. *ſub die 17. Martii*
1621. coram Cocin. Decano, & habetur poſt Merlin.
de legit. deciſ. 106. per Doctrinam Ang. *in l. planè* 34.
§. duobus n. 4. ff. de leg. 1. Corn. *conſ.* 197. *n.* 22. *lib.* 1.
cum multis aliis ibidem allegatis &c. Secùs autem eſſet,
quando dos loco legitimæ non ſuccederet, quia tunc
eſſet prius detrahenda de tota hæreditate, tamquam
æs alienum teſtatoris, ut benè etiam diſtinguit Merlin.
de legitim. lib. 1. *tit.* 4. *quæſt.* 6. *n.* 13. & 14.

Unde major eſt difficultas, an vigore ſtatuti, de quo
agitur, poſſit dici dotem loco legitimæ ſuccedere, in
qua tamen videtur etiam abſolutè pro affirmativa reſ-
pondendum, tùm quia applicatur ſecundum membrum
diſtinctionis, Paul. de Caſtr. *in leg. Titio centum §. Ti-*
2 *tio genero n.* 8. *ff. de condit. & demonſtrat.* ubi inquit,
Aut ſtatutum ſimpliciter fœminas excludit propter
maſculos, & mandat illas dotari, & tali caſu dos mi-
nimè loco legitimæ ſuccedit, aut extantibus maſculis
excludit fœminas dotatas, & ſi dotatæ non fuerint,
mandat illas dotari, & tunc prout in caſu noſtro dos
ſuccedit loco legitimæ, & ſic quando apparet fœminas
per ſtatutum excludi non ſimpliciter propter dotem,
ſed propter qualitatem fœmineitatis, dos non ſuccedit
loco legitimæ, quando verò apparet, illas excludi prop-
ter dotem, & non ſimpliciter propter illam qualitatem
fœmineitatis, dos loco legitimæ ſuccedit, quæ diſtin-
ctio Caſtr. communiter ab omnibus ſcribentibus refer-
tur, & approbatur, & tradit Gratian. *diſcept. forenſ. c.*
689. *n.* 44. *cap.* 700. *n.* 29. & *cap.* 882. *nu.* 36. Magon.
dec. Flor. 14. *n.* 5. & 6. & latè Michalor. *de fratr. part.*
1. *cap.* 33. *n.* 8. & *part.* 3. *cap.* 4. *n.* 12. & *ſeqq.* Burat.
deciſ. 215. Rot. *in noviſſ. part.* 5. *deciſ.* 408. *num.* 33. &
poſt Merlin. *de legit. deciſ.* 74. *n.* 2. & *deciſ.* 114. *nu.* 8.
9. & 10. Seraph. *deciſ.* 959. *n.* 5. Merlin. *de legit. lib.* 3.
tit. 1. *quæſt.* 6. *per tot.*

Tùm quia omiſſa etiam illa diſtinctione Caſtr. quam
impugnat etiam Laderch. *conſ.* 25. *n.* 9. *in fine*, & ple-
nè Galvan. *conſil.* 31. *n.* 78. 99. & *n.* 100. & *ſeqq.* quæ
licèt curſim, & illo forſan à multis non viſo, neque
conſiderato ab omnibus amplectatur, verbalis potius,
& intellectualis dignoſcitur, quàm realis, cùm ſe invi-
cem confundat, & poſſit ad libitum applicari, neque
ita clarè dicat id, ad quod quotidie allegatur, prout
aliàs in caſu concurrenti animadvertebam unà cum
Excellentiſſimo D. meo Franciſco Borellio Advocato
3 Imolenſi; certum eſt in dubio, dotem loco legitimæ
ſuccedere, ut ſit pura, Corn. *conſ.* 40. *n.* 13. *lib.* 3. Me-
noch. *de præſumpt. præſumpt.* 201. *n.* 16. *lib.* 4. cum
aliis per Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 6. *num.* 32.
4 præſertim quando ſtatutum mandat, prius dotari, &
poſteà excludit, ſecùs autem ſi priùs excluderet, & po-
ſteà mandaret dotari, Rot. poſt Merlin. *d. tract. deciſ.*
74. *n.* 2. *deciſ.* 114. *n.* 8. & *deciſ.* 106. *nu.* 3. 7. 8. vide
Altograd. *conſil.* 87. *n.* 17. & *ſeqq. lib.* 1. ubi reſpondet
his rationibus, & oſtendit illis non obſtantibus dotem
non ſuccedere loco legitimæ, quoad tranſmiſſionem in
terminis Statut. Ferrariæ, & *conſil.* 17. *nu.* 13. & *ſeqq.*
lib. 2. ubi de ſtatuto Genuæ. Sicut etiam ſuccedit loco
legitimæ, quando ſtatutum mandat competenter dota- 5
ri, vel quando prohibet petitionem ſupplementi, ſive
quando filia reperitur inſtituta, & eſt facta mentio de
legitima à teſtatore, vel à ſtatuto, prohibendo ne illa,
nec ejus ſupplementum peti poſſit, vel aliter, ſicut
etiam, quando illud, quod aſſignatur à ſtatuto eſt per
modum quotæ cum adjecto ne plus peti poſſit, nec mi-
nus relinqui, vel quando extaret aliud Statutum jubens
ſemper legitimam intelligi ſalvam in omnibus teſta-
mentis, vel quando per ſtatutum declaratur, illam eſ-
ſe congruam dotem, quæ ad legitimam aſcendit, vel
quando fœminæ connumerantur in numero filiorum,
ad augendam partem maſculis, & reddendo eorum le-
gitimam uberiorem, quod eſt quando maſculis hoc ex-
pedit, prout omnes iſtos caſus latè aliis adductis com-
probat Rot. in allegatis deciſionibus, & Merlin. *d. qu.*
6. *per tot.* & quando dos ſuccedat loco legitimæ viden-
di ſunt alii DD. ſupra relati &c.

Quæ tamen propoſitio, quòd in dubio non ſuccedat
loco legitimæ, limitatur, ut non procedat, quando
ſtatutum diceret, dotem eſſe capiendam de manu hæ- 6
redum, non jure directo, vel eſſe ſolvendam in pecu-
nia numerata, ſive cum filia nubet, quia tunc loco le-
gitimæ non ſuccederet, cùm hujuſmodi conditiones,
& qualitates repugnent naturæ ipſius legitimæ, quæ
jure directo debetur, & eſt quota bonorum, ac ſtatim
poſt mortem patris, non expectato tempore nuptia-
rum, debetur, Brun. *tract. de ſtat. excluſ. fœmin. art.*
11. *n.* 18. cum aliis per Merlin. *de legit. dict. quæſt.* 6. *n.*
15. & *ſeqq.*

Id autem quod dictum fuit dotem loco legitimæ ſuc-
cedere in ſupradictis caſibus, intelligendum eſt non ſta-
tim, quod à patre data fuerit, ſed tunc demum cùm
jus petendi legitimam incipit competere, nempè poſt
mortem patris, nam eo vivente non conſideratur legi- 7
tima, nec aliqui ejus effectus, ut pulchrè declarat vi-
dendus Seraph. *dec.* 815. *n.* 4. & 5.

Atque ex ſupradicta communi allata diſtinctione al-
ter notabilis reſultat effectus nempè, quod quando filia
eſt ſimpliciter excluſa, ita ut dos non ſuccedat loco le-
gitimæ, non eſt patria in poteſtate, nec jus ſuitatis ha- 8
bet, & dos tunc debetur tantùm adveniente tempore
nuptiarum, & interim alimenta, nec poteſt ad hæredes
tranſmitti, Magon. *dec. Flor.* 14. *per tot.* latè Merlin.
de legit. lib. 3. *tit.* 1. *quæſt.* 8. *per tot.* Michalor. *de fratr.*
part. 3. *cap.* 4. *per tot.* Quando verò dos ſuccedit loco
legitimæ, filia non deſinit eſſe in patria poteſtate, &
jus ſuitatis retinet cujus vigore illam tranſmittit ad
ſuos hæredes, ſi poſt mortem patris decedat, cùm eo 9
vivente, dos non poſſit ſortiri naturam legitimæ, ut di-
ctum eſt, & ſtatim prout legitima peti poteſt, non ex-
pectatis nuptiis, Cephal. *conſ.* 245. *nu.* 31. Capyc. *dec.*
176. Gratian. *diſcept. for. cap.* 579. *n.* 30. & *cap.* 689.
n. 44. Seraph. *deciſ.* 8. 5. *n.* 4. & 6. Michalor. *de fratr.*
d. par. 3. *c.* 4. *n.* 14. & *cap.* 10. *n.* 18.

An autẽ filia excluſa à ſucceſſione propter maſculos,
quę juxta prędicta debet dotari per filiũ onere fideicom-
miſſi gravatum non de tota hæreditate in communi, ſed
de ipſa legitima maſculo debita, quando ſumus in caſu
quod dos ſuccedat loco legitimæ, faciat partẽ, & augeat
numerum filiorum ad cognoſcendũ, quando debeat eſſe
legitima an triens, vel ſemis pendet ex eadem inſpe-
ctione an dos ſuccedat loco legitimæ, nec ne quaſi ſuc- 10
cedit loco legitimæ; auget numerum, aliàs ſecùs, cùm
primo caſu filia habeat jus ſuitatis, & remaneat in
patria poteſtate, ſecundo verò caſu habeatur omninò
pro extranea, Capyc. *deciſ.* 158. Cyriac. *contr. jur. cap.*
71. *lib.* 1. *per tot.* Michalor. *de fratr. part.* 1. *cap.* 33. *n.*
7. Merlin. *de legit. lib.* 1. *tit.* 4. *quæſt.* 3. *n.* 10. Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 876. *per tot. cap.* 448. *num.* 37. *cap.*
594. *num.* 21. & 22. & *cap.* 942. *num.* 4. *per tot.* Satis
enim rationabile eſt, quod ſi filia debet dotari de ipſa
legitima, augeat etiam numerum, computetur cum
maſculis ad illam augendam: & quod faciat partem,
&

Digitized by Google

11 & ut augeat numerum, vel non, ſemper conſideratur
favor maſculorum, & prout illis utilius eſt, ut pluries
firmavit Rot. & ſignanter in impreſſis poſt Merlin. *de
legit. deciſ.* 74. *num.* 1. *in noviſſ. part.* 6. *dec.* 137. *per
tot. & deciſ.* 160. *num.* 18. *& ſeqq. ad finem,* Duran. *de-
ciſ.* 347. *num.* 5. *&* 6. ubi intelligit, quando locus eſt
ſtatuto, aliàs ſecùs &c.

Et in confirmationem prædictorum facit, quod etiam
filius legitimè exhæredatus, vel deportatus, & banni-
tus, qui pro mortuo reputatur, vel alii qui religionem
bonorum incapacem ingreſſi fuerunt, non faciunt par-
12 tem, neque augent numerum in computatione legiti-
mæ, ſi quæratur an ſit triens, vel ſemis, nam omnes,
qui non habent jus ſuccedendi, non computantur,
Petr. Jacob. *Pract. libellar. tit. de condit. ex leg. omni-
modo act. & teſtam. cumul. poſt princ.* probatur *in leg.* 1.
§. emancipatus ff. de conjug. cum aliis per Michalor. *de
fratr. part.* 1. *cap.* 33. *nu.* 11. & facit Gratian. *diſcept.*
178. *num.* 2. *&c.*

ARGUMENTUM.

Donatio facta filio pro adipiſcendo ſacerdotio,
an imputetur in legitimam, & cujus tem-
poris æſtimatio ſit attendenda. Legitima,
& ſupplementum an tranſmittatur, & intra
quantum tempus peti debeat, & an debea-
tur in bonis emphyteuticis.

SUMMARIUM.

1 *DOnatio facta filio pro adipiſcendo Sacerdotio,
an imputetur in legitimam.*
2 *Æſtimatio legitimæ fit ſolum poſt obitum patris.*
3 *Legitima conſideratur inſpecto ſtatu temporis mortis.*
4 *Supplementum legitimæ tranſmittitur ad hæredes
etiam extraneos.*
5 *Jus petendi ſupplementum, an tollatur per quin-
quennium.*
6 *Supplementum peti poteſt uſqe ad* 30. *annos.*
7 *Legitima qualiter præſcribatur contra filium* 30.
annis.
8 *Legitima debetur etiam habita reſpectu ad bona
emphyteutica, & feudalia, præcipuè ſi ſint redacta
ad naturam allodialium, num.* 9.
10 *Hæreditas adita efficitur proprium patrimonium, &
tranſmittitur.*
11 *Hæreditas non adita quare non tranſmittatur.*
12 *Jus deliberandi qualiter tranſmittatur.*
13 *Pater per retentionem dotis maternæ dicitur nomi-
ne filiorum adire matris hæreditatem, quæ poteſt
tranſmitti.*

CAPUT LXI.

NOn videtur dubitandum, quin ſtante manifeſta
voluntate patris in teſtamento declarata, bona
1 tradita, ſeu donata filio pro adipiſcendo Sacerdotio,
& ut ad Sacros Ordines promoveri poſſet, debeant im-
putari in ipſius legitimam, ad latè tradita per Merlin.
de legit. lib. 2. *tit.* 2. *quæſt.* 23. *per tot.* facit Rot. *in no-
viſſ. part.* 5. *deciſ.* 54. *num.* 15. quod abſolutè procedere
etiam in dubio firmat Michalor. *de fratr. part.* 1. *cap.*
20. *num.* 8. *&* 10. quamvis hoc ultimo caſu, ubi non
apparet de voluntate patris, contrarium veriùs eſſe pro-
fiteatur, Gratian *diſcept. forenſ. cap.* 159. *num.* 31. *&
ſeqq. & cap.* 297. *num.* 8. cum quo videbatur tranſire,
Merlin. *loc. cit. num.* 1. *& ſeqq.*

Verùm autem, an ſtandum ſit æſtimationi dictorum
bonorum, tunc temporis factæ, videtur negativè reſ-
2 pondendum, cùm talis æſtimatio ſolùm poſt obitum pa-
tris ſit facienda, Rot. *in recent. part.* 2. *deciſ.* 195. *nu.*
3. *in fine*. Quia quantitas legitimæ debet conſiderari
3 ſecundum tempus mortis teſtatoris, & inſpecto ſtatu,
& qualitate bonorum, in quo, & qua reperiuntur tem-
pore, quo pater decedit Alex. *conſ.* 103. *num.* 15. *lib.*
1. *& in leg. in ratione* 2. *ff. ad l. falcid.* Gratian. *di-
ſcept.* 247. *num.* 52. *& diſcept.* 170. *num.* 31.

Et de uncto dicto Clerico poſt obitum patris, illius
4 hæredes quamvis ſint extranei agere poſſunt ad ſupple-
mentum legitimæ, quatenus bona aſſignata non ſint ſuf-
ficientia, Rot. *in noviſſ. part.* 5. *deciſ.* 27. *num.* 1. Gra-
tian. *diſcept. for. cap.* 118. *num.* 36. *& ſeqq.* Magon.
deciſ. Florent. 10. *num.* 12. *& ſeqq.* idem Gratian. *di-
ſcept.* 807. *num.* 33. *& diſcept.* 602. *per tot. & diſcept.*
743. *num.* 1. *&* 2. Rot. *in noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 160. *per
tot.* Hocque jus petendi ſupplementum non poteſt dici
ſublatum per quinquennium, quaſi per tacitam renun- 5
ciationem ipſius filii, reſultantem ex taciturnitate dicti
temporis contra Ang. *in leg. Papinianus §. ſi condit.
num.* 3. *ff. de inoff. teſt.* & contra Bart. *in leg. ſi quis Cod.
de inoff. teſtam.* tenet. Jaſ. *in leg. ſi quis filium. num.* 6.
Cod. eod. tit. quia nulla datur differentia inter filium,
& illius hæredem, ſed utrique durat tempus petitio-
nis uſque ad triginta annos, Rot. *in recent. part.* 2. 6
deciſ. 419. *num.* 3. cum aliis adductis per Merlin. *de
legit. lib.* 5. *tit.* 3. *quæſt.* 10. *num.* 32. *&* 39. & facit Gra-
tian. *in loc. ſupracit.* quamvis per hujuſmodi tempus
triginta annorum præſcribatur contra filium non peten- 7
tem, & non declarantem, ſe velle illam conſequi,
cùm hæres non teneatur offerre, ſed poſſit cogitare de
repudiatione, itaut ob hanc rationem non poſſit dici
in mala fide, & non præſcribere, Gratian. *diſcept.* 458.
num. 17. *& diſcept.* 649. *nu.* 17.

Numquid autem bona emphyteutica accreſcant legi-
timam, & ex illis deducenda veniat, videtur reſpon-
dendum quod ſic, quia legitima debetur habito etiam
reſpectu ad valorem bonorum emphyteuticorum, &
feudalium, licèt ageretur de fœminis, quæ regulariter
in hujuſmodi bonis non ſuccedunt, Bellon. *conſ.* 48. 8
Curt. jun. *conſ.* 21. *nu.* 11. cum aliis per Michalor. *de
fratr. part.* 2. *cap.* 33. *n.* 4. præſertim quando ſumus in
partibus, ubi ex generali conſuetudine bona emphyteu-
tica ſunt redacta ad naturam allodialium, de qua tamen 9
materia videndus Merlin. *de legit. lib.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 5.
per tot. & facit *in quæſt.* 8. *ejuſdem tit.* & notabilis
deciſ. 122. *per tot. poſt d. tract.* Merlin. *de legit.*

Hæreditas verò fratris defuncti, vivente altero fra-
tre, qui poſtea obiit inſtitutis hæredibus extraneis, &
pariter hæreditas Matris eidem ultimo defuncto dela-
ta, an pertineat ad dictos hæredes per illum inſtitutos, 10
exiſtimo ſic diſtinguendum eſſe, nam aut fuit adita,
& non patitur difficultatem quòd tamquam effecta pro-
prium adeuntis patrimonium, & relicto nomine hæ-
reditatis alterius fratris, fuit tranſmiſſa cum aliis bo-
nis ad dictos hæredes inſtitutos, quia hæreditas, poſt-
quam fuit adita non amplius hæreditas, ſed proprium
adeuntis patrimonium appellatur, & cum illo confun-
ditur, itaut fiat unum, & idem Magon. *deciſ. Florent.*
15. *num.* 6. *& deciſ.* 148. *num.* 12. Gratian. *diſcept.* 840.
num. 23. & ita ut ſemel adita amplius repudiari non
poſſit, *l. ſicut C. de repud. hæred. l. ſi te bonis, Cod de
jur. delib. l. ſi quis filium §. ultimo ubi gloſſ. ff. de acquir.
hæred. & §. extraneis autem Inſtit. de hæred. qualit. &
diff.* Sicut è contra ſemel repudiata non poteſt am-
plius adiri *d. l. ſicut*, & Magon. *deciſ. Florent.* 10. *nu.*
29. *&* 30.

Aut dicta hæreditas fratris non fuit adita, & ad di-
ctos hæredes pertinere non poteſt, quia alter frater ſu-
pervivens ante aditam hæreditatem nullum jus habuit,
nec illa facultas poſſendi adire tranſmittitur, cùm non
ſit defenſata ab aliqua actione, & non ſit de per ſe con-
ſiderabilis, quia hæres ante aditam hæreditatem nullam
actionem habet, ſed illam demum acquirit mediante
aditione, unde hæreditas non adita tranſmitti non po- 11
teſt in non ſuos, Magon. *deciſ. Flor.* 17. *num.* 1. &
Noal. *tract. de tranſmiſſ. caſ.* 8. *nu.* 1. Niſi tamen præ-
dictus frater alterius fratris prius defuncti deceſſerit in-
tra annum, à lege præſcriptum cuilibet hæredi ad de-
liberandum, nempè à die ſcientiæ hæreditatis ſibi de-
latæ, quia tali caſu fuiſſet tranſmiſſum ad dictos hære-
des, licèt extraneos, reſiduum dicti temporis, *l. cum* 12
antiquioribus, ubi gloſſ. *C. de jure delib.* Jaſ. *in l. eman-
cipata, C. qui admitti*, latè Rot. *in Noviſſ. part.* 6. *de-
ciſ.* 22. *num.* 39. *& ſeqq.* Noal. *loc. cit. n.* 105.

Pariter de hæreditate matris eidem delata, & non
adita, idem dicendum eſt, quia etiam in hoc caſu ceſ-
ſat ſuitas, quæ eſt cauſa tranſmiſſionis, & non ſumus
in deſcendentibus inſtitutis, ſed in extraneis. Niſi ta-
men dicta Mater deceſſerit vivente adhuc Patre dicto-
rum fratrum, quia tali caſu poſſet dici, quòd per re- 13
ten-

tentionem dotium maternarum factam à Patre, fuiſſet per eum filiorum nomine hæreditas matris adita, & ſic eſſe locum tranſmiſſioni, Alex. *conſ.* 20. *num.* 1. *lib.* 7. Natt. *conſ.* 74. *num.* 10. *& ſeqq.* Ludoviſ. *deciſ.* 421. *nu. num.* 7. Si autem poſt patrem illa deceſſit, ſcripta de hæreditate fratris procedunt etiam in hæreditate Matris.

ARGUMENTUM.

Incertitudo an, & quando vitiet donationem, vel alios contractus, latè explicatur.

SUMMARIUM.

1 *INcertitudo loci, & quotæ quando dicatur adeſſe.*
2 *Locus non eſt fundus, ſed portio aliqua fundi.*
3 *Incertitudo vitiat quamcumque diſpoſitionem.*
4 *Conſtitutum ratione incertitudinis vitiatur.*
5 *Sententia ratione incertitudinis non valet.*
6 *Donatio ratione incertitudinis eſt nulla.*
7 *Incertitudo impedit translationem dominii, & poſſeſſionis.*
8 *Reſervatio uſusfructus ſicut conſtitutum nihil operatur ſtante incertitudine.*
9 *Incertitudo qualiter non vitiet contractum.*
10 *Donatio ſuſtinetur ſaltem uti contractus innominatus non obſtante incertitudine.*
11 *Incertitudo de æquitate non attenditur.*
12 *Incertitudo, quæ ex aliquibus certificari poteſt non nocet.*
13 *Incertitudo non vitiat contractus, qui ſolo conſenſu perficiuntur, num. 14.*
15 *Incertitudo, quæ conſiſtit in genere generaliſſimo ſolùm attenditur, & non in genere inferiori.*
16 *Contractus qualiter ſuſtineatur non obſtante incertitudine.*
17 *Incertitudo non obſtat, quando ex legis diſpoſitione poteſt liquidari.*
18 *Sicuti quando poteſt de brevi certificari.*
19 *Sufficit certitudo quotæ relata ad prædium univerſum.*
20 *Traditionibus, & non nudis titulis dominium, & poſſeſſio transfertur.*
21 *Donans poteſt conveniri ad tradendum.*
22 *Declarantur auctoritates in contrarium allegatæ.*
23 *Incertitudo non obſtat in dote.*

CAPUT LXII.

DOnatio facta per D. N. videbatur nulla ratione incertitudinis, cùm donator dixerit, ſe donare tot de ſuo prædio, quod aſcendat ad ſummam, & quantitatem ſcutorum mille, & quibus verbis clare liquet adeſſe incertitudinem loci, quæ tunc dicitur adeſſe, licèt
1 quidem nominetur fundus, ſed aſſignetur illius portio
per nomina numeralia puta decem jugera, vel pro rata ſcutorum mille, abſque eo, quod dicatur à qua parte menſuranda, vel aſſignanda ſit, puta verſus Orientem, vel Occidentem, ut exemplificant ferè omnes Doctores hanc materiam tractantes, adeò ut non videatur in hoc fieri poſſe aliquam difficultatem, Alex. & alii *in l.* 3. *§. incertam num.* 6. *ff. de acqu. poſſeſſ.* ubi quod etiam ſi dico decem tornaturas hujus prædii, adeſt incertitudo ratione loci, cùm non dixerim an verſus Orientem, vel verſus Occidentem, Pariſ. *conſ.* 59. *num.* 18. *lib.* 1. Bero. *conſ.* 159. *num.* 13. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 168. *num.* 48. *in fine*, Caball. *conſ.* 88. *num.* 16. *lib.* 2. Giovagn. *conſ.* 4. *num.* 10. *&* 11. *lib.* 2. Monach. *deciſ. Bonon.* 40. *punct.* 4. *num.* 4. Ut enim eleganter inquit Ulpian. *in l. locus* 60. *ff. de verb. ſignif.* locus eſt
2 non fundus, ſed portio aliqua fundi, fundus autem in-
tegrum aliquid eſt, quem textum ad confirmationem prædictæ concluſionis ponderat Zaſ. *in d. §. incertam num.* 4. *&* 5. & ex illo infertur, quod licèt fundus ſit demonſtratus, tamen incertus dicitur locus, qui oſtendi debet diſtinctè in ipſo fundo, &c.

Incertitudo autem vitiat quamcumque diſpoſitio-
3 nem, & impedit translationem dominii, & poſſeſſio-
nis, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 519. *num.* 67. *& cap.* 100. *num.* 19. Rot. *diverſ. part.* 4. *deciſ.* 161. latè Magon. *deciſ. Luc.* 20. *per tot.* adeò ut ipſum quoque conſtitutum in contractu appoſitum ratione incertitudinis
vitietur, & inutile reddatur, ac nullum translatæ poſ- 4
ſeſſionis effectum producere poſſit, idem Magon. *deciſ. Luc.* 21. *num.* 1. *&* 2. Sicut & ſententia ratione incertitudinis non valet, nec ſuſtineri poteſt etiam per clauſulam appoſitam in commiſſione, vel ſtatuto de
procedendo ſola facti veritate inſpecta, Aſin. *in prax.* §. 5
3. *cap.* 29. *et* §. 31. *limit.* 7. Soc. jun. *conſ.* 45. *num.* 18. *lib.* 1. de quo tamen multa in contrarium pro ſuſtinenda ſententia incerta, tradit Gratian. *diſcept.* 183. *nu.* 37. *et* 444. *per tot.*

Quibus ſtantibus inferri poteſt, donationem quoque
ratione incertitudinis eſſe nullam, prout videtur fir- 6
mare Rimin. jun. *conſ.* 195. *num.* 4. *lib.* 3. ubi quod talis donatio eſt inutilis, & ex poſt facto convalidari non poteſt, & ſic videtur firmare, quod non ſit valida, Barz. *deciſ. Bonon.* 49. *num.* 29. *et* 30. ubi inquit donatur tot de bonis, & tanta rata, quæ aſcendat ad talem ſummam, & ignoratur an in bonis licèt ſpecificatis debeatur tertia, vel quarta, aut quæ pars, & neſcitur in quo
angulo, an verſus Occidentem, vel Orientem, quæ in- 7
certitudo ita vitiare videtur donationem, ut ex illa poſſeſſio, nec dominium poſſit transferri, Menoch. *deciſ. Bonon.* 40. *punct.* 4. *n.* 5. ubi quod talis incertitudo vitiat contractum, & tradunt omnes communiter *in d. l.* 3. *§. incertam*, *ff. de acquir. poſſ.* Bart. *conſ.* 74. *n.* 1. Dec. *conſ.* 179. *num.* 3. *conſ.* 226. *nu.* 2. Pariſ. *conſil.* 55. *num.* 1. *lib.* 1. Seraph. *deciſ.* 264. *ſub num.* 3. quod procedit etiam ſtante Conſtituto in inſtrumento donationis, latè Tiraquel. *de Conſtitut. limit.* 19. *num.* 1. & notant Bary. Monach. *in loc. cit.* vel etiam ſtante reſervatione uſusfructus, quæ non magis operatur, quàm conſtitutum, Theſ. *deciſ.* 70. *n.* 6.

Prædictis tamen minimè obſtantibus contrarium pu- 8
to veriùs, quia licèt incertitudo loci, & quotæ impediat translationem dominii, & poſſeſſionis, attamen contractus, in quo adeſt talis incertitudo valet, nam ut dicitur *in l. ſi quis argentum* 35. *§. fin. C. de donat.* neceſſitatem habet donator, vel res, vel partem ſubſtan-
tiæ, quam nominaverit tradere, & ita in ſpecie expli- 9
cant Bart. *in l. emptori fundo poſt princ. verſ. videtur, quod non*, *ff. pro emptore*, Aret. *in l.* 3. *§. incertam num.* 13. *ad finem*, *verſ. Et attende*, & Jaſ. *num.* 13. *ff. de acqu. poſſeſſ.* & non obſtante incertitudine, ſuſtinetur donatio ſaltem uti contractus innominatus, ex quo
agi poteſt ad rem certificandam, nec eſt locus pœni- 10
tentiæ, ut declarat Magon. *deciſ. Luc.* 20. *num.* 11.

Imò & iſtud objectum incertitudinis procedit tantùm de ſubtilitate, & juris rigore, qui in judicando atten-
di non debet, cùm de æquitate canonica, quæ in hoc 11
ſtante maximè juramento prævalere debet etiam in foro Cæſaris, & civili, hujuſmodi exceptio incertitudinis non attendatur, nec vitiat contractum, ut notat Grat. *diſcept.* 534. *num.* 16. *et* 17. Mantic. *de tacit. et ambig. convent. lib.* 14. *tit.* 30. *nu.* 26. *et ſeqq.* Monach. *d. deciſ. Bonon.* 40. *punct.* 4. *num.* 41. præſertim quando res incerta promiſſa poſſidetur per promittentem, quaſi
tunc poſſit de facili certificari, & liquidari, ac ideò 12
non attenditur incertitudo, quæ quotieſcumque ex aliquibus verificari poteſt, non nocet, Magon. *d. deciſ. Luc.* 20. *num.* 29. Monach. *dict. deciſ.* 40. *punct.* 7. *ſub num.* 59. Montan. *de tutel. cap.* 10. *num.* 24. *et ſeqq. ad* 31. Gratian. *diſcept.* 946. *num.* 21. *et ſeqq.*

Et non omnis incertitudo vitiat contractum, ſed illa tantùm, quæ eſt ratione loci, & quotæ, ut notant com-
muniter DD. *in d. l.* 3. *§. incertam*, *ff. de acqu. poſſ.* 13
Seraph. *deciſ.* 264. *num.* 3. imò etiam incertitudo loci, & quotæ vitiat ſolùm ea, quæ factum corporeum circa rem requirunt, ut eſt traditio, & poſſeſſio, non autem ea, quæ in ſolo animo conſiſtunt quoad juris effectum, ut aditio hæreditatis, & ſimilia, ita diſtinguunt Imol. *in l. locus* 26. *circa medium verſ. Sed dic melius*, Caſtr. *circa medium*, *verſ. dic. ergo verum eſſe*, Alex. *circa finem*, *ff. de acqu. poſſeſſ.* Bero. *conſ.* 159. *n.* 12. *lib.* 1. unde neque vitiari poteſt donatio, quæ ab animo, & conſenſu perficitur, *§. aliæ*, *verſ. perfi-
ciuntur*, *Inſt. de donat. l. ſi quis argentum*, *§. ult.* ubi 14
Alex in Add. ad Bartol. *C. de donat.* & Bart. *in l.* 1. *n.* 5. *in fine*, *C. de jure fiſc. lib.* 10. Rom. *conſ.* 295. *n.* 1.

Quod quidem ſtrictius comprobatur, quia ſolùm illa in-

Digitized by Google

incertitudo in contractibus attenditur, quæ eſt in genere generaliſſimo, & in genere ſubalterno, puta quando promittitur fundus, ſubſtantia, animal, vel quid ſimile genus, quia tunc dando quid minimum de mundo, ut palmum terræ, vel pullum, promittens liberaretur. Sed quando incertitudo reperitur
15 in genere inferiori, quod Dialectici ſpeciem appellant, ut ſi quis promittat rem in genere, quæ habet certos fines determinatos à natura, vel facto hominis, licèt poſſit verificari in pluribus differentibus numero, cùm parum diſtet una res ab alia, ut quando promittitur bos, equus, vel quid ſimile, tunc non vitiatur diſpoſitio, ut benè ratiocinatur Gomes *var. reſol. tom. 2. cap. 11. nu.*
16 8. *& ſeqq.* Ideò etiam incertitudo loci, & quotæ non poterit vitiare contractum, neque obligationem quantitatis certæ, & determinatæ in aliquo fundo, cùm ſive aſſignetur res verſus Orientem, ſive verſus Occidentem, non adſit differentia notabilis, ſed ſemper valor erit, & eſſe debitor ſcutorum mille, & pro tanta quantitate occupari, unde contraria procedere poſſunt ſolùm quoad poſſeſſionem, & traditionem, in quibus terminis loquitur *d. §. incertam, & l. locus 26. ff. de acq. poſſ.* non autem circa contractus, & alia, quæ pro eorum validitate actuale aliquod factum non exigunt ad hoc, ut oriatur efficax actio, ad tradendum, prout oritur ſtante contractus validitate, juxta ſuperiùs dicta, &c.

Pariter non obſtat incertitudo, quando ex juris diſpoſitione poteſt res liquidari, quia jus ſemper certum eſt in ſe, & poteſt clarificari per Judicis declarationem,
17 unde ſufficit adeſſe certitudinem in mente legis, quamvis contrahentibus adhuc non eſſet cognita, ſed incerta, Magon. *deciſ. Luc. 20. num. 10.* Ruin. *conſ. 170. ſub num. 11. lib. 4.* cum aliis per Barboſ. *de Axiom. 119. per*
18 *tot.* Sicut nec quando de facili, & brevi tempore poteſt haberi certitudo, Cravet. *conſ. 162. nu. 6.* Gratian. *diſcept. 288. num. 34. & 756. nu. 58. & 766. num. 8.* & Barboſ. *d. Axiom. 119.* Nam ſufficit adeſſe certitudinem loci in univerſo, ut ſupra, declaratum fuit, & ſic locus non poteſt dici incertus, ſtante incertitudine
19 quoad totam ſuperficiem, & prædium deſignatum in univerſo, cùm ſufficiat certitudo quotæ, relata ad prædium univerſum, Tiraquel. *de Conſtit. limit. 19. nu. 2.* Surd. *conſ. 128. num. 19.* Gratian. *d. cap. 765. num. 57. & 766. num. 8.* Rot. *part. 2. diverſ. deciſ. 59. num. 2. & ſeqq.* ubi plures allegat, & benè declarat, &c.

Neque obſtant auctoritates ſupra in contrarium allegatæ, quia DD. *in d. l. 3. §. incertam*, in quibus ſe fundant Barz. & alii, dicunt quidem, non transferri dominium, nec poſſeſſionem, ſed ex hoc inferri non poteſt, ergo contractus eſt nullus, quia ex contractu non transfertur dominium, nec poſſeſſio, ſed requiritur tradi-
20 tio vera, vel ficta per conſtitutum, ſive alius modus transferendi, cùm non nudis titulis, ſed traditionibus dominia rerum transferantur, ſicut ipſamet donatio transfert ſolùm perſonalem obligationem, & actionem ad tradendum, *l. traditionibus, C. de pact.* & in ſpecie donationis Bart. *in l. 1. num. 3. ff. pro dot.* Anchar. *conſ. 318. num. 3.* Jaſ. *conſ. 149. nu. 3. lib. 4.* Et donatio non
21 eſt inutilis, & nulla ex quo, quòd res donata non ſit tradita, ſed donans tenetur actione perſonali, & poteſt conveniri ad tradendum juxta text. *in l. ſi quis argentum, §. ult. C. de donat.* & ideò patet inferri non poſſe: donatio non transfert dominium, ergo eſt nulla, quia donatio de ſui natura dominium non transfert, &c.

Præterea dictæ auctoritates contrariæ loquuntur ad effectum ſolùm translationis dominii, & poſſeſſionis, non autem ad effectum nullitatis, nec dicunt nullam eſſe donationem, ſi benè perpendantur, ut expreſsè ſe
22 explicat Barz. ibi ita vitiare videtur, ut ex illa poſſeſſio aliqua, vel dominium transferri poſſit, & hæc interpretatio convenit etiam Riminald. qui dum dicit, talem donationem inutilem convalidari non poſſe, intelligendus eſt quoad utilitatem contractus reſpectu poſſeſſionis, & dominii, non autem ſimpliciter, & indiſtinctè quoad ipſam donationem præſertim dum allegat Aret. *in d. §. incertam*, qui in hunc ſenſum loquitur, ut dixi ſupra *verſ. prædictis tamen, &c.* Et ſi aliter intelligerentur, loquuntur contra communem opinionem, & non ſunt attendendæ, &c.

Et prædictis additur, quòd cum dicta donatio facta fuerit ad effectum, ut ſerviret pro aſſecuratione dotis, & favore mulieris, ut habeat quid repetat, & ne remaneat indotata, nihil obſtat incertitudo favore dotis, ad 23
tradita per Alex. *in l. 1. ff. ſolut. matrim.* Magon. *deciſ. Luc 20. num. 31. & 32. cum Additione, &c.*

ARGUMENTUM.

Pons ſuper via publica per quam ducitur aqua ad molendinum, à quo fieri debeat, & quomodo reſcripta Principis intelligantur.

SUMMARIUM.

1 *Pons ſuper via publica cujus expenſis ſit reficiendus numeris ſeqq.*
4 *Qui ſentit commodum debet ſentire incommodum, num. 11.*
5 *Volens derivare aquam per viam publicam tenetur facere pontem.*
6 *Servitus aquæductus non conſiſtit via publica interveniente.*
7 *Conceſſio aquarum per viam publicam intelligitur ſine aliorum præjuditio.*
8 *Princeps in dubio numquam intelligitur velle præjudicare tertio.*
9 *Princeps ſemper intelligitur reſcribere prout juri, & æquitati convenit.*
10 *Princeps non vult, ejus reſcripta ſervari quatenus juri, & æquitati repugnant.*

CAPUT LXIII.

Illuſtriſſimus D. Comes Franciſcus Maria Saxatellus Nobilis patritius Imolenſis pro ſervitio ejus Molendini nuncupati *il Molino vecchio*, ducit aquam per Canale, ſeu formulam viam regalem Romanam Flaminiam in ſuburbio Imolæ interſecantem, cui aquæductui in dicta via publica pons ab antiquo uſque in hodiernum diem ſemper ſuperſtetit lapideus, ita ut curribus, quadrigis, & quibuſcumque viatoribus deſerviret, & Canale prædictum, nullum unquam retroactis temporibus præſtiterit impedimentum, &c.

Quo ponte tandem vetuſtate collapſo, adeò ut ſine illius refectione tranſitus per ipſam viam neceſſarius reddatur impracticabilis, diſputabatur inter illuſtriſſimam Communitatem Imolæ ex una, & dictum Illuſtriſſimum D. Comitem Saxatellum partibus ex altera, quis eorum ad dicti pontis refectionem teneretur. Et quidem pro dicto D. Comite contra Communitatem videbatur reſpondendum ex traditis per Bartol. Cepol. *tract. de ſervit. urb. præd. cap. 70. de Pont. ubi num. 4.* quærens ad quem ſpectet onus faciendi, ſive reficiendi 1
pontem ſuper flumine publico, per quem ſit iter tranſeuntibus neceſſarium, ita diſtinguit.

Aut enim (inquit ipſe) eſt pons, qui debet retineri, & cuſtodiri per dominum Civitatis, & debet expenſis 2
ipſius domini fieri, & refici, quia ad ipſum dicitur principaliter ſpectare ſicut alia fortalitia, &c.

Aut eſt pons, qui non cuſtoditur, ſed ſimplex tantùm pro tranſitu, & tunc aut deſervit omnibus de Civitate, & per omnes de Civitate fieri, & refici debet, &c. Et iſtud membrum diſtinctionis dicebatur caſui no- 3
ſtro applicari, &c.

Aut deſervit uni tantùm contratæ, ſeu viciniæ, & illi de illa ſolùm contribuere tenentur, ſicut de puteo communi dicitur *argumento l. ſecundùm naturam, ff. de reg. jur. &c.* qui ſentit onus *eodem tit. in 6. facit l. ædi-* 4
les, cum ibi not. *de via publ.* ſequitur Burſat. *conſ. 142. num. 2. lib. 2.*

Verùm cùm ego eſſem Advocatus dictæ Illuſtriſſimæ Communitatis, licèt in reliquis obſequentiſſimus dicti Illuſtriſſimi Domini Comitis, & totius illius nobiliſſimæ familiæ Saxatellæ, ab eodem etiam amicabiliter devoto meo conſultus, & requiſitus pro veritate, cùm ipſe tamquam vir integerrimus, & inter principaliores unus ex Senatoribus, & protectoribus dictæ ſuæ communitatis, cujus etiam caput, & pater patriæ, non minus quàm alii ejuſdem Civitatis nobiliores, & nulli ſecundus meritò appellari, & acclamari poſſet, parvipenderet proprium intereſſe, & publicam utilitatem, prout tanto

Digitized by Google

tanto viro, & Senatori decet, privatæ præferret, dicebam jura Communitatis tuendo contrarium, mihi videri reſpondendum, ipſum ſcilicet teneri ad dicti pon-
5 tis refectionem, quia clarum eſt, quod dominus fundi volens derivare aquam per viam publicam ad ejus molendinum non poteſt per ipſam viam ducere, niſi pontem faciat, Bart. *in l. 2. num. 24. ff. de flumin.*

Et tantò magis, quia iſte ductus aquæ non poteſt veriſimiliter ortum habuiſſe niſi ex conceſſione Principis, ex quo loco publico interveniente qualis eſt via pu-
6 blica, & flumen, ſervitus aquæductus non conſiſtit, *l. ſervitutes 14. §. publico loco, & l. fin. de ſervit.*

Conceſſiones autem aquarum, maximè cum facultate ducendi per vias publicas, eaſdem perforando, & pe-
7 netrando, intelliguntur factæ per Principem, vel Civitatem, reſervatis juribus, & commoditatibus eorum, quibus antea competebant, & ſine illorum aliquo præjudicio, & gravamine, Jaſ. *in l. quominus 2. ff. de flum. num.* 10. Cæpol. *de ſervit. ruſt. præd. cap.* 4. *nu.* 23. *& ſeqq.* Pariſ. *conſ.* 216. *num.* 18. 19. *lib.* 1. Rimin. ſen. *conſ.* 197. *num.* 7. Curt. jun. *conſ.* 194. *nu.* 39. Menoch. *conſ.* 43. *num.* 2. *&* 3. Roland. *conſ.* 80. *num.* 45. *lib.* 3. Surd. *conſ.* 321. *num.* 46. *& conſ.* 447. *nu.* 33. Maſcard.
8 *de probat. concluſ.* 123. *num.* 22. numquam enim Princeps in dubio præſumitur velle præjudicare tertio, ut eſt vulgata concluſio *ex l. 2. §. merito, & §. ſi quis à*
9 *Principe, ff. ne quid in flum. publ.* Gratian. *diſcept.* 730. *num.* 35. etiam ſi motu proprio aliquid reſcriberet, Bald. *in cap. ad audientiam de reſcript.* quia ſemper intelligi-
10 tur reſcribere prout juri, & æquitati convenit, Menoch. *lib.* 2. *præſumpt.* 9. *per tot.* ita ut ipſe mandet ejus reſcripta non ſervari, quatenus juri, & æquitati repugnant, & alios lædunt, *l. reſcripta, C. de præc. Imper. offer.* cum aliis ſimilibus juribus allegatis per Gratian. *diſceptat.* 868. *num.* 19.

Et ſic in caſu noſtro, quamvis dictus D. Comes habeat jus, & facultatem ducendi aquam per dictam viam publicam, illam interſecando pro ſervitio ſui molendini, ſive obtinuerit à Principe, prout ad eum ſpectat, talia concedere, ſive ab ipſa Civitate, intelligi debet, dummodò ipſe pontem faciat de proprio, ad hoc ut talis conceſſio nemini ſit oneroſa, & quia ſicuti ex tali aquæductu magnum ſentit commodum, & lucrum pro ſuo molendino, quod aliàs inutile eſſet, ita etiam conveniens eſt, ut ſentiat incommodum, & expenſam refectionis, & manutentionis dicti pontis, qui aliàs neceſſarius non foret, juxta regulam *l. ſecundum naturam, ff. de reg. jur. &c. qui onus eod. tit. in* 6. vide Anton. Gob. *tract. de aquis quæſt.* 101. *num.* 12. *& ſeqq.*

Sed nihilominus his non attentis, licèt judicio meo in jure veriſſimis, cùm quod commune eſt, communiter negligatur, & fortè quia repertum fuerit in aliis ſimilibus caſibus aliorū Civium, habentium aquæductum per vias publicas, expenſam refectionis pontium pro ſervitio viæ publicæ fuiſſe factam de pecuniis publicis licèt indebitè per prædicta, ne dictus D. Comes videretur eſſe deterioris conditionis aliorum, non fuit coactus ad dicti pontis refectionem, ſed cùm jubente Illuſtriſſimo D. Nicolao Abbate Valeotto tunc temporis Imolæ Gubernatore refectus fuerit, Communitas abſque alia contradictione, ut poſteà audivi, acquievit, & expenſam refectionis ſolvit de anno 1652. &c.

ARGUMENTUM.

Mandatum ad delictum ex quibus conjecturis probetur, aliqua de corpore delicti, & an teſtes aliàs inhabiles admittantur ad defenſam, cum aliis in materia criminali.

SUMMARIUM.

1 *Corpus delicti ante omnia apparere debet, & quomodo probetur.*
2 *Mulieres an, & quando ſint idoneæ teſtes in criminalibus.*
3 *Fuga ante inquiſitionem quale indicium faciat.*
4 *Amor eſt furoris ſpecies, & an excuſet à pœna ordinaria.*
5 *Provocatus excuſatur à pœna ordinaria.*
6 *Auctor rixæ non excuſatur à pœna ordinaria.*
7 *Auxiliatores poſt delictum qua pœna plectantur, num.* 8.
9 *Proceſſus prius terminandus contra contumaces, & poſtea contra carceratos.*
10 *Abſolutio ſolet fieri cum clauſula, ex hactenus deductis.*
11 *Carceratio longa quando minuat, vel tollat pœnam.*
12 *Mandatum ad delictum debet probari per veras probationes.*
13 *Mandatum quomodo probetur conjecturis, & quales ſint.*
14 *Conſilium ad delinquendum non eſt punibile niſi pluribus concurrentibus.*
15 *Mandans, vel conſulens non punitur niſi ſequuto delicto, num.* 16.
17 *Affectus non punitur niſi ſequuto effectu.*
18 *Delictum mentale ſolum Deum ultorem habet.*
19 *Conatus occidendi cum archibuſio quomodo puniatur.*
20 *Meretrices, & aliæ perſonæ infames repelluntur à teſtimonio.*
21 *Teſtes inveriſimilia, & impoſſibilia deponentes non probant.*
22 *Probatio bonæ vocis, & famæ quid operetur.*
23 *Teſtis licèt unicus probat contra producentem.*
24 *Repulſa teſtium quomodo ſit facienda.*
25 *Defenſio eſt magis favorabilis, quàm offenſio.*
26 *Teſtes aliàs inhabiles admittuntur ad defenſam.*
27 *Judex quando debeat abſolvere reum.*

CAPUT LXIV.

Dum eſſem Locumtenens criminalis Imolæ, commiſſo homicidio per Severum Codrunchium de Imola in perſonam Domini Juſtiniani de Bordella de eodem loco ictu pilæ plumbæ ex archibuſio exploſæ in dorſo, fui in voto, contra illum contumacem procedendum eſſe ad tranſmiſſionem inquiſitionis, & condemnandum in pœnam bannimentorum. Conſtabat enim plenè de corpore delicti, quod ante omnia apparere debet, priuſquam ad aliquem actum procedatur, ita ut non poſſit ſuppleri per confeſſionem imputati, ſed probari 1
debeat per recognitionem Notarii, & examen ſaltem duorum teſtium, qui illud viderint, præſertim quando ſumus in delicto facti permanentis, & cujus aliqua veſtigia remanere ſolent, Clar. *§. fin. quæſt.* 4. Boſſ. *tit. de delict. per tot.* Ambroſ. *proceſſ. informat. lib.* 1. *cap.* 1. *per tot.* Guaz. *ad def. cap.* 1. *cum aliquibus ſequentibus*, Petr. Cabal. *de omn. gen. homicid. n.* 615. *& caſ.* 150. *& caſ.* 255. *per tot.*

Et fuerant examinatæ aliquæ mulieres de viſu, & fama, quæ licèt de jure canonico, quod in Terris Eccle- 2
ſiæ maximè ſervandum videtur, in criminalibus regulariter non probent, non fuit inconveniens illas recipere, tum quia ab illis ſumpta fuit materia ſaltem inquirendi juxta practicam Ambroſin. *lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 24. *& ſeqq.* Tum etiam, quia cùm eſſemus in delicto, de nocte patrato difficilis probationis, dubitabatur, aliundè veritatem haberi non poſſe, & quod nec actu, nec habitu alii teſtes intervenerint, quo caſu admittuntur, Clar. *§. fin. quæſt.* 24. *verſ. Sciendum eſt tamen, &c.*
Denique fuerat probata fuga, quæ ante inquiſitionem, 3
non ſolùm facit indicium ad inquirendum, ſed etiam ad torturam, niſi fugiens poſtea revertatur, Pract. Papp. *forenſ. inquiſ. gloſ.* 1. *num.* 16. cum Addit. Brun. *tract. de indic. & tort. part.* 1. *quæſt.* 3. Clar. *§. fin. q.* 21. & Miſing. *obſ.* 98. *per tot.*

Ex benignitate tamen dicebam, per Eminentiſſimum D. Cardinalem Legatum, cui prout in ſimilibus caſibus moris eſt, votum meum tranſmiſi, poſſe dictam pœnam in aliquo mitigari ex duobus, primò, quia dictum homicidium, ut ferè omnes teſtes deponunt, ſequutum fuit cauſa Gentilis communis Amaſiæ, cùm amor ſit 4
furoris ſpecies, & aliquando à pœna ordinaria excuſet, Clar. *§. fin. quæſt.* 60. *verſ. Eſt & amor, &c.* Petr. Cabal. *reſolut. crimin. caſ.* 223. *n.* 27. *&c.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 328. *per tot.*

Secundò, quia penes dictum Juſtinianum occiſum, fuit repertum archibuſium canna onuſtum cum cane depreſſo, & rota exoneratum, & nonnullæ mulieres examinatæ pro informatione Curiæ, aſſeruerunt, dictum Ju-

Digitized by Google

Juſtinianum fuiſſe vocatum à dicta Gentili Amaſia, ut
pro illa vindictam ſumeret de verbis injurioſis, pauló
anteà contra eam prolatis à dicto Severo, qui ideò cre-
5 ditur aliquo modo provocatus, & non deliberatè, ſed
præcipiti voluntate egiſſe, Petr. Cabal. *tract. de omn.
gen. homicid. num.* 106. niſi diceretur, ipſum fuiſſe au-
6 ctorem, & initium rixæ, quo caſu ex hoc capite non
poſſet à pœna ordinaria excuſari, Cabal. *loc. cit. num.*
112. *et ſeqq.*
Quo verò ad DD. Andream Poggiolinum, & Joſe-
phum Veronam pariter de Imola contumaces ex quo
poſt dictum homicidium aſſociaverunt eundem Seve-
7 rum homicidam, fugientem extra Portam Civitatis, ſi
conſtaret de prævia ſcientia, & participatione delicti,
non dubitaſsem, illos eâdem pœna plectendos, Clar.
§. fin. quæſt. 90. *verſ. primo, et ſecundo*, Menoch. *de
arbitr. caſ.* 349. Verùm quia non apparet de dicta qua-
litate, & quia Severus erat ſolus tempore perpetrati de-
8 licti, illos incidiſse tantùm in pœnam extraordinariam,
Menoch. *d. caſ.* 349. *n.* 21. *et* 22. Guaz. *def.* 33. *cap.* 10.
Et quoad dictam Gentilem Friziam, pro eâdem cauſa
carceratam, dicebam, eſse detinendam in carceribus, do-
nec cauſa contra dictos contumaces fuerit expedita, ne
9 ipſa extra carceres iſtruatur de proceſsu, & poſtea ſequu-
ta illorum condemnatione, in contumaciam eſſe exa-
minandam, & aſſignandas deſenſiones juxta practicam,
quam docent Clar. *§. fin. quæſt.* 49. *verſ. Sed pone*,
Petr. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 75. *n.* 11. *&c.*
Sequuta itaque condemnatione Severi Codrunchi
contumacis in pœnam triremium in perpetuum, & con-
fiſcationis medietatis bonorum ex cauſa ſupradicti ho-
micidii, & aſſignatis tandem defenſionibus dictæ Gen-
tili in negativa perſiſtenti ſuper prætenſo mandato, ſeu
conſilio dato d. quondam D. Juſtiniano à Bordella, de
reprimendo audaciam, & petulantiam dicti Severi Cor-
dunchi, dicebam, illam tamquam non repertam cul-
10 pabilem, nec de jure punibilem, vel ſaltem cum clau-
ſula ex hactenus deductis, vel alio non apparente, eſſe
abſolvendam, prout communiter ſervari ſolet, Guaz.
def. 2. *cap.* 7. cum aliis per eum allegatis, præſertim
ſtante longa carceratione, quæ quandoque reis prodeſſe
11 ſolet non tantùm ad diminutionem pœnæ ordinariæ,
ſed etiam ad totalem illius extinctionem, juxta *l. om-
nes, C. de pœnis*, de quo tamen videndus Cabal. *reſol.
crim. caſ.* 142. *per tot.*
12 Non enim conſtabat de dicto prætenſo mandato, de
quo per veras probationes apparere debuiſſet, Menoch.
de arbitr. cap. 352. *n.* 20. vel ſaltem per conjecturas in-
dubitatas, quales fuiſſent non cauſa inter principales,
inimicitia capitalis inter dictam Gentilem, & Severum,
ſecreta alloquutio cum D. Juſtiniano, & ſi delictum
13 ſtatim fuiſſet ſequutum juxta mentem, & ordinem ejuſ-
dem Gentilis, quibus omnibus conjunctim non concur-
rentibus, non poteſt præſumi mandatum ad delictum,
etiam ſi delinquens eſſet famulus, filius, vel domeſticus
prætenſi mandantis, ut per Anan. *conſ.* 59. *n.* 2. Dec.
conſ. 234. *in fine*, & Marſil. *conſ.* 3. *n.* 9. *& n.* 15.
Sicut idem dicendum eſt de prætenſo conſilio dato,
de quo non apparuit, nec eſſe punibile niſi pluribus con-
14 currentibus, nempè quod ſit præſtitum in caſu, qui ſit
pœna dignus, ad malum finem, præcedat ipſum deli-
ctum, & non fuerit revocatum ante delictum perpetra-
tum, fuerit efficax, & principalis delinquens ob deli-
ctum fuerit condemnatus, ut latè declarat Menoch. *de
arbitr. caſ.* 351. *per tot.*
Quamvis igitur aliquæ mulierculæ aſſerant ſupradi-
ctam Gentilem fuiſſe injuriatam à Severo, & poſtea ip-
ſam colloquium habuiſſe cum d. quondam D. Juſtinia-
no occiſo, conſtat etiam de rixa præcedenti inter ipſos
principales, quæ tollit ſuſpicionem mandati, & ceſſat
principale requiſitum, ut poſſit mandans puniri nempè
mandatarius, cùm enim non appareat D. Juſtinianum
à Bordella, cui prætendebatur mandatum dediſſe, ali-
15 quid mali perpetraſſe, non poteſt ipſa tamquam man-
dans, vel conſulens in aliquo puniri, quaſi iſto caſu ceſ-
ſet corpus delicti, Boſſ. *tit. de delict. n.* 34. *&* 35. Me-
16 noch. *de arb.* 352. *n.* 20. quando enim mandatarius
mandatum exequutus non fuit, non poteſt mandans
pœna ordinaria puniri, imò nulla pœna quando ſumus
in levi crimine, Menoch. *dict. caſ.* 352. *n.* 9. quia ex
17 generali conſuetudine totius Italiæ non punitur affe-
ctus, non ſequuto effectu, niſi in attrociſſimis, & ubi
deventum fuit ad actus proximos delicto, Clar. *§. fin.
qu.* 92. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 36. *num.* 53. *&* 54.
Guaz. *def.* 33. *cap.* 24. & latè Menoch. *de arbitr. caſ.*
360. *per tot.* & quia mentale delictum non punitur, ſed
ſolum Deum ultorem habet, Magon. *deciſ. Florent.* 18
88. *n.* 10. *& ſeqq.* Et ideò videmus, quod affectus oc-
cidendi aliquem cum archibuſio, quando tamen deven-
tum fuit ad actum proximum, & factus omnis conatus 19
exonerandi, licèt exoneratio non fuerit ſequuta, nec
aliqua offenſio, punitur ex legibus municipalibus in
Statu Sereniſſimi Magni Ducis noſtri Etruriæ pœna fur-
carum, & confiſcationis bonorum, ut teſtatur Petr.
Cabal. *reſol. crim. caſ.* 152. *n.* 1.
Inſuper ex proceſſu defenſivo dictæ Gentilis illæ mu-
lieres deteguntur viliſſimæ meretrices, pauperes, & in- 20
fames, quæ repelluntur à teſtimonio, Clar. *§. fin. q.*
24. *verſ. quæro etiam &c.* maximè cùm non ſolùm in-
veriſimilia, ſed penitus impoſſibilia deponant, dum per
teſtes ad defenſam examinatos legitimè citata parte, &
fiſco apparet locum, nempè *il Catone delle Suore di S.
Domenico*, ubi dictæ mulieres degebant, quando aſſe-
runt, audiviſſe Severum injuriantem dictam Gentilem,
& ipſam poſtea loqui vidiſſe cum dicto D. Juſtiniano,
adeò diſtare, & per obliquam contratam à janua domus
ſuæ, ubi prætenditur fuiſſe injuriatam, & inſtigaſſe, ac
conſilium dediſſe, ut impoſſibile ſit, quod potuerint vi-
dere, nec aliquos ſermones audire, licèt alta voce fuiſ-
ſent emiſſi & eſt citra omnem difficultatem, quod te- 21
ſtes licèt aliàs habiles inveriſimilia, ac impoſſibilia de-
ponentes nihil probant &c.
Fuit etiam probata bona vox, & fama dictæ Gentilis,
& publica vox, & fama, quod ſit prorſus innocens à
prætenſis per fiſcum, quæ probatio tollit indicium con-
trariæ malæ famæ, Clar. *§. fin. quæſt.* 60. *verſ. fre-
quens etiam, &c.*
Nec quidquam relevant, quæ denuò à parte fuerunt 22
capitulata ſuper mala fama, & moribus dictæ Gentilis,
& ad repulſam teſtium pro illa examinatorum, quia
quidquid ſit de illius vita, & moribus ſatis eſt, quod
non ſit diffamata de prætenſo delicto, ſed innocens re-
periatur, imò teſtes inducti ſuper dictis capitulis depo- 23
nunt ad favorem ipſius Gentilis, pro qua plenè probant,
licèt eſſet unicus, Magon. *deciſ. Luc.* 30. *n.* 27. Et con-
tra perſonas, vel dicta teſtium pro ea examinatorum ni-
hil deponunt, quod tamen facere debuiſſent ſervata ſo-
lemnitate, *l. libellorum, ff. de accuſat.* nempè expreſſo 24
loco, & tempore commiſſi criminis, propter quod eos
repelli prætenditur, aliàs repulſa dicitur inepta, Add.
ad Marant. *part.* 4. *diſtinct.* 1. *n.* 38. Clar. *§. fin. quæſt.*
22. *verſ. Adde, & quæſt.* 53. *verſ. in hoc autem, &c.*
Magon. *deciſ. Flor.* 17. *n.* 18. Grat. *diſcept. for. c.* 468.
num. 22.
Sed quatenus etiam aliquid contra eam depoſuiſſent,
Judex tenetur magis credere teſtibus rei, quàm fiſci, & 25
accuſatoris, licèt eſſent magis idonei, quia defenſio eſt
longè magis favorabilis, quàm offenſio, Boſſ. *tit. de
def. n.* 8. *&* 9. Guaz. *def.* 29. *per tot.* Menoch. *de arbitr.
caſ.* 98. *per tot.* unde videmus affines, infames, vel aliàs
inhabiles teſtes poſſe, & debere admitti, ad defenſam, 26
& ad probandam innocentiam, ut per Clar. §. *fin. qu.*
24. *verſ. Item ſcias, &c.*
Cùm itaque rei in criminalibus ſint abſolvendi quo-
quomodo intentionem accuſantis, vel inquirentis Ju- 27
dicis dubiam reddant, Petr. Cabal. *de omn. gen. homi-
cid. n.* 319. ita juris eſſe judicavi in ſupradicta cauſa, &
votum meum in omnibus prædictis fuit approbatum in
Curia generali Ravennæ per Eminentiſſimum D. Car-
dinalem Donghium Legatum à Latere meritiſſimum,
integerrimum, atque juſtitiam ſummoperè colentem,
& cujus præclara geſta integrum volumen exigerent,
&c. Quod ille cujus cauſa commiſſum eſt delictum,
ſed non eo mandante, non puniatur ſaltem ordinariè,
Menoch. *de arbitr. caſ.* 471. ubi tamen videtur tene-
re, quod poſſit arbitrio judicis puniri.

ARGUMENTUM.

Emphyteuta ceſſans in ſolutione canonis, quo-
modo poſſit expelli, an celeri ſatisfactione
moram purgare, & an dominus per recep-
tionem canonis ſibi præjudicet.

Digitized by Google

SUMMARIUM.

1 *Emphyteuta Eccleſiæ ceſſans per biennium poteſt expelli.*
2 *Proviſio hominis facit ceſſare proviſionem legis.*
3 *Verba ipſo facto, & ipſo jure quid ſignificent.*
4 *Declaratio domini ſufficit ad inducendam caducitatem ſententia Judicis, quando ſit neceſſaria.*
5 *Dominus, an poſſit propria auctoritate emphyteutam expellere.*
6 *Mora incurritur per lapſum diei, qui pro homine interpellat.*
7 *Mora inducitur per extrajudicialem interpellationẽ.*
8 *Mora favore Eccleſiæ inducitur ipſo jure.*
9 *Interpellatio judicialis ſufficit etiam ad incurrendam pœnam.*
10 *Mora quando celeri ſatisfactione poſſit purgari, Celeris ſatisfactio quoniam dicatur.*
11 *Mora geminata non poteſt purgari.*
12 *Mora quando non poſſit purgari ab Emphyteuta Eccleſiæ.*
13 *Mora non poteſt purgari in pœna conventionali.*
14 *Mora non poteſt purgari poſt declarationem factam à domino.*
15 *Mora poſt executionem factam, non poteſt purgari.*
16 *Dominus an, & quando per receptionem canonis ſibi præjudicet quoad caducitatem incurſam, n. 17.*

CAPUT LXV.

1 Clara eſt diſpoſitio *in cap. potuit de locato*, per quam emphyteuta Eccleſiæ ceſſans per biennium in ſolutione Canonis, juſtè poteſt expelli, etiam quod non fuerit interpellatus, niſi celeri ſatisfactione ſibi proſpicere ſtuduiſſet, prout ſonant verba textus.

A qua quidem juris communis diſpoſitione licèt receſſum videatur in gratiam emphyteutæ per pactum expreſſum, quod non cadat à jure ſuo, niſi per triennium
2 ceſſaverit, prout tale pactum fieri potuiſſe, non eſt dubitandum, & debet attendi, cùm proviſio hominis faciat ceſſare proviſionem legis, ex traditis in his terminis per Rot. *par. 2. diverſ. deciſ. 3. n. 7. &c.*

Nihilominus cùm etiam ex pacto addita fuerint illa verba *ipſo facto, & ipſo jure* in effectu idem ſignifican-
3 tia, ſcilicet quod adveniente caſu, in quo fuerunt appoſita, lex ipſa faciat executionem, Pract. Papp. *de ſpol. poſſ. gloſſ. ipſo facto*, ac indicent, jam ſententiam eſſe latam à lege, nec aliam Judicis declarationem requirit Gratian. *diſcept. for. cap. 990. n. 8.* Statim atque dominus directus animadvertens ceſſationem ſolutionis per triennium, illam ad animum revocavit, declarando voluntatem ſuam, abſque alia Judicis ſententia ipſo jure utile dominium conſolidatum fuit cum directo, translata poſſeſſio, & factus locus devolutioni etiam in emphyteuſi Eccleſiæ, per text. *in l. 2. C. de jur. emphyt.*
4 Rol. *conſ. 81. nu. 6. & 7.* Add. ad Pract. Papp. *loc. cit.* Aſin. *in prax. §. 7. cap. 5. limit. 48. n. 3. & 4. fol. mihi 76.* qui etſi videatur velle requiri ſententiam Judicis, intelligit, quando ex capite alienationis dominus directus prætenderet devolutionem, ſecùs ex capite non ſolutionis canonis ſubratione differentiæ, quam ibidem adducit *ſub n. 4. in fine*, & hanc partem multis relatis firmat Rota *in Raven. domus Ven. 22. Junii 1576. par. 2. div. dec. 28. n. 4. & ſeqq.* ita ut poſſit propria auctoritate
5 emphyteutam expellere Gloſ. *in d. cap. potuit verb. Expelli*, & eadem Rot. *part. 3. diverſ. dec. 58. libr. 2.* Quod tamen ego intelligo ſecundùm Aſin. *loc. cit.* niſi emphyteuta factis reſiſtat, & ſe opponat, quia tunc ne dominus directus videatur ſibi ipſi jus dicere, cautius aget, ſi auctoritate Judicis utatur, &c.

Et antequam attingamus prætenſam purgationem
6 moræ, præſupponendum eſt, illam fuiſſe multipliciter incurſam, & contractam, primò ſcilicet per lapſum diei, qui interpellat pro homine ſecundùm text. *in d. c. potuit*, maximè etiam ſtante juramento, ad tradita per Everard. *topic. loc. à vi, & energ. juram. nu. 42. & 43* & Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 579. n. 12.* Secundò per multas interpellationes extrajudiciales, quæ quidem
7 ſufficiunt ad moram inducendam, Magon. *deciſ. Flor. 103.* & Menoch. *de arbitr. caſ. 220. num. 28. & ſeqq.*
8 Tertiò cùm ſimus in Eccleſia, cujus favore ipſo jure mora contrahitur, Menoch. *loc. cit. n. 18. & 19.* Ac denique ſtante poſtea interpellatione judiciali quæ ſuffi- 9
cit non ſolùm ad inducendam moram, ſed etiam ad incurrendum pœnam ad notata per DD. *in l. nemo ff. de re jud.*

Mora autem tot modis contracta, non potuit purgari poſt quatuor menſes, & viginti dies, primò quia illa celeris ſatisfactio, qua mediante emphyteuta Eccleſiæ poteſt ſibi proſpicere de æquitate canonica non obſtante juramento, quando jus pactis non eſt factum deterius, 10
& re integra cùm Eccleſia ſit ſummoperè cultrix juſtitiæ, & æquitatis, intelligi debet de modico tempore poſt biennium arbitrio Judicis, qui animadvertere debet an emphiteuta ſit pauper, vel dives, an ex negligentia potius, & in contemptum, quàm ex ignorantia, & impotentia omiſerit ſolvere, & ſimilia juxta facti, & perſonarum qualitatem, itaut divitem, & protervum in ſolvendo, arbitretur minori tempore eſſe excluſum à beneficio purgationis moræ, quàm pauperem, vel ignorantem, quod denotat text. *in d. cap. potuit*, dum utitur illo verbo *ſtuduiſſet*, quod omnem diligentiam ſtatim lapſo biennio adhibendum eſſe ſignificat ad moram purgandam, ut ibi per Gloſ. *in verb. Celeri*, & ita poſt relatas ſex opiniones in hoc articulo judicem admonet Menoch. *de arbitr. lib. 2. caſ. 7. in fine ubi per tot.* quæ dicatur celeris ſatisfactio ad hunc effectum purgationis moræ, & illum omnes alii ſequuntur, quatenus iſtud judicis arbitrio remittit, &c.

Secundò, quia cùm emphyteuta pluries requiſitus, 11
& interpellatus fuerit, tam extrajudicialiter, quàm judicialiter, dicitur eſſe in mora geminata, quæ non poteſt purgari, Gratian. *diſcept. for. cap. 708. nu. 21. & c. 915. & cap. 515. n. 12.*

Tertiò quia in caſu noſtro ceſſat ratio purgationis moræ quæ fuit ſuccurrere emphyteutæ Eccleſiæ, eo quod habeat minus tempus ad ſolvendum quam emphyteuta privati, qui de jure civili non poteſt moram purgare, cùm ex pacto fuerit conventum de triennio ad inſtar privati, unde nec emphyteuta Eccleſiæ iſto caſu poteſt 12
moram purgare, quia habet annum ulrra biennium à canone conceſſum, juxta tradita per Imol. *in d. cap. potuit n. 19.* quod pactum dicitur pars contractus, & facit, ut verſemur in diſpoſitione hominis, qui potuit in conceſſioue rei ſuæ apponere conditiones, ſibi benè viſas,
quo caſu ceſſat omnis purgatio moræ etiam de æquitate 13
canonica, quæ viget ſolùm in pœna legali, non autem in conventionali, Pariſ. *conſ. 19. nu. 246. lib. 2.* Rip. *in l. ſi inſulam 48. n. 39. in fine, ff. de verb. oblig.* ſequitur Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 515. n. 24. & 25.*

Quartò quia poſt declarationem voluntatis domini directi, volentis emphyteuſim eſſe devolutam, & poſt ademptam poſſeſſionem res non dicitur amplius integra, & non poteſt mora purgari, niſi conſtet, quod do- 14
minus voluntatem mutaverit, canonem recipiendo ſine ulla proteſtatione, Dec. *conſ. 160. in fine*, & ita tenere omnes teſtatur Magon. *deciſ. Flor. 61. nu. 10. & deciſ. Lucenſ. 35. n. 3. & ſeqq.*

Quintò, quia ſtatim, quod ceſſavit emphyteuta à ſolutione canonis, & dominus directus voluntatem ſuam 15
declaravit, dicitur facta executio a lege, & non poteſt amplius mora purgari adnotata per DD. *in d. l. ſi inſulam, ff. de verb. oblig. &c.*

Neque per receptionem canonis pro tempore præterito ſibi dominus directus præjudicavit, ſi recepit cum proteſtatione, & ſalvo jure caducitatis, nam talis, proteſtatio conſervat jus proteſtantis, nec dicitur contraria facto, cùm poſſit ſimul ſtare, ut recipiat canonem tem- 16
poris præteriti, & emphyteutam expellat, maximè in Eccleſia, quæ poteſt utrumque conſequi, rem ſcilicet devolutam, & canones præteritos gloſ. *in d. cap. potuit in verb. Expelli poſt medium*. Pract. Papp. *libell. ad ſiſti præſtat gloſ. ſictum n. 4.* Magon. *dec. Flor. 61. nu. 20. & 145. nu. 14. & deciſ. Luc. 5. 7. & 11.* Grat. *diſcept. 302. n. 12*

Doctores autem, qui poſſent in contrarium allegari circa hunc articulum receptionis canonis, loquuntur, vel quando ſumus in privato, qui juxta multorum opinionem non poteſt utrumque conſequi, ſed eligendo receptionem canonis, excluditur à petitione caducita- 17
tis, vel ſi eſſemus in Eccleſia, quando recipit eriam canones futuri temporis, ideſt decurſos poſt jam inductam

cadu-

caducitatem, vel recepit ſimpliciter ſine aliqua proteſtatione, quibus caſibus ſibi præjudicaſſet, aliàs ſecùs per prædicta, & in his terminis intelligi debet Guid. Pap. *deciſ. 171. & deciſ. ſeq. per tot.* cum aliis ab eo allegatis.

ARGUMENTUM.

Scriptura privata quæ requirat, ut poſſit concurrere cum publico inſtrumento, quomodo recognoſcenda, quid ſtante pacto, vel ſtatuto quod habeat vim publici inſtrumenti. Plura de libris mercatorum, quando inter creditores privilegia conquaſſentur, & alia notabilia in materia prælationis.

SUMMARIUM.

1 *SCriptura privata quæ requirat, ut præferatur publico inſtrumento, n. ſeqq.*
2 *Qui ſcripturam confecit non numeratur pro teſte.*
3 *Teſtes ſcripturæ privatæ debent eſſe omni exceptione majores.*
4 *Scriptura privata habet vim ſolùm à die recognitionis, & quando ſecùs, & n. 5.*
6 *Recognitio teſtium eſt neceſſaria, ut ſcriptura præjudicet tertio.*
7 *Teſtes debent attingere tempus, quo ſcriptura fuit confecta.*
8 *Tempus quando debeat præcisè probari.*
9 *Teſtes an ſufficiat ſi dicant habere notam manum partium.*
10 *Pactum, quod ſcriptura habeat vim inſtrumenti, non præjudicat tertio.*
11 *Scriptura habens vim inſtrumenti vigore ſtatuti, præjudicat tertio.*
12 *Libri Mercatorum Florentiæ habent vim publici inſtrumenti, et hypothecam.*
13 *Libri Mercatorum de jure tribuunt ſolùm perſonalem actionem.*
14 *Scriptura à tertio ſubſcripta debet probari ordo, et mandatum de ſubſcribendo.*
15 *Liber an probet mandatum de conſignando merces Sartori.*
16 *Subſcriptio qualis eſſe debeat, ut conſtituatur hypotheca.*
17 *Scriptura probat etiam in præjudicium tertii, ceſſante ſuſpicione antidatæ.*
18 *Scriptura probat contra tertium, ubi debitum non excedit libram auri; Libra auri quot ſcutos contineat.*
19 *Scriptura qualiter recognoſcatur per comparationem.*
20 *Scriptura probat ſine recognitione, parte non opponente.*
21 *Scriptura antiqua probat ſine recognitione.*
22 *Creditor ex cauſa ſeminis, vel collatici omnibus præfertur, num. 25.*
23 *Dominus fundi præfertur omnibus in fructibus.*
24 *Privilegia conquaſſantur, quando creditores ſunt æqualiter privilegiati.*
26 *Fructus recollecti poſt mortem debitoris non ſunt hypothecati.*
27 *Creditor habens obligationem alterius creditoris anterioris in bonis ejuſdem debitoris præfertur ex illo jure anteriori cæteris poſterioribus.*

CAPUT LXVI.

1 FRatres de Aleſſiis ſunt præferendi in concurſu, de quo agitur, Antonio de Vellis adverſario, quia illi ſunt creditores ex publico inſtrumento, & ſolemni, obligatione Camerali vallato, dictus autem Antonius nititur ſola ſcriptura privata, quæ licèt ſit anterior tempore, cùm non habeat requiſita tradita *in l. ſcripturas, Cod. qui pot. in pign.* non poteſt præferri dicto publico inſtrumento, namque primò caret ſubſcriptione partium nempè debitoris, & creditoris omninò neceſſaria, quando, prout in caſu noſtro, eſt hinc inde obligatoria, ad probandum adverſùs ſecundùm creditorem inſtrumentarium, Odd. *conſ.* 100. *num.* 56.

et ſeqq. cum aliis plenè congeſtis per Genu. *tract. de ſcript. privat. part. 1. quæſt.* 16. *concluſ.* 3. *num.* 24. 43. *et* 44. *fol. mihi* 59. *et* 70.

Secundò caret ſubſcriptione trium teſtium, in quorum numero non computatur ille, qui ipſam ſcripturam de ordine partium conſcripſit, Genu. *d. concl.* 3. 2
n. 9. & inſuper non fuit probatum, teſtes eſſe omni exceptione majores, prout ad hunc effectum prælationis 3
cùm publico Inſtrumento hæc qualitas erat de neceſſitate articulanda, & probanda, Genu. *loc. cit. nu.* 11. *et* 12. Gratian. *diſceptat.* 391. *nu.* 38. *et* 537. *per tot.*

Tertiò dicti teſtes debuiſſent, ipſam illorum ſubſcriptionem legitimè citata parte, & judicialiter recognoſcere, & tunc etiam quoad vim hypothecæ inciperet, 4
tantùm habere prælationem à die recognitionis, cùm careat, ut ſupra cæteris requiſitis neceſſariis, Rodriq. *de concur. cred. part.* 2. *art.* 1. *num.* 14. Neguſ. *de pign. part.* 5. *membr.* 2. *num.* 47. Genu. latè *d. concluſ.* 3. *nu.* 48. *et ſeqq.* & Merlin. *de pign. lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt.* 15. *per tot.* Magon. *deciſ. Flor.* 122. *per tot.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 501. *num.* 14. cum Add. *in fine illius* 5
tomi, et cap. 873. *num.* 17. Si enim haberet cætera requiſita, & eſſet trino teſte munita, retrotraheretur hujuſmodi recognitio ad tempus confectæ ſcripturæ, & probaret anterioritatem de tempore illius datæ etiam in præjudicium tertii, & concurſu cujuslibet publici Inſtrumenti, non ſolùm quoad ſortem, ſed etiam quoad intereſſe promiſſum ab eodem ſortis debitore, *d. l. ſcripturas, C. qui pot. in pign.* & Durand. *deciſ.* 259. *nu.* 2. *& ſeqq.* cum aliis ſupra allegatis, qui etiam loquuntur in ſola recognitione ipſius debitoris principalis, quæ quidem illi officit, & præjudicat, non autem probat, nec præjudicat tertio, cui medio tempore fuiſſet jus hypothecæ quæſitum, quia ad hunc effectum
ultra debitoris principalis recognitionem, ipſorum quo- 6
que teſtium eſſet neceſſaria recognitio, Aret. *conſ.* 64. *num.* 3. Rol. *conſ.* 84. *num.* 11. *et ſeqq. ad finem lib.* 3. Genu. *d. concluſ.* 3. *num.* 49. 50. *et* 51. Imò non ſufficit, quod teſtes ſimpliciter recognoſcant illorum ſubſcriptiones, ſed opus eſt, quod in depoſitione attingant, & exprimant tempus, quo ſcriptura fuit à parti- 7
bus ſubſcripta, aliàs non præjudicat tertio, Bald. *conſ.* 198. *num.* 3. *lib.* 1. Caccialup. *in l. admonendi n.* 65. *de jurejurand.* Franch. *deciſ.* 95. *num.* 8. Odd. *d. conſ.* 100.
num. 65. *et num.* 95. Genu. *d. concluſ.* 3. *num.* 51. Tem- 8
pus enim debet præcisè, & concludenter probari, quando de illo principaliter quæritur, & eſt deciſivum quæſtionis, prout in caſu noſtro, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 721. *num.* 33. *cap.* 874. *n.* 44. *et* 948. *num.* 25.

Ac etiam tales teſtes, producti ſuper recognitione ſcripturæ, debent dicere, ſe fuiſſe præſentes, & vidiſſe,
dum ſcriberetur à partibus, & quod de illa benè reminiſ- 9
cuntur, aliàs nihil probant, adeò ut non ſufficeret, ſi dicerent ſe habere caracterem ipſarum partium notum, & familiarem, Add. ad Pract. Papp. *for oppoſit. contr. inſtrum. gloſ. ult. num.* 3. Rot. *part.* 2. *diverſor. deciſ.* 124. *num.* 1. Menoch. *de arbitr. conſ.* 114. Magon. *deciſ. Flor.* 81. *num.* 5. Genu. *d. concluſ.* 3. *num.* 52. Gratian. *diſcept. for. cap.* 335. *num.* 20. *et ſeqq. et cap.* 710. *num.* 10. 30. *et ſeqq.* ubi quod in aliquibus locis aliter ſervatur de ſtylo, & latiùs *in cap.* 895. *n.* 30. *et per tot.*

Neque obſtat, quod dicta ſcriptura privata habeat ex pacto, & conventione partium vim, & efficaciam publici inſtrumenti, quia cùm careat cæteris requiſitis neceſſariis, tale pactum operatur tantùm inter ipſas par-
tes, & non præjudicat tertio, Mantic. *de tacit. et am-* 10
bigu. lib. 11. *tit.* 24. *n.* 6. Genu. *d. tract. libr.* 1. *quæſt.* 16. *concluſ.* 2. *nu.* 44. *fol. mihi* 66. quidquid ſit, quando ipſa ſcriptura privata non ſolùm ex conventione partium, ſed vigore ſtatuti, vel conſuetudinis haberet vim, & efficaciam publici inſtrumenti, quia iſto
caſu licèt careret requiſitis, *l. ſcripturas, C. qui pot.* 11
in pign. ſecundùm multos haberet omnia privilegia, & prælationes etiam in præjudicium tertii, publicum inſtrumentum poſterius habentis, ut latè probat Genu. *d. concluſ.* 2. *num.* 28. *et ſeqq. fol. mihi* 65. Gratian. *diſcept.*
171. *per tot.* Sicuti videmus in libris mercatorum Flo- 12
rentiæ, qui vigore ſtatuti, partitis ſumptis, & exemplatis de commiſſione Judicis, habent vim publici inſtrumenti, & continent hypothecam bonorum debitoris, adeò ut retrotrahatur ad tempus formatarum

partitarum, & in concurſu cum publicis inſtrumentis
attendatur anterioritas temporis, quod generale eſt in
quacumq; ſcriptura privata, habente vim publici in-
ſtrumenti vigore ſtatuti, vel conſuetudinis, ut ſupra,
Neguſ. *de pign. part. 5. membr. 2. num. 47. et ſeqq.* pul-
chrè Gratian. *deciſ. Marchiæ* 203. *per tot.* & facit *in*
cap. 391. *per tot.* & quoad partitas librorum ſequitur
13 Magon. *deciſ. Flor.* 122. *n.* 9. *et ſeqq.* ubi tamen quoad
alias ſcripturas privatas contrarium firmat, non ob-
ſtante dicto ſtatuto, & quod libri mercatorum, aliàs
ceſſante hujuſmodi ſtatuto tribuant ſolùm perſonalem
actionem, & non hypothecariam, tradit idem Magon.
deciſ. Flor. 76. *num.* 7.
14 Quartò, quia dicta ſcriptura non fuit ab ipſo debitore
ſubſcripta, ille enim neſcit ſcribere, ſed à tertio quo-
dam de illius ordine, & mandato, ut aſſeruit in ſubſcri-
ptione, quo caſu, non ſolùm debet quoad manum, &
characterem recognoſci, ſed etiam debet probari aſſer-
tus ordo, & mandatum debitoris de illam ejus nomine
ſubſcribendo per duos teſtes, cùm aſſertioni ſolæ ipſius
ſubſcribentis non credatur, Gratian. *diſcept. forenſ.*
cap. 767. *num.* 56. *et ſeqq. et cap.* 948. *num.* 15. cum
aliis per Poſth. *tract. de manutent. obſerv.* 98. *nu.* 10.
et ſeqq. idem Gratian. *diſcept.* 727. *nu.* 6. *et n.* 14. Et
idem eſt in libro mercatoris, per quem non probatur
15 ordo, & mandatum, ſi is, qui recipit merces, di-
cat, ſe illas recipere nomine alterius, ut ſolent facere
ſartores in multis locis, nec aſſertioni talis ſic nomi-
ne alterius accipientis merces, credendum eſt in præ-
judicium tertii abſentis, quem non eſt æquum obligari
ex facto alterius, niſi aliundè probetur illius ordo, &
mandatum, vel præſentia, Gratian. *diſcept. for. cap.*
171. *nu.* 8. & latiùs *in cap.* 727. *num.* 6. *et ſeqq.*
Quintò additur, non conſtare de hypotheca in di-
cta ſcriptura privata, cùm ad hoc, ut poſſet dici con-
16 ſtituta hypotheca, fuiſſet neceſſarium in ſubſcriptio-
ne de illa mentionem facere, nec ſufficit approbaſſe,
& confirmaſſe quod ſupraſcriptum eſt, quaſi debitum,
& hypotheca ſint diverſa, unde approbata ſcriptura per
ſubſcriptionem quoad debitum, non videtur appro-
bata quoad hypothecam, niſi de illa fiat mentio, ut
voluit Odd. *conſ.* 100. *num.* 66.
17 Illud tamen non eſt ommittendum circa diſpoſitio-
nem *dict. leg. ſcripturas*, quòd cùm omninò fundetur
in ſuſpicione fraudis, quæ per antidatam committi poſ-
ſet, non haberet locum quotieſcumque per veras pro-
bationes, vel ſimiles conjecturas ceſſaret ſuſpicio anti-
datæ, quia tunc ſcriptura privata, etiam ceſſantibus
requiſitis, *dict. l. ſcripturas*, probationem faceret de
tempore in præjudicium tertii, & publici inſtrumenti
poſterioris, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 391. *num.* 2.
et ſeqq. et cap. 964. *nu.* 28. *et* 29. Magon. *deciſ. Flor.*
122. *num.* 10. *etc.*
Sicut etiam non haberet locum, quando debitum
in ſcriptura contentum non excederet libram auri, quia
tunc duo teſtes ſufficerent, ne pro rebus exiguis ma-
18 ximas attritiones homines ſuſtineant, libra autem auri
antiquitus erat ſcutorum ſeptuaginta duorum, hodie
verò, cùm aurei noſtri ſint minoris ponderis, continet
ſecundùm aliquos ſcutos nonaginta ſex, vel ſecundùm
alios centum, & ſeptem, vel centum, & viginti, idem
Gratian. *diſcept.* 51. *n.* 1. *ſeqq.*
Qualiter autem ſcriptura privata ſit recognoſcenda
19 per comparationem litterarum, & quomodo ad hunc
effectum ſint eligendi periti, Menoch. *de arbitr. caſ.*
114. *per tot.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 235. *num.* 20.
& cap. 429. *n.* 9. Magon. *deciſ. Flor.* 81. *nu.* 3. *et per tot.*
& omninò Poſth. *de manut. obſer.* 98. *per tot.* Et quod
etiam non recognita, fidem faciat, parte non opponen-
20 te, & ſi in termino dato ad opponendum, nihil dictum
fuerit, eo elapſo, non poteſt opponi de defectu reco-
gnitionis, & valet ſententia, etiam non facta reco-
gnitione, quæ ſemper fieri poteſt, quando pars oppo-
nit Gratian. *diſcept.* 551. *num.* 37. 667. *nu.* 10. 944. *nu.*
21 28. cum aliis per Poſth. *d. obſer.* 98. & ſequitur Duran.
dec. 18. *num.* 23. *et* 24. Et ſtante temporis antiquitate,
probat ſine recognitione, Put. *deciſ.* 151 *lib.* 1. Gratian.
diſcept. 653. *num.* 61. 754. *num.* 23. *et* 857. *n.* 59.
Sed redeundo ad caſum noſtrum, quatenus etiam di-
cta ſcriptura probaret, adhuc fratres de Aleſſiis veni-
22 rent præferendi, nam illorum creditum eſt ex cauſa ſe-
minis mutuati, & bovum, qui terras, ex quibus fru-
mentum, de quo agitur, fuit recollectum, araverunt,
unde ratione ſeminis, collatici, & expenſarum cultu-
ræ, ipſi ſunt omninò præferendi cuicumque credito-
ri, etiam anteriori Gaſpar. Ant. Theſ. *quæſt.* 29. *num.*
2. *et per tot. lib.* 2. Mareſcot. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 76.
num. 29. *et cap.* 108. *num.* 1. *et ſeqq.* Sicut etiam ſunt
præferendi tanquam domini fundi, cùm dominus fun- 23
di locati ſit præferendus in fructibus ex fundo perce-
ptis aliis creditoribus, habentibus etiam anteriorem
hypothecam, ut latè per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*
25. *per tot.* & latiùs *in cap.* 943. *per tot.* Si autem iſti
creditores privilegiati ſimul inter ſe concurrerent, tunc
utriuſque privilegia conquaſſarentur, & cæteris paribus
eſſet ſervandus ordo temporis, & regula qui prior tem- 24
pore, potior jure, ut videtur firmare Merlin. *de pign.*
lib. 3. *tit.* 1. *quæſt.* 13. & Gratian. *diſcept.* 935. *n.* 37.
Neque obſtat, quòd etiam adverſarius prætendat,
ſuum creditum eſſe occaſione laborerii bovum, quia
illius apocha hoc non exprimit, neque probatur, quod
terræ fuerint cultæ cum dictis bovibus, ut erat neceſſe 25
probare, prout noſtri teſtes hoc benè probant, terras
fuiſſe cultas, & ſatas cùm dictis beſtiis, & frumento,
quod etiam fatetur debitor in inſtrumento, &c.
Præterea fructus, ſuper quibus modò fit concurſus,
fuerunt recollecti, mortuo jam debitore communi, un-
dè ſequitur, quod cum dicti fructus nunquam fuerint 26
in dominio debitoris, non poteſt ſuper illis cadere hy-
potheca, ut benè, & latè comprobat videndus Surd.
deciſ. 97. *nu.* 7. 11. 12. *et* 13. *etc.* adde plenè Ger. Spin.
conſ. 57. *et* 58. Card. Tuſch. *litt. F. concluſ.* 488. *per*
tot. plenè Marcian. *diſp.* 58. *per tot.* Grivel. *deciſ.* 51.
per tot. & in mea Summa *§. fructus nu.* 35. *et* 40.
Accedit etiam, quod concurrit obligatio matris ip-
ſius debitoris ad favorem dictorum fratrum, quæ qui-
dem mater, ſicuti eſt anterior pro ſuis dotibus dicto
Antonio de Vellis adverſario, ita etiam ex jure dicta- 27
rum dotium ipſi fratres de Alexis ſunt præferendi di-
cto Antonio etiam in cauſa privilegiato, & illis an-
teriori, ad tradita per Theſaur. *d. quæſt.* 29. *in fine*, ubi
infert ad commodatarum ſemen, & refert per Senatum
Pedemontanum ita fuiſſe judicatum.

ARGUMENTUM.

Legatum qualiter fiat caducum, an unus ex hæredibus poſſit in ſolidum conveniri pro dote. Gravamen expreſſum in uno caſu, an procedat in alio, & quid ſi teſtator vivens tradat rem legatam.

SUMMARIUM.

1 *FActi ſpecies.*
2 *Diſtinctio unius caſus ab altero quid operetur.*
3 *Legatum efficitur caducum per mortem legatarii ante teſtatorem.*
4 *Unus ex hæredibus an poſſit in ſolidum conveniri pro dote, num.* 5.
6 *Dos ſoluto matrimonio non dicitur propriè dos.*
7 *Hæres conventus in ſolidum pro dote repetit à cohæredibus.*
8 *Hæres quando dicatur gravatus, ut cohæredes liberet à moleſtiis.*
9 *Legatarius dicitur quicumque oſtendit ſua intereſſe legatum præſtari, num.* 21.
10 *Conditio dicitur appoſita ad reddendum gravamen conditionatum.*
11 *Teſtator ſi non diſpoſuit in caſu, quem cogitavit, dicitur noluiſſe.*
12 *Gravamine expreſſo in uno caſu, et in alio omiſſo, teſtator dicitur voluiſſe gravare tantùm in expreſſo.*
13 *Voluntas non præſumitur ubi non fuit expreſſa.*
14 *Legatum dotis dicitur ademptum ſoluta dote per ipſum teſtatorem.*
15 *Teſtator tradens rem legatam an faciat donationem inter vivos.*
16 *Legato ſoluto per teſtatorem non amplius competit actio contra hæredes.*

Digitized by Google

17 *Teſtator quid poſteà voluerit non attenditur, ſi tempore teſtamenti noluit.*
18 *Divinari non debemus, et extraneas interpretationes inducere.*
19 *Legatarius non dicitur ex ſolo intereſſe, niſi ejus contemplatione factum ſit legatum, et nu. 20.*
22 *Ratio non eſt quærenda, cur teſtator tali modo non diſpoſuerit.*
23 *Legatum præſumitur relictum intuitu perſonæ nominatæ, et non aliorum.*
24 *Lucrum dotis efficitur proprium patrimonium viri.*
25 *Conjectura ſuperfluitatis admodum levis, et infirma.*
26 *Superfluum non dicitur, quod ad majorem declarationem adiicitur.*
27 *Superfluum non dicitur, quod venit ad declarationem eorum, quæ tacitè inſunt.*
28 *Superfluitas potius tolleranda quàm gravamen tertii.*
29 *Hæres quando dicatur gravatus uti miniſter, et repetat à cohæredibus.*
30 *Hæres qui ſolvit æs alienum, quando fundum æquivalentem habere debeat.*
31 *Miniſter, & executor in dubio quis potius præſumitur quàm gravatus.*
32 *Liberatione legata ad quid hæres teneatur.*
33 *Gravamen in dubio præſumitur.*
34 *Verbum*, dividere, *communionem ſupponit.*

CAPUT LXVII.

1 Hieronymus quondam N. tribus hæredibus inſtitutis, fecit legatum: *Item per ragione di legato laſciò a Madonna Maria ſua Moglie le ſue doti, che importano come diſſe lire 2100. bol da pagarſeli dall' infraſcritto Antonio ſuo herede ſe ſopraviverà a detto teſtatore detta Dona Maria, & in ogni caſo, che detta Dona Maria moriſſe innanzi al detto teſtatore, vuole il detto teſtatore, che la metà delle doti di detta Madonna Maria a lui ſpettante doppo alla ſua morte, ſi dividano in tre parti, cioè una parte all' infraſcritto Antonio di Giovanni, una parte agl' infraſcritti Matteo, e Caſſiano di Gio: Maria, e l' altra parte a gl' infraſcritti Battiſta, e Matteo di Aleſſandro, &c.*

Cum autẽ dicta Domina Maria deceſſerit vivo adhuc teſtatore, dubitatur, an dictus Antonius unus ex hęredibus inſtitutis, ſicuti reperiebatur gravatus prælegato dictę dotis ſi dicta Maria ſupervixiſſet dicto teſtatori, ita etiam eodẽ modo intelligatur gravatus in ſecundo caſu mortis ante teſtatorem reſtituere ſaltem medietatem dictę dotis hæredibus ipſius Mariæ prædefunctæ, alteram verò medietatem per ipſum teſtatorem ſuperlucratam vigore tuti inter ipſos hæredes dividendam ipſis cohæredibus de ſua portione ſolvere, ac in utroque caſu Antonium non eſſe gravatum exiſtimo; in primo enim caſu cùm fuerit gravatus ſub illa conditione *ſi Maria ſupraviveret*, conſtat, teſtatorem voluiſſe tunc, & eo caſu ſolùm eſſe gravatum, & non in caſu ſuperviventiæ teſtatoris, quem à primo diſtinxit, quia ſi voluiſſet, in omnem eventum teneri, non opus erat tali diſtinctione, ſed ſatis fuiſset, & faciliùs ipſi teſtatori dicere ſimpliciter, Antonium teneri pro dicto legato dotis abſq; eo, quod dictam conditionem apponeret argumento *l. ſi iis legatum, §. ſi ita, ff. de condit. & demonſtrat. l. uxori uſumfructum ff. de uſufr. leg.* & conditio ſi evaneſcat nihil ponit in eſſe, *leg. cedere diem, ff. de verb. ſignif. leg. ſi quis ſub conditione, ff. ſi quis omiſſ. cauſ. teſtam.*

Quæ quidem conditio etiam erat à lege ſubintellecta. nam ex juris diſpoſitione ſi moriatur legataria, prout
3 in caſu noſtro ante teſtatorem, legatum evaneſcit, & efficitur caducum, nec tranſmittitur actio ad hæredes, *ſi eadem res Inſtit. de legat. & leg. un. §. pro ſecundis, C. de caduc. toll.* & ſic patet, hæredes Mariæ nullam ex dicto legato habere actionem, ad repetendam medietatem dotis contra dictum Antonium, niſi tanquam con-
4 tra unum ex hæredibus pro rata ſua, &c. licèt enim ſecundùm aliquorum opinionem favore dotis poſſit unus ex hæredibus in ſolidum conveniri pro dote, ſalva tamen ei actione repetendi portiones, tangentes cohæredibus, præcipuè ubi ſic conſtat eſſe de mente teſtatoris, *leg. cum ab uno, ff. de l. 2.* Afflict. *deciſ.* 332. *n.* 2. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 16. *n.* 15. Nihilominus contraria opinio verior reputatur, ut unuſquiſque debeat pro rata conveniri, cùm ipſo jure ſit inter eos diviſa obligatio juxta portiones hæreditarias, licèt defunctus eſſet inſolidum obligatus, niſi expreſsè conſtet de mente teſtatoris, ut per Surd *deciſ.* 90. *per tot.* Franc. *deciſ.* 581. Gizzarel. *deciſ.* 50. *per tot.* & alii relati per Excellentiſſimum D. Angelum de Accoltis Advocatum Florentinum in quodam ſuo reſponſo impreſso in cauſa Dominorum de Summaja *in cap.* 3. *de anno* 1642. *&c.* præterquam quod in caſu noſtro ceſsat omnis favor dotis, ſoluto matrimonio per mortem utriuſque conjugis, nec amplius in effectu, & propriè dos appellari poteſt, ad tradita per Socin. jun. & alios *in Rubr. ff. ſolut. matrim. &c.* Et utcumque ſit hæredes Mariæ non moverunt hanc actionem inſolidum adversùs Antonium, qui etiam tali caſu poſſet per actionem familiæ erciſcundæ repetere à cohæredibus portiones, eis tangentes, ut firmant Afflict. Gratian. & alii, qui ex adverſo allegari poſſunt &c.

Difficultas itaque verſatur, an cohæredes Antonii pro hæreditariis ſuis portionibus conventi, habeant actionem ex teſtamento contra dictum Antonium, ut illorum defenſionem ſuſcipiat, & ſolvendo eos à moleſtiis liberet juxta *l. ſi filia, §. idem Papinianus, ff. famil. erciſ.*

Et quidem favore cohæredum videbatur reſpondendum per text. *in l. ſervo legato, §. ſi teſtator, ff. de l. 1. l. ſideicommiſſa, §. plerumque, & interdum ff. de l. 3. cum concordantibus*, ubi habetur, quod non ſolùm is, cujus nomen reperitur expreſſum in teſtamento, eſt habendus pro legatario, ſed etiam quicumque oſtendere poteſt ſua intereſse legatum præſtari. Cùm itaque in relata facti ſpecie duplex reperiatur legatum, nempè unum reſpectu Mariæ uxoris teſtatoris, quo per ejus obitum jam caducatum eſt, alterum verò reſpectu cohæredum, quorum nomen, licèt non ſit ſcriptum, tamen quia præcipuè circa illorum intereſſe verſatur ſi enim legatum præſtetur ab Antonio ipſi remanent liberati) dicendum eſt, eos quoque pro legatariis haberi, Gabriel. *conſ.* 229. *n.* 17. *lib.* 1. Afflict. *deciſ.* 240. *n.* 9. Mantic. *de conject. ult. volunt. lib.* 8. *tit.* 4. *n.* 8. Merlin. *de legit. lib.* 2. *tit.* 2. *quæſt.* 16. *n.* 17. Et hoc legatum adhuc manet in ſuo robore, quia licèt extincta ſit perſona, in quam verba erant directa, tamen remanſerunt cohæredes Antonii, quorum contemplatione videbatur relictum legatum, quorum intereſt præſtari, & ſic ipſi agere poterunt contra Antonium, ut eorum defenſionem adverſus hæredes Mariæ ſuſcipiat pro medietate, & alteram medietatem illis de ſua portione ſolvat, & ſic integram dotem ipſe ſolus reſtituat *d. §. idem Papin.* & Bart. *conſ.* 26. *&c.*

Verum his non obſtantibus pro Antonio omninò concludendum exiſtimo, licèt enim illa conditio *ſi Maria uxor ſupervivet*, non videatur ſimpliciter reddere conditionatum gravamen Antonii, ſed quo ad ſummam pro dote ſolvendam, nempè ut ſupravivente uxore, tota dos ſolveretur, ea verò præmoriente dimidia tantùm. Nihilominus cùm teſtator legatarium nominaverit Mariam, utique non erat, cur ſupraviventiæ conditionem apponeret, niſi voluiſſet oſtendere, quod illa præmoriente, Antonius non intelligeretur gravatus, cùm aliàs, ut dictum eſt, præmoriente legatario, legatum non debeatur, & ſic præmortua Maria abſque illa expreſſione, legatum remanſiſſet caducatum, nec amplius dos poſſet prætendi, niſi pro mediatate; igitur dicendum eſt teſtatorem ideò illam conditionem appoſuiſſe, ut ſimpliciter redderet conditionatum gravamen Antonii, *arg. l. ſi quando, ff. de leg.* 1. *in princ. leg. generali, §.* 1. *de uſufr. leg. cum ſimilibus, &c.* 10

Quod magis dicendum eſt ex vulgata juris regula, gravamen injunctum in dubio non præſumi, & non extendi de perſona ad perſonam, neque de caſu ad caſum, niſi adſint conjecturæ valde probabiles, & neceſſariæ, ac à lege approbatæ, quæ non ſolùm deficiunt in caſu noſtro, ſed potius extant in contrarium ad favorem Antonii, & præcipuè illa, quæ deſumitur *ex l. un. §. ſin autem ad deficientis, Cod. de caduc. toll.* ubi habetur regula, quod teſtator, ſi expreſsè non diſpoſuit in 11
caſu, quem cogitavit, & quo faciliter, ſicut in alio poterat diſponere, in eo noluiſſe diſponere præſumitur,

Digitized by Google

Mantic. *de conject. ult. volunt. lib.* 3. *tit.* 10. *n.* 5. Cum
ergo Hieronymus teſtator in caſu noſtro præ oculis ha-
buerit utrumque caſum, nempe ſuperviventiæ Mariæ
uxoris, & illius præcedentiæ, nec in hoc, quod ei facil-
limum fuiſſet, Antoniū gravaverit, dicendum eſt quod
eum gravatum eſſe noluerit, ſed hunc caſum juris com-
munis diſpoſitioni reſervaverit, qua æqualiter honora-
ti ad æqualia onera cenſentur vocati, &c.

Neque obſtat, utrumque caſum æquè comprehendi
in verbis legati, quia omiſſa conſideratione repugnan-
tiæ verborum reſpondetur. Quod imò, ex quo uterque
caſus reperitur expreſſus in verbis legati, & eadem erat
ratio in utroque ut exprimeretur, Antonium eſſe gra-
vatum, ſequitur quod expreſſo gravamine in uno, in
alio verò omiſſo, teſtator intellexerit, illum tantùm
gravare in primo, non autem in ſecundo, vis enim
12 prædictæ regulæ in eo conſiſtit, quod teſtator in uno ca-
ſu gravamen expreſſit in alio verò tacuit, & ideò gra-
vare noluit, quia erat eadem ratio, ut etiam in alio
gravamen exprimeret, ſi ita voluiſſet Gabriel. *conſ.* 96.
num. 35. *lib.* 1. Soc. jun. *conſ.* 3. *n.* 6. *&* *conſ.* 114. *n.* 21.
lib. 1. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 446. *n.* 9. *&* 10.

Nec relevat, tacitam voluntatem expreſſæ æquipa-
rari, qui alia eſt quæſtio, an tacita voluntas ubi colli-
gi poteſt, ſit æquiparanda expreſsæ ab ea, an expreſſo
uno caſu, & alio, cujus eadem erat ratio, ut exprime-
retur, prætermiſſo, præſumatur in eo tacita voluntas,
13 hic verſamur in hac ſecunda quæſtione, & dicimus non
præſumi, quod inſit hæc tacita voluntas, ubi non fuit
expreſſio facta, Peregr. *de fideicommiſſ. art.* 11. *nu.* 5.
cum aliis ab eo allegatis, &c.

Altera conjectura pro Antonio urgens ex eo deducitur,
quod cùm teſtator ante oculos habuerit, & conſiderave-
rit caſum, quo ipſe ſupervivere poſſet uxori, utique
cogitavit, & deſtinavit de reſtituenda per ſe ipſum hæ-
redibus uxoris medietatem dotis, qua reſtituta, ademp-
14 tum ſtatim fuiſſet legatum dotis, & liberationis cohæ-
redum, *l. fideicommiſſa*, *§. ſi rem ſuam*, *ff. de leg.* 3.
l. quid ergo verſ. Item agente, *ff. de liber. leg.* & non
de gravando, vel diminuendo tantùm portionem An-
tonii, niſi probaretur teſtatorem non ſolùm jus libera-
tionis, ſed abſolutè illam quantitatem prælegaſſe, quod
nullo modo argui poteſt, juxta *l. creditor*, *ff. de liber.
leg.* ergo teſtator in caſu, quo ſuperviveret uxori, non
cogitavit de liberandis cohæredibus Antonii, & ipſo
tantùm gravando, ſed ſolùm de ſolvendo per ſe ipſum
debito de bonis ſuis, & proprio patrimonio, & quando
15 teſtator ipſe vivens præſtat rem legatam, ſive faciat le-
gatum tranſire in donationem inter vivos cum ſuis effe-
ctibus, juxta opinionem Bartol. *in l. legatum*, *ff. de
leg.* 2. Afflict. *deciſ.* 275. *n.* 6. de quo latè Gratian. *di-
ſcept. forenſ. cap.* 251. *n.* 26. *& ſeqq. & cap.* 910. *n.* 6.
& ſeqq. Magon. *deciſ. Luc.* 28. *n.* 10. *& ſeqq.* Sive
16 etiam adhuc legati nomen, & effectum retineat, tamen
pro eo jam adimpleto, non amplius competit actio, *l.
Lucius* 1. *ff. de leg.* 2. nec amplius contra hæredes pe-
ti poteſt, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 570. *n.* 37. Ma-
gon. *deciſ. Flor.* 13. *n.* 24. *& dec. Luc.* 28. *per tot.*

Reſpectu itaque majoris partis dictæ dotis per ipſum
teſtatorem ſuperviventem reſtitutæ, non eſt dubium,
quod legatum fuit ademptum, & omnium portio æqua-
liter diminuta, ſed idem quoque dicendum eſt de parte
non reſtituta, cùm ſatis ſit, quod teſtator non cogita-
verit de gravando Antonium in hoc caſu juxta ſupe-
riùs dicta, ſed putaverit ſe ipſum totam medietatem do-
tis hæredibus uxori prædefunctis reſtituturum, quam
poſteà licèt in totum non reſtituerit, fuit per accidens
ex indulgentia ipſorum hæredum uxoris, non peten-
tium, ad quem caſum, licèt potuerit advertere, non eſt
credendum ad eum, tamquam de accidenti applicuiſſe,
& voluiſſe ſuam diſpoſitionem, & voluntatem (ſi vol-
viſſet, ut fertur de liberandis cohæredibus Antonii) fun-
dari in contingentia eventus incerti, quo hæredes uxo-
ris illum pro dote non urgerent; nec obſtat perſevera-
tio Teſtatoris uſque ad obitum cum eodem teſtamen-
to, licèt videret hæredes uxoris non urgere pro integra
reſtitutione medietatis dotis, & ſic eum ſenſiſſe, ut ad-
huc remaneret prælegatum liberationis, ſaltem pro
quantitate per eum non reſtituta favore cohæredum,
quia eſſet ſupponere, quod tempore conditi teſtamenti
teſtator ſenſerit de liberandis cohæredibus, etiam ſi ipſe
ſuperviveret, quod à veritate alienum ſupra demonſtra-
tum fuit, & eſſet ſuppoſitio de eo, quod principaliter 17
quæritur, & conſequenter concludendum eſt non at-
tendi, quid poſteà potuerit velle, ſi tempore teſtamen-
ti noluit, Gabriel. *conſil.* 113. *n.* 13. *vol.* 1. Mantic. *de
conjectur. ult. volunt. lib.* 3. *tit.* 11. *n.* 22. *&c.*

Minus officit, teſtatorem potuiſſe etiam caſu quo
ipſe dotem reſtituiſſet, diſponere, ut Antonius tene-
retur in ſumma pro dote ſoluta, *arg. l. tres tutores in
fine ff. de admin. tut.* Quia ſi ei fuiſſet cordi, quod di-
citur ſenſiſſet de gravando Antonio etiam in caſu,
quo ipſe dotem reſtitueret, debuiſſet hoc in teſtamen-
to exprimere, & diſponere, cùm communis, & pru-
dens norma teſtandi ſit, ita teſtari, & diſponere, qua-
ſi non amplius teſtator teſtaturus, & diſpoſiturus ſit,
& ita mentem ſuam exprimere, ut non opus ſit extra-
neis interpretationibus, cùm autem nullum indicium
habeamus de prædicta mente, non debemus divinari,
& extraneas interpretationes admittere vulg. jurib. ar- 18
gumentum enim *dict. l. tres tutores* procederet, quo-
ties poſt teſtamentum factum aliquid inopinatum ac-
cideret, quod huic ſpeciei applicari non poteſt per
ſupradicta, &c.

Reſtat modo reſpondere contrariis adductis ſupra,
ad oſtendendum, quod cohæredes Antonii poſſint di-
ci legatarii, & eis competat actio ex teſtamento, ut
illos liberet à dicto debito dotis. Unde pro reſponſione
animadvertendum eſt, quod ad hoc, ut quis dici poſ-
ſit legatarius, non ſufficit oſtendere, ſua intereſſe le-
gatum præſtari, ſed neceſſe eſt ſcire an, & quatenus 19
ejus contemplatione ſit relictum, nam plerumque eve-
nit multorum intereſſe id, quod relinquitur, ſed te-
ſtatorem voluiſſe uni tantùm honorem habitum, mul-
tumque intereſt, cui voluerit proſpectum, cujuſque
contemplatione teſtator reliquerit, *d. l. fideicommiſſo*,
§. plerumque, *& §. interdum*, & ſic duo copulativè 20
requiruntur, ſcilicet quod interſit, & quod ejus con-
templatione, & gratia relictum legatum, *gloſſ. in l.* 3.
§. conſequenter verbo Creditoris, *ff. de lib. legat.* Gra-
tian. *diſcept. forenſ. cap.* 446. *n.* 18.

Cùm igitur non oſtendatur, teſtatorem voluiſſe in
ſupradicto caſu, proſpectum habere cohæredibus, imò
nullam eorum contemplationem habuiſſe, probatum
ſit, non eſt cur ſe legatarios prædicent, etſi de illorum
intereſſe agatur, unde jura allegata in contrarium,
vel non faciunt ad rem, vel potiùs retorquentur. In 21
caſu verò Bart. teſtator nullam loci habuit rationem,
unde nil mirum, ſi Eccleſia eo deſtructo in alio debeat
ædificari in honorem Beatæ Virginis, cujus intuitu
principaliter diſpoſuit, & ita auctoritates allegatæ in-
telliguntur juxta jura, ut ſupra explicata, &c.

Quòd verò dicitur, hos caſus integræ dotis, vel me-
dietatis tantùm reſtituendæ non eſſe diſtinguendos, ſed
ex identitate rationis, & effectus eſſe unum, & idem
(eadem namque ratio liberandi cohæredes à ſolutione
dotis ſemper viget,) & conſequenter gravamen An-
tonii pro dote præſtanda abſolutè intelligendum eſſe in
utroque caſu. Non obſtat primò, quia hi caſus ex
verbis teſtamenti apparent omninò diſtincti, & ſepa-
rati, ſecundò, quia ut demonſtratum eſt, teſtator ſi-
bi reſervavit ſecundum caſum medietatis reſtituendæ,
nec in eo ſenſit de Antonio tantùm gravando, quo 22
ſtante, non eſt quærenda ratio, cur teſtator non item
fuerit ſollicitus pro liberandis cohæredibus eo ſuper-
veniente, ex allegatis per Menoch. *lib.* 5. *tit.* 6. *n.* 4.
& lib. 6. *tit.* 14. *n.* 1. *&* 2. & in dubio legatum cenſe- 23
tur relictum intuitu, & contemplatione perſonæ no-
minatæ tantùm, & ſic Mariæ, non autem aliorum
per text. *in l. 1 fin. ubi gloſſ. C. de uſufr.* cum aliis per
Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 28. *n.* 17.

Ultimò hæc ex adverſo conjectura ferri poteſt ex
illis verbis, *Vuole detto teſtatore, che la metà delle
doti à lui ſpettante ſi divida in egual portione, &c.*
quaſi videatur innuere aliam medietatem fore reſti-
tuendam ab Antonio, aliàs dicta verba eſſent ſuperflua,
& otioſa, cùm talis diviſio à lege ipſa veniat, illud
enim lucrum medietatis dotis effectum fuit patrimo-
nium teſtatoris, & deductum à dote uxoris præmortuæ,
tamquam ſibi debitum, & non propriè, ut lucrum, 24
Dec. *in l. repræhenda*, *C. de Inſtitut. n.* 7. Gabriel. *conſ.*
101. *num.* 10. *lib.* 1. ergo non debet, ut ex dote prove-
niens,

Digitized by Google

niens, conſiderari, ſed de eo conſiderandum eſt, pro ut
25 cæteris bonis ipſius teſtatoris, & conſequenter, præciſis etiam illis verbis, diviſionem denotantibus, dividendum erat inter ipſos cohæredes, niſi dicatur illud operari, ut teſtator præ oculis habens caſum, in quo poſſet medietatem dotis acquirere voluerit, ad omnem dubietatem tollendam, declarare, quod etiam Antonius in præcedenti caſu gravatus, deberet æqualiter admitti ad hujuſmodi lucrum, *juxtà reg. ſecundùm naturam de reg. jur.*

Prætereà, quod conjectura à ſuperfluitate ducta non ejus negotii reputatur, ut cogat à ſupra firmatis recedere, & in conflictu aliarum conjecturarum tenuis eſt
26 admodum, & infirma, Mantic. *de conject. lib. & tit. ſin. n.* 40. & qualibet minima ratione proſternatur, nec dicitur ſuperfluum, quod majoris expreſſionis gratia adiicitur, prout factum fuit in caſu noſtro, Magon. *deciſ. Florent.* 146. *n.* 16. *& deciſ.* 57. *n.* 35. Rot. Rom.
27 *in Bononien. fidcicomm.* 27. *Novembris* 1637. coram Pirovano *in noviſſ. part.* 7. *deciſ.* 248. *n.* 20. & ſuper-
28 fluum non eſſe, quod venit ad declarationem eorum, quæ tacitè inſunt colligitur ex *l. quæ dubitationis, ff. de reg. jur.* Magon. *deciſ. Flor.* 37. *n.* 39. ac potiùs ſuperfluitatem eſſe tollerandam, quam quod inducatur gravamen tertii contra juris diſpoſitionem, probat idem Magon. *deciſ. Florent.* 117. *n.* 18. *& deciſ. Luc.* 30. *n.* 24.

Quinimò etiam ſi Maria legataria ſupervixiſſet teſtatori, & ſic licet eſſemus in caſu, in quo Antonius fuit gravatus ſolutione dotis, & in legato non caducato, ſed per eum implendo, cùm tamen non appareat teſtatorem intellexiſſe eum de proprio teneri, ſed potiùs voluiſſe inter ipſos coheredes æqualitatem ſervare, non extra tramites juris eſſet dicere, Antonium tamquam
29 ſimplicem miniſtrum, & de quo teſtator magis confidebat fuiſſe electum, ad ſolvendum dictam dotem de bonis hæreditariis in communi, & non de propria portione, vel ſalva ſibi actione repetendi portiones cohæredibus tangentes, per text. *in l. cum ab uno, ff. de leg.* 1. *& in l. ſi uni, aliis l. ſi filia, §. idem Papinianus, ff. famil. ercis.* ubi legato mulieri pro dote fundo, & ſi nollet fundum gravato coherede pro dote reddenda, ſi mulier eligat dotem habere à cohærede, dicitur fun-
30 dum eſſe gravati, quia ſuſtinet æs alienum, & quia tale legatum cenſetur factum contemplatione ſolius mulieris, & non cohæredum, ac ideo non eſt mirum, ſi gravatus debeat relevari, accipiendo fundum æquivalentem de bonis hæreditariis, ut inquit text. *cohæres qui onus æris alieni ſuſcepit officio Judicis legatum conſequitur, niſi teſtator aliud dixerit,* cujus text. deciſio non fundatur in ratione commodi, & incom-
31 modi, ſed in eo, quod teſtator coheredem gravavit intuitu ſolius mulieris, non autem ut alios cohæredes liberaret, ac in dubio quis potius præſumitur miniſter, & merus executor, quàm gravatus de proprio argumento, *l. ſi quis Titio & l. Lucius, §. à te peto ff. de leg.* 2. ſicuti denotant illa verba, *da pagarſeli,* quæ adjecta poſt legatum Mariæ factæ, videntur merum factum, nudum miniſterium, & executionem importare, non autem gravamen.

Cùm autẽ ſupra demonſtratũ fuerit, Antonium non intelligi gravatũ pro medietate dotis reſtituendę hæredibus uxoris prędefunctę teſtatoris, tantò magis idẽ dicẽdum erit reſpectu alterius medietatis, quæ remanſit in bonis teſtatoris vigore ſtatuti de lucro dotis, nam etiam ſuppoſito citrà veri præjudicium, quod Antonius teneretur pro parte reſtituenda, & ab ipſo teſtatore vivente non reſtituta hæredibus uxoris prædefunctæ, quod
32 non eſt dicendum ex ſuperiùs firmatis, adhuc tamen nullo modo teneretur pro alia medietate lucrata ab ipſo teſtatore per text. *in l. quid ergo §. item agente ff. de lib. leg.* ubi adverſus hæredem agente debitore, cujus contemplatione ſumma debiti relicta erat creditori, cùm hæres nil aliud præſtare debeat, quam ut adverſus creditorem defendat, ſed in caſu noſtro, cùm Antonius nec ad hujuſmodi defenſionem teneatur, quia legatum non probatur factum contemplatione debitoris, & ſic pro liberandis cohæredibus, ſequitur, quod etiam ad nil aliud teneatur, cùm non oſtendatur, teſtatorem vo-
33 luiſse hoc caſu cohæredibus dotem ſolvi ab Antonio, & in dubio gravamen, & onus non præſumitur, *l. unum ex familia, §. ſi rem ff. de leg.* 2. Sed potiùs apparet expreſsè de contrario, cùm teſtator mandaverit medietatem dotis, ad eum ſpectantem, æqualiter eſse dividendam inter Antonium, & alios cohæredes, verbum enim dividere communionem ſupponit, & indicat 34
quod non ſit extrahenda de portione Antonii tantùm, ac diverſum eſt, cohæredes agere de ſe liberando, & inſuper de majori emolumento quærendo, Ang. *in l.* 1. *§. ſicut, ff. de acq. plu. arcen. l. ſin. C. de codicil.* ex diverſis autem non benè infertur, &c.

ARGUMENTUM.

Agitur de jure congrui, quibus, quando, & contra quos competat, qualiter excludatur, quis in eo præferatur, quanto tempore præſcribatur, & alia notabilia in hac materia.

SUMMARIUM.

1 *STatutum de jure congrui refertur.*
2 *Clerici poſſunt activè uti jure congrui contra laicos.*
3 *Statutum poteſt prohibere, ne Clerici ejus beneficio utantur.*
4 *Clerici quomodo poſſint jure congrui paſſivè conveniri, num.* 5. *&* 6.
7 *Statutum loci in quo ſita ſunt bona, debet attendi in jure congrui.*
8 *Jus congrui an habeat locum in rebus feudalibus, & Emphyteuticis Eccleſiæ.*
9 *Dominus directus omnibus præfertur in emptione rei emphyteuticæ.*
10 *Pactum affrancandi quid operetur.*
11 *Clericus ſi vendat laico, an poſſit emptor jure congrui conveniri, num.* 12.
13 *Denunciatio venditionis fundi cenſiti eſt facienda ab emptore.*
14 *Clericus ſi vendat alteri Clerico, ceſſat jus congrui.*
15 *Ordo ſcripturæ, & verborum quid operetur.*
16 *Conſors præfertur vicino in retractu.*
17 *Conſortes ubi plures ſunt ejuſdem rei, locus eſt gratificationi.*
18 *Vicinus ille admittitur qui magis confinat.*
19 *Præventio attenditur in æquali jure.*
20 *Amplia etiam ſi non adſit paritas confinium.*
21 *Fundus ruſticus non trahit ad ſe urbanum, ſed benè è contra.*
22 *Vicinus mediante horto, vel cortili quando admittatur.*
23 *Vicinus an quis dicatur propter actionem, quam habet ad rem vicinam; Dominium, vel poſſeſſio requiritur in volente retrahere.*
24 *Jus congrui competit etiam propter vicinatum à parte retro.*
25 *Jus congrui an habeat locum in venditione neceſſaria.*
26 *Jus retrahendi competens domino cenſus ceſſat contra vicinos.*
27 *Jus congrui an habeat locum in datione in ſolutum, & num.* 28.
29 *Jus congrui an habeat locum in permutatione, & n.* 31.
30 *Jus congrui non procedit, ſi loco pretii aſſignentur cenſus.*
31 *Permutatio an veniat ſub nomine venditionis, ſive alienationis.*
32 *Jus congrui an habeat locum in datione dotis æſtimatæ.*
33 *Jus congrui an habeat locum in diviſione.*
34 *Diviſio vicem emptionis, & venditionis obtinet.*
35 *Jus congrui an habeat locum in donatione inter vivos.*
36 *Dominium an, & quale requiratur in volente retrahere.*
37 *Gravatus interim dum poſſidet poteſt retrahere, nec tenetur reſtituere.*
38 *Jus congrui an, & quando poſſit alteri cedi.*
39 *Emphyteuta an poſſit retrahere rem contiguam venditam.*
40 *Jus congrui an habeat locum in venditione conditionali, ſive modali.*
41 *Non habet locum in venditione nulla, & ſimulata.*

42

Digitized by Google

42 *Nec quando alienatio effectum non habuit.*
43 *Pactum de retrovendendo an, & quomodo faciat ceſ-ſare jus congrui, competens vigore ſtatuti.*
44 *Jus retrahendi competens pluribus ex pacto an, & quomodo poſſit ab uno tantùm intentari.*
45 *Jus retrahendi ſi ille, qui totum retraxit alteri, poſteà vendat quomodo competat.*
46 *Vendens unam ex domibus ſuis conjunctis, qualiter poſſit illam retrahere, ſi jure congrui evincatur emptori.*
47 *Jus congrui non competit ei, qui alienationi conſentit tacitè vel expreſſè.*
48 *Conſenſus an inducatur ex fidejuſſione.*
49 *Cautela ad excludendum jus congrui.*
50 *Jus congrui an excludatur per reſervationem fruſtuli terræ, & num. 51.*
52 *Jus congrui impeditur per flumen, & viam publicam.*
53 *Jus congrui an impediatur per viam vicinalem, & rivum aquæ.*
54 *Intermedium viæ, vel fluminis non excludit, quando adeſt conjunctio mediante ponte.*
55 *Denunciatio venditionis eſt neceſſaria, licet conſors, vel vicinus aliundè habeat ejus notitiam.*
56 *Vicinus extrajudicialiter requiſitus, ſi dicat nolle emere, excluditur.*
57 *Denunciatio an ſit neceſſaria, quando certum eſt, vicinum non poſſe emere propter ejus paupertatem, num. 58.*
59 *Denunciatio quibus ſit facienda, quando agitur cum pupillo.*
60 *Pupillus non poteſt interpellari ſine tutore.*
61 *Denunciatio an præſumatur ex curſu temporis.*
62 *Jus congrui præſcribitur ſpatio 30. annorum.*
63 *Statutum poteſt minus tempus præfigere ad retrahendum.*
64 *Juri, & facultati affrancandi præſcribitur per 30. annos.*
65 *Vicinus interpellatus ab emptore poſt lapſum temporis admittitur.*
66 *Jus retrahendi quando decem annis, vel viginti præſcribatur.*
67 *Jus congrui competit non ſolùm contra primum, ſed contra ſecundum, & ulteriorem emptorem.*
68 *Calculus præſcriptionis, qualiter faciendus, quando res fuit à pluribus poſſeſſa.*
69 *Pactum de retrovendendo an exerceatur contra tertios poſſeſſores.*
70 *Pactum de retrovendendo, quando ſunt hypothecata bona, poteſt exerceri contra tertios poſſeſſores.*
71 *Volens retrahere quando teneatur omnia ſimul vendita retrahere.*
72 *Vendens coactus à lege, vel ſtatuto non tenetur habere fidem de pretio, & quomodo hoc intelligatur.*

CAPUT LXVIII.

1 STante ſtatuto Mutilianæ *lib.* 2. *Rub.* 41. quod eſt
ferè idem cum ſtatuto Florentino *lib.* 2. *rub.* 109.
ut nulla perſona poſſi rem aliquam immobilem vendere, nec ſub alio quæſito colore inter vivos alienare alteri, quam eius conſorti, & proximiori vicino, & aliter facta venditio non valeat, nec teneat, niſi alienare volens eumdem conſortem, vel vicinum, medio jure requiſiverit ad dicendum, an velint emere, & per menſem expectaverit, aliàs ipſe conſors, vel vicinus non requiſiti, petere poſſint hujuſmodi rem, ſic alienatam ab eo, in quem eſſet facta alienatio ſibi vendi; & concedi quandocumque pro juſto pretio, per amicos communes declarando, &c.

Pluries in diverſis caſibus interrogatus infraſcripta adnotanda eſſe cenſui, &c.

Primò, quod cùm Clerici, & aliæ Eccleſiaſticæ perſo-
2 næ poſſint activè uti ſtatutis laicorum, quatenus eorum
favorem reſpiciunt, poterunt etiam uti jure congrui, & illud intentare contra laicum emptorem pro recuperatione bonorum ipſis vicinis, vel conſortibus exiſtentibus non requiſitis alienatorum, ut eſt text. *in c. conſtitutus de in .nteg. reſtitut.* ubi Abb. & alii, Lap. *alleg.* 101. Marant. *diſp.* 8. *num.* 14. *& n.* 47. Tiraq. *de retract. lignag.* *§.* 1. *gloſ.* 8. *num.* 41. *& gloſſ.* 13. *nu.* 2. niſi in ipſo ſta-
3 tuto excluderentur Clerici à beneficio retractus, ſtatuendo, ne illo uti poſſint, nam quamvis ſtatutum laicorum non poſſit Clericis auferre jus commune, tamen protectionem, & beneficium ejuſdem ſtatuti auferre poteſt, & diſponere ne Clerici illo gaudeant, cùm hoc non ſit contra Eccleſiaſticam libertatem, quia qui impedit beneficium à ſe ipſo proveniens, nemini facit injuriam, ut benè probat Tiraquell. *d. gloſ.* 8. *num.* 42.

Et ſicuti Clerici, & aliæ Eccleſiaſticæ perſonæ poſ-
ſunt activè uti jure congrui contra laicum, ita etiam ſi
emerint bona à laico non ſervata dicta forma, poſſunt 4
aliquali cum probabilitate paſſivè conveniri à vicinis,
vel conſortibus rei emptæ jure congrui, quia actio, quæ
oritur ex dicto ſtatuto, & in rem ſcripta, ſequitur, poſ-
ſeſſorem retinendo naturam actionum realium, & affi-
ciendo rem ipſam, unde cùm res tranſeat in Eccleſiam,
vel Clericum cum tali onere, injecto à lege antequam
efficiatur Clerici, vel Eccleſiæ poteſt avocari, ſicut ſi
eſſet alteri hypothecata, non enim poterat laicus ſubdi-
tus ſtatuto alienare in Clericum, vel Eccleſiam, ſine
dicta ſolemnitate, quæ ſi non à Clerico ſaltem ab eo erat
implenda, aliàs res tranſit cum vitio ſuo, & poteſt avo-
cari, ut benè, & ſubtiliter probat Marant. *d. diſput.* 8.
num. 35. *& ſeqq.* Gutier. *pract. quæſt. cap.* 156. *lib.* 2.
Tiraquel. *de retract. lignag. d. gloſ.* 13. *num.* 3. *& ſeqq.*
ubi plures allegat, ſequitur Boer. *dec.* 231. *num.* 2. Et
licèt nonnulli teneant, id verum eſſe in ſtatuto con- 5
dito ab habente poteſtatem in Clericos, & non in ſim-
plici ſtatuto laicorum, ut per Gratian. *diſcept. forenſ.*
cap. 472. *num.* 16. *&* 17. Tamen mihi placet opinio, 6
quod indiſtinctè procedat, etiam ſi ſit ſtatutum, con-
ditum à laicis per jura, & rationes allegatas per Marant.
& Tiraquell. *in loc. cit.* & ſequitur idem Grat. 460. *n.* 17.

Pro quo facit, quòd cùm jus congrui competat ratio-
ne rei, & rem ipſam reſpiciat, & concomitetur, debent
circa illud ſervari ſtatuta loci, in quo res ipſa ſita eſt, 7
non attentis perſonis contrahentium, Corn. *conſil.* 151.
lib. 3. & aliis per Tiraquell. *de retract. lignag. §.* 1. *gl.*
1. *n.* 1. *&* 2. *&c.*

Quod quidem jus congrui locum habet etiam in rebus
feudalibus, & emphyteuticis Eccleſiæ ſi alienentur in-
ter laicos, non adhibita hujuſmodi ſolemnitate, cùm
agatur de ſolo præjudicio laicorum circa utile domi- 8
nium alienatum, & non interſit Eccleſiæ, ſi vicinus
veniat ad retractum cum eodem onere, etiam ſi eſſemus
in prima conceſſione facta ab ipſa Eccleſia, Tiraquell.
d. gloſ. 13. *§.* 1. *num.* 8. *&* 9. & alii multi per Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 460. *num.* 26. *& ſeqq.* ubi teſtatur
de veriori, & æquori opinione, &c

Niſi dominus directus vellet ipſe emere, quia eſſet
præferendus cui alteri in emptione rei emphyteuticæ, 9
juxta text. *in l. fin. Cod. de jur. emphyt.* Capyc. *deciſ.*
99. *num.* 2. Tiraquel. *gloſ.* 3. *§.* 1. *num.* 2. Gratian. *di-
ſcept.* 903. *num.* 1. *& cap.* 957. *num.* 28. *& ſeqq.* intelli-
gendo, quando apud eum remanſit directum dominium,
ſecus autem ſi conceſſiſſet cum pacto affrancandi, per
quod omne dominium cenſeretur translatum, & facta 10
pura venditio, ut per eumdem Grat. *cap.* 745. *num.* 69.
& ſeqq.

Si autem Clericus vendat laico, an poſſit emptor con-
veniri jure congrui, majus eſt dubium, cùm Clericus
vendens non poſſit adſtringi ad obſervantiam requiſi-
tionis conſortium, & vicinorum inductæ per ſtatutum
laicorum, quod in hac parte videtur compulſivum per- 11
ſonarum, & non poteſt iniicere vinculum perſonis pri-
vilegiatis, ſed nihilominus continet duo capita, unum
reſpiciens venditorem, dum illum arctat ad requiren-
dum conſortes, & vicinos, alterum verò reſpiciens em-
ptorem, dum adverſus illum concedit actionem con-
ſortibus, & vicinis non requiſitis ad avocandum rem
emptam pro juſto pretio, dicendum eſt, quod licèt ſta-
tutum in primo capite non poſſit operari effectum ſuum
contra Clericum, tamen poſtquam, & ſtatim res per-
venit ad laicum emptorem, immediatè ex ſecundo ca-
pite producit effectum ſuum contra laicum poſſeſſorem
ſubditum, admittendo vicinum, vel conſortem ad re-
tractum, quia etſi Clericus ex primo capite ſtatuti non 12
teneatur ſervare formam illius, tamen laicus emere vo-
lens, id procurare debet, aliàs eo ipſo, quod emit, fa-
cto ſuo incidit in laqueum ſtatuti, & in privationem ab
eo inductam, & debet pati avocationem rei per jus con-
grui, Socin. *conſ.* 45. *ſupponitur in facto libr.* 3. Tiraquel.
de

de retract. lignag. ∫*. 1. gloſ.* 13. *num.* 10. Marant. *diſ-*
13 *put.* 8. *num.* 30. Sicuti videmus, quod denunciatio fu-
turæ venditionis fundi cenſuati non eſt facienda à ven-
ditore, ſed ab emptore, cujus magis intereſt, rem non
retrahi quam venditoris, Cenc. *de Cenſ. quæſt.* 64. *nu.*
31. Niſi Clericus venderet alteri Clerico, quia tunc
14 hinc inde adeſt impedimentum, & ceſſat in utroque ca-
pite diſpoſitio ſtatuti ex defectu juriſdictionis, ut per
Marant. *dict. diſput.* 8. *num.* 51. *&c.*

Secundò notandum eſt, quod cùm ſtatutum loquatur
de requirendo conſorte, & vicino, ſi concurrant ad re-
tractum conſors, & vicinus, debet conſors tamquam
primo nominatus a ſtatuto admitti excluſo vicino, cùm
ex ordine ſcripturæ colligatur mens, & voluntas diſpo-
nentis, & ordo verborum denotet ordinem intellectus,
15 ac inducat prælegationem in his, quæ non poſſunt ap-
plicari, niſi uni ex nominatis, *l. quotie* in *principio, ff.*
de uſufr. l. generaliter, ∫*. quid ergo, ff. de fideicommiſſ.*
liber. cum aliis juribus per Everard. *topic. legal. in loco*
16 *ab ordine num.* 7. Et quia majus eſt privilegium con-
ſortii, quam vicinitatis in jure retrahendi, cùm conſors
dicatur habere participationem dominii, etiam ſi eſſet
conſors tantùm in milleſima, & minima parte, *gloſ. in*
l. dudum, Cod. de contrab. empt. l. 1. *C. ſi liberal. Im-*
per. Soc. ſine hæred. deceſſ. & latè probat Gratian. *di-*
ſcept. for. cap. 526. *n.* 2. *& ſeqq.* ubi exemplificat de pu-
teo communi, & balneo, aditu, fovea, vel fiſtula, & ſi-
milibus, quaſi omnia iſta ſint portiones domus, quod
procedit maximè æquitate attenta, idem Grat. *cap.* 546.
n. 4. *capit.* 842. *n.* 23. & latiùs *in cap.* 874. *per tot.*

Si verò plures eſſent Conſortes ejuſdem rei, eſſet locus
17 gratificationi, ita ut ſi alienatio fiat in conſortem mini-
mæ partis, non poſſint conqueri alii conſortes, majorem
partem habentes, ut in terminis ſtatuti Florentini notat
Bald. *in l.* 1. *C. de com. ſer. manum.* Tiraquell. *de re-*
tract. lignag. ∫*.* 11. *gloſ.* 6. *n.* 11. qui tamen *n.* 17. alia
in contrarium adducit, & vidend. Mot. DD. quinque
Rot. Florentin. *lib.* 68. 72. 23. *Julii* 1590. in cauſa de
Guicciardino, & Guidettis, &c.

Et inter plures vicinos admittitur ille, qui habet ma-
jus ædificium, & majorem portionem, ac qui magis
18 confinat, vel ratione longitudinis, vel ratione altitudi-
nis, tamquam jus potentius habens, Anchar. *conſil.* 370.
cum aliis per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 526. *n.* 1. *&*
19 *cap.* 745. *num.* 18. In æquali verò jure attenditur præ-
ventio, & præoccupatio, cùm in pari cauſa ſit melior
conditio poſſidentis, Caſtr. *concl.* 221. *lib.* 1. Alex. *conſ.*
27. *n.* 9. idem Gratian. *cap.* 742. *n.* 74. adeò ut iſta præ-
20 ventio tribuat prælationem ſecundùm aliquos, etiam ſi
non adſit paritas confinium, ut tradit idem Gratian. *c.*
745. *num.* 87. & conferunt, quæ ſupradicta ſunt de con-
ſortibus, &c.

Vicinus autem mediante domo præfertur vicino me-
diante horto, vel cortili tantum in emptione domus
21 confinantis ab una parte cum horto, vel cortili unius,
& ab alia cum domo alterius, quia fundus ruſticus non
trahit ad ſe urbanum, ſed urbanus ruſticum, Afflict.
deciſ. 223. *per tot.* ubi Urſil. in Add. ſi tamen non adeſ-
22 ſet conjunctus mediante domo, vel emere nollet, ad-
mitteretur conjunctus mediante horto, vel cortili ad re-
tractum, Carpan. *ad Statut. Mediolan. c.* 417. *n.* 671.

An autem jus congrui competere poſſit vigore actio-
nis, quam quis habet ad rem, quaſi habens actionem ad
23 rem, dicatur ipſam rem habere, & ejus reſpectu ſit vici-
nus, tradit Magon. *deciſ. Flor.* 28. *num.* 4. *& ſeqq.* &
negativè videtur reſpondendum, cùm ſit neceſſarium
dominium rei vicinæ in volente retrahere, vel ſaltem
poſſeſſio, ex traditis per Afflict. *deciſ.* 438. Gratian. *di-*
ſcept. for. cap. 526. *num.* 14. *& ſeqq.*

Et an competat propter vicinitatem exiſtente tantùm
à parte retrò, & non in facie domus, affirmat idem Gra-
24 tian. *cap.* 742. *num.* 9. & videndus *in cap.* 903. *num.* 14.
& 947. *num.* 16.

Tertiò animadvertendum eſt, quòd quamvis jus re-
tractus competat etiam domino cenſus ex diſpoſitione
Bullæ S. Pii V. ſi vendatur fundus cenſitus eo non de-
nunciato, de quo aliàs dicetur, itaut procedat etiam in
25 venditione neceſſaria, quæ fieret de fundo cenſito per
ſubhaſtationem, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 544. *nu.*
39. *& cap.* 784. *nu.* 9. *&* 10. tamen hujuſmodi retractus
non habet locum contra proximiores, vel vicinos,
nec in concurſu eorum, quibus ex forma ſtatuti com- 26
petit ſimile jus retrahendi, ſed ipſi præferuntur domi-
no cenſus, aliàs eſſet aperta via fraudibus, & facilè eſ-
ſet, evitare diſpoſitionem dicti ſtatuti, imponendo cen-
ſum ſuper fundo, quem quis vellet alienare ad favo-
rem illius, cui vellet vendere, Cenc. *de Cenſ. quæſt.*
65. *n.* 9. Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 742. *n.* 60.

Quartò non eſt prætermittendum, quod cùm ſtatu-
tum loquatur non ſolùm de venditione, ſed etiam ge- 27
neraliter de omni alienatione, ſub quovis quæſito co-
lore inter vivos facta, habebit locum jus congrui etiam
in datione inſolutum, quæ reputatur ad inſtar vendi-
tionis, ſive ſit, facta ſponte ab ipſo debitore, ſive à Ju-
dice ipſimet creditori, vel alteri extraneo, ut latè pro-
bat Tiraquell. *de retract. lignag.* ∫*.* 1. *gloſ.* 14. *num.* 1.
& ſeqq. Magon. *deciſ. Flor.* 100. *n.* 2. Gratian. *di cept.*
forenſ. cap. 544. *num.* 15. *& cap.* 784. *nu.* 9. *&* 10. niſi
ſtatutum loqueretur expreſsè de alienatione volunta-
ria, quia tunc non haberet locum in neceſſaria, & fa- 28
cta ſub haſta, ut latè concludit idem Grat. *d. cap.* 544.
num. 41. *& ſeqq. & nu.* 41. *et ſeqq. per tot.*

Et quamvis regulariter jus congrui, competens vi-
cinis in caſu alienationis, vel conductionis non habeat
locum in caſu permutationis, quaſi non dicatur propriè 29
alienatio, ut latè declarat Tiraquell. *d. gloſ.* 14. *n.* 28.
et ſeqq. Afflict. *de jure protbom.* §. 3. *n.* 12. Guid. Pap.
Boer. & alii per Gratian. *diſcept.* 885. *n.* 9. ubi propte-
reà infert, quòd non haberet locum jus congrui, ſi
vendatur aliqua res, & pro illius pretio dentur in ſo-
lutum cenſus, cùm cenſus dicantur res immobiles, & 30
ideò tunc reputetur potiùs permutatio, in qua non pro-
cedit jus congrui, quàm venditio, &c.

Tamen ſtantibus hujuſmodi dictionibus generalibus,
loquentibus non ſolùm de venditione, ſed de omni 31
alia alienatione ſub alio quæſito colore facta, dicendum
videtur, comprehendi etiam permutationem, ac om-
nem alienationem etiam impropriam, Igneus *in l. du-*
dum num. 99. *C. de contrab. emp.* Anchar. *quæſt.* 39. *nu.*
10. *et* 11. *libr.* 1. facit Tiraquell. *d.* §. 1. *gloſ.* 7. *nu.* 20.
etc. ſicuti in puncto limitat prædicta idem Grat. *d. cap.*
885. *n.* 1. ubi etiam *n.* 10. multos allegat tenentes, per-
mutationem comprehendi in ſtatuto, ſimpliciter lo-
quente de alienatione, &c.

Et quod hujuſmodi ſtatutum procedat etiam in da-
tione dotis æſtimatæ ea æſtimatione, quæ faciat tran- 32
ſire dominium in maritum, non obſtante quovis favo-
re dotis, Tiraquell. *d.* ∫*.* 1. *gloſ.* 14. *num.* 19. *et num.*
108. *et* 109. Gratian. *diſcept.* 745. *n.* 94.

Ex quibus verbis generalibus videtur etiam inferri
poſſe, jus congrui locum habere in contractu diviſio- 33
nis, cùm diviſio non ſolùm reputetur ſpecies permuta-
tionis, & ſit propriè permutatio, *l. cum pater,* §. *hæ-*
reditatem, ff. de leg. 2. Tiraquell. *de retract. lignag.*
∫*.* 32. *gloſ.* 1. *num.* 38. ſed etiam vicem emptionis, &
venditionis obtineat, ut probatur *in l. communi,* §. *ſi* 34
debitor, ff. com. divid. l. 1. *C. com. utriuſque jud.* & ita
ſentire videtur Tiraquell. *loc. cit.* §. 1. *gloſ.* 14. *nu.* 77.
quod etiam corroboratur ex his, quæ ſupra firmavi de
permutatione, & datione in ſolutum, & alienatione
neceſſaria, qualis reputatur diviſio, cùm nemo cogi
poſſit in communione diutiùs permanere; de quo ta-
men principali articulo videndus Afflict. *de jure pro-*
tbom. in Verb. licèt etiam, & alii relati per Tiraquell.
d. gloſ. 14. *n.* 78.

An autem habeat locū jus congrui in donatione inter
vivos, dic regulariter quod non, ut per Afflict. *d. tra-* 35
ctat. lib. 3. *n.* 24. Tiraquell. *de retract. lignag.* ∫*.* 1.
gloſ. 14. *num.* 90. Sed ſtante hoc ſtatuto ita generaliter
loquente, videtur dicendum, quod ſic, prout in termi-
nis Statuti Florentini conſulvit Caſtr. *conſ.* 149. *vel*
194. *lib.* 1.

Quintò ſciendum eſt, quod ad hoc ut jus congrui
competat, debet volens retrahere probare dominium
rei ſuæ vicinæ, propter quam prætendit retractum, quod 36
tamen cum incidenter deducatur, probatur ex ſola poſ-
ſeſſione, & fructuum perceptione, unde emens à mino-
re contra legis prohibitionem ſine ſolemnitatibus, cùm
non acquirat dominium, & præſumatur in mala fide,
non poterit retrahere rem ſibi contiguam eo non de-
nunciato venditam, quidquid aliàs domino putativo,
& bonæ fidei poſſeſſori competat retractus, ſicut &

d,

Digitized by Google

ei, qui habet dominium revocabile per pactum de retrovendendo quaſi interim dicatur penes ſe habere purum, plenum, & ex omni parte perfectum dominium, Afflict. *deciſ.* 338. *num.* 9. Tiraquell. *de retract. lignag.* §. 2. *gloſ.* 2. *n.* 34. Magon. *dec. Flor.* 91. *n.* 3. & latè omnia prædicta probat Grat. *diſcept. for. cap.* 526. *nu.* 13. & *ſeqq. ad* 55.

Idemque eſt in hærede gravato alteri reſtituere per fideicommiſſum, donec enim poſſidet dicitur domi-
37 nus, & poteſt uti vicinus retrahere; adeò ut etiam poſteà adveniente tempore reſtitutionis fideicommiſſi non teneatur tradere fideicommiſſario rem retractam, quamvis pretium offerret, Tiraquell. *de retract. convent.* §. 2. *gloſ.* 1. *n.* 38. Peregr. *de fideicomm. art.* 10. *num.* 4. Gratian. *diſcept.* 742. *n.* 27. & *ſeqq. ad* 42.

Quæ quidem vicinitas, dominium, & poſſeſſio requiritur in volente retrahere de tempore alienationis factæ, nam qui tunc temporis non erat vicinus, non poteſt retrahere, etiam ſi ſibi cedatur jus retrahendi, cùm non poſſit cedi niſi cedatur, vel vendatur, etiam
38 res ipſa, cujus ratione competit, quo caſu rectè procederet ceſſio, & poſſet extraneus, cui fuerit facta, vigore illius retrahere, ac ſi fuiſſet vicinus tempore factæ alienationis rei, quam vult retrahere, cùm retractus ſit actio in rem ſcriptam, & quamvis non poſſit in alium ſeparatim transferri, tamen cum ipſa re, tamquam ei inhærens rectè transfertur, Tiraqu. *de retract. lignag.* §. 26. *gloſ.* 1. *n.* 36. Caſtr. *in l. apud antiquos*, *C. de furt.* Gratian. *diſcept. for. cap.* 752. *n.* 41. *cap.* 903. *n.* 2. & *cap.* 978. *n.* 3. & *ſeqq.*

Sufficeret tamen etiam utile dominium ad effectum retrahendi, unde Emphyteuta poteſt retrahere rem ei
39 contiguam venditam, niſi concurreret alter vicinus habens rem liberam contiguam, quia ille tamquam habens jus potentius, eſſet præferendus, Gratian. *diſcept.* 742. *num.* 32. & 460. *n.* 3. & 4. *per tot.* ubi latè quomodo jus congrui procedat in contractu emphyteutico, ſive livellario, cenſuario, conductione perpetua, conceſſione ad vitam, locatione ad longum tempus, & ſimilibus contractibus, qui ſapiunt alienationem, &c.

An autem retractus locum habeat in venditione conditionali, ſive modali nondum purificata conditione, nec modo impleto, quaſi pendente conditione non
40 poſſit dici perfecta venditio, latè tradit Tiraquel. *de retract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 2. *num.* 22. & *ſeqq.* cum aliis per Gratian. *diſcept.* 742. *num.* 33. & *ſeqq.*

Et non procedere in venditione nulla, ac ſimulata
41 decidit Afflict. *deciſ.* 339. quem ibidem ſequitur Urſil. alios adducens, & Tiraquell. *d. tract.* §. 1. *gloſ.* 2. *nu.* 5. & *ſeqq. ad* 16. Sicut nec quando alienatio fuit inef-
42 ficax, & effectum non habuit, cùm ſtatutum debeat intelligi de contractibus efficacibus, & non de nullis, quaſi quod caret effectu, careat etiam nomine, & quod nullum eſt, nullum producat effectum, Tiraq. *loc. cit. num.* 5. & *ſeqq. ad* 10. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 752. *num.* 60. & *num.* 75. & 76. &c.

Sextò notandum, quòd retractus competens venditori ex pacto, facit ſilere retractum, qui competit vicinis ex ſtatuto, admitteretur tamen interim vicinus ad retractum donec res manet penes emptorem, &
43 non redimitur à venditore vigore dicti pacti, ſed poſteà reſoluto jure emptoris, reſolvitur jus quæſitum vicino, & poteſt ab illo avocari per venditorem, donec durat facultas redimendi vigore pacti, cùm in eum tranſierit affecta dicta conditione, & onere, & ſic in concurſu admittitur potiùs venditor, retrahere volens vigore pacti, quàm vicinus rigore ſtatuti, cùm ſibi licitum fuerit in traditione rei ſuæ apponere conditiones, ſibi benè viſas, intelligendo quando hujuſmodi pactum fuit appoſitum incontinenti in ipſa venditione, antequam eſſet jus quæſitum vicinis, ſecùs autem ſi ex intervallo poſt jus perfectè illis acquiſitum, quia tunc illi eſſent præferendi, ſicut etiam ne poſſit fieri fraus ſtatuto, admittuntur interim ad retrahendum cum dicto onere, licèt incontinenti appoſito, Tiraq. *de retract. convent.* §. 1. *gl.* 7. *num.* 1. & §. 2. *gloſ.* 1. *in princ.* Grat. *diſcept. for. cap.* 242. *n.* 33. & 34. & *c.* 978. *num.* 8. & *ſeqq.*

Poteſtque jus congrui competens pluribus ex pacto ab uno ſolùm intentari in ſolidum, & in totum præſtita cautione de reſtituendo aliis portiones ſuas, quatenus voluerint retrahere, & hoc propter jus accreſcen- 44
di, quod etiam procedit in retractu, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 330. *per tot.* Magon. *deciſ. Flor.* 28. *per tot.*
ubi etiam quod ſi ille, qui totum recuperaverit, po- 45
ſtea totum alteri extraneo vendat, poteſt primus vigore pacti, non obſtante diviſione, dimidiam recuperare, quâ mediante, cùm efficiatur conſors, poteſt alteram dimidiam, & ſic totum vigore ſtatuti, & conſortii retrahere, pro quo facit Capyc. *deciſ.* 99. *num.* 8. ubi
quòd vendens domum conjunctam alteri domui ipſius 46
venditoris, ſi vicinis ex alio latere vincat jure congrui ab emptore, poterit idem venditor ex novo jure congrui reſultante ex hac ſecunda alienatione, quamvis neceſſaria avocare, & retrahere ipſam domum venditam, quatenus conjungitur alteri domui ſuæ retentæ, non obſtante primo tacito conſenſu, quem videtur præſtitiſſe, ipſam domum alienando, cùm reſtringi debeat tantùm pro prima alienatione, quam ipſe fecit, non autem extendi ad caſum, ſi eadem domus per eum alienata, iterùm alienetur per emptorem, quidquid aliàs 47
jus congrui non poſſit intentari ab eo, qui alienationi præſtitit conſenſum ſive expreſſum, ſive tacitum, ut latè per Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 672. *per tot.* ubi etiam ex quibus inducatur hujuſmodi conſenſus, & re- 48
nunciatio, & *in cap.* 745. *num.* 41. & 51. & *cap.* 520. *num.* 15. & *ſeqq.* & an inducatur ex fidejuſſione præſtita in inſtrumento venditionis, idem Gratian. *cap.* 205. *n.* 15. & *ſeqq.* &c.

Qualiter autem poſſit jus congrui impediri, & de variis cautelis ad excludendum vicinos, ut pactum reſolutivum, & quòd res habeatur pro inempta, caſu quo 49
retrahatur, Petr. Cabal. *conſ. deciſ.* 36. *lib.* 1. & Tiraq. *de retract. in præfat. num.* 72. & *ſeqq.* ubi loquitur de cautela ad ſtatutum Florentinum: Et an impediri poſſit per reſervationem fruſtuli terræ, ne res vendita confinet cum vicino, ſtante hujuſmodi intermedio, vel ven- 50
dendo tantùm partem rei non contiguam, ſive unum prædium non contiguum, & alia pro ſe retinendo, & poſteà eidem emptori dictæ partis non contiguæ, vel Prædii non contigui facto vicino ex illa prima venditione alia bona vendendo in præjudicium antiquorum vicinorum, tradit Capyc. *deciſ.* 38. *per tot.* Ego in omnibus hiſce cautelis arbitrarem, quòd ſi bona fide con- 51
tingant, & ſine animo fraudandi ſtatutum, ut ſi conſtet de alia utilitate, & commoditate contrahentium ſic contrahendi bonas eſſe, & admittendas arbitrio judicis, cùm ex ſolo eventu, quòd retractus non poſſit habere locum, non arguatur fraus, niſi præceſſerit conſilium, & animus fraudandi ſtatutum ſicuti poſſet præſumi, ubi non appareret de aliqua utilitate ſic contrahendi, & ex aliis conjecturis, ut colligitur ex traditis per Tiraq. *loc. cit. ad finem*, &c.

Septimò ſciendum eſt, quòd jus congrui impeditur per flumen, & per viam publicam dividentem unum prædium ab alio, cùm prædia non poſſint dici confi- 52
nia, ſtantibus hujuſmodi intermediis, *l.* 3. §. *fin.* & *leg. ſeq.* §. *fin. reg.* Secus autem in via vicinali, & in ſimplici aquæ rivo, quæ ſeparationem non inducunt, 53
Bard. *tract. de tempor. util. & contin. cap.* 16. *n.* 10. ubi refert Amic. *conſ.* 8. *nu.* 10. Afflict. *deciſ.* 62. & Urſil. *in Add.* videtur idem tenere in via vicinali, de qua non extat memoria, vel quæ originem trahit à via publica, & exitum habet in aliam viam publicam, cùm tunc pro publica habeatur, ut aliàs dicebam in alio propoſito, ſequitur Cæpol. *de ſervitut. ruſtic. præd. cap.* 3. *de via num.* 34. &c.

Non tamen obſtaret intermedium viæ publicæ, vel 54
fluminis, quando quis eſſet conjunctus domui vicini per pontem, vel aliam ſuperficiem, exiſtentem ſupra viam publicam, vel flumen, ut notat Urſil. *d. dec.* 62. *in fine* &c.

Octavò ſciendum, quòd hujuſmodi jus retrahendi competit conſorti, vel vicino, quando eis non fuit denunciata alienatio cum omnibus qualitatibus, & circumſtantiis, etiamſi aliunde ſcientiam, & notitiam 55
habuerint, quia talis denunciatio requiritur pro forma, & eſt omninò præmittenda, cùm fiat non ſolùm ad effectum, ut venditio innoteſcat conſorti, & vicino, ſed etiam, ut poſſint deliberare, an velint emere, Bart. *in l. denunciaſſe*, §. *quid ergo*, *ff. ad l. Jul. de adult.* Cenc. *de Cenſ. quæſt.* 64. *num.* 19. & 20. Greg. *deciſ.* 425. *n.* 7. ubi

Digitized by Google

7. ubi Add. cum aliis per Rot. Rom. *in Vetulana Molendini Ven.* 12. *Januarii* 1652. *coram Ottbobono, &c.*

Vicinus tamen, ſive conſors extrajudicialiter requiſiti à venditore, an velint emere, ſi reſpondeant nolle
56 emere, quod vendat cui malit, remanent excluſi à retractu, non obſtante quacumque forma à ſtatuto inducta, & non ſervata, ut in puncto Statuti Florentini, quod eſt ferè idem cum ſuprarelato, maximè quo ad hujuſmodi requiſitionem firmavit Rot. Flor. per Magon. *deciſ.* 118. *per tot. & deciſ.* 40. *per tot.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 433. *nu.* 71. *& nu.* 93. *& cap.* 957. *num.* 8. *& ſeqq.* Ac de ſcientia præſumpta quando noceat idem Magon. *deciſ. Flor.* 26. *nu.* 16. *& num.* 42. *cum ſeqq.*

An autem prædicta denunciatio ſit neceſſaria, quan-
57 do vicinus, & conſors eſſent pauperes, ac non haberent unde ſolvere, & emere, quaſi tunc videatur ſuperflua pro affirmativa, niſi poſſit conſiderari fraus quod nomine alterius vellent retrahere, & ſic ut aliis, non ut ſibi acquirerent, concludit Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 433. *num.* 83. *&* 84. ubi allegat Tiraquell. *de retract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 9. *n.* 59. *& ſeqq. & gloſ.* 1. §. 5. *n.* 3. *&* 4.

Pro negativa verò, dummodò qui ſe fundat in hujuſmodi paupertate, illam probet, videtur concludere,
58 Magon. *deciſ. Flor.* 26. *num.* 10. *& nu.* 30. *&* 31. unde in effectu parum differunt, ſi admittamus pro hac opinione impotentiam retrahendi, & pro alia excludamus fraudem pro aliis emendi, &c.

Et quando agitur cum pupillo talis denunciatio fie-
59 ri debet illius tutori, vel eo deficiente agnatis, & affinibus, quos veriſimile ſit, defenſionem, & utilitatem pupilli non omiſſuros, quo caſu ipſum pupillum afficit, ita ut tranſacto tempore excludatur à retractu etiam mediante reſtitutione in integrum, cùm non adſit ignorantia, ob ſcientiam tutoris, vel agnatorum, & affinium, contra quos potius eſſet dirigenda actio, Gratian. *diſcept. for. cap.* 957. *n.* 1. *& ſeqq. & cap.* 433. *num.* 68. Non enim poteſt pupillus interpellari, nec in mora conſtitui ſine tutore, Montan. *tr. de tut. cap.* 30. *num.*
60 106. De quo tamen articulo an adverſus hujuſmodi lapſum temporis detur minori reſtitutio in integrum, ultrà citatos videndus Tiraquell. *de retract. convent. gloſ.* 2. §. 1. *num.* 54. *& ſeqq.* idem Gratian. *diſcept.* 26. 26. *num.* 24. *& ſeqq.* & remiſſivè Montan. *d. tract. cap.* 33. *num.* 352. *&c.*

Atque hujuſmodi denunciatio licèt ſit ſolemnitas ex-
61 trinſeca, quæ debuit ante alienationem intervenire ſtante curſu longiſſimi temporis, præſumitur interveniſſe, quamvis de illa non appareat, imò ſecundùm aliquos præſumitur ex ſolo lapſu decennii, Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 132. Capyc. *deciſ.* 16. Soc. jun. *conſ.* 22. *num.* 12. *ad* 20. *lib.* 1. cum aliis multis per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 433. *num.* 51. *ad* 61. quamvis in hoc articulo contrarium videatur firmare Magon. *deciſ. Flor.* 26. *nu.* 43. *&c.*

Nonò animadvertendum eſt, quod jus retrahendi competens ſive ex pacto, ſive vigore ſtatuti non durat
62 ultrà triginta annos, ſed ſpatio tanti temporis præſcribitur, nec obſtat mala fides in eo, qui ſcit ſe teneri revendere, cùm ſufficiat illum eſſe paratum, quandocumque intra dictum tempus, nec ſit obligatus offerre non obſtantibus quibuſcumque dictionibus, perpetuitatem redimendi denotantibus, ut latè probat Tiraquel. *de retract. convent.* §. 1. *gloſ.* 2. *nu.* 6. *&c.* Gratian. *diſcept. for. cap.* 1. *per tot. & cap.* 433. *nu.* 61. *& ſeqq.* Magon. *dec. Flor.* 26. *num.* 40. & Rot. Rom. *in d. Vetulana Molendini* 12. *Jan.* 1652. *n.* 4. *coram Ottbobono*, niſi brevius tempus præfigatur à ſtatuto, ut triennium in
63 ſtatuto Florentino, quod triennium an interrumpatur citatione, & perpetuetur per litis conteſtationem, Tiraquell. *de retract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 10. *n.* 81. & latè *innumeris antecedentibus*, *&c.*
64 Sicuti etiam juri, & facultati affrancandi præſcribitur triginta annis, Duran. *deciſ.* 416. *num.* 1. *& ſeqq.* Grat. *diſcept. for. c.* 745. *n.* 82. *&* 83. *&c.*

Si tamen elapſo termino emptor interpellaret vicinum, an velit emere, eo comparente, & emere volen-
65 te, non poteſt amplius obiici de lapſu temporis, cui interpellans videtur renunciaſſe, Magon. *deciſ. Luc.* 25. *n.* 31.

Et quando emptor alteri vendidit quo ad ſecundũ emptorẽ præſcriberetur jus retrahendi ab illo per ſpatiũ de- 66
cem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes, exemplo actionis hypothecariæ, quæ à debitore, & ejus hærede non præſcribitur niſi triginta, vel quadraginta annis, ab extraneo vero emptore bona fide, & cum titulo poſſidente decem annis inter præſentes, & viginti inter abſentes, Tiraquell. *de retract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 10. *n.* 11. *&* §. 36. *gloſ.* 2. *n.* 36. *& de retract. convent.* §. 1. *gloſ.* 2. *n.* 3. Carpan. *ad ſtat. Mediol. cap.* 417. *n.* 216. Gratian. *diſcept. for. cap.* 742. *n.* 14. Boer. *deciſ.* 182.

Et ſic patet, quod quamvis retractus ſive vigore pacti, ſive vigore ſtatuti poſſit intentari non tantùm con- 67
tra primum emptorem, ſed etiam contra ſecundum, & ulteriorem, in quem fundus perveniat cum onere ſuo, Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 4. *tit.* 32. *num.* 44. *& ſeqq.* Cenc. *de Cenſ. quæſt.* 66. *n.* 13. Tiraquell. *de retract. convent.* §. 3. *gloſ.* 1. *in prin.* tamen debet intra dictum tempus decem, vel viginti annorum intentari, quando fundus ad plures pervenit, ne obſtet præſcriptio juxta prædicta, &c.

Quid autem ſi primus emptor poſſedit aliquo tempore, & ſecundus, vel alii alio tempore, quomodo 68
tunc ſit faciendus calculus præſcriptionis, tradit idem Tiraqu. *d. gloſ.* 10. *n.* 18. & Boer. *d. deciſ.* 182. *per tot.*

Rota tamen Florentina teſte Magon. *deciſ.... per tot.* ſervat quod pactum de retrovendendo, non exerceri contra tertios poſſeſſores, ſed tantùm dari actionem 69
ad intereſſe adverſus promiſſorem, qui alienavit, maximè quando ſimpliciter, & non verbis reſolutivis fuit conceptum, & facit idem Magon. *deciſ.* 26. *n.* 4. *& n.* 29. Cravett. *conſ.* 12. *n.* 7. Alex. *conſ.* 173. *in fine lib.* 6. ac in retractu competente domino cenſus, videtur idem tenuiſſe Cenc. *de Cenſ. quæſt.* 66. *n.* 13. *& ſeqq.* ubi tamen ſe remittit ad Mant. *loc. ſup. cit.*

Quod ego intelligerem, niſi pro obſervantia dicti pacti eſſent expreſsè obligata bona, quia tunc vigore 70
dictæ hypothecæ crederem, pactum poſſe exerceri contra quemcumque pervenerint bona, cùm ſemper tranſeant cum onere ſuo vulgatis juribus.

Decimò, & ultimò ſciendum eſt, quod vicinus conſors, conſanguineus, dominus cenſus, & quilibet alii, quibus competat retractus, ſi voluerint illo uti, non poſſe, niſi retrahant omnia ſimul unico pretio vendita, quando ſunt ad invicem pars, & membra, vel acceſſoria, ſive ratione officii conjuncta ſi adverſarius ali- 71
ter non conſentiat, vel niſi res ſimul venditæ eſſent omninò ſeparatæ, quia tunc poſſent pro parte tantùm cenſ.a, vel vicina retrahi aliis omiſſis, Cenc. *de Cenſ. d. quæſt.* 66. *n.* 101. *& per tot.* Magon. *deciſ. Flor.* 29. *per tot.* Gratian. *diſcept. for. cap.* 745. *nu.* 65. *& cap.* 947. *per tot.*

Et debet volens retrahere, pretium offerre, quia 72
quando quis à lege, vel à ſtatuto cogitur alteri vendere, intelligitur ſoluto pretio, de quo non tenetur fidem habere, vel expectare, Gloſ. *in l.* 1. *verb. Neceſſitatem, Cod. de com. ſer. manum.* cum aliis per Tiraq. *de retract. lignag.* §. 3. *gloſ.* 3. *nu.* 1. facit Gratian. *diſcept. for. cap.* 742. *n.* 43. ubi an, & quando fieri poſſit compenſatio, &c.

Id quod intelligendum puto, quando ipſe emptor ſolverit integrum pretium, nam ſi habuerit dilationem ad ſolvendum, vicinus retrahens debet eodem commodo gaudere, aliàs non eodem, ſed majori pretio diceretur redimere, quia ſicuti ſolutio ante tempus cenſetur aliquid plus continere, ita dilatio ſolutionis reputatur quædam diminutio pretii; iſto tamen caſu primus emptor ſequuto retractu remanet liberatus à promiſſione pretii verſus venditorem, & in ejus locum ſubrogatur ipſe retrahens, contra quem debet venditor agere, licèt eſſe difficilioris exactionis, & non ita probatæ fidei prout emptor, cui credidit de pretio forte non crediturus retrahenti, quia hoc ſibi debet imputare, cùm debuiſſet præcogitare futurum retractum, ut latè declarat idem Tiraquell. *d. tract.* §. 1. *gloſ.* 18. *n.* 32. *& ſeqq. ad* 50. Alb. Mandel. *conſ.* 107. *per tot.*

Verum in ſupramemoratis noſtris ſtatutis ad tollendas plures difficultates, & ad obviandum fraudibus, quę committi poſſent circa pretium, juxta latè tradita per eumdem Tiraq. *d. gloſ.* 18. *per tot.* fuit prudenter ſanci-

ci-

Digitized by Google

citum, quod emptor teneatur revendere vicino pro juſto pretio; per amicos communes ſtatuendo nulla habita ratione ad pretium in prima alienatione contentum, &c.

ARGUMENTUM.

Alienatio bonorum Eccleſiæ ex quibus cauſis ſit permiſſa, quas ſolemnitates requirat, qualiter poſſit claudicare, & quando habeatur pro perfecta.

SUMMARIUM.

1 *BOna immobilia Eccleſiæ ex quibus cauſis alienari poſſint.*
2 *Solemnitates quæ requirantur de jure civili in alienatione rerum immobilium Eccleſiæ, & quæ de jure Canonico, n. 3. & 4.*
5 *Subbaſtatio non eſt neceſſaria de jure canonico.*
6 *Utilitas Eccleſiæ dicitur juſta cauſa alienationis.*
7 *Utilitas evidens æquiparatur neceſſitati.*
8 *Utilitas ſufficit tempore contractus.*
9 *Eccleſia an reſtituatur in integrum ſtante leſione.*
10 *Beneplacitum Apoſtolicum non ſupplet defectum cauſæ.*
11 *Cauſa juſta alienandi quando dicatur adeſſe.*
12 *Utilitas debet probari per teſtes, & non ſufficit extrajudicialiter.*
13 *Citatio Rectoris requiritur in probatione utilitatis.*
14 *Citari ſemper debet qui ex actu lædi poteſt.*
15 *Conſenſus patronorum, & parochianorum requiritur in diſmembratione beneficii.*
16 *Utilitas evidens facit valere alienationem ſine ſolemnitatibus.*
17 *Utilitas evidens non debet conſiſtere in momento, ſed conſiderari ex anteriori, & poſteriori tempore.*
18 *Alienatio ex juſta cauſa, & bona fide, ſive ex neceſſitate non facit alienantem incidere in pœnam.*
19 *Alienatio habet implicitum ſtatum validitatis ſtante utilitate Eccleſiæ.*
20 *Contractus favore Eccleſiæ, & minoris claudicat.*
21 *Beneplacitum Apoſtolicum requiritur in alienatione immobilium Eccleſiæ.*
22 *Eccleſia poſt impetratum beneplacitum Apoſtolicum, quod retrahitur, non poteſt à contractu recedere, n. 24.*
23 *Beneplacitum Apoſtolicum an, & quomodo operetur ante probationem utilitatis.*
24 *Alienatio facta reſervato beneplacito, interim dicitur imperfecta.*
25 *Beneplacitum Principis reputatur pro impoſſibili.*
26 *Legatum cum onere impetrandi aliquid à Principe debetur rejecto onere tamquam impoſſibili.*
27 *Impoſſibilitas quando vitiet contractus, ſive ultimas voluntates, vel habeatur pro non oppoſita.*
28 *Beneplacitum Apoſtolicum, an, & quando ex lapſu temporis præſumatur, n. 30. & 32.*
29 *Solemnitates omnes præſumuntur ex lapſu centum annorum.*
31 *Negativa beneplaciti non adhibiti non probatur ex inſpectione actorum.*
33 *Solemnitates non requiruntur in bonis, quæ ſint ſolita locari.*
34 *Conſuetudo locandi bona Eccleſiæ, quomodo ſit probanda.*
35 *Utilitas Eccleſiæ requiritur non Rectori, cui detur pecunia.*
36 *Conſuetudo in Emphyteuſim concedendi bona Eccleſiæ non poteſt alterari.*
37 *Bona Eccleſiæ non poſſunt tranſire in manum mortuam ſine beneplacito Apoſtolico.*
38 *Res ſterilis, & modicæ conſiderationis poteſt in Emphyteuſim concedi etiam conſanguineis cum ſolo conſenſu Epiſcopi, n. 39.*
Epiſcopus Eccleſiæ alienantis, non Epiſcopus loci, in quo ſita ſunt bona alienanda, vel uterque debet auctoritatem interponere.
40 *Res quando dicatur exigui valoris, & modicæ conſiderationis.*
41 *Dos ſcutorum mille olim pro magna, hodie per minimu reputatur.*

CAPUT LXIX.

LIcèt de jure civili non ſit permiſſum alienare res
immobiles Eccleſiæ, niſi in certis caſibus, ut ex
cauſa pietatis pro redemptione captivorum, vel pro 1
alimentis pauperum tempore penuriæ magnæ, vel
ex cauſa neceſſitatis pro debito Eccleſiæ perſolvendo,
ſive ex cauſa utilitatis, ut *in l. Sancimus, & in Auth.*
hoc jus porrectum, ac in l. jubemus, C. de ſacroſanct.
Eccl. ubi gloſ. *in Verb. Inſcribatur*. Oinnot. *in ſ.*
Sacræ n. 8. *inſtit. de rer. diviſ.* & tunc multæ ſolem-
nitates requirantur, &c.

Primò, ut urgeat debitum, quod ex mobilibus, & 2
fructibus ſolvi non poſſit, &c.

Secundò, ut detur prius ipſi creditori res immobilis loco pignoris, ad hoc ut ſibi de fructibus ſatisfaciat, ſi ita velit accipere, &c.

Tertiò, quod Rector, ſive Abbas apud Epiſcopum juret verè exiſtere debitum, nec ex mobilibus ſolvi poſſe, &c.

Quartò, quod per viginti dies res venalis publicè notetur, & plus offerenti deliberetur, ac pretium omnibus modis in utilitatem Eccleſiæ cedat pro debito, &c.

Quintò, ut ſuperindè conficiatur ſcriptura, &c.

Sextò, quod emptore non reperto res æſtimata detur in ſolutum creditori pro decima parte pluris pretii æſtimationis ipſius rei, &c.

Septimò, quod interveniat conſenſus Epiſcopi, & majoris partis Cleri, &c.

Octavò, quod creditor probet, id, quod credidit in utilitatem Eccleſiæ proceſſiſſe, &c.

Nonò, quod vendatur res mediocris inter alias inſpecta qualitate, quantitate, & onere, &c.

Decimò, quod res magni pretii pro parvo debito non vendatur, quæ omnia decem requiſita notantur *in Auth. hoc jus porrectum*, juxta gloſ. *C. de Sacroſ. Eccl.*

De jure tamen Canonico, cui in hoc ſtandum eſt,
tot ſolemnitates non requiruntur, ſed ſufficit ſolem-
nitas, & forma tradita *in c. ſine exceptione* 12. *quæſt.*
2. *& in c. dudum reb. Eccleſ. non alien.* ut ſcilicet in- 3
terveniat tractatus, & cauſæ cognitio an expediat Ec-
cleſiæ alienatio, ſecundò auctoritas, ſive decretum
Epiſcopi, tertiò conſenſus Cleri, ſive Capituli ſi aga-
tur de alienatione rei immobilis Collegiatæ, ſi verò
de alienatione rerum alicujus Monaſterii conſenſus E-
piſcopi, Abbatis, vel Abbatiſſæ, & Monachorum,
vel Monialium, & ſi agatur de alienatione rerum ali-
cujus Parochialis Eccleſiæ conſenſus Epiſcopi, &
Præsbyteri ſive Rectoris illius Eccleſiæ abſque alio tra-
ctatu, Guid. Pap. *dec.* 149. Gratian. *diſcept. forenſ.*
cap. 452. *n.* 9. *& ſeqq.* Oinot. *in §. Sacræ n.* 9. *Inſtit.*
de rer. diviſ. Pract. Papp. *in libel. act. real. gloſ. ve-*
ris, & legitimis n. 48. Capyc. *dec.* 16. *in princ.* & ex
profeſſo de alienatione bonorum Eccleſiaſticorum,
tradit Borg. *dec.* 30. *per tot. par.* 2.

Duo enim requiſita tantùm de jure canonico copu-
lativè requiruntur, uti valeat hujuſmodi alienatio, 4
ſolemnitas, ſive forma requiſita, & juſta cauſa, *c.* 1.
de reb. Eccleſ. non alien. Rot. *part.* 2. *diverſ. deciſ.*
160. *n.* 1. *& deciſ.* 178. *n.* 1.

Et in ſpecie quod non ſit neceſſaria ſubhaſtatio re-
quiſita de jure civili, *d. Auth. hoc jus porrectum*, at-
tento jure canonico, quod ubique, & in utroque fo- 5
ro ſervari debet, in hac materia tradit Poſth. *in tract.*
de ſubhaſt. Inſpect. 2. *n.* 13. & latè de conſuetudine
teſtatur Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 479. *n.* 14. *&c.*

Juſta autem cauſa dicitur utilitas Eccleſiæ, vel ne-
ceſſitas, quamvis adhibita ſolemnitate videatur præſu-
mi utilitas, Magon. *deciſ. Flor.* 69. *n.* 4. & tunc di- 6
citur adeſſe utilitas, quando non eſt dubium, quod
alienatio ſit magis profutura Eccleſiæ, adeò ut evi- 7
dens utilitas æquiparetur neceſſitati, Gratian. *diſcept.*
for. cap. 838. *n.* 21. ac ſufficit, quod talis evidens uti- 8
litas Eccleſiæ adſit tempore contractus, non attento
quod poſteà ſequatur, Guid. Pap. *dec.* 157. Gratian.
cap. 415. *n.* 10. *& ſeqq. & cap.* 520. *n.* 21. *& n.* 32.
ubi etiam quòd ideò Eccleſia non reſtituitur in inte-
grum ex læſione ſupervenienete poſt contractum, quam- 9
vis

Digitized by Google

vis aliàs reſtituatur propter læſionem exiſtentem de
tempore contractus, non obſtante juramento, & ſo-
lemnitate beneplaciti Apoſtolici, quod ſolùm ſupple-
re poteſt defectum ſolemnitatum, non autem defectum
10 cauſæ, Rot. *diverſ. part.* 2. *dec.* 178. *n.* 2. & tunc ve-
nit res unà cum fructibus reſtituenda, idem Gratian.
cap. 624. *n.* 16. *& ſeqq.* ubi multos allegat, &c.
Sicuti etiam juſta cauſa diceretur, quando res Ec-
cleſiæ eſſet minus utilis, vel potiùs oneroſa, & plus
incommodi, quàm commodi afferens, *juxt. c. terru-*
11 *las*, *& c. item. donnus* 12. *quæſt.* 2. cum aliis per Guid.
Pap. *deciſ.* 156. *& deciſ.* 158. Capyc. *deciſ.* 105. &
Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 452. *n.* 2. *&c.*
Circa tamen hujuſmodi utilitatem Eccleſiæ debent
teſtes, & probationes pro veritate recipi, ita ut non
ſufficiat extrajudicialis informatio niſi in reſcripto ſi
12 in evidentem, &c. fuerit conceſſa facultas Commiſſa-
riis ſe extrajudicialiter informandi, Rot. *diverſ. dict.*
deciſion. 160. *n.* 7. *&* 8.
In quo examine teſtium, & receptione probationum,
13 ad oſtendendam evidentem utilitatem Eccleſiæ, eſt ne-
ceſſaria citatio Rectoris, vel ejus præſentia, cùm aga-
tur de ſuo præjuditio, & ejus conſenſus requiratur,
Gratian. *diſcept. for. cap.* 520. *n.* 33. & regulare eſt,
14 quod ſemper debeant citari illi, qui prætendere poſſunt
aliquid intereſſe in actu expediendo, & ubi lædi poſ-
ſunt, aliàs actus non valet, *l. de unoquoque*, *ff. de jud.*
Marant. *par.* 6. *verſ. quintus modus*, *&c.* Sicut etiam
videmus in diſmembratione unius beneficii, & Curæ
15 animarum ab alio ultrà cæteras ſolemnitates, & juſtam
cauſam in alienatione rerum Eccleſiæ neceſſarias requi-
ri conſenſum omnium Patronorum, & Parochiano-
rum, de quorum intereſſe agitur, Rot. *in Bononien.*
diſmembrationis 15. *Januarii* 1635. coram Ghiſilerio
in Noviſſ. par. 7. *dec.* 6. *per tot.*
Quæ utilitas evidens Eccleſiæ eſt adeò conſiderabilis,
& potens, ut illa exiſtente, valeat alienatio etiam ſine
16 aliis ſolemnitatibus, Grat. *diſcept. for. cap.* 383. *n.* 22.
& latè videndus Ciarlin. *controv. Jur. capit.* 105. *per*
tot. ita ut tunc non poſſit opponi de ſubreptione bene-
placiti Apoſtolici, & oppoſitio non ſit attendenda
idem Gratian. *cap.* 415. *n.* 3. Rot. *par.* 2. *diverſ. dec.*
174. *n.* 8. ubi etiam *n.* 10. quòd non ſufficit utilitas,
niſi ſit evidens, cùm utilitas evidens ſit cauſa finalis
alienationis, &c.
Quæ autem ſint conſideranda, ut dicatur adeſſe utili-
tas evidens ex tempore anteriori, & poſteriori non at-
17 tento ſolo tempore præſenti tamquam momentaneo,
latè tradit eadem Rot. *diverſ. part.* 2. *deciſ.* 65. *nu.* 4.
& ſeqq. ad 23. *ubi n.* 19. quòd ſi dubitetur de utilitate,
non valet alienatio facta ex cauſa evidentis utilitatis,
quidquid alias conceſſio præſumatur utilis, quotieſ-
cumque non probatur, illam fuiſſe damnoſam, ut ibi-
dem *n.* 20. & Menoch. *de arbitr. caſ.* 172. *n.* 22.
Et quod alienatio bonorum Eccleſiæ facta ex juſta
cauſa, & bona fide, non adhibitis ſolemnitatibus, non
faciat alienantem incidere in pœnas Conſtitutionis
Paulinæ, de quibus *in Extravaganti Ambitioſæ de*
18 *reb. Ecclеſ. non alien.* ſicut nec quando fit ob neceſſi-
tatem alendi propter celeritatem cauſæ moram non
patientis, & idem eſt de reinveſtimento, quod erat
faciendum, ſi ex dictis cauſis factum non fuerit, Qua-
rant. *in Summ. Bullar. in verb. Alienatio rerum Eccle-*
ſiæ num. 42. *&* 59. cum aliis per Gratian. *diſcept. for.*
cap. 931. *n.* 1. *& ſeqq.* Sicuti quod alienatio valeat ex
cauſa remunerationis quo ad fructus notat Magon. *deciſ.*
Flor. 64. *n.* 41.
Et ſtante dicta utilitate, poteſt quandocumque inter-
venire ſolemnitas, & interim valet alienatio, cùm ha-
19 beat implicitum ſtatum validitatis ab initio, donec Ec-
cleſia pœniteat, Duran. *deciſ.* 397. *n.* 11. *& n.* 29. Eſt
enim in Eccleſiæ poteſtate, & electione approbare, vel
reprobare alienationem ſine ſolemnitatibus factam,
20 cùm ejus favore poſſit contractus claudicare, ſicut &
favore minoris, & ſibi imputet qui contraxit, non ad-
hibitis ſolemnitatibus, quia ipſe non poteſt pœnitere,
nec hujuſmodi nullitatem allegare, ne quod favore Ec-
cleſiæ, vel minoris inductum eſt, in odium retorqueri
poſſit, ut latè probat Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 202.
n. 20. *& ſeqq. & c.* 803. *n.* 44. ubi multos Doctores, &
deciſiones allegat, & Rot. *part.* 2. *div. deciſ.* 143. *n.* 11.

Ad tollendas igitur omnes difficultates, & obſtacu-
lum Conſtitutionis Paulinæ, de qua *in d. extravag.*
Ambitioſæ de reb. Eccl. non alienan. ſolet impetrari be-
neplacitum Apoſtolicum, quod juxta d. Conſtitutio- 21
nem requiritur in tranſactione, & alia qualibet aliena-
tione rerum Eccleſiæ, præcipuè quando legitimæ ſo-
lemnitates non intervenerunt, & ſupplet earum defe-
ctum cùm eo interveniente cenſeantur remiſſæ, Du-
ran. *dec.* 459. *n.* 2. *&* 3.
Sufficit enim beneplaciti formam, & verba ſervare,
& quādocumque impetratum etiam poſt ſequutam alie-
nationem retrotrahitur ad illam, adeò ut licet Eccleſia
poſſit ante illius impetrationem pœnitere, & à contra- 22
ctu recedere, non tamen hoc ei licebit poſtquam fuerit
obtentum, pulchrè idem Duran. *dec.* 396. *n.* 8. *& ſeqq.*
cùm auctoritas Papæ ſuppleat omnes alias ſolemnitates,
ſi legitimè & validè interponatur exiſtente juſta cauſa,
ſecus ſi fuiſſet ſubreptitia, Rot. *par.* 2. *diverſ. deciſ.* 75.
n. 1. *& ſeqq.*
Hujuſmodi tamen beneplacitum Apoſtolicum in for-
ma commiſſaria conceſſum, ut fieri ſolet cum clauſu-
la, *ſi in evidentem &c.* non dicitur perfectum, & abſo-
lutum ab initio, ſed qualificatum, & conditionale, & 23
interim non juſtificata conditione nihil operatur, licèt
quo ad ſubſtantiam non ſit conditionale, ſi in rei ve-
ritate adſit utilitas Eccleſiæ, ſed iſto caſu dicitur ſolùm
dilata illius executio uſquequò ſervata forma de utili-
tate conſtiterit evidenter, ac ideò tunc ſtatim reddit
contractum perfectum, & poteſt quandocumque per
Commiſſarium ferri ſententia ſuper utilitate prædicta
etiam poſt mortem impetrantis, latè idem Duran. *de-*
ciſ. 365. *n.* 7. *& ſeqq.* ubi concordantes deciſiones alle-
gat, &c.
Dicitur autem imperfecta alienatio bonorum Eccle-
ſiæ, ſi ſit facta reſervato beneplacito Apoſtolico, ita ut
donec obtineatur ſit locus pœnitentiæ, ſecùs autem, ut
dixi poſtquam fuit impetratum, nam licèt nondum ſe-
quuta fuerit ſententia Commiſſarii, & executoris, cui 24
fuit demandata cognitio, ſi in evidentem, &c. nullus
eſt locus pœnitentiæ, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 514.
num. 7. *& ſeqq.* Duran. *dec.* 459. *num.* 5. *&* 6. *& deciſ.*
397. *num.* 12. *& per tot. & dec.* 365. *n.* 7. *ad* 14. *&c.*
Beneplacitum enim Principis, & Pontificis ante illius
impetrationem, tamquam pendens ab alterius volunta-
te, reputatur pro impoſſibili, Magon. *deciſ. Luc.* 25. *n.* 25
82. *&* 83. Mohed. *deciſ.* 3. *de teſtamentis num.* 1. *aliàs*
deciſ. 235. adeò ut ob hanc rationem, legatum factum
Mendicantibus cum onere acquirendi novum locum,
vel quid ſimile, in quo requiratur beneplacitum Apo- 26
ſtolicum, vel licentia Principis, ſtatim valeat, & de-
beatur rejecto illo onere tamquam impoſſibili, & diffi-
cili propter licentiam, & conſenſum Apoſtolicum ad
id neceſſarium, difficile enim reputatur quo ab alterius
voluntate maximè Principis dependet, & impoſſibili
æquiparatur, Caſtr. *in l. idem*, *§. conſtat*, *ff. de leg.* 1.
num. 8. Magon. *d. deciſ. Luc.* 25. *nu.* 82. quamvis aliàs
ſola difficultas non impediat obligationem, Bart. Caſtr.
& Jaſ. *in l. continuus*, *§. illud*, *ff. de verb. oblig.* Durand.
tract. de condit. & mod. impoſ. par. 4. *cap.* 4. *nu.* 3. Et
quando impoſſibilitas vitiet contractus bonæ fidei, &
ſtricti juris, ac ultimas voluntates, vel quando potius 27
conditio impoſſibilis habeatur pro non appoſita, & quid
ſi fuerit adjecta ſubſtantiæ negotii, vel qualitatibus, &
accidentibus, & quid ſi per viam modi, vel conditio-
nis, & alia multa ad hunc propoſitum tradit Duran. *d.*
tract. de condit. & mod. impoſſ. &c.
An autem ex lapſu temporis præſumatur beneplaci-
tum Apoſtolicum interveniſſe, dic regulariter non præ- 28
ſumi tamquam ſolemnitas extrinſeca, niſi effluxerint
triginta anni, idem Duran. *deciſ.* 459. *num.* 5. *&* 6.
quo caſu ſtante obſervantia ſubſequuta cum dicto tem-
pore triginta annorum præſumitur, Rot. *part.* 2. *diverſ.*
deciſ. 179. *n.* 1. & ſtante curſu centum annorum etiam 29
ceſſante poſſeſſione, & patientia, & ſcientia partis, ac
abſque aliqua enunciatione omnes ſolemnitates præſu-
muntur, Gratian. *diſcept. for. cap.* 867. *n.* 50. *& ſeqq.*
Et quod juncta poſſeſſione beneplacitum præſumatur ex 30
curſu longi temporis, aliàs ſecùs, Magon. *deciſ. Flor.*
61. *num.* 18. Nec inſpectio actorum probat negativam 31
beneplaciti non adhibiti, cùm ſit ſolemnitas, quæ po-
tuit ante, & poſt actum adhiberi, idem Gratian. cum

multis ab eo relatis *in d. capit.* 867. *nu.* 53. *& cap.* 415.
num. 21. Ita ut ad præſumendum beneplacitum Apoſto-
32 licum non ſufficiant viginti novem anni, ſed requiratur
integer lapſus triginta annorum cum obſervantia ſubſe-
quuta, Add. ad Greg. *deciſ.* 354. *ſub num.* 18. & Rota
in Romana devolutionis 4. *Decembris* 1651. *num.* 38. *co-
ram Bichio*, circa quod videnda eſt etiam nova Conſti-
tutio ſanctæ memoriæ Urbani VIII. præſervativa jurium
Eccleſiæ, quæ ſuſtulit hujuſmodi præſumptionem, &c.
Supradictæ verò ſolemnitates canonicæ non requirun-
tur in alienatione bonorum Eccleſiæ, quæ ſint ſolita lo-
33 cari, & in emphyteuſim concedi, *dict. extravag. Am-
bitioſæ de reb. Eccl. non alien.* dummodò talis conſuetu-
do, ſi contigerit de illa dubitari, probetur unà cum evi-
denti utilitate Eccleſiæ de tempore novæ conceſſionis,
34 & quod prima conceſſio fuerit facta cum debitis ſole-
mnitatibus, & ſaltem per quadraginta annos obſervata,
Rot. *in Romana devolutionis Lunæ* 4. *Decembris* 1651.
coram Bichio *num.* 36. *&* 37. ſequitur Altograd. *conſ.*
23. *num.* 48. *lib.* 1. Ita ut non ſufficiat dare quantitatem
pecuniæ Prælato, & Rectori Eccleſiæ pro hujuſmodi
nova conceſſione, cùm iſtud non redundet in utilita-
tem Eccleſiæ, ſed ipſius Prælati, & Rectoris tantùm,
quod non ſufficit, & non attenditur, ut pluribus deci-
35 ſionibus relatis firmat Gratian. *diſcept. for. cap.* 379. *nu.*
10. *& ſeqq. & cap.* 813. *nu.* 36. *& ſeqq. ad finem*, Rot.
in Æſina bonorum 27. *Aprilis* 1635. coram Buccabella
in Noviſſ. part. 7. *deciſ.* 36. *num.* 6. & facit Magon. *de-
ciſ. Luc.* 14. *per tot.*
Valet enim dicta conſuetudo concedendi, & renovan-
di Emphyteuſim abſque ſolemnitatibus canonicis, &
eſt ſervanda cum ejuſdem pactis antiquis, licèt plus ab
36 aliis inveniri poſſet, cùm ſufficiat non adeſſe læſionem
juxta veteres conventiones, & conditiones, contraria
verò intelliguntur quando Prælatus, & Rector vellet ab
illa antiqua conſuetudine recedere, & pro minori pen-
ſione, vel in ulteriorem generationem concedere, cùm
non poſſit ejus limites tranſire abſque ſolemnitatibus
canonicis, aliàs ſecùs quando vult ſolùm veteres condi-
tiones ſervare, Mantic. *de tacit. & ambiguis convent.
lib.* 22. *tit.* 19. *num.* 33. cum aliis per Gratian. *diſcept.
forenſ. cap.* 913. *num.* 33. *&* 34.
Quando tamen conceſſio fieret in manum mortuam,
qualis dicitur Eccleſia, vel locus pius, dicitur ſolitum
alterari, & opus eſt beneplacito Apoſtolico, ſi res non
37 fuerit ſolita in manus mortuas tranſire, Rot. *part.* 5. *re-
cent. deciſ.* 176. *num.* 43. cum aliis per eandem Rot. *in
dicta Romana devolutionis num.* 36. 4. *Decembris* 1651.
coram Bichio.
De qua alienatione, & conceſſione in manum mor-
tuam an, & quando valeat, & fieri poſſit vidend. Gra-
tian. *diſcept. forenſ. cap.* 481. *num.* 61. *ad finem, & cap.*
533. *num.* 38. *& ſeqq.* Magon. *deciſ. Luc.* 12. *num.* 8.
ubi Add. &c.
Et quando agitur de terrulis, rebus ſilveſtribus, & ſte-
rilibus, ac modicæ conſiderationis, poſſunt in emphy-
teuſim concedi etiam conjunctis, & affinibus conceden-
tis abſque aliqua ſolemnitate, & beneplacito Apoſtolico
cum ſolo conſenſu Epiſcopi illius Diœceſis, in qua ſita
eſt Eccleſia, ad quam res alienanda ſpectat licèt eſſet ſi-
38 ta, & poſita in alia Diœceſi, nam Epiſcopus Eccleſiæ
alienantis, non Epiſcopus rerum alienatarum debet au-
ctoritatem ſuam interponere, quamvis utrumque requi-
rere non eſſet inconveniens, ſed cautela, Mantic. *de
tacit. & ambiguis convent. lib.* 4 *tit.* 7. *num.* 37. probatur
in *Auth. hoc jus porrectum*, ubi Bald. *num.* 5. *C. de Sa-
croſanct. Eccleſ.*
Valet enim alienatio rei Eccleſiæ facta à Prælato, vel
Rectore in ejus conſanguineos ſicut in extraneos, quan-
do fit ſine præjudicio Eccleſiæ, & ceſſet omnis præſum-
39 ptio fraudis, Rot. *part.* 2. *diverſ. deciſ.* 18. *num.* 6. licèt
aliàs dicatur, quod alienatio facta in conſanguineos,
non caret fraudis ſuſpicione, eadem Rot. *part.* 2. *diverſ.
deciſ.* 65. *n.* 18. *&c.*
Quando autem ad hunc effectum res dicatur exigui
valoris, & modicæ conſiderationis, remittitur arbitrio
Judicis, quamvis *gloſſ. in cap. terrulas* 12. *quæſt.* 2. re-
ſtringat hanc modicitatem ad viginti ſolidos, quod in-
40 terpretatur ad viginti aureos, ſed inſpecto præſenti tem-
pore minus reputantur quinquaginta aurei, quàm olim
viginti, ſicuti videmus, quod dotes ſcutorum mille
olim habebantur pro magnis, & hodie reputantur pro
minimis juxta qualitatem perſonarum, Menoch. *de ar-
bitr. caſ.* 149. *num.* 40. cum aliis per Gratian. *diſcept.* 41
forenſ. cap. 452. *per tot.* ubi prædicta omnia latè com-
probat, &c.
Et ex his puto in omnibus ſatisfactum deſiderio, &
petitioni Reverendiſſ. D. mei Abbatis NN. cui etiam
quo ad alia ſemper me paratum pro viribus exhibeo, &c.

ARGUMENTUM.

Contractus carcerati an, & quando valeat: An ejus fidejuſſor obligetur, ſi ſolverit an repetat ab eo, quid ſi ſolverit pro liberando detentum à latronibus, plura de metu quando reſcindat contractum, an juramentum operetur, & alia notabilia.

SUMMARIUM.

1 *Metus eſt cauſa reſciſſionis cujuslibet contractus.*
2 *Metus eſt difficilis probationis, & probatur conjecturis.*
3 *Metus non omnis reſcindit contractum, ſed tantùm cadens in conſtantem virum.*
4 *Metus quando dicatur juſtus, & ſufficiens ad annullandum contractum.*
5 *Carceratio juſta arguit metum, & annullat contractum.*
6 *Carcer qualiter ſit mala manſio, & morti æquiparetur.*
7 *Carceratus dicitur ille, qui invitus in Arce, vel camera detinetur.*
8 *Carceratus dicitur, qui dedit fidejuſſorem de non recedendo ab areſto.*
9 *Metus dicitur adeſſe etiam ſi carceratus ducatur ad bancam juris, vel in domum extra palatium, n.* 10.
11 *Carceratus injuſtè, vel etiam juſtè ad extorquendum alium contractum, prohibetur contrahere cum eo, qui fecit illum carcerare.*
12 *Fidejuſſor accedens contractui geſto cum carcerato an remaneat obligatus.*
13 *Submiſſio tertiæ perſonæ magis fraudem redolet.*
14 *Promiſſio indemnitatis facta fidejuſſori à carcerato, an valeat.*
15 *Fidejuſſor qui ſolvit pro carcerato, an ab eo repetat.*
16 *Solvens pecuniam latronibus pro eximendo detentum ab illorum manibus an repetat ab eo, quem liberavit, & quid ſi pro ſe retineat.*
17 *Officialis an poſſit contrahere cum carcerato, vel cum ſubdito durante officio.*
18 *Medicus durante infirmitate non poteſt contrahere cum infirmo.*
19 *Medicus an poſſit recipere promiſſionem ab infirmo pro illo curando.*
20 *Carcerati non poſſunt contrahere cum Cuſtode carceris, ſed benè inter carceratos.*
21 *Carcerati non poſſunt hæredem inſtituere Cuſtodem carceris, nec alios, ſub quorum cuſtodia eſſent ſequeſtrati.*
22 *Inſtitutio facta à minore de ſuo tutore, vel curatore non valet.*
23 *Teſtator poteſt blandis verbis induci ad ſibi, vel alteri relinquendum.*
24 *Tutor non poteſt inducere teſtatorem ad ſibi relinquendum id quod fuit relictum pupillo, cujus tutelam gerit.*
25 *Teſtator non poteſt blandis verbis induci, ut alteri adimat, & ſibi relinquat.*
26 *Inſtitutio, quæ ex importunitate procedit, non valet.*
27 *Contractus carcerati valet etiam cum eo qui fecit carcerare, quando carceratio fuit juſta.*
28 *Juramentum non validat contractum meticuloſum.*
29 *Juramentum quomodo habeatur pro appoſito, & quid operetur ſtante pacto, quod ſcriptura habeatur pro jurata.*
30 *Abſolutio non eſt neceſſaria, nec traſgreſſor efficitur perjurius, quando verè juramentum non fuit interpoſitum, ſed tantùm conventum, quod ſcriptura habeatur pro jurata.*

CA-

Digitized by Google

CAPUT LXX.

1 Metus eſt cauſa ſufficiens nullitatis, & reſciſſionis, cujuſlibet contractus, nam ut inquit Prætor *in l. 1. ff. de eo quod met. cauſ.* Quod metus cauſa geſtum erit, ratum non habeo, quæ verba propè divina, & in ore Prætoris à Deo poſita per judicium naturale,& ſummam æquitatem continere reputantur, quomodò enim rectè fieri poteſt ut is obligetur, qui metu adductus conſequitur, Bald. *in Rub. ff. eod.* Oinot. *in §. quadrupli n. 4. Inſtit. de act.* Menoch. *de arbitr. caſ. 135. num. 1.*

2 Qui quidem metus licèt ſit de illis caſibus, qui reputantur difficilis probationis, ut tradit idem Menoch. *de arbitr. caſ. 116. num. 17.* probatur tamen per conjecturas, de quibus latè Theſ. *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 51. nu. 23. & per tot.* Seraphin. *deciſ.* 818. Ciarlin. *controv. forenſ. cap. 108. nu. 20. & ſeqq.* idem Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 126. per tot. & de arbitr. d. caſ. 135. num. 6. & caſ. 136.* ubi quòd Judicis arbitrio remittitur quænam conjecturæ ſufficiant, Jaſ. *in l. interpoſitas C. de tranſact.* Rot. *part. 2. diverſ. deciſ. 341. n. 4.*

Non tamen omnis metus ſufficit ad reciſſionem contractus, ſed tantùm juſtus, qui cadere poteſt incoſtantem virum juxta qualitatem perſonarum, cùm non om-
3 nes eodem modo ſint conſtantes, ſed quidam, quos nullum tormenti, aut periculi genus terrere ſolet, quidam alii verò timidiores, ut pueri, & mulieres, in quibus minor metus ſufficit, idem Menoch. *de arbitr. dict. caſ. 135. num. 2. & ſeqq.* Sola enim ſuſpicio metus, & vani timoris non habetur in aliqua conſideratione, quoad juris effectum, *l. vani timores quod met. cauſ.* Rot. *diverſ. d. deciſ. 341. num. 1.*

Reperiuntur nihilominus quidam caſus, qui videntur in jure definiti, & quos procul dubio Judex arbitrari debet in omni genere perſonarum juſtum metum, & ca-
4 dentem in conſtantem virum inferre, ut quando imminet periculum mortis, ſalutis, cruciatus corporis ſui ipſius, vel filiorum, ſive etiam affinium, amiſſionis bonorum, & ſimiles metus illati per verbera, vel minas atroces à potente, & ſolito illas ad effectum perducere, vel per injuſtam carcerationem, *l. metum autem ff. de eo quod met. cauſ.* Oinot. *in dict. §. quadrupli num. 36.* cum aliis per Menoch. *de arbitr. dict. caſ. 135. num. 6. & ſeqq. &c.*

Ipſa enim injuſta carceratio,& detentio ſatis ſuperque arguit per metum fuiſſe geſta, & nullius eſſe momenti,
5 quæ in vinculis geſta fuerunt, adeò ut contractus à carcerato celebratus, nec etiam prodeſſe poſſit ei, qui aliquo modo particeps fuit, ut carceri manciparetur, *leg. qui carcerem, & leg. metum §. ſed licèt ff. eodem*, Dec. *conſil. 691. num. 5.* Guid. Pap. *deciſ. 253.* cum aliis per Menoch. *de arbitr. caſ. 136. num. 3. & ſeqq.*

Quia carcer eſt mala manſio, magnus cruciatus, &
6 morti æquiparatur, licèt dicatur tantùm inventus ad cuſtodiam non ad pœnam præcipuè de jure civili, Boſſ. *in tit. de carcer. num. 1. & 2. &c.*

Atque ad hunc effectum carceratus dicitur non ſolùm ille, qui in publico carcere, ſive vinculis detinetur, ſed
7 etiam qui invitus in Arce, vel Camera privata cuſtoditur, itaut liberè non valeat diſcedere, Rot. *in noviſſ. part. 6. dec. 26. num. 40. & 41.* Urſil. ad Afflict. *deciſ. 149. num. 2.* Sicut etiam dicitur carceratus ille, qui dedit fidejuſſores de non recedendo ab areſto, & juravit,
8 non recedere, quicumque enim eſt ita alligatus, & obligatus, ut ſine dedecore in publico apparere non poſſit, dicitur eſſe in vinculis, licèt haberet facultatem abeundi, ut quia, vel juraverit non abire, vel ſub fidejuſſore ſit, *leg. in eadem §. in vinculis ubi gloſs. & leg. nec non ff. quibus ex cauſ. maiore*, cum aliis per Guid. Pap. *deciſ. 253. per tot.* Petr. Pech. *tract. de jur. ſiſtend. & manutenend. inject. cap. 29. num. 2.* Boſſ. *in tit. de carcerat. fidejuſ. comitt. num. 3.*

Ex quibus apparet eluſoria cautela illorum, qui dum volunt cum carcerato contrahere, faciunt eum extrahere de carcere, & ducere ad bancum juris, nam ſemper metus dicitur perdurare quouſque extat eadem cauſa
9 metus, & actus factus incontinenti poſt illarum metum, præſumitur meticuloſus, ex quo eadem cauſa perdurat, & non pervenit ad locum omninò liberum, nec in plena libertate poſitus fuit, prout requiritur ad hoc, ut poſſit prætendi metum fuiſſe purgatum, Menoch. *de præſumpt.*

lib. 3. præſumpt. 126. nu. 26. et ſeqq. ad finem, & idem 10
omninò eſt quamvis ad promiſſionem abſolvendam adduceretur carceratus in domum alicujus civis, veluti à vinculis remotam, & liberam, ne dicere, & allegare poſſet ſe in carceribus contraxiſſe, Neviz. *conſil. 51.* cum aliis per Petr. Pecch. *d. tractat. de jur. ſiſten. et manu. inject. cap. 29. num. 3.*

Ex præmiſſis itaque clarè liquet, promiſſionem de ſolvendo una cum datione fidejuſſorum factam à Franciſco nulliter,& injuſtè detento in carceribus ad favorem Bartholomæi, qui fecit illū detinere eſſe omninò meticuloſam, nullam, & non attendendam. Nam carceratus inju-
ſtè, ſive ex eo, quod non ſit reus, nec debitor, ſive etiam li- 11
cèt eſſet talis ex eo, quod nō ritè, nec ſervato juris ordine, vel etiā data juſtitia carcerationis ad extorquendum aliū contractum ſeparatum ſuper alio negotio ad favorem illius, qui fecit carcerare, adeò prohibetur cum eo ad cujus inſtantiam fuit captus contrahere, ut omnis obligatio, & promiſſio, inde ſequta ſit ipſo jure nulla propter metum, qui ex injuſta carceratione, vel etiam juſta, ſed ad extorquendum alium contractum, ut ſupra dicitur ſufficienter probatus, Rot. *in noviſſ. part. 6. deciſ. 26. num. 5. & ſeqq. per tot.* Duran. *deciſ. 373. nu. 5. & ſeqq.* ubi etiam, quòd eſt nulla obligatio fidejuſſo-
ris accedentis pro hujuſmodi carcerato ad favorem il- 12
lius, qui fecit carcerare, maximè quando fuit pater, vel mater, qui fidejuſſerint, quaſi in illis vigeat eadem ratio metus, etiam ſe ſi obligaverint cum juramento principaliter, & inſolidum, quidquid poſſit dubitari in aliis, licèt etiam in aliis fidejuſſoribus extraneis idem omninò dicendum eſſe videatur ex traditis per Afflict. *dec. 149. n. 1. & 4.*

Si enim valeret obligatio fidejuſſoris, & poſſet ab illo exigere, qui injuſte fecit carcerare, & ſic per metum extorſit obligationem à principali, ſequerentur duo abſurda, unum quod qui injuſtè fecit carcerare, per indirectum haberet intentum ſuum, alterum quòd non obſtante metu incuſſo, quis teneretur obſervare, quæ per metum promiſit, quia fidejuſſor ſi coactè ſolverit poterit à principali repetere, ut mox dicam, & ita qui metum incuſſit commodum ex improbitate ſua
conſequeretur contra regulas juris, ac ſemper viget ra- 13
tio metus etiam reſpectu fidejuſſoris, nam ſicuti detentus ipſe per metum promiſit, ſic etiam per metum fidejuſſorem dedit, & promiſſio, quæ ſit carceranti nomine carcerati, & pro illius liberatione obtinenda perindè eſt, ac ſi facta fuiſſet ab ipſo carcerato, imò ſubmiſſio tertiæ perſonæ magis fraudem, & metum redolet, ac arguit Hypolit. *ſing. 306.* & alii relati per Petr. Pech. *de jur. ſiſtend. dict. cap. 29. in fine.*

Quæ adeò ſunt vera, ut nec teneat promiſſio relevationis indemnitatis, facta à carcerato ipſi fidejuſſori, qui pro illo intercedit penes eum, qui carcerare fecit, quia licèt carceratus poſſit contrahere cum tertio, qui non fuit cauſa carcerationis, nec aliquo modo parti-
ceps, tamen ſi ille tertius non contrahit ex motu pro- 14
prio, & ad proprium commodum principaliter, ſed ad inſtantiam alterius, aut ad commodum illius, qui carceratum injuſtè detinet, non valet contractus, Duran. *d. deciſ. 373. num. 14. &c.*

Si tamen talis fidejuſſor ſe oppoſuerit ſolutioni, nec ſpontè ſolverit, ſed fecerit quidquid potuerit ne ſolveret, propter potentiam adverſarii per vim, vel juſſu Superioris etiam injuſtè coactus fuerit ſolvere, nec fuerit aliquo modo particeps injuſtæ detentionis, non video
quomodo æquitas patiatur, eum eſſe in damno, & exi- 15
ſtimo poſſe repetere à principali pro quo fuit coactus ſolvere, ſi enim principalis remanſit liberatus à carcere propter dictam fidejuſſionem, & pietatem, officium ſuum non debet illi eſſe damnoſum, ſed æquum eſt, ut repetat Marſil. *in repet. Rub. ff. de fidejuſ. nu. 186.* Afflict. *deciſ. 149. num. 4.* & latè ibidem probat Urſil. *in Addit. num. 5. & ſeqq.*

Sicuti idem eſſe videmus quando aliquis pietate du- 16
ctus ſolvit pecuniam latronibus pro aliquo liberando ab eorum manibus, qui licèt ipſo detento invito ſolvat pro eo, cùm faciat ad illius ſalutem, & liberationem obtinendam, & ſic opus bonum, & pium exerceat, poteſt ſolutum repetere ab eo, imò etiam ſi quis acciperet pecuniam, & mercedem pro ſe ipſo, ut liberaret aliquem detentum à latrunculis, hujuſmodi acceptio tan-

Digitized by Google

15 tanquam merces ſui laboris, & periculi non ſolùm li-
cita reputatur, ſed dicitur donatio irrevocabilis, quia
quod contemplatione ſalutis fit, æſtimari non poteſt,
*leg. ſi pater §. ſi quis, ff. de donat. leg. nam ſervius, ff.
de neg. geſt.* Tiraquel. *in leg. ſi unquam num.* 12. *Cod. de
revocat. donat.* Boer. *deciſ.* 213. *num.* 31. cum aliis per
Urſil. *d. deciſ.* 149. *num.* 5. *& ſeqq.* ubi teſtatur ſic in
facto conſulviſſe, & obtinuiſſe. Quod ſano modo eſt
intelligendum, ubi nulla ſuſpicio fraudis, & colluſio-
nis cum latronibus in hujuſmodi liberante conſiderari
poteſt, aliàs ſecùs prout innuit Afflict. *dict. deciſ.* 149.
num. 5.

16 Non ſolùm autem prohibetur contrahere carceratus
cum eo, qui fecit carcerare ſtante injuſta detentione,
ſed etiam ſive juſta, ſive injuſta fuerit carceratio prohi-
17 betur officialis, ſive Judex, ſub quorum eſt cuſtodia,
ab eo obligationem recipere, imò etiam à non carcera-
to, ſed ſubdito ſuo durante officio, cùm ſemper præ-
ſumatur terror, & metus illatus de quo tamen viden-
dus latè Montan. *de tut. cap.* 30. *num.* 62. *cum multis
ſeqq. &* Rot. *dicta deciſ.* 26. *num.* 12. *& ſeqq. ad* 28.
in noviſſ. part. 6.

Ad exemplum Medici, qui durante infirmitate non
18 poteſt contrahere cum infirmo, *l. medicus, ff. de var.
& extraord. crimin.* cujus diſpoſitio unde emanaverit,
& alia ad ejus intelligentiam, tradit Gratian. *diſcept.
forenſ. cap.* 439. *num.* 8. *& ſeqq.* Pract. Papp. *for. libel.
act. real. gloſſ. veris, & legitimis num.* 16. Felic. *de So-
ciet. cap.* 8. *num.* 3. Et qualiter Medicus poſſit ab infir-
19 mo recipere promiſſionem pro illo curando, & an eo
defuncto poſſit contra hæredem agere, Afflict. *deciſ.*
123. & pulchrè Magon. *deciſ. Florent.* 11. *per tot.* ubi
affirmativè concludit, limitando tamen in Medico ſti-
pendiato à publico, qui non poteſt de alio ſalario pa-
ciſci, &c.

Nec etiam dicti carcerati poſſunt contrahere cum cu-
20 ſtodibus carcerum, ſed benè inter ipſos carceratos, vel
cum omnibus aliis, ſi ad proprium commodum, &
utilitatem contrahant, Decian. *conſ.* 102. *lib.* 3. Felic.
de Sociét. cap. 8. *num.* 26. quidquid aliter de conſuetu-
dine ſervari, ſed malè dicat Guaz. *ad deff. deff.* 6.
cap. 1. *num.* 9.

Sicuti etiam nec dicti carcerati poſſunt, teſtando,
hæredes inſtituere cuſtodes carcerum, vel alios ſub quo-
rum cuſtodia reperiantur, quibus exceptis poſſunt alios
21 ſibi benè viſos inſtituere, Boſſ. *tit. de carcer. num.* 23.
cum aliis per Guaz. *d. def.* 6. *cap.* 1. *num.* 16. unde te-
ſtamentum factum à vulnerato in domum amici ad in-
ſtantiam Judicis ſequeſtrato non valet, ſi reperiatur in-
ſtitutus ille amicus ſui cuſtos, cùm præſumatur teſta-
tor compulſus, vel paria ſint, quòd potuerit compel-
li, Boſſ. *loc. cit. num.* 22. Urſil. ad Afflict. *deciſ.* 69.
22 Sicut nec valet inſtitutio facta à minore de ſuo tutore,
vel curatore, quia non præſumitur liberè facta, prout
decet, ſed per impreſſionem, & metum, Montan. *de
tut. cap.* 30. *num.* 80. *fol. mihi* 90. idem tenet Marta *vot.*
198. ſed contra probat Galvan. *conſ.* 42.

Quamvis aliàs ſit licitum, teſtatorem blanditiis, &
delineamentis inducere ad ſibi, vel alteri relinquen-
23 dum, niſi miſceantur minæ, vel verbera, ſeu tanta im-
portunitas, quæ liberam voluntatem auferat, Bart. *in
l. fin. ff. ſi quis aliquem teſt. prohib.* cū aliis per Durand.
tract. de condit. & mod. impoſſ. part. 3. *cap.* 5. *num.* 34.

Non tamen licèt tutori inducere teſtatorem ad ſibi re-
linquendum id, quod pupillo, cujus tutelam gerit re-
liquerat, ut per Durand. *loc. cit. num.* 35. ubi etiam,
24 quid in ſimilibus, &c.

Et quod teſtator non poſſit blandis verbis, & per
ſuggeſtionem, ut ſupra induci, ut alteri adimat, quod
jam reliquerat, vel volebat relinquere, non relinquat
illi, ſed ſuggerenti, & blandienti, & ita faciens, &
25 retrahens teſtatorem à ſua libera voluntate, & diſpo-
ſitione non ſolùm peccet, ſed etiam teneatur actione
de dolo, vel in factum ſubſidiaria, *l.* 1. *ff. de doli ex-
cept.* Aug. *in l. fin. C. ſi quis alium teſt. prohib.* Cæpol.
caut. 36. *per tot.* Urſil. ad Afflict. *deciſ.* 69. *per tot.*

Ubi enim inſtitutio non ex libera voluntate, ſed po-
tius ex importunitate procedit, non valet, Durand. *loc.
26 ſup. cit. num.* 34. *&c.*

Stante autem juſta carceratione nullus metus conſi-
derari poteſt, ſed abſolutè valet contractus carcerati,
etiam ſe obligando ad favorem illius ad cujus inſtan- 27
tiam fuit carceratus, Gratian. *d. diſcept. forenſ. cap.* 479.
n. 30. & Rot. *in allegata deciſ.* 26. *part.* 6. *Noviſſ. n.*
1. *& ſeqq.* niſi, ut ſupra dictum fuit, carceratio fuiſſet
procurata ad extorquendum alium contractum ſepara-
tum ſuper alio negotio, quia tunc nec juſta dici po-
teſt, ſi ad hunc finem fuerit procurata, &c.

In caſibus verò, in quibus dictum eſt, non valere ob-
ligationem carcerati propter metum præſumptum, in-
telligendum eſt etiam, ſi adhibitum fuerit juramentum,
cùm juramentum non poſſit convalidare contractum
meticuloſum, non quidem ex eo, quod deficiat conſen-
ſus in jurante, ſed quia ille, qui per metum extorquet 28
obligationem ob reſiſtentiam juris nullum jus, nullam-
vè actionem acquirit, nec meretur ſibi promiſſa ſervari
in pœnam ſui doli, & licèt tunc etiam juramentum ob-
liget reſpectu Dei, quem jurans in teſtem veritatis ad-
ducit, eſt concedenda omninò abſolutio, Rot. *d. deciſ.*
26. *num.* 42. *& ſeqq.* tantò magis in caſu prædicto, ubi
non fuit præſtitum juramentum formale, ſed confecta
ſcriptura privata, quam partes vim publici inſtrumen-
ti, & pro jurata ex pacto habere voluerunt, quo caſu
licèt juramentum vigore pacti inter ipſas partes habea- 29
tur pro appoſito, & pariat ſuum effectum civilem quoad
hominem, non tamen induit religionem ſacramenti
formalis erga Deum, nec eſt opus aliqua abſolutione,
& tranſgreſſor non efficitur perjurus, Rot. *part.* 6. *No- 30
viſſ. dicta deciſ.* 26. *n.* 42. *& n.* 49.

ARGUMENTUM.

Carceratus pro uno debito an, & quando poſſit recommendari pro alio, & quæ requirantur, quid ſi ſit carceratus pro delicto, an poſſit areſtari pro debito, vel pro alio delicto, ſive pro expenſis alimentorum.

SUMMARIUM.

1 *Carceratus pro debito fiſcali an poſſit ad inſtantiam privati recommendari, num.* 2.
3 *Carceratus ad inſtantiam privati poteſt recommendari ad inſtantiam fiſci.*
4 *Carceratus ad inſtantiam privati an poſſit recommendari ad inſtantiam alterius privati, & numeris ſeqq.*
5 *Carceratus non poteſt ab alio areſtari quando prima captura fuit nulla.*
6 *Carceratus non poteſt ab alio areſtari, niſi areſtare volens jam mandatum capturæ contra eum obtinuerit, vel obtineat dum ſtat carceratus, num.* 7.
8 *Executio quando eſt parata vigore ſtatuti poteſt fieri areſtum.*
9 *Citatio non poteſt tolli per ſtatutum.*
10 *Statutum de capiendo debitore intelligitur ſervato ordine l. à Divo Pio, &c.*
11 *Omiſſio ordinis prædicti an inducat nullitatem.*
12 *Carceratus non poteſt areſtari in die feriata.*
13 *Differentia quare ſuſpectus poſſit capi die feriata, & non areſtari.*
14 *Carceratus pro uno delicto an, & quando poſſit pro aliis areſtari, num.* 15.
16 *Carceratus pro delicto an poſſit areſtari pro debito.*
17 *Sententia criminalis non debet differri ex cauſa debiti etiam ab illa provenientis.*
18 *Creditor præfertur fiſco in pœna pecuniaria.*
19 *Condemnatus in pœnam exilii, vel confinii an poſſit retineri pro debito.*
20 *Abſolutus à delicto an poſſit retineri pro debito.*
21 *Carceratus poteſt retinere pro expenſis alimentorum, ſicut ejus bona, & num.* 22.
23 *Carceratus ſi citetur ad inſtantiam alterius an, & quando teneatur reſpondere per Procuratorem, num.* 24.
24 *Condemnatus in contumaciam ſolet admitti ad novas defenſiones.*
25 *Quid ſervetur quando carceratus in uno Tribunali citatur ad aliud Tribunal.*

CA-

Digitized by Google

CAPUT LXXI.

CUm nonnulli creditores inſtarent, quendam amicum meum pro debito carceratum areſtari, & in carceribus recommendari pro illorum creditis, dicebam non eſſe locum hujuſmodi areſtationi, & quoniam aliquibus videbatur durus ſermo, & non tranſire ſine difficultate, pro clariori declaratione eorum, quæ propoſui, ſic diſtinguendum eſſe puto, &c.

Aut quis reperitur carceratus pro debito fiſcali, & 1 de jure videtur, ad inſtantiam cujuslibet alterius creditoris privati areſtari, & in carceribus recommendari poſſe pro debito privato, pro quo tamen eſſet jam relaxata executio juxta ea, quæ infra dicam, Bart. *in l. quoties C. de exact. tribut. lib.* 10. Aret. *in §. cum quoque col.* 3. *Inſtit. de act.* Guid. Pap. *deciſ.* 61. *in fine*, Brun *tract. de ceſſ. bonorum quæſt.* 11. *num.* 21. *quartæ quæſt. princ.*

Circa quod tamen non eſt prætermittendum, in ſtatu 2 Florentino, in hoc caſu contrarium ſervari, nempè carceratum pro debito publico non poſſe pro privato retineri, & recommendari ſic diſponente ſtatuto Florentino *lib.* 2. *Rub.* 47. ſicut nec carceratum pro debito fiſcali procedente ex delicto poſſe areſtari ad inſtantiam privati creditoris, teſtatur Petr. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 299. *nu.* 33. *& ita ſemper in d. ſtatu ſervari vidi, &c.*

At verò quis reperitur carceratus ad inſtantiam creditoris privati pro debito civili privato, & non eſt du- 3 bium, quod è contra poteſt ad inſtantiam fiſci arreſtari, & recommendari in carceribus pro debito fiſcali, vel etiam pro delicto, Bart. *in d. l. quoties, & in l. cum ea §. fin. ff. ad l. Jul. pecul.* & latè *in l.* 2. *ff. de cuſtod. reor.* cum aliis per Brun. *d. quæſt.* 11. *num.* 23. Petr. Cabal. *d. caſ.* 199. *num.* 30. *& ſeqq.* ubi quòd carceratus ex quacumque cauſa ſemper poteſt pro debito fiſcali recommendari, quia fiſcus in hoc eſt privilegiatus, nec aliquis ordo, vel executio antea relaxata requiritur, prout in aliis privatis, ſed ſolùm ſufficit conſtare de debito, Peregr. *de jur. fiſc. lib.* 6. *tit.* 7. *nu.* 23. *verſ. Item debitor, &c.*

An autem poſſit talis carceratus ad inſtantiam creditoris privati areſtari, & in carceribus recommendari 4 ab alio creditore privato, major eſt difficultas, in qua tamen videtur affirmativè reſpondendum, ſicuti enim plures creditores poſſunt immitti in poſſeſſionem bonorum ejuſdem debitoris, ita nihil impedire videtur, quin idem fiat reſpectu perſonæ, & ſic debitorem etiam à pluribus creditoribus recommendari, & areſtari poſſe cùm regulare ſit, quod comparente aliquo tertio, & de jure ſuo docente impediatur depoſiti reſtitutio, Bart. *in d. l.* 2. *§.* 1. *ff. de cuſtod. reor.* & latiùs, *qu.* 6. *quæ incipit Lapus*, Jaſ. *in l.* 1. *§. quod Prætor nu.* 10. *ff. ne quis eum, &c.* Add. ad Pract. Pap. *for. Inquiſ. gloſ.* 1. *in verb. recommendari, &c.* Petr. Pecch. *tract. de jur. ſiſtend. & manu inject. cap.* 33. *nu.* 3. Carceratio enim unius alteri prodeſſe debet, quia nil refert, utrùm quis de novo capiatur, vel jam captus recommendetur, quaſi captura ſit quædam realis citatio, & qui præſens eſt citari non debet, ut latè probat Brun. *d. ceſſ. bon. d. quæſt.* 11. *quartæ quæſt. princ. num.* 27.

Hæc tamen propoſitio ita ſimpliciter intellecta, non eſt ſemper & abſolutè vera, ſed aliquibus modis declarari, & limitari, debet, &c.

Declaratur igitur primò, ut procedat tantùm, quando prima captura fuit valida, & juſta, quia ubi fuit 5 nulla prima captura, carceratus non poteſt ab alio areſtari, ſed priſtinæ ſuæ libertati eſt reſtituendus, cùm quod inutile eſt, alteri vigorem dare non poſſit, & qui adhæret actui alterius, debet adhærere actui valido, Pariſ. *conſ.* 101. *col.* 2. *lib.* 4. Alex. *conſ.* 159. *num.* 8. *lib.* 2. cum aliis per Brun. *d. quæſt.* 11. *num.* 24. *&* 25. Jaſ. *in d. l.* 1. *§. quod Prætor ait num.* 10. *& ſeqq.* Rot. *part.* 2. *diverſ. deciſ.* 151. *num.* 3. *ubi plures allegat, &c.*

Declaratur ſecundò, ut procedat quando creditor, qui vult debitorem ad alterius inſtantiam carceratum pro ſuo etiam credito areſtare, & recommendare in carceribus, habet jam ſententiam pro ſe latam, & licentiam de capiendo, quam nos executionem perſonalem, 6 ſive mandatum capturæ appellare ſolemus, quia aliàs ſi quis vult alium areſtare mandatum capturæ non obtinuit, ſicuti non poteſt de jure fieri captura niſi in cauſa judicati, ita neque talis areſtatio, quæ ad inſtar capturæ reputatur, *l.* 1. *C. de ceſſ. bon. & §. aliud quoque verſ. ſi verò unum in Auth. ut cùm de appel. cognoſ.* niſi ipſe carceratus ſe denuò in carceribus citari expectet, & condemnari, ac contra ſe licentiam capiendi patiatur, & ideò datur cautela, ut quando poteſt, ſtatim debitum, pro quo fuit captus offerat, & perſolvat antequam alia contra eum de capiendo licentia, ſive exe- 7 cutio perſonalis relaxetur, *l. ſi reus paratus ff. de procur. l. acceptam*, ubi Salyc. Paul. de Caſtr. *& alii C. de uſur.* latè declarat Brun. *d. quæſt.* 11. *n.* 26. 27. *&* 32.

Et ita ſemper ſervari vidi, ac pluries ego ſervavi, dum Judex eſſem, nam numquam permiſi hujuſmodi areſtationes, & recommendationes pro aliis debitis, niſi quando etiam pro illis jam eſſet legitimè relaxata executio, quæ tamen intelligerem ſano modo, niſi extaret ſtatutum, prout in aliquibus locis vidi, per 8 quod eſſet permiſſum creditoribus aliquo caſu devenire ad capturam perſonæ debitoris abſque alia citatione, quia quotieſcumque eſt parata executio quoad perſonam ſive vigore rei judicatæ, & mandati de capiendo jam relaxati, ſive vigore ſtatuti, crederem poſſe hujuſmodi areſtationes, & recommendationes fieri, & non aliter per ſuperiùs dicta, quod etiam innuit Brun. *loc. c. n.* 32. *in fine*.

Quamvis de validitate hujuſmodi ſtatuti concedentis executionem ad arbitrium creditorum abſque alia citatione poſſit multum rationabiliter dubitari, quia citatio 9 eſt de jure naturali, & divino, quod per ſtatutum tolli non poteſt, de quo latè Aſin. *in prax. §.* 6. *cap.* 9. *& cap.* 13. *n.* 2. *& in §.* 7. *cap.* 5. *limit.* 11. *& lim.* 35. facit Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 673. *n.* 13. *& ſeqq.*

Et in omnē caſum niſi ſtatutū daret expreſſè electionem creditori procedendi ſive ad capturam bonorum, ſive perſonæ debitoris ad ejus libitum, deberet intelligi, ſervato ordine tradito *in l. à divo Pio §. in venditione ff. de jud.* facta ſcilicet prius excuſſione quoad 10 bona antequam deveniri poſſit ad perſonam, Alex. *conſ.* 159. *n.* 9. *lib.* 2. Marant. *in prax. part.* 6. *de citat. n.* 58. Capyc. *deciſ.* 169. Pract. Pap. *for. Inquiſ. gloſ.* 1. *verb. Promiſit ſiſtere &c.* licèt aliàs omiſſio dicti ordinis non inducat nullitatem, ſed opus ſit appel- 11 latione ab ejus omiſſione juxta veriorem opinionem, de qua teſtatur Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 7. *n.* 25. *& ſeqq. & cap.* 353. *per tot.*

Declaratur tertiò, quod in propoſito caſu inter privatos poſſit fieri recommendatio, & areſtatio in carceribus pro aliis debitis, dummodò fiat in die juridica, nam aliàs captura, & recommendatio facta in die fe- 12 riata ad honorem Dei non valet, nec tenet, *l. fin. C. de feriis, & c. fin exter. eod.* ita ut quamvis aliàs captura ob ſuſpicionem fugæ de novo ſupervenientem, fieri poſſit die feriata etiam in honorem Dei, de quo alibi dicam, non tamen tali die feriata poterit fieri recommendatio, & areſtatio perſonæ jam carceratæ, Bald. *in auth. ei qui col.* 4. *C. bon. aut. Jud. poſſ.* Alex *d. conſ.* 159. *lib.* 2. *num.* 7. cum aliis per Brun. *d. tract. de ceſſ. bon. d. quæſt. quartæ quæſt. princ. num.* 28. *& ſeqq.* Et poteſt eſſe ratio differentiæ, quia jam 13 carceratus non eſt aptus ad fugam, & fugere non poteſt prout alius ſuſpectus in libertate exiſtens, & ſi creditor, qui vellet recommendare carceratum, videret eum eſſe relaxandum in die feriata, poſſet ſibi providere curando, ut illum de novo capere faciat ratione novæ ſuſpicionis fugæ, ſicuti videtur eſſe de mente ſupradictorum DD.

Aut quis fuit carceratus pro uno delicto ad effectum exequendi pœnam contra illum, & poterit etiam pro aliis delictis recommendari, & areſtari, differendo primam executionem, dummodò cauſa pro qua areſtatur, & ſuper qua debet ſecundò cognoſci, ſit gravior quàm prima, pro qua fuit carceratus, 14 & pœnæ imponendæ non ſe invicem compatiantur, quia minor cauſa majori præjudicare non debet, & pœna unius delicti pœnam alterius excludere non debet, nec majoris pœnæ impoſitio per minorem differri poteſt. Ubi verò delictum, pro quo fuit primò carceratus, non erat tale, quod impediret executionem in delicto, pro quo recommendatur, & pœnæ ſe invicem compatiuntur, ut ſi primò erat carceratus pro delicto, pro quo erat impoſita pœna manus, & recommendetur

pro delicto, in quo pœna capitis veniat imponenda, ſit utraque executio, quia primò poteſt fieri executio in manu, & poſtea in capite, ſicut & quando pro utroque delicto eſſet impoſita pœna pecuniaria, & ageretur de ejus executione, Bart. *in l. 2. §. qui exhibendi ff. de cuſtod. reor. ſub n. 4.* Brun. *d. tract. de ceſſ. bon. d. quæſt. 11. num. 17. & ſeqq.* Farinac. *tit. de inquiſ. quæſt. 9. n. 42. ad finem, & tit. de carcer. & carcerat. quæſt. 27. n. 154.* cum aliis per Cabal. *reſol. crim. caſ. 299. n. 1. & ſeqq.* ubi latè diſtinguit, *& n. 11. in fine,* dicit ulterius, non eſſe elaborandum in re, quæ quotidiè in practica obſervatur, ut fiant ſæpiſſimè tales recommendationes, paſſim recipiantur, & executioni demandentur, &c.

Si autem ageretur de fabricando proceſſu, & pœna non eſſet corporalis, ſolet expectari, donec ſit perfectus
15 primus proceſſus, ſi carceratus id petat, non tamen expedito primo proceſſu liberè relaxatur, ſed præſtita fidejuſſione de judicio ſiſti, & judicatum ſolvendo, Clar. *pract. crim. §. fin. q. 34. in fine, &c.*

An autem poſſit talis carceratus pro delicto recom-
16 mendari in carceribus pro debito civili, eſt negativè reſpondendum, præcipuè, ubi pro delicto venit imponenda pœna corporalis, quia crimine liquidato, ſententia differri non debet ex cauſa debiti civilis, aliàs facilè eſſet pœnam differre, Brun. *d. quæſt. 11. nu. 35. & 36.* Ludoviſ. *deciſ. Peruſ. 70. per tot. part. 2.* ubi aſſerit de veriori, & conſuetudine approbata opinione, Guaz. *ad deff. deff. 5. cap. 2. nu. 10. & deff. 6. cap. 1. n. 85.* Borgn. *deciſ. 14. in 1. dubio per tot. lib. 5.* dicens eſſe communem ſententiam, & procedere etiam in eo, qui fuit areſtatus, & detentus in Palatio, Caſtro, aut Civitate, vel alio determinato loco ex cauſa criminali ſub pœna, aut ſub fidejuſſione de non diſcedendo, ita ut taliter detentus, ac ſi eſſet in vinculis, vel carcere ſtricto non poſſit retineri, ſeu recommendari pro debito civili, ſequitur Petr. Cabal. *d. caſ. 299. nu. 29.* ubi teſtatur, ſupradictam opinionem eſſe Florentiæ receptam, ad quam probandam *n. 18. & ſeqq.* plures rationes adducit, *& in caſ. 146. per tot.* ubi idem latè comprobat, etiam ſi jus creditorum areſtare volentium penderet ex eadem ſententia, ut quia carceratus ultra
17 pœnas pro delicto impoſitas, ſit etiam condemnatus ad intereſſe partis, nam nihilominus debet condemnatus excarcerari non tamen ad ſui ipſius inſtantiam, ſed ad inſtantiam fiſci, & non liberari, ſed tranſmitti ad obſervandam pœnam, non attento intereſſe civili creditorum contradicentium, licèt non agatur de pœna corporali, ſed alia corporis non afflictiva, ut exilii, relegationis, vel confinii, Vinc. de Franch. *deciſ. Neapol. 317. n. 6. & 7.* cum aliis per Cabal. *d. caſ. 146. n. 1. &c.* Idem tenet Scanarol. *de viſit. carcer lib. 2. §. 2. c. 14. n. 28. & lib. 3. cap. 9. num. 32. &c. fol. 390. & cap. 11. per tot. fol. 395.*

Ubi tamen ageretur propriè de pœna pecuniaria, & creditor concurreret cum fiſco, eſſet præferendus, quia in pœnis fiſcalibus creditores præferuntur fiſco, cùm
18 fiſcus tractet de lucro captando, illi verò de damno vitando, Peregrin. *de jur. & privil. fiſc. lib. 5. tit. 1. de publicat. bonorum n. 59.* ſequitur Cabal. *d. caſ. 146. n. 5. & 6.* Rodriquez *de concur. credit. part. 1. art. 2. n. 14.* & latè Neguſ. *de pign part. 2. membr. 4. nu. 117. &c.*

Quamvis in prædictis caſibus non inconveniens arbitrarer aſſerere, quod ubi ageretur de magna debitorum mole, & carceratus eſſet ſolummodò condemnatus in pœnam confinii, vel exilii, ad quod jure affectaret in præjudicium creditorum, attenta perſonarum qualitate, arbitrio Judicis non eſſet contemnenda opinio Boſſ. *tit. de captura n. 91.* & aliorum, quos refert, & ſequitur Peguer. *in ſuis deciſ. crimin. cap. 22.* Imò ſumma æquitate amplectenda, dum volunt hujuſmodi condemnationem poſſe, & debere fieri, ac ſuſpendere executionem confinii, vel exilii, & quouſque condemna-
19 tus ſolverit, vel cautionem de ſolvendo præſtiterit, eſſe in carceribus retinendum, prout quandoque judicatum fuiſſe teſtantur, cùm negari non poſſit multos, potius eligere hujuſmodi pœnas exilii, vel confinii pro ſolatio, quàm ſtare carceratos, vel ſolvere ſuis creditoribus, & his præſuppoſitis, non videtur diſſentire idem Cabal. *d. caſ. 146. num. 10. & ſeqq. ad finem, &c.*

Inſuper animadvertendum puto, ſupradictos Doctores loqui, quando carceratus pro delicto fuit condemnatus, quaſi tunc pœna tamquam tendens ad publicam utilitatem, & vindictam, non videatur poſſe diù differri ob cauſam privatam, ſed quando carceratus pro delicto remanſit abſolutus (ſuppoſito tamen, quòd juſtè, & legitimè, ac præcedentibus legitimis indiciis fuit carceratus) videtur ceſſare ſupradicta ratio, non differendæ executionis ſententiæ pro publica vindicta ob privatum commodum, & ſic licèt ſtricto jure non admittatur recommendatio formalis in carceribus per rationes à doctoribus conſideratas, quarum multæ militare videntur etiam in caſu abſolutionis, poſſe nihilominus hujuſmodi carceratum poſtquam fuerit abſolutus, vel concordaverit cum fiſco per aliquot ſaltem dies retineri ad inſtantiam creditorum habentium pa- 20
ratam executionem ad effectum videndi, an velit ſatisfacere, vel cavere de ſolvendo, ſeu aliter amicabiliter concordare cum ſuis creditoribus, quod ſi facere non poſſit, ſive nolit, eſſe poſtea priſtinæ libertati reſtituendum juxta opinionem Ludoviſ. *deciſ. Peruſ. 70. n. 11. & 12.* quam pluries feliciter practicaſſe teſtatur, cujus auctoritate fretus, ſemel etiam ego ſic practicavi ad inſtantiam amici, qui interim dum diſputaretur, an talis pro delicto carceratus, & abſolutus poſſet pro debito recommendari, effectum concordiæ cum illo obtinuit, nec iſtam practicam improbat, ſed potiùs ſequi videtur idem Cabal. *caſ. 299. n. 35.* huicque opinioni valdè adſtipulatur Peguer. *d. deciſ. 22. & deciſ. 69.* ac alii permulti, qui indiſtinctè tenent poſſe carceratum, & condemnatum pro delicto recommendari in carceribus pro debito civili, quando brevi dilatione poteſt eſſe conſultum creditori, Clar. *pract. crim. §. fin. quæſt. 79. in princ.* refert Petr. Cabal. *d. caſ. 146. et 299. n. 12. et ſeqq.*

Porrò etiam carceratus per ſententiam Judicis abſolutus & liberatus à crimine, vel debito poteſt à Commentarienſe, ſeu carcerum Cuſtode retineri pro expenſis alimentorum, & ſalario cuſtodiæ, ac etiam pro captura, & mercede Baroncelli, vel Birruariorum, præci- 21
pue quando fuit juſtè, & legitimè captus, & niſi aliud appareat hujuſmodi alimenta, abſque alia probatione præſumuntur præſtita, & ſubminiſtrata ab ipſo Carcerario, latè Petr. Pecch. *de jur. ſiſten. et manu inject. c. 34. per tot.* Guid. Pap. *deciſ. 448.* & Grat. *diſcept. for. cap. 25. n. 19. cte. et cap. 80. n. 14.* quod magis procedit in rebus, & bonis dicti carcerati tamquam ac- 22
ceſſoriis ad perſonam, ut ex dictis cauſis retineri poſſint, Gratian. *d. cap. 25. n. 21.* Ac ita ferè ubique ſervatur de conſuetudine, præterquam Florentiæ ubi adeſt *Statutum lib. 2. Rub. 49.* quod diſponitur pro debito contracto in carceribus à carcerato, etiam cauſa cibi, & potus non poſſe fieri hujuſmodi detentionem, & recommendationem, quod autem an ſit in viridi obſervantia generaliter, me remitto ad practicam, &c.

Quid verò dicendum ſi carceratus citetur ab alio, an teneatur reſpondere, dic quod aut eſt carceratus pro debito, & tunc ſi citatur coram alio Judice, ſi eſt juſtè carceratus, & poteſt mittere procuratorem, tenetur comparere per procuratorem alias ſibi imputet, ſi ſe non defendat, quia nemo tamquam abſens excuſatur, quan- 23
do fuit juſtè detentus, & potuit mittere procuratorem, ſive Judex ſciverit eum eſſe carceratum, ſive ignoraverit, ſed ſi non eſt juſtè carceratus, vel non poteſt mittere procuratorem, & alius Judex ſciens eum citat, proceſſus redditur ipſo jure nullus, ubi verò Judex ignoraret eum eſſe alibi carceratum opus eſſet reſtitutione, Zaſ. Caſtr. & alii *in l. 2. ff. de in jus voc.* Petr. Pecch. *d. tract. cap. 33. n. 5.* Quando autem citatur coram eodem Judice, ubi reperitur carceratus, tenetur reſpondere Brun. *de ceſſ. bon. quæſt. 11. num. 32. quartæ quæſt. princ.*

Aut eſt carceratus pro delicto, & tunc ſi citetur in eodem Tribunali pro alio delicto proceditur, ut ſupra dixi per viam recommendationis, ſi verò citetur ad aliud Tribunal, eſt ſuperſedendum, donec exiverit car- 24
ceres, niſi eſſet carceratio affectata, quia carceratus in uno loco malè poteſt ſe in alio defendere, & non omnibus eſt copia procuratorum, de quibus plenè confidere poſſint, nec in omnibus ſuppetunt pecuniæ ad id ne-

Digitized by Google

neceſſariæ, & ſi hujuſmodi exceptio oppoſita non fuerit, & ob id fuerit ſequuta aliqua condemnatio in contumaciam ſolet condemnatus admitti ad novas defenſiones, Clar. §. *fin. quæſt.* 34. *verſ. ultimo*, *&c.*

In praxi tamen ſervari vidi quando ſumus ſub eodem Principe, ut Judex ſcribat alteri quod finita cauſa, de
25 qua in ſuo Tribunali carceratum retineat ad effectum ſibi eum remittendi pro alia cauſa, de qua apud ſe conſtat, quod etiam quandoque ſit inter ipſos Principes diverſi ſtatus quando agitur de cauſis gravibus, &c.

ARGUMENTUM.

Conditio impoſſibilis an, & quando vitiet contractus, & ultimas voluntates, quotuplex ſit, qualiter differat à modo, & alia notabilia in materia conditionum.

SUMMARIUM.

1 *Dictio, ſi, conditionem importat.*
2 *Conditiones plures conjunctim appoſitæ debent omnes impleri.*
3 *Modus dicitur, quando quid eſt implendum poſt emolumentum quæſitum.*
4 *Conditione non impleta, non datur actio, n. 11.*
5 *Agens repellitur niſi offerat cautionem de modo implendo.*
6 *Modus, & conditio qualiter differant.*
7 *Eccleſia non privatur legato modo non impleto, ſed cogitur adimplere.*
8 *Conditiones ſunt in triplici differentia, et quales ſint.*
9 *Conditio neceſſaria non reddit actum conditionalem, ſed purum.*
10 *Conditio eſt propriè de futuro eventu.*
12 *Conditio impoſſibilis quomodo vitiet contractus, vel non, n. 13.*
14 *Modus impoſſibilis non violat contractus.*
15 *Conditio impoſſibilis in matrimonio reiicitur.*
16 *Conditio impoſſibilis in ultimis voluntatibus habetur pro non appoſita, et quando vitiet ultimas voluntates num. 17. et 18. ubi quod in foro conſcientiæ, n. 21. 22.*
19 *Modus impoſſibilis reicitur in ultimis voluntatibus.*
20 *Legatum non vitiatur ex falſa cauſa niſi fuerit cauſa finalis, vel conditionalis.*
23 *Conditio de habitando in certo loco an dicatur reſtringere libertatem, et ſit reiicienda, et quando ſecùs, n. 24.*
25 *Agricultura conſervat ſtatum Reipublicæ, et eſt multum favorabilis.*
26 *Agricultura non detrahit nobilitati.*
27 *Conditio ſi legatarius non efficiatur ſacerdos, an ſit reprobata, n. 28.*
29 *Subſtitutio facta puellæ in eventum, quod Monialis efficiatur, an valeat, n. 30.*
31 *Legatum factum Monaſterio, ut aliquam recipiat Monialem, an valeat.*
32 *Simonia non committitur recipiendo, quod ſine aliqua præcedente taxatione gratis offertur.*

CAPUT LXXII.

Legatum prædii, de quo in caſu mihi propoſito continet duas conditiones, ſiquidem fuit relictum ſub conditione ſi legatarius habitaverit in Comitatu, & in dicto prædio, ac ſi non efficiatur Sacerdos, non enim
1 dubitari poteſt quin hujuſmodi dictiones, *ſi*, propriè conditionem importent, ad tradita per Bartol. *in l.* 1. *ff. de condit. & demonſtrat.* Itaut cum dictæ conditiones ſint conjunctim appoſitæ debeant omnes ſimul impleri, nec ſufficiat, unam ex illis purificari, prout
2 ſufficeret, ſi disjunctim eſſent appoſitæ, *l. ſi hæredi ff. de condit. inſtit. & §. ſi plures Inſtit. de hæred. inſtit.* nam ubi aliquid conditionale deducitur in judicium debeat ante omnia liquidari purificatio conditionum adjectarum, Magon. *deciſ. Florent.* 84. *n.* 1. *&c.*

Præterea quamvis etiam dici poſſet, hujuſmodi dictiones importare modum tamquam reſpicientes, quid implendum in futurum poſt emolumentum quæſitum, ad latè tradita per Magon. *deciſ. Florent.* 144. *n.* 12. *et ſeqq. deciſ. Luc.* 21. *n.* 10. *et ſeqq.* Duran. *tract. de condit. et mod. impoſſ. part.* 5. *cap.* 1. *per tot.* In 3
exitu tamen ſunt ſimiles modus, & conditio, Altograd. *conſ.* 26. *num.* 20. *lib.* 1. *et conſ.* 101. *num.* 20. *lib.* 2. Bardellon. *conſ.* 199. *n.* 4. nam utroque caſu debent impleri cum differentia, de qua ſuprarelati Doctores, ſicuti enim non impleta conditione non datur actio,
& quando ſumus in conditione poteſtativa, quæ ante 4
mortem perfectè adimpleri non poteſt, loco implementi debet præſtari Mutiana cautio, de qua aliàs dixi, & habetur *in l. Mutianæ ubi DD. ff. de condit. et demonſtrat.* Maur. *de fidejuſſ. part.* 1. *ſect.* 3. *cap.* 24. *aliàs* 33. *per tot.* Ita etiam quamvis modus non impediat nativitatem actionis, agens repellitur exceptione doli,
niſi realiter offerat cautionem de modo implendo, *l. ſi* 5
is cui, & l. cum in teſtamento 48. *ff. de fideicom. libert. auth. cui relictum C. de indic. jud. toll.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 250. *n.* 23. *& cap.* 400. *n.* 17. Quid eſt modus, conditio, ac quomodo inter ſe differant latè Genu. *tract. de verb. enunc. lib.* 3. *quæſt.* 6. *nu.* 8. *& ſeqq. ad* 35. *fol. mihi* 98. *&* 99. & debet modus omninò impleri, ſaltem per viam compulſionis ad interpellationem partis, ita ut licèt non impediat acquiſitionem ab initio, illam tamen faciat reſolvi modo non impleto,
niſi caſu deficiat, ut non poſſit impleri, & in hoc dif- 6
fert à conditione, quæ etiam ſi per caſum deficiat, facit corruere legatum etiam ſine partis interpellatione, & quando eſt perſonalis ab hærede illius, cui fuit appoſitus, impleri non poteſt, ſicuti nec conditio, ac eodem modo impedit tranſmiſſionem quidquid ſecùs ſit, quando non reſpicit perſonam, ut latè omnia probat Duran. *d. tract. par.* 5. *cap.* 1. *n.* 4. *& ſeqq. ad* 12. Niſi eſſemus in Eccleſia, quæ de jure canonico non videtur poſſe privari legato etiam pactis, & modis appoſitis non impletis, ſed tantùm ad implementum præcisè
compelli per text. *in cap. verum de condit. appoſ.* de 7
quo latè Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 803. *nu.* 18. *& ſeqq. per tot.*

Sed difficultas verſatur an dictæ conditiones valeant, & ſervari debeant, ſeu potiùs tamquam contra hominis libertatem, & avertentes à vita religioſa, & contemplativa dicantur impoſſibiles de jure, & veniant reiiciendæ. Undè pro clariori intelligentia, cùm ſit materia brocardica, & in qua facilè eſt errare præmittendum videtur, quod conditiones regulariter ſunt in differentia triplici, quædam enim ſunt neceſſariæ, quæ-
dam poſſibiles, quædam verò impoſſibiles; Neceſſa- 8
riæ ſunt, quæ habent certum, & infallibilem exitum, ac omninò ſunt exituræ; Poſſibiles, quæ ſe habent ad utrumq; poſſunt eſſe, & non eſſe, & ſunt, vel poteſtativæ, vel caſuales, vel mixtæ; Impoſſibiles verò ſunt, quarũ exitus nõ expectatur, & ſũt in quadruplici differẽtia, nam vel ſunt impoſſibiles natura, ut ſi cœlum attigeris, vel de facto, ut ſi montem ultra mare deferas, vel de jure, prout quando ſunt contra bonos mores, & improbantur à lege, vel perplexitate verborum, & repugnantia, ut quando verba inter ſe confunduntur, nec conſtat de voluntate diſponentis, ut latè explicat Cyn. *in l.* 1. *C. de inſtitut. et ſubſtitut.* Oinot. *in §. ſub conditione Inſtitut. de verb. obligat.* Duran. *tractat. de condit. et mod. impoſs. ac à jure prohibit. part.* 1. *cap.* 2. *per tot.* Add. ad Mohed. *deciſ.* 3. *de teſtament. aliàs deciſ.* 235.

Et omiſſa materia conditionum neceſſariarum, quæ non reddunt actum conditionalem, ſed purum, *l. ſi pupillus §. qui ſub conditione ff. de donat.* Menoch. *de
præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 78. *num.* 56. ſicut quando 9
conferuntur in tempus præſens, vel præteritum, cum propriè conditiones ſint de futuro eventu, *l. cum ad
præſens* 37. *cum ſeqq. ff. ſi cert. pet.* facit Magon. *deciſ.* 10
Florent. 8. *num.* 28. Jaſon. *in dicta l. cum ad præſens &c.* Certum eſt, quod omnis conditio poſſibilis dummodò ſit honeſta, non contra bonos mores, nec turpitudinem, ſive fœditatem in ſe continens, debet ada-
muſſim impleri, aliàs non eſt locus diſpoſitioni condi- 11
tionali, *l. qui hæredi in princip. & l. Mævius ff. de condit. et demonſtrat. et l. conditionis C. de inſtit. et ſubſtitut.* Duran. *d. tract. part.* 2. *cap.* 4.

Conditio verò impoſſibilis aliquo ex prædictis quatuor modis affirmativè concepta indiſtinctè vitiat contractus

Digitized by Google

11 tractus omnes, cùm tunc promittens non videatur ha-
bere animum ſe obligandi, & ideò ex defectu conſenſus
corruit contractus, & impoſſibilium nulla eſt obligatio,
l. impoſſibilium 187. ff. de reg. jur. l. non ſolum 31. ff. de
oblig. et act. §. ſi impoſſibilis Inſtit. de inutil. ſtipul. Ne-
gativè verò concepta non vitiat, nec ſuſpendit contra-
13 ctus, ſed habetur pro non appoſita, cùm tunc efficiatur
neceſſaria de jure, & certa, ac dicatur jam extitiſſe,
ut latè per Duran. vidend. d. tractat. part. 2. cap. 1. per
tot. quidquid ſecùs ſit in modo impoſſibili, qui in con-
14 tractibus appoſitus non nocet, ſed illo rejecto, & pro
non ſcripto habito remanent firmi contractus, ut latè
declarat idem Gratian. loc. cit. part. 5. cap. 2. per tot.
ubi plures caſus diſtinguit, quamvis contrarium defen-
dat Sarmient. l. 2. ſelect. interpret. cap. 3.

Sicut etiam cònditio impoſſibilis quoquomodo in
15 matrimonio appoſita favore illius reiicitur, & matri-
monium remanet purum, & validum, cap. fin. de con-
dit. appoſ. idem Durand. d. tract. part. 4. cap. 6. per
tot. ubi etiam in capitulis antecedentibus, & ſequenti
habentur alii ſex caſus particulares, in quibus conditio
impoſſibilis videtur pro non ſcripta, & reiicitur etiam
in contractibus contra regulam text. in d. l. non ſolum
31. ff. de oblig. et act.

Quòd ſi hujuſmodi conditio impoſſibilis de futuro
fuerit adjecta in ultimis voluntatibus reiicitur regulari-
16 ter, & habetur pro non ſcripta favore ultimarum volun-
tatum, quæ nihilominus ſuum ſortiuntur effectum, l.
conditione ff. de condit. inſtit. l. obtinuit ff. de condit. et
demonſtrat. Add. ad Mohed. deciſ. 3. de teſtam. aliàs
deciſ. 235. Caſtr. in d. l. obtinuit, ubi etiam alii commu-
niter Craſs. de ſucceſſ. §. legatum quæſt. 49. Ac idem eſt
in donationibus cauſa mortis, l. quæ ſub conditione §. et
in mortis ff. de condit. inſtit. Duran. d. tract. part. 4.
cap. 5. contra Alex. in l. impoſſibilis ff. de verb. oblig.

Intelligendo tamen de conditione impoſſibili de na-
tura, vel de jure, cùm aliæ duæ ſpecies impoſſibilitatis,
17 nempè facti, & perplexitatis, ſive repugnantiæ verbo-
rum potiùs ſint difficultates, quàm impoſſibilitates, &
ideò non impletæ vitiant etiam ultimas voluntates, non
ſecùs, ac contractus, quaſi ex præſumptione juris tunc
videatur deeſse animus inſtituendi, vel legandi, & non
conſtet de voluntate teſtatoris, gloſſ. in §. impoſſibilis
Inſtit. de hæred. inſt. l. cum hæredes §. 1. ff. de ſtat. li-
ber. et l. ſi Titius ff. de condit. inſtit.

Quòd imò etiam conditio impoſſibilis de natura, ſicut
aliæ duæ ſpecies facti, & perplexitatis, ſive repugnantiæ
verborum ſcienter appoſita in teſtamento, vel legato
non reijciatur in foro conſcientiæ, nec in foro exterio-
18 ri, ſed vitiet ultimas voluntates, quaſi in dictis caſibus
videatur ſemper deeſse voluntas teſtatoris, & ob id nec
legatarium petere poſse, nec hæredem ſolvere teneri le-
gatum ſub hujuſmodi conditione impoſſibili de natura,
vel de facto, vel perplexitate relictum, ſed tunc ſolùm
conditio impoſſibilis reijciatur, & pro non ſcripta indi-
ſtinctè habeatur, quando eſt impoſſibilis de jure, ac tur-
pis, vel contra bonos mores, quo caſu non attenta vo-
luntate teſtatoris, qui, quod illicitum eſt, velle non
poteſt, in utroque foro debetur legatum, ut benè diſtin-
guendo, & conciliando opiniones contrarias probat
Durand. d. tract. part. 2. cap. 1. num. 57. & ſeqq. ubi
etiam an tales conditiones præſumantur appoſitæ ſcien-
ter, vel ignoranter, & part. 3. cap. 2. n. 2. & ſeqq. ad
9. ubi in novem capitulis ſequentibus examinat novem
caſus, & quæſtiones in quibus impoſſibilitas videtur vi-
tiare ultimas voluntates, ſicuti perplexitas, & contra-
rietas verborum ſemper illas indiſtinctè vitiat, cùm tunc
nullibi conſtare poſſit de voluntate teſtatoris, &c.

Modus vero impoſſibilis indiſtinctè rejicitur in ulti-
mis voluntatibus, quia defectus modi minus vitiat, li-
19 cèt contingens, & poſſibilis à teſtatore fuerit reputatus,
niſi fuerit cauſa finalis relinquendi, Durand. d. tract.
part. 5. cap. 1. n. 14. & ſeqq. quia tunc quamvis re-
gulariter legatum non vitietur ex falſa cauſa adjecta,
20 cùm cauſam non requirat §. longe Inſtit. de legat. & l.
cum tale §. falſam ff. de condit. & demonſtrat. tamen
quando cauſa adjecta fuit finalis, vel conditionaliter
concepta, ſi ſit falſa vitiatur legatum, Duran. d. tract.
part. 3. cap. 2. num. 9. & ſeqq. quidquid ſit de condi-
tione impoſſibili, quæ ſi à teſtatore poſſibilis, & contin-
21 gens reputetur, videtur vitiare ultimas voluntates, Add.
ad Mohed. deciſ. 3. de teſtam. aliàs deciſ. 235. Magon.
deciſ. Luc. 28. idem Duran. loc. cit. part. 3. cap. 7. num.
13. & part. 2. cap. 1. num. 50. et num. 62. & part. 4. cap.
3. in fine, &c. quod verò dicendum, quando conditio
eſſet pro parte poſſibilis, & pro parte impoſſibilis, tam
in ultimis voluntatibus, quàm in contractibus, ſenten-
tia, reſcriptis, & ſimilibus explicat idem Duran. part. 22
2. cap. 1. n. 71. et ſeqq.

Quibus ſic præmiſſis, quoad primam conditionem de
habitando in Comitatu in prædio legato videtur, quod
ſit impoſſibilis de jure, & inhoneſta, tamquam reſtrin-
gens hominis libertatem, & ideò reijcienda, ac haben-
da pro non adjecta firmo remanente legato juxta ſupe-
riùs dicta, & in ſpecie per text. in l. Titio centum 70. §. 23
2. ff. de condit. et demonſtr. Magon. deciſ. Florent. 144.
num. 13. etc.

Sed nihilominus attenta veritate dicendum eſt, hujuſ-
modi conditionem non eſſe à jure improbatam, licèt
enim non poſſit quis præcisè obligari ad habitandum
continuò in certo loco, cùm eſſet ſpecies ſervitutis, ta-
men cauſativè poteſt per modum conditionis, & ſic
quod quis habitet in certo loco per modum obligationis
non poteſt venire in diſpoſitione, ſed benè in conditio-
ne, quia ea quæ ſunt in conditione non ſunt in obliga- 24
tione, cùm conditio non obliget præcisè ſed tantum
cauſativè ſi velit legatum conſequi undè ſi quis legata-
rius fuerit gravatus habitare in certo loco etiam ſub mo-
do, non tenebitur præſtare cautionem de modo implen-
do, ne obligetur in eo, quod ſuæ repugnat libertati, &
ſic patet, quod lex ſolùm abhorret obligationem prædi-
ctam non autem conditionem, l. 1. C. de leg. et l. ſi quis
ità legaverit ff. de condit. et demonſtr. Pract. Pap. libel.
ad dot. et uſumfr. gloſſ. ult. per tot. Capyc. deciſ. 135.
Bart. in l. qui concubinam 29. §. uxori ff. de legat. 3.
Caſtr. Imol. & alii in d. l. Titio centum 70. §. Titio cen-
tum ff. de condit. et demonſtrat. etc.

Quòd magis dicendum eſt in caſu noſtro, cùm ha-
bitando in comitatu legatarius retrahatur ab illecebris
Civitatis, & invitetur ad agriculturam, ex qua ſtatus
Reipublicæ plurimùm pendet, & multa favore agricul-
turæ eſſe à jure inducta non eſt dubitandum, ne aliàs 25
ſubductis ſquallere contingar arua aratris facit text. in
cap. fin. de tregu. & pac. ubi quod in rure verſantes per-
petua ſecuritate lætantur, & plura notat Afflict. ad Con-
ſtit. Neapol. quæ incipit, Ab officialibus col. fin. itaut
agricultura etiam propriis manibus exercita in pro-
priis agris nil detrahat nobilitati generis, imò natus ex 26
ruſtico poteſt dici nobilis, ſi probus exiſtat, & ſtatum
nobilitatis teneat, Bartol. in l. 1. n. 52. C. de dignit. lib.
1. Guid. Pap. dec. 41. cum Add. per tot. Gratian. diſcept.
forenſ. cap. 976. n. 19. & latè Rota Roman. per Duran.
dec. 294. num. 12. & ſeqq. per tot.

Quoad ſecundam conditionem ſi legatarius non effi-
ciatur Sacerdos videtur pariter dicendum, quod ſit à ju- 27
re reprobata tamquam impeditiva vitæ contemplativæ,
& à vita religioſa, ac meliori bono retrahens, ſive
virginibus, ſive viduis ſit appoſita, maſculis, vel fœmi-
nis, Odd. conſil. 19. num. 14. & ſeqq. cum aliis per
Mohed. dec. 3. de teſtam. nu. 2. & 3. aliàs dec. 235. &
latè Duran. d. tract. part. 2. capit. 3. num. 17. Sicuti 28
videmus quòd ſubſtitutio facta puellæ in eventum quod
Monialis efficiatur, non valet, cùm talis conditio reji-
ciatur, & habeatur pro non adjecta tamquam impeditiva
vitæ contemplativæ, Rol. conſ. 35. num. 16. lib. 3. Surd.
conſ. 192. n. 20. lib. 2.

Sed hoc intelligendum eſt, quando talis conditio prin-
cipaliter tenderet ad impediendam vitam contemplati-
vam, & religioſam, ſecùs autem ſi apponatur ad alium
finem principaliter, ut cauſa conſervandi familiam, &
agnationem quamvis ſecundariò, & in conſequentiam
retrahat à vita religioſa, quia cum tunc invitet ad nup- 29
tias temporales non minus ferè privilegiatas, valet, &
eſt ſervanda, ita ut legatarius illi contraveniendo, &
vitam Sacerdotalem eligendo, ſtatim cadat à legato, &
admittatur ſubſtitutus, vel revertatur ad hæredem non
expectata morte naturali, Covar. var. reſolut. lib. 1. cap.
19. num. 10. & ſeqq. Mantic. de conjectur. ultim. volun-
tat. lib. 8. tit. 12. nu. 29. Marzar. de fideicommiſſ. quæſt.
31. cum aliis pluribus per Gratian. diſcept. forenſ. cap.
986. nu. 1. & ſeqq. ad 9. & latè Durand. d. tractat. par.
2. cap. 3. n. 31. & ſeqq. ubi infert ad plures alios caſus
notabiles, &c.

Ac

Digitized by Google

Ac ideò etiam ſubſtitutio facta puellæ caſu, quo Mo-
nialis efficiatur valet, & ſtatim facta profeſſione admit-
titur ſubſtitutus excluſo Monaſterio, & morte naturali
30 puellæ non expectata, quidquid aliud ut antè profeſſio-
nem quaſi ſolus ingreſſus religionis ſine effectu ſubſe-
quuto non attendatur, prout juxta veriorem opinio-
nem concludit idem Gratian. *diſcept.* 481. *num.* 6. & 7.
Duran. *loco proximè citat.*

Quando autem aliquid relinquitur alicui Monaſterio,
ut aliquam recipiat in Monialem, non valet hujuſmodi
31 conditionis appoſitio tamquàm turpis, & ſimoniaca,
ſed reiicitur, & legatum efficitur purum, Magon. *dec.*
Luc. 28. *nu.* 6. & 7. Durand. *d. tract. par.* 3. *cap.* 9. *n.* 7.
& latiùs idem *par.* 2. *cap.* 3. *n.* 51. ubi quatuor de hoc
opiniones refert, quibus tamen addendus eſt Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 254. *n.* 29. & 30. ubi contrarium fir-
mare videtur, cui etiam ego libentiùs aſſentio, & ita
ſervatur, cùm ſit legatum pro eleemoſina, & pia cauſa,
ne ingrediens Monaſterio ſit oneroſa, & cùm ſine labe
Simoniæ poſſit recipi, quod ſine aliqua præcedenti ta-
32 xatione gratis offertur, *cap. dilectus* 2. *in fine de Simon.*
Innoc. *in cap. cum M. Ferrarienſis de Conſtit. etc.* Quot
autem modis committatur Simonia vide per Rebuff.
Prax. beneſ. part. 1. *tit. quot. mod. beneſ. acquir. num.*
2. & *ſeqq. per tot.* plenè Pac. Jordan. *Lucubr. vol.* 2. *lib.*
10. *tit.* 11. *per tot. fol.* 314. &c.

ARGUMENTUM.

Creditor habens generalem, & ſpecialem hypothecam an, & quando teneatur à ſpeciali incipere, quid in muliere, quid in cenſu, & an hæc exceptio admittatur in Salviano.

SUMMARIUM.

1 *Creditor qui prior eſt tempore potior eſt in jure.*
2 *Creditor habens generalem, & ſpecialem hypothecam tenetur à ſpeciali incipere.*
3 *Amplia etiam ſtante clauſula conſtituti, vel obligatione Camerali, n.* 4.
5 *Mulier habens generalem, & ſpecialem hypothecam tenetur à ſpeciali incipere.*
6 *Clauſula quod ſpecialitas generalitati non deroget, quid operetur, num.* 7. *Proteſtatio non relevat in his, ad quæ de neceſſitate adſtringimur, & quæ ſunt à jure definita.*
8 *Hypotheca cenſualis poteſt exerceri contra poſſeſſorem rei cenſui ſuppoſitæ, &c. abſque alia excuſſione.*
9 *Immiſſio an poſſit dari ſuper aliis bonis non cenſuatis, ſed tantùm generaliter obligatis non facta excuſſione fundi cenſuati, num.* 13.
10 *Poſſeſſor tertius, an poſſit conveniri ſtante negligentia creditoris in exigendo à debitore principali, num.* 17. & 18.
11 *Poſſeſſor non habens creditum, vel hypothecam ſuper bonis poſſeſſis non poteſt opponere, quod prius excutiatur res ſpecialiter hypothecata.*
12 *Creditor habens omnia bona debitoris obligata poteſt eligere, & agere ad ſui libitum contra quæ velit.*
14 *Fundus cenſui ſuppoſitus non dicitur conſtitutus pro ſpeciali hypotheca. Hypotheca generalis omnium bonorum eſt licita in cenſu ultra fundum.*
15 *Inducta ad unum finem tantùm non debent aliud operari.*
16 *Juramentum, & decretum interpoſitum vigore Statuti non ſupplet alios defectus.*
17 *Dolus non præſumitur niſi probetur.*
18 *Creditor interpellatus per poſſeſſores, vel fidejuſſores ad exigendum à debitore principali, donec eſt ſolvendo, an eo fallito poſſit contra illos ager.*
19 *Exceptiones altioris indaginis reſervantur ad petitorium.*
20 *Excuſſio non admittitur in Salviano.*
21 *Excuſſio l. 2. C. de pign. admittitur in Salviano.*

CAPUT LXXIII.

Per diſpoſitionem l. 2. C. *de pign.* cavetur, quod cre-
1 ditor primus, & anterior habens tantùm generalem
hypothecam, præferatur ſecundo habenti aliam gene-
ralem, ſive etiam ſpecialem hypothecam ex vulgata re-
gula, qui prior eſt tempore, potior eſt jure, quòd ſi pri- 1
mus creditor habeat ultra generalem hypothecam etiam
ſpecialem alicujus rei ſibi nominatim obligatæ, ex qua
commodè poſſit ſatisfieri, tenetur prius agere contra
hujuſmodi bona nominatim, & ſpecialiter obligata, an-
tequam devenire poſſit ad bona generaliter ſibi, & aliis
poſterioribus obligata, ad quæ demum in ſubſidium tan-
tum habet regreſſum, probato quod bona ſpecialiter
obligata non ſint ſufficientia, quæ tamen donec contra- 2
rium probetur, præſumuntur eſſe ſufficientia, quaſi
tunc ſtante ſpeciali hypotheca videatur ex tacito pacto
actum, ut ex re ſpecialiter obligata ſibi prius creditor
ſatisfaciat, antequam agere poſſit contra alia bona po-
ſterioribus creditoribus obliganda, & poſtea obligata,
ſive ſpecialiter, ſive generaliter, ut tradunt communi-
ter *DD. in d. l.* 2. *Cod. de pign.* Neguſ. *de pign. part.* 5.
membr. 2. *num.* 51. Magon. *deciſ. Florent.* 124. *num.* 2.
Scapuc. de Salvian. *lib.* 2. *quæſt.* 20. Rodriquez *de con-
cur. cred. part.* 2. *art.* 1. *num.* 4. Gratian. *diſcept. forenſ.*
cap. 38. *num.* 11. & latè Merlin. *de pign. lib.* 4. *tit.* 1. *qu.*
21. *per tot.*

Quod procedit etiam ſtante clauſula conſtituti, cujus
vigore aliàs videtur rejecta omnis excuſſio, cùm id ve- 3
rum ſit ſolum in caſibus, ubi eſt permiſſum exercere ob-
ligationem generalem, non autem in prohibitis prout
eſt caſus *d. l.* 2. Surd. *deciſ.* 44. *num.* 12. Scapuc. *d. qu.*
20. *num.* 3. Et non obſtante obligatione Camerali, qua 4
mediante licèt aliàs creditor electa una via poſſit ad aliã
redire, intelligitur de licita, & permiſſa ex diſpoſitione
juris, & quoad ipſum debitorem, non autem quoad ter-
tium, cui nihil præjudicat quæcumque obligatio came-
ralis, vel ſimilis, Scapuc. de Salv. *d. qu.* 20. & Merlin.
d. qu. 21. *n.* 55. & *ſeqq.* &c.

Sicut etiam procedit diſpoſitio *d. l.* 2. in muliere, &
dote, quæ ſi habeat ſpecialem, & generalem hypothe-
cam in bonis viri debet à ſpeciali incipere antequam poſ-
ſit agere ad bona generaliter obligata, juxta terminos 5
d. l. 2. *C. de pign.* Rodriguez. *d. tract. part.* 1. *art.* 1.
num. 19. *in fine*, Neguſ. *loc. ſup. cit.* & *par.* 8. *membr.*
1. *num.* 20. & latè de communi teſtatur Merlin. *d. qu.*
21. *n.* 34. & *ſeqq.* quamvis in puncto juris multa in con-
trarium adducat, &c.

Itaut ſupradicta procedant, licèt Notarius in inſtru-
mento adjecerit illam ſolitam clauſulam proteſtativam,
quod ſpecialitas generalitati non deroget, quia in his, 6
quæ à jure ſunt definita, proteſtatio non relevat prote-
ſtantem *gloſ. in l. alimenta, verb. materna C. de neg.
geſt.* cum aliis quos refert, & ſequitur Rodriquez *d. tract.
par.* 2. *art.* 1. *num.* 5. quibus addo Jaſ. *in* §. *fuerat, nu.*
106. *Inſtit. de act.* ubi quod proteſtatio non juvat in
his, ad quæ de neceſſitate aſtringimur, nec in his, quæ
à jure ſunt certo modo definita, & diſpoſita, &c. Con-
trarium tamen quod ceſſet diſpoſitio *d. l.* 2. ſtante hu-
juſmodi clauſula, *quod ſpecialitas generalitati non de-
roget*, *vel è contra* quaſi tunc indiſtinctè videatur data
electio creditori non obſtante æquitate *d. l.* 2. firmat 7
Scapuc. de Salvian. *d. qu.* 21. & ſequitur Merlin. *d. qu.*
21. *num.* 48. & *ſeqq.*

Cui quidã deciſioni *d. l.* 2. tantò magis videbatur eſſe
locũ cùm eſſemus in hypotheca cenſuali, quæ pro annuis 8
redditibus poteſt exerceri cõtra poſſeſſorẽ rei ſpecialiter
pro cenſu obligatæ, nulla facta excuſſione, quaſi ex ip-
ſa re poſſeſſa habeatur cenſus, quidquid ſit in aliis hy-
pothecis pro ſecuritate, & cautione debiti contractis,
Cravet. *conſ.* 217. *n.* 5. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 16.
n. 17. & *cap.* 995. *num.* 40. adeò ut videatur non poſſe
concedi immiſſionem ſuper aliis bonis non cenſuatis, li-
cèt hypothecatis, niſi in ſubſidium facta excuſſione,
& probata inſufficientia reddituum fundi cenſuati, 9
juxta *l. decem* 116. *ff. de verb. oblig. l. fin. ff. ſi cert. pet.*
ubi notant DD. & Alex. *conſ.* 32. *n.* 4. *lib.* 4. cum aliis
per Burrat. *dec.* 151. *per tot.* Præſertim ſtante negli-
gentia domini, & creditoris cenſus in exigendo an-
nuos fructus à debitore principali, qui ad illorum ſolu-
tionem tenebatur, quo caſu tertius poſſeſſor non poteſt 10
conveniri hypothecaria, vel Salviano, Surd. *dec.* 32.
n. 9. cum aliis per Cenſ. *de cenſ. qu.* 99. *n.* 64.

Prædictis tamen non obſtantibus dicebam, in caſu
occurrenti non eſſe locum oppoſitæ diſpoſitioni *d. l.* 2.
nec

Digitized by Google

nec ejus remedium poſſe allegari à tertio poſſeſſore convento, non habente aliquod creditum, vel hypo-
11 thecam ſuper bonis poſſeſſis, cùm loquatur ſolùm in caſu, ubi adeſt contentio inter primum, & ſecundum creditorem hypothecarium, & ideò tamquam exhorbitans non debet extendi ultra terminos, in quibus loquitur Rodriquez *d. tract. par. 2. art. 1. num. 7. in fine*, Neguſ. *de pign. part. 8. membr. 1. nu. 20.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 342. num. 17.* Scapuc. de Salvian. *lib. 2. qu. 20. num. 4.*

Neque ob id negatur poſſeſſorem rei cenſuatæ poſſe
12 conveniri ſine excuſſione, ſed non ex indè ſequitur alios poſſeſſores bonorum generaliter obligatorum, non poſſe etiam ad libitum creditoris conveniri, cùm verius putetur emptorem, & creditorem cenſus habentem omnia bona debitoris hypothecata poſſe eligere unum ex pignoribus ſibi benè viſum, quaſi omnia ſint ei in ſolidum obligata, Bart. *in l. moſchis, ff. de jur. fiſc.* Neguſ. *de pign. par. 8. membr. 1. num. 49.* Grat. *diſcept. forenſ. cap. 38. n. 4.* Rot. *in Imolen. Salviani 5. Maii*
13 1634. coram Coccin. *in Noviſſ. par. 6. dec. 276. nu. 5.* & contraria procedere poſſe, ubi omnia bona non eſſent æquè principaliter obligata, ſed tantùm in ſubſidium, quo caſu agi non poteſt contra bona in ſubſidium obligata, niſi prius facta aliorum bonorum excuſſione, &c.

Prætereà certus fundus ſpecialiter cenſui ſuppoſitus pro adimplenda forma Bullæ S. Pii V. non dicitur con-
14 ſtitutus pro ſpeciali hypotheca ad effectum prædictum, ſed tantùm ut contrahentes ſatisfaciant dictæ Bullæ, & ejus formæ, ſine qua non valeret cenſus, omnia bona poſtea generaliter obligando, prout licitum eſſe pro fa-
15 ciliori cenſus exactione, docet Cenc. *de Cenſ. qu. 41.* Grat. *diſcept. forenſ. cap. 141. n. 10.* & ſic verſamur extra caſum *d. l. 2.* nam inducta, & diſpoſita ad unum finem tantùm, non debent alium diverſum finem operari, *l. 2. C. de jurejur. prop. calum. l. qui hominem 6. fin. de ſolut. cum ſimilibus*, & tradit in puncto idem Grat. *diſcept. 38. num. 12.*

Sicuti idem eſſe videmus in juramento, & Judicis
16 decreto, quæ poſita in contractu pro adimplenda forma ſtatuti illa requirentis, non ſupplent alios defectus, tamquam ad alium finem, & non ad alios defectus ſupplendos interpoſita, Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 483. num. 12. & 13.* Rot. poſt Galian. ad ſtat. Peruſ. *dec. 97. n. 5. in Peruſina hæredit. 10. Decemb. 1628. coram Virili, &c.*

Quod autem dicitur de negligentia in exigendo à
17 debitore principali, intelligendum eſt de negligentia doloſa, qui dolus non præſumitur donec probetur, *l. dolum, C. de dolo*, Maſcard. *de probat. concluſ. 531.* Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 3. num. 14.* ac quando dominus, & creditor cenſus fuiſſet monitus,
18 & interpellatus ad exigendum donec debitor eſt ſolvendo, quo caſu ſi poſtea efficiatur fallitus, & non ſolvendo remaneret extincta obligatio ſtante dicto dolo, & negligentia creditoris in exigendo, poſt hujuſmodi interpellationem ſibi factam à fidejuſſoribus, vel bonorum poſſeſſoribus, aliàs ſecùs, niſi lapſum fuerit tantùm tempus, quod ſufficiat ad præſcribendum, & alia requiſita neceſſaria præſcriptionis concurrant, Magon. *decif. Flor. 30. per totum* Maur. *de fidejuſſ. part. 2. ſect. 10. §. 23.* ubi plenè diſputat., *& d. part. 2. ſect. 8. capit. 42. & ſect. 10. §. 17.*

Et cùm negari non poſſit, quòd hujuſmodi exceptio-
19 nes requirant altiorem indaginem, tamquam, conſiſtentes in facto non liquido, ſunt omninò reiiciendæ, & non admittendæ in judicio Salviani, ſed reſervandæ ad petitorium, Scapuc. de Salvian. *libr. 2. quæſt. 1. nu. 1. & ſeqq.* Afflict. *deciſ. 14.* Gratian. *diſc. 107. per totum.* Et in ſpecie excuſſionem non admitti in Salviano, tamquam requirentem altiorem indaginem quid-
20 quid tenuerit Nat. Aulus Cecin. & alii latè probat Paciſ. de Salvian. *inſpect. 2. capit. 2. num. 25.* Scapuc. *eod. tract. lib. 2. quæſt. 19. per tot.* Gratian. *diſcept. 38. in princ.*

Quamvis quoad excuſſionem provenientem ex remedio *d. l. 2. C. de pign.* tamquam ſumma æquitate fulcitam, & intereſſe partis, non ordinem judicii tantum reſpicientem videatur admitti poſſe in Salviano ex traditis per eumdem Scapuc. de Salvian. *lib. 2. qu. 20.* Sed ex aliis ſupra demonſtratum, fuit, nos verſari extra caſum *d. l. 2.* & ideò illius æquitatem, & prætenſam excuſſionem ceſſare, &c. Contra vide Urceol. *Conſult. forenſ. cap. 22. n. 27.*

ARGUMENTUM.

Conditiones avertentes à procreandis liberis, vel è contrà invitantes ad prolem an, & quando ſint licitæ. Conditio ſi ſine liberis an ſubintelligatur à jure, quid operetur tàm expreſſa, quàm tacita, de quibus liberis intelligatur, & ſubſtitutionibus mediis caducatis an admittantur ſequentes, & alia plura.

SUMMARIUM.

1 *Conditio avertens à procreandis liberis non valet.*
2 *Conditio viduitatis reprobatur tàm in maſculo, quàm in fœmina Virginibus, & quando valeat, n. 3. & 4.*
5 *Conditio invitans ad matrimonium contrahendum qualiter valeat.*
Conditio contraria libertati matrimoniali reiicitur.
6 *Præceptum nubendi ſub pœna amiſſionis magni lucri, an ſit reprobatum.*
7 *Conditio invitans ad procreationem filiorum dicitur turpis, & inboneſta ſi adiiciatur Sacerdoti, Monaco, vel Moniali.*
8 *Conditio nubendi debet intra triennium poſt pubertatem, & mortem teſtatoris impleri, aliàs dicitur defecta.*
9 *Idem eſt in conditione matrimonii ſpiritualis.*
10 *Ablativi abſoluti important conditionem in quacumque diſpoſitione.*
11 *Conditio ſi ſine liberis ſubintelligitur etiam ſi non exprimatur quando gravatur filius, vel alius deſcendens teſtatoris.*
12 *An idem ſit ubi gravatur amicus intrinſecus.*
13 *Subſtitutus excluditur per monaſterium, quando conditio ſi ſine liberis fuit expreſſa, ſecùs ſi ſubintelligatur à jure, num. 14.*
Monaſterium habetur loco filii, niſi conſtat de contraria mente teſtatoris.
15 *Conditio, ſi ſine liberis, appoſita Sacerdoti reiicitur, & eo mortuo admittitur ſubſtitutus tanquam purè vocatus.*
16 *Eccleſia non poteſt dici loco filii, ſed potius loco uxoris.*
17 *Monaſterium, licèt habeatur loco filii, non excludit piam cauſam ſubſtitutam.*
18 *Monaſterium ut dicatur loco filii, non ſufficit ingreſſus, ſed requiritur profeſſio in illo.*
19 *Conditio, ſi ſine liberis, deficit per exiſtentiam unius filii tantùm.*
20 *Sola filii exiſtentia, etiam ſi non ſit hæres, attenditur ad excludendum ſubſtitutum, & num. 31.*
21 *Subſtitutus excluditur etiam ſi filius momento tantùm vixerit, & etiam per poſthumum extractum de ventre matris.*
22 *Subſtitutus in defectum filiorum admittitur quandocumque illis decedentibus.*
23 *Conditio, ſi ſine filiis, an deficiat per exiſtentiam filiæ fœminæ.*
24 *Conditio prædicta deficit per exiſtentiam nepotis ex filio, vel filia præmortuis; filii ſuſcepti à patre bannito faciunt deficere dictam conditionem.*
25 *Conditio, ſi ſine liberis, de quibus intelligatur, an de adoptivis, naturalibus tantùm, vel legitimatis per ſubſequens matrimonium, n. ſeqq.*
29 *Subſtitutus ſub conditione ſi hæres ſine hærede deceſſerit, non excluditur per quemcumque hæredem, ſed tantùm per deſcendentes, & quando ſecùs, num. 30.*
31 *Et tunc non ſufficit ſola exiſtentia, ſed requiritur quod ſit hæres.*
32 *Subſtitutus in defectum filiarum an admittatur etiam illis non natis.*
33 *Subſtitutio in caſu quo quis decedat cum liberis, qui poſtea ſine liberis decedant, habet locum etiam in caſu,*

Digitized by Google

caſu, quo primus nullos ſuſcepit liberos.
34 *Gradus medius caducatus non attenditur, ubi con-
ſtat de mente teſtatoris; extenſio favore piæ cauſæ
ſubſtituta admittitur.*
35 *Subſtitutionibus mediis caducatis admittuntur ſe-
quentes gradus ad ſuccedendum, & quando ſecùs.*
36 *Inſtitutio principalis ſi deficiat, evaneſcit ſubſtitu-
tio ab illa pendens.*
37 *Filii in conditione poſiti an dicantur diſpoſitivè vo-
cati remiſſivè.*

CAPUT LXXIV.

1 SIcuti non valet conditio avertens à procreandis li-
beris, ſed à jure reiicitur, & improbatur in ulti-
mis voluntatibus, Duran. *tract. de condit. & mod. im-
poſſ. part. 2. cap. 3. nu. 84. & 85.* adeò ut conditio vi-
duitatis reprobetur, tam in maſculo, quam in fœmina
2 ex identitate rationis, intelligendo tamen de muliere,
quæ numquam fuit nupta, vel de viro, qui numquam
fuit uxoratus, cùm ſecùs ſit in viduis in quibus valet
dicta conditio, & eſt ſervanda, Petr. Cabal. *conſ. 1. lib.
1.* Franch *dec. 174. p. 1.* Duran. *d. cap. 3. nu. 118. &
3 ſeqq. ubi n. 88. & 89.* quod hujuſmodi conditio non nu-
bendi, & quælibet alia à procreandis liberis avertens,
vel à religione retrahens appoſita in contractibus, illos
vitiat, quamvis impleatur. Et quod conditio non nu-
4 bendi reprobetur in virgine, & debeatur legatum ſub ta-
li conditione relictum, licèt nupſerit, poſſitque retineri
etiam in foro conſcientiæ, quando inducit generaliter
viduitatem reſpectu temporis, perſonarum, & loco-
rum, ſecùs autem ſi ita generaliter non inducat vi-
duitatem, ſed ſpecialiter reſpectu alicujus temporis,
loci, vel perſonarum; nam tunc tanquam honeſta va-
leret, & eſſet ſervanda, Craſſ. *in §. legatum, q. 50.*
Mantic. *de conject. ult. vol. lib. 11. tit. 18. n. 3. & tit. 19.
n. 8.* cum aliis per Grat. *diſcept. for. cap. 863. nu. 1. &
per tot.* Duran. *d. tract. p. 3. c. 1. nu. 8. & ſeqq. &c.*
Ita è contrario non eſt dubitandum, quod valet con-
ditio invitans ad matrimonium contrahendum, etiamſi
5 teſtator expreſſerit certam perſonam, cum qua contra-
hi debeat, haberetur tamen pro impleta, ſi talis perſo-
na requiſita recuſet, vel alteri nubat, vel ſi aliundè pro-
veniat impedimentum, ſicut etiam valet, quando fuit
dictum, ut nubat arbitrio parentum, fratrum, tuto-
rum, vel aliorum, intelligendo per modum requiſitio-
nis conſilii, quo requiſito dicitur impleta, nam ſi ſap-
poneretur per modum præcepti, vel etiam per modum
conſilii, & in dicta requiſitione verſaretur magnum pe-
riculum impediendi matrimonium, tanquam contraria
libertati matrimoniali eſſet reiicienda, ut latè declarat
Duran. *d. tract. par. 2. cap. 3. n. 52. & ſeqq. ad finem,*
cùm præceptum nubendi ſub pœna privationis alicujus
6 magni lucri videatur reprobatum tanquam per indire-
ctum cogens ad matrimonium extrahendum, & aufe-
rens libertatem illius, juxta notata per DD. *in cap.
gemma de ſponſal. & in l. Titio 134. ff. de verb. obligat.*
de quo Sanchez *de matrimon. lib. 4. diſputat. 5. num.
22. & ſeqq.* Rot. in Venuſina legati 28. Junii 1623. co-
ram Coccin. & in Avenion. ſimulationis 26. Junii 1637.
coram Panzirolo, & in eadem cauſa 29. Januarii 1635.
coram eodem *in Noviſſ. part. 7. deciſ. 11.*
Poſſet tamen dicta conditio, invitans ad procreatio-
7 nem filiorum quandoque eſſe turpis, inhoneſta, & im-
poſſibilis de jure, ac reiicienda, ut ſi eſſet adjecta Sa-
cerdoti, vel Monacho, ſive Moniali, quæ perſonæ de
jure nec matrimonium contrahere, nec liberos procrea-
re poſſunt, Theſaur. *deciſ. 163.* cum aliis per Duran.
d. part. 2. cap. 3. num. 86. &c.
Quæ quidem conditio nubendi adjecta legatario lai-
co, non ſolùm valet propter publicam utilitatem, cùm
interſit Reipublicæ Civitates hominibus repleri, &
quamplures ſubditos habere, & cùm ex nuptiis magis
reſultet publicum bonum, quàm ex continentia, præ-
cipue in caſtè, & continenter vivere non valentibus,
quibus juxta conſilium Divi Pauli, *melius eſt nubere,
8 quàm uri*, ſed etiam habet determinatum tempus, in-
tra quod impleri debet, nempè intra triennium poſt
pubertatem legatarii, & poſt mortem teſtatoris, quibus
tribus annis tranſactis, adimplere volens non amplius
auditur per text. *in l. 2. §. ad filiorum, C. quando &
quibus quart. pars deb. lib. 10.* ubi Bart. notat. & ſe-
quitur Jaſ. *in l. conditioni column. 2. de Inſtitut. & ſub-
ſtitut.* Mantic. *de conject. ultim. vol. lib. 11. tit. 18. nu.
28.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 137. num. 9. & ſeqq.* &
latius pluribus relatis idem probat *in cap. 254. nu. 2.
et ſeqq. ad 33. ubi num. 11.* ampliat idem eſſe in matri-
monio ſpirituali, quod adjectum legato per modum
conditionis debet ſequi intra triennium poſt ætatem
idoneam ad profitendum in monaſterio, aliàs non eſt 9
locus acquiſitioni legati, ſed fit locus ſubſtituto, vel
remanet penes hæredem, ſecùs autem ſi hujuſmodi con-
ditio eſſet inſtitutioni hæredis appoſita, ut ibi per eum
ubi plura ad hunc propoſitum, &c.
Quo verò ad conditionem ſi legatarius ſine liberis de-
ceſſerit duplicatam etiam in filiis ejuſdem pariter ſine
liberis decedentibus conceptam, per ablativos abſolu- 10
tos, qui ſine dubio conditionem denotant, tam in ul-
timis voluntatibus, quàm in contractibus, & reſcriptis,
*l. evictis, ff. de evict. l. à teſtatore, ff. de condit. et de-
monſtrat.* Aſin. *in prax. §. 11. cap. 1. nu. 3. et §. 3. cap.
36. nu. 2.* Sciendum eſt, quod quando filius, vel ne-
pos, ſive ulterioris gradus deſcendens gravatur alteri re-
ſtituere ſemper per legem ſubintelligitur ex præſumpta
mente teſtatoris dicta conditio, ſi ſine liberis deceſſe- 11
rit, quamvis non eſſet expreſſa, & ideò liberis extan-
tibus non eſt locus ſubſtituto, juxta diſpoſitionem text.
in l. cum avus, ff. de condit. et demonſtrat. Salyc. Caſtr.
& alii *in l. cum acutiſſimi, C. de fideicom.* Jaſ. *in l. ge-
neraliter, §. cum autem, C. de inſtit. et ſubſtit.* Gra-
tian. *diſcept. forenſ. cap. 419. num. 27. et 28. et diſcept.
306. num. 4. etc.* Niſi tamen per dictiones taxativas, vel
aliter conſtaret de contraria mente teſtatoris, ut benè
declarat Magon. *dec. Florent. 52. per tot.* de qua re la-
tiſſimè poſt Mantic. *de conject. ultim. volunt. lib. 10.
tit. 7. et 8.* Gabriel. *lib. 4. tit. de fideicomm. concl. 2.*
ſcripſit Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 89. per
tot.* Ita ut dicta præſumptio procedat ſecundùm ali-
quos etiam quando amicus intrinſecus eſt conſtitutus, 12
& gravatus poſt mortem alteri reſtituere, quamvis con-
trarium ſit verius, cùm nec procedat in fratre, ſed tan-
tùm in deſcendentibus, Menoch. *d. præſumpt. 89. n.
65.* & D. Carol. de Graſs. *tractat. de effect. amici-
tiæ num. 218.*
Et hæc conditio ſi ſine liberis, quando eſt expreſſa
regulariter operatur, quod ſubſtitutus excludatur per
monaſterium capax bonorum, in quo gravatus profeſ- 13
ſionem emiſerit, cùm tunc non dicatur decedere ſine li-
beris, ſed cum liberis, quia hoc caſu Monaſterium ha-
betur loco filii, niſi conſtet de contraria mente teſta-
toris *Auth. niſi rogati C. ad Trebell. et c. in præſentia de
probat.* Bart. *conſil. 1. lib. 1.* latè Menoch. *de præſumpt.
lib. 4. præſumpt. 83. per tot.* Alex. *conſ. 35. lib. 3.* Cra-
vett. *conſ. 152.* Ac idem eſſe in tacita conditione ſu-
pradicta à lege ſubintellecta, quæ operatur eundem
effectum etiam in teſtamento matris, latè probat Gra-
tian. *diſceptat. forenſ. cap. 305. et cap. 306. per tot.* ubi 14.
tamen inſerit duas deciſiones Rotæ Romanæ, in qui-
bus negotio pluries propoſito, & diſcuſſo fuit con-
cluſum, & tantum hujuſmodi conditionem tacitam à
lege ſubintellectam, non à teſtatore expreſſam non ſuf-
ficere ad hunc effectum, ut ſubſtitutus excludatur per
Monaſterium, ſed debere eſſe expreſſam, ut poſſit
Monaſterium admitti, cùm non habeatur regulariter
loco filii, niſi in caſibus expreſſis, & hæc opinio valdè
mihi probatur per auctoritatem Rotæ, & per rationes
concludentes, de quibus in dictis deciſionibus, & præci-
puè in Narnien. fideic. Lunæ 6. Junii 1611. coram Sa-
crato, &c. ſicuti etiam abſque dubio quando Monaſte-
rium eſſet incapax bonorum non admitteretur, Ma-
gon. *deciſ. Florent. 16. num. 27.*
Si verò dicta condictio, ſi ſine liberis, fuerit appoſita
Clerico in Sacris conſtituto, in quo licitè verificari non
poteſt, cùm invitet ad delinquendũ, & tamquam in illo
neceſſaria, cùm neceſſe habeat Clericus abſtinere à libe-
rorũ procreatione, non reddit ſubſtitutionem conditio- 15
nalẽ, ſed puram rejecta dicta conditione tanquã impoſſi-
bili, & à jure reprobata, ita ut nec poſſit verificari in Ec-
cleſia, nec in filiis naturalibus, vel adoptivis, ſed mor-
tuo Clerico, ſi aliud tempus non fuerit determinatum
à teſtatore debet admitti ſubſtitutus tanquam purè
vocatus, quidquid alii tenuerint Clericum non cenſe-
ri

Digitized by Google

ri gravatum, Theſaur. *deciſ.* 163. *per tot.* Menoch. *lib.*
4. *præſumpt.* 78. *n.* 42. & *ſeqq. ad* 56. Durand. *d. tract.*
part. 4. *cap.* 3. *n.* 5. & *part.* 2. *cap.* 3. *num.* 86. & 87.
ubi videtur tenere, quod dicta conditio poſſit verifica-
16 ri in Eccleſia, ſi conſtet teſtatorem intellexiſſe non de
filiis naturalibus, ſed de legitimis, quod tamen non
eſt verum, nec ipſe firmat, cùm nuſquam reperiatur
jure cautum, Eccleſiam eſſe loco filii ſed potiùs lo-
co uxoris, *gloſſ. in cap. per Venerabilem, qui filii*
ſint legit. Menoch. *d. præſumpt.* 78. *num.* 43. niſi eſ-
ſemus in Monaſterio, quod in caſibus expreſſis tantùm,
17 & non aliter dicitur eſſe loco filii juxta ſuperius dicta,
quamvis nec etiam Monaſterium excludat piam cau-
ſam ſubſtitutam, Honded. *conſ.* 62. *n.* 52. *ad* 54. *lib.* 1.
cum aliis per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 481. *n.* 9. &
10. ubi teſtatur de veriori opinione, & *n.* 7. quod ut
18 admittatur Monaſterium loco filii, non ſufficit ſolus in-
greſſus, ſed requiritur profeſſio ingreſſi in illo ad exclu-
ſionem ſubſtituti, & ideò ſi ingreſſus ante emiſſam pro-
feſſionem decedat, ſubſtitutus non poteſt excludi per
Monaſterium, ſed admittitur &c.

Et dicta conditio ſi ſine liberis licèt in plurali nume-
19 ro concepta, deficit per exiſtentiam unius tantùm filii,
quia illa pluralis loquutio reſolvitur in ſingularitatem,
l. non eſt ſine liberis, ff. de verb. ſignif. l. Servianam,
ff. de condit. & demonſtr. Magon. *dec. Flor.* 16. *n.* 31.
licèt hujuſmodi filius non ſuccedat patri, abſtineat,
20 vel repudiet, vel etiam quòd legitima fuerit exhæreda-
tus, nam adhuc facit deficere dictam conditionem, quia
attenditur ſola exiſtentia tempore mortis, qua median-
te dicitur defecta conditio, & ſic ſubſtitutus remanet
excluſus non per filios, vel alios in conditione poſitos,
ſed per defectum ipſius conditionis, Gratian. *diſceptat.*
forenſ. cap. 659. *n.* 24. & *ſeqq. cap.* 747. *cap.* 773. &
cap. 774. *n.* 2. Magon. *dec. Flor.* 102. *num.* 8. &c. &
21 quamvis talis filius poſtea decedat, & momento tan-
tùm vixerit, ac etiam ſi eſſemus in poſthumo extracto
de ventre matris tali tempore, quod naturaliter vivere
potuiſſet, idem Gratian. *d. cap.* 774. *n.* 3. & 4. & *cap.*
22 847. *n.* 4. & 5. ſecùs tamen ſi quis eſſet ſubſtitutus in de-
fectu filiorum, quia tunc admitteretur quandocunque
illis deficientibus, idem Gratian. *d. cap.* 659. *n.* 16.

Sicut etiam deficit dicta conditio per exiſtentiam fi-
liæ feminæ, niſi aliter conſtet de mente teſtatoris, vel
niſi ſit facta ſubſtitutio pro conſervanda agnatione, vel
23 extet ſtatutum feminas excludens, de quo latè Menoch.
lib. 4. *præſumpt.* 83. *per tot.* Rot. *diverſ. part.* 1. *deciſ.*
374. *n.* 3. Leoncil. *dec. Ferrariæ* 80. *nu.* 2. Magon. *dec.*
Luc. 7. *n.* 2. 24. & 35. ubi Add. Gratian. *diſcept.* 664.
nu. 18. & *per tot. et diſcept.* 866. *per tot. diſcept.* 428.
n. 9. *et diſcept.* 401. *n.* 11. Magon. *dec. Flor.* 73. *n.* 7.
ubi quod juris interpretatione dicta conditio intelligi-
tur de filiis maſculis, & Mandel. *conſ.* 19. *per tot.*

Item deficit per exiſtentiam nepotis ex filio, vel filia
24 præmortuis Roman. *conſ.* 148. Pract. Papp. *libel. ex*
ſubſtit. gloſſ. decedere, et num. 7. vide Altograd. *conſ.*
45. *n.* 97. *et conſ.* 48. *n.* 20. *et* 44. *lib.* 1. ubi contra, li-
cèt filii eſſent ſuſcepti à patre bannito poſt bannum,
Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 462. *n.* 13.

Porro autem de quibus liberis intelligatur hujuſmodi
conditio, & ſic an adoptivi, legitimati per ſubſequens
25 matrimonium, vel reſcripto Principis, naturales tan-
tùm, ſive nati ex putativo matrimonio excludant ſub-
ſtitutum ſub dicta conditione, ſi ſine liberis, eſt mate-
ria conjecturalis, de qua Menoch. *lib.* 4. *præſumpt.* 77.
78. 79. 80. 81. & 82. *per tot.* Et quod adoptivi non ex-
26 cludant ſubſtitutum, ne ſit in poteſtate gravati adop-
tando quem velit illum privare, Magon. *deciſ. Florent.*
92. *n.* 54. ſicut nec naturales regulariter, niſi aliter ap-
pareat de mente teſtatoris ex legitimis conjecturis, quo-
27 rum multas cumulat Michalor. *de fratr. par.* 3. *cap.*
22. & tangit *in cap.* 19. *in fine, et cap.* 20. *n.* 38. *dict.*
part. 3. Et quando fuit dictum, ſi hæres deceſſerit ſine
filiis legitimis, & naturalibus, & de legitimo, & vero
28 matrimonio natis, licèt ſecundùm multos tunc ſubſti-
tutus excludatur per exiſtentiam filii legitimati per
ſubſequens matrimonium, ut per Menoch. *lib.* 4. *præſ.*
81. tamen ſecundùm veriorem opinionem, quòd imò
non excludatur, latè probat Ciarlin. *controverſ. forenſ.*
cap. 111. *per tot. lib.* 1. à quo non diſſentire videtur
Menoch. loc. citat. ubi plures diſtinguit caſus, &c.

Sed contrarium vide latè per Altograd. *conſil.* 93. *per*
totum lib. 2.

Et licèt quis fuerit ſubſtitutus ſub conditione, ſi hæ-
res ſine hærede deceſſerit, non excluditur per quem-
cumque hæredem, ſed tantùm per filios, vel alios de-
ſcendentes, quaſi hoc caſu verbum hæres reſtringatur
ad eos, qui veniunt appellatione filiorum, & non ve-
rificetur in aliis hæredibus legitimis, quamvis eſſent 29
aſcendentes, vel collaterales ſtricti, & hoc ex præ-
ſumpta mente teſtatoris, cùm aliàs numquam poſſet
verificari dicta conditio, quia lex ſemper providit,
quod nemo decedat ſine hærede legitimo, quidquid
ſit in legatario, Pract. Pap. *libell. ex ſubſtit. gloſ. de-*
cederet n. 10. Guid. Pap. *dec.* 457. & latè Gratian.
diſceptat. forenſ. cap. 313. *per tot.* niſi talis conditio
eſſet appoſita ſeni, & valetudinario inhabili ad procre-
andos filios, quia tunc dicendum eſſet, teſtatorem non
ſenſiſſe de liberis, ſed de aliis hæredibus legitimis, 30
Dec. *conſ.* 293. cum aliis per Grat. *loc. cit. n.* 3. *et n.* 24.
et 25. In prædicto tamen caſu non ſufficeret ſola exi-
ſtentia filii, ſed eſſet neceſſe, quod ſit hæres, cùm 31
tunc duo requirantur ad excludendum ſubſtitutum,
videlicet quod ſit filius, & quòd ſit hæres, ut videtur
ſentire Guid. Pap. *d. dec.* 457. *n.* 4.

An autem ſubſtitutus in defectum filiorum, vel de-
ſcendentium admittatur etiam illis non natis, quaſi
non poſſint dici verè defeciſſe qui nati non fuerunt, idem 32
Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 772. *n.* 52. *et* 773. *nu.* 22.
ubi quod admittitur, quidquid multa in contrarium
allegari poſſint, &c.

Subſtitutio autem facta in caſu, quo legatarius de-
cedat cum liberis, qui poſtea ſine liberis decedant, ha-
bet locum ex conjecturata mente teſtatoris etiam in
caſu, quo ipſe legatarius nullos ſuſceperit filios, &
ſine illis decedat, quia non ſolùm militat eadem, ſed
major ratio, & non ſolùm nõ repugnat mens teſtatoris,
ſed latiùs, & magis exuberat ejus voluntas in iſto caſu,
& quia gradus medius caducatus ob non exiſtentiam
filiorum non attenditur, ſed pro non ſcripto habetur,
Fuſar. *de ſubſtit. q.* 460. Durand. *dec.* 260. *n.* 1. *et ſeqq.* 33
et dec. 267. *n.* 2. ubi eadem cauſa fuit reviſa, & ite-
rùm approbata deciſio, maximè ſtante favore piæ
cauſæ ſubſtitutæ, pro qua eſt licita extenſio, Gratian. 34
diſcept. for. cap. 662. *per tot.* ſicut etiam quando con-
ſtat de voluntate teſtatoris, idem Gratian. *diſcept.*
forenſ. cap. 979. *n.* 32.

Quòd autem mediis ſubſtitutionibus ſublatis, & ca-
ducatis admittantur ſequentes gradus ingrediendo lo-
cum primorum; & ſuccedant gravato, ac ſi imme-
diatè illi eſſent ſubſtituti, niſi deficiat conditio, ſub 35
qua iſti ultimi vocabantur in locum caducatorum, vel
niſi poſiti in conditione poſſint dici diſpoſitivè voca-
ti ex conjecturis, latè declarat Gratian. *diſceptat.*
for. cap. 528. *n.* 12. *et diſcept.* 747. *n.* 15. *etc. diſcept.*
662. *in princ. diſcept.* 821. *nu.* 22. *et diſcept.* 979. *per*
tot. pulchrè Magon. *deciſ. Flor.* 134. Theſaur. *dec.* 86.
& omninò Duran. *dec.* 339. *per tot.*

Si tamen deficeret inſtitutio principalis, à qua de-
pendet ſubſtitutio, videtur etiam evaneſcere ipſa ſub-
ſtitutio, *l. qui habebat, ff. de vulg. et pupil.* de quo 36
idem Gratian. *diſcept.* 536. *n.* 33. *et n.* 54. *diſcept.* 571.
n. 18. 662. *n.* 6. 771. *n.* 35. *et* 774. *n.* 5. Magon. *deciſ.*
Flor. 4. *n.* 4. *et nu.* 26. Theſ. *deciſ.* 60. ubi etiam quæ-
rit, an venientes ab inteſtato teneantur vigore clauſu-
læ codicilaris reſtituere hæreditates filiis primi inſti-
tuti, &c.

An autem juxta ſuperius dicta liberi poſiti in condi-
tione dicantur ex præſumpta mente teſtatoris diſpoſi-
tivè vocati, ita ut vigore teſtamenti ſuccedere poſſint, 37
latiſſimè per ſex paginas declarat Menoch. *de præſump.*
lib. 4. *præſumpt.* 76. Cyriac. *contr. jur. lib.* 1. *cap.* 96.
ubi pro vocatione perpendit duodecim conjecturas,
Clar. §. *teſtamentum quæſt.* 77. 78. *et* 79. Magon. *deciſ.*
Flor. 27. *per tot.* ubi multa pro vocatione, *et deciſ.* 73.
per tot. ubi pro excluſione, *deciſ.* 71. *n.* 14. *et deciſ.*
16. *n.* 20. *et n.* 51. Rot. *part.* 2. *diverſ. deciſ.* 212. *per*
tot. Cravett. *conſ.* 109. *conſ.* 62. *et conſ.* 130. Curt. jun.
conſ. 87. *per tot.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 352. *cap.*
747. *cap.* 254. *n.* 40. *cap.* 536. *n.* 46. *cap.* 776. 847. *nu.*
30. 928. 965. 571. *n.* 49. 351. *in princ. et* 664. *n.* 2. in
quibus locis pro diverſitate caſuum multa hincindè co-

pio-

Digitized by Google

pioſè habentur, cùm ſit materia tota conjecturalis, &c.

ARGUMENTUM.

Abſolutio à juramento quando ſit neceſſaria, à quo concedenda, quid operetur, an requirat citationem, & an obtenta lite pendente ſuffragetur.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus, vel ejus Vicarius quando teneatur abſolutionem à juramento dare. Juramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis.*
2 *Abſolutio à juramento conceditur ſine partis citatione.*
3 *Solvens virtute juramenti ubi non firmavit contractum, poteſt repetere, Juramentum quando non tranſeat ad hæredes jurantis, et quando ſecùs, num. 5.*
4 *Abſolutione obtenta, quando remaneat in totum eliſa virtus juramenti.*
5 *Abſolutio quando habilitet, tantùm ad agendum, et excipiendum, et non præjudicet viribus juramenti.*
6 *Abſolutio debet peti ante incurſum perjurium.*
7 *Agens contra actum juratum, non obtenta abſolutione repellitur.*
8 *Abſolutio obtenta lite pendente ante oppoſitionem partis, an ſuffragetur.*
9 *Abſolutio eſt neceſſaria, etiam ſi juramentum præſumeretur dolo extortum.*
10 *Abſolutio an ſit neceſſaria, ſtante enormiſſima læſione.*
11 *Abſolutiones tot requiruntur, quot ſunt capitula ſeparata contractus, etiam unico juramento firmata.*
12 *Abſolutio quomodo ſit petenda, quando quis juravit illam non petere, et petita non uti.*
13 *Abſolutio non eſt neceſſaria, quando impugnatur contractus ob non implementum.*
14 *Abſolutio non eſt neceſſaria, quando juramentum fuit præſtitum ſuper re illicita, et turpi.*
15 *Abſolutio an ſit neceſſaria in hærede jurantis.*
16 *Abſolutio non impedit executionem vigore obligationis Cameralis.*
17 *Abſolutio conceſſa debitori non ſuffragatur fidejuſſori, n. 19.*
18 *Abſolutio à perjurio non ab Ordinario, ſed à ſolo Pontifice concedi poteſt.*
19 *Debitor principalis qualiter poſſit defendere fidejuſſores, etc.*
20 *Subreptitio quando obſtet, etc.*

CAPUT LXXV.

Rectè, ac jure merito poteſt Reverendiſſimus D. Vicarius concedere abſolutionem à juramento in caſu propoſito, ſpectat enim ad Epiſcopum, vel ejus Vicarium, quando quis dolo adverſarii fuit in contractu enormiter læſus, ſummariè cognita cauſa, à vin-
1 culo juramenti contrahentem liberare, cùm juramentum non debeat eſſe vinculum iniquitatis, Pract. Papp. *cum Add. in cauſa venditionis gloſſ. & ſub ejus juramento, n.* 4. latè Pic. *ad ſtat. Urb. gloſſ.* 23. *n.* 35.

Ita ut poſſit hujuſmodi abſolutionem concedere abſque ulla partis citatione, quia de præjudicio partis principaliter non agitur, ſed ſolùm de liberando, &
2 excludendo ab incurſu perjurii eum, qui jurejurando indebitè promiſit, ſalvo ſemper juri parti defendendi obligationem juratam ex alio capite, præcipuè quando nondum fuit contraventum juramento, & non eſt dubium, quin ſit concedenda, quia paſſim omnibus concedi ſolet Afflict. *deciſ.* 220. *nu.* 10. Alin. *in praxi* §. 7. *cap.* 5 *limit.* 103. Pic. *d. gloſſ.* 23. *n.* 47.

Quòd magis eſt dicendum ex eo, quod etiam verſamur in caſu, in quo juramentum de jure non firmavit contractum, ſed ſolùm obligat ad obſervantiam virtute canonis, & tunc jurans antequam ſolvat, poteſt ob-
3 tinere abſolutionem quam ſi non obtinuerit, ſed propter religionem juramenti ſolverit, poteſt ſolutum repetere, & juramentum eſt perſonale, nec tranſit ad hæredes jurantis, *cap. veritatis de jurejur. & cap. debitores eod. tit.* Everard. *in loc. à vi, & energ. juram. n.* 17. adeò ut tali caſu cum ſimus in contractu nullo, & erroneo ex juris diſpoſitione obtenta abſolutione, remaneat in totum eliſa virtus, & efficacia juramenti, & contra- 4
ctus nullus, ac ſi jusjurandum non fuiſſet appoſitum, Gratian. *diſcept. for. cap.* 824. *n.* 25. Ubi verò ageretur de juramento conſummarorio contractus; & ſic quando juramentum firmat actum, ſuper quo interponitur, nedum ipſe jurans, ſed etiam ejus hæredes vi- 5
gore talis contractus juramento firmati remanent obligati, nec poteſt peti abſolutio, quæ tamen ſi fuerit petita, & obtenta, prout communiter fieri ſolet, habilitat tantùm ad agendum, vel excipiendùm abſque ullo incurſu perjurii, & in nihilo præjudicat viribus juramenti, quod remanet in ſuo robore reſpectu obſervantiæ contractus jurati, ſicut ſalvum remanet omne jus partis, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 233. *nu.* 1. *& c.* 50. *n.* 5. Buratt. *deciſ.* 44. *n.* 7. benè verum eſt, quod etiam iſto caſu ſi contractus poſtea declaretur nullus, non erit opus alia abſolutione, ſed prima ſufficiet, & incipiet tunc ſortiri plenum effectum, Pic. 17. cum aliis per *ad Stat. Urb. gl.* 23. *n.* 49.

Iſta autem abſolutio peti debet ante lapſum termini in contractu præfixi, aliàs non ſuffragatur, ſi poſt in- 6
curſum perjurium petatur niſi primò petatur à perjurio incurſo, & poſtea à juramento, Afflict. *dec.* 220. *nu.* Pic. *d. gloſſ. n.* 23. 24. *& n.* 44.

Et tantò magis peti debet ante inchoatum judicium, aliàs agens efficitur perjurus, privatur actione, & exceptione, ac à limine judicii repellitur, *l. ſi quis major ubi gloſſ. DD. C. de tranſact.* Magon. *deciſ. Flor.* 22. *n.* 4. *& deciſ.* 119. *num.* 9. *ubi etiam n.* 10. quod ſi obtineatur lite pendente, & detecto perjurio tanquam 7
intempeſtiva non relevat: adeò ut omnia acta facta ante oppoſitionem perjurii ſint nulla, quia licèt hæc exceptio non fuerit appoſita ab initio, non videtur tamen ei renunciatum, Pic. *ad Stat. Urb. dict. gloſſ.* 23. *n.* 51. *&* 52. ubi etiam refert contrarium in hoc tenentes, ut ſcilicet ſuffragetur abſolutio, ſi adhuc non erat oppoſitum de perjurio, quibus addo Rot. in Sa- 8
lernitana bonorum 19. Junii 1643. penes Zacch. *de oblig. Camer. ſecundùm ultimam impreſſionem dec.* 279. & hæc etiam opinio mihi magis probatur, quam ſequitur Sperel. *deciſ.* 25. *n.* 27. Add. ad Ludoviſ. *deciſ.* 64. *n.* 11. Add. ad Clar. §. *perjurium verſ. reppellitur ſub litt. D.*

Quæ abſolutio eſt neceſſaria etiam, ubi ſtatutum diſponit, quod juramentum cenſeatur dolo, & metu extortum, cùm nemo poſſit, vel debeat eſſe Judex 9
proprii juramenti, niſi promiſſa eſſent de ſui natura mala, & turpiter extorta vivend. Pic. *d. gloſſ.* 33. *nu.* 18. *& num.* 33. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 576. *num.* 21. *&* 22. Sicuti eſt neceſſaria etiam ſtante enormiſſima læſione, Borgn. *deciſ.* 9. *n.* 4. *part.* 1. 10
niſi dolus, & enormiſſima læſio eſſet jam detecta, & de illa appareret per ſententiam Afflict. *deciſ.* 263. *n.* 3. Nat. *conſ.* 305. *n.* 9. cum aliis per Pic. *dict. gloſ.* 13. *n.* 21. & Rot. apud Poſth. *dec.* 424. *n.* 4. & Cocc. *deciſ.* 268. *n.* 4.

Atque tot abſolutiones ſunt neceſſariæ, quot ſunt 11
juramenta, ac gradatim, ordinatim, & explicitè quoad omnia capitula, quando in inſtrumento jurato adſunt plura capitula, & promiſſiones ſeparatæ etiam unico juramento omnes ſimul firmatæ per clauſulam, *quæ omnia, & ſingula, &c.* nam requiruntur tot abſolutiones, quot ſunt capitula, & promiſſiones ſeparatæ, Urſil. ad Afflict. *d. dec.* 220. *n.* 12. Borgn. *d. dec.* 9. *n.* 25. Pic. *d. gloſſ.* 23. *n.* 25. *& ſeqq.*

Aliter autem eſt petenda abſolutio, quando quis juravit eam non petere, & petita, ac obtenta non uti prout quandoque iſtæ clauſulæ, & cautelæ apponuntur per Notarios, qui volunt videri Doctores in inſtru- 12
mentis, ſicut docet Pract. Pap. *in forma juramenti, quod præſt. à part. part. gloſſ.* 3. *in fine, ubi Add.* nam tali caſu primò debet obtineri abſolutio à juramento de illam non petendo, & poſtea ab ipſo juramento de illam non petendo, deinde à promiſſione de non utendo, Rom. *conſ.* 326. *n.* 2. Afflict. 220. *n.* 12. cum aliis per Pic. *dict. gloſſ.* 23. *n.* 26.

Digitized by Google

Non eſſet tamen neceſſaria abſolutio à juramento,
quando expugnaretur inſtrumentum ex capite non
adimplementi, cùm ſemper intelligatur præſtitum ju-
13 ramentum ſub tacita conditione, quatenus à parte ad-
impleantur promiſſa, nam frangenti fidem, fides fran-
genda, & non obſervanti, quis non tenetur obſerva-
re, Cravett. *conſ.* 127. *n.* 16. Urſil. ad Afflict. *d. dec.*
220. *n.* 6. Quod generale eſt in quacunque alia tacita
conditione, ut rebus ſic ſtantibus, Dec. *conſ.* 350. *&*
351. *&c.*

Item non eſt neceſſaria abſolutio, quando juramen-
tum fuit præſtitum ſuper re illicita, & turpi, quia
14 tunc potius peccaretur obſervando, non autem con-
traveniendo, ut per Pic. *dict. gloſſ.* 23. *n.* 31. *& ſeqq.*
15 Nec pariter eſt neceſſaria in hærede jurantis, cùm ju-
ramentum ſit perſonale, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*
14. *n.* 19. intelligendo tamen juxta diſtinctionem ſu-
prapoſitam, &c.

16 Hujuſmodi tamen abſolutio à juramento non impedit
obligationem Cameralem, nec illius executionem retar-
17 dat, Rot. per Pic. *d. gloſſ.* 23. *nu.* 50. Et conceſſa prin-
cipali debitori non prodeſt, nec ſuffragatur ejus fidejuſ-
ſoribus, Maur. *tract. de fidejuſſ. part.* 2. *ſect.* 9. *cap.* 7. *&c.*

18 Et quando jam eſſet incurſum perjurium per contra-
ventionem, & ſic ubi ageretur de concedenda abſolu-
tione non ſimpliciter à juramento, ſed à perjurio jam
incurſo, tunc non ſpectat ad Epiſcopum illam concede-
re, ſed ad Summum Pontificem, Sperel. *d. deciſ.* 25.
num. 13.

At quatenus dictum eſt, abſolutionem conceſſam
principali non prodeſſe fidejuſſoribus, animadverten-
19 dum eſt, quod poterit ipſe debitor principalis, qui ab-
ſolutionem obtinuit, tamquam neceſſarius defenſor in
judicio comparere, & ex ſua perſona exceptiones con-
tra actum juratum proponere, & obtenta victoria fi-
dejuſſorum partes in tuto ponere, Natt. *conſ.* 50. *num.*
23. *& conſ.* 658. *num.* 6. Rot. *part.* 5. *recent. deciſ.* 324.
num. 5. *&* 6.

Debet autem impetrans abſolutionem à juramento;
ſive à perjurio diligenter advertere, ut explicitè narret
in ſupplicatione veritatem totius negotii, & omnia,
20 quæ poſſent concedentem retrahere, ſive difficiliorem
reddere in concedenda abſolutione, ne ſibi poſſit oppo-
nere de ſubreptione, de qua cognoſcit etiam Judex lai-
cus, coram quo cauſa ageretur, ad latè tradita per
Afflict. *d. dec.* 220. *n.* 9. *& ſeq. ad fin.*

ARGUMENTUM.

Jus accreſcendi an procedat ubi adeſt ſubſtitutus, vel ubi habet locum tranſmiſſio, an in actibus inter vivos, & alia de tranſmiſſione, & jure accreſcendi.

SUMMARIUM.

1 *JUs accreſcendi ex quibus excludatur remiſſivè.*
2 *Jus accreſcendi non habet locum, quando adeſt ſubſtitutus expreſsè.*
3 *An idem ſit in ſubſtitutione tacita.*
4 *Voluntas expreſſa facit ceſſare tacitam.*
5 *Jus accreſcendi quando prævaleat ſubſtitutioni.*
6 *Jus accreſcendi ceſſat ubi poteſt habere locum tranſmiſſio.*
7 *Tranſmiſſio ſuitatis quæ ſit.*
8 *Tranſmiſſio ſanguinis quæ ſit.*
9 *Tranſmiſſio juris deliberandi quæ ſit.*
10 *Tranſmiſſio vigore ſuitatis facit ceſſare jus accreſcendi.*
Fictio tantùm operatur, quantùm veritas in his, quæ ſunt juris.
11 *Tranſmiſſio ſanguinis qualiter excludat jus accreſcendi.*
12 *Si vinco vincentem te, tantò magis vincam te.*
13 *Tranſmiſſio juris deliberandi, impedit jus accreſcendi.*
Extenſio ſemper fit retentis qualitatibus rei extenſæ.
14 *Inſtitutus in re certa habetur loco legatarii.*
15 *Jus accreſcendi, an, & quando procedat inter ſuccedentes diverſo jure.*
16 *Jus accreſcendi an habeat locum in actibus inter vivos.*
17 *Jus accreſcendi procedit in donatione facta à Principe.*
18 *Jus accreſcendi an habeat locum in emphyteuſi.*
19 *Quid in feudis.*
20 *Jus accreſcendi an procedat inter verbis, & re diſiunctos.*
21 *Jus accreſcendi non habet locum in diſpoſitionibus limitatis.*
22 *Teſtator non poteſt in inſtitutionibus impedire jus accreſcendi.*
Teſtator non poteſt decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus.
23 *Pars accreſcens an tranſeat ad conjunctum cum onere ſuo.*

CAPUT LXXVI.

PLura ſunt, quæ faciunt ceſſare jus accreſcendi, ut 1
tradit Vaſquius *lib.* 3. *de ſucceſſ.* §. 23. & commu-
niter interpretes *in Rub. & l. un. C. quando non pet. part.*
ubi latiſſimè Maſſin. *à num.* 229. *ad* 294. Dec. *nu.* 8.
& ſeqq. Cagnol. *num.* 46. Sap. *num.* 53. Duarenus *tract.*
de jure accreſcendi, nos autem attingendo ea tantùm,
quæ ad rem noſtram facere videntur, dicimus.

Primò ceſſare jus accreſcendi, vel non decreſcendi,
quando conjunctim vocatus ad hæreditatem, vel lega-
tum habet ſubſtitutum expreſsè in ſua portione, prout
in caſu noſtro *l.* 2. §. *duo*, *ff. de bon. poſſ. ſecundum tab.* 2
Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 87. *n.* 1. Magon.
dec. Flor. 4. *nu.* 4. *& num.* 38. Pract. Pap. libell. Gra-
tian. *diſcept. forenſ. c.* 741. *num.* 16. Ac idem eſſe in
ſubſtitutione tacita vulgari contenta ſub expreſſa pu-
pillari, notat Magon. & Gratian. *loc. cit. n.* 20. Rot. in
Bononien. fideicommiſſi 1. Aprilis 1650. coram Veroſ-
pio *nu.* 17. *& ſeqq.* Menoch. *d. præſumpt.* 87. *nu.* 5. *ubi*
nu. 3. *&* 6. ampliat etiamſi ipſa ſubſtitutio eſſet inuti- 3
lis non ipſo jure, ſed favore alicujus perſonæ puta
poſthumi ſequitur Magon. *dec. Florent.* 92. *n.* 44. *&c.*
ac etiam ſi ſuccedere volens per jus accreſcendi eſſet
filius ipſius teſtatoris; Quorum ratio poteſt reddi, quia
ſubſtitutus habet expreſſam voluntatem teſtatoris pro
ſe, conjunctus autem prætendens jus accreſcendi, habet
ſolùm tacitam voluntatem, ſed quando eodem tempore
non poteſt verificari expreſſa, & tacita diſpoſitio, &
ſimul concurrunt, expreſſa facit ceſſare tacitam, *l. de-* 4
mens patronus, *ff. de hæred. inſtit.* qua ratione utuntur
Cagnol. *in Rubr. & l. un. C. quando non pet. part.* &
Duaren. *lib.* 2. *de jure accreſc. cap.* 16.

Si tamen ex conjecturata mente teſtatoris contrarium
appareret, poſſet prævalere jus accreſcendi, & conjun-
ctus excludere ſubſtitutum, ut ſi idem inſtitutus con-
junctus eſſet etiam ſubſtitutus, vel ſi eſſemus in caſu,
ubi poſſet ſubintelligi tacita conditio, ſi ſine liberis, 5
nam ea deficiente ſubſtitutus non admittitur, ſed con-
junctus, ſicut quando ſubſtitutio eſſet nulla ipſo jure,
vel quando eſſemus in tacita ſubſtitutione, & alia admi-
nicula concurrerent, vel ſi ſubſtitutus non ſit univerſa-
liter, ſed tantùm in aliqua parte, nam tunc pars accre-
ſcit alteri excluſo ſubſtituto, vel quando fuerunt plu-
res hæredes ſimul inſtituti, & illis omnibus conjunctim
fuit datus ſubſtitutus, quia tunc inter illos habebit lo-
cum jus accreſcendi, & niſi omnes decedant, vel re-
pudient, ſubſtitutus non poterit admitti, prout latè hos
omnes caſus explicat Men. *d. præſ.* 87. *nu.* 8. *& ſeqq.*
ad finem, *&c.*

Secundò ceſſat jus accreſcendi, quotieſcumque po-
teſt habere locum tranſmiſſio, potius enim hæreditas, 6
vel legatum vadit ad hæredes deficientis, quàm ad con-
junctos, Bal. *in l. v. C. de his qui ante apert. tab.* Dec.
& alii *in Rub. C. quando non pet. par.* ubi latè Maſſin.
n. 229. *& ſeqq.* Cagnol. *n.* 46. *& ſeqq.*

Eſt autem triplex tranſmiſſio de jure communi, pri-
ma conceditur in caſu noſtro ratione ſuitatis, per quam
ſui hæredes, qui ſunt liberi obtinentes primum gradum, 7
& non emancipati hæreditatem licèt non aditam tranſ-
mittunt ad quoſcumq; hæredes, *l. apud hoſtes*, *C. de*
ſuis, & legit. hæred. Secunda ratione ſanguinis, per
quam omnes liberi, etiam non obtinentes gradum ſui-
tatis tranſmittunt hæreditatem aſcendentium nondum 8
adi-

Digitized by Google

aditam ad ſuos aſcendentes *l. un. C. de his qui ante*
9 *apert. tab.* Tertia ratione juris deliberandi, per quam
mortuo aliquo licèt extraneo adhuc durante anno à lege
præſcripto ad deliberandum, tale jus deliberandi tranſ-
mittitur pro reſiduo temporis ad quoſcumque hæredes,
l. cum antiquioribus C. de jure delib.

Quantum igitur ad primum genus tranſmiſſionis cer-
tum eſt impedire jus accreſcendi, quia exiſtentia ſic
hæredis habetur pro acceptatione hereditatis, licèt com-
10 petat beneficium abſtinendi, & ideò quemadmodum
clarum eſt per veram acceptationem ceſſare jus accre-
ſcendi, ita etiam per exiſtentiam ſui hæredis, & ſui-
tatis, quæ eſt ficta quædam acceptatio, quia fictio tan-
tùm operatur in his, quæ ſunt juris quantum veritas,
l. lex Cornelia ff. de vulg. & pupil. &c.

Quantum ad tranſmiſſionem ſanguinis habemus tex-
11 tum clarum *in d. l. un. C. de his qui ante apert. tab.*
ubi dicitur locum eſſe illi tranſmiſſioni ſive ſoli liberi
ſint inſtituti, ſive etiam extranei cum illis, & ſic etiam
data pluralitate hæredum, inter quos poſſet procedere
jus accreſcendi, determinatur, locum eſſe tranſmiſſio-
ni, & facit ratio *ſi vinco vincentem te, multò magis
vincam te, l. de acceſſionibus, ff. de diverſ. & tempor.*
12 *præſcript.* tranſmiſſio autem vincit ſubſtitutionem *l. un.
§. cum autem C. de caduc. toll.* & ſic multò magis
vincere debet jus accreſcendi, quod vincitur à ſubſti-
tutione, ut ſupra fuit demonſtratum, &c.

Et quantum ad ultimam ſpeciem tranſmiſſionis idem
13 dicendum eſt, quia conſtat Imperatorem *in d. l. cum an-
tiquioribus* extendere tranſmiſſionem ſanguinis, ut pro-
cedat etiam in aliis durante anno deliberandi, unde
cenſetur extendere cum illa qualitate, ut vincat jus ac-
creſcendi, quia extenſio ſemper fit retentis qualitatibus
rei extenſæ, *l. ſed ſi manente, ff. de prec. & DD. in
l. lecta, ff. ſi cert. pet.*

Tertiò videbitur ceſſare jus accreſcendi cùm ſimus
inter ſuccedentes diverſo jure, Franciſcus enim præten-
14 dens uti jure accreſcendi, fuit inſtitutus in re certa da-
to univerſali cohærede, quo caſu fingitur jure legati
ſuccedere, & habetur loco legatarii, *l. quoties, ff. de
hæred. inſtit.* & inter ſuccedentes diverſo jure non pro-
15 cedit jus accreſcendi per text. *in l. ſed cum patrono,
ff. de bon. poſſ.* quamvis in hoc non ſit faciendum fun-
damentum, ſi quidem enim licèt propoſitio in ſe vera
ſit, non procedit quando duò verè ſuccedunt eodem
jure, ſed fictè videntur diverſo jure ſuccedere, Rom.
conſ. 81. Sicut etiam non procedit, quando qui ſucce-
dit diverſo jure eſt ſubrogatus in locum alterius, qui
eodem jure ſuccedebat, Aret. *in l. ſi totam, ff. de inoff.
teſt.* nec pariter quando ſequeretur abſurdum, ut ſi quis
decederet partim cum hærede, & partim ſine hærede,
ex traditis per Bald. & Corn. & alios in *aut. præterea,
C. unde vir. & uxor.*

Et poſtquam incidit ſermo de hac materia juris accre-
16 ſcendi, ſciendum eſt illud regulariter in actibus inter
vivos non procedere, ſed tantùm contingere interdum
accidentaliter vel ratione individuitatis rei, vel ratione
intereſſe, *ut in l. fundus, ff. de contrah. empt. l. ſtipula-
tio §. alteri, ff. de verb. obligat. l. proprium, ff. com.
præd. DD. in l. re conjuncti, ff. de leg.* 3. Gratian. *di-
ſcept. forenſ. cap.* 272. *num.* 10. *cap.* 330. *& c.* 756. *num.*
57. *& ſeqq.*

Prout etiam videmus locum habere in donatione, &
contractu lucrativo proveniente à Principe, nam ſi Prin-
17 ceps aliquid communiter duobus donat, & unus abſque
hærede moriatur, ejus portio non revertitur ad Princi-
pem, ſed ad ſocium liberalitatis imperialis per jus accre-
ſcendi, *l. un. C. ſi libert. Imper. lib.* 10.

An autem locum habeat in emphyteuſi, ita ut pars
deficiens non devoluatur ad dominum directum, ſed
18 potius ad alios vocatos, Clar. §. *emphyteuſis q.* 39. Gra-
tian. *diſcept. forenſ. cap.* 272. 251. *&* 707 *per tot.* Ma-
gon. *deciſ. Flor.* 62. *per tot. & deciſ.* 117. *n.* 1. *& omni-
nò in dec. Luc.* 8. *per tot. & deciſ.* 7. *n.* 33. *&* 42. in qui-
19 bus locis latè articulus diſcutitur. An in feudis, dic re-
gulariter, quod non, *ut in cap.* 1. §. *& quia videmus
de his, qui feud. dar. poſſ. in uſibus feud.* latè Clar. §.
feudum q. 77. ubi ideò dat cautelam, quòd in inveſti-
tura feudi pluribus conceſſi apponantur illa verba, &
cuique illorum in ſolidum, quo caſu proculdubio ſe-
cundùm eum uno deficiente alter habebit totum, quæ

Savelli Reſol.

cautela etiam in emphyteuſi optimè deſervire po-
teſt, &c.

Secundò ſciendum eſt inter verbis, & re disjunctos,
hoc eſt vocatos in diverſa oratione, & ad rem diver-
ſam, ita demum locum habere jus accreſcendi ſi verſe-
mur in hæreditate, quia tunc teſtator non poteſt de-
cedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, &
ſic pro parte habere hæredem, & pro parte non, ſecus, 20
autem in relictis particularibus, & fideicommiſſis, quia
tunc portio vacans alteri portioni non accreſcit, ſed
remanet hæredi in corpore hæreditatis, *DD. in Rub.
C. quando non pet. part. & in l. re conjuncti, ff. de leg.* 3.
Nec pariter locum habere in diſpoſitionibus limitatis,
non tamen ad hunc effectum ut poſſit dici limitata diſ- 21
poſitio, ſufficit teſtatorem vocaſſe pro æquis portioni-
bus, ſed requiritur expreſſa taxativa tantùm, vel ſimi-
lis, ex qua appareat voluiſſe impedire jus accreſcendi, 22
intelligendo etiam in fideicommiſſis, & relictis parti-
cularibus in caſibus, in quibus in eis procedere po-
teſt jus accreſcendi, ſecùs autem in inſtitutionibus,
in quibus teſtator non poteſt illud impedire, cùm non
ſit in ejus facultate decedere pro parte teſtatus, & pro
parte inteſtatus, de quo videndus Gratian. *diſcept.
forenſ. cap.* 533. *n.* 3. *c.* 821. *n.* 7. *& c.* 942. *n.* 16. *&c.*

An autem pars accreſcens tranſeat ad conjunctum 23
cum ſuo onere appoſita illi, qui repudiavit, tradit
idem Gratian. *diſcept.* 104. *num.* 50. *& diſcept.* 603.
num. 16. *&c.*

ARGUMENTUM.

Mulier an poſſit diſponere de dote ubi vigore
Statuti, vel pacti eſt ad alium applicata, quid
ſi habeat patrem, & multa de donatione fa-
cta viro per uxorem quod ſit nulla.

SUMMARIUM.

1 *HÆres unus quando, & quomodo poſſit totum petere aliis non petentibus.*
2 *Nullitas quando poſſit à tertio allegari.*
3 *Intereſſe habens non poteſt authorare contractum ad ſui favorem.*
4 *Curator, & decretum Judicis debet adhiberi, vel conſanguinei quando qui authorare debent ſunt inhabiles.*
5 *Statutum quando inducat formam ſubſtantialem.*
6 *Uxor donans viro, ob reverentiam, & metum præſumitur donaſſe.*
7 *Contractus uxoris cum marito, vel filii cum patre an valeat.*
8 *Donatio inter virum, & uxorem an firmetur juramento, num.* 9.
10 *Metus reverentialis an ſufficit ad reſciſſionem contractus.*
11 *Mulier non poteſt diſponere de dote ubi vigore ſtatuti eſt ad alios applicata, & quando ſecùs, nu.* 12. *an idem ſit vigore pacti, num.* 21.
13 *Statutum dicitur caſus legis.*
14 *Verbum, debet, preciſam neceſſitatem importat.*
15 *Geminatio verborum quid operetur.*
16 *Verbum, habere, eſt directum, & quid ſignificet.*
17 *Verba quando dicantur directa, obliqua, vel communia, num.* 18.
19 *Mulier vigore ſtatuti Florentini non poteſt diſponere de dote.*
20 *Vidua, cui fuit dos reſtituta an poſſit de illa diſponere.*
21 *Stipulatio de dote revertenda ad dotantem, quando non valeat.*
22 *Mulier an per matrimonium liberetur à patria poteſtate, num.* 24.
23 *Filia vivente patre non habet actionem pro dote, ſed pater ipſe.*
25 *Dos data filiæ an ea mortua ad patrem revertatur, vel ad filios, num.* 26. *&* 28.
26 *Dos quæ aufertur ab avo, & transfertur in nepotes an, & quando illis imputetur in legitimam ab avo, vel à matre debitam, n.* 27.
29 *Dos mortuo patre conſolidatur in filia, et ejus patrimonium efficitur.*

N 2 CA-

Digitized by Google

C A P U T LXXVII.

MOrtua D. A. uxore q. D. B. de Mutiliana ſine fi-
liis, D. N. tamquam unus ex hæredibus dictæ
D. A. prædefunctæ habere debet medietatem dotis illius
vigore ſtatuti Mutilianæ *lib.* 2. *Rub.* 29. ubi diſponitur,
quod moriente uxore in matrimonio ſine filiis vir lu-
cretur medietatem dotis, *reliquam vero dimidiam hæ-
redes uxoris quocumque modo ſucceſſerint habeant, &
habere debeant, &c.*

Poteſt enim unus ex hæredibus, vel fideicommiſſariis
1 exiſtens in pari gradu totum petere, aliis non petentibus
partes ſuas, & obtinere propter jus accreſcendi, præſtita
tamen cautione de reſtituendo alijs ratas ſuas ſi ardi-
ro voluerint, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 330. *num.*
8. *& num.* 12. Duran. *dec.* 448. *n.* 10. *&c.*

Neque huic intentioni adverſari videtur donatio
dictæ dotis facta per dictam Dominam A. dicto B. ejus
viro, tum quia eſt nulla ob non ſervatam formam
ſtatuti Mutilianæ *lib.* 2. *Rub.* 36. ubi expreſsè prohi-
bentur fieri donationes, & quilibet alii contractus abſ-
2 que viri conſenſu, & etiam jurati præſumuntur dolo-
sè extorti, ac nullam obtinent roboris firmitatem, &
nulli ipſo jure declarantur, adeò ut talis nullitas poſſit
etiam à tertio allegari, Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.*
691. *num.* 2. *& ſeqq. per tot. & cap.* 647. *n.* 1. non enim
poterat tali caſu dictus B. prçſtare conſenſum diſpoſitio-
ni ad ejus favorem principaliter, & abſolutè factæ, Mi-
chalor. *tract. de fratr. part.* 1. *cap.* 10. *num.* 25. *& ſeqq.*
quia habens intereſſe in contractu non poteſt ad ſui
3 commodum authorare perſonam ſecum contrahentem,
Alex. *conſ.* 106. *ad finem lib.* 1. cum aliis per Gratian.
diſceptat. forenſ. cap. 646. *n.* 20. Sed ejus loco erant ad-
4 hibendi conſanguinei, vel erat dandus Curator, ſive
interponendum Judicis decretum, juxta tradita per Pic.
ad Stat. Urb. gloſ. 13. *per tot.* prout ſervatur, quando
ex aliis cauſis ſunt inhabiles, qui authorare debent; Et
5 quod dictum ſtatutum inducat formam ſubſtantialem,
non dubitandũ ſtantibus hujuſmodi dictionibus, & clau-
ſulis annullativis poſtquã ſtatutũ diſpoſuit quid ſervari
debeat, Duran. *deciſ.* 18. *n.* 17. Tum etiam quia uxor do-
6 nans viro ob nimiam reverentiam, & ſubornationẽ con-
tra propriam voluntatem præſumitur donaſſe, cùm mu-
lierum genus ſit avariſſimũ, & cũ importunæ preces ma-
riti, metui æquiparentur, imò præſumatur adhibitus me-
tus, & oppreſſio quædam reverentialis, ac ideò nõ valet
donatio, Afflict. *dec.* 69. *nu.* 2. ubi Urſil. *n.* 8. Menoch.
de præſumpt. lib. 5. *præſumpt.* 3. *n.* 104. Gratian. *diſcept.
forenſ. cap.* 108. *n.* 14. ubi quòd contractus uxoris cum
7 marito non poteſt ſuſtineri ex ſola reverentia, & metu
præſumpto, maximè concurrente enormi læſione, quid-
quid ſit in contractibus filiorum cum patre, quos etiam
ex ſolo metu reverentiali, & læſione reſcindi, videtur
firmare ſub num. 53. cum quo in id concordat Rot. Flor.
8 per Magon. *dec.* 18. ubi declaravit nullam donationem
factam patri per filiam, & cùm etiam agatur de dona-
tione inter virum, & uxorem, quæ ex alio eſt à jure pro-
hibita, ut *tot. tit. C. de donat. inter vir. & uxor.* itaut
nec poſſit juramento firmari juxta tradita per Merend.
contr. jur. lib. 1. *cap.* 21. quamvis quoad juramentum
9 contraria opinio ſit verior, & magis apud omnes rece-
pta, quod poſſit juramento firmari, ſicut & morte Eve-
rard. *loc. à vi, & energ. num.* 15. Clar. *§. donatio quæſt.*
9. Theſaur. *deciſ.* 32. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.*
984. *n.* 16. & alii per Michalor. *d. tract. par.* 1. *c.* 11.
nu. 5. ubi in ſpecie reprobat Merend. loc. cit. Quidquid
10 alias ſolus metus reverentialis in uxore, vel filiis non
ſufficiat ad reſcindendum contractum, niſi alia admini-
cula concurrant, ut per Leoncil. *deciſ. Ferr.* 100. *num.*
2. Rot. *part.* 2. *diverſ. deciſ.* 341. *num.* 2.

11 Et ſtante ſupradicto Statuto, quod uxore præmorien-
te ſine filiis dimidiam dotis lucretur maritus, alteram
verò habeant hæredes mulieris, non potuit dicta D. A.
in fraudem Statuti aliquo modo privare dictos ſuos hæ-
redes hujuſmodi portione ad illos applicata, ſicut nec
potuiſſe privare maritum dicto lucro medietatis etiam
per viam ultimæ voluntatis, quæ eſt favorabilior con-
tractibus, cum illis jam eſſet jus quæſitum ex dicto Sta-
tuto continente verba diſpoſitiva, & directa in dictos
hæredes, Roland. *tract. de lucro dot. q.* 82. *nu.* 5. Alex.
conſ. 55. *lib.* 1. Theſaur. *dec.* 34. *et dec.* 106. Oſaſch. *de-
ciſ.* 20. & Alb. Mandel. *conſ.* 50. *n.* 1. plenè Bardellon.
conſ. 181. *per tot. lib.* 2. Mart. Medic. *deciſ.* 48. *nu.* 10.
cum Addit. in quibus terminis multis aliis relatis ſequi-
tur Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 536. *n.* 18. *et ſeqq.* quid-
quid aliter concludat in caſu ſuo, ubi mulier ex alio Sta-
tuto habebat facultatem teſtandi, agebatur de Statuto
continente verba aliqua, & non diſpoſitiva, ac de dote
data à fratre de bonis paternis ad effectum excludendi,
quæ ſuccedebat loco legitimæ, & ſic nullum onus ad-
mittebat, quibus concurrentibus mulier poteſt diſpone- 12
re de dote, & tunc Statutum, quod pars dotis reverta-
tur ad dotantes intelligitur muliere ab inteſtato dece-
dente, vel illis inſtitutis, ſed cum nos habeamus dictum
Statutum clarum deferens dictis hæredibus mulieris me-
dietatem dotis per verba directa, & diſpoſitiva, & ſimus
in fratre, qui de propriis bonis dotavit, alio non obſtan- 13
te Statuto, dicitur eſſe caſus legis expreſſus, & non eſt
ulterius ſuper hoc inveſtigandum, idem Grat. *diſcept.*
769. *num.* 24.

Quòd autem illa verba in noſtro Statuto poſita ibi,
habeant, et habere debeant, ſint diſpoſitiva apta indu-
cere novam diſpoſitionem, & dare ſucceſſionem, patet 14
propter illam repetitionem, & *habere debeant*, cum
verbum, *debet* præciſam neceſſitatem importet, &
omnes caſus in contrarium excludat, Bart. *in l. credi-
tores in princ. C. de pign.* Magon. *deciſ. Florent.* 7. *nu.*
10. *&* 11. & geminatio verborum ſemper magis arguit
enixam voluntatem, & mentem Statuentium, ſive pro- 15
ferantur unico contextu, ſive ex intervallo, Gratian.
diſcept. 651. *nu.* 5. *&* 6. & in terminis Mandel. *conſ.* 50.

Et quod verbum, *habeant*, ſit directum, & contineat,
ut adeò habere liceat, quod per quemquam omninò au- 16
ferri non poſſit id quod debetur, eſt *text. in l. ſtipulatio
iſta* 38. *§. habere licere ff. de verb. oblig.* dicuntur enim
verba directa quando prout in caſu noſtro de directo re- 17
feruntur ad perſonas nominatas, & quando in acquiſi-
tione illarum factum, miniſterium tantùm, & non alte-
rius requiritur, Bar. *in l. centurio n.* 43. ubi etiam Jaſ. *n.*
5. *ff. de vulg. & pupill.* Salyc. *in Rub. C. de impub. &
aliis ſubſtit. in princ.* obliqua verò, per quæ in acquiſi- 18
tione fienda alterius miniſterium exigitur, & non di-
ſtinguuntur in perſonam vocati, ſed alterius, de cujus
manu eſt capienda hæreditas, & communia ſunt, quæ
poſſunt ad utrumque referri, ac habent communem ſi-
gnificatum, & ſic quandoque ſunt directa, quandoque
obliqua, *gloſſ. in l. precibus, C. de impub. & aliis ſubſtit.*
Pract. Pap. *libell. ex ſubſt. gl. compendiosè n.* 5. *& ſeqq.*

Circa quod obiter notandum eſt, quod ex diſpoſitio-
ne Statuti Florentini *Rub.* 129. *lib.* 2. expreſsè prohibe-
tur, ut nulla mulier poſſit aliquo modo, nec inter vi-
vos, nec in ultima voluntate de dote, vel aliqua parte 19
diſponere in præjudicium viri, nec filiorum, ſeu aliorum
deſcendentium ex eis, ſuper quo vide Magon. *dec. Flor.*
97. *n.* 1. *& ſeqq.* Cabal. *conſ.* 146. *lib.* 1.

An autem vidua, cui ſit dos reſtituta, poſſit de illa diſ- 20
ponere in præjudicium ſuorum hæredum non obſtante
dicto Statuto deferente medietatem illis, tangit Rol. *de
dot. dict. quæſt.* 82. Rip. *in Rub. ff. de ſolut. matrim. nu.*
72. Caſtr. *in l.* 1. *C. unde vir*, Alex. *conſ.* 55. *lib.* 1. ubi
concludunt, quod non, cùm ſemper militet eadem ra-
tio, & mens Statuentium, & cùm ex communi uſu lo-
quendi, etiam vidua dicatur habere dotem, & dos ap-
pelletur etiam ſoluto matrimonio, & ideò venit ſub
diſpoſitione Statuti de dote loquentis, &c.

Idem eſt dicendum, ut mulier non poſſit diſponere 21
de dote ſtante ſtipulatione, quod illa mortua revertatur
ad fratrem, vel alios, tunc enim cum ex pacto, & con-
tractu ſit alteri dos applicata, non habet mulier facul-
tatem de ea diſponendi, intelligendo quando ſumus in
fratre dotante de propriis pecuniis, vel alio extraneo,
qui poſſunt ſtipulari ſibi dotem reſtitui, ſecùs autem ſi
fuiſſet dos tradita de bonis paternis, vel maternis ad
excludendum mulierem à ſucceſſione, quia tunc non
poſſet interponi hujuſmodi ſtipulatio, & interpoſita eſ-
ſet remittenda, vel non attendenda, Rol. *d. q.* 82.
Oſaſch. *deciſ.* 20. Grat. *diſcept. for. c.* 251. *nu.* 36. latè
c. 556. *per tot. & cap.* 769. *n.* 27.

Inſpecto autem jure communi mulier habens patrem 22
licet nupta non poſſet de dote, nec de bonis maternis
diſponere, vel teſtari propter effectum patriæ poteſtatis,
à qua de jure non liberatur per contractum matrimonii,
quam-

Digitized by Google

quamvis quoad obſequia matrimonialia tranſeat in poteſtatem viri, Theſaur. *deciſ.* 150. Alex. *conſ.* 17. *lib.* 2. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 382. & Michalor. *de fratr.*
23 *par.* 1. *cap.* 9. *num.* 10. *&c.* nam vivente patre de jure civili nulla competit actio filiæ pro dote, ſed patri, niſi pater ſtipulatus fuerit dotem filiæ reddi, Duran. *deciſ.* 272. *num.* *&c.* Licèt ex generali conſuetudine ma-
24 trimonium liberet etiam à patria poteſtate, cum filii uxore ducta, vel filiæ nuptæ proprium alant focum, & ſeparatim habitent à patre, qua ſeparatione ſtante, inducitur tacita emancipatio, Boer. *dec.* 197. *num.* 3. Maur. *de fidejuſ. par.* 2. *ſect.* 8. *c.* 2. *n.* 31. Oinot. *in* *§. fin. n.* 4. *Inſtit. quibus mod. juſ. patr. poteſt. ſol.*

Sed dos data filiæ, cùm ſit profectitia decedente etiam
25 cum filiis, ad patrem reverti debet, quia in profectitiis nemo habet hæredem, *l. dos à patre*; *ff. ſolut. matrim.* Theſ. *dec.* 100. *per tot.* Quamvis ex conſuetudine Mar-
26 tini, quæ prævalet ſtantibus filiis dos auferatur ab avo, & transferatur in nepotes, quibus imputatur in legitimam eis ex bonis avi debitam, Theſaur. loc. cit. Bart. *in l. quartam, ff. ad l. falcid.* Michalor. *de fratr. p.* 1. *c.* 40. *per tot.* Ceſſaret tamen dicta conſuetudo Martini ſtante ſtipulatione pro filia, & ejus liberis, & dos pro-
27 venire diceretur à matre in filios, & non ab avo, neque imputaretur eis in legitimam ab avo debitam, ſed à matre, Capr. *conſ.* 13. & Magon. *dec. Flor.* 4. *n.* 24.

Ubi verò mulier non habet filios, ſed patrem, dos ad
28 eum revertitur illa decedente, *d. l. dos à patre, ff. ſol. matr.* Et ſi præmoriatur pater, tunc dos conſolidatur in muliere, & fit ejus proprium patrimonium abſolutè, ac ideò de jure communi poteſt de illa liberè teſtari, licèt habeat filios, dummodò illis relinquat ſaltem legiti-
29 mam jure naturæ debitam, Rot. in Aſculana dotis Maii 1617. cor. Remboldo, & Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 356. *n.* 33. *& ſeqq. &c.*

ARGUMENTUM.

Contumax quis dicatur, an audiatur non refectis expenſis, an poſſit appellare, quid in muliere, minore, & ruſtico, multa de citatione ad ſententiam. Poſitiones ut declarentur pro confeſſis, quæ præcedere debeant, & qualiter revocetur hujuſmodi confeſſio.

SUMMARIUM.

1 *Contumax non auditur niſi refectis expenſis.*
2 *Contumax, cui vigore ſententiæ fuit ablata tenuta, non auditur, niſi ſolvat, & quare.*
3 *Minor, mulier, vel ruſticus an teneantur reficere expenſas contumaciales, & qualiter poſſint illas repetere.*
4 *Contumax non dicitur, niſi præcedat trina citatio.*
5 *Contumax non dicitur, niſi in die cadentis citationis fuerit per citantem accuſata contumacia.*
6 *Citatio evaneſcit ob non comparitionem actoris citantis.*
7 *Citatio debet legitimè executa reproduci in termino.*
8 *Citationis defectus ſanatur per comparitionem partis citatæ.*
9 *Citatio prima in principio cauſæ eſt perſonaliter exequenda.*
10 *Citatio perſonalis requiritur ad conſtituendum aliquem in vera contumacia.*
11 *Citatio ad ſententiam pro prima die juridica, & omni alia die, & hora tanquam nimis vaga non ſuſtinetur ultra primam diem.*
12 *Citatio ſpecifica ad ſententiam pro certa die eſt neceſſaria, aliàs ſententia eſt nulla, nec valet ſtylus contrarius.*
13 *Contumax in reſpondendo præparatoriis qualiter habeatur pro confeſſo.*
14 *Poſitiones ut poſſint declarari pro confeſſis, quæ requirantur, num.* 15.
16 *Niſi per ſtatutum eſſet inducta alia forma.*
17 *Poſitiones babitæ pro confeſſis non probant circa enunciativa.*
18 *Mandatum ſpeciale requiritur ad faciendum poſitiones, & ad illis reſpondendum.*
19 *Poſitionibus concernentibus dominium, vel poſſeſſionem auctoris an ſit reſpondendum.*
20 *Confeſſio reſultans ex poſitionibus babitis pro confeſſis, poteſt revocari.*
21 *Poſitiones babitæ pro confeſſis admittunt probationem in contrarium.*
22 *Acta, quæ pereant perempta inſtantia, & quod ficta confeſſio pereat.*
23 *Contumax verus, vel fictus, an, & quando poſſit appellare.*

CAPUT LXXVIII.

Quamvis regulariter prout prætenditur contumax non audiatur, niſi refectis expenſis juxta *l. ſancimus, C. de jud.* præſertim quando ob contumaciam jam proceſſum fuit ad captionem pignoris Prætorii, Galeſ. *de oblig. Cam. q.* 37. *num.* 12. cum aliis per Duran. *deciſ.* 364. *num.* 36. ſicuti quando contumaci fuit ablata tenuta in executionem mandati executivi, vel rei judicatæ in contumaciam emanatæ non auditur invito creditore, niſi prius ſolvat, Duran. *d. dec.* 364. *num.* 37. ſequitur Poſth. *de ſubhaſt. Inſpect.* 11. *nu.* 17. ubi quòd primo caſu contumax auditur reficiendo expenſas, & ſatiſdando de lite ſuſcipienda, ſeu de ſolvendo, qua dicitur conceſſum pignus prætorium ob ſolam contumaciam non comparentis, ſecundò verò caſu non auditur, niſi prius ſolvat, quia fuit conceſſa tenuta ob contumaciam non ſolventis, & non parentis rei judicatæ, quæ longè inter ſe differunt. 1 2

Iſtud tamen non procedere creditur in minore, qui omnino caſu ſi refecerit expenſas, ut ſibi aperiret aures Judicis, & cauſa cognita appareat læſus, illas recuperat, & idem eſſe in muliere, & ruſtico, quæ omnia concurrunt in caſu noſtro ex latè traditis per Theſaur. *dec.* 9. *per tot.* Marant. *in prax. p.* 5. *nu.* 35. præſertim etiam quia non poteſt verè, & propriè dici contumax, qui in prima, & ſecunda citatione non comparvit, cum de jure communi trina citatio requiratur ad conſtituendum aliquem in vera contumacia *auth. qui ſemel, C. quomodo, & quando Jud.* Caſtr. & alii in *l. ſancimus, C. de jud.* Theſaur. *dec.* 11. *num.* 2. *&* 3. ubi tamen quòd qui non comparuit in prima, vel ſecunda citatione, ſed tantùm in tertia, ſolvet expenſas primæ, & ſecundæ, quamvis hoc inter antiquos fuerit multum controverſum; nec etiam contumax poteſt dici, qui fuit citatus, ſi in die cadentis termini actor non comparuerit, nec allegaverit contumaciam citati non comparentis, Bart. *in l. ſi finita, §. Julianus nu.* 15. *ff. de damn. infect.* cum aliis per Theſaur. *dec.* 19. *num.* 1. *& ſeqq.* Citatio enim evaneſcit, & remanet circumducta, ac annullata ob non comparitionem actoris citantis, qui debet accuſare contumaciam citati, Alex. *conſ.* 92. *num.* 11. *lib.* 5. Achil. *dec.* 13. *de dol. & contum.* Gratian. *diſcept. for. c.* 66. *n.* 43. cùm citatio debeat per citantem reproduci legitimè executa in termino cadente, aliàs habetur, & remanet, ac ſi non fuiſſet facta, & actor non comparendo, videtur illi renunciare, unde vigore talis citationis non poterat poſt multum tempus concedi mandatum executivum, ſed opus erat alia citatione, ex traditis per eumdem Gratian. *d. c.* 66. *n.* 40. *& ſeqq.* 3 4 5 6 7

Et quamvis hujuſmodi defectus reproductionis citationis executæ in termino poſſit ſanari, & ſuppleri per comparitionem partis citatæ, & ad evitandam expenſam regiſtri ſoleat tantùm verbaliter reproduci ſub ſpe futuræ comparitionis adverſarii, ſicuti communiter practicari teſtatur Veſtr. *in prax. lib.* 4. *c.* 3. *n.* 4. *de execut. citat.* idem Grat. *d. c.* 66. *in fine*, *& c.* 639. *n.* 4. *&c.* 8

Tamen iſtud remedium applicari non poteſt ad caſum noſtrum, cùm rea citata, ut prætenditur, nullam unquam de prætenſa citatione notitiam habuerit, ſed tantùm de executione contra illam injuſtè, & indebitè, ac nulliter facta, & ideò non poterat comparere, ultrà quòd prima citatio in principio cauſæ erat perſonaliter exequenda, & intimanda, nec ſufficiebat fieri ad domum ſub pœna nullitatis, *clem.* 2. *de re jud.* Aſin. *in prax. §.* 6. *cap.* 1. *num.* 1. & conſuluit Excellentiſſimus D. meus Franciſcus Borellus Advocatus Imolenſis in conſilio impreſſo pro Illuſtriſs. D. Alexandra Summaja in *verſ. Tertia nullitas.* Quod comprobatur cùm ad 9 10

Digitized by Google

ad effectum conſtituendi aliquem in mora, & vera con-
tumacia requiratur citatio perſonalis, nec ſufficiat do-
mi facta, de qua citatus certam notitiam non habuit,
Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 708. *num.* 8. *&* *cap.* 715.
num. 14.

Nec quicquam operatur alia prætenſa citatio ad au-
diendam pronunciam pro prima die juridica, & poſteà
ſingulis diebus, & horis, prout erroneè, & minus ju-
ridicè creditur ex adverſo talem citationem prodeſſe,
& poſſe vigore illius quandocumque ferri ſententiam
juxta quemdam parvum, & corruptum ſtilum nonnul-
lorum Notariorum, qui in locis, ubi jus dicunt, ita
paſſim ſervant, quia de jure talis citatio tanquam ni-
11 mis vaga, & incerta, ac ſpeciem ſervitutis quodammo-
do imponens, non ſuſtinetur ultrà primam, vel ad ſum-
mum uſque ad ſecundam diem, & pronuncia, ſive ſen-
tentia poſteà lata vigore illius eſt omninò nulla ex de-
fectu citationis eodem modo, ac ſi nulla præceſſiſſet
citatio, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 208. *num.* 28. *&*
cap. 156. *num.* 13. Rot. *diverſ. par.* 2. *deciſ.* 151. *nu.* 1.
Citatio enim ſpecifica, & nominatim ad ſententiam re-
quiritur pro certa die & hora, aliàs ſententia ex defe-
12 ctu citationis non ſubſiſtit, ita ut nec etiam ſufficiat di-
cere ad videndam cauſam expediri ad favorem cum
victoria expenſarum, nec monitio ad ſecundam cùm
eodem vitio laboret, & nil aliud ſit quam prorogatio
citationis nullæ, nec relevaret prætenſus ſtilus contra-
rius, cùm non ſit uniformis, & tanti temporis, quod
ſufficiat ad inducendum conſuetudinem, vel præſcri-
ptionem, nec appareat fuiſſe unquam in contradictorio
judicio ſervatum, & obtentum, ſed excluditur per plu-
res alios actus contrarios juridicè obſervatos, & factos
per alios notarios, & Judices magis practicos, & doctos,
ita ut unicus actus contrarius ſufficeret ad infringendum
dictum ſtilum, ex latè traditis per Rot. *in Noviſſ. p.* 6.
dec. 141. *per tot.*

Et quod attinet ad poſitiones declaratas pro confeſſis
in contumaciam non reſpondentis, ultrà quod, ut ex
prædictis patet, non ſumus in vero contumace, dato
etiam quod eſſemus, licèt contumax in reſpondendo
13 præparatoriis judicii habeatur pro confeſſo, vel pro ne-
gante prout utilius eſt actori, & prout *ipſe* voluerit Sca-
puc de Salvian. *lib.* 1. *q.* 26. *n.* 28. Tamen adhoc, ut po-
ſitiones poſſint haberi pro confeſſis, & ita declarari, ut
inducant confeſſionem probatoriam, debet præcisè ſer-
vari forma tradita in *cap.* 2. ubi Franc. *de confeſ. in* 6.
14 nempè quòd prius fuerint lectæ principali, ſit monitus
in faciem reſpondere, non habeat legitimam cauſam
recuſandi, quòd in termino fuerit accuſata contuma-
cia, & poſteà ſequatur Judicis interlocutoria, præce-
dente partis citatione, declarans poſitiones pro confeſ-
ſis, Rot. in Romana dotis 21. Maii 1625. cor. Coccin.
& penes Fenzon. *ad Statut. Urb. deciſ.* 38. 39. *&* 40.
& ipſe Fenzon. *in cap.* 68. *num.* 76. *& ſeqq.* adeò ut Ro-
ta nunquam ſervet, quòd poſitiones habeantur pro con-
15 feſſis maximè non concurrentibus omnibus prædictis re-
quiſitis, Ludoviſ. *dec.* 460. *num.* 14. ubi Beltram. *n.* 18.
16 multos concordantes allegat, &c. Niſi tamen per ſtatu-
tum eſſet inducta alia forma, quæ eſſet ſervanda, Gra-
tian. *diſcept. forenſ. c.* 539. *nu.* 25. quæ ficta confeſſio
reſultans ex poſitionibus habitis pro confeſſis in om-
nem caſum probaret ſolùm circa diſpoſitivè in illis
17 contenta, non autem circa enunciativa, Magon. *dec.*
Flor. 10. *n.* 40. de qua forma diverſa à jure communi
nullibi docetur, ergo &c.

Præterea non conſtat, quod Procurator, qui fecit
poſitiones, habuerit mandatum ſpeciale, & in indivi-
duo ad ſic, & ſic ponendum prout requiritur, aliàs
18 reus non tenetur reſpondere, nec poſſunt haberi, vel
declarari pro confeſſis Rot. poſt Fenzon. *ad Statut.*
Urb. dec. 40. *verſ. Tamen non obſtat. &c.* Grat. *diſcep.*
772. *n.* 26. Sicuti idem eſt in reſpondendo, cùm non
poſſit illis reſponderi per procuratorem ſine ſpecialiſſi-
mo mandato ad ſic, & ſic reſpondendum Rot. poſt
Fenzon. *dec.* 37. Grat. *d. c.* 772. *num.* 24. Magon. *dec.*
Luc. 13. *n.* 34.

Neque dictis poſitionibus erat reſpondendum, cùm
nil aliud continerent, quam concernentia dominium,
& poſſeſſionem auctoris, primum enim extremum
19 Salviani non probatur per confeſſionem rei conventi,
& poſſeſſoris habentis ſuum auctorem ſi recuſet reſ-
pondere, ex eo quia ad id cogi non poteſt, & ideò
nec poſitiones hujuſmodi poſſunt in contumaciam ad
dictam probationem faciendam declarari pro confeſſis,
Surd. *deciſ.* 22. Paciſ. de Salvian. *Inſpect.* 1. *cap.* 7.
n. 39. Michalor. *tract. de poſit. cap.* 49. Fenzon. *ad*
Stat. Urb. deciſ. 39. quicquid aliter ſentire videatur
Scapuc. de Salvian. *lib.* 1. *q.* 32.

Atque in omnem caſum ficta confeſſio reſultans ex
poſitionibus habitis, & declaratis pro confeſſis, poteſt
quandocunque revocari, quidquid ſecus ſit in vera 20
confeſſione facta ipſis poſitionibus, quæ ſtante partis
acceptatione non poſſet amplius revocari, niſi docto
de errore, Rimin jun. *conſ.* 473. *n.* 23. Add. Magon.
deciſ. Luc. 17. *in princ.* & facit pulchrè *in dec.* 24. *n.*
28. & poſitiones habitæ pro confeſſis ſemper admittunt 21
probationem veritatis in contrarium favore, & privi-
legio ipſius veritatis, cui omnia cedere debent, Ma-
gon. *d. dec. Luc.* 25. *n.* 25. ubi *Add. in litt. H.* no-
tat; quòd cùm ſit ficta confeſſio petit, & extingui-
tur perempta inſtantia, ita ut producta in alia inſtan-
tia nullam faciat fidem, quamvis aliàs perempta in-
ſtantia pereant tantùm acta pertinentia ad ordinem 22
judicii, non verò deciſoria, ut atteſtationes, confeſ-
ſiones, & ſimiles veræ probationes, quæ inter eaſdem
perſonas ſemper probant Afflict. *dec.* 148. *num.* 3. Ma-
rant. *p.* 5. *n.* 41. Alin. *in prax.* §. 2. *cap.* 15. *nu.* 4. *&*
per tot. fol. mihi 30. *&c.*

Cùm igitur ſumus in minore, & non vero contu-
mace, conſtat, illum audiri debere etiam non refectis
expenſis juxta ſuperiùs dicta, ſaltem per viam appel-
lationis non obſtante quod dicitur, contumacem ap-
pellare non poſſe, quia hoc intelligitur de verò con- 23
tumace, qui fuit perſonaliter citatus, non autem de
ficto, qui ad domum tantùm fuit citatus imò ſecundùm
multos de æquitate canonica etiam verus contumax ad-
mitteretur ad appellandum, ut per Gratian. *diſcept. for.*
cap. 364. *n.* 4. *& ſeqq. & c.* 708. *n.* 14. *&c.*

ARGUMENTUM.

Oſtium an fieri poſſit in proprio pariete verſus
fundum vicini. Fovea, puteus, vel penus
ſubterraneus an poſſit fieri propè fundum
alterius. Armatura an ſit permiſſa ſupra ſo-
lum alienum, & an liceat abuti ſua ſubſtan-
tia in damnum alterius.

SUMMARIUM.

1 *OStium an, & quando fieri poſſit in proprio pariete verſus fundum alienum, n.* 8.
2 *Solum in quo cadit ſtillicidium cujus eſſe præſumatur, n.* 5. *&* 15.
3 *Stillicidia, & protecta demonſtrant, cujus ſit proprietas loci inferioris.*
4 *Servitutem habens intelligitur habere aditum ad illam.*
6 *Solum eſt liberum domini ſui, uſque ad Cœlum.*
7 *Quilibet ſcire debet, quod ſuum non eſt ad alium ſpectare.*
9 *Nemo poteſt ire per alienum fundum invito domino, niſi ſit debita ſervitus.*
10 *Onus alienæ rei imponi non poteſt.*
11 *Vicinus non poteſt facere in ſuo quidquam per quod immittatur aliquid in locum alterius.*
12 *Probatio per evidentiam loci eſt omnibus præſtantior.*
13 *Confeſſio eſt major omni alia probatione.*
14 *Oſtium fieri poteſt in proprio pariete cauſa eundi ad ſolum in quo cadit ſtillicidium, quando ſolum illud eſt facientis oſtium.*
16 *Quilibet in re ſua moderator, & arbiter.*
17 *An ſit licitum abuti propria ſubſtantia in damnum alterius.*
18 *Murus qui debet vicino ſervitutem oneris non poteſt tolli, ſed collapſus debet refici.*
19 *Domus ſua cuique tutiſſimum refugium.*
20 *Argumentum de toto ad partem, quando valeat.*
21 *Foveam facere, an ſit licitum, & quomodo propè fundum vicini, n.* 23. *&* 25.

22 *Damnum, & incommodum alterius ſemper cenſe-
tur exceptum in omni ceſſione.*
23 *Puteus, vel penus ſubterraneus fieri poteſt propè
fundum alienum nullo ſpatio derelicto, etiamſi ve-
na aquæ alterius putei vicini præcidatur, nu. 24.*
25 *Menſura ſpatii relinquendi à quo termino ſit ca-
pienda.*
26 *Spatium, quod relinquitur, non deſinit eſſe ſui an-
tiqui domini.*
27 *Foveam faciens ad quid teneatur, ſi animal in eam
incidat.*
28 *Armatura pro ædificando an, & quando fieri poſ-
ſit ſupra ſolum alienum, n. 29. & n. 31.*
30 *Verbum* poteſt *eſt facultatis, arbitrii, & poteſtatis.*

CAPUT LXXIX.

OStium factum per Dominum Franciſc. Tartagni-
num L.V.D. de Duadula in proprio ejus pariete
verſus ſolum & fundum D. Iſidorii Taſſinarii de eodem
loco dubitabatur an licitè factum fuerit, ut ſubſiſtere
poſſet de jure etiam invito, & contradicente d. D.
Taſſinario, &c.

Secundò an ſaltem liceat d. D. Tartagnio ad ſui libi-
tum tollere, & deſtruere dictum ſuum parietem quo
tale oſtium aperuit, &c.

Tertiò, an è contra dictus D. Taſſinarius poſſit de
jure facere foveam ad ſui libitum profundam in dicto
ſolo ſuo propè dictum parietem, & oſtium D. Tarta-
gni ad impediendum ingreſſum in ejus fundum, &c.

Quartò, an idem D. Tartagnus adveniente caſu re-
fectionis, vel reparationis ſuæ domus poſſit armatu-
ras facere ſupra ſolum d. D. Teſſinarii, eo irrequiſi-
to, & contradicente, &c.

Et cauſa dictarum prætenſionum hincindè compro-
miſſa in me, & D. Petro Franciſco Baldio de Mutilia-
na Jureconſulto meritiſſimo, & ſapientiſſimo, ac con-
ſobrino meo cariſſimo unanimi voto diximus prout in-
frà videlicet, &c.

Quoad primum, quòd quamvis videatur dictum o-
ſtium fieri potuiſſe in proprio pariete, non ſolùm ex
1 generalitate regulæ deſumptæ ex *text. in l. altius*, *C.
de ſervit. cum ſimilibus*, ſed etiam quia cùm ſit ſub
ſtillicidio domus dicti D. Tartagni ab uno latere per
longitudinem dicti parietis, & ab alio latere in facie,
& proſpectu dicti oſtii ſub protecto, ſeu ſubgrunda
ejuſdem domus videtur ſolum in quod cadit hujuſmodi
ſtillicidium, vel quatenus ſe extendit protectum, &
2 caſellum neceſſarii ſupra dictum ſolum exiſtentis ſpecta-
re, & eſſe dicti D. Tartagni juxta *l. fin. §. fin. ff. de
ſervitut. urb. præd.* nam ſtillicidia, ſive protecta,
quæ quoad idem reputantur, exiſtentia ſupra ſolum,
demonſtrare ſolent de jure quanta, & cujus ſit proprie-
3 tas loci inferioris, Theſaur. *deciſ.* 219. *n.* 4. *in fine*,
præcipuè ubi non agitur de ſtillicidio ſupra loca pu-
blica, nec conſtat recipi à vicino ex debito ſervitutis
impoſitæ, Bart. *in dict. l. fin. §. fin. de ſervit. urb.
præd.* cum aliis per Cæpol. *eod. tract. cap.* 28 *nu.* 9.
Idcircò videbatur potuiſſe dictum D. Tartagnum fa-
cere hujuſmodi oſtium, ut ſaltem ire poſſet ad dictum
ſuum ſtillicidium, & uti ſervitute ſibi debita, nam
qui habet ſervitutem, intelligitur etiam habere aditum
4 pro illa conſervanda, ut videtur concludere idem Cæ-
pol. *d. tract. cap.* 40. *n.* 6. Franc. Marc. *deciſ.* 24. *n.* 2.
lib. 1.

Sed quoniam abſque controverſia conceditur, di-
ctum ſolum exiſtens ſub protecto, & caſello neceſſarii
domùs dicti D. Tartagni quo verſus reſpicit oſtium à
parte verſus Arcem Duadulæ poſſideri uſque àd limi-
tes, & fundamenta dictæ domus per D. Taſſinarium
ex conceſſione (ut aſſerit) facta ſuis Anteceſſoribus per
Dominos Capitaneos Patris Civitatis Florentiæ, vel
ſaltem non poſſideri, nec umquam poſſeſſum fuiſſe ab
ipſo D. Tartagnio, nec à ſuis auctoribus dicendum eſt
5 protectum hujuſmodi, caſellum, & ſtillicidium ab il-
la parte quo verſus reſpicit oſtium competere potius
jure ſervitutis ab antiquo impoſitæ, quàm jure domi-
nii ipſius ſoli ab eo ſcilicet D. Tartagnio non poſſeſ-
ſi, quinimò etiam dato, quod neuter illorum eſſet in
poſſeſſione dicti ſoli tanquam ſterilis, & infructuoſi,
cùm non appareat hujuſmodi ſolum, & domum ſimul
unquam fuiſſe ejuſdem domini, adhuc præſumendum
eſſet protectum, & ſtillicidium competere potiùs D.
Tartagnio jure ſervitutis quam dominii, niſi aliter per
eum probetur, cùm non ſit veriſimile, quod qui paſ-
ſus fuit recipere hujuſmodi ſtillicidium, & fieri caſel-
lum, ſeu protectum ſupra ſolum ſuum, voluerit etiam
ipſum ſolum concedere, Cæpol. *de ſervit. urb. præd.
d. cap.* 28. *n.* 10. & è contra niſi eſſet debita talis ſer-
vitus, non licuiſſet ſuprà ſolum alienum facere hujuſ-
modi protectum, caſellum, vel ſtillicidium derivare,
cùm ſolum debeat eſſe liberum domini ſui uſque ad 6
cœlum per directum, *l. fin. §. Lucius de ſervitut. urb.
præd.* idem Cæpol. *d. tract. cap.* 32. & latiùs cum di-
ſtinctionibus *in cap.* 41. *n.* 2. *& ſeqq.*

Cùm itaque dictus Dominus Tartagnus ſciat, quod 7
ſuum non eſt ad hoc alium ſpectare juxta *l. cum quæ-
rebatur*, *C. undè vi*, Bart. *in l. Celſus n.* 17. *de uſu-
cap.* prudenter admittit dictum ſolum ſpectare ad D.
Taſſinarium, vel alios cùm ſuum non ſit. Ex quo in-
fertur, non potuiſſe facere hujuſmodi oſtium de novo
etiam in proprio pariete verſus fundum, & ſolum
alienum, invito, & contradicente domino, non ob-
ſtante ſtillicidio, caſello, ſeu protecto ſuprà exiſten-
te, quia hujuſmodi ſervitutes ſunt diverſæ à ſervitute
aditus, & itineris, cujus daretur occaſio per tale oſtium
in agrum, & fundum vicini, ac illis conceſſis, & ad- 8
miſſis, iſta non venit, cùm non ſit neceſſe, quod
habens ſtillicidium, caſellum, vel protectum inter pro
illis fundum vicini ſervientem, maximè quando pro-
ut in caſu noſtro aquà omninò commodè per ſe de-
ſcendit, & diſcurrit ſine alicujus damno, ne præſtetur
dicta occaſio eundi per fundum alienum, quod non
eſt permiſſum domino prohibente, licèt fas ſit, eo
non contradicente, *l. divus de ſervit. urb. præd.* latè
Cæpol. *d. tract. cap.* 42. *num.* 2. *& ſeqq.* Gratian. *di-
ſcept. forenſ. cap.* 559. *n.* 2. Quia nemo poteſt ad illum 9
ſolum ire, vel venire, quod eſt alienum, nec habere
ſervitutem domino nolente *d. l. divus*, & Cæpol. *eo-
dem tractat. cap.* 40. *n.* 6. nam proprium cujuslibet
eſt liberum jure naturali, niſi probetur debita ſervitus, 10
l. altius, ubi Bald. *Cod. de ſervitut. & acq.* Et oneris
quidquam alienæ rei imponere non licet, *l. quemad-
modum*, *§. ſi protectum*, *ff. ad L. aquil.* Maſcard. *de* 11
probat. concluſ. 1144. *num.* 2. *lib.* 3. Nec privato per-
miſſum eſt, in ſuo quidquam facere, per quod aliquid
in locum privati immittatur, Cravet. *conſ.* 94. *n.* 1.

Præterea nec aliquod ſtillicidium propriè conſidera-
ri poteſt pro parte D. Tartagni ſuprà ſolum D. Iſido-
rii, cùm non cadat ex illa parte, quo verſus oſtium 12
exitum habet, ut conſtat per evidentiam, & aſpectum
loci, quæ probatio eſt omnium optima, & nullo ma-
jor dari poteſt, Afflict. *deciſ.* 107. *n.* 6. Alex. *conſ.* 35.
col. 3. *n.* 8. *lib.* 4. *& conſ.* 39. *num.* 23. *&* 24. *lib.* 4. *&
conſ.* 196. *in fine lib.* 1. Et dato etiam citra veri præ-
judicium, quod adeſſet hujuſmodi ſtillicidium, ad-
huc non licuiſſet D. Tartagnio facere oſtium, de quo
agitur, quia ut ſupradictum eſt, non conſtat illud ha-
bere propter dominium ſoli inferioris, nec aliquo mo-
do præſumi poteſt, cùm potius plenè liqueat, & apud
partes ſit in confeſſo, D. Taſſinarium ſemper uti do-
minum tenuiſſe, & poſſediſſe, ac hodie poſſidere ſo-
lum, & locum ſub aſſerto ſtillicidio, unde non eſt 13
ſuper hoc ulterius inſiſtendum, cùm confeſſio ſit ma-
jor omni alia probatione, Cravet. *conſil.* 217. *nu.* 17.
Jaſ. *in l. cum te tranſegiſſe n.* 5. *Cod. de tranſact.* Maſ-
card. de probat. concluſ. 1223. *n.* 15. *lib.* 3.

Ad hoc enim, ut potuiſſet fieri, dictum oſtium eſſet
neceſſarium, quod ſolùm in quod cadit ſtillicidium eſ- 14
ſet D. Tartagni, quia tunc ei licuiſſet abſque dubio o-
ſtium aperire in ſuo pariete cauſa eundi ad dictum ſuum
ſolum, quamvis eſſet quid modicum, Cæpol. *d. tract.
quæſt.* 40. *n.* 6. non autem ſufficit habere ſervitutem a-
ctivam ſtillicidii immittendi, cum ut dictum eſt talis
ſervitus non extendatur ad dominium ſoli inferioris,
*l. ſervitutes de ſervit. urb. præd. §. ſtillicidium verſ.
eadem cauſa*. Cæpol. *eod. tit. cap.* 28. *n.* 9. præcipuè
ceſſante poſſeſſione, & non docto quod dictum ſolum,
& domus habens ſtillicidium fuerit ejuſdem domini,
in quibus terminis procedere poteſt diſpoſitio *l. fin. §.
fin. de ſervitut. urb. præd.* cum ibi notatis per Florian.
quòd ſcilicet quatenus ſe protendit rigor ſtillicidii ſo- 15
lum

Digitized by Google

lum in quo cadit præſumatur eſſe dominii ipſius ſtillicidii, nam hoc intelligitur concurrente dicta poſſeſſione, vel probato, quod domus, & ſolum fuerit olim ejuſdem domini, aliàs ſecùs juxta ſuperiùs dicta, &c.

Quoad ſecundum dubium, quod D. Tartagnius poſſit de medio tollere, & deſtruere hujuſmodi ſuum
16 parietem, in quo fecit oſtium videtur indubitatum, cùm in re ſua quilibet ſit moderator, & arbiter, *l. in re mandata*, *C. mandati*, & poſſit abuti ſubſtantia ſua etiam cum alterius damno, ubi non verſatur favor
17 publicus, Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 83. n. 6. 7. & 8.* quæ regula maximè procedit, quando quis diſponit de eo quod ſuum eſt liberè, Cæpol. *de ſervit. ruſt. præd. cap. 4. ſub n. 12.* quòd autem talis murus ſit proprius liberè D. Tartagni plenè liquet, nedum ex aſpectu, & evidentia ejuſdem, ſed etiam ex confeſſione adverſarii juribus prællegatis, & niſi tamen dictus murus deberet vicino aliquam ſervitutem one-
18 ris ferendi, vel ſimilem, quia tunc non ſolùm tolli, & deſtrui non poſſet, ſed collapſus expenſis domini eſſet reficiendus, *l. cum debere de ſervitut. urb. præd.* latè Cæpol. *d. tract. cap. 37. n. 3. & 4. & cap. 58. & 59.* ac dummodò in ipſius muri deſtructione non inferatur aliquod damnum vicino, quia aliàs deſtruens teneretur de damno infecto, ut in *tit. de damn. infect. &c.*

Et dicto muro ſublato, res erit paris conditionis, cùm utrique parti remaneat reciproca poteſtas hinc inde eundi per fundum alienum, ex qua ratione quamvis non ob id ſit jus eundi per alienum, videtur inferri poſſe, etiam permitti oſtium cum obligatione, ut ſemper ſtare debeat apertum, & à nulla parte claudi, præcipuè ſi hincindè agatur de fundo ruſtico, quicquid dubitari poſſit ſi ab uno latere agatur de fundo urbano,
19 in quem eundi contra voluntatem domini major eſt prohibitio cùm domus ſua debeat eſſe cuique tutiſſimum refugium, juxta *l. plerique, ff. de in jus voc.* niſi habens domum, & ſic fundum urbanum, ex parte ſua conſentiret hujuſmodi oſtio aperto, cùm quilibet poſſit favori ſuo renunciare vulgat. juribus.

Et quod dictum eſt de toto muro auferendo, videtur procedere poſſe etiam quoad ejus partem tantùm tollendam, cùm valeat argumentum de toto ad partem,
20 ubi eſt eadem ratio, nec aliter reperitur diſpoſitum in uno, quàm in altero, ut latè docet Everard. *topic. legal. loc. a tot. ad part. per tot.*

Circa tertium caput difficultatis concludendum eſt D. Taſſinarium poſſe facere foveam profundam in proprio ſolo propè murum, & domum D. Tartagni ſi fa-
21 ciat, ut ſibi principaliter proſit, & non ut vicino noceat, & fundamenta ejus deſtruat, & marceſcat cum aqua in illa recolligenda, ac dummodò relinquat tantum ſpatium à dicta fovea ad confinium vicini, quantum erit profunditas ipſius foveæ, aliàs ſecus, cùm nemini licitum ſit facere foveam propè fundum vicini, niſi dicto ſpatio profunditatis foveæ relicto juxta
22 formam *l. fin. ff. de regund.* nam quando alicui eſt aliquid permiſſum, & conceſſum intelligitur ſine damno, & incommodo alterius, *l. 2. §. merito, & §. ſi quis à Principe, ff. ne qui in loc. publ. ubi gloſſ. allegat.* ad hoc multa jura Cæpol. *de ſervitut. urb. præd. cap. 60. ſub n. 3.* præcipuè in caſu noſtro cùm agatur de facienda fovea, quæ propriè nomen ſpeciale foveæ retinebit, quia ſi tranſiret in aliud ſpeciale nomen, ut putei, vel
23 penus ſubterranei poſſet fieri propè fundum vicini, ſive ruſticum, ſive urbanum etiam dicto ſpatio non interpoſito, & relicto, Cæpol. *de ſervitut. urb. præd. cap. 80.*
24 *nu. 1. & cap. 47. n. 7. ubi nu. 5.* quòd iſtud ultimum procedit etiam ſi aperto novo puteo venæ aquæ alterius putei vicini præcidantur per *text. in l. fluminum, §. pen. & §. fin. cum ibi not. in duabus legibus ſeqq. ff. de damn. infect.* ſequitur Rot. alios allegans in Gerundenſis altius non tollendi 24. Novembris 1636. coram Coccino *num. 23. & 24.* penès Zacch. *q. Medic. Legal. tom. 2. deciſ. 74.*

Imò putarem hoc caſu hujuſmodi foveam, vel aliud ædificiū fiendū per D. Taſſinariū in dicto ſolo ſuo debere diſtare quantùm erit profūditas, ut ſupra, incipiēdo mēſurā nō à regione, & termino præfixo domus vicini, ſed à termino, & regione ubi caſitat ſtillicidium, & quouſq;
25 ſe extendit rigor ſtillicidii, ita ut talis menſura profunditatis cum ſpatio relinquendo incipere debeat non à pariete domus D. Tartagni, ſed à loco quouſque protenditur, & cadit ſtillicidium etiam dato quod terrenum, in quo cadit, ſit ipſius D. Taſſinarii per ea quæ ſingulariter notat idem Cæpol. *dict. cap. 28. n. 8.* quamvis il- 26
lud ſpatium hoc modo relictum non propterea deſinat eſſe D. Taſſinarii, & ſic antiqui domini ſui, idem Cæpol. *cap. 40. num. 5.*

Nec ob id unquam conſulerem amico, ut faceret hujuſmodi foveam prorſus ſibi inutilem, ne ſi aliquod 27
animal vicini in eam ceciderit, & moriatur, vel aliter debilitet, teneatur ſolvere pretium, vel emendare damnum, & animal mortuum, vel debilitatum pro ſe retinere, prout diſponitur *in cap. 21. de injur. & damn. dat.* cum aliis per eundem Cæpol. *cap. 47. num. 8. & cap. 80. num. 2.*

Quoad ultimum dubium de armatura concludendum eſt, quod nemini licitum eſt ponere armaturam, ideſt erigere machinam ſuper qua operarii ſtent ad ædificandum in ſolo, & ſupra ſolum vicini, *l. 1. §. ædificare* 28
verſ. cæterum de mort. infer. quia non licet in alienum immittere quidquam ſine licentia domini, *l. ſicuti, ff. ariſtoſi ſer. vend. leg. quemadmodum ff. 1. ad l. Aquil.*

Sed ſi aliter quis non poſſet domum ſuam reficere; niſi ponat armaturam in fundo vicini, tunc ei licitum eſſet dictam armaturam facere in ſolo, & ſuprà ſolum 29
alienum, *l. refectionis in princip. ff. com. præd. & l. veteres, ff. de itiner. actuque privat.* Ex quibus concluditur quod armaturam quis non poteſt in ſolo vicini, neque in pariete, vel ſupra ſolum alterius regulariter apponere, niſi quando aliter in ſuo ædificare, non poteſt, Cæpol. *de ſervitut. urb. præd. cap. 73. per tot.*

Conſulerem tamen ex urbanitate de hoc vicino licentiam petere, qui ex prædictis in caſu neceſſario non poterit illam denegare, quamvis in caſu permiſſo videatur fieri poſſe, etiam irrequiſito domino ſoli, &
abſque illius licentia cùm verbum, *poteſt*, ſit faculta- 30
tis, arbitrii, atque poteſtatis, Gratian. *diſceptat. forenſ. cap. 146. num. 15.* dummodò tamen id ſequatur 31
ſine damno, & injuria domini ſoli, ut eſt text. *not. in l. 2. ff. meritò ne quid in loc. publ.* Cæpol. *de ſervitut. præd. cap. 60. ſub num. 33. &c.*

ARGUMENTUM.

Fideicommiſſum qualiter efficiatur caducum ante eventum conditionis, & non tranſmittatur. Subſtitutus pluribus quando non admittatur niſi omnibus defunctis, & aliqua de jure accreſcendi.

SUMMARIUM.

1 *Subſtitutus pluribus conjunctim non admittitur niſi omnibus pluribus defunctis.*

2 *Subſtitutio facta poſt mortem plurium operatur, ut illi plures cenſeantur invicem inter ſe vocati.*

3 *Teſtator in dubio præſumitur ſe conformare cum ſtatuto excluſivo fœminarum.*

4 *Contrahentes in dubio intelliguntur ſe conformare cum ſtatuto, & conſuetudine loci.*

5 *Fideicommiſſum non tranſmittitur ante eventum conditionis.*

6 *Hæreditas non dicitur delata pendente conditione.*

7 *Agnitio bonorum poſſeſſionis non tribuit jus tranſmittendi facta pendente conditione.*

8 *Tranſmiſſio quid ſit.*

9 *Nemo poteſt plus juris in alium transferre, quàm ipſe habeat.*

10 *Vocato patre, vel matre in fideicommiſſis non cenſentur vocati filii.*

Fideicommiſſa non ſunt extraneis interpretationibus inducenda.

Extenſio de perſona ad perſonam non eſt licita.

11 *Vocatio alicujus expreſſè non nominati difficilius inducitur, quàm tranſmiſſio.*

12 *Voluntas teſtatoris poteſt reddere tranſmiſſibile, quod aliàs non eſt.*

13 *Conjecturæ indicantes tranſmiſſionem quales eſſe debeant, & quæ num. 14.*

15 *Conjecturæ indicantes vocationem, quæ ſint.*

16 *Vo-*

Digitized by Google

16 *Voluntas teſtatoris quamdiu locum habere poteſt ceſſat legis diſpoſitio.*
17 *Jus accreſcendi, vel non decreſcendi, quando locum habeat.*
18 *Jus accreſcendi, ut locum habeat, quæ requirantur.*
19 *Pars vacans, an accreſcat cohæredi, etiam invito.*
20 *Jus accreſcendi quomodo procedat, etiam in relictis particularibus.*

CAPUT LXXX.

DOmina N. teſtatrix prout mihi ſupponitur in facto inſtituit hæredes filios ſuos, & nepotes maſculos, quibus ſine filiis decedentibus ſubſtituit DD. Conſtantiam, & Octaviam ejus neptes fœminas, quas Conſtantia prædefuncta ſuperſtite adhuc uno ex dictis nepotibus maſculis inſtitutis, & ſic ante eventum conditionis, ſub qua vocabatur, ſubſtitutus enim duobus, vel pluribus hæredibus inſtitutis non admittitur niſi illi omnes, quibus fuit ſubſtitutus, priùs deceſſerint, cùm ad hoc ut ſit locus ſubſtitutioni mors omnium inſtitutorum requiratur, præſertim quando prout in caſu noſtro
1 omnibus ſimul conjunctim fuit facta ſubſtitutio, & cum ſuperſtite uno ex vocatis in primo gradu, qui ex præſumpta mente teſtatoris cenſetur magis dilectus, non admittatur ſubſtitutus ad portiones præmortuorum, ut latè declarat Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 299. *per tot. cap.* 261. *num.* 1. *& ſeqq.* & latè Cyriac. *controverſ. jur. lib.* 1. *controverſ.* 70. *per tot.* nam quandiu aliquis inſtitutorum in primo gradu ſupereſt penes eum remanent bona per jus accreſcendi, quia ſubſtitutio facta poſt mortem plurium operatur, ut illi omnes poſt quorum
2 mortem, quis fuit ſubſtitutus, cenſeantur invicem inter ſe vocati, & ſubſtituti, *DD. in l. hæredes mei, §. cum ita, ff. ad Trebell.* Aldobrand. *conſ.* 68. *num.* 10. *& ſeqq. lib.* 1. cum aliis per eundem Gratian. *diſcept.* 707. *n.* 11. præſertim in caſu noſtro, in quo teſtatrix noluit bona pervenire ad fœminas, niſi deficientibus maſculis, ut ſe conformaret diſpoſitioni ſtatuti exclu-
3 dentis fœminas ſtantibus maſculis, cui in dubio ſemper velle conformare præſumitur, ad tradita per Bart. *l. hæredes mei, §. cum ita num.* 4. *ad Trebell.* Mantic. *de conject. ultim. voluntat. lib.* 6. *tit.* 7. *num.* 4. *& ſeqq.* Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 664. *n.* 8. *& ſeq. cap.* 866. *num.* 33. *& cap.* 930. *num.* 25. Et idem eſſe in contractibus, ut contrahentes in dubio cenſeantur ſe velle con-
4 formare cum ſtatutis, & conſuetudine locorum, Magon. *deciſ. Florent.* 94. *nu.* 5.

Purificata demum conditione per obitum ultimi inſtituti ſine filiis ſuperſtite adhuc ſola D. Octavia, exiſtimo quod ipſa debeat admitti ad totam hæreditatem, ad quam ſimul cum Conſtantia ejus ſorore prædefuncta vocabatur excluſis penitus ipſius Conſtantiæ filiis, &c.

Quia cùm dicta Conſtantia ante eventum conditionis deceſſerit, quoad eam legatum, & fideicommiſſum factum fuit quaſi caducum, & non potuit ad ejus filios tranſmitti, etiam ſi eſſent deſcendentes ipſius teſtatoris,
5 itaut nec poſſint admitti ex perſona matris per viam repreſentationis, cum ipſa ſolùm nominatim ſub dicta conditione fuerit vocata, & non ejus filii, *l. un. §. ſin autem ſub condit. C. de cad. toll.* Add. ad Pract. Pap. libell. *ex ſubſtitut. gloſſ. Ac per fideicommiſſum in verb. ſub conditione,* Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 201. *num.* 67. *& ſeqq.* Mantic. *de conject. ultim. voluntat. lib.* 11. *tit.* 20. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 629. *num.* 24. *& cap.* 965. *num.* 30. Magon. *deciſ. Florent.* 14. *nu.* 2. 6. *& ſeqq.* Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 490. *nu.* 1. *& ſeqq.* Altograd. *conſ.* 103. *num.* 1. *&c. lib.* 2.

Pendente enim dicta conditione hæreditas non po-
6 tuit dici delata Conſtantiæ, quamvis delatio ſit legis operatio, Marant. *in l. is poteſt num.* 16. *ff. de acqu. hæred.* Gratian. *diſceptat.* 540. *num.* 27. unde cùm dictæ Conſtantiæ non fuerit delata hæreditas non potuit abſque dubio illam tranſmittere ad filios etiam ſi bonorum poſſeſſionem ſecundùm tabulas agnoviſſet, quia talis agnitio licèt fieri poſſit de jure prætorio ante even-
7 tum conditionis, nullum tamen jus tribuit inducendi, ſive operandi tranſmiſſionem, *l. is qui hæred.* 13. *ff. de acq. hæred.* Bart. *in l. is poteſt num.* 12. *ff. eod.* Gomeſ. *de teſt. cap.* 2. *num.* 13. *&* 14. Gratian. *d. cap.* 540. *num.* 31. cum tranſmiſſio nil aliud ſit quam jus adeundæ hæreditatis quod moriens habebat, & quod ipſe ante adi- 8
tam hæreditatem decedendo transfundit in ſuos hæredes, Bolognet. *in Rub. C. quando non pet. part. nu.* 11. Si dicta Conſtantia dum viveret, non habuit jus adeundi, ob non adventum conditionis, non potuit utique illud, quod ipſa non habebat ad ſuos hæredes tranſmitte- 9
re, cùm nemo plus juris in alios transferre poſſit, quam ipſe habeat vulgatis juribus, &c. & evidentibus rationibus, &c.

Neque in fideicommiſſo vocato patre, vel matre cenſentur vocati filii, cùm non ſit licita extenſio de perſona ad perſonam etiam ex identitate rationis, vel ex præ- 10
ſumpta, & veriſimili mente teſtatoris, quæ tamen non adeſt, ſed potius contraria in caſu noſtro, ut patet ex prædictis, quia extraneis interpretationibus, & præſumptionibus non legitimis fideicommiſſa, & onera induci non debent, prout contigeret, ſi dicerentur vocati dicti filii Conſtantiæ, qui nec etiam fuerunt in conditione poſiti, Rot. *in recent. part.* 2. *deciſ.* 507. *n.* 3. *&* 4. *deciſ.* 667. *per tot.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 629. *num.* 3. eadem Rot. in Tudertina fideicommiſſ. 4. Junii 1640. coram Royas. Et quo difficilius inducatur vo- 11
catio alicujus expreſsè non nominati, quam tranſmiſſio, quæ ex ſuperius dictis ceſſat, ne novum gravamen inducatur, dicit Rot. in Bonon. fideicommiſſi de Fornaſariis 1. Aprilis 1650. coram Veroſpio *n.* 14. *&c.*

Et quamvis non ignorem, quod ex conjecturis poteſt recedi à ſuperius firmatis, cùm in hac materia potiſ- 12
ſimum ſpectari debeat voluntas teſtatoris, quæ ſi appareret tranſmiſſibile reddere poſſet, quod aliàs ob reſiſtentiam juris regulariter tranſmitti non poteſt, ut per Zanc. *in l. hæredes mei, §. cum ita nu.* 295. *ff. ad Trebell.* Menoch. *d. præſumpt.* 201. *nu.* 78. *& ſeqq.* tamen tales conjecturæ debent eſſe neceſſariæ, & multum pro- 13
babiles reſultantes ex ipſo teſtamento, Seraphin. *deciſ.* 1486. *num.* 18. Rot. *recent. part.* 2. *d. deciſ.* 667. *num.* 4. Gratian. *d. cap.* 629. *num.* 5. *& nu.* 25. *& cap.* 965. *numer.* 33. ubi quòd debent eſſe urgentiſſimæ, & concludentiſſimæ.

Nec adſunt in caſu noſtro, prout mihi ſupponitur, licèt non viderim teſtamentum, & ideò quoad conjecturas inducentes tranſmiſſionem me remitto, ad latè 14
tradita per Menoch. *d. præſumpt.* 201. *n.* 87. *& ſeqq. ad finem,* ubi viginti ſex conjecturas examinat, & Rot. in d. Bononien. de Fornaſariis 1650. coram Veroſpio *num.* 4. *& ſeqq.* & quoad inducentes vocationem ad eundem Menoch. *præſumpt.* 69. *lib.* 4. Rot. *recent. deciſ.* 667. & in dicta Tudertina fideicommiſſi 4. Junii coram Royas de anno 1640.

Ceſſante igitur tranſmiſſione in filios dictæ Conſtan- 15
tiæ, & illorum vocatione intrat ex diſpoſitione legis propter præſumptam mentem teſtatricis jus accreſcendi, ſive non decreſcendi ad favorem D. Octaviæ ſuperſtitis, ne dicta teſtatrix remaneat pro parte teſtata, & pro parte inteſtata, & ne cum expreſsè vocatis, & prædictis ſuccedant non vocati, & minus dilecti contra 16
teſtatricis voluntatem, quæ quandiù locum habere poteſt, ceſſat legis diſpoſitio, & ſic tranſmiſſio, *l. quandiù, ff. de acquir. hæred. l. jus noſtrum, ff. reg. jur. l. un. §. viſit. C. de cad. tol. & DD. in Rub. C. quando non pet. par.*

Si enim Conſtantia, & Octavia fuerunt vocatæ in eadem oratione dicuntur verbis conjunctæ, & habet locum jus accreſcendi, ſi verò in diverſa oratione, 17
cùm ad eandem rem ſimul vocentur in ſolidum, procedit jus non decreſcendi una ex illis defecta, nempè Conſtantia, & ſic Octavia ad totam hæreditatem admitti debet non ſuperſtite, ſed prædefuncta dicta Conſtantia, *l. ſi duobus* 16. *§. ſi Titio, ff. de leg.* 1. *l. un. §. ubi autem, C. de cad. toll.* Dec. & alii *in Rub. C. quando non pet. part.* Corn. *conſ.* 238. *col.* 3. *num.* 3. *lib.* 2. Bart. & alii *in l. re conjuncti num.* 25. *ff. de l.* 3. Soc. jun. *conſ.* 139. *& num.* 19. *& ſeqq. lib.* 1. cum aliis multis per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 533. *n.* 1. *& ſeqq. & cap.* 807. *num.* 23. *& ſeqq.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 86. *num.* 1. *& ſeqq.*

Præcipuè cum in prædicto caſu concurrant omnia requiſita juris accreſcendi, nempè quòd portio, quæ debet accreſcere non eſt alteri effectualiter acquiſita, deficit ipſo jure, ille, cujus portioni accreſcit, nempè D. Octavia eodem, & non diverſo jure, nec jure ſpeciali, 18
ſed

Digitized by Google

18 ſed ordinario ſuccedit, ut latè declarant Dec. Cagnol. Sap. Claud. Jo. Guter. Maſſin. Gozadin. & alii *in Rub.*
19 *C. quando non pet. part.* Ita ut pars vacans accreſcat cohæredi etiam invito, *leg. teſtamento C. de impub. & alii ſubſtit.* niſi qui repudiat primo adiverit partem ſuam, & deindè per beneficium reſtitutionis in integrum repudiet, quia tunc portio repudiata non accreſceret cohæredi invito, ſed vaderet ad creditores hæreditarios, ut ſingulariter notat Marant. *in l. is poteſt n. 154. ff. de acquir. hæred. per text. in l. ſi minor. ff. eod.*

Quod quidem jus accreſcendi non ſolùm procedit in hæreditatibus, ſed etiam in relictis particularibus, puta
20 legatis, & fideicommiſſis quando ſumus inter re, & verbis conjunctos, juxta tradita per *DD. in l. re conjuncti, ff. de leg. 3.* Surdus *conſ.* 123. *lib.* 3. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 178. *n.* 7. *&c.* vel inter verbis tantùm conjunctos, & re penitus non diſtinctos, Gratian. *cap.* 533. *num.* 1. *& ſeqq.* Altograd. *conſ.* 103. *per tot.* ubi latiſſimè declarat *lib.* 2.

ARGUMENTUM.

Clericus an poſſit fidejubere, & quando gaudeat privilegio c. Odoardus de ſolut. & an extendatur ad hæredes, & fidejuſſores. Filiusfamil. quando gaudeat beneficio l. 2. C. quod cum eo, &c. & qualiter uſusfructus bonorum filii veniat in hypotheca ad favorem creditorum patris.

SUMMARIUM.

1 *Uſusfructus competens patris in bonis filiorum venit in hypotheca ad favorem creditorum ipſius patris.*
2 *Clericus an, & quando poſſit pro laico fidejubere.*
3 *Fidejuſſor an poſſit in conſcientia præmium recipere propter fidejuſſionem.*
4 *Clericus vigore c. Odoardus non tenetur ultra quam facere poſſit.*
5 *Privilegium cap. Odoardus, quando non proſit Clerico.*
6 *Obligatio Cameralis admittit tantum tres exceptiones, & quid operetur.*
7 *Clericus non obſtante juramento, & obligatione Camerali non poteſt pro debito carcerari, niſi expreſſè ſuo renunciaverit privilegio.*
8 *Privilegium c. Odoardus poteſt opponi etiam poſt ſententiam.*
9 *Clericus deveniens ad pinguiorem fortunam tenetur in quantum facere poteſt.*
10 *Privilegium c. Odoardus non tranſit ad hæredes, nec extenditur ad fidejuſſores.*
11 *Fidejuſſor poteſt denunciare moleſtiam debitori, qui comparendo poteſt eum cum ſuo privilegio liberare, ſed intellige, ut num.* 12.
13 *Filiusfam. mortuo patre, vel ſequta emancipatione non poteſt carcerari pro debitis vivente patre, vel ante emancipationem contractis.*
14 *Cautela ad evitandum carcerem pro debito, ut filiusfam. ſe faciat emancipare.*
15 *Privilegium l. 2. C. quod cum eo poteſt opponi non obſtante ſtatuto omnes exceptiones reiiciente, & non venit ſub generali renunciatione.*
16 *Privilegium prædictum qualiter competat etiam pro debito dotis.*
17 *Privilegium d. l. 2. quando locum non habeat, & num.* 18.
19 *Privilegium d. l. 2. liberat filiosfam. à carceribus, &c.*

CAPUT LXXXI.

NOn poteſt R. D. Andreas de Canibus Imolenſis Rector Eccleſiæ Crucis Scopertæ in ſuburbio Imolæ carcerari, nec aliter quoad perſonam moleſtari vigore obligationum ab illo factarum, licèt in forma Cameræ, & cum juramento ad favorem plurium creditorum pro Thadæo de Canibus ejus patre Aromatario Imolenſi decocto. Quia quamvis quoad bona ſuppoſita validitate dictarum obligationum, quæ difficulter impugnari poſſe videntur, ſit quæſitum jus creditoribus tam reſpectu proprietatis, quàm reſpectu uſusfructus dicto Thadæo ejus 1
patri competentis in bonis maternis dicti R. Andreæ ejus filii, juxta *l. cum oportet C. de bon. quæ lib.* talis enim uſusfructus venit ſub hypotheca omnium jurium ad favorem creditorum patris, & ſuper ejus commoditate probatis extremis competit Salvianum Pacif. de Salvian. *cap.* 2. *num.* 672. *& num.* 794. quem refert, & ſequitur Duran. *deciſ.* 491. *num.* 2.

Tamen quoad perſonã exiſtimo moleſtari nõ poſſe, nõ
ex eo quòd Clericus pro laico fidejubere non poſſit data 2
fidejuſſionum frequentia, & receptione mercedis, cùm Clerici ſe abſtinere debeãt ab omnibus negotiationibus, & externarum rerũ moleſtiis, quia iſtud procedit in fidejuſſionibus judicialibus, non autem in conventionalibus, quas rectè Clerici facere poſſunt, maximè ex officio pietatis, & charitatis pro patre multum indigente, ac de ſui patrimonio, & redditibus ad ſuum uſum deſtinatis, non verò in præjudicium Eccleſiæ, Maurit. *tractat. de fidejuſſ. part.* 2. *ſect.* 8. *cap.* 12. Marſil. *in Rub. ff. eod. num.* 309. & latiùs vidend. D. Carolus de Graſſ. *tract. de effect. Cler. effect.* 44. *per tot.*

Quamvis aliàs fidejuſſor laicus, qui ſe ſubiicit oneri, & periculo fidejuſſionis, poſſit tuta conſcientia præmiũ, & mercedem recipere, niſi fidejuberet pro divite, adeò
quòd nullum ſibi imminere poſſit periculum, vel niſi 3
adeſſet fraus, ſive vellet quid immoderatum recipere Maur. *de fidejuſſ. par.* 2. *ſect.* 2. *cap.* 2. *per tot.* Petr. Cabal. *reſolut. crim. caſ.* 285. & videndus D. Antoninus Archiepiſcopus Florent. *in ſua Summa de uſur. cap.* 45. *num.* 57. & alii Theologi, &c.

Sed quia eidem R. D. Andreæ competunt duo tutiora remedia ad evitandos carceres, &c.

Primum remedium competit ex beneficio *c. Odoardus de ſolut.* cujus vigore præſtita ſaltem juratoria cau-
tione ſi petatur de ſolvendo ubi ad pinguiorem devene- 4
rit fortunam, Clericus non poteſt moleſtari ultra id, quã facere poſſit quod importat, ut ſit habenda ratio, ne egeat, & privetur alimentis quotidianis, ac mendicare cogatur in opprobrium Clericatus, & non poſſit carcerari etiam donec diſcutitur, an hujuſmodi privilegio gaudere debeat, necne, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 222.
num. 38. *& ſeqq.* ubi etiam quid dicendum ſi eſſet debi- 5
tor penſionis reſervatæ, vel ſuſpectus de fuga, quod non eſt in caſu noſtro, in quo etiam creditores non ſunt illo pauperiores, nam ſi eſſent pauperiores fortè non prodeſſet, ex traditis per eundem Gratian. *diſceptat.* 799. *nu.* 9. *&* 10. & de hujuſmodi privilegio latiſſimè diſſerit D. Carol. de Graſſ. *d. tract. effect.* 7. *per tot.*

Neque obſtat, quòd cum R. D. Andreas ſe obligaverit cum juramento, & forma Cameræ, quæ obligatio continet renunciationem omni legum auxilio, & favo-
ri, & admittit tantùm tres exceptiones, nempè ſolutio- 6
nis, falſitatis, & novæ conventionis, facit jus certum, & indubitatum, inducit confeſſionem judicialem, & habet executionem paratam, Duran. *deciſ.* 383. *num.* 2. *&* 3. Sic videatur ſe ipſum excludiſſe à dicto beneficio, *c. Odoardus* & illi renunciaſſe, Gratian. *diſcept. forenſ. d. cap.* 799. *num.* 20. Quia ad hunc effectum non ſufficit juramentum in genere præſtitum, nec obligatio Cameralis, ſed requiritur expreſſa, & ſpecialis renunciatio,
& non obſtante juramento, vel obligatione Camerali, 7
Clericus non poteſt pro debito carcerari, nec excommunicari, & ſic non ammittit ſuum privilegium, niſi ei nominatim, & expreſſè renunciaverit, ut latè probat Ciarlin. *controv. jur. cap.* 101. *per tot.* cum quo convenire videtur Gratian. *loc. cit.*

Quod quidem beneficium poteſt opponi etiam poſt ſententiam in illius executione, cùm directè non impugnet ſententiam, ſed tantùm modificet, Gratian. *di-
ſcept.* 660. *num.* 20. *& diſcept.* 799. *nu.* 12. Non tamen 8
liberat à debito, ſed ſolùm interim obligationem reddit
inefficacem, & ſi Clericus perveniat ad pinguiorem for- 9
tunam tenetur ſolvere in quantum facere poteſt, & non ultrà *gloſſ. in d. cap. Odoardus verb. ad pinguiorem*, idem Gratian. *d. cap.* 660. *num.* 21. *& ſeqq.* nec tranſit
ad hæredes, ſed cum ſit perſonale extinguitur cum ipſa 10
perſona, cui competit, & non extenditur ad fidejuſſores, idem Gratian. *d. cap.* 799. *num.* 53. 54. *&* 65.

Poſſet tamen fidejuſſor conventus denunciare litem de-

Digitized by Google

debitori principali, qui tanquam legitimus, & neceſſarius defenſor poterit in ſe judicium ſuſcipere, & hujuſmodi exceptionem opponere quandocumque ante executionem ſententiæ, Jaſon. *in §. ſed & ſi quis num.* 12.
11 *&* 13. *Inſtitut. de act.* & videndus pulchrè Maur. *de fidejuſſ. part.* 2. *ſect.* 9. §. 10. & Gratian. *diſceptat.* 12. *per totum, ubi nu.* 4. *& ſeqq.* videtur iſtud intelligere, quando aliàs privilegium conceſſum principali remaneret ſine effectu, & inutile, ſi etiam modo dicto fidejuſſori
12 non prodeſſet per oppoſitionem factam à debitore principali, ſecùs autem ſi non remaneret inutile, quia poſſet etiam contra fidejuſſorem agentem pro ſua indemnitate allegari, quod puto veriſſimum, ne conditio creditoris, qui fuit diligens in ſibi de fidejuſſore proſpiciendo, deterior efficiatur, & quia hoc caſu per indirectum non auſertur debitori ſuum privilegium, ſibi autem imputet fidejuſſor, qui pro hujuſmodi debitore privilegiato intercellit, cùm conveniatur ex proprio facto, & obligatione.

Alterum remedium ad evitandos carceres generale eſt quoad omnes filiosfamil. pro obligationibus factis vivente patre, in cujus ſint poteſtate, ſive in rem propriã, ſive pro patre, vel aliis promittendo, & deſumitur *ex text. in leg.* 2. *Cod. quod cum eo qui in alien. poteſtat.* cu-
13 jus vigore licèt quouſque filiusfamil. fuerit in patria poteſtate teneatur inſolidum, tamen mortuo patre, vel etiam eo vivente ſequta emancipatione, non tenetur ultra quàm facere poſſit, ideſt in carcerem non detruditur, & detruſus liberatur, quia poſtquam eſt factus ſui juris per mortem patris, vel mediante emancipatione videtur, & conſideratur tanquam novus homo, & ſi ſe abſtineat ab hæreditate patris, vel ſe immiſceat cum beneficio legis, & inventarii, non tenetur, niſi quatenus facere poteſt deducto ne egeat, & quantum ſufficiat pro alimentis ſuis arbitrio Judicis taxandis, aſtr. & alii communiter *in dict. leg.* 2. Urtil. ad Afflict. *deciſ.* 308. *num.* 20. *&* 21. Cæpol. *caut.* 14. ubi dat bonam cautelam, ut filiusfam. etiam obligatus cum patre, vel
14 de ejus conſenſu ſe emancipare faciat, ne teneatur de perſona licèt fuerit condemnatus, etiamſi extaret ſtatutum, ut contra inſtrumentum non poſſint opponi niſi certæ exceptiones, quia adhuc poterit de iſta excipi, Giurb. *deciſ.* 44. *num.* 9. itaut non veniat ſub renunciatione generali facta omni legum auxilio, & favori niſi in ſpecie, & cum juramento fuerit renunciatum, cum juramento perſe ſimpliciter appoſitum in contractu non tollat hujuſmodi privilegium, Urtil. *d. dec.* 308. *n.* 21. cum aliis per Grat. *d. cap.* 799. *n.* 17. *& ſeqq.* ubi etiam *n.* 52. quod opponens hujuſmodi privilegium ulteriùs
15 non tenebitur de perſona, licèt ad pinguiorem fortunam devenerit, cùm iſta ſit exceptio peremptoria, &c.

Quod quidem beneficium juvabit d. R. Andream etiam reſpectu obligationis factæ ſimul cum patre pro ſolvenda dote ſororis, etiam ſi renunciaſſet beneficio ne egeat, niſi in ſpecie fecerit mentionem de dicta *l.* 2. *C. quod cum eo*, quia intelligeretur tantùm renunciaſſe di-
16 cto beneficio, quatenus ſibi competeret uti fratri ratione promiſſæ dotis ſorori, & non quatenus competit diſ-
17 poſitione *d. l.* 2. cum ſint duo beneficia inter ſe diverſa, & ex diverſis cauſis reſultantia, Giurb. *deciſ.* 45. *num.* 14. & alii relati per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 799. *n.* 47. *& ſeqq.*

Non tamen dictum beneficium haberet locum, ubi conſtaret de dolo, vel culpa præmeditata ad fraudan-
18 dum creditores, nec ubi contractus poſt mortem patris, vel poſt emancipationem fuiſſet ratificatus expreſsè, vel tacitè, & tanquam perſonale non tranſit ad hæredes filiifamil. nec ad ejus fidejuſſores extenditur, niſi quatenus opponitur ab ipſo filiofam. uti legitimo, & neceſſario defenſore cum declarationibus tamen, de quibus ſuprà quoad beneficium *cap. Odoardus.* An autem procedat hoc beneficium in filiofamil. habente peculium tempore contractus, cujus contemplatione allegarent creditores ſecum contraxiſſe, non aliter contracturi, & plures alias quæſtiones in hac materia vide latè per Gratian. *diſcept. forenſ. d. cap.* 799. *per tot.* ubi firmat viginti tres concluſiones, quas multorum Doctorum auctoritatibus, & rationibus comprobat, ac ita practicari
19 pluries vidiſſe teſtatur, ut ſæpè filiifam. ex privilegio dictæ *l.* 2. *C. quod cum eo*, liberentur à carceribus, vel impediantur carcerari, & idem obtinuiſſe in multis cauſis, Urtil. ad Afflict. *d. dec.* 308. *num.* 20. *&* 21. *&c.*

ARGUMENTUM.

Pater, & mater qualiter ſuccedant filiis cum fratribus, vel eorum filiis tàm de jure communi, quàm attento Statuto Florentino. Teſtamentum fratris an revocetur per fratrem inſtituta turpi perſona, quid ſi fuit datus ſubſtitutus honeſtus, & an conſerventur legata.

SUMMARIUM.

1 *HÆreditas defuncti ſine filiis ſpectat æqualiter ad patrem, matrem, & fratres utrimque coniunctos ſuperſtites.*

2 *Aſcendentes paris gradus ſuccedunt deſcendentibus ſine filiis defunctis.*

3 *Aſcendentes excluduntur etiam à legitima ubi extant deſcendentes defuncti.*

4 *Fratres admittuntur ad ſucceſſionem fratris defuncti cum aſcendentibus.*

5 *Pater non acquirit uſumfructum in portione filii ſtante ſimultanea ſucceſſione.*

6 *Fratres ex uno latere tantùm conjuncti non admittuntur ad ſucceſſionem cum aſcendentibus.*

7 *Frater uterinus tantùm excluditur à matre defuncti.*

8 *Filii fratrum utrimque conjunctorum admittuntur cum aſcendentibus.*

9 *Pater an in totum ſuccedat filio excluſa matre in bonis, quæ ab illo provenerunt, ſicut è contra an mater eum excludat à bonis, quæ ab illa proceſſerunt, n.* 11.

10 *Invidia eſſe non debet, quod bona revertantur ad ſuum fontem.*

12 *Aſcendentium prior eſt cauſa ſuccedendi poſt deſcendentes.*

13 *Hæreditas nepotis ſpectat ad avum excluſo patruo.*

14 *Mater qualiter excludatur, & per quas perſonas à ſucceſſione filii vigore Statuti Florentini, & reformationis, num.* 17.

15 *Diſiunctiva inter plures perſonas importat, ut juxta ordinem literæ cenſeantur vocatæ.*

16 *Ordo nominationis denotat ordinem affectionis, & prælationis.*

17 *Mater qualiter admittatur cum ſorore defuncti.*

18 *Frater defuncti non admittitur cum patre ſtante Statuto Florentino. Ordo ſcripturæ non debet eſſe ſuperfluè, & otiosè poſitus.*

19 *Inſtituto aliquo cum ejus filiis, filii cenſentur vocati ordine ſucceſſivo poſt mortem patris, & n.* 21.

20 *Emens pro ſe, & filio dicitur emere ordine ſucceſſivo, & filius vivente patre nullum jus habet.*

21 *Filii cenſentur vocati ordine ſucceſſivo ſtante alternativa.*

22 *Argumentum à teſtamento ad ſtatutum, & è contra valet.*

23 *Excluſus à ſucceſſione dicitur excluſus etiam à legitima.*

24 *Legitima non debetur fratri, niſi turpi perſona inſtituta.*

25 *Frater non tenetur fratrem inſtituere, prohibetur tamen inſtituere turpem perſonam.*
Frater præteritus, vel exhæredatus non rumpet teſtamentum, niſi turpi perſona inſtituta.

26 *Teſtamentum fratris an rumpatur in totum, vel tantùm uſque ad legitimam.*

27 *Legata an conſerventur annullato teſtamento per fratrem, & quid ſtante clauſula codicillari, num.* 28. *&* 31.

29 *Querela inofficioſi teſtamenti qualiter, & intra quantum tempus debeat per fratrem proponi, & quando ceſſet, & non competat.*

30 *Subſtitutus turpi perſonæ an admittatur excluſo fratre querelante, num.* 31.

31 *Turpis perſona quænam dicatur.*

33 *Spurius an dicatur turpis perſona.*

34 *Uxoratus tenens concubinam dicitur infamis, & turpis perſona.*

35 *Meretrix, et concubina dicitur turpis perſona.*

36

36 *Mulier, quæ amoris cauſa ſui copiam facit non dicitur meretrix, nec turpis perſona.*
37 *Perſonæ viles quænam dicantur remiſſivè, etc.*

CAPUT LXXXII.

1 HÆreditas q.D.Equitis N. ab inteſtato defuncti nullis ex ſe relictis liberis, ſed tantùm patre, & matre ac uno fratre utrimque conjuncto de jure communi æqualiter videtur inter eos dividenda in capita juxta diſpoſitionem text. *in cap. ſi igitur verſ. ſi verò Novell.* 118. *de hæred. ab inteſtat. venien.* Oinot. *Inſtitut. de heredit. quæ ab inteſtat. def. tit. de ſecundo gradu ſucceſſ. n.* 23. *et ſeqq.* ubi ponit ad hoc multas declarationes. Aſcendentes enim paris gradus nulla attenta ſexus differen-
2 tia regulariter ſuccedunt ab inteſtato ſuis deſcendentibus, quando ſine liberis decedunt ut in *§. præferuntur Inſtitut. ad Senat. Conſult. Tertull. dict. cap. ſi igitur defunctus, et authent. defuncto, C. ad Tertull* quando verò extant liberi, & deſcendentes ex filio defuncto pa-
3 rentes in totum excluduntur etiam à legitima, & à jure dicendi de nullitate teſtamenti, ubi fuit conditum teſtamentum Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 35. *in princip.*

Et quando prout in caſu noſtro non adſunt deſcen-
4 dentes ex perſona defuncta, ſed tantùm fratres, & aſcendentes ſimul æqualiter in capita ſuccedunt, *dict. authent. defuncto, C. ad Tertull.* itaut in portione tangente fratri defuncti pater non acquirat uſumfructum ſtan-
5 te ſimultanea ſucceſſione, *authent. item hæreditas, C. ad bon. quæ lib.* cum aliis per Gratian. *diſcept.* 685. *nu.* 3. *et* 4. Intelligendo tamen quando fratres defuncti ſunt ipſi defuncto utrimque conjuncti, nam ſecùs eſſet, ſi eſ-
6 ſent conſanguinei tantùm, vel uterini tantùm, & ſic ex uno ſolo latere conjuncti, quia tunc excluderentur à parentibus, *d. auth. defuncto, et dict. cap. ſi igitur defunctus*, Oinot. *loco ſup citat. num.* 30. & Craſſ. *de ſucceſſ. ab inteſt. quæſt.* 24. & quod frater uterinus tantùm
7 excludatur à matre defuncti, Magon. *deciſ. Florent.* 105. *num.* 1.

Sicut etiam quando non extarent fratres utrimque conjuncti defuncto, ſed eorum filii, pari modo admitterentur ad ſucceſſionem unà cum patre, vel avo, ſive
8 aliis aſcendentibus in ſtirpes tamen, & non in capita, & eam portionem acciperent, quam eorum parentes ſi viverent accepturi eſſent, quod privilegium ad ulterius deſcendentes non extenditur, cùm ultrà fratrum filios in collateralibus repræſentatio locum non habeat, *auth. poſt fratres, C. de legit. hæred. et Novell.* 125. ut fratrum filii ſuccedant, Oinot. *ubi ſuprà n.* 28. *et* 29.

Circa quod obſervandum erit, quod in bonis, quæ pervenerunt ad filium defunctum ex latere, & linea paterna, ut ad ſuum fontem revertantur, pater in totum
9 ſuccedere debet excluſa matre, ſicut è contra in illis, quæ eidem obvenerunt ex linea materna propter eandem rationem mater ſuccedere debet, excluſo penitus patre ſecundùm opinionem Bart. *in l. quod ſcitis, §. ſin autem, C. de bon. quæ lib. et in auth. itaque num.* 2. *C. com. de ſucceſſ.* quem ſequitur Caſtr. *in d. §. ſin autem num.* 2. Iaſ. *in l. poſt dotem num.* 100. *ff. ſolut. matr.* Rom. *conſ.* 40. *num.* 5. Boer. *deciſ.* 192. *nu.* 2. Gabriel. *de ſucceſſ. ab inteſt. concl.* 2. Theſaur. *deciſ.* 27. *per tot.* ubi latè hanc partem defendit, quam declarat non procedere, quando aſcendentes non eſſent in pari gradu, nam tunc proximior tantùm ſuccederet, nulla habita ratione, unde bona provenerint, nec etiam procedere, quan-
10 do cum illis concurreret frater defuncti. Et ratio prædictorum eſſe poteſt, quia quæ invidia eſt, quod patris occaſione profectum eſt hoc ad eum revertitur, ut inquit text. *in §.* 1. *Inſtitut. per quas perſ. nob. acquir.* ſequitur Oinot. *loc. ſupr. citat. num.* 12. *et ſeqq.*

Sed hæc ratio valeret tantùm in profectitiis, & nos agimus de bonis, quæ omni jure ſunt filiorum, unde
11 contrariam opinionem, quod imò pater, & mater æqualiter admittantur nulla habita diſtinctione, unde bona provenerint, cùm par, & æquale jus habeant, & æqualis eis debeatur pietas, tamquam veriorem, & uſu receptam, ſequitur Salycet. *in d. auth. itaque, C. com. de ſucceſſ.* Myſing. *cent.* 6. *obſerv.* 55. Phanuc. *de Invent.* Craſſ. *de ſucceſſ.* Fontanel. *de pact. nupt.* & infiniti alii antiqui, & moderni relati, & approbati per Rot. in Romana ſucceſſionis 17. Junii 1624. coram Merlino, ubi reſpondetur omnibus fundamentis Bart. & ſequacium, & habetur poſt tract. Merlin. *de legitim. deciſ.* 49. & apud Gratian. *diſceptat.* 971. *num.* 21. & pro hac opinione conferunt declarationes ſupra relatæ ex Theſauro pro altera parte allegato, &c.

Neq; obſtat exiſtentia patrui, quia eſt remotior gradu, & extra lineam rectam, pater autem, & avus de aſcendentibus, quorum cauſa potior eſt in ſucceſſionibus poſt deſcendentes, ut patet ex ordine ſucceſſionum ſecundùm Imperatorem *in d. Novell.* 118. *de hæredit. ab*
inteſt. venien. & in terminis noſtris quòd hæreditas nepotis ab inteſtato defuncti ſpectet ad avum paternum (& tantò magis ad patrem, qui eſt proximior) excluſo patruo, ſicque avum paternum in ſucceſſione nepotis præferri patruo, & quibuſcumque aliis tranſverſalibus ex- 12
ceptis fratribus utrimque conjunctis, & eorum filiis, cum quibus concurrere poteſt juxta ſuperiùs dicta, probat Surd. *conſ.* 556. *num.* 2. *et* 3. *per auth. defuncto C. de Tertull.* ubi etiam allegat Alciat. *conſ.* 231. *num.* 1. *etc.* 13

Verùm ſupradicta procedunt tantùm de jure cõmuni, nam ſecùs eſt ſtante ſtatuto Florent. *Rub.* 130. *lib.* 2. cum quo concordat de verbo ad verbum ſtatutum Mutilianæ
Rub. 48 *lib.* 2. ubi diſponitur, quod nulla mulier poſſit ab inteſtato ſuccedere filiis, vel filiabus defunctis, exiſtentibus ex defuncta perſona, aliquo filio, nepote, vel pronepote naturali, & legitimo, vel patre, avo paterno, vel patruo, vel fratre, vel ſorore, aut nepote ex fratre carnali. Ex quorum verborum ordine, & ſtructura colligitur in caſu propoſito non exiſtente aliquo deſcendente totam hæreditatem ſpectare ad patrem excluſa matre, & fratre defuncti, cui fratri ex dicto ordine verborum videretur etiam præferri patruus, quando enim diſiunctiva ponitur inter plures perſonas in- 14
ter quas cadit ordinata affectio, ſeu mens ſtatuentium importat ut juxta ordinem litteræ, & ſcripturæ cenſeantur vocatæ ordine ſucceſſivo, *l. hæredes §. fin. ff. ad Tertull.* ſequitur Altograd. *conſ.* 59. *n.* 6. *&* 7. *lib.* 2. & latiſſimè *conſ.* 60. *n.* 30. *& ſeqq. per tot. lib.* 2. 15
& ex ordine nominationis oſtenditur ordo affectionis, & prælationis, *l. qui ſolvendo, ubi DD. ff. de hæred. inſtit.* cum aliis per Socin. jun. *conſ.* 50. *n.* 4. *&* 7. *lib.* 4. de quo tamen ordine ſcripturæ vidend. Everar. *in ſua topic. leg. loc. ab ordine num.* 7. 8. *& ſeqq. per tot.* & correctio dicti ſtatuti Florentini emanata de anno 16
1620. per quam in hac parte diſponitur non obſtante dicto ſtatuto matrem cum ſorore defuncti concurrere ad ejus hæreditatem juxta diſpoſitionem juris communis, atque ipſam matrem, alioſque aſcendentes maternos anteà excluſos per agnatos maſculos uſque in octavum gradum incluſivè facta graduum computatione, prout de jure civili, hodiè ampliùs non excludi vigore dictæ reformationis niſi tantùm per agnatos maſculos uſque in ſextum gradum incluſivè facta computatione ut ſupra cum aliis declarationibus, de quibus in dicta reformatione. 17

Non ergo frater defuncti eſt ſimul cum patre admittendus, ſed ſolus pater, quia primò vocantur deſcendentes, poſteà pater, avus paternus, & reliqui, ut ſuprà, & ſic patet ſtatuentes conſideraſſe ordinem affectionis, & non ſimul omnes vocaſſe, aliàs dictus ordo eſſet ſuperfluè, & otiosè poſitus contra regulam *l. ſi quando in princ. ff. de leg.* 1. cum concordantibus adductis per Soc. jun. *d. conſ.* 50. & per Gratian. *diſceptat.* 685. *n.* 10. *per tot.* 18

Sicuti idem eſſe videmus quando teſtator inſtituit aliquem unà cum ejus filiis, non enim ſimul cum patre filii dicuntur vocati, ſed ordine ſucceſſivo, & poſt mor- 19
tem patris, Bart. *in l. Gallus, §. quidam rectè nu.* 4. *ff. de lib. & poſth.* Gratian. *diſcept.* 585. *n.* 1. *& ſeqq.* ſequitur Altograd. *conſ.* 63. *n.* 5. *lib.* 2. ubi loquitur in Statuto, cum declarationibus tamen de quibus latè Menoch. *lib.* 4. *præſumpt.* 70. *per tot.* Clar. *§. Teſtamen-* 20
tum quæſt. 80. prout idem eſt in contractibus, in quibus emens pro ſe, & filio dicitur emere ordine ſucceſſivo, ità ut patre vivente nullum jus habeat filius, Alex. *in d. l. Gallus, §. quidam rectè n.* 8. Magon. *deciſ. Flor.* 104. *n.* 2.

Et ſtante alternativa quod filii abſolutè cenſeantur vocati ordine ſucceſſivo, & non concurrant cum patre, affirmant omnes *in d. §. quidam rectè*, Clar. *§. Teſtamentum d. quæſt.* 80. *concluſ.* 3. & Menoch. *d. præ- ſumpt.* 21

Digitized by Google

22 *ſumpt.* 76. *n.* 30. valet autem argumentum de teſtamento ad ſtatutum, ſicut è contra, cùm dicantur pari paſſu ambulare, Soc. jun. *d. conſil.* 50. *n.* 10. Everard. *in loc. ab ultim. volunt. ad legem ſtat. vel conſuetud. etc.*

Stante igitur excluſione matris per dictum ſtatutum erit etiam excluſa à legitima, quia excluſus à ſucceſſione dicitur etiam excluſus à legitima, quæ eſt portio
23 ejus quod quis eſſet habiturus ab inteſtato, & pars non datur ejus quod nihil eſt, cùm non entis nullæ ſint qualitates, præcipuè cùm in caſu noſtro ſtatutum illi reſervet alimenta Magon. *deciſ. Florent.* 20. *n.* 12. Duran. *deciſ.* 258. *n.* 13. & latè declarat Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *q.* 2. *n.* 42. *et ſeqq. per tot.* Contrarium quando nihil reſervatur loco legitimæ latiſſimè probat Altograd. *conſ.* 56. *et* 57. *per tot. lib.* 1.

Et eàdem ratione etiam frater erit excluſus a petitio-
24 ne legitimæ, & quia fratri non debetur legitima in bonis fratris defuncti niſi turpi perſona inſtituta, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 135. *n.* 23. non enim tenetur frater fratrem, vel ſororem inſtituere, & præteriti, vel ex-
25 hæredati non rumpunt teſtamentum niſi turpi perſona hærede inſtituta, *l. fratres, C. de inoff. teſtam.* Surd. *de alim. privil.* 95. *tit.* 9. *nu.* 1. Grat. *diſcept.* 448. *nu.* 31. *&* 32.

Inſtituta autem turpi perſona (ut etiam de hoc ali-
26 quid obiter adnotemus) teſtamentum rumpitur in totum, & non uſque ad legitimam tantùm, niſi fuerit etiam aliquid fratri relictum, quia tunc rumperetur uſque ſolùm ad legitimam, & non in totum agendo ad ſupplementum per querelam inofficioſi, Clar. *§. Teſtamentum q.* 50. *per tot.* Afflict. *deciſ.* 204. Gratian. *diſcept.* 135. *n.* 23. *&c.* Perſona tamen honeſta inſtituta cum turpi retinet hæreditatem pro ſua parte, nec frater excluſus poteſt quoad eam revocare, Menoch. *conſ.* 1137. *num.* 52. *lib.* 12. Gratian. *d. cap.* 448. *n.* 32.

Et annullato teſtamento per hujuſmodi præteritio-
27 nem fratris, & inſtitutionem turpis perſonæ conſervantur legata per *auth. ex cauſa C. de lib. præter.* ad conſervandam teſtatoris voluntatem omni meliori modo juxta opinionem Afflict. *deciſ.* 125. ubi intelligit præcipuè ſtante clauſula codicillari, per quam venientes ab inteſtato intelliguntur gravati reſtituere hæreditatem hæredi ſcripto, ſequitur Clar. *in §. Teſtamentum quæſt.* 52. *verſ. ſed quæro tu ſcis, etc.* & Theſaur. *dec.* 128. *n.* 6. *et ſeqq.* ubi poſt multa hinc indè deducta videtur ſequi hanc opinionem Afflicti, ſed contrariam opinio-
28 nem videtur ſequi Urſil. *in Addit. ad deciſ.* 125. etiam ſtante clauſula codicillari quæ iſto caſu nihil operatur, cùm venientes ab inteſtato non poſſint dici rogati de reſtituendo dictæ turpi perſonæ inſtitutæ, Dec. *conſ.* 561. *lib.* 7. ſicuti etiam contra Afflictum concludit Ludoviſ. *deciſ.* 271. *n.* 6. ubi plures alios allegat, & hæc opinio etiam mihi magis arridet, præſertim quando ſumus in caſu in quo teſtamentum rumpitur in totum juxta ſuperiùs dicta, &c.

Deberet tamen querela inofficioſi teſtamenti intra quinquennium proponi, nec tranſmittitur ad hæredes niſi jam præparata, & propoſita fuerit, nec competit fratribus uterinis, nec quando turpis perſona inſtituta
29 vivente teſtatore redacta fuerit ad honeſtam, & laudabilem vitam, nec quando frater querelare volens, vel teſtator eſſet ipſe etiam turpis perſona, nec quando illa turpis perſona inſtituta erat etiam ab inteſtato ſucceſſura, nec quando teſtator erat Clericus, vel querelare volens fuit ingratus, vel agnovit aliquid ſibi relictum in teſtamento, ſicut nec quando eſſemus in ſorore excluſa per ſtatutum à ſucceſſione fratris, quia omnibus his caſibus ceſſat querela inofficioſi teſtamenti quoad fratrem etiam turpi perſona inſtituta, prout latè declarat Michalor. *de fratr. part. cap.* 2. *per tot.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 135. ubi tractat de fratre jurato, & *cap.* 78. *et cap.* 213.

Quid autem ſi inſtituta turpi perſona illi fuerit datus ſubſtitutus vulgaris honeſtus, & non turpis, an teſtamento annullato per querelam ſit locus hujuſmodi ſubſtituto, ita ut turpis perſona excludatur à fratre, &
30 frater ab ipſo ſubſtituto, hinc indè diſputat Theſaur. *deciſ.* 127. *per tot.* ubi tandem videtur concludere pro ſubſtituto, & an hujuſmodi teſtamentum ſuſtineri poſſit ſaltem per clauſulam codicillarem in vim fideicommiſſi, latè differit idem Theſaur. *deciſ.* 128. ubi poſt multa hinc indè deducta videtur concludere quòd ſi ab ipſa turpi perſona petatur hæreditas virtute fideicommiſſi reſultantis ex dicta clauſula codicillari non ſuſtineatur, ſed in totum rumpatur, cum ſemper militet 31 incapacitas, & odium illius turpis perſonæ, ſi verò dictæ turpi perſonæ fuerit datus ſubſtitutus vulgaris, ſuſtinetur favore illius ſubſtituti, cùm tunc eſſet odium turpis perſonæ, & ſic erit locus ſubſtitutioni ſi non directè, ſaltem per obliquum, ut per Theſaur. *d. deciſ.* 128. *n.* 4. *et* 5.

Quænam autem dicantur turpes perſonæ, & infames, & viles, ad hoc ut ſi fuerint inſtitutæ competat fratri querela inofficioſi teſtamenti, vide Fab. *in §. ſoror. Inſtit. de inoff. teſtam.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 213. 32 *num.* 21. *et cap.* 135. *n.* 5. & latè videndus Michalor. *de fratr. p.* 3. *cap.* 2. *n.* 37. *etc.*

An ſpurii ad hunc effectum dicantur turpes perſonæ, & quid ſi fuerint diſpenſati à Principe, Gratian. *diſceptat.* 936. *per tot.* & Theſaur. *deciſ.* 126. *per tot.* 33

Quòd uxoratus tenens concubinam ſive in domo, ſive extra ſit infamis, & non poſſit inſtitui, Dec. *conſ.* 530. quem refert, & ſequitur Theſaur. *deciſ.* 130. *num.* 4. *in fine*, ſicut etiam ipſa meretrix, & concubina dicitur 34 turpis perſona ad effectum, ut illa inſtituta detur fratri contra teſtamentum fratris querela inofficioſi, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 863. *n.* 8. *etc.* 35

Non tamen diceretur meretrix, quæ amoris cauſa interdum amanti copiam ſui faceret, & ideò nec turpis perſona talis mulier appellari poſſet, ad effectum 36 prædictum, nec alios effectus ſimiles, ut benè explicat Menoch. *de arbitr. caſ.* 328. *per tot.*

Et quænam dicantur viles perſonæ, tradit Cabal. *reſol. crim. caſ.* 300. *n.* 91. *etc.* 37

ARGUMENTUM.

Acquiſita per unum ex filiis an, & quando ſint aliis communicanda, quid in lucro dotali, & ſimilibus.

SUMMARIUM.

1 *Acquiſita non ex bonis paternis, ſed à matre, vel aliundè dicuntur adventitia, nec ſunt fratribus communicanda.*
2 *Melioramenta facta à patre in bonis adventitiis an, et quæ ſint fratribus communicanda.*
3 *Donatio in dubio cenſetur facta contemplatione perſonæ nominatæ.*
4 *Perſona contemplata attenditur in contractibus.*
5 *Lucrum dotis, an, et quando ſit cum fratribus communicandum, n.* 6.
7 *Lucrum dotis non propriè lucrum, ſed onus dicitur.*
8 *Expenſæ cauſa militiæ non imputantur fratri, qui illas fecit, n.* 9.
10 *Acquiſita cum pecunia patris dicuntur profectitia, et imputantur, n.* 12.
11 *Bona penes filium reperta præſumuntur à patre provenisse.*
12 *Lucrum in dubio pro medietate tribuitur pecuniæ, pro alia medietate induſtriæ filii.*
13 *Acquiſita per filium dicuntur adventitia data poſſibilitate lucrandi ex propria induſtria.*
14 *Filius qui nomine patris negotiatus fuit, ſalarium prætendere poteſt.*
15 *Donatio facta cauſa Sacerdotii an imputetur, et conferatur cum fratribus, et n.* 16.
17 *Acquiſita poſt mortem patris qualiter ſint inter fratres dividenda.*

CAPUT LXXXIII.

PRo reſolutione dubiorum vertentium inter N. N. fratres in diviſione inter eos facienda ratione quæſitorum vivente Patre, ſuper quibus conſultus fui pro concordia partium, & amicabili compoſitione exiſtimo infraſcripta eſſe iure admittenda, &c.

Primò, quòd omnia quæſita per Franciſcum non ex bonis paternis, ſed aliundè ex propriis laboribus, & pro-

Digitized by Google

proſpera fortuna, vel à matre occaſione illius dotis,
ſive alia de cauſa, vel à quolibet alio extraneo dicun-
1 tur peculium adventitium ipſius, & licèt in vita pa-
tris ad patrem ſpectaverint quoad uſumfructum, illo
mortuo conſolidantur, & efficiuntur propria ipſius
Franciſci, nec cum fratribus veniunt communicanda,
nec in quartam ſive legitimam imputanda, DD. *in l.
cum oportet*, *C. de bon. quælib.* Oinot. *Inſtit. per quas
perſ. cuique dom. acquir. n.* 12. Merlin. *de legit. lib.* 2.
tit. 2. *quæſt.* 27. Michalor. *de fratr. part.* 1. *c.* 3. *&* 5.
Melioramenta tamen neceſſaria, & utilia reſpicien-
tia perpetuam rei utilitatem, & non ſimplicem fructu-
um recollectionem facta à Patre vivente in dictis bonis
adventitiis non compenſantur cum fructibus, ſed ve-
2 niunt conferenda in diviſione, ac imputanda in par-
tem, niſi eſſent adeò modicæ quantitatis, ut poſſent
præſumi facta ſine animo repetendi, voluptuaria verò
ſi tolli, & ſeparari poſſunt ſine aliqua læſione rei, per-
mittitur illorum ſeparatio, & ablatio, cum quo ad il-
lam non ſit locus collationi, nec imputationi, ſed
tantùm ſeparationi, juxta prædicta videndus Merlin.
de legit. lib. 2. *tit.* 2. *quæſt.* 28. *per tot.* Michalor. *de
fratr. d. cap.* 5. *n.* 12. *& ſeqq.*
Ac idem dicendum eſt de donatione facta dicto Fran-
ciſco ab ejus Patruo adhuc vivente Patre, nempè quod
& ipſa ſit peculium adventitium, & juxta ejus natu-
ram regulari debeat cùm in dubio præſumatur facta in-
tuitu, & contemplatione ipſius Franciſci, & non Pa-
3 tris, quidquid secùs eſſet, ubi extarent conjecturæ de-
monſtrantes, quòd fuerit facta contemplatione, &
intuitu patris, quia tunc diceretur peculium profecti-
tium, & in totum ſpectaret ad Patrem, ac poſt illius
mortem eſſet æqualiter dividendum, ad tradita per
Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 28. *nu.* 17. *&
per tot.* Michalor. *de fratr. part.* 1. *cap.* 7. *per tot.*
Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 663. *in princ. & cap.* 971.
n. 7. *& ſeqq. et num.* 42. In contractibus enim atten-
4 ditur potiùs perſona contemplata, & cui tradens inten-
dit acquirere, quam perſona nominata, ut per Magon.
deciſ. Flor. 49. *per tot. et deciſ.* 77. *per tot.* Gratian.
diſcept. 970. *per tot.*
Quo verò ad dotem lucratam vigore ſtatuti, ſi hu-
juſmodi lucrum obvenit poſt mortem Patris, non eſt
5 dubium dici peculium adventitium, & non eſſe cum
aliis fratribus communicandum, ſed eſſe proprium,
& præcipuum ipſius viri, *l.* 2. *C. famil. erciſc. l. fin.
C. de collat.* Bart. & Alex. *in l. ſi cum dotem*, *§. tranſ-
grediamur*, *ff. ſolut. matrim.* latè Roland. *de lucr. dot.
quæſt.* 110. *per tot.* cum aliis per Michalor. *de fratr.
part.* 5. *cap.* 8. *n.* 7. *& ſeqq.*
Si autem obvenit vivente Patre, qui de communi
ſubſtantia onera matrimonii ſupportavit, niſi aliter
conſtet de ejus voluntate videtur dicendum, quod ipſi
6 Patri acquiratur, & debeat, ac aliis fratribus commu-
nicari, præſertim ſi deferatur à ſtatuto, ratione onerum
matrimonii, & illi qui onera matrimonii ſuſtinuit,
gloſſ. in l. dotem, *ff. de Caſtr. pecul.* Alex. *in d. §.
tranſgrediamur nu.* 12. cum aliis per Theſaur. *deciſ.*
7 46. *n.* 3. *& num.* 7. à quo non videtur diſſentire ipſe
Roland. *d. quæſt.* 110. Sicut enim expenſæ fuerunt fa-
ctæ de communi, ita etiam commune deberet eſſe hu-
juſmodi lucrum, quod propriè lucrum non dicitur,
ſed onus, & de illo judicatur prout de damno, cùm
originem trahat ab oneribus matrimonii, Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 781. *n.* 47.
Secundò animadvertendum eſt, quòd expenſæ ar-
morum, equorum, cauſa veſtiendi, & ſimiles factæ
vivente Patre à dicto Franciſco, dum pluries in ſervi-
tio Sedis Apoſtolicæ comeare coactus eſt ſubminiſtra-
tis ſibi pecuniis à Patre, non debent in ejus partem im-
putari, nec illam diminuere, ni aliter de voluntate
8 Patris appareat, cùm omnia data à Patre occaſione mi-
litiæ, vel eo conſentiente ad caſtra delata, ſicut ſti-
pendia, donationes, legata, & omnia quocumque mo-
do ratione militiæ quæſita, vel in Palatio, & ſervitio
Principis, dicantur peculium caſtrenſe, *l. caſtrenſe*,
9 *ff. de caſtr. pecul.* quod eſt proprium ipſius filii, & in
eo reputatur paterfam. & poteſt liberè de illo diſpo-
nere, adeò ut etiam ſi aliquid extaret non ſit impu-
tandum in partem, nec conferendum, Gratian. *diſcep.
forenſ. cap.* 993. *nu.* 10. Merlin. *de legit. lib.* 2. *tit.* 2.
quæſt. 11. Michalor. *de fratr. part.* 1. *quæſt.* 1. *& c.* 5.
n. 1. *& ſeqq.*
Tertiò advertendum eſt, quod licèt acquiſita ab ip- 10
ſo Franciſco cum pecunia Patris in mercatura bovum,
ſerici, & ſimilium rerum proprio nomine negotiando
videantur profectitia, & in totum patri acquiri, &
poſt ejus obitum eſſe aliis fratribus communicanda,
cùm id quod ex meo ſit, meum eſſe debeat, & cùm
fructus peculii profectitii, quale abſolutè reputatur di-
cta pecunia tradita filio cauſa negotiationis, ſequantur
naturam ſui principalis, & ipſi etiam efficiantur pecu-
lium profectitium, *gl. in l. cum oportet*, *C. de bon. quæ
lib.* Michalor. *de fratr. part.* 1. *cap.* 6. *n.* 12. Gratian.
diſceptat. 401. *n.* 19. *diſcept.* 543. *n.* 2. *& diſcept.* 788.
num. 16. præcipuè non facto inventario, cùm tunc bo-
na penes filium reperta præſumantur paterna, & à Pa- 11
tre proveniſſe, Magon. *deciſ. Florent.* 27. *n.* 19. *et de-
ciſ. Luc.* 6. *n.* 46. ubi quod facto inventario ceſſaret hæc
præſumptio, &c.
Cùm tamen in hujuſmodi acquiſitionibus ex cauſa
negotiationis plurimum operæ, & induſtriæ filii pro-
prio nomine agentis intervenerint, debent talia acqui-
ſita ex hoc capite in dubio pro medietate dici profe-
ctitia, & illorum naturam ſequi, ac cum aliis fratri-
bus communicari; pro alia verò medietate adventitia,
& ſecundùm illa regulari, ac eſſe propria acquirentis
quaſi in dubio lucrum pro medietate ſit tribuendum pe-
cuniæ Patris, pro alia verò medietate induſtriæ filii,
quæ dicitur res ſeparata à bonis paternis niſi appare- 12
ret plus tribuendum eſſe induſtriæ filii, vel è contra,
quia tunc ſecundùm id quod appareret, poſſet pro ma-
jori parte dici adventitium, vel profectitium, Menoch.
de arbitr. caſ. 126. pulchrè Gratian. *diſcept. forenſ.
cap.* 534. *num.* 16. *et ſeqq.* Merlin. *de legit. lib.* 2.
tit. 2. *quæſt.* 26. *num.* 10. *etc.* Michalor. *de fratr.
part.* 1. *cap.* 6. *num.* 13. *et cap.* 4. *num.* 2. *etc.* præ-
ſertim cùm ſimus in filio induſtrioſo, & ſagaci, nec
adſint conjecturæ in contrarium, ad tradita per Michal.
d. c. 6. *n.* 16. *et ſeqq.* imò data poſſibilitate lucrandi ex
propria induſtria bona acquiſita dici adventitia, quam- 13
vis filius bona Patris adminiſtraverit, teſtatur Duran.
deciſ. 429. *num.* 2. *& ſeqq.* Ubi verò filius nomine Pa-
tris, & proprio negotiatus fuerit, poterit tantummo- 14
dò petere ſalarium ſuæ adminiſtrationis, Merlin. & Mi-
chalor. *loc. cit.*
Quid autem dicendum ſit de donatione facta R. D.
Joanni contemplatione Clericatus, & ut poſſet ad Sa-
cros ordines promoveri, major eſt difficultas, cùm hinc
indè ſint opiniones, an talis donatio ſit imputanda, 15
vel conferenda cum fratribus, & non eſſe imputandam,
nec conferendam arguit Cravett. *conſ.* 136. *per tot.* cum
aliis per Merlin. *de legit. lib.* 2. *tit.* 2. *quæſt.* 23. Gratian.
diſceptat. 159. *num.* 31. *& diſcept.* 297. *num.* 8.
Sed in caſu noſtro cùm conſtet de voluntate patris,
ut mihi ſupponitur quòd dicta donatio imputetur in
ejus partem, utique imputandam, & conferendam eſſe
non eſt dubitandum, cùm in hoc voluntas patris quo-
quomodo appareat ſit omninò attendenda, Merlin. *d.* 16
quæſt. 23. *per tot.* ubi plures allegat, quinimò abſolu-
tè, & ſemper etiam in dubio eſſe imputandam, &
conferendam tenet Michalor. *de fratr. par.* 1. *cap.* 20.
n. 8. *& ſeqq.*
Et qualiter acquiſita poſt mortem patris citra nomen 17
ſocietatis ſint inter fratres dividenda, tradit Felic. *de
ſociet. cap.* 3. *num.* 37. *& ſeqq.*

ARGUMENTUM.

Fidejuſſor evictionis quando præſtari debeat, an creditor teneatur de illa, vel ad pretii reſtitutionem, & an de hoc cavere. Intereſſe dotis an debeatur viduæ, quid ſi tranſeat ad ſecunda vota, & latè quando debeantur fructus recompenſativi, vel non.

SUMMARIUM.

1 *Fidejuſſor evictionis quando præſtari debeat, etiã ſi de illo non fuerit conventum ab initio.*
2 *Evictio quando imminere dicatur.*

13 *Cre-*

Digitized by Google

3 *Creditor vendens jure creditoris bona ſui debitoris, an & quando obligetur de evictione, num. 4.*
5 *Evictio licèt non debeatur, debetur pretii reſtitutio.*
6 *Cautio de reſtituendo prioribus creditoribus an, & quando præſtanda.*
7 *Intereſſe dotis non debetur ſoluto matrimonio, etiam ſi extent filii.*
Niſi adſit pactum, vel ſtatutum ità diſponens.
8 *Intereſſe dotis an, & quando debeatur viduæ illa ſibi non reſtituta.*
9 *Conſuetudo ſolvendi intereſſe dotis quomodo ſit interpretanda.*
10 *Intereſſe dotis debetur quando vidua tranſivit ad ſecundas nuptias.*
11 *Poſſeſſor non tenetur actione perſonali, ſed tantùm reali.*
12 *Poſſeſſor rei cenſuatæ tenetur actione perſonali in rem ſcripta.*
13 *Poſſeſſor tenetur actione perſonali pro publicis tributis.*
14 *Officiales Status Florentiæ qualiter gravent tertios poſſeſſores.*
15 *Fructus recompenſativi non ſoluto pretio debentur.*
16 *Emptor non ſoluto pretio an teneatur ad damnum emergens, vel lucrum ceſſans venditoris.*
17 *Fructus recompenſativi debentur etiam ubi pretium non fuit ſolutum ob imminentem evictionem, vel non implementum partis, num. 18.*
19 *Fructus recompenſativi non debentur pro rata pretii ſupplendi ex remedio, l. 2. C. de reſcind. vend.*
20 *Fructus recompenſativi debentur emptori pro rata pretii ſoluti, ſi res non fuerit tradita, vel fuerit evicta.*
21 *Fructus recompenſativi an debeantur ſtante tacita evictione ſibi ipſi mutata cauſa per emptorem facta.*
Emens rem propriam qualiter poſſit repetere pretium.
22 *Fructus recompenſativi an debeantur emptori pro pretio ſoluto, ſtante nullitate contractus ob quam res ab eo avocatur unà cum fructibus.*
23 *Fructus an percipi poſſint ex actu nullo.*
24 *Fructus recompenſativi non debentur, quando non fuerunt percepti.*
Iniquum reputatur exigere fructus ab eo, qui illos non percepit.
25 *Fructus melioramentorum non habentur in conſideratione.*
26 *Fructus percepti tantùm, & non qui percipi potuerunt habentur in conſideratione, niſi conſtet de dolo.*
27 *Emptor domus non tenetur ad intereſſe pretii, ſi illam non habitavit, nec alteri locavit.*
28 *Solutio præſumitur facta in extinctionem durioris obligationis, & in qua currere poſſunt uſuræ.*
29 *Debitor an, & quomodo poſſit declarare ad quem computum velit ſolutionem factam cedere, & quomodo electio devolvatur ad creditorem.*
30 *Fructus recompenſativi, an & quando poſſint ab initio taxari, vel ex Judicis officio.*
31 *Fructus recompenſativi indigent legitima liquidatione.*
32 *Fructus pretii non ſoluti non debentur, quando res eſt ſterilis.*
33 *Fructus recompenſativi non debentur niſi prius conſtet, quod fuerint percepti, nec poſſunt in fraudem uſuræ taxari.*
Fructus recompenſativi non debentur, quando fuit habita fides de pretio, & translatum dominium.
34 *Cautela, ut recipi poſſint fructus recompenſativi.*

CAPUT LXXXIV.

QUidam creditores vendiderunt jure creditorum, & cum mandato Domini, & debitoris, unam ejus domum ad effectum ſibi ſatisfaciendi de pretio convento juxta æſtimationem factam, quo tamen pretio nondum ſoluto inſurrexerunt filii ipſius debitoris, & repudiata hæreditate paterna petierunt ſummam librarum ſexcentum pro dotibus maternis, & ideò cùm in limine contractus, hoc eſt ante pretii ſolutionem immineret evictio, emptor retinuit penes ſe dictam ſummam, quæ erat ultima paga dictæ domus, ut ſibi præſtaretur fidejuſſor de evictione, qui hoc caſu debet
præſtari, licèt à principio de illo inter contrahentes
actum non fuerit, juxta tradita per Maur. *de fidejuſſ.* 1
part. 1. ſect. 3. cap. 18. num. 19. & ſeqq. & in tract. de
ſolut. cap. 45. per totum, Magon. *deciſ. Florent.* 80.
quando autem ad hunc effectum dicatur verè immine- 2
re evictio, & non ſit affectata, tradit Menoch. *de ar-*
bitr. caſ. 224.

Nec dubitari poteſt dictos venditores teneri de evi-
ctione, quia quamvis creditores vendentes jure credito-
rum regulariter non teneantur de illa, ſed debitor ip-
ſe, cujus bona venduntur, quando Judex ritè, & rectè 3
proceſſit, aliàs ſecùs, Rot. penes Poſth. *de ſubbaſt. dec.*
4. nu. 3. & per tot. adde Rot. *part. 2. diverſ. deciſ.* 281.
num. 33. & ſeqq. Attamen cùm in caſu noſtro expreſsè
illam promiſerint, & cùm mandato debitoris nulla ſer-
vata judicii forma vendiderint etiam pro majori ſum- 4
ma, quàm verè ipſi eſſent creditores, tenentur de evi-
ctione, *l. 1. & 2. C. credit. evict. pign. non deb. ubi gloſſ.*
Magon. *deciſ. Flor. 32. nu.* 2. latè Poſth. *de ſubbaſt.*
inſpect. 63. & 64. Merlin. *de pign. lib. 4. tit. 3. quæſt.*
101. poſt Neguſ. *eod. tract. par. 6. memb. 1. num.* 40.
Et in omnem caſum abſque dubio tenerentur ad pretii 5
reſtitutionem, quæ ſemper debetur, licèt ex pacto non
præſtaretur evictio, niſi etiam iſta fuiſſet expreſsè re-
miſſa, *l. emptorem ſ. pen. & fin. ff. de act. emp. l. non*
dubitatur C. de evict. Bart. *in l. 1. C. de peric. & comod.*
rei vend. verſ. 2. quæro. Ac deberent præſtare cautio- 6
nem de illo reſtituendo potioribus, & anterioribus cre-
ditoribus, ſi in poſterum detegantur Paciſ. de Salvian.
inſpect. 5. cap. 1. num. 49. & Rot. poſt eum *deciſ.* 15.
quamvis de hac opinione dubitet Merlin. *de pign. lib.*
4. tit. 1. quæſt. 34. & quod hæc cautio non præſtetur
niſi in actione tributoria, & concurſu creditorum, qua-
lis videtur caſus noſter Duran. *dec. 421. n. 10. & ſeqq.*

Et tandem multis annis elapſis, cùm dicti vendito-
res per ſe reputarentur idonei, emptor de illorum con-
ſenſu ſolvit dictis filiis debitoris ſupradictam ſummam
librarum ſexcentum abſque alia cautione, & fidejuſ-
ſione, &c.

Sed quia prætendebant etiam fructus dictæ ſummæ
medio tempore decurſos, tamquam agerent de credi-
to dotali juxta *c. ſalubriter de uſur.* exiſtimo illos nul-
lo modo deberi, quia ſumus extra caſum *d. c. ſalubri-*
ter, quod procedit tantùm favore mariti pro oneribus
matrimonii ſuſtinendis durante ipſo matrimonio, cùm
illo ſoluto non debeantur, etiam ſi extarent filii uxo- 7
ris prædefunctæ, qui videntur reliquiæ, & pars onerum
matrimonii, cùm propriè onera matrimonii conſiſtant
in alimentatione uxoris, non verò filiorum, qui à pa-
tre de proprio ſunt alendi, & educandi juxta verio-
rem opinionem, quam reſpondendo omnibus contra-
riis latè firmat Gratian. *diſceptat. forenſ. cap. 427. per*
tot. & in Add. in fine tertii tomi, ac alibi ſæpè, quic-
quid contrarium poſſet ſuſtineri, ubi adeſſet pactum de
illis ſolvendis etiam ſoluto matrimonio, vel ſtante ſta-
tuto ita diſponente prout Romæ idem Grat. *diſceptat.*
920. per tot.

Et ideò jure communi eodem modo non debentur vi-
duæ pro dote ſibi non reſtituta ab hæredibus viri præ-
defuncti, quaſi nil poſſit recipi ob retardatam ſolutio- 8
nem ex pecunia ſine labe uſurarum omni jure prohibita-
rum etiam ſub nomine, & prætextu alimentorum, cùm
ſibi potiùs imputare debeat ſi non exegit dotem, quam
exigere poterat, & tantò minus debentur ejus filiis, &
hæredibus, cùm privilegium percipiendi fructus dotales
ſit perſonale, & ad hæredes non tranſeat, niſi per vi-
duam aliquid perciperetur ratione lucri ceſſantis, ſi eſſet
ſolita negotiari, & probaretur intereſſe cum debitis re-
quiſitis in aliis caſibus neceſſariis, vel ratione damni
emergentis pariter legitimè juſtificati, latè Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 244. per tot. & cap. 240. num. 3.
Merlin. *de pign. lib. 3. tit. 2. quæſt.* 80. Theſaur. *deciſ.*
43. 44. & 45.

(Et ideò de jure communi eodem modo non deben-
tur viduæ pro dote ſibi non reſtituta ab hæredibus viri
prædefuncti, quaſi nil poſſit recipi ob retardatam ſolu-
tionem ex pecunia ſine labe uſurarum omni jure prohi-
bitarum etiam ſub nomine, & prætextu alimentorum, 9
cùm ſibi potiùs imputare debeat ſi non exegit dotem,
quam exigere poterat, & tantò minùs debentur ejus fi-
liis, & hæredibus, cùm privilegium percipiendi fructus

dotales ſit perſonale, & ad hæredes non tranſeat, niſi
per viduam aliquid perciperetur ratione lucri ceſſantis
ſi eſſet ſolita negotiari, & probaretur intereſſe cum de-
bitis requiſitis in aliis caſibus neceſſariis, vel ratione
damni emergentis pariter legitimè juſtificati, latè Gra-
tian. *diſcept. forenſ. cap.* 244. *per tot.* & *cap.* 240. *nu.* 3.
Merlin. *de pign. lib.* 3. *tit.* 2. *quæſt.* 80. Theſaur. *deciſ.*
43. 44. & 45.)

Præcipuè in caſu noſtro, ubi dicta mulier nullam un-
quam fecit interpellationem, vel diligentiam exigendi
dictam ſummam, prout facere tenebatur, ac aliundè
10 percepit, alimenta donec vixit, adeò ut quælibet con-
ſuetudo ſolvendi hujuſmodi intereſſe eſſet hoc modo
interpretanda, ſcilicet facta interpellatione cum omni
poſſibili diligentia, & quando mulier non poſſet aliun-
dè vivere, vel legitimè probato lucro ceſſante, ſive
damno emergente, & non aliter, niſi tranſitum feciſ-
ſet ad ſecundas nuptias, quia tunc deberetur intereſſe
non mulieri, vel ejus hæredibus, ſed ſecundo marito
onera matrimonii ſupportanti pro rata temporis, quo
durat matrimonium, latè Duran. *deciſ.* 176. *numer.* 4.
& *ſeqq.*

Et quamvis tale interuſurium dotale deberetur, quod
non eſt dicendum ex ſuperiùs firmatis, non poſſet au-
gere debitum emptoris, qui cum dictis filiis debitoris
11 numquam contraxit, nec quaſi contraxit, nec in ſe
tale debitum accollavit, & ideò ſoluto integro pretio
convento ad nil aliud tenetur, & non poteſt conveniri
actione perſonali, ſed tantùm reali tertius poſseſſor rei
obligatæ, Rot. apud Scapuc. de Salvian. *lib.* 2. *quæſt.* 6.
12 *in fine*, Gratian. *diſcept.* 24. *per tot.* quidquid aliàs poſ-
ſeſſor rei cenſuatæ teneatur actione perſonali in rem
ſcripta, Gratian. *diſcept.* 955. *num.* 38. Sicut etiam pro
publicis muneribus, & tributis datur actio perſonalis
contra tertios poſſeſſores, idem Gratian. *diſcept.* 423.
num. 38. & *num.* 69. In quo puto fundari, & defendi
13 poſſe praxim aliàs rigoroſam nonnullorum officialium,
qui pro creditis Magiſtratuum Civitatis Florentiæ gra-
vant, & compellunt de facto tertios poſſeſſores etiam
14 per pignorationem, & ablationem rerum propriarum
ipſorum poſſeſſorum, imò quandoque per eorumdem
carcerationem, quod tamen à jure alienum videtur,
cùm ſat eſset capere bona pro debito obligata, vel il-
lorum fructus ſequeſtrare, abſque eo quod tertii poſſeſ-
ſores in propriis, vel perſona graventur, prout per di-
ſcretos Judices ſervatur, &c.

Major autem eſt difficultas, an dictus emptor uti de-
bitor bonorum ſtabilium fructiferorum teneatur ſaltem
ad fructus recompenſativos ex æquitate, *l. curabit C.*
15 *de act.* & *empt.* & quidem teneri prima facie dicendum
videtur, nam cum penes ſe habuerit rem, & partem
pretii æquum eſt, ut pro rata teneatur ad intereſſe,
quamvis ei nulla mora poſſit imputari, Magon. *de-
ciſ. Luc.* 17. *num.* 28. Duran. *deciſ.* 34. Ludoviſ. cum
Annot. Beltram. *deciſ.* 297. & *deciſ.* 347. quinimò vi-
detur etiam teneri ad damnum emergens, ſi probetur,
16 quamvis excederet quantitatem fructuum rei emptæ,
Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 524. *num.* 8. & *num.* 59.
an autem ad intereſſe lucri ceſſantis probatis requiſitis,
de quibus Caſt. *in l.* 3. *ff. de eo quod cert. loc.* Afflict. &
Urſil. *deciſ.* 20. *per tot.*

Nec dictum emptorem relevare poſſe videtur, quòd
17 retinuerit dictam partem pretii propter imminentem
evictionem, ut ſibi de illa caveretur, quo caſu emptor
facit fructus ſuos etiam pretio non ſoluto, nec ad ullum
intereſſe tenetur, Afflict. *d. deciſ.* 20. *nu.* 5. Quia con-
traria opinio eſt verior, & ab aliis communiter tene-
tur, reprobato Afflicto cùm ſemper militet illa ratio,
quòd penes ſe habuerit rem, & pretium, & ideò ad in-
tereſſe teneri etiam ſi expreſsè fuiſsent promiſſi fidejuſ-
18 ſores, & non dati, vel quid ſimile conventum, &
non impletum, Urſil. *d. deciſ.* 20. *num.* 8. Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 588. *num.* 22. & *ſeqq. ad* 40. & *cap.*
939. *num.* 18. Magon. *deciſ. Florent.* 143. *num.* 17.

Hujuſmodi tamen fructus recompenſativi non debe-
rentur pro rata pretii ſupplendi ex remedio *l.* 2. *C. de
reſcind. vend.* niſi poſt moram, & litem conteſtatam,
19 quaſi tunc emptor habeat titulum coloratum, & bo-
nam fidem ad faciendum fructus ſuos, licèt poſtea
contractus reſcindatur, Magon. *deciſ. Flor.* 23. *num.* 8.
Simoncel. *de decret. lib.* 3. *tit.* 7. *num.* 14.

Sicut è contra dicti fructus recompenſativi deben-
tur emptori pro rata pretii ſoluti, ſi res vendita ſibi
non fuerit tradita, vel ſi ſibi fuerit evicta adeò, ut fru-
ctus ex illa percipere non potuerit propter eandem æqui-
tatem *d. l. curabit C. de act. empt.* Magon. *d. deciſ.*
143. Rot. per Buratt. *deciſ.* 240. *num.* 9. & *coram De-* 20
cano in Aſculana Pecuniaria 13. *Martii* 1606.

An autem debeantur in tacita evictione ſibi ipſi fa-
cta per emptorem, quando bona fide, & ignoranter
emit rem propriam, ſi habita poſtea de hoc notitia
ſibi mutet titulum, & cauſam poſseſſionis ex primæva
cauſa, prout facere poteſt etiam ſolo animo incipien- 21
do poſſidere ex primæva cauſa, & titulo, & agendo ad
reſtitutionem pretii cum omnibus damnis, & intereſ-
ſe etiam contra fidejuſsores evictionis, tradit Magon.
deciſ. Florent. 48. Cavaler. *deciſ.* 536. & *deciſ.* 604.
Merlin. *de pign. lib.* 4. *tit.* 5. *quæſt.* 115. *per tot.*

Et eodem modo deberentur emptori pro pretio ſolu-
to, etiam ſtante nullitate contractus, & mala fide ipſius
ob quam fuiſset condemnatus ad reſtitutionem rei unà 22
cum fructibus, Rot. Senen. apud Caball. *conſ.* 148. *nu.*
24. *lib.* 1. Oſaſch. *deciſ.* 159. *aliàs* 160. *num.* 15. *et* 16.
Hieron. de Lion. *dec.* 182. *num.* 9. Scagn. *deciſ. Bonon.*
43. *num.* 27. licèt aliàs ſtante nullitate ſubhaſtationis,
& ceſsante bona fide videatur ceſsare dicta æquitas,
ne detur materia percipiendi fructus ex actu nullo, ſe- 23
cundùm Rot. penes Poſt. *de ſubhaſt. deciſ.* 8. *n.* 3.

Sed nihilominus rem ad caſum noſtrum perſtringen-
do puto neque ex hoc capite hujuſmodi fructus deberi,
quia dicta domus vendita, erat in duas partes diviſa,
quarum altera dicebatur habitabilis, altera verò inhabi-
tabilis, nuncupata domus nova, continens ſolùm duos
parietes erectos cum tecto deſuper, & nil aliud, &
ſic prorſus infructuoſa, quæ in æſtimatione fuit com-
putata pro libris ſexcentis; undè cùm ex iſta parte
emptor nullam penſionem percipere potuerit propter
vitium, & naturam rei ſterilis, & infructuoſæ, omni-
nò ceſſat æquitas *d. l. curabit*, nec ulli fructus recom-
penſativi debentur, quia nulli fuerunt percepti, nec
percipi potuerunt ſaltem pro dicta rata, quæ reputari
debet pretium dictæ partis inhabitabilis, Cagnol. *in d.* 24
l. curabit num. 48. Surd. *conſ.* 101. *num.* 22. *libr.* 1. cum
aliis per Gratian. *diſcept.* 939. *nu.* 24. & 26. imò val-
dè iniquum eſset uſuras exigere ab eo, qui fructus non
potuit percipere, Natt. *conſ.* 494. & idem Gratian. *di-
ſcept.* 911. *num.* 11. adde latè Staiban. *de intereſſ. lib.* 2.
tit. 3. *quæſt.* 1. *nu.* 102. & *ſeqq.* Urceol. *Conſult. forenſ.
cap.* 15. *num.* 46. & *ſeqq.*

Nec facit quod dicta domus fuerit reducta habita-
bilis per emptorem, quia fructus percepti, vel perci- 25
piendi ex melioramentis non habentur in conſidera-
tione, Rot. *part.* 1. *recent. deciſ.* 435. *num.* 15. *et part.*
2. *deciſ.* 359. *num.* 3.

Quinimò eadē ratione idem dicendum eſset de parte
domus habitabili, quæ nunquā potuit locari ex vitio, &
natura ſua, cùm eſset tota devaſtata, & cùm nō invenian-
tur conductores domorum, & penſiones, ſi ſint in viliſ-
ſimo pretio, ac in materia fructuum habeatur ſolùm reſ- 26
pectus ad perceptos, & non ad eos, qui percipi potuiſ-
ſent, niſi conſtet de dolo manifeſto, Rot. per Put. *de-
ciſ.* 373. *lib.* 1. Coccin. *deciſ.* 439. *nu.* 1. *in recent. part.*
4. *deciſ.* 326. *num.* 4. & *deciſ.* 663. *nu.* 7. & in terminis
dictæ legis curabit Gratian. *diſceptat.* 716. *num.* 1. Et 27
in ſpecie quòd emptor domus non teneatur ad aliquod
intereſſe pretii non ſoluti, ſi ipſe eam non inhabitavit,
nec alteri locavit, quamvis fuiſset habitabilis, conſulvit
Socin. *conſ.* 109. *lib.* 1. ubi teſtatur ita etiam conſultum
fuiſſe per alios doctiſſimos viros, &c. licèt propter mul-
ta melioramenta in illa facta poſtea fuerit locata de an-
no 1656. pro quadam minima quantitate, & modico
tempore, qua attenta juxta morem regionis non red-
dit ad rationem duorum pro centenario quodlibet an-
no, & fructus melioramentorum, ut dixi, non haben-
tur in conſideratione, &c.

Reliquæ verò partes pretii ſoluti cedere debent ex ju-
ris diſpoſitione in extinctionem durioris obligationis,
in qua currere poterant uſuræ, & ſic pro parte domus 28
habitatæ, præcipuè cùm hic nulla obſtet urbanitas,
vel æquitas, licèt ſimus in debito ſimul eodem tempore
contracto, Maur. *tract. de ſolut. cap.* 9. Menoch. *lib.
præſumpt.* 136. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 224. *nu.* 29
5. &

Digitized by Google

5. *et ſeqq.* adeò ut poſſit debitor declarare ad quod computum velit ſolutionem cedere, & quamvis eo non declarante poſſit devolui electio ad creditorem, intelligitur non liberè, ſed ut declaret eo modo, quo declararet ſi eſſet debitor, non enim poteſt eligere cauſam uti creditor, quam arbitrio boni viri non eligeret uti debitor pro ſe ipſo, ſed graviorem, in qua currere poterant uſuræ, latè Gratian. *d. cap.* 224. *num.* 1. *& ſeqq.*

In caſibus autem in quibus debentur hujuſmodi fructus recompenſativi, licèt poſſint ab initio per partes
30 taxari quando in genere conſtat de vero intereſſe, & res eſt de ſui natura fructifera etiam ad rationem ſeptem pro centenario, & anno, ſi juxta morem regionis commenſurentur ad fructus percipiendos, Magon. *deciſ. Luc.* 17. *num.* 36. Gratian. *cap.* 387. *nu.* 14. *& cap.* 864. *num.* 17. vel etiam ex officio judicis, quando fuerunt ab initio conventi, ſumpta deſuper informatione, & commenſurentur ad fructus perceptos, idem Gratian. *cap.* 588. *num.* 20.

31 Tamen quando non fuerunt taxati, neque conventi indigent legitima liquidatione fienda citata parte, cùm poſſit peti tantùm habito reſpectu ad fructus perceptos, & non ultra, adeò ut non facta tali liquidatione nulla poſſit ſequi condemnatio, Grat. *diſcept.* 716. *num.* 1. *& ſeqq. ad* 12.

Et quando res vendita eſt ſterilis, prout in caſu no-
32 ſtro, nullæ uſuræ compenſativæ debentur, requiritur enim fructuum perceptio, ut illæ præſtentur, non attenta quavis alia utilitate ab emptore percepta, neque quod ipſe uſus fuerit re empta, non obſtante, quòd ubi emitur res ſterilis, non videatur habitus reſpectus ad fructus, ſed magis ad aliam utilitatem, & commoditatem, quæ ex ea percipi poteſt, quia licèt quandoque emptor uſus fuerit re empta, non ex hoc tenetur ad uſuras pretii non ſoluti, cùm ad hunc effectum ſit omninò neceſſaria fructuum perceptio, quia ſumus in uſuris compenſativis, quas mora irregularis per ſe non inducit etiam favore pupillorum, Benintend. *deciſ.* 29. *num.*6. cum aliis pulchrè per Gratian. *diſceptat.* 241. *num.* 50. ubi in fortioribus terminis de pupillo teſtatur de veriori opinione, & alios non benè ſentire, &c.

Ita ut non poſſint dicti fructus taxari in fraudem uſu-
33 rarum, niſi priùs conſtet quòd fuerint percepti, & de vero intereſſe, maximè ubi fuit habita fides de pretio, & tranſlatum dominium, tunc enim non attenditur diſpoſitio *d. l. curabit*, quaſi differatur ſolutio ex voluntate venditoris, præcipuè cùm in caſu noſtro venditores ſemper recuſaverint recipere dictam ſummam eis
34 pluries oblatam. Daretur autem cautela, ut recipi poſſint dicti fructus, quòd venditor ſibi reſervet dominium donec ſibi ſolvatur pretium, prout communiter fieri ſolet, ut locet rem venditam emptori pro certa penſione, donec pretium ſolvatur, de quo latè Gratian. cum multis aliis ab eo allegatis *in cap.* 911. *nu.* 1. *& ſeqq. ad* 11. & Magon. *dec. Flor.* 92. *n.* 15. *& ſeqq. &c.* Ad prædictam materiam *l. curabit*, vide latè Staiban. *de interceſſ. lib.* 2. *tit.* 9. *qu.* 1. *n.* 87. *& ſeqq. ad finem.*

ARGUMENTUM.

Emphyteuſis an poſſit alienari in extraneum per ultimum de linea, & dominus teneatur conſenſum præſtare. Pater an poſſit præjudicare filiis in emphyteuſi, vel feudo, & alia.

SUMMARIUM.

1 *Dominus directus an teneatur inveſtire eum, in quem fuit facta alienatio per emphyteutam, qui ſit ultimus de comprehenſis in inveſtitura, n.* 21.
2 *Emphyteuſis non habet propriam naturam, ſed illam recipit à pactis.*
3 *Tenor inveſtituræ ſemper ſpectari debet.*
4 *Inveſtitura prima quando ſit attendenda, & quando non, num.* 6.
5 *Feudum quando dicatur novum, vel antiquum.*
7 *Inveſtitura nova an fieri poſſit in præjudicium comprehenſorum in prima.*
8 *Inveſtitura poſt jus quæſitum acquirenti, non poteſt alterari à concedente.*
9 *Filii vocantur ad emphyteuſim, ut filii, non ut ſucceſſibiles.*
10 *Filii an poſſint repudiata hæreditate paterna emphyteuſim, feudum, ſive juſpatronatus retinere.*
11 *Pater an poſſit præjudicare filiis in emphyteuſi, vel feudo, & num.* 12.
13 *Quid ſtante conſuetudine diſponendi in præjudicium vocatorum.*
14 *Clauſula, ad habendum, &c. & ſimiles in inveſtituris quid importent, num.* 15.
16 *Manus mortua in qua pervenit emphyteuſis, ad quid teneatur.*
Dominus directus quid facere debeat ubi emphyteuſis devenit ad manus mortuas.
17 *Appellatione hæredum veniunt omnes in infinitum.*
18 *Appellatione ſucceſſorum qui veniant.*
19 *Emphyteuſis perpetua licèt renovanda, dicitur unicus contractus, & non finitur per lapſum temporis, & quando ſecùs, & an ad dominum devolvatur, num.* 20.
21 *Dominus non poteſt negare inveſtituram novo emphyteutæ, etiamſi alienans ſit ultimus, & poſt ejus mortem jus ſuum finitum eſſet.*
22 *Emphyteuta alienare volens, qualiter denunciare, & expectare debeat dominum.*
23 *Inveſtitura eſt concedenda novo emphyteutæ eodem modo, quo erat conceſſa alienanti.*
24 *Dominus directus qualiter non poſſit denegare conſenſum alienationi præſtandum, & novam inveſtituram juxta formam primæ concedere, quid agendum ſi recuſet.*

CAPUT LXXXV.

Interrogatus pluries ab Illuſtriſſimis viris in Magiſtratu nobilis, & mihi cariſſimæ, tàm in genere, quàm in ſpecie Civitatis Imolæ reſidentibus, an de jure teneantur nomine dictæ Illuſtriſſimæ Communitatis, vel poſſint ſine eorumdem præjudicio, & ipſius Communitatis, habentis directum dominium ſuper quadam petia terræ, inveſtituram ejuſdem dare cuidam tertio 1
volenti eam emere ab emphyteuta, qui ut ſupponitur eſt ultimus in linea eorum, qui inveſtitura ipſi ultimo emphyteutæ conceſſa continentur, quapropter ea qua decet obſervantia tantorum Dominorum meorum voluntati, & deſiderio libenti animo morem gerens, breviter, & ex tempore, ipſos non ſolùm poſſe, ſed teneri de jure dictam inveſtituram concedere novo emphyteutæ ementi ab alio emphyteuta, licèt ſit ultimus comprehenſorum in prima inveſtitura per infraſcripta fundamenta reſpondi, &c.

Præmittendo primò, quòd contractus emphyteutici 2
per ſe non habent propriam, neque determinatam naturam, vel regulam, ſed tantummodò recipiunt eam, quam ſibi partes paciſcendo imponunt, *l.* 1. *&* 2. *C. de jur. emphyt. & §. adeò Inſtit. de locat.* & utrobique paſſim per DD. quos refert, & ſequitur Corbul. *de jur. emphyt. de cauſ. privat. ob non ſolut. canon. ampliat.* 12. *n.* 11. *& nu.* 12. ex quo proceſſit vulgare, & regulare Doctorum axioma, quòd ubi de emphyteuſi agitur, in primis, & ante omnia ſpectari debeat tenor inveſtituræ, intelligendo de prima, quæ in dubio ſemper eſt attenden- 3
da, ita ut omnia in ea contenta cenſeantur repetita in qualibet renovatione, niſi ſit adjecta aliqua nova qualitas, cujus reſpectu poſſit dici nova conceſſio, Magon. *deciſ. Florent.* 54. *num.* 3. *& num.* 25. *& ſeqq. & deciſ. Luc.* 14. *num.* 15. *& ſeqq.* Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 272. *num.* 37. *&c. et cap.* 724. *nu.* 1. *et ſeqq. Rot. in Romana devolutionis* 4. *Decembris* 1651. *coram Bichio nu.* 19. vel niſi prima inveſtitura fuerit ſublata, & finita per 4
mortem, vel privationem emphyteutæ, ſive Vaſalli, quo caſu iterùm alteri concedatur, dicitur novum feudum, vel emphyteuſis, & non renovatio, Gratian. *d. cap.* 724. *num.* 4. quidquid alia non dicatur nova emphyteuſis, nec novum feudum, quando in aliquem fit alienatio, ſed antiquum, cùm ſit ſpectandum initium, & prima conceſſio, ac ejus forma, & natura mutari non poſſit, licèt reſpectu acquirentis novum dici poſſet, idem Magon. *deciſ. cit.* 54. *num.* 25. *et ſeqq.* præci- 5
puè ubi renovatio fit neceſſitate pacti, vel ſtatuti, quo caſu dum feudum renovatur, non dicitur de novo conce-

cedi,

Digitized by Google

cedi, ſed in omnibus regulatur juxtà conditiones antiquas, Gratian. *diſceptation. forenſ. cap.* 913. *num.* 11. *et ſeqq.* Et quando prima inveſtitura cenſeatur per ſecundam immutata, pulchrè tradit idem Gratian. *diſceptat.*
6 719. *per tot.* ubi etiam quando emphyteuſis fuit vendita cum conſenſu domini directi, an attendatur linea ipſius vendentis, vel potius emptoris quoad devolutionem,
7 &c. Et an inveſtitura nova poſſit fieri in præjudicium duorum, qui in prima, & antiqua erant vocati, & comprehenſi, & quando prævaleat primæ, aliaque multa ad hunc propoſitum tradit idem Gratian. *diſceptat.*
8 372. *per tot.* & *diſcept.* 530. *n.* 25. Et quod poſt jus quæſitum acquirenti, & ejus deſcendentibus non poſſit à concedente alterari, Duran. *deciſ.* 457. *num.* 4.

Viſis itaque verbis inveſtituræ de qua agitur, apparet tenorem, & formam ipſius eſſe ampliſſimam, præcipuè ex duabus dictionibus in ea appoſitis, & primò quidem ex illa dictione, ſive nomine *Succeſſoribus*, quod procul dubio non eſt idem cum nomine *filiis*, quod regulari-
9 ter ſolet apponi, aliàs eſſet ſuperfluum, nam jure naturali, & communi, filii ſemper ſuccedunt patri, ergo dum dicitur, & *Succeſſoribus*, ſignificantur aliæ perſonæ, cùm ad hæreditatem, & emphyteuſim vocentur filii, ut ſunt filii, non ut ſunt ſucceſſibiles, Jaſ. *in l.* 2. *num.* 188. *C. de jur. emphyt.* Corbul. *de cauſ. privat. ob lineam finitam num.* 65.

Poſſunt enim filii abſtinere ab hæreditate paterna, & emphyteuſim antiquam, vel feudum antiquum, ſive
10 juſpatronatus retinere tanquàm filii, & non tamquàm hæredes, nec tenentur creditoribus hæreditariis, Marant. *in l. is poteſt nu.* 22. & *ſeqq. ad* 41. & vide Clar. *§. feudum quæſt.* 76. & Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 351. *num.* 8. & 9.

Et pater non poteſt eis præjudicare aliis prælegando,
11 ſive aliter alienando, quando ſumus in emphyteuſi, vel feudo antiquo, ex pacto, & providentia, & non hæreditario, ſecùs autem quando eſſemus in primo acquirente, qui poteſt alienare in præjudicium aliorum vocatorum, dummodò emphyteuſis, vel feudum ſit novum, & acquiſitum titulo oneroſo, vel ſaltem ipſius acquirentis contemplatione, & non alterius, Surd. *deciſ.* 209. *num.* 16. Merlin. *de legit. lib.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 5. Michalor. *de fratr. part.* 1. *cap.* 38. *num.* 12. & *ſeqq.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 372. *num.* 7. *cap.* 511. *in princ. cap.* 554. *num.* 20. *et cap.* 663. *num.* 12. Magon. *deciſ. Luc.* 7. *num.* 9. *et* 36. *et ſeqq.*

Quòd tamen feudum novum poſſit alienari, ut ſupra, in præjudicium vocatorum, intelligendum eſt, quando
12 eſſemus in patre habente filios in poteſtate tempore acquiſitionis, ſecùs autem in matre, vel reſpectu emancipatorum dicto tempore acquiſitionis, quia tunc acquiſitio facta pro filiis fuit perfecta, & valuit ab initio, ac ideò non poteſt revocari, ut ex optima diſtinctione Baldi, latè oſtendit Gratian. *diſceptat.* 405. *per tot.*

Quid autem dicendum ſtante conſuetudine diſponen-
13 di in præjudicium vocatorum, an tunc poſſit irrevocabiliter alienari? videtur reſpondendum quod ſic, ubi talis conſuetudo fuerit in ſpecie probata, niſi adſit pactum expreſſum ad favorem vocatorum in inveſtitura, ex traditis per Gratian. *diſcept.* 447. *num.* 26. *etc.* & Merlin. *de legit. lib.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 8. *per tot.* ubi teſtatur hujuſmodi conſuetudinem extare in Provincia Romandiolæ, & Ferrariæ, aliiſque in locis propter clauſulas *ad habendum, etc.* quæ ſemper apponuntur in inveſtituris, prout etiam ego ſemper vidi appoſitas in qualibet inve-
14 ſtitura, & operantur, ut dominus directus poſſit cogi ad conſentiendum alienationi, & ſi requiſitus recuſet, habeatur pro conſentiente, Gratian. *diſceptat.* 43. *num.* 38. ſequitur Merlin. *loc. cit.* ac etiam operantur, ut veniant comprehenſi extranei hæredes, & fœminæ, Gra-
15 tian. *diſceptat.* 23. *num.* 18. & *ſeqq.* de quo tamen videnda latè Rot. *in Romana devolutionis* 4. *Decembris* 1651. coram Bichio *per tot.* & coram Merlino *in noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 74. *per tot.* & *deciſ.* 211. *coram eodem nu.* 7. *d. part.* 6. ita ut poſſit etiam vigore dictarum clauſu-
16 larum emphyteuſis, vel feudum tranſire ad Monaſteriũ, & Fiſcum perpetuò, & irrevocabiliter, & ſic in manus mortuas, quo caſu tamen, ne conditio domini directi deterior efficiatur propter laudemia, & ſimilia, tenetur infra annum illam, vel illud vendere alicui idoneo, & dominus directus debet intra biennium declarare, an velit quod remaneat penes Eccleſiam, vel fiſcum, ut latè per Gratian. *diceptat.* 481. *n.* 61. & *ſeqq. ad finem,* & *diſceptat* 533. *num.* 38. &c. Magon. *deciſ. Luc.* 12. *num.* 8. *cum. Add.*

Et prædicta magis comprobantur ex eo, quod ſi appellatione hæredum ſimpliciter de propria ſignificatione veniunt hæredes in infinitum, Cordub. *de cauſ. privat. ob finit lin. n.* 49. multò latius patet appellatio, & no- 17
men ſucceſſorum, & extenditur etiam ad eos qui non ſunt verè hæredes, ſed loco illorum ſuccedunt, & veniunt, qualis eſt fiſcus, ut notat Decius *in cap. quia* 18
violenter de jud. ergo multò magis iſtud nomen ſucceſſorum extenditur in infinitum, ita ut ex tenore tam amplæ inveſtituræ numquam poſſit dici finita linea contentorum in illa &c.

Quod & clariùs manifeſtum efficitur ex altera illa dictione *in perpetuum*, nam emphyteuſis conceſſa ab initio in perpetuum, licèt renovanda de ſexaginta novem annis in ſexaginta novem annos, vel de 29. annis in 29. 19
annos, prout regulariter fieri ſolet, dicitur unicus contractus, quia cum dictum fuerit emphyteuſim eſſe perpetuam, apparet non requiri renovationem ad ſubſtantiam illius, ſed ad faciliorem probationem, aliàs daretur manifeſta contradictio, ſcilicet quod eſſet perpetua, & tamen renovaretur, ita ut per lapſum dictorum tem- 20
porum non finiatur, cùm dominus teneatur illam renovare comprehenſis in inveſtitura, Corbul. *de cauſ. privat. ob finit. temp. num.* 17. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 70. *num.* 18. Magon. *deciſ. Florent.* 1. *num.* 3. &c. Duran. *deciſ.* 402. *num.* 6. & 7.

Intelligendo, ut dixi, quando emphyteuſis ab initio fuit conceſſa in perpetuum, licèt cum dicto pacto, ſecùs autem ſi ab initio fuerit conceſſa de 29. annis in 29. annos, quia tunc non petita renovatione, revertitur ad dominum ipſo jure, & debet peti intra tempus conventũ, aliàs amplius emphyteuta non auditur, licèt adſit pactum de renovando, quia intelligitur intra tempus conventum, quo elapſo remanet ad dominum devoluta, Magon. *deciſ. Flor.* 145. *nu.* 12. & *ſeqq. ad* 20. Duran. *d. deciſ.* 402. *num.* 1. &c.

Tandem ad omnimodam evidentiam additur, certi juris eſſe quòd facta alienatione titulo donationis, aut venditionis, vel permutationis de conſenſu domini, 21
non poteſt dominus ipſe novo emphyteutæ inveſtituram denegare, etiam ſi emphyteuta alienans ſit ultimus in linea comprehenſorum, & poſt cujus mortem jus ſuum non erat ulterius duraturum, ſed ad dominum reverſurum, ut benè docet Corbul. *de cauſ. privat. ob alienat. quæſt.* 1. *num.* 1. & *ſeqq.*

Dictum fuit de conſenſu domini, quia emphyteuta quomodolibet alienaturus, debet prius per duos menſes antea denunciare domino directo, & illius conſenſum expectare per dictos duos menſes, quibus elapſis, & 22
eo negligente, præſtare conſenſum poteſt alienationi, domino amplius non requiſito, *l. fin. C. de jur. emphyt. ubi DD.* Corbul. *de cauſ. privat. ob alienat. limit.* 5. *num.* 1. Et hoc etiam procedit ubi datur inveſtitura pro ſe, filiis, & nepotibus, quibus tandem deficientibus linea eorum finitur, quoniam, ut inquit idem Corbul. *loc. cit.* communis obſervantia, & veritas eſt, quòd domi- 23
nus teneatur novum emphyteutam inveſtire pro ſe, filiis, & nepotibus, ut fuerat inveſtitus emphyteuta alienans, & eodem modo, quo conſuevit emphyteuſis alienata concedi, Corn. *conſ.* 250. *lib.* 3. & ita ſemper conſuetudinem viguiſſe inveſtiendi novos emphyteutas. Ergo multò magis in caſu propoſito emphyteuta inveſtitus pro ſe, filiis, & ſucceſſoribus perpetua emphyteuſi, & conſequenter per lineam nunquam finiendam; habet plenum jus alienandi requiſito domino, & per duos menſes expectato, & ipſo negligente, vel recuſante abſque illius conſenſu, ita ut nihilominus teneatur inveſtituram novo emphyteutæ dare, &c.

Et quòd quando bona emphyteutica, ſive feudalia ſunt redacta ad naturam allodialium, prout in caſu noſtro, & ex generali conſuetudine poſſint liberè alienari, & dominus directus non poſſit conſenſum denegare, nec novam inveſtituram novo emphyteutæ, eodem modo, eiſdemque pactis, & conditionibus, quibus à venditore detinebantur, ſed teneatur etiam in præjudicium ſui ipſius conſenſum præſtare, & novam inveſtituram ac- 24
quirenti concedere, juxta formam antiquæ, etiam ſi ſimus

Digitized by Google

ſimus in ultimo vocato, poſt cujus obitum ſint ad dominum directum reverſura, ſi ipſe ultimus vocatus velit alienare, quem conſenſum, & novam inveſtituram ſi dominus recuſet præſtare, poſſe judicialiter interpellari, & illo contumace bona nihilominus alienari, vel Judex adiri, qui pro illo conſentiat, & hujuſmodi novam inveſtituram durare, etiam poſt mortem dicti ultimi emphyteutæ alienantis, latè probat vidend. Merlin. *de legit. lib. 2. tit. 1. quæſt. 8. per tot.* ubi allegat Benintend. *deciſ. 78. per tot.* Corn. *conſ. 250. lib. 3.* & plures alios, quibus etiam addendus eſt Gratian *diſcep. forenſ. cap. 447. n. 26. et ſeqq. etc.*

ARGUMENTUM.

Sumptus litis quando præſtari debeant pauperi litiganti ab adverſario, an repetantur in caſu ſuccumbentiæ, vel imputentur in caſu victoriæ. Alimenta an debeantur extra domum, quomodo taxentur, & eorum appellatione quæ veniant.

SUMMARIUM.

1 *ACtor, neque reus tenetur alteri ſecum litiganti ſumptus litis præſtare, niſi aliter æquitas ſuadeat, num. 2.*
3 *Inſtrumentum dicitur facere fidem indubitatam.*
4 *Executio inſtrumenti dotalis an poſſit retardari ob non redditam rationem adminiſtrationis.*
5 *Sumptus litis ſubminiſtrari debent ſtante præſumptione boni juris, & inopia.*
Amplia tam in prima, quàm in ſecunda inſtantia.
6 *Inopia ſola non ſufficit, ut debeantur ſumptus litis.*
7 *Sumptus litis ſubminiſtrantur tantùm in judiciis univerſalibus.*
8 *Sumptus litis debentur inter conjunctos, concurrentibus aliis requiſitis.*
9 *Sumptus litis taxantur arbitrio Judicis non rigoroſè, ſed ad meram neceſſitatem.*
10 *Sumptus litis non repetuntur, etiamſi ille, cui fuerunt præſtiti ſuccumbat.*
11 *Cautio de reſtituendis ſumptibus litis ſubminiſtratis in caſu ſuccumbentiæ non eſt præſtanda, & quando ſecùs, vel præſtita revocetur, n. 12.*
13 *Sumptus litis ſubminiſtrati actori imputantur ei, quando obtinuit ſententiam unà cum fructibus.*
14 *Alimenta præterita an, & quando poſſint prætendi, n. 15.*
16 *Alimenta an habeant hypothecam, & poſſint prætendi contra tertium, n. 17.*
18 *Alimenta an debeantur extra domum, vel tantùm ad propriam menſam, & an invito eo, cui debentur poſſint extra domum præſtari, n. 19.*
20 *Alimenta extra domum taxantur ad illam ſummam tantùm, quæ expenderetur in domo.*
21 *Appellatione alimentorum quæ veniant, tam in favorabilibus, quàm in odioſis, &c.*

CAPUT LXXXVI.

QUamvis regulariter neque actor, neque reus etiam
divites teneantur alteri ſecum litiganti licèt pau-
1 peri ſumptus, & alimenta litis præſtare, ne
videantur ſua pecunia ſibi ipſius ruinàm parare, & in
proprio gladio perire, juxta text. *in l. Imperatores ff. de tutell. & rat. diſtrahen. ab his, &c.* Boſſ. *tit. de aliment. præſtand. ux. vel fil. n. 2.* Duran. *deciſ. 273. num. 1.*

Interdum tamen, ne quis privetur bonis ſuis, vel
juribus, ex eo quod nihil habeat ad illa proſequenda,
vel cogatur modico recepto, liti cedere, & fame pe-
rire, æquitas ſuggerit, & jura ſtatuunt provideri de
2 alimentis, & ſumptibus litis pauperi ab adverſario
divite aliquibus concurrentibus, *l. ſi inſtituta ff. de inofficioſo ff. de inoff. teſtam.* ſicuti multos caſus recenſet Aſin. *in prax. §. 32. ampliat. 23. & ſeqq. ad 31.* & latiùs proſequitur Menoch. *de præſumpt. lib. 1. q. 35. per tot.*

Ex quorum, & aliorum documentis colligi poteſt
alimenta, & expenſas litis eſſe omninò ſubminiſtrandas quatuor concurrentibus, ſicque juſtiſſimum eſſe decretum Eminentiſſimi D. Cardinalis Legati ſuper hoc emanatum ad favorem D. N. cùm infraſcripta omnia requiſita concurrant, &c.

Primò ſtante præſumptione boni juris ipſius D. N.
deſumpta ex ejus inſtrumentis dotalibus, quæ imò
faciunt probationem probatam, evidentem veritatem,
ac rem notoriam, & fidem indubitatam, *cap. cum di-* 3
lectus de fide inſtr. Magon. *deciſ. Florent. 9. n. 20. &*
21. undè licèt contra illa opponatur, & prætendatur
eorum executionem debere retardari, ſub prætexru
quod reddat prius rationem ſuæ adminiſtrationis, ex
qua aſſeritur conſtare multa ad ejus manus perveniſſe,
ex quibus ſatisfacta remanſerit, ita ut amplius non 4
poſſit petere dictas ſuas dotes, etiam ſtantibus dictis
inſtrumentis, niſi prius reddita ratione tutelæ, ad
tradita per Montan. *de tutell. cap. 38. num. 56. & ſeqq.* Duran. *deciſ. 258. in fine & deciſ. 347. n. 19.* cum aliis adductis per Merlin. *de pignor. lib. 4. tit. 5. quæſt. 178. per tot.*

Debent interim ei ſubminiſtrari alimenta, & ſump-
tus litis, Duen. *reg. 365. ampliat. 6.* Menoch. *d. qu.*
35. n. 16. quod procedit tam in prima, quàm in ſecun- 5
da inſtantia, cùm non ſit neceſſe habere ſententiam
pro ſe latam, ſi aliundè oriatur boni juris præſumptio, Menoch. *loc. cit. n. 4.* Duen. *d. reg. 361. ampliat. 4.* Aſin. *d. §. 32. ampliat. 29. n. 2.* & Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 236. n. 4. & ſeqq.*

Secundò ſtante inopia ipſius D. N. quæ aliundè non
habet undè ſe poſſit alere, nec ſumptus litis ſuſtinere,
quo circa ei debentur hujuſmodi alimenta, & expenſæ,
licèt aliàs ſola paupertas, quamvis ſemper ad hoc ne- 6
ceſſaria per ſe non ſufficeret, ſi non adeſſent alia re-
quiſita, & boni juris præſumptio, Menoch. *d. quæſt. 35. n. 32.* Gratian. *diſceptat. 954. n. 26. & 27.*

Tertiò, quia agitur de univerſitate bonorum, & ſu-
mus in judicio univerſali dotis, vel ſaltem agitur de
majori parte bonorum, quo caſu concurrentibus aliis
ſupradictis requiſitis debent ſubminiſtrari alimenta, & 7
ſumptus litis, præcipuè cùm ſit quæſtio de bonis ex qui-
bus ipſa D. N. vivere debet, ſecùs autem ſi experiretur
judicio particulari actione perſonali pro aliquo credito,
vel re ſingulari, Boſſ. *loc. ſup. cit. nu. 2.* Surd. *de alim. tit. 1. quæſt. 120. n. 14.* cum aliis per Gratian. *diſcept. 55. n. 49. & 50.*

Quartò quia ſumus inter conjunctos, qui ſe invi-
cem alere tenentur, quotieſcumque autem lis eſt in-
ter conjunctos, vel alios, qui ſe alere tenentur, & ad-
ſunt alia ſupradicta requiſita, nempè præſumptio boni
juris, inopia petentis alimenta, divitiæ alterius partis, 8
& agitur de univerſitate, vel majori parte bonorum,
ſemper per Judicem debet fieri hujuſmodi proviſio alimentorum, & ſumptuum litis in quacumq; parte judicii petantur, & præſtabuntur, uſquequò deffinitivè fuerit pronunciatum, latè Menoch. *d. quæſt. 35. per tot.* Duen. *d. reg. 365. per tot.* Aſin. *d. §. 32.* per novem ampliationes, Gratian. *diſceptat. forenſ. cap. 236. nu. 25. &c.* quibus addo Leoncil. *deciſ. Ferrariæ 72. & 101.* & Merlin. *de legit. lib. 5. tit. 4. quæſt. 12.*

Quæ quidem alimenta, & litis expenſæ arbitrio Judi-
cis taxari debent, non tamen rigoroſè, ſed ad meram
neceſſitatem prout in dies fiunt, & poſſunt taxari uſ-
que ad quartam partem fructuum, & rei controverſæ, 9
attenta qualitate rerum, & perſonarum, ita ut in magnis cauſis inter Principes, & Barones ſoleant taxari in ſcutos centum auri in auro pro quolibet menſe de ſtylo Rotæ Romanæ, prout teſtatur Gratian *diſcept. 857. n. 27. & ſeqq. ad finem.* Menoch. *de arbitr. caſ. 169. nu. 12. & ſeqq. & de præſumpt. lib. 1. quæſt. 35. num. 35.*

Et poſtquam hujuſmodi alimenta, & litis expenſæ
fuerunt ſolutæ lite pendente vigore proviſionis Judicis,
non poſſunt repeti, etiam ſi ille, cui fuerunt ſubmini- 10
ſtratæ ſuccumbat in cauſa, cùm legitimè factum non
revocetur, quamvis deveniat ad caſum, à quo non poſſet incipere, niſi conſtet de vera calumnia, *l. 1. §. intereſſe ff. ſimul. vent. nom. in poſſ. mitt.* Menoch. *de præſumpt. d. quæſt. 35. n. 36. & 37.* Afflict. *deciſ. 152. n. 4.* Gratian. *diſcept. 33. n. 27. & ſeqq. ad 32.*

Undè propterea ceſſat, & non juridica demonſtratur
præ-

Digitized by Google

prætenſio, quod d. D. N. præſtet cautionem de illis re-
11 ſtituendis, ſi ſuccumbat in cauſa, ad nancque cautio-
nem Eminentiſſimus illam compellere non debet, cùm
nulla competat reſtitutio, Surd. *de aliment. tit. 5. q. 3.*
in fine, Menoch. *d. quæſt.* 35. *n.* 18. Gratian. *diſcept.*
33. *n.* 30. præcipuè cùm agatur de expenſis officio Judi-
12 cis ſubminiſtrandis, quicquid ſecùs eſſet ſi præſtarentur
ex conventione, & jure actionis, quo caſu videretur
neceſſaria cautio, ut per Maur. *de fidejuſſ. part.* 1.
ſect. 3. *cap.* 8. *per tot.* Et tunc eſſet concipienda, ut
reſtituat quatenus de jure ad reſtitutionem teneri com-
pertum fuerit, ideſt ſi de vera calumnia conſtiterit,
& in omnem caſum, quando eſt impoſſibile fidejuſſo-
rem invenire, eſt in arbitrio Judicis juratoriam cau-
tionem admittere, Menoch. *d. quæſt.* 35. *n.* 38. Imò
ſi fuiſſet præſtita dicta cautio, & commiſſa ſtipulatio
poterit condici, & exceptione removeri, cùm eſſet præ-
ſtita ex cauſa pro qua non debuit præſtari, maximè in
alimentis, & expenſis ſubminiſtratis ante ſententiam,
& ubi ceſſat calumnia, quicquid ſit de præſtitis, &
ſubminiſtratis vigore ſententiæ, pro quibus data eſſet
cautio, imputarentur tamen actori iſta alimenta, &
13 expenſæ quando pro ſe obtineret ſententiam etiam pro
fructibus rei controverſæ à die conteſtationis litis, pro-
ut regulariter fieri ſolet, quaſi tunc actor non debeat
duplicatos percipere fructus, nempè alimenta, & fru-
ctus rei, ut declarat Gratian. *diſceptat.* 236. *nu.* 38. *&*
ſeqq.

Benè verùm eſt, quod alimenta præterita ſolo Judi-
14 cis officio, & non jure actionis debita, non poſſunt
prætendi, Duen. *d. reg.* 365. *fall.* 7. Menoch. *d. qu.*
35. *n.* 31. niſi ſpe illorum conſequendorum, & ſi ob
moram partis tali occaſione contractum fuerit debitum,
15 quo caſu non ſolùm ipſi alimentato competeret actio
pro illis conſequendis, ſed etiam ei, qui tali de cauſa
pecuniam, vel aliud ſubminiſtravit. Afflict. *deciſ.* 10.
n. 4. & latè Gratian. *diſceptat.* 60. *n.* 21. *& ſeqq.*

16 Sicut nec pariter videntur prætendi poſſe contra ter-
tios poſſeſſores, cùm alimenta adinſtar legitimæ, quæ
loco illorum ſuccedit, regulariter non habeant hypo-
thecam, niſi fuerint legata, latè Gratian. *diſcept.* 366.
per tot. vel niſi venirent acceſſoriè ad dotem, & non
ſit quid imputetur mulieri circa illius exactionem, quia
tunc haberent eandem hypothecam, & privilegia,
etiam ſoluto matrimonio, peterentur jure actionis,
deberentur pro tempore præterito, & poſſent peti con-
tra tertios poſſeſſores in ipſo judicio univerſali dotis,
ut benè explicat idem Gratian. *diſcept.* 634. *per tot.*

An autem alimenta debeantur extra domum ejus,
qui tenetur alere, ſi ſe offerat paratum illa domi ſuæ,
18 & ad propriam menſam præſtare, ubi cum minori im-
penſa, & incommodo ſubminiſtrantur, quàm extra
domum, dic quod regulariter extra domum non de-
bentur, ſicut nec invito eo, cui debentur, ut pu-
ta filio non poſſent extra domum ſubminiſtrari,
cùm nimis dura, & acerba reputetur reparatio ta-
lium perſonarum, Bart. *in l. Cajo §. Imper. ff. de*
aliment. & cib. leg. Menoch. *de arb. caſ.* 168. *n.* 12. *&*
caſ. 170. *n.* 8. *&c.* Magon. *deciſ. Flor.* 113. Gratian.
diſcept. 562. *n.* 54. *&c.*

Ex rationabili tamen, & juſta cauſa, puta propter
ſævitiam, malos mores, & ſimilia poteſt, & debet Ju-
19 dex interdum ſubminiſtrari facere alimenta extra do-
mum, Magon. *dict. deciſ.* 114. & latiùs videndus Me-
noch. *de arbitr. d. caſ.* 170. *n.* 12. *& ſeqq. ad* 20. quo
20 caſu illorum taxatio debet fieri ſolùm habito reſpectu
ad illam quantitatem, & impenſam, quam obligatus
alere impenſurus eſſet in domo propria ſubminiſtrando,
& non ultrà, pulchrè Duran. *deciſ.* 148. *per tot. ubi*
etiam n. 6. *&* 7. quod ſub nomine alimentorum veniunt
21 habitatio, & medicinæ, cùm eorum appellatione ve-
niant omnia ad vitam ſuſtinendam neceſſaria, *l. legatis*
alimentis 6. *ff. de aliment. & cib. leg.* de quo tamen
vidend. Menoch. *d. caſ.* 170. *n.* 23. *& ſeqq. ad finem*,
ubi intelligit hoc procedere quando ſumus in favora-
bilibus ipſis alimentis, ſecùs autem in odioſis, & præ-
judicialibus illis, ut quando tractaretur de illorum re-
miſſione, & tranſactione, quia tunc non fit tam am-
pla interpretatio, ut ibi per eum, &c.

ARGUMENTUM.

Res quando dicatur litigioſa, et an poſſit alienari. Multa de donatione nulla ob non ſervatam formam ſtatuti, et qualiter in ea poſſit læſio conſiderari, non obſtante juramento, et decreto.

SUMMARIUM.

1 *Res litigioſa non poteſt alienari ſine nullitate.*
2 *Executio poteſt fieri contra rem litigioſam alienatam ſine alio proceſſu.*
3 *Res, vel actio quando dicatur affecta litigioſa, n. ſeqq.*
7 *Res litigioſa poteſt alienari cum univerſitate bonorum.*
9 *Res litigioſa poteſt pro conſtitutione, vel reſtitutione dotis alienari, vel ex aliis cauſis, n.* 10.
11 *Donare eſt perdere, & nemo præſumitur ſuum jactare.*
Mulierum genus avariſſimum.
12 *Fatuitas potius quàm donatio præſumitur.*
13 *Contractus ſine cauſa non ſubſiſtit.*
14 *Statutum quando dicatur inductum ob publicam utilitatem.*
15 *Statutum loci contractus eſt ſervandum, & in judicando attendendum.*
16 *Statutum quando dicatur inducere formam.*
17 *Dictio,* niſi, *conditionem, & formam importat.*
18 *Oratio negativa magis afficit, & fortius prohibet.*
19 *Verba,* non poſſint, nec valeant, *denotant neceſſitatem, & omnem potentiam ab actu excludunt.*
20 *Forma non ſervata, nec naturalis, nec civilis oritur obligatio.*
21 *Dictio,* ſi, *& ablativus abſolutus conditionem, & formam important.*
22 *Forma à ſtatuto inducta eſt ſervanda in quacumque donatione.*
23 *Solemnitas ſtatuti eſt neceſſaria, etiam ſi mulier contrahat cum Clerico, altera muliere, vel minore, ſivè cum ſancto viro.*
24 *Donatio facta Clerico eſt nulla.*
Clerici ab emendis litigiis, à cupiditate, & avaritia, & ab omni alia negotiatione abſtinere debent.
25 *Solemnitas ſtatuti an ſit neceſſaria in contractu utili, & non damnoſo.*
26 *Læſio qualiter poſſit conſiderari etiam in donatione per modum conjecturæ.*
27 *Læſio conſiderari poteſt in donatione correſpectiva, & ex aliis cauſis.*
28 *Donatio quando dicatur ob cauſam, n.* 29.
30 *Decretum judicis qualiter debeat eſſe ſcriptum, & inſtantibus partibus interpoſitum.*
31 *Decretum qualiter cum cognitione cauſæ interponi debeat.*
32 *Contractus eſt nullus non obſtante decreto, quando conſtat de læſione.*
33 *Decretum Judicis in donationibus tamquam ſine cauſa nihil operatur.*
34 *Mulier quoad fragilitatem conſilii æquiparatur minori.*
35 *Decretum vigore ſtatuti interpoſitum alios defectus non ſupplet.*
36 *Decretum Judicis non juriſperiti nullam juſtitiæ præſumptionem habet.*
37 *Judex indebitè decretum ſuum interponens quas pœnas incurrat ultra damna, & intereſſe, ad quæ remanet obligatus.*
38 *Formæ à ſtatuto inductæ non poteſt renunciari etiam expreſſè cum juramento.*
39 *Non debet eſſe major virtus taciti, quàm expreſſi.*
40 *Juramentum ſuper contractu ipſo jure nullo nihil operatur.*
41 *Contractus quando dicatur ipſo jure nullus.*
42 *Juramentum unicum niſi ampliſſimum non poteſt plures defectus ſupplere.*
43 *Juramentum non extenditur ad ea quibus non fuit cogitatum, nec operari debet ultra mentem contrahentium, &c.*

CA-

Digitized by Google

CAPUT LXXXVII.

DOnatio bonorum facta per Dominas Franciſcam,
& Eliſabeth Sorores de Plateis de Mutiliana ad
favorem R. D. Annibalis Garavinii de dicto loco pen-
dente lite ſuper proprietate eorumdem bonorum inter
eaſdem ex una parte, & Dominos Vincentium, &
Joannem Baptiſtam fratres de Penſeriis, ac olim Do-
minam Eliſabeth de Violanis uſufructuariam hæredi-
tatis, & bonorum quondam Vincentii de Plateis il-
lius viri ex altera parte, modicam diſputandi præbet
anſam, cùm ipſis volentibus ſit nulla ipſo jure propter
vitium litigioſi, quod contrahitur quando fuit inten-
1 tata actio realis, ita ut res de qua mota fuit lis, vel con-
troverſia non poſſit alienari, nec donari abſque vitio
nullitatis, juxta *text. in l. lite pendente, & auth. litigioſa
C. de litig.* Urſil. ad Afflict. *deciſ.* 331. *nu.* 1. Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 781. *n.* 17. Duran. *deciſ.* 281. *n.* 1.
& ſi fuerit de facto alienata, poteſt fieri executio con-
2 tra acquirentem ſine alio proceſſu, præcipuè quando
acquirens fuit doli particeps, Capyc. *deciſ.* 128. *per
tot.* Gratian. *diſceptat.* 502. *num.* 18. & Duran. *d. de-
ciſ.* 281. *num.* 2. Quando autem res, vel actio dicatur
3 effici litigioſa ad effectum prædictum, Pract. Pap. *libel.
act. real. gloſ. veris, & legitimis n.* 59. *cum Add.* Bart.
in l. 1. *§. fin. ff. de litig.* & latè Rot. *in Bononien. tran-
ſactionis* 14. *Novembris* 1636. coram Veroſpio *in no-
viſſ. part.* 7. *deciſ.* 172. *num.* 4. *& per tot.* Duran. *deciſ.*
364. *num.* 8. *& ſeqq.*
4 Et quòd res efficiatur litigioſa non ſolùm per citatio-
nem, & litis conteſtationem, ſed etiam propter ſolùm
timorem litis movendæ, Urſil. ad Afflict. *deciſ.* 294.
num. 3.
Non tamen vitium litigioſi induceretur ſtante lite
calumnioſa, Put. *deciſ.* 244. *num.* 3. *lib.* 2. Gratian. *di-
ſceptat.* 535. *num.* 9. *&c.* Nec attenditur in actione per-
5 ſonali, vel quando citatio, ſive ſententia fuit nulla,
idem Gratian. *d. cap.* 535. *num.* 13. *& cap.* 531. *nu.* 60.
& ſeqq. Rot. *in d. Bononien. tranſactionis*, coram Ve-
roſpio *num.* 5. *et ſeqq.* ubi ampliat, licèt agatur de bo-
nis, & lis injuſta habetur pro non lite, & non facit rem
litigioſam, Gratian. *diſceptat.* 780. *n.* 7. *etc.*
Nec etiam attenderetur vitium litigioſi, ſi alienatio
7 eſſet de omnibus bonis, quaſi res litigioſæ poſſint alie-
nari cum univerſitate bonorum, Cæpol. *caut.* 191. *in fi-
ne*, Gratian. *diſcept.* 781. *num.* 22. & latè Rot. *in d. Bo-
nonien. tranſactionis num.* 21. *et ſeqq.* etiam *nu.* 16. vi-
detur tenere, quid vitium litigioſi ad effectum prohi-
bitæ alienationis non inducatur ex parte actoris, ſed
tantùm ex parte rei, &c. Et an perempta inſtantia ſuper
8 lite mota res amplius dicatur litigioſa, Urſil. ad Afflict.
deciſ. 366. *num.* 8.
Sicut etiam non obſtante vitio litigioſi, res litigioſa
9 poſſet alienari ex cauſa reſtitutionis, vel conſtitutionis
dotis, prout etiam ex cauſa legati, & tranſactionis, &
diviſionis ratione publicæ utilitatis, *l. fin. in fine C.
de litig.* ita ut iſtis caſibus ſine novo proceſſu, & non
citato acquirente ſententia lata contra alienantem (cum
quo tamen non obſtante ceſſione lis eſt proſequenda)
non poſſit executioni demandari contra hujuſmodi ac-
quirentem, ut per Duran. *deciſ.* 281. *num.* 23. *& ſeqq.*
Vel etiam poteſt juſſu, & licentia Judicis alienari ſub-
ſiſtente aliqua juſta cauſa, ut puta ſi res ſit tempore pe-
ſtura, vel ſimili cauſa, Cæpol. *caut.* 191.
10 Ac etiam redditur nulla ſupradicta donatio ob non
adhibitum conſenſum, & licentiam duorum proximio-
rum conſanguineorum, juxta formam ſtatuti de quo
infrà, &c. donare enim eſt perdere, *l. cum de indebito
11 ff. de probat.* & nemo præſumitur ſuum voluntariè ja-
ctare, maximè mulieres, quarum genus reputatur ava-
riſſimum, & ideò non eſt præſumendum quod faciant
contra ſui ſexus naturam, niſi ſint ſeductæ, & per erro-
rem deceptæ, cùm potius fatuitas, quàm donatio præ-
ſumatur, *l. ſed ſi ego ubi gloſſ. ad Vell.* Menoch. *de præ-
ſumpt. lib.* 5. *præſumpt.* 3. *num.* 114. & facit Afflict. *de-
ciſ.* 69. *num.* 2. tantò magis nulla excogitabili cauſa do-
13 nandi præexiſtente, & contractus ſine cauſa non ſubſi-
ſtit, Roman. *conſil.* 292. *num.* 3. *& conſ.* 373. *num.* 4.
Marſil. *repet. Rub. ff. de fidejuſſ. num.* 318. Cavaler. *de-
ciſ.* 257. *num.* 7. quamvis in donationibus alia cauſa,
quam mera donantis liberalitas non attendatur, &c.

Jure igitur meritò ad tollendas hujuſmodi malas præ- 14
ſumptiones, & propter publicam utilitatem principa-
liter, ut docent Gratian. *diſcept.* 691. *num.* 7. fuit per
ſtatuentium Mutilianæ proviſum, *Quod mulieres vi-
duæ, ſive virgines* (quales ſunt dictæ donatrices) *non
valeant, nec poſſint aliquem contractum, & obligationem
facere, niſi intervenerit juramentum per eas corpora-
liter præſtitum, duorum proximorum conſanguineorum
conſenſus, & licentia, ac competentis Judicis decre-
tum, & ſi contraxerint non ſervatis ſolemnitatibus præ-
dictis, quod factum fuerit, intelligatur, & ſit ipſo jure
nullum, nulliuſque roboris, & momenti*, prout expreſsè
cantant verba Statuti, quod vigens in loco contractus
erat omninò ſervandum, & nunc in judicando atten-
dendum, cum ſimus in deciſoriis, Bart. *in l. cunctos
populos C. de ſum. Trin. & fid. Cathol.* latè Gratian. 15
diſcept. forenſ. cap. 124. *num.* 18. Picus *ad Stat. Urb.
gloſ.* 2. *num.* 36. Et cùm referat ea, quæ in actus expe-
ditione ſervari debent, non eſt dubium, quod formam 16
inducit *DD. in l. hac conſultiſſima*, per illum text. *C.
qui teſtam. fac. poſſ.* Aſin. *in prax. §.* 3. *cap.* 36. *&* 37.
fol. mihi 46. cum aliis per Fenzon. *ad Stat. Urb. cap.* 17
68. *nu.* 19. Stante præſertim diſpoſitione negativè con-
cepta per illam adverſativam, *niſi*, idem importante,
nempè formam, Dec. *conſ.* 532. *num.* 2. Bart. *in l.* 1. *n.* 18
10. *ff. de condit. & demonſtrat.* Imò negativa oratio
ſemper magis afficit, & fortius prohibet, Caſtr. *in l.
hoc genus ff. eod.* Natt. *conſil.* 397. *num.* 6. & verba,
non poſſint nec valeant, hoc modo repetita denotant 19
præciſam neceſſitatem, ac omnem potentiam ab actu
excludunt, Marant. cum aliis *in l. is poteſt num.* 41. *ff.
de aquir. hæred.*
Quæ forma dicitur omninò ſubſtantialis, & eſt ad
unguem ſervanda, itaut ea non adimpleta, nec na-
turalis, nec civilis oriatur obligatio, Surd. *deciſ.* 278.
num. 8. 9. 18. *&* 19. Picus *d. tract. gloſſ.* 11. *per tot.* eo-
que magis cum in fine ejuſdem Statuti legatur clauſula,
ipſo jure, actus annullativa, caſu quo aliter fieret,
Bald. Imol. & alii *in l.* 1. *ff. de lib. et poſth.* quos ſequi-
tur Genua *de ſcript. privat. lib.* 1. *quæſt.* 16. *concluſ.* 2.
num. 23. *fol. mihi* 65. maximè cum ſit concepta per di-
ctionem, *ſi*, & per ablativum abſolutum, qui condi- 21
tionem, quæ ante omnia impleri debet ſpecificè, &
non per æquipollens, importat, & eſt idem cum forma,
Bart. *in d. l.* 1. *ff. de condit. & demonſtr. l. à teſtatore ff.
eod. l. evictiſſ. ff. de evict.* & Aſin. *§.* 11. *cap.* 1. *n.* 3.
Et in terminis cujuslibet donationis factæ à muliere,
ſive ſit donatio ſimplex, ſive remuneratoria, ſive ob 22
cauſam, ſive reciproca, ſive tacita, & præſumpta,
quòd ſit omninò nulla ſi non fuerit ſervata forma ſtatu-
ti, tradit latè Picus *d. tract. gloſſ.* 7. *num.* 16. *& ſeqq.
uſque ad* 43. ex pluribus rationibus, & auctoritatibus
quas ibidem adducit, &c.
Nec dubitari poteſt prædictam concluſionem locum
habere, quamvis donatio ſit ad favorem Clerici, in 23
quo videtur ceſſare omnis ſuſpicio fraudis, cùm verius
ſit ſive mulier contrahat cum Clerico, cum altera mu-
liere, cum minore, ſive etiam cum ſancto viro, ſemper
requiri formam, & ſolemnitatem è ſtatuto inductam,
propter jura, & rationes de quibus idem Picus *in alle-
gat. gloſſ.* 7. *nu.* 81. *& ſeqq. & nu.* 202. ſequitur Fenzon.
eod. tract. ad Statut. Urb. cap. 152. *n.* 54. *& ſeqq.*
Imò ex hoc ſolo fundamento, quòd donatio ſit facta
Clerico tanquam potentiori ratione fori, & magis pri-
vilegiato, latior, & craſſior arguitur dolus, & fraus, at-
que nullitas, quaſi proceſſerit ex fonte cupiditatis, & 24
avaritiæ, à quibus, & omni alia negotiatione, maximè-
que ab emendis litigiis plurimum deteſtandis, Clerici
omninò abſtinere debent, ut pulchrè tradit Gratian. *di-
ſcept. forenſ. cap.* 826. *num.* 6. *& ſeqq.*
Neque etiam pars adverſa poſſet prætendere validita-
tem hujuſmodi donationis ex correſpectiva donatione
facta ipſis donatricibus, quaſi verſemur in contractu il-
lis utili, & non damnoſo, quo caſu ſecundùm multos
non ſunt neceſſariæ ſolemnitates Statuti, vel quia ver-
ſemur in donatione ob cauſam, quæ æquiparatur con-
tractui oneroſo; nam ſuppoſita non verificantur, cùm
dicta donatio fuerit, & ſit illis valde pernicioſa, prout
conſtat ex inſpectione tituli, ac deficientibus ſolem-
nitatibus utilitas non præſumitur, ſed potius dolus, &
mala fides, imò nulla utilitate attenta ſemper de neceſ- 25
ſitate

Digitized by Google

ſitate eſſe adhibeadam ſolemnitatem Statuti, aliàs con-
tractus ſit ipſo jure nullus ex pluribus juxta veriorem
opinionem latè oſtendit Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*
27. *in princ. & num. ſeqq.* ubi *nu.* 10. concordando opi-
niones, dicit contrariam procedere poſſe quando ex
parte mulierum nulla interveniſſet obligatio, ſed con-
tractus totus eſſet abſolutè ad illarum favorem, quia
tunc cum ipſæ in nihilo obligentur, ſed ſibi alios obli-
gent non relevat ſi ſolemnitates Statuti non obſerven-
tur ſequitur Picus *d. gloſ.* 7. *n.* 18. *et ſeq.*

Et non obſtat, quòd in actu ubi exercetur liberali-
26 tas, non poſſit aliqua læſio conſiderari, quia iſtud non
procedit, quando læſio deducitur per modum conje-
cturæ ad præſumendum dolum, metum, & ſuggeſtio-
nem, Magon. *deciſ. Florent.* 18. *nu.* 4. Sicuti non pro-
27 cedit quando agitur de donatione correſpectiva facta
reſpectu alicujus rei datæ, vel remiſſæ, quia iſtis caſi-
bus conſideratur læſio etiam in donationibus, ſi plus
fuerit donatum, quàm receptum, vel quando fuit do-
nata res magni valoris, quàm donans juſto errore du-
ctus credebat eſſe modici valoris, Duran. *deciſ.* 121.
num. 21. 22. & 23. & facit Odd. *de reſtitut. in integr.*
quæſt. 58. *art.* 1. *num.* 12. 14. 15. *et ſeqq.*

Neque verſamur in donatione ob cauſam, quæ tunc
28 ſolùm dicitur talis, quando ſubeſſet neceſſitas, ob quam
ipſis teneretur donare, vel fieret ad comodum donan-
tis, quod liberalitatem excluderet Cravett. *conſ.* 136.
nu. 2. Cavaler. *deciſ.* 257. *nu.* 8. tantum autem abeſt,
quòd neceſſitas donandi in caſu prædicto adfuerit, ut
nec etiam poſſit excogitari aliqua cauſa impulſiva,
29 quæ ſecundùm aliquos faceret donationem ob cauſam,
licèt non ad prædictum effectum, ad tradita per Mi-
chalor. *tract. de fratr. part.* 1. *cap.* 20. *num.* 7. *et ſeqq.*
ſed hæc omnia abſque dubio ceſſant in caſu noſtro,
quia ſtatutum non ſe reſtringit ad ſolum contractum
donationis, ſed generaliter loquitur de omni contra-
ctu, in quo ex parte mulierum interveniat obligatio,
unde quoquo modo nominetur contractus, de quo agi-
mus, ſemper remanet ſub cenſura dicti ſtatuti, & ap-
plicantur rationes, & auctoritates, de quibus Pic. &
Gratian. *in loc. citat.*

Decretum autem Judicis, quod enunciativè tantùm
legitur in inſtrumento donationis plures patitur defe-
30 ctus, nam non eſt diſpoſitivè in ſcriptis redactum per
Notarium, nec interpoſitum inſtantibus prædictis do-
natricibus prout requiritur, aliàs non remanet ſufficien-
ter probatum, & per illud non dicitur ſatisfactum for-
mæ à ſtatuto inductæ, ut per Picum *d. tract. gloſſ.* 21.
num. 15. & *ſeqq.*

Secundò, quia non fuit adhibitum cum cognitione
31 cauſæ, probatis, & excuſſis cauſis, (imò nec enuncia-
tis) in ſcriptura ſeparata, prout neceſſe erat de jure,
leg. minorum Cod. de præd. minor. maximèq; cum non
intervenerint conſanguinei, nec eorum loco curator,
à quibus poſſit præſumi Judicem fuiſſe ſaltem ſumma-
riè informatum, nec alia de quibus latè Gratian. *di-
ſcept. forenſ. cap.* 153. *per tot.* & *cap.* 409. *num.* 30. &
ſeqq. ubi etiam *num.* 34. quod contractus eſt nullus
non obſtante decreto, quando conſtat de læſione, de
32 qua non poteſt dubitari in caſu noſtro, cùm ſimus in
contractu de ſua natura læſivo, & manifeſtè læſio ap-
pareat, &c.

Tertiò, quia decretum in donationibus tamquam
ſine cauſa & indebitè interpoſitum nihil operatur, *leg.*
33 *ab Agnato, & leg. fin. ff. de Curat. furioſ.* latè Gratian.
diſcept. 233. *nu.* 1. 5. & 10. Rot. coram Cavaler. *deciſ.*
257. *num.* 9. *et* 10. & quamvis loquantur in minore, ta-
men quoad fragilitatem conſilii, propter quam ultra
34 alias rationes cenſetur ſtatutum requirere conſenſum,
& licentiam conſanguineorum, mulier illi æquipara-
tur, Surd. *deciſ.* 62. *n.* 38. *et ſeqq.*

Quartò, & in omnem caſum, quòd hujuſmodi de-
35 cretum fuiſſet validum, quòd ex prædictis non eſt fir-
mandum, cùm ſtatutum illud requirat pro forma, non
poſſet aliquid operari præter dictam formam in hac par-
te, & non in aliis partibus, ſupplendo præſentiam,
& licentiam conſanguineorum, ultra dictum decretum
neceſſariam, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 483. *num.* 12.
& 23. maximè cùm ſimus in decreto Judicis non Ju-
36 riſperiti, quo caſu ceſſat omnis bona præſumptio pro
decreto, & illius juſtitia, idem Gratian. *cap.* 13. *num.*
6. & *cap.* 153. *num.* 20. Menoch. *de præſumpt. lib.* 2.
præſumpt. 75. *nu.* 42. & *ſeqq.* Si enim ille Judex fuiſſet
legum peritus certè non interpoſuiſſet tale decretum,
ne ultra amiſſionem dignitatum, & bonorum publica-
tionem, quam pateretur de juris rigore, juxta *text.*
& *gloſ. in l. jubemus* §. *His quoque Cod. de Sacroſ.* 37
Eccleſ. ipſe remanſiſſet obligatus ſubſidiaria actione
pro omnibus damnis, & intereſſe, ut in *ff.* & *C. de
Magiſtrat. convent.* Simoncell. *de decret. lib.* 1. *tit.* 1.
n. 12. cum aliis per Picum *dict. gloſ.* 21. *n.* 44. & 45.

Neque juramentum in dicta donatione appoſitum
poteſt ſupplere conſenſum, & licentiam proximiorum,
primò quia ſicuti hujuſmodi formæ ſtatutariæ cum 38
clauſula annullativa non potuiſſet expreſsè renunciari
cum juramento, Oſaſch. *deciſ.* 127. *num.* 12. cum
multis aliis per Gratian. *d. cap.* 691. *num.* 7. & 8. Ita
nec tacitè per dictæ formæ omiſſionem, ne ita facilè
reddatur evadere diſpoſitionem ſtatuti, & ne ſit major 39
virtus taciti, quàm expreſſi, contra *text. in l. cum quid*,
ubi DD. ff. ſi cert. pet.

Secundò, quia juramentum appoſitum ſuper contra-
ctu ipſo jure nullo nihil operatur, cùm natura juramen-
ti ſit adere tantum robur, & non ſubſtantiam actui, 40
ac ſublato contractu principali ipſum quoque tollitur,
nec probatur interveniſſe per contractum nullum, cui
in nihilo fides adhibetur, *cap. quanto de jurejur.* Gail.
obſerv. 59. *n.* 5. *lib.* 2. Bart. *in leg. ſi quis pro eo ff. de fi-
dejuſſ.* Gratian. *diſcept.* 824. *n.* 25.

Quòd autem ſimus in contractu ipſo jure nullo pa-
tet ex geminatis verbis ſtatuti ſupra relatis, quæ dicun- 41
tur latæ ſententiæ, & inducunt nullitatem ipſo jure,
ut benè ponderat, & declarat Gratian. *d. cap.* 691.
num. 2. &c.

Tertiò, quia cùm idem juramentum requiratur cor-
poraliter præſtitum pro forma in eodem ſtatuto ultra
alias ſolemnitates, non poteſt aliud operari, ut dictum
eſt de decreto, & generale eſt, quod juramentum uni- 42
cum, niſi ſit ampliſſimis verbis conceptum, non poteſt
plures defectus ſupplere, ſed unum tantùm, & quando
plures defectus eſſent ſanandi vigore juramenti, eſſent
neceſſaria plura juramenta ſpecialia, quoad omnes de-
fectus ſingillatim ſanandos, Gail. *obſerv.* 42. *num.* 11.
lib. 2. Surd. *deciſ.* 154. *num.* 12. & Gratian. *diſcept.* 27.
num. 37. & 38. Ne etiam contingat contra regulas ju- 43
ris, juramentum extendi ad ea, de quibus non fuit co-
gitatum, & operari ultra mentem contrahentium, *l. fin.
C. de non num. pec.* Bart. *in l.* 4. §. *quæſitum ff. ſi quis
caut.* &c. cum aliis per Michalor. *de fratr. part.* 3.
cap. 41. *num.* 35. & 36. &c.

ARGUMENTUM.

Sententia lata poſt peremptam inſtantiam ſta-
tuti an, & quando ſit valida, & quando
nullitas non attendenda.

SUMMARIUM.

1 *Sententia lata poſt peremptam inſtantiam ſtatuti, quando ſit nulla.*
2 *Judex quando poſſit elapſa inſtantia ſententiam validam proferre.*
3 *Statutum dirigens verba in Judicem, qualiter dui jubere dicatur.*
4 *Actus contra legem pœnalem geſtus non eſt nullus.*
5 *Cauſa ſemper terminari debet ſaltem intra tempus à jure communi præfixum.*
6 *Statutum loci particularis, & non Civitatis dominantis eſt attendendum.*
7 *Statutum Florentinum probibet appellationem, & nullitatem in cauſis centum librarum, & ab inde infra.*
8 *Appellatione probibita, non cenſetur probibita allegatio nullitatis.*
9 *Sententia nulla debet confirmari ſtante bono jure.*
10 *Nullitates non attenduntur, ubi jus redditur per Notarios.*
11 *Sententia juſta, licèt nulla, debet confirmari.*
12 *Sententia nulla quando poſſit per aliam validam confirmari, &c.*

13 *Sen-*

Digitized by Google

13 *Sententia poteſt proferri non obſtante peremptione inſtantiæ, quando ſumus in confeſſis.*

CAPUT LXXXVIII.

SEntentia lata per D. Prætorem Galeatæ ad favorem R. D. Petri Matthæi non poteſt dici nulla, ex eo quod lata fuerit poſt peremptam inſtantiam, quia quidquid dici poteſt, ubi ſtatutum inducendo inſtantias cauſarum dirigeret verba in juriſdictionem, vel præfigeret tempus juriſdictioni, ſive cauſæ, & inſtantiæ, quibus caſibus, cùm juriſdictio ad tempus conceſſa poſt illud tempus cenſeatur denegata, quandocumque feratur ſententia, elapſo illo termino, quo cauſa erat terminanda, eſſet ipſo jure nulla, quaſi eo temporis lapſu mandatum juriſdictionis evanuerit, *leg.* 2. *§. ſi judex*, *ff. de jud.* Aſin. *in prax.* §. 2. *cap.* 1. *in fine*, Pract. Pap. *for. ſent. def. gloſſ.* 1. *nu.* 36. Marant. *part.* 4. *diſt.* 16. *num.* 40. *& part.* 5. *num.* 58. Scacc. *de appell. quæſt.* 15. *num.* 288.

Tamen cùm in caſu noſtro Statutum Galeatæ non præfigat tempus inſtantiæ, nec juriſdictioni, ſed tantùm dirigat verba in judicem mandando illi ſub pœna librarum vigintiquinque cauſas intra certa tempora expedire, & ſimus in judice ordinario, quidquid eſſet in delegato, certum eſt, quod etiam poſt lapſum tempus aſſignatum durat illius juriſdictio, & cauſa extincta dici non
2 poteſt, unde Judex elapſo etiam hujuſmodi tempore potuit ſententiam proferre, Corn. *conſil.* 49. *nu.* 16. *lib.* 2. Cin. Bald. Ang. & alii *in leg. properandum in princ. C. de jud.* Aſin. *in prax.* *§.* 2. *cap.* 2. *num.* 2. Pract. Pap. & Marant. *in loc. ſup. cit. part.* 5. *num.* 58. *in fine* Altograd. *conſ.* 86. *num.* 31. *lib.* 2. Bardellon. *conſ.* 172. *num.* 21. ubi etiam loquitur in compromiſſo, ſequitur Scacc. *de appell. d. quæſt.* 15. *num.* 288.

Statutum enim dum dirigit verba in judicem, videtur duo imperare, unum ſcilicet Judici cauſam expediendam committendo, alterum, ut intra illud tempus præfixum, & determinatum expediat, ſi autem Judex alterum præceptum contempſit non expediendo cauſam intra tempus aſſignatum, non debuit inconvenientiam multiplicare omittendo etiam cauſam expedire, ſed il-
3 lam omninò per ſententiam terminare debuit, & potuit ſine vitio nullitatis, licèt ex omiſſione primi præcepti in pœnam inciderit, Corn. *d. conſ.* 49. Caſtr. *in conſ.* 184.
4 *lib.* 1. Alex. *conſ.* 71. 72. *&* 24. *lib.* 6. *& conſ.* 24. *libr.* 4. Dec. *conſ.* 500. *lib.* 4. Nam actus contra legem pœnalem geſtus non eſt nullus, Bald. *in l. ait prætor* §. 1. *ff. de dam. infect.* cum aliis pluribus quos refert, & ſequitur,
5 ac de communi teſtatur Aſin. *in d.* *§.* 2. *cap.* 2. *per tot.* ubi *num.* 4. intelligit dummodò, prout in caſu noſtro, cauſa intra tempus, & inſtantiam juris communis fuerit expedita, & idem circa prædicta ſequitur Pract. Pap. & Marant. *in loc. ſup. cit.* Scacc. *d. quæſt.* 15. *num.* 288. Altograd. *conſ.* 86. *num.* 33. *lib.* 2.

Neque obſtat, quod Statutum Florentinum præfigat tempus inſtantiæ, & juriſdictioni, non ipſi Judici tantùm, & ſic attenta illius diſpoſitione ſententiam eſſe ipſo jure nullam juxta ſuperiùs firmata; Quia in caſu noſtro ſervari, & attendi debet præfatum Statutum Galeatæ, non autem Statutum Florentiæ, quod non debet attendi in locis particularibus ſtatus, ubi adſunt ſtatuta
6 particularia diſponentia de caſu, de quo quæritur, quamvis talia ſtatuta eſſent invicem compatibilia, cùm unuſquiſque locus propriis ſtatutis ſit regendus, non autem Civitatis dominantis, niſi in ſubſidium deficiente ſtatuto loci ipſius particularis, Bart. *in l. omnes populi ff. de juſt. & jur.* Gratian. *diſcept.* 474. *num.* 2. Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 18. *num.* 70. *& ſeqq.* Rot. *in noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 145. *num.* 28.

Præterea ſi juxta cenſuram, & diſpoſitionem Statuti Florentini judicare volumus in dicta cauſa, prout neceſ-
7 ſe eſt in caſibus non diſpoſitis à Statuto loci particularis, utique fatendum eſt, quòd cùm ageretur de modica ſumma, non erat licita appellatio, nec nullitatis allegatio, ut expreſsè diſponit Statutum Florentinum *lib.* 2. *Rub.* 4. ubi in cauſis centum librarum, & ab inde infra prohibetur appellatio, nullitatis dictio, & omne aliud remedium, quo ſententiæ contradici poſſit, ex quibus verbis non poteſt negari non eſſe prohibitam allegationem nullitatis ſententiæ, quidquid aliàs appellatione tantùm
ſimpliciter prohibita poſſit de nullitate dici, cum appel- 8
latio, & nullitas ſint diverſa, Pract. Pap. *for. appell. ab interloc. gloſſ.* 1. Gratian. *diſcept.* 74. *num.* 2. 3. *&* 4.

Et ubicumque conſtat de bono jure, prout in caſu noſtro evidenter apparet de credito dicti R. D. Petri Matthæi, ſententia etiam nulla defectu juriſdictionis, qualis 9
eſſet peremptio inſtantiæ, ſi ipſi juriſdictioni eſſet præfixum tempus, deberet à Judice nullitatis, & appellationis omninò confirmari, Alex. *conſ.* 67. *lib.* 6. Vant. *de nullit. tit. ult. num.* 131. ubi de communi, & ita ſervari debere per Judices concludit idem Alex. *conſ.* 181. *num.* 15. *lib.* 6. Menoch. *conſ.* 361. *num.* 35. *lib.* 4. prout refert, & ſequitur Gratian. *diſcept.* 206. *num.* 4. & idem
tenet Magon. *deciſ. Luc.* 92. *num.* 33. præſertim cum 10
dicta ſententia lata fuerit per Judicem, Notarium, & Juriſperitum, quia ubi jus dicitur per Notarios, ut contingit coram Vicariis, & Poteſtatibus Terrarum in Statu Sereniſſimi Magni Ducis, apices juris non curantur, nec nullitates ab eis commiſſæ ſunt attendendæ, ſed tantùm bonum jus litigantium, Alex. *conſ.* 61. *num.* 11. *lib.* 2. Jaſ. *in l.* 1. *num.* 6. *de off. aſſeſſ.* cum aliis per Gratian.
diſcept. 353. *num.* 17. Et quòd ſententia juſta, licèt ſit 11
nulla, poſſit confirmari per Judicem appellationis, relato eodem Alex. *d. conſ.* 67. firmavit Rot. *diverſ. part.* 3. *lib.* 3. *deciſ.* 129. *nu.* 2. idem Gratian. *diſcept.* 734. *n.* 55. Magon. *deciſ. Luc.* 25. *num.* 45. *ubi Add.* Et multa quando ſententia nulla poſſit per aliam validam confir-
mari, tradit idem Gratian. *diſceptat.* 950. *num.* 27. *&* 12
ſeqq. & deciſ. Marcb. 144. *num.* 26. *&c.*

Et circa prædicta ſciendum eſt etiam, quòd ubi conſtat de debito ex confeſſione partis, poteſt quandocumque per Judicem ferri ſententia tanquam ſuper notorio, non obſtante peremptione inſtantiæ, cùm confeſſus habeatur pro condemnato, & partes Judicis in confeſſum non ſint niſi in exequendo, Hippolyt. *ſing.* 201. Franch. *deciſ.* 653. *n.* 2. Marant. *in prax. part.* 5. *num.* 60.

Intellige quando confeſſio emanavit durante adhuc inſtantia, ſecùs ſi ea jam perempta, ut per Franch. *d. deciſ.* 653. *n.* 4. *& dec.* 654.

ARGUMENTUM.

Statutum, quod hæreditas delata licèt non adita tranſmittatur, quando locum habeat; plura de tranſmiſſione, & qualiter hæreditas dicatur delata, & poſſit adiri, quid in bannito, & an poſſit repudiari in præjudicium creditorum.

SUMMARIUM.

1 *HÆreditas non adita, non tranſmittitur.*
2 *Hæreditas quando dicatur delata, num.* 10. *& ſeqq.*
3 *Hæreditas an exiſtente aliquo impedimento adeundi dicatur delata, num. ſeqq.*
4 *Tranſmiſſio quid ſit.*
Impeditus adire, ſi fuerit inſtitutus, habetur pro non ſcripto.
5 *Quid in impedimento adeundi de facto.*
6 *Infans, cui ſit hæreditas delata, an eam tranſmittat, n.* 17. *& num.* 31.
7 *Infans habetur pro abſente, & æquiparatur dormienti.*
8 *Hæreditas ut poſſit adiri, quæ requirantur.*
9 Pecuniæ *vox latè ſumpta, quid ſignificet, & quid ſtrictè.*
12 *Hæreditas non dicitur delata pendente conditione, num.* 49. *& ſeqq.*
13 *Lex ex actu conditionali nullum producit effectum.*
14 *Ex actu nullo nullus reſultat juris effectus.*
15 *Impedimentum ignorantiæ non impedit operationem legis.*
16 *Hæreditas dicitur delata, quando impedimento poteſt occurri per interpoſitam perſonam.*
17 *Hæreditas infanti delata per quos ejus nomine poſſit adiri.*
18 *Pater retinendo dotem maternam, an dicatur nomine filii adire.*
19 *Hæreditas pupillo delata, per quos ejus nomine poſſit adiri.*

Pu-

Digitized by Google

Pupillus hæreditatem non aditam non poteſt tranſmittere.

20 *Hæreditas minori delata quomodo poſſit adiri.*
Minor tranſmittit ad hæredes beneficium reſtitutionis in integrum, num. 33.

21 *Hæreditas an dicatur adita per habitationem domus, vel ingreſſum fundi.*

22 *Privatus factione paſſiva teſtamenti non poteſt per interpoſitam perſonam fieri hæres, nec ei dicitur delata hæreditas.*

23 *Verba Statutorũ ſunt propriè, & ſtrictè intelligenda.*

24 *Hæreditas infanti, vel aliter impedito an dicatur propriè delata, ut habeat locum Statutum, quod hæreditas delata, & non adita tranſmittatur, contrarium, num. 25. & 26.*

27 *Tranſmiſſio qualiter fiat ratione ſuitatis, ſanguinis, & juris deliberandi.*

28 *Tranſmiſſio ratione ſuitatis fit cum beneficio abſtinendi.*

29 *Tranſmiſſio ſuitatis fit in extraneos etiam in præjudicium exiſtentium in pari gradu, n. 42.*

30 *Tranſmiſſio ſanguinis quænam ſit, & juris deliberandi, numero 32.*

33 *Minor, qui mortuus eſt ſine aditione tranſmittit in hæredes beneficium reſtitutionis in integrum adverſus lapſum temporis adeundi. n. 20.*

34 *Extenſio intelligitur ſecundùm terminos juris extenſi.*

35 *Deſcendentes tranſmittunt hæreditatem aſcendentium, etiamſi ignoraverint.*

36 *Tranſmiſſio qualiter fiat vigore Statuti Florentini.*

37 *Hæreditas ſemel repudiata, an poſſit amplius adiri, & quid in filio, n. 38. & 39.*

40 *Filius licet abſtineat, ſi per interpoſitam perſonam emat bona patris, efficitur illius hæres ſimpliciter.*

41 *Tranſmiſſio dotis maternæ qualiter fiat vigore Statuti Florentini.*

43 *Hæreditas deſcendentis delata aſcendenti, & ab eo non adita, an tranſmittatur.*

44 *Legitima, & ejus ſupplementum qualiter tranſmittatur, & num. 45.*

46 *Legitima non poteſt in præjudicium creditorum per filium repudiari.*

47 *Hæreditas, & legatum an poſſit repudiari in præjudicium creditorum.*

48 *Hæreditas delata bannito qualiter poſſit in præjudicium fiſci repudiari, & quare non ſpectet ad fiſcum, etiam quoad legitimam.*

49 *Conditio omninò caſura, & eventura non impedit tranſmiſſionem.*

50 *Hæres quando poſſit ante eventum conditionis hæreditatem adire, & tranſmittere.*

51 *Hæres poteſt pendente conditione agnoſcere bonorum poſſeſſionem de jure prætorio.*

CAPUT LXXXIX.

STatuto Mutilianæ *lib.* 2. *Rub.* 40. ac in aliis pleriſque locis cavetur, quòd hæreditas delata cuique etiam ignoranti, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato licèt nondum adita tranſmittatur ad hæredes decedentis, ac idem ſervari debere in fideicommiſſo, legato, donatione, ac alia quacumque ultima voluntate, &c.

Quapropter, & non ſemel apud doctos dubitari vidi,
quando hæreditas dicatur propriè delata, ut poſſit habere locum ſtatutaria diſpoſitio, cùm aliàs de jure com-
1 muni hæreditas non adita non tranſmittatur, niſi ratione ſuitatis, *l. emancipata, C. qui admitti, l. 3. ſſ. acquirere, ff. de bon. poſſ.* Magon. *deciſ. Flor.* 17. *num.* 1.
2 Et dici delatam quando quis adeundo illam conſequi
poteſt, aliàs ſecùs, eſt text. *in l. delata* 151. *ff. de verb. ſignif.* Marant. *in repet. l. is poteſt num.* 16. *ff. de acqu. hæred.* Unde difficultas major verſatur, an exiſtente aliquo impedimento adeundi in hærede, fideicommiſſario,
3 vel legatario, poſſit hæreditas dici delata, vel legatum,
ſive fideicommiſſum delatum, ad hoc, ut ſit locus tranſmiſſioni, & quia impedimentum poteſt eſſe de jure, vel de facto, de jure, ut quia vocatus ad hæreditatem ſit ſpurius, hæreticus, vel aliter ſucceſſionis incapax, & de iſtis impedimentis non eſt diſſerendum, cùm clarum ſit quod de jure impediti non poſſunt hæreditatem
4 conſequi, nec ideo illam ad ſuos hæredes tranſmittere,
ex eo quia tranſmiſſio eſt jus adeundi, quod habebat moriens per *dict. l. delata* 151. *ff. de verb. ſignif.* Bolognet. *in rubr. Cod. quando non pet. part. num.* 11. Et ſi tales fuerint inſtituti, pro non ſcriptis habentur, *l. ſi quis mihi, §. Si qui, ff. de acq. hæred. & in l. ejus qui, §. fin. ubi gloſ.* & Bart. *ff. de Teſtam.* Marant. *in l. is poteſt num.* 106. *ff. de acqu. hæredit.* ubi quod tunc hæreditas ibit ad ſubſtitutum ſi adeſt, vel ad conjunctum, ſive ad venientes ab inteſtato, juxta *l. 1. ſſ. 1. C. de cadu. toll.*

Quando autem ſumus in impedimento adeundi de facto, videtur eodem modo dicendum, non poſſe dici
delatam hæreditatem per text. *in dict. l. delata*, ubi di- 5
citur delata, quando hæres adeundo illam conſequi poteſt, ergo ſi ſit impeditus etiam de facto, non poteſt dici verè delata.

Sed huic reſolutioni obſtat text. *in l. licèt, & l. ſi in-*
fanti, C. de jur. delib. ubi infanti, & ignoranti dicitur 6
hæreditas delata, & tamen conſtat in illis eſſe impedimentum adeundi, & quod ſi non adiverint, non poſſunt tranſmittere, *d. l. ſi infanti, ſſ. ſin verò*, Marant. *in d. l. is poteſt n.* 145. *& num.* 263. *ff. de acqu. hæred.* infans enim habetur pro abſente, ac æquiparatur dormienti,
& ignoranti. Montan. *de tut. cap.* 29. *num.* 18. & ideò 7
dicitur impeditus de facto, nec ullum negotium per ſe
gerere poteſt, Marant. *loc. cit.* & Montan. *d. tract. cap.* 8
30. *num.* 7. *&c.* Nam ad hoc, ut hæreditas poſſit adiri, novem requiſita ſunt neceſſaria, primò quòd adire volens ſit homo liber, ſecundò paterfamilias, tertiò compos mentis, quartò major 25. annis, quintò ſciat mortem illius, cui intendit ſuccedere, ſextò quòd ſit delata, ſeptimò quòd ſit validum teſtamentum ſi agatur ex teſtamento, octavò quod ſit proximior in gradu, nonò quod ſciat an ab inteſtato, vel ex teſtamento ſuccedat, prout hæc omnia requiſita ſingillatim declarat Marant. *in d. l. is poteſt n.* 104. *cum pluribus ſeqq.*

Pro vera igitur hujus difficultatis reſolutione eſt diſtinguendum, quod aut iſtud verbum, *delata*, ſumitur
in lata ſignificatione, aut in anguſta, & ſtricta, que- 9
madmodum ſumitur pecunia largè, & ſtrictè, ut largè ſumpta omnes res mobiles contineat, & quidem propriè, *l. pecuniæ appellatione* 4. *ff. de verb. ſignific.* ſtrictè verò pecuniam numeratam tantùm, Franc. Curt. Pap. *tract. de ſequeſtr. num.* 1. *&c.* Sic etiam largè ſumendo dictum verbum, *delata*, dicitur hæreditas delata quantum ad legis operationem etiam impeditis, qui ſint à lege vo-
cati, Marant. *in d. l. is poteſt n.* 265. *ff. de acq. hæredit.* 10
ſtrictè verò, & eum effectu intelligendo dictum verbum, *delata*, tunc erit delata hæreditas, quando vocatus adire poteſt, unde exiſtente aliquo impedimento in hac ſtri-
cta ſignificatione non poterit dici delata, ſi vocatus il- 11
lam conſequi non poteſt non inſpecta qualitate impedimenti, ac ita intelligi poteſt, *dict. l. delata*, vel ſecundùm Marant. *loc. cit dict. num.* 265. *in fine*, quando non poteſt adiri, quia non ſit mortuus teſtator, vel non ſit purificata conditio, & ſic de aliis impedimentis extrà perſonam hæredis, &c.

Sumendo itaque largè hujuſmodi verbum, *delata*, pro delatione conſiſtente in ſola legis operatione, dicendum eſt, quod aut impedimentum adeundi oritur ex condi-
tione inſtitutioni, vel legato appoſita, & tunc nec in 12
hac lata ſignificatione generaliter poterit dici delata hæreditas, Gloſ. *d. l. delata* 151. *ff. de verb. ſignific. l. is qui hæres* 13. *ff. de acq. hæred. l. ſed & ſi de ſua* 14. *§.* 1. *ff. eod. l. ſi ita ſcriptum* 46. *ſſ. ſi ſub conditione, ff. de l.* 2. Gratian. *diſcept. forenſ. capit.* 140. *nu.* 27. quia
lex ex actu conditionali pendente conditione nullum 13
producit effectum, *l. cedere diem* 213. *ff. verb. ſignificat.* Aut oritur impedimentum ex parte teſtamenti, ut quia ſit nullum, & tunc nec pariter poterit dici dela-
ta hæreditas, vel legatum, cùm ex actu nullo nullus re- 14
ſultet juris effectus, *l. non dubium, Cod. de legibus.* Aut tamdem adeſt impedimentum ex parte hæredis, quod contingere poteſt ratione ignorantiæ, vel aliis de cauſis. Si ratione ignorantiæ, illud non impedit operatio-
nem legis *§. conditionis, Inſtit. de verb. obligat.* & ſic 15
hæreditas erit delata etiam ignoranti quoad operationem legis; Si verò aliis de cauſis quis reperiatur impeditus adire, ſiquidem tale impedimentum, cui poſſit occurri per interpoſitam perſonam ſcilicet tutoris, vel
Curatoris, & pariter dicetur delata hæreditas, in quibus 16
ter-

Digitized by Google

terminis loquitur *dict. l. ſi infanti*, *C. de jur. delib.* & *ſimilia jura*, ſi enim infans habet patrem, vel avum,
illi poſſunt ejus nomine adire, ſicut eis deficientibus
poteſt tutor, qui ſi neglexerint, & moriatur infans hæ-
reditatem non aditam non tranſmittit niſi ad patrem ex
17 privilegio, ut *in d. l. ſi infanti*, ubi DD. & latè Theſaur.
deciſ. 88. *per tot.* Marant. *in d. l. is poteſt nu.* 145. Gra-
18 tian. *diſcept. forenſ. cap.* 401. *num.* 32. An verò pariter
retinendo dotem maternam cenſeatur nomine filii in-
fantis hæreditatem matris adire videtur affirmare Gra-
tian. *diſcept. forenſ. cap.* 627. *num.* 26. & facit Magon.
deciſ. Florent. 14. *in fine*, & *dec.* 148. *n.* 11. videndus la-
tè pro contraria opinione Altograd. *conſ.* 81. *n.* 6. & *ſeqq.*
per tot. lib. 1. Pupillus autem major ſeptennio cum con-
ſenſu patris, vel tutoris, vel ſi neutrum illorum habet,
cum auctoritate Judicis adire poteſt, nam ſolus pater,
19 vel tutor pro illo adire non poſſunt, ac læſus habet reſti-
tutionem in integrum, & ſi non adiverit, nec ad pa-
trem, vel illos tranſmittere poteſt, *d. l. ſi infanti*, & latè
declarat Marant. *loc. cit. n.* 146. & *ſeqq.* Montan. *de tut.*
cap. 10. *n.* 44. *cap.* 32. *reg.* 9. *n.* 273. & *cap.* 30. *n.* 107.
ad 134. & *n.* 162. ubi plura de hac materia. Et quomo-
do delata minori 25. annis ei acquiratur, tradit idem
Marant. *loc. cit. n.* 153. ubi quod talis minor poteſt adi-
20 re cum auctoritate patris, vel curatoris, quos ſi non
habet, vel recuſent conſenſum præſtare, poteſt ex ſe
ipſo adire ſalvo ſemper beneficio reſtitutionis in inte-
grum, quod etiam ad hæredes tranſmittit, Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 78. *n.* 22. & *cap.* 820. *n.* 20. Quan-
do autem fuit adita per tutorem, qualiter pupillus fa-
21 ctus major dicatur aditionem ratificaſſe, vide Gratian.
diſcept. for. cap. 611. *n.* 54. &c. Et an per habitatio-
nem domus paternæ ſciente tutore dicatur adita hære-
ditas, Montan. *de tut. cap.* 9. *n.* 36. & 37. & an per
ingreſſum fundi unà cum tutore, idem Mont. *c.* 30. *n.*
44. &c.

Quando autem non poteſt impedimento occurri per
interpoſitam perſonam, ut quia hæres ſit damnatus ob
aliquod delictum, ſive alio modo privatus factione paſ-
22 ſiva teſtamenti, & tunc per interpoſitam perſonam
non poteſt fieri hæres, *l. neque per ſe hæredes*, *C. de*
hæred. inſtit. & ita nec ei aliquo modo poterit dici de-
lata hæreditas, de quo etiam infrà alia dicentur, &c.

23 Cùm igitur verba ſtatutorum in propria, & ſtricta
ſignificatione ſint accipienda, *d. l.* 3. *ſ. hæc verba*,
ubi Bart. *ff. de neg. geſt. cum ſimilibus*, præcipuè quan-
do ſumus in correctoriis juris communis, quo caſu nul-
lam recipiunt interpretationem, ſed propriè prout ja-
cent debent intelligi, Magon. *deciſ. Luc.* 6. *num.* 31.
videbatur dicendum tunc ſolum eſſe locum tranſmiſ-
ſioni vigore ſtatuti, quando eſſemus in hæreditate pro-
priè, & ſtrictè delata, & quam quis adeundo conſequi
poteſt, non autem quando agitur de delata hæreditа-
te, latè ſumpto delationis vocabulo, juxtà caſus ſupra
enumeratos, & ideò delatam infanti, qui propter im-
becillem ejus ætatem non poteſt adire, vel furioſo,
qui ob defectum judicii pariter impeditur adire, ſive
24 ignoranti non poſſe ad illorum hæredes tranſmitti,
niſi ex potentia ſuitatis, Marant. *d. l. is poteſt n.* 265.
ff. de acq. hæred. cum hujuſmodi perſonis non dica-
tur propriè, & ſtrictè delata, ex eo quia adeundo per
ſe illam conſequi non poſſunt, & ideò ſtatutum non
procederet, ut tenet Matteſil. *ſing.* 144. quem ſequitur
Rim. jun. *in l.* 1. *Cod. qui admitti*, &c.

Contrarium tamen, nempè diſpoſitionem ſtatuti pro-
25 cedere etiam in caſibus prædictis, in quibus hæreditas
dicitur largè delata per legis operationem firmant Dec.
Niger. Sap. & alii *in d. l. Cod. qui admitti*, & eſt com-
munis opinio, ut teſtatur Alciat. & Rebuff. *in d. l. de-*
lata 132. *ff. de verb. ſignif.* quæ opinio communis eſt
tenenda, ſicuti eam publicè docendo amplexus eſt Ex-
cellentiſs. D. Franciſcus Barbadorius Præceptor meus
colendiſſimus Bononiæ anno 1644. *dict. l. C. qui admit-*
26 *ti*. Et ad hoc quænam dicatur propriè hæreditas, vel
bonorum poſſeſſio delata, ultrà citatos videndi ſunt
Jaſ. *n.* 4. Cagnol. *n.* 21. Zuccard. *n.* 12. Palud. *num.* 1.
Bolognet. *n.* 22. Maſſin. *n.* 128. *omnes in d. l.* 1. *qui ad-*
mitti, & Fachin. *controverſ. jur. cap.* 37. *lib.* 13.

Pro cujus deciſionis confirmatione animadverten-
dum eſt, quod dictum ſtatutum potius dicitur exten-
dere, quam prorſus corrigere jus commune, ſiquidem
de jure communi non eſt ſemper, & abſolutè prohibi- 27
ta tranſmiſſio, ſed admittitur in pluribus caſibus, ut
ratione ſuitatis, ſanguinis, ac juris deliberandi, *l. cum*
antiquioribus, *C. de jur. delib.* Ratione enim ſuitatis
ſui hæredes, ideſt liberi obtinentes primum gradum ſi-
ve ſciverint, ſive ignoraverint, niſi expreſſe repudia-
verint, tranſmittunt ad quoſcumque hæredes hæredi- 28
tatem patris non aditam, uti adeundam cum beneficio
tamen abſtinendi, *l. apud hoſtes*, *C. de ſuis*, *ac legi-*
timis, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 271. *n.* 16. & *cap.*
772. *n.* 53. ubi multa de ſuitate, & illius effectibus,
ita ut hujuſmodi tranſmiſſio fiat in extraneos etiam in
præjudicium exiſtentium in pari gradu, Magon. *deciſ.*
Florent. 148. *n.* 16. Ratione verò ſanguinis omnes libe- 29
ri etiam non obtinentes gradum ſuitatis tranſmittunt 30
hæreditatem aſcendentium non aditam in ſuos deſcen-
tes, ſive ſciverint, ſive ignoraverint delationem, niſi
expreſsè eam recuſaverint, quod procedit etiam in le-
garis, & fideicommiſſis, *l. unic. C. de his*, *qui ante*
apert. tab. ſicuti infans mortuus ante aditam hæredita- 31
tem ſibi delatam, de jure communi illam tranſmittit
ad ſolum patrem ex privilegio ſpeciali, non autem ad
alios hæredes, *l. ſi infanti*, ubi Bart. & Bald. *C. de*
jur. delib. ſequitur Marant. *in d. l. is poteſt nu.* 145. &
263. *ff. de acq. hæred.* Et quoad jus deliberandi mor-
tuo aliquo hærede, etiam extraneo adhuc durante anno 32
à lege præſcripto ad deliberandum tranſmittitur reſidu-
um hujuſmodi temporis ad quoſcumque hæredes, ſi
moriens ſciverit ſibi delatam, ſecùs autem ſi ignora-
verit, quando ſumus in extraneo, *l. cum antiquioribus*,
ubi gloſ. *C. de jur. delib.* Marant. *d. l. is poteſt nu.* 268.
& 319. *in l. emancipata*, *Cod. qui admitti*, & *præd.*
& ſequitur Rot. Rom. *in Noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 22. *n.*
39. 40. & 41. Ita ut ſi fuerit minor ille, cui erat delata
hæreditas, & ſi mortuus ſine aditione, cùm eo ipſo
quod non adivit, dicatur læſus, tranſmittat etiam ad
hæredes beneficium reſtitutionis in integrum, quod 33
ipſe haberet ſi viveret adverſus hujuſmodi lapſum an-
ni, *l. Pantonius* 85. *ff. de acq. hæred.* ubi Bart. Caſtr.
& alii, Surd. *deciſ.* 138. *n.* 10. Gomeſ. *var. reſol. cap.*
9. *tranſmiſſ. nu.* 56. cum aliis multis per Gratian. *di-*
ſcept. for. cap. 78. *n.* 22. *c.* 820. *n.* 20. & *ſeqq.*

Quapropter dictum ſtatutum extendendo jus com-
mune neceſſariò debet intelligi ſecundùm terminos ju-
ris communis extenſi, *l. ſed & ſi manente ff. de præc.*
DD. in l. lecta, *ff. de cert. pet.* ſed quando jus com- 34
mune concedit tranſmiſſionem in prædictis caſibus,
non diſtinguit an dicatur hæreditas ſtrictè, vel largè
delata, ergo & eodem modo ſtatutum interpretari de-
bet, & quod ita jus commune interpretetur, facit *l.* 35
unic. de his, *qui ante apert. tab.* ubi deſcendentes, ſi-
ve ſciverint, ſive ignoraverint delationem, &c.

Circa quod eſt etiam notandum vigore Statuti Flo-
rentini *lib.* 21. *Rub.* 129. tranſmiſſionem fieri ab eo,
qui defuncti bona poſſedit per quindecim dies à die
mortis defuncti, cùm tunc abſque alia aditione ſit factus
hæres activè, & paſſivè ipſo jure, etiam ſi agatur de re
minima poſſeſſa, & detenta, ac etiam ſi præten-
deret non uti hæres, ſed ex alia cauſa detinuiſſe, & 36
licèt prius repudiaverit, nam ſi poſt repudiationem poſ-
ſideat ut ſupra, efficitur hæres ſimpliciter, Magon.
deciſ. Flor. 10. *n.* 20. & *ſeqq. per tot.* quamvis aliàs 37
hæreditas ſemel repudiata non poſſit amplius adiri,
l. ſicut, *C. de repud. hæred.* Magon. *loc. cit. n.* 29. &
30. niſi eſſemus in filio, qui licèt ex omni cauſa te-
ſtati, & inteſtati repudiaverit hæreditatem paternam,
poteſt ex ſpeciali privilegio re integra intra triennium
pœnitere, & repudiatam hæreditatem capere cum be- 38
neficio legis, & inventarij, *l. ſi quis ſuus*, *ff. de jur.*
delib. l. fin. C. de repud. hæred. Surd. *conſil.* 437. *n.* 35.
Rota *deciſ.* 96. *nu.* 11. *part.* 6. *recent.* Pract. Pap. *lib.*
hæredit. ex teſtam. gloſſ. 2. *n.* 8. intelligendo tamen in
ſuo, nam emancipatus, vel ubi ageretur de hæredi-
tate matris habet ſolum annum ad pœnitendum, *l.* 39
nonnumquam 8. *ff. de collat. bon. gloſſ. in d. l. fin. C. de*
repud. hæredit. An autem opus ſit expreſſa revocatio-
ne, vel ſufficiat tacita, idem Magon. *dict. deciſ.* 10.
num. 16. & *ſeqq.* ubi etiam *n.* 35. quod ſi filius abſti-
nuerit, & poſtea per interpoſitam perſonam emerit
bona patris, adhuc efficitur hæres ſimpliciter, quia
lex præſumit iſto caſu omnia ſimulatè geſta, &c. 40

Sicut etiam tranſmiſſio dotis maternæ, licèt non aditæ vigore Statuti Florentini ſit in quoſcumque hæredes etiam extraneos filiorum, & deſcendentium licèt extarent filii ex alio matrimonio, ut teſtatur idem
41 Magon. *deciſ. Flor.* 148. *in princ.* Quæ quidem tranſmiſſio ſtatutaria, etſi in dubio dicatur irregularis, cùm ſit in tranſverſales, & extraneos, & non habet locum in præjudicium exiſtentis in pari gradu propter obſtaculum majoris æquitatis, quæ eſt, ut filii ſuperſtites potiùs, quàm extranei habeant matris hæredita-
42 tem, tamen in caſu prædicto cùm verba ſint clara Florentiæ, dicitur regularis, & ordinaria, ſicut illa quæ ſit ex potentia ſuitatis, & ad inſtar illius habet locum etiam in præjudicium exiſtentium in pari gradu, Magon. *dict. deciſ.* 148. *n.* 14. *& ſeqq.* Quod tranſmiſſio non habeat locum in præjudicium exiſtentium in pari gradu propter obſtaculum majoris æquitatis contra Magon. *loc. cit.* latè probat Altograd. *conſ.* 83. *per tot. lib.* 1. ubi oſtendit *dict. deciſ. Magon.* fuiſſe pluries ab eadem Rota Flor. reprobatam.

43 Tranſmiſſio tamen de jure communi haberet locum in hæreditate deſcendentis, quæ delata aſcendentibus, & non adita ab illis non tranſmittitur, Cravett. *conſ.* 37. *n.* 4. cum aliis per Magon. *deciſ. Flor.* 104. *nu.* 6. ſecùs autem ſtante ſupradicto ſtatuto, quod hæreditas delata, & non adita tranſmittatur juxta ſuperiùs dicta, &c.

Legitima verò, vel ejus ſupplementum quamvis non fuerit agnita, nec in judicium deducta, tranſmittitur ad quoſcumque hæredes etiam extraneos, ſive aga-
44 tur de legitima debita deſcendentibus, ſive de illa, quæ debetur aſcendentibus, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 118. *n.* 36. *cap.* 602. *per tot. cap.* 743. *n.* 1. ubi ampliat etiam ad Trebellianicam *cap.* 807. *n.* 33. *& cap.* 448. *n.* 21. *&c.* quem ſequitur Rot. *in Noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 160. *per tot.* ubi videnda Magon. *deciſ. Florent.*
45 10. *n.* 12. *& ſeqq.* Quod intelligitur rejecto omni onere appoſito, quamvis defunctus tacuerit, & non petierit illud reiici, idem Gratian. *diſcept.* 594. *nu.* 11. *&* 702. *n.* 18. niſi fuiſſet acceptata cum onere, cujus poſteà per hæredes acceptantis non poteſt peti rejectio, latè idem Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 983. *per tot.*
46 Ita ut quadammodo videatur etiam tranſmitti in creditores invito filio, cùm non poſſit in eorum præjudicium repudiari, & renunciari, ut latè per Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 2. *quæſt.* 29. *per tot.* quidquid contrarium videatur firmare Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 882. *n.* 32. cujus opinio procedere poteſt reſpectu hæredita-
47 tis, vel legati, quæ repudiari poſſe videntur in præjudicium cujuslibet creditoris etiam hypothecarii, licèt in foro conſcientiæ graviter peccent, tam ipſe debitor repudians quàm advocati, & alii conſilium dantes, idem Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 271. *per tot. cap.* 458. *n.* 18. *& cap.* 132. *per tot.*

Hæreditas tamen delata bannito, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato, & non adita tempore delicti, vel con-
48 fiſcationis poteſt in præjudicium fiſci repudiari, & tamquam jus futurum non venit in confiſcatione, ita ut nec fiſcus poſſit prætendere legitimam in bonis paternis ex perſona talis banniti, quia talis filius bannitus reputatur mortuus ante patrem tempore banni, Paul. de Caſtr. *conſ.* 212. *lib.* 2. & alii relati per Cabal. *reſol. crim. caſ.* 264. *per tot.* ubi latè explicat hanc concluſionem, & ſequitur Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 271. *num.* 20. *cap.* 458. *n.* 20. *& cap.* 132. *nu.* 12. *& ſeqq.* ubi vide & Marant. *in d. l. is poteſt n.* 124. *in fine, &c.*

49 Et quamvis dictum fuerit ſupra, quod pendente conditione non dicatur delata hæreditas, nec ſit locus tranſmiſſioni, tamen ſciendum eſt, quod ſi ſit omninò certum conditionem eſſe caſuram, ut mortis alicujus, non impeditur tranſmiſſio, Rot. *in Noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 22. *n.* 47. ſicut etiam quando eſt opinio communis,
50 publica vox, & fama, quod conditio ſit omninò extitura in favorem hæredis, poteſt ſtatim hæres non expectato conditionis eventu adire hæreditatem, & eam ad ſuos hæredes tranſmittere, licèt conditio nondum extiterit, dummodo poſteà exiſtat, Marant. *in d. l. is poteſt. n.* 325. *ff. de acqu. hæred.* Gratian. *diſc. forenſ. cap.* 156. *n.* 6. 7. *&* 8.

51 Ac non obſtante pendentia conditionis poteſt hæres de jure prætorio agnoſcere bonorum poſſeſſionem, quid autem ex tali agnitione conſequitur, tradit idem Gratian. *diſcep. for. c.* 540. *n.* 28. *& ſeqq. &c.*

ARGUMENTUM.

Legitima quanta ſit, an debeatur filiabus in bonis maternis ſtante ſtatuto illarum excluſivo, plura de renunciatione, quando æqualitas dotis ſit ſervanda inter ſorores, an maſculi ex uno matrimonio excludant fœminas ex alio.

SUMMARIUM.

1 *Legitima qualiter, & quibus debeatur titulo inſtitutionis ſine gravamine.*
2 *Legitima debetur etiam fœminis de jure communi.*
3 *Legitima quanta ſit, & quomodo dividenda.*
4 *Legitima debita nepotibus in bonis Avi quanta ſit.*
5 *Legitima an poſſit tolli per ſtatutum, n.* 22.
6 *Statutum excludens fœminas dotatas, an, & quando intelligatur excludere tantùm ab hæreditate dotantis, vel aliorum, n.* 24.
7 *Argumentum à contrario ſenſu valet ad interpretationem Statutorum.*
8 *Legitima an comprehendatur quando de illa non fuit facta ſpecialis mentio in ſtatuto, n.* 17. *& n.* 26.
9 *Filia quando non poſſit ſuccedere in bonis maternis ſtante ſtatuto.*
10 *Filia licèt excluſa à ſtatuto, vel per renunciationem, poteſt capere relicta in teſtamento, & quando acquirat ei, cui renunciavit, n.* 15.
Renunciatio in dubio intelligitur tantùm quoad ſucceſſionem ab inteſtato.
11 *Filia poteſt capere per donationem, licèt renunciaverit, vel ſit excluſa à ſtatuto.*
12 *Renunciatio eſt ſtricti juris, & ſufficit ſi in aliquo verificetur.*
13 *Renunciatio de bonis paternis, & maternis qualiter non extendatur ad fraterna etiam ab illis provenientia, & facta mentione alicujus fratris non extenditur ad bona aliorum fratrum.*
14 *Renunciatio facta pluribus fratribus, cum pacto quod illis decedentibus poſſit ſuccedi, uno tantùm decedente admittitur ſoror ad illius portionem.*
16 *Renunciatio ſi non ſortiatur effectum debent accepta reſtitui.*
17 *Fęmina ſimpliciter excluſa à ſucceſſione dicitur excluſa etiam à legitima.*
18 *Filia quando præſumatur dotata etiam de bonis maternis quando fuit dotata à fratre, vel tutore, & quid ſi fuerit dotata à patre, n.* 19.
20 *Patre declarando Filiam dotaſſe etiam de bonis maternis Filia remanet ab eis excluſa.*
21 *Frater dotando ſororem intelligitur facere animo compenſandi cum legato illi facto in teſtamento.*
23 *Statutum excluſivum fęminarum dicitur favorabile, & quare.*
25 *Filia vigore ſtatuti Florentini eſt excluſa à bonis paternis & maternis indiſtincte.*
27 *Filia à patre dotata non poteſt dicere ſe incongruè dotatam, numeris ſeqq.*
28 *Filia excluſa an debeat habere dotem æquivalentem legitimæ.*
29 *Pater poteſt majorem dotem uni filiæ dare, quàm alteri.*
30 *Frater tenetur æqualitatem dotis ſervare inter ſorores.*
31 *Pater tenetur integram dotem primi matrimonii filiæ reſervare.*
32 *Statutum excluſivum fęminarum, an procedat quoad bona emphyteutica, & n.* 34.
33 *Statutum excludens fęminas non cenſetur illas excludere à jure vigore contractus delato.*
34 *Legitima debetur etiam ex bonis emphyteuticis.*
Emphyteuſis qualiter poſſit alienari ab ultimo comprehenſo in inveſtitura.
36 *Conſuetudo alienandi emphyteuſim in præjudicium vocatorum quando valeat.*
37 *Statutum excluſivum fęminarum, an comprehendat bona alibi ſita.*

38

38 *Filii ex primo matrimonio qualiter non excludant fœminas ex ſecundo, nec è contra in bonis maternis.*

39 *Flia excluſa à ſucceſſione non cenſetur excluſa à lucro obveniente vigore l. hac edictali.*

40 *Renunciatio qualiter non extendatur ultra cauſam expreſſam.*

41 *Renunciatio intelligitur facta contemplatione filiorum extantium, & rebus ſic ſtantibus, &c.*

CAPUT XC.

Legitima debetur filiis legitimis, & naturalibus, licèt emancipatis, ac etiam nepotibus, parentibus de medio ſublatis, honorabili titulo inſtitutionis purè,
1 ac ſine aliquo gravamine, ut per Merlin. *tract. de legit. lib. 1. tit. 2. quæſt. 1. cum aliquibus qq. ſeqq.* & Michalor. *tract. de fratr. part. 1. cap. 33. n. 12. & ſeqq. ad 57. cum ſuis ampliationibus, & limit. &c.*

Quod quidem procedit, tam in ſucceſſione patris, quàm matris, & tam quoad filios maſculos, quàm quoad fœminas, quibus ſublata omni ſexus differen-
2 tia eodem modo ſicuti maſculis debetur, *l. maximum vitium, C. de lib præt.* Merlin. *d. quæſt. 1. num. 3. & 4.* Gratian. *diſcept. for. c. 637. n. 18. & 19.* quamvis illud quoad fœminas ſit hodie correctum per ſtatuta totius Italiæ, ut teſtatur Merlin. *loc. cit. &c.*

3 Atque hujuſmodi legitima quando filii ſunt quatuor, vel pauciores eſt tertia pars bonorum, quæ remanent tempore mortis patris, deducto ære alieno, quando verò ſunt ultra quatuor, eſt ſemis, ideſt medietas dictorum bonorum tempore mortis exiſtentium, quæ dividitur inter ipſos filios æqualiter, ita ut ſecundùm eorum numerum unuſquiſque capiat tertiam partem, ſive medietatem illius portionis, quam erat conſequuturus ab inteſtato ex ſucceſſione Auth. *Noviſſima, C. de inoff. teſtam.* Pract. Pap. *for. libell. hæred. ex teſtam. gloſſ. ac etiam nu. 24.* cum Add. Michalor. *de fratr. dict. cap. 33. num. 2. &c.* Merlin. *de legit. lib. 1. tit. 3. quæſt. 1. n. 2. & 4.* Sicuti idem eſt in legitima debita nepotibus in bonis avi, vel aviæ, quæ eſt ſemis, vel triens juxta illorum numerum, cùm veniant directè, & immediatè pro virili uti liberi primi gradus, nec loco unius habentur licèt ex uno tantùm patre deſcendant ſi ille præmortuus fuerit avo, quod eſt intelligendum niſi tales
4 nepotes concurrant cum patruo ſuperſtite tempore mortis avi, vel cum aliis nepotibus ex altero fratre præmortuo natis, quia tunc non conſiderantur in capita, nec ex propria perſona, ſed in ſtirpes, & repræſentativè ex perſonis parentum, & ideò unaquæque linea, & ſtirpis loco unius tantùm habetur, licèt ſint plures perſonæ, Salyc. *num. 5.* & Jaſ. *num. 51. in auth. Noviſſima C. de inoff. teſt.* Merlin. *de legit. lib. 1. tit. 4. quæſt. 2.* cum aliis per Duran. *deciſ. 347. num. 3. & 4.*

Prædictaque adeò vera ſunt, ut cum legitima ſit debita à jure naturæ, & divino, non poſſit per ſtatutum
5 tolli, vel per conſuetudinem, cùm naturalia jura ſint immutabilia, Add. ad Pract. Pap. *libell. pro leg. rei ſing. gloſſ. 1.* Oinot. *in §. fin. nu. 4. Inſtit. de legit. agnat. tut.* Bart. *in l. Titio, §. Titio genero num. 6. ff. de condit. & demonſtrat.* aliique plures relati per Merlin. *de legit. lib. 3. tit. 1. quæſt. 1. num. 1. & ſeqq. ad 7.*

Ex quibus rectè inferri poſſe videbatur filias nuptas, & dotatas à patre poſſe ulterius petere dotem maternam ſaltem pro rata legitimæ, non obſtante diſpoſitione ſta-
6 tuti Mutilianæ *lib. 2. Rub. 48. qualiter mulier ab inteſtato ſuccedat*, quod eſt idem, & repetitum de verbo ad verbum cum ſtatuto Florentino *lib. 2. Rub. 130.* cum præſertim hujuſmodi ſtatutum intelligatur excludere tantùm ab hæreditate dotantis, ut patris, & non aliorum non dotantium, ut matris, quando ulteriùs non progreditur exprimendo etiam perſonas, à quibus dotatæ non fuerunt, Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 637. in fine*, latè Rot. *in Narnien. ſucceſſionis 26. Novembris 1629. coram Merlino*, & Merlin. *de legit. lib. 3. tit. 1. q. 17. n. 1. &c.*

Et quamvis dictum ſtatutum excludat fœminas, & earum deſcendentes etiam ab hæreditate matris decedentis ab inteſtato, ſi eidem matri ſic decedenti extent filius, vel filii maſculus, vel maſculi, vel alius, vel alii maſculi deſcendentes ex eo, vel eis, admittendo

enim fœminas ad ſucceſſionem matris ſub illa conditione ſi non extant maſculi, ut ſupra, videtur omninò illas excludere eis extantibus non ſolùm per argumentum à contrario ſenſu, quod ad interpretationem ſtatutorum validiſſimum reputatur, præcipuè quando 7
aliàs ſtatutum redderetur inane, Everard. *loc. à contr. ſenſ. num. 22.* Duran. *deciſ. 445. num. 5.* & in puncto Afin. *in prax. §. 32. limit. 3. princ. nu. 2. fol. mihi 210. à tergo*, ſed etiam propter defectum conditionis, cùm valeat argumentum à contrario ſenſu conditionis appoſitæ, Magon. *deciſ. Flor. 37. num. 17.* Non tamen cenſetur illas excludere à petitione legitimæ, cùm de illa nullam faciat mentionem, & legitima non comprehenditur niſi expreſsè dicatur, præcipuè etiam quia juris correctio non eſt inducenda per ſubauditos, & 8
tacitos intellectus, unde legitima tamquam caſus omiſſus videtur remanere ſub diſpoſitione juris communis, ſtatuta enim ultra caſus expreſſos extendi non poſſunt, ſed ſunt tamquam mula ſterilis, Soc. *conſ. 150. num. 25. lib. 1.* Capr. *conſ. 6.* Jaſ. *in auth. Noviſſima nu. 53. C. de inoff. teſtam.* cum aliis pluribus relatis per Merlin. *de legit. lib. 3. tit. 1. q. 2. nu. 29. & ſeqq.* Gratian. *diſceptat. for. cap. 637. n. 23.*

Prædictis tamen, & aliis quæ dici poſſent non obſtantibus, contrarium de jure veriùs eſſe exiſtimo, nempè fœminas dotatas à patre excludi vigore ſupradicti ſtatuti non ſolùm ab hæreditate patris dotantis extantibus perſonis à ſtatuto nominatis, ſed etiam à ſucceſſione matris etiam reſpectu legitimæ, ſi extent maſculi ſupra nominati, & ſic fœminas competenter à patre dotatas non poſſe prætendere legitimam in bonis maternis, cùm enim ſtatutum diſponat, quod mulieres nuptæ, & dotatæ ſint contentæ ſuis dotibus, & nil aliud petere, vel prætendere poſſint, concludenter datur in- 9
telligi, ut non poſſint prætendere aliquam ſucceſſionem in bonis maternis, Theſaur. *deciſ. 62. numer. 3.* Seraphin. *deciſ. 1291.* Gratian. *diſceptat. forenſ. cap. 490. num. 25. et ſeqq. et cap. 890. num. 1. et ſeqq.* ac pulchrè Merlin. *de legit. lib. 3. tit. 1. quæſt. 2. num. 46. et ſeqq.* adde Altograd. *conſ. 5. num. 35. et 36. lib. 1.* ubi ſequitur hanc concluſionem. Sicuti hanc interpretationem paſſim recepit hujuſmodi ſtatutum, & non eſt exemplum in contrarium, cùm talis interpretatio ſit juri conſona ex prædictis, & aliis ſatius infra dicendis, &c. Intelligendo tamen de ſucceſſione ab inteſtato, cùm aliàs poſſit filia fœmina, tam à patre, quam à matre inſtitui in teſtamento, vel ei legata relinqui, etiam ſi præceſſerit pactum, & renunciatio de non ſuccedendo in bonis paternis, vel maternis, tam ab inteſtato, quàm ex teſtamento, quia tale pactum tamquam 10
contra bonos mores, & auferens liberam teſtandi facultatem non valet, & intelligitur patre, vel matre perſeverantibus in eadem voluntate, à qua ſi recedant, filiæ relinquendo in teſtamento, valet legatum, & peti poteſt, cùm tunc videatur remiſſum juramentum, & in dubio renunciatio intelligitur tantùm quoad ſucceſſionem ab inteſtato, Petr. Jacob. *in Pract. libell. tit. de conditione ex leg. omnimodo act. ex teſtament. cumul.* Paul. de Caſtr. *in l. fin. in 4. col. Cod. de pact.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 469. num. 73. etc. et cap. 565. num. 61. et 62.* Burratt. *deciſ. 366. per tot.*

Nec etiam extenditur ad donationem inter vivos, 11
ex qua filia non prohibetur ſuccedere, Afflict. *deciſ. 350. per tot.* ubi etiam Urſil. in Add. idem comprobat, &c. cùm omnis renunciatio ſit ſtricti juris, & non comprehendat niſi id quod eſt expreſſum, nec debet extendi ad alias res, jura, cauſas, vel perſonas, ſed ſufficit quod poſſit in aliquo verificari, ut minus præju- 12
dicat renuncianti, ad cujus favorem ſemper eſt interpretanda, Rot. Rom. per Duran. *deciſ. 385. num. 2. & 3.*

Quapropter renunciatio facta à filia de bonis paternis, & maternis non porrigitur ab bona fraterna, licèt proveniant à parentibus, cùm per aditionem deſierint eſſe paterna, vel materna, & effecta fuerint fraterna, adeò 13
ut ſi nominatim fuerit renunciatum aliquibus bonis fraternis puta Franciſci, & Alexandri, non extenditur renunciatio ad bona aliorum fratrum puta Gregorii, & Pauli non nominatorum, ut pulchrè per Rot. Romana *in Noviſſ. part. 6. deciſ. 144. per tot.* Gratian. *diſceptat. forenſ. cap. 685. num. 1. & ſeqq.* Et facta per

Digitized by Google

ſororem duobus fratribus cum pacto quod ipſis dece-
14 dentibus ſine filiis poſſit ad bona renunciata redire, uno tantùm ipſorum ſine liberis decedente ad illius portionem eſt admittenda excluſo altero fratre, ejuſque liberis, Cravett. *conſil.* 109. Oſaſch. *deciſ.* 110. quos refert & ſequitur Theſaur. *deciſ.* 189. *per tot.*

Circa tamen prædicta eſt animadvertendum differentiam eſſe, an renunciatio bonorum paternorum, & maternorum fiat in manibus patris, quo caſu ut dictum eſt ſi poſteà fiat relictum in teſtamento, videtur remiſſum juramentum, & omne jus quæſitum ex renunciatione, ſecùs autem ſi fiat in manibus fratris præſentis, & ſtipulantis pro ſe, & ſuis hæredibus, quia licèt etiam iſto caſu poſſit filiæ renuncianti per parentes relinqui in te-
15 ſtamento, tamen filia adeundo acquirit fratri, & ejus hæredibus virtute dictæ ſtipulationis, & ſic omne relictum acquiritur ei, cui fuit renunciatum, nec filia poteſt illud petere, vel tenetur acquiſitum cedere, & maximè ſi renunciatio ſit facta per viam ceſſionis, vel donationis, Afflict. *deciſ.* 350. *nu.* 12. *&* 13. Surd. *deciſ.* 14. & latè hanc concluſionem pro maſculo, cui fuit facta renunciatio, tuetur Theſaur. *quæſt. forenſ.* 95. *lib.* 1. *per tot.* facit benè Altograd. *conſ.* 66. *nu.* 35. *&* 36. *lib.* 1. Sed contrarium, & expreſsè reprobatos Theſaur. Surd. & alios vide per eundem Altograd. *conſ.* 41. *n.* 55. *&c. lib.* 2. *& conſil.* 42. *num.* 32. *dict. lib.* 2. & Rot. Flor. *die ult. Maii* 1649. *lib. Mott.* 119. & penes Altograd. *poſt conſ.* 43. *verſ. Nec obſtat*, ubi etiam reprobat Merlin. & alios plures, qui cum Theſaur. clauſis oculis tranſierunt. Quod quamvis non tranſeat ſine difficultate, illud tamen certum eſt, quod ſi filiæ renun-
16 cianti aliquid eſſet datum, vel promiſſum pro habenda renunciatione, deberet reſtitui, ſi renunciatio non ſortiatur ſuum effectum, propter diſpoſitionem *l. fin. C. de pact.* vel alia de cauſa, Gratian. *diſcept. for. cap.* 692. *nu.* 37. *& ſeqq.*

Sed ut revertamur ad caſum noſtrum, cum extantibus maſculis fœminæ, ut ſupra excludantur expreſsè à ſucceſſione matris decedentis ab inteſtato, ſequitur quod intelligantur etiam excluſæ à petitione legitimæ, cùm ſecundùm veriorem, & magis communem opinio-
17 nem mulier ſimpliciter excluſa per ſtatutum à ſucceſſione ab inteſtato, intelligatur etiam excluſa à legitima, & à jure dicendi teſtamentum nullum, vel illud rumpendi, quamvis de legitima non ſit facta expreſſa mentio, cùm legitima ſit portio ejus, quod erat habitura ab inteſtato, ſi non reperiretur excluſa, unde non entis nulla eſt portio, Caſtr. *in leg. Titio centum*, §. *Titio Genero col. pen. ff. de condit. & demonſtrat.* Roman. *conſil.* 16. *col. pen. conſ.* 42. *in ultim. dub.* Capr. *conſ.* 165. *colum.* 2. Corn. *conſ.* 150. *lib.* 1. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 35. *num.* 1. *& ſeqq. & cap.* 178. *nu.* 14. Michalor. *de fratrib. part.* 3. *cap.* 4. *nu.* 12. *etc.* ac infinitos propè eandem ſententiam tenentes refert, & ſequitur, ac veriorem, & magis communem appellat Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 2. *num.* 36. *et ſeqq. per tot.* Rot. *in Noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 9. *num.* 1. *et* 2. ubi loquitur in terminis filiæ excluſæ à ſucceſſione patris propter maſculos, & in terminis matris excluſæ à ſucceſſione filiorum, quod ſit etiam excluſa à legitima, Magon. *deciſ. Florent.* 20. *num.* 12. *&c.* Contrarium in hoc ultimo, quando non fuit aliquid matri reſervatum, Altograd. *conſ.* 66. *&* 57. *per tot. lib.* 1.

Idque fortius procederet, ubi non à patre, ſed à fratre, vel alio extraneo puta tutore eſſent dotatæ poſt
18 mortem parentum, quia in dubio etiam de bonis maternis adminiſtratorio nomine intelligerentur dotatæ, ut notat Cyn. *in l. fin. de dot. prom.* quem refert, & ſequitur Pract. Pap. *for. libell. pro leg. rei ſing. gloſ.* 1. *nu.* 83. *in fine*, *&c.*

An autem, & quando filia à patre dotata præſumatur dotata de bonis ipſius patris, & non de propriis puta maternis ab illo adminiſtratis, & quid ſi pater expreſſerit ſe dotare etiam de bonis filiæ, an hoc intelli-
19 gatur in ſubſidium, & ordine ſucceſſivo, ſcilicet deficiente ſubſtantia ipſius patris, videtur affirmare Menoch. *lib.* 3. *præſumpt.* 15. *per l. ult. C. de dot. prom.* Si tamen pater dando, vel promittendo dotem claris verbis expreſſerit, vel etiam poſtea in teſtamento, licèt nullo, quod filia fuit dotata tàm de bonis paternis, quàm maternis, facit illam penitus remanere ex-
cluſam à maternis, cùm in claris non ſit opus conjecturis, idem Menoch. *dict. præſumpt.* 15. *num.* 24. *et ſeqq.* 20
Gratian. *diſcept. forenſ. cap* 504. *num.* 15. *et ſeqq. cum Addit. in fine tomi*, *et cap.* 890. *num.* 4. *et* 22. Burat. *deciſ.* 283. *per tot. lib.* 1.

Et frater ſimpliciter promittendo, vel ſolvendo dotem ſorori, videtur ſolvere animo compenſandi cum legato illi per parentes relicto, & ad quod uti hæres erat 21
debitor, & non animo donandi, quidquid tenuerit Bald. *de dot. part.* 6. *privil.* 45. ut per Magon. *deciſ. Florent.* 13. *num.* 23. *et ſeqq.* & latè probat Rot. Rom. per Duran. *deciſ.* 224. *per tot.*

Neque obſtant ſupra in contrarium adducta quoad legitimam matris; non quidem primum, quòd legitima non poſſit per ſtatutum, vel conſuetudinem tolli, quia contraria opinio eſt verior, quod imò ex aliqua juſta cauſa poſſit tolli per ſtatutum, puta ratione agna- 22
tionis conſervandæ, quæ cenſetur principale motivum dicti ſtatuti, quod propterea favorabile reputatur, & omne id, quod pertinet ad agnationem conſervandam conſervare debet, vel quando aliquid aſſignatur loco alimentorum, ſive dotis, etiam quod non ſuccedat loco legitimæ, Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 300. *n.* 1. *et ſeqq.* latè Michalor. *de fratrib. part.* 3. *cap.* 4. *n.* 12. Magon. *deciſ. Florent.* 14. *num.* 6. *in fine*, *et num.* 12. *et deciſ.* 107. *num.* 3. ac latè probat Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 1. *nu.* 8. *et ſeqq. per tot.* hujuſmodi enim ſtatutum factum præſumitur, ut bona in agnatione conſerventur, cùm expediat publicæ utilitati familiarum dignitates ſalvas remanere, quod fieri non poteſt abſque divitiis, ſine quibus ſordeſcit nobilitas, & perpaucos pauperes videmus ad dignitates, & honores promoveri, unde meritò debent remanere excluſæ fœminæ, per quas non conſervatur agnatio, nec familia, imò potiùs deſtruuntur, ac penitus evelluntur domus, ut docet experientia, & quia maſculinum genus majores in Republica ſubit labores, & magis utile eſt propter bella, & gubernium Civitatis, ad quæ mulieres, ut plurimum, ſunt omninò inhabiles, tale igitur ſtatutum non ſolùm rationabile, ſed etiam favorabile propter publicam utilitatem reputatur, non attento, quod in conſequentiam redundet in odium, & præjudicium 23
fœminarum, cum potius mens principalis ſtatuentium ſpectari debeat, & cùm publica utilitas ſit præferenda cuique commodo privatarum perſonarum, ſicut egregiè multos alios adducens probat Merlin. *de legit. lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt.* 2. *num.* 2. *et ſeqq. ad* 29. Magon. *deciſ. Florent.* 105. *vel* 106. *num.* 10. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 449. *num.* 19. *et cap.* 890. *num.* 31. Michalor. *de fratr. part.* 3. *cap.* 11. *etc.*

Non obſtat ſecundum objectum, quod hujuſmodi ſtatutum intelligatur excludere tantùm ab hæreditate dotantis, & non aliorum non dotantium, quia iſtud procederet quando ſtatutum ſimpliciter ediceret quod fœmina dotata excludatur, ac ulterius non progrederetur; tali enim caſu excluderetur tantùm à ſucceſſione dotantis, ſecùs autem quando ſtatutum, prout in caſu noſtro, conſtituit plures caſus ſucceſſionum, & ſic ulterius progreditur exprimendo, quod mulier dotata extantibus maſculis non ſuccedat patri, matri fratribus, vel ſimilibus perſonis, nam hoc caſu cum ſtatutum conſideret unicum illum actum dotationis, & ſit conditum favore maſculorum, quibus extantibus mens ſtatuentium apparet, quod mulier ſit contenta ſua dote, ſufficit, ut ab uno fuerit dotata, ad 24
effectum ut excludatur à ſucceſſione aliorum, aliàs contra mentem ſtatuti daretur abſurdum, quod conſequeretur plures dotes à patre, matre, & fratribus tranſcendentes ordinariam ſucceſſionem, & plus haberet quam maſculi, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 15. *nu.* 1. *et ſeqq. et cap.* 651. *per tot. cap.* 664. *num.* 4. & pulchrè *in cap.* 890. *n.* 1. *et ſeqq.* Theſaur. *deciſ.* 62. Michalor. *de fratr. part.* 3. *cap.* 11. *num.* 164. *et ſeqq.* Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 17. *nu.* 4. *et ſeqq. ad* 15. Hancque diſtinctionem, & differentiam patrimonii paterni, & materni expreſsè ſuſtulit nova reformatio edita Florentiæ die 25. Septembris 1620. in tertio capite, dum 25
ſtatuit, & declaravit, mulieres, & earum conjunctos non admiſſas ad ſucceſſionem vigore dicti ſtatuti, intelligi penitus, & abſque ulla diſtinctione excluſas ab omnibus bonis paternis, & maternis cauſa litium tol-
len-

Digitized by Google

lendatum, concedendo tamen expreſſam hypothecam
à die mortis defuncti pro alimentis, & dote favore illa-
rum perſonarum, quibus ab eodem ſtatuto reſervan-
tur, & ſic remanent etiam excluſæ à legitima juxta ſu-
perius firmata, &c.

Non obſtat tertium objectum, quod legitima non
intelligatur comprehenſa à ſtatuto, cum de illa non fa-
26 ciat ſpecialem mentionem, quia ſupra demonſtratum
eſt ſecundùm veriorem, & magis communem opinio-
nem fœminas ſimpliciter excluſas à ſucceſſione ab inte-
ſtato, intelligi etiam excluſas à petitione legitimæ, &c.

Et filia à patre dotata non poteſt dicere ſe incongruè
27 dotatam, quamvis tempore mortis patris ejus faculta-
tes auctæ reperirentur, cùm etiam potuerint diminui,
Marant. *diſput.* 10. *num.* 21. Michalor. *de fratr. part.*
3. *cap.* 3. *num.* 16. *etc.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 148.
num. 1. Ciarlin. *controverſ. forenſ. cap.* 97. licèt aliàs
dicatur, quod filia excluſa per ſtatutum non debet ha-
bere minorem dotem quam ſit ejus legitima, & poſſit
28 agere ad ſupplementum, quia ultra quod iſtud non
tranſit ſine difficultate, & recipit multas declaratio-
nes, inter quas præcipuè eſt quando fuit à patre dota-
ta, quo caſu non poteſt abſolutè contravenire, niſi fue-
rit dos adeò tenuis, ut reſultet enormiſſima læſio, Rot.
diverſ. deciſ. 202. *num.* 20. *etc. part.* 2. & latè Michalor.
dict. cap. 3. *per tot.* Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.*
12. *et* 13. quæ quidem læſio difficillimè probari po-
teſt in dotatione facta à patre, cùm lex multum de illo
confidat, nec inducitur ex eo, quod majorem dotem
uni filiæ dederit quàm alteri, quia pater poteſt uni
29 dare mille, alteri verò quingenta tantùm, quæ non
poteſt conqueri, & petere ſe reduci ad æqualitatem,
Marant. *diſp.* 10. *num.* 23. Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1.
quæſt. 12. *num.* 30. *et ſeqq.* maximè quando filia, quæ
habuit minus in dote non eſt læſa in legitima, & repe-
ritur nupta decenter reſpectu loci, & perſonarum, cum
paragium non conſiſtat in dote, æquè benè enim da-
tur filiæ, ſi æquè benè collocentur, licèt plus uni,
quàm alteri tradatur, Ludoviſ. *deciſ.* 63. *num.* 23. Gra-
tian. *diſcept. for.* 231. *nu.* 27. Urſil. ad Afflict. *dec.* 160.
num. 2.

Fratres tamen, & agnati (niſi aliter conſtet de mente
patris) tenerentur æqualitatem quoad dotem ſervare
30 inter ſorores, quas nuptui tradunt, & eandem dotem
uni conſtituere, quàm pater, vel ipſi aliis conſtituerunt,
Dec. *conſ.* 26. *in princ.* cum aliis per Rot. *diverſ. part.*
2. *deciſ.* 115. *nu.* 7. Mantic. *de tacit. & ambig. tit.* 21.
nu. 35. *lib.* 12. Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *d. q.* 12. *n.*
33. ubi teſtatur ſe ita obtinuiſſe Forlivii de anno 1621.
&c.

Poſtquam verò pater filiam ſemel dotavit, ſi efficia-
tur vidua, & dos ad eum revertatur, tenetur integram
31 illam dotem primi matrimonii filiæ reſervare, nec po-
teſt eam minuere, præcipuè, quando verè, & realiter
fuit tradita Rot. *part.* 2. *diverſ. deciſ.* 156. Merlin. *de
legit. d. quæſt.* 12. *num.* 35. Pic. *ad ſtat. Urb. gloſ.* 7. *nu.*
230. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 466. *num.* 3. *cap.* 729.
num. 1. *& cap.* 882. *per tot.* ubi indiſtinctè tenet hujuſ-
modi dotem primi matrimonii non poſſe diminui,
quamvis filia nollet iterùm in ſæculo nubere, ſed reli-
gionem intrare, ſive conſiſtat in pecunia, vel ſtabili-
bus, & quamvis fuerit tantùm promiſſa, & non ſoluta,
&c.

Supradictum autem ſtatutum, cùm ſit conditum à
laicis, non procedit ex defectu juriſdictionis quoad bona
emphyteutica, quæ habet pater ab Eccleſia pro ſe, &
32 filiis ſuis tam maſculis, quàm fœminis, cùm etiam tunc
fœmina veniat ſimul cum maſculis ex pacto, providen-
tia, & non tamquam hæres juxta opinionem Bald. *in
auth. & quas col.* 3. *Cod. de Sacroſ. Eccleſ.* Gratian.
diſceptat. forenſ. cap. 447. *num.* 20. *& cap.* 732. *num.*
33 16. Rota *in Romana domus de Scapuccis* 19. *Januarii*
1611. *coram Coccin.* & quia hujuſmodi ſtatutum intelli-
gitur excludere fœminas quoad univerſalem ſucceſſio-
nem tantùm, & non quoad jus particulare delatum fœ-
minæ jure contractus, Grat. *diſcept.* 447. *nu.* 24.

Contrarium tamen reſpectu utilis dominii exiſtentis
penes laicos concludit Marant. *in l. is poteſt num.* 24. *ff.
de acq. hæredit.* Corn. *conſ.* 145. *lib.* 1. Bart. *conſil.* 60.
Mantic. *de tacit. & ambigu. lib.* 3. *tit.* 8. *num.* 22. &
hanc partem uti veriorem pluribus relatis comprobat
Sabelli Reſol.

Ciarlin. *controverſ.* 17. *num.* 26. quod maximè procedit
in his regionibus, & locis, in quibus hujuſmodi bona 34
emphyteutica ſunt redacta ad naturam allodialium,
prout de tali conſuetudine exiſtente in tota Romandio-
la teſtatur Merlin. *de legit. lib.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 8. *num.* 3.
ubi quod ideò ex hujuſmodi bonis legitima deducitur,
& conferuntur in cumulo hæreditatis, ſicut omnia alia
bona libera, & poſſunt alienari etiam ab ultimo compre- 35
henſo in inveſtitura, cui alienationi tenetur dominus
directus conſentire, & ſi recuſet habetur pro conſentien-
te, Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 43. *num.* 38. *& cap.*
447. *nu.* 26. ubi quod valet talis conſuetudo diſponendi
in præjudicium vocatorum, niſi adſit pactum expreſſum
ad illorum favorem, quod puto veriſſimum, & ita paſ- 36
ſim ſervatur, quod fœminæ excludantur etiam à bonis
emphyteuticis, &c.

An autem dictum ſtatutum locum habeat reſpectu
bonorum exiſtentium extra territorium ſtatuentium, eſt
quæſtio continens plura capita, de qua alias clarius di- 37
cetur, & pro nunc ſit concluſio negativa, ut latè per
Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 18. *per tot.* Michalor.
de fratr. part. 3. *cap.* 7. *per tot.* Rota *diverſ. part.* 1.
deciſ. 673. & poſt Fenzon. *ad ſtatut. Urb. deciſ.* 108.
Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 431. *n.* 16. *&c. & cap.* 381.
num. 8. *& ſeqq.*

Neque filii maſculi ex primo matrimonio poterunt
excludere fœminas ex ſecundo matrimonio in ſucceſſio- 38
ne matris, ſicut è contra maſculi ex ſecundo matrimo-
nio non excludunt fœminas ex primo pariter in bonis
maternis, quamvis pater ex eodem, vel alio ſtatuto eſ-
ſet præferendus in ſucceſſione filii, fratribus utrinque
conjunctis, quia ſicuti pater non excludit fœminas ex
primo matrimonio quoad proprietatem, per text. *in l.
hac edictali, §. illud, C. de ſecundis nupt.* ita multò
minus fratres maſculi ipſam fœminam excludere pote-
runt, cùm præcipua ratio *l. hac edictali, & l. fœminæ,
C. eod.* ſecundùm aliquos ſit, ne bona deveniant ad fi-
lios alterius matrimonii, ut tradit Sarmient. *ſelect. lib.*
1. *cap.* 4. *num.* 3. Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 17.
num. 43. *&* 44. Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 813. *nu.* 1.

Et filiæ licèt excluſæ à ſucceſſione parentum, ut ſupra
per ſtatutum, vel renunciationem, non intelliguntur 39
excluſæ à portione, & lucro ſibi obveniente ex remedio
l. hac edictali, C. de ſecundis nupt. in pœnam paren-
tum tranſeuntium ad ſecunda vota, niſi expreſsè di-
ctam pœnam remiſerint, ut notat Hodier. *in d. l. hac
edictali qu.* 12. *num* 67. *&c.* ſequitur Rot. *in Bononien.
ſucceſſionis* 11. *Maii* 1635. *coram Motman. in Noviſſ.
part.* 7. *deciſ.* 45. *num.* 24. *& ſeqq.* ubi quod generalis
renunciatio bonorum paternorum, maternorum, &
aliorum facta à filio non comprehendit bona ipſi filiæ
acquiſita non tamquam hæredi, ſed uti quid ſuum, vel
ex alia cauſa ſibi debitum, nec extenditur ad lucra ob- 40
venientia in pœna parentum tranſeuntium ad ſecundas
nuptias, ſed concernit tantùm cauſam ſucceſſionis, vel
dotis, unde non debet extendi ultra cauſam expreſſam,
&c.

Et cenſetur facta contemplatione filiorum extantium, 41
ac rebus in eodem ſtatu permanentibus, Becc. *conſ.* 74.
nu. 20. *lib.* 1. Add. ad Pract. Pap. *libell. pro leg. rei ſing.
gloſſ.* 1. *ſub num.* 82.

ARGUMENTUM.

Excuſſio qualiter conſideretur, quando dicatur rejecta à ſtatuto, vel non, permiſſa quomodo intelligatur, an admittatur in Salviano, & quæ præcedere debeant antequam tertius poſſeſſor poſſit moleſtari.

SUMMARIUM.

1 *EXcuſſio quando dicatur tacitè rejecta à ſtatuto.
Statutum mandans ſola facti veritate inſpecta
procedi quid operetur.*
2 *Excuſſio dupliciter conſideratur, & quando dicatur
de apicibus juris, & rejecta à ſtatuto, vel de æqui-
tate, & non comprehenſa à ſtatuto tacitè, vel ex-
preſsè excuſſionem reiiciente.*
3 *Excuſſio competens fidejuſſori ſemper dicitur de api-
cibus, & rejecta.*

4 *Statutum concedens excuſſionem quomodo intelligendum, & num. 5.*
5 *Proviſio hominis facit ceſſare proviſionem legis.*
6 *Poſſeſſor non poteſt moleſtari niſi prius ſequuta condemnatione contra debitorem principalem.*
7 *Statutum reiiciens excuſſionem non debet extendi ad dictam condemnationem.*
8 *Poſſeſſor non poteſt moleſtari niſi debitor principalis ſit in mora.*
9 *Mora non contrahitur niſi liquidato debito, nec ſine interpellatione.*
10 *Mora non contrahitur quando quis ex juſta cauſa litigat.*
11 *Mora non incurritur ſine citatione perſonali, nec ſufficit domi facta.*
12 *Mora non contrahitur in minore ſine auctoritate Judicis.*
13 *Mora an judicatur per extrajudicialem interpellationem, & num. 15.*
14 *Mora an, & quando inducatur per lapſum diei ad ſolvendum præſtituti.*
15 *Debitor quando teneatur interpellare creditorem ad recipiendam ſolutionem.*
16 *Poſſeſſor poteſt petere, ut ejus ſumptibus fiat excuſſio contra principalem, & an idem ſit in fidejuſſore, num. 17.*
18 *Excuſſio an ſit facienda de bonis exiſtentibus extra territorium.*
19 *Excuſſio facta ad inſtantiam unius prodeſt etiam aliis.*
20 *Sententia tendens ad præparandum judicium prodeſt omnibus.*
Acta facta ſuper legitimatione perſonarum probant inter omnes.
21 *Poſſeſſor conventus Salviano, qua cautela uti poſſit ad obtinendam excuſſionem.*

CAPUT XCI.

1 EXceptio excuſſionis quatenus reſpicit ordinem ju-
dicii ſolet dupliciter in multis locis reiici per ſtatu-
tum, tacitè ſcilicet, & expreſsè, tacitè nempè quando
ſtatutum mandat procedi ſola veritate inſpecta, vel ſum-
mariè, de plano, ſine ſtrepitu, & figura judicii, vel ſe-
cundùm æquitatem, ſive de bono, & æquo, quibus ca-
ſibus non attenduntur ea, quæ ſunt de apicibus juris,
prout eſt excuſſio, & quælibet alia exceptio reſpiciens
ordinem procedendi, Neguſ. *de pign. part.* 8. *membr.* 1.
num. 28. Marſil. *in repet. Rub. ff. de fidejuſſ. num.* 13.
Maur. *de fidejuſſ. part.* 2. *ſect.* 6. *cap.* 3. *nu.* 76. Magon.
deciſ. Luc. 66. *num.* 13. *&c.* Expreſse verò dicitur reje-
cta excuſſio, & non eſt neceſſaria quando ſtatutum id ex-
preſsè diſponit prout Florentiæ, Mutilianæ, & in aliis
pleriſque locis, Maur. *loc. cit. n.* 207.

2 Verùm pro interpretatione ſimilium ſtatutorum ſæ-
pius dixi animadvertendum eſſe, exceptionem excuſſio-
nis poſſe dupliciter conſiderari, & virtutem illius conſi-
ſtere in modo excipiendi, primò reſpectu ordinis judi-
ciarii, opponendo ſcilicet, quod ſit de ordine judicii,
ut prius excutiantur bona debitoris principalis antequã
poſſit tertius poſſeſſor conveniri, & ſic ratione præpoſte-
rationis hujus ordinis excipiendo, & allegando de nul-
litate proceſſus contra creditorem agentem, vel eum
non eſſe audiendum propter omiſſam excuſſionem de-
bitoris principalis, & hæc eſt propriè illa exceptio excuſ-
ſionis, quæ reputatur de apicibus juris, & non poteſt op-
poni ſtantibus prædictis ſtatutis, ſed ab illis cenſetur re-
jecta. Secundò autem conſideratur excuſſio non reſpe-
ctu dictæ præpoſterationis ordinis, ſed reſpectu intereſſe
partis, & ſic tertii poſſeſſoris conventi, opponendo ſci-
licet, quod debitor principalis eſt ſolvendo, & quod
poſſeſſoris intereſt, ut ille prius exigatur, & excutiatur
antequam ipſe moleſtetur, & propterea non obſtantibus
dictis ſtatutis excuſſionem reiicientibus poterit ſe tueri
hac exceptione, non quidem intentionem ſuam fundan-
do in ordine judicii non ſervato, ſed ſolùm in ſuo inte-
reſſe, oſtendendo quod principalis eſt ſolvendo, quia
hoc modo excipiendo non agitur de apicibus juris, ſed
de æquitate ſervanda, quæ præferri debet rigori, & hæc
ſpecies excuſſionis non intelligitur rejecta à ſtatuto, ſed
tantùm prima ordinem judicii reſpiciens, Corn. *conſ.*
55. *lib.* 2. *num.* 28. Cravett. *conſ.* 263. *num.* 3. Neguſ. *de
pign. part.* 8. *membr.* 1. *num.* 31. Theſaur. *deciſ.* 52.
Menoch. *de arbitr. quæſt.* 51. *num.* 9. *lib.* 1. Gratian. *di-
ſceptat. for. cap.* 304. *nu.* 8. ac ita diſtinguendo in ter-
minis ſtatuti Florentini firmavit Rota Florentina in
quadam cauſa inter Gulielmum de Valicella, & Magi-
ſtrum Joannem de Nicolais de Duadola, ut patet *ex li-
bro motivorum* 34. *à* 245. *ſub die* 29. *Martii* 1572. *&c.*

Intelligendo tamen de illa excuſſione, quæ competit
tertio poſſeſſori, cùm non ſit de apicibus juris, ſed ma-
gna æquitate nitatur, quaſi nihil ei poſſit imputari cur
ſe obligaverit, ſed conveniatur ex facto alieno, ſecùs
autem in excuſſione competente fidejuſſori, qui conve-
nitur ex proprio facto, & obligatione, & ideò quoad 3
eum quocumque modo conſiderata dicitur de apicibus
juris, & cenſetur indiſtinctè rejecta à ſtatuto, ſive ta-
citè, ſive expreſsè illam reiiciente, cùm ſibi debeat im-
putare fidejuſſor cur ſe obligaverit pro alio, Marſil. *de
fidejuſſ. num.* 12. Cravet. *conſ.* 263. *nu.* 6. Oſaſch. *deciſ.*
2. *verſ. Ego verò, &c.* Menoch. *d. q.* 51. *nu.* 9. *in fine,
&c.*

Sicut etiam è contra ſtatutum concedens beneficium
excuſſionis debet intelligi de excuſſione, cùm contra
tertium poſſeſſorem agitur, non autem quando agitur
contra fidejuſſorem, qui ſcienter nomine principalis pro-
miſit, & alienam in ſe ſuſcepit obligationem, quamvis
expreſsè diſponeret ut principalis priuſquam fidejuſſor 4
conveniatur, ſi extet aliud ſtatutum, vel reſcriptum
quod ſola facti veritate inſpecta, & ſecundùm æqui-
tatem procedatur, quia admitteretur excuſſio quoad
fidejuſſorem, utique non ſervaretur æquitas, ſed rigor
contra creditorem, qui ſibi providit de fidejuſſore,
aliàs fortè non contracturus cum debitore principali, &
ideò ſua diligentia ſibi prodeſſe debet, juxta illud, vi-
gilantibus, & non dormientibus ſcripta ſunt jura, nec
poteſt conqueri fidejuſſor, qui pro alio interceſſit, ſed
ſibi imputare, præcipuè ſi ſe obligaverit uti principalis
principaliter, & inſolidum in eodem inſtrumento vel
renunciaverit beneficiis fidejuſſorum, adeò ut de jure
communi illi non competat exceptio excuſſionis, &
ideò nec etiam vigore ſtatuti, quod ſecundùm jus com-
mune interpretari debet, Curt. ſen. *conſ.* 7. Alciat. *reſ-
ponſ.* 382. *num.* 5. *verſ. fortius dico*, cum aliis per Me-
noch. *d. q.* 15. *nu.* 10. *& ſeqq.* Et ſic dictum ſtatutum 5
intelligendum eſt in caſibus, in quibus eſt permiſſa ex-
cuſſio, non autem quando eſſet tacitè per aliud ſtatu-
tum rejecta, vel ei fuiſſet renunciatum, prout commu-
niter obſervatur, cùm in qualibet diſpoſitione prius re-
curratur ad pacta contrahentium, quàm ad ſtatuti di-
ſpoſitionem, quaſi proviſio hominis faciat ceſſare pro-
viſionem legis, juxta *l. fin. C. de pact. convent.*

Neque poteſt tertius poſſeſſor moleſtari, niſi prius ob-
tenta fuerit ſententia contra principalem, vel ejus hæ-
redes, vel hæreditatem jacentem, ſive fidejuſſores, ſi
extant, Bart. *in l. perſecutione, C. de pign.* Alex. *conſ.* 6
100. *lib.* 5. Neguſ. *de pign. part.* 8. *membr.* 1. *num.* 9. *&*
10. Quod procedit quamvis adeſſet ſtatutum reiiciens
excuſſionem, quoniam hujuſmodi condemnatio, quæ
præcedere debet non eſt propriè excuſſio, & à Doctori-
bus, uti quid diverſum conſideratur, cùm non obſtante,
quod fuerit facta hujuſmodi condemnatio, adhuc ſit ne-
ceſſaria excuſſio bonorum ipſius debitoris principalis,
hæredum, vel fidejuſſorum, antequam de jure commu-
ni poſſit deveniri ad tertium poſſeſſorem, quapropter
dictum ſtatutum tamquam exorbitans, & correctorium
non debet extendi, ut rejecta excuſſione dicatur quoque 7
rejecta dicta condemnatio, niſi in ſpecie de illa mentio-
nem faciat, juxta notata *in auth. quas actiones, C. de
Sacroſ. Eccleſ. in l.* 1. *& l. ſi conſtante ff. ſolut. matrim.
& in l. quidquid adſtringendæ ff. de verb. obligat.* prout
in terminis ſtatuti Florentini ratiocinatur, & viſa eſt te-
nere Rota *d. Civitatis in lib. moti* 34. 247. 12. *Aprilis*
1572. ubi etiam quod antequam poſſit agi contra ter-
tium poſſeſſorem requiritur, quod principalis fuerit in
mora ſolvendi, ut tradit Neguſ. *d. part.* 8. *memb.* 1. *n.* 8
10. *in fine*, qui dicit hoc multum advertendum eſſe, quia
vidit aliquando expertos Cauſidicos errare, nec quis po-
teſt dici conſtitutus in mora ſolvendi, niſi ipſius liqui-
dato debito interpelletur ad ſolvendum, *ut in dict. mot.*
12. *Aprilis* 1572. Cravett. *conſ.* 89. *num.* 5. Duran. *dec.* 9
346. *n.* 13. Magon. *deciſ. Lucenſ.* 3. *num.* 3. ubi *num.* 14.
quod

Digitized by Google

quod ad evitandam executionem poteſt debitor, quod
liquidum eſt deponere, & reſiduum, ſi quid erit, facta
liquidatione offerre, & quod ante liquidationem mora
non incuratur, nec ſine interpellatione hominis, vel
diei, idē Magon. *deciſ. Luc.* 26. *nu.* 33. ſicut nec quan-
do quis ex juſta cauſa litigat, & ſic differt ſolutionem
poſt lapſum termini, Roman. *conſ.* 244. *num.* 5. Et
10 cùm mora ſit quaſi delictum, non incurritur niſi me-
diante interpellatione, & citatione perſonali, itaut
non ſufficiat domui facta, niſi citatus poſteà comparve-
11 rit in judicio, cùm debeat induci certa ſcientia cum
omnibus qualitatibus in eo, quem quis in mora con-
ſtituere intendit, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 708. *nu.*
8. *cap.* 944. *num.* 36. *&* *num.* 46. *&* *cap.* 946. *nu.* 12. Et
ſi agatur cum minore ſuper re immobili, vel quæ ſer-
vando ſervari poteſt, eſt neceſſaria auctoritas Judicis
ad illum in mora conſtituendum, Montan. *de tut. cap.*
12 33. *num.* 387. An autem mora inducatur per interpel-
lationem extrajudicialem, maximè cùm perſonis, qui-
13 bus reverentia debetur, & quid ſi hujuſmodi interpel-
latio fuerit facta per tertiam perſonam ſine mandato,
pulchrè tradit Magon. *deciſ. Florent.* 130. *per tot.*

Et quod mora non incurratur per lapſum diei ad ſol-
vendum præſtituti, niſi creditor, vel alius cum legiti-
14 mo mandato accedat ad domum debitoris cum ſacco
paratus, Soc. jun. *conſ.* 136. *lib.* 2. ſicut nec mora incur-
ritur, quando non fuit deſtinatus certus locus, ubi ſo-
lutio fieri deberet, quod tamen non procederet quando
15 creditor, & debitor ſunt ejuſdem Fori, & Domicilii,
& ibidem eſt facienda ſolutio, cùm tunc debitor te-
neatur interpellare creditorem ad recipiendum, Ro-
land. *conſ.* 87. *num.* 15. *lib.* 1. Urſil. ad Afflict. *deciſ.*
316. cum aliis per Duran. *deciſ.* 346. *num.* 101. 11. *&*
12. & plura, qualiter mora inducatur tàm ipſo jure,
quàm per interpellationem, ſive judicialem, ſive ex-
trajudicialem etiam unicam, tradit Menoch. *de arbitr.*
caſ. 220. *per tot.* Duran. *dicta deciſ.* 346. *nu.* 1. *& ſeqq.*

Poteſt etiam tertius poſſeſſor petere, & inſtare, ut
propriis ejus ſumptibus fiat excuſſio contra debitorem
16 principalem, quo caſu eſt facienda de æquitate, licèt
alias eſſet rejecta, quidquid poſſit dubitari in fidejuſſo-
re, qui convenitur ex proprio facto, & obligatione,
juxta communem opinionem per text. ubi Bart. &
Caſtr. *in l. unde quæritur, ff. commod.* Scapuc. de Sal-
vian. *lib.* 2. *quæſt.* 19. *n.* 3. quamvis idem eſſe in fidejuſ-
ſore, ut poſſit petere, quod ſuis ſumptibus fiat excuſſio
contra debitorem principalem etiam in caſibus, in
17 quibus non habet beneficium excuſſionis, præcipuè ſi
doceat debitorem principalem eſſe ſolvendo, & emolu-
mentum negotii percepiſſe, cùm generale ſit, ut ſem-
per prius agatur contra eum, ad quem conſtat pecu-
niam perveniſſe, videatur magis communis opinio ad
tradita per DD. *in d. l. unde quæritur*, Marſil. *de fide-
juſſ. n.* 65. *in fine & n.* 370. Montan. *de tut. c.* 39. *num.*
102. & pluribus relatis ſequitur Ciarlin. *controv.* 95. *n.*
22. ubi tamen declarat nō procedere, quando bona eſſent
extra territorium, & malitioſè peteretur excuſſio ad
protelandum judicium, nec quando eſſet difficile con-
tra debitorem agere, quod debet intelligi de territo-
rio multum remoto, cùm alias ſit facienda excuſſio,
18 etiam de bonis exiſtentibus extra territorium non mul-
tum remotum, ſi petatur, Benedict. de Plumb. *tract.
de excuſſ. n.* 7. Theſaur. *deciſ.* 40. *n.* 3. *& per tot.*

Poſtquam autem excuſſio ſemel legitimè facta fue-
rit ad inſtantiam unius, cum inducat notorium pro-
deſt etiam aliis creditoribus agere volentibus, etiam
19 contra alios poſſeſſores, quia licèt res inter alios acta,
aliis nec nocere, nec prodeſſe poſſit, tamen quando
tendit ad præparandum judicium, ſententia lata in-
ter alios prodeſt, etiam aliis non litigantibus, Neguſ.
d. part. 8. *membr.* 1. *n.* 38. Magon. *deciſ. Flor.* 38. *n.*
17. *& deciſ. Lucenſ.* 66. *n.* 15. Sicut acta facta in una
cauſa ſuper legitimatione perſonarum, & ſic de ſtatu
perſonæ benè probat in alio judicio, etiam inter di-
20 verſas perſonas, *l. ingenuum*, ubi gloſſ. & DD. *ff. de
ſtat. hom.* Bald. & Salic. *in l.* 2. *C. quibus res jud. non
noc.* Ludoviſ. *deciſ.* 498. *n.* 9. quos refert, & ſequitur
Duran. *deciſ.* 457. § *n.* 2. Gratian. *diſcept. for. c.* 328.
n. 11. *&c.*

Et quamvis regulariter exceptio excuſſionis non
admittatur in Salviano, ut notum eſt, præcipuè, ubi
obligatio fuit contracta in forma Cameræ, vel cum
guarentigia in Statu Florentino conſueta, tamen ex
prædictis licere arbitrarer poſſeſſori convento maximè
æquitate attenta, uti cautela ad obtinendam excuſſio-
nem, petendo ſcilicet eam ſuis ſumptibus fieri per acto-
rem, & approbando bona debitoris principalis ad ſo- 21
lutionem ſufficientia adeſſe, juxta ſuperiùs dicta, &
in his terminis procedere poteſt opinio Natt. *conſ.* 251.
& aliorum, quos ſequutus eſt Aulus Ceccin. *in quodam
ejus conſ. impreſſo*, penes Scapuc. de Salvian. *lib.* 2. *q.*
19. dum volunt excuſſionem tamquam ſumma æqui-
tate fulcitam admitti in Salviano præſertim quatenus
reſpicit intereſſe partis, &c Sicuti idem ſervari vide-
mus in illa ſpecie excuſſionis competentis vigore, *l.*
2. *C. de pign.* quæ cum ſit de æquitate admittitur etiam
in Salviano, ut dixi ſupra *in cap.* 73. *in fine*, *&c.*

ARGUMENTUM.

Executio ante ſententiam an, et quando ſit permiſſa, qualiter probatio debeat eſſe concludens, teſtes an probent non citata parte ad videndum jurare. Judex appellationis an efficiatur Judex novæ cauſæ, quid in manutentione, Actor an ſemper ſequatur forum rei, et plura de interitu inſtantiæ, et refectione expenſarum.

SUMMARIUM.

1 *JUdicium non poteſt ab executione incipere.*
Creditor prætendens ſibi aliquid deberi, quid agere debeat.
2 *Executio ante ſententiam non eſt concedenda.*
3 *Commoditas poſſeſſionis nemini auferenda.*
4 *Appellari poteſt à ſubverſione ordinis judiciarii.*
5 *Aſſecuratio rei ante ſententiam quando ſit permiſſa.*
6 *Executio eſt concedenda cum citatione partis, & cognitione cauſæ.*
Citatio eſt neceſſaria in executione, & quando ſecùs.
7 *Probatio concludens eſt neceſſaria poſt aſſecurationem rei.*
8 *Teſtis unicus nihil probat.*
9 *Famulus an, & quando poſſit deponere pro domino.*
10 *Status, & conditio teſtium de tempore depoſitionis attenditur.*
11 *Non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe.*
12 *Probatio dubia, & incerta, & quæ diverſimodè intelligi poteſt non relevat.*
13 *Teſtis deponens de terreno, vel de prædio non intelligitur deponere de toto niſi exprimat.*
Sermo indefinitus an, & quando æquipolleat univerſali.
14 *Exceptio pretii non ſoluti qualiter ſemper poſſit opponi, & obſtet.*
15 *Teſtes nihil probant non citata parte ad videndum jurare.*
16 *Teſtes jurati neutra parte præſente non probant.*
17 *Teſtes jurati in die feriata non probant, ſecus in criminalibus, n.* 20.
18 *Teſtes jurati in die juridico poſſunt examinari in die feriato.*
19 *Teſtes jurati in termino poſſunt examinari extra terminum, & quando ſecùs, n.* 53.
21 *Nullitas ob defectum citationis ad videndum jurare teſtes non obſtat, quando fuerunt data interrogatoria, & in aliis caſibus notatis in numeris ſeqq.*
23 *Examen nullum qualiter poſſit per repetitionem teſtium convalidari numeris ſequentibus.*
28 *Judex non poteſt pronunciare ultra petita, & quando ſecus.*
Judex ſtultus reputatur pronunciando ultra petita.
29 *Judex appellationis non poteſt pronunciare niſi ſuper meritis primæ cauſæ.*
30 *Judex appellationis non efficitur Judex novæ cauſæ, & quare, n.* 35.
31 *Judex appellationis tenetur totum negotium definire. An coram eo poſſint non deducta deduci, & non probata probari.*

32 *Ju-*

Digitized by Google

32 *Judex appellationis habet limitatam jurisdictionem circa ea, quæ in prima instantia vertuntur.*
33 *Poſſeſſorium prius diſcutiendum, omiſſo petitorio.*
34 *Poſſeſſorium manutentionis an, & quando poſſit in ſecunda instantia coram Judice appellationis intentari.*
36 *Actor an, & quando teneatur ſequi forum rei, & quando ſecùs, n. 37. & 38.*
37 *Actio realis poteſt intentari in loco ipſius rei, & in loco domicilii.*
39 *Poſſeſſorium remanet conſumptum, ubi diſputatur de dominio.*
Dominium eſt ſuffocativum aliorum jurium minoris potentiæ.
40 *Actor petens unam rem, & probans de alia ſuccumbit.*
41 *Inſtantia quanto tempore duret de jure civili, & de jure canonico, num. 42.*
43 *Inſtantia de jure communi incipit à litis conteſtatione, & quando vigore ſtatuti Florentini, n. 46. & quanto tempore duret, & in quibus cauſis procedat, attento eodem ſtatuto Florentino, nu. 44. 45. & 46.*
47 *Inſtantia ſtatutaria habet locum etiam in cauſis forenſium.*
48 *Judex perempta inſtantia deſinit eſſe Judex, & quid facere poſſit.*
49 *Expenſæ ſunt reficiendæ ab eo, cujus culpa inſtantia fuit perempta.*
50 *Judex ſententiando perempta inſtantia an poſſit puniri, & an ſolutum repeti.*
51 *Liber æſtimi admittit probationem in contrarium.*
52 *Depoſitio teſtis coram judice incompetenti an poſſit de conſenſu partium validari.*
54 *Appellans poteſt renunciare appellationi.*
55 *Renuncians appellationi, vel liti tenetur ſolvere expenſas parti.*

CAPUT XCII.

OPtimis fundamentis motus fuit Illuſtriſſimus D. Zanobius de Hieronymis Nobilis, & Advocatus Florentinus de Collegio, conſultus per D. Capitaneum Juſtitiæ Maradii in cauſa coram eo agitata per Lucretiam de Cavinis, & Jo. de Cattaneis ejus virum contra Virgilium, & Octavianum fratres de Rignolis, referendo partes dicti D. Capitanei fuiſſe, & eſſe in revocando executionem factam ad inſtantiam dictorum jugalium contra dictos de Rignolis, & victos victoribus in expenſis condemnando, &c.

Quia converti non poteſt, quin creditor, qui ſibi aliquid deberi contendit, debeat coram Judice competenti judicium inſtituere contra prætenſum debitorem, & illum convenire, ac condemnari facere, præſertim
1 quando, prout in caſu noſtro, non ſumus in executivis, & in caſibus, in quibus poſſit debitor haberi pro condemnato, & ideò non potuit judicium ab executione incipere, prout factum fuit *l. 1. C. de probib. ſequeſtr.* Petr. Cabal. *conſ. deciſ.* 63. *num.* 1. *lib.* 1. Ang.
2 de Peruſ. *tract. de ſequeſtr. n.* 4. Ante ſententiam enim nimis properè executio petitur, & non eſt concedenda *l. 1. C. de execut. rei jud.* Franch. Curt. Pap. *tract. de ſequeſtr. queſt.* 1. *nu.* 7. Pract. Papp. *in for. ſequeſtri,*
3 *ſeu ſaximenti gloſ. Sapiens vir in prin.* ubi appellat ignorantes, & boves Judices aliter ſervantes, quia commoditas poſſeſſionis, quæ magna reputatur, minimè eſt auferenda *c. 1. extr. ut lit. pend.* Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 853. *n.* 12. Ita ut à dicta executione, & ſequeſtro tamquam notorio gravamine, & propter
4 ſubverſionem ordinis judiciarii fuiſſet licitum appellari etiam in caſibus, in quibus aliàs ſit prohibita appellatio, idem Gratian. *cap.* 850. *n.* 17.

Et quamvis aliquando ſit permiſſa aſſecuratio rei antè ſententiam, ut quando adeſt timor dilapidationis, & agitur cum perſonis ſuſpectis ex cauſa emergente
5 poſt contractum, vel quando ab executione ſententiæ fuit appellatum, vel quando agitur contra contumaces, ac in aliis caſibus enumeratis per Pract. Papp. *loc. cap. cit. n.* 2. *& ſeqq. cum Add.* Franc. Curt. *de ſequeſtr. quæſt.* 1. *n.* 7. *& ſeqq.* Jacob de Arena *eodem tract. n.* 3. & 4. Ang. Peruſ. *eodem tit. n.* 4. *& ſeqq.*

Tamen ſatis eſt, quod in caſu prædicto non fuit doctum, nec doceri poterat aliquam ex prædictis, vel aliis limitationibus applicari, & ideò ſtandum erat regulæ non docto de aliqua fallentia, ut reſpondet Petr. Cabal. *dicto conſ.* 63. *n.* 2.

Præterea, quatenus etiam fuiſſemus in aliquo caſu in quo fuiſſet permiſſa executio, adhuc erat revocanda tanquam procedens de facto ſine aliqua cauſæ co- 6
gnitione, & ſine citatione, prout requirebatur Petr. Cabal. *loc. cit.* Et quod citatio ſit neceſſaria in executione, vel quando petitur executio, etiam ſi præceſſiſſet ſententia propter multas exceptiones, quæ adhuc opponi poſſunt, ſive executio petatur in actione reali, ſive perſonali, præſertim quando non præceſſit cognitio ſuper executione facienda, ita ut aliud non reſtaſſet quàm ſimplex factum exequendi Duen. *reg.* 94. *per tot.* Aſin. *in prax.* *§.* 31. *cap.* 4. *per tot.* *& §.* 7. *c.* 5. *limit.* 9. *n.* 2. Magon. *deciſ. Flor.* 120. *nu.* 4. *& ſeqq.*

Quinimò nec poſt factam executionem fuit adducta aliqua concludens probatio de dominio, & conſignatione prætenſi vini, cùm ſolùm unicus teſtis penitus 7
inhabilis de illo deponat, quod tamen antè executionem debuiſſet ſaltem ſemiplenè, & poſteà concludenter probari, ut per eumdem Cabal. *d. conſ.* 63. *nu.* 3. 8
& 4. Qui teſtis etiam tanquam unicus nihil probat *l. juſjurandi, ubi DD. C. de teſt. c. veniens, & c. licet eod. tit.* Afflict. *deciſ.* 12. *num.* 2. & tamquam famulus actorum, pro quibus deponit omninò repellitur, 9
ut conſtat per totam ejus depoſitionem, ad latè tradita per Ant. Gabriel. *de teſt. concl.* 10. *nu.* 1. *& ſeqq.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 909. *num.* 7. præſertim quando prout in caſu noſtro tempore depoſitionis erat talis, & ſic famulus ſalariatus, quidquid aliter poſſet dici, ſi tempore depoſitionis deſierit eſſe famulus, quia tunc poſſet teſtificari pro ſuo antiquo domino, etiam ſi ſibi ſubminiſtraretur certum ſalarium pro expenſis, & viatico, pulchrè Duran. *deciſ.* 427. *num.* 4. *& ſeqq.*
& ratio eſt, quia in teſtibus attenditur eorum ſtatus, 10
& conditio de tempore, quo deponunt *l. 1. C. de teſt.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 374. *num.* 4. *& cap.* 797. *num.* 27.

Alii verò teſtes nihil probant de conſignatione, & dominio vini, cùm eorum depoſitiones ſolùm tendant ad probandum dominium, vel poſſeſſionem prædii Rignoli, vel partis illius, & ideò ex hoc inferri non po- 11
teſt ergo vinum ablatum eſt Jo. prætenſi domini illius prædii, quia ex diverſis non fit illatio, & certum eſt, quòd ubi poteſt dari probatio, & veritas in contrarium, non dicitur probatio neceſſariò concludens, prout requiritur, cùm non probet hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe *cap. in præſentia,* ubi *gloſ. & DD. de probat.* Natt. *conſ.* 585. *nu.* 2. *lib.* 3. Honded. *conſ.* 80. *nu.* 38. *lib.* 1. ac in terminis noſtris, quod non obſtante dominio, vel poſſeſſione prædii non poſſit inferri ergo vinum repoſitum, & repertum in cella vinaria eſt prætenſi domini, vel poſſeſſoris, ſed debuiſſet in ſpecie probari vinum fuiſſe conſignatum illis de Rignolis prætenſis colonis partiariis, alias probatio non eſt certa, prout eſſe debet, & ratione incertitudinis, vel generalitatis, quæ obſcuritatem parit, vitiatur, cùm poſſit eſſe quòd hujuſmodi vinum eſſet proprium illorum de Rignolis, vel ab aliis, quàm à Cattaneis ibidem fuiſſe repoſitum notat Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 705. 12
num. 1. dubia enim probatio, vel quæ diverſimodè ſe habere poteſt non relevat, idem Gratian. *cap.* 980. *n.* 14. Duran. *deciſ.* 402. *num.* 21. *& deciſ.* 337. *num.* 38.

Qui quidem teſtes nec etiam probant circa dominium, vel poſſeſſionem reſpectu totius prædii Rignoli,
cùm enim conſtet de pluribus capitibus bonorum, do- 13
mibus, & terrenis non poteſt inferri ex illorum indeffinitis depoſitionibus totum ſpectare ad Jo: de Cattaneis, nec totum ab illo poſſideri, ſed quatenus alios defectus non paterentur eorum depoſitiones poterunt tantummodò verificari in aliquibus petiis terreni, de quibus d. Joannes oſtendit tria acquiſitionis inſtrumenta diverſis temporibus confecta, quamvis de integra pretii ſolutione non doceat, quia teſtes deponentes de prædio, vel terreno non intelliguntur deponere de toto niſi exprimant, cùm locutio indefinita in teſtibus, vel etiam in inſtrumentis numquam æquipolleat univerſali, quidquid ſit in ultimis voluntatibus, & diſpoſitione

Digitized by Google

tione legis, in quibus ſermo indefinitus æquipollet univerſali, Surd. *deciſ.* 263. *nu.* 9. Magon. *deciſ. Florent.* 55. *num.* 40. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 337. *nu.* 4. & *n.* 9. & *cap.* 650. *num.* 9. &c.

Si itaque dictus Jo. vult agere ad conſequutionem dictarum terrarum, de quibus cantant inſtrumenta, tenetur docere de integra pretii ſolutione, vel omne reſiduum debitum offerre, cùm illud ſit onus intrinſecum ex eadem cauſa, & ſic ex eodem contractu proveniens, ſicut idem eſt è contra in venditore, qui petendo pretium debet offerre rem venditam, præcipuè quando opponitur à parte, & poteſt Judex videns non eſſe
14 ſolutum integrum pretium ex officio mandare emptori agenti ut ſolvat, cum id quod eſt intrinſecum actioni, & obligationi cenſeatur ſemper deductum, & allegatum cum ipſa actione, quo caſu Judex tenetur ſupplere, & tantò magis in id officium ſuum petentibus impertire, ita ut hujuſmodi exceptio pretii non ſoluti poſſit etiam poſt ſententiam in ejus executione opponi quando de illa non fuit diſputatum ante ſententiam Jaſ. *in l. ſi duo patroni* 13. *ſ. ſi quis juraverit num.* 4. *ff. de jurejur.* Alex. *conſil.* 73. *in fine lib.* 6. Dec. *conſil.* 421. *n.* 6. cum aliis latè adductis per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 325. *per tot.* & *cap.* 411. *nu.* 16. & *ſeqq. per tot.*

Præterea etiam dicti teſtes nihil probant ſtante nullitate examinis ex defectu citationis ad videndum illos
15 jurare, prout talis citatio erat omninò neceſſaria, alias examen redditur nullum, & invalidum *l. ſi quando ubi DD. C. de teſt.* Afflict. *deciſ.* 28. Ant. Gabriel. *de teſt. concluſ.* 1. *num.* 105. *ampliat.* 21. quod procedit etiam ubi teſtes examinantur ſummariè, Burſatt. *conſ.* 311. *num.* 4. *lib.* 3. ac etiam ubi cauſa eſſet commiſſa cum clauſula omni juris ſolemnitate omiſſa, Abb. *conſ.* 46. *lib.* 2. Soc. *conſ.* 12. *num.* 5. & *ſeqq. lib.* 1. imò teſtes
16 jurati neutra parte præſente quamvis legitimè citata, vel etiam præſente, ſed in actis non apparente, nihil
17 probant, *gloſſ. in d. l. ſi quando verb. Introducit. C. de teſt.* Ferret. *caut.* 12. *num.* 3. nec probant jurati in die feriata, Seraphin. *deciſ.* 857. *num.* 9. & 27. quia jura-
18 mentum eſt ſubſtantia totius depoſitionis, undè jurati in die juridico poſſunt examinari in die feriato Guid. Papp. *deciſ.* 115. *num.* 3. & *deciſ.* 124. Menoch. *de arbitr. quæſt.* 31. *num.* 15. cum aliis per Fenzon. *ad Stat.*
19 *Urb. cap.* 58. *num.* 27. ſicut etiam poſſunt examinari extra terminum, quando juraverunt in termino, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 156. *num.* 18. & *cap.* 128. *num.* 20. &c. ubi benè diſtinguit. Quòd procedit in civilibus nam in criminalibus poſſunt jurare, examinari,
20 & torqueri etiam in diebus feriatis ad honorem Dei, Pet. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 227. *n.* 16. & 23. Guaz. *ad deff.* 14. *cap.* 9.

Circa quod tamen eſt obiter adnotandum, quod nullitas ob defectum citationis ad videndum jurare teſtes non obſtaret, quando à parte adverſa eſſent data
21 interrogatoria, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 694. *num.* 10. & *cap.* 550. *num.* 23. & *ſeqq. ad* 35. ubi generaliter de modo ſanandi hujuſmodi nullitatem, quæ nec etiam obſtaret, ubi doceretur de ſtylo contrario, & ubi fuerit ſervatus terminus ad probandum juxta conſuetudinem
22 loci, Burrat. *deciſ.* 304. *per tot.* & *deciſ.* 118. *num.* 17. *in Add.* quamvis contrarium, & non valere hujuſmodi ſtylum contra jus teneat idem Gratian. *d. cap.* 694. *nu.* 48. & *vidend. in cap.* 738. *num.* 16. &c.

Atque in omnem caſum nullitatis, conceditur repetitio etiam facta publicatione proceſſus ad convalidandum examen, quod convalidatur per hujuſmodi repe-
23 titionem factam citata parte, quamvis teſtes ſe referrent ad primum examen nullum, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 890. *n.* 11. Theſaur. *deciſ.* 28. Duran. *deciſ.* 276. *num.* 3. *et* 5.

Neque obſtaret talis nullitas ſtante ſcientia partis contra quam examinantur teſtes, Rot. *part.* 2. *diverſ.*
24 *deciſ.* 42. *num.* 2. Seraph. *deciſ.* 1094. cum aliis per Ferentil. in Addit. ad Buratt. *d. deciſ.* 118. *nu.* 19. Duran. *d. deciſ.* 276. *num.* 2. Sicut nec quando coram Judice
25 delegante fuit facta citatio generalis pro intereſſendo examini fiendo coram Judice remiſſoriali, & intimatum fuit decretum Rot. coram Penn. *in Veneta prætenſæ illegitimitatis* 6. *Novembris* 1598. poſt Fenzon. *ad ſtat. Urb. deciſ.* 45. Nec quando nullitas, & defectus citationis proveniret ex impedimentis, & tergi-verſationibus partis, Seraphin. *deciſ.* 1154. *num.* 2. vel 26
ubi quis patererur ſe in contumaciam condemnari, Petr. Cabal. *reſolut. crim. caſ.* 110. *in fine*, ſive ubi teſtes eſſent mortui, ſive verſaremur in atrocilliſimis, & factis notoriis, vel ubi Judex eſſet certus nullam reo competere defenſionem, quibus, & aliis caſibus ſuſtinetur examen teſtium etiam ſine citatione, Guaz. *ad deff. deff.* 24. *cap.* 9. *per tot.* Farinac. *de teſt. quæſt.* 72. & generaliter non obſtante hujuſmodi defectu citatio- 27
nis ad videndum jurare teſtes qualiter poſſit examen ſuſtineri, ultra relatos vide Rot. poſt Fenzon. *ad Stat. Urb. deciſ.* 46. & 47. Poſt. *de manutent. obſerv.* 91. *nu.* 26. & *ſeqq.* & Rot. *poſt eum deciſ.* 98. *num.* 3. *deciſ.* 162. *num.* 8. & *deciſ.* 171. *num.* 7. & *ſeqq.* &c.

Sed ad propoſitum redeundo non eſt præſentis inſpectionis videre de dominio, vel poſſeſſione prædii Rignoli, quia ſuper hoc (omiſſo quidquid aliud dici poſſet) nulla lis, vel cauſa legitur introducta, nec data aliqua petitio coram Judice à quo, ſine qua petitione vanum erat expectare ſententiam, cùm Judex non 28
poſſit pronunciare ultra petita, & ſi pronunciaſſet, non valeret ſententia, præſertim cùm agatur de re penitus ſeparata, & diverſa, & non de aliquo ſucceſſivo, quod veniat in conſequentiam ejus quod principaliter petitur, nec de connexis, & dependentibus à petitis, Marſil. *in repet. Rub. ff. de fidejuſſ. nu.* 191. *circa medium*, &c. *l.* 2. *C. comm. divid.* & *l. vinum ff. ſi cert. pet.* c. *licet Helii de Simon.* Afflict. *deciſ.* 32. *nu.* 2. Imò ſtultus reputaretur Judex, qui condemnaret, vel abſolveret ultra petita *l. cum quidam C. de fi. cicomm. libert.* idem Afflict. *deciſ.* 3. *num.* 1. *in fine*, Everard. *in loc. à libel. ad ſent. num.* 1.

Undè nec Judex appellationis poteſt ſuper alio cognoſcere, vel judicare, ſed tantum ſuper meritis pri- 29
mæ cauſæ nempè ſuper prætenſo vino, de quo Judex à quo juxta petitionem coram eo exhibitam judicavit *Auth. ut cum de appell. cognoſ. poſt princ.* Pract. Papp. *forenſ. ſent. de fin. gloſſ.* 1. *num.* 19. Bartol. *in l.* 1. *in fine C. ſi adverſ. lib.* Caſtr. *conſil.* 306. *in prin. lib.* 2. Afflict. *deciſ.* 155. *num.* 3. *in fine*.

Judex enim appellationis non efficitur Judex novæ cauſæ, ſed ſolùm cognoſcere poteſt ex adductis in prima inſtantia, an ſuper illis primus Judex benè, vel malè judicaverit, Magon. *deciſ. Florent.* 9. *num.* 18. & *deciſ.* 30.
Luc. 26. *num.* 37. & *deciſ.* 32. *num.* 57. quamvis poſſint coram eo non deducta deduci, & non probata probari circa tamen eamdem cauſam, idem Magon. *deciſ. Florent.* 11. *in prin.* niſi ſcienter fuiſſent omiſſa deduci in 31
prima inſtantia, quia tunc nec in proſequutione appellationis allegari poſſent, idem Magon. *deciſ. Florent.* 117. *in fine*, & Judex appellationis tenetur totum principale negotium definire, ut per eumdem Magon. *deciſ.* 63. & 67. *num.* 29.

Non poteſt igitur eſſe locus prætenſæ manutentioni nunc petitæ in ſecunda inſtantia, cùm de illa nec verbum quidem factum reperiatur in prima inſtantia, & ideò 32
nec in cauſa appellationis poteſt de illa cognoſci, quia Judex appellationis habet Juriſdictionem limitatam per devolutionem, circa ea tantum, quæ in prima inſtantia vertuntur, & non ſuper aliis *c. paſtoralis extr. de off. ordin.* & *c.* 1. *de appellat. in* 6. Bald. *in l. per hanc C. de tempor. appell.* Afflict. *d. deciſ.* 155. *nu.* 3. *in fine*, Guid. Pap. *deciſ.* 436. *num.* 2. & Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 681. *num.* 25.

Neque obſtat, quod dicitur poſſeſſorium ſummariiſſimum manutentionis poſſe in qualibet parte judicii ſuſ- 33
penſo petitorio intentari, & prius ſuper eo pronunciandum eſſe, omiſſa diſcuſſione eorum, quæ pertinent ad petitorium, juxta text. *in l. ordinarii, C. de rei vend.* Penn. *dec.* 42. *num.* 3. & *dec.* 50. *n.* 16. & ſic poſſet etiã in cauſa appellationis intentari, & concedi, Seraph. *dec.* 299. *num.* 1. & *num.* 10. tam ad partis inſtantiam, quàm ex officio Judicis, Thomat. *dec.* 41. *num.* 1. cum 34
aliis ex adverſo allegatis, &c. Quia reſpondetur objectũ procedere poſſe, donec cauſa vertitur coram primo ſuo Judice, vel ſupponere, quòd in prima inſtantia actum fuerit poſſeſſio ordinario, vel petitorio ſuper ipſo fundo, in cujus poſſeſſione poſteà petatur manutentio, Seraph. *dec.* 255. & Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 569. *n.* 34. ſecùs autem quando, prout in caſu noſtro, fuit petitum quid diverſum, & ſeparatum à fundo, quia tunc non poteſt

Digitized by Google

poteſt nova cauſa ſuper fundo, vel poſſeſſione intentari coram Judice appellationis, ſed coram ſuo Judice ordi-
35 nario primarum inſtantiarum inſtituenda venit ſervatis ſervandis, juxta ſuperius dicta, aliàs facillimum eſſet evadere Juriſdictionem judicis primarum inſtantiarum inſtituendo coram eo judicium de re minima, & poſteà appellando, & coram Judice appellationis proponendo aliam cauſam diverſam, & ſic ad libitum Actoris defatigare reum extra forum ſuum contra regulam text. *l. fin. C. ubi in rem actio*, *l. juriſdictionem*, *C. de juriſd. omn. Jud. c. ſi diligenti*, *& c. ſi contra de foro compet. cum ſimilibus &c.*

Actor enim tenetur ſequi forum rei, niſi natura actionis aliter poſtulet, ut quia eſſet merè realis, nam tunc
36 poſſet dirigi contra bona coram Judice ubi eſſent ſita, non obſtantibus quibuſcumque privilegiis ei conceſſis, Caſtr. *in d. l. fin. C. ubi in rem actio*, Rot. coram Ghiſilerio *in Auximana Cenſus* 10. *Martii* 1636. *nu.* 5. *& ſeq.* Socin. *reg.* 15. *fol. mihi* 8. nam actio realis poteſt intentari, tam
37 in loco rei hypothecatæ, quàm in loco domicilii, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 911. *num.* 30. ubi ſe remittit ad Tiraquell. *de retract. conſang. §.* 8. *gloſ.* 7. *n.* 11. *&* 12. idem Gratian. *cap.* 181. *num.* 30. Sicut etiam fallit dicta regula in cauſa ſequeſtri, ut in mot. Rot. Flor. *lib.* 80. *à* 543. Et in Civibus Florentinis, qui habent facultatem trahendi quemcumque de diſtrictu, & comitatu Florentiæ coram Rectore Civitatis, ut in *lib.* 4. *ſtat. Rub.* 34. &
38 teſtatur Magon. *dec. Flor. num.* 3. Sed nos non verſamur in aliqua ex dictis fallentiis, quę potiùs magis oſtendunt judicium eſſe de novo inchoandum coram Judice primarum inſtantiarum, in cujus juriſdictione ultra forum domicilii, & originis reorum reperiuntur etiam ſita bona, de quibus, agitur, &c.

Et cùm Jo. actor videatur potius voluiſſe probare dominium dicti prædii Rignoli, vel partis illius, & dominium ſit ſuffocativum omnium aliorum jurium minoris
39 potentię, poſſeſſorium remanſit abſortum, conſumptum, & extinctum, adeò ut nunc non poſſit de illo diſputari, Magon. *dec. Luc.* 31. *num.* 37. *& ſeqq.* Rot. *part.* 2. *diverſ. deciſ.* 167. *num.* 10.

Ideòque jure meritò cum petierit unam rem, nempè vinum, & probaverit de alia, nempè de dominio partis
40 prædii, ſuccubuit in prima inſtantia, *l. habebat, ff. de inſtit.* Alex. *in l. ſi ita ſtipulatus*, §. *Chriſogonus*, *ff. de verb. oblig.* Innoc. & alii *in cap. ex parte de privil. & in cap. examinata de jud.* Ac fuit in expenſis condemnatus, juxta *tex. in l. cum quem temere*, *ff. de jud.* Sicut in omnibus, & per omnia futurum ſperatur coram ſapientiſſimo noſtro Judice appellationis non tantùm ex ſuperiùs firmatis, quæ ſatis clara videntur, ſed etiam quia facto calculo dierum utilium à die nona Novembris, qua introducta fuit appellatio uſque in præſentem diem Anni 1657. apparet longè perempta inſtantia, quæ licèt de
41 jure communi civili duret triennio in cauſa principali regulariter, & in cauſa appellationis anno, ſive ex legitima cauſa biennio, juxta *l. properandum*, *C. de jud.* ubi DD. & Aſin. *in prax.* §. 1. *cap.* 3. *num.* 15. *&* §. 2. *cap.*
42 14. *num.* 1. de jure verò canonico ſit perpetua, nulloque certo, ac determinato tempore concludatur, gloſ. *in cap. fin. extr. de dol. & contum.* Innoc. *in cap. conſuluit extr. de off. de leg.* Corn. *conſ.* 219. *num.* 6. *lib.* 4. & Aſin. *d.* §. 1. *cap.* 3. *num.* 22. Sicut etiam eodem jure communi attento, licèt incipiat tantùm à litis conteſtatione, ita ut ſi per mille annos prorogaretur litis conteſtatio numquàm inciperet currere inſtantia, *l.* 1. *ubi gloſ.* Ang. & alii *C.*
43 *de jud. & l. fin. §. illud*, *C. de tempor. appell.* Marant. *in prax. part.* 5. *prin. fol. mihi* 251. Ex diſpoſitione tamen ſtatuti Florentini inſtantia durat ſolùm per ſexaginta
44 dies utiles, & habet locum in quibuſcumque cauſis civilibus etiam gravibus, & tam in cauſa principali, quàm
45 in caſu appellationis, quæ eodem ſpatio 60. dierum ter-
46 minari debet, ut teſtatur, Aſin. *in prax. in præfat. cap.* 8. *num.* 17. *&* 18. ac incipit à die primæ citationis, ſicuti expreſsè ſtatutum diſponit, & teſtatur idem Aſin. *§.* 1. *cap.* 1. *n.* 1. proceditque etiam in cauſis ſummariis, & executivis juxta veriorem opinionem, ut per eumdem Aſin. §. 1. *cap.* 3. *n.* 58. *& ſeqq. cap.* 8. *n.* 10. *& §.* 31. *cap.* 12. Marant. *par.* 5. *prin. n.* 4. Afflict. *dec.* 346. *n.* 7. Magon. *dec. Flor.* 55. *in prin. & dec.* 89. *n.* 3. *& ſeqq.*

Quæ quidem inſtantia cum reſpiciat ordinatoria judicii, habet locum etiam in cauſis forenſiũ litigantium in foro, ubi tale ſtatutum viget Bart. & alii *in l. cunctos populos, C. de Sum. Trinit. & fid. Cath.* Pariſ. *conſil.* 49. *n.* 47
19. *lib.* 1. Aſin. *in præfat. cap.* 8. *n.* 6.

Perempta autem inſtantia Judex deſinit eſſe Judex reſpectu illius cauſæ, in qua non poteſt amplius deffinitivè pronunciare, & quidquid coram illo fit, eſt nullum, Ma- 48
gon. *dec. Flor.* 55. *num.* 2. Itaut etiam parte non opponente debeat ſupraſedere, nec poſſit ſententiam deffinitivam ſuper meritis cauſæ principalis proferre, Alex. *conſil.* 39. *lib.* 5. Marant. *in prax. part.* 5. *prin. num.* 58. *&* 59. Sed tantùm debeat per interlocutoriam ab obſervatione judicii abſolvere reos, & condemnare actores in ex- 49
penſis, quæ ab illis, quorum negligentia fuit perempta inſtantia, ſunt omninò reficiendæ, Bart. *in l. properandum*, *§. illo proculdubio*, *C. de jud.* Aſin. *in prax. §.* 2. *cap.* 15. *n.* 14. *& ſeqq.* Et ſi aliter faceret Judex pronunciando circa merita cauſæ poſt peremptam inſtantiam, ultra nullitatem manifeſtam, & injuſtitiam eſſet ipſe 50
pœna arbitraria afficiendus, & quidquid fuiſſet ſolutum vigore talis ſententiæ, poſſet per conditionem indebiti repeti, ut benè probat idem Aſin. *d. §.* 2. *cap.* 14. *num.* 6. *&* 7.

Quibus ſtantibus proculdubio ceſſant ea, circa quæ gratis, & ſpontè ex adverſo elaboratur, ad oſtendendum fidem eſſe adhibendam libris æſtimi, & partitis in eis deſcriptis, nam etiam admiſſo, quod partitæ æſtimi aliqualem ſaltem probationem, & præſumptionem inducant, præcipuè circa poſſeſſionem, & omiſſo quidquid ſupervacuè, & perfunctoriè in id dici poſſet, pro nunc nobis ſufficit, quod etiam ex adverſo non inficiatur admittere probationem in contrarium, ut benè advertit Genua 51
tract. de ſcript. privat. tit. de libro æſtimi quæſt. 3. *nu.* 6. *& num.* 17. Tuſch. *concl.* 674. *num.* 9. *&* 20. *litt. E.* quæ quidem probatio apparebit, dum cauſa coram ſuo Judice competenti primarum inſtantiarum agetur, prout juris eſſe ſupra demonſtratum fuit, & nunc fuit omiſſa, ac omittitur deduci, ne ſuperfluis expenſis, & incommodis graventur litigantes, cùm notiſſimum ſit teſtes examinatos coram Judice incompetenti nullam prorſus facere probationem, ita ut nec illorum depoſitio poſſit convali- 52
dari de conſenſu partium, quidquid aliàs convalidetur quoad cæteras nullitates ordinis non ſervati, quia quod ſuperædificatur ſuper fundamento inutili juriſdictionis totum corruit, *cap. cum Paulus* 1. *quæſt.* 1. Jaſ. *in l.* 1. *col.* 3. *num.* 20. *ff. de feriis*, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 674. *num.* 16. *&* 17.

Sicut etiam nihil probarent ex alio defectu, ut quia ſumus extra terminum, & teſtes examinati poſt terminum, & ſic poſt inſtantiam peremptam, vigore ſtatuti, nihil probant etiam ſi juraſſent in termino, cùm non ſimus in dilatione data à Judice, & ex illius arbitrio, quo caſu ſufficeret juramentum præſtari in termino, ſed in dilatio- 53
ne, & termino dato à jure, & ſtatuto non ſolum ad probandum, & probatum habendum, verùm etiam ad totam cauſam terminandam, quo caſu juramentum, & depoſitio debet eſſe in termino aſſignato, aliàs nihil probant teſtes Felin. *in cap. licet cauſam* 9. *col.* 12. *in fine n.* 16. *verſ. limita tertio, &c. de probat.* Carter. *deciſ. Genuenſ.* 2. *num.* 11. *& deciſ.* 150. *num.* 7. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 128. *num.* 20. præſertim cùm etiam Judex deſierit eſſe Judex reſpectu illius cauſæ, ut dictum eſt ſupra, & ſic dicerentur examinati coram non Judice, ſed coram privata perſona, & nihil probarent, quæ omnia meritò poſſunt applicari ad teſtes, qui ex adverſo prædictis non attentis examinantur, ita ut in eorum depoſitionibus, quidquid dicant, nullum poſſit fieri fundamentum, juxta ſuperiùs allegata, &c.

Et cùm prædictæ rationes, & fundamenta adeò urgerent, ut illis præcisè reſponderi non poſſet, pars adverſa cujus nomine fuit ſemper ineptè judiciũ agitatum, conſuluit Advocatos Ravennatenſes, ex quorum conſiliis tandem edocta de errore, & ineptitudine judicii, licèt in reliquis bonum jus foveret circa proprietatem, & poſſeſſionem prędii Rignoli, invita receſſit à lite, & coacta agnovit diſcrimen unius Doctoris ab alio, expreſsè renunciando liti, & omnibus actis ſuperindè in voluminoſo, & inutili proceſſu factis, ſed adhuc dicendum eſt illud adagium, *quod ſerò ſapiunt Phriges*, licèt enim appellans poſſit renunciare appellationi, *l. ſi quis libellus* 28. *C. de appell.* Cravett. *conſ.* 115. *num.* 12. non tamen liberatur 54
ab expenſis in quibus venit condemnandus ſicut quilibet

alius

Digitized by Google

alius liti renuncians, Guid. Pap. *deciſ.* 436. *n.* 36. Aſin.
55 *in prax.* §. 32. *c.* 2. *ampliat.* 1. *num.* 2. cum aliis, quos
refert, & ſequitur Gratian. *diſcept.* 572. *num.* 17. Et ita
judicatum fuit per Excellentiſſimum D. Lucam de Van-
nutiis Judicem Illuſtriſſimi D. Equitis Alexandri Martii
Medices Nobilis Florentini digniſſimi Commiſſarii, &
Gubernatoris Juſtitiæ totius Romandiolæ Florentinæ
pro Sereniſſimo Magno Duce Etruriæ Anno 1657. Viri
quidem ſapientiſſimi, & integerrimi, ac ut ad longè ma-
jora promoveatur meritiſſimi.

Et cùm ut dixi pars adverſa bonum jus foveret, fuit
poſteà concluſum, ut quod ſuum erat, ita concorditer
conſequeretur, & Rignoli diſcederent à prædio, &
partem ſuam venderent ad tollendas omnes lites in
futurum, &c.

ARGUMENTUM.

Cautio de non offendendo quos comprehendat, in quibus caſibus rumpatur, vel non, quomodo extinguatur, an pœna ſoluta poſſit repeti, an de proximo banniendus poſſit impunè offendi, & alia notabilia.

SUMMARIUM.

1 *Cautio de non offendẽdo quando non ſit præſtãda.*
2 *Cautio de non offendendo præſtita ab una parte an valeat donec reciprocè ab altera parte præſtetur, & n. 3.*
4 *Cautio debet præſtari pro ſe, conſanguineis, & affinibus uſque in quartum gradum.*
5 *Filii ſpurii, & naturales tantùm an comprehendantur activè, & paſſivè in cautione de non offendendo.*
6 *Stipulatio eſt neceſſaria pro fiſco, ut ei jus quæratur.*
7 *Verba fidejuſſit, & promiſit, ſolent importare ſtipulationem.*
8 *Verba imperſonaliter prolata an, & quando obligationem inducant, num. 9.*
10 *Cautio de non offendendo qualiter cenſeatur ſublata, quando fuit illi contraventum ab altera parte.*
11 *Cautio de non offendendo an, & quando frangatur per inſultum, num. 13.*
12 *Cautio de non offendendo an rumpatur per exonerationem archibuſii contra adverſarium non ſequuta offenſione.*
Pœna exonorantis archibuſium contra alium etiam ſine offenſione.
14 *Cautio de non offendendo an rumpatur per conſpuentem in faciem alterius.*
15 *Cautio prædicta non rumpitur per fœminas nec activè, nec paſſivè.*
17 *Cautio prædicta an rumpatur per adulterium, vel ſtuprum.*
18 *Cautio prædicta an rumpatur per furtum.*
19 *Cautio prædicta non rumpitur ceſſante animo offendendi.*
Animus, & intentio diſtinguunt maleficia.
20 *Cautio de non offendendo, pax, vel tregua an rumpatur per falſum teſtimonium contra eum cum quo interceſſit.*
21 *Quod permittente lege fit, pœnam non meretur.*
22 *Cautio de non offendendo non rumpitur per offenſionem eorum, qui poſſunt impunè offendi.*
Banniti, nec activè, nec paſſivè comprehenduntur in cautione de non offendendo.
Offendens bannitum non obſtante cautione, vel pace, ſive tregua conſequitur præmium, & taleam aliis conceſſam.
Vindicta publica pacto privatorum tolli non poteſt.
23 *Delinquens nondum bannitus, ſed de proximo banniendus an, & quando poſſit impunè ab omnibus tamquam bannitus offendi.*
24 *Cautio de non offendendo qualiter non rumpatur ſtante nova cauſa.*
25 *Offenſione hinc inde ſequuta eodem tempore, ſi non conſtet qui primo offenderit, vel provocaverit an dicatur rupta cautio de non offendendo, & debeatur pœna.*
26 *Abſolvi debent omnes ſtante incertitudine ne innocens gravetur.*
27 *Fiſcus quando tractat de lucro in dubio eſt excludendus.*
28 *Solvens pœnam cautionis poteſt repetere ab eo, qui cautionem rupit, & contravenit.*
29 *Cautio de non offendendo quanto tempore duret.*
30 *Cautio de non offendendo remanet ſublata ſequuta pace.*
31 *Pax an ſit facienda in judicio, vel ſufficiat extrajudicialiter facta ad tollendam cautionem præſtitam de mandato Judicis, & n. 32.*
33 *Milites producta pace intra triduum non poſſunt moleſtari pro rixa.*

CAPUT XCIII.

AD præſtandum cautionem de non offendendo non
poterat compelli N. quoniam ex parte ſua om-
nis timor ſcandali ceſſare videbatur, cùm eſſet vir ſa- 1
tis pacificus, bonæ conditionis, & famæ, & cum il-
lius conſanguinei, & affines eſſent inimici capitales
partis adverſæ ex aliis cauſis, pro quibus ideò non te-
nebatur cavere, ſed ſolùm pro facto ſuo, & cùm ex
adverſo nondum eſſet præſtita hujuſmodi cautio, ac
adeſſent aliqui banniti, qui nec activè, nec paſſivè
in dicta cautione comprehenduntur, quibus caſibus
poteſt quis recuſare præſtare hujuſmodi cautionem,
juxta latè tradita per Guaz. *ad def.* 12. *cap.* 1. & la-
tiùs *in tract. de pace, & tregua per totum.*

Et quamvis in illis locis, ubi ſervatur ex conſue-
tudine, quod in præceptis, quæ fiunt partibus ad fide- 2
jubendum apponatur clauſula, quod interim habeatur
pro præſtita, inconveniens non videatur ad tollendas
occaſiones rixarum, ut una pars habeat manus liga-
tas, donec altera illigetur, cùm non debeat qui co-
ram Judice promiſit de non offendendo illi fidem fal-
lere, & ejus dignitatem impunè contemnere, licèt
altera pars cautionem non præſtiterit, Bajard. ad Clar.
q. 47. *n.* 20. *& ſeqq.* cum aliis per Cabal. *reſol. crim.*
caſ. 219. *per totum*, vide Farinac. *de var. & diverſ.*
crim. quæſt. 107. *art.* 2. *n.* 23. *&c.* tamen ubi nulla juſta
præexiſtente cauſa quis fuit coactus dictam cautionem
præſtare, non remanet obligatus donec reciprocè ab
altera parte præſtetur, nam præſtita ab una parte tan-
tùm non valet, & pro non ſcripta habetur, donec ab
altera parte caveatur, ne detur diſparitas, & claudi-
catio, præcipuè ſtantibus proteſtationibus repetitis ſe
non obligandi, niſi ſimilis cautio ab adverſariis præ- 3
ſtaretur, quaſi non ſit vanus timor de illis, ſed ju-
ſtus, juxta benigniorem opinionem Maur. *tract. de*
fidejuſſ. part. 1. *ſect.* 2. *c.* 4. *nn.* 20. *& ſeqq.* Cyriac.
contr. jur. c. 101. *n.* 1. *& ſeqq.* & ita ſemel ego in pra-
xi ſervavi, dum Judex eſſem, ſequuta enim in quadam
cauſa, gravi offenſione ex una parte, quæ cautionem
de non offendendo præſtiterat antequam ab altera par-
te eſſet præſtita, non permiſi licèt fiſco inſtante pro
pœna pecuniaria in cautione contenta contravenien-
tem condemnari, ſed illum abſolvi, quæ praxis non
fuit improbata; & ita etiam poſteà de conſuetudine
ſervare audivi ab aliis criminaliſtis, cùm ſit opinio æ-
quior in juribus, & rationibus fulcita juxta ſuperiùs
dicta, &c.

Præterquam quod ex aliis etiam non minus juridi-
cis, & gravibus fundamentis patet præfatum N. ad ni-
hilum teneri propter inſultum factum cum armis, &
gentibus armatis per N. N. ejus fratres patrueles con-
tra ſuos adverſarios, quia licèt dicta cautio de non
offendendo fuerit præſtita per d. N. uti principalem 4
non ſolùm pro ſe ipſo, ſed etiam pro ſuis conſangui-
neis, & affinibus uſque ad quartum gradum, ſcilicet
quod nec ipſe, nec illi offendent, nec offendere faciant
ad tradita per Maur *d. tract. ſect.* 2. *c.* 4. *n.* 24. Cabal.
reſol. crim. caſ. 210. *per totum*, ubi etiam quærit, an 5
tam activè, quàm paſſivè filii ſpurii, vel naturales tan-
tum comprehendantur in hujuſmodi cautione, & vi-
detur affirmativè concludere, vel ſaltem eſſe in Judicis
arbitrio, attenta qualitate facti, & perſonarum, ut
per Caroc. *in ſuis deciſ. caſ.* 8. Nullum tamen in ca-
ſu noſtro fuit quæſitum jus fiſco, & propter hujuſmo-
di inſultum non poteſt agi ad prætenſam pœnam ex
multis.

Ac

Digitized by Google

Ac primò, quia non intervenit aliqua ſtipulatio pro
6 fiſco, & nullus pro eo acceptavit promiſſionem, quo caſu cautio de non offendendo, vel ſimilis redditur nulla, & nullum jus tribuit fiſco, *l. blanditus*, ubi Salyc. *C. de fidejuſſ.* facit Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 849. *n.* 29. *&* 30. cum aliis multis allegatis per Cyriac. *d. controv.* 101. *n.* 6. *& ſeqq.* ad cujus dicta me remitto, ubi reſpondet ad verba, *fidejuſſit*, *& promiſit*, quæ aliàs ſolent importare ſtipulationem, ſive ſint po-
7 ſita in inſtrumento, ſive in ſcriptura privata licèt proferantur ab ignaro juris, & materno ſermone, juxta tradita per Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 41. *per tot.*

Quibus addo, quòd cùm in caſu noſtro verbum, *promiſit*, fuerit imperſonaliter prolatum (non enim dixit Notarius prout dicere debebat promiſit mihi Notario, &c.) ſed ſimpliciter, imperſonaliter uſus eſt dicto verbo, *promiſit*, non offendere ſub pœna, &c. &
8 ſi cùm non appareat cui facta fuerit promiſſio, remanet dictum verbum imperſonaliter prolatum, & nullam inducit obligationem præcipuè in contractibus quando imperſonalitas ſtat in verbo obligativo prout in caſu noſtro, Bart. *in l. ſtipulatio iſta*, *& ſi quis ita n.* 2. *ff. de verb. obligat.* ubi etiam Jaſ. *n.* 4. cum aliis per Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 675. *n.* 19. *&* 20. *& cap.* 941. *n.* 17. *&* 18. ubi quod ſecùs eſt in ultimis voluntatibus, in
9 quibus imperſonalitas non vitiat diſpoſitionem, cùm ſemper intelligantur verba relata ad hæredem, ſicut etiam quando imperſonalitas conſiſteret ſolùm in verbo executivo, & non in verbo obligatorio, Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib.* 14. *tit.* 29. *n.* 49. *ad medium*, & ita declarantur, quæ in contrarium in id allegari poſſent, &c.

Secundò non poteſt agi ad pœnam, quia adverſarii dicti N. jam ipſi contrafecerant, & contravenerant præcepto de non offendendo, ut conſtat in actis, quo caſu cenſetur ſublata cautio, & poteſt altera pars etiam ex
10 intervallo impunè contravenire, cùm non teneatur amplius treguam, vel pacem, ſive cautionem ſemel ab altera parte fractam ſervare etiam ſtante clauſula, quod pœnæ toties committantur quoties contraventum fuerit, ſive ex intervallo, Alex. *in l. cum proponas n.* 6. *C. de pact.* Clar. §. *fin. q. verſ. ſed quoniam*, *& verſ. ſeqq.* Maur. *de fidejuſſ. part.* 1. *ſect.* 2. *c.* 4. *n.* 66. latè Petr. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 101. *n.* 2. *& ſeqq. & caſ.* 231.

Tertiò, quia in caſu noſtro dicta ſcautio non fuit verbis generalibus concepta, ſed fuit tantùm promiſſum non offendere perſonas, licèt enim hujuſmodi cautio frangatur per inſultum factum cum armis, vel etiam ſine armis, quamvis inſultatus non fuerit vulneratus,
11 quando continet verba generalia, tamen ſecùs eſt, quando loquitur ſolùm de non offenſione perſonarum, nam tunc non dicitur rupta, nec promiſſa pœna debetur ob ſolum inſultum, niſi perſona fuerit tacta, vel ſaltem res à corpore inſeparabilis, Maur. *d. part.* 1. *ſect.* 2. *cap.* 4. *n.* 73. *& ſeqq. ad* 91. Sicuti retentis eiſdem terminis promiſſionis de non offendendo perſonas videmus promiſſioni non contraveniri, nec pœnam conventionalem deberi per ſolam exonerationem archibuſii abſque vulnere, & tractu perſonæ, vel rerum ab ea inſeparabilium, licèt aliàs pro ſola exoneratione archibuſii contra aliquem, ſive exierint pilæ plumbeæ,
12 ſive non, ut quando ſclopus non fecit ignem ex quo accendi potuerit pulvis, ſit impoſita pœna furcarum, & confiſcationis bonorum ex legibus municipalibus, & bannimentis generalibus, ut latè probat Caball. *reſolut. crim. caſ.* 152. *per tot.* Gabriel. *conſ.* 151. *per tot. lib.* 1. Maur. *loc. ſupra cit. n.* 98.

Et quod dicta cautio non rumpatur etiam per inſultum factum ſuper actibus, & ſic licèt tacta eſſent veſtimenta quando corpus non fuit læſum, Farinac. *tit. de var. & diverſ. crimin. quæſt.* 107. *n.* 181. Maur. *ubi ſup.*
13 *n.* 130. Et quòd non committatur pœna per conſpuentem in faciem alterius quando fuit tantùm promiſſum
14 non offendere perſonas, licèt ſecus eſſet ſi ſimpliciter, & verbis generalibus fuerit præſtita cautio, Maur. *loc. cit. n.* 92. Tantò minus igitur dicendum eſt fuiſſe com-
15 miſſam pœnam in caſu noſtro per ſolam metus illationem, & ſimplices, ac verbales injurias non tranſeuntes in ſpeciale nomen alicujus delicti, ad tradita per eumdem Maur. *ubi ſupra n.* 100. *& ſeqq.*

Circa quod obiter etiam adnotandum erit hujuſmodi cautionem de non offendendo non rumpi per fœminas, nec activè, nec paſſivè, cùm alias ſoleant eſſe 16
multùm garulæ, loquaces, & injurioſæ, de quo Farin. *d. q.* 107. *n.* 380. & Maur. *loc. ſup. cit. n.* 159. Nec per adulterium, vel ſtuprum commiſſum cum uxore, vel filia ejus, quem quis non offendere promiſit, cùm præſumatur id actum fuiſſe cauſa explendæ libidinis, & non animo injuriandi, niſi eſſent adeò vetulæ, & defor- 17
mes, ut conſtaret factum animo vendicandi, & injuriandi, Clar. §. *fin. q.* 47. *verſ. penult.* Maur. *d. c.* 4. *n.* 147. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 101. *n.* 28. *&* 29. *& n.* 12. ubi tamen quod illud, vel ſimilia præſtant juſtam, & novam cauſam alteri parti offendendi ſine incurſu pœnæ promiſſæ, & abſque fractione pacis, vel treguæ juxta inferiùs dicenda, &c.

Pari ratione non rumpitur cautio de non offendendo per furtum, cùm & illud dicatur factum potiùs animo lucrandi, quàm injuriandi, niſi fuiſſet promiſſum non offendere, nec in rem, nec in perſonam, Bart. *in l.* 18
verum n. 5. *ff. de furt.* Maur. *d. c.* 4. *nu.* 151. Cabal. *d. caſ.* 101. *n.* 31. ubi quod illud generaliter procedit in quacumque offenſa in bonis facta, niſi procedat ex antiqua cauſa, ut quia inimicitia eſſet contracta ex cauſa furti, vel aliter damni dati, & ille idem aliud novum furtum, vel damnum faceret, quod puto veriſſimum, ubi pœna venit parti applicanda, &c.

Et ad ſupra dictorum confirmationem facit, quòd cautio de non offendendo numquam rumpitur ceſſante 19
animo nocendi, & injuriandi, quia animus, & intentio diſtinguunt maleficia, Maur. *d. c.* 4. *n.* 171. ubi etiam quod nec rumpitur per injuriam cadaveri illatam, &c.

Diceretur tamen contraventum hujuſmodi promiſſioni, & cautioni de non offendendo, vel paci initæ, ac pœna exigi poſſet per falſum teſtimonium prohibitum in judicio in cauſa criminali, vel civili magna contra eum, cum quo dicta cautio, vel pax fuerat ſequuta, 20
ac per falſam, ſive calumnioſam accuſationem, vel quando quis induxit adverſarium in periculum amittendi totam ſuam ſubſtantiam, vel majorem partem, ſtante maximè generali promiſſione, ut ſupra, Surd. *deciſ.* 79. *per tot.* & Cabal. *caſ.* 247. *per tot.*

Quartò, non poteſt moleſtari dictus N. pro prætenſa pœna cautionis, quia ſupradictus inſultus per ejus fratres patrueles factus dictis adverſariis non fuit propriè inſultus prohibitus, ſed levatio rumoris, & acclamatio non ſolùm permittente, ſed jubente jure facta contra dictos adverſarios, dum eſſent aſſociati cum altero eorum fratre bannito capitali, contra quem zelo juſtitiæ inſurrexerunt dum audierunt in illa domo poſteà ab illis obſeſſâ reperiri abſque eo, quod ſcirent illum eſſe in ſocietate ſuorum fratrum non bannitorum, quod etiam licèt non ignoraſſent, & moti fuiſſent non zelo juſtitiæ, ſed odio particulari, fecerunt actum impunibilem, & id, ad quod vigore bannimentorum tene- 21
bantur ſub pœna, cùm tunc dicti fratres licèt non banniti viderentur eſſe in eadem pœna cum fratre bannito, & ideò quod permittente, imò jubente lege fit nullam pœnam meretur, *l. Gracchus de adult.* cum ſimilibus, & cautio de non offendendo non rumpitur per offenſionem eorum, qui poſſunt impunè de jure offendi, quia offenſa, quæ fit per actum impunibilem, 22
non habetur in conſideratione, licèt non zelo juſtitiæ, ſed odio particulari fieret, & banniti non comprehenduntur in hujuſmodi cautionibus, nec activè, nec paſſivè, Maur. *de fidejuſſ. par.* 1. *ſect.* 2. *cap.* 4. *n.* 160. *& ſeqq. ad* 170. latè Cabal. *reſol. crimin. caſ.* 275. *per tot.* ubi plura ad hunc propoſitum, imò offendentes bannitos non obſtante cautione de non offendendo, pace, vel tregua cum illis ante bannum inita, non ſolùm ſunt immunes ab omni pœna, ſed etiam gaudent beneficio ſtatuti concedentis præmium occidenti bannitum, & licèt eſſet facta pax, vel tregua, ſeu promiſſio de non offendendo poſt bannum expreſsè cum bannito, adhuc poſſunt impunè offendi, quia publica vindicta pacto privatorum tolli non poteſt, quod procedit etiam ſi homicida, vel alius publicus delinquens, cum quo eſſet inita pax, vel tregua, ſeu cautio de non offendendo, adhuc non eſſet bannitus, nec condemnatus, ſed de proximo banniendus, vel condemnandus, præ- 23
cipuè quando pœna eſt ipſo jure impoſita, quia licèt non-

Digitized by Google

nondum fuerit ſequuta ſententia, ſtante ſtatuto quod bannitus poſſit impunè offendi, offendens excuſatur ſaltem à pœna conventionali, quaſi de proximo banniendus habetur pro bannito, unde etiam dicti adverſarii dum eſſent aſſociati cum dicto eorum fratre bannito, licèt pro dicta aſſociatione nondum eſſent condemnati, cùm tamen vigore bannimentorum ipſo facto incidiſſent in eamdem pœnam vitæ, & confiſcationis bonorum poterant impunè offendi, Marſil. *ſing.* 106. *circa medium*, Corn. *conſ.* 104. *per tot. lib.* 1. Alin. *inter conſil. crim. diverſ. conſ.* 112. *num.* 40. & 53. *tom.* 1. cum aliis per Cabal. *d. caſ.* 275. *n.* 12. & *ſeqq.*

Quintò, pœna conventionalis in dicta cautione contenta non debetur, quia dicti inſultantes fuerunt provocati, dum die antecedenti dicti adverſarii multa verba contumelioſa gravia, & injurioſa contra illos publi-
24 cè protulerunt, ex quibus ideò moti fuerunt ad inſidiandum illis, & ſic ex iracundia, & nova cauſa, non autem ex antiqua, quæ nova cauſa ſtante licèt eſſe levis, injuſta, ac de jure impunibilis dummodò non ſit affectata, & procurata, cautio de non offendendo numquam rumpitur, nec pœna debetur, ac in dubio præſumitur ſemper potiùs nova cauſa, quæ poteſt ex conjecturis probari, quàm antiqua, Clar. §. *fin. quæſt.* 47. *verſ. quare nunc*, Maur. *d. tract. part.* 1. *ſect.* 2. *cap.* 4. *n.* 118. Magon. *deciſ. Luc.* 100. *per tot.* Afflict. *deciſ.* 206. *in* 2. *dubio*, & latè plures alios adducens Cabal. *reſol. crim. caſ.* 101. *n.* 11. & *ſeqq.*

Et quando non conſtaret, quis primò alterum offenderit, vel provocaverit, & fuerit hinc indè eodem tempore ſequuta offenſio, nec tunc cautio rumpitur,
25 nec pœna debetur propter incertitudinem primi offendentis, præcipuè quando eſſet partibus applicanda, ubi verò eſſet applicanda fiſco deberetur ab utroque inſolidum unica tamen ſolutione ſufficiente, juxta opinionem Clar. *dict. quæſt.* 47. *verſ. ſed hic quæro*, Cabal. *caſ.* 102. *per tot.* Maur. *d. c.* 4. *n.* 70. licèt non deſint magnæ auctoritatis Doctores, qui tenuerunt etiam quòd pœna veniat fiſco applicanda illam non deberi ſtante incertitudine primi offendentis, & magna quidem ratione moventur, cùm propter incertitudinem debeant
26 potius omnes abſolvi, ne innocens gravetur, *l. abſentem*, *ff. de pœn.* & fiſcus in caſu dubio non eſt privilegiatus, ſed utitur jure privati, imò quando fiſcus tractat de lucro, & privatus de damno, in dubio eſt ex-
27 cludendus, & contra eum debet judicari, *l. non puto*, ubi DD. *ff. de jur. fiſc.* Everard. *in loc. a fiſc. ad Eccleſ. num.* 20. & Clar. *ubi ſupra*, loquitur per verbum forte, & nihil allegat, hancque opinionem uti æquiorem, & de jure veriorem ſequuntur Hercul. *tract. de caut. de non offend. cap.* 30. *n.* 10. Moron. *tract. de pace & treg. quæſt.* 168. *num.* 11. & *ſeqq.* Bertazol. *conſil. crim.* 48. *n.* 7. & 8. *lib.* 1. neque de jure illam improbare videtur Cabal. *d. caſ.* 102. *n.* 7. & *ſeqq.* ubi alios Doctores, & fundamenta pro hac parte allegat, quidquid aliter ipſe poſteà in practica ubi fiſci patronus, & advocatus tenere afferat, &c.

Porrò autem in hoc propoſito dicere non omiſerim, quòd præſtita cautione de non offendendo pro ſe, ſuis affinibus, & conſanguineis, ſi aliquis eorum comprehenſus in cautione, & qui cogi poterat ad cavendum contravenerit, propter quam contraventionem auctor principalis, qui cautionem præſtitit, cogatur aliquid ſolvere, poterit ſolutum repetere ab eo, qui contravenit
28 actione mandati, vel negotiorum geſtorum, niſi qui contravenerit fuerit ignorans cautionis interpoſitæ, *l. qui fide* 53. *ff. mand.* latè probat Gratian. *diſcept. for. cap.* 499. *per tot.* Hercul. *de caut. de non offend. cap.* 15. *n.* 8. Gabr. *conſ.* 176. *n.* 2. & *ſeqq. lib.* 2. Maur. *d. cap.* 4. *n.* 59. &c. ad quorum dicta pro nunc me remitto, cum d. N. non poſſit ex ſupradictis fundamentis compelli ad aliquid ſolvendum, & ideò non ſit opus laborare ſuper remedio repetitionis.

Hujuſmodi autem cautio durat non ſolùm per triginta dies juxta aliquorum opinionem, ſed arbitrio Judicis donec adeſt timor ſcandali, Clar. *d. qu.* 47. *verſ. item quæro*, &c. Maur. *dict. cap.* 4. *n.* 42. & *ſeqq.* facit
29 Cabal. *caſ.* 101. *n.* 44. ac donec fuerit ſequuta pax inter ipſas partes, quæ cautionem præſtiterunt, nam ſe-
30 quuta pace cenſetur ſublata, & expirat cautio, Maur. *loc. cit. n.* 83.

Circa quod tamen animadvertendum erit id eſſe ſimpliciter verum, quando cautio fuit præſtita ex voluntate partium extra judicium, non juſſu, & mandato Judicis, nã quando prout regulariter contingit, præſtatur de mãdato Judicis in Curia, & apud acta, Notario maleficiorũ, vel alio pro fiſco ſtipulãte nõ cenſetur revocata, nec finita nec expirat per pacẽ inter ipſas partes extrajudicialiter ſequutam extra Curiam ignorante Judice, ſed tunc ad illam extinguendam, & revocandam opus eſt auctoritate ipſius Judicis, vel conſenſu fiſci, cui fuit jus quæſitum, & ſine ejus facto tolli non poteſt; ac ideò cautius erit hujuſmodi paces rogari facere apud acta per 31
eumdem Notarium, ut latè probat Cabal. *reſolut. crimin. caſ.* 282. *per tot.* Hercul. *d. tract. cap.* 9. *nu.* 9. & *ſeqq.* Vulpel. *tract. de pace quæſt.* 40. *per tot.* Farinac. *de var. & diverſ. crimin. quæſt.* 107. *num.* 123. & *ſeqq.*

Quamvis non deſint alii multi contrarium tenentes,
quòd quocumque modo ſequuta fuerit pax etiam ex- 32
trajudicialitèr, & Judice ignorante tollatur cautio de non offendendo etiam reſpectu fiſci, cui pœna erat applicanda, Eugen. *conſ.* 81. *num.* 9. & *num.* 33. Moron. *de treg. & pace quæſt. ult.* Bero. *conſ.* 205. *lib.* 3. & alii multi, quorum dicta, & rationes uti validiores, & æquiores ponderari poſſent ubi eſſemus in jam facto, ſed quando eſſemus in fieri ad tollendas difficultates ſemper conſulerem hujuſmodi paces fieri, & rogari apud acta per Notarios Curiæ, vel ſaltem coram illis produci, & inſtare recipi, prout illas recipere ſolent ſoluta ſibi ſua mercede, propter quam interdum ſe opponere ſolent, & non alia de cauſa, cum multi illorum nil aliud magis attendant, quàm crumenas implere, quibus pro illorum libitu impletis omnia de plano ad-
mittere ſolent ſine ſcrupulo. Et in ſtatu Eccleſiaſtico 33
milites habent ex privilegio, quòd pax coram illorum duce, vel officialibus facta intra triduum debeat admitti, & non poſſit ulterius contra illos pro rixa procedi, &c.

ARGUMENTUM.

Error calculi in quo conſiſtat, quando, & intra quantum tempus ita poſſit allegari, vel non, & an appellatio devolvat totum negotium ad Judicem appellationis.

SUMMARIUM.

1 *Error calculi in quo conſiſtat.*
2 *Error calculi uſque ad* 30. *annos allegari poteſt, & quomodo probari poſſit.*
3 *Error calculi non poteſt allegari quando calculus fuit factus auctoritate Judicis.*
4 *Error calculi an poſſit allegari poſtquam deventum fuit ad tranſactionem.*
5 *Error non poteſt allegari quando calculatio fuit approbata per Judicem.*
6 *Error calculi non poteſt allegari in pluribus aliis caſibus enumeratis.*
7 *Læſio eſt conſideranda habito reſpectu ad dubium litis eventum.*
8 *Eventus dubius litis difficulter æſtimari poteſt.*
9 *Læſio debet conſiderari etiam reſpectu dubiæ, & incertæ exactionis.*
10 *Calculatis ſemel rationibus non debet quis denuò cogi ad calculandum.*
11 *Calculatio nova an peti poſſit ſtante errore poſt laudum ſequutum.*
12 *Appellatio devolvit totum negotium ad Judicem appellationis quando fuit benè appellatum, ſecùs ſi malè appellatum fuit, n.* 13. & 14.

CAPUT XCIV.

NOn intendit D. N. ſe fundare in errore calculi, ſed læſione laudi, ſi enim vim faceret in errore calculi, deberet docere, quod in eo fuerint appoſitæ partitæ non apponendæ, vel non appoſitæ apponendæ, vel 2
meliùs, quòd calculatores ſumaverint in centum quod ſumare debebant in nonaginta, ſive quod Arbitrator credens, quod quinquaginta, & vigintiquinque fa-

Digitized by Google

cerent centum laudum, protulerit in centum, vel ſimili
errore ductus calculator ſive Arbitrator unam, vel alte-
ram ex partibus læſerit, hoc enim ſignificat error cal-
culi, ideſt computationis, Pariſ. *conſ.* 89. *num.* 27. *&*
ſeqq. Munoz. *de ratiocin. cap.* 38. *nu.* 3. *&* 4. cum aliis
per Gratian. *diſcept.* 793. *num.* 1.

Qui quidem error calculi poſſet uſque ad triginta an-
nos allegari, & diceretur probatus oſtendendo, quod
in calculo fuerint admiſſa, quæ non erant admitten-
2 da, vel è contra, & ſtatim quod appareret veritatem
aliter ſe habere, quamvis poſt calculationem interve-
nerit etiam promiſſio, ad latè tradita per Montan *de tut.*
cap. 38. *n.* 145. *& ſeqq. ad* 155. *fol mihi* 197. Gratian.
diſcept. 823. *n.* 31. *& ſeqq. cap.* 824. *nu.* 21. *& ſeqq. &*
cap. 909. *n.* 10.

Quinimò in caſu noſtro non poſſet allegari error cal-
culi, quandoquidem calculus fuit factus auctoritate
Judicis, & Magiſtratus, quo caſu error non poteſt al-
3 legari. Bart. *in l.* 2. *C. de jur. fiſc. lib.* 10. *& in l.* 1. *C.*
de error. calc. ſequitur Rot. *in Romana juſtificationis*
creditorum 13. *Junii* 1635. coram Pirovano *in Noviſſ.*
part. 7. *deciſ.* 52. *n.* 36. *&* 37. præcipuè quando poſt
calculationem deventum fuit ad tranſactionem, & ſti-
4 pulationem, *d. l. un. C. de error. calc.* Ruin. *conſ.* 134.
num. 1. *lib.* 1. Corn. *conſ.* 62. *lib.* 4. cum aliis per Mon-
tan. *de tut. d. cap.* 38. *num.* 156. *&* 158. ubi *num.* 57.
limitat non procedere quando ſtipulatio eſſet evidenter
iniqua, & incontinenti interpoſita, quia tunc cenſe-
retur eodem errore facta ſicut calculatio, & non tene-
ret, &c.

Prout nec talis error calculi allegari poteſt quando
ſuper calculo lata fuit ſententia, vel quando calculatio
fuit à Judice approbata cum cauſæ cognitione, ut te-
5 nent omnes *dict. l.* 2. *C. de jure fiſc. lib.* 10. *& in d. l.*
unic. C. de error. calc. Corn. *dict. conſ.* 62. & Montan.
dict. cap. 38. *nu.* 150. *& num.* 167. *&* 168. Nec quan-
do intervenit juramentum de non contraveniendo, vel
confeſſio eſſet geminata, vel calculatio eſſet facta per
6 gratiam, ſive erratum eſſet tantummodò in tempore,
& die factæ calculationis, vel quando jam ſemel alle-
gatus fuerit error, & in reviſione fuerit confirmatus
primus calculus, vel quando de conſenſu partium ele-
ctus fuerit calculator à Judice, ſive quando poſt calcu-
lum factum pars ex intervallo liberavit debitorem, vel
ubi conſtaret de laudo arbitratorum electorum ſuperin-
dè lato, nam his omnibus caſibus videtur ceſſare al-
legatio erroris calculi, prout latè declarat Montan. *d.*
cap. 38. *à num.* 155. *uſque ad nu.* 189. de quo tamen
vidend. Menoch. *de arbitr. caſ.* 209. *n.* 39. *&* 40. Felic.
de Societ. cap. 38. *num.* 77. *& ſeqq. &c.*

Ex quibus patet, quòd cùm calculationes in caſu
noſtro fuerint ritè, & rectè factæ, non poteſt error cal-
culi allegari, prout non prætenditur, ſed læſio, ex eo
quòd multò plura debeantur, quam per laudum fuit
declaratum, & ſic læſio non conſiſtit in calculatione,
ſed in laudo, & tranſactione, unde eſt probanda ab
allegante aliundè quàm ex novis calculis, ſi enim con-
ſtaret de læſione ex ſententia, vel laudo habito reſpe-
ctu, & facta collatione ad calculos, poſſet corrigi ſine
novis calculis ſi autem de ea, hoc modo non apparet,
ad quid nova calculatio, ſi prima non fuit, nec dici-
tur erronea, & ſic hoc caſu redditur ferè impoſſibilis pro-
bationis non ſolùm inſpecta læſione attento dubio litis
7 eventu, qui ad annullandum tranſactionem, & lau-
dum ex capite læſionis omninò attendi debet, *gloſſ.*
in l. Lucius, *§. fin.* ubi etiam Bart. *ff. ad Trebell.* Ga-
briel. *comm. concluſ. tit. de empt. & vendit. concl.* 1. *nu.*
68. *lib.* 3. Decian. *reſponſ.* 39. *num.* 105. *lib.* 2. & plu-
res alios allegat, & ſequitur Gratian. *diſcept.* 713. *n.*
82. *& ſeqq.* & licèt ſit difficilis probationis talis valor
ſpei, & dubius litis eventus, tamen omninò probari
8 debet, aliàs ſuccumbit qui læſionem allegat, Decian.
reſponſ. 6. *num.* 31. *& reſponſ.* 83. *num.* 5. *lib.* 5. Becc.
conſil. 90. *num.* 11. Gram. *deciſ.* 66. *num.* 20. Franch.
deciſ. 150. Rot. *in Noviſſ. part.* 1. *deciſ.* 157. *&* 158.
& in recollectis per Farinac. *deciſ.* 221. *num.* 13. cum
aliis per Gratian. *d. cap.* 713. *num.* 82 *&c.*

Sed etiam quia eſt habenda ratio magni numeri debi-
torum non ſolvendo exiſtentium, & ſic de incerta, &
dubia exactione, ut per Decian. *reſponſ.* 59. *n.* 105. Ex
9 quibus difficilimum redditur ſcire an arbitratores, &
amicabiles compoſitores, arbitrando, & ſtralciando,
prout fecerunt taliter unam, vel alteram ex partibus
gravaverint, vel potiùs partes ipſæ laudum emologan-
do, taliter ſe deceperint, ut reſciſſionis locus eſſe poſſit.

Et propterea videtur malè judicaſſe Judex, qui de-
crevit eſſe deveniendum ad novam electionem calcula-
torum, ſi quidem ultra ſuperiùs dicta, præſuppoſito
quòd aliàs rationes fuerint calculatæ, & ſuperindè ſe-
quutum laudum, & ratificatio jurata, habemus regu-
lam, quòd ſemel calculatis rationibus non debet quis 10
denuò compelli ad calculandum, *l. ſemel, C. de apoch.*
pub. lib. 9. Menoch. *de arbitr. caſ.* 209. *num.* 37. aliàs
daretur progreſſus in infinitum, quod procedit etiam ſi
error allegaretur, quia iſtud non ſufficit niſi plenè pro-
betur, Menoch. *loc. cit.* Honded. *conſil.* 34. *n.* 6. *&* 76.
lib. 2. Burſatt. *conſil.* 105. *n.* 16. Rot. *in Noviſſ. part.* 1.
d. dec. 157. *&* 158. Felic. *tract. de Societ. c.* 38. *n.* 31.

Sed & errore probato ceſſaret nova calculatio, ſtante
quod ſuper primo calculo fuit ſequutum laudum, tran- 11
ſactio, liberatio, ac pactum de non petendo, niſi ul-
tra errorem argueretur etiam fraus, & dolus verus in
prima calculatione, Honded. *d. conſ.* 34. *n.* 75. cum aliis
per Menoch. *d. caſ.* 209. *num.* 37. 39. *&* 40. & Felin.
de Societ. d. cap. 38. *num.* 77. *& ſeqq.*

Stante igitur gravamine appellationis à dicto decreto
novæ electionis peritorum non debet appellans remit-
ti ad Judicem gravantem, ſed totum negotium intelli- 12
gitur devolutum ad Judicem appellationis, *cap. ut debi-*
tus de appellat. cap. 1. *de appellat. in* 6. *gloſ. in cap. ex*
tenore verſ. terminatis de for. compet. Bart. *in l. intra uti-*
le in princip. ff. de minor. Roman. *conſ.* 362. *num.* 2.
Bellamer. *deciſ.* 419. Boer. *deciſ.* 257. & de hoc non
eſt ambigendum, cùm certiſſimum ſit, quòd appella-
tione interpoſita ab aliquo emergenti, vel interlocuto-
ria, ſi fuerit benè appellatum tota cauſa, & negotium 13
principale devolvitur ad Judicem ſuperiorem, Foller. in
Add. ad Marant. *part.* 1. *diſtinct.* 12. *num.* 5. Gratian.
diſcept. 6. *per tot.* & facit *in cap.* 40. *per tot.* quidquid
ſecùs ſit, quando fuerit malè appellatum, quo caſu 14
cauſa principalis remittitur ad primum Judicem à quo,
ut per Marant. & Gratian. *loc. cit.*

ARGUMENTUM.

Sequeſtra an, et quando ſint permiſſa, quali-
ter juſtificari debeant, quomodo ſatiſdatio-
ne tollantur, an invitus quis cogatur illa ac-
ceptare, et an Princeps poſſit dilationem
concedere pro debito jurato.

SUMMARIUM.

1 *SEqueſtratio omnis regulariter eſt prohibita.*
2 *Sequeſtrum in quibus caſibus ſit permiſſum.*
3 *Argumentum à contrario ſenſu valet in ſtatutis.*
4 *Hæres pendente termino ad conficiendum inventa-*
rium, an poſſit moleſtari.
5 *Verbum*, moleſtiæ, *qualiter verificetur in omni ve-*
xatione.
6 *Creditor ut poſſit agere ante tempus, quid probare*
debeat.
7 *Debitor impetrans moratoriam à Principe, an tenea-*
tur ſatiſdare de ſolvendo finita dilatione, num. 8.
9 *Princeps quando poſſit de honeſtate juſtitiæ, & ſine*
peccato concedere dilationes debitoribus ad ſolven-
dum non obſtante juramento.
10 *Judex quando poſſit perempta inſtantia ſententiam*
validam proferre; ſententia lata poſt peremptam
inſtantiam quando ſit valida.
11 *Judex non incurrit pœnam niſi fuerit inſtitum à*
partibus.
12 *Actus contra legem pœnalem non eſt nullus.*
13 *Sequeſtra non juſtificata in termino non afficiunt.*
14 *Sequeſtra dicuntur præparatoria, & expectant pro*
ſe libelli oblationem, & alia; Sequeſtra non indu-
cunt litis pendentiam.
15 *Sequeſtra quando ſatiſdatione tollantur, vel non,*
num. 16.
17 *Sequeſtrum nemo invitus cogitur acceptare, & quan-*
do ſecùs, num. 18.

19

Digitized by Google

19 *Sequeſtrarius non poteſt ſine cauſa officium deponere.*
20 *Sequeſtrarius ſolvendo ad judicis mandatum an li-
beretur.*
21 *Dilatio conceſſa debitori an proſit ſequeſtrario.*

C A P U T XCV.

DOmini de Lippis in cauſa ſequeſtrorum de quibus
agitur, vulgari dicto ſe tuentur omnem ſequeſtra-
1 tionem eſse prohibitam, cùm commoditas poſseſſionis,
quæ magna eſt, nemini ſit auferenda, juxta *l. un. C. de
probib. ſequeſtr.* Curt. Pap. Jacob. de Aren. Ang. Peruſ.
tract. de ſequeſtr. in princ. Gratian. *diſcept.* 853. *num.*
10. Tuſch. *concluſ.* 204. *litt. S.*
Et quamvis in aliquibus caſibus ſint permiſsa ſeque-
ſtra, ut quando agitur de re mobili cum perſona ſuſ-
pecta, & timetur de dilapidatione, vel quando jam
fuit lata ſententia, & pendet appellatio, quia præſu-
2 mitur appellatum malitioſè, & cauſa differendæ exe-
cutionis, vel quando utraque pars prætendit poſſidere,
& periculum eſt ne deveniatur ad arma, & in aliis ca-
ſibus enumeratis per Curt. Pap. Jacob. de Aren. & Tuſc.
in loc. cit. tamen in caſu noſtro non fuit doctum, nec
probatum de aliqua fallentia propter quam ſit permiſ-
ſum recedere à ſupradicta regula, imò non probata
ſuſpicione adſtipulatur ſtatutum noſtrum per argumen-
tum à contrario ſenſu mentis ſtatuentium, quod jure
procedit etiam ad interpretationem ſtatutorum, & latè
3 docet Everard. *in topic. leg. loc. à contr. ſenſ. num.* 22.
& ſeqq.
Maximè pendente termino trium menſium eiſdem
aſſignato citatis ipſis creditoribus ad inchoandum, &
4 perficiendum inventarium, cùm interim à nullis credi-
toribus, vel legatariis poſſint conveniri actione perſona-
li, quamvis adverſus defunctum jam lata fuerit ſenten-
tia, *l. fin. §. donec, & §. & ſi perfectam, Cod. de jur.
delib.* Merlin. *de legit. lib.* 5. *tit.* 3. *quæſt.* 5. *num.* 1. *&
in tract. de pign. lib.* 4. *tit.* 5. *quæſt.* 173. de quo non eſt
dubitandum, ante etiam reſcripto Eminentiſſimi D.
5 Cardinalis Legati mandante interim durante dicto ter-
mino non moleſtari quod verbum moleſtiæ verificatur
in quacumque vexatione, per quam impediuntur liberè
uti ſubſtantia ſua, Surd. *dec.* 194. *per tot.*
Neque obſtat, quod ſequeſtra fuerint facta ſolùm ad
effectum, ut interim creditores aſsecurentur de ſolutio-
ne fienda finita dilatione, & adveniente die, quia ad
hoc ut debitores poſſint ante tempus conveniri pro aſ-
6 ſecuratione debiti eſt neceſsaria probatio vergentiæ ad
inopiam, ſuſpicionis, & deteriorationis conditionis, ſi-
ve aliæ juſtæ cauſæ, Caccialup. *de debit. ſuſpect. quæſt.*
3. Petr. Pecch. *de jure. ſiſten. & manu. inject. cap.* 4. *n.*
7. *& ſeqq.* Maur. *de fidejuſſ. part.* 1. *ſect.* 3. *cap.* 1. *aliàs*
10. *per tot. & cap.* 38. *aliàs* 48. *&c.*
Prout nec obſtat, quod debitores impetrantes mora-
7 toriam à Principe, vel dilationem quinquennalem, ſi-
ve decennalem teneantur interim ſatisdare de ſolvendo
tranſacto termino, aliàs non valet, nec ſibi opitulatur
reſcriptum, ad tradita per Maur. *dict. tract. part.* 1.
ſect. 3. *cap.* 2. *alias, & per tot.* quia ut ibidem decla-
rat hoc intelligitur dummodo talis cautio fuerit peti-
ta à creditoribus, & procedit tantùm in dilatione quin-
quennali, quàm impetrantes tenentur ſatisdare, ſecùs
autem pendente termino ad conficiendum inventa-
rium, cùm iſto caſu non ſit jure cautum hujuſmodi
cautionem eſse præſtandam, quæ in omnem caſum fuiſ-
ſet petenda per creditores coram eodem Eminentiſſi-
mo, quando illis fuit intimata dilatio, & benè facit
Rodriquez *tract. de concurr. cred. part.* 1. *num.* 24. *&*
25. *fol. mihi* 10. ubi tenet nullam cautionem eſse neceſ-
8 ſariam etiam in dilatione quinquennali, quia remedium
dilationis fuit introductum ex cauſa miſerationis, &
ſi debitor, cui conceditur, compelleretur dare aliquam
cautionem, utique ex impotentia inveniendi fidejuſ-
ſores eſset omninò ipſi debitori tale beneficium adem-
ptum, ne ergo contra mentem legis, & Principis hoc
eveniat, cautionem aliquam præſtare ipſum debitorem,
cui fuit conceſsa dilatio, non teneri fatendum eſt, at-
que in hanc ſententiam videtur inclinare Genu. *de
ſcript. privat. lib.* 3. *tit. de litt. judicial. ſive dilator.
quæſt.* 5. *num.* 31. *& ſeqq. fol. mihi* 177.
Quod autem hujuſmodi dilationes ad differendam

ſolutionem poſſint de honeſtate juſtitiæ, & ſine peccato 9
per Principem concedi ſtante difficultate, & impoſſi-
bilitate debitoris in ſolvendo etiam pro debitis inſtru-
mentariis, & juratis ſtante maximè conſuetudine illas
concedendi etiam pro hujuſmodi debitis juratis, cùm
conſuetudo faciat licitum, quod aliàs illicitum foret, &
juramentum quod in omni inſtrumento hodie de con-
ſuetudine apponitur non debeat eſſe tantæ potentiæ,
ut Principis ordinariam poteſtatem impediat circa hu-
juſmodi dilationes concedendas, niſi illis fuerit ex-
preſsè renunciatum cum juramento, Surd. *conſ.* 299.
Graſs. *de except. except.* 32. *num.* 8. *& ſeqq.* Theſaur.
deciſ. cum aliis multis per Genu. *d. tract.* 3. *d. tit.
per tot. fol. mihi* 171. ubi pulchro, & eleganti ordine de-
clarat quando, & pro quibus debitis non debeant ſuf-
fragari, & concedi hujuſmodi dilationes, & an con-
ceſſæ debitori principali proſint fidejuſſoribus in ſup-
plicatione non nominatis, & plura alia in hac materia
ſcitu digna.
Similiter non videtur obſtare ſtatutum *lib.* 2. *Rub.* 3.
circa medium, ubi loquitur de termino viginti dierum
per judicem aſſignando ad inchoandum, & perficiendum
Inventarium, quia procederet quando, prout loquitur,
ad inſtantiam creditorum fuiſſet per Judicem ad effe-
ctum deveniendi ad litis conteſtationem, & deliberandi
ſuper libello porrecto abbreviatus terminus trium men-
ſium, & reductus ad viginti dies, ſed in caſu noſtro cita-
tis creditoribus, & illis non opponentibus fuit aſſignatus
terminus juris communis vigore reſcripti Eminentiſſimi
Legati; Undè cùm dictum ſtatutum ſolùm dirigat ver-
ba in Judicem, & ei ſoli præcipiat hujuſmodi abbrevia-
tionem termini, non autem ipſum tempus afficiat, nec
in caſu in obſervantiæ procedat ad actus annullationem,
terminus trium menſium de jure communi aſſignatus,
& per dictum reſcriptum confirmatus remanet in ſuo
robore, nec cenſetur correctus, ſicuti videmus in in- 10
ſtantia, quæ de jure civili eſt trium annorum in cauſa
principali, & tamen ſi fuerit abbreviata per ſtatutum,
& reducta ad ſexaginta dies utiles, prout communiter
diſponunt multa ſtatuta per verba directa in Judicem,
vel etiam in litigantes, & non in caſum, vel inſtan-
tiam, poterit nihilominus Judex etiam finita inſtantia
ſtatutaria ſententiam validè promulgare intra termi-
num, & inſtantiam juris communis, Corn. *conſ.* 49. *nu.*
16. *lib.* 2. Rom. *conſ.* 415. *in fine*, Bald. Ang. & alii *in l.
properandum, C. de jud.* cum aliis per Aſin. *in prax.* §.
2. *cap.* 2. *per tot. de appell. qu.* 15. *nu.* 280. *& ſeqq.*
Judex autem, cui à ſtatuto imponitur neceſſitas ali-
quid faciendi ſub pœna, illam non incurrit niſi fuerit 11
petitum, & inſtitum à partibus, Marſil. *in repet. Rub.
ff. de fidejuſſ. n.* 145. Aſin. *in prax* §. 2. *cap.* 17. *num.* 1.
Oſaſch. *deciſ.* 29. *num.* 12. Add. ad Pract. Pap. *libell.
ſpol. poſſeſſ. gloſſ. Ipſo facto, &c.* Et actus contra legem 12
pœnalem geſtus non eſt nullus, Bald. *in l. ait Prætor,*
§. 1. *ff. de damn. infect.* Aſin. *dict.* §. 2. *cap.* 2. *num.*
2. *&c.*
Propterea intelliguntur ſublata ſequeſtra, & non af-
ficiunt debitorem, cum non fuerint in termino juſtifica-
ta, & liquidata ubi adeſt terminus à ſtatuto præfixus ad 13
illa probanda, & ubi non adeſſet terminus ad hoc ſpe-
cialis intrat tempus generalis inſtantiæ aliarum cauſa-
rum, ut per Magon. *deciſ. Flor.* 115. *num.* 4. *&* 5.
Sequeſtra enim fiunt ante litem motam pro aſſecura-
tione ejus quod venit poſteà in actione deducendum, &
quamvis fiant parte non citata, & dicantur præparatoria 14
litis futuræ, nihilominus tamquam adſtracta à petitione
expectant poſt ſe oblationem jurium ſequeſtrantis, &
tunc ſolùm porrecto libello dicitur lis introducta, cùm
ſimplex ſequeſtrum de ſe non inducat litis pendentiam
Magon. *deciſ. Florent.* 32. *num.* 12. *& ſeqq.* ubi etiam
quod ſi judicium non poſſet ſuſtineri ex primo ſeque-
ſtro nullo, ſuſtinebitur ex ſecundo cauteloſè facto in
ſupplementum primi, &c.
Et quamvis ſequeſtra revocentur mandato Judicis
per ordinarium ſatisdationis remedium, Magon. *deciſ.* 15
Luc. 6. *num.* 1. *& ſeqq.* Maur. *de fidejuſſ. part.* 2. *ſect.*
4. *cap.* 29. Gratian. *diſceptat.* 232. *num.* 16. *cap.* 348.
num. 23. *& cap.* 531. *num.* 85. *&c.* Tamen ſecùs eſſet
quando eſſent facta ad effectum exequendi, vel pro 16
executione ſententiæ, quia tunc ſatiſdatione, non tol-
luntur, ſed opus eſt ſolutione, ſicut etiam generaliter

Digitized by Google

non tolluntur ſatiſdatione, quando non fuit præſtita intra tempus à ſtatuto præfixum, nam eo elapſo quidquid poſteà fit, nullum eſt, & non relevat, & ſi diſponat ſtatutum eſſe ſatiſdandum ante ſententiam, intelligitur in prima inſtantia, ita ut ſatiſdatio præſtita in ſecunda non relevet, Magon. *deciſ. Flor.* 98. *per tot.* & *deciſ.* 31. *num.* 5. Curt. *de ſequeſtr. num.* 55.

Officium autem ſequeſtri dicitur voluntarium, &
17 non neceſſarium, ac ideò nemo invitus de jure cogitur illud acceptare, Montan. *de tut. cap.* 29. *num.* 21. Curt. *de ſequeſtr. num.* 25. Ex cauſa tamen poſſet Ju-
18 dex compellere ex officio ad recipiendum ſequeſtrum, cum hoc quod ſequeſtrarius nihil impendat de ſuo, ſed ſolùm operam ponat, *leg. fin.* §. *fin. C. de bon. aut. Jud. poſſ.* Bald. *in l.* 1. *ff. ubi pupil. educ. deb.* Curt. *loc.*
19 *citat. num.* 26. Et poſtquam illud acceptavit, non poteſt reddere, & officium deponere ſine legitima cauſa, & prævio Judicis decreto, Magon. *deciſ. Florent.* 115. *per tot.* Curt. *loc. citat. num.* 27.

An autem ſequeſtrarius ſolvendo ad Judicis mandatum liberetur, latè tradit Gratian. *diſcept.* 85. *per totum.* Quòd non poſſit ſolvere ſine contradictione, & debeat
20 appellare, idem Gratian. *diſcept.* 704. *nu.* 34. *cap.* 906. *num.* 1. & *cap.* 960. *num.* 15. & *per tot.* Et qualiter dilatio conceſſa debitori profit etiam, & poſſit allegari à
21 ſequeſtrario, idem Gratian. *diſcept.* 12. *num.* 13. &c. & latè ad materiam ſequeſtrorum vidend. Tuſch. *litt. V. concluſ.* 201. & *ſeqq. ad concluſ.* 216. *per totum.*

ARGUMENTUM.

Juſpatronatus qualiter acquiratur quando ſit gentilitium, vel hæreditarium quomodo tranſeat in hæredes, an poſſit cedi, vel donari ſine conſenſu Epiſcopi, an reſignari, & an patronus poſſit ſe ipſum præſentare, cum aliis in hac materia.

SUMMARIUM.

1 *Juſpatronatus quomodo acquiratur, num.* 10.
2 *Præſentationes effectum ſortitæ, quid operentur, & num.* 10.
3 *Patronus per unicam præſentationem conſtituitur in quaſi poſſeſſione, & eſt manutenendus.*
4 *Juſpatronatus tranſit in ſtirpes, & non in capita.*
5 *Voces patronorum quomodo dividantur juxta uncias hæreditatis.*
6 *Juſpatronatus in dubio præſumitur hæreditarium.*
7 *Juſpatronatus an veniat in reſtitutione fideicommiſſi, & num.* 8.
9 *Litteræ Apoſtolicæ juſtificatæ ſunt exequendæ.*
11 *Confeſſio partis quid operetur.*
12 *Valor beneficii probatur ex confeſſione partis.*
13 *Beneficium præſumitur ab animarum cura exemptũ.*
14 *Viſitatio quomodo probet qualitatem beneficii.*
15 *Juſpatronatus hæreditarium poteſt immutari in gentilitium, & num.* 20.
16 *Juſpatronatus quando dicatur mixtum.*
17 *Filius proprio nomine vocatus unà cum patre concurrit cum illo eodem tempore, & non ordine ſucceſſivo, & nu.* 18.
19 *Jus accreſcendi, vel non decreſcendi procedit in jurepatronatus.*
20 *Juſpatronatus gentilitium quando conſtituatur.*
21 *Filiatio quomodo probetur ex fide parochi concurrentibus adminiculis.*
22 *Filiatio quomodo ex pluribus enunciativis inſtrumentorum probetur.*
23 *Qualitas hæreditaria quando ſit neceſſaria, & an ſufficiat illum trahere à primo fundatore, & non ab ultimo patrono.*
24 *Extraneus non poteſt acquirere juſpatronatus in præjudicium aliorum vocatorum.*
25 *Quaſi poſſeſſio præſentandi quando ſuffragetur, & quando non, num.* 26.
27 *Proprietas incontinenti juſtificata, & petitorium abſorbet poſſeſſorium.*
28 *Patronus ſine conſenſu Epiſcopi non poteſt donare, vel cedere alteri jus ſuum, & quando ſecùs, nu.* 32. & 33.
29 *Ceſſio facta cum conſenſu Epiſcopi prævalet alteri ceſſioni ſine dicto conſenſu, licèt anteriori, & poſteà per Epiſcopum confirmatæ.*
30 *Vicarius non poteſt præſtare conſenſum in ceſſione juriſpatronatus.*
31 *Conſenſus Epiſcopi quomodo præſumatur ex lapſu temporis, & dicatur præſtitus per inſtitutionem factam ad præſentationem donatariorum.*
34 *Patronus an, & quando poſſit præjudicare ſuis deſcendentibus.*
35 *Juſpatronatus quando dicatur perpetuum, & tranſeat etiam ad filios naturales.*
36 *Juſpatronatus quomodo deferatur ubi vocatur antiquior, ſeu ſenior de domo, & familia.*
37 *Juſpatronatus non venit in confiſcatione bonorum.*
38 *Juſpatronatus extinguitur deſtructa Eccleſia in qua conſiſtebat.*
39 *Juſpatronatus non poteſt reſignari, nec permutari ſine conſenſu patroni.*
40 *Patronus intra quantum tempus præſentare debeat.*
41 *Patronus non poteſt ſe ipſum præſentare per procuratorem, ſed poteſt præſentari à compatrono.*
42 *Patrono indigenti poteſt ad ejus preces per Epiſcopum conferri juſpatronatus.*
43 *Patronus qualiter, & quibus concurrentibus poſſit prætendere alimenta ab Eccleſia patronata.*

CAPUT XCVI.

De exiſtentia juſpatronatus dubitari non poteſt in caſu mihi propoſito, conſtat enim de voluntate teſtatoris dum in ſuo teſtamento ordinavit erectionem Altaris, eique dotem legavit, & voluit jus eligendi, & præſentandi Rectorem ſpectare ad ſuos deſcendentes, & hæredes. Qua fundatione, & dotatione Altaris poſteà per hæredes ad effectum producta, fuit acquiſitum juſpatronatus, quod non niſi mediante fundatione, vel 1
dotatione, ſive aliqua egregia, & notabili ditatione acquiri poteſt, ad tradita per Gratian. *diſcept.* 177. *nu.* 24. & *ſeqq. ad finem*, & per Rot. *part.* 2. *divcrſ. deciſ.* 167. *n.* 3. & 4. concurrentibus præſertim pluribus præſentationibus effectum ſuum ſortitis, & obſervatis per quadraginta annos, & ultra, ex quibus exiſtentia juriſpatronatus ſatis remanet juſtificata, Federic. de Sen. 2
conſ. 344. *n.* 3. Duran. *dec.* 413. *n.* 2. & *deciſ.* 407. *num.* 4. Rot. *in Imolen. Decanatus* 27. *Maii* 1652. coram Veroſpio *num.* 2. Imò ubi non controvertitur de exiſtentia juriſpatronatus, ſed tantùm de illius pertinentia, 3
patronus per unicam præſentationem ſequta inſtitutione acquirit quaſi poſſeſſionem juriſpatronatus, & ſine alia oſtenſione eſt manutenendus, Gratian. *diſcept.* 310. *num.* 76. &c. Duran. *deciſ.* 407. *num.* 4. & *deciſ.* 413. *num.* 1.

Prout nec dubitari poteſt, quod tale juſpatronatus fuerit delatum, & acquiſitum hæredibus non in capita, ſed in ſtirpes, nam quando plures hæredes ſuccedunt uni patrono, vel aliter, juſpatronatus in plures transfertur, intelligitur transferri in ſtirpes, & non in capita, itaut 4
plures de una ſtirpe, & linea loco unius tantùm habeantur, juxta *clem.* 2. *de jurepatr.* maximè ubi non docetur de obſervantia in contrarium, ut latè probat Gratian. *diſceptat.* 521. *num.* 13. & *ſeqq. ad finem.*

Unde quatenus præſentatus in caſu noſtro à pluribus de linea N. qui teſtatori pro medietate ſucceſſit prætendit majorem partem vocum patronorum pro ſe habere, illas dinumerando à perſonis, non benè ſe fundat, cum illæ omnes voces pro una tantùm ſex uncias hæreditatis importante reputari debeant, reliquis ſex unciis remanentibus penes ſuperſtitem ex alia linea, cujus vox ideò eaſdem ſex uncias includens tantùm jus tribuit, & tantùm de ſe ſola valet, quantum omnes aliæ ſupradictæ, quæ æquis portionibus fuerunt inter 5
illos diviſæ, & ſic duas uncias ſolùm ſingulæ continent, ut latè firmavit Rot. *in Imolen. Decanatus* 27. *Maii* 1652. *coram Veroſpio* cum itaque in duas partes æqualiter ſint diviſæ voces patronorum, ſpectat ad Epiſcopum unum ex præſentatis, & digniorem, & magis idoneum eligere, *juxt. cap.* 3. *de jur. patron. ubi gloſſ. in verb. Qui majoribus*, Gratian. *diſcept.* 211. *num.* 17. & *num.* 35.

Sumus enim in jurepatronatu hæreditario, vel ſaltem mixto

Digitized by Google

6 mixto cum fuerit reſervatum pro deſcendentibus, & hæredibus, ac in dubio hæreditarium dici, & præſumi, latè probat Duran. *deciſ.* 411. *num.* 2. *et ſeqq.* & latiùs quando dicatur hæreditarium, & non gentilitium, diſcurrit idem Duran. *deciſ.* 507. *per tot.* Quo ſtante juſpatronatus non jure ſanguinis ad propinquos ſpectat, ſed ad inſtitutos hæredes pro æquis portionibus
7 defertur cùm aliis bonis hæreditariis, ita ut veniat etiam in reſtitutione fideicommiſſi, Guid. Pap. *deciſ.* 507. *per totum*. Quidquid aliàs juſpatronatus gentilitium, ſicuti etiam jura ſepulcrorum, & alia honorem familiæ, potius, quàm commodum pecuniarum reſpicientia non dicantur de corpore hæreditatis, nec veniant in reſtitu-
8 tione fideicommiſſi, ſed remanere debeant penes hæredum gravatum, niſi aliter conſtet de mente teſtatoris, prout latè declarat Rot. *in Ariminen. Jurispatronatus* 23. *Martii* 1637. coram Coccin. *in Noviſſ. part.* 7. *deciſ.* 205. *per totum, et deciſion.* 72. *et* 169. *eadem part.* 7.

Qualiter autem impetrans juſpatronatus debeat probare omnia per eum expoſita eſſe vera, & habere præſentationem à majori parte patronorum, ac juſpatronatus hæreditarium poſſit aſsumere naturam gentilitii, & quando filius vocatus unà cum patre concurrat eodem tempore, & non ordine ſucceſſivo, tradit Rot. *in d. Imolen. Decanatus Lunæ* 27. *Maii* 1652. *coram Veroſpio*. Quæ deciſio cùm ſit pulchra in hac materia, & ab omnibus non habeatur, utile putavi hic illam inſerere, & eſt tenoris ſequentis videlicet, &c.

Dignitatem Decanatus per obitum Jacobi Mitæ de Menſe Maii vacantem in Diœceſi Imolenſi Bernardinus Portius à Sanctiſs. D. N. obtinuerat, litteraſque
9 Apoſtolicas pro aſsecuratione ipſius expedierat, quas ſanè litteras in omnibus eſse juſtificatas adeòque exequendas reſpondit Rot. *coram me ſub die* 1. *Decembris præteriti*. Eidem præterea proviſo immiſſionem decernendo, quam deciſionem hodie confirmandam eſſe decrevit. Quoniam idemmet Bernardinus omnia Summo Pontifici expoſita veritati oſtendit eſse innixa. Quali-
10 tatem ſcilicet patronalem Decanatui annexam ex eiſdemmet litteris Sanctiſſimæ Mem. Julii II. ad favorem familiæ de Sellis reſervantibus patronatum, ut aliàs Rot. cenſuit *in deciſion.* 614. *num.* 2. *part.* 5. concurrentibus præſertim pluribus præſentationibus metam annorum centum excedentibus, ac per obitum anteceſſoris plenum effectum ſortitis in ſucceſsore ſucceſſivè præſentato, juxta *conſ.* Fed. de Sen. 344. *num.* 3. & latè deductum fuit in *Piſcien. beneficii* 14. *Maii* 1648. *coram R. P. D. meo Celſo confirmata* 21. *Aprilis* 1651. *coram R. P. D. meo Royas*. Diem quoque vacationis, acmodum ex fide obitus Jacobi anteceſsoris, & adver-
11 ſæ partis confeſſione ab eodem vacationis fonte jus proprium deducentis, ut ponderavit Rot. *in deciſ.* 232. *num.* 2. *part.* 5. coram Cavaler. *deciſ.* 55. *num.* 3. *et in Narnien. Jurispatronatus* 13. *Maii* 1633. *coram Reverendiſſimo D. meo Decano, et in Burgen. beneficiorum* 26. *Junii præteriti coram R. P. D. meo Celſo, & in Majoricen. beneficii* 4. *Aprilis* 1650. *coram R. P. D.*
12 *Albergato*. Ex qua pariter confeſſione partis adverſæ valorem beneficii in ducat. 60. narratum eumdem redditum non excedere benè concludit, ut reſpondit Rot. *in Bononien. Canonicatus* 24. *Maii* 1591. *coram recol. mem. Card. Pamphilio*, relat. per Garz. *de beneſ.* 11. *part. cap.* 1. *num.* 70. *et in Tridentina beneficii* 8. *Novembr.* 1593. *coram Penia* relat. per eumdem Garz. 6. *p. verſ.* 2. *nu.* 216. *et in Abulen. beneficii* 26. *Junii* 1596. *coram Litta ead.* 6. *part. cap.* 2. *num.* 47. & in aliis relatis per eundem Garz. 5. *part. cap.* 3. *num.* 208. Prout etiam obtentorum reddituum ex diſpoſitione, teſtium, & reſpondit Rot. *in Corduben. præſtimoniorum* 13. *Januarii* 1568. *coram Bubalo* relat. per eumdem Garz. 5.
13 *part. cap.* 2. *nu.* 199. Eaque qualitate reſidentiæ perſonalis deſtituta, & ab animarum cura omninò exempta non ſolùm ex præſumptione juris, de qua Gonzal. *ad reg.* 8. *gloſ.* 6. *num.* 91. Staphil. *de litt. grat. part.* 3. *tit. de qualit. & ſtat. beneſ. in princ.* Rebuff. *in prax. ſub tit. ſæcul. beneſ. quotuplex num.* 11. Rot. *deciſ.* 699. *nu.* 3. *part.* 2. *recent.* ſed etiam ex viſitationis actu onus celebrandi Miſsam tantummodò enunciantis, ac perſonalem proindè reſidentiam excludentis, dum per alium
14 regulariter poteſt adimpleri, niſi illud fuerit ipſi ſpecialiter demandatum; ut pluribus relatis juribus, & auctoritatibus reſpondit Rot. *in una Maceraten. Capellaniæ* 1. *Julii* 1647. *coram me*.

Hæc nullatenus inficiebatur à Hieronymo adverſario in hac dubii propoſitione oppugnante tantummodò narrativam præſentationis per Bernardinum à majori, ſeu dimidia ſaltem patronorum parte reportatæ, quam tamen Domini cenſuerunt nihilominus eſse juſtificatam. Qualitas enim hæreditaria in hoc patronatu ex adverſo prætenſa exinde excluditur quod mixtam ab initio naturam aſsumpſit vel ſaltem octo reſpectu partium hæreditariarum qualitatem ſi quam fortè obtinebat, im-
mutavit in gentilitiam, prout ſecundum etiam juris 15
diſpoſitionem poſse contingere, reſpondit Rot. *in deciſ.* 675. *num.* 2. *ad finem part.* 1. *recent.* & in pluribus relatis in *Feſulana beneficii* 15. *Decembris* 1646. *coram R. P. D. meo Richio &* 24. *Martii* 1651. *coram Eminentiſſimo D. Card. Corrado*. Reſervatum quip-
pè fuerat ab initio pro ſucceſsoribus ſuis, adeòque pro 16
hæredibus tantum ſanguinis quæſitum fuit, ac conſequenter mixtum juxta *deciſ.* Buratt. 647. *num.* 2. *et* 4. *deciſ.* 679. *num.* 4. *et deciſ.* 267. *num.* 3. *et part.* 6. *recent. et in Florentina parochialis de Sala* 21. *Aprilis* 1632. *coram Queipo, et* 10. *Junii* 1634. *coram Card. Panzirolo*. Idemque patronatus æquis portionibus ceſſerat Jacobo de Sellis, Alexandro ejuſdem filio, atque Caſſiano, ex hujus perſona nepoti, dum omnes conti-
nuata oratione per propria nomina reſervationis litteris 17
leguntur admiſſi, ad text. *in l. nonnunquam, ff. ad Trebel. & gloſſ. ultim. in leg. fin. C. de impub. & not. ibi DD.* & in terminis patronatus tradit Peregr. *conſ.* 32. *n.* 13. *lib.* 1. Lotter. *de re beneſ. lib.* 2. *quæſt.* 11. *nu.* 128. Rot. coram Buratt. *deciſ.* 481. *n.* 1. Tunc enim filius vocatus proprio nomine unà cum patre non au-
tem ordine ſucceſſivo concurrit, ſecundum Intrigl. *de* 18
feud. quæſt. 47. *nu.* 49. Roſental. *eodem tract. cap.* 9. *concluſ.* 66. *n.* 26. Afflict. *deciſ.* 393. Rot. *dec.* 435. *n.* 9. *part.* 1. *recent.* & coram bon. mem. Urgel. *deciſ.*
438. *n.* 2. & 6. Mortuo verò Jacobo altero ex patronis, 19
ejuſdem portio unciarum quatuor per jus accreſcendi, ſeu non decreſcendi in patronatu militans favore ſuperſtitum Alexandro filio, atque Caſſiano nepoti delata fuit pro virili, ut notat Lambert. *de jur. patron. lib.* 1. *part.* 2. *quæſt.* 4. *art.* 5. *n.* 2. Rocch. *eod. tract. in verb. Juſpatr. n.* 10. *verſ.* Ex *iſta concluſione*, Bellon. *de jur. accreſcend. quæſt.* 48. *num.* 26. Pariſ. *conſil.* 58. *num.* 20. *lib.* 4. Rot. *deciſ.* 217. *n.* 18. *part.* 6. *recent.* & poſt Vivian. *de jurepatron. deciſ.* 76. *num.* 2. & *deciſ.* 78. *n.* 1. Prout etiam altera Alexandri portio ſex uncias includens, dum è vivis exceſſit, ad ipſius filios æquis portionibus devenit Hieronymum ſcilicet Aurelium, atque Caſſianum, qui uncias octo, quas tunc temporis
obtinebat titulo donationis Aurelio fratri conceſſit pro 20
ſe ac deſcendentibus ſuis videlicet ſanguinis ac conſequenter gentilitium patronatum in eadem tota conſtituit Bald. *in conſ.* 373. *n.* 4. *lib.* 1. Rocch. *de jurepatron. in verb. Ipſe, vel is n.* 72. *verſ. quando autem quis acquiſiviſſet*, Rot. *in Florentina jurispatronatus de Ricaſolis* 10. *Maii* 1603. coram Lancellott. & coram Buratt. *deciſ.* 183. *n.* 21.

Dum itaque Bernardinus præſentationem ſuam deducit non ſolùm ab Aſcanio Jacobi filio, qui Hieronymi nepos exiſtit, unicamque vocem ex ipſius perſona dinumerat, ſed etiam à Jacobo Philippo filio Lauræ mediante perſona Joannis deſcendentibus ab Aurelio qui à Caſſiano fratre uncias octo titulo donationis receperat, & duarum reſpectu unciarum ex propria perſona Alexandro patri ſucceſſerat, videtur proindè plenè juſtificaſſe præſentationem ſuam à majori parte patronorum proceſſiſſe, dum ex parte Aſcanii unicam vocem, ex parte verò Jacobi Philippi decem omninò connumerat. Ipſum verò Jacobum Philippum Lauræ filium extitiſſe concludit, non ſolùm ab inſtrumento legitimæ ex hæreditate Lauræ matris ipſimet perſolutæ in Summario præteritæ ſeſſionis exhibito, ſed etiam ex fide Parochi de ipſius filiatione atteſtantis, ac eam pro-
indè probantis, dum ex prædicto legitimæ inſtrumen- 21
to adminiculata dignoſcitur, juxta *conſ.* Surd. *primum num.* 45. Rot. *dec.* 132. *n.* 1. *par.* 2. *recent.* & in aliis relatis coram Buratt. *dec.* 709. *num.* 5. Et Lauram matrem originem traxiſſe à Joanne filio Aurelii rectè de-

Digitized by Google

ducitur, tum ex teſtamento ejuſdem Joannis, quo Aurelii filius enunciatur, eidemque Lauræ filiæ dos legatur, quàm etiam ex altero teſtamento Aurelii filii Joannis, Lauram ſororem: in certa portione ſubſtituentis Lucretiæ filiæ, ſi ſine filiis deceſſiſſet, ac denique ex inſtrumento quietantiæ dotis receptæ, ipſammet Lauram filiam Joannis, ac ſororem Aurelii recenſente. Ex quibus ſanè enunciativis, dotis, legato, ejuſque
22 ſolutione filiatio Joannis ex Aurelio, Lauræ verò ex Joanne abundè remanet juſtificata, dum actus prædicti filiationi conveniunt ad text. *in cap. ſeries de teſtam.* & notant ibi communiter DD. Surd. *conſ.* 1. *n.* 46. *& deciſ.* 145. *n.* 14. cum aliis relatis *in Romana fideicommiſſi de Carpianis* 13. *Januarii* 1651. *in §.* 1. *coram me*.

Neque obeſſe poterit Jacobo, ſeu Lauræ qualitas hæreditaria deficiens reſpectu Joannis patris, ac avi reſpectivè, quæ tamen in hoc patronatu mixto pro rata
23 ſuperiùs expreſſa concurrere debuiſſet, ut reſpondit Rot. *dec.* 267. *n.* 6 *part.* 6. *rec.* Satis enim cenſetur, ut eam à primo fundatore mediante anteceſſorum perſona deducat, non autem ab ultimo patrono præmortuo, ut notat Pinell. *in l.* 1. *part.* 3. *n.* 91. *de bon. matern.* Peregr. *conſil.* 34. *n.* 1. *volum.* 1. *& conſil.* 19. *num.* 1. *vol.* 2. Surd. *conſ.* 63. *num.* 21. Card. Mantic. *de tacit. lib.* 23. *tit.* 3. *n.* 31. *&* 44. Clar. *in §. feudum quæſt.* 9. *n.* 5. *& quæſt.* 40. *verſ. facienda eſt ergo generalis regula*, Rota *in Florentina Parochialis à Sala* 10. *Junii* 1633. coram Card. Panzirolo *in §. denique non obſtat, & in Aquilana Capellæ* 17. *Febraurii* 1634. coram Pirovano.

Non etiam majores Patronorum voces excludit Hieronymus in perſona Bernardini ex præſentatione, quam ipſe obtinuit, tum à Petro Hectore teſtamentario hærede Aſcanii filii Andreæ, tum à Laura de Laulis hærede pariter teſtamentaria Lucretiæ, Aurelii pronepote, tum denique à Magdalena, cæteriſque filiis Joannis Baptiſtæ, qui patrem habuit Hieronymum juniorem ſenioris Hieronymi nepotem ex perſona Andreæ, ſiquidem præſentatio ſive Petri Hectoris, ſive Lauræ connumerati non debet in hoc patronatu vel mixto, vel ſaltem octo reſpectu unciarum effecto gentilitio mediante donatione Caſſiani in Aurelium fratrem pro ſe, ac deſcendentibus ſuis delata, dum uterque extraneus exiſtit, ac requiſita ſanguinis qualitate deſtituitur, nec proindè acquirere potuerunt patronatum in præjudi-
24 cium Lauræ matris Jacobi Philippi ex pacto, & providentia primi fundatoris ad illud vocatæ Pariſ. *conſ.* 48. *num.* 9. *lib.* 4. Surd. *conſ.* 63. *nu.* 15. *lib.* 1. Clar. *in §. feudum quæſt.* 40. *verſ. facienda eſt igitur generalis regula*, Lotther. *de re benefic. lib.* 2. *quæſt.* 11. *n.* 42. Rot. *dec.* 267. *n.* 6. *par.* 6. *recent.* Altera verò præſentatio obtenta à Magdalena, cæteriſque filiis Joannis Baptiſtæ in unica tantum voce conſiſtit proveniente à Hieronymo filio Alexandri, cui in unciis tantummodò duabus ſucceſſerat, quarum alteram habet Aſcanius nepos quoque Andreæ, qui Bernardinus præſentavit.

Neque Petro Hectori, ac Lauræ ſuffragari poterit quaſi poſſeſſio ab altero quæſita de Anno 1608. dum præſentavit Aſcanium filium Jacobi, ab altera verò de Anno 1640. dum conſenſit præſentationi ſubſequutæ in favorem Jacobi Nitæ ultimo loco prædefuncti, qua-
25 ſi inde videantur conſtitui in quaſi poſſeſſione præſentandi, quæ in hac vacatione ipſis quoque debeat ſuffragari per text. *in cap. conſultationibus de jurepatr.* Præterquam enim hæc ultima præſentatio effectum ſortita non fuit, ut conſtat ex ſententia Ordinarii in præ-
26 ſenti Summario exhibita, ea non obſtante gratia Apoſtolica in favorem alterius exequentis, adeoque in præſenti vocatione attendi non debet, ut tradit Mantic. *de tacit. lib.* 12. *tit.* 4. *n.* 8. cum aliis relatis *in deciſ.* 286. *num.* 10. *part.* 5. *recent. & in deciſ.* Buratt. 886. *num.* 5. Hæc quaſi poſſeſſio quatenus ex præfatis actibus fuiſſet utrique quæſita, in præſenti vacatione ipſis prodeſſe non poterit, cum ex duobus inſtrumentis reſervationis ſcilicet, ac donationis, qualitas mixta, ſive gentilitia huic patronatui probetur annexa utrumque excludens tamquam extraneum; adeòque proprietas in
27 continenti juſtificata, ac petitorium in propoſito caſu abſorbeat poſſeſſorium, ut reſpondit Rot. *deciſ.* 167. *n.* 8. *part.* 2. *diverſ.* & penes Vivian. *de jurepatr. deciſ.* 18. *n.* 6. *&* 8. *in Comen. Capellæ* 27. *Aprilis* 1648. *coram R. P. D. mihi reverendiſſ. D. meo Decano, & in Balneoregien. Juriſpatronatus* 9. *Decembris* 1650. *in fine, & in Aſculana juriſpatronatus* 13. *Martii ſequentis anni coram Eminentiſſimo D. Card. Ottbobono, &c.* Et ita utraque &c. Hactenus deciſio, &c.

Circa tamen prædicta eſt obſervandum quod Patronus beneficii Eccleſiaſtici non poteſt ſine conſenſu Epiſcopi donare, vel concedere jus ſuum alteri laico, *cap. ex inſinuatione de jur. patron.* Gratian. *diſcept.* 272. *n.* 12. *&* 577. *n.* 37. Ita ut ſi uni donavit, vel ceſſit ſine dicto conſenſu, & poſteà alteri cedat, vel donet cum confirmatione, & conſenſu Epiſcopi prævaleat ſecunda donatio, non obſtante quod prima poſteà fuerit confirmata poſt jus alteri quæſitum, quia talis confirmatio, & conſenſus licet poſſit quandocumque intervenire, non tamen retrotrahitur in præjuditium tertii, ſed tantum operatur prout ex nunc, latè Duran. *deciſ.* 463. *per totum, & deciſ.* 315. quæ emanavit in eadem cauſa, & poſteà fuit revocata utraque parte informante prout *in d. dec.* 463. Quem quidem conſenſum non poſſet præſtare Vicarius ſine ſpeciali mandato Epiſcopi, idem Duran. *deciſ.* 407. *n.* 7. *&* 463. *n.* 2. Præſumeretur tamen dictus conſenſus ex lapſu triginta annorum juncta obſervantia, vel diceretur præſtitus, per inſtitutionem factam ab Epiſcopo ad præſentationem donatariorum, idem Duran. *dict. dec.* 407. *num.* 8. 9. *&* 10. 28 29 30 31

Et poſſet juſpatronatus in alium tranſferri cum univerſitate bonorum, etiam ſine conſenſu Epiſcopi, ſicut & alteri compatrono etiam titulo particulari cedi, & relinqui ſine dicto conſenſu, ut per Rot. *in Ariminen. Juriſpatronatus* 13. *Martii* 1637. *coram Coccin. in Noviſſ. part.* 7. *dec.* 205. *n.* 27. *&* 28. 32

Prout ſine hujuſmodi conſenſu Ordinarii poſſet donari Eccleſiæ, vel pio loco, niſi cùm ipſo jurepatronatu donetur etiam Eccleſia fundata Rot. *in Ferrarien. Juriſpatronatus* 30. *Aprilis* 1635. *coram Dunozetto in Noviſſ. part.* 7. *deciſion.* 37. *nu.* 10. *&* 11. Durand. *deciſ.* 463. *n.* 3. 33

An autem, & quando poſſit patronus præjudicare ſuis deſcendentibus, & ſucceſſoribus in jurepatronatu gentilitio, ſeu hæreditario, Gratian. *diſcept.* 577. *n.* 41. *&c.* Et quod conceſſo alicui per modum donationis non poſſit patronus pœnitere, & variare alteri concedendo, quando verò acquiſivit pro ſe, & deſcendentibus poterit variare uſque ad mortem, & cui voluerit acquirere, cùm hoc caſu veniant deſcendentes uti ſucceſſores, non uti donatarii, Grat. *diſc.* 177. *per totum*, quem ſequitur Rot. *in dict. Ferrarien. Juriſpatronat.* 30. *Aprilis* 1635. Et quando Juſpatronatus dicatur perpetuum in familia fundatoris, ita ut gradatim tranſire debeat in omnes deſcendentes vidend. Gratian. *diſcept.* 648. *per totum*, & quando tranſeat ad filios illegitimos, & naturales tantum, idem Gratian. *diſcept.* 218. *per totum*. 34 35

Ubi verò vocatur antiquior, & ſenior de domo, & familia admittitur ad præſentandum quicumque de agnatione, & familia habens hujuſmodi qualitatem, etiam ſi ſit tantum aggregatus, non attento quod adſint alii proximiores, ita ut etiam extincta familia non extinguatur Juſpatronatus, ſed tranſeat ad hæredes extraneos ultimi defuncti de familia, niſi aliter conſtet de mente teſtatoris, Grat. *diſcept.* 645. *nu.* 7. *& ſeqq. per tot.* 36

Non tamen tale juſpatronatus Eccleſiaſticum poteſt tranſire in fiſcum, ſed condemnato patrono extinguitur, & redit liberum in Epiſcopi poteſtatem, ita ut Eccleſia quæ erat patronata efficiatur libera ſub Epiſcopo, de quo latè tradit Petr. Cabal. *reſol. crimin. caſ.* 40. *per totum*. 37

Extingueretur etiam Juſpatronatus deſtructa Eccleſia, in qua conſiſtebat, ita ut non reviviſceret, licèt de novo reædificaretur, cum non ob id dicatur eadem, ſed nova Eccleſia *gloſſ. in cap.* 3. *verb. fundatoris de jurepatr.* Gratian. *diſcept.* 110. *num.* 3. *in fine*. Et Juſpatronatus non poteſt reſignari, vel permutari ab inſtituto, & præſentato ſine conſenſu patroni, alias reſignatio, vel permutatio eſt nulla, culpa inſtituti, & facit ſtatim vacare beneficium, ita ut liceat patrono alium præſentare, nec amplius reſignans poſſit admitti etiam ſtante clauſula non alias, nec alio modo quidquid 38 39

Digitized by Google

quid dici poſſet ſtante ignorantia, vel probabili dubietate exiſtentiæ Juriſpatronatus, ut benè declarat Gratian. *diſcept. 835. per tot.*

Patronus autem laicus vacante Jurepatronatu debet
40 præſentare inſtituendum intra quatuor menſes, juxta *cap. un. de jurepatr. in ſexto*, Ferret. *caut. 45.* ubi docet modum quod teneat impetratio ab alio facta de beneficio non expreſſa qualitate juriſpatronatus. Non tamen
41 poteſt ſe ipſum præſentare etiam per procuratorem, licèt poſſit præſentari à compatrono, *cap. per noſtras de jurepatr.* & Rot. *p. 2. diverſ. deciſ. 185. per tot.* Et ſi ſit indigens, poteſt ad illius preces ei per Epiſcopum
42 conferri juſpatronatus ſimplex, quamvis adhuc eſſet laicus, ſed de proximo clericandus, & ante inſtitutionem ſaltem tonſuratus, ut per Gratian. *diſcept. 430. num. 5. etc.*

Imò patronus probata paupertate, & deſcendentia à
43 fundatore, quòd redditus ſine ſufficientes, & non habere alium, qui ſit obligatus eum alere, poteſt prætendere alimenta ab Eccleſia patronata, Gratian. *diſcept. 552. num. 11. et ſeqq. et diſcept. 117. num. 9.* ubi an tale jus tranſeat in ceſſionarium, *et diſcept. 610. n. 4.* ubi quid veniat in hujuſmodi præſtatione, &c.

ARGUMENTUM.

Conductor molendini ad quas expenſas teneatur, quando habeat remiſſionem penſionis, an teneatur de caſu fortuito. Molendinum novum an fieri poſſit in præjudicium alterius, et an quis poſſit cogi ire ad certum molendinum, vel furnum.

SUMMARIUM.

1 *Locator tenetur ad manutentionem, & refectionem rei locatæ.*
2 *Conductor repetit expenſas factas in re conducta. Expenſæ utiles, & neceſſariæ repetuntur per conductorem.*
3 *Remiſſio penſionis debetur conductori, qui re conducta ad uſum deſtinatum uti non potuit.*
4 *Remiſſio penſionis qualiter debeatur propter deſtructionem Cluſæ.*
5 *Impetus aquarum, vel inundatio dicitur caſus fortuitus.*
6 *Caſus fortuitus inſolitus an veniat ſub generali promiſſione, & n. 11.*
7 *Promittens manutenere pontem, vel molendinum non tenetur de caſu fortuito.*
8 *Conducens rem inundationi ſuppoſitam non habet remiſſionem penſionis.*
9 *Conductor ſciens ſtatum rei ſibi imputare debet.*
10 *Locans operas ſuas pro vehenda re de loco ad locum qualiter teneatur.*
12 *Conductor qui ſe obligavit ad omnia reparationum onera qualiter teneatur.*
13 *Legatarius viæ tenetur ſibi aptare locum, non hæres, & ſic conductor.*
14 *Conductor ad quas expenſas teneatur.*
15 *Conductor habens penſionem in manibus tenetur providere rei conductæ, alias non poteſt habere remiſſionem penſionis.*
16 *Remiſſio non debetur quando damnum provenit ex culpa conductoris.*
17 *Remiſſio penſionis excluditur per renunciationem omni legum auxilio, & favori.*
19 *Molendinum novum an, & quando poſſit fieri in præjudicium prioris, & antiqui molendini, & n. 20.*
21 *Nemo cogi poteſt ire ad molendinum, vel furnum ſolitum*
Amplia in ſubditis, qui ad id cogi non poſſunt à domino, & quando ſecus propter publicam utilitatem.
22 *Perſonæ Eccleſiaſticæ non poſſunt impediri facere novum furnum, vel molendinum, nec cogi accedere ad unum furnum, vel molendinum.*

CAPUT XCVII.

Finita locatione Molendini, de qua in caſu mihi propoſito, inſtabat conductor pro remiſſione penſionis ad ratam temporis, quo, ſtante impetu aquarum, Canale multoties repletum fuit arena, & ſic molendinum redditum impotens ad molendum, ac etiam pro refectione expenſarum in expurgando dicto Canali factarum, & quidem bonum jus fovere videbatur. Quia 1
ad refectionem, ſeu manutentionem rei locatæ non conductor, ſed locator tenetur, *l. ſed addes ff. illud, ff. locat.* Aret. *conſ. 111. n. 1.* Tuſch. *Verb. locatio concluſ. 415. per totum*, Rot. *Florent. in Mott. lib. 107. à 406.* Caroc. *de locat. & conduct. part. 4. quæſt. 4. nu. 7.* ubi ex multis per eum relatis firmat conductorem Molendini, ſi Molendinum egeat refectione, non teneri, 2
& reſtaurando repetere poſſe, ubicumque enim res locata corripitur, & ad uſum redditur inepta, ejus refectio ſpectat ad locatorem, ut per Natt. *conſ. 449. n. 9. et ſeqq.* & quòd expenſæ factæ per Conductorem in re conducta ſi ſint utiles, vel neceſſariæ poſſint repeti, vel compenſari pro rata cum penſione, probat Gratian. *diſcept. 442. num. 26.* & Menoch. *de arbitr. caſ. 215. per totum.*

Cùm igitur locator teneretur ad dictas expenſas, ſequitur, quod quidquid evenerit, poſſit dici ejus culpa accidiſſe, & ejus damno non conductoris cedere debeat, ac propterea ultra refectionem expenſarum factarum, teneri etiam ad remiſſionem penſionis pro tempore quo conductor non potuit uti Molendino, quod procedit in qualibet alia re locata, quaſi conductor non poſſit uti ad uſum deſtinatum, & eo modo quo fuit locata, poteſt petere remiſſionem penſionis, quamvis ad alium uſum frui poſſet, etiam ſi culpa locatoris 3
non interveniat, Bero. *conſil. 143. num. 8. et ſeqq. lib. 1.* Coſt. *de jur. et fac. ignor. diſt. 30. cent. 2.* Caſtr. *in l. cum in plures, ff. locat.* Gratian. *diſcept. 376. num. 20.* Ludoviſ. *dec. 235. ubi annot. plures alios allegat etc.*

Et quod conductori Molendini ſit facienda remiſſio penſionis, quando ob incurſum aquarum etiam ſine culpa locatoris factum fuit inutile propter deſtructionem Cluſæ, licet conductor eſſet obligatus eam manutenere, eùm non ob id teneatur de novo reficere ſi totaliter fuerit deſtructa, Rot. coram Buratt. *in Ferrarienſi affictus 26. Novembris 1616. per* 4
totum, Gratian. *diſcept. 195. num. 1. et ſeqq. et diſcept. 557. num. 61. & ſeqq.* Quod enim accidit impetu 5
aquarum, dicitur caſus fortuitus, *l. ex conducto, ff. ſi vis tempeſtatis, ff. locat.* ubi DD. Cabal. *conſ. 112. nu. 12. part. 2.* Sebaſt. Medic *de caſibus fortuit. part. 2. quæſt. 10. num. 39.* Et caſus fortuitus non venit ſub generali promiſſione, præcipuè inſolitus, Bald. *conſ. 144. verſ. Secundò quia*, Sebaſt. Medic. *dict. tract. part. 1. quæſt.* 6
23. num. 10. adeò ut caſus inſolitus non comprehendatur etiam quod quis in ſe ſuſceperit periculum caſuum fortuitorum, *l. fiſtulas §. frumenta, ff. de contrab. empt.* Bart. *in l. Sejo, §. Medico num. 4. ff. de ann. leg.* Boſſ. *tit. de remiſſ. merced. num. 58. & 59.* Gratian. *diſceptat. 195. num. 8.* & Rot. *in d. Ferrarienſi affictus coram Buratt.* ubi loquuntur etiam ſtante juramento, & ubi dictum fuiſſet de caſu cogitato, & non cogitato, nam ſemper caſus inſolitus cenſetur exceptus, &c. Et in materia fluminum promittens manutenere pontem, vel Molendinum, & ſimilia non tenetur de caſu fortuito qualis eſt 7
aquæ impetus, & corroſio, niſi expreſsè fuerit dictum, Surd. *conſ. 197. num. 8.* Carroc. *de locat. & conduct. d. part. 4. q. 4. num. 11.*

Sed prædictis non obſtantibus contrarium dixi verius, & fui in voto ad favorem locatoris, quod non teneatur ad aliquam remiſſionem mercedis ex cauſa ſupradicta, nec ad refectionem expenſarum pro expurgando canali factarum, attenta maximè clara, & expreſſa conventione inter partes per capitula inita ad favorem locatoris, cùm in eis expreſsè caveatur conductorem Molendini teneri ad expenſas neceſſarias pro illius conſervatione, itaut locator durante tempore locationis ad nullas expenſas teneatur, & conductor cenſeatur illud conducere, ſupra ſe, in eſſe quo tempore locationis reperiebatur eſſ onere reficiendi propriis expenſis, ſive reparandi cluſas, ceppatas, canale, & ſimilia, & ſive Molendinum fuerit aptum ad molendum, ſive non, quibus ſtantibus, cùm ver-

verba contractus ſint clara, & aperta, ceſſat omnis anſa dubitandi, præcipuè quia expenſa facta in expurgando dicto canali, ut ſupponitur, non excedit ſummam viginti aureorum, quæ dicitur modica, nec reſpicit perpetuam rei utilitatem, &c. Superiùs autem allegata procedunt in expenſa magna, & perpetuam rei utilitatem reſpicientia, ac in terminis juris communis circumſcripta partium conventione, &c.

Prætereà etiam de jure ſi quis conducat, prout in caſu noſtro, rem inundationibus aquarum ſuppoſitam, non
8 tenetur locator ad reparationem, ſed conductor, qui vult frui poſſe re conducta ad ſui riſicum, & fortunam, quamvis ſi non refecerit, non teneatur ad damnum, ſed nec poſſit remiſſionem mercedis obtinere, ut colligitur ex latè traditis per Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.* 2. *cap.* 47. *num.* 11. ubi ſic reſolutum fuiſſe teſtatur, & refutat opinionem tenentium locatorem obligatum eſſe ad refectionem expenſarum, etiam ſi reſpiciant perpetuam rei utilitatem, quando inundationis periculo res eſt ſubjecta; Conductor enim ſciens ſtatum, & conditionem rei ſibi locatæ, ſi ſpecialiter ſuper ea non conveniat, ſibi
9 præjudicat, & imputare debet, quia ubi non adeſt culpa locatoris, ceſſat intereſſe conductoris, Gratian. *diſcept.* 99. *n.* 7. *& ſeqq.*

Sicuti videmus, quod ſi quis conducat rem aliquam vehendam de loco ad locum, licèt teneatur de dolo, lata, & levi culpa, non tantùm ſua, ſed eorum, quorum opera utitur, *l. ſi ut certo §. non videndum ff. comod.* ta-
10 men ſi talis res vehenda ſit fragilis, & de ſui natura de facili corruptibilis, & devaſtabilis, teneretur etiam de leviſſima culpa, & ad omne damnum, *l. ſi merces §. qui columnam ff. locat.* ita ut tunc ſpectet ad illum probare omnem diligentiam adhibuiſſe, & ideò omnem culpam abſuiſſe, & damnum eveniſſe caſu fortuito, de quo non teneretur, ut latè probat Cyriac. *contr. forenſ. cap.* 166. *per tot. lib.* 1.

Cùm autem in caſu noſtro negari non poſſit, quin attentis verbis capitulorum conductor in ſe ſuſceperit omne periculum, ſequitur quòd teneri debeat etiam in plus quàm de jure communi teneretur, in eo ſcilicet quod eſt illi finitimum, & proximum, veluti ſi de jure communi teneretur ad caſum fortuitum, ut conventio, & pactum aliquid operetur, dicendum eſt teneri
11 etiam ad inſolitum ex communi ſententia de qua per Seraphin. *deciſ.* 576. *num.* 7. Fachin. *controv. jur. cap.* 86. *lib.* 2. ubi quod ſuſcepto per conductorem periculo caſus fortuiti, certum eſt ſpectare ad ipſum ſi caſus inſolitus contingat, & Carroc. *ubi ſupr.* quamvis repletio canalis ſit de communiter accidentibus, & non videatur propriè inter caſus fortuitos connumerari poſſe, &c.

Et quòd conductor qui ſe obligavit ad omnia reparationum onera, teneatur ad omnes impenſas pro reparatione etiam illorum ædificiorum, quæ non novam formam conſtituunt, ſed antiquam vetuſtate collapſã,
12 & devaſtatam reſtituunt, latè comprobat Menoch. *vidend. conſ.* 64. *num.* 1. *&* 2. & facit Rimin. jun. *conſ.* 92. *num.* 29. qui loquitur in clusa Molendini, & aſſerit, quòd ſicuti legatarius, cui fuit relicta via, vel iter tenetur ſibi locum aptare, quo commodè uti poſſit ſervitute legata, non autem hæres, qui tenetur tantùm ad præſtandam patientiam, pari modo conductor ſibi aptare, & reficere debeat locum conductum, non autem locator, &c.

13 Ac quatenus non teneretur conductor ad impenſam magnam, & perpetuam utilitatem rei reſpicientem duraturam etiam poſt tempus locationis, juxta *l. ſed addes §. illud ff. locat.* Mantic. *de tacit. & ambigu. con-*
14 *vent. lib.* 21. *tit.* 24. *num.* 13. cum aliis ſupra allegatis, attamen evitare non poteſt modicam impenſam ſcutorum viginti uſum rei temporaneum reſpicientem, & fortè tempus locationis non tranſcendentem ex theorica Bart. *in l. impenſa nu.* 4. *ff. de impenſ.* Menoch. *d. conſ.* 64. *n.* 17. Caroc. *de locat. verſ. Ad expenſas nu.* 48. *&* 49. Carpan. *ad ſtat. Mediol. cap.* 400. *num.* 49. *&* 187. *part.* 2. Cavalc. *deciſ.* 44. *num.* 56. *part.* 1. Rot. Flor. *d. lib. Mot.* 107. *&* 405.

Quatenus autem locator fuiſſet obligatus ad aliquam impenſam, quod non eſt dicendum ex ſuperiùs firmatis, cùm conductor haberet in manibus penſionem, tenebatur
15 tur providere etiam in his quæ requirunt impenſam, tantò magis quando periculum eſt in mora, aliàs non poteſt pretendere remiſſionem penſionis, ex traditis per Cyriac. *contr. jur. cap.* 61. *num.* 31. *& ſeqq.* cùm igitur damnum provenerit ex culpa, & negligentia ipſius con- 16
ductoris, nullatenus eſt facienda remiſſio penſionis, Boſſ. *tit. de remiſſ. merced. num.* 79. Gratian. *diſcept.* 557. *num.* 6. *&c.* præſertim ſtante generali renunciatione facta per ipſum conductorem omni legum auxilio, & favori, quo caſu excluditur petitio remiſſionis penſio- 17
nis, Capyc. *deciſ.* 87. *nu.* 10. *& deciſ.* 88. *n.* 1. Gratian. *diſceptat.* 195. *num.* 6. *& ſeqq. & diſceptat.* 534. *nu.* 45. ubi quod ſub tali renunciatione contenta ſub obligatione camerali comprehenditur remiſſio mercedis, & caſus fortuitus, licèt non inſolitus, &c.

Et ad hoc ut conductor poſſit petere remiſſionem pen- 18
ſionis, debet locatori denunciare caſum, propter quem illum prætendit, Theſaur. *deciſ.* 102. *num.* 1. Gratian. *diſceptat.* 354. *num.* 23. *& diſcept.* 557. *num.* 9. *&c.* in quibus locis latè declarat, &c.

Quo autem ad illud dubium an poſſit novum molendinum ædificari, & conſtrui in præjudicium alterius prioris molendini, reſolutivè reſpondendo, mihi videtur quod ſi per novum molendinum conſtruendum diminuatur aqua prioris, & antiqui molendini, non poſſit fieri, ſecùs autem reſpectu frequentioris acceſſius molen- 19
tium, qui non habetur in conſideratione, niſi tale jus eſſet acquiſitum ex conſuetudine præſcripta, aut privilegio, ſicuti idem eſt in hoſpitio, & ſimilibus, quæ tamen præſcriptio inciperet tantùm à die quo volentes ire ad aliud molendinum fuiſſent impediti, & prohibiti, ac prohibitioni acquieviſſent, Gratian. *diſceptation.* 89. *per tot. diſceptat.* 480. *per tot. &* 970. *nu.* 32. & vidend. pulchrè Theſaur. *deciſ.* 16. *per tot.* Intelligendo quando agitur de aqua fluminis inter vicinos, & omnibus communi, quo caſu nullus privatus poteſt illam divertere à ſolito curſu in præjudicium alterius, ſecùs autem 20
in rivo privato, quia tunc vicinus ſuperior, & dominus rivi poſſet facere molendinum, & avertere aquam quæ veniebat per ſuum fundum in præjudicium molendini inferioris, ut declarat Gratian. *d. cap.* 480. *num.* 3. *&* 4.

Nemo enim cogi poteſt ad molendum in tali molendino, quamvis ſit ſolitus ire ad illud, & iverit per longiſſimum tempus ibi ad molendum, & quamvis eſſet ſubditus, qui ad id per Dominum compelli non poteſt niſi ex 21
privilegio, præſcriptione, particulari conventione, vel ex publica utilitate, prout in aliquibus locis obſervatur, ubi molendina locantur per Communitates, & ſunt illarum propria, vel ex ſimilibus cauſis, & idem eſt in furno, piſcatione, venatione, & ſimilibus juribus negativis, & facultativis, in quibus non datur præſcriptio niſi poſt prohibitionem, & acquieſcentiam per legitimum tempus in prohibitis, & tantò minus contra perſonas Eccleſiaſticas, quibus ideò ſicuti cuilibet alteri privato erit omninò licitum novum aperire furnum, conſtruere molendinum, & ſimilia, quæ ſi impediantur ſit contra 22
Eccleſiaſticam libertatem, & incurritur ipſo jure excommunicatio, *c. fin. de immun. Eccl. in* 6. Sylveſtr. *in Verb. Immunitas num.* 3. *in fine*, Theſaur. *deciſ.* 16. *per tot.* ubi Gaſpar. Anton. Theſ. in Add. Franch. *deciſ.* 380. Oſaſch. *deciſ.* 17. *num.* 4. Cæpol. *de ſervitut. urb. præd. cap.* 50. *num.* 2. Menoch. *de arbitr. caſu* 160. *n.* 8. Guid. Pap. *quæſt.* 298. Boer. *deciſ.* 125. *num.* 4. cum aliis pluribus relatis per Gratian. *diſceptat.* 564. *num.* 44. *& ſeqq. ad finem, &c.*

ARGUMENTUM.

Mulier relicta tutrix gerit uti adminiſtratrix, an poſſit alienare, & quæ requirantur in alienatione. Contractus qualiter debeat in totum approbari, vel reprobari per minorem, plura de verſione, & quando fructus hinc inde debeantur ſtante nullitate contractus, & qualiter debeantur melioramenta.

SUMMARIUM.

1 *Mulier non poteſt eſſe tutrix niſi mater, vel avia ſit.*

2 *Mulier data tutrix valet tamquam generalis adminiſtratrix.*

3 Tu-

Digitized by Google

3 *Tutor declaratus à Judice pro legitimo omnia validè gerit.*
4 *Tutor dicitur legitimus, qui publicè, & palam ità ſe gerit.*
5 *Tutor falſus contrahendo non præjudicat pupillis, ſed ſibi.*
6 *Adminiſtrator generalis non poteſt alienare ſtabilia.*
7 *Cauſa gravis, & urgens requiritur in alienatione rerum minoris.*
8 *Contrahens cum alio debet ejus conditionem, & qualitatem ſcrutari.*
9 *Error juris neminem excuſat, nec bonam fidem inducit.*
10 *Contractus favore minorum claudicat.*
Minor habet electionem approbandi, vel reprobandi contractum nullum.
11 *Minor poteſt cogi ad declarandum, an velit ſtare contractui, nullo, vel ab eo recedere.*
12 *Pupillus non poteſt cogi ad declarandum, an velit ſtare contractui.*
13 *Minor læſus ex declaratione facta ſuper contractu nullo habet reſtitutionem in integrum.*
14 *Minor quando debeat probare læſionem, vel adverſarius verſionem.*
15 *Solvens pupillo non liberatur niſi in quantum is factus ſit locupletior.*
16 *Minor reſtituitur adverſus ſolutionem ſibi factam.*
17 *Contractus debet, vel in totum approbari, vel in totum reprobari.*
18 *Contractus eſt individuus.*
19 *Allegans contraria, & incompatibilia non auditur.*
20 *Emptori eſt danda electio reſtituendi bona, vel ſupplendi pretium in remedio l. 2. C. de reſcind. vend.*
21 *Idem ſervatur in reſtitutione in integrum.*
22 *Remedium l. 2. de reſcind. vend. & reſtitutio in integrum non datur niſi contra poſſidentes.*
23 *Minor allegans nullitatem tenetur omnia accepta reſtituere.*
Nemo debet cum aliena jactura locupletari.
24 *Verſio in utilitatem minoris eſt probanda ab emptore ſtante nullitate.*
25 *Verſio convalidat contractus minorum etiam ſine ſolemnitatibus.*
26 *Verſio ex quibus dicatur probata, & n. 29.*
27 *Verſio probatur ex veriſimilitudine.*
28 *Verſio probatur ex vicinitate temporis quo fuit ſolutum debitum minoris.*
30 *Emptor ſtante nullitate contractus an teneatur ad reſtitutionem fructuum à die contractus, & n. 31.*
32 *Fructus regulariter debentur tantùm à die motę litis*
33 *Fructus tantùm percepti, & non qui percipi potuerunt veniunt reſtituendi niſi conſtet de dolo.*
34 *Fructus melioramentorum non habentur in conſideratione.*
35 *Locatio non probat quantitatem fructuum niſi ſit adminiculata.*
36 *Fructus recompenſativi debentur emptori pro pretio ſoluto ſtante nullitate contractus, & etiam mala fide.*
37 *Melioramenta liquida præſtant poſſeſſori retentionem, & pro illiquidis præſtatur cautio.*
38 *Melioramenta conſiſtentia in plantatis an dicantur utilia, num. 41.*
Melioramenta æſtimantur de tempore reſtitutionis.
39 *Operarii an ſint idonei teſtes ad probanda melioramenta.*
40 *Domus an ſit æſtimanda uti ædificium, vel uti maceries, &c.*

CAPUT XCVIII.

REquiſitus ab Illuſtriſſimo D. meo Comite Paulo Machirellio Nobili Patritio Imolenſi quid ſentirem in illa ſua cauſa magna cum Illuſtriſſ. DD. Thadæo, & Fratribus à Vulpe Nobiſibus Patritiis Imolenſibus antea compromiſſa in Illuſtriſſ. DD. Marchionem Riarium, & Comitem Zambeccarium Senatores Bononienſes, ac poſtea diù in Curia Romana agitata aliquantulum anceps ſui an hujuſmodi provinciam ſubire deberem, nam ad ſcribendum me impellebat maximæ meæ ſervitutis, & neceſſitudinis vinculum erga dictum D. Comitem virum officioſiſſimum, meritiſſimum, nullique nec in Patria, nec extra ſecundum; verum quod me abſtinerem ſuadebat ſumma obſervantia qua ſemper æqualiter colui dictos Illuſtriſſ. Fratres antiquiſſimæ familiæ Dominorum à Vulpe. Tandem animadvertens mentem d. D. Thadæi pluries mihi per eum oretenus expoſitam (prout Nobilem virum decet) ſemper fuiſſe, & eſſe, ut quid juris eſſet cognoſceretur, utrique parti pro viribus inſerviendo dixi pro veritate quod oppoſita nullitate, quæ hincindè concedebatur, alienationis bonorum magni valoris factæ à q. D. Livia amita dictorum DD. Fratrum à Vulpe, ex eo quod cùm non eſſet ma-
ter, nec avia non potuit illorum relinqui tutrix, nec à 1
Judice confirmari, juxta *l. 1. & tot. C. quand. mult. tut. off. l. 1. ff. de reg. jur. l. jure noſtro 16. ff. de teſtam. tut. & l. fin. ff. de tut.*
Et quamvis hujuſmodi datio mulieris in tutricem etiã 2
extra matrem, & aviam poſſit ſubſtineri in vim generalis adminiſtrationis, prout docet Surd. *conſ.* 428. *nu.* 13. *et* 14. Gratian. *diſcept.* 830. *num.* 11. *et diſceptat.* 919. *num.* 2. Rot. *part.* 1. *recent. deciſ.* 668. *num.* 5. Cancer. *reſolut.* 7. *num.* 9. Ad hoc ut bona fide cum illa contra-
hentibus ſuccurratur, præcipuè quando ei per Judicem 3
fuit decreta adminiſtratio, nam tutor declaratus à Judice pro legitimo omnia validè gerit, Bertrand. *conſ.* 221. *lib.* 3. Bart. *in l. licèt* 24. *in fine C. de procur.* ubi etiam Bald. *dict. num.* 12. Salic. *num.* 4. Fulgoſ. *num.* 3. Alber. *num.* 31. & alii communiter, ſicuti etiam quando publicè ab omnibus pro tali reputabatur, ne contrahentes ſub publica fide decipiantur, Urceol *deciſ.* 323.
num. 3. *et ſeqq.* Rot. *par.* 2. *diverſ. deciſ.* 89. *num.* 8. *et* 4
9. Ludoviſ. *deciſ.* 21. *num.* 5. Gratian. *diſcept.* 360. *num.* 36. Cancer. *reſolut.* 8. *num.* 129. *et* 130. *tom.* 2.
Non tamen potuit dicta D. Livia, cùm verè non eſſet
tutrix legitima, præjudicare dictis ſuis nepotibus circa 5
bona immobilia tanti ponderis alienata, quidquid ipſa remanſerit obligata, tam verſus emptorem, quàm verſus minores, quorum bona alienavit, ut *tot. tit. ff. quod fal. tut.* Montan. *de tut. cap.* 34. *reg.* 1. *et* 2. *fol. mihi* 158. Ludoviſ. *deciſ.* 550. Rot. *in noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 3. *num.* 2. *et num.* 11. *et* 12. tum quia titulus adminiſtrationis, cujus vigore ſuſtineri poſſet datio prædicta tutelæ nullatenus extendi poteſt ad alienationem ſtabilium,
l. procurator 63. *ff. de procur.* tum quia etiam da- 6
ta, ſed non conceſſa auctoritate, deficiebat cauſa legitima, ſine qua non valet alienatio etiam facta à vero tutore, itaut quælibet cauſa æris alieni non ſufficiat, ſed
adeò gravis, & præciſa requiratur, quæ poſſit omninò 7
compellere tutorem ad vendendum, voluit Jacob. de Arena *in l. magis puto ff. de reb. eorum nu.* 2. dum dixit nota, quod demum quando creditor inſtat, & debitum eſt uſurarium, permittitur venditio ob æs alienum, cum quo tranſeunt ibi *in ff. non paſſim*, Alber. *num.* 2. Bald. *num.* 2. Peregrin. *deciſ.* 14. *n.* 11. Hodier. ad Surd. *dec.* 277. *numer.* 25. & 26. Simoncel. *de decret. lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 35. Honded. *conſil.* 23. *num.* 26. & *ſeqq. lib.* 2. Menoch. *de arbitr. caſ.* 271. *num.* 62. & 63. Capyc. *deciſ.* 113. *num.* 6. Et ſibi imputet emptor, qui meliùs
debebat ſcrutari conditionem, & qualitatem perſonæ, 8
cum qua contraxit, juxta *l. qui cum alio ff. de reg. jur.* alias emendo à dicta D. Livia, quæ de jure nõ poterat eſſe tutrix nepotum, dicitur in craſſa ignorantia, & in er-
rore juris, qui neminem excuſat, nec bonam fidem in- 9
ducit, Duen. *reg.* 255. *fol. mihi* 295. Rot. *part.* 1. *diverſ. n.* 3. & *deciſ.* 477. *n.* 6.
Suppoſita inquam dicta nullitate, quam de plano admittebat dictus D. Comes Machirellus, ut cunctis manifeſtum efficeretur illum numquam intellexiſſe, nec intelligere in aliquo damnificare dictos Dominos Fra-
tres à Vulpe. Non videbatur dubitandum quin licèt 10
contractus potuerit illorum favore claudicare, & habeant electionem approbandi, vel reprobandi hujuſmodi contractum nullum, *l. non eo minus C. de procur. Inſtit. de auct. tut. in princ. l. Julianus* 6. *ſi à pupillo ff. de act. empt.* Capyc. *deciſ.* 105. Pic. *ad ſtat. Urb. gloſ.* 7. Gratian. *diſceptat.* 559. *n.* 65. Tamen ipſi DD. Fratres à Vulpe teneantur ad inſtantiam D. Comitis ſolemniter declarare an velint ſtare illi contractui, vel ab eo recedere, cum minor, vel alia perſona privilegiata, cu-
jus favore contractus claudicat, poſſit ab adverſario com- 11
pelli ad ita declarandum etiam adhuc durante minori ætate,

tate, quo caſu talis declaratio eſt facienda cum debitis
ſolemnitatibus per text. *in l. Julianus §. ſi quis collu-
dente ff. de act. empt.* ubi Caſtr. Fulgoſ. & alii Mon-
tan. *de tut. cap.* 33. *n.* 458. *fol. mihi* 150. Gratian. *di-
ſcept.* 547. *num.* 7. *& diſcept.* 714. *n.* 14. Si tamen age-
12 retur cum pupillo non audiretur petens hujuſmodi de-
clarationem, an pupillus velit ſtare contractui, ut tra-
dunt Bart. Fulgoſ. & Salic. *in d. l. Julianus §. ſi quis à
pupillo*, quos ſequitur Montan. *loc. cit. n.* 459. Et quan-
13 do agitur cum minore ſi reperiatur læſus ex hujuſmodi
declaratione habet beneficium reſtitutionis in integrum,
ad tradita per Odd. *de reſtit. in integr. quæſt.* 25. *art.* 1.
part. 1. Sed tunc minori incumbit probatio pretium
14 non fuiſſe verſum in ejus utilitatem tamquam funda-
mentum ſuæ intentionis *l.* 1. *C. adverſ. creditor.* Rim.
jun. *in §. fin. n.* 61. *&* 62. *Inſt. quibus alien. lic. vel non*,
Montan. *de tut. cap.* 33. *n.* 131. *& ſeqq. fol.* 139. cum
aliis per Gratian. *diſcept.* 720. *n.* 24. *&* 25. Duran. *dec.*
18. *n.* 28. *& ſeqq.*

Quod ſi Domini à Vulpe elegerint approbare contra-
ctum, & recuſent facere bonas partitas pretii ſolutas pro
extinctione nonnullorum debitorum, ad quæ ipſi de
rigore non tenebantur, videbatur dictum D. Comitem
condemnandum ad refuſionem talis ſummæ, quæ verè
non fuerit erogata in extinguendo ære alieno pupil-
15 lorum, & minorum, quia ſolvens pupillo, data
etiam contractus validitate, non liberatur, niſi in
quantum is factus fuerit locupletior, *l. pupillo* 15. *ff.
de ſolut. l. prædiorum C. de præd. minor.* Pic. *ad Stat.
Urb. gloſ.* 9. *n.* 4. Rot. *deciſ.* 1. *nu.* 22. *part.* 5. *recent.*
Maur. *de ſolut. cap.* 6. *n.* 56. vel ſaltem minor reſti-
tuitur in integrum adverſus ſolutionem ſibi factam,
quando pecunia non fuit in ejus utilitatem verſa, &
poteſt eamdem ſummam ex integro iterùm petere, Si-
moncel. *de decret. lib.* 3. *tit.* 7. *n.* 15. *&* 16. Montan.
de tut. cap. 32. *reg.* 9. *n.* 125. *& ſeqq. fol.* 124. Oinot.
Inſtit. quibus alien. lic. vel non §. nunc admonendi, Maur.
de ſolut. cap. 5. *num.* 84. *& ſeqq. ad* 103. Cenc. *de
Cenſ. quæſt.* 69. *n.* 11. *& ſeqq.* & latè Odd. *de reſtit.
in integr. part.* 2. *quæſt.* 52. *art.* 1. 2. *&* 3. *per tot.*

16 Verùm cùm dictus D. Comes ſoluerit juxtà ordinem
ſibi datum à D. Livia in inſtrumento eodem venditio-
nis, in quo fuerunt ei aſſignata nomina creditorum,
quibus ſatisfacere debebat, tenentur Domini à Vulpe
reſpectu emptoris, vel in totum approbare, vel in to-
tum reprobare hujuſmodi contractum geſtum per D.
17 Liviam unà cum omnibus in eo contentis, licèt adſint
aliqua utilia, & aliqua damnoſa, non enim poſſunt di-
cere volumus approbare utiliter geſta, & inutiliter re-
probare, ſed pro inutiliter geſtis agere contra tutricem
per text. *in l. cum quæritur* 17. *ff. de admin. tut. l. quod
ſi uno de in diem abject.* latè Tiraquel. *de retract. con-
ven. ad finem tit. n.* 4. *et ſeqq.* Rom. *conſ.* 414. *nu.* 2.
Tuſch. *in verb. minor. concl.* 245. *n.* 1. Et eſt ratio,
18 quia contractus unicus maximè juratus non poteſt pro
parte acceptari, & pro parte recuſari cum ſit individuus,
l. ſtipulationes non dividuntur 72. *ubi communiter DD.
ff. de verb. oblig.* Surd. *conſ.* 104. *n.* 4. *et* 5. *lib.* 1. Gra-
tian. *diſcept.* 301. *n.* 57. Hodier. *controv. forenſ. lib.* 1.
cap. 15. *n.* 47. Unde iſta duo ſunt contraria in exerci-
tio, cùm non poſſit quis velle approbare contractum,
& illum reſolvere, ideò tamquam allegans contraria,
& incompatibilia non auditur etiam reſpectu diverſa-
rum rerum ab eodem contractu dependentium *d. l.
quod ſi uno in princ. ff. de in diem adject.* cum aliis per
Gratian. *d. cap.* 301. *n.* 57.

19 Ex quo ſequitur, quòd in contractibus læſionem ul-
trà dimidiam continentibus, non poteſt læſus præciſè
agere ad ſupplementum pretii vigore *l.* 2. *C. de reſcind.
vend.* cùm videretur pro parte approbare contractum,
& pro parte reprobare, ſed debet alternativè agendo
20 concludere, vel ad ſupplementum pretii, vel ad reſti-
tutionem rei oblato pretio accepto, data electione em-
ptori reſtituendi bona, vel ſupplendi pretium; Bart.
in d. l. 2. *C. de reſcind. vendit.* Magon. *deciſ. Flor.* 108.
n. 1. *et* 2. Simoncel. *de decret. lib.* 3. *tit.* 7. *num.* 13. Et
21 idem ſervari in reſtitutionibos in integrum competen-
tibus minoribus in venditionibus, tradit Simoncel. *loc.
cit.* & Odd. *de reſtit. in integr. quæſt.* 57. *art.* 4. *n.* 33.
et ſeqq. Ac ideò talia remedia non niſi contra poſſiden-
tes, & habentes facultatem reſtituendi dantur, & non
contra non poſſidentes, quibus eſſet ſublata dicta ele- 22
ctio, ut declarat Magon. *deciſ. Flor. per tot.*

Si verò domini à Vulpe elegerint recedere à dicta
venditione nulla, & bona alienata recuperare etiam
per vim reſtitutionis in integrum, non eſt dubium quod
omnia accepta ex illo contractu, & in eorum utilita- 23
tem verſa tenentur reſtituere, cùm non debeant locu-
pletari cum aliena jactura, *l. ult. C. de uſucap. pro
empt. l. quod ſi minor §. reſtitutio ff. de minor.* Mon-
tan. *de tut. cap.* 30. *n.* 97. cum aliis per Duran. *deciſ.*
18. *n.* 26. *et* 27. Mar. Antonin. *var. reſol. lib.* 2. *reſol.*
24. *n.* 21. *et ſeqq.* Andreol. *contr.* 3. *n.* 24. *et ſeqq.*

Sed ſtante nullitate contractus tenetur D. Comes pro-
bare verſionem pretii bonorum emptorum in utilitatem
Dominorum à Vulpe, quidquid ſecùs eſſet ubi con- 24
tractus eſſet validus; & reſcinderetur per viam reſtitu-
tionis in integrum Menoch. *præſumpt.* 27. *n. ult. lib.* 6.
Rot. *deciſ.* 1. *n.* 35. *part.* 5. *recent.* Add. ad Ludoviſ.
deciſ. 511. *n.* 30. Surd. *deciſ.* 156. & Gratian. *diſcept.*
720. *n.* 24. *et* 25. *cum aliis ſupra relatis*. Quia verſio- 25
ne probata convalidatur contractus, & obligatio mi-
noris etiam facta ſine ſolemnitatibus, adeò ut emptor
ex hac cauſa poſſit illi inhærere, *l.* 1. *C. ſi adverſ.
vendit. l.* 7. *§. fin. ff. de reb. eorum*, Rot. coram Lu-
doviſ. *in Romana Societatis officiorum* 13. *Novembris*
1601. cum aliis per Gratian. *diſcept.* 564. *n.* 33.

Verſionem autem probat D. Comes Paulus oſtenden-
do ſolviſſe pretium bonorum in extinctionem debito-
rum ipſorum DD. fratrum à Vulpe, quod quidem ſuf-
ficit, cùm verſum in utilitatem dicatur non modò ſi
extet aliquid emptum ex illo, ſed etiam quando, pro-
ut in caſu noſtro, fuerunt graviores uſuræ diſſolutæ, & 26
minores fuerunt à debitis liberati, *l. ſi pupilli ff. de ſo-
lut.* cum aliis per Montan. *de tut. cap.* 33. *n.* 128. *fol.*
138. Imò ſtante notoria probitate, & integritate D.
Liviæ, & exiſtentia debitorum verſio in illorum extin-
ctionem redditur multum veriſimilis, & probabilis, quæ 27
veriſimilitudo in hac materia probandæ verſionis ſum-
moperè eſt attendenda, ad tradita per Menoch. *de ar-
bitr. caſ.* 432. *n.* 36. *et de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 55.
n. 6. Odd. *de reſtit. in integr. quæſt.* 51. *n.* 51. Maſcard.
de probat. concluſ. 1062. *n.* 16. Gratian. *diſceptat.* 897.
n. 12. Duran. *deciſ.* 256. *n.* 6. *&* 7. Ità ut ſtante vicini-
tate temporis quo D. Livia recepit partem pecuniæ, &
ſolvit creditoribus, reſultet omninò veriſimilis præ-
ſumptio verſionis etiam pro rata ipſi D. Liviæ ſoluta, 28
ad tradita per Caſtr. *in l. ult. §. in computatione n.* 4. *C.
de jur. delib.* & alios quos refert, & ſequitur Gratian.
diſceptat. 505. *n.* 24. cum ſufficiat probare ſolutiones,
vel expenſas neceſſariò, ſive utiliter factas propè tem-
pus venditionis, Odd. *de reſtit. in integr. quæſt.* 51. *n.* 29
55. *&* 58. Maſcard. *dicta concl.* 1062. Menoch. *d. caſ.*
432. *n.* 38. cum aliis in Add. ad Buratt. *deciſ.* 546.

An autem ſtante nullitate dictæ venditionis teneatur
D. Comes ad reſtitutionem fructuum perceptorum à die
alienationis, videbatur affirmativè reſpondendum per 30
text. in l. ſi prædium C. de præd. min. Gratian. *diſcept.*
45. *n.* 29. *& ſeqq. & diſcept.* 750. *n.* 22. Duran. *deciſ.*
256. *n.* 2. *&c.* Sed illud procederet ſtante mala fide in
emptore, & ſic quando eſſemus in notorio malæ fidei
poſſeſſore, vel in ſpolio violento, ſecùs autem in caſu
noſtro, ubi non apparet de mala fide, & D. Comes ha-
bet titulum coloratum, ut latè probat Merend. *contr.* 31
jur. tom. 2. *lib.* 7. *cap.* 7. *n.* 10. ubi ſatisfacit omnibus fun-
damentis contrariæ opinionis, & ita pluries etiam re-
ſolvit Rot. ut poſt Cenc. *de cenſ. deciſ.* 122. *num.* 4. *&
ſeqq. & part.* 1. *recent. deciſ.* 330. *& part.* 2. *deciſ.* 528.
n. 7. apud Ludoviſ. *deciſ.* 74. *n.* 1. *cum Add. et part.* 4.
recent. deciſ. 326. *n.* 3. *verſ. Imò ſufficit, etc.* Et ideò
dicendum eſt ipſum D. Comitem teneri tantùm ad fru-
ctus à die motæ litis, quod regulare eſt in omni judicio, 32
cùm tunc poſſeſſor conſtituatur in mala fide, Theſ. *de-
ciſ.* 29. Duran. *deciſ.* 272. *n.* 2. & plenè Rot. coram
Merlino *in Mediolanen. penſionis* 19. *Januarii* 1635.
Buratt. *deciſ.* 184. *part.* 1. Scapuc. de Salvian. *lib.* 3.
q. 8. *per tot.*

Sed utcumque ſit, an D. Comes teneatur ad dictos
fructus à die alienationis, certum eſt in hujuſmodi re-
ſtitutione venire tantùm perceptos, & non eos qui per- 33
cipi potuerunt, niſi conſtaret de dolo manifeſto, Put.
deciſ. 373. *lib.* 1. Rot. *recent. part.* 4. *deciſ.* 326. *n.* 4. *et*
deciſ.

Digitized by Google

deciſ. 663. *n.* 7. Coccin. *deci.* 439. *n.* 1. nec eſſe ha-
bendos in conſideratione perceptos ex melioramentis
34 per eum factis, Rot. *par.* 1. *recent. deciſ.* 435. *n.* 15. *et*
part. 2. *deciſ.* 359. *n.* 3. Et ad probandam quantitatem
fructuum non ſufficere locationes olim factas de hujuſ-
35 modi bonis, niſi ſint aliundè adminiculatæ, Penn. *de-*
ciſ. 140. *n.* 2. Gratian. *diſcept.* 581. *num.* 20. & melius
diſcept. 600. *n.* 4. *et ſeqq.*
Et quod ponit falces ad radices, eſt quod ſi dicimus
D. Comitem teneri ad fructus à die alienationis, faten-
dum eſt etiam è contra Dominos Fratres à Vulpe teneri
ad fructus recompenſativos pro pretio eiſdem ſoluto,
vel in eorum utilitatem verſo etiam ſtante nullitate
contractus, & mala fide in emptore, quæ tamen omni-
nò ceſſat in caſu noſtro, cùm non ſit æquum illos ha-
bere fructus ſuarum poſſeſſionum, & pretii, cum quo ſe
36 eximerunt ab onere cenſuum, quorum fructus ſi hodiè
computarentur, & hucuſque contra illos concurriſſent
valdè abſorberent, & abſorbiſſent non modò fructus di-
ctorum bonorum alienatorum, ſed totam ferè ſubſtan-
tiam, prout notiſſimum eſt, conſumpſiſſent, & ideò
hujuſmodi fructus hinc indè compenſare utilius eſt Do-
minis à Vulpe, quàm D. Comiti juxtà diſpoſitionem
l. curabit C. de act. empt. & ita reſolvit Rota Seneñſ.
apud Cabal. *conſ.* 147. *nu.* 24. *et ſeqq. lib.* 1. Gabriel.
conſil. 33. *n.* 9. *lib.* 1. Ruin. *conſil.* 91. *n.* 2. *lib.* 3. Hie-
ron. de Leon. *deciſ.* 182. *n.* 9. Scagn. *deciſ. Bonon.* 43.
n. 27. Franc. *deciſ.* 22. *n.* 4. Ofaſch. *deciſ.* 159. *vel* 160.
n. 15. *et* 16. *etc.*
Prætereà in caſu reſciſſionis contractus deberentur D.
Comiti etiam melioramenta in dictis bonis facta, ita ut
37 pro liquidis habeat retentionem, & pro illiquidis ſit ei
præſtanda cautio de illis reſtituendis juxtà liquidatio-
nem fiendam, Rot. *in Romana, ſeu Cæſenaten. hære-*
ditatis 4. *Junii* 1635. coram Pirovano *in noviſſ. part.*
7 *deciſ.* 48. *n.* 12. *et ſeqq.* Duran. *deciſ.* 385. *n.* 4. *et* 5.
Et quòd melioramenta conſiſtentia in conſtructione
38 domorum, plantatione arborum, & vinearum dican-
tur utilia, & pro illis detur retentio poſſeſſori, ac il-
lorum valor æſtimetur de tempore reſtitutionis non
de tempore, quo facta fuerunt, decidit Rot. Flor.
39 per Magon. *deciſ.* 49. *numer.* 24. & *ſeqq.* & Add.
ad eumdem Magon *deciſ. Luc.* 33. *litt. D.* An au-
tem muratores, vel alii operarii ſint in hoc idonei
teſtes, Curt. jun. *conſ.* 165. *n.* 20. & an domus ſit æſti-
40 manda uti ædificium, vel uti maceries, Clar. *in d. l.*
feudum quæſt. 88. cum aliis per Magon. *dict. deciſ.* 49.
Quamvis quoad plantationes arborum contrarium te-
41 neat Rot. per Duran. *deciſ.* 338. *n.* 6. 7. & 8. nempè
plus damni, quàm utilitatis afferre, & inter voluptua-
ria computari, &c.

ARGUMENTUM.

Filius an, et quando præſumatur hæres, ex quibus actibus inducatur aditio, quid in muliere, et minore, et an evicta hæreditate reſolvatur.

SUMMARIUM.

1 *ADitio hæreditatis regulariter non præſumitur.*
2 *Filius agendo præſumitur hæres, ſecùs ſi ab alio conveniatur.*
3 *Aditio inducitur per oblationem factam de bonis hæreditariis.*
Item per ſolutionem factam aliis creditoribus.
4 *Filius poſſidendo bona patris præſumitur hæres non docto de alia cauſa.*
5 *Aditio quomodo probetur per verba enunciativa Notarii.*
6 *Aditio inducitur ex retentione mobilium præcipuè non facto inventario.*
7 *Aditio inducitur ex poſſeſſione capta propria auctoritate quando alius titulus non erat cum tali facultate.*
8 *Aditio præſumitur potius quàm illicita detentio ad excludendum delictum.*
9 *Aditio an inducatur ex retentione rei minimæ hæreditariæ.*
10 *Aditio an inducatur per implementum conditionis.*
11 *Hæreditate evicta hæredi, aditio reſolvitur, & habetur pro non facta.*
12 *Aditio facta ex falſa cauſa non præjudicat adeunti.*
13 *Cautela ad inducendam aditionem hæreditatis.*
14 *Aditio quomodo inducatur ex conſumptione fructuum, vini, vel frumenti, & ex aliis cauſis remiſſivè.*
15 *Aditio an inducatur per retentionem debiti quo quis tenebatur defuncto.*
16 *Aditio an poſſit fieri per minores, vel mulieres ſine ſolemnitatibus à Statuto requiſitis in eorum contractibus.*

CAPUT XCIX.

DE aditione hæreditatis dubitari non poteſt in cauſa
coram Excellentiſſ. D. meo Judice vertente, etiam
licèt regulariter aditio non præſumatur etiam in hære-
ditate opulenta, nec inducatur per actus æquivocos,
ad tradita per Magon. *deciſ. Flor.* 64. *n.* 33. & *deciſ.*
148. *n.* 3. Gratian. *diſceptat.* 706. *n.* 27. 711. *n.* 54. & 1
733. *n.* 3. & 752. *n.* 22. Duran. *deciſ.* 347. *n.* 14. Quod
procedit etiam in filio qui agendo, & ad ſui commo- 2
dum præſumitur hæres, an iſta præſumptio procedat in
hæreditate matris dic, quòd non, ut per Altograd. *con-*
ſil. 81. *n.* 39. & *ſeqq. lib.* 1. ubi tamen *num.* 43. quod
afficitur hæres ex nunc agendo uti hæres matris, ex
quo conſtat de animo adeundi verbis declarato, Ca-
roc. *deciſ.* 43. *n.* 8. vide Mart. Medic. *deciſ.* 50. &c.
idem Altograd. *in Addit. ad dict. conſ.* 81. *ſub nu.* 42.
in fine lib. 1. & *conſ.* 43. *n.* 9. *lib.* 2. ubi quòd in hære-
ditate matris opus eſt expreſſa aditione, aut geſtione
pro hærede, & Gratian. *deciſ.* 122. *in Addit.* non au-
tem ſi ab alio conveniatur, cùm tunc eo negante ſit
probanda aditio, ut per Gratian. *d. cap.* 733. *n.* 15. &
732. *n.* 56. Magon. *dict. deciſion.* 64. *n.* 32. *deciſion.* 44.
n. 2. & *deciſion.* 127. *n.* 36.
Tamen ſatis apparere dicitur in caſu noſtro ex mul-
tis, & primò per oblationem factam à debitore con-
vento ſolvendi de bonis hæreditariis, ſicuti, & per 3
ipſam ſolutionem aliis creditoribus factam, Gratian.
diſcept. 150. *num.* 22. & *diſcept.* 468. *n.* 86. præſertim
in filio qui poſſidendo bona patris, & fructus percipien- 4
do non docto de alia cauſa præſumitur ſe immiſcuiſſe,
Magon. *deciſion. Florent.* 64. *n.* 34. Ac per verba enun-
ciativa Notarii, qui præſente ipſo debitore, & tacente 5
illum pro hærede nominavit in inſtrumento exhibito,
cùm talia verba dicantur partis, & non Notarii, idem
Gratian. *diſcept.* 711. *n.* 67. & *diſcept.* 694. *nu.* 30.
Secundò deducitur aditio hereditatis ex retētione mo- 6
bilium, quæ defunctus habebat tempore mortis præ-
cipuè non docto de alia cauſa, & titulo illa retinen-
di, Mantic. *de conject. lib.* 12. *tit.* 12. *num.* 8. *et ſeqq.*
Et quatenus doceretur de alia cauſa fuiſſet neceſſe in-
ventarium de illis conficere ad excludendam aditionem
hæreditatis, ut ſemper conſtare poſſet de illorum quan-
titate, & qualitate, Merend. *contr. jur. lib.* 24. *cap.* 25.
num. 26. *et ſeqq.* & facit Roman. *conſ.* 247. *num.* 4. ubi 7
quod aditio hæreditatis inducitur ex poſſeſſione capta
propria auctoritate quando titulus fideicommiſſi, cu-
jus vigore fuit capta non erat cum tali facultate, cùm
actus ſuſtineri debeat ex cauſa permiſſa, & ſic ex ti-
tulo hæreditario ad excludendum delictum, ſequitur
Rota *diverſ. part.* 4. *deciſ.* 2. *nu.* 1. in Add. ad Buratt.
deciſ. 523. *in fine*, Ludoviſ. *deciſ.* 460. *num.* 11. *et* 12. 8
Thomat. *deciſ.* 51. *num.* 30. Et quòd aditio potius ſit
præſumenda quàm illicita detentio, quando ſublata
præſumptione aditionis reſultaret delictum, colligitur
ex Bart. *in l. gerit nu.* 20. *ff. de acqu. hæredit.* Mantic.
de conject. lib. 12. *tit.* 12. *n.* 10. & *tit.* 13. *n.* 10. Menoch.
lib. 4. *præſumpt.* 101. *n.* 27. *et* 37.
Non tamen induceretur aditio hæreditatis ex reten- 9
tione rei minimæ hæreditariæ, Cravett. *conſ.* 33. *n.* 12.
cum aliis per Magon. *deciſ. Flor.* 148. *nu.* 5. *et* 6. ubi
quod ſecus eſt vigore Statuti Florentini, &c.
Nec etiam induceretur per implementum conditio- 10
nis appoſitæ ipſi hæredi, ſed tantùm diceretur puri-
ficata diſpoſitio, niſi fiat cum animo adeundi, Duran.
tract. de condit. et mod. impoſſ. part. 3. *c.* 6. *n.* 21.
Ac quotieſcumque hæreditas evincatur hæredi, adi-
tio habeatur pro non facta, ità ut per eam non dica- 11
tur

Digitized by Google

tur induċta confuſio, nec ſolutio in damnum hæredis pro ſuis juribus, etiam quod fuerit adita ſine beneficio legis, & inventarii, Soc. jun. *conſ.* 160. *lib.* 2. Afflict. *deciſ.* 237. *n.* 5. cum aliis per Duran. *deciſ.* 347. *nu.* 16. prout etiam quando aditio fuit facta ex falſa cauſa eſt nulla, & non præjudicat adeunti, & habetur, ac ſi non fuiſſet facta, *l. ſi is* 32. ubi Jaſ. *num.* 1.
12 *ff. de acq. hæred.* & Duran. *d. deciſ.* 347. *n.* 45.

Sed pro coronidè notanda eſt facilis cautela, & tuta ad convincendum aliquem eſſe hæredem, & ad indu-
13 cendam aditionem hæreditatis. Nam creditor cujus intereſt probare aditionem, poteſt mittere aliquem amicum ſuum ad hæredem cum pecunia, qui illi dicat, ego eram debitor defuncti de iſta pecunia, quam ſum promptus tibi hæredi ſolvere, & illa effectualiter ſolvat, ſi enim accipit pecuniam, prout veriſimile eſt quemlibet recepturum, ſtatim dicitur adiviſſe hæreditatem, & obligatur ad debita, *l. cum debitum C. de jur. delib.*
14 Alex. *conſ.* 90. *lib.* 2. Cæpol. *caut.* 204. *& caut.* 159. ubi etiam quod inducitur aditio, quando poteſt probari quod filius bibit de vino, vel comedit de frumento patris poſt illius mortem, vel alios fructus pro uſu ſuo conſumpſit. Plura autem quando, tam verbis, quàm factis induceatur aditio hæreditatis, tradit Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſump.* 100. *&* 101. *per tot.* Marant. *in repet. l. is poteſt ff. de acq. hæred. n.* 42. *& ſeqq. ad* 90.

Et an per retentionem debiti, quo quis tenebatur de-
15 functo efficiatur illius hæres, eſt multum controverſum inter Doctores, ut videri poteſt penes Magon. *deciſ. Florent.* 24. *in fine*, *& deciſ.* 148. *num.* 11. Mantic. *de conject. lib.* 12. *tit.* 13. cum aliis per eum relatis. Et quid ſtante ſtatuto requirente certam ſolemnitatem in obligationibus minorum, vel mulierum, an ſi mulier, vel minor fecerit actus hæreditarios, ſine hujuſmodi ſolemnitate remaneat obligatus, & ſic an poſſit hæreditas, tam expreſsè, quàm tacitè adiri non ſervata ſolem-
16 nitate ſtatuti, videtur affirmativè, reſpondendum, quando agitur de hæreditate opulenta, Everard. *top. legal. in loc. à contract. ad quaſi contract. num.* 2. Marant. *in l. is poteſt num.* 201. *ff. de acq. hæred.* Montan. *de tut. cap.* 30. *num.* 108. *fol.* 93. *& cap.* 33. *num.* 443. *& ſeqq. fol.* 150. & latè Merend. *contr. jur. lib.* 23. *cap.* 13. *num.* 1. *& ſeqq.* Sed contrarium verius exiſtimo, niſi aditio fiat cum beneficio legis, & inventarii, ut latè probat ex communi Pic. *ad Stat. Urb. gloſſ.* 7. *n.* 108. *etc.*

ARGUMENTUM.

Dilatione data ad ſolvendum pretium mercium, vel mobilium qualiter reſultet mutuum implicitum, & an poſſit aliquid recipi citra uſuram, quid ſtante juramento, multa de lucro ceſſante, & damno emergente, an poſſit carius vendi ad tempus, & plura alia notabilia.

SUMMARIUM.

1 *Mutuum implicitum reſultat ex dilatione data ad ſolvendum.*
2 *Uſura eſt quidquid accipitur occaſione mutui implicitì num.* 6.
3 *Vendens carius ad tempus uſuram committit.*
4 *Pretium juſtum continet latitudinem infimi, medii, & ſupremi.*
5 *Vendens cariori pretio, ut poſteà viliori reemat ab eodem emptore dicitur uſurarius, et eſt puniendus.*
6 *Pœna adiecta facto, et non quantitati poteſt exigi.*
7 *Obligatus ad factum tenetur ad intereſſe, ſecùs obligatus ad dandum.*
8 *Dilatione data ad ſolvendum pretium mobilium, non poteſt quidquam ejus occaſione recipi, & n.* 17.
9 *Solutum pro uſuris imputatur in ſortem, et illam minuit.*
10 *Solutum pro uſuris repeti poteſt, quando non eſt locus imputationi.*
11 *Intereſſe lucri ceſſantis, et damni emergentis an in pactum poſſit deduci.*
12 *Lucra variantur ex loco, tempore, et perſonis.*
13 *Pactum de quid certum ſolvendo ratione lucri, vel damni eſt uſurarium.*
14 *Quantitas lucri, et damni non probatur per aſſertionem partium.*
15 *Intereſſe lucri ceſſantis, et damni emergentis, ut debeatur in ſumma contenta debet probari, quod re vera tanti interſit, et ad illam ſummam aſcendat.*
16 *Lucrum quando dicatur in potentia remota, vel in potentia proxima, ut poſſit exigi, et quomodo probari debeat, et num.* 47.
17 *Taxatio intereſſe admittitur in pretio rei de ſua natura fructifera.*
18 *Fructus ſtabilium licet incerti, et varii quomodo reducantur ad certitudinem.*
19 *Fructus viginti annorum æquant pretium bonorum.*
20 *Taxatio intereſſe ad rationem centenarii, et anni non ſuſtinetur.*
21 *Quod ſolutum fuerit pro fructibus pecuniæ, quomodo cognoſcatur.*
22 *Damnum emergens, ut debeatur quid probandum.*
23 *An præſumatur quis ſatisfeciſſe æri alieno ſi pecuniam habuiſſet.*
24 *Exceptio uſurariæ pravitatis opponi poteſt, non obſtante ſtatuto generaliter omnes exceptiones reiiciente.*
25 *Idem eſt in exceptione clara, et proveniente ex ventre inſtrumenti.*
26 *Exceptio uſurarum ſivè clara, ſivè turbida admittitur etiam in Salviano.*
27 *Uſuræ promiſſæ cum juramento debentur licèt ſolutæ poſſint repeti, num.* 35.
28 *Solvens uſuras non peccat, ſed recipiens.*
29 *Juramenti virtus, et quando afficiat hæredes jurantis, et n.* 32. *et* 33.
30 *Hæres non tenetur ſolvere uſuras promiſſas à defuncto, etiam cum juramento.*
31 *Abſolutione obtenta quis poteſt impugnare actum juratum.*
34 *Obligatio, nec actio aquiritur creditori pro uſuris illi promiſſis.*
35 *Uſuræ non poſſunt exigi vigore contractus manifeſtè uſurarii.*
36 *Periurium non incurritur ſtante dubietate.*
37 *Abſolutio obtenta ante oppoſitionem periurii ſuffragatur etiam moto judicio.*
38 *Conſuetudo excuſat à pœna uſurarum.*
39 *Conſuetudo non poteſt validare contractum evidenter uſurarium.*
40 *Amplia licèt fuiſſet in contradictorio judicio obtenta.*
41 *Conſuetudo irrationabilis, et continens peccatum dicitur corruptela, et non eſt attendenda.*
42 *Conſuetudo non excuſat à damnis verſus partem.*
43 *Aſſecurationis cauſa aliquid recipere non eſt uſura.*
44 *Aviamentum apothecæ, an et quomodo ſit conſiderabile, et num.* 45.
46 *Intereſſe declaratum non à partibus, ſed ab arbitris eſt licitum.*

CAPUT C.

Facta venditione nonnullorum mobilium domus, & mercium pro certo pretio inter partes convento cum pacto, ut illo non ſoluto intrà annum teneretur emptor donec ſolverit ad fructus recompenſativos ratione lucri ceſſantis, & damni emergentis ad rationem quinque pro centenario ſingulo quoquo anno; & ſic per aliquot annos ſolutis hujuſmodi fructibus ad rationem conventam; fui conſultus quid ſentirem de juſtitia, vel injuſtitia hujuſmodi contractus, & an quidquid nomine fructuum fuit ſolutum debeat in ſortem computari. Et in futurum amplius dictum intereſſe non deberi, & quidem inhærendo deciſioni aliàs in valdè ſimili caſu factæ per Excellentiſſimum D. meum Joannem Paulum Borellium Advocatum, & Patritium Imolenſem Virum doctiſſimum, & integerrimum, dum eſſet Rotæ Peruſinæ Auditor in eandem deveni ſententiam, & reſpondi dictos fructus ad formam ſupradictæ conventionis non deberi, & ſolutos in partem principalem cedere, &c.

Cùm enim creditum illud procedat ex venditione mobilium, & mercium de ſui natura fructum non ferentium ex dilatione data ad ſolvendum dicitur reſultare implicitum, & virtuale mutuum, ad tradita per P. Mo- 1
lin.

Digitized by Google

lin. *de contract. lib. 2. cap.* 313. *num.* 2. Card. de Lugo
de Juſt. et jur. tom. 2. *diſput.* 25. *ſect.* 6. §. 1. *num.* 89.
qui ſubdit, quod dum venditur dilata ſolutione duo
ſunt contractus. Primus venditionis, ſecundus verò
cum differtur ſolutio, virtuale mutuum, cujus mutui
occaſione ſivè illud explicitum, ſivè implicitum ſit
nihil recipi poteſt ſinè labe uſurarum, *c. in Civitate*,
c. conſuluit, etc. navigant ubi DD. de uſur. & ideò quid-
2 quid recipitur, uſura eſt quovis nomine baptizetur, *c.*
plerique 14. *quæſt.* 3. cùm dilatio temporis non recipiat
æſtimationem, Rol. *conſ.* 55. *n.* 20. *lib.* 2. Card. Millin.
dec. 21. *num.* 1. undè quidquid pro tali dilatione reci-
3 pitur uſura eſt, Nat. *conſ.* 417. *nu.* 3. Gregor. *deciſ.* 80.
num. 2. Sicuti etiam vendens rem carius ad tempus, ſi
pretium excedat limites juſti pretii committi uſuram,
quia tunc dilatio temporis dicitur continere implici-
4 tum mutuum. Grat. *diſceptat.* 911. *num.* 16. Pretium
autem juſtum continet in ſe latitudinem infimi, me-
dii, & ſupremi, & quanta ſit iſta latitudo tradunt
Doctores relati per Dianam *tract.* 5. *reſol.* 112. *fol.* 124.
Gratian. *diſceptat.* 549. *num.* 23. Ex quibus dignoſci
poteſt quàm iniquè agant illi, qui vendunt cariori
pretio indigenti pecunia, ut poſteà ab eo viliori pre-
5 tio reemant, talis enim modus contrahendi non ſo-
lùm eſt uſurarius, ſed genus latrocinii maximè exe-
crandum, & juſtis pœnis vendicandum, prout in mul-
tis locis diſponitur per bannimenta, Gratian. *diſcept.*
549. *n.* 21. *et* 22. Petr. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 188. *num.*
7. *et ſeqq.*

Et quod non poſſit pro dilatione temporis aliquid ac-
cipi, procedit etiam ſi exigeretur, & ſolveretur nomine
pœnæ, quia licèt quod promittitur nomine pœnæ poſſit
6 exigi, intelligitur tamen quando pœna eſt adiecta fa-
cto, & non quantitati, Surd. *conſ.* 23. *n.* 1. *etc.* Rot. in
Portuen. *Affictus* 19. *Junii* 1651. coram Bichio, &
propterea obligatus ad factum tenetur ad intereſſe etiam
7 non probatis requiſitis, de quibus Caſtr. *in l.* 3. *ff. de*
eo quod cert. loc. ſecùs autem obligatus ad dandum
Rot. in Bononien. *pecuniaria de Lambertinis* 3. *Julii*
1647. coram Bichio penes Zach. *de oblig. Camer. ſe-*
cundum ult. impreſſ. dec. 275. *n.* 4.

8 Et in terminis dilationis datæ ad ſolvendum pretium
mobilium nihil recipi poſſe citrà labem uſuræ, tradit
Farinac. *conſ.* 162. *num.* 12. 25. *et* 60. cum aliis ibi rela-
tis, & idem eſſe in venditione mercium, Vermigliol.
conſ. crim. 189. *per tot.*

Cùm itaque uſura ſit quidquid fuit ſolutum, in ſor-
9 tem debet imputari, & illam minuere, *c.* 1. *et* 2. *et cap.*
conqueſtus de uſur. l. non ſortem ff. de cond. indeb. l. in
debitas Cod. de uſur. et Titia 48. *ff. de ſolut.* Ludoviſ.
10 *deciſ.* 80. Nec ulterius eſt cogendus emptor ſolvere ali-
quid hoc nomine *c. tuas dudum de uſur.* adeò ut ſi ſors
fuiſſet ſoluta, & ſic imputationi locus non eſſet, ſolu-
tum ex hac cauſa repeti poſſet Card. Millin. *deciſ.* 243.
num. 9. Rot. in Romana *fructum dotis* 2. *Aprilis* 1651.
coram Cerro *in princ.*

Neque obſtare poteſt, quòd pecuniæ hactenus ſolutæ,
& quæ remanent ſolvendæ fuerint ſolutæ, & præten-
dantur non uti fructus ſortis principalis, ſed tamquam
11 damnum quod paſſus eſt creditor, & lucrum quod ami-
ſit ob non ſolutum ſibi pretium mercium, & mobilium
venditorum, quorum utrumque etiam antè moram po-
teſt in pactum deduci, Rot. *in Januen. pecuniaria pri-*
ma Martii 1613. coram Ubald. *poſt* 2. *vol. conſil.* Fari-
nac. *deciſ.* 372. *num.* 3. *et* 6. & communem opinionem
dicit P. Molin. *de contract. part.* 2. *cap.* 215. *nu.* 5.

Quia quamvis iſtud in ſe verum ſit, ſolùm tamen in
pactum generaliter deduci poterat refectio damni emer-
gentis, & lucri ceſſantis, non autem poterat creditor
certam, & determinatam quantitatem ſibi ſtipulari,
12 etiam ſi ſimus inter mercatores, cùm enim ex loco, &
tempore, & mercatorum perſonis lucra varientur, *l.*
ideoque in arbitrio ff. quod cert. loc. l. pretia rerum ff.
ad l. falcid. & etiam multipliciter poſſint impediri,
13 pactum hujuſmodi de quid certum ſolvendo, illicitum,
& uſurarium reputatur, Rom. *conſ.* 520. *num.* 8. Natt.
conſ. 417. *ſub num.* 5. Vermigliol. *d. conſ.* 289. *num.* 3.
Capyc. *dec.* 66. *nu.* 11. Rot. in Mediolanen. *pecuniaria*
prima Julii 1591. coram Card. Millino *poſt conſ.* Fa-
rinac. *vol.* 2. *deciſ.* 91. *num.* 2. *& part.* 4. *diverſ. deciſ.*
891. *et in impreſſ. ejuſdem deciſ.* 21. *in Lucana locationis*

28. *Martii*, *et* 29. *Aprilis* 1611. *coram Lancellot. jun.*
penes d. 2. *vol. conſ.* Farinac. *deciſ.* 325. *num.* 3. *et in*
Peruſina Spolii 5. *Maii* coram Millino *inter impreſſ.*
ejuſdem dec. 378. *n.* 4. & penes Gilian. *ad Stat. Peruſ.*
deciſ. 109. ubi intereſſe taxatum fuerat ad rationem triũ
pro centenario, fuerat relaxatum mandatum, atque exe-
cutum, & tamen omnia fuerunt revocata, &c.

Ac etiam dato, quod ſecundum aliorum opinionem
poruerit certa quantitas in pactum deduci, non tamen 14
ſuper illa quantitate ſtandum eſt partium aſſertioni, ne
uſurariæ pravitati lata via aperiatur, Rot. in Romana
fructuum dotis 2. *Aprilis* 1651. coram Cerro §. *quia hæc*
præſumptio verſ. Sed imò nec ſtatur, *&c.* Sed ad hoc ut
ſuſtineri poſſit talis ſpecificata certitudo, & promiſſum
intereſſe exigi poſſit, neceſſarium eſſe probare quòd re
vera tanti interſit, & ad ſummam ſpecificatam dam-
num emergens, vel lucrum ceſſans aſcendere, Lup. 15
de uſur. §. 6. *num.* 126. Claud. Bertaz. *in Add. ad con-*
ſil. trip. Bartol. patris *conſ.* 264. *litt. A*, *verſ. Amplia*
ut procedit. Rot. Genuen. *deciſ.* 193. *nu.* 10. Rot. Rom.
diverſ. part. 1. *deciſ.* 67. *ſub n.* 2. *verſ. ad ſupplicationẽ*,
& deciſ. 192. *per tot. d. part.* 1. *et in ſuprad. Januen.* pe-
nes Farinac. *deciſ.* 372. *num.* 6. *in Romana juſtificatio-*
nis creditorum 15. *Junii* 1635. coram Pirovano *deciſ.*
55. *part.* 7. *recent. num.* 8. *et in Avenionen. pecuniaria*
10. *Februarii* 1640. coram Bichio §. *nam juſtitiam*, &
eſt penes Merlin. *de pign. deciſ.* 29. *etc.*

Et quamvis etiam probaretur venditorem fuiſſe ſoli-
tum negotiari, & ſi pecunias habuiſſet, potuiſſe negotia-
ri, ac attento communi uſu regionis potuiſſe lucrari
ſummam conventam, non tamen hoc ſatis eſſet, cùm
hæc dicatur potentia remota lucri, quaſi potuiſſet con-
tingere quod non emiſſet merces, vel quod etiam emen- 16
do jacturam feciſſet, ſed probanda eſſet potentia pro-
xima, nempè quod certas merces præ manibus habue-
rit, in quas potuiſſet pecuniam erogare, & ob defectum
illius non erogavit, quod ſi feciſſet, de illa mercantia
tantum lucratus fuiſſet, ut latè *in Romana dotis* 25.
Maii 1601. coram Lancell. §. *nec denique*, *et* §. *neque*
in hoc caſu, & penes Fenzon. *ad Stat. Urb. deciſ.*
83. *et in ſupradicta Lucana locationis* penes Farinac.
deciſ. 325. *et in d. Avenionen. pecuniaria* §. *quæ proce-*
dunt etiam in mercatore, *etc.* quam ſequitur *in Roma-*
na crediti dotalis 15. *Martii* 1645. coram Veroſpio
penes Merlin. *de pign. deciſion.* 94. ubi *numero* 11. di-
cit *in d. Avenion.* fuiſſe articulum maturè diſcuſſum,
refert pariter, & ſequitur, & alios allegat. Rot. *in di-*
cta Romana fructuum dotis coram Cerro §. *quia præ-*
ter quod, *etc.*

Nec facit quod hujuſmodi taxatio etiam abſque alia
probatione ſuſtineri poſſe videatur, ex traditis per Cæſar. 17
de Graſſ. *deciſ.* 1. *et* 2. *de uſur.* Leotard. *de uſur. quæſt.* 31.
num. 9. & juxta per me ſuperiùs *dicta in cap.* 37. *nu.* 14.
& 15. Quia ibi agebatur de intereſſe rei de ſui natura fru-
ctiferæ, & ſic in terminis *l. curabit C. de act. empt.* quia
tunc licèt poſſit eſſe quod aliquando fructus non ferantur
ex caſu fortuito, id non habetur in conſideratione Fa-
rinac. *conſ.* 15. *num.* 3. *et num.* 16. & ita declarat in ſuo
voto *Accoramb. tunc Rotæ decan. ibidem num.* 89. &
quamvis etiam poſſet dicit fructus bonorum ſtabilium, 18
& ſui natura fructiferorum eſſe incertos, varios, & non
uniformes, tamen ſunt certi in ſubſtantia, & tractu tem-
poris facta compenſatione anni ſterilis cum fertili, ut ex-
perientia docet, fiunt uniformes, & propterea fructus
viginti annorum æquare pretium bonorum dicunt gloſ. 19
& DD. *in auth. perpetua*, *C. de Sacroſ. Eccleſ.* Arr.
Pinel. *de reſcind. vend. part.* 3. *cap.* 4. *num.* 29. Rot. *de-*
ciſ. 522. *num.* 12. *et* 13. *part.* 5. *rec.*

Accedit quod licèt ex inſtrumento appareat fructus
fuiſſe promiſſos pro damnis, & intereſſe, cùm tamen 20
facta fuerit conventio ad rationem centenarii pecunia-
rum debitarum, & per dinumerationem annorum, non
damnorum, & intereſſe, ſed pecuniarum debitarum,
apparet habitam fuiſſe rationem, Natt. *conſ.* 417. *nu.* 5.
Gratian. *conſ.* 11. *num.* 17. *&* 31. ubi in terminis quando 21
promiſſio legebatur ſcripta pro damnis, & intereſſe.
Quod manifeſtius comprobatur ex recepturis factis per
creditorem, qui pro fructibus recepiſſe aſſerit Rot. *in d.*
Romana fructuum dotis coram Cerro, §. *quia præter*
quid &c.

Minus relevat quod prædicti fructus rectè ſoluti fue-

rint, & prætendi poſſint ratione damni, quod ob dila-
tam ſolutionem paſſus fuit creditor retinendo ab aliis
pecunias ad cenſum, & totidem, ac plus pro intereſſe
22 illis ſolvendo; Quia probandum eſſet quod ſi pecunias
habuiſſet cenſus redemiſſet, cum contingere poſſit quòd
in alios uſus eaſdem pecunias implicare libuiſſet, Rot.
in d. Romana dotis 25. *Maii* 1601. *coram Lancell.*
penes Fenzon. *ad Statut. Urb. deciſ.* 83. *in fine*, Coccin.
deciſ. 498. *num.* 2. ubi reprobatur Ruin. *conſ.* 104. *num.*
23 6. *lib.* 1. qui volebat quod præſumeretur fuiſſe ſatisfa-
ctum æri alieno, ſi pecunias habuiſſet, ſequitur, & alias
deciſiones allegat Rot. *in d. Lucana Locationis poſt.* 2.
vol. conſ. Farinac. *deciſ.* 325. *num.* 5. & admiſit Rot. *in
ſupracitata Romana fructuum dotis coram Cerro &c. ſu-
pra cap.* 51. *num.* 6. hanc opinionem contra Ruin. me
citato, & aliis probat Urceol. *conſult. forenſ. cap.* 84. *per
tot. vol.* 2. ſed Ruin. contra hic dicta latè defendit Leo-
tard. *de uſur. cap.* 75. *nu.* 10. *& ſeqq. per tot.* Cavaler.
deciſ. 210. *nu.* 1. Andreol. *controv.* 10. *&* 405. Bonden.
collect. legal. 14. *inſpect.* 3. *n.* 71. *&c.* Caſtill. *controv. lib.*
2. *cap.* 1. *num.* 78. Borgnin. *deciſ.* 2. *num.* 29. *lib.* 2.

Neque in contrariam ſententiam me trahere poſſunt
quæ ex adverſo proponuntur ad ſuſtinendum hujuſmodi
contractum, & conventionem. Non quidem primum
quod hac exceptione impediri non valeat executio pu-
blici inſtrumenti guarantigiati, præcipuè cùm jam cœp-
tum fuit ſolvi, & ſtante ſtatuto quod contra publicum
inſtrumentum non admittantur niſi certæ exceptiones.
Quia hic non agitur in ſumariiſſimo judicio manuten-
tionis, nec ex quaſi poſſeſſione exigendi, ſed ſimpliciter
24 quæritur an dicti fructus debeantur, & non obſtante dicto
Statuto poteſt opponi de exceptione uſurariæ pravitatis,
ut in terminis tradit Aſin. *in prax.* §. 31. *cap.* 49. *fol. mi-
hi* 193. præcipuè quando, prout in caſu noſtro, talis ex-
ceptio eſt clara, & manifeſta, ac provenit ex ventre *ip-
25 ſius* inſtrumenti, nec alias extrinſecas probationes deſi-
derat, idem Aſin. §. 31. *cap.* 25. *& cap.* 30. Scapuc. de
Salvian. *lib.* 1. *quæſt.* 17. *n.* 2. *& per tot.* ubi quod cùm
hæc exceptio dicatur juris, & non facti, admittitur etiam
in Salviano, & quod abſque diſtinctione an ſit clara, vel
turbida Rot. ſolet illam admittere, & examinare prout
26 fecit *in Romana fructuum dotis* 12. *Maii* 1625. *coram
Coccin.* penes Fenzon. *ad Stat. Urb. deciſ.* 91. §. *Ratio
ſecundi dicti &c.* in qua fuerat prius relaxatum man-
datum, & deinde cauſa in Rota commiſſa cum clauſu-
la ſi quid exequendum, fuit declaratum non eſſe exe-
quendum, & admiſſa, atque examinata fuit uſurarum
exceptio, &c.

Non ſecundum, quòd cum dicta promiſſio ſit jura-
27 mento firmata omninò fructus promiſſi ſint ſolvendi,
quidquid poſteà ſit dicendum ſequta ſolutione, juxta
28 *c. debitores de jur. juran.* cùm ſolvens uſuras non pec-
cet, ſecundùm Jàſ. *in leg. tranſigere num.* 100. *de tran-
29 ſact.* & propterea ſolutæ poſſunt repeti Gratian. *diſce-
ptat.* 911. *num.* 13. Quia reſpectu hæredum debitoris,
cùm non ſimus in actu qui juramento remanſerit firma-
tus, ſed ſolùm quo jurans obligatur ad non contrave-
niendum, talis obligatio in hæredem etiam filium non
tranſit Abb. *in cap.* 1. *num.* 12. *de jure jur.* Mancin. *de
juram. part.* 4. *quæſt.* 3. *primo effect. num.* 12. *&* 13. *&
effect.* 5. *num.* 13. Everard. *à vi & energ. juram. nu.* 17.
Et in terminis quod hæres non teneatur ad ſolutionem
30 uſurarum, etiamſi defunctus eas cum juramento promi-
ſerit, ſed poſſit contractum impugnare, Sutd. *de aliment.
tit.* 9. *quæſt.* 24. *num.* 6. *& conſ.* 194. *num.* 24. *&* 25. Gra-
31 tian. *diſcept.* 14. *num.* 170. *&* 18. Barboſ. *in collect. ad c.
debitores num.* 4. Ad quod facit etiam quod ſi ille qui
juravit obtenta abſolutione poteſt hujuſmodi contra-
ctum impugnare Alex. *conſ.* 151. *num.* 9. *lib.* 7. Farinac.
conſ. 15. *num.* 40. *&* 48. Molin. *de contract. part.* 2. *cap.*
515. *num.* 7. Carol. de Graſs. *except.* 29. *num.* 7. *& ſeqq.*
tantò magis poterit id facere hæres, ad cujus favorem
32 mors principalis debitoris idem operatur quod facit ab-
ſolutio ad favorem defuncti Ant. à Corn. *de abſolut. ju-
ram. part.* 4. *cap.* 9. *num.* 16. Quibus non videtur obſta-
re Galeſ. *de obligat. Camer. quæſt.* 4. *nu.* 3. dum ſentit
juramentum tranſire in hæredem, quia vel eſt intelligen-
dus quando juramento contractus firmatur, vel ejus opi-
33 nio non eſt recipienda, ut diſtinguit Ant. à Corn. *d.
tract. part.* 3. *q.* 13. *num.* 9. *& ſeqq.* & ego dixi ſupra *in
c.* 75. *n.* 3. 4. *&* 5.

Secundò principaliter reſpondetur, quod ex *d. cap.
debitores* non acquiritur creditori, nec principaliter, nec 34
ſecundariò obligatio, Covarr. *in recoll. cap. quamvis* 2.
part. §. 3. *ſub num.* 2. nec ulla datur actio, Molin. *de
controverſ. part.* 1. *diſput.* 150. *verſ. hac ratione.* Imò
illud procedere ſolùm quando agitur ex contractu non
evidenter uſurario, ſed ſub forma contractus liciti, pu-
ta emptionis, & venditionis non autem quando contra- 35
ctus eſt evidenter uſurarius, quia tunc ſtandum eſt diſ-
poſitioni *c. tuas dudum de uſur.* ita concordando jura
Barboſ. *in collect. ad d. c. tuas dudum* 13. *de uſuris num.*
4. & quamvis Ant. à Corn. *d. tract. de abſolut. juram.
part.* 3. *quæſt.* 16. *à num.* 27. *ad* 40. hanc diſtinctionem
divinativam eſſe multis comprobare nitatur, ipſe tamen
num. 39. non minus divinativam adducit, dum vult
eſſe intelligendum petita prius abſolutione à juramen-
to, vel implorato à Judice, ut creditorem ad relaxan-
dum juramentum compellat. Sed quidquid ſit de iſtis
contrarietatibus videtur tamen dubietas ſaltem ſufficiens 36
cauſa ad excuſandum à perjurio, & ut abſolutio deinde
obtenta ſuffragetur Surd. *deciſ.* 48. *n.* 6. *& ſeqq.*

Tertiò etiã principaliter reſpondetur quod fuit obtẽta
abſolutio à juramento qua ſtãte debitor amplius cogi nõ
poteſt ad ſolvendũ uſuras promiſſas juxta ſuperius dicta.

Et quamvis dicatur hujuſmodi abſolutionem opitu-
lari non poſſe, cùm jam fuerit ceſſatum à ſolutione,
& incurſum perjurium, tamen verius eſt quòd cum de
perjurio ante obtentam abſolutionem oppoſitum non
fuerit, ipſa abſolutio ſuum operatur effectum etiam ſi 37
motum fuerit judicium, cùm parte non opponente, &
donec non opponit exceptio perjurii, non obſtet, & pro-
ceſſus ante hujuſmodi oppoſitionem factus teneat, Cra-
vet. *conſ.* 199. *num.* 15. Jaſ. *in* §. *actionum n.* 140. *Inſtit.
de act.* Seraphin. *de juram. privil. ult. num.* 18. Addit. ad
Ludoviſ. *deciſ.* 64. *num.* 11. ubi concordantes deciſiones
Addentes ad Clar. §. *perjurium verſ. repellitur ſub lit. D.*
Sperel. *deciſ.* 25. *num.* 27. Rot. *in Reginen. ſeu Salerni-
tana bonorum* 19. *Junii* 1643. *coram Salamantino* penes
Zacch. *de obligat. Cam. juxta ult. impreſſ. deciſ.* 279.
verſ. Quia numquam, & dixi ſupra *cap.* 75. *num.* 8.

Conſuetudo pariter quæ pro tertio fundamento dedu-
citur ad ſuſtinendum contractum ultra quod non proba-
tur, nec probari poteſt, quatenus probaretur, quidquid 38
excuſare poſſet ad evitandam pœnam, juxta Cravet.
conſ. 145. *num.* 12. Magon. *deciſ. Flor.* 2. *num.* 31. ubi
quod conſuetudo excuſat à labe uſurarum, & Rot. *poſt*
2. *vol.* Farinac. *deciſ.* 2. *ſub num.* 1. nullo tamen modo 39
poſſet contractum evidenter uſurarium validare, & ſuſti-
nere *cap. quia in omnibus* 3. *ubi gloſ. in verb. multi de
uſufr.* Rot. *in Urbevetana Cenſus* 6. *Junii* 1594. *coram
Gyptio*, penes Farinac. *poſt* 2. *vol. conſ. deciſ.* 84. *nu.* 2.
part. 4. *diverſ. deciſ.* 325. apud Cenc. *de Cenſ. deciſ.* 11.
& penes Mangil. *de ſubbaſt. deciſ.* 75. cum aliis per Rot.
in d. Avenionen. pecuniaria in fine. Quod procedit etiã
ſi talis conſuetudo fuiſſet in contradictorio judicio ob- 40
tenta Millin. *deciſ.* 251. *num.* 26. *& ſeqq.* cum conſue-
tudo irrationabilis, & contra jus dicatur potius corrup-
tela, nec ſit attendenda, præcipuè quando continet pec- 41
catum, & præſtat occaſionem delinquendi, Magon. *de-
ciſ. Luc.* 1. *num.* 30. *&* 31. ita ut licet excuſare poſſit à
pœna, juxta ſuperius dicta, non tamen excuſet à refe- 42
ctione damnorum verſus partem, idem Magon. *deciſ.
Luc.* 27. *num.* 55.

Auctoritates autem quæ poſſent in contrarium adduci
ad ſuſtinendum hujuſmodi contractum, ut ex Borgn.
dec. 13. *part.* 1. Rimin. jun. *conſ.* 177. Alb. Mandel. *conſ.*
729. & Rot. *in Romana executionis laudi deciſ.* 490. *&*
540. *part.* 2. *recent.* non videntur in caſu noſtro appli-
cari poſſe, cùm ſint diverſi termini, nam in caſu Borgn.
& Rimin. erant duo contractus, alter mutui, & alter
aſſecurationis mercium emendarum, cujus aſſecurationis
cauſa aliquid recipere, uſura non eſt, Lup. *de uſur.* 43
comm. 3. *part.* 1. *n.* 29. & ita reſpondit Ant. Cerrus *inter
conſ.* Farinac. *conſ.* 162. *nu.* 29. Ulteriùs in dictis caſibus 44
fuit conſideratum utile proveniens ex aviamento Apo-
thecæ, quod videtur aliquo modo conſiderabile, La-
derch. *conſ.* 70. *n.* 2. *&c.*

Nec obſtat ſi dicatur contra conſ. illa Farinac. & alio-
rum Advocatorum fuiſſe per Rot. Rom. judicatum, *ut
in dictis deciſ.* 490. *&* 540. *part.* 2. *recent.* Quia ibi cla-
riſſimè patet fuiſſe conſideratam non ſolùm mobilium 45
ven-

Digitized by Google

venditionem, ſed etiam avviamentum, quod pater venditricis exercuerat hoſpitium in illa domo, & effecerat; ac acquiſierat concurſum, & frequentiam populi, & viatorum, & in *d. deciſ.* 540. *nu.* 7. *&* *num.* 11. quod non fuit ſolutum quid pro mobilibus, ſeu pro aviamento prædicto, & omni alia prætenſione. Inſuper *d. deciſ.* fuit perpenſum, quod ſuper tali intereſſe non partes inter ſe convenerunt, ſed arbitri ita declaraverunt, quod pluſimum refert, & conſideravit Rot. *in ſupradicta Romana fructuum dotis* 2. *Aprilis* 1651. *coram Cerro*, §. *quia hæc præſumptio verſ. nec applicantur deducta*, *&c.*

46 Ulteriùs Rimin. in caſu ſuo non agebat de ſubſtinendo contractu, ſed de liberando à pœna contrahentem, quod multum differt, ut ſupra dixi, & Alb. Mandel. *in d. conſ.* 729. nihil reſolvit, ut videri poteſt, ſed ſolùm in fine addit eſſe conſiderandum an venditor eſſet ſoli- 47 tus negociari, & prætereà quidquid ille ſentiat non præponderare, nec prævalere poteſt tot Doctoribus, & deciſionibus ſupra allegatis, ſed cùm hodie charitas, & dilectio proximi videatur extincta, nec mundus regitur niſi de uſuris, ne ego quoque uſurarius efficiar ſalcem imponendo in meſſem alienam, hæc & omnia per me in ſuperioribus capitibus ſcripta determinationi Sanctæ Matris Eccleſiæ ſubiicio, & finem facio in laudem, & gloriam Omnipotentis Dei, Beatiſſimæ Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum, &c.

LAUS DEO.

Digitized by Google

INDEX RERUM NOTABILIUM

QUÆ IN HISCE RESOLUTIONIBUS CONTINENTUR.

Prior numerus Reſolutionem, ſecundus marginalem numerum denotat.

A

Abbatiſſa, & Procurator Monialium non poſſunt præjudicare Monaſterio c. 58. n. 45.

Ablativus abſolutus importat conditionem in quacumque diſpoſitione 74. 10.

Ablativus abſolutus importat formam. 87. 21.

Abſens non dicitur qui remanſit in fundo per cognationem, & familiam. 7. 17.

Abſens qualiter acquirat jus ex donatione ſibi facta. *Vide Donatio*.

Abſolutio non eſt neceſſaria, ſed ad cautelam quando percutitur Clericus ex cauſa defenſionis 20. 5. & 6.

Abſolutio à delicto ſolet fieri cum clauſula ex hactenus deductis. 64. 10.

Abſolutio à juramento non eſt neceſſaria, nec tranſgreſſor efficitur perjurus quando verè juramentum non fuit interpoſitum, ſed tantum conventum quòd ſcriptura habeatur pro jurata. 70. 30.

Abſolutio à juramento quando ſit concedenda c. 75. n. 1. & ſeqq.

Abſolutio à juramento conceditur ſine partis citatione, & quando ſecus 75. 2.

Abſolutio quando in totum elidat virtutem juramenti. 75. 4.

Abſolutio à juramento quando habilitet tantum ad agendum, vel excipiendum. 75. 5.

Abſolutio eſt petenda ante incurſum perjurium. 75. 6.

Abſolutio obtenta lite pendente ante oppoſitionem perjurii an ſuffragetur. 75. 8. & c. 100. 37.

Abſolutio eſt neceſſaria etiam ubi juramentum à ſtatuto præſumitur dolo, & metu extortum. 75. 9.

Abſolutio à juramento an ſit neceſſaria ſtante enormiſſima læſione. 75. 10.

Abſolutiones tot requiruntur, quot ſunt capitula ſeparata contractus, etiam unico juramento firmata. 75. 11.

Abſolutio quomodo ſit petenda quando quis juravit eam non petere, & petita, vel obtenta non uti. 75. 12.

Abſolutio à juramento non eſt neceſſaria ubi impugnatur contractus ex capite non implementi, vel ex defectu cujuſcumque tacitæ conditionis. 75. 13.

Abſolutio non eſt neceſſaria ubi juramentum fuit præſtitum ſuper re turpi & illicita. 75. 14.

Abſolutio à juramento an ſit neceſſaria in hærede jurantis. 75. 15.

Abſolutio à juramento non impedit executionem vigore obligationis Cameralis. 75. 16.

Abſolutio à juramento conceſſa debitori principali non ſuffragatur fidejuſſori, niſi defendatur per debitorem. c. 75. 17. & 19.

Abſolutio à perjurio non ab Ordinario, ſed à ſolo Pontifice concedi poteſt. 75. 18.

Abſolutio aperit viam impugnandi actum juratum. 100. 31.

Abſolutus intelligitur ab expenſis qui non fuit condemnatus. c. 6. 11.

Abſolutus in foro Eccleſiaſtico pro delicto communis fori, an & quando poſſit in foro ſæculari puniri. 9. 7.

Abſolutus cum clauſula, rebus ſic ſtantibus, vel ex hactenus deductis poteſt iterùm pro eodem delicto inquiri, cap. 9. n. 8.

Abſolutus à delicto an poſſit retineri pro debito. 71. 20.

Abſolvi debent omnes, ſtante incertitudine delinquentis, ne innocens gravetur. 93. 26.

Abſurdum eſt credere ſcripturæ qua annotatione propria quis ſibi debitorem conſtituit. 11. 1.

Acquiſita per unum ex fratribus cenſentur de ejus propria pecunia, licet, ſtante ſocietate, ſint communicanda refuſa parte pretii. 31. 17. & 18.

Acquiſitio, quando non fuit irrevocabilis reviviſcunt jura, & præſtant poſſeſſori retentionem. 36. 20.

Acquirens, cui fuit res tradita, præfertur alteri cui fuit tantum, licet primò, promiſſa. 48. 9.

Acquiſita à matre, vel aliundè extra bona paterna dicuntur adventitia, nec ſunt fratribus communicanda. 83. 1.

Acquiſita cum pecunia patris dicuntur profectitia, & imputantur ſaltem pro medietate. 83. 10. & 12.

Acquiſita per filium dicuntur adventitia, data poſſibilitate lucrandi ex propria induſtria. 83. 13.

Acquiſita poſt mortem patris, qualiter ſint inter fratres dividenda. 83. 17.

Acta quæ pereant perempta inſtantia. 78. 22.

Acta facta ſuper legitimatione perſonarum, probant quoad omnes, etiam non citatos. 91. 20.

Actio, & paſſio non poſſunt dari in eodem ſubjecto. 14. 12.

Actio perſonalis tantum competit ſubſtituto abſenti in donatione. 22. 2.

Actio perſonalis non datur contra tertium poſſeſſorem. 22. 3. & cap. 84. 11.

Actio dotis non datur contra alia bona, ſtante fundo dotali. 29. 6.

Actio omnis remanet inutilis, & inefficax penes eum, qui bonis ceſſit. 54. 11.

Actio perſonalis in rem ſcripta datur contra poſſeſſorem rei cenſuatæ. 84. 12.

Actio perſonalis datur contra poſſeſſorem pro publicis tributis, & quid ſervetur in ſtatu Florentiæ. 84. 13. & 14.

Actio realis poteſt intentari in loco ubi res eſt ſita, & in loco domicilii poſſeſſoris. 92. 37.

Actio non acquiritur creditori pro uſuris illi promiſſis. c. 100. 34.

Actor eſt mittendus in poſſeſſionem reo negante poſſidere. c. 44. 18.

Actor non tenetur reo ſubminiſtrare expenſas litis, niſi æquitas aliter ſuadeat. 86. 1. & 2. *Vide Sumptus*.

Actor an, & quando teneatur ſequi forum rei, & quando non. 92. 36. &c.

Actor petens unam rem, & probans de alia ſuccumbit. c. 92. 40.

Actus contra legem pœnalem geſtus non eſt nullus. 84. 4. & 95. 12.

Actus nullus, nullum producit juris effectum. 89. 14.

Actus factus ex falſa cauſa non ſuſtinetur ex vera, ex qua ſubſiſtere potuiſſet 26. 22.

Actus nullus præjudicialis fieri poteſt contra fundum dotalem, ſtante proteſtatione uxoris. 28. 13.

Actus non poteſt ſuſtineri ex poteſtate, qua quis non fuit uſus. 47. 23.

Actus ſuſtinetur ex cauſa permiſſa ad evitandum delictum. 99. 7. & 8.

Actus juratus poteſt impugnari abſolutione obtenta. 100. 32.

Aditio hæreditatis facit deſinere bona dici hæreditaria, & proprium adeuntis patrimonium fieri. 2. 9.

Aditio hæreditatis ex quibus actibus inducatur. c. 22. n. 19. & ſeqq.

Aditio hæreditatis maternæ quando inducatur ex retentione dotis facta à patre. 61. 13. & c. 59. 19.

Adi-

Digitized by Google

Aditio an inducatur per habitationem domus, vel ingreſſum fundi. 89. 21.
Aditio inducitur in filio, qui emit bona patris per interpoſitam perſonam, licet abſtinuerit. 89. 40.
Aditio regulariter non præſumitur etiam in filio, ſi ab alio conveniatur, ſecus ſi ipſe agat. 99. 1. & 2.
Aditio inducitur per oblationem ſolvendi de bonis hæreditariis, & per ſolutionem factam aliis creditoribus. 99. 3.
Aditio an probetur per verba enunciativa Notarii, quibus aliquem nominavit hæredem alterius in inſtrumento. cap. 99. n. 5.
Aditio an inducatur ex retentione mobilium. 99. 6.
Aditio inducitur ex poſſeſſione capta propria auctoritate, quando alius titulus non erat cum tali facultate. cap. 99. n. 7.
Aditio præſumitur ex actu, ex quo alias reſultaret delictum, & illicita retentio. 99. 8.
Aditio an inducatur ex retentione rei minimæ hæreditariæ. 99. 9.
Aditio an inducatur per implementum conditionis. 99. 10.
Aditio habetur pro non facta ſi evincatur hæreditas. 99. 11.
Aditio facta ex falſa cauſa non præjudicat adeunti. c. 99. n. 12.
Aditio quomodo inducatur per cautelam. 99. 13.
Aditio quomodo inducatur ex conſumptione fructuum, vini, vel frumenti, ac ex aliis cauſis. 99. 14.
Aditio an inducatur per retentionem debiti, quo quis tenebatur defuncto 99. 15.
Aditio an poſſit fieri per minores, vel mulieres ſine ſolemnitatibus à ſtatuto requiſitis in eorum contractibus. c. 99. n. 16.
Aditio inducitur ex receptione, & exactione crediti hæreditarii. 99. 13.
Adjudicatio fit creditori in ſubſidium tantum. 21. 17.
Adjudicatio fit creditori etiam invito pro juſto pretio ſi non reperiatur offerens juſtum pretium, cum non ob id debeat res viliori pretio vendi. 21. 18.
Adminiſtrator generalis non poteſt alienare ſtabilia. 98. 6.
Adminiſtrator quilibet tenetur reddere rationem. 31. 19.
Advocatus quinam dicatur. 41. 16.
Advocatus in qua ſumma poſſit paciſci de ſalario. 41. 15. & 18.
Advocatus poteſt executivè agere in eodem foro litis peractæ pro ſuo ſalario, etiam ſi litigantes ſint de alio foro. 41. 17.
Aedificium factum partim ut ædificanti proſit, & partim ut vicino noceat ſuſtinetur. 15. 6.
Aedificium fieri poteſt in proprio ſolo, etiam cum damno, & incommoditate vicini, 15. 17.
Aedificari poteſt propè murum communem nullo relicto ſpatio. 15. 18.
Aedificari quando poſſit in muro communi diviſorio. 15. 19. & 21.
Aedificari quando poſſit in re communi invito ſocio. 15. 22.
Aedificium factum ſciente, & patiente vicino non eſt demoliendum 15. 23.
Aedificium quando poſſit apodiari ſuper muro diviſorio, ſive ſit communis, ſive non. 15. 24.
Aedificium factum ſuper pariete alieno quando non ſit demoliendum. 15. 25.
Aedificium non poteſt elevari in præjudicium Religioſorum. 15. 14.
Aedificium quod mihi prodeſt, & tibi non nocet permittitur. 15. 26.
Aemulatio non præſumitur niſi probetur. 15. 2.
Aemulatio excluditur ſtante utilitate ædificantis. 15. 5.
Amplia etiam ſi in parte ædificium noceat vicino. 15. 6.
Aequitas non ſcripta non attenditur, nec eſt deſumenda à caſu diverſo. 13. 29.
Aequitas l. curabit de act. empt. procedit etiam in pretio rerum mobilium fructiferarum. 17. 15.
Aequitas d. l. curabit ceſſat in pretio mobilium non fructiferorum. 100. per tot. *Vide fructus*.
Aer, & ventus non poteſt Religioſis impediri per elevationem ædificii. 15. 14.
Aer omnibus jure naturalis communis. 15. 9.
Aeſtimatio rerum hæreditariarum eſt neceſſaria, ut de illis poſſit reddi ratio. 3. 10.
Aeſtimatio animalium datorum in ſocidam facit emptionem, & venditionem. 17. 12. & 36. & 39.
Aeſtimatio animalium attenditur de tempore mortis ſtante mora ſocii, & probatur per juramentum in litem. 17. 20.
Aeſtimatio an ſit neceſſaria quando adjudicatur res creditori. 21. 15. & 16.
Aeſtimatio non eſt neceſſaria ubi agitur de adjudicatione pro debito privato, ſed tantum pro debito Fiſcali, ex actione publicarum functio. 21. 19.
Aeſtimatio rei in dotem traditæ facit emptionem, & venditionem. 28. 1.
Aeſtimatio, rei dotalis non facit emptionem ſtante pacto quod ſtare debeat pro fundo dotali. 28. 2.
Aeſtimatio rei dotalis non facit venditionem ſtante inopia viri. 28. 10.
Aeſtimatio non facit deſinere fundum eſſe dotalem ubi non præceſſit promiſſio dotis in quantitate. 28. 4. *Vide fundus*.
Aeſtimatio mobilium in quibus conſiſtit uſusfructus, qualiter ſit reſtituenda. 38. 28.
Aeſtimatio emphyteuſis legatæ non debetur legatario. c. 58. n. 43.
Aeſtimatio legitimæ fit ſolum poſt obitum patris. 61. 2.
Affectio major quando conſiderari poſſit erga remotiores. c. 40. 11.
Affectio eſt interpres dubiæ mentis teſtatoris. 49. 8.
Affectus non punitur non ſequuto effectu. 64. 17.
Affectus occidendi cum archibuſio quando fuit deventum ad actus proximiores quomodo puniatur. 64. 19.
Agens ſine actione poteſt officio judicis repelli. 8. 30.
Agens ad rem ſubjectam fideicommiſſo alienatam tenetur probare ſcientiam fideicommiſſi in alienante. 22. 6.
Agens ad rem ſub modo relictam repellitur niſi offerat cautionem de modo implendo. 72. 5.
Agens contra actum juratum non obtenta abſolutione repellitur. 75. 7.
Agreſſus non tenetur expectare ſe percuti, ſed poteſt prævenire, & aggreſſorem offendere. 20. 1.
Agreſſus ante agreſſionem poteſt repulſare vim præparatam. 20. 2.
Agreſſus, an agreſſor quis fuerit ex quibus dignoſcatur. cap. 20. num. 3.
Agreſsus poteſt pro ſui defenſione etiam exonerare ſclopum, ſine pœna contra agreſſorem. c. 20. n. 15. *Vide Inſultatus*.
Agnitio bonorum poſſeſſionis facta pendente conditione non tribuit jus tranſmittendi. 80. 7.
Agricultura conſervat ſtatum Reipublicæ, & eſt multum favorabilis. 72. 25.
Agricultura non detrahit nobilitati, & quomodo intelligatur. 72. 26.
Allegans ſummam reſervatam pro facultate teſtandi eſſe modicam debet probare. 5. 39.
Allegans donationem excedere meram legalem tenetur probare. 5. 18.
Allegans præſcriptionem quid probare debeat. 7. 15.
Allegans nullitatem actus tenetur omnia accepta reſtituere. 57. 15. & c. 98. 23.
Allegans contraria, & incompatibilia non auditur. c. 98. n. 19.
Alienatio facta per tutores ſtante nullitate tutelæ eſt nulla. c. 4. 13.
Alienatio bonorum pupilli non tenetur niſi extet æs alienum, & creditores inſtent. 4. 14. & c. 98. 7.
Alienatio bonorum minoris non valet niſi prius facta diligenti perquiſitione, an extent mobilia fructus, vel pecuniæ. 4. 15.
Alienatio bonorum minoris an requirat ſubhaſtationem. 4. 17. & 19.
Alienatio bonorum minoris requirit novem ſolemnitates, quæ referuntur. 4. 19.
Alienatio prima effectualis cum tranſlatione dominii facta ab hærede gravato imputatur ei in legitimam, & trebellianicam, non autem ſimplices hypothecæ licèt anteriores. 33. 20.
Alienatio neceſſaria non inducit caducitatem in em-

phyteuta. 58. 40.
Alienatio bonorum Eccleſiæ ex quibus cauſis ſit permiſſa, & quas ſolemnitates requirat. 69. 1. & ſeqq.
Alienatio facta ex juſta cauſa, & bona fide, ſive ex neceſſitate non facit alienantem incidere in pœnam. c. 69. n. 18.
Alienatio bonorum Eccleſiæ ſtante illius utilitate habet implicitum ſtatum validitatis. 69. 19.
Alienatio favore Eccleſiæ, & minoris claudicat. 69. 20.
Alienatio facta reſervato beneplacito Apoſtolico interim dicitur imperfecta. 69. 24.
Alienatio bonorum Eccleſiæ non poteſt fieri in manum mortuam. 69. 37. *Vide Utilitas, & Beneplacitum.*
Alimenta quando compenſantur cum operibus. c. 31. n. 12. & 42. 3.
Alimenta quando ratione conſanguinitatis, vel pietatis intelligantur donata. 42. 1. & 9. & 10.
Alimenta ſunt præſtanda, ei, cujus opera quis utitur. cap. 42. n. 2.
Alimenta præſtita per triennium qualiter inducant obligationem in futurum. 42. 4. & 11.
Alimenta præterita an, & quando poſſint prætendi. c. 66. n. 15.
Alimenta an habeant hypothecam, & poſſint prætendi contra tertium. 86. 16. & 17.
Alimenta an debeantur extra domum, vel tantum ad propriam menſam, & an è contra invito alimentario poſſint extra domum præſtari. 86. 18. & 19.
Alimenta extra domum taxantur ad illam ſummam tantum, qua expenderentur in domo. 86. 20.
Alimentorum appellatione quæ veniant tam in favorabilibus, quàm in odioſis. 86. 21.
Alimentarius an, & quando teneatur cavere de utendo arbitrio boni viri. 38. 25.
Amor furoris ſpecies, & an excuſet à pœna ordinaria. cap. 64. n. 4.
Animalia data in ſocidam, cujus damno, & periculo pereant. 17. 11. & ſeqq.
Animalia data alteri cuſtodienda cujus damno, pereant. 17. 31. &c.
Animalia groſſa, & minuta eodem modo judicantur reſpectu periculi. 17. 35. & 40.
Animus, & intentio diſtinguunt maleficia. 93. 19.
Antiquitas temporis operatur ſolum circa ſolemnitates negotii, non circa ſubſtantiam illius. 25. 21.
Antiquitas temporis non operatur niſi concurrente obſervantia actus. 25. 22.
Antiquitas temporis non operatur quando ſolemnitas erat in ſcriptis redigenda. 25. 23.
Antiquitas temporis non operatur ubi ex inſpectione, & rimatione librorum conſtat non fuiſſe adhibitam ſolemnitatem. 25. 24. *Vide ſolemnitas.*
Appellans poteſt renunciare appellationi, ſed tenetur reficere expenſas. 92. 54. 55.
Appellatio admittitur in remedio cap. reintegrandæ. cap. 4. n. 23.
Appellatio non ſolum ſuſpendit, ſed extinguit judicatum. c. 15. 29.
Appellatio admittitur ab omiſſa condemnatione expenſarum. 16. 21.
Appellatio an admittatur in reductione ad arbitrium boni viri. 55. 59.
Appellatione prohibita non cenſetur prohibita nullitatis allegatio. 88. 8.
Appellari poteſt à ſubverſione ordinis judiciarii. 92. 4.
Appellatio, & nullitatis allegatio prohibetur per ſtatutum Florentinum in cauſis centum librarum, & ab inde infra. cap. 88. nu. 7.
Appellatio devolvit totum negotium quando fuit bene appellatum, ſecus ſi malè fuit appellatum. 94. 12. &c.
Appellatione domus venit tota, & etiam apotheca. 10. 18. & 19.
Appellatione mobilium quæ veniant. 10. 32. & ſeqq.
Appellatione pertinentiarum fundi quid veniat. 18. 14.
Appellatione ſuperviventium filiorum, & deſcendentium an veniat fœmina. 22. 17.
Appellatione proximiorum de domo, & familia, & appellatione agnationis quando veniat fœmina. cap. 22. num. 33. & 34.
Appellatione majoris ex deſcendentibus, & familiæ qui veniant. 40. 15.
Appellatione Terræ, vel Civitatis venit etiam Comitatus, & appellatione civium veniunt etiam comitatini. cap. 49. n. 5.
Appellatione hæredum, & ſucceſſorum an veniant ſolum hæredes ſanguinis. 58. 12.
Appellatione hæredum veniunt omnes in infinitum. cap. 85. n. 17.
Appellatione ſucceſſorum qui veniant. 85. 18.
Appellatione alimentorum quæ veniant tam in favorabilibus, quàm in odioſis. 86. 21.
Appellatione pecuniæ largè, & ſtrictè quid veniat. cap. 89. n. 9.
Aqua non poteſt derivari per viam publicam niſi ex gratia Principis, & facto ponte cum intelligatur conceſſa ſine præjudicio aliorum. 63. 5. & ſeqq.
Arbiter eſt qui eligitur ex neceſſitate, vel voluntariè cum facultate de jure æquiparatur Judici, & tenetur ordinem ſervare. 55. 31.
Arbiter an poſſit imponere perpetuum ſilentium partibus. cap. 57. num. 4.
Arbiter tenetur ſervare formam compromiſſi alias nulliter agit. 57. 5.
Arbiter qui debet laudare de voto, vel cum voto alterius an, & quando teneatur tale votum ſequi. 57. 6. & 7.
Arbitrator dicitur qui nullo juris ordine ſervato procedit. cap. 26. num. 20.
Arbitrator dignoſcitur ex modo procedendi. 26. 20. & cap. 55. n. 31.
Arbitratori multa ſunt permiſſa pro bono pacis. 55. 34.
Arbitrator an, & quando poſſit arbitrio ſuo ex cauſa lædere unam partem. 55. 36.
Argumentum de feudo ad emphyteuſim quando procedat, vel non. 13. 23.
Argumentum à contrario ſenſu non procedit ubi reſultat legum correctio. 46. 19.
Argumentum à ſuperfluitate eſt admodum leve, & periculoſum. 46. 20. & c. 67. 25.
Argumentum valet à Fiſco, Republica, & Alimentis ad Eccleſiam, vel piam cauſam. 53. 9.
Argumentum de toto ad partem quando valeat. 79. 20.
Argumentum à teſtamento ad ſtatutum, & è contra valet. c. 82. 22.
Argumentum à contrario ſenſu valet ad interpretationem ſtatutorum. 90. 7. & c. 95. 3.
Arma ſumens de domo, apotheca, vel latere alterius pro ſe defendendo non incidit pœnam. 20. 12. & 13.
Armatura pro ædificando an, & quando fieri poſſit ſupra ſolum alienum. 79. 28. & ſeqq.
Aſcendentes paris gradus ſuccedunt deſcendentibus ſine filiis defunctis. 82. 2.
Aſcendentes, ubi extant deſcendentes defuncti excluduntur etiam à legitima. 82. 3.
Aſcendentium poſt deſcendentes prior eſt cauſa ſuccedendi. c. 82. 12.
Aſcendentes qualiter ſuccedant defuncto cum fratribus utrimque conjunctis ipſius defuncti. *Vide Frater.*
Aſſecurationis contractus fieri poteſt non ſolum cum extraneo, ſed cum ſocio implicitè, vel explicitè ſtatim, vel ex intervallo. 17. 6.
Aſſecuratio quando ſit licita in ſocietatibus non obſtante Bulla Sixti Quinti illam prohibente. 17. 5. & 7.
Aſſecuratio in ſocida bovum qualiter contineat juſtitiam pretii. 17. 10.
Aſſecurationis cauſa aliquid recipere non eſt uſura c. 100. n. 43.
Aſſecuratio rei ante ſententiam quando ſit permiſſa. cap. 92. n. 5.
Auctor rixæ non excuſatur à pœna ordinaria. 64. 6.
Avia qualiter poſſit eſſe tutrix nepotum, & quæ teneatur adimplere 4. 1. & ſeqq. *Vide Mater.*
Aviamentum apothecæ an, & quomodo ſit conſiderabile ad hoc ut intereſſe pretii mercium poſſit recipi. c. 100. 44. & 45.
Auxiliator in delictis quomodo puniatur ſive antè, ſive poſt, ſive in ipſo delicto auxilium præſtiterit. 20. 19. & 21.
Auxiliator non tenetur quando principalis fuit abſolutus, & in aliis caſibus. 20. 20.
Auxiliator præſumitur caſu adfuiſſe. 20. 20.
Auxiliator poſt delictum qua pœna plectatur. 64. 7. & 8.

Digitized by Google

B

BAnna prohibentia uſum armorum non procedunt quando fit ad defenſam. 20. 12.
Banna punientia exonerationem ſclopi cum offenſione intelliguntur de offenſione per tactum corporis, & quid diſponant jura municipalia Florentiæ. 20. 16. & 18.
Banna imponentia graviores pœnas, quàm jus commune dicuntur ad terrorem. 20. 17.
Banna punientia receptantes bannitos an comprehendant caupones dantes ei comedere, & bibere per tranſitum, vel non valentes illis reſiſtere. 37. 16.
Banniti nec activè, nec paſſivè continentur in cautione de non offendendo. 93. 22.
Banniti poſſunt offendi non obſtante cautione, pace, vel tregua cum eis inita, & debetur præmium, ſive talea offendenti. 93. 22.
Bannitus nondum, ſed banniendus de proximo ob commiſſum delictum an, & quando poſſit ab omnibus offendi. cap. 93. 23.
Baptizatus efficitur Civis illius loci in quo baptizatur. cap. 49. n. 2.
Beneficium confeſſionis pro quarta parte procedit etiam in confeſſione qualificata, quæ pro pura habetur. cap. 20. num. 22.
Beneficium pacis quomodo deducatur de reſiduo pœnæ remanentis poſt deductum beneficium confeſſionis. cap. 20. num. 23.
Beneficium pacis prodeſt tantùm comparentibus, & illam producentibus, non autem contumacibus 20. 24.
Beneficium pacis, & confeſſionis habet locum ſolùm in pœnis quantitativis, ſecus autem in corporalibus, vel conſiſtentibus in ſpecie inalterabili. 20. 25.
Beneficium Eccleſiaſticum non poteſt diſmembrari ſine conſenſu patronorum, & parochianorum. 69. 15.
Beneficium præſumitur ab animarum cura exemptum. c. 96. n. 13.
Beneficium quale ſit probatur ex actu viſitationis. 96. 14.
Beneplacitum Apoſtolicum requiritur in conceſſione rei Eccleſiæ ubi ſolitum alteratur. 58. 46.
Beneplacitum non eſt neceſſarium ubi res eſt ſolita concedi dummodò tale ſolitum habuerit initium ſolemne cum obſervantia quadraginta annorum. cap. 58. nu. 47. & cap. 69. n. 33.
Beneplacitum ex quanto tempore præſumatur. 58. 48. & cap. 69. 28. & ſeqq.
Beneplacitum non ſupplet defectum cauſæ. 69. 10.
Beneplacitum eſt neceſſarium in alienatione rei Eccleſiæ. cap. 69. num. 21.
Beneplacitum an, & quando operetur ante probationem utilitatis Eccleſiæ. 69. 23.
Beneplacitum Principis reputatur pro impoſſibili. cap. 69. num. 25.
Beneplacitum Apoſtolicum retrotrahitur ad tempus alienationis, & operatur ut Eccleſia non poſſit amplius à contractu recedere. 69. 22.
Bona per aditionem deſinunt eſſe hæreditaria, & efficiuntur proprium adeuntis patrimonium. 2. 9.
Bona filiorum ſpectant ad patrem quoad uſumfructum. cap. 2. & num. 6.
Bona materna qualiter reſerventur forori utrimque conjunctæ ſtante ſtatuto de fratre ſorori præferendo, quando ſumus in fratre conſanguineo tantum. cap. 2. num. 10. & ſeqq.
Bona ſubrogata fideicommiſſo ſunt reſtituenda fideicommiſſario. 3. 4.
Bona hæredis an, & quando veniant in obligatione facta à teſtatore. 23. 10.
Bona emphyteutica an veniant in reſtitutione fideicommiſſi. 33. 10.
Bona immobilia Eccleſiæ ex quibus cauſis alienari poſſint. cap. 69. num. 1.
Bona Eccleſiæ non poſſunt tranſire in manum mortuam ſine beneplacito. 69. 37.
Bona ſterilia, & modicæ conſiderationis quæ dicantur, ut poſſint concedi in emphyteuſim etiam conſanguineis cum ſolo conſenſu Epiſcopi. 69. 38. & ſeqq.
Bona penes filium reperta præſumuntur à patre provenitſe. cap. 83. 11.
Bulla Sixti Quinti prohibens aſſecurationem capitalis, vel certi lucri in ſocietatibus, quomodo intelligenda. 17. 7. & capit. 51. 32.
Bulla cenſuum poteſt in pactum deduci, etiam ubi non eſt uſu recepta. 36. 7.

C

CAlculatio nova an poſſit peti poſt laudum ſequutum ex capite erroris. 94. 11. *Vide error.*
Calculatis ſemel rationibus non poteſt quis denuò cogi ad calculandum. 94. 10.
Calculus præſcriptionis qualiter ſit faciendus quando res fuit à pluribus poſſeſſa. 68. 68.
Canonicus lucratur fructus, & diſtributiones, etiam pro tempore, quo ſtetit carceratus, vel alias legitimè impeditus, ſi poſteà tamquam innocens abſolvatur. cap. 43. num. 7.
Canonicatus poteſt obtineri in Eccleſia, cui quis in minoribus inſervivit. 49. 3.
Capitale poteſt aſſecurari in ſocietatibus remiſſa parte lucri pro pretio aſſecurationis. 17. 5.
Capitale ſi fuerit amiſſum caſu fortuito in ſocietate, in qua unus illud poſuit, & alter induſtriam, an damnum ſit commune. 17. 18.
Captura ratione ſuſpicionis fugæ, ut ſit valida, quæ præcedere debeant. 39. 1. & ſeqq.
Captura redditur nulla ſi poſteà legitimè non probentur per creditorem neceſſaria. 39. 5.
Carceratio longa quando minuat, vel tollat pœnam. capit. 64. num. 11.
Carceratio injuſta arguit metum, & annullat contractum. cap. 70. num. 5.
Carceratus etiam nulliter, & juris ordine non ſervato non debet relaxari ubi apertè conſtat de debito liquido ex illius confeſſione. 52. 1. & 2.
Carceratus dicitur qui invitus detinetur in Arce, vel Camera. 70. 7.
Carceratus dicitur qui dedit fidejuſſores de non recedendo ab arreſto. 70. 8.
Carceratus injuſtè, vel etiam juſtè, ſed ad extorquendum alium contractum non poteſt contrahere cum eo, qui fecit eum carcerare. 70. 11.
Carceratus non poteſt contrahere cum cuſtode carceris, ſed benè cum alio carcerato. 70. 20.
Carceratus non poteſt hæredem inſtituere carceris cuſtodem, nec alios ſub quorum cuſtodia ſit ſequeſtratus. cap. 70. num. 21.
Carceratus an obligetur promittendo indemnitatem fidejuſſori pro eo accedenti. 70. 14.
Carceratus pro debito Fiſcali an poſſit ad inſtantiam privati recomendari. capit. 71. num. 1.
Carceratus ad inſtantiam privati poteſt recomendari ad inſtantiam Fiſci. 71. 2.
Carceratus ad inſtantiam privati an poſſit recomendari ad inſtantiam alterius privati. 71. 4. & ſeqq.
Carceratus non poteſt ab alio areſtari quando prima captura fuit nulla. 71. 5.
Carceratus non poteſt areſtari ab alio, niſi areſtare volens jam mandatum capturæ contra eum obtinuerit, vel obtineat dum ſtat carceratus, vel niſi vigore ſtatuti ſit parata executio. 71. 6. 7. & 8.
Carceratus non poteſt areſtari ab alio in die feriata. cap. 71. n. 12.
Carceratus pro uno delicto an, & quando poſſit pro aliis areſtari. 71. 14. & 15.
Carceratus pro delicto an poſſit areſtari pro debito. cap. 71. n. 16.
Carceratus poteſt ſicut ejus bona retineri pro alimentis. cap. 71. num. 21. & 22.
Carceratus ſi citetur ad inſtantiam alterius an, & quando teneatur comparere per procuratorem. cap. 71. num. 23. & 24.
Carceratus in uno Tribunali ſi citetur ad aliud quid ſervetur. 71. 25.
Carceratus ſi fuerit condemnatus, vel abſolutus an poſſit retineri pro debito. 71. 19. & 20.
Carcer privatus quando committatur. 53. 19.
Carcer eſt mala manſio, & morti æquiparatur. 70. 6.
Caſus fortuitus an, & quando veniat ſub generali promiſſio-

Digitized by Google

miſſione, & an expreſſo caſu fortuito veniat inſolitus. 1. 22. & c. 67. 6. & 11.
Caſus fortuitus quando debeat probari ab allegante. c. 17. n. 34.
Caſus ſuperveniens recipit declarationem à ſtatu præcedente. 51. 23.
Caſus fortuitus dicitur impetus, & inundatio aquarum. 97. num. 5.
Caupones habent omnem malam præſumptionem contra ſe. 11. 7.
Caupones, nautæ, & ſtabularii cadunt ſub Rubrica trium latronum. 37. 1.
Caupones qualiter teneantur de furto in hoſpitio, navi, vel ſtabulo commiſſo. 37. 2.
Caupones, & ſimiles tenentur de facto ſuæ familiæ. cap. 37. n. 4.
Caupones qualiter teneantur de facto viatorum, & extraneorum. 37. 7.
Caupones an teneantur ſi proteſtati fuerunt ſe nolle teneri de facto viatorum, & extraneorum. 37. 8. & 11.
Caupones an poſſint impedire ne aliud vicinum hoſpitium aperiatur. 37. 18.
Caupones an releventur à cuſtodia per traditionem clavium Cameræ factam hoſpiti. 37. 9.
Caupones præſumuntur in dolo quando furtum factum fuit ſine fractura, vel per feneſtram baſſam non habentem ferratam. 37. 10.
Caupones an teneantur de caſu fortuito, vel de leviſſima culpa. 37. 12. & 13.
Caupones an, & quando teneantur omnes viatores recipere. 37. 15.
Caupones qualiter excuſentur à pœna receptantium bannitos. 37. 16.
Caupones an ſint exempti ab albergo militum. cap. 37. n. 17. & 19.
Cauſa ſimulationis non debet de neceſſitate exprimi niſi petatur à parte, & ſufficit opinata. cap. 5. nu. 42. & 43. & 25. 42. & 43.
Cauſa juſta litigandi an, & quando excuſet ab expenſis etiam ſtante ſtatuto quod victus victori in illis condemnetur. 6. 4. & ſeqq.
Cauſa finalis denotatur ex proœmio. 10. 13.
Cauſa expreſſa à teſtatore debet attendi. 10. 14.
Cauſæ juſtæ recuſandi Judicem ſuſpectum quæ ſint. 12. 16. & ſeqq.
Cauſa ſimulationis quæ ſit juſta. 25. 40. & 41.
Cauſæ ſuſpicionis fugæ quomodo probari debeant. cap. 39. num. 22.
Cauſæ legitimæ excuſationis in tutelis, & curis quæ ſint. 47. 17.
Cauſa ceſſionis bonorum de jure debet expediri intra tres menſes. 54. 35.
Cauſa gravis, & urgens requiritur in alienatione rerum minoris. 98. 7.
Cauſa juſta alienandi quando dicatur adeſſe, & quæ ſint juſtæ cauſæ, ex quibus bona Eccleſiæ poſſunt alienari. cap. 69. n. 1. & ſeqq.
Cauſa an, & quando poſſit, vel debeat per Judicem expediri etiam poſt peremptam inſtantiam ſtatuti intra tempus à jure communi præfixum. 88. per tot.
Cauſa nova excuſat ab incurſu pœnæ in cautione de non offendendo. 93. 24.
Cautela ad probandum creditum ut mittantur litteræ debitori ſuper eo, qui illas recipiat ſine contradictione. c. 26. n. 5.
Cautelæ ad excludendum jus congrui. 68. 69.
Cautelæ pro filiofam. ad evitandum carceres pro debito eſt ut faciat ſe emancipare 81. 14. *Vide Privilegium.*
Cautela ut recipi poſſint fructus recompenſativi etiam data dilatione ad ſolvendum. 84. 34.
Cautela ad faciendum aliquem eſſe hæredem. 99. 13.
Cautio de reſtituendo pecuniam anterioribus quando ſit præſtanda à creditore, cui ſolvitur per emptorem de pretio rei emptæ. 19. 6. 15. & c. 84. 6.
Cautio Mutiana quando admittatur loco implementi conditionis. 38. 6.
Cautio Mutiana non habet locum in contractibus inter vivos, nec in piis cauſis. 38. 7.
Cautio Mutiana eſt præſtanda etiam ſi non petatur à parte. 38. 10.
Cautio Mutiana quid operatur, ſi non ſervetur conditio. 38. 12.
Cautio Mutiana eſt præſtanda ab uxore cui relicta ſunt alimenta ſi cum filio habitaverit. 38. 9.
Cautio juratoria quando non admittatur. 39. 30.
Cautio de modo implendo debet præſtari ab eo, cui fuit aliquid relictum ſub modo. 72. 5.
Cautio de reſtituendis ſumptibus litis ſubminiſtratis ab adverſario in caſu ſuccumbentiæ an, & quando ſit præſtanda. c. 86. n. 11.
Cautio de non offendendo quando non ſit præſtanda. cap. 93. n. 1.
Cautio de non offendendo præſtita ab una parte an valeat donec reciprocè præſtetur ab altera. 93. 2. & 3.
Cautio de non offendendo debet præſtari pro ſe, conſanguineis, & affinibus uſque in quartum gradum. c. 93. n. 4.
Cautio de non offendendo an cenſeatur ſublata, ut amplius non obliget quando fuit rupta ab alia parte. c. 93. n. 10.
Cautio de non offendendo an, & quando frangatur per inſultum. 93. 11. & ſeqq.
Cautio an rumpatur per exonerationem archibuſii contra alteram partem non ſequuta offenſione. 93. 12.
Cautio an rumpatur per conſpuentem in faciem alterius. 93. n. 14.
Cautio non rumpitur per ſimplices, ac verbales injurias. 93. 15.
Cautio non rumpitur per fœminas nec activè, nec paſſivè. 93. 16.
Cautio an rumpatur per adulterium, vel ſtuprum commiſſum cum uxore, vel filia alterius. 93. 17.
Cautio an rumpatur per furtum. 93. 18.
Cautio de non offendendo non rumpitur ceſſante animo offendendi. 93. 19.
Cautio an rumpatur per falſum teſtimonium perhibitum contra adverſarium. 93. 20.
Cautio non rumpitur ſtante nova cauſa. 93. 24.
Cautio de non offendendo non rumpitur per offenſionem eorum, qui poſſunt licitè offendi, & non comprehendit bannitos, nec activè, nec paſſivè. c. 93. n. 21.
Cautio an rumpatur ubi non conſtat quis primo offenderit, vel provocaverit. 93. 25.
Cautio de non offendendo quanto tempore duret. capit. 93. num. 29.
Cautio remanet extincta ſequuta pace, an autem ſufficiat pax extrajudicialis, vel debeat fieri coram Judice. cap. 93. num. 30. &c.
Cautio prædicta an comprehendat filios ſpurios, & naturales tantum. 93. 5.
Cautione rupta ab uno conſanguineo, tenetur ille reſtituere pœnam ei, qui coactus fuit ſolvere. 93. 28.
Cedens poſt ceſſionem factam non poteſt amplius agere cum jure ceſſo. 8. 31.
Cedenti poteſt obiici, Amice ad quid veniſti, ſi jus tuum alteri ceſſiſti. 8. 35.
Cedenti ſolvi non poteſt poſt ceſſionem. 8. 33.
Cedens non poteſt plus juris transferre quàm ipſe habeat. cap. 8. num. 39.
Cedens bonis non remanet à debito liberatus. 54. 5.
Cedens bonis qualiter teneatur cavere de ſolvendo, ſi ad pinguiorem fortunam devenerit. 54. 6.
Cedens bonis teneatur poſtea ſolum in quantum facere poteſt, & non poteſt amplius carcerari. 54. 7.
Cedens bonis poſteà repellitur ab agendo contra alios. capit. 54. num. 10.
Cedens bonis nihil poteſt retinere præter unam veſtem. 54. num. 19. *Vide Ceſſio.*
Cenſus poteſt licèt de uno fundo ad alium transferri ſine novatione. 30. 23.
Cenſus an poſſit imponi ſuper bonis fideicommiſſo ſubjectis, & quid ſequatur purificato fideicommiſſo. capit. 33. num. 11. & ſeqq.
Cenſus quomodo tribuat prælationem in venditione fundi cenſiti. *Vide Dominus cenſus.*
Cenſus ſuper re propria non conſiſtit. 36. 19.
Cenſus quando poſſit pro parte extingui. 56. 10.
Cenſus in extinctione non requiritur pecunia numerata, capit. 56. num. 10.
Ceſſio in ampla forma cum clauſula ponens, &c. transfert omnes actiones etiam directas in ceſſionarium, vel reddit eas inefficaces penes cedentem. 8. 32.
Ceſſio an ſit notificanda debitori, qui de illa notitiam habet. 8. 34.

Ceſ-

Digitized by Google

Ceſſio quando dicatur ſimulata, & calumnioſa. 22. 31.
Ceſſio jurium quo tempore ſit facienda, ut proſit ceſſionario. 44. num. 3.
Ceſſioni bonorum non poteſt renunciari etiam cum juramento. 54. num. 2.
Ceſſio bonorum an fieri poſſit poſt acceptatam dilationem quinquennalem. 54. 3.
Ceſſio bonorum poteſt prohiberi per ſtatutum expreſsè, vel tacitè. 54. 4.
Ceſſio bonorum non liberat a debito, ſed tantum parat exceptionem, ne cedens teneatur ultra quàm facere poſſit. capit. 54. num. 5.
Ceſſio bonorum facta cum uno creditore afficit omnes alios etiam non citatos. 54. 8.
Ceſſio bonorum non prodeſt pro debitis poſteà contractis, niſi iterùm fiat. 54. 9.
Ceſſio bonorum eſt refugium miſerorum, non præſidium doloſorum. 54. 12.
Ceſſio bonorum in quibus caſibus, & quando non proſit cedenti. 54. 13.
Ceſſio bonorum eſt nulla, ſi cedens ſibi denarium reſervat. cap. 54. 20.
Ceſſio bonorum qua forma ſit facienda. 54. 22. & 23.
Ceſſio bonorum non poteſt fieri ab hærede, qui non fecit inventarium. 54. 18.
Ceſſionis forma ignominioſa quando cenſeatur remiſsa per Principem. 54. 24.
Ceſſio bonorum qua forma ſervata fiat in ſtatu Eccleſiaſtico. cap. 54. 25.
Ceſſio bonorum facta per debitorem non prodeſt fidejuſſori, & quando ſecus. 54. 26.
Ceſſio bonorum pro quibus debitis non ſuffragetur. 54. 27. & ſeqq.
Ceſſionis bonorum cauſa intra quantum tempus expedienda. 54. 35.
Ceſſio bonorum fieri non poteſt ad evitandas publicas functiones. 54. 34.
Ceſſio juriſpatronatus non poteſt fieri ſine conſenſu Epiſcopi, & facta non prævalet alteri ceſſioni poſteà cum dicto conſenſu factæ. 96. 29.
Ceſſionarius repellitur per eaſdem exceptiones, quibus repellebatur cedens. 8. 39.
Ceſſionarius ſi agat proprio nomine, & non ceſſionario non poteſt obtinere, & quando ſecus. 22. 30. & 32.
Ceſſionarius non conjunctus habens ceſſionem à conjuncto an teneatur compromittere vigore ſtatuti. 55. 10.
Ceſſionarius qui non habet electionem fori ex ejus perſona, poteſt ad ſuum forum trahere debitorē ceſſum, qui non poterit declinare forum, prout potuiſſet contra cedentem. 55. 11.
Citatio generalis per proclama an ſufficiat in confectione inventarii. 3. 22.
Citatio partis eſt neceſsaria ad videndum eligi peritos. 12. 6.
Citatio eſt neceſsaria in relatione peritorum cùm habeat vim ſententiæ. 12. 7.
Citatio ad ſententiam remanet circumducta, & annullata ob admiſſionem aliorum jurium. 41. 2.
Citatio an, & quando ſit neceſsaria in taxatione expenſarum. 41. 7.
Citatio an, & quando ſit neceſsaria in laudo. 55. 32. & 33.
Citatio Rectoris requiritur in probatione utilitatis Eccleſiæ. 69. 13.
Citatio ſemper eſt neceſsaria illius, qui ex actu lædi poteſt. 69. 14.
Citatio non poteſt tolli per ſtatutum. 71. 9.
Citatio evaneſcit ob non comparitionem partis citantis. capit. 78. num. 6.
Citatio debet legitimè executa reproduci in termino. cap. 87. n. 7.
Citationis defectus ſanatur per comparitionem partis citatæ. 78. num. 8.
Citatio prima in principio cauſæ eſt perſonaliter exequenda. 78. num. 9.
Citatio perſonalis requiritur ad conſtituendum in verà contumacia. 78. 10.
Citatio ad ſententiam pro prima die juridica, & omni alia die, & hora, tamquam nimis vaga non valet ultra primam diem. 78. 11.
Citatio ſpecifica ad ſententiam pro certa die eſt neceſſaria, alias ſententia eſt nulla, nec valet ſtylus contrarius, cap. 78. 12.
Citatio an, & quando ſit neceſſaria in executione. cap. 6. num. 92.
Civis quis efficitur illius loci, in quo naſcitur, & iſta civilitas eſt aliis præſtantior. 49. 1. & 4.
Civis quis efficitur illius loci, in quo baptizatur. 49. 2.
Civium appellatione veniunt etiam comitatini. 49. 5.
Clauſula cæterata extenditur juxta conſuetudinem, & quid operetur. 14. 2. & ſeqq.
Clauſula cæterata quid complectatur. 14. 6.
Clauſula cæterata non operatur quando non fuit expreſſa intentio partium. 14. 17.
Clauſulæ quamtumvis geminatæ, & juratæ deficiente conſenſu non operantur. 14. 18.
Clauſulæ cæteratæ reſtringuntur ad ea, quæ ſunt de natura contractus, & non inducunt novam ſervitutem. c. 20. n. 14.
Clauſula non aliter, nec alio modo arguit intentionem præciſam. 17. 47.
Clauſula ſe referens ad Bullam præſervat à pœna. 17. 46.
Clauſula anullativa actus denotat formam ſubſtantialem. cap. 25. num. 3.
Clauſula ſibi invicem, & viciſſim reciprocam actionem inducit. 26. 33.
Clauſula ſine præjudicio reddit actum conditionalem, & removet conſenſum in caſu præjuditii. 30. 8.
Clauſula eo caſu importat reſtrictionem ad tempus delatæ ſucceſſionis. 34. 23.
Clauſulæ omnes redduntur inefficaces ex defectu conſenſus ſtante ſimulatione. 48. 14.
Clauſula *ad habendum, &c.* quando reddat emphyteuſim ad extraneos hæredes tranſitoriam, & quando cenſeatur appoſita de ſtylo Notariorum, & reſtringatur. 58. 4. & 13. & 21.
Clauſula juxta juris diſpoſitionem quid operetur. 58. 27.
Clauſula *quod ſpecialitas generalitati non deroget*, quid operetur. 73. 6. & 7.
Clauſula *ad habendum, &c.* & ſimiles, quid importent in Inveſtituris. 85. 14. & 15.
Clericatus ſuperveniens an eximat à jure ſtatutario Laicorum, & ſic an attendatur tempus conditi Statuti, vel delata ſucceſſionis. 34. 19. & 20.
Clericatus ſufficit ad eximendum à ſtatuto tempore, quo ſtatutum ſuum producit effectum. 34. 21.
Clericatus ſufficit ad eximendum à ſtatuto quando ejus verba ſunt directa in tempus delatæ ſucceſſionis. 34. 22. *Vide ſtatutum excludens.*
Clericus non poteſt gerere tutelam teſtamentariam. 4. 11.
Clericus tenetur petere tutorem conſanguineis ſuis pupillis. 4. 12.
Clericus in vita, reſpectu beneficii æquiparatur uſufructuario. 13. 20.
Clericus ſuccedens in beneficio non tenetur reſtituere ſemen dejectum hæredibus prædeceſſoris. 13. 22.
Clericus ſuccedens in beneficio an poſſit prætendere ſemina pro anno ſequenti ab hæredibus prædeceſſoris, qui recollectis fructibus ſtatim deceſſit. 13. 22.
Clericus ordinatus ſine patrimonio an, & quando poſſit agere coram Epiſcopo, ut illi provideat. 25. 44.
Clericus ordinatus ad titulum ficti patrimonii ſi ſit particeps fraudis incurrit in ſuſpenſionem, nec poteſt agere coram Ordinatore, ut illi provideat. 25. 45. & ſeqq.
Clericus non poteſt alienare, nec obligare bona, ad quorum titulum fuit ordinatus ſine conſenſu Epiſcopi, nec poteſt illa remittere, vel retrodonare donatori. capit. 25. num. 47. & ſeqq.
Clericus non poteſt reſignare beneficium, niſi habeat aliundè vivere. 25. 49.
Clericus alienando bona, ad quorum titulum fuit ordinatus, an incurrat ſuſpenſionem. 25. 51.
Clericus an poſſit uti ſtatuto Laicorum ad excludendum fœminas. 34. 2. & 5.
Clerici hæreditas an deferatur ſecundùm ſtatuta Laicorum. 34. num. 4.
Clericus an comprehendatur à ſtatuto Laicorum excludente fœminas, & earum deſcendentes. capit. 7. num. 34 & ſeqq.
Clerici non ligantur ſtatuto Laicorum circa ſucceſſiones,

Digitized by Google

-nes, nec aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ, vel earum familiares. 34. 10. & 11.
Clerici an ligentur ſtatuto Laicorum condito ob publicam utilitatem, & tranquillitatem populi. cap. 34. num. 17. *Vide ſtatutum*.
Clerici poſſunt activè uti ſtatuto Laicorum. 49. 10.
Clerici an poſſint cogi ad faciendum compromiſſum vigore ſtatuti. 55. 3. & ſeqq.
Clerici poſſunt activè uti jure congrui contra Laicos. capit. 2. num. 68.
Clerici poſſunt prohiberi ne utantur beneficio ſtatuti Laicorum, & hoc ab ipſo ſtatuto Laicorum. 68. 3.
Clerici quomodo poſſint paſsivè conveniri jure congrui. 68. 4. & ſeqq.
Clericus ſi vendat Laico, an poſsit emptor jure congrui conveniri. 68. 11. & 12.
Clericus ſi vendat alteri Clerico, ceſſat jus congrui. capit. 14. num. 68.
Clericus an, & quando poſſit pro Laico fidejubere. capit. 2. num. 81.
Clericus vigore cap. Odoardus de ſolut. non tenetur ultra quàm facere poſſit. 81. 4.
Clericus quando non gaudeat privilegio capit. Odoardus. capit. 81. num. 5.
Clericus non poteſt pro debito carcerari, non obſtante juramento, & obligatione Camerali, niſi expreſsè ſuo renunciaverit privilegio. 81. 7.
Clericus deveniens ad pinguiorem fortunam, tenetur in quantum facere poteſt. cap. 9. num. 81. *Vide privilegium*.
Clerici ab emendis litigiis, à cupiditate, & avaritia, & omni alia negotiatione abſtinere debent. 87. 24.
Comitatus venit appellatione Terræ, vel Civitatis. capit. 5. num. 49.
Comitatini veniunt appellatione Civium. 49. 5.
Commodum qui ſentit, debet ſentire incommodum. capit. 63. 4. & 11.
Commoditas poſſeſſionis nemini eſt auferenda. 92. 3.
Compenſatio de debito neceſsario teſtatoris admittitur cum legato, non autem de debito voluntario. cap. 7. n. 10. & ſeqq.
Compenſatio admittitur quando frater dotat ſororem, nam intelligitur facere animo compenſandi cum legato. cap. 21. num. 90.
Compenſatio nõ intrat etiam in debito neceſſario quando legatum apparet ex alia cauſa, quàm debiti factum. capitul. 10. 15.
Compenſatio legati cum debito, an admittatur, pendet à voluntate teſtatoris. 10. 16.
Compenſatio quando fuit oppoſita ipſo facto debitum extinguit. 56. 1.
Compenſatio poteſt opponi, etiam ſi ei fuerit renunciatum. 56. 2.
Compenſatio fit ipſo jure etiam ante oppoſitionem ad evitandam pœnam, & moram. 56. 3.
Compenſatio an, & quando poſſit opponi, etiam poſt ſententiam. 56. 4. & 5.
Compenſatio quando poſſit opponi in ſecunda inſtantia. c. 56. n. 6.
Compenſatio poteſt opponi à debitore debitoris convento. c. 56. n. 7.
Compenſatio qualiter poſſit opponi à fidejuſſore. c. 8. num. 56.
Compenſatio admittitur etiam in judicio Salviani. c. 9. n. 56.
Compenſatio qualiter admittatur ad extinguendum cenſum etiam pro parte. 56. 10.
Compenſatio non conſtituit in quaſi poſſeſſione exigendi. c. 56. 11.
Compenſatio dicitur impropria, & ficta ſolutio. 56. n. 12. Ubi quod non comprehenditur in ſtatuto loquente de ſolutione.
Compenſatio an admittatur in caſibus dilationem non patientibus. 56. 13.
Compenſatio an & quando admittatur etiam in debito jurato. 56. 14. & ſeqq.
Compenſatio de liquido ad non liquidum non admittitur, 56. 20.
Compenſatio non admittitur de eo quod requirit altiorem indaginem. 56. 21.
Compenſatio de liquido ad non liquidum quando admittatur. 56. 22. &c.
Compenſatio non admittitur in depoſito. 56. 24.
Compenſatio de ſpecie ad quantitatem non admittitur. 56. 25.
Compenſatio ut admittatur quæ ſint neceſſaria. 56. 26.
Compenſatio non fit de debito conditionali, vel in diem ad purum. 56. 27.
Compenſatio non eſt adeò favorabilis, prout retentio. 56. 28.
Compenſatio qualiter poſſit opponi contra unum tutorem pro debito alterius tutoris. 56. 33.
Compenſatio, quæ poterat opponi contra cedentem, an, & quando poſſit opponi contra ceſſionarium. 56. 34. & ſeqq.
Compenſatio non admittitur, quando quis repræſentat duas perſonas unam uti debitor, alteram uti creditor. 56. 31.
Compenſatio non admittitur de credito unius negotiationis, vel apothecæ ad debitum alterius etiam ſi agatur cum eiſdem perſonis. 56. 32. *Vide Retentio*.
Compromiſſum de rebus Eccleſiaſticis, vel ubi agitur cum Clerico factum in Laicum non valet. 55. 6.
Compromiſſum non poteſt peti ubi agitur de promiſſione jurata. 55. 7.
Compromiſſum peti non poteſt contra ſcripturam publicam, & liquidam. 55. 13.
Compromiſſum non valet ſuper teſtamento, niſi illius verbis lectis, & perſpectis. 55. 14.
Compromiſſum ſuper re clara, & non dubia eſt nullum. 55. 15.
Compromiſſum peti debet in termino à ſtatuto præfixo. 55. 16.
Compromiſſum an ſit faciendum toties quoties donec lis fuerit terminata. 55. 23.
Compromiſſum cum facultate prorogandi, durat ultra binam prorogationem. 55. 24.
Compromiſſum ſi prorogetur debet partibus intimari. 55. 25.
Compromiſſo facto an poſſint partes redire ad Judicem ordinarium. 55. 27. & 28.
Compromiſſum in quibus cauſis peti non poſſit. 55. 29. & 30.
Compromiſſum eſt nullum ſi præſcribat certam formam procedendi. 55. 37.
Compromiſſum nihil operatur antequam ſit acceptatum. 55. 38.
Compromiſſum an expiret ob dignitatem ſupervenientem in arbitro, vel tranſeat in ſucceſſorem. 55. 39.
Compromiſſum an requirat ſcripturam. 55. 40.
Compromiſſum poteſt fieri cum pœna, quæ poteſt exigi. 55. 41.
Compromiſſum factum ſine expreſſione temporis durat per triennium, & quando ulterius. 55. 44. & 45. *Vide ſtatutum, & Laudum*.
Conceſſio facta ad certum tempus, vel certum negotium illo finito reſolvitur. 7. 20.
Conceſſio emphyteuſis quando dicatur nova. 58. 34.
Conceſſio aquarum per viam publicam intelligitur ſine aliorum præjudicio, & facto ponte. 63. 7.
Conatus occidendi aliquem cum archibuſio quomodo puniatur. 64. 19.
Concluſio in cauſa quando dicatur facta, & quid operetur. 41. 1.
Condemnatus in pœnam exilii vel confinii an poſſit retineri pro debito. 71. 19.
Condemnatus in contumaciam ſolet admitti ad novas defenſiones. 71. 24.
Conditio an, & quando retrotrahatur tam in contractibus, quàm in ultimis voluntatibus ad effectum anterioritatis hypothecæ. 23. 1. & ſeqq.
Conditio antequam ſit impleta nihil ponit in eſſe, & quando habeatur pro impleta. 38. 1. & 2. cap. 89. 12. & ſeqq.
Conditio non requirit cauſam, & etiam levis, vel impertinens niſi ſit turpis, vel impoſſibilis debet impleri. 38. 3.
Conditio ſi ſine liberis ſubintelligitur à jure quando deſcendentes teſtatoris fuerint gravati. 38. 4. & c. 74. 11.
Conditio ſi ſine liberis an ſubintelligatur ubi fuit gravatus amicus intrinſecus. 74. 12.
Conditio ſi ſine liberis expreſſa facit ſubſtitutum exclu-

Digitized by Google

cludi per monaſterium, ſecùs autem tacita à jure ſubintellecta. 74. 13. & 14.
Conditio ſi ſine liberis deficit per exiſtentiam unius tantùm filii etiam ſi non ſit hæres, & quando requiratur quòd ſit hæres. 74. 19. & ſeqq. ad 31.
Conditio ſi ſine liberis appoſita Sacerdoti reiicitur, & eo mortuo admittitur ſubſtitutus tamquam purè vocatus. 74. 15.
Conditio ſine liberis deficit etiam ſi filius natus momento tantùm vixerit, vel etiam ſi poſthumus, & de ventre matris extractus. 74. 21.
Conditio ſi ſine liberis an deficiat per exiſtentiam fœminæ. 74. 23.
Conditio ſi ſine liberis an deficiat per exiſtentiam nepotis ex filio, vel filia præmortuis, & an per filios ſuſceptos à patre bannito. 74. 24.
Conditio ſi ſine liberis de quibus intelligatur an de adoptivis, naturalibus tantùm, vel legitimatis per ſubſequens matrimonium. 74. 25. & ſequentibus. *Vide Subſtitutus.*
Conditione pendente non eſt locus tranſmiſſioni. c. 80. n. 5.
Conditio omninò caſura, & eventura non impedit tranſmiſſionem. 89. 49.
Conditio caſtè, & honeſtè vivendi ſemper cenſetur appoſita uxori. 38. 5.
Conditio una diſtincta ab altera quid operetur. 58. 24.
Conditio cenſetur appoſita ad reddendum gravamen conditionatum. 67. 10.
Conditiones plures conjunctim appoſitæ debent omnes impleri. 72. 2.
Conditione non impleta non datur actio. 72. 4. 11.
Conditiones ſunt in triplici differentia, & quales ſint. 72. 8.
Conditio neceſſaria non reddit actum conditionalem, ſed purum. 72. 9.
Conditio eſt propriè de futuro eventu. 72. 9.
Conditio impoſſibilis quomodo vitiet contractus, vel non. 72. 12. & 13.
Conditio impoſſibilis in matrimonio reiicitur. 72. 15.
Conditio impoſſibilis in ultimis voluntatibus habetur pro non appoſita, & quando ſecùs, & vitiet ultimas voluntates, & quid in foro conſcientiæ. 72. 16. & ſeqq. ad 22.
Conditio de habitando in certo loco an dicatur reſtringere libertatem, & ſit reiicienda, vel non. 72. 23. & 24.
Conditio ſi legatarius non efficiatur Sacerdos an ſit reprobata. 72. 27. & 29.
Conditio qualiter differat à modo. 72. 6.
Conditio avertens à procreandis liberis non valet. 74. 1.
Conditio viduitatis reprobatur, tam in maſculo, quàm in fœmina virginibus, & quando valeat in aliis. 74. 2. 3. & 4.
Conditio invitans ad matrimonium contrahendum qualiter valeat. 74. 5.
Conditio contraria libertati matrimoniali reiicitur. 74. 5.
Conditio nubendi, vel præceptum ſub pœna amiſſionis magni lucri an ſit reprobata. 74. 6.
Conditio invitans ad procreationem filiorum eſt turpis ſi adiiciatur Sacerdoti, Monacho, vel Moniali. 74. 7.
Conditio nubendi debet intra triennium poſt pubertatem, & mortem teſtatoris impleri, aliàs dicitur defecta. 74. 8.
Conditio matrimonii ſpiritualis eodem tempore debet impleri prout alia matrimonii carnalis. 74. 9.
Conditio inducitur per ablativum abſolutum in quacumque diſpoſitione. 74. 10.
Conductor non ſolvens penſionem tempore convento cadit à commodo contractus, & poteſt expelli. 1. 1.
Conductor ejectus ex ſua culpa tenetur ſolvere penſionem pro toto tempore. 1. 2.
Conductor perſeverans in re conducta poſt finitum tempus dicitur tacitè reconducere. 1. 3.
Conductor quanto tempore perſeverare debeat poſt finitum tempus ut inducatur tacita reconductio. 1. 4.
Conductor cenſetur reconducere cum eadem penſione. 1. 5.
Conductor ſi velit recedere quomodo teneatur notificare domino. 1. 6.
Conductor tenetur ad penſionem donec reſtituat rem in eodem ſtatu bonitatis. 1. 8.
Conductor propter malum uſum poteſt expelli. 1. 9.
Conductor tenetur ad penſionem donec rem detinet. 1. 10.
Conductor ut dicatur tacitè reconduxiſſe quæ requirantur. 1. 12. &c. *Vide Reconductio.*
Conductor molendini an ſtante deſtructione cluſæ habeat remiſſionem penſionis. 1. 21. & c. 97. 4.
Conductor cenſetur reconduxiſſe ſub eiſdem pignoribus, & hypothecis, & via executiva contentis in primo contractu. 30. 1. & 2.
Conductor dicitur potius perſeverare, & continuare quàm de novo conducere. 30. 2.
Conductor repetit expenſas utiles, & neceſſarias in re conducta factas. 97. 2.
Conductor ſi re ad uſum deſtinatum uti non poſſit, habet remiſſionem penſionis. 97. 3.
Conductor rei inundationis aquarum ſuppoſitæ non habet remiſſionem penſionis. 97. 8.
Conductor ſciens ſtatum rei conductæ ſibi imputare debet. 97. 9.
Conductor, qui ſe obligavit ad omnia reparationum onera qualiter teneatur. 97. 12.
Conductor ad quas expenſas teneatur. 97. 14.
Conductor habens penſionem in manibus tenetur providere rei conductæ, aliàs non habet remiſſionem penſionis. 97. 15.
Conductor ſi eſt cauſa damni non habet remiſſionem. 97. 16.
Conductor tenetur denunciare locatori caſum, ob quem remiſſionem prætendit. 97. 18. *Vide Remiſſio.*
Conceſſio venditoris an probet contra emptorem. 7. 19. & 28.
Confeſſio ad unum finem facta non debet contrarium operari. 7. 24.
Conceſſio qualificata non poteſt dividi ſed debet in totum acceptari ſtante maximè unico contextu, & præſumptione juris pro qualitate adjecta. 7. 22. & 23.
Confeſſio conditionalis nihil ponit in eſſe. 7. 25.
Confeſſio qualificata in criminalibus habetur pro pura, & ſimplici, & ſufficit ad condemnandum ſi qualitas adjecta non probetur. 20. 22.
Confeſſio filiifamiliæ quod ſit mercator non validat contractum. 25. 12.
Confeſſio partium non attenditur ubi prohibetur contractus ſine certa qualitate ſi illam adſuiſſe fateantur. 25. 15.
Confeſſio inſtitoris nocet domino. 37. 5.
Confeſſio facta poſitionibus concernentibus dominium, & poſſeſſionem auctoris probat, licèt poſſeſſor non teneretur ei reſpondere. 44. 13. & c. 78. 19.
Confeſſio debitoris circa debitum quid operetur. 52. 3.
Confeſſio ſine cauſa non nocet. 52. 6.
Confeſſio emanata ex falſa cauſa, & ſuppoſito non vero eſt nulla, & non præjudicat. 52. 7. & c. 57. 21.
Confeſſio an, & quomodo admittat probationem erroris. 52. 4. & 5.
Confeſſio facta reſultans ex poſitionibus habitis pro confeſſis poteſt revocari, admittit probationem in contrarium, & perit perempta inſtantia. 78. 20. 21. & 22.
Confeſſio eſt major omni alia probatione. 79. 13.
Confeſſio partis circa valorem beneficii quid operetur. 96. 11. & 12.
Confirmatio ſtatuti quando dicatur in forma ſpecifica. 34. 13.
Confirmatio etiam in forma ſpecifica non ſupplet defectum voluntatis. 34. 14. & 15.
Conjecturæ denotantes ſimulationem quæ ſint. 5. 41. & cap. 48. 15. &c.
Conjecturæ in claris non ſunt neceſſariæ. 51. 30.
Conjecturæ reddentes emphyteuſim hæreditariam quales ſint. 58. 15. & ſeqq.
Conjecturæ denotantes emphyteuſim pactionatam. 58. 30.
Conjectura ſuperfluitatis admodum levis, & infirma. 67. 25. & cap. 46. 20.
Conjecturæ inducentes tranſmiſſionem quales eſſe debeant. 80. 13. &c
Conjecturæ inducentes vocationem quæ ſint. 80. 15.
Conjux tranſiens ad ſecunda vota tenetur reſervare filiis.

Digitized by Google

liis primi matrimonii quidquid ejus occaſione habuit. 35. 1. *Vide Diſpoſitio*.

Conjux legando in caſu ſecundarum nuptiarum an videatur injuriam ex illis reſultantem remittere. 35. 11. & 13. & 31. & 33.

Conjux tranſiens ad ſecunda vota non poteſt alienare in ſecundum conjugem pluſquam relinquat uni ex filiis primi matrimonii, & quare. 46. 2.

Conſenſus expreſſus tam patris, quam filiorum requiritur in remiſſione beneficii leg. fœminæ de ſecund. nupt. 35. 18. & 20.

Conſenſus non porrigitur ad ignorata, & incognita. 35. 22.

Conſenſus an inducatur ex fidejuſſione ad effectum ſe excludendi à jure congrui. 68. 48.

Conſenſus patronorum, & parochianorum requiritur in diſmembratione beneficii. 69. 15.

Conſenſus Epiſcopi eſt neceſſarius in ceſſione Juriſpatronatus, & an præſumatur ex lapſu temporis, & dicatur præſtitus per inſtitutionem factam ad præſentationem ceſſionarii. 96. 28. &c.

Conſilium ad delictum non eſt punibile niſi pluribus concurrentibus. 64. 14.

Conſignatio non eſt neceſſaria, ſed ſufficit ſimplex immiſſio, ut caupo, nauta, vel ſtabularius teneantur de furto. 37. 6.

Conſors præfertur vicino in retractu. 68. 16.

Conſortes ubi plures adſunt, locus eſt gratificationi quoad prælationem emendi. 68. 17.

Conſtitutio Ægidiana locum habet in Romandiola Eccleſiaſtica. 5. 51.

Conſtitutum dicitur ſimulatum, & non operatur ſtante ſimulatione contractus principalis. 5. 32. & 45.

Conſtitutum non operatur in præjudicium tertii. 5. 46.

Conſtitutum transfert poſſeſſionem in conſtitutarium. 8. 16.

Conſtitutum an faciat ceſſare remedium Salviani. 8. 17.

Conſtitutum transfert poſſeſſionem civilem, & naturalem ad effectum manutenendi, & quoſcumque alios effectus. 8. 18.

Conſtitutum non operatur niſi conſtet conſtituentem poſſediſſe tempore facti conſtituti. 8. 19.

Conſtituentem poſſediſſe negans tenetur probare. 44. 9.

Conſtitutum extinguitur morte conſtituentis, & quomodo hoc intelligatur. 8. 20.

Conſtitutarius retinet ſaltem civilem poſſeſſionem poſt mortem conſtituentis. 8. 21.

Conſtitutum operatur ut uxori competat retentio in bonis viri etiam nondum probata inopia. 29. 8.

Conſtitutum an probet primum extremum Salviani. 44. 8. & 10.

Conſtitutum ratione incertitudinis vitiatur. 62. 4.

Conſuetudo debet plenè probari in caſu de quo quæritur. 3. 17.

Conſuetudo facit præſumere titulum ac juſtitiam, & validitatem contractus. 17. 4.

Conſuetudo quando incipiat præſcribi. 17. 25.

Conſuetudo quomodo probetur, & quæ requirat. 17. 24.

Conſuetudo locandi bona Eccleſiæ quomodo ſit probanda. 69. 34.

Conſuetudo concedendi bona Eccleſiæ non poteſt alterari ſine beneplacito. 69. 36.

Conſuetudo ſolvendi intereſſe dotis qdomodo interpretanda. 84. 9.

Conſuetudo alienandi emphyteuſim in præjudicium vocatorum quando valeat. 90. 36.

Conſuetudo excuſat à pæna uſurarum. 160. 38. Non tamen excuſat à damnis verſus partem. 100. 42.

Conſuetudo non poteſt validare contractum evidenter uſurarium. 100. 39. Etiam ſi fuerit in contradictorio judicio obtenta. 100. 40.

Conſuetudo irrationabilis, & continens peccatum dicitur corruptela, & non eſt attendenda. 100. 41.

Contractus favore minorum claudicat. 98. 10. Idem in Eccleſia. 69. 20.

Contractus nullus debet, vel in totum approbari, vel in totum reprobari. 98. 17.

Contractus eſt individuus. 98. 18.

Contractus ex curſu temporis non dicitur ratificatus ſtante defectu ſolemnitatum. 4. 44.

Contractus viduarum, & ſimilium perſonarum mutuantium cum pacto certi lucri ſalvo capitali quomodo ſuſtineatur. 17. 9. & cap. 51. 32.

Contractus multi, qui videntur illiciti, fiunt liciti per tacitam aſſecurationem. 17. 10.

Contractus in dubio potius judicari debet licitus, quàm illicitus. 17. 15.

Contractus initus cum voluntate implicita contrahendi eo modo quo licitum eſt de jure non eſt uſurarius. 17. 8.

Contractus talis præſumitur qualis denominatur à partibus. 51. 22.

Contractus præſumitur qualis anteà fuit niſi aliter dicatur. 51. 25.

Contractus trium qualis ſit, & quomodo ſit licitus. 51. 31.

Contractus an, & quomodo ſuſtineatur non obſtante incertitudine. 62. 16.

Contractus carcerati, an, & quando valeat cum eo qui fecit carcerare, vel cum aliis. 70. 5. & ſeqq.

Contractus mulieris, vel minoris non poteſt auctorari ab intereſſe habentibus. 77. 3.

Contractus uxoris cum marito, vel filii cum patre an valeat. 77. 7.

Contractus an reſcindatur ex ſolo metu reverentiali. 77. 10.

Contractus ſine cauſa non ſubſiſtit. 87. 13.

Contractus eſt nullus non obſtante decreto quando conſtat de læſione. 87. 32.

Contractus quando dicatur ipſo jure nullus. 87. 41.

Contrahens non ſervatis ſolemnitatibus dicitur in dolo, & mala fide. 4. 43.

Contrahentes ſi ſe referant ad Bullam non incidunt in pœnam. 17. 46.

Contrahentes ſemper intelliguntur etiam hæredibus proſpicere. 58. 5.

Contrahentes in dubio intelliguntur ſe conformare cum ſtatuto, & conſuetudine loci. 80. 4.

Contrahens cum alio debet ejus conditionem, & qualitatem ſcrutari. 98. 8.

Contumax ſolet admitti ad novas defenſiones. 71. 24.

Contumax non auditur niſi refectis expenſis. 78. 1.

Contumax cui vigore ſententiæ fuit ablata tenuta non auditur niſi ſolvat. 8. 2.

Contumax quis non efficitur niſi præcedat trina citatio. 78. 4.

Contumax non dicitur niſi in die cadentis termini fuerit accuſata contumacia. 78. 5.

Contumax non reſpondendo præparatoriis qualiter habeatur pro confeſſo. 78. 13.

Contumax verus, vel fictus an poſſit appellare. 78. 23.

Corpus delicti ante omnia apparere debet, & quomodo probetur. 64. 1.

Creditores qualiter ſint citandi in confectione inventarii. 3. 19. & 22.

Creditores non poſſunt agere durante tempore confectionis inventarii. *Vide hæres*.

Creditor non poteſt moleſtare debitorem moribundum, nec ejus domeſticos. 3. 40.

Creditor miſſus in poſſeſſionem an, & quando poſſit ipſam rem vendere. 18. 1.

Creditor miſſus in poſſeſſionem tenetur ſingulo anno exhibere notulam fructuum, & conficere librum, in quo deſcribantur. 18. 13.

Creditor tenetur ſtare locationi factæ per debitorem. 18. 4.

Creditor tenetur locare bona, & fructus percipere alias ſibi imputantur qui locando percipi potuiſſent. 18. 5.

Creditor debet in locando carere culpa, alias ei imputatur ſumma pro quâ debuiſſent bona locari. 18. 7.

Creditori imputatur deterioratio bonorum debitoris ex ejus culpa ſequuta. 18. 8. & 10.

Creditor non poteſt arbores incidere niſi ſint ſilvæ ceduæ. 18. 9.

Creditor immiſſus pro fructibus decurſis habet retentionem pro decurrendis. 18. 11.

Creditor immiſſus pro certa ſumma non excluditur ab aliis ſummis ſibi debitis. 18. 13.

Creditor immiſſus in poſſeſſionem fundi, & pertinentiarum quæ poſſit occupare. 18. 14.

Creditor una via electa an, & quando poſſit ad aliam redire

Digitized by Google

redire donec fuerit ſatiſfactus. 18. 15.
Creditor anterior an, & quando poſſit avocare pecuniam ſolutam poſteriori. 19. 8.
Creditor tenetur præſtare cautionem de reſtituendo anterioribus ubi ſumus in concurſu, & actione tributoria. 19. 15. & c. 84. 6.
Creditor vendens bona debitoris an, & quando teneatur de evictione. 19. 18. & cap. 84. 3. & 4.
Creditor non comparens tempore cridarum cenſetur jus ſuum remittere. 19. 19.
Creditor ſi in termino aſſignato ad docendum de jure ſuo nihil dixit an amplius audiatur. 19. 20.
Creditor interveniens venditioni pignoris ſibi præjudicat. 19. 21.
Creditor qui factis cridis tempore confiſcationis non comparuit, amplius non auditur contra Fiſcum, nec contra debitorem reſtitutum ad bona. 19. 22.
Creditor poſterior habet jus offerendi contra anteriorem. 21. 1. *Vide jus offerendi.*
Creditor anterior an poſſit per poſteriorem cogi ad vendendum, & ſibi, ac illi ſatiſfaciendum. 21. 6.
Creditor poteſt occupare omnia bona debitoris, donec ſibi ſolvatur, & quando ſecus 21. 7. &c.
Creditor admittitur ad offerendum in ſubhaſtatione ſicut quilibet extraneus. 21. 13.
Creditor cognatus debitoris cæteris paribus præfertur in locatione bonorum. 21. 14.
Creditor tenetur probare dominium debitoris in re ſuper qua exequi facere intendit. 28. 15.
Creditor an, & quando poſſit unum ex fidejuſſoribus liberare, nec alii conqueri poſſint. 30. 28.
Creditor quæ probare debeat ut poſſit debitorem de fuga ſuſpectum facere carcerare. 39. 1. Et quæ narrare debeat. 39. 34.
Creditor tacens per multum tempus poſt habitam notitiam de inopia debitoris videtur illum denuò approbare. 39. 31.
Creditor tenetur cedere jura ſolventi contra alios, & quando hujuſmodi ceſſio ſit facienda. 44. 3.
Creditor ex cauſa ſeminis, vel collatici omnibus præfertur. 66. 22. 25.
Creditor habens obligationem alterius creditoris anterioris in bonis ejuſdem debitoris præfertur ex illo jure anteriori ſibi hypothecato cæteris poſterioribus. 66. 27.
Creditor æqualiter privilegiatus facit conquaſſari privilegia, & ordinem temporis attendi. 66. 24.
Creditor non habet hypothecam ſuper fructibus recollectis poſt mortem debitoris. 66. 26.
Creditor præfertur Fiſco in pœna pecuniaria. 71. 18.
Creditor an, & quando poſſit areſtare debitorem ſuum ad inſtantiam alterius carceratum. *Vide Carceratus.*
Creditor qui prior eſt tempore, potior eſt jure. 73. 1.
Creditor habens generalem, & ſpecialem hypothecam tenetur à ſpeciale incipere etiam ſtante clauſula conſtituti, & obligatione Camerali. 73. 2. & ſeqq.
Creditor habens omnia bona debitoris æquè obligata poteſt agere ad ſui libitum contra quæ velit. 73. 12.
Creditor interpellatus per fidejuſſores, vel poſſeſſores ad exigendum à debitore donec eſt ſolvendo an eo poſteà fallito poſſit contra illos agere. 73. 18.
Creditor ſi fuit negligens in exigendo à debitore an poſſit agere contra tertios poſſeſſores. 73. 16. 17. & 18.
Creditor cenſus an poſſit agere contra bona generaliter obligata non facta excuſſione fundi cenſuati. 73. 9. & 13.
Creditor poteſt agere Salviano pro uſufructu competente debitori in bonis filiorum. 81. 1.
Creditori an debitori competat electio declarandi in quam ſummam cedere debeat ſolutio, & quæ cauſa ſit eligenda. 84. 29.
Creditor prætendens ſibi aliquid deberi nō poteſt ab executione incipere, ſed debitorem convenire debet. 92. 1.
Creditor ut poſſit agere ante tempus quid probare debeat. 95. 6.
Creditor non habet actionem pro uſuris ſibi promiſſis. 100. 34.
Culpa lata dicitur non arare fundum, nec percipere fructus ex re fructifera. 18. 6.
Curator qualiter detur bonis abſentium, & aliquandò præſentium. 47. 1. & 2.
Curator datus in contractu ad auctorandum perſonam mulieris, vel minoris qualiter obligetur. 47. 3.
Curator quandò detur bonis defuncti non adita ejus hæreditate etiam ſi extet filius. 47. 4. & ſeqq.
Curator poteſt ex officio dari hæreditati jacenti, & quam auctoritatem habeat. 47. 7.
Curator non datur invitus, ſed voluntarius eſt quærendus. 47. 8.
Curator poſt aſſumptum onus non poteſt ſine juſta cauſa illud dimittere. 47. 9.
Curator ex quibus cauſis excuſetur. 47. 14.
Curator non poteſt officium dimittere ſine conſenſu intereſſe habentium. 47. 11.
Curator poteſt cauſa cognita per Judicem liberari. 47. 12.
Curator quæ adimplere debeat ut dicatur legitimè conſtitutus. 47. 13.
Curator datur invitus ex cauſa neceſſitatis, & quando dicatur adeſſe iſta neceſſitas. 47. 15.
Curator vigore ſtatuti Florentini non datur hæreditati jacenti. 47. 20.
Curator in contractu debet adhiberi quando alii auctorare debentes ſunt inhabiles. 77. 4.
Cuſtos animalium an, & quando teneatur de illorum periculo. 17. 31.

D

Damnum modicum vicini non attenditur ſtante utilitate ædificantis. 15. 5.
Damnum contingens ſine culpa in ſocida animalium commune eſſe debet. 17. 11.
Damna, & intereſſe an veniant in expenſarum taxatione. 41. 20.
Damnum emergens qualiter probetur, & quando debeatur. 51. 6. & ſeqq.
Damnum emergens an debeatur ante moram debitoris. 51. 7. *Vide Intereſſe, & Lucrum.*
Damnum, & incommodum alterius ſemper cenſetur exceptum in omni conceſſione. 79. 22.
Damnum emergens ut debeatur quid probandum. 100. 22.
Damnum emergens an præſumatur ceſſaſſe ſi debitor pecuniam habuiſſet pro ſatiſfaciendo æri alieno. 100. 23.
Debitor moribundus, nec ejus domeſtici poſſunt moleſtari. 3. 40.
Debitor habet remedium c. reintegrandæ pro recuperanda poſſeſſione ſibi ablata ſatiſfacto creditore. 18. 2.
Debitor reſtitutus ad bona confiſcata non poteſt moleſtari à creditoribus qui in cridis non comparverunt. 19. 22.
Debitor ſolvendo proprium debitum non reportat ceſſionem. 19. 28.
Debitor ut poſſit tamquam ſuſpectus de fuga carcerari, quæ præcedere debeant etiam ſtante ſtatuto quod ſuſpectus poſſit carcerari cap. 39. 1. &c.
Debitor non poteſt pro modica quantitate allegari ſuſpectus. 39. 6.
Debitor non poteſt uti ſuſpectus carcerari ex cauſa, quæ ſuberat tempore contractus, & quando ſecus. 39. 7. & 8.
Debitor qui emit merces pro contanti ſi ſe itineri accingat non ſoluto pretio, an & quando poſſit jurari ſuſpectus. 39. 12.
Debitor poſſidens immobilia etiam non æquivalentia an, & quando poſſit jurari ſuſpectus. 39. 14.
Debitor poſſidens mobilia æquivalentia an, & quando poſſit uti ſuſpectus carcerari. 39. 15.
Debitor in quo loco poſſidere debeat ut non poſſit carcerari. 39. 10.
Debitor non ex qualibet levi, & modica ſuſpicione, ſed urgenti, & gravi poteſt jurari ſuſpectus. 39. 17.
Debitor ex quibus cauſis dicatur ſuſpectus. 39. 19. & ſeqq.
Debitor ſatiſdando quomodo liberetur à carceribus. 39. 23.
Debitor in diem, vel ſub conditione vergens ad inopiam poteſt compelli ad ſatiſdandum de ſolvendo adveniente tempore 39. 24.
Debitor dans fidejuſſorem videtur approbare capturam niſi proteſtetur in contrarium. 39. 25. &c.

Debitor fidejuſſorem præſtans non dicitur conſentire in juriſdictionem. 39. 28.
Debitor ſuſpectus an poſſit relaxari ſub juratoria cautione. 39. 29.
Debitor carceratus non habens unde vivere an, & quando ſit alendus à creditore. 39. 31. & ſeqq.
Debitor tenetur actione mandati, vel negotiorum geſtorum relevare ejus fidejuſſores. 44. 2.
Debitor non debet relaxari etiam ſi ſit nulliter captus quando ex ejus confeſſione conſtat de debito. 52. 1. & 2
Debitor poteſt carcerari etiam ad inſtantiam procuratoris ceſſionarii, conſortis, ſocii, ſivè conjunctæ perſonæ creditoris. 52. 8.
Debitor carceratus ad inſtantiam ceſſionarii ſibi ceſſione non denunciata eſt nulliter captus. 52. 9.
Debitor ſuſpectus de fuga an poſſit incompetentiam Judicis allegare. 52. 10.
Debitor qui renunciavit proprio foro poteſt ubique conveniri. 52. 11.
Debitor ſuſpectus poteſt capi etiam diebus feriatis. 52. 12.
Debitor ſuſpectus poteſt etiam de nocte carcerari aliàs ſecus. 52. 13.
Debitor ſuſpectus poteſt ab ipſomet creditore arreſtari. 52. 15.
Debitor non poteſt arreſtari in Eccleſia, nec ejus circuitu. 52. 16.
Debitor an poſſit capi in domo, vel alio loco adjacente, & quid ſit ſuſpectus, vel agatur de debito Fiſcali. 52. 18. & ſeqq.
Debitor fugitivus non obſtante quolibet privilegio poteſt carcerari. 53. 18.
Debitor fugiens cum re aliena dicitur committere furtum. 53. 20. & 21.
Debito quilibet poteſt cedere bonis. 54. 1.
Debitor non poteſt renunciare ceſſioni bonorum etiam cum juramento. 54. 2.
Debitor tenetur volente creditore illi inſervire pro ſatisfactione debiti. 54. 21.
Debitor qui bonis ceſſit an, & quando poſſit pœnitere, & ceſſionem revocare. 54. 36. *Vide Ceſſio & Cedens.*
Debitor ex delicto, vel quaſi non habens in ære debet luere in corpore. 54. 53.
Debitor ceſſus, qui poterat declinare forum contra cedentem, non poteſt contra ceſſionarium privilegiatum in electione fori. 55. 11.
Debitor principalis qualiter poſſit defendere fidejuſſorem etiam cum exceptionibus perſonalibus, & fidejuſſori non competentibus. 75. 19. &c. 81. 11. & 12.
Debitor an, & quando poſſit declarare ad quem computum velit ſolutionem factam cedere, & quomodo electio devolvatur ad creditorem, & quæ cauſa ſit eligenda. 84. 29.
Debitor an, & quando teneatur interpellare creditorem ad recipiendum ſolutionem. 91. 15.
Debitor impetrans moratoriam à Principe an teneatur ſatiſdare de ſolvendo finita dilatione. 95. 7. & 8.
Debitor an efficiatur hæres per retentionem debiti. 95. 15.
Debitor an præſumatur ſatisfacturum fuiſſe æri alieno ſi pecuniam habuiſſet. 100. 23.
Debitum neceſſarium compenſatur cum legato, ſecus autem voluntarium. 107. & 10.
Debitum quomodo dicatur proprium reſpectu creditoris, licèt verè ſpectet ad alium. 19. 28.
Debitum inter ſocios omnium bonorum ab uno contractum de communi ſolvi debet, niſi procedat ex dolo, vel culpa. 31. 1. & 2.
Debitum contra ..um extra cauſam ſocialem, vel ſine cauſa, ut fidejuſſio dicitur ex culpa, & ſpectat ad eum, qui ſe obligavit. 31. & 9.
Debitum qualiter ante capturam vigore ſuſpicionis fugæ ſit probandum. 39. 3.
Debitum probatur juramento creditoris ante capturam quando periculum eſt in mora, ſed poſt capturam debet legitimè probari. 39. 4. & 5.
Declaratio teſtatoris ob quam cauſam legaverit debet attendi. 10. 14.
Declaratio domini directi ſufficit ad inducendam caducitatem. 65. 4.
Decotio doloſa requiritur ad amittendum beneficium ceſſionis bonorum. 54. 15.
Decoctus quinam dicatur ut creditoribus ſatisfieri debeat ſecundum æs, & libram juxta ſtatutum Mercantiæ Florentiæ. 54. 16. & 17.
Decoctus doloſè, & fraudulenter ultimo ſupplicio afficiendus. 54. 18.
Decretum Judicis in inventario licèt non neceſſarium inducit præſumptionem validitatis. 3. 14.
Decretum Judicis qualiter debeat eſſe ſcriptum, & inſtantibus partibus interpoſitum. 87. 30.
Decretum Judicis qualiter cum cognitione cauſæ interponendum. 87. 31.
Decretum in donationibus tamquam ſine cauſa non operatur. 87. 33.
Decretum vigore ſtatuti interpoſitum alios defectus non ſupplet. 87. 35.
Decretum Judicis non Juriſperiti nullam juſtitiæ præſumptionem habet. 87. 36.
Decretum indebitè interpoſitum in quas pœnas facit incidere Judicem. 87. 37.
Defenſio eſt permiſſa non ſolum corporis, ſed rerum, propinquorum, amicorum, & ſociorum, & quomodo. 20. 11.
Defenſio facta cum armis captis de domo, apotheca, vel latere alterius non eſt punibilis reſpectu momentaneæ delationis armorum. 20. 12. & 13.
Defenſio eſt magis favorabilis, quàm offenſio. 64. 25.
Delatio armorum momentanea non eſt punibilis. 20. 13.
Delatio armorum eſt permiſſa ad perſecutionem bannitorum. 20. 14.
Deliberatio bonorum ſub haſta non poteſt fieri niſi præſente pecunia. 21. 21.
Deliberatio non debet fieri pro viliori pretio, ſed pro juſto, creditori etiam invito bona adjudicari. 21. 18.
Delictum commiſſum in loco ſacro, reſpectu ſacrilegii eſt mixti fori, & reſpectu vulnerum ſpectat tantùm ad Judicem ſæcularem. 9. 3. 4. & 5.
Delictum mentale ſolum Deum ultorem habet. 64. 18.
Delinquens quandoque poteſt duplici pœna puniri civili, & Eccleſiaſtica. 9. 6.
Delinquens nondum bannitus, ſed de proximo banniendus an, & quando poſſit impunè ab omnibus offendi tamquam bannitus. 93. 23.
Denunciatio venditionis fundi cenſiti eſt facienda ab emptore domino cenſus. 68. 13.
Denunciatio venditionis eſt neceſſaria, licèt conſors, vel vicinus habeat de illa aliundè notitiam. 68. 55.
Denunciatio venditionis quibus ſit facienda ubi agitur cum pupillo. 68. 59.
Denunciatio venditionis an ſit neceſſaria quando certum eſt vicinum non poſſe emere ob ejus paupertatem. 68. 57. & 58.
Denunciatio venditionis an ex curſu temporis præſumatur. 68. 61.
Depoſitio teſtium nulla an, & quando poſſit de conſenſu partium convalidari. 92. 52.
Deſcendentes tranſmittunt hæreditatem aſcendentium, etiam ſi ignoraverint delationem. 89. 35. *Vide Tranſmiſſio.*
Deterioratio bonorum an, & quando imputetur creditori poſſidenti pro ſuo credito. 18. 8. & 10.
Deterioratio conditionis debitoris debet eſſe magna, & emergens poſt contractum, ut ſit locus capturæ. 39. 7.
Deterioratio eſt probanda per apertiſſimas probationes poſt capturam, vel ante ubi periculum non eſt in mora. 39. 9. & 10.
Dictio, *Item*, an, & quando ſit repetitiva. 10. 23. & ſeqq.
Dictio *univerſalis* nihil excludit. 10. 30.
Dictio, *Omnia*, & cujuſcumque generis facit comprehendi quæ aliàs non comprehenderentur. 10. 33.
Dictio, *Secundum*, operatur, ut tota diſpoſitio habeatur pro expreſſa. 36. 6.
Dictio, *Si*, conditionem importat. 72. 1. & c. 87. 21.
Dictio, *Niſi*, conditionem, & formam importat. 87. 17.
Dies feſtus an incipiat à media nocte præcedente, & finiat media nocte ſubſequente, vel quomodo. 52. 14.
Dies, an nox dicatur donec eſt aliqua claritas ſuper terram, licèt Sol occiderit, vel nondum natus fuerit. 52. 14.
Dies interpellat pro homine. 65. 6.

Digitized by Google

Index Rerum.

Differentia nulla eſt inter maſculos, & fœminas in ſucceſſionibus de jure communi. 27. 1. & c. 45. 1.

Differentia inter arbitrum, & arbitratorem quæ ſit. 55. 31.

Differentia quando conceſſio fit per modum affirmativum, vel negativum. 58. 25.

Differentia cur debitor ſuſpectus poſſit capi die feriata, & non arreſtari ſi ſit carceratus. 71. 13.

Dilatio contra debitum juratum an, & quando poſſit de honeſtate juſtitiæ, & ſine peccato concedi per Principem. 95. 9.

Dilatio conceſſa debitori an proſit ſequeſtratario. 95. 21.

Dilatio an ut valeat ſit præſtanda cautio de ſolvendo ea finita. 95. 7. & 8.

Dilatione data ad ſolvendum pretium mobilium non poteſt quidquam ejus occaſione recipi citrà uſuram. 100. 8. & 17. *Vide fructus*.

Disjunctiva inter plures perſonas importat, ut juxta ordinem litteræ cenſeatur unaquæque vocata. 82. 15.

Diſpoſitio legis ceſſat ceſſante ejus ratione, & quando ſecus. 34. 3. & 6.

Diſpoſitio generalis non trahitur ad id quod in ſpecie fieri prohibetur. 34. 14.

Diſpoſitio l. fœminæ C. de ſecund. nupt. procedit etiamſi ex ſecundo matrimonio non adſint liberi. 35. 2.

Diſpoſitio d. l. procedit tam in matre, quàm in patre. 35. 3.

Diſpoſitio d. l. procedit etiam reſpectu quæſitorum mediante ſucceſſione filiorum prædefunctorum. 35. 3.

Diſpoſitio d. l. non procedit in bonis non immediatè, ſed mediatè provenientibus à primo matrimonio. 35. 4.

Diſpoſitio d. l. ceſſat ubi non adſunt filii primi matrimonii, quibus bona reſervari poſſint. 35. 5.

Diſpoſitio d. l. fuit inducta in pœnam injuriæ illatæ filiis, & primo conjugi. 35. 9.

Diſpoſitio d. l. eſt inducta ſolo favore filiorum. 35. 14.

Diſpoſitioni juris communis difficilius renunciatur quàm privilegio. 35. 19.

Diſpoſitioni l. hac ædictali non poteſt derogari per pactum, ſed benè per ſtatutum, & quando ei cenſeatur derogatum. 46. 11. & ſeqq.

Diſpoſitio d. l. continet quod conjux tranſiens ad ſecunda vota non poſſit alienare in ſecundum conjugem plus quam relinquat uni ex filiis prioris matrimonii. 46. 2.

Diſpoſitio generalis non trahitur ad actum juratum niſi exprimatur. 53. 11.

Diſpoſitio generalis non comprehendit pias cauſas. 53. 8.

Diſpoſitio mandans donationes inſinuari, vel in aliquo loco regiſtrari an comprehendat juratas. 53. 13.

Diſpoſitio ſub duplici conditione admittitur. 58. 26.

Diſtinctio unius caſus ab altero quid operetur. 67. 2.

Diſtinctio unius conditionis ab altera quid operetur. 58. 24.

Divinari non debemus, & extraneis interpretationibus gravamen inducere. 67. 18.

Diviſio vicem emptionis, & venditionis obtinet. 68. 34.

Diviſio fructuum pendentium pro rata temporis an ſit facienda inter hæredes emphyteutæ, & dominum. 13. 3. & ſeqq.

Diviſione fundi facta non poteſt unus per partem alterius tranſire, & quando ſecus. 14. 5. & 6.

Diviſio fructuum communibus expenſis, & laboribus recollectorum quomodo ſit facienda inter fratres ruſticos, & an eorum filii, & uxores participare debeant. 31. 11.

Diviſio non extinguit hypothecam ſuper re communi per unum ex ſociis conſtitutam. 31. 24. & 26.

Diviſio dotis maternæ qualiter ſit facienda inter filios utriuſque matrimonii, & vitricum, & quam portionem unuſquiſque ferat. 46. 10.

Doctores an, & quales poſſint, vel non poſſint carcerari pro debito. 53. 16. & 17.

Dolus, & fraus ex quibus dicatur ceſſare in inventario. 3. 16.

Dolus præſumitur in eo, qui contrahit non ſervatis ſolemnitatibus. 4. 43.

Dolus futurus non poteſt remitti. 8. 51.

Dolus magis arguitur ex ſubmiſſione tertiæ perſonæ. 70. 13.

Dolus non præſumitur niſi probetur. 73. 17.

Dominium utile conſolidatur cum directo ſtante devolutione, & quod duplex erat, unum efficitur. 13. 7.

Dominium vel ſaltem poſſeſſio requiritur in volente retrahere rem vicinam venditam. 68. 23. & 36.

Dominium eſt ſuffocativum omnium aliorum jurium minoris potentiæ. 92. 39. & c. 96. 27.

Dominus poteſt finito tempore quandocumque conductorem expellere in prædiis urbanis, & quid in ruſticis. 1. 7.

Domini duo ejuſdem rei eodem tempore in ſolidum dari non poſſunt. 13. 8.

Dominus fundi eſt etiam dominus fructuum. 13. 9.

Dominus ſervitutis tenetur ſibi aptare locum, & dominus ſoli ſervientis tenetur ſolum præſtare patientiam. 16. 9. & c. 97. 13.

Dominus loci ſervientis debet manutenere ſervitutem oneris ferendi ſuis expenſis. 16. 10.

Dominus cenſus omnibus præfertur in emptionem fundi cenſiti. 36. 1.

Domino cenſus debet denunciari venditio fundi cenſiti, & quid ſi aliundè notitiam habeat. 36. 2.

Dominus cenſus non habet retractum ſtante illius nullitate, prout nec adverſus vicinos, vel conſanguineos. 36. 3.

Dominus cenſus retrahens quando poſſit imputare cenſum in partem pretii. 36. 5.

Dominus cenſus recipiendo terminos decurſos ab emptore an videatur renunciare retractui. 36. 8.

Dominus cenſus retrahens an teneatur reſtituere melioramenta. 36. 9.

Dominus cenſus habet retractum ſolum ſuper fundo cenſito non ſuper toto prædio. 36. 10. & 11.

Dominus cenſus anterioris præfertur domino cenſus poſterioris etiam majoris ſummæ quando omnes cenſus ſunt ſuper eodem fundo particulari. 36. 12. & 13.

Dominus cenſus quando poſſit retrahere alias res cum fundo cenſito venditas. 36. 14. 15. & c. 68. 71.

Dominus tenetur pro facto inſtitoris tacitè, ut expreſsè præpoſiti. 37. 5.

Dominus directus an, & quando poſſit emphyteuſim devolutam pro ſe retinere, vel teneatur proximiores emphyteutæ etiam fœminas inveſtire. 58. 7. & ſeqq.

Dominus directus quando dicatur pro ſe nolle retinere. 58. 9.

Dominus directus recipiens canonem ab extraneo, in quem devenit emphyteuſis an videatur illius inſtitutionem approbare. 58. 44.

Dominus directus an poſſit propria auctoritate emphyteutam expellere. 65. 5.

Dominus directus an, & quando per receptionem canonis ſibi præjudicet quo ad caducitatem incurſam, & videatur illam remittere. 65. 16. & 17.

Dominus fundi præfertur omnibus in fructibus in eo recollectis. 66. 23.

Dominus directus omnibus præfertur in emptione rei emphyteuticæ. 68. 9.

Dominus an poſſit abuti ſubſtantia ſua cum damno alterius, cùm in re ſua ſit moderator, & arbiter. 79. 16. & 17.

Dominus directus an teneatur inveſtire eum, in quem fuit facta alienatio per emphyteutam, qui ſit ultimus de comprehenſis in inveſtitura, & cujus jus per mortem finiebat. 85. 1. & 21.

Dominus directus quid facere debeat ubi emphyteuſis devenit ad manus mortuas. 85. 16.

Dominus directus quando non poſſit denegare conſenſum alienationi, & novam inveſtituram juxta tenorem primæ, & quid agendum ſi recuſet. 85. 24.

Dominus directus an poſſit novam inveſtituram concedere in præjudicium comprehenſorum in prima. 85. 7. &c.

Domus appellatione venit tota quam teſtator habitabat. 10. 18.

Domo legata continetur etiam apotheca ſubtus eam exiſtens. 10. 19.

Domus quandoque pro patrimonio uſurpatur. 10. 29.

Domus habitatione reſervata intelligitur quo ad totam domum. 24. 31. & 33.

Domus ſua cuique tutiſſimum refugium eſſe debet. 79. 19. & c. 52. 18. & ſeqq.

Domus an ſit æſtimanda uti ædificium, vel uti mace-

ries ad cognoſcendam quantitatem melioramentorum. 98. 40.
Donans poteſt agere ad rem ſibi reſervatam. 24. 24.
Donans, qui ſibi reſervavit habitationem domus poteſt totam domum habitare, vel locare excluſo donatario. 24. 29. & 30.
Donans poteſt per pactum ſibi reſervare facultatem revocandi. 59. 2.
Donans an tranſmittat ad hæredes jus revocandi donationem. 59. 7.
Donans ſtante incertitudine rei donatæ poteſt conveniri ad tradendum, & certificandum rem donatam. 62. 21.
Donatarius habet remedium Salviani probatis extremis. capit. 1. num. 5.
Donatarius non obſervans promiſsa privatur jure donationis. 59. 8.
Donatio facta abſenti nullum jus tribuit ante ratificationem. cap. 2. num. 5.
Donatio mere lucroſa acquiritur abſenti ex ſtipulatione Notarii, ſecùs ſi habeat onus admixtum. 5. 4.
Donatio facta piæ cauſæ jus tribuit ex ſtipulatione Notarii. cap. 5. nu. 5.
Donatio non præſumitur ratificata à donatario niſi probetur in eo ſcientia donationis. 5. 6.
Donatio acquiritur abſenti quando condonatarius fuit præſens, & pro illo acceptavit. 5. 7.
Donatio facta filiis naſcituris illis acquiritur ante ratificationem. 5. 8.
Donatio facta pluribus gradatim, ſi revocetur quoad primum non cenſetur revocata quoad alios. 5. 9.
Donatio facta infanti ſtatim illi jus tribuit etiam contra tertium, & an ſit ratificanda ab eo facto majore. 4. 11. 12. & 13.
Donatio facta abſenti quando ſtatim jus tribuat ante ratificationem. 5. 14.
Donatio non inſinuata nullum jus tribuit, & poteſt revocari. 5. 15.
Donatio non inſinuata ſuſtinetur hodie uſque ad 700. aureos. 5. 17.
Donatio quòd excedat dictam ſummam debet ab allegante probari. 5. 18.
Donatio non inſinuata in totum corruit, nec in aliqua ſumma valet ubi ſumus inter perſonas ſuſpectas, & prohibitas donare, & ubi adſunt plures defectus. 6. 19.
Donatio inter patrem, & filium regulariter prohibita. 5. 30. & 33.
Donatio inter patrem, & filium an firmetur juramento, vel morte quando res non fuit tradita, & an ſufficiat conſtitutum. 5. 31.
Donatio inter patrem, & filium eſt minus prohibita quàm inter virum, & uxorem. 5. 34.
Donatio omnium bonorum non valet, ſed virtute juramenti ſuſtinetur quoad præſentia. 5. 35. & 40.
Donatio ut valeat, ad quam ſummam debeat aſcendere reſervatio pro teſtando. 5. 36. 37 38. & 39. ubi quod allegans ſummam reſervatam eſse modicam tenetur probare.
Donatio cauſa mortis eſt ſpecies teſtamenti, & poteſt revocari. 24. 1.
Donatio ex quibus cognoſcatur eſse cauſa mortis. 24. 2.
Donatio cauſa mortis revocatur per mortem donatarii ante donatorem. 24. 3.
Donatio cauſa mortis revocatur per voluntariam alienationem, vel pignorationem rei donatæ, ſive ex ſola pœnitentia. cap. 24. 4. & 5.
Donatio facta uxori per maritum ea præmoriente reſolvitur. 24. 7. & 21.
Donatio non acceptata à donatario non tranſit ad hæredes. 24. 9.
Donatio quomodo dicatur eſse inter vivos etiam facta mentione mortis. 24. 10.
Donatio dicitur inter vivos quando fuit aliquid reſervatum, vel ubi ſit mentio hæredum, vel ubi fuerunt adhibiti tantùm duo teſtes. 24. 11. & ſeqq.
Donatio inter vivos non revocatur per mortem donatarii ante donatorem etiam ſi res non fuerit tradita, ſed tranſit actio ad hæredes. 24. 16. &c.
Donatio perfecta auctoritate Principis reſcindi non poteſt. 24. 18.
Donatio facta filio an, & quando eo præmoriente revertatur ad patrem. 24. 20. & ſeqq.
Donatio inter patrem, & filium, vel inter virum, & uxorem quando valeat. 24. 22. & an firmetur juramento. 77. 8.
Donatio facta ſub modo, illo non impleto poteſt revocari. 24. 25.
Donatio quare poſſit ex cauſa ingratitudinis revocari, etiam ſtante pacto in contrarium. 24. 27. & 28.
Donatio qualiter revocatur per ſupervenientiam filiorum. 25. 29. &c.
Donatio quando dicatur ſimulata. 25. 35. & ſeqq. *Vide Simulatio.*
Donatio nunquam præſumitur ubi poteſt capi alia conjectura. 42. 7. ſed potius præſumitur fatuitas, & error in facto proprio ibid. 8. & c. 87. 11. & 12.
Donatio quando ſit doloſa, & ſimulata, ac tertio non præjudicet. 44. 15.
Donatio facta abſenti eſt irrevocabilis, & jus tribuit donatario etiam ante ratificationem reſpectu donantis, & hæredum. 48. 1.
Donatio facta abſenti ante ratificationem non præjudicat tertio. 48. 2.
Donatio dicitur tacitè revocata ſtante alienatione rei donatæ ante factam ratificationem. 48. 4.
Donatio facta abſenti ſtat in ſuſpenſo ante ratificationem non obſtante ſtipulatione Notarii. 48. 7.
Donatio. ſtante ſtatuto Florentino acquiritur abſenti etiam ſine ceſsione, & ratificatione. 48. 8.
Donatio facta abſenti eſt valida, & irrevocabilis quoad Fiſcum etiam ante ratificationem. 48. 10.
Donatio ſimulata non valet, & ex quibus ſimulata dicatur. 48. 11. & ſeqq.
Donatio in dubio cenſetur facta contemplatione perſonæ nominatæ, & non aliorum. 83. 3.
Donatio de quo conſtat per publicum inſtrumentum habet omnimodam præſumptionem veritatis, nec falſa diei poteſt ex conjecturis. 48. 21.
Donatio jurata an ſit de neceſsitate regiſtranda in libro Gabellæ Contractuum Florentiæ ut tertio præjudicare poſſit. 53. 13.
Donatio poteſt inſinuari, vel regiſtrari quandocumque, ſed tunc demum à die regiſtri incipit valere. 53. 14.
Donatio facta filio cauſa Sacerdotii adipiſcendi an in ejus partem, & legitimam imputetur. 57. 13. & cap. 61. num. 1. & cap. 83. num. 15. & 16.
Donatio inter vivos revocari poteſt ex cauſa conventionis appoſitæ, & ob pacta non ſervata. 59. 1.
Donatio quæ poterat revocari à donatore, an poſſit revocari ab ejus hæredibus. 59. 7.
Donatio ratione incertitudinis an, & quando ſit nulla. 62. 6. & ſeqq.
Donatio ſuſtinetur uti contractus innominatus non obſtante incertitudine. 62. 10.
Donare eſt perdere, & nemo præſumitur ſuum jactare. cap. 87. num. 11.
Donatio facta Clerico quomodo ſit nulla. 87. 24.
Donatio quando dicatur ob cauſam. 87. 29.
Dos non poteſt peti per matrem niſi reddita ratione tutelæ. 4. 8. & melius. 8. 44. & ſeqq.
Dos dicitur debitum voluntarium, & non compenſatur cum legato niſi extent conjecturæ in contrarium. 10. 7. 8. & 12.
Dos poteſt per uxorem peti una cum legato. 10. 9.
Dos non poteſt commutari de re in pecuniam, nec è contra, niſi duobus concurrentibus. 28. 6.
Dos non poteſt per pactum effici deterioris conditionis. 28. 8.
Dos in fundo conſiſtens tutior reputatur, quàm in pecunia. 28. 9.
Dos habet privilegium tacitæ ſtipulationis. 29. 4.
Dos an poſſit repeti non probata ejus ſolutione, & quid ſtante negligentia viri in exigendo. 29. 1. & 5.
Dos poteſt repeti facto divortio ex culpa viri, aliàs ſecus. cap. 29. n. 12.
Dos poteſt defendi ab uxore, & ea mortua à filiis. 29. 15.
Dos quando dicatur congrua ſtante ſtatuto excluſivo. 45. 16.
Dos debetur tantùm tempore nuptiarum ubi non ſuccedit loco legitimæ, nec tranſmitti poteſt. 45. 28. & c. 60. 8.
Dos matris qualiter ſit dividenda inter filios utriuſque matrimonii, & vitricum. 46. 10.

Digitized by Google

Dos filiarum an ſit detrahenda uti æs alienum ex tota hæreditate, vel ex legittima filio gravato competenti. 60. 1.
Dos an, & quando ſuccedat loco legitimæ. 60. 2. 4. & 5.
Dos in dubio ſuccedit loco legittimæ. 60. 3.
Dos in quibus caſibus non ſuccedat loco legittimæ. 60. 6.
Dos vivente patre non ſuccedit loco legittimæ, ſed tantùm poſt ejus mortem. 60. 7.
Dos ubi ſuccedit loco legittimæ ſtatim peti poteſt. 60. 9.
Dos ſoluto matrimonio non dicitur propriè dos. 67. 6.
Dos ſcutorum mille olim magna, hodie minima reputatur. 69. 41.
Dos data filiæ an ea mortua revertatur ad patrem, vel ad filios ipſius filiæ. 77. 25. 26. & 28.
Dos, quæ aufertur ab avo, & transfertur in nepotes an, & quando illis imputetur in legittimam ab avo, vel à matre debitam. 77. 26. & 27.
Dos mortuo patre conſolidatur in filia, & illius patrimonium efficitur. 77. 29.
Dubitans æquiparatur ignoranti. 57. 24.
Durum eſt credere ſcripturæ qua annotatione propria quis ſibi debitorem conſtituit. 11. 1.
Durum eſt ut quis cogatur ad ſolvendum non oſtenſa, & conſignata re pro qua convenitur. 11. 5.

E

ECcleſia nondum conſecrata an gaudeat immunitate. c. 52. n. 17.
Eccleſia an reſtituatur in integrum ſtante læſione. 69. 9.
Eccleſia poſt impetratum beneplacitum Apoſtolicum non poteſt à contractu recedere. 69. 22. & 24.
Eccleſia non poteſt alienare, nec concedere bona etiam ſolita locari, in manum mortuam ſine beneplacito Apoſtolico. cap. 69. 37.
Eccleſia quando poſſit cum ſolo conſenſu Epiſcopi concedere in emphyteuſim rem ſterilem. cap. 69. n. 38. & 39.
Eccleſia non privatur legato ob modum non impletum, ſed cogitur adimplere. 72. 7.
Eccleſia non poteſt dici loco filii, ſed loco uxoris. 74. 16.
Electio ſpectat ad creditorem in alternativis remediorum. 18. 16.
Electio ſpectat ad Epiſcopum ſtante paritate vocum patronorum. 96. 5.
Electio eſt danda emptori ſupplendi pretium, vel reſtituendi bona in remedio l. 2. C. de reſcind. vend. & idem in reſtitutione in integrum. 98. 20. & 21.
Emancipatio eſt nulla niſi fuerit notificata Univerſitati Mercatorum Florentiæ. 25. 16.
Emphyteuta in quibus majus habeat jus quàm uſufructuarius. 13. 18.
Emphyteuta æquiparatur uſufructuario quoad fructus. capit. 13. n. 17.
Emphyteuta an tranſmittat ad ſuos hæredes aliquod jus in fructibus pendentibus. 13. 2. 7. & ſeqq.
Emphyteuta an tranſmittat ad ſuos hæredes ſaltem jus repetendi expenſas ſeminis, & culturæ. 13. 31. & 32.
Emphyteuta debet infra duos menſes petere inveſtituram. 58. n. 3.
Emphyteuta quando excludatur à melioramentis. 58. 32.
Emphyteuta per alienationem neceſſariam non incurrit caducitatem. 58. 40.
Emphyteuta Eccleſiæ ceſſans per biennium poteſt expelli. cap. 65. n. 1.
Emphyteuta an poſſit expelli propria auctoritate, vel ſit neceſſaria Judicis ſententia, vel ſufficiat ſola domini declaratio. 65. 4. & 5.
Emphyteuta an, & quando poſſit celeri ſatisfactione moram purgare. 65. 10. & ſeqq. per tot.
Emphyteuta an poſſit retrahere rem ſibi contiguam venditam. 68. 39.
Emphyteuta alienare volens qualiter debeat notificare domino, & illum expectare. 85. 22.
Emphyteuta ultimus an, & quando poſſit alienare. 85. per tot. & c. 90. 35. *Vide Dominus.*
Emphyteuſis Eccleſiaſtica quoad utile dominium laicorum ſubjacet ſtatuto ſæculari. 7. 14.
Emphyteuſis an veniat in reſtitutione fideicommiſſi. 33. 16.
Emphyteuſis quando reddatur tranſitoria ad extraneos hæredes. 58. 4. & ſeqq.
Emphyteuſis conceſſa à Civitate eſt eadem conceſſa à privatis. 58. 6.
Emphyteuſis devoluta, eſt concedenda proximioribus etiam fœminis emphyteutæ, ſi dominus nolit pro ſe retinere. 58. 7.
Emphyteuſi devoluta ob culpam non tenetur dominus proximiores inveſtire. 58. 10.
Emphyteuſis dicitur hæreditaria concurrentibus conjecturis, & quales ſint ut faciant illam tranſire ad extraneos. cap. 58. 14. & ſeqq.
Emphyteuſis an ſit conceſſa per modum affirmativum, vel negativum quid importet. 58. 25.
Emphyteuſis quando dicatur nova. 58. 34.
Emphyteuſis quando dicatur omninò devoluta, & finita. cap. 58. 35.
Emphyteuſis non poteſt tranſire in manum mortuam. 58. 43.
Emphyteuſis ſi fuerit legata an ſaltem debeatur ejus æſtimatio. 58. 43.
Emphyteuſis non habet propriam naturam, ſed illam recipit à pactis. 85. 2.
Emphyteuſis licèt renovanda quando ſit perpetua, & cenſeatur unicus contractus, nec finiatur per lapſum temporis quo erat facienda renovatio. 85. 19. 20.
Emphyteuſis an, & quando poſſit alienari ab ultimo comprehenſo in inveſtitura. 85. per tot. & c. 90. 35.
Emologatio Laudi ante illius publicationem non valet. 57. 17.
Emptor litigans ut ſibi paret actionem de evictione an ſit in expenſis condemnandus. 6. 1. & 6. & 7.
Emptor tenetur cauſam deffendere aliàs non agit de evictione, & an teneatur appellare. 6. 2. & 3.
Emptor an, & quando poſſit uti ſervitute per fundum venditoris eodem modo quo utebatur venditor ad commodum fundi venditi. 14. 6.
Emptor quando acquirat jura creditorum anteriorum illis ſolvendo pretium. 19. 1.
Emptor ſolvens creditori anteriori habet jus excipiendi adverſus poſteriores, etiam non reportata ceſſione. 19. 2.
Emptor ſolvens poſterioribus poteſt conveniri ab anterioribus, etiam ſi emerit ad publicam haſtam. 19. 3.
Emptor debet paciſci ab initio ut ſibi præſtetur fidejuſſor evictionis. 19. 3.
Emptor debet deponere pretium cum conditione quod gradatim ſolvatur anterioribus, & ab illis exigatur cautio. 19. 6.
Emens pro contanti ſi non ſolvat an poſſit areſtati. 39. 12.
Emptor ſequuto retractu liberatur à ſolutione pretii. 68. 72.
Emptor ſolvens partim anterioribus, & partim poſterioribus an poſſit conveniri pro rata ſoluta poſterioribus. 19. 16.
Emptor ſolvendo de pretio rei emptæ quomodo ſibi acquirat jus excipiendi. 19. 23. & ſeqq.
Emptor ſolvens pretium non creditoribus, ſed ipſi venditori cum eo jura non acquirit licèt ejus pecunia per manus venditoris ad illos pervenerit, niſi intercedat pactum, vel ceſſio. 19. 27.
Emptor habet retentionem ſolùm ubi poſſidet ex titulo dationis in ſolutum, vel pignorationis. 19. 24. & 26.
Sed contrarium verius de æquitate. 19. 25.
Emptor an, & quando habeat jus offerendi. *Vide poſſeſſor, & Jus offerendi.*
Emptor bonorum fideicommiſſariorum an, & quando conveniri poſſit à vocatis ſtante ignorantia fideicommiſſi, tam in alienante, quàm in acquirente. 22. 4. & 5.
Emptor an, & quando poſſit tueri detractione legitimæ, & Trebellianicæ. 33. 19. & 20.
Emens pro ſe, & filio dicitur emere ordine ſucceſſivo.
Emptor non ſoluto pretio qualiter teneatur ad fructus recom-

Digitized by Google

recompenſativos, vel ad damnum emergens, & lucrum ceſſans. 84. 16. & ſeqq.

Emptor pro rata pretii ſoluti poteſt percipere fructus recompenſativos re non tradita, vel evicta. 84. 10. *Vide fructus.*

Emens rem propriam qualiter poſſit eam ſibi ipſi evincere, & pretium repetere. 84. 21.

Emptor domus non tenetur ad intereſſe pretii non ſoluti ſi illam non habitavit, nec alteri locavit. 84. 27.

Emptor agens ad rem emptam tenetur docere de ſolutione pretii, vel illud offerre. 92. 14.

Emptori competit electio reſtituendi bona, vel ſupplendi pretium in remedio l. 2. de reſcind. vend. & in reſtitutionem in integrum. 98. 20. 21.

Emptor ſtante nullitate contractus an teneatur ad reſtitutionem fructuum perceptorum à die contractus. 98. 30. & 31.

Emptor qui fuit condemnatus ad fructus debet habere à venditore fructus recompenſativos pro pretio ſoluto. 98. 36. & cap. 84. 22.

Emptum ex pecunia piæ cauſæ, pupilli, vel dotali an efficiatur ementis, vel illorum, quorum eſt pecunia, & quid in aliis. 19. 29.

Empta per unum ex fratribus cenſetur empta de propria ejus pecunia. 31. 17.

Epiſcopus, & quando teneatur Clericum ordinatum ſine patrimonio alere, vel providere de beneficio. 25. 44. & ſeqq.

Epiſcopus Eccleſiæ alienantis, & non loci, in quo ſita ſunt bona alienanda, vel uterque debet auctoritatem interponere. 69. 39.

Epiſcopus, vel ejus Vicarius quando teneatur abſolutionem à juramento concedere. 75. 1.

Epiſcopus non poteſt abſolvere à perjurio jam incurſo, ſed ſolus Pontifex. 75. 18.

Epiſcopus habet electionem ſtante paritate vocum patronorum diſcordantium. 96. 5.

Epiſcopus, & non Vicarius poteſt præſtare conſenſum in ceſſione Juriſpatronatus, & an dicatur illum præſtitiſſe inſtituendo præſentatos à ceſſionariis. 96. 28. & ſeqq.

Error excluditur ſtante geminatione actus. 26. 6. & 7.

Error facit omnia reſcindi. 26. 27.

Error contra propriam confeſſionem debet probari per apertiſſimas probationes. 52. 4.

Error poteſt probari contra propriam confeſſionem, & quomodo probetur. 52. 5. & 6.

Error calculi in quo conſiſtat. 94. 1.

Error calculi uſque ad triginta annos probari poteſt. 94. 2.

Error calculi non poteſt allegari ubi calculus fuit factus auctoritate Judicis. 94. 3.

Error calculi an poſſit allegari poſtquam deventum fuit ad tranſactionem. 94. 4.

Error calculi non poteſt allegari quando calculatio fuit approbata per Judicem. 94. 5.

Error calculi in quibus aliis caſibus non poſſit allegari. 94. 6.

Error juris neminem excuſat, nec bonam fidem inducit. 98. 9.

Evictio ut competat emptori tenetur cauſam deffendere. 6. 2. & an teneatur appellare. ibid. 3.

Evictio an, & quando debeatur à creditore vendente jure creditoris. 19. 18. & c. 84. 3.

Evictio quando dicatur imminere ut ſit præſtandus fidejuſſor. 84. n. 2.

Evictio licèt non debeatur debetur pretii reſtitutio niſi ſit expreſsè remiſſa. 84. 5.

Eventus dubius litis eſt habendus in conſideratione ad æſtimandam læſionem. 94. 7.

Eventus dubius litis difficulter æſtimari poteſt 94. 8.

Examen teſtium ſi ſit nullum qualiter poſſit per repetitionem illorum convalidari. 92. 23.

Exceptione repellitur qui de evictione tenetur. 3. 6.

Exceptio quæ obſtat cedenti obſtat etiam ceſſionario. 8. 39.

Exceptio l. quintus Mutius non admittitur in poſſeſſorio. 10. 39.

Exceptio rei non traditæ nunquam cenſetur rejecta, ſed ſemper poteſt opponi. 11. 4.

Exceptio detractionis legitimæ, & Trebellianicæ an, & quando competat etiam emptori. 33. 19.

Exceptio de jure tertii non admittitur niſi ſit penitùs excluſiva juris agentis. 44. 16.

Exceptio requirens altiorem indaginem non admittitur in Salviano. 44. 17.

Exceptio altioris indaginis reſervatur ad petitorium. 73. 19.

Exceptio excuſſionis non admittitur in Salviano niſi ſit vigore l. 2. C. de pignor. 73. 20. & 21. *Vide Excuſſio.*

Excuſſio pretii non ſoluti qualiter ſemper poſſit opponi. 92. 14.

Exceptio uſurariæ pravitatis non cenſetur rejecta à ſtatuto generaliter exceptiones reiiciente. 100. 24.

Idem eſt in exceptione clara, & proveniente ex ventre inſtrumenti, quæ non cenſetur rejecta. 109. 25.

Exceptio uſurarum ſive clara, ſive turbida admittitur in Salviano. 100. 26.

Exceſſus metæ legalis ad infringendum donationem non inſinuatam debet probari ab allegante. 5. 18.

Exceſſus in armis pro defenſione non eſt punibilis niſi ſit ex propoſito. 20. 10.

Excluſus à ſucceſſione dicitur etiam excluſus à legitima. 82. n. 23.

Excommunicatio non incurritur quando offenditur Clericus ex cauſa defenſionis, & non requiritur abſolutio niſi ad cautelam. 24. 5. 6.

Excommunicatio ipſo jure incurritur ſi perſonæ Eccleſiaſticæ impediantur novum aperire furnum, vel molendinum. 97. 22.

Excuſſio non admittitur in Salviano niſi ſit vigore, l. 2. C. de pign. 73. 21. & 22.

Excuſſio quando dicatur tacitè rejecta à ſtatuto. 91. 1.

Excuſſio dupliciter conſideratur, & quando dicatur de apicibus, & rejecta à ſtatuto, vel de æquitate, & non comprehenſa à ſtatuto tacitè, vel expreſsè eam reiiciente. 91. 2.

Excuſſio competens fidejuſſori ſemper dicitur de apicibus, & rejecta à ſtatuto. 91. 3.

Excuſſio an ſit facienda de bonis extra territorium ſitis. 91. 18.

Excuſſio facta ad inſtantiam unius prodeſt etiam aliis. 91. 19.

Excuſſio qualiter poſſit opponi etiam in Salviano. 91. 21.

Excuſſio conceſſa à ſtatuto quomodo, & in quibus locum habeat. 91. 4. & 5.

Excuſſio rejecta à ſtatuto quomodo intelligatur. 91. 7. & per tot.

Excuſſio poteſt peti à poſſeſſore ut fiat illius ſumptibus contra debitorem, & quid in fidejuſſore. 91. 16. & 17. *Vide Poſſeſſor.*

Executio pro debito tutelari poteſt fieri in bonis ſecundi viri quando mater tranſivit ad ſecunda vota non reddita ratione tutelæ. 4. 10.

Executio non poteſt fieri in fundo dotali etiam pro debito communi uxoris, & mariti. 28. 12.

Executione ſemel facta realiter, vel perſonaliter an poſſit variari donec creditori ſit ſatisfactum. 10. 15.

Executio facta ſuper veſtibus, & jocalibus uxoris etiam de illius conſenſu eſt nulla. 28. 16.

Executio non poteſt fieri contra inhibitionem dotalem intimatam. 28. 14.

Executio ut valeat debet probari quod res in qua ſit ſpectet ad debitorem. 28. 15

Executio ſuper re à pluribus poſſeſſa pro debito unius tantùm eſt nulla. 31. 25.

Executio tempore nundinarum eſt prohibita. 39. 13.

Executio laudi impeditur pendente reductione. 55. 58.

Executio quando eſt parata vigore Statuti poteſt fieri areſtum debitoris carcerati. 71. 8.

Executio poteſt fieri contra rem litigioſam alienatam ſine alio proceſſu. 87. 2.

Executio ante ſententiam nimis properè petitur, & non eſt concedenda. 92. 2.

Executio eſt concedenda cum citatione partis, & cognitione cauſæ. 82. 6.

Executio pro aſſecuratione rei quando ſit permiſſa antè ſententiam. 92. 5.

Expenſa an ſit ſolvenda ab emptore litigante ut ſibi pateat actionem de evictione. 6. 1. 6. & 7.

Expenſæ non ſunt reficiendæ ſtante juxta cauſa litigandi. 6. 4.

Ex-

Digitized by Google

Expenſæ an ſint reficiendæ etiam ſtante juſta cauſa litigandi ubi extat ſtatutum, quod victus victori condemnetur in expenſis. 6. 5. 9. & 10.

Expenſæ non debentur quando quis non fuit condemnatus in illis, cùm intelligatur abſolutus. 6. 11.

Expenſæ factæ cauſa fructuum an ſint reſtituendæ hæredibus emphyteutæ feudatarii, & uſufructuarii, & quid in expenſis ſeminis, & culturæ. 13. 31. & 32.

Expenſæ quænam ſint habendæ in conſideratione in taxatione. 41. 9. &c.

Expenſæ litis an poſſint excedere duplum valoris rei controverſæ. 41. 41.

Expenſæ copiæ inſtrumentorum quando debeantur, vel non. 41. 22.

Expenſæ factæ pro juſtificanda intentione quando non ſint reſtituendæ. 41. 23.

Expenſæ contumaciales, an, & quando ſint reficiendæ ut contumax audiatur, & quid in minore, muliere, vel ruſtico. 78. 1. & ſeqq.

Expenſæ cauſa militiæ factæ non imputantur fratri, qui illas fecit. 83. 8. & 9.

Expenſæ litis, an, & quando debeantur pauperi litiganti ab adverſario. 86. per tot. *Vide ſumptus*.

Expenſæ ſunt reficiendæ ab eo, cujus culpa inſtantia perit. cap. 92. 49.

Expenſæ ſunt reficiendæ ab eo qui renunciat liti. 92. 54. & 55.

Expenſæ utiles, & neceſſariæ in re conducta an ſpectent ad locatorem, vel conductorem. 97. 2. & ſeqq.

Extenſio de caſu ad caſum non admittitur in ſucceſſionibus. 27. 7.

Extenſio de perſona ad perſonam in jure non admittitur. 34. 16. & c. 80. 10.

Extenſio favore piæ cauſæ ſubſtitutæ admittitur. 74. 34.

Extenſio ſemper fit retentis qualitatibus rei extenſæ. 76. 13.

Extenſio intelligitur ſecundum terminos juris extenſi. 89. 34.

Extraneus non poteſt acquirere ſervitutem fundo alieno. c. 7. 21.

Extraneus quilibet ſolvere poteſt pro debitore etiam invito creditore non tamen reportat ceſſionem. 21. 25.

Extraneus quilibet an habeat jus offerendi. 21. 24. 25.

Extrema Salviani quæ ſint. 44. 1.

Extremum primum Salviani probatur à communiter accidentibus, & ex confeſſione partis. 44. 11. &c.

Extremum ultimum Salviani probatur ex ſola litis ſubſtentatione. 44. 14.

Extremum primum Salviani probatur ex clauſula conſtituti, & ex inſtrumento venditionis factæ per debitorem. cap. 44. 8. 10.

F

FActum Principis nunquam comprehenditur, & non excuſat quando fuit prævisum. 1. 24. 25.

Facultas prorogandi compromiſſum an duret ultra binam prorogationem. 55. 24. & 25. ubi quod debet intimari.

Facultas affrancandi præſcribitur triginta annis. 68. 64.

Falſitas non probatur ex conjecturis de neceſſitate non concludentibus. 48. 24.

Familia Dominorum de Balneo nobiliſſima, & antiquiſſima. 51. 18.

Famulus an, & quando probet pro domino. 91. 9.

Fatuitas potius, & error in facto proprio præſumitur quàm donatio. 42. 8. & c. 87. 11. 12.

Fœmina de jure communi æqualiter ſuccedit cum maſculis. 2. 1.

Fœminæ ex uno matrimonio non excluduntur per maſculos ex alio in bonis maternis. 2. 12.

Fœminæ an excludantur vigore Statuti ubi agitur de hæreditate alterius fœminæ. 2. 15.

Fœminæ exiſtentes in pari gradu ſi ſint excluſæ à Statuto, an intelligatur excluſa ſoror à ſucceſſione fratris per exiſtentiam filii alterius fratris. 2. 17. & 18.

Fœminæ an veniant appellatione ſupervenientium filiorum, & deſcendentium. 22. 17.

Fœminæ an, & quando veniant appellatione proximiorum, agnationis, & cippi domus. 22. 33. & 34.

Fœmina non excluditur à bonis ſitis extra territorium. 32. 1. &c. Et quid in mobilibus, & nominibus debitorum. ibid. 11.

Fœminæ nuptæ extra territorium an, & quando excludantur ſtante Statuto id diſponente. 31. 15. & ſeqq.

Fœminæ quando dicantur temporaliter, & non perpetuo excluſæ. 32. 19.

Fœmina ſemel excluſa ſemper remanet excluſa etiamſi maſculus eam excludens momento tantum vixerit. 22. 10.

Fœminæ ut excludantur debent maſculi eſſe ſubditi, & bona. 32. 8. *Vide Statutum excludens.*

Fœminæ nec activè, nec paſſivè rumpunt cautionem de non offendendo. 93. 16.

Feneſtra fieri poteſt in proprio pariete etiam ſi reſpiciat in fundum vicini, & quando ſecus. 7. 33. & cap. 15. 7.

Feneſtra quando fieri poſſit in pariete communi ab uno ex ſociis elevato. 15. 8.

Feneſtra non dicitur imponere ſervitutem vicino etiã ſi reſpiciat in ejus fundum, vel hortum. 15. 9.

Feneſtris an, & quando ſint apponendæ ferratæ. 15. 10.

Feneſtræ omnes reſpicientes in hortos vicinorum ſi eſſent claudendæ tota Civitas commoveretur. 25. 12.

Feneſtra non poteſt fieri pro habendo proſpectu in conventibus monialium, & ſeminariis juvenum. 15. 14.

Feudum quando dicatur novum, vel antiquum. 85. 5.

Fictio tantum operatur quantum veritas in his, quæ ſunt juris. 76. 10.

Fideicommiſſarius quid probare debeat ad obtinendum, 3. 2. & 3.

Fideicommiſſarius capiendo poſſeſſionem propria auctoritate an, & quando efficiatur hæres. 99. 7.

Fideicommiſſum non tranſmittitur ante eventum conditionis. 80. 5.

Fideicommiſſum non debet extraneis interpretationibus induci. 80. 10.

Fidejuſſor accedens ſecundæ obligationi ſub prætextu, & ſuppoſito primæ non remanet obligatus ſi illa erat nulla. 52. 7.

Fidejuſſor accedens contractui geſto cum injuſtè carcerato an remaneat obligatus. 70. 12.

Fidejuſſor qui ſolvit pro injuſtè carcerato an ab eo repetat, & quid ſi promiſerit, & ſolverit pro detento à latronibus pro illo liberando. 70. 15. & 16.

Fidejubens pro aliis dicitur jactare ſuum quod non permittitur inter ſocios de re communi. 31. 4.

Fidejuſſor antequam ſolverit an, & quando poſſit repetere, vel agere pro ſua indemnitate. 44. 4. & 5.

Fidejuſſor ex ſola creditoris confeſſione, & quietantia repetere poteſt. 44. 7.

Fidejuſſor vigore Statuti Florentini poteſt executivè repetere etiam ſine ceſſione, & etiam damna, & expenſas & intereſſe. 44. 7. & 10.

Fidejuſſor evictionis non eſt præſtandus niſi ab initio fuerit actum de illo, vel niſi immineat evictio. 19. 5. & c. 84. 1.

Fidejuſsor de reſtituendo pecuniam anterioribus creditoribus an, & quando præſtari debeat per eum, cui ſolvitur ab emptore de pretio rei emptæ. 19. 6.

Fidejuſsor non remanet obligatus pro tacita reconductione. 30. 3. & ſeqq. ubi quid ſtante novo conſenſu.

Fidejuſsor an remaneat obligatus ſtante prorogatione. 30. 10.

Fidejuſsor primus an remaneat obligatus per dationem alterius. 30. 11.

Fidejuſsores ultimi an repetant à primis omne ſolutum. 30. 25.

Fidejuſſor ſolvens quando poſſit ab aliis confidejuſſoribus totum repetere. 30. 27.

Fidejuſſor an poſſit accipere præmium pro fidejuſſione. 81. 3.

Fidejuſſor qualiter poſſit defendi à principali. 81. 11. & 12. & c. 75. 19.

Filiatio quomodo probetur ex fide parochi. 96. 21.

Filiatio quomodo probetur ex enunciativis inſtrumentorum. 96. 22.

Filia non ſuccedit matri extantibus filiis maſculis ſecundum Statutum Florentinum. 2. 8.

Filia quæ renunciavit bonis paternis, & maternis an ſibi acquirat legatum, vel fratri, cui renunciavit. 8. 38. & c. 90. 10. & 15.

Fi-

Filia an ingrediatur in locum, & ſexum patris ad excluſionem amitæ. 27. 11. &c. 45. 12. & ſeqq.
Filia unius ex ſociis omnium bonorum debet de communi dotari. 31. 7.
Filia an ſit dotanda de maſſa hæreditatis, vel ex legitima filio gravato reſervata. 60. 1. &c.
Filia quando retineat jus ſuitatis,& quid importet. 60.8.
Filia excluſa an faciat partem, & augeat numerum in computatione legitimæ. 60. 10. 11. & 12.
Filia vivente patre non habet actionem de dote. 77. 23.
Filia nupta an liberetur à patria poteſtate. 77. 22. & 24.
Filia quando excludatur à bonis maternis vigore ſtatuti. 90. 9.
Filia excluſa poteſt capere relicta in teſtamento. 90. 10. & 15.
Filia poteſt capere ex donatione licet renunciaverit ſucceſſioni vel ſit excluſa. 90. 11.
Filia ſimpliciter excluſa à ſucceſſione dicitur excluſa etiam à legitima. 90. 17.
Filia quando præſumatur dotata etiam de bonis maternis. 90. 18. & 19.
Filia vigore ſtatuti Florentini indiſtinctè excluditur à bonis paternis, & maternis. 90. 25.
Filia à patre dotata non poteſt conqueri. 90. 27. & ſeqq.
Filia an debeat habere dotem æquivalentem legitimæ. 90. 28.
Filia non cenſetur excluſa à lucro l.hac ædictali. 9 0.39
Filia an poſſit prætendere eandem dotem, quam habuit ſoror. 90. 29. & ſeqq.
Filius poſſidendo bona patris præſumitur hæres. 99. 4. &c. 22. num. 20.
Filii ſpurii, & naturales an comprehendantur in cautione de non offendendo. 93. 5.
Filii inſtituti cum patre an & quando ſuccedant eodem tempore, vel ordine ſucceſſivo. 82. 19. & 21. &c. 96. 17. & 18
Filius vivente patre non habet jus in re empta pro ſe, & patre. 82. 20.
Filius quando poſſit prætendere ſalarium adminiſtrationis. 83. 14.
Filii vocantur ad emphyteuſim ut filii, non ut ſucceſſibiles. 85. 9.
Filii an poſſint repudiata hæreditate feudum, emphyteuſim, vel juſpatronatus retinere. 85. 10.
Filius licèt abſtineat ſi per interpoſitam perſonam emat bona patris, efficitur hæres. 89. 40.
Filius agendo præſumitur hær s, aliàs ſecùs. 99. 2.
Filiusfam. mortuo patre, vel facta emancipatione non poteſt pro debito carcerari. 81. 13. *Vide Privilegium.*
Filius ex primo matrimonio non excludit fœminas ex alio in bonis maternis. 2. 12. & c. 90. 38.
Filii tam maſculi, quàm fœminæ æqualiter ſuccedunt de jure communi, & quid vigore ſtatutorum. 2. 1. & 8.
Filius confitens ſe eſſe mercatorem non validat contractum. 25. 12.
Filius mercator non obligatur niſi pro pertinentibus ad artem ſuam. 25. 13.
Filius præſumitur habitare cum patre, & quando ſecùs. 25. 25. & 26.
Filius habitans ſeorſum à patre, vel habens peculium an poſſit obligari ſine patre. 25. 26. & 28.
Filius obligatur quando unà cum patre in eodem contractu promittit. 25. 27.
Filius an repræſentet patrem ad excluſionem fœminarum. 27. 5. & 10. & c. 45. 10.
Filii qualiter poſſint defendere dotem matris. 29. 15.
Filii quando teneantur ad penſionem domus, vel mutuum pro communi habitatione, & alimentis per patrem contractum. 29. 17. & 18.
Filius gravatus ſub conditione duas detrahit quartas. 33. 15.
Filius imponendo cenſum, vel alienando videtur eligere pro ſua legitima. 33. 17. & 18. & ſeqq. ubi an exceptio competat etiam emptori.
Filius repræſentando perſonam patris non efficitur hæres. 45. 6. & 7.
Filius an tranſmittat ad ſuos hæredes etiam fœminas jus excludendi in eo radicatum. 45. 13.
Filii ex diverſis matrimoniis qualiter ſuccedant in dote materna. 46. 8. & ſeqq.
Filius an, & intra quantum tempus poſſit pœnitere, & repudiatam hæreditatem adire, & quid ſi ſit minor. 47. 17. & 18.
Filius qui eſt incapax ſucceſſionis non auget numerum ad calculandam legitimam. 60. 12.
Filii in conditione poſiti an dicantur vocati. 74. 37.
Fiſcus qualiter excludatur per donatarium etiam abſentem, & non facta ratificatione ante delictum. 48. 10.
Fiſcus ubi tractat de lucro in dubio excludendus. 93. 27.
Fiſcus non acquirit niſi aliquis pro eo ſtipuletur. 93. 6.
Flatus ventorum, & aeris non poteſt religioſis impediri. 5. 14.
Forenſis tenetur ſervare Statutum loci ubi contrahit, & quando ſecùs. 25. 7. 8.
Forenſis non comprehenditur à Statuto excludente fœminas nec activè, nec paſſivè. 32. 4. 7.
Forenſis ſubiacet Statuto loci ubi litigat quoad inſtantiam cauſæ. 92. 47.
Forenſis quãdo poſſit jurari ſuſpectus de fuga. 39. 12.&c.
Forma quando cenſeatur inductà per Statutum, & dicatur ſubſtantialis. 25. 1. & ſeqq.
Formæ renunciari non poteſt tacitè, nec expreſsè. 25. 4. & c. 87. 38
Forma non ſervata nulla oritur obligatio. 25. 5. 6. & c. 7. 20.
Forma eſt ſervanda etiam per forenſes. cap. 35. nu. 7. & quando ſecùs. 8.
Forma quando ſit ſervanda per ſubditos alibi contrahentes. 25. 9.
Forma non probatur ex verbis enunciativis. 25. 11.
Forma ſtatuti eſt ſervanda in quacumque donatione. 87. 22.
Forum quod poterat declinari contra cedentem quando non poſſit declinari contra ceſſionarium. 55. 11.
Foveam facere an, & quando ſit permiſſum propè fundum vicini. 79. 21. & ſeqq.
Foveam faciens ad quid teneatur ſi animal in eam incidat. 79. 27.
Frater utrinque conjunctus præfertur conſanguineo tantum in ſucceſſione fratris. 2. 5.
Frater conſanguineus tantùm an excludat ſororem utrinque conjunctam à ſucceſſione fratris ſtante Statuto de fratre ſorori præferendo. 2. 10.
Fratre vocato ad exclufionem ſororis intelligitur de fratre primi gradus, & non de aliis. 2. 14.
Fratres ruſtici quomodo dividant fructus communiter recollectos. 31. 11.
Frater habens majorem familiam an teneatur aliquid reficere, vel in partem ſuam imputare. 31. 15. & 16.
Frater aliquid acquirens quomodo teneatur aliis communicare. 31. 18.
Frater qui adminiſtravit tenetur reddere rationem, & an petat ſalarium. 31. 10. & 20.
Frater non poteſt ad inſtantiam fratris carcerari pro debito. cap. 31. 21.
Frater qualiter cenſeatur remiſiſſe redditionem rationum fratri, qui adminiſtravit. 31. 22.
Frater qui habitavit totam domum communem an teneatur aliis ſolvere penſionem. 31. 23.
Frater an poſſit rem communem obligare, & quid ſequta diviſione. 31. per tot.
Frater admittitur ad ſucceſſionem fratris cum aſcendentibus ſi ſit utrimque conjunctus. 82. 4. 6.
Frater uterinus excluditur à matre defuncti. 82. 7.
Fratrum filii quando admittantur cum aſcendentibus. 82. 82.
Frater defuncti non videtur admitti cum patre ſtante ſtatuto Florentino. 82. 18.
Frater non tenetur fratrem inſtituere, prohibetur tamen inſtituere turpem perſonam. 82. 25.
Frater turpi perſona inſtituta an rumpat teſtamentum in totum, vel tantum uſque ad legitimam. 82. 26.
Frater ſi rumpat teſtamentum an conſerventur legata. 82. 27. &c.
Frater inter quantum tempus debeat querelare teſtamentum fratris, & quando non poſſit. 82. 29. &c.
Frater an excludatur per ſubſtitutum honeſtum datum turpi perſonæ. 82. 30. & 31.
Frater quæ, & qualia teneatur communicare, vel in partem ſuam imputare. 83. per tot.

Frater

Digitized by Google

Frater dotando ſororem intelligitur compenſare cum legito. 90. 21.
Frater tenetur æqualitatem dotis ſervare inter ſorores. 90. 30.
Fructus in ſpolio debentur à die motæ litis, & quandoque ab initio. 4. 20. & 31. & c. 98. 32.
Fructus pendentes mortuo Vaſallo an ſpectent ad ejus hæredes, vel ad dominum. 13. 1. & 30.
Fructus pendentes an dividantur pro rata temporis inter hæredes emphyteutæ, & dominum directum. 13. 2. & ſeqq.
Fructus pendente tempore retractus dividuntur inter retrahentem, & venditorem. 13. 4.
Fructus pendente tempore mortis Rectoris an dividantur inter ejus hæredes, & modernum Rectorem. 13. 5. & 19.
Fructus pendentes dividuntur cum hæredibus emptoris ad vitam, & in ſimilibus caſibus 13. 6.
Fructus rei ſequuntur dominum, & pendentes dicuntur pars fundi. 13. 9. & 10.
Fructus pendentes in re vendita ſpectant ad emptorem, & quando ſecùs. 13. 13. & ſeqq.
Fructus non ſpectant ad uſumfructuarium niſi fuerint à ſolo ſeparati. 13. 16.
Fructus recompenſativi debentur pro pretio rerum mobilium fructiferarum, ſecùs infructiferarum. 17. 14. & c. 200. per tot.
Fructus rei legatæ debetur quando conſiſtit in ſpecie fructifera, ſecùs ſi in quantitate. 23. 17. & 18.
Fructus quantitatis legatæ reinveſtiendæ an debeantur. 50. 5.
Fructus debentur ex quantitate ſubrogata loco ſtabilium. 50. 8. *Vide Intereſſe.*
Fructus percepti ex fideicomiſſo an ſint reſtituendi, vel imputentur in legitimam, vel Trebellianicam. 33. 4. & 18.
Fructus legitimæ debentur à die mortis. 50. 10.
Fructus legitimæ in eam non imputantur. 50. 11.
Fructus recollecti poſt mortem debitoris an ſint hypothecati. 66. 26.
Fructus recompenſativi non ſoluto pretio debentur. 84. 15. Amplia etiamſi non ſit ſolutum ob imminentem evictionem, vel non implementum partis ibid. 17. 18.
Fructus recompenſativi non debentur pro rata pretii ſupplendi ex remedio l. 2. de reſcind. vend. 84. 19.
Fructus recompenſativi debentur emptori pro pretio ſoluto re non tradita, vel evicta. 84. 20.
Fructus recompenſativi an debeantur ſtante tacita evictione ſibi ipſi facta. 84. 21.
Fructus recompenſativi an debeantur emptori pro pretio ſoluto ſtante nullitate contractus, & mala fide ob quam res ab eo avocetur una cum fructibus. 84. 22. & c. 98. 36.
Fructus an percipi poſſint ex actu nullo. 84. 23.
Fructus recompenſativi non debentur ubi ex re empta non fuerunt percepti. 84. 24.
Fructus recompenſativos prætendere ab eo qui non percepit iniquum reputatur. 84. 24.
Fructus melioramentorum non habentur in conſideratione. 84. 25. & c. 98. 34.
Fructus tantum percepti, & non qui percipi potuerunt in materia recompenſativorum habentur in conſideratione niſi conſtet de dolo. 84. 26. & c. 98. 33.
Fructus recompenſativi non debentur ab emptore domus ſi illam non habitavit, nec alteri locavit. 84. 27.
Fructus recompenſativi an, & quando poſſint ab initio taxari, vel ex Judicis officio. 84. 30. & ſeqq.
Fructus recompenſativi indigent legitima liquidatione. 84. 31.
Fructus pretii non ſoluti non debentur ubi res eſt ſterilis. 84. 32.
Fructus recompenſativi non debentur quando fuit habita fides de pretio, & quando ſecùs. 84. 33. & 34.
Fructus an ſint reſtituendi à die contractus ſtante ejus nullitate. 98. 30. & 31.
Fructuum quantitas non probatur ex locatione niſi aliundè adminiculata. 98. 35.
Fructus ſtabilium licèt incerti, & varii quomodo reducantur ad certitudinem. 100. 17.
Fructus viginti annorum æquant ſortem, & oſtendunt valorem bonorum. 100. 19. & c. 50. 16. & 17.
Fuga cum re aliena dicitur delictum. 53. 20. & 21.
Fuga ante inquiſitionem quale indicium faciat. 64. 3.
Fundus dotalis licèt æſtimatus non poteſt alienari, nec obligari. 28. 3.
Fundus ut per æſtimationem deſinat eſſe dotalis debet præcedere promiſſio dotis in quantitate. 28. 4.
Fundus dotalis licet æſtimetur poteſt in ſubſidium à muliere vendicari. 28. 5.
Fundus dotalis non poteſt commutari in pecuniam niſi duobus concurrentibus. 28. 6.
Fundus dotalis remanet in dominio uxoris. 28. 11.
Fundus dotalis ubi adeſt ceſſat actio contra alia bona. 29. 16.
Fundus ruſticus non trahit ad ſe urbanum, ſed è contra. 68. 21.
Fundus cenſui ſuppoſitus non dicitur conſtitutus pro ſpeciali hypotheca ad hoc ut prius excuti debeat. 73. 14.
Furtum præſumitur commiſſum à cuſtode rei furatæ. 37. 3.
Furtum factum in hoſpitio, navi, vel ſtabulo qualiter imputetur cauponi, nautæ, vel ſtabulario. 37. 2. & ſeqq.
Furtum committit qui cum re aliena fugit. 53. 20. & 21.

G

Geminatio actus quid operetur, & qualiter excludat errorem. 26. 6. & 7.
Geminatio verborum quid operetur. 77. 15.
Gradus medii caducati non attenduntur ubi conſtat de voluntate teſtatoris. 74. 34.
Gradus ſequentes quando admittantur mediis ſubſtitutionibus, caducatis. 74. 35.
Gravamen ſi ſit expreſſum in uno caſu, & in alio omiſſum cenſetur teſtator voluiſſe gravare tantum in expreſſo. 67. 12.
Gravamen in dubio non præſumitur. 67. 33.
Gravatus reſtituere hæreditatem an poſſit compelli ad faciendum inventarium. 33. 1.
Gravatus an teneatur ſatiſdare de reſtituendo adveniente tempore. 33. 2.
Gravatus non tenetur reſtituere melioramenta, nec fructus, nec bona ex ſua induſtria recuperata. 33. 3. & ſeqq.
Gravatus habet retentionem pro expenſis factis in defenſione bonorum. 33. 6.
Gravatus ſolvens debita an repetat à fideicommiſſario. 33. 7.
Gravatus non facto inventario ſi ſolvat non acquirit jura creditorum. 33. 8.
Gravatus an teneatur reſtituere prælegata, & cohæredum portiones ſuperlucratas. 33. 9.
Gravatus an teneatur reſtituere bona emphyteutica. 33. 10.
Gravatus an poſſit imponere cenſum ſuper bonis reſtituendis. 33. 11. & 14.
Gravatus quando poſſit detrahere ſua credita. 33. 12.
Gravatus alienando quando incurrat pœnas appoſitas, & quid ſi redimat. 32. 14.
Gravatus ſi ſit filius detrahit duas quartas. 33. 15.
Gravatus an, & quando poſſit alienare pro detractione legitimæ, & Trebellianicæ. 33. 18. & ſeqq.
Gravatus alienando effectualiter, & non ſimpliciter hypothecando dicitur eligere pro ſua portione. 33. 20.
Gravatus cenſetur poſt mortem, qui durante vita tantum fuit inſtitutus. 35. 28.
Gravatus in dubio potius uti miniſter, quam de proprio, cenſetur gravatus. 35. 27.
Gravatus interim dum poſſidet poteſt uti jure congrui, nec tenetur rem retractam reſtituere. 68. 36.
Grex non dicitur immortalis ſtante pacto quod fœtus ſpectent ad eum, qui ponit animalia in ſocietate donec ſit de capitali reintegratus, & quid ſi interim extinguatur. 17. 43. 44.

H

Habitatio domus ad vitam relicta non denotat mobilia fuiſſe etiam ad vitam tantum relicta ſi ſimpli-

Digitized by Google

pliciter in alio capite ſint legata. 10. 22.
Habitatione domus reſervata, & non in domo debet reſervans habere totam domum. 24. 31. & 33.
Hæreditas præſumitur opulenta etiamſi non adſint pecuniæ. 3. 9.
Hæreditas an dicatur jacens exiſtento ſuo hærede. 47. 6. & 27.
Hæreditas ſemel repudiata amplius adiri non poteſt, & quid in filio. 47. 16. 17. & 18. ubi quid in minore, &c. 89. 37. &c.
Hæreditas infanti delata quomodo ei acquiratur. 47. 19.
Hæreditas adita fit proprium patrimonium, & tranſmittitur. 61. 10.
Hæreditas non adita cur non tranſmittatur. 61. 11. &c. 89. 1.
Hæreditas matris quando dicatur adita per retentionem dotis. 61. 13.
Hæreditas non dicitur delata pendente conditione, nec tranſmitti poteſt. 80. 6. &c. 89. 12. 49.
Hæreditas defuncti ſine filiis qualiter ſpectet ad aſcendentes, & fratres. 82. 1.
Hæreditas nepotis ſpectat ad avum excluſo patruo. 82. 13.
Hæreditas quando dicatur delata, ut ſit locus Statuto quod delata, licèt non adita tranſmittatur. 89. 2. & ſeqq. per tot.
Hæreditas an dicatur delata, exiſtente impedimento adeundi. 89. 3.
Hæreditas ut poſſit adiri, quæ requirantur. 89. 8.
Hæreditas dicitur delata quando impedimento poteſt occurri per interpoſitam perſonam. 89. 16.
Hæreditas infanti delata per quos ejus nomine adeatur. 89. 17. Et quid in pupillo, & minore. ibid. 19. & 20.
Hæreditas an dicatur adita per habitationem domus, vel ingreſſum fundi 89. 21.
Hæreditas an dicatur delata ei, qui eſt incapax ſucceſſionis. 89. 22.
Hæreditas deſcendentis delata aſcendenti, & non adita an tranſmittatur. 89. 43.
Hæreditas an poſſit repudiari per debitorem in præjudicium creditorum. 89. 47.
Hæreditas delata bannito poteſt repudiari, nec acquiritur Fiſco, etiam quoad legitimam. 89. 48.
Hæres non poteſt impugnare factum defuncti. 3. 7.
Hæres non juvatur inventario in rebus hæreditariis. 3. 8.
Hæres licèt beneficiatus non vendicat bona alienata ſi tantum reperitur in hæreditate quantum valet res alienata. 3. 8.
Hæres debet facere æſtimare res hæreditarias. 3. 10.
Hæres tenetur reddere rationem de bonis inventariatis. 3. 12.
Hæres poteſt cogi ad faciendum ſaltem deſcriptionem bonorum. 3. 30.
Hæres tenetur medio juramento patefacere res hæreditarias. 3. 31.
Hæres beneficiatus poteſt offerre ſolutionem de bonis. 3. 32.
Hæres beneficiatus an poſſit actione perſonali conveniri. 3. 33.
Hæres non poteſt moleſtari intra tempus conficiendi inventarium. 3. 34. &c. 95. 4.
Hæres in quibus caſibus poſſit conveniri intra tempus conficiendi inventarium. 3. 31. & ſeqq.
Hæres non poteſt intra novem dies à die mortis defuncti moleſtari. 2. 40.
Hæres beneficiatus poteſt ſeparare bona pro ſuo credito. 3. 41.
Hæres beneficiatus cenſetur ſibi ſtatim ſolviſſe, & facit fructus ſuos reſpectu poſteriorum. 3. 42. & 43.
Hæres promittere ſolvens legata an, & quando cenſeatur renunciare beneficio inventarii. 3. 44.
Hæres beneficiatus an poſſit ſolvere creditori prius venienti ſine cautione. 3. 46.
Hæres an poſſit allegare beneficium inventarii in executione ſententiæ. 3. 47.
Hæredes ſunt manutenendi, & de illorum manibus capienda legata, & credita. 8. 29.
Hæres qui inventarium non fecit non poteſt cedere bonis. 54. 18.
Hæres unus an poſſit in ſolidum conveniri pro dote, & repetat à cohæredibus. 67. 4. 5. & 7.
Hæres quando dicatur gravatus ut cohæredes liberet à moleſtiis. 67. 8.
Hæres quando dicatur gravatus ut miniſter, & repetat à cohæredibus. 67. 29.
Hæres qui ſolvit debitum hæreditatis an fundum æquivalentem habere debeat. 67. 30.
Hæres ad quid teneatur liberatione legata. 67. 32.
Hæres unus quando, & quomodo poſſit totum petere cæteris non petentibus partes ſuas. 77. 1. &c. 22. 22.
Hæres quando poſſit ante eventum conditionis adire, & tranſmittere. 89. 50.
Hæres poteſt pendente conditione agnoſcere bonorum poſſeſſionem de jure prætorio. 89. 51.
Hæredes minoris poſſunt exigere rationem tutelæ à tutore. 8. 49.
Hæres poteſt ex juſtis cauſis jurare in litem contra tutorem. 8. 50.
Hæredes emphyteutæ, vel Vaſalli an jus habeant ſuper fructibus pendentibus. 13. 2. 7. & ſeqq. An ſaltem repetant expenſas ſeminis, & culturæ. ibid. 31. & 32.
Hæres hæredis dicitur primi teſtatoris hæres. 22. 18.
Hæredes mariti quando teneantur dotem non exactam reſtituere. 29. 5.
Hæres gravatus quando poſſit detrahere ſua credita. 33. 12.
Hæres qui habet qualitatem requiſitam admittitur. 40. 14.
Hæres vocatus quando poſſit propria auctoritate capere poſſeſſionem. 40. 17.
Hæredes extranei emphyteutæ an poſſint novam inveſtituram petere. 58. 1.
Hæredes vaſſalli tenentur novam inveſtituram petere. 58. 2.
Hæredes emphyteutæ proximiores etiam fœminæ quando, & intra quantum tempus poſſint conceſſionem aliis factam revocare. 38. 8. & ſeqq.
Hæredes donatoris an poſſint revocare donationem, quam revocare poterat donator. 59. 7.
Hæredes non tenentur ſolvere uſuras promiſſas à defuncto etiam cum juramento. 100. 30.
Hypotheca oritur in bonis ſecundi viri, cui nupſit mater non reddita ratione tutelæ. 4. 10.
Hypotheca ſuper pecunia quomodo extinguatur per conſumptionem, & commixtionem. 19. 12. & ſeqq.
Hypotheca conditionalis an, & quando retrotrahatur ad tempus initii tam in contractibus, quàm in ultimis voluntatibus. 23. 1. & ſeqq.
Hypotheca tacita competit pro legatis in bonis teſtatoris, & quando ſecus. 23. 6. 7. & 8.
Hypotheca pro legatis non datur in bonis hæredis, niſi ſint expreſsè obligata. 23. 9. & 10.
Hypotheca cenſetur inducta quando promittitur aliquid ſuper bonis, & quid ſi promittitur de bonis, vel ex bonis. 23. 11. & 12.
Hypotheca inducitur ex licentia alienandi pro credito. 23. 13.
Hypotheca quæ ex ordine ſcripturæ apparet anterior an, & quando ſit præferenda. 23. 14.
Hypotheca nõ extinguitur per diviſionem. 31. 25. & 26.
Hypotheca tacita competit filiis pro conſervatione bonorum primi matrimonii, & pro doloſa adminiſtratione. 35. 7.
Hypotheca amiſſa per acquiſitionem dominii reviviſcit ſi revocatur, & durat ſemper ad effectum retinendi. 36. 21.
Hypotheca non competit ſuper fructibus recollectis poſt mortem debitoris. 66. 26.
Hypotheca cenſualis poteſt exerceri contra poſſeſſorem rei cenſuatæ abſque ulla excuſſione. 73. 8.
Hypotheca generalis eſt licita in cenſu ultrà fundum, & an poſſit exerceri non facta excuſſione fundi cenſuati. 73. 9. 13. & 14.
Hypotheca ſpecialis non dicitur fundus cenſui ſuppoſitus. ibid.

I

IGnorantia non eſt vitium, ſed natura. 17. 30.
Ignorantia præſumitur non docto de ſcientia. 22. 6.
Ignorantia juris præſumitur in teſtatore litterarum ignaro, & muliere. 35. 23.
Il-

Digitized by Google

Illatio non fit ex diverſis. 35. 32.
Immiſſio an poſſit dari ſuper bonis generaliter obligatis non facta excuſſione fundi cenſuati. 73. 9. & 13.
Impedimentum juris, & facti eſt idem quoad impediendam præſcriptionem. 22. 15.
Impedimentum ignorantiæ non retardat operationem legis. 89. 15.
Impeditus adire habetur pro non ſcripto. 89. 4. & 5. ubi quid ſi ſit impeditus tantum de facto.
Imperitia quando culpæ annumeretur. 17. 27.
Imperitia Notariorum quantum mali operetur, & non præjudicet contrahentibus. 51. 26. 27.
Imperitus, & illiteratus non poteſt exercere munus judicandi niſi ſit electus à Principe. 17. 28. & 29.
Impetus aquarum, vel inundatio dicitur caſus fortuitus. 97. 4.
Impoſſibilitas an, & quando vitiet contractus, vel ultimas voluntates. 69. 27.
Incertitudo loci, & quotæ quando dicatur adeſſe. 62. 1.
Incertitudo vitiat quamcumque diſpoſitionem. 62. 1.
Incertitudo impedit tranſlationem dominii, & poſſeſſionis. 52. 7.
Incertitudo non attenditur de æquitate, & non vitiat contractum. 62. 9.
Incertitudo quæ certificari poteſt non nocet, nec vitiat contractus, qui ſolo conſenſu perficiuntur. 62. 12. & ſeqq.
Incertitudo in genere generaliſſimo attenditur, non in genere ſubalterno, & inferiori. 62. 15.
Incertitudo quæ ex legis diſpoſitione poteſt liquidari non obſtat. 62. 17.
Incertitudo non nocet ubi adeſt certitudo quotæ relata ad prædium univerſum. 62. 18. & 19.
Incertitudo non obſtat in contractu dotis. 62. 23.
Incertitudo delinquentis facit omnes abſolvi, ne innocens gravetur. 93. 26.
Incontinenti factum dicitur ineſſe, & quando incontinenti fieri dicatur. 41. 4. & 5. &c. 59. 3.
Inducta ad unum finem tantùm non debent aliud operari. 73. 15.
Infanti facta donatio qualiter ſtatim acquiratur. 5. 11. & ſeqq.
Infanti delata hæreditas quomodo acquiratur. 47. 19.
Infans an tranſmittat hæreditatem ſibi delatam. 89. 6. 17. & 31.
Infans habetur pro abſente, & æquiparatur dormienti. 89. 7.
Ingratitudo maxima eſt pacta non ſervare, & quid operetur tam in donatione, quàm in aliis caſibus. 24. 26. & ſeqq.
Inhibitio dotalis intimata impedit executionem. 28. 14.
Iniquum eſt exigere fructus ab eo qui nō percipit. 84. 24.
Injuria illata filiis, & viro ob tranſitum ad ſecunda vota, an & quomodo poſſit remitti. 35. 9. & 10.
Injuria an cenſeatur remiſſa per legatum factum in caſu ſecundarum nuptiarum. 35. 11. & 31.
Injuria an dicatur remiſſa per cohabitationem filiorum. 35. 12.
Injuria ut dicatur remiſſa an requiratur conſenſus expreſſus. 35. 18. & 20.
Inopia viri an ſit probanda citatis creditoribus, ut uxori competat retentiō pro ſuis dotibus. 29. 9.
Inopia ſola non ſufficit ut litiganti debeantur ſumptus litis. 86. 6.
Inſinuatio debet fieri tempore habili, alias res donata poteſt repeti. 5. 16.
Inſinuatio an poſſit ſuppleri per juramentum. 5. 20.
Inſinuatio ubi non intervenit quod donatio in totum corruat. 5. 19.
Inſinuatio an præſumatur ex diuturnitate temporis. 5. 22. & 23.
Inſinuatio præſumitur ex curſu 30. annorum. 25. 20.
Inſinuatio requiritur etiamſi actum fuerit quod tot ſint donationes, quot res donatæ. 5. 24.
Inſinuatio an poſſit quandocumque fieri. 5. 25.
Inſinuatio validat donationem ex nunc, non ex tunc, nec retrotrahitur in præjuditium tertii. 5. 26. & 27. ubi de regiſtro vigore legis Florentiæ.
Inſinuatio non eſt neceſſaria ſtante incertitudine futuri eventus. 5. 28.
Inſinuatio non requiritur in renunciationibus de jure quærendo. 5. 29.
Inſpectio loci eſt omni alia probatione præſtantior. 14. 8. & cap. 16. 14.
Inſtantia non perit quando ſumus in confeſſis. 88. 13.
Inſtantia perempta quæ acta pereant. 78. 22.
Inſtantia perempta an, & quando poſſit ferri ſententia. 89. per tot. & cap. 92. 48.
Inſtantia quanto tempore duret de jure civili, & quando de jure canonico. 92. 41. & 42.
Inſtantia de jure communi quando incipiat, & quando vigore ſtatuti Florentini. 92. 43. & 46.
Inſtantia quanto tempore duret attento ſtatuto Florentino, & in quibus cauſis procedat. 92. 44. & ſeqq.
Inſtantia ſtatutaria habet locum etiam in cauſis Forenſium. 92. 47.
Inſtantia perempta debentur expenſæ ab eo, cujus culpa perit. 92. 49.
Inſtitutus durante vita cenſetur gravatus poſt mortem. 35. 28.
Inſtitutus in uſufructu nullo cohærede dato cenſetur etiam inſtitutus in proprietate. 38. 13.
Cenſetur tamen gravatus poſt mortem illam reſtituere venientibus ab inteſtato. ibid. 14.
Inſtitutus in re certa habetur loco legatarii. 76. 24.
Inſtituto aliquo cum ejus filiis an, & quando filii cenſeantur vocati ordine ſucceſſivo, vel eodem tempore concurrant. 82. 19. & 51. &c. 96. 17. & 18.
Inſtitutio extraneorum in emphyteuſi an videatur approbata per receptionem canonis factam à domino. 58. 44.
Inſtitutio Tutoris, vel Curatoris facta à minore non valet. 70. 22.
Inſtitutio procedens ex importunitate non valet. 70. 26.
Inſtitutio principalis ſi deficiat evaneſcit ſubſtitutio ab ea dependens. 74. 36.
Inſtitor, & præpoſitus quis dicatur, & an ejus confeſſio noceat domino. 37. 5.
Inſtrumentum dicitur probatio probata, & veritas evidens. 56. 19. facit fidem indubitatam. 86. 3.
Inſtrumenti executio an poſſit retardari ob non redditam rationem adminiſtrationis. 86. 4.
Inſultatus qualiter poſſit aggreſſorem offendere. *Vide Aggreſſus*.
Inſultatus quando poſſit minantem, vel ſine armis inſultantem offendere. 20. 4.
Inſultatus an præſumatur ſervaſſe moderamen inculpatæ tutelæ, & quibus conſtat. 20. 7. & 8.
Inſultatus excuſatur à pœna ordinaria delicti. 64. 5.
Intentio contrahentium præciſa ex quibus arguatur. 17. 47.
Intereſſe dotis ut debeatur requiritur exiſtentia matrimonii, & onerum ſupportatio. 50. 1. & c. 84. 7.
Intereſſe dotis an debeatur ſoluto matrimonio ubi extant filii. 50. 2.
Intereſſe dotis qualiter debeatur vigore pacti etiam ſoluto matrimonio. 50. 3. & c. 84 7.
Intereſſe debetur quando pecunia erat inveſtienda in ſtabilibus, prout quando dos conſiſtit in ſtabilibus. 40. 4. & 6.
Intereſſe debetur ubi dos eſt ſubrogata loco legitimæ. 50. 7. & 8.
Intereſſe debetur ex legato quantitatis reinveſtiendæ. 50. 5.
Intereſſe debetur per eum, qui tenebatur deponere pecuniam reinveſtiendam. 50. 9.
Intereſſe legitimæ debetur à die mortis, & in eam non imputatur. 50. 10. & 11.
Intereſſe dotis bona fide perceptum non imputatur in eam. 50. 12.
Intereſſe dotis debetur ad rationem quinque pro centenario, vel juxtà morem regionis. 50. 13.
Intereſſe verum dicitur quod per 20. annos æquat ſortem. 50. 16. & cap. 100. 19.
Intereſſe nullum debetur ex pecunia mutuo data. 51. 1.
Intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis qualiter poſſit in mutuo deduci in pactum, & ſit probandum ut debeatur. 51. 3. & ſeqq. ad 13. & ſeqq. & cap. 100. 11. & ſeqq. *Vide Lucrum*.
Intereſſe habens non poteſt auctorare contractum ad ſui favorem. 77. 3.
Intereſſe dotis an, & quando debeatur viduæ ab hæredibus viri. 84. 8.
In-

Digitized by Google

Intereſſe dotis debetur viduæ quæ tranſivit ad ſecundas nuptias. 84. 10.
Intereſſe dotis qualiter debeatur vigore conſuetudinis, & quomodo talis conſuetudo interpretanda. 84. 9.
Intereſſe poteſt taxari in pretio rei de ſui natura fructiferæ. 100. 17.
Intereſſe ad rationem centennarii, & anni non poteſt taxari. 100. 20.
Intereſſe declaratum non à partibus, ſed ab arbitris eſt licitum 100. 46.
Intereſſe qualiter debeatur ratione aviamenti apothecæ. 100. 44. 45.
Interpellatio an ſit neceſſaria ut debeatur damnum emergens quando quis recipit ad cambium. 51. 9.
Interpellatio debet eſſe perſonalis, & non domi facta. 51. 10.
Interpellatio judicialis ſufficit ad incurrendam pœnam. 65. 9.
Interpellatio extrajudicialis inducit moram. 65. 7.
Interpretatio fit contra ſtipulatorem, & omiſſum habetur pro omiſſo. 14. 19.
Interpretatio illa eſt ſumenda, per quam verba inſtrumenti ſe invicem compatiuntur, & tollitur contrarietas. 42. 13.
Interpretatio eſt facienda ſecundum ſubjectam materiam. 51. 24.
Inventarium non prodeſt in rebus hæreditariis. 3. 8.
Inventarium debet continere æſtimationem omnium contentorum in eo, & omnia diſtinctè pondus, numerum, menſuram, qualitatem, & quantitatem. 31. 11.
Inventarium debet continere viginti duo requiſita. 3. 13. & 19. ubi quæ ſint ſubſtantialia.
Inventarium an de conſuetudine requirat tot ſolemnitates. 3. 15.
Inventarium licèt non ita ſolemne probat ceſſante fraude, & quando ceſſet præſumptio fraudis. 3. 16.
Inventarium ut valeat de conſuetudine deberet plenè probari conſuetudo. 3. 17.
Inventarium eſt res ſcrupuloſa, & cum grano ſalis conficiendum. 3. 18.
Inventarium valet reſpectu citatorum, & degentium extra territorium, licèt quoad non citatos eſſet nullum. 3. 21.
Inventarium valet quoad omnes ſtante multitudine creditorum, & ceſſante fraude facta generali citatione per proclama. 3. 23.
Inventarium an valeat facta ſola proteſtatione, & convocatione creditorum. 3. 23.
Inventarium poteſt fieri per procuratorem cum ſpeciali mandato. 3. 24.
Inventarium præſumitur omnia continere, & plenè probat contra conficientem, 3. 25. 26.
Inventarium non poteſt diminui, nec caſſari niſi citatis intereſſe habentibus. 3. 27.
Inventarium hæredis non prodeſt fideicommiſſario niſi præſumptivè. 3. 28. & 29.
Inventarium quando poſſit allegari in executione ſententiæ. 3. 47.
Inventarium tutelare poteſt remitti à teſtatore. 8. 52. ne ſecreta domus pandantur. ibid. 53.
Inventarium an ſit conficiendum à gravato reſtituere hæreditatem. 33. 1.
Inveriſimile quando ſit quod teſtator voluerit proprietatem hæreditatis filiis uxori acquiri. 35. 30.
Inveſtitura ultima quando ſit attendenda. 58. 29. & quando prima. 85. 3. 4. & 6.
Inveſtitura nova an fieri poſſit in præjudicium comprehenſorum in prima. 85. 7.
Inveſtitura non poteſt alterari poſt jus quæſitum. 85. 8.
Inveſtitura eſt concedenda novo emphyteutæ eodem modo quo erat conceſſa alienanti etiam ultimo de comprehenſis. 85. 23.
Invidia eſſe non debet quod bona ad ſuum fontem revertantur. 82. 10.
Judex quando poſſit abſolvere ab expenſis etiam ſtante ſtatuto quod victus victori in illis condemnetur. 6. 13.
Judex quilibet poteſt recuſari ſuſpectus, & quomodo. 12. 1.
Judex non eligit peritos niſi poſt moram partium, & illis diſcordantibus. 12. 5.
Judex ex quibus cauſis dicatur ſuſpectus. 12. 10. & ſeqq.
Judex non poteſt inducere ſtylum contra jus commune. 15. 11.
Judex tenetur litibus obviare. 15. 13.
Judex appellationis an in dubio revocare debeat ſententiam primi, & quare. 15. 50.
Judex omittens ſine juſta cauſa condemnare in expenſis tenetur de proprio. 16. 22.
Judex per imperitiam male judicans tenetur ad damna, & intereſſe partis. 17. 27.
Judex an poſſit eſſe imperitus, & illiteratus. 17. 28. & 29.
Judex poteſt aſſignare terminum ad agendum, & eo lapſo pronunciare non eſſe amplius audiendos creditores. 19. 20.
Judex quæ obſervare debet antequam concedat mandatum ſuſpicionis fugæ. 39. 1. & ſeqq.
Judex quando non debeat arbitrari debitorem ſuſpectum. 39. 18.
Judex qualiter poſſit immiſſionem concedere vigore l. fin. Cod. de ædic. D. Adr. toll. 40. 18.
Judex quando pendente appellatione poſſit taxare expenſas. 41. 3.
Judex appellationis quando poſſit taxare expenſas coram primo Judice factas. 41. 24.
Judex appellationis ſimpliciter condemnando in expenſis cenſetur condemnare etiam in factis coram primo Judice. 41. 25.
Judex an, & quando poſſit arbitrio ſuo lædere partes. 55. 35.
Judex debet reum abſolvere quotieſcumque dubia redditur intentio fiſci. 64. 27.
Judex indebitè decretum interponens qualiter obligetur, & quas pœnas incurrat. 87. 37.
Judex quando poſſit ſententiare etiam poſt peremptam inſtantiam. 88. 2. & c. 95. 10.
Judex non poteſt pronunciare ultra petita, & pronunciando ſtultus reputatur. 92. 28.
Judex appellationis non poteſt pronunciare niſi ſuper meritis primæ cauſæ cùm non efficiatur Judex novæ caſæ. 92. 29. 30. & 35.
Judex appellationis tenetur totum negotium definire. 92. 31. ubi an poſſint non deducta deduci, & non probata probari.
Judex appellationis habet limitatam juriſdictionem. 92. 13.
Judex perempta inſtantia deſinit eſſe Judex, & quid facere poſſit. 92. 48.
Judex ſententiando perempta inſtantia an puniatur. 92. 50.
Judex non incurrit pœnam non expediendo cauſam niſi fuerit inſtitum à partibus. 95. 11.
Judicium an poſſit convalidari per ſupervenientem conſenſum. 8. 39.
Judicium an poſſit alterari per ceſſionem in præjudicium partis. 8. 37.
Judicium peritorum valdè fallax, & periculoſum. 15. 32.
Judicium peritorum debet omitti quando aliundè conſtat de veritate etiamſi ſtatutum mandaret illos adhiberi. 15. 33.
Judicium non poteſt ab executione incipere. 92. 1.
Juramentum an, & quando ſuppleat inſinuationem. 5. 20.
Juramentum unum an poſſit plures defectus ſupplere. 5. 21. & 49. & c. 87. 42.
Juramentum an firmet donationem inter patrem, & filium. 5. 30. & 3.
Juramentum in contractu ſimulato nihil operatur. 5. 48.
Juramentum adhibitum ad unum finem alios defectus non ſupplet. 50. 20.
Juramentum in litem peti poteſt etiam per hæredes minoris, non tamen contra hæredes tutoris niſi lite conteſtata. 8. 50. & 51.
Juramentum in litem non datur quando fuit remiſſum inventarium. 8. 56.
Juramentum an, & quando ſit neceſſarium in relatione peritorum. 12. 8. 9.
Juramentum ſuppletorium quando ſit deferendum. 17. 17.

Digitized by Google

Juramentum non operatur ubi deficit conſenſus, nec ſtante errore, vel falſa cauſa. 26. 28.
Juramentum non validat contractum meticuloſum. 70. 28.
Juramentum quomodo habeatur pro appoſito, & quid operetur ſtante pacto quod ſcriptura habeatur pro jurata. 70. 29.
Juramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis, ſed tunc relaxari ab Epiſcopo, vel Vicario. 75. 1.
Juramentum an, & quando tranſeat ad hæredes jurantis. 75. 3. & c. 100. 29.
Juramentum interpoſitum vigore ſtatuti non ſupplet alios defectus. 73. 16.
Juramentum ſuper contractu ipſo jure nullo nihil operatur. 87. 40.
Juramentum non extenditur ad ea de quibus non fuit cogitatum, nec operatur ultra mentem jurantis. 87. 53.
Juſtitia pretii aſſecurationis quomodo adſit in ſocida bovum. 17. 10.
Juſte poſſidet qui auctore Prætore poſſidet, & quando ſecus. 4. 36. & 37.
Jus civile ſervandum in terris Imperii. 12. 2.
Jus perſonale ad ſingulares ſucceſſores non transfertur. 14. 15.
Jus offerendi competit poſteriori creditori adverſus anteriorem. 21. 1.
Jus offerendi ceſſat quando res fuit vendita extraneo. 21. 2. & 3.
Jus offerendi an competat vendita re alteri creditori. 21. 4.
Jus offerendi ceſſat quando fuit conventum ab initio de re vendenda. 21. 9.
Jus offerendi ceſſat ſtante obligatione Camerali, vel quarantigia. 21. 10.
Jus offerendi an ceſſet quando creditori uti extraneo oblatori fuit res vendita. 21. 12.
Jus offerendi competit primo creditori poſſidenti adverſus ſecundum offerentem, & cuilibet extraneo poſſeſſori. 21. 22.
Jus offerendi an, & quomodo competat cuicumq; extraneo. 21. 24.
In jure offerendi locus eſt depoſito, & ceſſio habetur pro facta. 21. 26.
In jure offerendi an omne debitum una cum expenſis ſit offerendum, & an detur retentio pro melioramentis. 21. 27. & 28.
Jus offerendi an, & quando locum habeat in dote. 21. 29. & 30.
In jure offerendi melior eſt conditio poſſidentis. 21. 31. & ſeqq.
Jus offerendi competit quandocumque etiam poſt ſententiam. 21. 34. 35.
Jus offerendi an competat debitori poſt adjudicationem factam. 21. 36.
In jure offerendi oblatio debet eſſe realis. 21. 39.
Jure datoris reſoluto reſolvitur jus acceptoris. 33. 13
Juri alieno renunciari non poteſt. 35. 15.
Jus prælationis in fundo cenſito qualiter competat domino cenſus. 36. 1.
Jus prælationis competit etiam in datione in ſolutum, & emphyteuſi. 36. 4. *Vide Dominus Cenſus*.
In jure retractus melior eſt poſſidentis conditio cæteris paribus. 36. 16.
Jus deliberandi qualiter tranſmittatur. 61. 12. *Vide Tranſmiſſio.*
Jus petendi ſupplementum legitimæ quomodo tranſmittatur ad hæredes, & quanto tempore duret. 61. 5.
Jus, & facultas affrancandi præſcribitur 30. annis. 68. 64.
Jus congrui an habeat locum in rebus feudalibus, & emphyteuticis Eccleſiæ. 68. 8.
Jus congrui competit etiam pro vicinitate à parte retro domus. 68. 24.
Jus congrui an habeat locum in venditione neceſſaria. 68. 25.
Jus congrui competens domino cenſus ceſſat contra vicinos. 68. 26.
Jus congrui an habeat locum in datione in ſolutum. 68. 27. & 28.
Quid in permutatione. 68. 29. & 31.
Quid in datione dotis æſtimatæ. 68. 32.
Quid in diviſione. 68. 33.
Quid in donatione inter vivos. 68. 35.
Quid in venditione conditionali, vel modali. 68. 40.
Quid in venditione nulla, & ſimulata. 68. 41.
Quid ſi alienatio effectum non habuit. 68. 42.
Jus congrui an, & quomodo poſſit alteri cedi. 68. 38.
Jus congrui an, & quomodo competat vicinis non obſtante pacto de retrovendendo. 68. 43.
Jus retrahendi competens pluribus ex pacto an, & quomodo poſſit ab uno tantum intentari. 68. 44.
Jus congrui quomodo competat ſi ille qui totum retraxit alteri poſteà vendat. 68. 45.
Jus congrui competat vendenti unam ex domibus ſuis conjunctis ſi jure congrui evincatur emptori. 68. 46.
Jus congrui non competit ei, qui tacitè, vel expreſsè alienationi conſenſit. 68. 47.
Jus congrui an dicatur renunciatum ex fidejuſſione facta in inſtrumento venditionis. 68. 48.
Jus congrui qualiter poſſit excludi per cautelas 68. 49.
Jus congrui an excludatur per reſervationem ſtuſtuli terræ. 68. 50. 51.
Jus congrui impeditur per flumen, & viam publicam intermediam, quid in via vicinali, & rivo acquæ. 68. 52. & 53.
Et quid ſi adſit conjunctio mediante ponte. ibid. 54.
Jus congrui quanto tempore præſcribatur. 68. 62. & 66.
Jus congrui competit etiam contra ſecundum, & ulteriorem emptorem. 68. 67.
An volens uti jure congrui teneatur omnia ſimul vendita retrahere. 68. 71. & c. 36. 14. & 15.
Jus accreſcendi ex quibus excludatur. 76. 1.
Jus accreſcendi non habet locum ubi adeſt ſubſtitutus expreſsè, & quid in tacita ſubſtitutione. 76. 2. & 3.
Jus accreſcendi quando prævaleat ſubſtitutioni. 76. 5.
Jus accreſcendi ceſſat ubi habet locum tranſmiſſio. 76. 6.
Jus accreſcendi an habeat locum inter ſuccedentes diverſo jure. 76. 15.
Jus accreſcendi an habeat locum in actibus inter vivos. 76. 16.
Jus accreſcendi procedit in donatione Principis. 76. 17.
Jus accreſcendi an habeat locum in emphyteuſi. 76. 18. & quid in feudis. 19.
Jus accrecendi an procedat inter verbis, & re diſjunctos. 76. 20.
Jus accreſcendi non habet locum in diſpoſitionibus limitatis. 76. 21.
Jus accreſcendi an poſſit impediri, & prohiberi per teſtatorem. 76. 22.
An pars accreſcens tranſeat cum onere ſuo. 76. 23.
An accreſcat etiam cohæredi invito. 80. 19.
Jus accreſcendi, vel non decreſcendi quando locum habeat. 80. 17.
Jus accreſcendi ut locum habeat quæ requirantur. 80. 18.
Jus accreſcendi quomodo procedat etiam in relictis particularibus. 80. 20.
Jus accreſcendi, vel non decreſcendi procedit in Jure patronatus. 96. 19.
Jus patronatus quomodo acquiratur. 96. 1. & 10.
Jus patronatus tranſit in ſtirpes, non in capita. 96. 4.
Jus patronatus in dubio dicitur hæreditarium. 96. 6.
Jus patronatus an veniat in reſtitutione fideicommiſſi. 96. 7. & 8.
Jus patronatus hæreditarium poteſt immutari in gentilitium. 96. 15. 20.
Jus patronatus quando dicatur mixtum. 96. 16.
Jus patronatus gentilitium quando conſtituatur. 96. 20.
Jus patronatus non poteſt acquiri ab extraneo in præjudicium aliorum vocatorum. 96. 24.
Jus patronatus quando requirat qualitatem hæreditariam in patrono, & an ſufficiat illam trahere à fundatore, & non ab ultimo patrono. 96. 23.
Jus patronatus quando ſit perpetuum, & tranſeat etiam ad filios naturales. 96. 35.
Jus patronatus quomodo deferatur ubi vocatur antiquior, & ſenior de familia. 96. 36.
Jus patronatus non venit in confiſcatione bonorum. 96. 37.
Jus patronatus extinguitur deſtructa Eccleſia, in qua conſi-

Digitized by Google

conſiſtebat. 96. 38.
Jus patronatus non poteſt reſignari, nec permutari ſine conſenſu patroni. 96. 36.
Jus patronatus poteſt per Epiſcopum conferri patrono. 96. 42.
Jus patronatus non poteſt cedi, vel donari ſine conſenſu Epiſcopi. 96. 28. & ſeqq.

L

LAudemium non debetur niſi ab extraneis. 58. 20.
Laudemium non ſolvitur niſi à vero emphyteuta. 58. 31.
Laudemium qualiter verificetur inter ipſos conſanguineos. 58. 42.
Laudum lædens ultra ſextam partem eſt nullum, 26. 1.
Laudum continens plura capita non unum, ſed plura lauda dicuntur, & in quolibet capite poteſt dici læſivum. 26. 2.
Laudum latum ex falſa cauſa eſt nullum. 26. 15.
Laudum emologatum valet ut pactum. 26. 18. & c. 57. 20.
Laudum latum ex privilegiata probatione non tranſit in judicatum. 26. 19.
Laudum arbitratoris non tranſit in judicatum ante 30. annos. 26. 21.
Laudum arbitratoris an poſſit lædere unam ex partibus. 55. 36.
Laudum latum poſt tempus aſſignatum eſt nullum. 55. 43.
Laudum peti poteſt reduci ad arbitrium boni viri non obſtante renunciatione. 55. 46.
Laudum an, & quando reſcindi poſſit ob læſionem. 55. 46. & ſeqq.
Laudum latum per laicum ſuper bonis Eccleſiaſticis, vel inter Clericos eſt nullum. 57. 1. Et quid ſi agatur tantum de dominio utili inter laicos. 57. 2. & 3.
Laudum quando ex brevitate temporis ſit nullum. 57. 8.
Laudum latum ſuper futura ſucceſſione nullum. 57. 10. & 11.
Laudum latum ſuper re omninò clara nullum. 57. 12.
Laudum ſi tamquam nullum impugnetur debent accepta reſtitui. 57. 14.
Laudum poſt emologationem habet vim rei judicatæ. 57. 16.
Laudum non poteſt emologari niſi prius fuerit publicatum. 57. 17. & 18.
Laudum approbatum per ſubſcriptionem folii albi non præjudicat. 57. 19.
Laudum nullum ex defectu Juriſdictionis non ſubſtinetur in vim pacti per emologationem. 57. 21.
Laudum nullum non ſubſtinetur in vim pacti niſi fuerit approbatum ex certa ſcientia nullitatis. 57. 22.
Legatarius an, & quando poſſit propria auctoritate capere legatum, & quid Florentiæ. 10. 4. 5.
Legatarius in ultimis codicillis æqualiter concurrit cum primis. 23. 15.
Legatarius dicitur quicumque oſtendit ſua intereſſe legatum præſtari. 67. 9. & 21.
Legatarius non dicitur ex ſolo intereſſe niſi ejus contemplatione factum ſit legatum. 67. 19. 20.
Legatarius viæ tenetur ſibi aptare locum, & non hæres. 97. 13.
Legatum ſi revocetur quoad primum honoratum cenſetur revocatum etiam quoad ſubſtitutum. 5. 10.
Legatum ſummæ, in qua contingat tutorem remanere debitorem quid operetur. 8. 61.
Legatum compenſatur cum debito teſtatoris neceſſario, non autem voluntario. 10. 7. & 10.
Legatum an ſit compenſandum cum debito, pendet à voluntate teſtatoris. 10. 16.
Legatum domus continet totam domum, & apothecam. 10. 18. & 19.
Legatum factum ſine præfinitione temporis eſt perpetuum, & ad hæredes tranſitorium, licet alia legata ſint ad vitam. 10. 21.
Legatum ſuppellectilium dicitur perpetuum licet habitatio domus cui deſerviunt ſit temporalis. 10. 27. & 28.
Legatum mobilium quæ comprehendat. 10. 32. & ſeqq.
Legatum mobilium domus comprehendit omnia, quæ conſueverunt eſſe in domo licet tempore mortis non adeſſent. 10. 35.
Legatum cum onere impetrandi aliquid à Principe debetur rejecto illo onere tamquam impoſſibili. 69. 26.
Legatum non vitiatur ex falſa cauſa niſi fuerit finalis, vel conditionalis. 72. 20.
Legatum factum monaſterio ut aliquam recipiat in monialem an valeat. 72. 31.
Legata an conſerventur annullato teſtamento fratris. 82. 27.
Legatum liberationis quid operetur. 10. 40.
Legatum factum in caſu ſecundarum nuptiarum an operetur remiſſionem injuriæ illatæ teſtatori, & filiis. 35. 11. & ſeqq. & 21.
Legatum relictum uxori donec in viduitate vixerit quomodo reſolvatur. 38. 19.
Legatum donec in viduitate permanſerit qualiter ſit perpetuum, & tranſitorium ad hæredes. 38. 17.
Legatum uſusfructus mobilium, & immobilium quid contineat. 38. 27.
Legatum efficitur caducum per mortem legatarii ante teſtatorem. 67. 3.
Legatum dotis dicitur ademptum illa ſoluta per teſtatorem. 67. 14.
Legatum ſolutum, & adimpletum per teſtatorem non poteſt peti contra hæredes. 67. 16.
Legatum præſumitur relictum intuitu perſonæ nominatæ, & non aliorum. 67. 23.
Legitima, & Trebellianica quomodo deducatur. 20. 23.
Legitima prius detrahitur, & mox Trebellianica. 33. 16.
Legitima non debetur ſuper re particulari prohibita alienari, vel alteri legata. 33. 21.
Et cui incumbat probatio exiſtentiæ, vel non exiſtentiæ aliorum bonorum. 33. 22.
Legitima quando præſumatur habita per filium. 33. 23.
Legitima eſt inter filios dividenda. 45. 17.
Legitima deducitur ante omnia per filios primi matrimonii in bonis maternis. 46. 1.
Legitima eſt quid diverſum à portione l. hac ædictali, & cum ea non confunditur. 46. 34.
Legitima an deducatur quando per ſtatutum eſt derogatum d. leg. hac ædictali. 46. 5.
Legitima an veniat ſub generali diſpoſitione. 46. 6.
Legitima non conſideratur vivente patre. 60. 7.
Legitima an augeatur per filias excluſas à ſtatuto, vel per filios legitimè exhæredatos, vel aliter incapaces. 60. 10. & ſeqq.
Legitimæ æſtimatio fit ſolum poſt obitum patris. 61. 2.
Legitima conſideratur inſpecto ſtatu de tempore mortis. 61. 3.
Legitimæ ſupplementum tranſmittitur ad hæredes etiam extraneos. 61. 4. & c. 89. 44. & 45.
Legitima, & ſupplementum qualiter præſcribatur. 61. 6. & 7.
Legitima debetur habito reſpectu ad bona emphyteutica, & feudalia. 61. 8. 9. & c. 90. 35.
Legitima non debetur ubi quis eſt excluſus à ſucceſſione. 82. 23.
Legitima non debetur fratri niſi turpi perſona inſtituta. 82. 24.
Legitima non poteſt in præjudicium creditorum repudiari. 89. 46.
Legitima quibus debeatur titulo inſtitutionis, & ſine gravamine. 90. 1.
Legitima debetur etiam fœminis de jure communi. 90. 2.
Legittima quanta ſit ſecundum numerum filiorum, & quomodo dividenda. 90. 3.
Legitima debita nepotibus in bonis avi quanta ſit. 90. 4.
Legitima an poſſit tolli per ſtatutum. 90. 5. & 22.
Legitima an comprehendatur quando ſtatutum non facit de illa ſpecialem mentionem. 90. 8. & 17. & 26.
Læſio in ſexta parte quando reddat laudum nullum. 26. 1. & cap. 55. 51.
Læſio conſideratur reſpectu cujuslibet capitis laudi. 26. 2.
Læſio quomodo excludatur ex actu geminato. 26. 6.
Læſio enormiſſima reddit actum ipſo jure nullum. 55. 47.
Læſio enormiſſima qualis dicatur attento dubio litis eventu. 55. 49. & 50.
Læſio quando requiratur ultra dimidiam ut poſſit laudum reſcindi. 55. 52.

Læſio

Digitized by Google

Læſio qualiter poſſit conſiderari in donatione. 87. 26. & 27.
Læſio reddit contractum nullum non obſtante decreto Judicis. 87. 32.
Læſio eſt conſideranda reſpectu dubii litis eventus. 94. 7. & 8.
Læſio conſideratur etiam reſpectu dubiæ, & incertæ exactionis. 94. 9.
Læſio an, & quando ſit probanda à minore, vel verſio ab adverſario. 98. 14. & 24.
Lex debet omninò ſervari. 10. 11.
Lex dicitur reſiſtere quando non fuit ſervata forma ſtatuti. 25. 6.
Lex ex actu conditionali nullum producit effectum. 89. 13.
Liberatio obtenta ab adminiſtratione tutelæ, ut valeat quæ ſint ſervanda. 8. 47. & 48.
Liberatio à reddendis rationibus valet. 8. 54.
Et ad quid extendatur. ibid. 60. & 61.
Liberatio relicta extraneo in ſimplici ſcriptura loco teſtamenti non valet. 8. 69.
Liberatione legata quid veniat. 10. 40. & c. 67. 32.
Liber non probat pro ſcribente, niſi vigore ſtatuti, vel conſuetudinis. 11. 2.
Liber non probat traditionem mercium ſed tantùm quantitatem, & pretium. 11. 3.
Liber non debet eſſe diverſa manu ſcriptus, neq; mendoſus. 11. 6.
Liber in una parte falſus in totum vitiatur. 11. 6.
Libri Mercatorum Florentiæ habent vim publici inſtrumenti, & hypothecam. 66. 12.
Libri Mercatorum de jure tribuunt tantùm perſonalem actionem. 66. 13.
Liber an, & quando probet mandatum de conſignando merces ſartori. 66. 15.
Liber æſtimi admittit probationem in contrarium. 92. 51.
Libra auri quot ſcutos contineat. 66. 18.
Litigantes efficiuntur de foro litis peractæ quoad ſalarium Advocati, & ibi poſſunt executivè conveniri. 41. 17.
Litteræ miſſivæ quando obligent ſcribentem. 26. 3.
Litteras recipiens, non contradicens fatetur vera eſſe contenta in eis. 26. 4.
Litteræ geminatæ excludunt omnem errorem, & læſionem. 26. 6.
Litteræ inter Mercatores habent vim publici inſtrumenti. 26. 8.
Litteræ ſine nomine non inducunt obligationem etiam contra ſcribentem, & attribuuntur ſubſcribenti. 26. 9.
Litteræ ab alio ſubſcriptæ non probant, niſi docto de ordine, & mandato de ſubſcribendo. 26. 10.
Litteræ Apoſtolicæ juſtificatæ ſunt exequendæ. 96. 9.
Locatio an ſocietas dicatur quando dantur boves ad collaticum. 17. 2. 3.
Locatio tacitè renovata dicitur perſeveratio, & continuatio primæ cum omnibus ejus qualitatibus. 30. 2.
Locatione tacitè renovata an primi fidejuſſores remaneant obligati. 30. 3.
Locatio non probat quantitatem fructuum niſi ſit aliundè adminiculata. 98. 3[illegible].
Locator tenetur ad manutentionem, & refectionem rei locatæ. 97. 1.
Locans operas ſuas pro vehenda re de loco ad locum qualiter teneatur. 97. 10.
Locus certus non eſt fundus, ſed portio aliqua fundi. 62. 2. & 19.
Lucrum ceſſans non probatur ex aſſertione partium. 51. 2. cap. 100. 14.
Lucrum ceſſans qualiter probari debeat. 51. 3. & 4. & cap. 100. 16. & 47.
Lucrum ceſſans non debetur ab eo, qui per impotentiam non ſolvit. 51. 4.
Lucrum dotis efficitur proprium patrimonium viri. 67. 24.
Lucrum dotis an ſit fratribus communicandum. 83. 5. & 6.
Lucrum dotis non propriè lucrum, ſed onus dicitur. 83. 7.
Lucrum in negotiis pro medietate attribuitur pecuniæ, & pro alia medietate induſtriæ. 83. 12.
Lucra variantur ex loco tempore, & perſonis. 100. 12.
Lucrum ceſſans an, & quomodo poſſit in pactum deduci. 100. 11. & ſeqq.
Lucrum quando dicatur in potentia remota, vel proxima, ut poſſit exigi. 100. 16. & 47.

M

Majoratus an mortuo primogenito, vel majore natu primo vocato vadat ad ejus deſcendentes vel potiùs ad majorem de familia, licèt ex alia linea. 40. 1. & ſeqq. per tot.
Majoratus ſemel ingreſſus unam lineam quando poſſit tranſire ad aliam. 40. 33.
In ſucceſſione majoratus, vel primogenituræ quæ veniant conſideranda. 40. 20.
Major natu quando vocatur, admittitur qui habet hujuſmodi qualitatem. 40. 2.
Major in dubio intelligitur de majore natu non aliis reſpectibus. 40. 3.
Major natu, vel ſenior de familia ut admittatur quid requiratur. 40. 21.
Mandans, vel conſulens delictum non punitur, niſi conſtet de mandatario. 64. 15. Ubi quid ſi mandatum effectum non habuit.
Mandatum, & ordo de ſubſcribendo debet probari quando ſcriptura eſt pro alio ſubſcripta. 26. 10. & c. 66. 14.
Mandatum ad delictum debet probari per veras probationes. 64. 12.
Mandatum quomodo probetur in delictis ex conjecturis, & quales ſint. 64. 13.
Mandatum de conſignando merces alteri an probetur per librum mercatoris. 66. 15.
Mandatum ſpeciale requiritur in poſitionibus. 78. 18.
Manus mortua ad quid teneatur quando emphyteuſis in eam devenit. 85. 16.
Manutentio eſt cognoſcenda ſuſpenſo petitorio. 8. 2.
Manutentio an competat vigore civilis poſſeſſionis. 8. 4.
Manutentio, an competat vigore poſſeſſionis continuatæ in hæredes. 8. 10.
Manutentio qualiter competat uxori poſt mortem viri. 8. 12.
Manutentio an competat uſufructuario adverſum dominum, & hæredem. 8. 13.
Manutentio competit vigore clauſulæ conſtituti. 8. 18.
Manutentio competit proprietario adverſus hæredes uſufructuarii. 8. 40. Niſi adſit cauſa retentionis. ibid. 41.
Manutentio an, & quando poſſit peti in ſecunda inſtantia coram Judice appellationis. 92. 34.
Mater, & avia poteſt eſſe tutrix filiorum, & nepotum. 4. 1.
Mater præfertur in tutela, præterquam teſtamentaria licet ſit filiafam. niſi ſit minor. 4. 2. & ſeqq.
Mater in aſſumptione tutelæ debet renunciare ſecundis nuptiis, Vellejano. 4. 5.
Mater debet ſatiſdare rem pupilli ſalvam fore, & ſervare novem requiſita. 4. 6. & 7.
Mater non poteſt repetere dotem, niſi reddita ratione tutelæ. 4. 8. & cap. 8. 45 & 46.
Mater adeundo hæreditatem dum eſt tutrix acquirit poſſeſſionem filiis, & an habeat inſiſtentiam pro dote. 4 9.
Mater ſi tranſit ad ſecunda vota non reddita ratione tutelæ obligantur bona ſecundi viri. 4. 10.
Mater dicitur poſſidere pro filiis, quorum eſt tutrix 8. 25. & 26.
Mater qualiter debeat rationem tutelæ reddere, ut liberetur. 8. 47.
Mater an teneatur cavere filiis primi viri de dote illi conſervanda. 35. 8.
Mater tranſiens ad ſecunda vota quid reſervare debeat filiis primi viri. 35. 1. & ſeqq.
Mater habet privilegium ne conveniatur ultra quam facere poſſit. 52. 31.
Mater an ſuccedat in totum filio quoad bona ab illa provenientia, & in totum excludatur à provenientibus à patre. 82. 9. & ſeqq.
Mater qualiter excludatur à ſucceſſione filii vigore ſtatuti Florentini. 82. 14. & 17.
Mater qualiter ſuccedat cum ſorore defuncti. 82. 17.

Digitized by Google

Medicus durante infirmitate non poteſt contrahere cum infirmo. 70. 18.
Medicus an poſſit recipere promiſſionem ab infirmo pro illo curando. 70. 19.
Melioramenta non veniunt in reſtitutione fideicommiſſi. 33. 3.
Melioramenta an ſit reſtituenda in retractu. 36. 9.
Melioramenta facta à patre in bonis adventitiis an ſint communicanda. 83. 2.
Melioramenta liquida præſtant retentionem, & illiquida cautionem. 98. 37.
Melioramenta conſiſtentia in plantatis an dicantur utilia. 98. 38. & 41.
Melioramenta æſtimantur de tempore reſtitutionis. 98. 38.
Melioramenta an probentur per operarios adhibitos. 98. 39.
Mens contrahentium potiùs quàm verba attendenda. 51. 28. & 29.
Mens ſtatim non præſumitur mutata. 58. 23.
Mens concedentis attendenda in emphyteuſi. 58. 38.
Mentio hæredum qualiter conveniat etiam donationi cauſa mortis. 24. 6. & 9.
Mentio hæredum arguit donationem inter vivos, etiamſi fiat in teſtamento. 24. 12.
Menſura ſpatii relinquendi juxta l. fin. fin. regund. à quo termino ſit capienda. 79. 25.
Mercator fallitus non poteſt cedere bonis, ſtante doloſa decoctione. 54. 14. & 15.
Mercator quando dicatur decoctus ut debeat creditoribus ſatisfieri per æs, & libram juxta ſtatutum Mercantiæ Florentiæ. 54. 16. 17.
Meretrix tanquam infamis repellitur à teſtimonio. 64. 20.
Meretrix, & concubina dicitur turpis perſona. 82. 35.
Meretrix, nec turpis perſona dicitur mulier, quæ amoris cauſa amanti ſui copiam facit. 82. 36.
Merita donatarii erga donatorem non probantur per aſſertionem partium. 25. 14.
Metus eſt cauſa reſciſſionis cujuslibet contractus. 70. 1.
Metus eſt difficilis probationis, & probatur conjecturis. 70. 2.
Metus non omnis reſcindit contractum, ſed cadens in conſtantem virum. 70. 3.
Metus quando dicatur juſtus, & ſufficiens ad annullandum contractum. 70. 4.
Metus dicitur adeſſe ſtante injuſta carceratione, etiamſi carceratus ducatur extra carceres. 70. 9. & 10.
Metus non purgatur per juramentum. 70. 28.
Metus reverentialis an reſcindat contractum. 77. 10.
Miles gaudet beneficio confeſſionis pro quarta parte etiamſi confeſſio ſit qualificata. 20. 23.
Miles quomodo gaudeat etiam beneficio pacis. 20. 23.
Miles gaudet dictis beneficiis in pœnis quantitativis, ſecùs in aliis. 20. 25.
Miles non poteſt carcerari pro debito cauſa militiæ contracto. 53. 1.
Miles factus cauſa non ſolvendi, debet à militia caſſari. 53. 2.
Milites noſtri temporis an gaudeant privilegiis antiquitus conceſſis. 53. 3.
Milites an poſſint renunciare ſuis privilegiis. 53. 4.
Milites in ſtatu Florentiæ debent notificari per menſem anteà, & ſi non opponant tenet proceſſus. 53. 5.
Milites in actione reali non debent notificari. 53. 6.
Milites pro quibus debitis poſſint carcerari, & non gaudeant privilegiis militaribus. 53. 9.
Milites an gaudeant privilegio pro debitis juratis. 53. 10.
Milites qualiter ſalutare debeant Ducem exercitus, & ejus laudes, & prærogativas. 53. 15.
Milites producta pace intra triduum ubi non poſſint moleſtari pro rixa. 90. 33.
Miniſter, & executor potius quis præſumitur, quàm gravatus. 67. 31.
Minor debet reintegrari ad poſſeſſionem rei nulliter alienatæ. 4. 16.
Minor habet reſtitutionem in integrum intra quadriennium à die perfectæ ætatis adverſus repudiationem hæreditatis. 47. 18.
Minor an poſſit carcerari pro debito. 52. 21.
Quid ſi ſit Mercator, vel habeat liberam bonorum adminiſtrationem, vel per ſtatutum repræſentetur major. 52. 22. & 23.
Minor repræſentatus major per ſtatutum, quæ gerere poſſit. 52. 24.
Minor qualiter poſſit compromittere jubente ſtatuto. 55. 8. & 9.
Minor an teneatur reficere expenſas contumaciales. 78. 3.
Minor an poſſit adire hæreditatem, & tranſmittat beneficium reſtitutionis in integrum. 89. 20. & 23.
Minor an poſſit adire ſine ſolemnitatibus ſtatuti, & an faciendo actus hæreditarios ſibi præjudicet. 99. 16.
Minor habet electionem approbandi, vel reprobandi contractum nullum 98. 10.
Minor poteſt cogi ad declarandum an velit ſtare contractui nullo, vel ab eo recedere, niſi ſit pupillus. 98. 11. & 12.
Minor læſus ex declaratione facta ſuper contractu nullo habet reſtitutionem in integrum. 98. 13.
Minor an, & quando debeat probare læſionem, vel adverſarius verſionem. 98. 14. & 24.
Minor reſtituitur adverſus ſolutionem ſibi factam. 98. 16.
Minor allegans nullitatem tenetur accepta reſtituere. 98. 23. & cap. 57. 15
Mobilium appellatione quæ comprehendantur. 10. 32. & ſeqq.
Moderamen inculpatæ tutelæ in quibus conſiſtat. 20. 8.
Moderamen an præſumatur ſervatum ab inſultato. 20. 7.
Moderamen quando fuit exceſſum, quomodo excedens puniatur. 20. 9. & 10.
Modus dicitur ubi onus eſt implendum poſt emolumentum. 72. 3.
Modus qualiter differat à conditione. 72. 6.
Modus impoſſibilis non vitiat contractus. 72. 14.
Modus impoſſibilis reiicitur in ultimis voluntatibus. 72. 19.
An ſit præſtanda cautio de modo implendo. 72. 5.
Modo non impleto ab Eccleſia non amittit legatum, ſed cogitur adimplere. 72. 7.
Molendinum an ſit prædium ruſticum, vel urbanum. 1. 14.
Molendinum novum an fieri poſſit in præjudicium prioris, & antiqui molendini. 97. 19. & 20.
Nemo cogi poteſt ire ad molendinum, vel furnum ſolitum etiam ſubditus, & quando ſecùs ob publicam utilitatem. 97. 21. & 22.
Monaſterium habetur loco filii, niſi conſtet de contraria mente teſtatoris. 74. 13. & 14.
Monaſterium non excludit piam cauſam ſubſtitutam. 74. 17.
Monaſterium ut ſit loco filii non ſufficit ingreſſus, ſed requiritur profeſſio. 74. 18.
Mora incurritur per lapſum diei, qui pro homine interpellat. 65. 6. & c. 91. 14.
Mora inducitur per extrajudicialem interpellationem. 65. 7. & 91. 13. 15.
Mora favore Eccleſiæ inducitur ipſo jure. 65. 8.
Mora quando celeri ſatisfactione poſſit purgari. 65. 12.
Mora geminata non poteſt purgari. 65. 11.
Mora quando non poſſit purgari ab emphyteuta Eccleſiæ. 65. 12.
Mora non poteſt purgari in pœna conditionali. 65. 13.
Mora non poteſt purgari poſt declarationem caducitatis factam à domino. 65. 14.
Mora poſt executionem factam non poteſt purgari. 65. 15.
Mora non contrahitur niſi liquidato debito, & facta interpellatione. 91. 9.
Mora non contrahitur ubi quis ex juſta cauſa litigat. 91. 10.
Mora non incurritur ſine citatione perſonali. 91. 11.
Mora non inducitur in minore ſine auctoritate Judicis. 91. 12.
Mortuus ſine filiis quilibet præſumitur niſi contrarium probetur. 22. 26.
Mulier an poſſit pro ſua dote occupare omnia bona viri, vel teneatur unum fundum eligere. 21. 8.
Mulier poteſt in ſubſidium vendicare fundum in dotem datum licet æſtimatum, & in eo omnibus præfertur. 28. 5.

Digitized by Google

Mulier an participare debeat in diviſione fructuum, quæ fit inter ruſticos. 31. 13.
Mulier tranſiens ad ſecunda vota quid reſervare debeat filiis primi viri. 35. 1.
Mulier etiam poſt mortem dicitur permanere in eo ſtatu, in quo erat tempore mortis. 38. 17.
Mulier an poſſit pro debito carcerari. 52. 29.
Mulier non poteſt eſſe tutrix niſi mater, & avia. 52. 30. & cap. 98. 1.
Mulier data tutrix gerit tamquam generalis adminiſtratrix. 98. 2.
Mulieres an ſint idoneæ teſtes in criminalibus. 64. 2.
Mulier habens generalem, & ſpecialem hypothecam tenetur à ſpeciali incipere. 73. 5.
Mulier an poſſit diſponere de dote ubi vigore ſtatuti, vel pacti eſt ad alios applicata. 77. 11. & ſeqq.
Mulier vigore ſtatuti Florentini non poteſt diſponere de dote. 77. 19. Et quid ſi ſit vidua. n. 20.
Mulier an per matrimonium liberetur à patria poteſtate. 77. 22. & 24.
Mulier, quæ amoris cauſa ſui copiam facit, non dicitur meretrix, nec turpis perſona. 82. 36.
Mulierum genus avariſſimum. 87. 11.
Mulier quoad fragilitatem conſilii æquiparatur minori. 87. 34.
Mulier an faciendo actus hæreditarios ſine ſolemnitate ſtatuti ſibi præjudicet. 99. 16.
Murus communis poteſt cooperiri ab uno ex ſociis. 15. 4.
Murus, ex quibus ſignis dicatur deſtinatus ad ædificandum. 15. 20.
Murus ex quibus ſignis dicatur proprius, vel communis. 15. 27.
Murus communis in dubio dicitur communis pro diviſo, non autem pro indiviſo, & quid importet 15. 28.
Murus, qui debet ſervitutem oneris ferendi non poteſt deſtrui, & collapſus debet refici. 79. 18. & c. 16. 9. & 10.
Mutatio mentis ſtatim non præſumitur. 58. 23.
Mutuans ſtante proxima potentia lucri poteſt aliquid recipere. 51. 15.
Mutuans non poteſt recipere niſi tantundem quantum valet lucrum quod amittit. 51. 16.
Mutuans non poteſt anticipatè lucrum ceſſans recipere. 51. 17.
Mutuum in dubio non præſumitur, nec contrahitur niſi formali numeratione pecuniæ. 51. 21.
Mutuum implicitum reſultat ex dilatione data ad ſolvendum. 100. 1.
Ex mutuo implicito, vel explicito nihil percipi poteſt citra labem uſuræ 100. 2. 5.

N

NAtus etiam per tranſitum efficitur civis illius loci in quo naſcitur. 49. 1. & 4.
Natus, & educatus in Villa præſumitur habere majorem affectionem ad Villam, quam ad Civitatem. 49. 7.
Negans conſtituentem poſſediſſe tempore conſtituti tenetur probare. 44. 9.
Negativæ duæ affirmant. 58. 22.
Negativa beneplaciti non adhibiti an probetur ex inſpectione actorum. 69. 31. & c. 25. 24.
Nemo poteſt per alienum fundum ire invito domino niſi ſit debita ſervitus. 79. 9.
Nemo poteſt plus juris in alium transferre quam ipſe habeat. 80. 9.
Nemo præſumitur jactare ſuum. 87. 11.
Nemo debet cum aliena jactura locupletari. 98. 23.
Nepos ſuccedit una cum Amita in hæreditate patrui, ſive avunculi. 34. 8.
Nobilitas facit ceſſare omnem ſuſpicionem doli, fraudis, & uſurariæ pravitatis. 51. 19.
Nobilitas non obſcuratur per agriculturam. 72. 26.
Nomina debitorum quando veniant in hypotheca. 56. 37.
Nomen debitoris etiam ſui ipſius venit in hypotheca. 56. 36.
Non entis nullæ ſunt qualitates. 14. 13.
Notarius nominans aliquem uti hæredem in inſtrumento an ei præjudicet. 99. 5.
Notarii imperiti quid mali operentur, & an noceant partibus. 51. 26. 27.
Notificatio Bandarum non eſt neceſſaria in actione reali. 53. 6.
Notificatio prædicta omiſſa non vitiat proceſſum niſi opponatur. 53. 5.
Novatio non inducitur niſi expreſsè dicatur, vel appareat ex conjecturis. 30. 12.
Novatio inducitur per interventum novæ perſonæ, & in aliis caſibus enumeratis. 30. 13. & ſeqq.
Novatio non inducitur in actione dotis privilegiata, nec ex inutili ſtipulatione. 30. 21.
Novatio non oritur ex mutatione fundi cenſuati. 30. 22.
An privilegia actionis novatæ intelligantur repetita. 30. 24.
Nullitas laudi quando poſſit ſemper allegari. 55. 48.
Nullitatem allegans tenetur accepta reſtituere. 57. 15. & c. 98. 23.
Nullitas quando poſſit à tertio allegari. 77. 2.
Nullitates non attenduntur ubi jus dicitur per Notarios, & ubi conſtat de bono jure. 88. 10.
Nullitas ob defectum citationis ad videndum jurare teſtes non obſtat ubi fuerunt data interrogatoria, nec in aliis caſibus notatis. 92. 21. & ſeqq.
Nundinæ præſtant ſecuritatem ab omni executione. 39. 13.

O

OBlatio in jure offerendi debet eſſe realis. 21. 39.
Oblatio an habeat locum in dote. 21. 29. & 30. & cap. 29. 14. *Vide jus offerendi.*
Obligatio oritur in bonis illius qui ducit viduam nubentem non reddita ratione tutelæ. 4. 10.
Obligatio Cameralis, vel quarantigiata ſubmittit pignus cuilibet compulſioni ad libitum creditoris. 21. 10.
Obligatio nec naturalis, nec civilis oritur ex contractu non ſervata forma ſtatuti. 25. 5.
Obligatio in futurum quando inducatur ex triennali præſtatione alimentorum. 42. 4. & 11.
Obligatio Cameralis admittit tantùm tres exceptiones, & quid operetur. 81. 6.
Obligatus de evictione agendo repellitur. 3. 6.
Obligatus in forma Cameræ, vel per quarantigiam habetur pro condemnato, & poteſt executivè conveniri. 21. 11.
Obligatus ad factum tenetur ad intereſſe etiam non probatis requiſitis, ſecus autem obligatus ad damnum. 100. 7.
Obſervantia contractus eſt neceſſaria ut diuturnitas temporis operetur circa ſolemnitates. 5. 33. & c. 25. 22.
Obſervantia quid operetur in emphyteuſi, & an illam reddat hæreditariam. 58. 18. & 39.
Offendens bannitum non obſtante cautione, pace, vel tregua cum eo inita conſequitur præmium, & taleam. 93. 22.
Offenſione hinc inde ſequuta eodem tempore ſi non conſtet quis primò offenderit, vel provocaverit an rumpatur cautio de non offendendo, & debeatur pœna. 93. 25.
Officialis non debet removeri ab officio, & eo durante carcerari pro crimine extra illud commiſſo. 43. 1.
Officialis non conſequitur ſalarium niſi pro tempore quo ſervivit, & quando ſecus. 43. 2. & ſeqq. *Vide Salarium.*
Officialis an poſſit contrahere cum carceratis, aut ſubditis durante officio. 70. 17.
Omiſſum habetur pro omiſſo in ſtipulationibus. 14. 19.
Omiſſio ordinis l. à divo Pio, an inducat nullitatem. 71. 11.
Onus alienæ rei imponi non poteſt. 79. 10.
Operarii an ſint idonei teſtes ad probanda melioramenta. 98. 39.
Operæ an, & quando compenſentur cum alimentis. 31. 12.
Operæ poſt ſeptennium habentur in conſideratione, & com-

Digitized by Google

compenſantur cum alimentis. 42. 3.
Oratio negativa magis afficit, & fortius prohibet. 87. 18.
Ordo ſcripturæ an, & quando inducat prælationem hypotheeæ ſive in ultimis voluntatibus, ſive in contractibus. 2. 14. & ſeqq.
Ordo, & mandatum de ſubſcribendo pro alio debet probari. 26. 10. & c. 66. 14.
Ordo ſcripturæ, & verborum quid operetur. 68. 15.
Ordo nominationis denotat ordinem affectionis, & prælationis. 82. 16.
Ordo ſcripturæ non debet eſſe ſuperfluè, & otiosè poſitus. 82. 18.
Oſtium non poteſt fieri in proprio pariete per quod eatur in fundum vicini. 7. 29. & 30. & cap. 79. 1. & ſeqq. ubi vide quando fieri poſſit.

P

PActum quod Pecora mortua reſarciantur de fœtibus comunibus eſt licitum in ſocietatibus animalium. 17. 38.
Pactum quod ſocius concurrat ad conſervationem capitalis pro medietate lucri valet. 17. 42.
Pactum quod fœtus omnes gregis ſpectent ad eum, qui dat animalia in ſocidam donec fuerit de capitali reintegratus, & poſteà grex ſit communis valet. 17. 43. & 44.
Pacta non ſervare eſt inter maximas cauſas ingratitudinis. 24. 26.
Pactum contra bonos mores, & invitans ad delinquendum non valet. 24. 28.
Pactum de non revocanda donatione ex cauſa ingratitudinis an valeat. 24. 28.
Pactum per quod conditio dotis efficitur deterior non valet. 28. 8.
Pactum omne per quod mutuans non lucratur ſed ſe conſervat indemnem, valet. 51. 8.
Pacta ſervare nihil magis humanæ fidei convenit. 51. 11. & 12. ubi etiamſi adverſentur naturæ contractus.
Pactum de ſolvendo aliquid mutuanti ultra ſortem quando valeat. 51. 13. & 14.
Pactum francandi quando non operetur in emphyteuſi. 58. 33.
Pacta nova inducunt novam conceſſionem. 58. 37.
Pactum quod donans poſſit revocare donationem valet. 59. 2.
Pactum incontinenti factum dicitur ineſſe. 59. 3.
Pactum revocandi donationem quando dicatur ineſſe contractui. 59. 4. & 5.
Pactum quodlibet in traditione rei ſuæ poteſt apponi. 59. 6.
Pactum revocandi donationem qualiter ſit probandum. 59. 9.
Pactum quod ſcriptura habeat vim publici inſtrumenti non præjudicat tertio. 66. 10.
Pactum affrancandi quid operetur. 68. 10.
Pactum de retrovendendo an impediat jus congrui. 68. 43.
Pactum de retrovendendo an exerceatur contra tertium. 68. 69. & 70. ubi quid ſi ſint hypothecata bona.
Pactum quod ſcriptura habeatur pro jurata quid operetur. 70. 29. 30.
Pactum de ſolvendo quid certum ratione lucri, vel damni an, & quando ſit uſurarium. 100. 13.
Pars una teſtamenti aliam declarat. 40. 9.
Pars hæreditatis accreſcens an tranſeat cum onere ſuo. 76. 23.
Pars hæreditatis vacans an accreſcat cohæredi invito. 80. 19.
Pater in bonis filiorum habet uſumfructum. 2. 2.
Limita ſtante ſimultanea ſucceſſione. ibid. 6. & c. 82. 5.
Pater ſuccedit filio unà cum fratribus utrimque conjunctis. 2. 6.
Pater diſponendo de re donata filio videtur revocare. 5. 31.
Pater non poteſt præjudicare filiis in bonis ad eos ſpectantibus ex pacto, & providentia. 8. 66. & c. 85. 11. & 13.
Pater poteſt per ſimplicem ſcripturam teſtari inter liberos. 8. 67.
Pater quando ſuccedat filio in donatione illi facta. 24. 23.
Pater tranſiens ad ſecunda vota an amittat uſumfructum. 35. 6.
Pater per retentionem dotis maternæ dicitur nomine filiorum adire hæreditatem matris. 61. 13. & c. 89. 18.
Pater an excludat Matrem in bonis ab eo provenientibus, & an excludatur à provenientibus à Matre. 82. 9. & ſeqq.
Pater an poſſit præjudicare filiis in emphyteuſi, vel feudo, & quid ſtante conſuetudine. 85. 11. & 13.
Pater declarando dotaſſe filiam etiam de bonis maternis facit illam excluſam ab eis. 90. 20.
Pater poteſt majorem dotem uni filiæ dare, quàm alteri 90. 29.
Pater tenetur integram dotem primi matrimonii filiæ reſervare. 90. 31.
Patronus per unicam præſentationem conſtituitur in quaſi poſſeſſione, & eſt manutenendus. 96. 3.
Patroni habent voces juxta uncias hæreditatis. 96. 5.
Patronus non poteſt ſine conſenſu Epiſcopi donare, vel cedere jus ſuum, & quando ſecus. 96. 28. & 32. & 33.
Patronus ſi cedat pluribus prævaleat ceſſio facta cum conſenſu Epiſcopi. 96. 29.
Patronus, an, & quando poſſit præjudicare ſuis deſcendentibus. 96. 34.
Patronus intra quantum tempus debeat præſentare. 96. 40.
Patronus non poteſt ſeipſum præſentare etiam per procuratorem, ſed benè poteſt à compatrono præſentari. 96. 41.
Patrono poteſt per Epiſcopum ad ejus præces conferri beneficium 96. 42.
Patronus qualiter, & quibus concurrentibus poſſit prætendere alimenta ab Eccleſia patronata. 96. 43.
Pax prodeſt tantum comparentibus, non autem contumacibus. 20. 24.
Pax an rumpatur per falſum teſtimonium contra adverſarium. 93. 20.
Pax an ſit facienda in judicio, vel ſufficiat extrajudicialis ad tollendam cautionem de mandato Judicis præſtitam. 93. 31. & 32.
Peculium adventitium, vel profectitium, ſive Caſtrenſe quale dicatur, & quando inter fratres communicandum. c. 83. per tot.
Pecunia venit in legato mobilium attenta proprietate. 10. 31.
Pecunia habetur pro extanti, & poteſt executivè avocari ſtante promiſſione reſtituendi anterioribus. 19. 7.
Pecunia an veniat in tacita, & expreſſa hypotheca, & quid ea conſumpta, vel comixta. 19. 9 & ſeqq.
Pecuniæ vox largè quid ſignificet, & quid ſtrictè. 89. 9.
Pœnæ ſecundarum nuptiarum an, & quales ſint ſublatæ. 35. 16.
Pœna reſpectu bonorum provenientium à filio numquam cenſetur remiſſa. 35. 17.
Pœna compromiſſi poteſt exigi, quid in aliis contractibus. 55. 41.
Pœna exonerationis ſelopi etiamſi non fecerit ignem quæ ſit. 93. 12.
Pœnam non meretur quod permittente lege fit. 93. 21.
Pœna cautionis ſoluta poteſt repeti ab eo qui contravenit. 93. 28.
Pœna adjecta facto, & non quantitati poteſt exigi. 100. 6.
Periculum caſus fortuiti ſpectat ad unumquemque pro rata dominii. 17. 13. & 37.
Periti debent eligi à partibus, & non à Judice niſi illis diſcordantibus. 12. 5.
Peritorum judicium fallax, & periculoſum. 12. 3. & c. 15. 32.
Periti non debent eligi ab una parte tantum. 12. 4.
Periti eliguntur cum citatione partis. 12. 6.
Periti debent referre cum citatione partis, & quomodo cum juramento coram Judice. 12. 7. & ſeqq.
Periti electi ad petitionem unius partis tantum poſſunt uti ſuſpecti recuſari. 12. 10.
Periti ex quibus cauſis dicantur ſuſpecti. 12. 11. & ſeqq.

Digitized by Google

Periti interdum viles, ignari, & corruptibiles. 12. 15.
Periti diſcordantes in valore rei quomodo ad concordiam reducantur. 50. 19.
Perjurus quando quis efficiatur, & quomodo repellatur à limine judicii. 75. 7.
Perjurium non incurritur ſtante dubietate validitatis juramenti. 100. 36.
Permutatio an veniat ſub nomine venditionis, & alienationis. 68. 31.
Permutatio tacita oritur ubi pecunia ſubrogatur loco ſtabilium, & legitimæ ita ut debeantur fructus. 50. 8.
Perſonæ Eccleſiaſticæ an veniant ſub generali citatione ad inventarium. 3. 20.
Perſonæ Eccleſiaſticæ an activè, vel paſſivè comprehendantur ſub ſtatuto laicorum de ſucceſſionibus. 34. 2. & ſeqq.
Perſona turpis quænam dicatur ut rumpatur teſtamentum fratris. 81. 32. & ſeqq.
Perſonæ viles quænam dicantur. 82. 37.
Perſona contemplata attenditur in contractibus. 83. 4.
Idem in ultimis voluntatibus. 67. 19. & 20.
Perſonæ Eccleſiaſticæ non poſſunt impediri facere novum molendinum, vel furnum, nec cogi ad unum accedere. 97. 22.
Pes dicitur conſtare ex quindecim digitis. 16. 19.
Petitorium ſuſpenditur ubi agitur de manutentione. 8. 2.
Petitorium abſorbet poſſeſſorium. 92. 39. & c. 96. 27.
Pons ſuper via publica quorum expenſis reficiendus. 63. 1. &c.
Pons eſt faciendus ab eo, qui per viam publicam ducit aquam ad ſuum molendinum. 63. 5.
Poſitioni confitenti in jure non eſt reſpondendum. 17. 22.
Poſitiones ut declarentur pro confeſſis, quæ requirantur. 78. 14. & 15.
Poſitiones habitæ pro confeſſis non probant circa enunciativa. 78. 17.
Poſitiones habitæ pro confeſſis admittunt probationem in contrarium. 78. 21.
Poſitionibus concernentibus dominium, vel poſſeſſionem auctoris an ſit reſpondendum. 44. 12. & c. 78. 19.
Poſſeſſio debitoris probatur ex clauſula conſtituti. 44. 8.
Poſſeſſio debitoris probatur per inſtrumentum venditionis. 44. 10.
Poſſeſſio junior præſumitur clandeſtina docto de anteriori. 4. 27.
Poſſeſſio auctore Prætore capta quando ſit juſta. 4. 36. & 37.
Poſſeſſio civilis an, & quando ſit manutenibilis. 8. 4. & ſeqq.
Poſſeſſio civilis non ſufficit quando naturalis eſt penes alium ſine vitio. 8. 8. & 24.
Poſſeſſio defuncti an, & quando tranſeat in hæredes. 8. 9. & an ſufficiat pro manutentione. ibid. 10.
Poſſeſſio civilis ſolo animo retinetur, non tamen acquiritur ab initio ſine apprehenſione. 8. 14. & 15.
Poſſeſſio civilis quomodo per decennium extinguatur. 9. 22. & 23.
Poſſeſſio capta non citatis primis poſſeſſoribus eſt nulla. 8. 27.
Poſſeſſio poſterior dicitur clandeſtina, & non eſt manutenibilis. 8. 28.
Poſſeſſio tradita donatario ſi effectum non habuit dicitur ſimulata. 25. 36.
Poſſeſſio bonorum in communi poteſt dari ſine ſocietate. 31. 10.
Poſſeſſor in Salviano an patiatur immiſſionem pro expenſis. 6. 6. & 7.
Poſſeſſor volens uti jure offerendi qualiter poſſit deponere pecuniam, & ceſſio habeatur pro facta. 21. 26.
Poſſeſſor an teneatur omne debitum, & expenſas offerre, & an habeat retentionem pro melioramentis. 21. 27. & 28.
Poſſidens pro credito non tenetur offerre niſi creditum alterius. 21. 28.
Poſſidentis melior eſt conditio in jure offerendi. 21. 31.
Poſſeſſor an, & quando ſtante ignorantia fideicommiſſi poſſit conveniri. 22. 4. & 5.
Poſſeſſor an teneatur reſpondere poſitionibus circa poſſeſſionem, & dominium auctoris. 44. 12. & 13.
Poſſeſſor an poſſit conveniri ſtante negligentia creditoris in exigendo à debitore principali. 73. 10. & 17. & 18
Poſſeſſor non habens hypothecam non poteſt excipere quod prius excutiatur bona ſpecialiter obligata. 73. 11.
Poſſeſſor non tenetur actione perſonali, ſed tantum reali. 84. 11.
Poſſeſſor rei cenſuatæ tenetur actione perſonali in rem ſcripta. 84. 12.
Poſſeſſor tenetur actione perſonali pro publicis tributis. 84. 13.
Poſſeſſor qualiter gravetur per Officiales Florentiæ. 84. 14.
Poſſeſſor non poteſt moleſtari niſi prius condemnato debitore. 91. 6.
Poſſeſſor non poteſt conveniri niſi debitor ſit in mora, & niſi contra eum liquidato debito. 91. 8. & 9.
Poſſeſſor poteſt petere ut ejus ſumptibus fiat excuſſio contra principalem. 91. 16.
Poſſeſſor qualiter habeat retentionem, vel cautionem pro melioramentis. 98. 37.
Poſſeſſor conventus Salviano quomodo poſſit opponere de excuſſione. 91. 21.
Poſſeſſorium cognoſcitur ſuſpenſo petitorio. 8. 2. & c. 92. 33.
Poſſeſſorium manutentionis an, & quando poſſit coram Judice appellationis proponi. 92. 34.
Poſſeſſorium remanet extinctum ubi agitur de dominio. 92. 39. & c. 96. 27.
Poteſtates Terrarum dicuntur in magna dignitate, & perſonam Principis repræſentant. 43. 3.
Præceptum nubendi ſub pæna amiſſionis magni lucri an ſit reprobatum. 74. 6.
Prædium quodlibet præſumitur liberum non obſtante uſu ſervitutis. 14. 4.
Prædio diviſo an, & quando poſſit unus per partem alterius tranſire prout ante diviſionem. 14. 5. & 6.
Præſcriptio qualiter procedat in ſervitute diſcontinua. 7. 4. & c. 14. 22. & 23.
Præſcriptio ſtatuti Florentini ſubductis ſubducendis tranſcendit annos 36. & amplectitur omnes actiones. 7. 8. & c. 22. 9.
Præſcriptio ſtatutaria requirit bonam fidem, & alia de jure neceſſaria. 7. 10.
Præſcriptio regulatur ſecundum jus canonicum, & an currat ſtante mala fide auctoris. 7. 11.
Præſcriptio circa modum executivè agendi currit non obſtante mala fide. 7. 13.
Præſcriptionem allegans debet probare præſentiam partis. 7. 15.
Præſcriptio ſine quaſi poſſeſſione in ſervitutibus non procedit. 14. 23.
Præſcriptio ut procedat an requiratur ſcientia partis. 14. 25.
Præſcriptio eſt refugium miſerorum, & qualiter procedat in ſervitutibus. 15. 15.
Præſcriptio qualiter procedat in via, & jure eundi. 16. 5. & 6.
Præſcriptionis quæ ſint requiſita neceſſaria. 22. 7.
Quæ veniant deducenda de tempore præſcriptionis. 22. 8.
Præſcriptio legitimi temporis an currat contra ignorantes. 22. 10. &c.
Præſcriptio cœpta cum defuncto an currat contra pupillum. 22. 12.
Præſcriptio non valenti agere non currit, & ſic nec vocato ad fideicommiſſum ante mortem præcedentis gravati. 22. 13. 14. & 15.
Præſcriptionis calculus qualiter faciendus quando res fuit à pluribus poſſeſſa. 68. 68.
Præſentationes ad juſpatronatus effectum ſortitæ quid operentur. 96. 2. & 10.
Pretium debet reſtitui etiamſi nõ præſtetur evictio. 84. 5.
Pretium juſtum continet latitudinem infimi, medii, & ſupremi. 100. 4.
Præventio inter Judicem ſæcularem, & Eccleſiaſticum attenditur ubi laici delinquunt in loco ſacro. 9. 1.
Præventionis natura eſt ut unus Judex alium excludat. 9. 2.
Præventio habet locum reſpectu ſacrilegii, nam reſpectu vulnerum ſolus Judex ſæcularis procedit. 9. 4. & 5.
Præventio, & preoccupatio quomodo tribuat prælationem.

Digitized by Google

nem in jure retractus. 36. 17. & 18. & c. 68. 19. & 20.
Primogenitura an mortuo primogenito vadat ad ejus deſcendentes, vel ad primogenitum ex alia linea. 40. 1. & ſeqq.
Primogenitus non dicitur filius primogeniti in primogenitura inducta ab extraneo ultra fratrem. 40. 4.
Primogenitura ut deferatur quæ ſint conſideranda. 40. 20.
Princeps poteſt etiam indignum eligere. 17. 29.
De Principis poteſtate diſputare ſacrilegium reputatur. 17. 29. & c. 24. 19.
Princeps non poteſt reſcindere donationem perfectam. 24. 18.
Princeps quando cenſeatur remittere formam ceſſionis bonorum ignominioſam. 54. 24.
Princeps in dubio non intelligitur præjudicare tertio. 63. 8.
Princeps ſemper intelligitur reſcribere prout juri, & æquitati convenit. 63. 9.
Princeps non vult ejus reſcripta ſervari quatenus juri, & æquitati repugnant. 63. 10.
Princeps an, & quando poſſit concedere dilationem debitori pro debito jurato. 95. 9. & c. 53. 12.
Prioriſſa, & Procurator Monialium non poſſunt præjudicare Monaſterio. 58. 45.
Privignus non ſuccedit novercæ. 2. 4.
Privilegia actionis novatæ an intelligantur repetita. 30. 24.
Privilegia conquaſſantur inter creditores æqualiter privilegiatos, & attenditur ordo temporis. 66. 24.
Privilegium c. Odoardus quando non proſit Clerico. 81. 5.
Privilegium d. c. Odoardus poteſt opponi etiam poſt ſententiam. 81. 8.
Privilegium prædictum non tranſit ad hæredes, nec fidejuſſores Clerici. 81. 10.
Privilegium prædictum qualiter poſſit prodeſſe fidejuſſori. 81. 11. & 12.
Privilegium l. 2. C. quod cum eo, &c. competit filiofam. mortuo patre, vel facta emancipatione pro debitis anteà contractis, & liberat à carceribus. 81. 13. & ſeqq.
Privilegium prædictum qualiter competat etiam pro debito dotis. 81. 16.
Privilegium prædictum quando locum non habeat. 81. 17. & 18.
Probatio ſemiplena transfert onus probandi in adverſarium, vel facit locum juramento ſuppletorio. 7. 31. & 32.
Probatio ex inſpectione loci dicitur omnium præſtantior. 16. 14. & cap. 14. 8. & c. 79. 12.
Probatio à communiter accidentibus, & ſervari ſolitis an ſufficiat. 17. 16.
Probatio bonæ vocis, & famæ quid operetur. 64. 22.
Probatio concludens eſt neceſſaria poſt aſſecurationem rei. 92. 7.
Probatio dubia, & incerta, vel quæ diverſimodè intelligi poteſt non relevat. 92. 12.
Non probat hoc eſſe quod ad hoc contigit abeſſe. 92. 11.
Proceſſus valet non facta notificatione Bandarum ſi non opponitur ante litem conteſtatam. 53. 5.
Proceſſus prius terminandus contra contumaces, & poſteà contra carceratos. 64. 9.
Procurator poſt acceptatum mandatum, & litem conteſtatam non poteſt illud refutare. 47. 10.
Præmium denotat cauſam finalem. 10. 13.
Prohibitus alienare nihil agit alienando, & incurrit pœnas, à quibus an liberetur redimendo re integra. 33. 14.
Prohibitio alienationis quid operetur in emphyteuſi. 58. 28.
Promiſſio aliquid faciendi quando habeatur pro ipſo facto. 59. 10.
Promiſſio de vendendo eſt idem quod venditio. 59. 12.
Promiſſio indemnitatis facta fidejuſſori à carcerato an valeat. 70. 14.
Promittens ſolvere, vel præſentare debitorem poteſt præcisè compelli ad ſolvendum arbitrio creditoris, cujus eſt electio. 18. 16.
Promittens ſolvere, vel dare pignora poteſt præcisè ut ſupra compelli. 18. 17.
Promittens id ad quod non tenetur putans ſe teneri non obligatur. 57. 21. & c. 52. 7.
Promittens facere pactum de retrovendendo poteſt directè conveniri ad revendendum. 59. 11.
Promittens factum obligatur ad intereſſe. 59. 13. & 14.
Promittens pro alio fidejubere tenetur ad intereſſe. 59. 15
Promittens manutenere pontem, vel molendinum an teneatur de caſu fortuito. 97. 7.
Promittens uſuras indebitas non obligatur, nec poteſt conveniri à ſtipulatore. 100. 34.
Proprietas incontinenti juſtificata abſorbet poſſeſſorium. 96. 27.
Prorogatio compromiſſi debet partibus intimari. 55. 25.
Prorogatio facta debitori an liberet fidejuſſorem. 30. 20.
Proteſtatio cauponis, nautæ, vel ſtabularii ſe nolle teneri de facto extraneorum an, & quando illos relevet. 37. 8. & 11.
Proteſtatio conſervat jus dicendi de nullitate capturæ. 39. 27.
Proteſtatio non relevat in his, ad quæ de neceſſitate adſtringimur, & quæ ſunt a jure definita. 73. 6.
Proviſio hominis facit ceſſare proviſionem legis. 65. 2. & c. 91. 5.
Provocatus in judicio manutentionis eſt præferendus. 8. 3.
Provocatus excuſatur à pœna ordinaria delicti. 64. 5.
Proximitas gravati an ſit attendenda, vel potiùs teſtatoris. 40. 5.
Proximus non admittitur ad ſucceſſionem donec adeſt proximior etiamſi ſatisdare vellet. 22. 23.
Proximior in gradu remotiorem excludit. 45. 2.
Proximior quis præſumitur probata conſanguinitate donec contrarium probetur. 22. 25.
Proximiores emphyteutæ etiam fœminæ quando, & intra quantum tempus poſſint conceſſionem alii factam revocare. 58. 8.
Proximiores emphyteutæ an, & quando ſint à Domino inveſtiendi. 58. 10. & 11.
Punitus ſemel pœna condigna non debet amplius pro eodem facto puniri. 9. 9.
Punitus pœna canonica in foro Eccleſiaſtico an poſſit iterùm puniri in foro ſæculari pœna civili. 9. 10.
Pupillus poteſt reintegrari ad poſſeſſionem re nulliter alienata. 4. 16.
Pupillus non poteſt interpellari ſine tutore. 68. 60.
Pupillus hæreditatem non aditam an poſſit tranſmittere & quomodo, ac per quos poſſit adire. 89. 19.
Pupillus non tenetur declarare an velit ſtare contractui nullo. 98. 12.
Pupillus niſi ſit factus locupletior non liberatur ſolvens. 98. 15.
Puteus, vel pœnus ſubterraneus fieri poteſt propè fundum alienum nullo relicto ſpatio, etiamſi vena aquæ alterius putei præcidatur. 79. 23. & 24.

Q

QUalitas adjecta uni legato an cenſeatur repetita in alio. 10. 21.
Qualitas majoris ætatis non eſt tranſmiſſibilis in filios. 40. 2.
Qualitas hæreditaria quando ſit neceſſaria, & an ſufficiat illam trahere à primo fundatore, & non ab ultimo vocato. 96. 23.
Quantitas rerum furatarum probatur juramento derobati. 37. 14.
Quantitas fructuum non probatur ex locatione, niſi aliundè adminiculata. 98. 35.
Quantitas lucri, & damni non probatur ex aſſertione partium. 100. 14. & c. 51. 2.
Quaſi poſſeſſio qualiter acquiratur in ſervientibus. 14. 24.
Quaſi poſſeſſio præſentandi an, & quando ſuffragetur. 96. 25. & 26.
Querela inofficioſi teſtamenti qualiter, & intra quantum tempus debeat per fratrem proponi, & quando ceſſet. 82. 29.
Quem de evictione tenet actio, eumdem agentem repellit exceptio. 3. 6. & c. 22. 16.
Quod eſt extra proceſſum dicitur extra mundum. 8. 57.
Qui dicit omne, nihil excludit. 10. 30.
Quod tibi non nocet, & alteri prodeſt eſt permittendum

Digitized by Google

dum in ædificando. 15. 26.
Quod tibi non prodeſt, & alteri non nocet non eſt permittendum. 14. 10.
Quilibet præſumitur deceſſiſſe ſine filiis, niſi contrarium probetur. 22. 26.
Qui ſentit commodum debet ſentire incommodum. 63. 4. & 11.
Quilibet ſcire debet quod ſuum non eſt ad alium ſpectare. 79. 7.
Quilibet in re ſua moderator, & arbiter. 79. 16. & 17.

R

Ratificatio eſt neceſſaria ut quæratur jus donatario abſenti. cap. 5. 2.
Ratificatio eſt facienda tempore habili non poſt jus alteri quæſitum. 5. 3. & 6.
Ratificatio præſumitur ex ſcientia rei omninò favorabilis, 5. 4. & ſeqq. &c. 48. 5. & 6.
Ratificatio actus nulli cum præſuppoſito validitatis non valet. 26. 23.
Ratificatio laudi non tenet niſi data ſcientia nullitatis. 26. 25. & cap. 57. 22.
Ratificatio donationis eſt facienda vivente donatore. 48. 3.
Ratificatio non eſt neceſſaria ſtante ſtatuto Florentino. 48. 8.
Ratio tutelæ ut ſufficienter reddatur quæ ſint neceſſaria. 8. 47. & 48.
Ratio tutelæ poteſt exigi etiam per hæredes minoris. 8. 49.
Rationes tutelæ ſunt exhibendæ etiamſi ſint remiſſæ. 8. 65.
Ratio cur teſtator non ita diſpoſuerit non eſt quærenda. 67. 22.
Recipiens litteras, & non contradicens fatetur contenta. 26. 4.
Recognitio teſtium eſt neceſſaria ut ſcriptura præjudicet tertio. 66. 6.
Recognitio non eſt neceſſaria parte non opponente. 66. 20.
Recognitio non eſt neceſſaria in ſcriptura antiqua. 66. 21.
Recognitio quomodo fiat per comparationem litterarum. 66. 19.
Reconductio tacita procedit cum eadem penſione. 1. 5.
Reconductio tacita requirit ſimultaneum conſenſum. 1. 12.
Reconductio tacita procedit tantum in prædiis ruſticis, non autem in urbanis. 1. 13.
Reconductio tacita non procedit ubi locator eſt abſens. 1. 15.
Reconductio tacita non oritur quando fuit promiſſum reſtituere rem finito tempore, nec ſtante generali renunciatione. 1. 16.
Reconductio tacita intelligitur pro uno anno tantum. 1. 17.
Reconductio tacita non procedit ubi locatio fuit in ſcriptis contracta, & quomodo iſtud intelligatur. 1. 18.
Redditio rationum tutelæ qualis eſſe debeat. 8. 47. & 48.
Redditio rationum quomodo intelligatur remiſſa inter fratres. 31. 22.
Reductio ad arbitrium boni viri peti poteſt non obſtante renunciatione. 55. 46.
Reductio coram quo Judice ſit petenda. 55. 53.
Reductio intra quantum tempus ſit petenda. 55. 56. & 57.
Reductione pendente impeditur laudi executio. 55. 58.
Reductio an admittat appellationem. 55. 59.
Regiſtrum donationis Florentiæ licet poſſit quandocumque fieri non retrotrahitur in præjudicium tertii. 5. 27.
Regula quod mihi prodeſt, & tibi non nocet procedit in ædificando. 15. 26.
Regula quod potuit noluit, & quod voluit adimplere nequivit quando procedat. 47. 22.
Regula ſi vinco vincentem te, tanto magis vincam te. 76. 12.
Remedium ſpolii, vel c. reintegrandæ competit minori ſtante nullitate alienationis. 4. 20.
Remedium ſpolii tranſit hinc indè ad hæredes. 4. 21.
Remedium ſpolii datur etiam pro bonis profanis, & in foro ſæculari. 4. 22.
Remedium ſpolii admittit appellationem. 4. 23.
Remedium ſpolii eſt perpetuum, & durat 30. annis. 4. 24.
Et quando præſcribatur per decennium. ibid. 25.
Remedium ſpolii dicitur intentatum ſtantibus clauſulis ſalutaribus ſi narrata conveniant, & probentur requiſita. 4. 26.
Remedium ſpolii quas probationes requirat. 4. 27.
Remedium ſpolii competit quotieſcumque contractus eſt imperfectus, vel conditionalis. 4. 28.
Remedium ſpolii datur etiam pro juribus incorporalibus. 4. 29.
An fructus veniant à die motæ litis tantum, vel ab initio. 4. 30. 31.
Remedium ſpolii ceſſat quando contractus fuit ratificatus. 4. 32.
Remedium ſpolii an ceſſet ubi conſtat de veritate dominii. 4. 33.
Remedium ſpolii an admittat probationes circa dominium. 4. 34.
Remedium ſpolii an detur contra eum qui auctoritate Judicis fuit ſpoliatus. 4. 35. & 37.
Non datur ei qui facto proprio cecidit à poſſeſſione. 4. 38.
An impediatur per exceptionem melioramentorum. 4. 39.
An detur contra titulo, & bona fide poſſidentem. 4. 40. & ſeqq.
Remedium præſtitum competit debitori pro recuperanda poſſeſſione per creditorem occupata illo ſatisfacto. 18. 2.
Remedium l. 2. C. de reſcin. vend. non datur niſi contra poſſidentem cum electione ſupplendi pretium vel reſtituendi bona. 98. 20. & ſeqq.
Remiſſio poſſeſſionis an ſit facienda conductori molendini ob deſtructionem cluſæ. 1. 21. & c. 97. 4.
Remiſſio inventarii cenſetur facta ne ſecreta domus pandantur. 8. 53.
Remiſſio inventarii operatur ut non detur juramentum in litem ex ejus omiſſione. 8. 56.
Remiſſio inventarii non liberat à ſimplici deſcriptione bonorum. 8. 64.
Remiſſio injuriæ ob tranſitum ad ſecunda vota ex quibus inducatur. 35. 11. & ſeqq.
Remiſſio penſionis eſt facienda conductori, qui re conducta ad uſum deſtinatum uti non potuit. 97. 3.
Remiſſio penſionis non debetur quando damnum provenit ex culpa conductoris. 97. 16.
Remiſſio penſionis an debeatur ſtante renunciatione omni legum auxilio, & favori. 97. 17. Vide Conductor.
Renuncians liti, & appellationi tenetur reficere expenſas. 92. 54. &c.
Renunciari non poteſt tacitè, nec expreſsè formæ à ſtatuto inductæ. 25. 4.
Renunciatio facta juri alieno non valet. 35. 15.
Renunciatio juris communis difficilius inducitur, quam privilegiorum. 35. 19.
Renunciatio in dubio intelligitur tantum quoad ſucceſſionem ab inteſtato. 90. 10.
Renunciatio eſt ſtricti juris, & ſufficit ſi in aliquo verificetur. 90. 12.
Renunciatio bonorum paternorum, & maternorum non extenditur ad fraterna etiam ab illis provenientia. 90. 13.
Renunciatio facta de bonis unius fratris non extenditur ad bona aliorum fratrum. 90. 13.
Renunciatio facta pluribus fratribus cum pacto ut illis decedentibus poſſit ſoror ſuccedere uno tantum decedente admittitur ad illius portionem. 90. 14.
Renunciatio ſi non habet effectum debent accepta reſtitui. 90. 16.
Renunciatio non extenditur ultra cauſam expreſſam. 90. 40.
Renunciatio intelligitur facta contemplatione filiorum extantium, & rebus ſic ſtantibus. 90. 41.
Repræſentatio non habet locum ubi vocantur ſupraviventes proximiores. 22. 27.
Repræſentatio non habet locum ſtante clauſula *æqualiter*. 22. 28.

Digitized by Google

Repræſentatio non procedit ubi in filio deficit qualitas, quæ erat in patre. 22. 29. &c. 45. 11.
Repræſentatio an, & quando locum habeat ad excluſionem fœminarum. 27. 5. & 10. & 11. & c. 45. 10. & ſeqq.
Repræſentatio non procedit ubi deficit qualitas à ſtatuto conſiderata. 27. 6.
Repræſentatio non habet locum ultra fratrum filios. 40. 4. & cap. 82. 8.
Repræſentatio non procedit in ſucceſſione ex teſtamento, ſed tantum ab inteſtato. 40. 12. & 13.
Repræſentatio conſtituit in eodem gradu, in quo erat perſona repræſentata. 45. 3.
Repræſentatio in hæreditate aſcendentium ſemper admittitur. 45. 4.
Repræſentatio an habeat locum inter fratrum filios concurrentes ad hæreditatem patrui cum alio patruo, vel inter ſe tantum. 45. 5.
Repræſentatio non facit hæredem eum, qui patris perſonam repræſentat. 45. 6. & 7.
Repulſa teſtium ob crimen quomodo ſit facienda. 64. 24.
Reſervatio pro teſtando ad quam ſummam debeat aſcendere. 5. 36.
Et an debeat eſſe certa. ibid. 37. & 38.
Reſervatio pro teſtando ſi dicatur modica ad quem ſpectet onus probandi. 5. 39.
Reſervatio facta in uno caſu magis confirmat actum in aliis non reſervatis. 26. 29.
Reſervatio quoad caſum reſervatum conſervat jus reſervantis, & modificat diſpoſitionem. 26. 30.
Reſervatio nihil de novo tribuit licet pars ei conſentiat. 26. 31.
Reſervatio reddit actum conditionalem ita ut in caſu præjudicii habeatur pro non facto. 26. 32.
Reſervatio uſusfructus an tollat præſumptionem ſimulationis. 48. 19. & 20.
Reſervatio uſusfructus nihil operatur ſtante incertitudine. 62. 8.
Reſiduum denotat nil aliud deberi. 26. 17.
Reſoluto jure datoris reſolvitur jus acceptatoris. 33. 13.
Reſtitutio in integrum datur minori adverſus repudiationem hæreditatis intra quadriennium à die perfectæ ætatis. 47. 18.
Reſtitutio datur minori adverſus declarationem læſivam factam ſuper contractu nullo. 98. 13.
Reſtitutio datur minori, vel pupillo adverſus ſolutionem eis factam ſi non ſint facti locupletiores. 98. 15. & 16.
In reſtitutione in integrum datur electio emptori ſupplendi pretium, vel reſtituendi bona. 98. 21.
In reſtitutione in integrum an ſit probanda læſio à minore, vel verſio ab adverſario. 98. 14. & 24.
Reſtitutio in integrum non datur niſi contra poſſidentes. 98. 22.
Res nō dicitur reſtituta cùm deteriorata reſtituitur. 1. 11.
Res minus damnoſa debet alienari. 4. 16.
Res tranſit cum ſuo onere reali ad quoſcumque poſſeſſores. 14. 1.
Res propria nemini ſervire poteſt. 14. 12.
Res quælibet præſumitur libera non obſtante uſu ſervitutis. 14. 4.
Res non debet viliori pretio vendi, ſed pro juſto creditori etiam invito adjudicari. 21. 18.
Res quando dicatur ſolita locari, ut ſocius totam poſſidendo teneatur ad ratam penſionis. 31. 24.
Res quæ dicatur ſterilis, & modicæ conſiderationis ut poſſit ab Eccleſia concedi in emphyteuſim. 69. 38. & ſeqq.
Res litigioſa non poteſt alienari ſine nullitate, & alienata poteſt ſine alio proceſſu capi in executionem judicati. 87. 1. & 2.
Res quando dicatur facta litigioſa ut non poſſit alienari. 87. 3. &c.
Res litigioſa poteſt alienari cum univerſitate bonorum. 87. 7.
Res litigioſa poteſt alienari pro conſtitutione, vel reſtitutione dotis, & ex aliis cauſis. 87. 9. & 10.
Retentio non procedens à principio vitioſo eſt magis privilegiata quàm immiſſio. 10. 6.
Retentio datur creditori pro fructibus cenſus decurrendis, & quando de novo eſſet concedenda immiſſio. 18. 11. & 12.
Retentio datur emptori qui ſolvit pretium anterioribus etiam ſine ceſsione, & pacto. 19. 24. & ſeqq.
Retentio an, & quando detur uxori in bonis viri vergentis ad inopiam. 29. 7.
Retentio datur gravato reſtituere hæreditatem pro expenſis factis in ejus defenſione. 33. 6.
Retentio datur poſſeſſori pro ſuo credito quod habebat ante acquiſitionem dominii. 36. 20. & 21.
Retentio eſt favorabilior quam compenſatio. 56. 28.
Retentio non admittitur quando creditum non eſt clarum, & liquidum. 56. 29.
Retentio ſpeciei pro quantitate non admittitur. 56. 30.
Retentio non admittitur ubi quis repræſentat duas perſonas unam uti debitor, alteram uti creditor. 56. 31.
Retentio non admittitur de credito unius negotiationis ad debitum alterius negotiationis etiamſi agatur cum eiſdem perſonis. 56. 32.
Retentio an poſſit dari ſine hypotheca. 56. 38.
Retentio quando detur poſſeſſori pro melioramentis. 98. 38.
Reus in civilibus eſt magis privilegiatus quàm actor. 8. 1.
Reus dicitur qui fuit provocatus ad judicium. 8. 3.
Reus debet abſolvi quoquo modo intentionem accuſantis, vel inquirentis dubiam reddat. 64. 27.

S

Sacrilegium eſt mixti fori, & in eo locus eſt præventioni. 9. 5.
Salarium an debeatur fratri qui adminiſtravit. 21. 20. & cap. 83. 14.
Salarium Judicum, & Advocatorum habet prælationem inter alios creditores. 41. 12.
Salarium duplex debetur ei, qui functus fuit officio duorum. 41. 13.
Salarium debetur etiam cauſa per concordiam terminata. 41. 14.
Salarium Advocati in qua ſumma debeatur. 41. 15.
Salarium qualiter poſſit in pactum deduci. 41. 18.
Salarium exigi poteſt executivè in foro litis peractæ, etiamſi litigantes ſint de alio foro. 41. 17.
Salarium debetur pro toto tempore hæredibus Poteſtatis defuncti, & ſubrogatur filius ad finiendum officium. 43. 4.
Salarium an debeatur Officiali pro tempore carcerationis. 43. 5.
Salarium an debeatur quando Officialis ex culpa ſua fuit remotus ab officio ante tempus finitum. 43. 6.
Salvianum competit fideicommiſſariis, & legatariis. 3. 1. & 2.
Salvianum competit donatario probatis extremis. 5. 1.
Salvianum non datur contra tertium, cui ante ratificationem donationis fuit jus quæſitum. 5. 6.
Salvianum an competat ſtante clauſula conſtituti. 8. 17.
Salvuſconductus pro debito non extenditur ad debitum juratum, nec contra illud concedi poteſt. 53. 11. *Vide Dilatio.*
Sata cedunt ſolo ſicut ædificium, & planta. 13. 11.
Satiſdatio eſt medicina ſequeſtri, & ſuſpicionis fugæ. 39. 23.
Satiſfactio celeris quænam dicatur, & intra quantum tempus ad purgandam moram. 65. 10.
Scala quando poſſit apodiari muro communi diviſorio. 15. 3.
Scientia eſt neceſſaria in donatario ut dicatur ratificaſſe. 5. 6.
Scientia familiarium an præjudicet domino. 7. 16.
Scientia cum omnibus qualitatibus debet probari ut ratificatio actus nulli valeat. 26. 26. & c. 57. 23.
Scientia aliundè habita an ſufficiat ad excludendum à retractu. 36. 2.
Scientia non præſumitur, ſed ab allegante probari debet. 57. 23.
Scriptura quando ſit de ſubſtantia contractus, vel ad probationem tantum adhibita. 1. 19. & 20. ubi quid in dubio præſumatur.
Scriptura patris ſimplex inter liberos habet vim teſtamenti, non autem favore extraneorum. 8. 67. & ſeqq.

Digitized by Google

Scriptura, qua annotatione propria quis ſibi debitorem conſtituit, non probat. 11. 1.
Scriptura non probat traditionem. 11. 3.
Scriptura ſine nomine tamquam informis, & vacua non probat etiam contra ſcribentem. 26. 9.
Scriptura privata quæ requirat ut præferatur publico inſtrumento poſteriori. 66. 1. & ſeqq.
Scriptura habet vim ſolum à die recognitionis, & quando ſecus. 66. 4. & 5.
Scriptura non præjudicat tertio ſine recognitione teſtium aſſerentium de tempore quo fuit confecta. 66. 6. & 7.
Scriptura licet vigore pacti habeat vim inſtrumenti non præjudicat tertio. 66. 10.
Scriptura habens vim inſtrumenti vigore ſtatuti an præjudicet tertio. 66. 11.
Scriptura ſubſcripta à tertio nomine debitoris non probat niſi docto de ordine, & mandato illi dato. 66. 14. & c. 26. 10.
Scriptura ceſſante ſuſpicione antidatæ probat etiam contra tertium licet non habeat requiſita *l. ſcripturas*. 66. 17.
Scriptura probat contra tertium ubi debitum non excedit libram auri. 66. 18.
Scriptura qualiter recognoſcatur per comparationem. 66. 19.
Scriptura probat ſine recognitione parte non opponente. 66. 20.
Scriptura antiqua probat ſine recognitione. 66. 21.
Scriptura ut contineat hypothecam qualiter debeat ſubſcribi. 66. 16.
Senex ſeptuagenarius an poſſit pro debito carcerari, & quid in ſexagenario. 52. 26.
Senex quiſnam dicatur eſt in Judicis arbitrio. 52. 27.
Senex non poteſt ſuo privilegio renunciare. 52. 28.
Sententia notoriè nulla ex eiſdem actis non tranſit in judicatum. 6. 14.
Sententia continens plura capita ſeparata non una, ſed plures dicuntur. 26. 2.
Sententia lata ex privilegiata probatione non tranſit in judicatum. 26. 19.
Sententia quando ſit nulla ex defectu citationis ob admiſſionem aliorum jurium poſt citationem. 41. 2.
Sententia quando ob brevitatem temporis ſit nulla. 57. 9.
Sententia ratione incertitudinis non valet. 62. 5.
Sententia Judicis quando requiratur in caducitate. 65. 4.
Sententia criminalis non debet differri ex cauſa debiti etiam ab ea provenientis. 72. 17.
Sententia lata poſt peremptam inſtantiam ſtatuti quando ſit nulla. 88. 1. Et quando valeat. ibid. 2. & 13. & c. 95. 10.
Sententia nulla debet confirmari à Judice appellationis ubi conſtat de bono jure. 88. 9.
Sententia juſta licèt nulla debet confirmari. 88. 11. 12.
Sententia tendens ad præpetandum judicium prodeſt omnibus etiam non citatis. 91. 20.
Sequeſtrum omne regulariter eſt prohibitum, & quando ſit permiſſum. 95. 1. & 2.
Sequeſtrum non juſtificatum in termino non afficit. 95. 13.
Sequeſtrum dicitur præparatorium judicii, & expectat poſt ſe libelli oblationem. 95. 14.
Sequeſtrum non inducit litis pendentiam. 95. 14.
Sequeſtrum quando ſatiſdatione tollatur, vel non. 95. 15. & 16.
Sequeſtrum an, & quando quis invitus teneatur acceptare. 95. 17. 18.
Sequeſtratarius non poteſt ſine cauſa officium deponere. 95. 19.
Sequeſtratarius ſolvendo ad Judicis mandatum an liberetur. 95. 20.
Sequeſtratarius an juvetur dilatione conceſſa debitori. 95. 21.
Sermo generalis non comprehendit pias cauſas, nec trahitur ad actum juratum. 53. 11.
Sermo indeffinitus an, & quando æquipolleat univerſali. 92. 13.
Servitus non præſumitur niſi probetur etiam dato illius uſu, & quaſi poſſeſſione. 7. 1. & 2. & c. 14. 4. & c. 25. 1.
Servitus quando dicatur habere cauſam diſcontinuam. 7. 3.
Servitus diſcontinua quanto tempore præſcribatur. 7. 4. & ſeqq. & c. 14. 22.
Servitus non poteſt in re communi conſtitui ab uno ex ſociis altero invito. 7. 18.
Servitus fundo alieno per extraneum acquiri non poteſt. 7. 20.
Servitus quando dicatur ſolum perſonalis, & non realis, ut non tranſeat in ſingulares ſucceſſores. 7. 26. & 27.
Servitus itineris an, & quando ſit concedenda vicino aliundè non habenti tranſitum. 14. 7. & 9.
Servitus eſt reſtringenda ad tempus neceſſitatis, & debita pro uno fundo an poſſit extendi ad contiguum. 14. 26. & 27.
Servitus poteſt levior effici, ſed non durior. 14. 27.
Servitus oneris ferendi eſt manutenenda à domino loci ſervientis, ſecus in aliis, in quibus ſufficit patientiam præſtare. 16. 9. & 10. & c. 79. 18.
Servitus aquæductus non conſiſtit via publica interveniente niſi ex gratia, & facto ponte. 63. 5. & 6.
Servitutem habens intelligitur habere aditum ad illam. 79. 4.
Servitus niſi ſit debita non poteſt quis ire per alienum fundum invito domino. 79. 9.
Servitute viæ legata tenetur legatarius ſibi aptare locum, & non hæres. 97. 13.
Simonia non committitur recipiendo quod ſine aliqua præcedente taxatione gratis offertur. 72. 32.
Simulatio ex quibus conjecturis inducatur. 5. 41. & c. 48. 15.
Simulatio an, & quando requirat cauſam. 5. 42. & 43.
Simulatio ex quibus excludatur. 5. 44. & 47.
Simulatio non operatur in præjudicium tertii, cui fuit jus queſitum. 5. 47.
Simulatio non excluditur per juramentum. 5. 48.
Simulatio probatur conjecturis exiſtente cauſa. 25. 34. & cap. 48. 22.
Simulatio arguitur ſi donator remanſit in poſſeſſione. 25. 35. etiamſi fuerit facta traditio poſſeſſionis ſi effectum non habuit. ibid. 36.
Simulatio arguitur ex ſolutione collectarum, & ex libro æſtimi. 25. 37. & 38.
Simulatio arguitur ex clauſulis inſolitis. 25. 39.
Simulatio qualiter probetur per unicum teſtem, vel per teſtes ſingulares. 48. 13.
Simulatio reddit omnes clauſulas inefficaces ob defectum conſenſus. 48. 34.
Simulationis præſumptio an tollatur per reſervationem uſusfructus. 48. 61. & 20.
Societas, an locatio dicatur quando dantur boves ad collaticum. 17. 2. 3.
Societas in qua unus ponit capitale, & alter induſtriam valet, & ad quem ſpectet periculum capitalis. 17. 18. & 41.
Societas, vel ſocida bovum qualiter ſuſtineatur cum pacto certi frumenti mediante aſſecuratione. 17. 5. & ſeqq. per tot.
Societas non datur inter patrem, & filium, & ſi ſit cum extraneo, in diviſione lucri, pater, & filius pro una tantum perſona habentur. 26. 12.
Societas omnium bonorum numquam præſumitur. 31. 5.
Societas non præſumitur ubi adeſt aliquis minor, niſi præcedat juſſus patris, vel curatoris auctoritas. 31. 6.
Societas rerum hæreditariarum præſumitur inter fratres. 31. [illegible].
Societas non arguitur de neceſſitate ex poſſeſſione bonorum in communi. 31. 10.
Socius non poteſt altero invito ſervitutem imponere in re communi. 7. 18.
Socius qui eſt in mora, vel culpa totum damnum ſubit. 17. 19.
Socius poteſt ex pacto obligari ad conſervationem capitalis de ſuo lucro. 17. 42.
Socius an, & quando teneatur ad debita, & fidejuſſiones alterius. 31. 1. & ſeqq.
Socius omnium bonorum poteſt dotare filiam de communi. 31. 7.
Socius qui habitavit totam domum an teneatur ſolvere

Digitized by Google

vere aliquam penſionem. 31. 23.
Socius an poſſit obligare rem communem, & quid ſecuta diviſione. 31. 24. & 26.
Solemnitas non præſumitur ex diuturnitate temporis niſi concurrente obſervantia contractus. 5. 23.
Solemnitas alienationis rei Eccleſiæ non probatur ex verbis enunciativis inſtrumenti. 25. 11.
Solemnitas extrinſeca quando ex longinquitate temporis præſumatur. 25. 18. & 19.
Solemnitates quæ requirantur de jure civili in alienatione rerum Eccleſiæ, & quæ de jure canonico. 69. 2. & ſeqq.
Solemnitates omnes præſumuntur ex lapſu centum anno um. 69. 29.
Solemnitates an requirantur in bonis Eccleſiæ, quæ ſunt ſolita locari. 69. 33.
Solemnitas ſtatuti eſt neceſſaria etiamſi mulier contrahat cum altera muliere, Clerico, vel minore, ſive cum ſancto viro. 87. 23.
Solemnitas ſtatuti an ſit neceſſeria in contractu utili. 87. 25.
Solitum ut inducatur, requiritur initium ſolemne, & obſervantia. 40. annorum. 58. 47.
Solum in quo cadit ſtillicidium cujus eſſe præſumatur. 79. 2. 5. & 15.
Solum eſt liberum domini ſui uſque ad Cœlum. 79. 6.
Solvens partem indebiti ad reliquum cogi non poteſt. 3. 45.
Solvens cedenti poſt ceſſionem factam non liberatur, ſed poteſt repetere. 8. 23.
Solvens pecuniam latronibus pro eximendo detentum ab illorum manibus, an repetat ab eo quem liberavit. 70. 16.
Solvens virtute juramenti quando poſſit repetere. 75. 3.
Solvens pœnam cautionis de non offendendo poteſt repetere ab eo, qui cautionem rupit. 93. 28.
Solvens pupillo non liberatur niſi ille ſit factus locupletior. 98. 15.
Solvens uſuras nod peccat, ſed recipiens. 100. 28.
Solutio imaginaria quomodo procedat in hærede beneficiato pro ſuo credito. 3. 43.
Solutione tollitur omnis obligatio. 26. 13.
Solutio probatur ex confeſſione de recepto. 26. 16.
Solutio reſidui denotat nil aliud deberi. 26. 17.
Solutio pro retroactis annis probatur ex tribus ſolutionibus tribus annis continuis factis. 42. 5.
Solutio præſumitur facta in extinctionem durioris obligationis, & in qua currere poſſunt uſuræ. 84. 28.
Solutio in quam cauſam imputetur cujus ſit electio. 84. 29.
Solutum indebitè per errorem repeti poteſt. 26. 24.
Solutum vigore ſententiæ latæ poſt peremptam inſtantiam an poſſit repeti. 92. 50. & cap. 88.
Solutum pro uſuris imputatur in ſortem, & illam minuit. 100. 9.
Solutum pro uſuris repeti poteſt. 100. 10.
Soror excluſa à ſucceſſione fratris an intelligatur excluſa à ſucceſſione ſororis. 2. 15. & 16.
Soror utrimque conjuncta præfertur fratri conſanguineo tantùm in ſucceſſione fratris prędefuncti. 2. 5.
Et quid ſtante ſtatuto de fratre ſorori præferendo. ibid. 10.
Soror an excludatur à bonis maternis per fratrem conſaguineum tantùm, etiam ſtante dicto ſtatuto. 2. 12.
Spatium aliquod non eſt relinquendum ubi ædificatur propè murum communem diviſorium. 15. 18.
Spatium qùod relinquitur juxta l. fin. fin. regund. non deſinit eſſe ſui domini. 79. 26.
Spoliatus non debet pati fieri probationes circa dominium. 4. 34.
Spurius an dicatur turpis perſona. 82. 33.
Status, & conditio teſtium de tempore depoſitionis attenditur. 92. 10.
Statutum Civitatis dominantis quomodo attendatur in defectum Statuti loci particularis. 2. 7. & c. 25. 17.
Statutum loci particularis, & non Civitatis dominantis debet attendi. 88. 6.
Statutum de fratre ſorori præferendo an verificetur in conſanguineo tantum. 2. 10. & 11.
Statutum excludens ſororem extante fratre intelligitur de fratre primi gradus, & non de remotioribus. 2. 14.
Statutum vocans maſculos ad excluſionem fœminarum, an procedat ubi agitur de hæreditate fœminæ. 2. 15. & 16.
Statutum excludens fœminas exiſtenti in pari gradu an intelligatur excludere ſororem à ſucceſſione fratris per exiſtentiam filii alterius fratris. 2. 17. & 18.
Statutum non intelligitur excludere fœminas à bonis maternis per maſculos alterius matrimonii. 2. 12.
Statutum quod filius non poſſit obligari ſine patre non procedit in obligatione inducta à lege. 4. 3.
Statutum quod victus victori in expenſis condemnetur, quomodo intelligendum. 6. 5. & ſeqq.
Statutum ſufficit aliquid minimum operari. 6. 12.
Statutum quando dicatur inducere formam ſubſtantialem. 25. 1. & c. 77. 5. & c. 87. 16.
Statutum loquens de habilitate, vel inhabilitate perſonarum non comprehendit forenſes, ſed tantùm ſuos cives etiam alibi contrahentes. 25. 8. & 9. & c. 52. 25.
Statutum inducens formam debet ſervari etiam per forenſes contrahentes in loco ubi viget. 25. 7.
Statutum requirens certam formam in contractu filii non habet locum in filio habitante ſeorſum à patre, & publicè ſe gerente pro patrefam. vel habente peculium. 25. 26.
Nec quando pater, & filius in eodem contractu ſe obligant. 25. 27.
Statutum excludens fœminas propter maſculos quando dicatur favorabile. 27. 2. & 9. & c. 34. 1. cap. 45. 9. & cap. 90. 23.
Statutum excludens intelligitur dummodo maſculi quorum favore ſunt excluſæ fœminæ, reperiantur inſtituti. 27. 3.
Statutum excludens matrem propter agnatos intelligitur dummodo illi ſuccedant. 27. 4.
Statutum excludens dicitur correctorium, & non extendendum ubi non fuit expreſſa ratio conſervandæ agnationis. 27. 8.
Statutum dicitur odioſum quando excludit fœminas propter dotem; & non propter agnationem. 27. 9.
Statutum excludens fœminas an comprehendat perſonas Eccleſiaſticas de tempore delatæ ſucceſſionis. 27. 12.
Statutum ceſſat quando adeſt una perſona non excluſa, quæ aperit viam aliis ſuccedendi ſecundum jus commune. 27. 13.
Statutum excludens fœminas non operatur quoad bona ſita extra territorium niſi expreſsè inhabilitet perſonas. 32. 1. & ſeqq. & cap. 34. 9. & cap. 90. 37.
Statutum prædictum an comprehendat forenſes. 32. 4.
Statutum excludens ut locum habeat requiritur ſubjectio rerum, & perſonarum in eodem loco. 32. 5.
Statutum excludens an procedat quando perſona defuncta erat ſubdita unà cum bonis, ſed fœmina excludenda, & agnati omnes forenſes. 32. 6. & 7.
Statutum non prodeſt exteris, & forenſibus, qui non cadunt ſub protectione ſtatuentium. 32. 7.
Statutum loci in quo ſita ſunt bona, an poſſit combinari cum alio ſimili ſtatuto loci ubi perſona degit ad effectum excluſionis. 32. 9.
Statutum confirmatum in forma ſpecifica denominatur à confirmante. 32. 10. et cap. 34. 12.
Statutum excludens an habeat locum reſpectu mobilium exiſtentium extrà territorium, & nominum debitorum. 32. 11.
Statutum excludens quomodo procedat quando omnes ſunt forenſes, & ſolum bona ſubjecta, vel è contra, ſive ubi tantùm aſpirantes ad ſucceſſionem ſunt forenſes. 32. 12. & ſeqq.
Statutum excludens nuptas extra territorium an valeat. 32. 15.
Statutum prædictum non procedit ubi à parentibus fuerunt nuptæ. 32. 16.
Item non præjudicat filiis filiarum licèt extrà territorium natis. 32. 17.
Nec procedit in ſucceſſione materna. 32. 18.
Statutum excludens fœminas an procedat quando ſuccedere volens eſt Clericus. 34. 2. & 5.
Statutum prædictum an habeat locum in hæreditate Clerici. 34. 4.
An paſſivè comprehendat Clericos, & alias Eccleſiaſticas

Digitized by Google

ſticas perſonas ſi ſit conditum à laicis. 34. 7. & ſeqq.
Statutum confirmatum à Papa dicitur Papale. 34. 12.
Statutum quando dicatur confirmatum in forma ſpecifica. 34. 13.
Statutum conditum ob publicam utilitatem, & quietem populi an comprehendat Clericos. 34. 6. 17. & 18.
Statutum an operetur contra eos, qui poſt illud conditum facti ſunt Clerici. 4. 19. & 20.
Statutum puniens receptantes bannitos non procedit contra eos, qui ignoranter, & ſine dolo, vel coactè illis darent comedere, & bibere. 37. 16.
Statutum quod debitor ſuſpectus poſſit carcerari intelligitur concurrentibus requiſitis juris communis. 39. 2.
Statutum dicitur caſus legis, & tollit omnem diſputationem. 44. 6. & cap. 45. 8. & cap. 77. 13.
Statutum de lucro dotis eſt favorabile, & quare. 46. 7.
Statutum deferens lucrum mortua uxore ſine filiis non procedit illis extantibus. 46. 8.
Statutum ſimpliciter deferens lucrum viro procedit etiam liberis extantibus. 46. 9.
Statutum quando cenſeatur derogare diſpoſitioni l. hac ædictali. 46. 12. & ſeqq.
Statutum in dubio non intelligitur derogare *d. l. hac ædictali*. 46. 18.
Statutum Florentinum de bonis jacentibus procedit etiamſi extet filius defuncti. 47. 6.
Statutum quod ætas 18. annorum ſit legitima, & major in quibus actibus operetur. 52. 24.
Statutum de capiendo debitore rejecto omni privilegio qualiter intelligatur. 53. 16.
Statutum Mercantiæ Florentiæ de debitore fallito quomodo procedat. 54. 17.
Statuta diſponentia circa formam ceſſionis bonorum quando ſint ſervanda, vel non. 54. 23. & 25.
Statutum jubens fieri compromiſſum inter conjunctos dicitur favorabile. 55. 1.
An habeat locum inter virum, & uxorem, ac alias perſonas enumeratas. 55. 2.
An, & quomodo comprehendat minores. 55. 8.
An procedat ſi conjunctus cedat actionem non conjuncto. 55. 10.
An procedat in quæſtionibus juris, & non facti. 55. 12.
An comprehendat foreſes, & an procedat inter amicos intrinſecos. 55. 17. & 18.
Statutum prædictum de compromiſſo procedit tantùm inter conjunctos ex legitimo matrimonio, & quid inter ſpurios, & legitimatos. 55. 19. & 20.
Statutum prædictum non habet locum diſſoluta affinitate per mortem. 55. 21.
Statutum prædictum intelligitur de habentibus conſanguineos, & affines. 55. 2.
Statutum loquens de ſolutione non verificatur in compenſatione. 56. 12.
Statutum laicorum poteſt prohibere ne Clerici eo utantur. 68. 3.
Statutum loci, in quo ſita ſunt bona debet attendi in jure congrui. 68. 7. *Vide Jus congrui.*
Statutum de capiendo debitore intelligitur ſervatò ordine tradito in l. à divo Pio. 71. 10.
Statutum an poſſit tollere citationem. 71. 9.
Statutum quando dicatur inductum ob publicam utilitatem. 87. 14.
Statutum loci contractus eſt attendendum in judicando. 87. 15.
Statutum mandans Judici ſub pœna cauſam expedire intra certum tempus duo præcipere dicitur. 88. 3.
Statutum Florentinum prohibet appellationem, & nullitatem in cauſis centum librarum, & ab indè infra. 88. 77.
Statutum excludens fœminas dotatas an, & quando intelligatur excludere tantùm ab hæreditate dotantis, vel aliorum omnium. 90. 6. & 24.
An procedat quoad bona emphyteutica. 90. 32. & 34.
Statutum non intelligitùr excludere à jure vigore contractus delato. 90. 33.
Statutum Florentinum excludit indiſtinctè fœminas tàm à bonis paternis, quàm maternis. 90. 25.
Statutum mandans ſola facti veritate inſpecta procedi quid operetur. 91. 1.
Statutum concedens excuſſionem quomodo intelligendum. 91. 4. & 5.
Statutum reiiciens excuſſionem àn, & quando procedat, & quomodo intelligatur. 91. 2. & ſeqq.
Statutum requirens certam ſolemnitatem in contractu, an habeat locum in quaſi contractu reſultante ex aditione hæreditatis. 99. 16.
Stillicidium, vel protectum an, & quando demonſtret cujus ſit proprietas loci inferioris. 79. 3. & ſeqq.
Stylus contra jus commune non poteſt induci per Judices. 15. 11.
Stipulatio tacitè intelligitur favore dotis. 29. 4.
Stipulatio interpretari debet contra ſtipulatorem. 14. 19.
Stipulatio de dote revertenda ad dotantem an, & quando valeat. 77. 21.
Stipulatio eſt neceſſaria pro fiſco, ut ei jus quæratur ex cautione de non offendendo. 93. 6.
Stipulatio an inducatur ex verbis *promiſit*, vel *fidejuſſit*. 93. 7.
Subditi an poſſint per dominum compelli ire ad certum molendinum, vel furnum. 97. 21. & 22.
Subditus, quis præſumitur ejus Parochiæ, in qua fiunt publicationes. 49. 3.
Subhaſtatio an ſit neceſſaria in alienatione rerum minoris. 4. 17. & 19.
Subhaſtatio non eſt neceſſaria de jure canonico in alienatione rerum Eccleſiæ. 69. 5.
Submiſſio tertiæ perſonæ magis fraudem redolet. 70. 13.
Subreptio quando obſtet in abſolutione à juramento. 75. 20.
Subrogatum ſapit naturam ejus, in cujus locum ſubrogatur. 3. 4. & 5.
Subrogati admittuntur cum omnibus qualitatibus primordialibus. 49. 12.
Subrogatio pecuniæ loco ſtabilium, vel legitimæ facit oriri tacitam permutationem, & fructus deberi. 50. 8.
Subſcriptio folii albi non præjudicat. 57. 19.
Subſcriptio ſcripturæ privatæ qualis eſſe debeat ut conſtituatur hypotheca. 66. 16.
Subſtantia priùs apparere debet antequam cognoſcatur de accidentibus. 14. 14.
Subſtitutio fieri poteſt etiam in contractibus, & revocata donatione quo ad primum an cenſeatur revocata quoad ſubſtitutum. 22. 1.
Subſtitutio evaneſcit ſi non habet locum inſtitutio à qua dependet. 24. 8. & c. 74. 36.
Subſtitutio facta puellæ in eventum quod Monialis efficiatur, an valeat. 82. 28. & 30.
Subſtitutio in caſu quo quis decedat cum liberis, qui poſtea ſine filiis decedant habet locum etiamſi primus nullos ſuſcepit liberos. 74. 33.
Subſtitutionibus mediis caducatis an, & quando admittantur ſequentes. 74. 35.
Subſtitutio poſt mortem plurium operatur, ut illi cenſeantur invicem inter ſe vocati. 80. 2.
Subſtitutus abſens in donatione quam actionem habeat. 22. 2.
Subſtitutus an habeat actionem contra rem alienatam ſtante ignorantia fideicommiſſi. 22. 4. & 5.
Subſtitutus an, & quando excludatur per Monaſterium. 74. 13. & 14.
Subſtitutus ſub conditione ſi ſine liberis excluditur per unum filium tantùm, & an per ſolam exiſtentiam etiamſi non ſit hæres. 74. 19. & 20. & 31.
Excluditur etiamſi filius momento tantùm vixerit, & etiam per poſthumum extractum de ventre matris. 74. 21.
Subſtitutus in defectum filiorum admittitur quandocumque illis decedentibus. 74. 22.
Subſtitutus ſub conditione ſi ſine liberis an excludatur per exiſtentiam fœminæ. 74. 25.
An excludatur per exiſtentiam nepotis ex filio, vel filia præmortuis, vel per filios ſuſceptos ex patre bannito. 74. 24.
Subſtitutus ſub conditione ſi hæres ſine hærede deceſſerit an excludatur per quemcumque hæredem, vel tantùm per deſcendentes. 74. 29. & 30.
Subſtitutus in defectum filiorum an admittatur etiam illis non natis. 74. 32.
Subſtitutus pluribus conjunctim non admittitur niſi omnibus illis defunctis. 80. 1.

Subſtitutus turpi perſonæ an admittatur, excluſo fratre querelante. 82. 30. & 31.
Succeſſio inter virum, & uxorem an, & quando detur. 2. 3.
Succeſſio jure affinitatis non datur. 2. 4.
Succeſſio an, & quando poſſit per ſaltum deferri de una linea ad aliam. 40. 6.
Succeſſio defertur ei, qui habet qualitatem requiſitam. 40. 14.
Succeſſio majoratus, vel primogenituræ quomodo deferatur. 40. 20.
Succeſſio de jure communi æqualiter defertur tàm maſculis, quàm fœminis. 45. 2.
Succeſſio qualiter deferatur aſcendentibus unà cum fratribus defuncti, & quid ſtante ſtatuto Florentino. 81. per tot.
Succeſſor in beneficio non tenetur reſtituere hæredibus prædeceſſoris ſemen dejectum. 13. 21.
Succeſſor in beneficio an poſſit prætendere ſemina pro anno ſequenti ab hæredibus prædeceſſoris, qui recollectis fructibus ſtatim deceſſit. 13. 22.
Summa minor quando ſit attendenda. 50. 20.
Sumptus litis an, & quando ſubminiſtrari debeant pauperi litiganti, & quibus concurrentibus. 86. 5. & ſeqq.
Sumptus litis taxantur arbitrio Judicis non rigoroſè, ſed ad meram neceſſitatem. 86. 9.
Sumptus litis ſubminiſtrati an repetantur in caſu ſuccumbentiæ. 86. 10. & ſeqq.
Sumptus litis ſubminiſtrati actori imputantur ei quando obtinuit ſententiam unà cum fructibus. 86. 13.
Superfluum non dicitur quod venit ad declarationem eorum, quæ tacitè inſunt. 46. 31. & c. 67. 27.
Superfluitas potiùs tolleranda, quàm legum correctio, & præjudicium tertii. 46. 22. & c. 67. 28.
Superfluitas non dicitur quo ad majorem declarationem adjicitur. 67. 26.
Supplementum legitimæ tranſmittitur ad hæredes etiã extraneos. 61. 4.
Supplementum legitimæ peti poteſt uſque ad triginta annos, & non tollitur per quinquennium. 61. 5. & 6.
Suſcipiens in ſe caſus fortuitos an teneatur de inſolitis. 1. 23. & c. 97. 6. & 11.
Suſcipiens caſus fortuitos an teneatur de illis, qui culpa partis, vel facto Principis contingunt. 1. 24. & 25.
Suſpicio levis, & modica non ſufficit ad jurandum debitorem de fuga ſuſpectum, ſed urgens, & gravis requiritur. 39. 17.
Suſpicionis cauſæ quomodo probari debeant. 39. 22.

T

TAbernarii habent omnem malam præſumptionem contra ſe. 11. 7.
Taciti, & expreſſi idem eſt judicium. 51. 34.
Taciti non debet eſſe major virtus, quàm expreſſi. 87. 39.
Taxatio expenſarum quomodo retrotrahatur ad tempus ſententiæ, & dicatur incontinenti facta. 41. 6.
Taxatio expenſarum quomodo fieri poſſit in ipſa ſententia negotii principalis. 41. 8.
In taxatione quæ expenſæ ſint habendæ in conſideratione. 41. 9.
Taxatio expenſarum quando fieri poſſit pendente appellatione. 41. 3. *Vide Judex, & Expenſæ*.
Taxatio intereſſe admittitur in pretio rei de ſui natura fructiferæ. 100. 17.
Taxatio ad rationem centenarii, & anni quando non ſuſtineatur. 100. 20.
Tempus non eſt modus amittendæ poſſeſſionis, ſed inducendi oblivionem. 8. 23.
Tempus non conditi ſtatuti, ſed delatæ ſucceſſionis attenditur ad cognoſcendum an Clericus comprehendatur. 34. 19. & 20.
Tempus non eſt modus inducendæ obligationis. 42. 12.
Tempora ſunt diſtinguenda ut tollatur contrarietas. 42. 13.
Tempus ultimarum inveſtiturarum quando attendendum. 58. 29.
Tempus quando debeat præciſè probari. 66. 8.
Teſtamentum declaratur ab ejus partibus. 40. 9.
Teſtamentum fratris an rumpatur in totum, vel uſque ad legitimam tantùm, inſtituta turpi perſona. 82. 26.
Teſtamento fratris annullato an conſerventur legata. 82. 27.
Teſtatoris declaratio in quam cauſam reliquerit debet attendi. 10. 4.
Teſtator cenſetur ſe conformare cum diſpoſitione juris communis. 35. 24. & 29. & c. 49. 6.
Teſtator non cenſetur voluiſſe uxori acquiri proprietatem opulentę hęreditatis filii dum ipſe ſolum uſumfructum reliquit. 35. 30.
Teſtator in dubio vocando familiam cenſetur illam in genere vocaſſe, & non unius tantùm. 40. 7.
Teſtator qui aliquem prædilexit, an eodem modo cenſeatur illius poſteritatem prædilexiſſe. 40. 10.
Teſtator poteſt legem quam velit diſpoſitioni ſuæ apponere. 40. 24.
Teſtator præſumitur ſe velle conformare cum ſtatutis loci. 49. 9.
Teſtator ſi non diſpoſuit in caſu, quem cogitavit dicitur noluiſſe. 67. 11.
Teſtator ſi gravamen expreſſit in uno caſu, & in alio omiſit dicitur voluiſſe gravare tantùm in expreſſo. 67. 12.
Teſtator tradens rem legatam an faciat donationem inter vivos, & non poteſt amplius legatum peti ab hærede. 67. 15. & 16.
Teſtator quid poſtea voluerit non attenditur ſi tempore teſtamenti noluit. 67. 17.
Teſtator cur tali modo non diſpoſuerit non eſt quærendum. 67. 22.
Teſtator poteſt blandis verbis induci ad ſibi, vel alteri relinquendum. 70. 23.
Teſtator non poteſt blandis verbis induci ut alter adimat, & ſibi relinquat. 70. 25.
Teſtator non poteſt in inſtitutionibus impedire jus accreſcendi, nec poteſt decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus. 76. 22.
Teſtator in dubio præſumitur ſe conformare cum ſtatuto excluſivo fœminarum. 80. 3.
Teſtator poteſt reddere tranſmiſſibile quod non eſt, & quales ſint conjecturæ id denotantes. 80. 12. & 13.
Teſtis non reſpondendo interrogatoriis redditur ſuſpectus. 11. 8.
Teſtes non probant niſi citata parte ad videndum jurare. 11. 9.
Teſtes quando probent etiam non citata parte ad videndum jurare. 92. 21. & ſeqq.
Teſtis unicus probat contra producentem etiamſi de credulitate tantùm deponat. 17. 1. & c. 64. 23.
Teſtis deponens de conſiſtentibus in puncto juris non probat. 17. 21.
Teſtis deponens ad ſe exonerandum non probat. 17. 23.
Teſtes ſingulares etiam mille non probant. 17. 26.
Teſtes duo ſufficiunt in contractibus. 24. 14.
Teſtes infames repelluntur à teſtimonio. 64. 20.
Teſtes inveriſimilia, & impoſſibilia deponentes non probant. 64. 21.
Teſtes aliàs inhabiles admittuntur ad defenſam. 64. 26.
Teſtes adhibiti in ſcriptura privata debent eſſe omni exceptione majores. 66. 3.
Teſtis non dicitur qui ſcripturam confecit. 66. 2.
Teſtes debent in recognitione ſcripturæ attingere tempus quo fuit confecta, ut præjudicet tertio. 66. 6. 7.
Teſtes an ſufficiat ſi dicant habere notam manum partium. 66. 9.
Teſtis unicus nihil probat. 92. 8.
Teſtis deponens de terreno, vel prædio non intelligitur deponere de toto niſi exprimat. 92. 13.
Teſtes jurati neutra parte præſente non probant. 91. 16.
Teſtes jurati in die feriata non probant in civilibus, ſecùs in criminalibus. 92. 17. & 20.
Teſtes jurati in die juridico poſſunt examinari in die feriato. 92. 18.
Teſtes jurati in termino an, & quando poſſint examinari extrà terminum. 92. 19. & 53.

Digitized by Google

Teſtes poſſunt repeti ad convalidandum examen nullum. 92. 23.
Teſtes examinati coram Judice incompetenti non probant etiam de conſenſu partium. 92. 32.
Teſtium ſtatus, & conditio attenditur de tempore depoſitionis. 92. 10.
Teſtis non repellitur licet ei fuerint ſubminiſtratæ expenſæ victus, & viatici per partem. 92. 9.
Teſtes idonei an ſint operarii ad probanda melioramenta. 98. 39.
Traditio per conſtitutum an ſufficiat ut donatio morte confirmetur. 5. 31.
Traditio mercium non probatur per librum mercatoris. 11. 3.
Traditio clavium cameræ an liberet cauponem à cuſtodia rerum immiſſarum in ea. 38. 9.
Traditio facit præferri eum cui primò fuit facta, licèt eadem res fuerit alteri primò promiſſa. 48. 9.
Traditionibus, & non nudis titulis dominium, & poſſeſſio transfertur. 63. 20.
Tranſactio ſuper teſtamento non valet niſi lectis, & perſpectis verbis teſtamenti. 55. 14.
Tranſmiſſio juris deliberandi qualiter fiat [in hæredes etiam extraneos. 61. 12. & c. 76. 9.
Tranſmiſſio ſuitatis quæ ſit, & quomodo procedat. 76. 7.
Tranſmiſſio ſanguinis quæ ſit, & quomodo procedat. 76. 8.
Tranſmiſſio ſive ſuitatis, ſive ſanguinis, vel juris deliberandi an faciat ceſſare jus accreſcendi. 76. 10. 12. & 13.
Tranſmiſſio quid ſit, & an habeat locum pendente conditione. 80. 5. & ſeqq. & c. 89. 4. 12. & ſeqq.
Tranſmiſſio procedit ubi conſtat de voluntate teſtatoris ex conjecturis, & quales ſint. 80. 12. & 13.
Tranſmiſſio qualiter fiat ratione ſuitatis, ſanguinis, & juris deliberandi. 89. 27. & ſeqq.
Tranſmiſſio ſuitatis fit cum beneficio abſtinendi. 89. 28.
Tranſmiſſio ratione ſuitatis procedit etiam in præjudicium exiſtentium in pari gradu. 89. 29. & 42.
Tranſmiſſio qualiter procedat vigore Statuti Florentini. 89. 36.
Tranſmiſſio dotis maternæ qualiter fiat vigore Statuti Florentini. 89. 41.
Trebellianica, & legitima quomodo deducantur de hæreditate. 20. 23. & c. 33. 16.
Trebellianica poteſt prohiberi expreſsè, & tacitè etiam filiis primi gradus. 33. 24.
Trebellianica Florentiæ ambulat pari paſſu cum legitima, & non poteſt prohiberi. 33. 25.
Trebellianica ex quibus conjecturis dicatur prohibita. 33. 26.
Trebellianica non detrahitur de fideicommiſſo particulari, niſi ſit valdè notabile. 33. 27.
Trebellianica an detrahatur à fideicommiſſario, qui fuit gravatus alteri reſtituere. 33. 28.
Trebellianica non detrahitur de fideicommiſſo facto inter vivos, nec quando contemplatione fideicommiſſarii tantùm fuit factum fideicommiſſum. 33. 29.
Trebellianica an detrahatur de relictis ad pias cauſas. 33. 30.
Et an quando legitima aſcendit ad dimidiam ibid. 31.
Tutor liberatus à reddendis rationibus ad quid nihilominus teneatur. 8. 60. 61.
Tutor an teneatur conficere librum rationum etiamſi ſibi fuerit remiſſum inventarium. 8. 63.
Tutor extraneus datus per patrem in ſimplici ſcriptura indiget confirmatione. 8. 68.
Tutor non poteſt inducere teſtatorem ad ſibi relinquendum, quod pupillo, cujus eſt tutor re ictum fuerit. 70. 24.
Tutor declaratus à Judice pro legitimo omnia valide gerit. 98. 3.
Tutor dicitur legitimus, qui publicè, & palam ita ſe gerit. 98. 4.
Tutor falſus contrahendo non præjudicat pupillis, ſed ſibi. 98. 5.

V

Valor animalium attenditur de tempore mortis ſtante mora ſocii, & probatur per juramentum. 17. 20.
Valor rei an, & quando dignoſcatur ex quantitate fructuum. 50. 17. & c. 100. 19.
Valor rei probatur per peritos, qui ſi diſcordent qualiter reducantur ad concordiam. 50. 18. 19. & 20.
Valor beneficii probatur ex confeſſione partis. 96. 12.
Variatio de una re ad aliam, de principali ad fidejuſſorem, & è contra quomodo admittatur in executivis. 18. 15.
Et an de re ad perſonam, & de perſona ad rem. ibid.
Vaſſallus ad quid teneatur erga Dominum. 13. 28.
Vaſſallus quomodo tranſmittat fructus pendentes ad ſuos hæredes. 13. 1.
Vaſſallus an tranſmittat ad hæredes ſaltem jus pro repetitione expenſarum ſeminis, & culturæ. 13. 32.
Vendens debet ſibi reſervare fructus pendentes, alias ſpectant ad emptorem etiam pro parte colonica quando ſua manu coluit fundum. 13. 14.
Vendens fundum unum ex duobus contiguis an, & quando videatur transferre in emptorem jus viæ, vel itineris, quo ipſe uti ſolebat per fundum retentum. 14. 6.
Vendens rem modico pretio, & donans emptori illud plus quod valet quem contractum inite dicatur. 24. 34.
Vendens unam ex domibus ſuis conjunctis qualiter poſſit illam retrahere ſi jure congrui evincatur emptori. 68. 46.
Vendens coactus à lege, vel ſtatuto non tenetur habere fidem de pretio. 68. 72.
Venditor qualiter teneatur ad fructus recompenſativos pro pretio accepto re non tradita, vel evicta. 74. 20. & ſeqq.
Venditor ſi agat ad pretium tenetur rem venditam offerre, aliàs repellitur exceptione rei non traditæ. 11. 4. & c. 92. 14.
Vendens carius ad tempus uſuram committit. 100. 3.
Vendens cariori pretio, ut poſteà viliori reemat ab eodem emptore facit uſuram, & latrocinium. 100. 5.
Venditio quando dicatur facta jure creditoris, ut ceſſet jus offerendi. 21. 5.
Ventus, & aer non poteſt religioſis impediri per elevationem ædificii. 15. 14.
Verba enunciativa non probant ubi diſpoſitio non pendet à proferente. 8. 58. & cap. 25. 10.
Verba enunciativa quod aliquis ſit hæres an probent aditionem. 99. 5.
Verba relativa non probant niſi conſtito de relato. 8. 59.
Verbum *poteſt* eſt arbitrii, poteſtatis, & facultatis. 79. 30.
Verbum *poſſit* in oratione affirmativa quid operetur. 10. 17.
Verbum *manere* denotat retinere, & remanere prout antea. 10. 20.
Verba univerſalia reſtrictionem non patiuntur. 10. 34.
Verba enunciativa non probant ſolemnitates neceſſarias in alienatione rei Eccleſiæ. 25. 11.
Verbum *facere* quid ſignificet. 26. 11.
Verba *donec*, & *quouſque* quando reſolvantur in conditionem. 38. 8. & 11. Et quid operentur. ibid. 15.
Verba inſtrumenti debent ad concordiam reduci, ut ſe invicem compatiantur. 42. 13.
Verba *aliquid minimum* operari ſufficit. 58. 41.
Verba *ipſo facto*, & *ipſo jure* quid ſignificent. 65. 3.
Verbum *dividere* communionem ſupponit. 67. 34.
Verbum *debet* præciſam neceſſitatem importat. 77. 14.
Verbum *habere* eſt directum, ut quid ſignificet. 77. 16.
Verba quando dicantur directa, obliqua, vel communia. 77. 17. & 18.
Verba *non poſſint*, *nec valeant* neceſſitatem denotant, & omnem potentiam ab actu excludunt. 87. 19.
Verba ſtatutorum ſunt propriè, & ſtrictè intelligenda. 89. 23.
Verba *fidejuſſit*, & *promiſit* an importent ſtipulationem. 93. 7.

Digitized by Google

Verba imperſonaliter prolata an, & quando obligationem inducant. 93. 8. & 9.
Verbum *moleſtiæ* verificatur in omni vexatione. 95. 5.
Veriſimilitudo amica naturæ, & dirimit lites. 14. 11.
Verſio probatur ex qualitate temporis, & neceſſitate recipientis, ut de tempore penuriæ. 29. 18.
Verſio an ſit probanda à contrahente cum minore. 98. 14. & 24.
Verſio convalidat contractum minoris etiam ſine ſolemnitatibus. 98. 25.
Verſio ex quibus dicatur probata. 98. 26. & 29.
Verſio probatur ex veriſimilitudine. 98. 27.
Verſio probatur ex vicinitate temporis quo fuit ſolutum debitum minoris. 98. 28.
Via publica à nemine occupari poteſt 16. 1. & 4.
Via quando dicatur publica, vel privata. 16. 2. & 3.
Via, & jus adeundi an præſcribatur, & quid ſi ſit debita jure ſervitutis. 16. 5. & 6.
Via publica intrà Civitatem, & Burgos à quibus ſit reficienda, & à quibus extrà. 16. 7. 8. & 12.
Via privata prout ſervitus à quo ſit reficienda. 16. 9. 11.
Via eſt reficienda ab eo qui eam devaſtavit, & occupavit. 16. 13.
Via nova eſt facienda in fundo contiguo antiqua caſu devaſtata. 16. 15.
Via devaſtata poteſt tranſiri per fundum vicinum etiam cum animalibus. 16. 16.
Via cujus latitudinis eſſe debeat. 16. 17. & 18.
Via publica impedit ſervitutem aquæductus, vel debet fieri pons. 63. 5. & 6.
Via publica, vel privata intermedia an, & quando impediat jus congrui vicinorum. 68. 52. & ſeqq.
Via una electa quomodo poſſit creditor ad aliam redire in executivis. 18. 15.
Vicarius non poteſt præſtare conſenſum in ceſſione juriſpatronatus, ſed Epiſcopus. 96. 30.
Vicinus non poteſt facere oſtium in ſuo pariete, ex quo eatur in fundum vicini. 7. 29. & 30. & c. 79. 1. & ſeqq.
Vicinus poteſt facere feneſtram in proprio pariete, & quando ſecùs. 7. 33. & c. 15. 7. & ſeqq.
Vicinus quando teneatur dare ſervitutem itineris vicino aliundè non habenti. 14. 7. & 9.
Vicinus qualiter teneatur ad refectionem viæ tam intrà Civitates, & Burgos, quàm extrà. 16. 7. 8. & 12.
Vicinus excluditur à conſorte in retractu. 68. 16. & 17.
Vicinus ille admittitur in retractu, qui magis confinat. 68. 18.
Vicinus qui prævenit, & præocupavit an præferatur in retractu. 68. 19. & 20.
Vicinus mediante horto, vel cortili quando admittatur. 68. 22.
Vicinus an quis dicatur propter actionem quam habet ad rem vicinam. 68. 23.
Vicinus ſi extrajudicialiter requiſitus dicat nolle emere excluditur à retractu. 68. 56.
Vicinus interpellatus ab emptore poſt lapſum tempus admittitur. 68. 65.
Vicinus retrahens an teneatur offerre totum pretium. 68. 72
Vicinus volens retrahere quando teneatur omnia ſimul vendita retrahere. 68. 71.
Vicinus non poteſt facere in ſuo quidquam, per quod immittatur aliquid in locum alterius. 79. 11.
Vicinus an, & quomodo poſſit facere foveam propè fundum vicini, & quod ſpatium relinquere teneatur. 79. 21. & ſeqq.
Vicinus poteſt facere puteum, vel penum ſubterraneum propè fundum alienum nullo relicto ſpatio, etiamſi vena aquæ alterius putei vicini præcidatur. 79. 23. & 24.
Vicinus an, & quando poſſit facere armaturam ſupra ſolum alterius. 79. 28.
Victus debet in expenſis condemnari maximè ſtante ſtatuto id diſponente. 16. 20.
Victus an, & quando excuſetur ab expenſis propter juſtam cauſam litigandi. 6. 4. & ſeqq.
Vidua an poſſit petere fidejuſſorem de dote reſtituenda lapſo anno. 10. 3.
Vidua debet habere veſtes lugubres de domo viri. 10. 43.
Vidua mutuans cum pacto certi lucri ſalvô capitali an licitè faciat. 17. 9.
Vidua an poſſit de dote diſponere. 77. 10.
Vincens vincentem te tantò magis vincet te. 76. 12.
Vindicta publica pacto privatorum tolli non poteſt. 93. 22.
Viſitatio probat qualitatem beneficii. 96. 14.
Vis præparata an poſſit repulſari ante aggreſſionem. 20. 2.
Vocatus ad rem aliquam cum aliis an poſſit rem totam petere aliis non petentibus partes ſuas. 22. 22. & c. 77. 1.
Vocatus non poteſt petere niſi partem ſuam. 22. 24.
Vocatus ad ſucceſſionem quando poſſit propria auctoritate capere poſſeſſionem. 40. 17.
Vocato patre, vel matre in fideicommiſſis non cenſentur vocati filii. 80. 10.
Vocatio alicujus expreſsè non nominati difficilius inducitur quàm tranſmiſſio. 80. 11.
Vocatio poteſt induci ex conjecturis, & quæ ſint. 80. 15.
Voces patronorum quomodo dividantur juxta uncias hæreditatis. 96. 5.
Voluntas teſtatoris ſervanda pro lege. 10. 1.
Voluntas implicita contrahendi eo modo, quo permittitur de jure an ſufficiat ad juſtitiam contractus. 17. 8.
Voluntas teſtatoris an, & quando colligatur ex teſtamento nullo. 35. 33.
Voluntas teſtatoris ubi apparet non eſt ulterius quærendum. 40. 8.
Voluntas teſtatoris colligitur ex una parte teſtamenti ad aliam. 40. 9.
Voluntas diſponentis colligitur etiam ex actu nullo, & revocato. 42. 6.
Voluntas non præſumitur ubi non fuit expreſſa. 67. 13.
Voluntas expreſſa facit ceſſare tacitam. 76. 4.
Voluntas teſtatoris poteſt reddere tranſmiſſibile quod non eſt. 80. 12.
Voluntas teſtatoris quandiù locum habere poteſt ceſſat legis diſpoſitio. 80. 16.
Uſura pretii non ſoluti debetur ratione fructuum perceptorum etiam in mobilibus. 17. 14. & 15. & quando ſecùs cap. 100. per tot.
Uſura non committitur niſi adſit mutuum implicitum, vel explicitum. 17. 45. & c. 100. 2. & 6.
Uſura committitur quando carius venditur ob dilationem datam ad ſolvendum, vel quid accipitur pro hujuſmodi dilatione. 100. 3.
Uſura imputatur in ſortem, & illam minuit, vel repeti poteſt ſi fuerit ſoluta. 100. 9. & 10.
Uſura promiſſa cum juramento debetur, ſed repeti poteſt. 100. 27.
Uſura non poteſt exigi etiam ſtante juramento quando contractus eſt manifeſtè uſurarius. 100. 35.
Uſura poteſt ſolvi ſine peccato, ſed non recipi. 100. 28.
Uſura quando non poſſit peti à ſtipulatore. 100. 34.
Uſura non debetur etiam ſtante conſuetudine fœnerandi, quæ tantùm excuſat à pœna, & non à damnis, verſus partem. 100. 38. & ſeqq.
Uſura non committitur quando aliquid accipitur ex cauſa aſſecurationis. 100. 43.
Uſufructuarius an ſit manutenendus adverſus dominum, & hæredem. 8. 13.
Uſufructuarius non facit fructus ſuos niſi à ſolo ſeparatos. 13. 16.
Uſusfructuarius æquiparatur emphyteutæ quoad fructus. cap. 13. 17.
Uſusfructuarius non poteſt alteri legare, niſi in vita ſuperveniat ei proprietas. 28. 19.
Uſusfructuarius quilibet tenetur cavere de utendo arbitrio boni viri ſi petatur cautio. 38. 21. & 22.
Uſusfructuarius non præſtita cautione an, & quando faciat fructus ſuos. 38. 23.
Uſusfructuarius ſi non inveniat fidejuſſorem quid agendum. 38. 24.
Uſusfructuarius quilibet tenetur conficere inventarium 38. 26.
Uſusfructuarius mobilium, & immobilium quid conſequatur. 38. 27.
Uſusfructus formalis quibus verbis inducatur. 35. 25. & 26.

Digitized by Google

Uſusfructus finitur morte naturali, vel civili. 35. 27. & c. 38. 18.
Uſusfructus quando reſtringatur ad alimenta, vel importet plenum jus hæredi filio inſtituto. 38. 20.
Uſusfructus qualiter conſiſtat in mobilibus quæ uſu conſumuntur, & quomodo æſtimatio ſit reſtituenda. 38. 27. & 28.
Uſusfructus an tollat præſumptionem ſimulationis. 48. 19. & 20.
Uſufructus patris in bonis filiorum venit in hypotheca ad favorem ſuorum creditorum. 81. 1.
Utilitas commutationis dotis requiritur re ipſa adeſſe, nec ſufficit collatio in eventum incertum. 28. 7.
Utilitas Eccleſiæ dicitur juſta cauſa alienationis, & evidens æquiparatur neceſſitati. 69. 6. & 7.
Utilitas Eccleſiæ ſufficit ſi adſit tempore contractus non attento quid poſteà ſequatur. 69. 8.
Utilitas Eccleſiæ debet probari in judicio citato Rectore. 69. 12. 13.
Utilitas evidens facit valere alienationem ſine ſolemnitatibus. 69. 16.
Utilitas evidens non debet conſiſtere in momento, ſed conſiderari ex anteriori, & poſteriori tempore. 69. 17.
Utilitas Eccleſiæ attenditur, & non Rectoris ne ei detur pecunia pro conſenſu. 69. 35.
Vulnus illatum inter laicos licet in loco ſacro eſt cognitionis Judicis ſæcularis privativè. 9. 4.
Uxoratus tenens concubinam dicitur infamis, & turpis perſona. 82. 34.
Uxor vivente viro poſſidet jure familiaritatis. 8. 11.
Uxor mortuo viro cenſetur ſibi mutare cauſam, & eſt manutenenda. 8. 12. & c. 10. 2. & ſeqq.
Uxor quidquid acquirit vivente viro an cenſeatur de bonis viri, vel teneatur reſtituere pretium. 8. 42. & 43. & c. 10. 36.
Uxor legataria dicitur mutata cauſa ſuam continuare poſſeſſionem. 10. 5.
Uxor conſequitur legatum, & dotem, nec fit compenſatio niſi adſint conjecturæ. 10. 9.
Uxor quando non præſumatur acquiſiviſſe de bonis viri, & an hujuſmodi exceptio admittatur in poſſeſſorio. 10. 36. & ſeqq.
Uxor an poſſit pro ſua dote occupare omnia bona viri. 21. 8.
Uxor poteſt in ſubſidium agere contra fundum in dotem datum licèt per æſtimationem tranſierit in dominium viri, & præfertur. 28. 5.
Uxor an poſſit repetere dotem ab hæredibus viri non probata illius ſolutione, vel debeat agere contra promiſſores. 29. 1. & ſeqq.
Uxor ſtante negligentia viri in exigendo dotem quomodo poſſit ab ejus hæredibus eam repetere. 29. 5. & 6.
Uxor ſtante inopia viri an, & quando poſſit uti retentione pro ſuis dotibus in bonis viri, & illa defendere. 29. 7. & ſeqq.
Uxor ſoluto matrimonio non poteſt impedire ſubhaſtationem, ſed tenetur pati quod bona vendantur, & ſibi, ac aliis ſatisfiat. 29. 13.
Uxor in repetitione ob inopiam poteſt incumbere pignori, nec per oblationem dotis in pecunia repellitur. 29. 14.
Uxor habens fundum dotalem non poteſt agere contra alia bona. 29. 16.
Uxor an, & quando teneatur ad penſionem domus conductæ, vel mutuum acceptum per virum. 29. 17. & 18.
Uxor cui relicta ſunt alimenta ſi cum filio habitaverit tenetur præſtare cautionem Mutianam. 38. 9.
Uxor legataria donec in viduitate permanſerit, an, & quando tranſmittat legatum ad ſuos hæredes abſtinendo à nuptiis. 38. 17.
Uxor donans viro ob reverentiam, & metum præſumitur donaſſe. 77. 8.
Uxor vigore ſtatuti Florentini an poſſit diſponere de dote. 77. 19.
Uxor quoad obſequia matrimonialia tranſit in poteſtatem viri, an verò liberetur à patria poteſtate. 77. 22.
Uxor non poteſt diſponere de dote quando vigore ſtatuti eſt ad alios applicata, & quando secùs, & quid ſi ſit ad alios applicatà vigore pacti. 77. 11. & ſeqq.

FINIS.

Die 25. *Octobris* 1727. *Reimprimatur.*

Joſeph Ilariucci Pro-Vicarius Generalis.

Die 25. *Octobris* 1727. *Reimprimatur.*

Fr. Ignatius Ludov. Cora Pro-Vic. S. Off. Parmæ.

Vidit Jo: Anton. Schizzati Ser. Duc. Cam. Præſes.

ANT 1319787

Digitized by Google